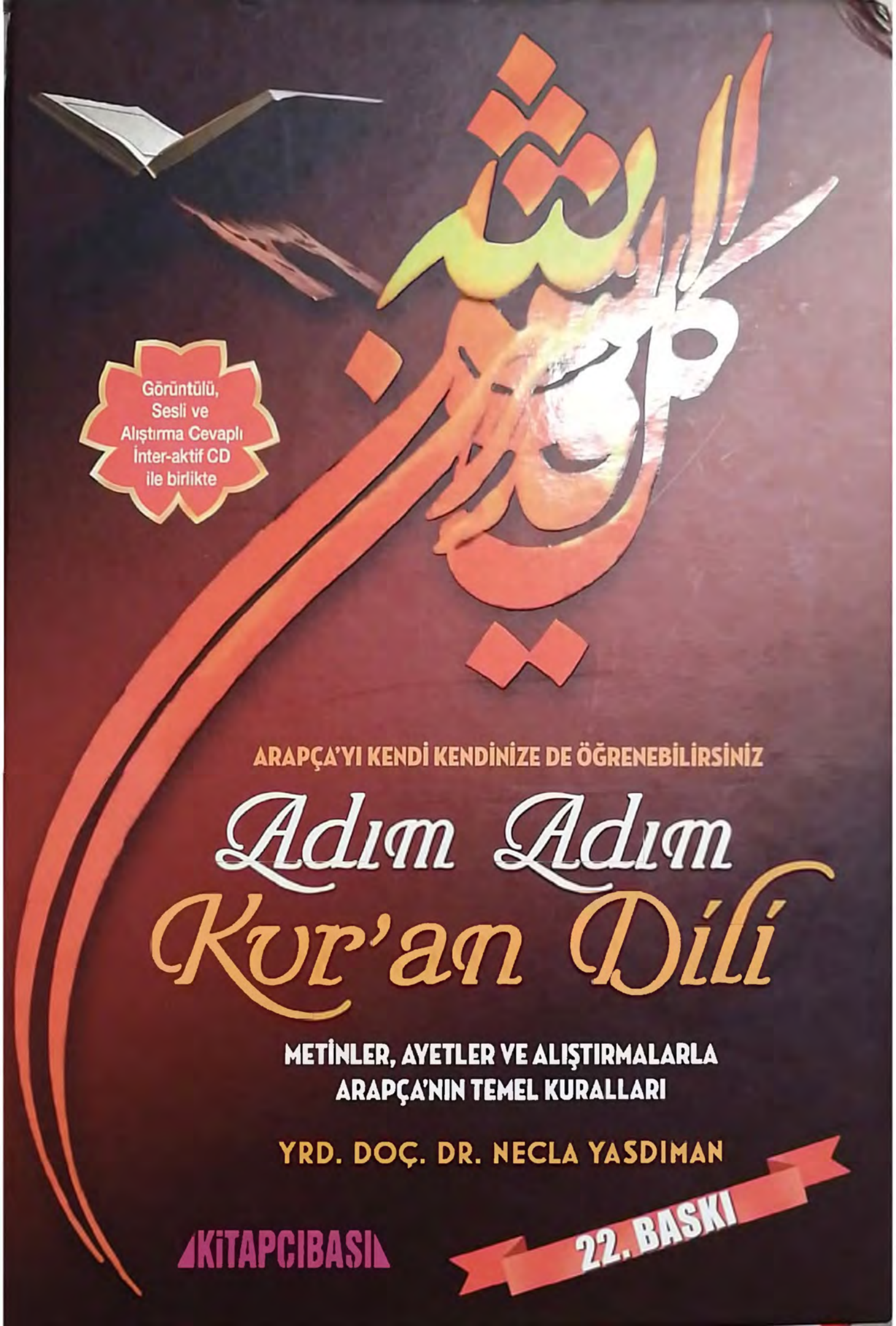

Görüntülü, Sesli ve Alıştırma Cevaplı İnter-aktif CD ile birlikte

ARAPÇA'YI KENDİ KENDİNİZE DE ÖĞRENEBİLİRSİNİZ

Adım Adım Kur'an Dili

METİNLER, AYETLER VE ALIŞTIRMALARLA
ARAPÇA'NIN TEMEL KURALLARI

YRD. DOÇ. DR. NECLA YASDIMAN

KİTAPÇIBASI

22. BASKI

İngilizce, Almanca, Fransızca v.b. dillerin, çaba gösterildiği takdirde, yeterince öğrenilebildiği günümüzde aynı ilgiyi dünya ve ahiret saadetinin imkanlarını önümüze seren Kur'an'ı anlamaya vesile olacak bir dile, yâni Arapça'ya göstermemek doğrusu büyük bir eksiklik...

İnsanımızın önemli bir kısmı kutsal metnimizin dilini öğrenmenin zor olduğunu düşünerek Arapça'yı çalışmaktan kaçınmaktadır. Oysaki, elinizde bulunan bu kitabı esas alarak Arapça'yı öğrenenler/öğrenmekte olanlar bu işin hiç de sanıldığı kadar zor olmadığını görmüşlerdir/görmektedirler.

Bizim bu kitabı hazırlamaktaki amacımız, öncelikle, Kur'an-ı Kerim'e gönül verenlerin onu aslından okuyup, anlamalarının hazzını duymalarında, bir nebze de olsa, vesile olmaktır. Malum olduğu üzere, Allah'ın Kelâmı iki kapak arasındadır. Bu kelâmın kelimelerinin anlamlarını ve gramer kurallarını öğrenmek ise imkansız değildir. Üstelik böyle bir çaba, aynı zamanda, en zevkli ve en büyük ibadetler arasındadır. Çünkü, ibadetlere götüren yol da ibadettir... Unutmayalım ki, ameller niyetlere göredir...

Bu kitaptan haftada sadece iki konu çalışmakla, bir yıl gibi kısa bir zamanda Kur'an'ı aslından okuyup, anlama imkanına kavuşacaksınız. İçine daldığımız Kur'an deryasında karşılaşacağınız ayetler ise sizde merak uyandıracak ve Allah'ın kelâmını bütün yönleriyle tanıma gayreti içine gireceksiniz. Böylece, Allah sevgisi ile dolu saatlere ve başka yerlerde bulamayacağınız huzurlu bir ortama kavuşacaksınız. Dolayısıyla, bu kitap size sırlı dünyaların kapısını aralama fısatını sunacaktır.

Ayrıca bu kitap sayesinde geçmişten günümüze intikal eden Arapça kitapları okuyup, anlayabilmenin yanısıra, günümüz kitaplarını, gazetelerini ve dergilerini de okuyup, anlayabilecek, Hacca veya Umreye gittiğinizde ya da herhangi bir yerde Arapça konuşan kimselerle karşılaştığınızda onlarla iletişim kurabileceksiniz.

KİTAPÇIBASI
www.neclayasdiman.com
www.kitappark.com
0536 301 10 79

ISBN 978-975-92-380-0-1
9 789759 238001

ADIM ADIM
KUR'AN DİLİ

Metinler, Ayetler ve Alıştırmalarla
Arapça'nın Temel Kuralları

Dr. Necla YASDIMAN DEMİRDÖVEN

İZMİR
2016

Dr. NECLA YASDIMAN DEMİRDÖVEN

1962'de İnegöl/Bursa'da doğdu. İlkokulu Bandırma, ortaokulu İnegöl, liseyi de İzmit Derince lisesinde bitirdi. Yüksek öğrenimini Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi'nde (1984) tamamladı. 1986'da Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde Ankara'da başladığı görevini, ileriki yıllarda İzmir'de sürdürdü. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı'nda başladığı Doktora çalışmaları ile ilgili araştırma yapmak üzere 1994 senesinde Mısır'da bulundu. Türkiye'ye döndüğünde 1994 senesinde Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde açılan dört ay süreli Almanca Dil Kursu'ndan sertifika aldı. 1995-1998 yıllarında Diyanet İşleri Başkanlığı'nın irşat görevlisi olarak Melbourne/Avustralya'da kaldı. Bu arada Melbourne'de Kangan İnstitue of Tafe'de Certificate in English for Vocational Education&Training kurslarına katılarak İngilizcesini geliştirdi. Avustralya dönüşü "Aile Hukuku ile ilgili Hadislerin Tahlili ve Mezhep İmamlarının Anlayışları" başlıklı teziyle doktor ünvanını aldı. 1999-2004 yılları arası İzmir İl Müftülüğü Din Hizmetleri Uzmanlığı yaptı. Kısa süreli aralıklarla Suudi Arabistan'da da bulunan yazar İzmir İl Müftülüğü'nde 2004-2006 yılları arasında Merkez Vaizesi olarak görev yaptı. 2006 Temmuz ayında emekli olan yazar iki çocuk annesidir. Halen Özel İzmir Cemre Arapça Dil Kurslarının kurucu müdürlüğünü yürütmektedir.

ESERLERİ

1. *Arapça Öğreniyorum*, Oz Graphics, Melbourne, Victoria/Australia, 1997.
2. *Nurdan Damlalar*, Oz Graphics, Melbourne, Victoria/Australia, 1997.
3. *Gönülden Gönüle*, Oz Graphics, Melbourne, Victoria/Australia, 1997.
4. Kur'ân – Sünnet – Fıkıh Bağlamında **KADININ EVLİLİKTEKİ HAKLARI**, DEÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü (doktora tezi), Başak Matbaası, İzmir 2013.
5. **ADIM ADIM KUR'AN DİLİ**, (Arapça Gramer Kitabı) (Hediye CD ile birlikte) Başak Matbaası, İzmir 2013.
(Not: Bu kitap Dr. Necla Yasdıman tarafından 20 DVD halinde anlatılmış ve satışa sunulmuştur).
6. İlâhiyat Ön Lisans Arapça I-II-III-IV (Yardımcı Ders Kitabları), Egem Açık Öğretim Yayınları, Tel: 0232 441 99 19, İzmir 2012.
7. **KUR'AN TAHLİLİ** (On cilt) (Arapça Gramer Işığında, Sözlük – Meâl – İ'rab - Tefsir), İzmir 2012.
8. **30. CÜZ TAHLİLİ** (Arapça Gramer Işığında, Sözlük – Meâl – İ'rab - Tefsir), İzmir 2012.
9. **SEÇME SURELER TAHLİLİ** (Gramer Özetiyle) (Fâtiha, Elif-Lam-Mim, Ayetel'Kürsî, Amene'r-Rasûlü, Yâsîn, Tebâreke, Nebe, Fetih, Hucurat, Rahman, Haşr Sûresinin son üç ayeti, Vâkıa, Kıyâme surelerine ait Sözlük – Meâl – İ'rab – Tefsir), Kanyılmaz Matbaası, İzmir 2007.
10. (*Sure ve Ayet Sırasıyla*) **KUR'AN SÖZLÜĞÜ** İzmir 2011
11. **İLİTAM** (İlâhiyat Lisans Tamamlama-Açıköğretim Önlisans (Ankara), Arapça 3-4 (Yardımcı Ders Kitabı), Kanyılmaz Matbaası, İzmir 2009.
12. **KUR'AN UFKU** (Gramer Özetiyle) (Fâtiha- Nas suresi arası tüm Kur'an) Her sayfa sonu o sayfaya ait Sözlük – Meâl – İ'rab), Azim Dağıtım, İstanbul 2014.

Bu eserlerin yanısıra yazarın gazete ve dergilerde yayınlanmış çeşitli yazıları bulunmaktadır.

İÇİNDEKİLER

BİRİNCİ BASKIYA ÖNSÖZ I

ONİKİNCİ BASKIYA ÖNSÖZ V

ALLAH VE RASÛLÜ'NÜN KUR'AN'I (ANLAYARAK) OKUMANIN FAZİLETİNE İLİŞKİN BİRKAÇ MESAJI 3

KUR'AN HARFLERİNİN YAZILIŞ ŞEKİLLERİ 4

HARFLERİN TEK OLARAK BAŞTA ORTADA VE SONDA YAZILIŞLARI 4

HEMZENİN YAZILIŞI 6

I. BÖLÜM

ARAPÇA CÜMLE KURULUŞUNU OLUŞTURAN UNSURLAR 9

İSİM 9

KAMERİ HARFLER 10
ŞEMSİ HARFLER 10

FİİL 12

FİİL-İ MÂZİ 12

FÂİL (ÖZNE) 13

MEF'ÛLUN BİH (TÜMLEÇ) 14

VASIL HEMZESİ 14

CÜMLE 16

MAZİ FİİLİN MÜFRED MUHÂTAB VE MÜTEKELLİM ÖRNEKLERİ 18
MAZİ FİİLERDE TESNİYE 20
MAZİ FİİLLERDE CEMİ (ÇOĞUL) HALİ 23
OLUMSUZ MAZİ FİİL 26

HARF-İ CERLER 34

MÜTEADDÎ VE LÂZIM FİİLLER 38

a) Hiç mef'ûl almayan fiiller 39
b) Mef'ûlünü harf-i cerle alan fiiler 39
c) Mef'ûlünü harf-i cersiz alan fiiller 39

MÜZEKKER - MÜENNES 40

a) Tâ-i te'nis ya da tâ-i merbûta (Bitişik, yuvarlak tâ) ة 40
b) Elif-i Memdûde (Uzun elif) 41
c) Elif-i Maksûre (Kısa elif) 41

ZAMİRLER 48

I) MUTTASIL (BİRLEŞİK) ZAMİRLER 48
a) İsimlerin sonuna birleşen muttasıl zamirler 49
b) Fiillerin sonuna birleşen muttasıl zamirler 51
c) Harflerin (örneğin harf-i cerlerin) sonuna birleşen zamirler 55
II) MUNFASIL (AYRI) ZAMİRLER 57
a) Fâil yerine geçen munfasıl zamirler 57
b) Mef'ûl yerine geçen munfasıl zamirler 59
III) MÜSTETİR (GİZLİ ZAMİR) 60

ZARFLAR 70

a) Bazı Önemli Mekan Zarfları 70
b) Bazı Önemli Zaman Zarfları 72

MÜBTEDÂ - HABER 75

A) MÜFRED HABER 78
B) CÜMLE OLAN HABER 78
C) ŞİBH-İ CÜMLE OLAN HABER 78
1) (Şibh-i cümle) Zarf olan haber 78
2) (Şibh-i cümle) Câr-mecrûr olan haber 78
ATIF 81

İSİMLERDE TESNİYE VE CEMİ 87

I) İSİMLERDE TESNİYE 87
II) İSİMLERİN CEMİ (ÇOĞUL) HALİ 94
1) CEMİ MÜZEKKER SÂLİM 94
2) CEMİ MÜENNES SÂLİM 95
3) CEMİ MÜKESSER (Kırık Çoğul) 97

MÂZİ FİİLİN MEÇHÛLU 105

İŞARET İSİMLERİ 110

FİİL-İ MUZÂRİ 118

FİİL-İ MUZÂRİNİN OLUMSUZU 125

NEFYİ HAL (ŞİMDİKİ ZAMANIN OLUMSUZU(مـا) 125

NEFY-İ İSTİKBAL 126

(GENİŞ VE GELECEK ZAMANIN OLUMSUZU (لا) 126

GELECEK ZAMAN 131

TE'KİD-İ NEFY-İ İSTİKBAL 134

FİİL-İ MUZÂRİNİN MEÇHÛLU 138

FİİL-İ MUZÂRİNİN CEZİM YAPILMASIYLA ELDE EDİLEN ZAMANLAR 143

I) CAHD-I MUTLAK 143
II) CAHD-I MÜSTAĞRAK 145
III) EMR-İ GAİB 148
IV) EMR-İ HAZIR 150
HÂL 155
V) NEHY-İ GAİB 156
VI) NEHY-İ HÂZIR 158

TE'KİD LÂMI VE TE'KÎD NÛNU 163

ŞART CÜMLESİ 166

İKİ FİİL-İ MUZÂRİYİ CEZMEDEN ŞART EDATLARI 167

FİİLİ MUZARİYİ NASBEDEN EDATLAR 175

İSİM TAMLAMASI 184

Muzâfın Tesniye ve Cemilerinin Merfû Halleri 185
Muzâfın Tesniye ve Cemilerinin Mansûb ve Mecrûr Halleri 185

SIFAT TAMLAMASI 199

DOLAYLI SIFAT .....

ZİNCİRLEME TAMLAMALAR 207

SIFAT CÜMLESİ 209
GAYRU'L-MUNSARİF 216
MÜBTEDÂ VE HABER'LE İLGİLİ BİLİNMESİ GEREKENLER 222
MÜBTEDÂ'NIN NEKRE OLDUĞU YERLER 222
CÜMLENİN ZARF YA DA HARF-İ CERLE BAŞLAMASI 223
HABERİN BAŞA GEÇMESİNİN MÜMKÜN OLDUĞU YERLER 224
HABERİN BAŞA GEÇMESİNİN ZORUNLU OLDUĞU YERLER 225
MÜBTEDÂ İLE HABERİN BAŞINA GELEN HARFLER 225
FASIL ZAMİRİ 226
ŞAN ZAMİRİ 227
SAYILAR 233
BİR SAYISI: 233
İKİ SAYISI: 234
3-10 ARASI SAYILAR 234
11-20 ARASI SAYILAR 239
SIRA SAYILARI 242
SAATLER 243
İSM-İ FAİL 249
MÜBÂLAĞALI İSM-İ FAİL 251
İSM-İ MEF'ÛL 255
ESMÂÜL-HAMSE 260
İNNE VE KARDEŞLERİ 267
YARDIMCI FİİL OLARAK KÂNE (كَأَنَّ) 285
KÂNE VE KARDEŞLERİ (KÂNE VE BENZERLERİ) 290
İSM-İ MEVSUL 313
MÜSTESNÂ 326
CEZMETMEYEN ŞART EDATLARI 334
CÜMLEYE MUZÂF OLAN VE ŞART İFADE EDEN BAZI ZARFLAR 336

II. BÖLÜM

TÜREMİŞ İSİMLER 346
MASDAR 346
1- Fiillerin masdarları 346
2- Mim'li masdar (الْمَصْدَرُ الْمِيمِيُّ): (İsm-i zaman ve İsm-i mekân) 347
3- Yapma Masdar 349
Masdar-ı Binâ-i Merre (Tekrar ismi): 351
Masdar-ı Binâi Nevi (Tarz, durum ismi) : 352
Masdar-ı Müevvel: 352
a) (أَنْ) ile fiilden yapılan müevvel masdar: 352
b) (أَنَّ) ile isim cümlesinden yapılan müevvel masdar: 353
İsmü'l-Cins, İsmü'l-vahde: (Cins İsmi, Teklik İsmi) 355
HARFU TEFSİR VE KONULARLA İLGİLİ AYETLER 358
İSM-İ ALET 362
İSM-İ TAFDİL 364
SIFAT-I MÜŞEBBEHE 373

İSM-İ MENSÛB 376
İSM-İ TASGİR (KÜÇÜLTME İSMİ) 378
TAACCÜB USLÛBU 381
AND HARFLERİ (وَ بِ تَ) 385
ARAPÇA'DA ŞAHIS İSİMLERİ 386
FİİL-İ VÜCUBİ 388
YETERLİLİK FİİLİ 391
KEM'İL-İSTİFHAMİYYE VE KEM'İL -HABERİYYE 398
20 VE SONRASI SAYILAR 401
20-100 ARASINDAKİ SAYILAR 401
100 VE SONRASI SAYILAR 403
BİNLER BASAMAĞI 404
Rakamların Yazılışı 405
EMSİLE 409
AKSAM-I SEB'A (YEDİ KISIM) 413
I) SAHİH FİİLLER 413
A) SÂLİM FİİL 413
B) MEHMÛZ FİİL 413
C) MUZAAF FİİL 416
II) İLLETLİ FİİLLER 421
A) MİSAL FİİL 421
B) ECVEF FİİL 424
C) NÂKIS FİİL 435
NÂKIS FİİLLERİN MEÇHÛLLERİ 440
MEHMÛZE'L-FÂ VE NÂKIS 442
MEHMÛZE'L-LÂM VE ECVEF 443
D) LEFÎF FİİL 446
MÜCERRED VE MEZÎD FİİLLER 454
I) SÜLASİ MEZÎD FİİLLER 454
A) SÜLASİ MÜCERREDE TEK HARF İLAVESİYLE KURULAN MEZİT FİİLLER 454
1) IF'ÂL (إِفْعَالٌ) BÂBI 454
2) TEF'İL (تَفْعِيلٌ) BÂBI 468
3) MÜFÂALE (مُفَاعَلَةٌ) BÂBI 475
B) SÜLÂSÎ MÜCERREDE İKİ HARF İLAVESİYLE KURULAN MEZÎD FİİLLER 482
1) İNFİÂL (إِنْفِعَالٌ) BÂBI 483
2) İFTİÂL (إِفْتِعَالٌ) BÂBI 485
3) İF'İLÂL (إِفْعِلَالٌ) BÂBI 500
4) TEFA'UL (تَفَعُّلٌ) BÂBI 502
5) TEFÂUL (تَفَاعُلٌ) BÂBI 511
C) SÜLÂSÎ MÜCERREDE ÜÇ HARF İLÂVESİYLE KURULAN MEZÎD FİİLLER 516
1) İSTİF'ÂL (إِسْتِفْعَالٌ) BÂBI 516
2) İF'Î'ÂL (إِفْعِيعَالٌ) BÂBI 521

3) İF'İVVÂL (اِفْعِوَّال)BÂBI.....521
4) İF'İLÂL (اِفْعِيلاَّل)BÂBI.....521
II) RUBÂÎ MÜCERRED FİİL 526
III) RUBÂÎ MEZİD FİİLLER..... 528
1) TEDAHRECE (تَدَحْرَجَ) BÂBI 528
2) İF'İNLÂL (اِفْعِنْلاَلاً) BÂBI 528
3) İF'İLLÂL (اِفْعِلاَّلاً) BÂBI 529
SÖZLÜK ÇALIŞMASI 536
HÂL..... 542
VASIL VE KAT'I HEMZELERİ 553
BEDEL..... 555
ATIF 558
I) ATF-I BEYÂN.....558
II) ATF-I NESAK 558
İSMİN ÇEŞİTLİ HALLERİ..... 563
I) MAKSÛR İSİM.....564
II) MANKÛS İSİM 565
III) MEMDÛDE İSİM.....566
CÜMLELERİN BAĞLANIŞI..... 569
MEF'ÛLÜN FİH (ZARFLAR) 569
MEBNÎ ZARFLAR 574
CÜMLE BAĞLAMADA KULLANILAN BAZI EDATLAR : 578
MEF'ÛL-İ MUTLAK 585
MEF'ÛL-İ MUTLAK İLE İLGİLİ AYETLER 589
MEF'ÛLÜN LİECLİH (MEF'ÛLÜN LEH) 591
MEF'ÛLÜN MEAH..... 592
MEF'ÛLÜN LİECLİH İLE İLGİLİ AYETLER 595
ÖVME YERME FİİLLERİ..... 596
İSİM FİİLLER..... 600
BİLGİ, ZAN VE DEĞİŞTİRME FİİLLERİ..... 602
MUKÂRABE FİİLLERİ 604
I) YAKLAŞTIRMA FİİLLERİ (اَفْعَالُ الْمُقَارَبَةِ):.....604
II) ÜMİT FİİLLERİ (اَفْعَالُ التَّرَجِّي):.....605
III) BAŞLAMA FİİLLERİ (اَلْاَفْعَالُ لِلشُّرُوعِ):.....606
TE'KİT..... 610
TEMYİZ..... 617
MÜNÂDÂ..... 623
İSTİGÂSE 627

NUDBE 628
TERHİM 629
TAHZİR 629
İĞRÂ 630
İHTİSÂS 631
İŞTİGÂL 631
İ'RÂB HALLERİNİN ÖZETİ 633
I) MU'RAB VE MEBNİ 633
II) MA'RİFE-NEKRE 634
III) MERFÛLAR 634
IV) MANSÛBLAR 634
V) MECZÛMLAR 635
VI) MECRÛRLAR 635
VII) TÂBİLER (UYANLAR) 635

EK BÖLÜM (SEÇME SURELER)

(FÂTİHA SÛRESİ) 1
(ELİF-LAM-MİM) 4
AYETÜ'L-KÜRSİ 5
AMENE'R-RASÛLÜ 6
(YÂ-SÎN SÛRESİ) 8
MÜLK SÛRESİ) 31
(NEBE (ÖNEMLİ HABER) SÛRESİ) 42
(RAHMAN SÛRESİ) 48
(HAŞR SURESİNİN SON BEŞ AYETİ) 61
(FECR (GÜNEŞİN DOĞUŞU) SÛRESİ) 71
(BELED (BELDE) SÛRESİ) 75
(ŞEMS (GÜNEŞ) SÛRESİ) 78
(LEYL (GECE) SÛRESİ) 81
(DUHÂ (KUŞLUK VAKTİ) SÛRESİ) 84
(İNŞİRÂH (KALBEN GENİŞLEME) SÛRESİ) 86
(TİN (İNCİR) SÛRESİ) 87
(ALÂK (AŞILANMIŞ YUMURTA) SÛRESİ) 89
(KADİR (KADRİ BÜYÜK) SÛRESİ) 91
(BEYYİNE (APAÇIK DELİL) SÛRESİ) 93
(ZİLZÂL (ŞİDDETLİ SARSINTI) SÛRESİ) 95
(ÂDİYÂT (KOŞANLAR) SÛRESİ) 97
(KÂRİA (BÜYÜK FELAKET) SÛRESİ) 99
(TEKÂSÜR (ÇOKLUK YARIŞI) SÛRESİ) 101
(ASR (ASIR) SÛRESİ) 102

(HÜMEZE (GIYBET EDENLER) SÛRESİ) 103

NAMAZ SURELERİ

(FİL (FİL) SÛRESİ) 105
(KUREYŞ (KUREYŞ KABİLESİ) SÛRESİ) 107
(MÂÛN (YARDIM YA DA ZEKAT VERME) SÛRESİ) 108
(KEVSER (KEVSER IRMAĞI YA DA ÇOK NİMET) SÛRESİ) 110
(KÂFİRÛN (İNKARCILAR) SÛRESİ) 111
(NASR (ZAFER) SÛRESİ) 112
(TEBBET (HELAK OLSUN) (YA DA MESED: BÜKÜLMÜŞ İP) SÛRESİ) 114
(İHLÂS (İHLAS) SÛRESİ) 115
(FELÂK (AYDINLIĞA ÇIKIŞ) SÛRESİ) 117
(NÂS (İNSANLAR) SÛRESİ) 119
AYETLERDE BULUNAN SECÂVENTLERİN ANLAMLARI 121
TÜRKÇE – ARAPÇA SÖZLÜK 122
ARAPÇA – TÜRKÇE SÖZLÜK 139
BİBLİYOGRAFYA 156

(BİRİNCİ BASKIYA)

ÖNSÖZ

İngilizce, Almanca, Fransızca gibi çeşitli dillerin, çaba gösterildiği takdirde, yeterince öğrenilebildiği günümüzde aynı ilgiyi dünyâ ve ahiret saadetinin imkanlarını önümüze seren Kur'ân'ı anlamaya vesile olacak bir dile, yâni Arapça'ya göstermemek doğrusu büyük bir eksiklik...

İnsanımızın bir kısmı kutsal metnimizin dilini öğrenmenin mümkün olmadığını düşünerek çalışmaya niyet etmiyor. Oysaki, bizim elinizde bulunan bu kitabın hazırlanmasına kadar yaptığımız eğitim sürecindeki tecrübelerimiz derslerimize katılanlara bu işin hiç de sanıldığı kadar zor olmadığını göstermiştir.

Tecrübelerimizin ışığında hazırladığımız bu kitapta gramer-tercüme metodunu esas aldık. Anlaşılması zor olan konular, konu bütünlüğü takip edilmeksizin bol örneklerle açıklanmış ve ayrıca alıştırmalarla da bilgilerin pekiştirilmesi sağlanmaya çalışılmıştır. Arapça gramer kitaplarında genellikle konu bütünlüğünü sağlama düşüncesiyle zamanından önce gramer kuralları verilmemiş metinler sunulmakta, bu ise Arapça'da belirli bir seviyesi olan okuyucuya hitap etmektedir. Diğer taraftan, takip edilen bu metod Arapça'ya yeni başlayanları umutsuzluğa sürüklemekte, çoğunlukla da Arapça öğrenmekten vazgeçme noktasına getirmektedir. Biz bu eserimizde, daha iyi anlaşılması bakımından, bol tercümeli örnekler ve alıştırmalarla konuları işledik. Aynı zamanda konuşma ve konuşturma metodunu da ihmal etmedik. Arapça'da okunan metni doğru harekeleme metnin tercümesi için ne kadar gerekliyse, konuşma ve söyleneni anlama da o kadar gereklidir. Bol pratik yapmak ve kulak alışkanlığı kazanmak için Arapça yayın yapan radyo ve televizyon kanallarının anlaşılmasa bile izlenmesi önemlidir. Bu şekilde, küçük çocukların konuşmayı dinleyerek öğrenmesi gibi meraklılar da, gayretlerine göre, bir veya iki sene içinde kendilerine yetecek kadar Arapça'yı öğrenebileceklerdir. Aynı tecrübelerden geçen biri olarak bu kitabı hazırlamaktaki amacımız; okuyucuların Kur'ân-ı Kerîm'i aslından okuyup anlamalarının hazzını duymalarında, bir nebze de olsa, yardımcı olmaktır. Aynı zamanda bu kitap Arapça konuşmak isteyenlerin ilk adımı atmalarını da sağlayacaktır.

Allah'ın Kelâmı iki kapak arasındadır. Bu kelâmın kelimelerinin anlamlarını ve gramer kurallarını öğrenmek imkansız değildir. Üstelik böyle bir çaba en zevkli ve en büyük ibâdetlerden birisidir. Çünkü ibadetlere götüren yol da ibâdettir... Unutmayalım ki, ameller niyetlere göredir...

Bu kitap nasıl çalışılacak?

Okuyucu, kitapta her konuda tercümesi verilmiş cümle örneklerinin Arapça'sına bakarak Türkçe'sini, Türkçe'sine bakarak Arapça'sını söyleyecek hale geldiği zaman, o konuyu anlamış demektir. Hedefi böylece belirledikten sonra, bu seviyeye gelmek için yapılacak işlem; konuların ve kelimelerin bol bol tekrar edilmesidir. Bunun için, konuda geçen her kelimenin okuyucu tarafından alfabetik sıraya göre hazırlanmış kelime defterine kaydedilmesi uygun olacaktır. Diğer taraftan, yine okuyucu tarafından hazırlanacak alıştırma defterine her yeni geçen kelimenin en az üç defa Arapça'sı ve Türkçe'siyle birlikte yazılması, kelimenin kullanıldığı cümlenin de

kelimenin altına kaydedilmesi konunun anlaşılması açısından yararlıdır. Çünkü kelimeler cümle içindeki halleriyle daha kolay akılda kalmaktadır. Okuyucu şayet tek başına çalışıyorsa evde, arabada, mutfakta herhangi bir işle meşgulken fiil çekimlerine göz atarak bol bol tekrarlama imkanını elde edecektir. Yalnız değil de arkadaşlarıyla birlikte çalışıyorsa, o takdirde öğrenilen kelimelerle karşılıklı konuşulacak, bilinmeyen kelimeler de sözlükten bulunmak suretiyle kelime hazinesi genişletilecektir. Konuşma ve anlamaya yetecek kadar bol kelime kullanılan bu kitap iyi çalışıldığı takdirde sadece Kur'ân'ın anlaşılmasına hizmet etmekle kalmayacak, aynı zamanda Arapça eserlere girişin anahtarını da vermiş olacaktır.

Başarı dileklerimle... Allah yâr ve yardımcımız olsun...

Neclâ YASDIMAN

Eylül 2001 İZMİR

(İKİNCİ BASKIYA)

ÖNSÖZ

Elinizdeki kitabın hem birinci baskısının kısa bir zamanda tükenmesi ve hem de gelen yoğun talepler üzerine ikinci baskısının yapılması zarureti doğmuştur. Bize ulaşan haberlerden, bu kitabın önceki baskısının önsözünde belirtilen şekilde, kendi kendine çalışanların bulunduğunu öğrenmiş bulunuyoruz. Okurlarımızın, tavsiye edilen metod ile, kitabı bitirdiklerinde başarıyı elde etmiş olduklarını duymak bizi ziyadesiyle mutlu etmiştir.

Talepler doğrultusunda, bu yeni baskıya hem tek başına ve hem de topluca çalışma yapmak isteyenler için, yararlı olacağını umduğumuz bir takım ilâveler yapmış bulunuyoruz. Bu çerçevede, öncelikle birinci baskıdaki basım hataları giderilmeye çalışılmıştır. Ayrıca, Arapça alfabedeki harflerin yazılış kuralları anlatılmıştır. Yine, ayetlerde geçen kelimelerin anlamları verilmiş, gerekli görülen yerlerde de kelimelerin irabları (cümle içindeki gramer tahlilleri) yapılmıştır. İlâveten, Fâtihâ, Yâsin, Tebâreke, Nebe, Bakara Sûresi'nin son iki ayeti (Âmenerrasûlü), Âyet'ül-Kürsî, Kıyâme, Feer Sûresi ve aşağısı, namaz sureleri olarak bilinen kısa sûreler de dâhil olmak üzere, Kur'an'dan en fazla okunan sûreler tek tek kelime anlamları verilmek suretiyle kitabın sonunda kaydedilmiştir.

Birinci baskının önsözünde de belirtiğimiz gibi, Arapça gramer kitaplarında genellikle sarf nahiv şeklinde sınıflandırma yapılarak, konu bütünlüğünü sağlama düşüncesiyle, henüz gramer kuralları anlatılmamış metinler zamanından önce verilmekte, bu durum ise Arapça'da belirli bir seviyesi olmayan okuyucuya hitap etmemektedir. Diğer taraftan, takip edilen bu metod Arapça'ya yeni başlayanları umutsuzluğa sürüklemekte, çoğunlukla da onların Arapça öğrenme heveslerini kırmaktadır. Biz bu durumu gözönünde tutarak, nevi şahsına münhasır bir metod olmak üzere, adım adım cümle kuruluşuna götüren yeni bir metodu ortaya koymaya çalıştık. Bunu yaparken, şu anda Arap ülkelerinin orta okul ve liselerinde okutulan gramer kitapları ve Arap dünyasında yayınlanmış olan ve bizim bibliyografyada bir kısmını zikrettiğimiz, pekçok kitap üzerinde çalıştık. Bu kitaplardan yeri geldikçe alıntılar ve tercümeler yaptık. Tercümede, Arapça cümlenin daha iyi anlaşılması amacıyla, kelime kelime ve birebir çeviri yaptık. Ayet mealleri için ise, bibliyografyada kullanılan mealleri tercih ettik. Biz bu eserde dersleri işlerken esas olarak metin bütünlüğünü değil, onun yerine dersin anlaşılmasını hedefledik. Konuların sonunda yer alan bol cümle örnekleri, yine konuyla ilgili ayetler ve ayrıca alıştırmalarla bilgilerin pekiştirilmesini sağlamaya çalıştık.

Bu kitapta tüm gramer konularını kapsayacak şekilde 1300'e yakın ayet incelenmiş, böylece geriye kalan tüm Kur'an âyetlerinin de anlaşılmasına zemin hazırlanmaya çalışılmıştır. Kitaptaki ayetler yaşantımız boyunca hep hatırlanması ve rehber alınması gereken ayetler arasından özenle seçilmiştir.

Aslında bu kitabın öğrenci tarafından daha büyük bir ilgi ile takip edilebilmesi için resim vb. şeyler ilâve edilebilir, boyutları da küçültülebilirdi. Fakat o takdirde kitabın hacmi yedi sekiz cilde ulaşacak, bu durumda ise maliyetler artacak ve okuyucunun alım gücü zorlanacaktı. Bu nedenle kitap, çok yoğun bilgi içermesine karşın, tek ciltten oluşmuş bulunmaktadır. İleride bu kitabı, bölümler halinde, yardımcı kitap ve CD ilâvesiyle çıkartmak gibi bir arzumuz bulunmaktadır. Arkasından da Allah izin verirse, halen üzerinde çalıştığımız baştan sona tüm Kur'ân kelimelerinin mana ve gramatik olarak incelendiği bir başka eseri yayınlamayı düşünüyoruz.

Sonuçta, bu kitabı alıştırmalarını yapmak suretiyle tamamiyle çalışan bir kimse, bir en fazla iki senede, yaklaşık olarak beş bin kelime öğrenecektir. Bu durumda da, Arapça yazılmış kitapları, dergileri, gazeteleri genel olarak anlayabilecek, bilemediği kelimeleri de sözlükten

bakmak suretiyle, tercümeler yapabilecektir. Diğer taraftan, Arapça yayınları dinlemek ve imkân buldukça Arapça konuşan kimselerle pratik yapmak suretiyle de kendisini ifade edecek kadar Arapça konuşabilecektir.

Çalışmak bizden, yardım Allah'tandır...

Dr. Neclâ YASDIMAN

Şubat 2003 İZMİR

(ÜÇÜNCÜ BASKIYA)

ÖNSÖZ

İkinci baskının üzerinden bir sene dolmadan üçüncü baskının yapılması önce Rabb'in istek ve lütfundandır... Sonra da Türk insanının O yüceler Yücesi'nin insanlığa gönderdiği mektubu olan Kur'ân'ı aslındaki sırlarıyla öğrenme gayretindendir. Kitabın tashihindeki katkılarından dolayı Rize İlahiyat Fakültesi Arapça Dersi öğretim görevlisi Resul Sevinç'e teşekkürler..

Bu bir kitabı çalışmakla hem Allah'ın kitabını anlamaya, hem konuşmaya başlıyorsak doğrusu bu, ucunda böylesine kocaman nimetler bulunduğu için az bir çabadır. Maliyet açısından herkes alabilsin diye yine tek ciltte topladık. Arzu eden okuyucular kitablarını aldıktan sonra bir ya da taşınması kolay olsun diye iki cilt halinde ciltletebilirler.

Gönül dolusu dua ve başarılar...

Dr. Neclâ Yasdıman

Şubat 2004 İZMİR

(DÖRDÜNCÜ BASKIYA)

ÖNSÖZ

Adım Adım Kur'an Dili'nin, daha önce sözünü verdiğimiz, CD'leri çıkmıştır. CD'ler görüntülü ve sesli, bilgisayar ortamında çalışacak şekilde hazırlanmıştır. Kitaptaki alıştırmaların cevapları da CD'lere ilave edilmiştir.

Sevgili okurlarımızın isteği doğrultusunda kitabın CD'lerini çıkarmayı bizlere nasip eden O yüceler Yücesi Allah'a hamdolsun...

Dr. Neclâ YASDIMAN

Şubat 2004 İZMİR

(ONDOKUZUNCU BASKIYA)

ÖNSÖZ

Değerli okurlar! Rabbimin izni ve sizlerin desteğiyle "*Adım Adım Kur'an Dili*"nin ondokuzuncu baskısını yapmış bulunuyoruz. Bu baskının diğerlerinden farkı konuların sonunda yer alan meallerin birkaç ayet dışında "*Kur'an Tahlili*" adlı eserimizdeki meallerle değiştirilip yeniden düzenlenmesidir. Öğrencilerin daha iyi anlayabilmesi için mealde Kur'an'ın Arapça orjinaline sadık kalmaya gayret ettik. Her öğrencinin elinde ayrı baskılar olabileceğinden sayfa numaralarını da değiştirmedik.

İkinci baskının önsözünde de belirttiğimiz gibi, "*Adım Adım Kur'an Dili*"ni hazırlamaktaki asıl hedefimiz; Kur'ân'ı anlayarak okumaya zemin hazırlamaktır. İşte bu amaçla bu eserin arkasından tatbikat olarak çalışılmak üzere diğer çalışmalarımız olan **KUR'AN TAHLİLİ (Fatiha'dan Nas'a dek kelime kelime anlam, irab, sözlük, toplu mana ve tefsir), KUR'AN'DAN SEÇME SURELER** ve **30. CÜZ** adlı eserlerimizi yayınladık.

Bu eserlerin herbirisinde Kur'ân'ın her ayetinin altında o ayete ait "Sözlük", ayetin her kelimesinin hemen altında ayrı ayrı Türkçe anlamı, onun altında da o kelimenin irabını (fiil, fâil, mef'ul vs. gibi dilbilgisi tahlilini) bulacaksınız. Yine ayetin hemen altında ise toplu meal ve altında "Açıklama" başlığı altında o ayetin tefsirini okuyacaksınız.

Böylece Kur'ân-ı Kerîm deryasına dalacak, ayetlerin bugüne bakan yönlerini keşfe çıkacak ve ilmi çalışmanın zevkini tadacaksınız. Ayette belirtildiği gibi:

"*..Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?*" (Zümer, 9)...

"*Kur'an Tahlili*" adlı eserimizde geçen Kur'an ayetlerinin sözlüğü okuyucularımızın isteği üzerine sure ve ayet sırasıyla "**KUR'AN SÖZLÜĞÜ**" adıyla ayrıca basılmıştır.

Yine istek üzerine 3 cilt halinde Fatiha'dan Nas suresine kadar tüm Kur'an'ın kelime kelime anlam, kelime altında özet i'rab (gramer) ve toplu meal içeren eserimiz **KUR'AN UFKU** "Sözlük İlaveli İ'rablı Kur'an ve Meali" adıyla baskıdan çıkmış bulunmaktadır. *Kur'an Tahlili* adlı eserden farkı, tefsirinin kaldırılması ve irabların da özet ve gerekli olanının alınmasıyla bir sayfada daha çok alanın görmesinin sağlanmasıdır.

Bu eserler hepimizin dünya ve âhiret saadetine vesile olur inşaallah... Şahsen ben hayatımın en mutlu saatlerini Kur'an başında inceleme yaparken geçirdiğimi itiraf ediyorum.

Rabbimin hepimizi ilmiyle âmil Kur'ân âlimi yapması ve Kur'ân'ın hepimizin ışığı olması duasıyla...

Dr. Neclâ Yasdıman

Mart 2014 İZMİR

KUR'ÂN'I ANLAYARAK OKUMANIN FAZİLETİ HAKKINDA

AYETLER

... قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لاَ يَعْلَمُونَ إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُولُوا الْأَلْبَابِ.

(39/ZÜMER, 9). ... *De ki: Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu? Doğrusu ancak akıl sahipleri (bunları) hakkıyla düşünür.*

...وَرَتِّلِ الْقُرْآنَ تَرْتِيلاً.

(73/MÜZZEMMİL, 4). ... *Kur'ân'ı açık açık güzelce (düşünüp anlayarak ağır ağır tertîl üzere) oku...*

...فَمَا لِهَؤُلاءِ الْقَوْمِ لاَ يَكَادُونَ يَفْقَهُونَ حَدِيثًا .

(4/NİSA, 78). ..*Fakat ne oluyor ki bu topluluğa, hiç bir sözü anlamaya çalışmıyorlar?*

وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدَّكِرٍ.

(54/KAMER, 17). *Andolsun biz Kur'ân'ı düşünenler için kolaylaştırdık, düşünen var mı?*

HADİSLER

خَيْرُكُمْ مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرآنَ وَعَلَّمَهُ.

"Sizin en hayırlınız Kur'ân'ı Kerim'i öğrenen ve öğretendir."[1]

مَا اجْتَمَعَ قَوْمٌ فِي بَيْتٍ مِنْ بُيُوتِ اللّهِ تَعالَى يَتْلُونَ كِتَابَ اللّهِ وَيَتَدَارَسُونَهُ بَيْنَهُمْ إِلاَّ نَزَلَتْ عَلَيْهِمُ السَّكِينَةُ، وَغَشِيَتْهُمُ الرَّحْمَةُ، وَحَفَّتْهُمُ الْمَلاَئِكَةُ، وَذَكَرَهُمُ اللّهُ فِيمَنْ عِنْدَهُ.

"Bir grup, Kitâbullah'ı okuyup ondan ders almak üzere Allah'ın evlerinden birinde bir araya gelecek olsalar, mutlaka üzerlerine sekinet (huzur, ferahlık) iner ve onları Allah'ın rahmeti bürür. Melekler de kanatlarıyla sararlar. Allah onları, yanında bulunan (yüce) cemaatte anar"[2]

اَلْمَاهِرُ بِالْقُرْآنِ مَعَ السَّفَرَةِ الْكِرامِ الْبَرَرَةِ وَالَّذِى يَقْرَأُ الْقُرآنَ وَيَتَتَعْتَعُ فِيهِ وَهُوَ عَلَيْهِ شَاقٌّ لَهُ أَجْرَانِ.

"Kur'ân'da mâhir olan Sefere denilen kerîm ve mutî meleklerle berâber olacaktır. Kur'ân'ı kekeleyerek zorlukla okuyana iki sevap vardır."[3]

**

1 Buhârî, *Fedâilu'l-Kur'ân* 21; Tirmizi, *Fedâilu'l-Kur'ân* 15, 2909; Ebû Dâvud, *Salât* 349, 1452.
2 Müslim, *Zikir* 38, 2699; Ebû Dâvud, *Salât* 349, 1455; Tirmizî, *Kırâ'at* 3, 2946.
3 Buhârî, *Tevhid* 52; Müslim, *Müsafirin* 244; Ebû Dâvud, *Vitr* 14, (1454); Tirmizî, *Sevâbu'l-Kur'ân* 13 (2906); İbn Mâce, *Edeb* 52, (2779).

KUR'ÂN HARFLERİNİN YAZILIŞ ŞEKİLLERİ

Yazarak öğrenmek konuları daha iyi anlayabilmek için en iyi öğrenme metodudur. Bunun için de önce Arapça yazmayı bilmek zorundayız. Aşağıdaki yazılış tarzları dikkatle incelenip aynısı birkaç defa yazılarak tatbik edildiği takdirde, Kur'ân okumayı az da olsa bilen herkes yazmayı da öğrenecektir. Baştan acemice de olsa, konuları işlerken hem yazmamız hem de Kur'ân ve diğer metinleri okumamız hızlanacaktır.

HARFLERİN TEK OLARAK, BAŞTA, ORTADA VE SONDA YAZILIŞLARI

a) Harfler kelime içinde birbirine bitiştirilerek yazıldıkları için başta, ortada ve sonda yazılış şekillerinde kısmen değişiklikler olur. Arapça yazılış kaidelerine göre **altı harf kendinden önce gelen harflere bitişirler. Fakat kendinden sonraki harfle birleşmeyip ayrı yazılırlar.** Bunlar ا و د ذ ر ز harfleridir. Kelime içindeki örnekleri şöyledir:

Sonda	Ortada	Başta		
قَرَأَ بَدَأَ	سُئِلَ سَأَلَ	أَكَلَ اَلْ	ا أ ء	Elif[1]
وَجَدْنَا سَمِعْنَا	فَوَاكِهَ كَانَتَا	جَاءَ قَالَ[2]		
وَهُوَ غَزَوَ	رُوِيَ سَوَدَ	وُهِبَ وَجَبَ	و	Vâv
وُلِدَ يَجِدُ	عُدِلَ عَدَمَ	دُفِعَ دَخَلَ	د	Dal
أُخِذَ لَوَذَ	نَذَرَ كَذَبَ	ذُكِرَ ذَهَبَ	ذ	Zel
بَصَرَ ذَكَرَ	بَرَدَ عُرِضَ	رَكِبَ رُمِزَ	ر	Rı
كَنَزَ رَمَزَ	رُزِقَ وَزَنَ	زُلِقَ زَرَعَ	ز	Ze

---

1 Harekeli elife hemze denir. Bir sonraki konuda hemzenin yazılışı müstakil olarak anlatılacaktır.

2 Med uzatmak demektir. Kendinden önceki harfin harekesini uzatmaya yarayan med harfleri Elif-Vâv-Yâ (ا-و-ي) olmak üzere 3 tanedir. (اُوتِينَا) örneğinde olduğu gibi üstünü elif (ا), esreyi yâ (ي), ötreyi vâv (و) uzatır. Örnekler: (قَالَ) kâle, (قِيلَ) kîle, (أَعُوذُ) cûzü, (فِيهَا) fîhâ, (يَقُولُ) yekûlu, (يُوسُفَ) yûsufe, (غَافِلِينَ) gâfilîne, (يُحِيطُونَ) yuhîtûne, (تُحِبُّونَ) tuhıbbûne gibi. Med harfi olan elif (ا), bazen vâv (و) veya Yâ (ي) şeklinde yazılır. Bu vâv ve yâ'lar bir önceki harfi â sesi ile uzatarak okuturlar: (مُوسَى) Mûsâ, (عِيسَى) İsâ, (كَفَى) kefâ, (صَلٰوةً) salâten, (نَجٰوةً) necâtun gibi. Bir başka husus; üstün ve esre harekeli şeddeli kelimeleri yazarken kolaylık açısından hareke şeddenin altında ise esreyi, şeddenin üstünde ise fethayı gösterir: Örnek: (ذَكَّرَ) zekkera, (ذُكِّرَ) zükkira gibi.

b) Bu altı harfin geriye kalanı kendinden sonraki harfe birleştirilerek yazılır. Toplu halde yazılış örnekleri şöyledir:

Sonda		Ortada		Başta				
كَتَبَ	شَرِبَ	سَبَقَ	كَبُرَ	بَدَأَ	بَطَلَ	ببب	بـ	Be
نَبَتَ	سَكَتَ	كُتِبَ	هَتَفَ	تَلِيَ	تَرَكَ	تتت	تـ	Te
بَعَثَ	حَدَثَ	مُثِلَ	وَثَبَ	ثَوَبَ	ثَقُلَ	ثثث	ثـ	Se
خَرَجَ	فَلِجَ	رَجَعَ	خَجِلَ	جَعَلَ	جَنَحَ	جججج	جـ	Cim
فَلَحَ	ذُبِحَ	جَحَدَ	لَحِمَ	حَفِظَ	حَسِبَ	حححح	حـ	Ha
وَبَخَ	طَبَخَ	أُخِذَ	بَخِلَ	خَرَجَ	خَلَقَ	خخخخ	خـ	Hı
عَبَسَ	بَئِسَ	خُسِرَ	حَسِبَ	سَجَدَ	سَمِعَ	سسسس	سـ	Sin
غَشَّ	فَرَشَ	خَشِيَ	نَشَطَ	شَهِدَ	شَتَمَ	ششش	شـ	Şın
يَقُصُّ	نَقَصَ	وَصَلَ	نُصِرَ	صَمَدَ	صَبَحَ	صصص	صـ	Sad
مَرِضَ	بَغُضَ	فُضِلَ	حَضَرَ	ضَرَبَ	ضَحِكَ	ضضض	ضـ	Dat
نُشِطَ	بَسَطَ	قُطِعَ	لَطَمَ	طُمِسَ	طَلَعَ	طططط	طـ	Tı
حُفِظَ	غَلِظَ	عَظُمَ	نَظَرَ	ظُفِرَ	ظَلَمَ	ظظظظ	ظـ	Zı
رُفِعَ	وَقَعَ	بَعُدَ	طَعِمَ	عَرَفَ	عَلِمَ	ععع	عـ	Ayn
دُمِغَ	بَلَغَ	رَغَدَ	بَغَرَ	غَرَقَ	غُلِبَ	غغغغ	غـ	Gayn
خُتِفَ	عَرَفَ	قُفِلَ	شَفِقَ	فَهِمَ	فَتَحَ	ففف	فـ	Fe
خُلِقَ	رُزِقَ	بَقِيَ	وَقَبَ	قَدَرَ	قَسَمَ	قققق	قـ	Kaf
مَلَكَ	عَدَكَ	عَكَسَ	رَكِبَ	كُذِبَ	كَتَبَ	كككك	كـ	Kef
نَزَلَ	أَمَلَ	طَلَعَ	وُلِدَ	لَمَعَ	لَعِبَ	للل	لـ	Lâm
لَأَمَ	دَهِمَ	أَسْمَرُ	جَمَعَ	مَرَجَ	مَزَحَ	مممم	مـ	Mim

Nun	ن	نن	نَدِمَ	نُزِعَ	مَنَعَ	كَنَسَ	وَزَنَ	أَمِنَ
He	ه	هه	هَجَأَ	هَدَى	ظَهَرَ	جَهَدَ	تَلِهَ	يَدَهُ
Ye	ي	يي	يَكَادُ	يَجِدُ	كَيَدَ	بَيَعَ	دَعِيَ	أَيُّ

HEMZENİN YAZILIŞI

Diğer harflerden farklı olarak hemzenin başta, ortada ve sonda yazılışında bazı kurallar vardır. Elif'in harekeli şekline hemze denir. Bazen hemzeyi eliften ayırt etmek için elifin üzerine veya altına أَ إِ أُ şeklinde ء işareti konur.

Hemze'nin başta yazılışı: Hemzenin harekesi fetha ya da damme ise elifin üstüne, kesre ise elifin altına yazılır:

أُذُنٌ - اِمْرَأَةٌ - إِمَامٌ - أَخَذَ - أُخِذَ - أَكَلَ

Hemzenin ortada yazılışı:

يَأْكُلُ (yer)

Burada hemzeden önceki harfin (yâ'nın) harekesi fetha, hemzeninki ise cezimdir.. **Hemzeden önce üstün harekeli bir harf varsa hemze elif üzerine yazılır.**

يُؤْمِنُ (inanır)

Burada yâ'nın harekesi damme, hemzenin harekesi ise cezimdir.. **Hemzeden önce ötre harekeli bir harf varsa hemze vâv'ın üstüne yazılır.**

يَقْرَأُ (okur)

Burada hemze (أ), kendinden önce gelen harfin harekesi olan fethayı temsil eden "elif" harfinin üzerine yazılmıştır. **Yani hemzeden önce üstün harekeli bir harf varsa hemze elifin üstüne yazılır.**

يُنْشِئُ (inşa eder)

Bu örnekte de hemze, kendinden önceki şın harfinin harekesi olan kesreyi temsil eden "yâ" harfinin üzerine yazılmıştır. Yani; **kendinden önce esre harekeli bir harf varsa hemze ye üzerine yazılır.**

Hemzenin sonda yazılışı: Aynen ortada yazılış kaidelerinde söylendiği gibi kendisinden önceki harfin harekesini temsil eden harfin üzerine yazılır:

يَلْجَأُ (sığınır) نَبَأٌ (haber) نَاشِئٌ (yetişen) شَاطِئٌ (kıyı) اِمْرُؤٌ (kişi)

Ancak kelime sonundaki hemzeden önce uzun sesli veya sakin (cezimli) bir harf varsa, hemze, ayrı olarak yani yalnız başına yazılır[1]:

جَزَاءٌ (karşılık) جُزْءٌ (parça) صَحْرَاءُ (çöl) شَيْءٌ (şey) عِبْءٌ (yük)

[1] Bkz. Maksudoğlu, Mehmet, *Arapça Dilbilgisi.* Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1998.

1. BÖLÜM

(TEMEL SEVİYE)

ARAPÇA CÜMLE KURULUŞUNU OLUŞTURAN UNSURLAR

Arapça'da bir kelime ya isim, ya fiil ya da harftir. İsim, fiil ve harflerin bir mana oluşturacak şekilde bir araya gelmesiyle cümle oluşur. Bir cümlenin kurulması için gereken bu üç unsuru sırasıyla işleyelim:

İSİM

Canlı cansız şeylere, varlıklara ad olan ve zamanla ilgisi olmayan kelimelere isim denir. İsimler ya ma'rife (belirli) ya da nekre (belirsiz) olur.

MA'RİFE: Bir ismin başında اَلْ takısı bulunursa o isim belirlidir. اَلْ takısı alarak belirlenmiş kelimeye ma'rife denir. اَلْقَلَمُ dediğimizde herhangi değil, belli bir kalemi anlatmış oluruz:

اَلْقَلَمُ　　اَلْقَلَمَ　　اَلْقَلَمِ

Bu اَلْ takısına da Harf-i tarif denir. Başına اَلْ takısı alan bir kelimenin sonuna tenvin gelmez.

NEKRE: Eğer ismin başında harf-i tarif denen اَلْ takısı yoksa bu isim belirsiz herhangi bir varlığı anlatır. Bu belirsiz isme nekre denir. قَلَمٌ denilince belirsiz genel herhangi bir kalem anlaşılır ve son harfi de aşağıdaki örneklerde görüldüğü gibi tenvinli olur:

قَلَمٌ　　قَلَماً　　قَلَمٍ

Belirsizliği, herhangiliği anlatan tenvinle bu kelime "Bir kalem" diye tercüme edilebilir.

Cümle kuruluşunda genellikle marife isim kullanılır. Bir isim ya marifedir ya da nekredir. Diğer bir ifadeyle bir ismin başında hem harf-i tarif olan (اَلْ) takısı hem de sonunda tenvin gelmez. Ancak bazı özel isimler ve zamirlere bitişik isimler bazen tenvin almadığı gibi harf-i tarif de (اَلْ) almazlar[1]. Çünkü özel isim ve zamirler zaten belirli varlıklara aittir. Örnek:

عُمَرُ　　يُوسُفُ　　خَالِدٌ　　عَادِلٌ　　بَكْرٌ

تُرْكِيَا　　مَكَّةُ　　إِزْمِيرُ　　إِسْتَانْبُولُ　　رَمَضَانُ

[1] Özel isimlerle ilgili geniş bilgi ileride gelecektir. Ancak şu kadarını şimdilik söyleyebiliriz: Dışarıdan Arapçaya giren isimler tenvin almazlar: (يُوسُفُ) Yusuf, (آدَمَ) Adem, (إِبْرَاهِيمُ) İbrahim gibi. Sonunda kapalı (ة) olan özel isimler de tenvin almazlar: (عَائِشَةُ) Aişe, (فَاطِمَةُ) Fatıma gibi. Özel isim olmayanlar alırlar: (نَافِذَةٌ) pencere gibi.

İsimlerin başında gelen اَلْ takısının hemzesi, başında bulunduğu kelimeye, ya lâm harfi okunmadan şeddeli ya da lâm'a cezim verilmek suretiyle birleşir: (اَلشَّمْسُ) ve (اَلْقَمَرُ) gibi. Bilindiği gibi tecvit ilminde buna idgâm-ı şemsiye ve izhâr-ı kameriye adı verilir. Bu konuyu bilmemiz harfi tariften sonraki harfin şeddeli mi şeddesiz mi okunacağını tesbit etmemiz için zorunludur.

KAMERİ HARFLER

Bir kelimenin başında aşağıdaki cümlenin bütününde yer alan 14 harften biri bulunursa kendisiyle birleşen اَلْ takısının lâmı cezimli (لْ) okunur:

أَبْغِ حَجَّكَ وَ خَفْ عَقِيمَهُ

Örnekleri:

	Nekre	Ma'rife			Nekre	Ma'rife	
أ	أَذَانٌ	اَلْأَذَانُ	ezan	خ	خُبْزٌ	اَلْخُبْزُ	ekmek
ب	بَيْتٌ	اَلْبَيْتُ	ev	ف	فَرَسٌ	اَلْفَرَسُ	kısrak
غ	غَنِيٌّ	اَلْغَنِيُّ	zengin	ع	عَرَبِيَّةٌ	اَلْعَرَبِيَّةُ	Arapça
ح	حَجٌّ	اَلْحَجُّ	hac	ق	قَمَرٌ	اَلْقَمَرُ	ay
ج	جَارٌ	اَلْجَارُ	komşu	ي	يَوْمٌ	اَلْيَوْمُ	gün
ك	كَاتِبٌ	اَلْكَاتِبُ	katip	م	مَوْتٌ	اَلْمَوْتُ	ölüm
و	وَطَنٌ	اَلْوَطَنُ	vatan	ه	هِجْرَةٌ	اَلْهِجْرَةُ	hicret

ŞEMSİ HARFLER

Arapça'nın geriye kalan diğer harfleri de şemsî harflerdir. اَلْ takısından sonra gelen kelime bu geriye kalan harflerden biriyle başlarsa اَلْ takısının lâmı (ل) okunmaz, yanındaki harf şeddelenir. Fakat okunmasa bile اَلْ takısı gene de yazılır. Örnekleri:

	Nekre	Ma'rife			Nekre	Ma'rife	
ت	تِلْمِيذٌ	اَلتِّلْمِيذُ	öğrenci[1]	ث	ثَوْبٌ	اَلثَّوْبُ	elbise
د	دِينٌ	اَلدِّينُ	din	ذ	ذِئْبٌ	اَلذِّئْبُ	kurt
ز	زَمَانٌ	اَلزَّمَانُ	zaman	ر	رَجُلٌ	اَلرَّجُلُ	adam
س	سُورَةٌ	اَلسُّورَةُ	sûre	ش	شَجَرَةٌ	اَلشَّجَرَةُ	ağaç

[1] Şeddenin altında verilen harekenin esreyi, üstünde verilen harekenin fethayı işaret ettiğini hatırlayınız.

ص	صَدِيقَةٌ	اَلصَّدِيقَةُ	kız arkadaş	ط	طَائِرَةٌ	اَلطَّائِرَةُ	uçak
ض	ضَلَالَةٌ	اَلضَّلَالَةُ	dalâlet, sapıklık	ظ	ظَاهِرٌ	اَلظَّاهِرُ	zahir, açık
ن	نَارٌ	اَلنَّارُ	ateş	ل	لَيْلٌ	اَللَّيْلُ	gece
ش	شَمْسٌ	اَلشَّمْسُ	güneş				

****

ALIŞTIRMALAR

1. Aşağıdaki kelimeleri marife (belirli) yapınız ve ileride kurulacak cümleler için manalarını üçer kere yazmak suretiyle ezberleyiniz.

فِكْرٌ	fikir	شُكْرٌ	şükür	جَمَلٌ	deve
لَحْمٌ	et	ظُلْمَةٌ	karanlık, zulmet	بَيْتٌ	ev
عَمٌّ	amca	هِرَّةٌ	kedi	جَبَلٌ	dağ
يَمِينٌ	sağ	يَسَارٌ	sol	ضَرَرٌ	zarar
وَرَقٌ	kağıt	وَلَدٌ	erkek çocuk	اِبْنٌ	oğlan
أَبٌ	baba	حِصَانٌ	at	بِنْتٌ	kız
ظِلٌّ	gölge	مَكْتُوبٌ	mektup	تَجْوِيدٌ	tecvit
بَلَدٌ	ülke, memleket	تَائِبٌ	tövbe eden	فَقِيرٌ	fakir

2. Aşağıdaki isimleri nekre (belirsiz) yapınız.

اَلطِّفْلُ	(küçük) erkek çocuk	اَلطِّفْلَةُ	(küçük) kız çocuk	اَلشِّتَاءُ	kış
اَلتِّلْمِيذُ	erkek öğrenci	اَلتِّلْمِيذَةُ	kız öğrenci	اَلْمَرْأَةُ=اِمْرَأَةٌ	kadın
اَلدَّرْسُ	ders	اَلرَّجُلُ	adam	اَلْخُبْزُ	ekmek
اَللَّحْمُ	et	اَلضَّجِيجُ	gürültü	اَلْفَرَسُ	kısrak(dişi at)
اَلصَّيْفُ	yaz	اَلثَّعْلَبُ	tilki	اَلْمَاءُ	su
اَلسَّمَكُ	balık	اَلسَّمَاءُ	gök	اَلدَّجَاجَةُ	tavuk
اَلتَّاجِرُ	tüccar	اَلرُّمْحُ	kargı-mızrak	اَلْبَابُ	kapı
اَلْحِصَانُ	at (erkek at)				

3. Aşağıdaki kelimelerin nekre ve marife olanlarını iki ayrı grupta toplayarak defterinize yazınız.

اَلدَّفَاتِرُ	defterler	اَلدَّفْتَرُ	defter	اَلزَّهْرَةُ	çiçek
اَلْمَدْرَسَةُ	okul	بَابٌ	kapı	نَافِذَةٌ	pencere
دَرْسٌ	ders	خُبْزٌ	ekmek	اَلْغُرْفَةُ	oda
اَلْقَمَرُ	ay	اَلْأُمُّ	anne	اَلْمُسْلِمُ	müslüman erkek
بَيْتٌ	Ev	اَلنَّجْمُ	yıldız	اَلْمُسْلِمَةُ	müslüman kadın
اَلرَّجُلُ	adam	اَلْمُلْكُ	mülk	عَالِمٌ	bilgin
اَلِابْنُ	oğul	صَبَاحٌ	sabah	دَجَاجَةٌ	tavuk
اَلْمَاءُ	su	اَلْمَرْأَةُ	kadın	اَلشَّمْسُ	güneş

FİİL

Zamana bağlı olarak bir işin, bir halin veya bir hareketin oluşunu belirten kelimelere fiil denir. Arapça'da iki temel fiil çekimi vardır. Diğer kalıplar bu ikisinden türetilir. Bunlar fiil-i mâzî (geçmiş zaman) ve fiil-i muzâri (geniş zaman, şimdiki zamanın karşılığı)dır.

FİİL-İ MÂZİ

Türkçe'mizdeki –di'li geçmiş zamana denir. Geçmişte daha önce yapılmış bir işi bildirir. (Türkçe'deki …di-dı, dü-du, ti-tı, tü-tu eklerini sağlar).

كَتَبَ	yazdı	عَلِمَ	bildi	نَصَرَ	yardım etti
أَكَلَ	yedi	شَرِبَ	içti	فَتَحَ	açtı
حَضَرَ	geldi	وَجَدَ	buldu	ضَرَبَ	vurdu
كَسَرَ	kırdı	رَكِبَ	bindi	شَكَرَ	teşekkür etti, şükretti
سَمِعَ	duydu, işitti	دَخَلَ	girdi	دَرَسَ	ders yaptı, eğitim gördü
ذَهَبَ	gitti	نَشَرَ	yaydı	قَطَعَ	kesti

Yukarıda fiile örnek olarak gösterilen kelimeler geçmişte yapılmış bir işi bildirmekte ve erkek için kullanılmaktadır. Kadın için kullanıldıklarında yukarıdaki fiillerin sonuna cezimli تْ harfi eklenir. Erkekte kullanılanlara Arapça'da müzekker (eril), kadında kullanılanlara müennes (dişi) denir. Örnekler:

كَتَبَ den → كَتَبَتْ (o kadın) yazdı

أَكَلَ den → أَكَلَتْ (o kadın) yedi

وَجَدَ den → وَجَدَتْ (o kadın) buldu

Arapça'da kendinden bahsedilene yani üçüncü şahsa; erkek için gâib, kadın için gâibe denir.

FİİL-İ MAZİ ÇEKİM TABLOSU

	Cemi (Çoğul)	Müsennâ (İkil)Tesniye	Müfred (Tekil)	
Müzekker	كَتَبُوا	كَتَبَا	كَتَبَ	**Gâib (3. şahıs)**
	(Onlar) yazdılar	(O ikisi) yazdı	(O) yazdı	
Müennes	كَتَبْنَ	كَتَبَتَا	كَتَبَتْ	**Gâibe**
Müzekker	كَتَبْتُمْ	كَتَبْتُمَا	كَتَبْتَ	**Muhâtab (2. şahıs)**
	(Sizler) yazdınız	(Siz ikiniz) yazdınız	(Sen) yazdın	
Müennes	كَتَبْتُنَّ	كَتَبْتُمَا	كَتَبْتِ	**Muhâtaba**
Müzek.+Müe.	كَتَبْنَا	كَتَبْنَا	كَتَبْتُ	**Mütekellim (1.şahıs)**
	(Bizler) yazdık	(İkimiz) yazdık	(Ben) yazdım	

FÂİL (Özne)

Fâil (özne), bir işi yapana denir. Harekesi ötre ya da ötre tenvin olur. Fiile kim ya da ne sorusunu sorduğumuzda aldığımız cevap fâildir. Fiil ile fâil arasında müzekkerlik (erkeklik), müenneslik (dişilik), tekillik çoğulluk bakımından uyum olması şarttır.

	Fâil	**Fiil**
Çocuk gitti (Kim gitti?)	الْوَلَدُ.	ذَهَبَ
Kız okudu (Kim okudu?)	الْبِنْتُ.	قَرَأَتِ
Öğrenci oturdu (Kim oturdu?)	التِّلْمِيذُ.	جَلَسَ
Bir adam çıktı (Kim çıktı ?)	رَجُلٌ.	خَرَجَ

Not: Yukarıdaki örneklerde olduğu gibi harf-i tarifli kelime cümle ortasında geldiği takdirde geçiş önceki kelimenin harekesiyle olur. Ancak (قَرَأَتْ) fiilinde olduğu gibi müennes (تْ) si almış kelimeden sonra elif-lamlı yani harfi tarifli kelime gelirse, geçiş

esre ile olur. Harfi tarifsiz yani tenvinli kelime varsa müennes te'si (تْ) cezimli halini muhafaza eder: (قَرَأَتْ بِنْتٌ) (Bir kız okudu) gibi.

MEF'ÛLUN BİH (Tümleç)

Mef'ûlun bih; kendisine iş yapılanı bildiren isimdir. Harekesi üstün (ـَ) ya da üstün tenvin olur (ـً). Fiile neyi, kimi sorusunu sorduğumuzda aldığımız cevap mef'ûldür. Fiil ile fâil arasında olması gereken müzekker-müennes uyumu şartı mef'ûlün bihle diğerleri arasında yoktur. Yâni mef'ûlün bih'in fiil ya da fâil ile müzekkerlik müenneslik, tekillik çoğulluk vs. açısından uyumlu olma şartı aranmaz. Örnekler:

	Meful	Fâil	Fiil
Öğrenci dersi yazdı (Neyi yazdı?)	الدَّرْسَ.	التِّلْمِيذُ	كَتَبَ
Baba suyu içti (Neyi içti?)	الْمَاءَ.	الْأَبُ	شَرِبَ
Öğrenci bir kitap okudu (Ne okudu?)	كِتَاباً.	التِّلْمِيذُ	قَرَأَ
Halit öğrenciye vurdu (Kime vurdu?)	التِّلْمِيذَ.	خَالِدٌ	ضَرَبَ

Yukarıdaki örneklerde görüldüğü gibi müstakil olarak fâilin açıkça yazılışı (öğrenci, baba, Halit gibi) **gâib fiil kullanıldığında** gerçekleşir. Muhâtab ve mütekellim fiillerde fiil ve fâil birarada olur. Yine de fiile aynı sorular (neyi, kimi, kime) sorulduğunda alınan cevap mef'ûldür ve harekesi üstündür:

Dersi yazdım (Neyi yazdım?)	الدَّرْسَ.	كَتَبْتُ
Suyu içtiniz (Neyi içtiniz?)	الْمَاءَ.	شَرِبْتُنَّ
Halid'e sordun (Kime sordun?)	خَالِداً.	سَأَلْتَ
Bir kitap okudunuz (Neyi okudunuz)(belirtisiz nesne)	كِتَاباً.	قَرَأْتُمْ
Öğrenciye vurdun (Kime vurdun?)	التِّلْمِيذَ.	ضَرَبْتَ

Vasıl Hemzesi

Belirtme takısı olan harf-i tarif yani اَلْ takısının hemzesi söz başlarında okunur:

اَلْوَلَدُ ذَهَبَ. (el-veledü zehebe) Çocuk gitti.

Bu cümlede fâil başta geldiğinden اَلْ takısı olduğu gibi okunmuştur. Aynı اَلْ takısı söz arasında gelirse elifi, yazıldığı halde okunmaz. Geçişte yazıldığı halde okunmayan bu hemzeye **hemze-i vasıl** (vasıl hemzesi) denir:

ذَهَبَ الْوَلَدُ. (zehebel veledu) Çocuk gitti.

Kelime başındaki vasıl hemzesinin elifinin üzerine (ء أ) işareti konmaz. Yani (أَ إِ أُ) şeklinde değil (اَ اِ اُ) şeklinde yazılır: (اَلْوَلَدُ - اَلتِّلْمِيذُ) gibi.

Vasıl hemzesiyle ilgili kaideleri şöyle özetleyebiliriz:

1) a- Vasıl hemzesiyle başlayan kelimeden önce, yani اَلْ takısından önce (üstün, esre, ötre şeklinde) hareke varsa geçişte اَلْ takısının hemzesi (أ) harekelenmez. Harekeden sonra gelen elif lâm'lı (harf-i tarifli) kelime, kamerî harflerden biriyle başlıyorsa doğrudan evvelki kelimenin harekesiyle lâm'a (لْ) cezim verilir. Örnek:

ذَهَبَ الْوَلَدُ. (zehebel veledu) Çocuk gitti.

ضَرَبْتُ الْوَلَدَ. (darabtü'lvelede) Çocuğu dövdüm.

أَخَذْتُ الْقَلَمَ. (ehaztü'l-kaleme) Kalemi aldım.

شَرِبْتَ الْمَاءَ. Suyu içtin.

دَخَلَ الْبَيْتَ. Eve girdi.

حَضَرَ الْعَمُّ. Amca geldi.

b- Harekeden sonra gelen elif lâm'lı (harf-i tarifli) kelime, şemsî harflerden biriyle başlıyorsa doğrudan önceki kelimenin harekesiyle şemsi harf şeddelenir. Harf-i tarif yazılı olduğu halde okunmaz. Örnek:

أَخَذْتُ الدَّفْتَرَ. (Ehaztü'd-deftera) Defteri aldım.

شَرِبْتَ الزَّمْزَمَ. (Şeribte'z-zemzeme) Zemzemi içtin.

دَخَلَ الدُّكَّانَ. (Dehale'd-dükkâne) Dükkana girdi.

حَضَرَ الطَّعَامُ. (Hadara't-taâmü) Yemek geldi.

2) Vasıl hemzesiyle başlayan kelimelere kendilerinden önce sonu sâkin (cezimli) bir kelime birleştirilirken esre ile geçiş yapılır.

İlk harf-i kamerî olan bir kelimede geçiş:

كَتَبَتِ الْبِنْتُ الدَّرْسَ. (Ketebeti'l-bintu'd-derse) Kız dersi yazdı.

İlk harfi şemsî olan bir kelimede geçiş:

كَتَبَتِ الدَّرْسَ. (Ketebeti'd-derse) (Kız) dersi yazdı.

Ancak تُمْ zamirinde geçiş ötre ile yapılır ve bu kaideden hariçtir:

كَتَبْتُمُ الدَّرْسَ. (Ketebtümü'd-derse) Dersi yazdınız (müz.).

سَمِعْتُمُ الْخَبَرَ. (Semi'tümü'l-habera) Haberi işittiniz (müz.).

3) Harf-i tariften önce tenvinli (nekre) bir kelime yer alırsa geçiş, tenvinin nûnuna esre vermek suretiyle gerçekleşir:

كَتَبَ خَالِدٌ الدَّرْسَ. (Ketebe Hâlidünidderse) Halit dersi yazdı.

قَرَأَ عَادِلٌ الْكِتَابَ. (Karae Âdilünilkitabe) Âdil kitabı okudu.

CÜMLE

Tam bir fikir anlatan kelime topluluğuna cümle denir. Arapça'da cümle ikiye ayrılır:

a) İsim cümlesi

b) Fiil cümlesi

İsimle başlayan cümlelere isim cümlesi, fiille başlayan cümlelere ise fiil cümlesi denir.

اَلْوَلَدُ رَكِبَ الْحِصَانَ. (Çocuk ata bindi).

اَلْبِنْتُ رَكِبَتِ الْحِصَانَ. (Kız ata bindi).

İsimle başladığı için isim cümlesidir.

رَكِبَ الْوَلَدُ الْحِصَانَ. (Çocuk ata bindi).

رَكِبَتِ الْبِنْتُ الْحِصَانَ. (Kız ata bindi).

Fiille başladığı için fiil cümlesidir.

Arapça'da genellikle cümleler fiil cümlesi olarak kurulur. Bir cümle önce fiille başlar, sonra fâil (özne) sonra da varsa mef'ûl (tümleç) dediğimiz geriye kalanla devam eder.

رَكِبَ	الْوَلَدُ	الْحِصَانَ.
Fiil	Fâil	Meful

Cümlede vurgulamak istediğimiz şey fâilin bizzat kendisi olduğu takdirde fâil başa getirilebilir ancak cümle artık fiil cümlesi değil isim cümlesi olur. İsim cümlesinin elemanlarına ise mübtedâ (özne) ve haber (geriye kalan) denir. Mübtedâ esâsen isim cümlesinin fâili yerindedir. Sadece isim cümlesi olduğu için elemanlarının ismi değişmiştir[1]:

اَلْوَلَدُ	رَكِبَ	الْحِصَانَ.
Mübtedâ	Haber Fiil	Meful

☞ Görüldüğü gibi gibi yukarıda verilen fiil cümlesi örnekleri, fiil-i mâzînin müfred gâib ve müfred gâibesinden seçilmiştir.

* * * * * * * * * * * *

[1] Mübtedâ haberle ilgili geniş açıklama daha sonra verilecektir.

ALIŞTIRMALAR

(Müfred gâib ve müfred gâibelerle ilgili cümle alıştırmaları)

1. Aşağıdaki kelimeleri üçer kere defterinize yazınız.

اَلْحَدِيقَةُ	bahçe	اَلزُّجَاجُ	cam	رَسَمَ	resim yaptı
اَلزَّهْرَةُ	çiçek	اَلْبِنْتُ	kız	جَلَسَ	oturdu
اَلشَّجَرَةُ	ağaç	غَسَلَ	yıkadı	قَطَفَ	kopardı
اَلْوَاجِبُ	ödev, görev	دَرَسَ	ders yaptı	وَقَفَ	ayağa kalktı, durdu

2. Aşağıdaki cümleleri ikişer kere defterinize yazınız.

غَسَلَتِ الْمَرْأَةُ الْحَدِيقَةَ.	Kadın bahçeyi yıkadı.	دَرَسَ الاِبْنُ.	Oğlan ders yaptı.
قَطَفَ الْوَلَدُ الزَّهْرَةَ.	Çocuk çiçeği kopardı.	رَسَمَ شَجَرَةً.	Bir ağaç çizdi.
كَتَبَتْ فَاطِمَةُ الْوَاجِبَ.	Fatıma ödevi yazdı.	جَلَسَتِ الْبِنْتُ.	Kız oturdu.
كَسَرَ الْوَلَدُ الزُّجَاجَ.	Çocuk camı kırdı.	وَقَفَ الرَّجُلُ.	Adam durdu.

3. Aşağıdaki cümleleri Türkçe'ye çeviriniz.

1- كَتَبَتْ فَاطِمَةُ الدَّرْسَ.
2- كَتَبَ خَالِدٌ الدَّرْسَ.
3- نَصَرَتْ عَائِشَةُ الْحِصَانَ.
4- نَصَرَ جَمَالٌ الْحِصَانَ.
5- فَتَحَتِ الْمَرْأَةُ الْبَابَ.
6- فَتَحَ مُحَمَّدٌ الْبَابَ.
7- رَكِبَتِ الْمَرْأَةُ الْفَرَسَ.
8- رَكِبَ الرَّجُلُ الْفَرَسَ.

4. Aşağıdaki cümleleri Arapça'ya çeviriniz.

1. Halid dersi bildi.
2. At suyu içti.
3. Halid kalemi buldu.
4. Fatıma dersi bildi.
5. Kısrak suyu içti.
6. Aişe eti yedi.
7. Fatıma bir kalem buldu.

5. Aşağıdaki cümlelerdeki boşluklara öğrendiğiniz fiilleri kullanınız.

1- ..... الرَّجُلُ الدَّرْسَ.
2- ..... الْمَرْأَةُ الْبَابَ.
3- ..... الْمَرْأَةُ الدَّرْسَ.
4- ..... خَالِدٌ الْبَابَ.
5- ..... الْحِصَانُ الْمَاءَ.
6- ..... فَاطِمَةُ الْحِصَانَ.
7- ..... جَمَالٌ الْفَرَسَ.
8- ..... عَائِشَةُ اللَّحْمَ.
9- ..... الْحِصَانُ الْفَرَسَ.
10- ..... مُحَمَّدٌ الْبَابَ.

6. Aşağıdaki fiillerin manasını söyleyip kendi siygalarına ait cümleler kurunuz.

أَكَلَ – فَتَحَتْ – كَتَبَ – نَصَرَتْ – عَلِمَ – وَجَدَ

كَتَبْتُ – نَصَرَ – أَكَلْتُ – فَتَحَ – ذَهَبَ – رَكِبَتْ

MAZİ FİİLİN MÜFRED MUHÂTAB VE MÜTEKELLİM ÖRNEKLERİ

Müfred Müzekker Muhatap Örnekleri:

ضَرَبَ	den →	ضَرَبْتَ	(Sen) dövdün	كَتَبَ	den →	كَتَبْتَ	yazdın
عَلِمَ	den →	عَلِمْتَ	(Sen) bildin	وَجَدَ	den →	وَجَدْتَ	buldun
شَرِبَ	den →	شَرِبْتَ	(Sen) içtin	فَتَحَ	dan →	فَتَحْتَ	açtın

Görüldüğü gibi, mesela üçüncü şahıs كَتَبَ fiilinin sonunu cezim yapıp üstün okunuşlu bir تَ harfi eklediğimizde karşımızdakine yani muhâtaba seslenmiş oluruz. Bu sona eklenen تَ harfine muhatap zamiri denir.

Müfred Müennes Muhâtaba Örnekleri:

Kadına seslendiğimizde muhâtab zamiri olan تَ harfini esre تِ olarak okuruz. Türkçe'de muhâtaba ikinci şahıs deriz.

وَجَدْتِ	(Sen kadın) buldun	أَكَلْتِ	(Sen kadın) yedin
عَلِمْتِ	(Sen kadın) bildin	نَصَرْتِ	(Sen kadın) yardım ettin
شَرِبْتِ	(Sen kadın) içtin	فَتَحْتِ	(Sen kadın) açtın

Müfred Mütekellim Örnekleri:

Esre ya da üstün ت leri ötre olarak okursak o zaman kendimizden yani birinci şahıs olan mütekellimden (konuşandan) bahsetmiş oluruz:

كَتَبْتُ	yazdım	حَضَرْتُ	geldim
شَرِبْتُ	içtim	ذَهَبْتُ	gittim
فَتَحْتُ	açtım	وَجَدْتُ	buldum

Arapça'da bu tekil (müfred) fiile "mütekellim vahde" denir. Türkçe'de ise birinci şahıs denir. Böylece müfred bölümleri şu şekilde özetleyebiliriz:

كَتَبْتُ	كَتَبْتَ كَتَبْتِ	كَتَبَ كَتَبَتْ
Ben yazdım	Sen yazdın	O yazdı

ALIŞTIRMALAR

(Müfred muhâtab-müfred muhâtaba ve müfred mütekellimle ilgili cümle alıştırmaları)

1. Aşağıdaki kelimeleri üçer kere defterinize yazınız

اَلسَّيَّارَةُ	araba	اَلْخَبَرُ	haber	لَبِسَ	giydi
اَلرِّسَالَةُ	mektup	تُفَّاحَةٌ	elma	خَلَقَ	yarattı, halketti
صُورَةٌ	resim	اَلْمَلاَبِسُ	elbiseler	رَسَمَ	resim çizdi
اَلْقَهْوَةُ	kahve	اَلطَّعَامُ	yemek	سَمِعَ	işitti, duydu
اَلشَّايُ	çay	اَلْمَطْبَخُ	mutfak	حَمَلَ	taşıdı
اَلْبُرْتُقَالُ	portakal	اَلْحَقِيبَةُ	çanta	عَمِلَ	yaptı, işledi
اَلْيَوْمَ	bugün	اَلْكُرَةُ	top	لَعِبَ	oynadı
اَلْحِذَاءُ	ayakkabı	اَلنَّصِيحَةُ	nasihat	جَلَسَ	oturdu
اَلسُّؤَالُ	soru	اَلْأَرْضُ	yeryüzü	لاَ	hayır
اَلْمُدَرِّسَةُ	öğretmen (bayan)	نَعَمْ	evet		
اَلْمُدَرِّسُ	öğretmen (bay)	هَلْ – أَ	....mi, mı (Soru edatları)		

2. Aşağıdaki cümleleri ikişer kere defterinize yazınız.

لَبِسْتُ الْحِذَاءَ.	Ayakkabıyı giydim.	سَمِعْتَ النَّصِيحَةَ.	Nasihatı işittin.
عَلِمْتِ السُّؤَالَ.	Soruyu bildin (müe.).	هَلْ رَسَمْتَ الصُّورَةَ.	Resmi çizdin mi? (müz.)
أَكَلْتِ الْبُرْتُقَالَ.	Portakalı yedin.	نَعَمْ ، رَسَمْتُ الصُّورَةَ.	Evet, resmi çizdim.
فَتَحْتُ الْحَقِيبَةَ.	Çantayı açtım.	وَجَدْتِ الْكِتَابَ.	Kitabı buldun (müe.).
فَتَحَ الْحَقِيبَةَ.	Çantayı açtı.	هَلْ سَمِعْتَ الْخَبَرَ ؟	Haberi işittin mi?
قَرَأْتُ قِصَّةً.	Bir kıssa okudum.	نَعَمْ سَمِعْتُ الْخَبَرَ.	Evet haberi işittim.
عَمِلْتِ الطَّعَامَ الْيَوْمَ.	Bugün yemeği yaptın.	حَمَلْتَ دَفْتَراً.	Bir defter taşıdın.
سَمِعْتُ النَّصِيحَةَ.	Nasihatı işittim.	هَلْ عَمِلْتَ الْوَاجِبَ؟	Ödevi yaptın mı?
لَعِبْتُ الْكُرَةَ.	Top oynadım.	لاَ ، قَرَأْتُ الْكِتَابَ.	Hayır, kitabı okudum.
دَخَلْتُ الْمَطْبَخَ وَ عَمِلْتُ الْقَهْوَةَ.	Mutfağa girdim ve kahveyi yaptım.		

3. Aşağıdaki cümleleri Arapça'ya çeviriniz.

1. Arabayı yıkadım.
2. Aişe elbiseleri yıkadı.
3. Bahçeye girdin ve oturdun.
4. Muhammed bir mektup okudu.
5. Zeynep bir elma yedi.

4. Aşağıdaki muhatap ve mütekellim fiillerden oluşan cümleleri manalandırınız.

1- رَكِبْتُ الْحِصَانَ.
2- رَكِبْتِ الْحِصَانَ.
3- ضَرَبْتَ الْوَلَدَ.
4- ضَرَبْتِ الْوَلَدَ.
5- فَتَحْتُ الْبَابَ.
6- شَرِبْتُ الْمَاءَ.
7-وَجَدْتَ الْقَلَمَ..
8- وَجَدْتِ الْقَلَمَ.

5. Aşağıdaki fiillerin Türkçe karşılıklarını söyleyiniz.

ضَرَبَ - عَلِمَتْ - أَكَلْتِ - شَرِبْتُ - ضَرَبَتْ - كَتَبْتَ - فَتَحْتِ - عَلِمَ - فَتَحْتُ - أَكَلَتْ - أَكَلْتُ - نَصَرْتِ - وَجَدَتْ - فَتَحَ - شَرِبْتُ - نَصَرَتْ - كَتَبَ - شَرِبَ - نَشَرَ - كَتَبَتْ - فَتَحَتْ - رَكِبَتْ

MAZİ FİİLERDE TESNİYE
(MÜSENNÂ YA DA İKİL)

Bir işin iki kişi tarafından yapıldığını anlatmak için üçüncü şahıs tekil fiilin sonuna harekesiz bir elif (ا) ekleriz.

Tesniye Müzekker (erkek) Gâib Örnekleri:

ضَرَبَ	den →	ضَرَبَا	ikisi dövdü	فَتَحَ	dan →	فَتَحَا	ikisi açtı
عَلِمَ	den →	عَلِمَا	ikisi bildi	وَجَدَ	den →	وَجَدَا	ikisi buldu
شَرِبَ	den →	شَرِبَا	ikisi içti	أَكَلَ	den →	أَكَلَا	ikisi yedi

هَلْ أَحْمَدُ وَ عُمَرُ فَتَحَا الْبَابَ ؟ Ahmed ve Ömer kapıyı açtılar mı?

هَلْ أَحْمَدُ وَ عُمَرُ سَمِعَا الْخَبَرَ؟ Ahmed ve Ömer haberi işittiler mi?

Tesniye Müennes (kadın) Gâibe Örnekleri:

ضَرَبَتْ	den	ضَرَبَتَا	ikisi dövdü	فَتَحَتْ	فَتَحَتَا	ikisi açtı
عَلِمَتْ	den	عَلِمَتَا	ikisi bildi	وَجَدَتْ	وَجَدَتَا	ikisi buldu
شَرِبَتْ	den	شَرِبَتَا	ikisi içti	أَكَلَتْ	أَكَلَتَا	ikisi yedi

هَلْ زَيْنَبُ وَ فَاطِمَةُ فَتَحَتَا الْبَابَ ؟ Zeynep ve Fâtıma kapıyı açtılar mı?

هَلْ زَيْنَبُ وَ فَاطِمَةُ سَمِعَتَا الْخَبَرَ ؟ Zeynep ve Fâtıma haberi işittiler mi?

Tesniye Muhâtab - Muhâtaba Örnekleri:

Fiilin sonuna müzekker için de müennes için de aynı olmak üzere تُمَا dediğimiz tesniye muhatap zamiri eklenir.

ضَرَبْتُمَا	ikiniz vurdunuz	فَتَحْتُمَا	ikiniz açtınız
عَلِمْتُمَا	ikiniz bildiniz	وَجَدْتُمَا	ikiniz buldunuz
شَرِبْتُمَا	ikiniz içtiniz	أَكَلْتُمَا	ikiniz yediniz

هَلْ فَتَحْتُمَا الْبَابَ ؟ İkiniz kapıyı açtınız mı?

هَلْ سَمِعْتُمَا الْخَبَرَ ؟ İkiniz haberi işittiniz mi?

Tesniye Mütekellim Örnekleri:

Mütekellimlerin yani birinci şahısların tesniyesi ile cemisi aynıdır. İki veya daha fazla kişi için hep çoğul olarak نَا gelir:

فَتَحْنَا ikimiz açtık veya biz açtık وَجَدْنَا ikimiz bulduk veya biz bulduk gibi

فَتَحْنَا الْبَابَ. İkimiz kapıyı açtık.

سَمِعْنَا الْخَبَرَ. Haberi işittik.

****

ALIŞTIRMALAR

1. Aşağıdaki soru kelimelerini yanlarındaki kısaltılmış halleriyle birlikte üçer kere defterinize yazınız ve ezberleyiniz.

مَنْ	kim	عَلَى مَاذَا (عَلَامَ)	ne üzerine
مَاذَا – مَا	ne	عَنْ مَاذَا (عَمَّ)	ne hakkında, neden
لِمَاذَا (لِمَ)	niçin	مِنْ مَا (مِمَّا)	hangi şeyden, neden
بِمَاذَا (بِمَ)	ne ile	مِنْ مَنْ (مِمَّنْ)	kimden
أَيْنَ	nerede	هَلْ – أَ	mi, mı
مِنْ أَيْنَ	nereden	كَيْفَ	nasıl
إِلَى أَيْنَ	nereye	مَتَى	ne zaman
بِكَمْ	kaça	كَمْ	kaç

Not: Soru kelimeleri cümlenin başına gelir ve kendinden sonra gelen kelimenin harekesine etki etmezler.

2. Aşağıdaki cümleleri ikişer kere defterinize yazınız.

سَمِعْتُمَا النَّصِيحَةَ. (İkiniz) nasihatı işittiniz (müz-müe.)

هَلْ رَسَمَتَا الصُّورَةَ ؟ (İkisi) resmi çizdiler mi? (müe.)

نَعَمْ ، رَسَمَتَا الصُّورَةَ Evet, (o ikisi) resmi çizdiler.

وَجَدَا الْكِتَابَ. (İkisi) kitabı buldular (müz.)

هَلْ سَمِعَا الْخَبَرَ ؟ (İkisi) haberi işittiler mi? (müz.)

نَعَمْ سَمِعَا الْخَبَرَ. Evet, (o ikisi) haberi işittiler.

هَلْ عَمِلْتُمَا الْوَاجِبَ ؟ (İkiniz) ödevi yaptınız mı? (müz-müe.)

لاَ ، قَرَأْنَا الْكِتَابَ. Hayır, kitap okuduk. (müz-müe.)

كَيْفَ حَمَلَتَا الدَّفَاتِرَ؟ (İkisi) defterleri nasıl taşıdılar ? (müe.)

سَمِعْنَا النَّصِيحَةَ. (İkimiz) nasihatı işittik. (müz-müe.)

لَبِسْتُمَا الْحِذَاءَ. (İkiniz) ayakkabıyı giydiniz (müz-müe.).

عَلِمْتُمَا السُّؤَالَ. (İkiniz) soruyu bildiniz (müz-müe.).

مَتَى أَكَلْتُمَا الْبُرْتُقَالَ ؟ (İkiniz) portakalı ne zaman yediniz ? (müz-müe.)

أَيْنَ فَتَحْنَا الْحَقِيبَةَ ؟ (İkimiz) çantayı nerde açtık ? (müz-müe.)

لِمَاذَا فَتَحَا الْحَقِيبَةَ ؟ (İkisi) çantayı niçin açtılar ? (müz.)

قَرَأْتُمَا قِصَّةً. (İkiniz) bir kıssa okudunuz. (müz-müe.)

دَخَلْتُمَا الْمَطْبَخَ وَ عَمِلْتُمَا الْقَهْوَةَ. (İkiniz) mutfağa girdiniz ve kahve yaptınız.

لَعِبَا الْكُرَةَ. (İkisi) top oynadılar (müz.).

عَمِلَتَا الطَّعَامَ الْيَوْمَ. (İkisi) bugün yemeği yaptılar (müe.).

3. Aşağıdaki cümlelere uygun fiilleri koyunuz.

1- ..... اللَّحْمَ .

2- ..... الْوَلَدُ الْبِنْتَ.

3- ..... جَمَالٌ الدَّرْسَ.

4- ..... الْخُبْزَ.

MAZİ FİİLLERDE CEMİ (ÇOĞUL) HALİ

Bir işi ikiden fazla kişi yaptığı zaman müzekker gâib için fiilin sonuna (وا) eklenip **cemi müzekker gâib** yapılmış olur. Örnekler:

ضَرَبَ den →	ضَرَبُوا	Onlar dövdüler
شَرِبَ den →	شَرِبُوا	Onlar içtiler
عَلِمَ den →	عَلِمُوا	Onlar bildiler
أَكَلَ den →	أَكَلُوا	Onlar yediler

Cemi müennes gâibe'de (yani o kadınlarda) fiilin son harfi cezimlenip ـْنَ eklenir:

أَكَلَ →	أَكَلْنَ	(O bayanlar) yediler	عَلِمَ →	عَلِمْنَ	bildiler
شَرِبَ →	شَرِبْنَ	(O bayanlar) içtiler	كَتَبَ →	كَتَبْنَ	yazdılar
وَجَدَ →	وَجَدْنَ	(O bayanlar) buldular	ضَرَبَ →	ضَرَبْنَ	vurdular

Muhâtab çoğulda; fiilin sonundaki cezimden sonra müzekkerlerde تُمْ müenneslerde تُنَّ eklenir. Örnekler:

Müennes		Müzekker
ضَرَبْتُنَّ	dövdünüz	ضَرَبْتُمْ
عَلِمْتُنَّ	bildiniz	عَلِمْتُمْ
أَكَلْتُنَّ	yediniz	أَكَلْتُمْ
نَصَرْتُنَّ	yardım ettiniz	نَصَرْتُمْ
وَجَدْتُنَّ	buldunuz	وَجَدْتُمْ
دَخَلْتُنَّ	girdiniz	دَخَلْتُمْ

Mütekellimin çoğulu: Birinci şahsın (ben'in) çoğulunda kaide, fiilin sonuna cezimden sonra tesniye için de cemi için de نَا zamirinin eklenmesidir. Erkek ve dişi için aynıdır:

وَجَدَ den →	وَجَدْنَا	(Biz-İkimiz) bulduk
أَكَلَ den →	أَكَلْنَا	yedik
فَتَحَ den →	فَتَحْنَا	açtık
عَلِمَ den →	عَلِمْنَا	bildik
شَرِبَ den →	شَرِبْنَا	içtik

هَلْ فَتَحْتُمُ الْبَابَ ؟ Kapıyı açtınız mı?

هَلْ سَمِعْتُنَّ الْخَبَرَ ؟ Haberi işittiniz mi?

نَعَمْ ، سَمِعْنَا الْخَبَرَ. Evet haberi işittik.

Son iki konuyu özetlersek fiillerin tesniye ve cemi halinin tablosu şöyledir:

Cemi	Tesniye	
كَتَبُوا	كَتَبَا	Gâib
كَتَبْنَ	كَتَبَتَا	Gâibe
كَتَبْتُمْ	كَتَبْتُمَا	Muhatap
كَتَبْتُنَّ	كَتَبْتُمَا	Muhâtaba
كَتَبْنَا	كَتَبْنَا	Mütekellim

☛ Arapça cümle kuruluşunda fiile birleşik zamirle yani fiil+fail zamirle değil de çocuklar, kızlar, adamlar vb. gibi müstakil olarak gelen <u>fâil, fiilden sonraya kalırsa</u> fiil daima tekil olur. Yani cümle fiil cümlesi olur da fail müstakil olarak çoğul gelse bile başa gelen fiil tekil olur. Sadece fiilin müzekker mi yoksa müennes mi olduğu belirtilir. Bir diğer ifadeyle; fâilin ortada geldiği gâib **fiil cümlesinde**; <u>fâil bizzat cümlede yer aldığında</u> söz konusu fâil, ister tesniye ister cemi olsun baştaki fiil daima tekil yani müfrettir:

رَكِبَتِ الْبِنْتَانِ الْحِصَانَ. (İki kız ata bindi)[1].

رَكِبَتِ الْبَنَاتُ الْحِصَانَ. (Kızlar ata bindi).

İsim cümlesinde ise durum farklıdır:

İsim cümlesinde fâil başa geldiğinde ortaya konulan fiil, fâilin durumuna göre ya tesniye ya da cemi olarak çekimli halde gelir:

اَلْبِنْتَانِ رَكِبَتَا الْحِصَانَ. (İki kız ata bindi).

اَلْبَنَاتُ رَكِبْنَ الْحِصَانَ. (Kızlar ata bindi).

Fâil, tesniye ya da cemi olarak bizzat gâib cümlede yer almadığında ise başa gelen fiil tabii ki tesniye ya da çoğul olur:

---

[1] Bir ismi ikil yapmak için müfred (tekil) ismin sonuna (-آنِ) takısı eklenir: (اَلْبَيْتُ)(ev) → (اَلْبَيْتَانِ) (iki ev), (اَلْمَرْأَةُ) (kadın) → (اَلْمَرْأَتَانِ) (iki kadın), (اَلرَّجُلُ) (adam) → (اَلرَّجُلَانِ) (iki adam), (وَلَدٌ) (çocuk) → (وَلَدَانِ) (iki çocuk), (اَلْبِنْتُ) (kız) → (اَلْبِنْتَانِ) (iki kız). Burada tesniye ismin de aynı kurala tabi olduğunu belirtmek ve konu bütünlüğünü bozmamak için verilmiştir. İsimlerin tesniyesi bahsinde tekrar ayrıntısıyla işleneceğinden sadece örnek gözüyle bakılmalı, ayrıntısı konusuna bırakılmalıdır.

رَكِبَتَا الْحِصَانَ. İkisi ata bindi (müennes).

رَكِبْنَ الْحِصَانَ. Ata bindiler (müennes).

كَتَبُوا الدَّرْسَ. Dersi yazdılar (müzekker).

Mâzî fiillerle ilgili genel cümle örnekleri:

لَبِسْنَا الْمَلَابِسَ. Elbiseleri giydik.

سَمِعْنَا النَّصِيحَةَ. Nasihatı işittik.

عَلِمْتُمُ السُّؤَالَ. Soruyu bildiniz (müz.).

أَكَلْتُنَّ الْبُرْتُقَالَ. Portakalı yediniz (müe.).

فَتَحُوا الْحَقِيبَةَ. Çantayı açtılar (müz.).

فَتَحَ الْحَقِيبَةَ. Çantayı açtı.

قَرَأْتُمْ قِصَّةً وَ لَعِبْتُمُ الْكُرَةَ. Bir kıssa okudunuz ve top oynadınız.

دَخَلْنَا الْمَطْبَخَ وَ عَمِلْنَا الْقَهْوَةَ. Mutfağa girdik ve kahve yaptık.

عَمِلْتُنَّ الطَّعَامَ الْيَوْمَ. Bugün yemeği yaptınız.

هَلْ رَسَمْتَ الصُّورَةَ. Resmi çizdin mi? (müz.)

نَعَمْ ، رَسَمْتُ الصُّورَةَ. Evet, resmi çizdim.

وَجَدْتُمُ الْكِتَابَ. Kitabı buldunuz (müz.).

هَلْ سَمِعْنَ الْخَبَرَ ؟ Haberi işittiler mi?

نَعَمْ سَمِعْنَ الْخَبَرَ. Evet, haberi işittiler.

هَلْ عَمِلُوا الْوَاجِبَ ؟ Ödevi yaptılar mı?

لَا ، قَرَأُوا الْكِتَابَ. Hayır, kitap okudular.

حَمَلْنَ الدَّفَاتِرَ. Defterleri taşıdılar.

سَمِعْتُمُ النَّصِيحَةَ. Nasihatı işittiniz.

عَائِشَةُ وَ فَاطِمَةُ وَ زَيْنَبُ دَخَلْنَ الْمَطْبَخَ. Aişe, Fatıma ve Zeynep mutfağa girdiler.

دَخَلَتْ عَائِشَةُ وَ فَاطِمَةُ وَ زَيْنَبُ الْمَطْبَخَ. Aişe, Fatıma ve Zeynep mutfağa girdi.

خَالِدٌ وَ عَادِلٌ وَ عُمَرُ دَخَلُوا الْمَطْبَخَ. Halit, Adil ve Ömer mutfağa girdiler.

دَخَلَ خَالِدٌ وَ عَادِلٌ وَ عُمَرُ الْمَطْبَخَ. Halit, Adil ve Ömer mutfağa girdi.

اَلنِّسَاءُ أَكَلْنَ الطَّعَامَ. Kadınlar yemeği yediler.

أَكَلَتِ النِّسَاءُ الطَّعَامَ. Kadınlar yemeği yedi.

اَلرِّجَالُ سَمِعُوا الْخَبَرَ. Erkekler haberi işittiler.

سَمِعَ الرِّجَالُ الْخَبَرَ. Erkekler haberi işitti.

OLUMSUZ MAZİ FİİL

Öğrendiğimiz mâzî fiilin başına مَا olumsuz takısı (harfu nefy) eklenirse mâzî fiilini olumsuzlaştırır. Örnek:

كَتَبْتُ	yazdım	مَا كَتَبْتُ	yazmadım
عَلِمُوا	bildiler	مَا عَلِمُوا	bilmediler
شَرِبْتُمْ	içtiniz	مَا شَرِبْتُمْ	içmediniz
مَا نَصَرْتَ	yardım etmedin	مَا نَصَرْتُمْ	yardım etmediniz
مَا نَصَرْتُمَا	ikiniz yardım etmediniz		

مَا فَتَحْتُمُ الْبَابَ. Kapıyı açmadınız.

مَا ضَرَبْتَ الْحِصَانَ. Ata vurmadın.

ضَرَبْتَ الْحِصَانَ. Ata vurdun.

وَجَدْنَا الْقَلَمَ. Kalemi bulduk.

مَا وَجَدْنَا الْقَلَمَ. Kalemi bulmadık.

خَالِدٌ مَا كَتَبَ الرِّسَالَةَ. Halit mektubu yazmadı.

عَادِلٌ مَا قَرَأَ الصَّحِيفَةَ. Adil gazeteyi okumadı.

إِبْرَاهِيمُ مَا أَخَذَ الْقَلَمَ. İbrahim kalemi almadı.

خَدِيجَةُ مَا فَتَحَتِ الْكِتَابَ. Hatice kitabı açmadı.

مَا وَجَدْنَ الْحَقِيبَةَ. Çantayı bulmadılar.

مَا فَهِمْتُمُ الْقُرْآنَ. Kur'ân'ı anlamadınız.

هَلْ عَمِلْتِ الْوَاجِبَ أَمْسِ[1]؟ Dün ödevi yaptın mı?

لاَ ، مَا عَمِلْتُ الْوَاجِبَ أَمْسِ. Hayır, dün ödevi yapmadım.

****

ALIŞTIRMALAR

1. Aşağıdaki kelimeleri üçer kere yazınız.

اَلطَّالِبُ	erkek öğrenci (büyük)	اَلطَّالِبَةُ	kız öğrenci (büyük)
اَلطُّلاَّبُ	erkek öğrenciler	اَلطَّالِبَاتُ	kız öğrenciler
اَلتَّلاَمِيذُ	erkek öğrenciler (küçük)	اَلتِّلْمِيذَاتُ	kız öğrenciler (küçük)

اَلْمَكْتَبَةُ	kütüphane	اَلْجَرَسُ	zil	اَلْأَوْلاَدُ	çocuklar
اَلْقَهْوَةُ	kahve	اَلطَّعَامُ	yemek	عَرَفَ	bildi, tanıdı
اَلشَّايُ	çay	اَلْمَطْبَخُ	mutfak	خَالِدُونَ	Hâlit'ler
اَلصَّفُّ	sınıf	اَلنِّسَاءُ	kadınlar	اَلنَّافِذَةُ	pencere
اَلْفِنْجَانُ	fincan	اَلْبَنَاتُ	kızlar	ثُمَّ[2]	sonra
اَلرِّجَالُ	adamlar	فَاطِمَاتٌ	Fatıma'lar	مُبَكِّرًا[3]	erken
اَلْمُدِيرُ	müdür	وَصَلَ	vardı, geldi ulaştı	فَعَلَ	yaptı

بَلَى evet, bilakis (Olumsuz sorunun cevabı olumlu olduğunda kullanılır).

2. Aşağıdaki cümleleri ikişer kere defterinize yazınız.

اَلتِّلْمِيذَاتُ سَمِعْنَ الْجَرَسَ وَ دَخَلْنَ الصَّفَّ (Kız) Öğrenciler zili duydular ve sınıfa girdiler.

اَلنِّسَاءُ أَكَلْنَ الطَّعَامَ ثُمَّ مَا شَرِبْنَ الشَّايَ Kadınlar yemek yediler sonra çay içmediler.

اَلرِّجَالُ أَكَلُوا الطَّعَامَ ثُمَّ شَرِبُوا الْقَهْوَةَ Erkekler yemek yediler sonra kahve içtiler.

هَلْ دَخَلُوا الْمَكْتَبَةَ وَقَرَأُوا كِتَابًا ؟ Kütüphaneye girdiler ve bir kitap okudular mı ?

مَا سَمِعْنَ الْجَرَسَ وَ مَا دَخَلْنَ الصَّفَّ Zili duymadılar ve sınıfa girmediler (müe).

لِمَاذَا مَا دَخَلْنَ الصَّفَّ ؟ Niçin sınıfa girmediler?

أَ مَا سَمِعْتُمُ الْجَرَسَ ؟ Zili duymadınız mı? (müz.)

---

[1] (أَمْسِ) (dün) kelimesi her zaman esre olan mebni (harekesi her zaman aynı olan) zaman zarfıdır.

[2] Son harfinin harekesi duruma göre değişmeyen (mebnî) bir kelimedir. Yakında işlenecektir.

[3] Nekre kelimelerin sonundaki üstün tenvin, tâ-i merbuta (kapalı ة) hariç elifin üzerine yazılır.

بَلَى ، سَمِعْنَا الْجَرَسَ Evet (bilakis), duyduk.

هَلْ مَا دَخَلْنَ الصَّفَّ ؟ Sınıfa girmediler mi ?

بَلَىَ ، دَخَلْنَ الصَّفَّ Evet (bilakis) girdiler.

مَنْ دَخَلَ الصَّفَّ ؟ دَخَلَ الْمُدِيرُ . Sınıfa kim girdi? Müdür girdi.

مَاذَا فَعَلَ الطَّالِبُ ؟ Öğrenci ne yaptı?

عَرَفَ الْمُدِيرَ وَ وَقَفَ Müdürü tanıdı ve ayağa kalktı.

3. Aşağıdaki cümle kuruluşlarını tercüme ediniz.

1- اَلنِّسَاءُ كَتَبْنَ الدَّرْسَ.

2- اَلرِّجَالُ كَتَبُوا الدَّرْسَ.

3- اَلْبَنَاتُ ضَرَبْنَ الْحِصَانَ.

4- اَلطُّلاَّبُ ضَرَبُوا الْحِصَانَ.

5- فَاطِمَاتٌ أَكَلْنَ الْخُبْزَ.

6- خَالِدُونَ أَكَلُوا الْخُبْزَ.

7- وَجَدْتُنَّ قَلَماً.

8- وَجَدْتُمْ قَلَماً.

9- هَلْ شَرِبْتُنَّ الْمَاءَ ؟

10- لاَ ، مَا شَرِبْنَا الْمَاءَ.

11- أَ نَصَرْتُنَّ التِّلْمِيذَ ؟

12- نَعَمْ نَصَرْنَا التِّلْمِيذَ.

13- هَلْ مَا أَكَلْتُنَّ الْخُبْزَ ؟

14- بَلَى ، أَكَلْنَا الْخُبْزَ.

15- كَتَبْنَا الدَّرْسَ.

16- عَلِمْنَا الدَّرْسَ.

17- رَكِبْنَا الْفَرَسَ.

18- وَجَدْنَا الْقَلَمَ.

19- فَتَحْتُنَّ الْبَابَ.

20- فَتَحْتُمُ الْبَابَ.

21- كَسَرْتُمَا الْفِنْجَانَ.

22- دَخَلْتُمَا الْمَطْبَخَ.

23- رَكِبْتُنَّ السَّيَّارَةَ.

24- أَكَلْتُمُ الطَّعَامَ.

4. Aşağıdaki Türkçe cümleleri Arapça'ya çeviriniz.

1. Dersi bildik.
2. Kısrak suyu içti.
3. Kapıyı açmadım.
4. Çocuk ders yazdı.
5. Kız bir kalem buldu.
6. Kız kalemi buldu.
7. Kadınlar ekmeği yediler.
8. Adam kısrağa yardım etti.
9. Talebeler kapıyı açtılar.
10. Suyu içmedik.
11. Kızlar ekmek yemediler.
12. Talebe kapıyı açmadı.

* * * * * * * * * * * *

GENEL DEĞERLENDİRME ALIŞTIRMALARI

1. Aşağıdaki fiilleri yukarıdaki tabloya göre çekiniz.

دَخَلَ - خَرَجَ - كَتَبَ - ضَرَبَ - فَتَحَ - وَجَدَ - عَلِمَ - قَتَلَ - ذَهَبَ

2. Aşağıdaki fiillerin manalarını söyleyip Arapça grameriyle deyimlendiriniz.

ضَرَبْتُمْ - كَتَبُوا - قَتَلَ - شَرِبْتِ - دَخَلْنَ - فَتَحَا - ذَهَبْتَ - نَصَرْنَا - عَلِمْتَ - أَكَلْتُمَا - رَكِبْتُنَّ - أَكَلْتَ - وَجَدْنَا - ضَرَبَ - كَتَبْتُمْ - عَلِمْتِ - شَرِبَا - وَجَدْتُنَّ - أَكَلَ - فَتَحُوا - ضَرَبْنَا - أَكَلْنَا - فَتَحْتَ - وَجَدَا - شَرِبْنَ - عَلِمْتَ - ضَرَبْتُمْ .

3. Aşağıdaki fiillerin müenneslerini söyleyiniz.

أَكَلاَ - ضَرَبْنَا - كَتَبْتُمْ - شَرِبُوا - ضَرَبَ

4. Aşağıdaki kelimeleri üçer kere yazınız.

اَلْمُصْحَفُ	mushaf	اَلْوَالِدُ	baba	لَعِبَ	oynadı
اَللُّغَةُ	lisan, dil	اَلْوَالِدَةُ	anne	عَمِلَ	çalıştı
قَلِيلاً	biraz, az	اَلْقُرْآنُ الْكَرِيمُ	Kur'ân-ı Kerim	قَتَلَ	öldürdü
اَلْحَبْلُ	ip	اَلْأُسْتَاذُ	hoca, öğretmen	حَبَسَ	hapsetti
اَلْكَلاَمُ	söz, konuşma	سُؤَالٌ	sual, soru	أَخَذَ	aldı
اَلْكَلْبُ	köpek	اَلْخَبَرُ	haber	فَهِمَ	anladı
اَلْوَاجِبُ	ödev, görev	اَلصَّحِيفَةُ	gazete, sayfa	قَطَعَ	kesti
اَلْحَافِلَةُ	otobüs	اَلْحَمَّامُ	banyo	سَمِعَ	işitti
اَلْمَجَلَّةُ	dergi	اَلذِّئْبُ	kurt	طَبَخَ	pişirdi
اَلْقِطُّ	kedi (erkek)	اَلشُّرْطِيُّ	polis	غَسَلَ	yıkadı
اَلْهِرَّةُ	kedi (dişi)	اَللِّصُّ	hırsız	حَفِظَ	ezberledi
اَلْغُرْفَةُ	oda	اَلْخَرُوفُ	kuzu		
اَلْمَسْجِدُ	mescid	اَلْمَلاَبِسُ	elbiseler		

5. Aşağıdaki cümleleri ikişer kere yazınız.

اَلطُّلاَّبُ دَخَلُوا الْمَكْتَبَةَ وَقَرَأُوا كِتَاباً.

(Erkek) Öğrenciler kütüphaneye girdiler ve bir kitap okudular.

دَخَلَ الطُّلاَّبُ الْمَكْتَبَةَ وَقَرَأُوا كِتَاباً.

(Erkek) Öğrenciler kütüphaneye girdiler ve bir kitap okudular.

اَلطَّالِبَاتُ دَخَلْنَ الْمَكْتَبَةَ وَقَرَأْنَ كِتَابًا.

(Kız) Öğrenciler kütüphaneye girdiler ve bir kitap okudular.

دَخَلَتِ الطَّالِبَاتُ الْمَكْتَبَةَ وَقَرَأْنَ كِتَابًا.

(Kız) Öğrenciler kütüphaneye girdiler ve bir kitap okudular.

اَلتَّلَامِيذُ سَمِعُوا الْجَرَسَ وَ دَخَلُوا الصَّفَّ.

(Erkek) Öğrenciler zili duydular ve sınıfa girdiler.

غَسَلَتِ الْمَرْأَةُ الْحَدِيقَةَ. Kadın bahçeyi yıkadı.

أَكَلَ الْقِطُّ اللَّحْمَ. Kedi eti yedi.

دَخَلَ عَلِيٌّ الْحَمَّامَ. Ali banyoya girdi.

مَا وَجَدَ إِبْرَاهِيمُ الْحَقِيبَةَ. İbrâhim çantayı bulmadı.

سَأَلَ إِبْرَاهِيمُ أَحْمَدَ. İbrâhim Ahmed'e sordu.

وَصَلَتِ السَّيَّارَةُ وَ رَكِبَ عُمَرُ. Araba geldi ve Ömer bindi.

إِبْرَاهِيمُ مَا أَخَذَ الْقَلَمَ. İbrâhim kalemi almadı.

إِبْرَاهِيمُ مَا قَرَأَ الرِّسَالَةَ. İbrâhim mektubu okumadı.

أَخَذُوا الْقَلَمَ وَ كَتَبُوا الْعَرَبِيَّةَ. Kalemi aldılar ve Arapça'yı yazdılar.

حَبَسَ الشُّرْطِيُّ اللِّصَّ. Polis hırsızı hapsetti.

أَكَلَ الذِّئْبُ الْخَرُوفَ. Kurt kuzuyu yedi.

طَبَخَتِ الْمَرْأَةُ الطَّعَامَ. Kadın yemeği pişirdi.

فَتَحَ أَحْمَدُ النَّافِذَةَ وَ دَخَلَتِ الشَّمْسُ الْغُرْفَةَ.

Ahmet pencereyi açtı ve güneş odaya girdi.

قَرَأَ الأَبُ الصَّحِيفَةَ وَ قَرَأَتِ الأُمُّ الْمَجَلَّةَ.

Baba gazete okudu ve anne dergi okudu.

دَخَلَ إِبْرَاهِيمُ الْمَكْتَبَةَ ، قَرَأَ قَلِيلاً ثُمَّ خَرَجَ.

İbrâhim kütüphaneye girdi, biraz okudu sonra çıktı.

6. Aşağıdaki cümleleri Arapça'ya çeviriniz.

1. Ali nasihatı işitti.
2. Aişe bir mektup yazdı.
3. Kadın bahçeyi yıkadı.
4. Çocuk çiçeği kopardı.
5. İmam mescide girdi.
6. Adam ayağa kalktı.

7. Aşağıdaki cümlelerin sağ tarafını kapatarak sol tarafını, sol tarafını kapatarak sağ tarafını yukarıdaki kelimeler yardımıyla yazınız.

حَفِظَ عُمَرُ الْقُرْآنَ الْكَرِيمَ.	Ömer Kur'ân'ı Kerîm'i ezberledi.
هَلْ رَكِبَتْ عَائِشَةُ الْحَافِلَةَ ؟	Aişe otobüse bindi mi?
أَيْنَ كَتَبَ سَعِيدٌ الْوَاجِبَ ؟	Said ödevi nerede yazdı?
لِمَاذَا قَتَلَ الْكَلْبُ الْهِرَّةَ ؟	Köpek kediyi niçin öldürdü?
كَيْفَ فَهِمَ جَمَالٌ الْكَلَامَ ؟	Cemal konuşmayı nasıl anladı?
لِمَاذَا قَطَعَتْ زَيْنَبُ الْحَبْلَ ؟	Zeynep ipi niçin kesti?
مَنْ سَأَلَ عَلِيًّا سُؤَالاً ؟	Kim Ali'ye bir sual sordu?
مَتَى فَتَحَ عُمَرُ الْكِتَابَ ؟	Ömer kitabı ne zaman açtı?
قَرَأْتُ قِصَّةً.	Bir hikaye okudum.
هَلْ رَسَمْتَ صُورَةً ؟	Bir resim çizdin mi?
مَا عَلِمْنَا السُّؤَالَ.	Soruyu bilmedik.
هَلْ عَمِلْتَ الْوَاجِبَ ؟	Ödevi yaptın mı?
هَلْ لَبِسْتُنَّ الْمَلَابِسَ ؟	Elbiseleri giydiniz mi?
أَ قَرَأَ الْأُسْتَاذُ الصَّحِيفَةَ ؟	Hoca gazeteyi okudu mu?
دَخَلَ أَحْمَدُ الْمَسْجِدَ وَ قَرَأَ الْقُرْآنَ.	Ahmet mescide girdi ve Kur'ân okudu.
مَا لَعِبَ التِّلْمِيذُ الْكُرَةَ.	Öğrenci top oynamadı.
مَا وَصَلَتِ السَّيَّارَةُ.	Araba gelmedi (ulaşmadı)[1].
كَيْفَ شَرِبَتْ فَاطِمَةُ الشَّايَ ؟	Fâtıma çayı nasıl içti?
كَسَرَ عَلِيٌّ فِنْجَانًا.	Ali bir fincan kırdı.

[1] Daha sonra işleneceği gibi Arapçada sonu yuvarlak (ة) ile biten kelimeler müennes (dişil) sayılır. Fiil ile fail arasında uyum olması gerektiği için fiil de müennes gelmiştir. Bilindiği gibi mef'ulle fiil arasında ya da mef'ulle fail arasında uyum şartı aranmaz.

وَجَدَ سَعِيدٌ فِنْجَاناً. Said bir fincan buldu.

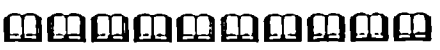
دَخَلَ أَحْمَدُ الْمَطْبَخَ وَ عَمِلَ الطَّعَامَ. Ahmed mutfağa girdi ve yemeği yaptı.

عَمِلْتِ الطَّعَامَ الْيَوْمَ. Bugün yemeği sen yaptın.

دَخَلَ الطَّالِبُ الْمَكْتَبَةَ وَقَرَأَ كِتَاباً. Öğrenci kütüphaneye girdi ve bir kitap okudu.

عَرَفْتُمُ التِّلْمِيذَةَ. Öğrenciyi tanıdınız.

وَصَلَتِ الْحَافِلَةُ. Otobüs geldi.

HARF-İ CERLER

İsimlerin başında "harf-i cer" denen harfler olursa o ismin sonunu esre yaparlar. Bu harf-i cerler en çok kullanılış sırasına göre örnekleri ile beraber şöyledir:

مِنْ **..den, ..dan**
(Başlamak, kısmiyet ve açıklama için kullanılır)

مِنَ الْبَيْتِ	evden →	خَرَجْتُ مِنَ الْبَيْتِ.	Evden çıktım.
مِنْ نَافِذَةٍ	bir pencereden →	نَظَرَ الْوَلَدُ مِنْ نَافِذَةٍ.	Çocuk bir pencereden baktı.
مِنَ الْبَابِ	kapıdan →	مَنْ دَخَلَ مِنَ الْبَابِ ؟	Kapıdan kim girdi?

Kâide: (مِنْ) harf-i cerinden sonra gelen isim harf-i tarif (الْ) ile başlıyorsa nun'a cezim yerine fetha verilerek öbür kelimeye geçiş yapılır: مِنَ الْبَيْتِ (minel beyti), مِنَ الْبَابِ (minel bâbi) gibi.

فِي **..de, ..da, içinde, hakkında**
(Mekan ya da zaman gibi zarfiyet bildirir)

فِي الْبَيْتِ	evde, evin içinde →	جَلَسْتُ فِي الْبَيْتِ الْيَوْمَ.	Bugün evde oturdum.
فِي السَّيَّارَةِ	arabada →	اَلْوَلَدُ لَعِبَ فِي السَّيَّارَةِ.	Çocuk arabanın içinde oynadı.
فِي الْمَدْرَسَةِ	okulda →	كَتَبْتُ الدَّرْسَ فِي الْمَدْرَسَةِ.	Dersi okulda yazdım.
فِي الصَّبَاحِ	sabahleyin →	كَتَبْتُ الدَّرْسَ فِي الصَّبَاحِ.	Dersi sabah yazdım.

إِلَى **..e, ..a, ..ye, ..ya**
(Sonun bitişi için kullanılır)

إِلَى الْمَدْرَسَةِ	okula →	حَضَرَ التِّلْمِيذُ إِلَى الْمَدْرَسَةِ.	Öğrenci okula geldi.
إِلَى الْبَيْتِ	eve →	ذَهَبْتُ إِلَى الْبَيْتِ مُبَكِّرًا.	Eve erken gittim.
إِلَى السُّوقِ	çarşıya →	ذَهَبَتْ زَيْنَبُ إِلَى السُّوقِ.	Zeynep çarşıya gitti.

عَلَى **..e, ..a, ..ye, ..ya, üzerine, üstünde**

عَلَى الْمَاءِ	suyun üzerinde →	سَبَحَ الْقَلَمُ عَلَى الْمَاءِ.	Kalem suyun üzerinde yüzdü.
عَلَى الْأَرْضِ	yerin üzerine, yere →	سَقَطَ الْوَلَدُ عَلَى الْأَرْضِ.	Çocuk yere düştü.
عَلَى الْكُرْسِيِّ	sandalye üzerine →	جَلَسْتُ عَلَى الْكُرْسِيِّ.	Sandalyeye oturdum.

بِ ile, ..le

بِالْقَلَمِ kalem ile, kalemle → كَتَبْتُ الدَّرْسَ بِالْقَلَمِ. Dersi kalemle yazdım.

بِالسِّكِّينِ bıçakla → قَشَرْتُ الْفَاكِهَةَ بِالسِّكِّينِ. Meyveyi bıçakla soydum.

بِالْحَافِلَةِ otobüsle → ذَهَبْتُ إِلَى الْمَدْرَسَةِ بِالْحَافِلَةِ. Okula otobüsle gittim.

☞ Genelde cansız eşya ya da insan dışındaki varlıklar için بِ kullanılır. İnsan söz konusu olunca da مَعَ (ile, beraber) zarfı tercih edilir:

ذَهَبْتُ مَعَ خَالِدٍ إِلَى الْمَدْرَسَةِ. Halit'le okula gittim.

شَرِبْتَ الشَّايَ مَعَ صَدِيقٍ. Bir arkadaşla çay içtin.

عَنْ den, dan, hakkında

عَنْ مُعَلِّمٍ öğretmenden → سَمِعْتُ الْخَبَرَ عَنْ مُعَلِّمٍ. Haberi bir öğretmenden işittim.

عَنِ الطِّفْلِ çocuktan → ذَهَبَ الْخَوْفُ عَنِ الطِّفْلِ. Çocuktan korku gitti.

عَنِ التَّلَامِيذِ öğrencilerden, öğrenciler hakkında

سَأَلَ الْمُدِيرُ عَنِ التَّلَامِيذِ Müdür öğrencileri (öğrenciler hakkında) sordu.

لِ için

لِلَّهِ Allah için → صَلَّيْتُ لِلَّهِ تَعَالَى. Allâhu Teala için namaz kıldım.

لِخَالِدٍ Halit için → ذَهَبْتُ إِلَى السُّوقِ لِخَالِدٍ. Çarşıya Halit için gittim.

لِلدِّرَاسَةِ eğitim için → ذَهَبْتُ إِلَى الْمَدْرَسَةِ لِلدِّرَاسَةِ. Okula eğitim için gittim.

Not: Bu harf-i cer لْ ile ma'rife olan bir ismin başına geldiğinde harf-i tarifin elifi hazfedilir (kaldırılır, atılır): لِلْبَيْتِ \ اَلْبَيْتُ – لِلطَّالِبِ \ اَلطَّالِبُ – gibi.

كَ gibi

اَلْأَرْضُ كَالْكُرَةِ. Dünya top gibidir.

أَحْمَدُ كَالْأَسَدِ. Ahmet arslan gibidir.

حَتَّى ...ceye kadar, ta ki

حَتَّى الْمَوْتِ Ölüme kadar (ölünceye kadar)

عَبَدْتُ اللهَ حَتَّى الْمَوْتِ. Ölüme kadar (ölünceye kadar) Allah'a ibadet ettim.

رُبَّ **olur ki, belki, bazı, nice vardır**

رُبَّ طَالِبٍ مَا كَتَبَ الدَّرْسَ. Ders yazmayan nice öğrenci vardır.

مُذْ – مُنْذُ **..den beri, ..dan beri, ..den itibaren**

وَجَبَتِ الصَّلاَةُ مُنْذُ الْبُلُوغِ. Buluğdan itibaren namaz vacip oldu.

☞ Mef'ûlu bihin harekesi mansûbtur (üstündür). Aslında fiil ve failden sonra geriye kalan kelimeler ve harf-i cerler mef'ûldür. Fakat önüne harf-i cer alan mef'ûlü bihin son harfinin harekesi esre olur ve o kelimeye mef'ûlün bih gayr-i sarih denir. Harf-i cer almayan mef'ûle mef'ûlun bih sarih denir. Genellikle cümlede önce mef'ûlün bih sarih (üstün harekesini açık olarak alan mef'ûl), sonra da mef'ûlün bih gayr-i sarih (üstün harekesini açık olarak alamayan mef'ûl) yazılır.

كَتَبَ الْوَلَدُ الدَّرْسَ بِالْقَلَمِ. Çocuk dersi kalemle yazdı.

M.B.Gayr-i Sarih. M.B.Sarih

Harf-i Cerle İlgili Genel Cümle Örnekleri:

هَلْ ذَهَبْتِ إِلَى الْمَدْرَسَةِ ؟ Okula gittin mi?

نَعَمْ ، ذَهَبْتُ إِلَى الْمَدْرَسَةِ. Evet, okula gittim.

هَلْ ذَهَبْتُمْ إِلَى الْمَدْرَسَةِ؟ Okula gittiniz mi?

نَعَمْ ، ذَهَبْنَا إِلَى الْمَدْرَسَةِ. Evet, okula gittik.

ذَهَبْتُمَا إِلَى الْمَدْرَسَةِ. İkiniz okula gittiniz.

هَلْ ذَهَبْتُنَّ إِلَى الْمَدْرَسَةِ ؟ Okula gittiniz mi?

نَعَمْ ، ذَهَبْنَا إِلَى الْمَدْرَسَةِ. Evet, okula gittik.

ذَهَبْتُ إِلَى الْمَدْرَسَةِ لِلْإِمْتِحَانِ. Okula imtihan için gittim.

ذَهَبْتُ إِلَى الْبَيْتِ لِلْإِسْتِرَاحَةِ. Eve dinlenmek için gittim.

ذَهَبْتُ إِلَى الْمَسْجِدِ لِلصَّلاَةِ. Mescide namaz için gittim.

نَظَرَ التِّلْمِيذُ إِلَى الصُّورَةِ. (Erkek) Öğrenci resme baktı.

نَظَرَتِ التِّلْمِيذَةُ إِلَى الصُّورَةِ. (Kız) Öğrenci resme baktı.

نَظَرْتُ إِلَى الصُّورَةِ.	Resme baktım.
سَبَحَ الْوَلَدُ فِي هَذَا[1] الشَّاطِئِ.	Çocuk bu kıyıda yüzdü.
عَمِلَ خَالِدٌ الشَّايَ فِي الْمَطْبَخِ.	Halit mutfakta çay yaptı.
قَرَأْتُ الدَّرْسَ فِي الْحَدِيقَةِ.	Dersi bahçede okudum.
قَرَأْنَا الْكِتَابَ فِي الْمَكْتَبَةِ.	Kitabı kütüphanede okuduk.
ذَهَبْنَا إِلَى الْمَدْرَسَةِ بِالْحَافِلَةِ.	Okula otobüsle gittik.
وَصَلَ أَحْمَدُ إِلَى الْمَطَارِ بِالسَّيَّارَةِ.	Ahmet hava alanına arabayla gitti (ulaştı, vardı).
نَزَلَ أَحْمَدُ عَنِ الْحِصَانِ.	Ahmet attan indi.
رَفَعَ الْإِسلَامُ الظُّلْمَ عَنِ الْمَرْأَةِ.	İslam kadından zulmü kaldırdı.
سَأَلْتُ عَنِ الْمَالِ.	Mal hakkında sordum.
سَأَلَ الطَّبِيبُ عَنِ الْمَرِيضِ.	Doktor hastadan (hasta hakkında) sordu.
اَلْأُمُّ عَمِلَتِ الطَّعَامَ فِي الْمَطْبَخِ.	Anne yemeği mutfakta yaptı.
جَلَسَ مُحَمَّدٌ فِي الْبَيْتِ.	Muhammed evde oturdu.
جَلَسَتْ عَائِشَةُ فِي الْغُرْفَةِ.	Aişe odada oturdu.
خَرَجَ التَّلَامِيذُ مِنَ الصَّفِّ.	Öğrenciler sınıftan çıktı.
اَلتَّلَامِيذُ خَرَجُوا مِنَ الصَّفِّ.	(aynı manada isim cümlesi)
رَفَعَ الْوَلَدُ الْحَقِيبَةَ مِنَ الْأَرْضِ.	Çocuk çantayı yerden kaldırdı.
نَزَلَ الْمَطَرُ مِنَ السَّمَاءِ.	Gökten yağmur indi (Yağmur yağdı).
اَلْأَوْلَادُ سَبَحُوا فِي الْمَسْبَحِ.	Çocuklar havuzda yüzdü.
سَبَحَ الْخَشَبُ عَلَى الْمَاءِ.	Tahta suyun üzerinde yüzdü.

[1] (هٰذَا) bu. Harf-i cerden sonra da gelse son harekesi hiç değişmeyen (mebni) işaret ismidir. İsimlerden önce gelir. Müzekker için هَذَا müennes için هٰذِهِ gelir. Önüne geldiği kelimenin son harfinin harekesine tesir etmez. Bazı harfler kendilerinden sonra med harfi olan elif bulunmadığı halde sanki elif varmış gibi uzatılarak okunur. Örnek: (هٰذَا–هٰذِهِ) (hâzâ-hâzihî) bu, (ذٰلِكَ) (zâlike)o, (لٰكِنَّ) (lâkinne) fakat, (اَلرَّحْمٰنُ)(er-Rahmânu) Rahmân.

سَقَطَ الثَّمَرُ عَلَى الْأَرْضِ. Meyve yere (yerin üzerine) düştü.

غَضِبَ السَّيِّدُ عَلَى الْخَادِمِ. Efendi (bey) hizmetçiye kızdı.

اَلْوَقْتُ كَالسَّيْفِ. Vakit kılıç gibidir.

اَلْعِلْمُ كَالْبَحْرِ. İlim deniz gibidir.

قَرَأْتُ كِتَابًا حَتَّى اللَّيْلِ. Geceye kadar kitap okudum.

مَا شَرِبْتُ الشَّايَ مُنْذُ أَمْسِ. Dünden beri çay içmedim.

كَتَبْتُ الدَّرْسَ مِنَ الصَّبَاحِ حَتَّى الْمَسَاءِ. Sabahtan akşama kadar ders yazdım.

ذَهَبَ عُمَرُ إِلَى الْمَلْعَبِ وَ لَعِبَ الْكُرَةَ. Ömer oyun sahasına gitti ve top oynadı.

أَكَلْتُ فِي الْفَطُورِ الْبَيْضَ وَشَرِبْتُ الشَّايَ. Kahvaltıda yumurta yedim ve çay içtim.

MÜTEADDÎ VE LÂZIM FİİLLER

(Geçişli ve geçişsiz fiiller)

Yukarıda gördüğümüz cümlelerde bazen fiilin üstün harekeyle harekelenen açık bir meful aldığını, bazen de açık mef'ûl almayıp harf-i cerle devam ettiğini görürüz. İşte açıkça sarih mef'ûl alan fiillere müteaddî fiil, fâiliyle yetinip mef'ûl almayan ya da mef'ûlünü harf-i cerle alan fiillere de lâzım fiiller denir.

Müteaddi yani mef'ûl alan fiilde fâilin yaptığı iş başkasına geçer veya herhangi bir şeyle alakası bulunur. Türkçe karşılığı geçişli fiildir.

أَكَلَ فَرِيدٌ الْخُبْزَ. Ferit ekmeği yedi.

Bu cümlede "Ferit neyi yedi?" sorusunu mutlaka sorarız, yani fiil mef'ûl istemektedir.

ضَرَبَ خَالِدٌ الْوَلَدَ. Halit çocuğu dövdü.

Bu cümlede de "Halit kimi dövdü?" sorusunu sorarız. Halid'in yaptığı iş başkasıyla alakalı olup ona yani açıkça üstün alan mef'ule geçmektedir.

Lâzım fiil ise; fâiliyle yetinip mef'ûl almayan fiildir. Fiilin yaptığı iş kendisinde kalıp başkasını etkilemez. Türkçe karşılığı geçişsiz fiildir.

وَقَفَ خَالِدٌ. Halit durdu. جَلَسَ خَالِدٌ. Halit oturdu.

Bu cümlelerde mefulü gerektiren neyi, neye ve kimi, kime gibi soru akla gelmemektedir. Yani mef'ûle gerek yoktur. Mesela "Halit oturdu" cümlesinde sarih (açıkça üstün alan) mef'ul yoktur. Cümlenin devam etmesi ancak harfi cerle mümkündür. Yani şu örnekte olduğu gibi lazım fiilli cümlenin devamında harfi cer lazımdır:

جَلَسَ خَالِدٌ فِي الْبَيْتِ. Halit evde oturdu.

Bu konuyu gramer alimleri şu şekilde de sınıflandırmışlardır:

KAİDE: Arapça'da fiiller mef'ûllerine göre çeşitli kısımlara ayrılırlar:

a) Hiç mef'ûl almayan fiiller: Yukarıda işlediğimiz gibi fâiliyle yetinip sarih mef'ûl almayan "Lâzım fiiller" bu grubtandır.

b) Mef'ûlünü harf-i cerle alan fiiler: Bazı fiiller beraberlerindeki (kendine ait) harf-i cerle birlikte tek bir mana ifade ederler. Artık yanındaki harf-i cer aslî manasında tercüme edilmez. Dikkat edilmesi gereken nokta; bu harf-i cerlerin fâilin başında değil, mef'ûlün başında geldiğini unutmamaktır. Söz konusu bu fiiller mef'ûllerini aşağıdaki harf-i cerlerden biri ile alabilirler:

مِنْ إِلَى فِي عَنْ عَلَى لِ بِ

Örnek: **بَحَثَ عَنْ aradı, araştırdı**

بَحَثَ عَلِيٌّ عَنِ الْحَقِيبَةِ فِي الصَّفِّ. Ali çantayı sınıfta araştırdı[1].

قَالَ لِ (Birine) dedi, söyledi

قَالَ اللّٰهُ لِلرَّسُولِ: Allah peygamber'e dedi:

قَالَ اللّٰهُ فِي الْقُرْآنِ: Allah Kur'ân'da (şöyle) dedi (buyurdu)[2]:

c) Mef'ûlünü harf-i cersiz alan fiiller: Yukarıda örneklerini gördüğümüz müteaddî fiiller bu grubtandır. Harf-i cere ihtiyaç olmaksızın direk üstün alan mefullerine bağlanırlar. İlerdeki konularda göreceğimiz gibi bazı fiiller yine harf-i cere ihtiyaç olmaksızın iki ya da üç mef'ûl alarak da tam bir cümle oluştururlar:

وَجَدَ الْإِنْسَانُ الْعِلْمَ نَافِعاً. İnsan ilmi faydalı buldu.

☞ Şu bilgiyi akılda tutmamız bundan sonraki konular için zorunludur:
Üstün harekeye fetha, böyle harekelenmiş kelimeye mansûb, bu duruma da nasb hali deriz. Ötre harekeye damme, böyle harekeli kelimeye merfû veya mazmûm, bu

---

[1] Burada (عَنْ) harfi ceri ...den, ..dan ya da hakkında olarak değil, mana bakımından sanki harfi cer yokmuş gibi yani fiil onsuz devam ediyormuş gibi tercüme edilir. Ya da fiilin parçası ve fiille birlikte tek mana oluşturur gibi düşünülür. Çünkü mef'ulü bulmak için fiile sorulan "neyi araştırdı?" sorusunun karşılığı "çantadan araştırdı" değil, "çantayı araştırdı" olmaktadır.

[2] Burada görüldüğü gibi (قَالَ) fiili birine bir şeyi söylemek manasında kullanıldığı zaman mef'ûlünün başına (لِ) harf-i cerini alır. Normal kullanımda buna gerek yoktur. Ayrıca fiille birlikte kullanılan harf-i cer değiştiği zaman mananın da değiştiği durumlar da vardır. Örneğin (رَغِبَ فِي) istemek, arzu etmek manasına geldiği halde (رَغِبَ عَنْ) yüz çevirmek manasına gelir. (رَغِبْتُ فِي السَّفَرِ) Yolculuğu istedim. (رَغِبُوا عَنِ اللّٰهِ) Allah'a yüz çevirdiler gibi. İlerleyen konularda buna işaret edileceğinden bu kadarlık bilgiyle yetinilmeli ve endişe edilmemelidir.

duruma da ref hali deriz. Esre harekeye kesre, böyle harekeli kelimeye mecrûr veya meksur, bu duruma da cer hali deriz. Aynı şekilde tutarlı işarete de cezm, böyle harekeli kelimeye de meczûm deriz.

MÜZEKKER - MÜENNES

Müzekker; canlı ya da cansız varlıkların erkek olanını gösteren isimdir. Türkçe'dekinin aksine Arapça'da cansız varlıklar da müzekker ya da müennes kabul edilmektedir. Müzekker ismin herhangi ayırıcı bir harfi yoktur:

أَبٌ	baba	اَلتِّلْمِيذُ	öğrenci	رَجُلٌ	adam
اَلْحِصَانُ	at	اَلْكِتَابُ	kitap	بَابٌ	kapı
خَالِدٌ	Halit	قِطٌّ	kedi	اَلْمُؤْمِنُ	mü'min (erkek)

Müennes; canlı ya da cansız varlıkların dişi olanını gösterir. Müenneslik alametleri öğrenilince geriye kalanlar da müzekker olmaktadır.

İsimlerde **müenneslik alâmetleri** üçtür:

a) Tâ-i te'nis ya da tâ-i merbûta (Bitişik, yuvarlak tâ) ة: En çok kullanılan müenneslik alâmetidir.

اَلصُّورَةُ	resim	اَلتِّلْمِيذَةُ	kız öğrenci	اَلْمَرْأَةُ	kadın
فَاطِمَةُ	Fâtıma	فَائِدَةٌ	fayda	نَافِذَةٌ	pencere
عَائِشَةُ	Ayşe	قِطَّةٌ	kedi (dişi)	اَلْمُؤْمِنَةُ	mü'min (kadın)

Cümlede fiil ile fâil arasındaki uygunluk gibi müzekker müennes uygunluğu istenilen durumlarda sıfatlar müzekker halden aşağıdaki örneklerde görüldüğü gibi müennese çevrilir[1]:

نَظِيفٌ ث نَظِيفَةٌ	temiz	جَمِيلٌ ث جَمِيلَةٌ	güzel
كَبِيرٌ ث كَبِيرَةٌ	büyük	مُسْلِمٌ ث مُسْلِمَةٌ	müslüman
مُجْتَهِدٌ ث مُجْتَهِدَةٌ	çalışkan	نَشِيطٌ ث نَشِيطَةٌ	neşeli, dinç

[1] Yuvarlak tâ önceki harfe bitişmeden tek başına yazıldığında ة şeklinde, kendisinden önceki harfe bitişik ise ـة şeklinde yazılır. Günlük konuşmada tâ-i merbutanın yer aldığı kelimenin sonunda durulunca, Kur'ân'daki duraklarda olduğu gibi tâ okunmaz, جَمِيلَه şeklinde telaffuz edilir. Ayrıca örneklerde görüldüğü gibi bir kelimenin müennesi belirtilmek istendiğinde kısaca ث işareti konulur. Cemi (çoğul) işareti de (ج)dir. (اَلرِّجَالُ ج اَلرَّجُلُ) (adam çoğulu adamlar) gibi.

b) Elif-i Memdûde (Uzun elif): (اء) Bu elifle biten isimlerin müennes olması için elifden sonra gelen hemzenin kelimenin kök harflerinden olmaması gerekir[1]. Bu tür müennes isimler genelde renkler ve sıfat anlamı taşıyan isimlerdir[2], elif ve hemze de ekleme harflerdir.

أَحْمَرُ ث حَمْرَاءُ	kırmızı	أَسْمَرُ ث سَمْرَاءُ	esmer
أَخْضَرُ ث خَضْرَاءُ	yeşil	أَبْيَضُ ث بَيْضَاءُ	beyaz
أَسْوَدُ ث سَوْدَاءُ	siyah	أَصْفَرُ ث صَفْرَاءُ	sarı
أَعْرَجُ ث عَرْجَاءُ	topal	شَقْرَاءُ sarışın	اَلصَّحْرَاءُ çöl

c) Elif-i Maksûre (Kısa elif): (ى). İsimlerin sonunda noktasız ى şeklinde yazılan ve kendisinden önceki harf fethalı olduğu için elif olarak okunan bu harf o ismin müennes olduğunu gösterir[3].

سَلْمَى	Selma	أَكْبَرُ ث كُبْرَى	daha büyük
لَيْلَى	Leyla	أَصْغَرُ ث صُغْرَى	daha küçük
حُبْلَى	hamile	عَطْشَانُ ث عَطْشَى	Susuz

* Bu üç te'nis (müennes) alâmeti olmadan da müennes olan isimler vardır. Bunlar:

1-Kadınlara ait özel isimler:

سُعَادُ	Suad	هِنْدُ	Hint
زَيْنَبُ	Zeynep	مَرْيَمُ	Meryem

2-Dişi varlıklara delâlet eden isimler:

أُخْتٌ	kızkardeş	أُمٌّ	anne

3-Vücudun çift organlarının isimleri:

أُذُنٌ	kulak	عَيْنٌ	göz	رِجْلٌ	ayak

---

[1] Örneğin (اِبْتِدَاءٌ) (başlangıç) kelimesinde hemze (بَدَأَ) (başladı) fiilinin kök harfidir. Bu sebeple kelime müennes değildir. Ayrıca kelimenin (فُعَلَاءُ) vezninde bir müzekker çoğul olmaması gerekir. Örneğin (شُعَرَاءُ)(şairler) kelimesi (شَاعِرٌ)(şair) müzekker isminin çoğulu olduğundan müennes sayılmaz.

[2] Sonu elif-i memdûde ile biten bu isimler gayr-i münsariftir. Gayr-i münsarif kelimeler başına harf-i tarif gelmesi ve isim tamlamasından tamlanan (muzaf) olması hariç sonuna kesre ve tenvin almayan isimlerdir. Gayr-i münsarifler kesre yerine fetha ile mecrûr olur. Tenvin yerine tenvinsiz hareke durumunu alırlar. Bilindiği gibi başına harf-i tarif almayan kelime nekre kabul edilir. (ذَهَبْتُ مَعَ أَحْمَدَ) (Ahmed ile gittim) gibi. Ayrıntılı bilgi ve örnekler ilerideki konularda işleneceğinden şimdilik bu kadar bilgi ile yetinilmeli endişe edilmemelidir.

[3] Sonunda elif-i maksûre bulunan isimler de gayr-i munsariftir. Elif-i maksûreyle biten ismin ref (ötre) olması gerektiği durumlarda sondaki yâ'nın harekesine dokunulmaz, "damme takdir edilir" denir. Nasb (üstün) ve cer (esre) hallerinde de "fetha takdir edilir" denir.

4-Ülke, şehir ve kabile isimleri:

مِصْرُ	Mısır	اَلشَّامُ	Şam	غَطَفَانُ	Gatafan kabilesi

5-Rüzgar ve çeşitli ateş isimleri:

سَعِيرٌ	kuvvetli ateş	نَارٌ	ateş	دَبُورٌ	batı rüzgarı

6-Canlı fakat akıl sahibi olmayan topluluk isimleri:

إِبِلٌ	develer	غَنَمٌ	koyun, keçiler	حَمَامٌ	güvercinler

* Bunların dışında müennes olduklarını duyarak veya sözlüklere bakmak suretiyle öğrendiğimiz bazı kelimeler vardır ki bunlara semâî müennes (işitmek suretiyle müennes olduğu bilinen) denir. Örnek:

رُوحٌ	ruh	اَلْأَرْضُ	yer	نَفْسٌ	can
دَارٌ	ev, yurt	اَلشَّمْسُ	güneş	كَأْسٌ	bardak

Konuyla İlgili Cümle Örnekleri:

طَلَعَتِ الشَّمْسُ. Güneş doğdu.

قَرَأَتِ الْمُؤْمِنَةُ الْقُرْآنَ. Mü'min (kadın) Kur'ân okudu.

عَمِلَتِ الْمُجْتَهِدَةُ الْوَاجِبَ. Çalışkan (kadın) ödevi yaptı.

عَمِلَ الْمُجْتَهِدُ الْوَاجِبَ. Çalışkan (erkek) ödevi yaptı.

سَمِعَ التِّلْمِيذُ الْجَرَسَ وَ دَخَلَ الْمَدْرَسَةَ.

Öğrenci zili duydu ve okula girdi.

سَمِعَتِ التِّلْمِيذَةُ الْجَرَسَ وَ دَخَلَتِ الْمَدْرَسَةَ.

(Kız) öğrenci zili duydu ve okula girdi.

****

GENEL DEĞERLENDİRME ALIŞTIRMALARI

1. Aşağıdaki kelimeleri üçer kere defterinize yazınız ve ezberleyiniz.

ثُمَّ	sonra	اَلسَّمَكُ	balık	أَخَذَ	aldı
اَلْعُمْرَةُ	umre	اَلْمَنْزِلُ	ev	خَرَجَ	çıktı
اَلْبَيْضُ	yumurta	اَلْعَمَلُ	iş	سَكَنَ	oturdu, yerleşti
اَلْخَادِمُ	hizmetçi	اَلدِّرَاسَةُ	eğitim	حَضَرَ	geldi
اَلسَّيِّدُ	bay, efendi,	اَلْمَطَارُ	hava alanı	غَضِبَ	kızdı
اَلسَّيِّدَةُ	hanım	اَلْإِفْطَارُ	iftar	جَلَسَ	oturdu

اَلْمَصْنَعُ	fabrika	اَلسَّفَرُ	yolculuk	وَصَلَ	vardı, ulaştı
اَلْمَكْتَبَةُ	kütüphane	اَلسُّوقُ	çarşı	سَقَطَ	düştü
اَلْمُهَنْدِسُ	mühendis	اَلْعَصِيرُ	meyve suyu	نَزَلَ	indi
اَلْعُطْلَةُ	tatil	اَلْفَاكِهَةُ	meyve	دَخَلَ	girdi
اَلْغُرْفَةُ	oda	اَلْحَافِلَةُ	otobüs	رَجَعَ	döndü
اَلْعَائِلَةُ	aile	أَحْضَرَ	getirdi	اَلشَّقَّةُ	apartman dairesi
اَلْمَدْرَسَةُ	okul	اَلنَّافِذَةُ	pencere	عَمِلَ	yaptı, işledi, çalıştı
اَلْحَدِيقَةُ	bahçe	اَلصَّلَاةُ	namaz	سَأَلَ	sordu
اَلْأَرْضُ	yer, yeryüzü	اَلْأَوْلَادُ	çocuklar	نَظَرَ	baktı
اَلسُّعُودِيَّةُ	Suud(i Arabistan)	اَلْاِسْتِرَاحَةُ	dinlenme, dinlenmek (masdar)		

صَبَاحاً = فِي الصَّبَاحِ	sabahleyin, sabah	اَلْفَطُورُ	kahvaltı
ظُهْراً = فِي الظُّهْرِ	öğlenleyin, öğle	اَلْغَدَاءُ	öğle yemeği
عَصْراً = فِي الْعَصْرِ	ikindi vakti, ikindi	اَلْعَشَاءُ	akşam yemeği
مَسَاءً = فِي الْمَسَاءِ	akşamleyin, akşam	اَلْقِرَاءَةُ	okuma, okumak
لَيْلاً = فِي اللَّيْلِ	geceleyin, gece	اَلْمُدِيرُ müdür	اَلزُّقَاقُ sokak

2. Aşağıdaki cümleleri ikişer kere defterinize yazınız.

خَرَجَ الْمُدِيرُ مِنَ الصَّفِّ. Müdür sınıftan çıktı.

قَرَأْتُ الدَّرْسَ فِي الْحَدِيقَةِ. Dersi bahçede okudum.

أَحْمَدُ عَمِلَ الشَّايَ فِي الْمَطْبَخِ صَبَاحاً. Ahmet sabahleyin mutfakta çay yaptı.

ذَهَبَتِ الْعَائِلَةُ إِلَى الْحَدِيقَةِ مَسَاءً. Aile akşamleyin bahçeye gitti.

جَلَسَتِ الْعَائِلَةُ فِي الْحَدِيقَةِ لَيْلاً. Aile geceleyin bahçede oturdu.

اَلْأُمُّ عَمِلَتِ الطَّعَامَ فِي الْمَطْبَخِ. Anne mutfakta yemek yaptı.

نَزَلَ أَحْمَدُ عَنِ الْحِصَانِ. Ahmet attan indi.

غَضِبَ السَّيِّدُ عَلَى الْخَادِمِ. Bey hizmetçiye kızdı.

سَقَطَ الْوَلَدُ عَلَى الْأَرْضِ. Çocuk yere düştü.

وَصَلَ الْمُدِيرُ بِالسَّيَّارَةِ إِلَى الْبَيْتِ لَيْلاً. Müdür geceleyin eve arabayla gitti.

سَكَنَتْ عَائِشَةُ فِي شَقَّةٍ. Aişe bir dairede oturdu.

شَرِبَ مُحَمَّدٌ عَصِيراً فِي الْمَطْعَمِ ثُمَّ ذَهَبَ إِلَى الْبَيْتِ.

Muhammed lokantada bir meyve suyu içti sonra eve gitti.

ذَهَبُوا إِلَى السُّوقِ ثُمَّ رَجَعُوا إِلَى الْبَيْتِ.

Çarşıya gittiler sonra eve döndüler.

ذَهَبَ أَحْمَدُ إِلَى الْمَطَارِ ثُمَّ رَكِبَ الطَّائِرَةَ.

Ahmet hava alanına gitti sonra uçağa bindi.

3. Aşağıdaki soru kelimelerinden oluşmuş harf-i cerli cümleleri ikişer kere yazınız.

مَنْ قَرَأَ كِتَاباً فِي الْمَكْتَبَةِ ؟ Kim kütüphanede bir kitap okudu?

مَاذَا فَعَلَتْ فَاطِمَةُ فِي الْبَيْتِ ؟ Fatıma evde ne yaptı?

عَمِلَتِ الْوَاجِبَ. Ödev yaptı.

لِمَاذَا ذَهَبْتَ إِلَى الْمَسْجِدِ ؟ Niçin mescide gittin?

ذَهَبْتُ إِلَى الْمَسْجِدِ لِلصَّلاَةِ. Mescide namaz için gittim.

بِمَاذَا لَعِبَ الطُّلاَّبُ ؟ Öğrenciler neyle oynadı?

لَعِبَ الطُّلاَّبُ بِالْكُرَةِ. Öğrenciler topla oynadı.

عَلَى مَاذَا (عَلاَمَ) جَلَسْتُمْ. Ne üzerine oturdunuz?

جَلَسْنَا عَلَى الْكَرَاسِيِّ. Sandalyeler üzerine oturduk.
(Sandalyelere oturduk)

عَنْ مَاذَا (عَمَّ) سَأَلْتُمْ ؟ Ne (hakkında) sordunuz?

سَأَلْنَا عَنِ الْمَرِيضِ. Hasta hakkında sorduk.

عَمَّنْ سَأَلْتُمْ ؟ Kim hakkında sordunuz?

أَيْنَ جَلَسْتُمْ ؟ Nerede oturdunuz?

جَلَسْنَا فِي الصَّفِّ. Sınıfta oturduk.

مِمَّنْ (مِنْ + مَنْ) أَخَذْتِ رِسَالَةً ؟ Kimden bir mektup aldın?

مِنْ أَيْنَ حَضَرْتُنَّ ؟ Nereden geldiniz?

إِلَى أَيْنَ ذَهَبْتِ فِي الْعُطْلَةِ ؟ Tatilde nereye gittin?

إِلَى أَيْنَ ذَهَبْتُنَّ ؟ Nereye gittiniz?

أَ ذَهَبْتُنَّ إِلَى السُّوقِ ؟ Çarşıya mı gittiniz? (ya da Çarşıya gittiniz mi?)

نَعَمْ ، ذَهَبْنَا إِلَى السُّوقِ . Evet, çarşıya gittik.

كَيْفَ ذَهَبْتُنَّ ؟ Nasıl gittiniz?

ذَهَبْنَا بِالسَّيَّارَةِ. Arabayla gittik.

مَتَى رَجَعْتُمَا مِنَ السُّوقِ ؟ (İkiniz) çarşıdan ne zaman döndünüz?

رَجَعْنَا مَسَاءً. Akşamleyin döndük.

هَلْ جَلَسَ أَحْمَدُ فِي الْغُرْفَةِ ؟ Ahmet odada mı oturdu?

نَعَمْ ، جَلَسَ فِي الْغُرْفَةِ . Evet odada oturdu.

لاَ ، مَا جَلَسَ فِي الْغُرْفَةِ . Hayır odada oturmadı.

مَنْ نَزَلَ مِنَ السيَّارَةِ ؟ Arabadan kim indi?

اَلْمُديرُ نَزَلَ مِنَ السيَّارَةِ. Arabadan müdür indi.

لِمَاذَا ذَهَبَ أَحْمَدُ إِلَى الرِّيَاضِ ؟ Ahmet neden Riyad'a gitti?

ذَهَبَ أَحْمَدُ إِلَى الرِّيَاضِ لِلدِّرَاسَةِ. Ahmet eğitim için Riyad'a gitti.

مِنْ أَيْنَ حَضَرَ الْأَوْلاَدُ ؟ Çocuklar nereden geldi?

حَضَرَ الْأَوْلاَدُ مِنَ الْمدْرَسَةِ. Çocuklar okuldan geldi.

بِمَ كَتَبْتَ الدَّرْسَ ؟ كَتَبْتُ بِالْقَلَمِ. Dersi neyle yazdın? Kalemle yazdım.

عَلَى مَاذَا (عَلاَمَ) جَلَسَ التَّلاَمِيذُ ؟ Öğrenciler ne üzerine oturdular?

جَلَسَ التَّلاَمِيذُ عَلَى الْكَرَاسِيِّ. Öğrenciler sandalyeler üzerine oturdular.

لِمَنْ أَحْضَرْتَ[1] الْقَلَمَ ؟ Kalemi kimin için getirdin?

أَحْضَرْتُ الْقَلَمَ لِلْمُهَنْدِسِ. Kalemi mühendis için getirdim.

---

[1] (أَحْضَرَ) (getirdi) fiili dört harfli bir fiildir. Aynen üç harfli mâzî fiil gibi çekilir.

لِمَاذَا ذَهَبُوا إِلَى السُّوقِ ؟ Niçin çarşıya gittiler ?

لِمَاذَا رَجَعُوا مِنَ الْمَحَطَّةِ؟ Niçin istasyondan döndüler?

لِمَاذَا نَزَلُوا مِنَ الْحَافِلَةِ ؟ Niçin otobüsten indiler?

لِمَاذَا نَظَرُوا مِنَ النَّافِذَةِ ؟ Niçin pencereden baktılar?

لِمَاذَا خَرَجُوا مِنَ الصَّفِّ ؟ Niçin sınıftan çıktılar ?

4. Aşağıdaki Arapça cümleleri tercüme ediniz.

1. أَ شَرِبْتَ الْمَاءَ ؟
2. لاَ, مَا شَرِبْتُ الْمَاءَ.
3. مَنْ دَخَلَ مِنَ الْبَابِ ؟
4. دَخَلَ الْوَلَدُ مِنَ الْبَابِ.
5. مَتَى أَكَلْتُمُ الْخُبْزَ ؟
6. أَكَلْنَا الْخُبْزَ صَبَاحاً.
7. خَرَجْتُ مِنَ الْبَابِ.
8. مَنْ خَرَجَتْ مِنَ الْمَدْرَسَةِ ؟
9. مَتَى ذَهَبْتَ إِلَى الْمَدْرَسَةِ؟
10. ذَهَبْتُ إِلَى الْمَدْرَسَةِ مَسَاءً.
11. وَجَدْتُ قَلَماً فِي الْبَيْتِ.
12. كَتَبَ الْوَلَدُ الدَّرْسَ فِي الْمَدرَسَةِ.
13. لِمَاذَا ذَهَبْتَ إِلَى الْمَكْتَبَةِ ؟
14. ذَهَبْتُ إِلَى الْمَكْتَبَةِ لِلْقِرَائَةِ.
15. لِمَاذَا ذَهَبْتَ إِلَى الْمَصْنَعِ ؟
16. ذَهَبْتُ إِلَى الْمَصْنَعِ لِلْعَمَلِ.
17. لِمَاذَا ذَهَبْتَ إِلَى الْمَنْزِلِ ؟
18. ذَهَبْتُ إِلَى الْمَنْزِلِ لِلْإِفْطَارِ.
19. لِمَاذَا ذَهَبْتَ إِلَى الْبَيْتِ ؟
20. ذَهَبْتُ إِلَى الْبَيْتِ لِلْإِسْتِرَاحَةِ.
21. لِمَاذَا ذَهَبْتَ إِلَى الْمَطَارِ ؟
22. ذَهَبْتُ إِلَى الْمَطَارِ لِلسَّفَرِ.
23. لِمَاذَا ذَهَبْتَ إِلَى الْمَدْرَسَةِ ؟
24. ذَهَبْتُ إِلَى الْمَدْرَسَةِ لِلدِّرَاسَةِ.
25. ذَهَبْتُ إِلَى السُّعُودِيَّةِ لِلْحَجِّ.
26. ذَهَبْتُ إِلَى السُّعُودِيَّةِ لِلْعُمْرَةِ.

5. Aşağıdaki Türkçe cümleleri Arapça'ya çeviriniz.

1. Kitabı kütüphanede okuduk.
2. Kız ata bindi.
3. Sabahleyin bahçeye gittik.
4. Eve kim geldi?
5. Okula gittiniz mi?
6. Hayır okula gitmedim.
7. Evden ne zaman geldiniz?
8. Akşamleyin geldik.
9. At bahçeye girdi.
10. Kısrağa bindin mi?
11. Hayır kısrağa binmedim.
12. Okula pencereden kim girdi?
13. Kısrağa kim bindi?
14. Kısrağa ben bindim.

15. Kız kalemle ders yazdı.
16. Bahçeden kim çıktı?
17. Kadın çıktı.
18. Kapıyı kim açtı?
19. Kapıyı adam açtı.
20. Okula kim gitti?
21. Okula biz gittik.
22. Ne zaman geldiniz?
23. İkindide geldik.
24. Kalemle yazdık.
25. Kalemi sokakta kim buldu?
26. Çocuk okula gitti.
27. Kadınlar okuldan çıktı.
28. Adamlar bahçeden çıktı.
29. Fatma ata bindi.
30. Kız eve gitti.
31. Talebeler okulda ders yazdılar.
32. Sokakta atı buldu.
33. Okuldan ne zaman çıktınız?
34. At suyu sabah içti.
35. Suyu içtiniz mi?
36. Hayır, suyu içmedik.
37. Çarşıya çıkmadık.

6. Yukarıda verilen kelimeler yardımıyla aşağıdaki cümlelerin tercümelerini kapatarak önce Arapça'dan Türkçe'ye sonra Türkçe'den Arapça'ya çeviriniz.

مَاذَا أَكَلْتَ فِي الْفَطُورِ ؟ أَكَلْتُ الْبَيْضَ .

Kahvaltıda ne yedin? Yumurta yedim.

مَاذَا أَكَلْتِ فِي الْغَدَاءِ ؟ أَكَلْتُ السَّمَكَ .

Öğle yemeğinde ne yedin? Balık yedim.

مَاذَا شَرِبْتِ فِي الْعَشَاءِ ؟ شَرِبْتُ الْعَصِيرَ .

Akşam yemeğinde ne içtin? Meyve suyu içtim.

مَتَى أَكَلْتِ الْفَاكِهَةَ ؟ أَكَلْتُ الْفَاكِهَةَ فِي اللَّيْلِ .

Meyveyi ne zaman yedin? Meyveyi gece yedim.

لِمَاذَا خَرَجْتُمْ مِنَ الصَّفِّ ؟ Niçin sınıftan çıktınız?

لِمَاذَا نَزَلُوا مِنَ الْحَافِلَةِ ؟ Niçin otobüsten indiler?

لِمَاذَا نَظَرُوا مِنَ النَّافِذَةِ ؟ Niçin pencereden baktılar?

ZAMİRLER

Zamirler ismin yerini tutan mebnî kelimelerdir. Mebnî; hiçbir halde son harfinin harekesi değişmeyen, hep aynı kalan kelime demektir. Yani zamirler fâil olduklarında son harekeleri damme (ötre) olmaz. Aynı şekilde mef'ûl durumunda olması halinde sonu fetha (üstün) veya harf-i cerden sonra geldiklerinde sonları esre olmaz, oldukları halde kalırlar[1].

Zamirler, muttasıl (birleşik), munfasıl (ayrı) ve müstetir (gizli) olmak üzere üçe ayrılır:

I) MUTTASIL (BİRLEŞİK) ZAMİRLER

Kelimeye bitişik zamire muttasıl zamir denir. Muttasıl zamir fiile birleştiği gibi isimlerin ve (harf-i cer gibi) harflerin de sonuna birleşir.

Fiillerin sonuna birleşen **şahıs zamirleri** o cümlenin fâili olur. Şimdiye kadar gördüğümüz mâzî fiillere birleşen zamirler hep fâil muttasıl şahıs zamirleridir. Örneğin; كَتَبْنَا (Biz yazdık) ve كَتَبْتُ (Ben yazdım) fiilindeki تُ ve نَا zamirleri fâildir. Halbuki fâilin harekesi merfû (damme) hükmündedir. Ancak zamirler mebnî olduklarından mahallen merfûdurlar (son harflerinin harekesi mahalleri itibariyle ötre konumundadır).

كَتَبْنَا الدَّرْسَ Dersi yazdık.

Mef'ûl Fiil+Fâil

Fiillere birleşen **fâil muttasıl zamirler** hatırlanacağı gibi toplu olarak şöyledir:

	Cem	Tesniye	Müfred	
Müzekker	وُا	اَ		Gâib[2]
	(Onlar)	(O ikisi)	(O)	
Müennes	نَ	تَا		Gâibe
Müzekker	تُمْ	تُمَا	تَ	Muhâtab
	(Sizler)	(Siz ikiniz)	(Sen)	
Müennes	تُنَّ	تُمَا	تِ	Muhâtaba
Müz + Müe	نَا	نَا	تُ	Mütekellim
	(Bizler)	(İkimiz)	(Ben)	

[1] Daha önce hatırlanacağı gibi harf-i tarif alan isimlerin son harekesi cümledeki durumuna göre üstün, esre, ötre olarak harekeleniyordu.

[2] (كَتَبَ) ve (كَتَبَتْ) fiillerinde görüldüğü gibi bu iki müfret (tekil) fiilde dışarıdan zahir olarak görünen bir fail zamir yoktur. (كَتَبَتْ) fiilinin sonundaki (تْ) ise fail zamir değil müstetir (gizli) zamirler konusunda görüleceği gibi müenneslik alametidir.

Fiillere birleşen bu fâil zamirler isimlere birleşmez. Aşağıda söz konusu edeceğimiz zamirler ise hem isimlerin sonuna hem de mef'ûl zamirler olarak fiillerin sonuna hem de harfi cerlerin sonuna birleşirler:

a) İsimlerin sonuna birleşen muttasıl zamirler:

İsimlerin sonuna birleşen zamirler, isim tamlaması [muzâf (tamlanan)-muzâfun ileyh (tamlayan)] şeklinde o ismin kime ait olduğunu bildirir[1]. Sonuna zamir alan kelime ise artık harf-i tarif almaz. Çünkü zaten belirli hale gelmiştir. Örnek:

قَلَمُكَ (Senin kalemin)

M. ileyh Muzâf

İsimlerin sonuna eklenen birleşik zamirlerin tablo halinde gösterimi şu şekildedir:

Çekim Tablosu

	Cem	Tesniye	Müfred	
Müzekker	قَلَمُهُمْ	قَلَمُهُمَا	قَلَمُهُ	Gâib
	Onların kalemi	O ikisinin kalemi	Onun kalemi	
Müennes	قَلَمُهُنَّ	قَلَمُهُمَا	قَلَمُهَا	Gâibe
Müzekker	قَلَمُكُمْ	قَلَمُكُمَا	قَلَمُكَ	Muhâtab
	Sizin kaleminiz	İkinizin kalemi	Seninkalemin	
Müennes	قَلَمُكُنَّ	قَلَمُكُمَا	قَلَمُكِ	Muhâtaba
Müz+ Müe	قَلَمُنَا	قَلَمُنَا	قَلَمِي	Mütekellim
	Bizim kalemimiz	İkimizin kalemi	Benim kalemim	

Not: Zamirlerin harekesi değişmez fakat zamirden önceki ismin harekesi fâil mef'ûl vs. oluşuna yani cümledeki yerine göre hareke alır. Ancak mütekellim yâ'sı (ي) birleşen ismin son harfinin harekesi her durumda esre olarak harekelenir. (مَدْرَسَتِي) okulum, (صَدِيقِي) arkadaşım gibi.

Cümle Örnekleri:

حَضَرَ وَلَدُكَ مِنَ الْمَدْرَسَةِ. Çocuğun okuldan geldi (fâil).

وَجَدَ أَحْمَدُ قَلَمَهُ. Ahmed kalemini buldu (mef'ûl).

كَتَبَ أَحْمَدُ دَرْسَهُ بِقَلَمِكَ. Ahmed dersini senin kaleminle yazdı (mefulün bih gayr-i sarih).

[1] İsim tamlaması ile geniş açıklama daha sonra gelecektir.

وَضَعَ كِتَابَهُ عَلَى الطَّاوِلَةِ. (O) kitabını masaya koydu.

فَتَحْنَا بَابَهُ. (Onun) kapısını açtık.

وَهَبَ خالِدٌ حَيَاتَهُ لِلدِّينِ. Halit hayatını din için bağışladı.

أَخَذْنَ كُتُبَهُنَّ. Kitaplarını aldılar.

شَرِبْتُ الشَّايَ مَعَ صَدِيقِي. Arkadaşımla çay içtim.

فَتَحْنَا أَبْوَابَهُمْ. Kapılarını açtık.

قَرَأْتُ كُتُبِي فِي الْبَيْتِ. Evde kitaplarımı okudum.

رَكِبْتُ سَيَّارَتِي. Arabama bindim.

☞ Zamirle birleşen isimlerin harf-i cerden sonra geldikleri takdirde, isimler esre olsa da zamirlerin harekesinin değişmeyeceği unutulmamalıdır. Sadece gâiblerdeki (he ه) li zamirlerin (ه) harflerinin harekesi ses uyumundan dolayı esre olur. Diğeriyle karıştırılmaması için gâibe müennes olduğu gibi kalır:

Çekim Tablosu

	Cem	Tesniye	Müfred	
Müzekker	إِلَى بَيْتِهِمْ	إِلَى بَيْتِهِمَا	إِلَى بَيْتِهِ	Gâib
	Onların evine	İkisinin evine	Onun evine	
Müennes	إِلَى بَيْتِهِنَّ	إِلَى بَيْتِهِمَا	إِلَى بَيْتِهَا	Gâibe
Müzekker	إِلَى بَيْتِكُمْ	إِلَى بَيْتِكُمَا	إِلَى بَيْتِكَ	Muhâtab
	Sizin evinize	İkinizin evine	Senin evine	
Müennes	إِلَى بَيْتِكُنَّ	إِلَى بَيْتِكُمَا	إِلَى بَيْتِكِ	Muhâtaba
Müz + Müe	إِلَى بَيْتِنَا	إِلَى بَيْتِنَا	إِلَى بَيْتِي	Mütekellim
	Bizim evimize	İkimizin evine	Benim evime	

Karşılaştırmalı Cümle Örnekleri:

ذَهَبَ الْجَارُ إِلَى بَيْتِكَ. Komşu senin evine gitti.

ذَهَبَ الْجَارُ إِلَى بَيْتِهِ. Komşu (kendi) evine gitti.

مَتَى ذَهَبَ عَمُّكَ إِلَى بَيْتِهِ؟ Amcan ne zaman (kendi) evine gitti?

ذَهَبَ عَمِّي إِلَى بَيْتِهِ صَبَاحاً. Amcam evine sabahleyin gitti.

مِنْ أَيْنَ حَضَرْتَ إِلَى أَيْنَ ذَهَبْتَ ؟ Nereden geldin nereye gittin?

حَضَرْتُ مِنَ الْمَدْرَسَةِ وَذَهَبْتُ إِلَى خَالَتِي. Okuldan geldim ve teyzeme gittim.

طَلَبَ أَحْمَدُ مِنْ وَالِدِهِ الدَّرَّاجَةَ. Ahmet babasından bisiklet istedi.

طَلَبَ الْأَوْلَادُ مِنْ وَالِدِهِمُ الْفُلُوسَ. Çocuklar babalarından para istediler.

كَتَبُوا دُرُوسَهُمْ فِي صَفِّهِمْ. (Onlar) derslerini sınıflarında yazdılar.

جَلَسَا فِي سَيَّارَتِهِمَا. (O ikisi) arabalarında oturdular.

وَضَعَ كُتُبَهُ عَلَى الطَّاوِلَةِ. Kitaplarını masanın üzerine koydu.

وَضَعَ كُتُبَهُ فِي حَقِيبَتِهِ. Kitaplarını çantasına koydu.

نَزَلْنَ مِنْ سَيَّارَتِهَا. (O bayanlar) o (bayan)ın arabasından indiler.

فَكَّرْنَا فِي حَالِكُمْ. Haliniz hakkında düşündük[1].

مَا هِوَايَتُكَ ؟ هِوَايَتِي الرَّسْمُ وَ الصِّحَافَةُ.

Hobin nedir? Hobim resim ve gazeteciliktir.

اَلتَّلَامِيذُ ذَهَبُوا إِلَى مَدَارِسِهِمْ فِي سَعَادَةٍ.

Öğrenciler okullarına saadet (mutluluk) içinde gittiler.

طَلَبَ أَحْمَدُ وَ عَادِلٌ مِنْ وَالِدِهِمَا الدَّرَّاجَةَ.

Ahmet ve Adil babalarından bisiklet istediler.

b) Fiillerin sonuna birleşen muttasıl zamirler:

Söz konusu bu birleşik zamirler fiillerin sonuna birleştiği takdirde o cümlenin mef'ûlü olurlar. Mâzî fiilin her sigasının sonuna gelebilecek mef'ûl zamirlerin çekim tablosunu كَتَبَ fiilinde şöyle gösterebiliriz:

	Cemi	Tesniye	Müfred	
Müzekker	كَتَبَهُمْ	كَتَبَهُمَا	كَتَبَهُ	Gâib
	Onları/onlara yazdı	O ikisini/o ikisine yazdı	Onu/ona yazdı	
Müennes	كَتَبَهُنَّ	كَتَبَهُمَا	كَتَبَهَا	Gâibe

[1] فَكَّرَ düşündü) fiili şimdiye kadar gördüğümüz sülâsî mücerred (üç harfli) fiillerden değildir. Orta harfine şedde ilave edilmiş sülasî mezid (üç harfli fiile harf ilave edilmiş) fiillerdendir. Ancak çekimi aynen sülâsi mücerred gibidir. İlerde işlenecek bu konuya şimdiden alışılması için ara ara bu tip sülasiye harf ilave edilmiş fiiller gelecektir.

Müzekker	كَتَبْتُمْ	كَتَبْتُمَا	كَتَبْتَ	Muhâtab
	Sizi/size yazdı	İkinizi/ikinize yazdı	Seni/sana yazdı	
Müennes	كَتَبْتُنَّ	كَتَبْتُمَا	كَتَبْتِ	Muhâtaba
Müz + Müe	كَتَبْنَا	كَتَبْنَا	كَتَبْتُ	Mütekellim
	Bizi/bize yazdı	İkimizi/ikimize yazdı	Beni/bana yazdı	

Burada çekilen tablo كَتَبَ fiiline aittir. Fiilin diğer tüm siygalarına bu zamirler eklenebilir. Ancak fiillerin sonuna birleşen şahıs zamirleri (fâil zamirler) ile mef'ûl zamirler karıştırılmamalıdır. Örneğin; كَتَبْنَا (Biz yazdık) ve كَتَبْتُ (Ben yazdım) fiilindeki تُ ve نَا zamirleri fâildir.

كَتَبْنَا الدَّرْسَ. Dersi yazdık.
Fiil+Fâil Mef'ûl

كَتَبْنَاهُ. Onu (dersi) yazdık.
Fiil (كَتَبَ) +Fâil (نَا)+ Mef'ûl (هُ)

(كَتَبْنَاهُ) kelimesindeki (هُ) zamiri ise görüldüğü gibi mef'ûldür. Diğer örnekler:

كَتَبْتُكَ	Seni yazdım.	كَتَبْتَهُ	Onu yazdın.
شَرِبْتَهُ	Onu içtin.	وَجَدْتُّنَهُمْ	Onları buldunuz.

Mesela; وَجَدْتُّنَهُمْ ibaresinde نَّ muttasıl fâil zamir, هُمْ ise muttasıl meful zamirdir.

Kâide: a) Fâil durumunda olan gâib cemi müzekker zamirini (وا), mef'ûl zamire bağlarken cemi alâmeti olan vav ve elifin elifi düşer:

وَجَدُوهُ	Onu buldular.	وَجَدُوهُمْ	Onları buldular.
شَرِبُوهُ	Onu içtiler.	كَتَبُوكُمْ	Sizi yazdılar.

b) Muhâtab cemi müzekkerin son harfi olan cezimli mimin (تُمْ) cezmini kaldırıp ötre ve vav koymak suretiyle meful zamire bağlarız. Yani تُمْ fâil zamirine bir başka mef'ûl zamirin bitişmesi halinde geçiş, mime eklenen bir vâv ile yapılır:

وَجَدْتُمُوهُ	Onu buldunuz.	وَجَدْتُمُوهُمْ	Onları buldunuz.
شَرِبْتُمُوهُ	Onu içtiniz.	سَمِعْتُمُوهُ	Onu duydunuz.

c) كَتَبَنِي (beni yazdı) de yeralan نْ harfine Arapça'da nûn-u vikâye (koruyucu nun) denir. Fiil, muttasıl mütekellim zamiri olan ي ile birleştiğinde araya bir نْ gelir. كَتَبَنِي örneğindeki نْ harfi üstünle biten fiilin sonunu esreden korumuştur:

وَجَدْتَنِي	Beni buldun.	كَتَبْتُمُونِي	Beni yazdınız.
وَجَدُونِي	Beni buldular.	سَمِعْتُمُونِي	Beni duydunuz.

d) Muttasıl هُمْ... ve كُمْ... zamirlerinden sonra hemze-i vasıl'dan olan harfi tarif gelirse geçiş, sonlarındaki sakin mimlerin ötre ile harekelenmesi ile olur:

شَكَرَكُمُ الرَّجُلُ.	Adam size teşekkür etti.
شَكَرَهُمُ الرَّجُلُ.	Adam onlara teşekkür etti.
مَنَحَكُمُ اللّٰهُ هَذِهِ السَّعَادَةَ.	Allah size bu saadeti bağışladı.
مَنَحَهُمُ اللّٰهُ هَذِهِ النِّعْمَةَ.	Allah onlara bu nimeti bağışladı.

Karşılaştırmalı Cümle Örnekleri:

مَنَحَنَا اللّٰهُ هَذِهِ الْفُرْصَةَ.	Allah bize bu fırsatı bağışladı.
شَكَرَنَا الرَّجُلُ فِي سَعَادَةٍ.	Adam bize saadet içinde teşekkür etti.
شَكَرْتُمُونَا فِي سَعَادَةٍ.	Bize saadet içinde teşekkür ettiniz.
شَكَرْتُمُونِي فِي سَعَادَةٍ.	Bana saadet içinde teşekkür ettiniz.
شَكَرْتُمُوهُ فِي سَعَادَةٍ.	Ona saadet içinde teşekkür ettiniz.
شَكَرْتُمُوهَا فِي سَعَادَةٍ.	Ona saadet içinde teşekkür ettiniz.
شَكَرْتُمُوهُنَّ فِي سَعَادَةٍ.	O (baya)nlara saadet içinde teşekkür ettiniz.
هَلْ رَكِبَ التِّلْمِيذُ الدَّرَّاجَةَ ؟	Öğrenci bisiklete bindi mi?
نَعَمْ ، رَكِبَهَا.	Evet, ona bindi.
كَيْفَ رَكِبَ التِّلْمِيذُ الدَّرَّاجَةَ ؟	Öğrenci bisiklete nasıl bindi?
رَكِبَهَا التِّلْمِيذُ كَثِيراً.	Öğrenci ona çok bindi.

مَاذَا لَعِبَ الْفَرِيقُ ؟ Takım ne oynadı?

لَعِبَ الْفَرِيقُ الْمُبَارَاةَ. Takım maç oynadı.

هَلْ قَرَأُوا الْقِصَّةَ ؟ Hikayeyi okudular mı?

نَعَمْ ، قَرَأُوهَا. Evet onu okudular.

هَلْ فَتَحُوا الْكُتُبَ ؟ Kitapları açtılar mı?

نَعَمْ ، فَتَحُوهَا. Evet onları açtılar[1]

سَأَلْنَاهُ عَنْ حَالِهِ. Ona durumu (hali) hakkında sorduk.

نَصَرَكَ صَدِيقُكَ. Arkadaşın sana yardım etti.

نَفَعَنِي الدَّوَاءُ. İlaç bana fayda verdi.

نَفَعَنِي اجْتِهَادِي. Çalışmam[2] bana fayda verdi.

شَاهَدْتُهُ[3] وَ أَصْدِقَاءَهُ فِي السُّوقِ. Onu ve arkadaşlarını çarşıda gördüm.

مَاذَا شَاهَدْتَ فِي الْحَدِيقَةِ ؟ Bahçede ne gördün?

شَاهَدْتُكَ فِي الْحَدِيقَةِ. Bahçede seni gördüm.

شَاهَدْتَنِي فِي الْحَدِيقَةِ. Bahçede beni gördün.

مَتَى زَارَ وَالِدُكَ الطَّبِيبَ ؟ Baban doktoru ne zaman ziyaret etti?[4]

مَتَى زَارَتْ وَالِدَتُكَ الطَّبِيبَ ؟ Annen doktoru ne zaman ziyaret etti?

زَارَتْ وَالِدَتِي الطَّبِيبَ أَمْسِ. Annem doktoru dün ziyaret etti.

زَارَتْ وَالِدَتُهُ الطَّبِيبَ أَمْسِ يَا أُسْتَاذِي! Annesi doktoru dün ziyaret etti ey hocam!

هَلِ الْأَوْلَادُ زَارُوا الْمَرِيضَ ؟ Çocuklar hastayı ziyaret ettiler mi?

نَعَمْ ، اَلْأَوْلَادُ زَارُوهُ. Evet, çocuklar onu ziyaret ettiler.

---

1 Arapça gramerinde cansız (gayr-i âkil) çoğullar tek bir müennes hükmündedir. Dolayısıyla kitap müzekker bir kelime olmasına rağmen çoğulu tek bir gâibe müennes zamiri ile karşılanmıştır.

2 (اجْتِهَادٌ) çalışma

3 (شَاهَدَ) gördü

4 (زَارَ) (ziyaret etti) fiili illet harfleri dediğimiz ا ي و (vâv, yâ, elif) harflerinden birini bulundurduğu için illetli fiiller grubundandır. Yine ileride işlenecek konuya alışılması bakımından ara ara illetli fiillerden seçilmiş örneklere de yer verilecektir. Ancak son harfinden bir önceki harfi illetli olan bu tip fiillerin gâibe cemi müennesten sonraki çekimi farklı olduğundan sonrasının çekimini şu anda yapmayınız.

c) Harflerin (örneğin harf-i cerlerin) sonuna birleşen zamirler:

Harf-i cerler ismin önüne geldikleri gibi ismin yerini tutan zamirle de birleşirler. Harf-i cerle birleşen zamirlerin çekimi şöyledir:

إِلَيْهِمْ	إِلَيْهِمَا	إِلَيْهِ		مِنْهُمْ	مِنْهُمَا	مِنْهُ
onlara	o ikisine	ona	*	onlardan	o ikisinden	ondan
إِلَيْهِنَّ	إِلَيْهِمَا	إِلَيْهَا		مِنْهُنَّ	مِنْهُمَا	مِنْهَا
إِلَيْكُمْ	إِلَيْكُمَا	إِلَيْكَ		مِنْكُمْ	مِنْكُمَا	مِنْكَ
size	ikinize	sana	*	sizden	ikinizden	senden
إِلَيْكُنَّ	إِلَيْكُمَا	إِلَيْكِ		مِنْكُنَّ	مِنْكُمَا	مِنْكِ
إِلَيْنَا	إِلَيْنَا	إِلَيَّ		مِنَّا	مِنَّا	مِنِّي
bize	ikimize	bana	*	bizden	ikimizden	benden

Kaide: لِ harf-i ceri isme birleşirse لِ olarak esre ile, mütekellim ya'sı hariç zamire birleşirse لَ olarak üstün hareke ile bağlanır. Cümlenin başında gelirse mülkiyet (var manası) ifade eder[1].

لِخَالِدٍ Halid için, Halid'in veya Halid'in var (Halid'e ait) (isme birleşmiş),

لَهُ Onun için, onun, onun var (zamire birleşmiş),

لِي Benim için, benim, benim var (mütekellim ya'sına birleşmiş).

Bu harf-i cer'in burada verilen üç manası da cümledeki yerine göre geçerli olur:

اَلْكِتَابُ لِخَالِدٍ وَالْحَقِيبَةُ لِي. Kitap Halit'in çanta benimdir.

اَلْكِتَابُ لِي وَالْحَقِيبَةُ لَهُ. Kitap benim çanta onundur.

لِي كِتَابٌ. Benim bir kitabım var

(harfi cer cümle başında gelirse "var" manası verir).

لِ harf-i cerinin ve diğer harfi cerlerin zamirlerle birleşen çekim tablosu şöyledir:

لَهُمْ	لَهُمَا	لَهُ		عَنْهُمْ	عَنْهُمَا	عَنْهُ
onların	o ikisinin	onun	*	onlardan	o ikisinden	ondan
لَهُنَّ	لَهُمَا	لَهَا		عَنْهُنَّ	عَنْهُمَا	عَنْهَا

[1] "Var" manasıyla ilgili geniş bilgi ilerde gelecektir.

لَكُمْ	لَكُمَا	لَكَ	عَنْكُمْ	عَنْكُمَا	عَنْكَ
sizin	ikinizin	senin	sizden	ikinizden	senden
لَكُنَّ	لَكُمَا	لَكِ	عَنْكُنَّ	عَنْكُمَا	عَنْكِ
لَنَا	لَنَا	لِي	عَنَّا	عَنَّا	عَنِّي
Bizim	ikimizin	benim	bizden	ikimizden	benden

***

مَعَهُمْ	مَعَهُمَا	مَعَهُ[1]	بِهِمْ	بِهِمَا	بِهِ
onlarla	o ikisiyle	onunla	onlarla	o ikisiyle	onunla
مَعَهُنَّ	مَعَهُمَا	مَعَهَا	بِهِنَّ	بِهِمَا	بِهَا
مَعَكُمْ	مَعَكُمَا	مَعَكَ	بِكُمْ	بِكُمَا	بِكَ
sizlerle	ikinizle	seninle	sizlerle	ikinizle	seninle
مَعَكُنَّ	مَعَكُمَا	مَعَكِ	بِكُنَّ	بِكُمَا	بِكِ
مَعَنَا	مَعَنَا	مَعِي	بِنَا	بِنَا	بِي
bizimle	ikimizle	benimle	bizimle	ikimizle	benimle

***

فِيهِمْ	فِيهِمَا	فِيهِ	عَلَيْهِمْ	عَلَيْهِمَا	عَلَيْهِ
onlarda	o ikisinde	onda	onlara	ikisine	ona
فِيهِنَّ	فِيهِمَا	فِيهَا	عَلَيْهِنَّ	عَلَيْهِمَا	عَلَيْهَا
فِيكُمْ	فِيكُمَا	فِيكَ	عَلَيْكُمْ	عَلَيْكُمَا	عَلَيْكَ
sizde	ikinizde	sende	size	ikinize	sana
فِيكُنَّ	فِيكُمَا	فِيكِ	عَلَيْكُنَّ	عَلَيْكُمَا	عَلَيْكِ
فِينَا	فِينَا	فِيَّ	عَلَيْنَا	عَلَيْنَا	عَلَيَّ
bizde	ikimizde	bende	bize	ikimize	bana

Kâide: كُمْ ve هُمْ zamirleri gibi kendinden önceki harfi ötreli olup cezimle biten kelimelerden sonra harf-i tarife geçiş ötre ile olur:

هُمُ الْفُقَرَاءُ. Onlar fakirdirler. عَلَيْكُمُ السَّلَامُ. Sizin üzerinize selâm olsun.

[1] Bilindiği gibi مَعَ zarftır. Çok kullanıldığı için zamirlerle birlikte çekime onu da aldık.

Cümle Örnekleri

طَلَبَ الْمُدَرِّسُ الْوَاجِبَ مِنْكُمْ.	Öğretmen sizden ödevi istedi.
ذَهَبُوا إِلَيْهِمْ.	Onlara gittiler.
كَتَبَ اسْمَكَ عَلَيْهَا.	(Senin) ismini onun üzerine yazdı.
أَخَذَ أَحْمَدُ مَعَهُ حَقِيبَةً.	Ahmet beraberine bir çanta aldı.
حَضَرْتُ لَكُنَّ إِلَى الْبَيْتِ.	Sizin için eve geldim.
وَجَدُوا الْقَلَمَ فِيهِ.	Kalemi orda buldular.
قَلَمُكَ صَغِيرٌ.	Senin kalemin küçüktür.
شَعْرُهُ طَوِيلٌ.	Onun saçı uzundur.
ضَرَبَتْنَا أُخْتُهُمْ.	Kızkardeşleri bizi dövdü.
قَتَلَهُمَا أَحْمَدُ.	O ikisini Ahmet öldürdü.
كَتَبَكُمْ أَحْمَدُ فِي الْمَدْرَسَةِ.	Ahmet sizi okulda yazdı.

II) MUNFASIL (AYRI) ZAMİRLER

Herhangi bir kelimeye bitişmeksizin ayrı yazılan zamirlerdir. İki ayrı munfasıl zamir türü vardır. Birisi fâil olarak diğeri de meful olarak kullanılır:

a) Fâil yerine geçen munfasıl zamirler:

Aşağıdaki munfasıl zamirler cümlede ismin yerini tutup fâil yerine geçerler:

Çekim Tablosu

	Cemi	Müsennâ	Müfred	
Müzekker	هُمْ	هُمَا	هُوَ	Gâib
	Onlar	O ikisi	O	
Müennes	هُنَّ	هُمَا	هِيَ	Gâibe
Müzekker	أَنْتُمْ	أَنْتُمَا	أَنْتَ	Muhâtab
	Siz(ler)	İkiniz	Sen	
Müennes	أَنْتُنَّ	أَنْتُمَا	أَنْتِ	Muhâtaba
Müz + Müe	نَحْنُ	نَحْنُ	أَنَا	Mütekellim
	Biz	İkimiz	Ben	

Cümle Örnekleri:

هَلْ أَنْتَ مُدَرِّسٌ ؟ Sen öğretmen misin?

لاَ ، أَنَا طَالِبٌ. Hayır, ben öğrenciyim.

مَنْ ذَهَبَ إِلَى الْمَدْرَسَةِ ؟ Okula kim gitti?

هُوَ ذَهَبَ. O gitti.

أَنْتُمَا ذَهَبْتُمَا. Siz ikiniz gittiniz.

هُوَ مَرِيضٌ فِي الْمَنْزِلِ. O evde hastadır.

مَاذَا فَعَلَتْ فَاطِمَةُ ؟ Fatıma ne yaptı?

هِيَ كَتَبَتْ رِسَالَةً إِلَى خَالَتِهَا. O, teyzesine bir mektup yazdı.

أَنَا كَتَبْتُ رِسَالَةً إِلَى جَدِّي. Ben dedeme bir mektup yazdım.

هُنَّ حَفِظْنَ الْقُرْآنَ. Onlar Kur'ân'ı ezberlediler.

هُمْ دَرَسُوا الْعَرَبِيَّةَ. Onlar Arapça okudular (tahsil ettiler).

هُوَ رَكِبَ الْحَافِلَةَ. O otobüse bindi.

هُنَّ شَرِبْنَ الْعَصِيرَ. Onlar meyve suyu içtiler.

* Görüldüğü gibi bu fâil zamirler fiille birlikte kullanıldıklarında fiilin önüne geçerler. Normal kullanımın dışında fiilden sonra geldikleri takdirde fâiline vurgu kazandırırlar:

كَتَبْتَ أَنْتَ لِوَالِدِكَ. Babana (baban için) sen yazdın.

غَسَلْتِ أَنْتِ الْمَلاَبِسَ. Sen elbiseleri yıkadın (sen).

شَرِبْتِ أَنْتِ الشَّايَ. Sen çay içtin (sen) ya da "Çayı sen içtin sen".

* Zamirlerin pekiştirilmesi tekrar edilmek suretiyle olur.

هُوَ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ. O, O gafurdur, rahimdir.

Aynı şekilde muttasıl zamir birleşmiş bir isimden sonra o muttasıl zamirin mukabili olan munfasıl zamir getirilirse manayı pekiştirmiş olur:

هَذِهِ حَقِيبَتِي أَنَا. Bu benim çamtamdır benim.

هَذَا كِتَابُكَ أَنْتَ. Bu senin kitabındır senin.

Görüldüğü gibi, (حَقِيبَتِي) kelimesindeki mütekellim ya'sına uygun munfasıl zamir (أَنَا), (كِتَابُكَ) kelimesinin sonundaki muttasıl zamirin mukabil munfasıl zamiri de (أَنْتَ) dir.

Not: هُمْ ve أَنْتُمْ munfasıl zamirlerinden sonra hemze-i vasıl (elif-lâmlı kelime) gelirse sonlarındaki cezimli mimler damme ile harekelenir:

هُمُ الْفُقَرَاءُ. Onlar fakirdir.

أَنْتُمُ الْأَغْنِيَاءُ. Sizler zenginsiniz.

b) Mef'ûl yerine geçen munfasıl zamirler:

Aşağıdaki munfasıl (ayrı) zamirler cümlede ikinci mef'ûl yerine geçerler:

	Cemi	Tesniye	Müfred	
Müzekker	إِيَّاهُمْ	إِيَّاهُمَا	إِيَّاهُ	Gâib
	onları, onlara	o ikisini, o ikisine	onu, ona	
Müennes	إِيَّاهُنَّ	إِيَّاهُمَا	إِيَّاهَا	Gâibe
Müzekker	إِيَّاكُمْ	إِيَّاكُمَا	إِيَّاكَ	Muhâtab
	sizi, size	siz ikinizi, ikinize	seni, sana	
Müennes	إِيَّاكُنَّ	إِيَّاكُمَا	إِيَّاكِ	Muhâtaba
Müz-Müe	إِيَّانَا	إِيَّانَا	إِيَّايَ	Mütekellim
	bizi, bize	ikimizi, ikimize	beni, bana	

Cümle Örnekleri:

أَنَا رَأَيْتُكَ وَ إِيَّاهُ فِي السُّوقِ. Ben seni ve onu çarşıda gördüm[1].

ظَنَّ الرَّجُلُ خَالِداً إِيَّاكَ. Adam Halit'i sen zannetti.

ظَنَّتِ الْمَرْأَةُ عَائِشَةَ إِيَّاهَا. Kadın Aişe'yi o sandı.

عَلَّمَهُ الْمُعَلِّمُ إِيَّاهُ. Öğretmen onu ona öğretti.

---

[1] رَأَى (gördü) fiili de son harfi illet harfleri dediğimiz (ا-ي-و) harflerden biriyle bitmiştir. Son harfi illetli biten fiiller gâibe cemi müennes nûnu'na kadar daha sonra işleyeceğimiz gibi belli kuralları olan farklı bir çekime sahiptir. Ancak gâibe cemi müennes nûnundan sonra sonu ي ile biten fiiler de diğer üçlü fiillerde olduğu gibi son harf olan ي ye cezim verilerek devam edilir. (رَأَيْتُ) (gördüm) gibi. Öğrencilere düşen bu illetli fiilleri şu anda kendilerinin çekmeleri değil verilen örnekleri tercüme etmeleridir.

هَلْ عَلَّمَكَ الْمُعَلِّمُ إِيَّاهُ ؟ Öğretmen onu sana öğretti mi?

رَأَيْتُ خالِداً وَ إِيَّاكُنَّ فِي السُّوقِ. Halit'i ve sizi çarşıda gördüm.

زَارَنَا وَ إِيَّاهُمْ. (O) bizi ve onları ziyaret etti.

وَجَدْنَا إِخْوَانَكُمْ وَإِيَّاكُمْ أَغْنِيَاءَ. Kardeşlerinizi ve sizi zengin bulduk.

*Mef'ûl munfasıl zamirler başa geldikleri takdirde vurguyu kuvvetlendirmek amacıyla "yalnız, ancak sana, ancak ona.." manası verirler:

إِيَّاكَ عَبَدْتُ يَا رَبِّي! Yalnızca sana ibadet ettim ey Rabbim!

إِيَّاهُ قَصَدْتُ. Ben ancak onu kastettim.

إِيَّاكِ مَدَحَ الْمُدِيرُ وَ الْمُعَلِّمُ. Müdür ve öğretmen yalnız seni methetti.

إِيَّايَ مَدَحَ الْأُسْتَاذُ. Hoca yalnız beni methetti.

إِيَّاهُمْ مَدَحَ الْمُدَرِّسُ. Öğretmen yalnız onları methetti.

III) MÜSTETİR (GİZLİ ZAMİR)

Telaffuzda ya da yazıda görülmeyip fiilde var olduğu düşünülen zamirdir. Mâzî fiilde müstetir yani örtülü (ya da gizli olan) zamir هُوَ ve هِيَ dir. Zira diğer siygalarda geçen fiillerin fâil zamirleri bizzat fiilde görülür:

Örneğin; (Biz) yazdık كَتَبْنَا ve (Ben) yazdım كَتَبْتُ fiilindeki تُ ve نَا zamirleri fâildir. Ancak كَتَبَ dendiğinde fiile birleşen herhangi bir zamir görülmemektedir. Telaffuzda yer almasa da burada fiilde var olduğu düşünülen zamir هُوَ (o) dir. Aynı şekilde كَتَبَتْ fiilinin sonundaki تْ fâil değil, fâilin müennes olduğunu gösteren alâmettir. Bu fiilde var olduğu düşünülen zamir هِيَ dir. Özet olarak; bütün mâzî fiillerin müfred müzekker gâib ve müfred müennes gâibelerinin fâilleri müstetir (gizli) olan هُوَ ve هِيَ zamirleridir.

وَجَدَ أُمَّهُ (Annesini buldu) cümlesinde fâil; kim buldu sorusunun cevabı olan ve fiilin altında gizli olduğu düşünülen هُوَ zamiridir. وَجَدَتْ أُمَّهَا (Annesini buldu) cümlesinde fâil; kim buldu sorusunun cevabı olan ve fiilin altında gizli olduğu düşünülen هِيَ zamiridir.

Karşılaştırmalı Genel Cümle Örnekleri:

إِيَّاكُنَّ سَأَلَ الرَّجُلُ. Adam yalnız sizi sordu.

أَخَذْتُ الْفُلُوسَ مِنْ وَالِدِي. Paraları babamdan aldım.

هُنَّ عَرَفْنَ الْبَيْتَ. Onlar evi tanıdı.

نَحْنُ عَرَفْنَا الْمُدِيرَ. Bizler müdürü tanıdık.

أَنْتُمَا حَمَلْتُمَا الْبُرْتُقَالَ. İkiniz portakalı taşıdınız.

هُمْ أَكَلُوا الْحَلْوَى. Onlar tatlıyı yediler.

هُمْ فَهِمُوا الْقِصَّةَ. Onlar hikayeyi anladılar.

ذَهَبَتْ عَائِشَةُ إِلَى غُرْفَتِهَا. Aişe odasına gitti.

نَحْنُ لَعِبْنَا مَعَهُمْ كُرَةَ السَّلَّةِ[1]. Biz onlarla basketbol oynadık.

أَنْتَ شَرِبْتَ الشَّايَ مَعَ صَدِيقِي. Sen arkadaşımla çay içtin.

أَنْتِ كَتَبْتِ رِسَالَةً إِلَى عَمَّتِكِ. Sen halana bir mektup yazdın.

نَحْنُ كَتَبْنَا رِسَالَةً إِلَى مُدَرِّسَتِنَا. Biz öğretmenimize bir mektup yazdık.

رَجَعَ أَحْمَدُ مَعَ أُخْتِهِ إِلَى الْبَيْتِ. Ahmet eve kız kardeşiyle döndü.

هِيَ ذَهَبَتْ إِلَى السُّوقِ مَعَ صَدِيقَتِهَا. O çarşıya kız arkadaşıyla gitti.

أَنْتَ حَمَلْتَ دَفْتَراً. Sen bir defter taşıdın.

نَزَلَ أَحْمَدُ مِنَ الطَّائِرَةِ وَحَمَلَ حَقِيبَتَهُ.

Ahmet uçaktan indi ve çantasını yüklendi (taşıdı).

أَيْنَ حَقِيبَتُهَا ؟حَقِيبَتُهَا فِي الْغُرْفَةِ.

Onun çantası nerede ? Onun çantası odadadır.

أَنَا كَتَبْتُ لِأَخِي. لِمَنْ كَتَبْتَ أَنْتَ ؟

Ben kardeşim için (kardeşime) yazdım. Sen kime yazdın?

هَلْ كَتَبَ الدَّرْسَ بِالْقَلَمِ ؟ نَعَمْ ، كَتَبَ بِهِ.

Dersi kalemle mi yazdı? Evet onunla yazdı.

---

[1] (كُرَةُ السَّلَّةِ) basketbol

هُوَ كَتَبَ لَهُمُ الرَّسَائِلَ وَ هُمْ كَتَبُوا لَهُ أَيْضاً[1].

O, onlara mektuplar yazdı, onlar da ona yazdılar.

إِيَّايَ أَمَرَ وَالِدِي. Babam yalnız bana emretti.

إِيَّاهُ مَدَحَ الرَّئِيسُ. Başkan yalnız onu methetti.

مَا اسْمُكَ ؟ اِسْمِي عَادِلٌ. İsmin nedir? İsmim Adil'dir.

مَا اسْمُكِ ؟ اِسْمِي زَيْنَبُ. İsmin nedir? İsmim Zeynep'tir.

مِنْ أَيْنَ أَنْتَ ؟ Sen neredensin? (Nerelisin)

أَنَا مِنْ إِزْمِيرَ وَ أَنْتِ؟ Ben İzmir'denim[2] (İzmir'liyim. Ya) sen?

أَنَا مِنْ إِسْتَانْبُولَ. Ben İstanbul'danım.

مَا جِنْسِيَّتُكَ ؟ Milliyetin nedir?

جِنْسِيَّتِي تُرْكِيَّةٌ. Milliyetim Türk'tür.

لِمَاذَا أَخَذَ أَحْمَدُ كِتَابِي ؟ Niçin Ahmet kitabımı aldı ?

رَأَيْتُكَ أَنْتَ. Seni seni gördüm.

ذَهَبْتُ أَنَا إِلَى الْمَدْرَسَةِ. Okula ben gittim (ben).

كَيْفَ حَالُكَ ؟ Nasılsın? (Halin nasıl?)

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ أَنَا بِخَيْرٍ. وَ أَنْتَ ؟ Elhamdülillah iyiyim. (Ya) sen?

شُكْراً جَزِيلاً. كَيْفَ أَوْلاَدُكَ ؟ Çok teşekkür ederim. Çocukların nasıl?

هُمْ ذَهَبُوا إِلَى السُّوقِ مَعَ أُمِّهِمْ. Onlar anneleriyle çarşıya gittiler.

أَنَا شَرِبْتُ الشَّايَ مَعَ صَدِيقِي. Ben arkadaşımla çay içtim.

كَيْفَ أَنْتِ الْآنَ يَا أُمِّي؟ Şimdi nasılsın ey anneciğim?

بِخَيْرٍ يَا بِنْتِي. İyiyim ey kızım.

أَنَا وَ أَنْتَ ذَهَبْنَا إِلَى الْمَدْرَسَةِ. Ben ve sen okula gittik.

هُمْ وَ جِيرَانُهُمْ جَلَسُوا فِي الْحَدِيقَةِ. Onlar ve komşuları bahçede oturdular.

---

[1] (أَيْضاً) de, da

[2] Dışarıdan Arapçaya giren özel isimler esre ve tenvin almazlar. Esre yerine fetha alan bu isimlere gayri munsarif isimler denir. Daha sonra işlenecektir.

هُمْ حَفِظُوا الْقُرْآنَ. Onlar Kur'ân'ı ezberlediler.

أَنَا وَ صَدِيقَتِي رَجَعْنَا مِنَ الْمَدْرَسَةِ. Ben ve arkadaşım okuldan döndük.

أَنْتُنَّ كَتَبْتُنَّ الدَّرْسَ. Siz dersi yazdınız.

هُمْ شَاهَدُوا الْمُبَارَاةَ. Onlar maçı seyrettiler.

هُنَّ أَكَلْنَ الْحَلْوَى. Onlar tatlıyı yediler.

أَنْتُمْ شَرِبْتُمُ الْعَصِيرَ. Sizler meyve suyu içtiniz.

أَنْتُمَا نَجَحْتُمَا فِي الْإِمْتِحَانِ. İkiniz imtihanda başardınız.

كَتَبَ خَالِدٌ هَذِهِ الرِّسَالَةَ إِلَى صَدِيقِهِ. Halit bu mektubu arkadaşına yazdı.

ذَهَبَ صَادِقٌ مَعَ وَالِدِهِ إِلَى الْمَطْعَمِ. Sadık babasıyla lokantaya gitti.

أَكَلَ وَالِدُهُ طَعَاماً مِنَ الْمَطْعَمِ. Babası lokantadan yemek yedi.

أَكَلَ خَالِدٌ الْفَطُورَ مَعَ وَالِدِهِ وَ أَكَلَ الْغَدَاءَ مَعَ وَالِدَتِهِ.

Halit kahvaltıyı babasıyla yedi ve öğle yemeğini annesiyle yedi.

Not: فَ harfi basit cümlelerin birbirine bağlanışında kullanılan harflerdendir: Ve, ardından, akabinde, bu sebeple, hemen manalarında tercüme edilir. Netice sebebe genellikle bu harfle bağlanır.

سَقَطَ الرَّجُلُ فَذَهَبَ إِلَى الطَّبِيبِ.

Adam düştü ve (bu sebeple) doktora gitti

****

KONULARLA İLGİLİ AYETLER

1- خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ ۚ.
Fiil Mef'ûl Mecrûr Câr

(96/ALAK 2) (O,) insanı aşılanmış bir yumurtadan yarattı.

خَلَقَ yarattı — اَلْعَلَقُ asılı duran şey, alaka, embriyo, kan pıhtısı

2- مِنْ نُطْفَةٍ ط خَلَقَهُ فَقَدَّرَهُ لا .
Mecrûr Câr Mef'ûl+ Fiil Mef'ûl+ Fiil

(80/ABESE 19) Bir nutfeden (spermden) yarattı onu, akabinde onu takdir etti (ölçülü bir biçime soktu).

قَدَّرَ takdir etti, ölçtü — نُطْفَةٌ nutfe, sperma

فَ... akabinde, bunun üzerine, bu sebeple, bunun için (harekeye tesiri yoktur).

3- وَ ضَرَبَ لَنَا مَثَلاً وَ نَسِيَ خَلْقَهُ ط .
Fiil Câr+Mec. Mef'ûl Fiil Mef'ûl

(36/YÂSİN 78) Kendi yaratılışını unutarak bize bir misâl verdi.

ضَرَبَ مَثَلاً misal verdi. ضَرَبَ fiili yalnız kullanıldığında vurmak, dövmek vs. manasındadır. Aynı cümlede مَثَلاً kelimesi de yer alırsa misal vermek anlamına gelir. Bu şekilde Arapça'da pek çok örnek vardır.

نَسِيَ unuttu. (Sonu illet harfleriyle gelen fiillerin çekimi daha sonra işlenecektir.)

خَلْقٌ yaratma, yaratılış, halk etme. (خَلَقَ) fiilinin masdarıdır. Arapça'da masdarlar isimdir, yani başlarına harf-i tarif veya sonlarına tenvin alırlar. Cümledeki fiillerin fâilleri müstetir (gizli) olup gâib fiilin mukâbili olan (هُوَ) zamiridir.

4- مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَ مَا قَلَى .

Fiil nefy harfi Fâil Mef'ûl+Fiil nefy harfi

(93/DUHÂ 3) Rabbin seni terk etmedi ve darılmadı.

وَدَّعَ terketti, ayrıldı, yüzüstü bıraktı قَلَى darıldı, buğzetti

5- وَ وَجَدَكَ ضَالاًّ فَهَدَى .

(93/DUHÂ 7) Seni şaşırmış buldu akabinde doğru yolu göster(me)di (mi?)

ضَالّ hayrette kalan, şaşıran, şaşırmış هَدَى hidayet etti, yol gösterdi

6- وَ وَجَدَكَ عَائِلاً فَأَغْنَى .

(93/DUHÂ, 8) Seni yoksul buldu sonra zenginleştir(me)di (mi?)

عَائِل yoksul أَغْنَى zenginleştirdi

7- وَوَضَعْنَا عَنْكَ وِزْرَكَ .

(94/İNŞİRAH, 2) Senden sırtını büken yükünü kaldır(ma)dık (mı?)

وَضَعَ koydu, kaldırdı وِزْرٌ ج[1] أَوْزَارٌ ağır yük, vebal

8- وَ رَفَعْنَا لَكَ ذِكْرَكَ .

(94/İNŞİRAH, 4) Senin için şanını yükselttik.

رَفَعَ kaldırdı, yükseltti ذِكْرٌ zikir, anma, anılma

9- قَالَ رَبِّ إِنَّ قَوْمِي كَذَّبُونِ .

(26/ŞUARÂ, 117) (Nuh:) "Rabbim! Doğrusu kavmim beni yalanladı" dedi.

قَالَ dedi, söyledi إِنَّ gerçekten, muhakkak (te'kid edatı), doğrusu

رَبِّ Rabbim (Sondaki esre (رَبِّي) kelimesindeki mütekellim ya (ي) sını temsil eden sembol kısaltmadır.

---

[1] Sözlüklerde de görüleceği gibi (ج) işareti çoğulu verilecek kelimenin önüne gelir, kısaca cemi kelimesinin sembolüdür.

كَذَّبَ yalanladı, yalan isnad etti, inanmadı

نِ (كَذَّبُونِ) (ن) nûnu vikâye, (ن) harfinin altındaki esre mütekellim yâ (ي) sının kısaltılmış halidir. (كَذَّبُوا) yalanladılar fiiline nûnu'l-vikâye ve mütekkelim yâ'sı birleşince cemî vavının elifi düşmüş ve (كَذَّبُونِ) olmuştur.

10- لَقَدْ حَقَّ الْقَوْلُ عَلَى أَكْثَرِهِمْ ...

(36/YÂSÎN, 7). Andolsun ki onların ekseriyetinin üzerine (azab) söz(ü) hak oldu (Çünkü iman etmiyorlar)

لَقَدْ gerçekten, hakikaten, and olsun (te'kid edatı)

الْقَوْلُ söz (azab sözü) أَكْثَرُ ekseriyet, çok, en çok, daha çok

حَقَّ hak oldu, gerçek oldu, hak etti

* * * * * * * * * * * *

ALIŞTIRMALAR

1. Aşağıdaki zaman zarflarını[1] üçer kere yazınız.

صَبَاحاً= فِي الصَّبَاحِ sabahleyin, sabah

ظُهْراً = فِي الظُّهْرِ öğlenleyin, öğle

عَصْراً = فِي الْعَصْرِ ikindileyin, ikindi vaktinde

مَسَاءً = فِي الْمَسَاءِ akşamleyin, akşam

لَيْلاً = فِي اللَّيْلِ geceleyin, gece

الْيَوْمُ	gün	الْيَوْمَ =هَذَا الْيَوْمَ	bugün
الْمَسَاءُ	akşam	هَذَا الْمَسَاءَ	bu akşam
الْآنَ	şimdi	هَذَا الْأُسْبُوعَ	bu hafta
كُلَّ يَوْمٍ	her gün	كُلَّ[2] لَيْلَةٍ	her gece

2. Aşağıdaki kelimeleri üçer kere yazınız.

[1] Zaman ve mekanla ilgili isimlere zarf denir. Başlarına harf-i cer gelmediği takdirde zarfların son harfi üstün olur. Cümleleri rahat kurmamız açısından kelimeler içinde ara ara zarf isimleri verilecektir. Zarflarla ilgili geniş açıklama daha sonra gelecektir.

[2] (كُلَّ) (her) kelimesi tenvinli olmadığı takdirde önüne geldiği ismi esreler.

اَلزُّقَاقُ	sokak	اَلْكُرْسِيُّ	sandalye	غَسَلَ	yıkadı
اَلْأُخْتُ	kızkardeş	اَلْكَرَاسِيُّ	sandalyeler	فَعَلَ	yaptı
اَلْأَخُ	erkek kardeş	اَلْمَنْزِلُ	ev	عَرَفَ	tanıdı
وَالِدٌ	baba	وَالِدَةٌ	anne	حَمَلَ	taşıdı, yüklendi
اَلْخَالَةُ	teyze	اَلرِّسَالَةُ	mektup	نَزَلَ	indi
اَلطَّائِرَةُ	uçak	اَلْمَاءُ	su	رَجَعَ	döndü
جَدٌّ	dede	هَذَا	bu (müz)	هَذِهِ	bu (müe)
جَدَّةٌ	nine	ذَلِكَ	şu, o (müz)[1]	تِلْكَ	şu, o (müe)
عَمَّةٌ	hala	خَالَةٌ	teyze	اَلْهِرَّةُ	kedi
عَمٌّ	amca	خَالٌ	dayı	صَدِيقٌ	arkadaş
اَلشَّايُ	çay	صَدِيقَاتٌ	kız arkadaşlar	صَدِيقَةٌ	kız arkadaş
اَلْغُرْفَةُ	oda	اَلتِّلِفِزْيُونَ	televizyon	شَاهَدَ	gördü, seyretti
جِدًّا	çok	مَشْغُولٌ	meşgul	مَسْبَحٌ	havuz
جَيِّدٌ	iyi	خَيْرٌ	iyi, daha iyi	سَبَحَ	yüzdü
نَارٌ	ateş	رُسُلٌ	elçiler, peygamberler	أَمْرٌ	emir, iş
لَعَنَ	lanetledi	مَنَعَ	menetti, yasakladı	ذَكَرَ	zikretti
اَلْإِخْوَةُ	erkekkardeşler	اَلْأَخَوَاتُ	kızkardeşler	اَلْأَخْبَارُ	haberler

3. Aşağıdaki Arapça cümleleri ikişer kere yazınız.

هَلْ كَتَبْتَ رِسَالَةً إِلَى صَدِيقِكَ ؟ Arkadaşına bir mektup yazdın mı?

مَاذَا فَعَلَ أَحْمَدُ الْيَوْمَ ؟ Ahmet bugün ne yaptı?

هُوَ كَتَبَ رِسَالَةً إِلَى خَالَتِهِ. O, teyzesine bir mektup yazdı.

مَاذَا فَعَلَتْ زَيْنَبُ ؟ Zeynep ne yaptı?

هِيَ عَمِلَتِ الشَّايَ لِصَدِيقَاتِهَا. O, arkadaşları için çay yaptı.

[1] Şu, o anlamında işâret ismidir. Müzekker için ذٰلِكَ müennes için تِلْكَ gelir. Aynı şekilde tüm işaret isimlerinin kelimenin harekesine tesirleri yoktur.

لِمَاذَا نَجَحَ أَحْمَدُ فِي تِجَارَتِهِ ؟ Ahmet ticaretinde niçin başardı?

أَبِي شَاهَدَ التِّلِفِزْيُونَ. Babam televizyon seyretti.

كَتَبَ التِّلْمِيذُ دَرْسَهُ. Öğrenci dersini yazdı.

كَتَبَتِ التِّلْمِيذَةُ دَرْسَهَا. (Kız) öğrenci dersini yazdı.

كَتَبَتِ التِّلْمِيذَةُ دُرُوسَهَا. (Kız) öğrenci derslerini yazdı.

كَتَبَ التَّلَامِيذُ دُرُوسَهُمْ. (Erkek) öğrenciler derslerini yazdı.

كَتَبَتِ التِّلْمِيذَاتُ دُرُوسَهُنَّ. (Kız) öğrenciler derslerini yazdılar.

جَدُّهُ جَلَسَ فِي الْغُرْفَةِ. Dedesi odada oturdu.

جَدَّتُهُ غَسَلَتِ الْمَلَابِسَ. Ninesi elbiseleri yıkadı.

هَلْ عَرَفْتِ هَذَا الْوَلَدَ ؟ Bu çocuğu tanıdın mı?

نَعَمْ عَرَفْتُهُ. هَذَا أَحْمَدُ. Evet, onu tanıdım. Bu Ahmet'tir.

هَلْ عَرَفْتِ هَذِهِ الْبِنْتَ ؟ Bu kızı tanıdın mı?

لَا ، مَا عَرَفْتُهَا. مَا اسْمُهَا ؟ Hayır, onu tanımadım? İsmi nedir?

اِسْمُهَا مَرْيَمُ. Onun ismi Meryem'dir.

نَزَلَ أَحْمَدُ مِنَ الطَّائِرَةِ وَحَمَلَ حَقِيبَتَهُ. Ahmet uçaktan indi ve çantasını yüklendi.

ذَهَبَ أَحْمَدُ مَعَ وَالِدِهِ إِلَى السُّوقِ. Ahmet çarşıya babası ile beraber gitti.

أُخْتِي ذَهَبَتْ إِلَى مَدْرَسَتِهَا. Kızkardeşim okuluna gitti.

نَحْنُ سَبَحْنَا فِي الْمَسْبَحِ. Biz havuzda yüzdük.

أَنْتِ مَا فَهِمْتِ الْقُرْآنَ جَيِّداً. Sen Kur'ân'ı iyi anlamadın.

أَنْتِ رَسَمْتِ جَيِّداً. Sen iyi resim çizdin.

أَنَا مَشْغُولٌ جداً. Ben çok meşgulüm.

رَجَعَ أَحْمَدُ مَعَ أُخْتِهِ إِلَى الْبَيْتِ. Ahmet eve kızkardeşiyle beraber döndü.

هُمَا رَجَعَا فِي الْعَصْرِ. O ikisi ikindide döndüler.

حَضَرَ الْأَوْلَادُ مِنَ الْمَدْرَسَةِ. Çocuklar okuldan geldi.

أَيْنَ هُمُ الْآنَ؟ هُمُ الْآنَ فِي الْحَدِيقَةِ. Şimdi onlar nerde? Onlar şimdi bahçede.

إِلَى أَيْنَ ذَهَبَتْ هِيَ الْآنَ ؟ Şu anda o nereye gitti?

ذَهَبَتْ إِلَى عَمِّهَا. Amcasına gitti.

كَتَبَ أَحْمَدُ هَذِهِ الرِّسَالَةَ إِلَى صَدِيقِهِ عُمَرَ.

Ahmed bu mektubu arkadaşı Ömer'e yazdı.

كَتَبَتْ خَدِيجَةُ هَذِهِ الرِّسَالَةَ إِلَى صَدِيقَتِهَا زَيْنَبَ.

Hatice bu mektubu arkadaşı Zeyneb'e yazdı.

ذَهَبَ يُوسُفُ مَعَ وَالِدِهِ كُلَّ لَيْلَةٍ إِلَى الْمَسْجِدِ.

Yusuf babasıyla her gece mescide gitti.

4. Aşağıdaki Arapça cümle parçalarını ve cümleleri tercüme ediniz.

فِي نَارِهِ – مِنْ أَمْرِي – رُسُلُنَا – ذَكَرْتُهُ – سَأَلَاهَا – سَمِعْتُهُمَا – سَمِعْتُمُونِي – أَنْتَ لَعِبْتَ مَعِي الْكُرَةَ – أَنْتِ لَعِبْتِ مَعَهُ الْكُرَةَ – هِيَ لَعِبَتْ مَعَكَ الْكُرَةَ – نَحْنُ لَعِبْنَا مَعَهُمُ الْكُرَةَ – أَخَذَ الْأَوْلَادُ مَعَهُمُ الْمَلَابِسَ.

5. Aşağıdaki Arapça cümleleri harekelendiriniz ve tercüme ediniz.

1. متى أكلت النساء اللحم ؟
2. النساء أكلن اللحم مساء.
3. أ ما ذهبت إلى مدرستك هذا اليوم ؟
4. ذهبت إلى مدرستي هذا اليوم.
5. من قتل الهرة في السوق؟
6. عمي قتل الهرة في السوق.
7. من كتبكم في المدرسة ؟
8. كتبني المعلّم في المدرسة.
9. من رأيت في السوق؟
10. انا رأيتك واياه في السوق.
11. من فتح الباب في بَيْتِكَ ؟
12. هل ذهبت إلى المدرسة صباحاً؟
13. الرجال كتبوا دروسهم.
14. أ ذهب خالد إلى مدرسته مع خَالَتِك؟
15. من قتل الهرة في السوق؟

6. Aşağıdaki Türkçe cümleleri Arapça'ya çeviriniz.

1. Kapıdan kim çıktı?
2. Öğrenciler çıktı.
3. Sokakta kim kalem buldu?
4. Evde suyu kim içti?
5. Suyu kızkardeşim içti.
6. Halan dün nereye gitti?
7. Öğrenciler okulda sandalyeler üzerine oturdu.
8. Okulumdan çıktım evinize geldim.
9. Bugün evinize ne zaman gittiniz?

7. Aşağıdaki boşlukları doldurunuz.

1-مَنْ أخذ .... من الكرسي؟ 2-..... فاطمة قلمك من الكرسي.

3-الرجال ..... إلى الحديقة 4-..... النساء الباب في المدرسة.

5-..... الدرس في المدرسة. 6-متى ..... عمّك من بيتكم؟

7-من أين ..... إلى أين ذهبت؟ 8-..... من مدرستي ..... إلى بيتكم.

8. Aşağıdaki fiilleri tablo halinde mef'ûl muttasıl zamirlerle çekiniz.

شَكَرْتُمْ - سَأَلْتُنَّ - ضَرَبْتَ - عَلِمْنَا - نَفَعَ - خَلَقَ

9. Yukarıda verilen kelimeler yardımıyla aşağıdaki cümleleri tercüme ediniz.

مَا اسْمُكَ ؟ اِسْمِي صَالِحٌ – هَلْ وَالِدُكَ فِي الْمَنْزِلِ ؟ مَاذَا فَعَلَتْ فَاطِمَةُ ؟ هِيَ كَتَبَتْ رِسَالَةً إِلَى خَالَتِهَا – أَنَا كَتَبْتُ رِسَالَةً إِلَى خَالَتِي – أَنْتَ كَتَبْتَ رِسَالَةً إِلَى خَالَتِكَ – نَحْنُ كَتَبْنَا رِسَالَةً إِلَى خَالَتِنَا – زَيْنَبُ كَتَبَتْ رِسَالَةً إِلَى مَدْرَسَتِهَا – هُوَ كَتَبَ رِسَالَةً إِلَى جَدِّهِ – هِيَ ذَهَبَتْ إِلَى السُّوقِ مَعَ صَدِيقَتِهَا – نَحْنُ ذَهَبْنَا إِلَى السُّوقِ مَعَ جَدِّنَا – خَالِدٌ ذَهَبَ إِلَى السُّوقِ مَعَ وَالِدِهِ – وَصَلَ الْمُدَرِّسُ إِلَى السُّوقِ بِسَيَّارَتِهِ – فِي الْعَصْرِ زَارَكَ إِخْوَتُكَ – فِي الْعَصْرِ زَارَتْكَ أَخَوَاتُكَ – فِي الْعَصْرِ زَارَتْنِي عَائِلَتِي – فِي الْعَصْرِ زَارَهُ وَالِدُهُ – فِي الْعَصْرِ زَارَهَا وَالِدُهَا – فِي الْعَصْرِ زَارَهُمْ أُسْتَاذُهُمْ – فِي الْعَصْرِ زَارَهُ أَصْدِقَائُهُ – سَمِعَ مِنْهُ الْأَخْبَارَ – سَمِعَ مِنِّي الْأَخْبَارَ – مِنْ أَيْنَ سَمِعْتُمُ الْأَخْبَارَ ؟ – سَمِعْنَا الْأَخْبَارَ مِنْكُمْ – خَلَقَهُمُ اللّٰهُ – شَكَرْتُمُوهُنَّ – أَخَذُوكَ – مَنَعْتُمُونِي – سَأَلَاهَا – لَعَنْتُهُمْ – ذَكَرْتَهُ – عَبَدْنَاهُ – دَخَلْتَهُ – فَعَلْنَاهَا – خَلَقَكُمْ .

10. Aşağıdaki fiilleri kullanarak birer cümle kurunuz.

ذَهَبَتْ – ضَرَبَ – ذَهَبَا – شَرِبْتَ – فَتَحْتِ – كَتَبْنَ – دَخَلْتُمْ – حَضَرْتُ – أَكَلَ – كَتَبْتُمْ – ضَرَبُوا – شَرِبْنَ – رَكِبَتْ – خَرَجَتْ

11. Aşağıdaki fiillerin manalarını ve tesniyelerini yazınız.

أَكَلَ – كَتَبْتُمْ – ضَرَبُوا – فَتَحْتُ – شَرِبْنَ – رَكِبَتْ – خَرَجَتْ – ذَهَبْتُنَّ

12. Yukarıda verilen ayetleri ikişer defa manası ve kelimeleri ile birlikte defterinize yazıp ezberleyiniz.

****

ZARFLAR

Zarflar; fiilin meydana geldiği zamanı ve mekanı belirten, "Ne zaman" ve "nerede" sorularının cevabı olan kelimelerdir. Kendinden sonra gelen ismi, cer harfleri gibi mecrûr (esreli) yapar.

Zarflar; zaman zarfı ve mekan zarfı olmak üzere iki kısımdır:

a) Bazı Önemli Mekan Zarfları:

أَمَامَ	önünde	أَمَامَ الْبَابِ	kapının önünde
خَلْفَ	arkasında	خَلْفَ الْبَابِ	kapının arkasında
تَحْتَ	altında	تَحْتَ الْبَابِ	kapının altında
بَيْنَ	arasında	بَيْنَ الْبَابِ وَالنَّافِذَةِ	kapı ve pencerenin arasında
عِنْدَ	yanında	عِنْدَ الْبَابِ	kapının yanında
فَوْقَ	üstünde, üzerinde	فَوْقَ الرَّفِّ	rafın üzerinde
وَسَطَ	ortasına, ortasında	وَسَطَ الشَّارِعِ	caddenin ortasına
حَوْلَ	etrafında, çevresinde	حَوْلَ الْكَعْبَةِ	Kabe'nin etrafında
مَعَ	birlikte, beraber	مَعَ النَّاسِ	insanlarla beraber
دَاخِلَ	içinde	دَاخِلَ الْمَدِينَةِ	şehrin içinde
خَارِجَ	dışında	خَارِجَ الْمَدِينَةِ	şehrin dışında

*Harf-i cerden sonra gelmedikleri takdirde yukarıda verilen bu zarfların son harflerinin harekesi [haber gibi merfû (ötre) durumda da olsa] daima üstün olur.

Cümle Örnekleri:

أَيْنَ حَقِيبَتُهُ ؟ Onun çantası nerede?

حَقِيبَتُهُ تَحْتَ السَّيَّارَةِ. Çantası arabanın altındadır.

حَقِيبَتُهُ عِنْدَ السَّيَّارَةِ. Çantası arabanın yanındadır.

أَيْنَ حَقِيبَتُهَا ؟ Onun çantası nerede?

حَقِيبَتُهَا تَحْتَ السَّيَّارَةِ. Onun çantası arabanın altındadır.

مَنْزِلُنَا وَسَطَ الْقَرْيَةِ. Evimiz kasabanın ortasındadır.

جَلَسَ الْأَوْلَادُ أَمَامَ الْمَائِدَةِ. Çocuklar sofranın önüne oturdu.

جَلَسَ الْأَوْلَادُ تَحْتَ الشَّمْسِ. Çocuklar güneşin altında oturdu.

تَرَكَ أَحْمَدُ دَرَّاجَتَهُ أَمَامَ الْمَدْرَسَةِ. Ahmet bisikletini okulun önünde bıraktı.

اَلسَّيَّارَةُ خَلْفَ الْمَنْزِلِ. Araba evin arkasındadır.

اَلطَّعَامُ فَوْقَ الْمَائِدَةِ. Yemek sofranın üzerindedir.

اَلْكِتَابُ فَوْقَ الرَّفِّ. Kitap rafın üzerindedir.

جَلَسَ الْأَوْلَادُ تَحْتَ الشَّجَرَةِ. Çocuklar ağacın altında oturdu.

اَلْعَائِلَةُ أَمَامَ الْمَنْزِلِ. Aile evin önündedir.

وَقَفَتِ الْحَافِلَةُ أَمَامَ الْفُنْدُقِ. Otobüs otelin önünde durdu.

سَارَ الْقَائِدُ حَوْلَ الْمُعَسْكَرِ. Komutan kampın çevresinde yürüdü.

طَافَ الْحُجَّاجُ حَوْلَ الْكَعْبَةِ. Hacılar Kabe'nin çevresinde tavaf etti.

اِنْتَظَرَ الْعُمَّالُ أَمَامَ الشَّرِكَةِ. İşçiler şirketin önünde bekledi.

نَزَلَ خَالِدٌ مِنَ الْحَافِلَةِ أَمَامَ الْمَدْرَسَةِ. Halit okulun önünde otobüsten indi.

هَلِ الْمَطَارُ دَاخِلَ الْمَدِينَةِ ؟ Havaalanı şehrin içinde midir?

لَا ، الْمَطَارُ خَارِجَ الْمَدِينَةِ. Hayır, hava alanı şehrin dışındadır.

اَلْمَلْعَبُ وَسَطَ الْمَدِينَةِ. Oyun sahası şehrin ortasındadır.

اَلْحَدِيقَةُ أَمَامَ الْمَدِينَةِ. Bahçe şehrin önündedir.

اَلْمَسْبَحُ خَلْفَ الْمَدِينَةِ. Havuz şehrin arkasındadır.

هَلِ التِّلْمِيذُ دَاخِلَ الصَّفِّ ؟ Öğrenci sınıfın içinde midir?

اَلْكِتَابُ دَاخِلَ الْحَقِيبَةِ. Kitap çantanın içindedir.

اَلْقَلَمُ خَارِجَ الْحَقِيبَةِ. Kalem çantanın dışındadır.

نَزَلَتْ زَيْنَبُ مَعَ وَالِدَتِهَا مِنَ السَّيَّارَةِ فِي وَسَطِ السُّوقِ.

Zeynep annesiyle beraber çarşının ortasında arabadan indi.[1]

[1] Harf-i cerler zarf almış terkiplerde zarfın önüne gelir.

b) Bazı Önemli Zaman Zarfları:

قَبْلَ	önce	فَجْرٌ	fecr	اَلْآنَ	şimdi
بَعْدَ	sonra	يَوْمٌ	gün	لَيْلَةٌ	bir gece
لَيْلٌ	gece	صَبَاحٌ	sabah	أَمْسِ	dün
سَاعَةٌ	saat	طَوَالَ	boyunca	ظُهْرٌ	öğle
أُسْبُوعٌ	hafta	أَثْنَاءَ	esnasında	عَصْرٌ	ikindi
شَهْرٌ	ay	نَهَارٌ	gündüz	مَسَاءٌ	akşam
عَامٌ – سَنَةٌ	yıl	دَقِيقَةٌ	dakika		

Cümle Örnekleri:

مَتَى حَضَرْتَ مِنَ السُّوقِ؟ Çarşıdan ne zaman geldin?

حَضَرْتُ قَبْلَ دَقِيقَةٍ. Bir dakika önce geldim.

حَضَرْتُ قَبْلَ سَاعَةٍ. Bir saat önce geldim.

حَضَرْتُ قَبْلَ يَوْمٍ. Bir gün önce geldim.

حَضَرْتُ قَبْلَ لَيْلَةٍ. Bir gece önce geldim.

حَضَرْتُ ظُهْراً. Öğlenleyin geldim.

حَضَرْتُ لَيْلاً. Geceleyin geldim.

حَضَرْتُ صَبَاحاً. Sabahleyin geldim.

حَضَرْتُ قَبْلَ أُسْبُوعٍ. Bir hafta önce geldim.

حَضَرْتُ بَعْدَ سَنَةٍ. Bir sene sonra geldim.

حَضَرْتُ بَعْدَ شَهْرٍ. Bir ay sonra geldim.

حَضَرَ خَالِدٌ إِلَى الْبَيْتِ بَعْدَ سَاعَةٍ. Halit bir saat sonra eve geldi.

حَضَرْتُ مِنْ بَلَدِي قَبْلَ سَاعَةٍ. Bir saat önce memleketimden geldim.

مَتَى وَصَلَ الْأَوْلَادُ مِنَ الْمَدْرَسَةِ ؟ Çocuklar okuldan ne zaman geldi?

وَصَلَ الْأَوْلَادُ قَبْلَ قَلِيلٍ. Çocuklar okuldan az önce geldi.

أَيْنَ هُمُ الْآنَ ؟ Onlar şimdi nerede?

هُمُ الْآنَ فِي الْمَنْزِلِ. Onlar şimdi evde.

شَاهَدْنَا التِّلِفِزْيُونَ أَثْنَاءَ الطَّعَامِ. Yemek esnasında televizyon seyrettik.

قَرَأْتُ الْكِتَابَ أَثْنَاءَ سَفَرِي. Yolculuğum esnasında kitap okudum.

شَاهَدْنَا التِّلِفِزْيُونَ طَوَالَ النَّهَارِ. Gün(düz) boyunca televizyon seyrettik.

قَرَأْتُ الْكِتَابَ طَوَالَ الْيَوْمِ. Gün boyunca kitap okudum.

دَرَسْتُ الْعَرَبِيَّةَ عَامًا. Bir sene Arapça tahsil ettim.

فِي الظُّهْرِ جَلَسَتِ الْعَائِلَةُ حَوْلَ الْمَائِدَةِ وَ أَكَلَتِ الْغَدَاءَ.

Öğlenleyin aile sofranın etrafında oturdu ve öğle yemeği yedi.

Gün Ay ve Mevsim adları:

1-Gün Adları:

يَوْمُ الْاِثْنَيْنِ	Pazartesi	يَوْمُ الْجُمْعَةِ	Cuma
يَوْمُ الثُّلَاثَاءِ	Salı	يَوْمُ السَّبْتِ	Cumartesi
يَوْمُ الْأَرْبِعَاءِ	Çarşamba	يَوْمُ الْأَحَدِ	Pazar
يَوْمُ الْخَمِيسِ	Perşembe		

(يَوْم) kelimesi genelde kullanılmaz:

اَلْاِثْنَيْنِ	Pazartesi	اَلثُّلَاثَاءُ	Salı	اَلْجُمْعَةُ	Cuma

2-Ay Adları:

a-Milâdî yılın aylarının adları: İki türlü ifade edilebilir:

كَانُونُ الثَّانِي	1. ay	يَنَايِر	Ocak
شُبَاط	2. ay	فَبْرَايِر	Şubat
آذَار	3. ay	مَارْس	Mart
نِيسَان	4. ay	أَبْرِيل	Nisan
أَيَّار	5. ay	مَايُو (مَايِس)	Mayıs
خَزِيرَان	6. ay	يُونْيُو (يُونِيَه)	Haziran
تَمُّوز	7. ay	يُولْيُو (يُولِيَه)	Temmuz
آب	8. ay	أَغُسْطُس	Ağustos

سَبْتَمْبِر Eylül	أَيْلُول 9. ay	
أُكْتُوبِر Ekim	تَشْرِينِ الْأَوَّلُ 10. ay	
نُوفِمْبِر Kasım	تَشْرِينِ الثَّانِي 11. ay	
دِيسِمْبِر Aralık	كَانُونُ الْأَوَّلُ 12. ay	

b- Hicrî Yılın Aylarının Adları:

(اَلْمُحَرَّمُ الْحَرَام)	اَلْمُحَرَّمُ	1. ay
(صَفَرُ الْخَيْرِ)	صَفَرٌ	2. ay
(رَبِيعٌ الْأَوَّلُ)	رَبِيعُ الْأَوَّلِ	3. ay
(رَبِيعٌ الْآخِرُ)	رَبِيعُ الْآخِرِ	4. ay
	جُمَادَى الْأُولَى	5. ay
	جُمَادَى الْآخِرَةِ	6. ay
(رَجَبٌ أَوْ رَجَبٌ الْفَرْدُ)	رَجَبُ	7. ay
(شَعْبَانُ الْمُعَظَّمُ)	شَعْبَانُ	8. ay
(رَمَضَانُ الْمُكَرَّمُ)	رَمَضَانُ	9. ay
	شَوَّالُ	10. ay
	ذُو الْقَعْدَةِ	11. ay
	ذُو الْحِجَّةِ	12. ay

Not: Ay adları genellikle شَهْر (ay) kelimesiyle tamlama halinde kullanılır:

شَهْرُ ذِي الْقَعْدَةِ Zü'l-Ka'de ayı — شَهْرُ رَمَضَانَ Ramazan ayı

Mevsimlerin Adları:

فَصْلُ الرَّبِيعِ	اَلرَّبِيعُ	İlkbahar (mevsimi)
فَصْلُ الصَّيْفِ	اَلصَّيْفُ	Yaz (mevsimi)
فَصْلُ الْخَرِيفِ	اَلْخَرِيفُ	Sonbahar (mevsimi)
فَصْلُ الشِّتَاءِ	اَلشِّتَاءُ	Kış (mevsimi)

MÜBTEDÂ - HABER

İsim cümlesinin, isimle başlayan ve isimden sonra bazen fiille devam eden cümlelere dendiğini daha önce görmüştük. İsim cümlesinin içinde bazen fiil yer almayabilir. Yani bu cümle sadece iki veya daha fazla isimden de oluşabilir.

Nasıl fiil cümlesinin öğelerine fiil + fâil + mef'ûl deniyorsa isim cümlesinin öğelerine de mübtedâ + haber denir.

Mübtedâ genellikle cümlenin başında bulunur. Özel isim ya da zamir, işaret ismi v.b. gibi mebnî (harekesi değişmeyen) kelime değilse başına اَلْ takısı alır. Son harfinin harekesi de elif ve yâ (ا ى) gibi illetli harf değilse ötre olur:

جَيِّدٌ.	اَلْقَلَمُ	Kalem iyidir.	جَمِيلٌ.	اَلْوَلَدُ	Çocuk güzeldir.
Haber	Mübtedâ		Haber	Mübtedâ	

Haber kendisiyle hüküm verilen cümle parçasıdır. Tercüme olarak "..dir, ..dır, ..tür, ..tur" takısı verilir. "..güzeldir, küçüktür" gibi. Bundan dolayı "Küllü dırdırın; haber" tabiri; cümlede her ...dir veya ...dırla biten kelimenin haber olduğuna işaret eder.

Örnek cümlelerde görüldüğü gibi mübtedâ marife, haber nekre olur. Mübtedâ ile haber arasında müzekkerlik-müenneslik, teklik-ikilik-çokluk bakımından uyum vardır. Yani mübtedâ müzekkerse haber de müzekker olur. Mübtedâ müennes ise haber de son harfin harekesini üstün yapıp yanına kapalı tâ (tâ-i merbuta ة) getirilmek suretiyle müennes yapılır. Mübtedâ tesniye ya da cemi ise haber de kaide gereği tesniye veya cemi yapılır. Örnekler:

اَلْقَلَمُ طَوِيلٌ. Kalem uzundur.

اَلصُّورَةُ قَبِيحَةٌ. Resim çirkindir.

اَلْبَيْتُ كَبِيرٌ. Ev büyüktür.

اَلْبَيْتَانِ كَبِيرَانِ. İki ev büyüktür[1].

اَلْمُدَرِّسُ غَائِبٌ. Öğretmen gâibtir (yoktur).

اَلْمُدَرِّسُونَ غَائِبُونَ. Öğretmenler yoktur[2].

اَلصَّفُّ وَاسِعٌ. Sınıf geniştir.

اَلسَّيَّارَةُ جَدِيدَةٌ. Araba yenidir.

---

[1] İsimlerin sonuna birleşen اَنِ takısı ismin tesniye (iki tane) olduğunu ifade eder. Mübtedâ haberin tesniye bakımından uygunluğunu göstermek için konusu işlenmediği halde verilmiştir.

[2] İsimlerin sonuna birleşen ونَ takısı ismin cemi (üç ya da daha fazla adet) olduğunu ifade eder. Mübtedâ haberin cemilik bakımından uygunluğunu göstermek için örnek verilmiştir. (اَلْمُهَنْدِسُ) mühendis→ (اَلْمُهَنْدِسُونَ) mühendisler, (اَلْمُؤْمِنُ) mü'min→ (اَلْمُؤْمِنُونَ) mü'minler, (اَلْمُسْلِمُ) müslüman → (اَلْمُسْلِمُونَ) müslümanlar gibi. Bir sonraki konuda işlenecektir.

☞ Özel isimler, zaten belirli oldukları için başlarına harf-i tarif almazlar. Allah kelimesi de özel isim olduğu için başına ayrıca (اَلْ) takısı almaz.

اَللّٰهُ وَاحِدٌ. Allah birdir.

أَحْمَدُ مُدَرِّسٌ. Ahmet öğretmendir.

فَاطِمَةُ مُدَرِّسَةٌ. Fatıma öğretmendir.

زَيْنَبُ جَمِيلَةٌ. Zeynep güzeldir.

خَالِدٌ نَشِيطٌ. Halit çalışkandır.

☞ Zamirler ismin yerini tutan kelimelerdir. Mübtedâ oldukları takdirde özel isme işaret ettikleri için başlarına اَلْ takısı almazlar. Mebnî olmaları dolayısıyla da son harflerinin harekesi değişmez. Mahallen merfû (ötre) olur.

أَنَا شَاعِرٌ. Ben şairim.

Mübtedâ Haber

هِيَ عَائِلَةٌ. O bir ailedir.

هُوَ صَادِقٌ وَ أَمِينٌ. O doğru ve emindir.

أَنْتِ مُمَرِّضَةٌ. Sen hemşiresin.

هُوَ مُحَمَّدٌ. O Muhammed'dir.

Aynı şekilde sonuna tenvin almayan (gayr-i munsarif) özel isimler, haber diye sonu ötre tenvin yapılmaz.

هِيَ فَاطِمَةُ. O Fâtıma'dır.

*Mübtedâ bu cümlelerde görüldüğü üzere munfasıl (ayrı) zamir halinde geldiği gibi, isimle birleşmiş muttasıl zamirli bir kelimeyle de gelebilir. Görüldüğü gibi mübtedâ marife olarak gelmektedir. Başında harf-i tarif olmadığı halde zamirler ve işaret isimleri belli bir varlığa delalet ettikleri için marifedirler. Sonuna zamir birleşmiş isimler de zaten marife olduklarından başlarına harf-i tarif (اَل) almazlar:

قَلَمُهَا صَغِيرٌ. (Onun) kalemi küçüktür.

بَيْتُنَا جَمِيلٌ. Evimiz güzeldir.

وَالِدُهُ كَرِيمٌ. (Onun) babası cömerttir.

أُمُّكِ جَمِيلَةٌ. Annen güzeldir.

حَدِيقَتُهُمْ وَاسِعَةٌ. Bahçeleri geniştir.

Sonuna muttasıl zamir alan isimler aynı şekilde haber diye ötre tenvin değil, sadece ötre hareke alırlar:

هَذِهِ صَدِيقَتُكِ. Bu senin arkadaşındır.

هَذِهِ صَدِيقَتُهَا. Bu onun arkadaşıdır.

صَدِيقَتُكَ جَمِيلَةٌ. Arkadaşın güzeldir.

Not:

اَلْوَلَدُ رَكِبَ الْحِصَانَ. Çocuk ata bindi.

Haber Mübtedâ

Bu cümlede de görüldüğü gibi; fâil isim olarak başa geldiğinden cümle; isim cümlesidir. İsim cümlesi olduğu için artık öğelerini fâil-fiil-mef'ûl şeklinde değil, mübtedâ-haber şeklinde söyleriz. Cümlenin öznesi mübtedâdır ve haberi de bir fiil cümlesidir.

☞Akıldan çıkarılmaması gereken husus; isim cümlesinin öğeleriyle fiil cümlesinin öğelerini birbirine karıştırmamaktır. Meseleyi özetleyecek olursak cümleler şu kelime parçalarından oluşur:

İsim Cümlesi:

Mübtedâ+ Haber اَلْوَلَدُ رَكِبَ الْحِصَانَ. → Çocuk ata bindi.

Haber Mübtedâ

Fiil Cümlesi:

Fiil+ Fâil+ Mef'ûl رَكِبَ الْوَلَدُ الْحِصَانَ. → Çocuk ata bindi.

Meful Fâil Fiil

☞ Gramerde her cansız çoğul tek bir müennes hükmündedir. Yani cansız varlıklar ya da hayvanlarda, kelimenin müfredi müzekker olsa bile çoğul yapıldığında tek bir müennese uygulanan kaide uygulanır. Örnekler:

كِتَابٌ kitap (müfredi müzekker) كُتُبٌ kitaplar

زَهْرَةٌ çiçek (müfredi müennes) زُهُورٌ çiçekler

اَلْكِتَابُ كَبِيرٌ. Kitap büyüktür. (tekil)

اَلْكُتُبُ كَثِيرَةٌ. Kitaplar çoktur. (çoğul)

اَلزُّهُورُ جَمِيلَةٌ. Çiçekler güzeldir.

اَلْأَقْلَامُ طَوِيلَةٌ. Kalemler uzundur.

اَلسَّيَّارَاتُ سَرِيعَةٌ. Arabalar hızlıdır.

Haberin Cümle Oluşu

Haber bazen tek bir kelimeden (müfred isim) oluştuğu gibi, bazen cümleden, bazen de harf-i cerli ya da zarflı cümle parçasından (şibh-i cümle) oluşabilir.

a) Müfred Haber: Şimdiye kadar gördüğümüz cümlelerde olduğu gibi haber; sonu illetli olmayan müfred (tekil) bir isimden oluştuğu takdirde son harfi ötre tenvinlidir:

خَالِدٌ طَالِبٌ. Halit öğrencidir.

خَدِيجَةُ مُجْتَهِدَةٌ. Hatice çalışkandır.

b) Cümle olan Haber: Aşağıdaki örneklerde görüldüğü gibi mübtedâdan sonra gelen kısım başlı başına bir cümledir[1].

اَلْوَلَدُ رَكِبَ الْحِصَانَ. Çocuk ata bindi.

اَلْأَوْلَادُ ذَهَبُوا. Çocuklar gittiler.

اَلنِّسَاءُ ذَهَبْنَ. Kadınlar gittiler.

c) Şibh-i Cümle olan Haber: Şibh-i cümle; cümle benzeri demektir. Harf-i cerle (yanındaki kelime olan) mecrûrundan, zarfla yanındaki kelimeden oluşan cümle parçasına tam bir cümle olmadıkları için şibh-i cümle (cümle benzeri) denir.

1) (Şibh-i cümle) Zarf olan haber:

اَلْغَيْبُ عِنْدَ اللّٰهِ. Gayb Allah'ın yanındadır.

حَقِيبَتُهُ تَحْتَ السَّيَّارَةِ. Çantası arabanın altındadır.

حَقِيبَتُهُ عِنْدَ السَّيَّارَةِ. Çantası arabanın yanındadır.

2) (Şibh-i cümle) Câr-mecrûr olan haber:

هَذِهِ النَّظَّارَةُ لِوَالِدَتِكِ. Bu gözlük annenindir.

هَذَا الْقَلَمُ لِوَالِدِهَا. Bu kalem onun babasınındır.

خَدِيجَةُ فِي الْحَدِيقَةِ. Hatice bahçededir.

اَلْمُؤْمِنُ فِي الْجَنَّةِ. Mü'min cennettedir.

Haber

Örneklerde görüldüğü gibi haberi şibh-i cümle olan cümlelerde mübtedâ ile haber arasında müzekkerlik müenneslik vs. uyum aranmaz.

[1] Mübtedâ isimle başladığı için onun böyle bir cümle olması söz konusu değildir. Aksi takdirde fiil cümlesi olurdu.

* (هٰذَا - هٰذِهِ) işaret isimleri marife kelimenin yanında mübtedâyı işaret etmektedir ve cümleye herhangi bir etkisi yoktur. Ancak nekre kelimenin önünde gelirse tıpkı zamirde olduğu gibi kendileri mübtedâ, nekre isim ise haber olur:

هٰذَا تِلْمِيذٌ. Bu öğrencidir.

Mübtedâ Haber

هَذَا التِّلْمِيذُ نَشِيطٌ. Bu öğrenci çalışkandır.

Mübtedâ Haber

هَذِهِ السَّاعَةُ لِوَالِدِي. Bu saat babamındır.

Mübtedâ Haber

هَذِهِ السَّاعَةُ لَهُ. Bu saat onundur.

Mübtedâ Haber

هَذِهِ لَهُ. Bu onundur.

Mübtedâ (mahallen merfû) Haber

*Arapça'da ..dir ..dır manasını veren haber edatı yoktur. Tercümede biz onu gerektiği şekilde kendimiz ilave ederiz, yani yorumlarız.

أَنَا أَنَا. Ben benim. أَنْتَ أَنْتَ. Sen sensin.

هُوَ هُوَ. O odur.

Not: Başta gelen soru edatları genellikle haberdir:

كَيْفَ أَنْتَ ؟ Nasılsın ? مَنْ أَنْتَ ؟ Sen kimsin?

مَتَى الْإِمْتِحَانُ ؟ İmtihan ne zaman?

Bu cümlelerde (كَيْفَ)(مَنْ) ve (مَتَى) haber olup soru edatı olduğundan başa geçmesi zorunludur[1]. Sonra gelen kelimeler de mübtedâdır.

Genel Cümle Örnekleri:

هَذِهِ تِلْمِيذَةٌ. Bu öğrencidir (müe).

هَذِهِ التِّلْمِيذَةُ نَشِيطَةٌ. Bu öğrenci çalışkandır (müe).

هَذَا الْمَكَانُ هَادِئٌ. Bu mekan sakindir.

هَذِهِ مُنَظَّمَةٌ. Bu düzenlidir.

هَذِهِ الْمَدْرَسَةُ مُنَظَّمَةٌ. Bu okul düzenlidir.

[1] Her soru ismi haber değildir. Eğer soru isminden sonra gelen kelime; nekre, zarf, harf-i cerli isim veya fiilse, bunlar mübtedâ olamayacağından soru ismi mübtedâ olur. Bkz. Çörtü, Meral, *Nahiv*, s. 115.

هَذِهِ الصَّدِيقَةُ مُخْلِصَةٌ. Bu arkadaş ihlaslıdır.

صَدِيقَتُكَ مُخْلِصَةٌ. Arkadaşın ihlaslıdır (müe).

صَدِيقُكَ مُخْلِصٌ. Arkadaşın ihlaslıdır (müz).

اَلْبِنْتُ دَخَلَتِ الْحَدِيقَةَ. Kız bahçeye girdi.

اَلْمُدَرِّسُ دَخَلَ الْفَصْلَ. Öğretmen sınıfa girdi.

اَلْمُدَرِّسَةُ مَا قَرَأَتِ الْقِصَّةَ. Öğretmen hikayeyi okumadı.

هَذِهِ السَّاعَةُ لِوَالِدَتِي. Bu saat annemindir.

هَذِهِ السَّاعَةُ لَهَا. Bu saat onundur.

هَذِهِ لَهَا. Bu onundur.

سَيَّارَتُكَ جَدِيدَةٌ. Araban yenidir.

اَلشَّرِكَةُ مَشْهُورَةٌ. Şirket meşhurdur.

اَلْحَيَاةُ سَعِيدَةٌ. Hayat mutludur.

اَلسَّيَّارَةُ سَرِيعَةٌ. Araba hızlıdır.

اَلْحَدِيقَةُ جَمِيلَةٌ. Bahçe güzeldir.

اَلْأُمُّ كَالْمَدْرَسَةِ. Anne okul gibidir.

اَلطَّائِرَةُ سَرِيعَةٌ. Uçak hızlıdır.

أُخْتِي نَشِيطَةٌ. Kızkardeşim çalışkandır.

اَلْمُدَرِّسَةُ جَدِيدَةٌ. (Bayan) Öğretmen yenidir.

مَدْرَسَتُنَا قَرِيبَةٌ. Okulumuz yakındır.

حَدِيقَتُكُمْ جَمِيلَةٌ. Bahçeniz güzeldir.

اَلْبِنْتُ صَغِيرَةٌ. Kız küçüktür.

سَيَّارَتُهَا جَدِيدَةٌ. Arabası yenidir.

حَدِيقَتُهُنَّ جَمِيلَةٌ. Bahçeleri güzeldir.

اَلطَّائِرَةُ مُتَأَخِّرَةٌ. Uçak gecikmiştir.

هَذِهِ هِيَ. Bu, odur.

أَحْمَدُ فَقِيرٌ. Ahmet fakirdir.

مَلْعَبُنَا وَاسِعٌ. Oyun sahamız geniştir.

اَلزِّحَامُ شَدِيدٌ. Kalabalık şiddetlidir.

اَلْمَعْرِضُ مُسْتَمِرٌّ. Sergi devamlıdır.

اَلْجَوُّ حَارٌّ. Hava sıcaktır.

اَلْوَاجِبُ ضَرُورِيٌّ. Ödev zaruridir.

اَلْأُسْتَاذُ غَائِبٌ. Hoca gâibtir (yoktur).

سَعِيدٌ فَقِيرٌ. Said fakirdir.

اَلْمُدَرِّسُ جَدِيدٌ. Öğretmen yenidir.

اَلْإِسْلَامُ دِينِي. İslâm dinimdir.

اَلْكِتَابُ مُفِيدٌ. Kitap faydalıdır.

اَلطَّالِبُ مُجْتَهِدٌ. Öğrenci çalışkandır.

اَلْجَوُّ لَطِيفٌ. Hava hoştur, güzeldir.

اَلْمَوْزُ لَذِيذٌ. Muz lezzetlidir.

اَلْوَلَدُ صَادِقٌ. Çocuk doğrudur.

هَذَا هُوَ. Bu, odur.

صَدِيقِي مُخْلِصٌ. Arkadaşım ihlaslıdır. صَدِيقَتِي مُخْلِصَةٌ. Arkadaşım ihlaslıdır.

مُحَمَّدٌ نَشِيطٌ. Muhammed çalışkandır. زَيْنَبُ نَشِيطَةٌ. Zeyneb çalışkandır.

اَلتَّاجِرُ كَرِيمٌ. Tacir cömerttir.

ATIF: Atıf harfleri denen harflerle kelime veya cümleleri aynı hükme bağlamaya atıf denir. İleride müstakil konu başlığı altında işleyeceğimiz, ancak çok gerekli olduğu için ara ara kelimeler ve dipnotlarda işlediğimiz atıf bahsinden şimdilik şu kadarını öğrenmemiz yeterlidir:

Atıf harflerinden önceki kelimeye ma'tûfun aleyh, sonraki kelime ya da cümleye de ma'tûf denir. Ma'tuf, ma'tuf'un aleyh'in harekesini alır.

نَجَحَتْ فَاطِمَةُ وَ أُخْتُهَا. Fâtıma ve kardeşi başardı.

Bu cümlede فَاطِمَةُ ma'tufun aleyh (üzerine atfedilen), وَ atıf harfi, أُخْتُهَا da ma'tuf'dur (atfedilen). أُخْتُ kelimesi matufun aleyh olan فَاطِمَةُ kelimesinin merfû olması sebebiyle merfûdur. Atıf vâvı ma'tuf ile ma'tûfun aleyh'in aynı hükümde ortak olduğunu göstermiştir.

Atıf harfleri 10 tanedir. Kelime ezberler gibi ezberleyebileceğimiz bu harflerin cümle içindeki kullanılışları şöyledir:

وَ ve رَجَعَ الْيَوْمَ مُحَمَّدٌ وَ خَالِدٌ. Muhammed ve Hâlit bugün döndüler.

فَ akabinde, hemen Ma'tufla mat'ûfun aleyh arasında zaman bakımından aralarında bir gecikme olmasa da tertip ve sıra gözetir.

دَخَلَ الْمُدَرِّسُ فَوَقَفَ التَّلَامِيذُ. Öğretmen girdi akabinde öğrenciler ayağa kalktı.

دَخَلَ الْمَدْرَسَةَ عَلِيٌّ فَخَالِدٌ. Ali sonra da (akabinde) Hâlid okula girdi.

ثُمَّ sonra اَلرِّجَالُ أَكَلُوا الطَّعَامَ ثُمَّ شَرِبُوا الْقَهْوَةَ. Erkekler yemek yediler sonra kahve içtiler.

أَوْ veya, ya da أَكَلَ بُرْتُقَالاً أَوْ تُفَّاحاً. Portakal veya elma yedi.

نَقَلَ الْخَبَرَ عَلِيٌّ أَوْ فَرِيدٌ. Haberi Ali ya da Ferid nakletti.

أَمْ yoksa أَ تُفَّاحاً أَكَلْتَ أَمْ بُرْتُقَالاً ؟ Elma mı yoksa portakal mı yedin?

إِمَّا ya... ya....ya da, ister (vav ile tekrarlanarak kullanılır)

كَتَبَ إِلَيْكُمْ إِمَّا حَسَنٌ وَ إِمَّا صَالِحٌ. Size ya Hasan ya Salih yazdı.

حَتَّى ... bile, dahil أَكَلَ السَّمَكَةَ حَتَّى رَأْسَهَا. Balığı başı da dahil (başını bile) yedi.

لاَ değil, olmadı (nefy, olumsuzluk anlatır)

خَلِيلٌ كَاتِبٌ لاَ شَاعِرٌ. Halil yazardır şair değil.

لَكِنْ fakat, bunun aksine

مَا جَاءَ السَّيِّدُ لَكِنْ حَادِمُهُ. Bey gelmedi fakat hizmetçisi (geldi).

مَا ذَبَحَ الْجَزَّارُ الْبَقَرَةَ لَكِنْ شَاةً. Kasap sığır boğazlamadı fakat bir koyun (boğazladı).

بَلْ belki, bilakis, hayır, öyle değil..

خَرَجَ مِنَ الْإِمْتِحَانِ يُوسُفُ بَلْ عُثْمَانُ. İmtihandan Yusuf, hayır Osman çıktı.

****

KONULARLA İLGİLİ AYETLER

1- وَ لَلْآخِرَةُ خَيْرٌ لَكَ مِنَ الْأُولَى ط.

Atıf Harfi	Mübtedâ	Haber	Câr- mecrûr	Harfu cer	Mecrûr (isim)
	(لَ) Lâmü'l-ibtidâ[1]				

(93/DUHÂ, 4) Gerçekten ahiret senin için birinciden (dünyadan) daha hayırlıdır.

لَ.. gerçekten (Te'kîd lâmı) خَيْرٌ hayırlı, iyi, daha iyi الْآخِرَةُ ahiret

الْأُولَى ilk, birinci[2].

2- فَأُمُّهُ هَاوِيَةٌ ط.

(101/KARİA, 9) Artık onun anası (barınıp sığınacağı) Hâviye'dir.

الْأُمُّ anne الْهَاوِيَةُ içi ateşle dolu uçurum, çok derin çukur

3- اَلشَّمْسُ وَ الْقَمَرُ بِحُسْبَانٍ ص.

(55/RAHMÂN, 5) Güneş ve Ay hesap iledir.

الْقَمَرُ ay اَلشَّمْسُ güneş

حُسْبَانٌ saymak /azab, bela /hesap, güneş ve ayın belli bir hesaba göre hareket etmesi

4-... وَاللّٰهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ.

(9/TEVBE, 27) Allah çok bağışlayan ve çok merhamet edendir.

غَفُورٌ çok bağışlayan (1. Haber) رَحِيمٌ çok merhametli, çok esirgeyen (2. Haber)

---

[1] Mübtedânın başına gelen bu fethalı lâm'a "lâmü'l-ibtidâ" (başlangıç lâmı) denir ve te'kit (anlamın önemini arttırmak) için kullanılır. Tıpkı soru kelimeleri ya da bir sonraki ayette mübtedânın başına gelen (فَ) gibi i'raba (kelimenin sonundaki harekeye) herhangi bir etkisi yoktur.

[2] Kendinden önceki üstünü uzatmaya yarayan bu ya'lara elif-i maksûre, elif-i maksûre almış isme de "ism-i maksur" denir, cer alâmeti olan kesre, yâ'nın üzerine konmayacağı için "kesre takdir edilir" şeklinde söylenir.

5- وَ مِنْ آيَاتِهِ مَنَامُكُمْ بِاللَّيْلِ وَ النَّهَارِ[1].

ma'tûf	atıf h.	câr-mecrûr	mübtedâ muahhar	mecrûr	câr	atıf h.
		ma'tûfun aleyh		Haber mukaddem		

(30/RUM, 23) Geceleyin uyumanız, gündüz de lutfundan aramanız O'nun ayetlerindendir.

مَنَامٌ uyku, uyumak [burada; (وَمِنْ آيَاتِهِ) manayı vurgulamak için öne geçmiş haber (haber mukaddem), (مَنَامُكُمْ) de sonraya kalan mübtedâdır (mübtedâ muahhar)].

Ayrıca atıf harfi olan (وَ) dan sonra gelen isim ma'tûftur. Kendinden önceki harf-i cerin hükmü atıf vâvıyla (النَّهَارِ) kelimesini de esre yapmıştır.

6- وَالْعَصْرِ {103/1} إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ {103/2}.

(103/ASR, 1-2) Andolsun asra (zamana ya da ikindi vaktine) ki, İnsan gerçekten ziyandadır.

وَ ...a yemin olsun ki, (وَ Kelimenin sonunu esre yaptığı takdirde yemin ifade eder. Yapmadığı takdirde "ve" anlamındadır. Yani yemin vavını diğerlerinden ayıran son harfini esre yapmasıdır. Kasem (yemin) harfi olan vavdan sonra gelen isim daima mecrûrdur.)

إِنَّ gerçekten, hakikaten. İsmin önüne gelir ve sonunu üstün yapar. Sonuna mebni muttasıl zamirler birleşebilir: إِنَّهُ (gerçekten o), إِنَّهُمَا (gerçekten o ikisi), إِنَّهُمْ (gerçekten onlar)...

لَ te'kîd lâmı, manayı pekiştirmeye yarar, harekeye tesiri yoktur

اَلْخُسْرُ zarar, ziyan

7- قَالُوا طَائِرُكُمْ مَعَكُمْ ...

(36/YÂSÎN, 19) (Elçiler şöyle) dediler: "Sizin uğursuzluğunuz sizinle birliktedir.

طَائِرٌ uğursuzluk قَالَ (قَالَ — قَالَا — قَالُوا \ قَالَتْ — قَالَتَا ..) dedi, söyledi

(قَالَ) den sonra iki nokta üst üste (:) varmış gibi kabul edilir ve ondan sonra gelen ibareye ma'kûlü'l-kavl denip yeni bir cümle olarak işlem görür. Örneğin burada (طَائِرُكُمْ) mef'ûl ya da fâil değil mübtedâdır, (مَعَكُمْ) de haberdir. Haber şibhi cümledir, ref (ötre) mahallindedir.

8- وَمَا أَنْزَلْنَا عَلَى قَوْمِهِ مِنْ بَعْدِهِ مِنْ جُنْدٍ مِنَ السَّمَاءِ ...

(36/YÂSÎN, 28) Ondan sonra kavminin üzerine gökten herhangi bir ordu (bile) indirmedik.

أَنْزَلَ indirdi مِنْ بَعْدِهِ ondan sonra

جُنْدٌ ordu قَوْمٌ kavim, topluluk, millet

[1] (ب) harf-i ceri zaman ve mekan isimlerinin önünde ...de, ..da manasına gelir.

9- إِنَّا جَعَلْنَا فِي أَعْنَاقِهِمْ أَغْلَالاً فَهِيَ إِلَى الْأَذْقَانِ.

(36/YÂSÎN, 8) Biz, onların boyunların(d)a çenelere kadar (dayanan) halkalar yaptık.

إِنَّا gerçekten biz — جَعَلَ kıldı, yaptı, yarattı

اَلْأَعْنَاقُ boyunlar — اَلْأَذْقَانُ çeneler

اَلْأَغْلَالُ halkalar, bağlar

10- خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ صَلْصَالٍ كَالْفَخَّارِ {55/14} وَ خَلَقَ الْجَانَّ مِنْ مَارِجٍ مِنْ نَارٍ.

(55/RAHMÂN, 14, 15) (Allah), insanı pişmiş çamur gibi kuru bir balçıktan yarattı ve cinleri ateşten, dumansız bir alevden yarattı.

صَلْصَالٌ (kuruluğundan dolayı kendisine vurulduğunda ses çıkaran) kuru çamur

كَ gibi (harf-i cer) — اَلْمَارِجُ parlak alev, dumansız alev

اَلْفَخَّارُ pişmiş çamur; tuğla ve kiremit cinsinden bir madde — اَلْجَانُّ cinler

11- خَلَقْتَنِي مِنْ نَارٍ وَ خَلَقْتَهُ مِنْ طِينٍ.

(7/A'RÂF, 12) (Şeytan Allah'a şöyle dedi:) Beni ateşten yarattın, onu çamurdan yarattın..

اَلطِّينُ çamur — خَلَقَ yarattı

12- ... عَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى الْمَلَائِكَةِ ...

(2/BAKARA, 31) (Allah) Adem'e bütün isimleri öğretti sonra onları (varlıkları ve nesneleri) meleklere gösterdi...

عَلَّمَ öğretti — اَلْأَسْمَاءُ isimler

كُلَّهَا bütün, her (mübteda vs. olmayıp burada olduğu gibi te'kit yani pekiştirme görevi yaptığı zaman kendinden önceki ismin harekesine tâbi olur. Sonundaki zamir kendinden önceki isme aittir. Her akılsız çoğul tek müennes hükmünde değerlendiğinden müennes zamir gelmiştir.)

ثُمَّ sonra — اَلْمَلَائِكَةُ melekler — عَرَضَ gösterdi, arzetti

13- ... يَا آدَمُ إِنَّ هَذَا عَدُوٌّ لَكَ وَلِزَوْجِكَ ...

(20/TÂHÂ, 117) (Allah Adem'e şöyle dedi:) Ey Adem, doğrusu bu (şeytan) sana ve eşine düşmandır.

عَدُوٌّ düşman — هَذَا bu — اَلزَّوْجُ eş, zevc

14- وَ قَاسَمَهُمَا إِنِّي لَكُمَا لَمِنَ النَّاصِحِينَ.

(7/A'RÂF, 21) Ve (şeytan) ikisine (Adem ve Havva'ya): "Gerçekten ben size nasihat edenlerdenim (sizin iyiliğinizi istiyorum)" (diye) yemin etti.

قَاسَمَ (mâzî fiil) yemin etti — اَلنَّاصِحُ nasihat eden, öğüt veren

اَلنَّاصِحِينَ nasihat edenler, öğüt verenler (düzenli çoğulların esre hali bu şekilde gelir).

إِنِّي gerçekten ben (إِنَّ) ye mütekellim yâ'sı birleşince (إِنِّي) olur.

15- قَالاَ رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنْفُسَنَا.

(7/A'RÂF, 23) (Âdem ile eşi:) "Ey Rabbimiz! Biz kendimize zulmettik " dediler.

ظَلَمَ zulmetti, haksızlık etti

اَلنَّفْسُ ج اَلْأَنْفُسُ zat, şahıs, kendi. (ج) işareti kelimenin cemisine (çoğuluna) işaret eder.

16- قَالَ قَدْ وَقَعَ عَلَيْكُمْ مِنْ رَبِّكُمْ رِجْسٌ وَ غَضَبٌ ط.

(7/A'RÂF, 71) (Hûd) dedi ki: "Rabbinizden üzerinize bir azap ve bir öfke vaki oldu".

قَدْ gerçekten, hakikaten (önüne geldiği mazi fiili pekiştirip tekit eder)

وَقَعَ vâki oldu, ortaya çıktı, ait oldu /düştü

رِجْسٌ azab, ceza, (hissi olsun , manevi olsun, umûmî manada) pislik

غَضَبٌ kızmak, hiddet göstermek, öfkelenmek (Allah hakkında: rıza göstermemek, cezalandırmak istemek)

17- قَدْ جَاءَتْكُمْ بَيِّنَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ ط...

(7/A'RÂF, 73) Size Rabbinizden açık bir delil gelmiştir.

بَيِّنَةٌ açık, apaçık delil

جَاءَ geldi

18- وَمَا وَجَدْنَا لِأَكْثَرِهِمْ مِنْ عَهْدٍ ج ...

(7/A'RÂF, 102) Onların çoğu için sözünde durmadan (birşey) bulmadık (görmedik).

وَجَدَ buldu, rastladı, karşılaştı

أَكْثَرُ ekseriyet, çoğunluk

عَهْدٌ ahd, anlaşma, sözünde durmak

19- وَ لَقَدْ ذَرَأْنَا لِجَهَنَّمَ كَثِيراً مِنَ الْجِنِّ وَ الْإِنْسِ ز.

(7/A'RÂF, 179) Andolsun, cinler ve insanlardan çoğunu (yaptıkları yüzünden) cehennem için yarattık.

ذَرَأَ yarattı, yoktan var edip etrafa dağıtarak çoğalttı.

لِجَهَنَّمَ Cehennem için. (جَهَنَّمَ) kelimesi gayr-i munsariftir (yani esre ve tenvin almayan, sonuna esre yerine fetha alan kelimelerden biridir).

****

ALIŞTIRMALAR

1. Aşağıdaki kelimeleri üçer kere Arapça'sı ve manasıyla birlikte yazıp mübteda-haber cümleleri kurunuz.

اَلْكَبِيرُ	büyük	اَلْجِدَارُ	duvar	اَلْفَقِيرُ	fakir
جَمِيلٌ	güzel	سَهْلٌ	kolay	ضَعِيفٌ	zayıf
اَلْمَرِيضُ	hasta	جَاهِلٌ	cahil, bilgisiz	اَلْعَقْلُ	akıl
عَالِمٌ	bilgili, alim	صَعْبٌ	zor	طَوِيلٌ	uzun

اَلْأَسَدُ	arslan	قَصِيرٌ	kısa	اَلْبَقَرَةُ	sığır, inek
صَغِيرٌ	küçük	اَلصَّحْرَاءُ	çöl	شَاعِرَةٌ	şâir (müe)

2. Aşağıdaki Arapça cümleleri ikişer defa yazınız.

هٰذَا الْكِتَابُ لِأَخِي. Bu kitap erkek kardeşimindir.

هٰذِهِ الْحَقِيبَةُ لِأُخْتِكَ. Bu çanta kızkardeşinindir.

مَنْ هٰذَا ؟ هٰذَا وَالِدِي. Bu kimdir? Bu babamdır.

مَاذَا فَعَلَ؟ هُوَ غَسَلَ السَّيَّارَةَ. Ne yaptı? O arabayı yıkadı.

وَمَنْ هٰذِهِ ؟ هٰذِهِ وَالِدَتِي. Ve bu kimdir? Bu annemdir.

مَاذَا فَعَلَتْ ؟ هِيَ نَظَّفَتِ الْحَدِيقَةَ. Ne yaptı? O bahçeyi temizledi.

مَنْ هٰذَا ؟ هَذَا أَخِي. Bu kimdir? Bu erkek kardeşimdir.

هُوَ نَظَّفَ الْمَائِدَةَ. O sofrayı temizledi.

مَنْ هٰذِهِ ؟ هٰذِهِ أُخْتِي . Bu kimdir? Bu kızkardeşimdir.

هِيَ نَظَّفَتِ الطَّاوِلَةَ. O masayı temizledi.

هَلْ صَدِيقُكَ طَالِبَةٌ ؟ Arkadaşın öğrenci midir?

لاَ، هِيَ مُمَرِّضَةٌ. Hayır, o hemşiredir.

هَلْ صَدِيقُكَ مُشْرِفٌ ؟ Arkadaşın yönetici midir?

لاَ، هُوَ مُدَرِّسٌ. Hayır, o öğretmendir.

لِمَنْ هٰذِهِ الصُّورَةُ ؟ Bu resim kimindir?

هٰذِهِ الصُّورَةُ لِعَائِلَتِي. Bu resim ailemindir.

هَلْ هٰذِهِ حَقِيبَتُكَ ؟ Bu senin çantan mıdır?

نَعَمْ، هَذِهِ حَقِيبَتِي. Evet bu benim çantamdır.

هَلْ أَنْتَ مُتَأَكِّدٌ ؟ Emin misin?

نَعَمْ، أَنَا مُتَأَكِّدٌ. لِمَاذَا ؟ Evet eminim. Niçin?

هَذِهِ حَقِيبَتِي أَنَا. Bu benim çantamdır.

هَلْ أَنْتَ مُدَرِّسٌ ؟ لاَ ، أَنَا طَالِبٌ. Sen öğretmen misin? Hayır, öğrenciyim.

اَلْمِفْتَاحُ خَلْفَ الْبَابِ. Anahtar kapının arkasındadır.

اَلطَّقْسُ جَمِيلٌ هٰذَا الْأُسْبُوعَ. Bu hafta hava güzeldir.

اَلطَّقْسُ جَمِيلٌ هٰذِهِ السَّنَةَ. Bu sene hava güzeldir.

هُوَ سُعُودِيٌّ . جَاءَ مِنَ السُّعُودِيَّةِ. O Suud'ludur. Suud(i Arabistan)'dan geldi.

3. Aşağıdaki Arapça cümleleri harekeleyip tercüme ediniz.

من كبير؟- انا كبير - الولد كبير- خالي عندى الآنَ - متى جاء الولد من المدرسة؟ هو جاء من المدرسة مساء - لماذا رَجَعْتَ إلى بيتك؟ رَجَعْتُ إلى بيتي لدرسي.

4. Aşağıdaki Türkçe cümleleri Arapça'ya çeviriniz.

1. Bu çocuk cahildir.
2. Ben senden büyüğüm.
3. Kurt arslandan zayıftır.
4. Sen çocuk musun?
5. O hasta mıdır?
6. Kim küçüktür?
7. Bu sığır hastadır.

5. Aşağıdaki soruların cevabını Arapça olarak veriniz.

هَلِ الْأُسْتَاذُ عَالِمٌ ؟ - هَلْ هَذَا الْفَقِيرُ مَرِيضٌ ؟ - كَيْفَ دَرْسُكَ ؟ — هَلِ التِّلْمِيذُ طَوِيلٌ ؟ - هَلِ الدَّرْسُ سَهْلٌ ؟ - هَلْ أَنْتِ شَاعِرَةٌ ؟ - هَلِ الْقَلَمُ قَصِيرٌ ؟ - هَلِ الدَّرْسُ صَعْبٌ ؟

6. Atıf harflerinin her biriyle birer cümle kurunuz.

7. Yukarıda verilen ayetleri ikişer defa manası ve kelimeleri ile birlikte defterinize yazınız.

İSİMLERDE TESNİYE VE CEMİ

İsimler sayı bakımından müfred, tesniye ve cemi olmak üzere üçe ayrılır. Tek ismi bildirene müfred, iki varlığı bildirene tesniye, üç ya da daha fazla varlığı bildirene cemi denir. (اَلْكِتَابُ) kitap (اَلدَّفْتَرُ) defter müfred kelimelerdir. Tesniye ve cemileri ise şu kurallara tâbidir:

I) İSİMLERDE TESNİYE

Daha önce gördüğümüz gibi mâzî fiilleri tesniye yaparken (iki kişiye çevirirken) gâibte elif (ا), muhatapta (تُمَا) mütekellimde ise نَا getiriyorduk:

كَتَبَا كَتَبَتَا كَتَبْتُمَا كَتَبْتُمَا كَتَبْنَا

İsimlerin tesniye durumu ise fiillerinkinden başkadır:

İsimlerin tesniye yapılmasında kaide:

a) Fâil ya da mübteda haber gibi merfû (ötre) olması gereken durumlarda müfred (tekil) ismin sonuna (-آنِ) takısı eklenir. Örnekler:

اَلْبَيْتُ	ev	اَلْبَيْتَانِ	iki ev
اَلْبِنْتُ	kız	اَلْبِنْتَانِ	iki kız
اَلْمَرْأَةُ	kadın	اَلْمَرْأَتَانِ	iki kadın
خَالِدٌ	Halit	خَالِدَانِ	iki Halit
اَلْاِبْنُ	oğul	اَلْاِبْنَانِ	iki oğul
اَلرَّجُلُ	adam	اَلرَّجُلَانِ	iki adam
فَرَسٌ	kısrak	فَرَسَانِ	iki kısrak
حِصَانٌ	at	حِصَانَانِ	iki at
فَاطِمَةُ	Fatma	فَاطِمَتَانِ	iki Fatma
وَلَدٌ	çocuk	وَلَدَانِ	iki çocuk
ذَهَبَ الْوَلَدَانِ هُنَاكَ.		İki çocuk oraya gitti.	
اَلْوَلَدَانِ صَغِيرَانِ.		İki çocuk küçüktür.	

Not: Kelimenin başında harf-i tarif olursa o kelime marife, olmazsa nekredir.

هُمَا مُؤْمِنَانِ.	O ikisi mü'mindir.	أَنْتُمَا مُؤْمِنَانِ.	İkiniz müminsiniz (müz).
Haber Mübtedâ		Haber Mübtedâ	

Genel Cümle Örnekleri:

هُوَ مُؤْمِنٌ.	O mü'mindir (müz).	أَنْتَ مُؤْمِنٌ.	Sen mü'minsin (müz).
هِيَ مُؤْمِنَةٌ.	O mü'mindir (müe).	أَنْتِ مُؤْمِنَةٌ.	Sen mü'minsin (müe).
هُمَا مُؤْمِنَتَانِ.	O ikisi mü'mindir.	أَنْتُمَا مُؤْمِنَتَانِ.	İkiniz müminsiniz (müe).
أَنَا مُؤْمِنٌ.	Ben mü'minim.	أَنْتُمَا طَالِبَانِ.	İkiniz öğrencisiniz.
نَحْنُ مُؤْمِنَانِ.	İkimiz mü'miniz.	أَيْنَ الْقَلَمَانِ ؟	İki kalem nerede?
أَيْنَ التِّلْمِيذَانِ ؟	İki öğrenci nerede?	أَيْنَ السَّيَّارَتَانِ؟	İki araba nerdedir?
أَيْنَ التِّلْمِيذَتَانِ ؟	İki öğrenci nerede? (müe.)	هُمَا مُسَافِرَانِ.	O ikisi yolcudur.

اَلْمُدِيرَانِ جَدِيدَانِ. İki müdür yenidir.

اَلْحَقِيبَتَانِ جَدِيدَتَانِ. İki çanta yenidir.

هٰذَانِ كِتَابَانِ. Bu iki kitaptır.

وَصَلَتْ تِلْمِيذَتَانِ أَمْسِ. İki öğrenci dün vardı (ulaştı).

أَيْنَ الْوَلَدُ وَ وَالِدُهُ ؟ Çocuk ve babası nerede?

هُمَا فِي الصَّيْدَلِيَّةِ. O ikisi eczanededir.

اَلتِّلْمِيذَانِ فَهِمَا الدَّرْسَ. İki öğrenci dersi anladı.

فَهِمَ التِّلْمِيذَانِ الدَّرْسَ. İki öğrenci dersi anladı.

b) Tesniye ismin mecrûr (esreli) veya mansûb (üstün) okunması gereken durumlarda müfred (tekil) ismin sonu üstün yapılarak (ـَيْنِ) eklenir.

اَلْبَيْتُ	ev	اَلْبَيْتَيْنِ	iki ev
اَلْبِنْتُ	kız	اَلْبِنْتَيْنِ	iki kız
اَلْمَرْأَةُ	kadın	اَلْمَرْأَتَيْنِ	iki kadın
خَالِدٌ	Halit	خَالِدَيْنِ	iki Halit
اَلْاِبْنُ	oğul	اَلْاِبْنَيْنِ	iki oğul
اَلرَّجُلُ	adam	اَلرَّجُلَيْنِ	iki adam
فَرَسٌ	kısrak	فَرَسَيْنِ	iki kısrak
حِصَانٌ	at	حِصَانَيْنِ	iki at
فَاطِمَةُ	Fatma	فَاطِمَتَيْنِ	iki Fatma

Cümle Örnekleri:

كَتَبْتُ دَرْسِي بِقَلَمَيْنِ. Dersimi iki kalemle yazdım.

شَاهَدْتُ الْوَلَدَيْنِ فِي السُّوقِ. İki çocuğu çarşıda gördüm.

جَلَسَ الْوَلَدَانِ عَلَى الْكُرْسِيَّيْنِ. İki çocuk iki sandalyeye oturdular.

أَخَذْتُ كِتَاباً مِنَ الرَّجُلَيْنِ. İki adamdan bir kitap aldım.

وَجَدَ الْمَرْأَتَيْنِ. İki kadını buldu.

قَرَأْتُ كِتَابَيْنِ فِي الشَّهْرِ. Ayda iki kitap okudum.

ذَهَبْتُ فِي الشَّهْرِ إِلَى صَدِيقَيْنِ. (Bir) Ayda iki arkadaşa gittim.

حَضَرَ أَخِي قَبْلَ سَنَتَيْنِ. Kardeşim iki sene önce geldi.

شَرَحَتِ الْأُسْتَاذَةُ الدَّرْسَيْنِ. Öğretmen iki dersi açıkladı.

كَتَبَتْ فَاطِمَةُ الدَّرْسَيْنِ. Fatıma iki ders yazdı.

شَكَرَتِ الْمُدِيرَةُ الطَّالِبَتَيْنِ. Müdür iki öğrenciye teşekkür etti.

أَخِي كَتَبَ رِسَالَتَيْنِ فِي الشَّهْرَيْنِ. Kardeşim iki ayda iki mektup yazdı.

ذَهَبَتِ الْمُدِيرَةُ إِلَى الْمَدْرَسَةِ مَعَ الْمُدَرِّسَتَيْنِ.

Müdür okula iki öğretmenle gitti.

****

İSİMLERİN TESNİYESİYLE İLGİLİ AYETLER

1- مَثَلُ الْفَرِيقَيْنِ كَالْأَعْمَىٰ وَالْأَصَمِّ وَالْبَصِيرِ وَالسَّمِيعِ ۚ .[1]

(11/HÛD 24). Bu iki fırkanın misali (müminlerle kâfirlerin durumu), kör ve sağır ile gören ve işiten (kimselerin misali) gibidir.

اَلْمَثَلُ misal, örnek, durum كَ gibi اَلْفَرِيقُ grup, zümre

اَلْأَعْمَى âma, kör. (Sonu illet harfi ile bittiği için esre almaz)

اَلْأَصَمُّ sağır اَلْبَصِيرُ gören اَلسَّمِيعُ işiten

2- وَدَخَلَ مَعَهُ السِّجْنَ فَتَيَانِ ۖ .

(12/YÛSUF 36). Onunla birlikte zindana iki genç (daha) girdi.

اَلسِّجْنُ hapishane, zindan فَتَيَانِ iki genç, iki delikanlı اَلْفَتَى genç, delikanlı

3- وَمِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ جَعَلَ فِيهَا زَوْجَيْنِ اثْنَيْنِ.

(13/RA'D 3). Orada bütün meyvelerden iki çift yaratandır. ..

اَلثَّمَرَاتُ meyveler, ürünler زَوْجَيْنِ (iki) çift جَعَلَ yarattı, kıldı, yaptı

زَوْجَيْنِ اثْنَيْنِ çifter çifter كُلُّ her, bütün اِثْنَيْنِ iki

4- وَسَخَّرَ لَكُمُ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ دَائِبَيْنِ ۚ وَسَخَّرَ لَكُمُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ ۚ.

(14/İBRÂHÎM 33). (İkisi de) düzenli devam eden güneşi ve ayı sizin için boyun eğdirdi; geceyi ve gündüzü de sizin için boyun eğdirdi (emrinize verdi, istifadenize sundu).

سَخَّرَ boyun eğdirdi, faydalı kıldı, istifadesine verdi

دَائِبٌ devamlı ve düzenli olan, istirahate çekilmeyen

---

[1] "İki grubun misali" cümlesinde isim tamlaması vardır. Yakında işleneceği gibi isim tamlamasında ikinci isim esre olur. Burada da ikinci isim (اَلْفَرِيقُ) tesniye olduğundan mecrur (esre) hali getirilmiştir.

5- وَضَرَبَ اللهُ مَثَلاً رَجُلَيْنِ...

(16/NAHL 76). Allah, iki kişiyi misal verir:

ضَرَبَ مَثَلاً misal verdi

رَجُلٌ adam, kişi (Kur'ân'da durum anlatan birçok mevzu da mâzî fiil kullanılır, Türkçe'ye geniş zaman olarak tercüme edilir).

6- ...هٰذَانِ خَصْمَانِ اخْتَصَمُوا فِي رَبِّهِمْ ...

(22/HACC 19). Bu ikisi, Rableri hakkında tartışan iki hasımdır (yani: Bu iki (gurup) (müminler ve kafirler) Rabb'leri hakkında tartıştı).

خَصْمٌ hasım, düşman اِخْتَصَمَ tartıştı, çekişti هٰذَانِ bu ikisi هٰذَا bu

7- إِذْ أَرْسَلْنَا إِلَيْهِمُ اثْنَيْنِ فَكَذَّبُوهُمَا..

(36/YÂSÎN 14). O zaman, onlara iki (elçi) göndermiştik. Hemen onları (o ikisini) yalanladılar.

إِذْ işte o zaman, hani bir zamanlar (Mâzî fiilin önünde mişli geçmiş zaman ifadesini verir. Geçmişten bir konu zikredileceği zaman cümle başına bu edat gelir).

أَرْسَلَ إِلَى elçi gönderdi اِثْنَيْنِ iki كَذَّبَ yalanladı

8- وَ هَدَيْنَاهُ النَّجْدَيْنِ.

(90/BELED 10). Ona (insana) iki yolu (doğru ve eğriyi) gösterdik.

هَدَى hidayet etti, yol gösterdi اَلنَّجْدُ açık yol / yüksek yer

****

ALIŞTIRMALAR

1. Aşağıdaki kelimeleri üçer kere yazınız.

مَرَّةً	kere, defa	اَلْمَحَطَّةُ	istasyon	اَلشَّابُّ	genç
اَلْمُسَافِرُ	yolcu	لِأَنَّ	çünkü	اَلْحَيَاةُ	hayat
مَرِيضٌ	hasta	اَلزَّهْرَةُ	çiçek	اَلطِّفْلُ	çocuk
مَشْغُولٌ	meşgul	اَلدِّيكُ	horoz	اَلصَّدِيقُ	arkadaş
جَيِّدٌ	iyi	وَصَلَ	ulaştı, vardı	عَرَفَ	tanıdı, bildi
أَيْضاً	.. de, ..da, aynı şekilde			اَلطَّاوِلَةُ	masa

2. Aşağıdaki cümleleri ikişer kere defterinize yazınız.

اَلْكِتَابَانِ جَيِّدَانِ.	İki kitap iyidir.	اَلطَّالِبَتَانِ مَرِيضَتَانِ.	İki kız öğrenci hastadır.
هُمَا مَشْغُولاَنِ.	O ikisi meşguldür.	هُمَا مُهَنْدِسَتَانِ.	O ikisi mühendistir.
اَلسَّاعَتَانِ قَدِيمَتَانِ	İki saat eskidir.	اَلدَّرْسَانِ سَهْلاَنِ	İki ders kolaydır.

اَلتِّلْمِيذَتَانِ مُتَأَخِّرَتَانِ. İki öğrenci gecikmiştir.

اَلْكِتَابَانِ مُمْتَازَانِ. İki kitap seçkindir.

اَلتِّلْمِيذَانِ غَائِبَانِ. İki öğrenci yoktur.

فَهِمَ أَحْمَدُ الدَّرْسَيْنِ. Ahmet iki dersi anladı.

مُحَمَّدٌ قَرَأَ كِتَابَيْنِ فِي الْأُسْبُوعِ. Muhammed haftada iki kitap okudu.

مَنْ أَرْسَلَ النَّتِيجَةَ إِلَى الْجَامِعَةِ ؟ Üniversiteye neticeyi kim gönderdi?

مَاذَا أَرْسَلَتَا ؟ أَرْسَلَتَا النَّتِيجَةَ. İkisi ne gönderdi? Neticeyi gönderdiler.

مَتَى أَرْسَلَتَا النَّتِيجَةَ ؟ Neticeyi ne zaman gönderdiler?

أَرْسَلَتَاهَا قَبْلَ يَوْمَيْنِ. Onu iki gün önce gönderdiler.

إِلَى أَيْنَ أَرْسَلَتَا النَّتِيجَةَ ؟ (İkisi) Neticeyi nereye gönderdiler?

أَرْسَلَتَا النَّتِيجَةَ إِلَى الْجَامِعَةِ. Neticeyi üniversiteye gönderdiler.

اَلْمُسَافِرَتَانِ دَاخِلَ[1] الْمَحَطَّةِ. İki yolcu istasyonun içindedir.

هُمَا شَرِبَا الْعَصِيرَ ثُمَّ حَمَلَا حَقِيبَتَهُمَا وَ رَكِبَا الْحَافِلَةَ.

İkisi meyve suyunu içtiler sonra çantalarını yüklendiler ve otobüse bindiler.

هَلْ هُمَا مَشْغُولَانِ ؟ نَعَمْ ، هُمَا مَشْغُولَانِ جِدًّا.

O ikisi meşguller mi? Evet, o ikisi çok meşguller.

هُمَا غَائِبَتَانِ الْيَوْمَ مِنَ الْمَدْرَسَةِ.

O ikisi bugün okuldan gâibtir (okulda yoktur).

هَلْ وَالِدُكَ مَوْجُودٌ ؟ نَعَمْ هُوَ مَوْجُودٌ.

Baban mevcut mu (var mı)? Evet, o mevcuttur.

أَيْنَ خَالُكَ؟ خَالِي مَوْجُودٌ أَيْضًا.

Dayın nerede? Dayım da mevcut (o da var).

كَذَبَتْ فَاطِمَةُ هَذِهِ اللَّيْلَةَ عَلَى أُمِّهَا مَرَّةً.

Fatıma bu gece annesine bir defa yalan söyledi.

كَذَبَ أَحْمَدُ هَذِهِ اللَّيْلَةَ عَلَى أُمِّهِ مَرَّتَيْنِ.

Ahmet bu gece annesine iki defa yalan söyledi.

---

[1] Başına harf-i cer gelmeyen zarfların daima üstün olduğunu, zaten mübtedâ ile şibh-i cümle arasında uyum olmadığını hatırlayınız.

أُخْتِي نَامَتْ سَاعَتَيْنِ فِي اللَّيْلِ.

Kızkardeşim bu gece içinde iki saat uyudu.

وَضَعَتْ فَاطِمَةُ الْكِتَابَيْنِ عَلَى الطَّاوِلَتَيْنِ.

Fatıma iki kitabı iki masaya koydu.

3. Aşağıdaki cümleleri Türkçe'ye çeviriniz.

1. اَلْمَرْأَتَانِ ضَرَبَتَا الْحِصَانَ.
2. اَلرَّجُلاَنِ ضَرَبَا الْحِصَانَ.
3. اَلْبِنْتَانِ نَصَرَتَا الْحِصَانَ.
4. اَلْابْنَانِ نَصَرَا الْحِصَانَ.
5. اَلْفَرَسَانِ شَرِبَتَا الْمَاءَ.
6. اَلْحِصَانَانِ شَرِبَا الْمَاءَ.
7. فَاطِمَتَانِ أَكَلَتَا الْخُبْزَ.
8. خَالِدَانِ أَكَلاَ الْخُبْزَ.
9. كَتَبْتُمَا الدَّرْسَ.
10. وَجَدْتُمَا الْقَلَمَ.
11. جَلَسَتِ الطَّالِبَتَانِ أَمَامَ الطَّاوِلَةِ.
12. اَلتِّلْمِيذَانِ شَرِبَا الشَّايَ.
13. كَتَبَتِ الطَّالِبَتَانِ الدَّرْسَ.
14. أَيْنَ الطِّفْلُ؟- اَلطِّفْلُ عِنْدَ أُمِّهِ.
15. اَلطَّالِبَانِ رَكِبَا الْحَافِلَةَ.
16. فَاطِمَةُ وَ عَائِشَةُ نَشِيطَتَانِ.
17. ذَهَبَ مُحَمَّدٌ إِلَى السُّوقِ مَعَ وَالِدِهِ.
18. وَصَلَتِ التِّلْمِيذَتَانِ أَمْسِ.
19. ذَهَبَ الصَّدِيقَانِ إِلَى الْمَعْرِضِ.
20. خَرَجَ الرَّجُلاَنِ ثُمَّ دَخَلاَ.
21. دَخَلَ الصَّدِيقَانِ الْمَعْرِضَ.
22. ذَهَبَ الرَّجُلُ ثُمَّ رَجَعَ.
23. اَلْمُدَرِّسَتَانِ ذَهَبَتَا أَمْسِ.
24. خَرَجَتِ الْمَرْأَتَانِ وَ ذَهَبَتَا.
25. جَلَسَتِ الطَّالِبَتَانِ أَمَامَ الطَّاوِلَةِ.
26. هَلْ نَجَحَ الشَّابَّانِ فِي حَيَاتِهِمَا.
27. لِمَاذَا مَا كَتَبْتَ دَرْسَكَ؟

4. Aşağıdaki Türkçe cümleleri Arapça'ya çeviriniz.

1. İki öğretmen ikinizin evindedir.
2. Kapıyı niçin açmadınız?
3. Kapıyı açmadım çünkü sizi tanımadım.
4. Bu kalemi kimden aldınız?
5. Sizden iki kalem aldım.
6. Kapıyı dün öğretmeniniz açtı.

II) İSİMLERİN CEMİ (ÇOĞUL) HALİ

İsimlerin cemi (çoğul) hali üç türlüdür:

1) Cemi Müzekker Sâlim (müzekker için)

2) Cemi Müennes Sâlim (müennes için)

3) Cemi Mükesser (düzensiz çoğullar için)

1) CEMİ MÜZEKKER SÂLİM

a) Müzekker bir ismin fâil ya da mübtedâ haber gibi merfû (ötre) olması gereken durumlarda müfred (tekil) ismin sonuna (-ونَ) takısı eklenir. Kelimenin başında harf-i tarif olursa o kelime marife, olmazsa nekredir.

اَلْمُعَلِّمُ	Öğretmen	اَلْمُعَلِّمُونَ	Öğretmenler (ma'rife)
اَلْمُؤْمِنُ	mü'min	مُؤْمِنُونَ	müminler (nekre)

جَاءَ الْمُعَلِّمُونَ إِلَى الْمَدْرَسَةِ. Öğretmenler okula geldi.

Mef'ûl b. gayr-i sarih — Fâil — Fiil

اَلْمُدَرِّسُونَ شَرِبُوا الشَّايَ . Öğretmenler çay içti.

Mübtedâ — Fiil — Mef'ûl b.

Haber (fiil cümlesi)

اَلصَّائِمُ صَابِرٌ.	Oruçlu sabırlıdır.	هُمْ مَشْغُولُونَ.	Onlar meşguldür.
اَلصَّائِمُونَ صَابِرُونَ.	Oruçlular sabırlıdır.	أَنْتُمْ سَرِيعُونَ.	Siz hızlısınız.
اَلْمُهَنْدِسُونَ كَثِيرُونَ.	Mühendisler çoktur.	نَحْنُ مَسْؤُولُونَ.	Bizler mesulüz.
وَصَلَ الْمُشْرِفُونَ.	Yöneticiler geldi.		

صَلَّى الْمُسْلِمُونَ. Müslümanlar namaz kıldı.

وَصَلَ الْمُسَافِرُونَ أَمْسِ. Yolcular dün geldi.

فَتَحَ الْمُسْلِمُونَ مَكَّةَ وَ دَخَلُوهَا. Müslümanlar Mekke'yi fethettiler ve oraya girdiler.

مَتَى أَرْسَلَ الصَّحَفِيُّونَ الْخِطَابَاتِ ؟ Gazeteciler mektupları ne zaman gönderdiler?

أَرْسَلُوهَا بَعْدَ أُسْبُوعَيْنِ. Onları iki hafta sonra gönderdiler.

رَجَعَ الْمُهَنْدِسُونَ إِلَى الْمَكْتَبِ بِالْحَافِلَةِ. Mühendisler büroya otobüsle döndü.

اَلْأَطْفَالُ مَسْرُورُونَ بِالْعِيدِ. Çocuklar bayram (dolayısıyla) sevinçlidir.

اَلصَّائِمُونَ حَوْلَ الْمَائِدَةِ. Oruçlular sofranın etrafındadır.

صَلَّى الْمُدَرِّسُونَ الْعَصْرَ فِي الْمَسْجِدِ. Öğretmenler ikindiyi mescidde kıldı.

اِنْتَظَرَ الْمُسَافِرُونَ فِي الْمَسْجِدِ. Yolcular mescidde bekledi.

اَلْمُهَنْدِسُونَ سَافَرُوا أَمْسِ. Mühendisler dün yolculuk yaptı.

b) Müzekker bir ismin mecrûr (esreli) veya mansûb (üstün) okunması gereken durumlarda müfred (tekil) ismin sonu esre yapılarak (ـِينَ) takısı eklenir. Yani mansûb ve mecrûr halleri aynıdır:

اَلْمُعَلِّمِينَ	öğretmenler (marife)	اَلْمُؤْمِنِينَ	müminler
مُسْلِمِينَ	müslümanlar (nekre)	اَلصَّائِمِينَ	oruçlular

شَاهَدْتُ الْمُعَلِّمِينَ فِي الْمَدْرَسَةِ. Okulda öğretmenleri gördüm.

صَلَّيْتُ فِي الْمَسجِدِ[1] مَعَ الْمُسْلِمِينَ. Camide müslümanlarla beraber namaz kıldım.

شَكَرَ عَادِلٌ الْمُدَرِّسِينَ. Adil öğretmenlere teşekkür etti.

فَرَضَ اللّٰهُ الصَّلَاةَ عَلَى الْمُسْلِمِينَ. Allah namazı müslümanlara farz kıldı.

شَكَرَ الْقَائِدُ الْمُجَاهِدِينَ. Komutan savaşçılara teşekkür etti.

اِسْتَقْبَلَ الْمُدِيرُ الْمُدَرِّسِينَ. Müdür öğretmenleri karşıladı.

شَاهَدَ الطُّلَّابُ اللَّاعِبِينَ فِي النَّادِي. Öğrenciler oyuncuları kulüpte gördü.

2) CEMİ MÜENNES SÂLİM

a) Müennes bir ismin çoğul ve merfû olması gereken durumda müfred ismin sonuna آتُ getirilerek çoğul yapılır. Eğer ismin sonunda tâ-i te'nis (müennes tâ'sı) varsa kalkar.

اَلْخَالَاتُ	teyzeler (marife)	اَلْخَالَةُ	teyze
اَلْمُعَلِّمَاتُ	öğretmenler	اَلْمُعَلِّمَةُ	bayan öğretmen
اَلْمُسْلِمَاتُ	müslüman (bayanlar)	اَلْمُسْلِمَةُ	müslüman
اَلْمُؤْمِنَاتُ	mümin (bayanlar)	اَلْمُؤْمِنَةُ	mümin (bayan)
مَجَلَّاتٌ	dergiler (nekre)	مَجَلَّةٌ	dergi

Cümle Örnekleri:

جَاءَتِ الْمُعَلِّمَاتُ إِلَى الْمَدْرَسَةِ. Bayan öğretmenler okula geldi.

أَنَا مُؤْمِنَةٌ. هُوَ مُؤْمِنٌ Ben mü'minim. O mü'mindir.

---

[1] (في) harf-i cerinin bulunduğu mekan bildiren mef'ullere mef'ûlün fîh denir.

هُنَّ مُؤْمِناتٌ. Onlar mü'minlerdir.

أَنْتُنَّ مُؤْمِناتٌ. Sizler mü'minlersiniz.

أَنْتُنَّ طَالِبَاتٌ. Sizler öğrencilersiniz.

حَضَرَتِ الطَّالِبَاتُ. Öğrenciler geldi (müe).

اَلْبَنَاتُ مُسَافِرَاتٌ. Kızlar yolcudur.

ذَهَبَتِ التِّلْمِيذَاتُ. Öğrenciler gitti.

جَلَسَتِ الطِّفْلَاتُ. Kız çocuklar oturdu.

اَلْبَنَاتُ أَكَلْنَ السَّمَكَ. Kızlar balığı yedi.

b) Müennes bir ismin çoğulunun mansûb (üstünlü) ya da mecrûr (esreli) olması gereken durumda müfred ismin sonuna آتِ getirilerek çoğul yapılır. Yani mansûb ve mecrûr halleri aynıdır. Yanılarak mansûb durumunda üstün hareke konmamalıdır:

اَلْمُسْلِمَاتِ den اَلْمُسْلِمَةُ خَالَاتٍ den خَالَةٌ

اَلْمُؤْمِنَاتِ den اَلْمُؤْمِنَةُ اَلْمُعَلِّمَاتِ den اَلْمُعَلِّمَةُ

ذَهَبْنَا إِلَى الْمَدْرَسَةِ مَعَ الْمُعَلِّمَاتِ. Okula bayan öğretmenlerle gittik.

شَاهَدْتُ الْمُعَلِّمَاتِ فِي الْمَدْرَسَةِ. Öğretmenleri okulda gördüm.

مَتَى قَرَأَ عَادِلٌ الْكُتُبَ والْمَجَلَّاتِ. Adil kitap ve dergileri[1] ne zaman okudu?

قَرَأَ عَادِلٌ الْكُتُبَ والْمَجَلَّاتِ لَيْلاً. Adil kitap ve dergileri geceleyin okudu.

☞ Bu şekildeki cemilerde cemi ismin şekli düzenli olduğu ve değişmediği için sâlim denmiştir.

فَحَصَ الطَّبِيبُ الْمَرِيضَاتِ. Doktor, bayan hastaları muayene etti.

فَحَصَ الطَّبِيبُ التِّلْمِيذَاتِ. Doktor, kız öğrencileri muayene etti.

فَحَصَتِ الطَّبِيبَةُ التِّلْمِيذَاتِ. (Bayan) doktor, kız öğrencileri muayene etti.

نَصَحَتِ الْمُعَلِّمَةُ التِّلْمِيذَاتِ. (Bayan) öğretmen kız öğrencilere nasihat etti.

---

[1] Burada (الْكِتَاب) kelimesinin çoğulu olan (الْكُتُب) kelimesi mükesser (kırık) çoğul olduğundan diğer bütün harekeler gibi üstün harekeyi de almıştır. (الْمَجَلَّة) kelimesinin çoğulu düzenli çoğul (cemi müennes salim) olduğundan mef'ul olması dolayısıyla üstün hali olan (الْمَجَلَّاتِ) şeklinde gelmiştir.

اَلْمُمَرِّضَةُ بَدَأَتْ عَمَلَهَا فِي نَشَاطٍ. Hemşire işine neşe içinde başladı.

اَلْمُمَرِّضَاتُ بَدَأْنَ عَمَلَهُنَّ فِي نَشَاطٍ. Hemşireler işlerine neşe içinde başladılar.

اَلرَّجُلُ وَ ابْنُهُ حَمَلاَ الْخَضْرَوَاتِ. Adam ve oğlu yeşillikleri (sebzeleri) taşıdılar.

اَلْمُدَرِّسَةُ شَكَرَتِ الطَّالِبَاتِ. Öğretmen öğrencilere teşekkür etti.

مَنْ أَرْسَلَ الْحَقَائِبَ إِلَى الْمَطَارِ ؟ Çantaları hava alanına kim gönderdi?

اَلْمُسَافِرَاتُ. (Bayan) Yolcular.

مَاذَا أَرْسَلْنَ ؟ أَرْسَلْنَ الْحَقَائِبَ. Ne gönderdiler? Çantaları gönderdiler.

مَتَى أَرْسَلْنَ الْحَقَائِبَ ؟ Çantaları ne zaman gönderdiler?

أَرْسَلْنَهَا بَعْدَ سَاعَتَيْنِ. Onları iki saat sonra gönderdiler.

إِلَى أَيْنَ أَرْسَلْنَ الْحَقَائِبَ ؟ Çantaları nereye gönderdiler?

أَرْسَلْنَهَا إِلَى الْمَطَارِ. Onları hava alanına gönderdiler.

هُنَّ مُمَرِّضَاتٌ. Onlar hemşiredirler.

سَافَرَتِ الْمُدَرِّسَاتُ فِي الْعُطْلَةِ. (Bayan) öğretmenler tatilde yolculuk yaptı.

نَحْنُ مَشْهُورَاتٌ. Bizler meşhuruz.

هُنَّ مُدَرِّسَاتٌ. Onlar öğretmendirler.

أَنْتُنَّ مَرِيضَاتٌ. Sizler hastasınız.

جَلَسَ الْمُهَنْدِسُونَ أَمَامَ الْعِمَارَاتِ. Mühendisler apartmanların önünde oturdular.

وَقَفَتِ الْمُعَلِّمَةُ بَيْنَ التِّلْمِيذَاتِ. Öğretmen öğrencilerin arasında durdu.

وَصَلَ الْعُمَّالُ بِالدَّرَّاجَاتِ. İşçiler bisikletlerle geldiler.

قَالَ الْمُدِيرُ : اَلْمُدَرِّسَاتُ وَالتِّلْمِيذَاتُ ذَهَبْنَ إِلَى الْحَدِيقَةِ بِالسَّيَّارَاتِ.

Müdür (şöyle) dedi: Öğretmenler ve öğrenciler bahçeye arabalarla gittiler.

3) CEMİ MÜKESSER (Kırık Çoğul)

Müfredin (tekil halin) şekli bozularak yapılan çoğullardır. Belli bir kâidesi yoktur. Araplardan işittiğimiz gibi kullanılır veya sözlüklere bakarak tesbit edilir. Dolayısıyla murabdırlar. Yani merfû, mansûb, mecrûr durumlarında kelimenin sonunda gereğine göre zâhir (açıkça görünen) ötre, üstün ve esre hareke ile tenvinleri rahatça alırlar:

Müfred		Cem	
كِتَابٌ	kitap	كُتُبٌ	kitaplar
رَجُلٌ	adam	رِجَالٌ	Adamlar
عِلْمٌ	ilim	عُلُومٌ	ilimler
وَرَقٌ	kağıt	أَوْرَاقٌ	kağıtlar
اَلْمَرْأَةُ	kadın	اَلنِّسَاءُ	kadınlar
اَلتِّلْمِيذُ	öğrenci	اَلتَّلَامِيذُ	öğrenciler
اَلطَّالِبُ	öğrenci	اَلطُّلَّابُ	öğrenciler (üniversite)
اَلْبِنْتُ	kız	اَلْبَنَاتُ	kızlar
قَلَمٌ	kalem	اَلْأَقْلَامُ	kalemler
اَلْجَبَلُ	dağ	اَلْجِبَالُ	dağlar
مَدْرَسَةٌ	okul	اَلْمَدَارِسُ	okullar

Görüldüğü gibi hangi ismin sâlim (düzenli) hangi ismin mükesser (kırık yani düzensiz) olduğunu kendimiz tesbit edemeyiz.

Cümle örnekleri:

فَهِمَ التَّلَامِيذُ الدُّرُوسَ. Öğrenciler dersleri anladı.

عَلَّمَ الرَّجُلُ أَبْنَاءَهُ. Adam oğullarına öğretti.

ذَهَبَ الْأَنْبِيَاءُ. Peygamberler gitti.

اِنْتَظَرْتُ الرِّجَالَ فِي الْمَطَارِ. Adamları hava alanında bekledim.

خَلَقَ اللّٰهُ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضَ. Allah yerleri ve gökleri yarattı.

اَلْآبَاءُ كَتَبُوا رَسَائِلَهُمْ. Babalar mektuplarını yazdılar.

اَلْمُدَرِّبُونَ أَحْضَرُوا الْمَلَابِسَ. Antrenörler elbiseleri getirdiler.

مَنْ اَصْدِقَاءُكَ فِي الْمَدْرَسَةِ ؟ Okuldaki arkadaşların kimlerdir?

مَنْ اَصْدِقَاءُكَ فِي الْحَيِّ ؟ Mahalledeki arkadaşların kimlerdir?

سَافَرَ الْوَلَدَانِ أَمْسِ. İki çocuk dün yolculuk yaptı.

كَيْفَ وَصَلَ الْحُجَّاجُ إِلَى السُّعُودِيَّةِ ؟

Hacılar Suudi (Arabistan)a nasıl vardılar?

وَصَلَ الْحُجاجُ إِلَى السُّعودِيَّةِ بِالْحافِلاتِ وَ السَّيّاراتِ وَ السُّفُنِ.

Hacılar Suudi (Arabistan)a otobüslerle arabalarla ve gemilerle vardılar.

مَاذَا أَخَذَ الْحُجاجُ مَعَهُمْ فِي سَفَرِهِمْ؟

Hacılar yolculuklarında beraberlerine ne aldılar?

هَذَا الْمالُ صَدَقَةٌ مِنِّي لِلْفُقَراءِ وَ الْمَساكِينِ[1].

Bu mal fakirler ve yoksullar için benden sadakadır.

اَلْمُدَرِّسُ سَأَلَ التَّلامِيذَ عَنْ مُسْتَقْبَلِهِمْ.

Öğretmen öğrencilere gelecekleri hakkında sordu.

****

KONULARLA İLGİLİ AYETLER

1- وَجَعَلْنَا فِيهَا جَنَّاتٍ مِنْ نَخِيلٍ وَ أَعْنَابٍ وَ فَجَّرْنَا فِيهَا مِنَ الْعُيُونِ.

(36/YÂSÎN, 34). Biz onda (yeryüzünde) hurmalıklardan, üzüm bağlarından bahçeler yaptık. İçlerinde pınarlardan (sular) fışkırttık.

جَعَلَ	kıldı, yaptı	جَنَّةٌ ج جَنَّاتٌ	ağaçlı bahçe, bahçe, cennet
نَخِيلٌ	hurma	عِنَبٌ ج أَعْنَابٌ	üzüm, üzüm bağı
فَجَّرَ	fışkırttı, kaynattı	اَلْعَيْنُ ج اَلْعُيُونُ	pınar, su pınarı

2- وَالْقَمَرَ قَدَّرْنَاهُ مَنَازِلَ ...

(36/YÂSÎN, 39). Aya; ona (da) bir takım menziller (yörüngeler) tayin ettik.

اَلْقَمَرُ ay. (Burada اَلْقَمَرَ kelimesi önemi vurgulamak için öne geçmiş mef'ûldür).

قَدَّرَ takdir etti, tayin etti, ölçüp biçti. (Mef'ûl, fiilden önce geldiğinde, fiilde ona dönen bir zamir bulunur. İlerde görüleceği gibi buna iştigal denir).

مَنْزِلٌ ج مَنَازِلُ menzil, yörünge.

3- هُمْ وَ أَزْوَاجُهُمْ فِي ظِلَالٍ عَلَى الْأَرَائِكِ ...

(36/YÂSÎN, 56). Onlar ve eşleri gölgelerde tahtlara ...

زَوْجٌ ج أَزْوَاجٌ	eş, zevce	ظِلٌّ ج ظِلَالٌ	gölge, gölgelik
أَرِيكَةٌ ج اَلْأَرَائِكُ	koltuk, taht, yatak, divan, üzerine oturulan her çeşit eşya		

4- ...خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ...

(67/MÜLK, 2). ...ölümü ve hayatı yarattı..

اَلْمَوْتُ	ölüm	خَلَقَ	yarattı

5- وَ لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ سُلَالَةٍ مِنْ طِينٍ.

(23/MÜ'MİNÛN, 12). And olsun ki, insanı çamurdan (olan) bir özden yarattık.

---

[1] (اَلْمِسْكِينُ ج اَلْمَسَاكِينُ) yoksul

لَقَدْ Andolsun, gerçekten, hakikaten. (Baştaki lâm yemin ifade eder. قَدْ ise mâzî fiilin önünde tahkik (pekiştirme), kuvvetlendirme görevi yapar.

سُلَالَةٌ öz, hülasa, süzme, döl, nutfe طِينٌ çamur

6- ...أَنْشَأَكُمْ وَ جَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ ط ...

(67/MÜLK, 23). O, sizi inşa etti (yarattı), sizin için kulak, gözler ve gönüller yaptı.

أَنْشَأَ yarattı, inşa etti اَلسَّمْعُ kulak

اَلْبَصَرُ ج اَلْأَبْصَارُ göz اَلْفُؤَادُ ج اَلْأَفْئِدَةُ gönül

7- ...إِنَّمَا الْعِلْمُ عِنْدَ اللَّهِ ص وَ إِنَّمَا أَنَا نَذِيرٌ ..
نصر

(67/MÜLK, 26). (De ki:) İlim ancak Allah'ın katındadır (Onu bilmek ancak Allah'a mahsustur), ben ancak bir uyarıcıyım.

إِنَّمَا ancak, yalnız, (hasr edatı) عِنْدَ اللّٰهِ Allah'ın katında (yanında) نَذِيرٌ uyarıcı

8- وَ خَلَقْنَاكُمْ أَزْوَاجًا .

(78/NEBE, 8). Ve sizi çiftler halinde yarattık.

أَزْوَاجٌ eşler, çiftler

9- وَجَعَلْنَا نَوْمَكُمْ سُبَاتًا .

(78/NEBE, 9). Uykunuzu bir istirahat kıldık.

اَلسُّبَاتُ istirahat rahatlık, sükûnet, ölüm نَوْمٌ uyku

10- وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ لِبَاسًا .

(78/NEBE, 10). Geceyi bir elbise (örtü) yaptık.

لِبَاسٌ elbise, örtü جَعَلَ kıldı, yaptı, yarattı

11- وَجَعَلْنَا النَّهَارَ مَعَاشًا ص .

(78/NEBE, 11). Gündüzü de bir geçim zamanı kıldık.

مَعَاشٌ geçim kaynağı, geçim sağlama vakti

12- وَ بَنَيْنَا فَوْقَكُمْ سَبْعًا شِدَادًا .

(78/NEBE, 12). Üstünüze yedi (kat) sağlam (gök) bina ettik.

بَنَى bina etti, yaptı سَبْعٌ yedi شِدَادٌ sağlam

13- وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضَ ج .

(2/BAKARA, 255). Onun (Allah'ın) kürsüsü gökleri ve yeri kuşatmıştır (içine almıştır).

وَسِعَ içine aldı, kapladı, (sardı, kuşattı)

كُرْسِيٌّ taht, sandalye, koltuk, kürsü اَلسَّمَاءُ ج اَلسَّمٰوَاتُ gök

14- اَلرَّحْمَنُ{55/1} عَلَّمَ الْقُرْآنَ{55/2} خَلَقَ الْإِنْسَانَ{55/3} عَلَّمَهُ الْبَيَانَ{55/4}.

(55/RAHMÂN, 1, 2, 3, 4). Rahmân (çok şefkatli ve merhametli olan Allah) Kur'ân'ı öğretti. İnsanı yarattı. Ona (düşüncesini) beyanı (konuşma ve açıklamayı) öğretti.

اَلرَّحْمَنُ çok merhametli (Yalnız Allah'a ıtlak edilir)

عَلَّمَ öğretti اَلْبَيَانَ konuşmak, düşünceleri dile getirmek

15- وَالسَّمَاءَ رَفَعَهَا وَ وَضَعَ الْمِيزَانَ

(55/RAHMÂN, 7). (O) göğü yükseltti ve mizanı (ölçüyü) koydu.

اَلسَّمَاءُ gök. (Semâi müennes olan bu kelime burada öne geçmiş mef'ûldür. Kendinden sonra gelen fiilde ona dönen bir zamir vardır).

رَفَعَ yükseltti, kaldırdı اَلْمِيزَانَ ölçü, denge, tartı وَضَعَ koydu, hüküm koydu

16- وَالْأَرْضَ وَضَعَهَا لِلْأَنَامِ.

(55/RAHMÂN, 10). Yeryüzünü mahlukat (yaratılan varlıklar) için koydu (yarattı).

اَلْأَرْضُ arz, dünya, yer, toprak اَلْأَنَامُ halk, mahlûkât

17- كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ.

(55/RAHMÂN, 29). O, her gün (yeni) bir iştedir.

كُلَّ يَوْمٍ her gün. (كُلَّ den sonra gelen ismin esre olduğunu hatırlayınız.)

شَأْنٌ iş, hal, durum (ehemmiyetli ve büyük işler için kullanılır)

18- كَذَّبَتْ عَادٌ الْمُرْسَلِينَ.

(26/ŞUARÂ, 123). Ad (kavmi) peygamberleri yalanladı.

اَلْمُرْسَلُ peygamber, elçi

19- كَذَّبَتْ ثَمُودُ الْمُرْسَلِينَ.

(26/ŞUARÂ, 141). Semud (kavmi de) peygamberleri yalanladı.

20- فَعَقَرُوهَا فَأَصْبَحُوا نَادِمِينَ.

(26/ŞUARÂ, 157). Akabinde onu (mucize deveyi) kestiler, arkasından pişman oldular.

عَقَرَ kesti أَصْبَحَ oldu نَادِمٌ pişman

21- قَالُوا إِنَّمَا أَنْتَ مِنَ الْمُسَحَّرِينَ.

(26/ŞUARÂ, 185). Sen ancak büyülenmişlerdensin dediler.

اَلْمُسَحَّرُ büyülenmiş إِنَّمَا ancak

22- فَجَعَلْنَاهُمْ سَلَفاً وَ مَثَلاً لِلْآخِرِينَ.

(43/ZUHRUF, 56). Onları bir geçmiş ve sonrakiler için bir misal kıldık.

سَلَفٌ geçmiş مَثَلٌ misal, örnek اَلْآخِرِينَ sonrakiler

23- ثُمَّ أَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَى رَسُولِهِ وَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ.

(9/TEVBE, 26). Sonra Allah, Peygamberine ve müminler üzerine sekînetini (huzur ve sükûnetini) indirdi.

24- إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ.

(49/HUCURAT, 10). Mü'minler ancak kardeştirler.

أَخٌ ج إِخْوَةٌ kardeş

25- إِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ.

(36/YÂSÎN, 3). Şüphesiz sen kesinlikle peygamberlerdensin.

26- إِذْ جَاءَهَا الْمُرْسَلُونَ.

(36/YÂSÎN, 13). Hani onlara (kasabaya) peygamberler (elçiler) gelmişti.

إِذْ hani, bir zamanlar

27- ... غَفَرَ لِي رَبِّي وَ جَعَلَنِي مِنَ الْمُكْرَمِينَ.

(36/YÂSÎN, 27). Rabbim beni bağışladı[1] ve beni ikram edilenlerden kıldı.

غَفَرَ لِ bağışladı الْمُكْرَمُ ikram edilen

28- وَ آيَةٌ[2] لَهُمُ اللَّيْلُ ... فَإِذَا هُمْ مُظْلِمُونَ.

(36/YÂSÎN, 37). Gece (de) onlar için bir ayettir.. Bir de bakmışsın onlar karanlıkta kalırlar (karanlıkta kalanlardır).

مُظْلِمٌ karanlıkta kalan, karanlığa gömülen

فَإِذَا هُمْ bir de bakmışsın onlar. [(إِذَا) yanında zamirle yer aldığı zaman izâ fücâiyye dediğimiz "bir de bakmışsın, birden, ansızın" manasını verir, (فَإِذَا هُوَ); bir de bakmışsın o, (فَإِذَا هُمْ); bir de bakmışsın onlar gibi] .

29- قَالُوا يَا وَيْلَنَا مَنْ بَعَثَنَا مِنْ مَرْقَدِنَا م سكتة ... وَ صَدَقَ الْمُرْسَلُونَ.

(36/YÂSÎN, 52). (İşte o zaman:) "Eyvah bize! Bizi kabrimizden (yattığımız yerden) kim kaldırdı?.. (Demek) Peygamberler doğru söyledi!" derler.

---

[1] (غَفَرَ) bağışladı fiili (لِ) harf-i ceri ile kullanılır. Harf-i cerli fiillerin cer harfi asli manasında tercüme edilmez. Fiilin parçası olarak kabul edilir.

[2] Burada da (آيَةٌ) kelimesi vurgu için öne geçmiş haberdir (اللَّيْلُ) kelimesi de muahhar (sonra gelen) mübtedâdır.

يَا وَيْلَنَا eyvah, yazıklar olsun bize (tabir) مَرْقَدٌ yatılan yer, mezar

بَعَثَ diriltti, kaldırdı صَدَقَ doğru söyledi

30- هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ.

(7/A'RÂF, 42). Onlar orada ebediyyen kalacaklardır.

خَالِدٌ ebedî

31- وَجَعَلَ الظُّلُمَاتِ وَ النُّورَ ط .

(6/EN'ÂM, 1). Karanlıkları ve ışığı var etti.

32-.. فَقَدْ جَاءَكُمْ بَشِيرٌ وَ نَذِيرٌ ط وَ اللّٰهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ع.

Fiil+Mef'ûl	Atıf harfi (فَـ)	Fâil	Atıf Harfi	Ma'tûf	İsti'naf (başlangıç) harfi	Mübtedâ	Câr-mecrûr	Haber
	Tahkik (te'kid) harfi (قَدْ)							

(5/MÂİDE, 19). Artık size bir müjdeci ve uyarıcı gelmiştir. Allah her şeye Kadir'dir (gücü yetendir).

قَدِيرٌ kâdir, gücü yeten بَشِيرٌ müjdeleyici نَذِيرٌ uyarıcı

****

ALIŞTIRMALAR

1. Aşağıdaki kelimeleri üçer defa yazınız.

زَهْرَةٌ →	أَزْهَارٌ çiçekler	طِفْلٌ →	أَطْفَالٌ	çocuklar
حَقْلٌ →	حُقُولٌ tarlalar	كَلْبٌ →	كِلَابٌ	köpekler
اَلنَّبِيُّ →	اَلْأَنْبِيَاءُ peygamberler	رَسُولٌ →	رُسُلٌ	elçiler
دَرْسٌ →	دُرُوسٌ dersler	وَلَدٌ →	أَوْلَادٌ	çocuklar
تِلْمِيذٌ →	تَلَامِيذُ öğrenciler	اِمْرَأَةٌ →	نِسَاءٌ	kadınlar
قَلَمٌ →	أَقْلَامٌ kalemler	صَبِيٌّ →	صِبْيَانٌ	(küçük) çocuklar
دَفْتَرٌ →	دَفَاتِرُ defterler	طَالِبٌ →	طُلَّابٌ	öğrenciler

فَوْراً hemen, biran evvel أَحَدٌ bir kimse

2. Aşağıdaki cümleleri ikişer defa yazınız.

هُمْ مُؤْمِنُونَ. Onlar mü'mindirler.

أَنْتُمْ مُؤْمِنُونَ. Siz mü'minsiniz.

نَحْنُ مُؤْمِنُونَ. Bizler mü'minleriz.

سَجَدَ الْمُؤْمِنُونَ.	Mü'minler secde etti.
أَ أَنْتَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ؟	Sen mü'minlerden misin?
سَجَدَتِ الصَّالِحَاتُ.	İyi bayanlar secde etti.
تَكَلَّمَتِ الْأُسْتَاذَاتُ.	(Bayan) Hocalar konuştu.
اَلطَّالِبَاتُ ذَهَبْنَ فِي الرِّحْلَةِ.	Kız öğrenciler gezide gitti.
مَاذَا قَرَأَتِ التِّلْمِيذَاتُ ؟	Kız öğrenciler ne okudu?
قَرَأَتِ التِّلْمِيذَاتُ الْقِصَّةَ.	Kız öğrenciler hikayeyi okudular.
هَلْ قَرَأَتِ التِّلْمِيذَاتُ الْقِصَّةَ ؟	Kız öğrenciler hikayeyi okudular mı?
نَعَمْ ، قَرَأْنَهَا.	Evet, onu okudular.
هُنَّ سَأَلْنَ الْمُعَلِّمَةَ.	Onlar öğretmene sordular.
سَأَلْنَهَا كَثِيراً.	O'na çok sordular.
اِنْتَظَرَتِ التِّلْمِيذَاتُ أَمَامَ الْغُرْفَةِ.	Kız öğrenciler odanın önünde beklediler.
اَلْأَوْلَادُ لَعِبُوا الْكُرَةَ.	Çocuklar top oynadılar.
دَخَلَ التَّلَامِيذُ الْغُرْفَةَ.	Öğrenciler odaya girdiler.
دَخَلَ الرِّجَالُ ثُمَّ خَرَجُوا.	Adamlar girdiler sonra çıktılar.
دَخَلَتِ النِّسَاءُ وَ جَلَسْنَ.	Kadınlar girdiler ve oturdular.
مَاذَا فَعَلَ الْمُسْلِمُونَ فِي الْمَسْجِدِ ؟	Müslümanlar mescitte ne yaptı?
إِلَى أَيْنَ هَاجَرَ الْمُسْلِمُونَ ؟	Müslümanlar nereye hicret etti?
هَاجَرَ الْمُسْلِمُونَ إِلَى الْحَبَشَةِ وَ الْمَدِينَةِ.	Müslümanlar Habeşistan'a ve Medine'ye hicret etti.
مَاذَا أَحْضَرْتَ مِنَ الْمَدِينَةِ ؟	Şehirden ne getirdin?
أَحْضَرْتُ بَعْضَ الْمَجَلَّاتِ وَ الصُّحُفِ.	Birkaç dergi ve gazete getirdim.
أَخَذَ الْأَبُ مِنَ الْمَكْتَبَةِ بَعْضَ[1] الْكُتُبِ.	Baba kütüphaneden birkaç kitap aldı.

[1] (بَعْضَ) birkaç, bazı. (كُلُّ) gibi önüne geldiği kelimeyi esreler. Son harfinin harekesi cümlede fâil, mef'ûl ya da mecrûr oluşuna göre değişir.

هَلْ فَشِلَ[1] الْمُجْتَهِدُونَ فِي عَمَلِهِمْ. Çalışkanlar işlerinde başarısız mı oldu?

عَرَفَ النَّاسُ الْمُخْلِصِينَ بِأَعْمَالِهِمْ. İnsanlar ihlaslıları amelleriyle (işleriyle) tanıdılar.

3. Aşağıdaki Arapça cümleleri harekeleyip tercüme ediniz.

أين ذهبت النساء صباحاً ؟ النساء ذهبن إلى حقولهنَّ - من قتل الكلاب ؟ الأطفال قتلوا الكلاب - متى كتبتم درسكم ؟ كتبنا درسنا الآن- مَنْ هذه الْمَرأَةُ ؟ هَل هي طبيبة ؟ نعم، هذه المرأة طبيبة - هل أكلتم الطعام مع أحد ؟ نعم, أكلنا الطعام مع أحد- من قطف هذه الأزهار؟ اَلْأَوْلَادُ قطفوها.

4. İsimlerin tesniye ve cemisiyle ilgili beşer cümle kurunuz.

5. Yukarıda verilen ayetleri ikişer defa manası ve kelimeleri ile birlikte defterinize yazıp mealine bakarak Arapça'sını söyleyinceye kadar çalışınız.

📖📖📖📖📖📖📖📖📖📖

MÂZİ FİİLİN MEÇHÛLU

Fiiller aktif ve pasif olmak üzere ikiye ayrılır. Fâili belli olana Arapça'da ma'lûm fiil (aktif, etken fiil) denir. Fâili belli olmayan fiile de meçhul fiil (pasif, edilgen) denir.

Mâzî ma'lûm fiili meçhûl yapmak için üç harfli fiilin baş harfi ötre, ikinci harfi esre yapılır:

ضَرَبَ	vurdu →	ضُرِبَ	Vuruldu	كَتَبَ	yazdı →	كُتِبَ	Yazıldı
عَلِمَ	bildi →	عُلِمَ	Bilindi	فَتَحَ	açtı →	فُتِحَ	Açıldı
أَكَلَ	yedi →	أُكِلَ	Yenildi	شَرِبَ	içti →	شُرِبَ	İçildi

Meçhûl fiil cümlesinde, fâil olmadığı için cümlenin mef'ûlü, fâil yerine geçer. Ancak Arapça'da buna nâib-i fâil denir ve son harfi fâil gibi ötre okunur:

كُتِبَ الدَّرْسُ. Ders yazıldı.

Naibi fâil (son harekesi ötre)

Örnekler:

ضَرَبَ بَكْرٌ الْحِصَانَ. Bekir ata vurdu.

İşi yapan fâil (Bekir) bu cümlede bellidir. Fiili ma'lûmdur. Fâili belli olmayan (pasif, edilgen) fiile ise meçhûl fiildir:

ضُرِبَ الْحِصَانُ. Ata vuruldu.

Fâil belli olmadığından bu cümledeki fiil meçhûldür. Önceki cümlenin mef'ulü burada nâibi fâil olmuştur.

[1] (فَشِلَ) başarısız oldu

Çekim Tablosu

	Cem	Müsennâ	Müfred	
Müzekker	ضُرِبُوا	ضُرِبَا	ضُرِبَ	Gâib
	Onlar dövüldü	İkisi dövüldü	O dövüldü	
Müennes	ضُرِبْنَ	ضُرِبَتَا	ضُرِبَتْ	Gâibe
Müzekker	ضُرِبْتُمْ	ضُرِبْتُمَا	ضُرِبْتَ	Muhâtab
	Sizler dövüldünüz	İkiniz dövüldünüz	Sen dövüldün	
Müennes	ضُرِبْتُنَّ	ضُرِبْتُمَا	ضُرِبْتِ	Muhâtaba
Müz + Müe	ضُرِبْنَا	ضُرِبْنَا	ضُرِبْتُ	Mütekellim
	Bizler dövüldük	İkimiz dövüldük	(Ben) dövüldüm	

رَسَمَ الطَّالِبُ الصُّورَةَ فِي الْحَدِيقَةِ. Öğrenci resmi bahçede çizdi.

Câr-mecrûr Mef'ûl Fâil Fiil-i Mâzî Ma'lûm

رُسِمَتِ الصُّورَةُ فِي الْحَدِيقَةِ. Resim bahçede çizildi.

Naibi fâil Fiil-i Mâzî Meçhûl

Görüldüğü gibi birinci cümlenin mef'ûlü ikinci cümlede nâibi fâil olmuş, dolayısıyla meçhûl fiil de ona uygun olarak müennes siyga ile kurulmuştur.

Cümle örnekleri:

أَخَذَتِ الْمُعَلِّمَةُ الدَّفْتَرَ مِنَ التِّلْمِيذِ. Öğretmen defteri öğrenciden aldı.

أُخِذَ الدَّفْتَرُ مِنَ التِّلْمِيذِ. Defter öğrenciden alındı.

كَسَبَ الْفَرِيقُ الْمُبَارَاةَ فِي آخِرِ لَحْظَةٍ. Takım maçı son anda kazandı.

كُسِبَتِ الْمُبَارَاةُ فِي آخِرِ لَحْظَةٍ. Maç son anda kazanıldı.

شَرِبَتِ الْمَرِيضَةُ الدَّوَاءَ. Hasta ilacı içti.

شُرِبَ الدَّوَاءُ. İlaç içildi.

مِنْ أَيْنَ أُخِذَتْ هَذِهِ الصُّورَةُ ؟ Bu resim nereden alındı?

شَكَرَ حَسَنٌ الْمُدَرِّسِينَ. Hasan öğretmenlere teşekkür etti.

شُكِرَ الْمُدَرِّسُونَ. Öğretmenlere teşekkür edildi.

رَكِبَ عُمَرُ الدَّرَّاجَةَ. Ömer bisiklete bindi.

رُكِبَتِ الدَّرَّاجَةُ. Bisiklete binildi.

فَهِمَ التَّلَامِيذُ الدُّرُوسَ. Öğrenciler dersleri anladı.

فُهِمَتِ الدُّرُوسُ. Dersler anlaşıldı.

كَتَبَتْ لَيْلَى رِسَالَتَيْنِ. Leyla iki mektup yazdı.

كُتِبَتْ رِسَالَتَانِ. İki mektup yazıldı.

فَتَحَ مَحْمُودٌ الْبَابَ. Mahmud kapıyı açtı.

فُتِحَ الْبَابُ. Kapı açıldı.

أَكَلَ أَحْمَدُ التُّفَّاحَةَ. Ahmed elmayı yedi.

أُكِلَتِ التُّفَّاحَةُ. Elma yenildi.

كَتَبَتْ فَاطِمَةُ الدَّرْسَيْنِ. Fatıma iki ders yazdı.

كُتِبَ الدَّرْسَانِ. İki ders yazıldı.

مَسَحَ خَالِدٌ السَّبُّورَةَ. Halit tahtayı sildi.

مُسِحَتِ السَّبُّورَةُ. Tahta silindi.

أُخِذَ الْكِتَابُ. Kitap alındı.

فُهِمَتِ الْقِصَّتَانِ. İki hikaye anlaşıldı.

قَرَأَ الطُّلَّابُ الْقِصَّةَ. Öğrenciler hikayeyi okudu.

قُرِئَتِ الْقِصَّةُ. Hikaye okundu.

شَرَحَتِ الْأُسْتَاذَةُ الدَّرْسَيْنِ. Hoca iki dersi şerhetti (açıkladı).

شُرِحَ الدَّرْسَانِ. İki ders açıklandı.

فَرَضَ اللّٰهُ الصَّلَاةَ عَلَى الْمُسْلِمِينَ. Allah namazı müslümanlara farz kıldı.

فُرِضَتِ الصَّلَاةُ عَلَى الْمُسْلِمِينَ. Namaz müslümanlara farz kılındı.

فَحَصَ الطَّبِيبُ الْمَرِيضَاتِ. Doktor bayan hastaları muayene etti.

فُحِصَتِ الْمَرِيضَاتُ. Bayan hastalar muayene edildi.

كتب أخي الرِّسالَتَيْن. Kardeşim iki mektubu yazdı.

كُتِبَت الرِّسالَتانِ. İki mektup yazıldı.

شكر الْقائِدُ الْمُجاهِدِين. Komutan savaşçılara teşekkür etti.

شُكِرَ الْمُجاهِدُون. Mücahitlere teşekkür edildi..

تُرِكَ الْعَمَلُ لِلصَّلاةِ. İş namaz için terk edildi.

جَعَلَ اللّٰهُ الْأَرْضَ مَسْكَناً لِلْإِنْسانِ. Allah yeryüzünü insan için mesken kıldı.

جُعِلَتِ الْأَرْضُ مَسْكَناً لِلْإِنْسانِ. Yeryüzü (semai müe) insan için mesken kılındı.

****

ALIŞTIRMALAR

1. Aşağıdaki meçhûl cümle kuruluşlarının Türkçe karşılığını yazınız.

1. شُرِبَ الْماءُ فِي الْبَيْتِ
2. كُتِبَ الرِّجالُ فِي الْمَدْرَسَةِ
3. أُكِلَ الطَّعامُ فِي الْمَدْرَسَةِ
4. ضُرِبَتْ فِي السُّوقِ
5. مَنْ ضُرِبَ فِي السُّوقِ؟
6. كُتِبَ الدَّرْسُ صَبَاحاً

2. Aşağıdaki fiilleri meçhûl yaparak anlamlarını yazınız.

كَتَبْتُمْ- ضَرَبَا - شَرِبْتَ - عَلِمْتُنَّ - قَتَلُوا - أَكَلْتُمَا - نَصَرَ - فَتَحَا

وَجَدَتْ - نَصَرُوا-ضَرَبْتُمْ

3. Aşağıdaki Türkçe cümleleri Arapça'ya çeviriniz.

1. Sokakta kim dövüldü?
2. Görmedim, kim dövüldü?
3. Evde yemeği kim yedi?
4. Evde yemeği dayın yedi.
5. Çocuk ata bindi.
6. Okulda kapıdan çıkıldı.
7. Sabahleyin okula gittiniz mi?
8. Hayır, sabahleyin okula gitmedim.
9. Talebelerle beraber akşam gittik.
10. Kısrağa kim bindi?
11. Kısrağa ben bindim.
12. Nereden geldiniz ve nereye gittiniz?
13. Kalemi okulda kim buldu? Okulunuza kim geldi?
14. Okulda kapı ne zaman açıldı? Okulda kapı sabahleyin açıldı.
15. Dağda kurdu kim öldürdü?
16. Kitabını okuldan aldın mı? Hayır, onu okuldan almadım.
17. Okulda ne üzerine oturdunuz? Okulda sandalye üzerine oturduk.
18. Okulda kimi gördünüz? İki arkadaşı gördüm.
19. Kalem dün evinizde bulundu. Bahçenizde köpek öldürüldü mü?

20. Annen kapınızı ne zaman açtı? Adamlar okulda suyu ne zaman içtiler?
21. Amcan evine ne zaman gitti? Kızkardeşin dersini yazdı mı?
22. Komşular evinize ne zaman geldi? Akşam ne zaman döndüler?
23. Okulda ekmek yenildi mi? Sabahleyin okulunuzda kim yazıldı?
24. Kızkardeşin evinde suyu ne zaman içti?
25. Bahçenizdeki köpeği kim öldürdü? Teyzen dün evimize geldi.

4. Aşağıdaki Arapça cümleleri harekeleyip tercüme ediniz.

هَلْ وجدت قلمي في مدرستك ؟ نعم, وجدت قلمك في مدرستي. هل أخذت قلمك من عمّه ؟ لا, ما أخذت قلمي من عمّه - هل جلست على الكرسي ؟ هل ذهب خالد إلى مدرسته ؟ لا, ما ذهب خالد إلى مدرسته - أ فتح الباب في المدرسة ؟ من فتح الباب في البيت؟ من فتح النَّافِذَة ؟ اَلرِّجال كتبوا درسهم - هل ذهبت إلى المدرسة صباحا ؟ أ ذهب خالدٌ إلى مدرسته مع صَدِيقِك - من قتل الهرة في السوق ؟ من فتح الباب في بيتكم ؟ فَتَحَهُ عَلِيٌّ.

5. Aşağıdaki boşluklara fiil doldurunuz.

1- من .....مدرستك هذا اليوم ؟ 2- إلى أين ..... من المدرسة ؟

3- من ..... الزهرة في حَدِيقتكم ؟ 4- من ..... الماء في بيته؟

İŞARET İSİMLERİ

İşaret isimleri Türkçe'mizde (bu, şu, o) dur. Arapça'da ise:

Cem	Müsennâ	Müfred	
هٰؤُلَاءِ	هٰذَانِ – هٰذَيْنِ	هٰذَا	Müzekker
Bunlar	Bu ikisi	Bu	
هٰؤُلَاءِ	هَاتَانِ –هَاتَيْنِ	هٰذِهِ	Müennes
أُولٰئِكَ	ذَانِكَ – ذَيْنِكَ	ذٰلِكَ	Müzekker
Şunlar, Onlar	Şu ikisi, O ikisi	Şu, O	
أُولٰئِكَ	تَانِكَ – تَيْنِكَ	تِلْكَ	Müennes

هٰذَا الرَّجُلُ bu adam — هٰذِهِ الْبِنْتُ bu kız

ذٰلِكَ الرَّجُلُ şu adam, o adam — تِلْكَ الْبِنْتُ şu kız, o kız

هٰؤُلَاءِ الرِّجَالُ bu adamlar — أُولٰئِكَ الرِّجَالُ şu adamlar, o adamlar

Bazen ذٰلِكَ yerine ذَاكَ de kullanılır:

ذَاكَ الرَّجُلُ şu adam

أُولٰئِكَ kelimesindeki vâv yazıldığı halde okunmaz. İşaret isimlerinden yalnızca tesniye halleri murabdır, yani merfû ve mansûb ya da mecrûr oluşuna göre değişir. Diğerleri ise mebnidir. İşaret isimleri normal olarak isimlerden önce gelirler. Sayı yönünden ve müzekkerlik müenneslik bakımından önüne geldiği kelimelerle tam bir uyum halindedirler.

*Her cansız (ve akılsız) çoğul tek bir müennes hükmünde olduğundan insana işaret olmadığı takdirde cemi yerine müfred müennes işareti kullanılır:

هٰذَا الْكِتَابُ bu kitap — هٰذِهِ الْكُتُبُ bu kitaplar

تِلْكَ الْكُتُبُ şu kitaplar — هٰذِهِ الْأَقْلَامُ bu kalemler

*İşaret isimlerine harf-i cer birleştiğinde harf-i cer işâret isimli kelimenin önünde yazılır:

فِي هٰذَا الْكِتَابِ bu kitapta

*Bir yeri göstermek için (burası, burada) manasına kullanılan işaret sıfatı هُنَا dır.

هُنَا بَيْتُنَا. Burası evimizdir..

Haber Mübtedâ

مَنْ جَلَسَ هُنَا؟ Burada kim oturdu?

Uzak bir yeri göstermek için ise هُنَا sıfatının sonuna كَ takısı gelir: (هُنَاكَ): orası, orada

هُنَاكَ مَدْرَسَتُنَا. Orası okulumuzdur.

هُنَالِكَ ise "taa orada" manasına gelir (çok uzakta):

أَيْنَ رَأَيْتَهُ ؟ Onu nerede gördün ?

رَأَيْتُهُ هُنَالِكَ. Onu taa orada gördüm.

*İşaret isimlerinden müfred ve cemilerin harekesi mebnidir. Yani cümle içindeki hali ne olursa olsun bu kelimelerin sonunda bir değişiklik olmaz:

Merfû (ötre) durumu

جَاءَ هٰذَا الْوَلَدُ. Bu çocuk geldi. (Fâil)

جَاءَتْ هٰذِهِ الْبِنْتُ. Bu kız geldi.

جَاءَ هٰؤُلَاءِ الْأَوْلَادُ. Bu çocuklar geldi.

جَاءَتْ هٰؤُلَاءِ الْبَنَاتُ. Bu kızlar geldi.

Mansûb (üstünlü) durumu

رَأَيْتُ هٰذَا الْوَلَدَ. Bu çocuğu gördüm.(Mef'ûl)

رَأَيْتُ هٰذِهِ الْبِنْتَ. Bu kızı gördüm

رَأَيْتُ هٰؤُلَاءِ الْأَوْلَادَ. Bu çocukları gördüm

رَأَيْتُ هٰؤُلَاءِ الْبَنَاتِ. Bu kızları gördüm[1].

Mecrûr (esre) durumu

سَلَّمْتُ عَلَى هٰذَا الْوَلَدِ. Bu çocuğa selâm verdim. (Mecrûr)

سَلَّمْتُ عَلَى هٰذِهِ الْبِنْتِ. Bu kız çocuğuna selâm verdim.

سَلَّمْتُ عَلَى هٰؤُلَاءِ الْأَوْلَادِ. Bu çocuklara selâm verdim.

سَلَّمْتُ عَلَى هٰؤُلَاءِ الْبَنَاتِ. Bu kızlara selâm verdim.

-**Tesniye** oldukları zaman ise işaret isimleri cümledeki duruma göre şekil alır:

Merfû (ötre) durumu

جَاءَ هٰذَانِ الْوَلَدَانِ. Bu iki çocuk geldi. (Fâil)

جَاءَتْ هَاتَانِ الْبِنْتَانِ. Bu iki kız geldi.

[1] (الْبَنَات) kelimesi bazı gramercilere göre cemi müennes salim bazılarına göre mükesser çoğul kabul edilir.

Mansûb (üstün) durumu

رَأَيْتُ هٰذَيْنِ الْوَلَدَيْنِ. Bu iki çocuğu gördüm. (Mef'ûl)

رَأَيْتُ هَاتَيْنِ الْبِنْتَيْنِ. Bu iki kızı gördüm.

Mecrûr (esre) durumu

أَخَذْتُ الْفُلُوسَ مِنْ هٰذَيْنِ الوَلَدَيْنِ. Paraları bu iki çocuktan aldım. (Mecrûr)

أَخَذْتُ الْفُلُوسَ مِنْ هَاتَيْنِ الْبِنْتَيْنِ. Paraları bu iki kızdan aldım.

☞ İşaret isimlerinden sonra gelen marife kelime o işaret isminin bedeli[1] ya da sıfatıdır.

هٰذَا الْكِتَابُ جَمِيلٌ. Bu kitap güzeldir.

هٰذِهِ الْبِنْتُ جَمِيلَةٌ. Bu kız güzeldir.

Haber Mübtedâ

İşaret isimlerinden sonra nekre kelime gelirse haber olur.

هٰذَا كِتَابٌ. Bu bir kitaptır..

هٰذِهِ بِنْتٌ. Bu bir kızdır.

Haber Mübtedâ

Genel Cümle Örnekleri

هَلْ هٰذِهِ سَاعَتُكَ ؟ Bu senin saatin midir?

لاَ ، هٰذِهِ لَيْسَتْ[2] سَاعَتِي. Hayır, bu benim saatim değildir.

هٰذَانِ الرَّجُلاَنِ رَكِبَا السَّيَّارَةَ. Bu iki adam arabaya bindi.

هَلْ شَاهَدْتَ هَاتَيْنِ الْمَرْأَتَيْنِ. Bu iki kadını gördün mü?

هَلْ شَاهَدْتِ تِلْكَ الْمَرْأَةَ. O kadını gördün mü?

ذَهَبْتُ مَعَ هٰذَا الرَّجُلِ فِي تِلْكَ الرِّحْلَةِ. O geziye bu adamla beraber gittim.

رَكِبَتْ هَاتَانِ الْبِنْتَانِ تِلْكَ الْحَافِلَةَ. Bu iki kız o otobüse bindi.

لَعِبَتِ الطَّالِبَتَانِ فِي ذَلِكَ الْمَلْعَبِ. İki kız öğrenci o oyun sahasında oynadı.

مِنْ أَيْنَ جَاءَ أُولٰئِكَ الرِّجَالُ؟ O adamlar nereden geldi?

جَاؤُوا مِنْ بَلَدِهِمْ. Memleketlerinden geldiler.

---

[1] Bedel konusu ilerde gelecektir.

[2] (لَيْسَ) değil, yok. Fiil olarak mâzî durumda çekime girer. (... لَيْسَتَا / لَيْسَتْ لَيْسُوا / لَيْسَا لَيْسَ)

هٰذَا أَخِي . هُوَ مُهَنْدِسٌ.	Bu benim kardeşimdir. O mühendistir.
هٰذِهِ أُمِّي . هِيَ مُدَرِّسَةٌ.	Bu benim annemdir. O öğretmendir.
كَيْفَ رَسَمَتِ التِّلْمِيذَةُ هٰذِهِ الصُّورَةَ ؟	Öğrenci bu resmi nasıl çizdi?
لِمَنْ هٰذَا الْقَلَمُ ؟ هٰذَا الْقَلَمُ لِصَدِيقَتِي.	Bu kalem kimindir? Bu kalem arkadaşımındır.
لِمَنْ هٰذِهِ الْحَقِيبَةُ ؟	Bu çanta kimindir?
هٰذِهِ حَقِيبَتِي.	Bu benim çantamdır.
هٰذَا الْقَلَمُ لِصَدِيقِي.	Bu kalem arkadaşımındır.
هٰؤُلَاءِ الطُّلَّابُ ذَهَبُوا إِلَى الْجَامِعَةِ.	Bu öğrenciler üniversiteye gittiler.
هٰؤُلَاءِ الرُّكَّابُ ذَهَبُوا إِلَى الْمَحَطَّةِ.	Bu yolcular istasyona gittiler.
هٰؤُلَاءِ اللَّاعِبُونَ ذَهَبُوا إِلَى الْمَلْعَبِ.	Bu oyuncular oyun sahasına gittiler.
كُلُّ هَؤُلَاءِ الْمُسَافِرِينَ[1] ذَهَبُوا إِلَى إِزْمِيرَ[2].	Bütün bu yolcular İzmir'e gittiler.
هَلْ عَرَفْتَ ذَلِكَ ؟	Onu tanıdın mı? (Bildin mi?)
اِشْتَرَيْتُ تِلْكَ النَّظَّارَةَ.	O gözlüğü satın aldım.
مَا سَأَلْتُ عَنْ ذَلِكَ.	Onun hakkında sormadım.
تَذَكَّرْتُ ذَلِكَ جَيِّداً.	Onu iyice hatırladım[3].
كُتِبَ اسْمُكَ عَلَيْهَا.	İsmin onun üzerine yazıldı.
هَلْ عَرَفْتَ هٰذَا التِّلْمِيذَ ؟	Bu öğrenciyi tanıdın mı?
نَعَمْ ، عَرَفْتُهُ ، هٰذَا أَحْمَدُ.	Evet O'nu tanıdım. Bu Ahmed'dir.
اِشْتَرَكَ هٰذَانِ الْمُجَاهِدَانِ فِي الْمَعْرَكَةِ.	Bu iki mücâhid savaşa katıldı[4].

---

[1] (كُلُّ) nün burada merfû (mübtedâ) durumda olduğunu ve kendinden sonraki kelimenin mecrûr olduğunu hatırlayınız.

[2] (إِزْمِيرَ) (İzmir) kelimesi Arapçaya dışarıdan giren kelime olduğu için esre ve tenvin almaz. Esre yerine üstün alır. (Bkz. Gayri munsarif konusu)

[3] (تَذَكَّرَ) hatırladı

[4] (إِشْتَرَكَ فِي) iştirak etti

هَلْ هٰذَانِ الْكِتَابَانِ كَبِيرَانِ ؟ Bu iki kitap büyük müdür?

نَعَمْ ، هٰذَانِ الْكِتَابَانِ كَبِيرَانِ. Evet, bu iki kitap büyüktür.

هَاتَانِ الدَّرَّاجَتَانِ رَخِيصَتَانِ. Bu iki bisiklet ucuzdur.

هٰؤُلَاءِ مَشْغُولُونَ. Bunlar meşguldürler.

وَ لَقَدْ أَمَرَكُمُ اللّٰهُ بِذَلِكَ. Muhakkak ki Allah size bunu emretmiştir[1].

جَعَلَ اللّٰهُ فِي ذَلِكَ خَيْرًا كَثِيرًا. Allah onda çok hayır kılmıştır (yapmıştır).

هَلْ هٰذَا كِتَابُكَ ؟ Bu senin kitabın mıdır?

لَا ، هَذَا لَيْسَ كِتَابِي، كِتَابِي أَبْيَضُ[2].

Hayır, bu benim kitabım değildir, benim kitabım beyazdır

هَلْ أَنْتَ مُتَأَكِّدٌ ؟ نَعَمْ، أَنَا مُتَأَكِّدٌ. Emin misin? Evet, eminim.

تِلْكَ شَقَّتِي. – هَذِهِ شَقَّتُهُ.

O benim (apartman) dairemdir. Bu onun dairesidir.

****

KONULARLA İLGİLİ AYETLER

1- وَجُمِعَ الشَّمْسُ وَ الْقَمَرُ.

(75/KIYAMET, 9) Güneş ve ay biraraya getirildi(ği zaman)...

جَمَعَ topladı, biraraya getirdi

2- وَ ضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ الذِّلَّةُ وَ الْمَسْكَنَةُ.

(2/BAKARA, 61) (Bu hadiseden sonra) üzerlerine aşağılık ve yoksulluk (damgası) vuruldu.

اَلذِّلَّةُ aşağılık, zillet, alçaklık اَلْمَسْكَنَةُ yoksulluk, fakirlik

3- فَغُلِبُوا هُنَالِكَ وانْقَلَبُوا صَاغِرِينَ.

(7/A'RÂF, 119) İşte (Firavun ve kavmi) orada yenildiler ve küçük düşerek geri döndüler.

غَلَبَ galib geldi غُلِبَ galib gelindi: yenildi اِنْقَلَبَ geri döndü صَاغِرٌ küçük düşen

4- ... كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِصَاصُ فِي الْقَتْلَى . اَلْحُرُّ بِالْحُرِّ وَ الْعَبْدُ بِالْعَبْدِ وَ الْأُنْثَى بِالْأُنْثَى ..

(2/BAKARA, 178) (Ey iman edenler!) Öldürülenler hakkında size kısas yazıldı (farz kılındı): Hür (insan) hür ile, köle, köle ile ve kadın kadın ile...

---

[1] (أَمَرَ بِ) emretti (bazı fiillerin mef'ûllerini kendine ait harf-i cerle aldıklarını ve bu harf-i cerlerin aslî manasında tercüme edilmediğini hatırlayınız.)

[2] (أَبْيَضُ) beyaz. Bu kalıptaki renkler tenvin almayan (gayr-i munsarif) kelimelerdendir.

اَلْحُرُّ hür اَلْأُنْثَى kadın اَلْعَبْدُ kul, köle اَلْقَتْلَى öldürülenler

5- أُولَئِكَ عَلَى هُدىً مِنْ رَبِّهِمْ وَ أُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ.

(2/BAKARA, 5) Onlar Rablerinden bir hidâyet üzeredirler ve işte onlar kurtuluşa erenlerdir.

هُدىً hidayet, doğru yol (sonu illet harfli ve tenvinli olduğu için bu tarz kelimelerin merfû, mansûb ve mecrûr durumları aynen bu şekilde değişmeden gelir. İleride açıklanacaktır.)

اَلْمُفْلِحُ kurtuluşa eren. [Burada (أُولَئِكَ) mübtedâ (الْمُفْلِحُونَ) kelimesi haberdir. Haberin önemini vurgulamak üzere haber harf-i tarifli olarak da gelir. O zaman haberin sıfat zannedilmemesi için müfred ya da cemi cümlenin siygasına uygun olarak arada (هُوَ هِيَ هُمْ هُنَّ gibi) bir zamir bulunur. Buna fasıl (ayırma) zamiri denir.]

6- وَ كَذَلِكَ فَتَنَّا بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ.

	câr-mecrûr	Mef'ûl	Fiil+fâil	câr-mecrûr	İsti'naf Harfi (yeni cümleye başlangıç harfi)

(6/EN'ÂM, 53) ... İşte böyle onların bazısını bazısıyla imtihan ettik..

كَذَلِكَ işte böyle, öyle. Cümledeki duruma göre bazen aynı anlamda (كَذَلِكِ) (ذَلِكَ)(ذَلِكِ) (ذَلِكُمَا) (ذَلِكُمْ) (ذَلِكُنَّ) vb. şeklinde gelir.

فَتَنَ imtihan etti, sınadı.

7- وَ تِلْكَ حُجَّتُنَا آتَيْنَاهَا إِبْرَاهِيمَ عَلَى قَوْمِهِ.

(6/EN'ÂM, 83) İşte bu, bizim hüccetimizdir. Onu kavmine karşı İbrahim'e verdik.

آتَى verdi حُجَّةٌ delil

8- وَ أَنَّ هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيماً.

(6/EN'ÂM, 153) Şüphesiz bu, dosdoğru olarak benim yolumdur.

اَلصِّرَاطُ yol مُسْتَقِيمٌ dosdoğru

إِنَّ - أَنَّ şüphesiz, gerçekten, hakikaten. İsmin önüne gelen ve "harfu te'kîd ve nasb" (te'kîd ve nasb harfi) şeklinde irabını yaptığımız (إِنَّ) önüne geldiği kelimeyi üstün yapar.Haberi olduğu gibi bırakır. Burada olduğu gibi bir önceki ayetin devamı olarak cümle ortasında geldiği zaman (أَنَّ) şeklinde hemzesi üstünlü olarak gelir. Esasen (إِنَّ) ileride işlenecek müstakil bir konudur. Fakat ayetlerde çok sık geçtiği için açıklama yapmak zorunlu hale gelmiştir: (إِنَّ) Mübtedâ haber şeklindeki isim cümlelerinin önüne gelir. Mübtedâ'ya artık mübtedâ değil, (إِنَّ)nin ismi, habere de (إِنَّ)nin haberi denir. Bu ayetde (وَ) harfu atıf, (أَنَّ) harfu te'kid ve nasb, (هَذَا) ism-i işaret olarak (أَنَّ)nin ismidir. Zâhir olarak fetha harekesi alması gerekirken sukûn (harekesiz yani cezm ya da uzatma hali) üzere mebnidir. (صِرَاطِي) ise (إِنَّ) nin haberi olarak merfûdur. Mütekellim zamiri dolayısıyla ötre harekesi belli olmamaktadır.

9- وَ	إِنَّهُ	عَلَى	ذَٰلِكَ	لَشَهِيدٌ.
Atıf Harfi	(إنّ) te'kid ve nasb harfi (ه)muttasıl zamir olarak inne'nin ismi (mahallen mansûb)	Harfi cer	İsmu işaret (mahallen mecrûr)	(إنّ) nin haberi (merfû) (ل) te'kid lâmı

(100/ADİYAT, 7) Şüphesiz O da buna şahittir.

شَهِيدٌ şâhit

* * * * * * * * * * * *

ALIŞTIRMALAR

1. Aşağıdaki cümleleri tercüme ediniz.

هٰذَانِ كِتَابَانِ – هٰذَانِ وَلَدَانِ – هٰذَانِ بَيْتَانِ – هٰذَانِ رَجُلَانِ – هَاتَانِ بِنْتَانِ – هَاتَانِ مَدِينَتَانِ – هَاتَانِ شَجَرَتَانِ – هَاتَانِ امْرَأَتَانِ – هٰذِهِ كُتُبٌ – هٰذِهِ بُيُوتٌ – هٰذِهِ مُدُنٌ[1] – هٰذِهِ أَشْجَارٌ – هٰؤُلَاءِ أَوْلَادٌ – هٰؤُلَاءِ رِجَالٌ – هٰؤُلَاءِ نِسَاءٌ – هٰؤُلَاءِ بَنَاتٌ – ذَٰلِكَ كِتَابٌ – ذَٰلِكَ وَلَدٌ – ذَٰلِكَ بَيْتٌ – ذَٰلِكَ رَجُلٌ – تِلْكَ بِنْتٌ – تِلْكَ مَدِينَةٌ – تِلْكَ شَجَرَةٌ – تِلْكَ امْرَأَةٌ – تِلْكَ كُتُبٌ – أُولٰئِكَ بَنَاتٌ – أُولٰئِكَ أَوْلَادٌ – أُولٰئِكَ رِجَالٌ – أُولٰئِكَ نِسَاءٌ – هٰذَا الْكِتَابُ جَمِيلٌ – شَاهَدْتُ هَذَا الْكِتَابَ – قَرَأْتُ الْقِصَّةَ مِنْ هٰذَا الْكِتَابِ – هٰذِهِ الْبِنْتُ جَمِيلَةٌ – شَاهَدْتُ هٰذِهِ الْبِنْتَ – أَخَذْتُ الْكِتَابَ مِنْ هٰذِهِ الْبِنْتِ – هٰذَانِ الْبَيْتَانِ جَمِيلَانِ – شَاهَدْتُ هٰذَيْنِ الْبَيْتَيْنِ – حَضَرْتُ مِنْ هٰذَيْنِ الْبَيْتَيْنِ – هَاتَانِ الشَّجَرَتَانِ جَمِيلَتَانِ – شَاهَدْتُ هَاتَيْنِ الشَّجَرَتَيْنِ – أَخَذْتُ الْفَوَاكِهَ[2] مِنْ هَاتَيْنِ الشَّجَرَتَيْنِ – هٰذِهِ الْكُتُبُ جَمِيلَةٌ – قَرَأْتُ هٰذِهِ الْكُتُبَ – كَتَبْتُ وَاجِبِي مِنْ هٰذِهِ الْكُتُبِ – هٰؤُلَاءِ الْأَوْلَادُ مُخْلِصُونَ – شَاهَدْتُ هٰؤُلَاءِ الْأَوْلَادَ – أَخَذْتُ الْكُتُبَ مِنْ هٰؤُلَاءِ الْأَوْلَادِ – هٰؤُلَاءِ الْبَنَاتُ جَمِيلَاتٌ – شَاهَدْتُ هٰؤُلَاءِ الْبَنَاتَ – أَخَذْتُ الْكُتُبَ مِنْ هٰؤُلَاءِ الْبَنَاتِ – ذَٰلِكَ الْكِتَابُ جَمِيلٌ – قَرَأْتُ ذَٰلِكَ الْكِتَابَ – كَتَبْتُ وَاجِبِي مِنْ ذَٰلِكَ الْكِتَابِ – تِلْكَ الْمَرْأَةُ جَمِيلَةٌ – شَاهَدْتُ تِلْكَ الْمَرْأَةَ – حَضَرْتُ مِنْ تِلْكَ الْمَرْأَةِ – أُولٰئِكَ الْمُؤْمِنُونَ مُخْلِصُونَ – شَاهَدْتُ أُولٰئِكَ الْمُؤْمِنِينَ – حَضَرْتُ مِنْ أُولٰئِكَ الْمُؤْمِنِينَ – أُولٰئِكَ الْمُؤْمِنَاتُ مُخْلِصَاتٌ – شَاهَدْتُ أُولٰئِكَ الْمُؤْمِنَاتِ – حَضَرْتُ مِنْ أُولٰئِكَ الْمُؤْمِنَاتِ.

---

[1] (مَدِينَةٌ ج اَلْمُدُنُ) şehir, (شَجَرَةٌ ج اَلْأَشْجَارُ) ağaç

[2] (اَلْفَوَاكِهُ) meyveler

2. Aşağıdaki cümleleri harekeleyip tercüme ediniz.

مَعَ مَنْ خرج هؤلاء الرجال ؟ هؤلاء الرجال خرجوا مع التلاميذ. من هو؟ هو أبي- من هي؟ هي أمي- من هؤلاء الرجال ؟ هؤلاء الرجال جاركم[1]- ماذا كتبت لكم اولئك النساء؟ اولئك النساء كتبن لنا الدروس- من رَآى[2] ذاك الرجل؟ أنا رأيت ذاك الرجل - هل مدرستكم هناك ؟ نعم, مدرستنا هناك - ذَهَبَت تلك السيارة من هذه الطريق - إلى أين ذهب اولئك؟ أولئك ذهبوا إلى مدرستهم - مِن أين ذَهَبْتِ إلى السُّوقِ ؟ ذهبت إلى السُّوقِ من هناك.

3. Boş yerlere بِنْتٌ veya وَلَدٌ kelimelerini koyunuz.

هذا ... هذه ... هذان ... هَاتانِ ...

4. Aşağıdaki cümleleri Arapça'ya çeviriniz.

1. Bir kimseden[3] birşey aldım.	2. Sözünden[4] birşey anlamadım.
3. Evde kimseyi bulmadım.	4. Denizde gemiyi[5] gördüm.
5. Burada kim oturdu?	6. Bu kız, kızkardeşimdir.
7. O kız sizin eve gitmedi.	8. O adamlar sokakta babanı dövdüler.
9. Orası bizim evimizdir.	10. Sizi taa orada gördüm.

5. Boş yerlere işaret isimlerinden birini koyunuz.

... مِسْطَرَةٌ[6] ... قَلَمٌ ... سَبُّورَةٌ ... وَلَدٌ

6. Yukarıda verilen ayetleri kelimeleri ve manası ile birlikte ikişer defa defterinize yazınız. Çalıştıktan sonra meallerin üstünü kapatarak söylemeye çalışınız.

[1] (اَلْجَارُ) komşu

[2] (رَأَى) gördü

[3] (أَحَدٌ) bir kimse, kimse

[4] (قَوْلٌ) söz, (شَيْئٌ) bir şey, şey

[5] (اَلسَّفِينَةُ) gemi

[6] (مِسْطَرَةٌ) cetvel

FİİL-İ MUZÂRİ

Arapça'da iki temel farklı fiil çekimi vardır. Başına bir harf getirilmek veya son harekede değişiklik yapmak suretiyle diğer zamanlar hep bu ikisinden türetilir. Mâzî fiil çekiminden sonra öğrenmemiz ve ezberlememiz gereken ikinci fiil çekimi muzâri fiil çekimidir. Şimdiki ve geniş zamandaki bir olayı bildiren fiillere Fiil-i muzâri denir. Fiilin sonuna ...er, ...ar, ...yor manası verir. Türkçe'mizdekinden farklı olarak aynı fiil Arapça'da hem şimdiki zamanı hem de geniş zamanı karşılar. Muzâri fiil أَتَيْنَ ibaresindeki harflerden biriyle başlar. Örnek:

تَخْرُجُ	(Sen) çıkıyorsun, çıkarsın	أَخْرُجُ	(Ben) çıkıyorum, çıkarım
نَخْرُجُ	(Biz) çıkıyoruz, çıkarız	يَخْرُجُ	(O) çıkıyor, çıkar
يَكْتُبُ	yazar, yazıyor	يَعْلَمُ	biliyor, bilir

Fiil-i muzâride dikkat edilmesi gereken husus şudur: Yukarıda örnek olarak gösterilen ve أَتَـــيْنَ harflerinden biriyle başlayan sülâsi (üç harfli) fiillerin ortak noktası; muzaraat harflerinin üstünle başlaması ve hepsinin son harfinin harekesinin merfû (ötre) olmasıdır. Ortadaki harfin harekesi ise değişkendir. Üstün, ötre veya esre olarak gelebilir ve bunun belli bir kaidesi yoktur. Ancak ezberlenmek ve sözlükten bakılmak suretiyle orta harfi bilinir[1]. Sülasi mücerret dediğimiz üçlü fiillerde mâzî ile muzâri fiilin orta harfi aşağıdaki altı şekilden biriyle meydana gelir:

1. Birinci bab: نَصَرَ يَنْصُرُ yardım etti [Yani fiilde görüldüğü gibi; Mazi de orta harf üstün: (ـَ), muzaride orta harf damme: (ـُ)]. Diğer örnekler:

خَرَجَ يَخْرُجُ	çıktı	أَخَذَ يَأْخُذُ	aldı	قَتَلَ يَقْتُلُ	öldürdü

2. İkinci bab: ضَرَبَ يَضْرِبُ vurdu, dövdü (Yani Mazi de orta harf üstün muzaride esre). Diğer örnekler:

رَجَعَ يَرْجِعُ	döndü	ظَلَمَ يَظْلِمُ	zulmetti	جَلَسَ يَجْلِسُ	oturdu

3. Üçüncü bab: فَتَحَ يَفْتَحُ açtı

سَأَلَ يَسْأَلُ	sordu	صَنَعَ يَصْنَعُ	yaptı, işledi	ذَهَبَ يَذْهَبُ	gitti

4. Dördüncü bab: عَلِمَ يَعْلَمُ bildi

وَجِلَ يَوْجَلُ	korktu	شَهِدَ يَشْهَدُ	şahit oldu

5. Beşinci bab: حَسُنَ يَحْسُنُ güzel oldu

---

[1] Sözlüklerde genellikle önce üç harfli mâzî müzekker müfred fiilin mâzî hali, yanında da muzâri hali orta harfin işareti olmak üzere mesela ـَ ـُ şeklinde verilir. Yanında da masdar hali bulunur.

كَبُرَ يَكْبُرُ büyüdü قَبُحَ يَقْبُحُ çirkin oldu

6. Altıncı bab — — حَسِبَ يَحْسِبُ saydı, zannetti

وَرِثَ يَرِثُ varis oldu

*Ezberlenmesi tavsiye edilen ve **Kur'ân'da en çok kullanılan fiillerin mâzî ve muzârileri** şunlardır:

Muzâri orta harfi ötre olanlar:

خَرَجَ - يَخْرُجُ çıktı - çıkıyor كَتَبَ — يَكْتُبُ yazdı - yazıyor

ذَكَرَ - يَذْكُرُ zikretti-zikrediyor دَخَلَ — يَدْخُلُ girdi - giriyor

عَبَدَ — يَعْبُدُ ibadet etti-ibadet ediyor نَصَرَ - يَنْصُرُ yardım etti-yardım ediyor

أَمَرَ — يَأْمُرُ emretti- emrediyor نَظَرَ — يَنْظُرُ baktı - bakıyor

سَجَدَ — يَسْجُدُ secde etti-secde ediyor أَخَذَ — يَأْخُذُ aldı - alıyor

طَلَبَ - يَطْلُبُ istedi - istiyor خَلَقَ — يَخْلُقُ yarattı - yaratıyor

شَكَرَ — يَشْكُرُ teşekkür etti, şükretti - teşekkür ediyor, şükrediyor

Muzâri orta harfi üstün olanlar:

سَأَلَ — يَسْأَلُ sordu, istedi-sorar, ister فَتَحَ — يَفْتَحُ açtı - açar

شَرِبَ — يَشْرَبُ içti - içer قَرَأَ - يَقْرَأُ okudu - okur

لَعَنَ — يَلْعَنُ lanet etti - lanet eder فَعَلَ — يَفْعَلُ yaptı - yapar

بَعَثَ — يَبْعَثُ gönderdi - gönderir ذَهَبَ — يَذْهَبُ gitti - gider

عَمِلَ — يَعْمَلُ çalıştı, yaptı- çalışır, yapar عَلِمَ — يَعْلَمُ bildi - bilir

جَعَلَ — يَجْعَلُ kıldı,yaptı - kılar,yapar سَمِعَ — يَسْمَعُ işitti - işitir

مَنَعَ — يَمْنَعُ menetti,yasakladı-meneder, yasaklar فَهِمَ — يَفْهَمُ anladı - anlar

Muzâri orta harfi esre olanlar:

عَقَلَ - يَعْقِلُ akletti - akleder ضَرَبَ — يَضْرِبُ vurdu- vurur

غَلَبَ — يَغْلِبُ galib geldi - galib gelir جَلَسَ - يَجْلِسُ oturdu-oturur

عَرَفَ - يَعْرِفُ bildi, tanıdı - bilir, tanır نَزَلَ — يَنْزِلُ indi - iner

عَرَضَ — يَعْرِضُ arzetti, gösterdi - arzeder, gösterir

Fiil-i Muzâri'nin Çekim Tablosu

	Cemi	Müsennâ	Müfred	
Müzekker	يَكْتُبُونَ	يَكْتُبَانِ	يَكْتُبُ	Gâib
	(Onlar) yazıyorlar	(O ikisi) yazıyor	(O) yazıyor	
Müennes	يَكْتُبْنَ	تَكْتُبَانِ	تَكْتُبُ	Gâibe
Müzekker	تَكْتُبُونَ	تَكْتُبَانِ	تَكْتُبُ	Muhâtab
	(Sizler) yazıyorsunuz	(İkiniz) yazıyorsunuz	(Sen) yazıyorsun	
Müennes	تَكْتُبْنَ	تَكْتُبَانِ	تَكْتُبِينَ	Muhâtaba
Müz + Müe	نَكْتُبُ	نَكْتُبُ	أَكْتُبُ	Mütekellim
	(Bizler) yazıyoruz	(İkimiz)yazıyoruz	(Ben) yazıyorum	

Not: Mâzîdeki ilk harfi hemze olan أَكَلَ (yedi) – أَمَرَ (emretti)- أَخَذَ (aldı) gibi fiillerin hemzeleri, muzâri mütekellim vahde (ben) siygalarında, iki hemze yanyana geldiği için (أَأْكُلُ) şeklinde değil, birleştirilerek آكُلُ (yerim), آمُرُ (emrederim, emrediyorum), آخُذُ (alırım, alıyorum) şeklinde uzatılan tek hemze halinde söylenir.

Cümle Örnekleri:

مَاذَا تَأْكُلُ فِي الْفَطُورِ ؟ Kahvaltıda ne yersin?

آكُلُ الْبَيْضَ. Yumurta yerim.

وَ مَاذَا تَشْرَبُ ؟ أَشْرَبُ اللَّبَنَ. (Peki) Ne içersin ? Süt içerim.

مَاذَا تَأْكُلُ فِي الْعَشَاءِ ؟ Akşam yemeğinde ne yersin?

آكُلُ الْفَاكِهَةَ. Meyve yerim.

مَاذَا تَشْرَبُ ؟ أَشْرَبُ الْقَهْوَةَ. Ne içersin? Kahve içerim.

أَخِي يَشْرَبُ الْقَهْوَةَ دَائِماً. (Erkek) Kardeşim daima kahve içer.

مَاذَا تَرْسُمُ مَرْيَمُ ؟ تَرْسُمُ شَجَرَةً.

Meryem ne resm(i) yapıyor? Bir ağaç resmi yapıyor.

أَنْتِ تَرْسُمِينَ جَيِّداً. Sen iyi resim yapıyorsun.

مَاذَا تَأْكُلِينَ فِي الْغَدَاءِ ؟ Öğle yemeğinde ne yersin?

آكُلُ الدَّجَاجَ أَوِ السَّمَكَ. Tavuk veya balık yerim.

وَمَاذَا تَشْرَبِينَ ؟ أَشْرَبُ الشَّايَ أَوِ[1] الْعَصِيرَ. (Peki) ne içersin? Çay veya meyve suyu içerim.

اَلْمُدِيرُ يَنْزِلُ مِنَ السَّيَّارَةِ. Müdür arabadan iniyor.

هَلْ تَعْرِفُ هٰذَا الْوَلَدَ ؟ نَعَمْ ، أَعْرِفُهُ. Bu çocuğu tanıyor musun? Evet, onu tanıyorum.

هَلْ تَعْرِفُ الْمُدَرِّسِينَ فِي الْمَدْرَسَةِ ؟ Okuldaki öğretmenleri tanıyor musun?

نَعَمْ ، أَعْرِفُهُمْ. Evet, onları tanıyorum.

هَلْ تَعْرِفُ هٰذِهِ الْبِنْتَ ؟ Bu kızı tanıyor musun?

نَعَمْ ، أَعْرِفُهَا . هِيَ فَاطِمَةُ. Evet, onu tanıyorum. O Fatıma'dır.

لِمَنْ تَكْتُبُ الرَّسَائِلَ ؟ Mektupları kimin için (kime) yazıyorsun ?

أَكْتُبُ الرَّسَائِلَ لِعَائِلَتِي وَلِأَصْدِقَائِي. Mektupları ailem ve arkadaşlarım için yazıyorum.

أَنَا أَكْتُبُ لِعَائِلَتِي فَقَطْ. Ben sadece ailem için yazıyorum.

هَلْ تَعْرِفُ هَذِهِ الْمُدَرِّسَةَ ؟ Bu öğretmeni tanıyor musun?

نَعَمْ ، أَعْرِفُهَا. هِيَ عَائِشَةُ. Evet, onu tanıyorum. O Aişe'dir.

مَتَى تَرْجِعُ مِنَ الرِّحْلَةِ ؟ Geziden ne zaman dönüyorsun?

سَعِيدٌ يَعْمَلُ الشَّايَ فِي الْمَطْبَخِ. Said mutfakta çay yapıyor.

بِمَاذَا يَلْعَبُ التَّلَامِيذُ ؟ هُمْ يَلْعَبُونَ بِالْكُرَةِ. Öğrenciler ne ile oynuyor? Onlar top ile oynuyor.

هِشَامٌ يَذْهَبُ مَعَ وَالِدِهِ إِلَى السُّوقِ مَسَاءً. Hişam babasıyla akşamleyin çarşıya gidiyor.

هَلْ تَذْهَبُ أُخْتُكَ إِلَى مَدْرَسَتِهَا مُبَكِّرَةً[2]. Kızkardeşin okuluna erken mi gider?

مَاذَا يَفْعَلُونَ فِي الْمَسْجِدِ ؟ Mescidde ne yapıyorlar?

هُمْ يَدْرُسُونَ الْعَرَبِيَّةَ. Onlar Arapça tahsil ediyorlar.

هُنَّ يَحْفَظْنَ الْقُرْآنَ. Onlar Kur'ân'ı ezberliyorlar.

هُمْ يَشْرَبُونَ الشَّايَ. Onlar çay içiyorlar.

هُنَّ يَرْكَبْنَ الْحَافِلَةَ. Onlar otobüse biniyorlar.

---

[1] (أَوْ) veya

[2] (مُبَكِّرَةً) erken, erkenden. Aişe'nin durumunu belirttiği için müennes gelmiş. Ali olsaydı (مُبَكِّرًا) olurdu.

يَذْهَبُ عَبْدُ اللّٰهِ إِلَى الْمَصْنَعِ غَداً.	Abdullah yarın fabrikaya gidiyor.
أَيْنَ يَجْلِسُ الْوَلَدُ وَ وَالِدُهُ ؟	Çocuk ve babası nerede oturuyor?
يَجْلِسَانِ فِي الْغُرْفَةِ.	Odada oturuyorlar.
لِمَاذَا يَجْلِسَانِ فِي الْغُرْفَةِ ؟	Niçin odada oturuyorlar?
أَكْتُبُ الدَّرْسَ قَبْلَ النَّوْمِ.	Dersi uykudan önce yazıyorum.
مَاذَا يَفْعَلُ الطَّبِيبُ ؟	Doktor ne yapıyor?
هَلْ تَسْكُنُ وَحْدَكَ فِي الْغُرْفَةِ ؟	Odada tek başına mı oturuyorsun?
تَنْصَحُ الْمُعَلِّمَةُ التِّلْمِيذَاتِ.	Öğretmen kız öğrencilere nasihat ediyor.
تَشْكُرُ الْمُدِيرَةُ الطَّالِبَتَيْنِ.	Müdür iki öğrenciye teşekkür ediyor.
إِنَّهُنَّ يَعْرِفْنَ الْخَبَرَ.	Gerçekten onlar haberi biliyorlar.

يَفْحَصُ الطَّبِيبُ الْوَلَدَ وَ يَسْأَلُهُ عَنْ مَرَضِهِ.

Doktor çocuğu muayene ediyor ve hastalığı hakkında soruyor.

****

ALIŞTIRMALAR

1. Aşağıdaki muzâri fiilleri yukarıdaki tabloya göre çekiniz

يَعْلَمُ	bilir, biliyor	يَفْتَحُ	açar, açıyor	يَخْرُجُ	çıkar, çıkıyor
يَدْخُلُ	girer giriyor	يَذْهَبُ	gider, gidiyor	يَضْرِبُ	vurur, vuruyor
يَنْصُرُ	yardım eder	يَقْطَعُ	keser, kesiyor	يَأْكُلُ	yer, yiyor
يَشْرَبُ	içer, içiyor				

2. Aşağıdaki tabloyu tercüme ederek defterinize yazınız ve ezberleyiniz.

إِنَّهُ يَعْرِفُ الْخَبَرَ[1].	إِنَّهُمَا يَعْرِفَانِ الْخَبَرَ.	إِنَّهُمْ يَعْرِفُونَ الْخَبَرَ.
إِنَّهَا تَعْرِفُ الْخَبَرَ.	إِنَّهُمَا تَعْرِفَانِ الْخَبَرَ.	إِنَّهُنَّ يَعْرِفْنَ الْخَبَرَ.
إِنَّكَ تَعْرِفُ الْخَبَرَ.	إِنَّكُمَا تَعْرِفَانِ الْخَبَرَ.	إِنَّكُمْ تَعْرِفُونَ الْخَبَرَ.
إِنَّكِ تَعْرِفِينَ الْخَبَرَ.	إِنَّكُمَا تَعْرِفَانِ الْخَبَرَ.	إِنَّكُنَّ تَعْرِفْنَ الْخَبَرَ.
إِنِّي أَعْرِفُ الْخَبَرَ.	إِنَّنَا نَعْرِفُ الْخَبَرَ.	إِنَّنَا نَعْرِفُ الْخَبَرَ.

[1] "Gerçekten o haberi biliyor" gibi.

3. Aşağıdaki kelimeleri üçer kere defterinize yazınız.

اَلسِّكِّينُ	bıçak	اَلنَّافِذَةُ	pencere	اَلشَّجَرُ	ağaç
اَلْمَسْبَحُ	havuz	اَلْأَخُ	erkek kardeş	اَلْأُخْتُ	kızkardeş
اَلْمَدَارِسُ	okullar	اَلزَّهْرَةُ	çiçek	اَلْجُنَيْنَةُ	bahçecik, küçük bahçe
اَلرِّحْلَةُ	gezi	مَلَكَ يَمْلِكُ	sahip oldu	اَلسَّبُّورَةُ = اَللَّوْحُ	yazı tahtası
اَلْمَعْمَلُ	labrotuvar	اَلْحَائِطُ= اَلْجِدَارُ	duvar	اَلْغُرْفَةُ	oda
اَلتَّجَارِبُ	deney	رَجَعَ - يَرْجِعُ	döndü	ذَبَحَ – يَذْبَحُ	boğazladı
اَلْعَمَلُ	iş	اَلْحَيَوَانَاتُ	hayvanlar	سَبَحَ -	yüzdü
اَلْقَصَصُ	hikayeler	اَلنَّجَاحُ	başarı	اَلْعُنْوَانُ	adres
أُسْرَةٌ	aile	أُخْتٌ ج أَخَوَاتٌ	kızkardeş	شَرَحَ -	açıkladı
		شَاهَدَ - يُشَاهِدُ = رَأَى - يَرَى	gördü		

4. Aşağıdaki cümleleri tercüme ediniz.

هُمْ يَدْرُسُونَ الْعَرَبِيَّةَ – هُمْ يُنَظِّفُونَ[1] الْمَزْرَعَةَ[2] – هُمْ يَحْمِلُونَ الْبُرْتُقَالَ – اَلْأَوْلَادُ يَذْهَبُونَ إِلَى الْمَدْرَسَةِ فِي الصَّبَاحِ – أَكْتُبُ لَكَ هٰذِهِ الرِّسَالَةَ مِنَ الرِّيَاضِ– مَاذَا يَفْعَلُ الْأَوْلَادُ فِي الْحَدِيقَةِ؟ يَلْعَبُونَ وَ يَقْفِزُونَ[3]– بَعْضُ[4] الْأَوْلَادِ يَسْبَحُونَ فِي الْمَسْبَحِ وَ بَعْضُهُمْ يَلْعَبُونَ الْكُرَةَ وَ بَعْضُهُمْ يُشَاهِدُونَ الْحَيَوَانَاتِ وَ بَعْضُهُمْ يَشْرَبُونَ الْعَصِيرَ – أَنْتُمْ تَعْرِفُونَ الشَّارِعَ – أَنْتِ تَعْرِفِينَ الْعُنْوَانَ – نَحْنُ نَعْرِفُ الْمُدِيرَ – هُنَّ يَعْرِفْنَ الْبَيْتَ – هَلْ يَمْلِكُ وَالِدُكَ سَيَّارَةً ؟ –اَلتَّلَامِيذُ يَذْهَبُونَ إِلَى مَدَارِسِهِمْ فِي سَعَادَةٍ ، يَقْرَأُونَ الْكُتُبَ وَ يَكْتُبُونَ الدُّرُوسَ وَ يَعْمَلُونَ التَّجَارِبَ فِي الْمَعْمَلِ – يَذْهَبُ التَّلَامِيذُ إِلَى الْمَدْرَسَةِ لِلدِّرَاسَةِ – مَعَ مَنْ يَخْرُجُ التَّلَامِيذُ فِي الرِّحْلَةِ ؟ – يَذْهَبُ التِّلْمِيذُ إِلَى وَالِدَتِهِ فِي الْمَطْبَخِ – يَتْرُكُ أَحْمَدُ الْعَمَلَ لِلصَّلَاةِ فِي الْمَسْجِدِ – مَاذَا يَعْمَلُ

---

[1] (نَظَّفَ يُنَظِّفُ) temizledi. Mezîd (arttırılmış) fiillerdendir. 3 harfli fiilin muzârisi ise hep üstünle başlar.

[2] (اَلْمَزْرَعَةُ) tarla

[3] (– قَفَزَ) atladı, sıçradı

[4] (بَعْضُ) bazı, birkaç. Önüne geldiği kelimeyi esreler. (بَعْضُ الْأَوْلَادِ) birkaç çocuk ya da "çocukların bazısı"şeklinde tercüme edilir.

وَالِدُكَ ؟ - أَذْكُرُ رَبِّي دائِماً- تَشْرَبُ أُخْتِي الْعَصِيرَ كَثِيراً - أَغْسِلُ مَلابِسِي فِي الْعُطْلَةِ - يَكْتُبُ أَحْمَدُ رِسالَةً إِلَى أُسْرَتِهِ كُلَّ أُسْبُوعٍ[1] - اَلْمُعَلِّمُ يَشْرَحُ الدَّرْسَ لِلتَّلامِيذِ - مَاذَا تَدْرُسُ فَاطِمَةُ - يَدْرُسُ الْمُسْلِمُونَ الْقُرْآنَ الْكَرِيمَ - تَذْهَبُ أَخَوَاتِي إِلَى الْمَدْرَسَةِ بِالسَّيَّارَةِ - إِنَّكُمَا تَعْلَمَانِ الْخَبَرَ - أَيْنَ تَذْهَبُ مَعَ أَصْدِقَائِكَ ؟ لِمَاذَا تَشْرَبُ الْقَهْوَةَ كَثِيراً - مَاذَا يَحْمِلُ الْأَبُ وَ الْابْنُ ؟ هُمَا يَحْمِلانِ حَقِيبَةً- اَلْأَوْلادُ يَلْعَبُونَ الْكُرَةَ - يَنْجَحُ صَدِيقِي دائِماً فِي الْإِمْتِحانِ - يَذْهَبُ التِّلْمِيذُ إِلَى مَدْرَسَتِهِ- يَجْلِسُ التِّلْمِيذُ خَلْفَ الطَّاوِلَةِ - صَدِيقِي يَقْرَأُ الْقَصَصَ- أَخِي يَطْلُبُ النَّجاحَ - يَنْصُرُ اللّهُ الْمُسْلِمِينَ-أَنْتِ تَغْسِلِينَ الْمَلابِسَ.

5. Aşağıdaki Arapça cümleleri harekeleyip manalarını yazınız.

يخرج خالد من المدرسة - تَخْرُجُ فاطمة من البيت - هل تذهب إلى السوق؟ - هل تَذْهَبِينَ إلى السُّوق؟ - أفتح الباب في المدرسة صباحاً - نَفْتَحُ الباب في المدرسة مُبَكِّراً - من يضرب خَالَك في الْبيت ؟ - تَضْرِبُ أُخْتُكَ خَالِي فِي البيت - متى يأكل الذِّئْبُ الدَّجاجَةَ ؟ - متى تَأْكُلُ الْهِرَّةُ السَّمَكَ ؟ خالدانِ يذهبان إلى المدرسة.- فاطمتان تذهبان إلى المدرسة - الإبنان يَدْخُلانِ بَيْتَهُمَا- البنتانِ تخرجان من البيت- من أين يدخل الرجلان إلى البيت؟ - من أين تدخل البنتان إلى البيت؟ - هل تَدْخُلِينَ إلى المدرسة من الباب؟ - نَعَمْ, أدخل إلى المدرسة من الباب - متى تَذْهَبَانِ إلى المدرسة؟ - نَذْهَبُ إلى المدرسة صباحا.

6. Aşağıdaki fiillerin mâzîlerini söyleyiniz.

تَضْرِبَانِ - أَفْتَحُ - يَكْتُبُ - يَذْهَبَانِ - تَعْلَمُ - تَذْهَبَانِ - تَدْخُلِينَ

7. Aşağıdaki fiillerin muzârilerini söyleyiniz.

أَكَلَ- شَرِبْتُ - ضَرَبَا- فَتَحْتُمَا - ذَهَبَتْ - خَرَجَتَا - نَصَرْتِ

8. Aşağıdaki muzâri cemiler üzerine kurulu cümleleri harekelendirip tercüme ediniz.

الرجال يَخْرُجُونَ من المدرسة - مَتَى تَذْهَبْنَ إلى إزمير؟ - خالدون هل يضربون أُخْتَهُمْ ؟ هل تَفْتَحُونَ الْبَابَ فِي المدرسة؟ - أ تَكْتُبْنَ الدَّرْسَ مَسَاء ؟

📖📖📖📖📖📖📖📖📖📖📖

[1] (كُلَّ أُسْبُوعٍ) her hafta. (كُلَّ) kelimesi tenvinsiz gelirse önüne geldiği ismi esreler. Tenvinli gelirse (كُلٌّ) hepsi, her biri manasına gelir. Mübtedada olduğu gibi merfû durumunda gelirse (كُلُّ) nin harekesi ötre olur: (كُلُّ يَوْمٍ جَمِيلٌ) "Her gün güzeldir" gibi. Aynı şey (بَعْضُ) için de geçerlidir.

FİİL-İ MUZÂRİNİN OLUMSUZU

NEFYİ HAL (ŞİMDİKİ ZAMANIN OLUMSUZU مَا)

Muzâri fiilin başına مَا getirilmek suretiyle şimdiki yani şu andaki geçici, uzun sürmeyecek olan bir olumsuzluk yapılmış olur.

يَشْرَبُ	içiyor	مَا يَشْرَبُ	içmiyor
يَكْتُبُ	yazıyor	مَا يَكْتُبُ	yazmıyor
أَذْهَبُ	gidiyorum	مَا أَذْهَبُ	gitmiyorum

Cümle Örnekleri:

1- لِمَاذَا مَا نَذْهَبُ إِلَى مَلْعَبٍ ؟- لِمَاذَا مَا نَذْهَبُ إِلَى الْغُرْفَةِ ؟

2- هَلْ تَدْخُلُ الْأُخْتَانِ الْمُتْحَفَ ؟ لاَ ، اَلْأُخْتَانِ مَا تَدْخُلاَنِ الْمُتْحَفَ.

3- هَلْ يَلْبَسُ الْأَوْلاَدُ الْمَلاَبِسَ ؟ لاَ ، اَلْأَوْلاَدُ مَا يَلْبَسُونَهَا.

4- هَلْ تَدْخُلُ التِّلْمِيذَاتُ الصَّفَّ ؟ لاَ ، اَلتِّلْمِيذَاتُ مَا يَدْخُلْنَهُ.

5- هَلْ يَكْتُبُ الصَّحَفِيُّونَ الْقِصَّةَ ؟ لاَ ، هُمْ مَا يَكْتُبُونَهَا.

6- هَلْ يُوَزِّعُ الْمُدِيرُونَ الْجَوَائِزَ[1] ؟ لاَ ، هُمْ مَا يُوَزِّعُونَ الْجَوَائِزَ.

7- مَا أَقْرَأُ الدَّرْسَ فِي الْحَدِيقَةِ.

8- مَا يَسْمَعُ التِّلْمِيذُ الْجَرَسَ وَ مَا يَدْخُلُ الصَّفَّ.

9- أَنْتُمَا مَا تَعْمَلاَنِ وَاجِبَكُمَا.

Tercüme:

1- Niçin bir oyun sahasına gitmiyoruz? Niçin odaya gitmiyoruz ?

2- İki kız kardeş müzeye giriyor mu? Hayır, iki kızkardeş müzeye girmiyor.

3- Çocuklar elbiseleri giyiyor mu? Hayır, çocuklar onları giymiyorlar.

4- Kız öğrenciler sınıfa giriyor mu? Hayır, kız öğrenciler ona (oraya) girmiyor.

5- Gazeteciler hikayeyi yazıyor mu? Hayır, onlar onu yazmıyor.

6- Müdürler ödülleri dağıtıyor mu? Hayır, onlar ödülleri dağıtmıyor.

7- Dersi bahçede okumuyorum.

8- Öğrenci zili duymuyor ve sınıfa girmiyor.

9- İkiniz ödevinizi yapmıyorsunuz.

---

[1] (جَائِزَةٌ ج اَلْجَوَائِزُ) ödül

NEFY-İ İSTİKBAL

(GENİŞ ve GELECEK ZAMANIN OLUMSUZU لاَ)

Hem şimdiki hem de geniş zamanın olumsuzunu yapmak için muzâri fiilin başına لاَ getirilir. En çok kullanılan olumsuzluk edatı budur.

يَشْرَبُ	içer, içiyor →	لاَ يَشْرَبُ	içmez, içmiyor, içmeyecek
يَكْتُبُ	yazar, yazıyor →	لاَ يَكْتُبُ	yazmaz, yazmıyor, yazmayacak
أَذْهَبُ	giderim, gidiyorum →	لاَ أَذْهَبُ	gitmem, gitmiyorum, gitmeyeceğim

Cümle Örnekleri:

1- لاَ أَعْرِفُ مَاذَا كَتَبْتُ[1] – لِمَاذَا لاَ نَذْهَبُ إِلَى حَدِيقَةٍ ؟

2- لِمَاذَا لاَ نَذْهَبُ إِلَى مَلْعَبٍ ؟– لِمَاذَا لاَ نَذْهَبُ إِلَى الْغُرْفَةِ ؟

3- لِمَاذَا لاَ نَذْهَبُ إِلَى مَسْبَحٍ – لِمَاذَا لاَ نَذْهَبُ إِلَى الْبَيْتِ؟

4- هَلْ تَدْخُلُ الْأُخْتَانِ الْمُتْحَفَ هَذَا الْمَسَاءَ؟ لاَ ، اَلْأُخْتَانِ لاَ تَدْخُلاَنِ الْمُتْحَفَ هَذَا الْمَسَاءَ.

5- هَلْ يَلْبَسُ الْأَوْلاَدُ مَلاَبِسَهُمْ ؟ لاَ ، هُمْ لاَ يَلْبَسُونَهَا قَبْلَ الْعِيدِ.

6- هَلْ يَكْتُبُ الصَّحَفِيَّانِ الْقِصَّةَ فِي الْمَجَلَّةِ ؟ لاَ، اَلصَّحَفِيَّانِ لاَ يَكْتُبَانِهَا فِيهَا.

7- هَلْ يُوَزِّعُ[2] الْمُدِيرَانِ الْجَوَائِزَ يَوْمَ الْخَمِيسِ ؟ لاَ ، اَلْمُدِيرَانِ لاَ يُوَزِّعَانِهَا يَوْمَ الْخَمِيسِ.

8- هَلْ تَدْخُلُ التِّلْمِيذَاتُ الصَّفَّ ؟ لاَ ، هُنَّ لاَ يَدْخُلْنَ الصَّفَّ.

9- لاَ أَقْرَأُ الدَّرْسَ فِي الْحَدِيقَةِ – أَنْتُمَا لاَ تَعْمَلاَنِ وَاجِبَكُمَا.

10- أَنْتَ لاَ تَعْرِفُ أَحْمَدَ – هِيَ لاَ تَبْحَثُ عَنِ الْمَطْعَمِ.

Tercüme:

1- Ne yazdığımı bilmiyorum. Niçin bir bahçeye gitmiyoruz?

2- Niçin bir oyun sahasına gitmiyoruz? Niçin odaya gitmiyoruz?

3- Niçin bir havuza gitmiyoruz? Niçin eve gitmiyoruz?

4- İki kızkardeş bu akşam müzeye giriyor mu? Hayır, iki kızkardeş bu akşam müzeye girmiyor.

---

[1] Aslında (مَاذَا) edatu istifhamdır (soru edatıdır). Fakat yanındaki fiille birikte yan cümle olarak (لاَ أَعْرِفُ) ana cümlesine bağlanmıştır. Bu tarzdaki yan cümlecikler ana cümleye bağlanırken ...diği, dığı şeklinde tercüme edilir.

[2] (وَزَّعَ يُوَزِّعُ) dağıttı

5- Çocuklar elbiselerini giyerler mi? Hayır, onlar onu bayramdan önce giymezler.

6- İki gazeteci hikayeyi dergide yazar mı? Hayır, iki gazeteci onu orada (dergide) yazmaz.

7- İki müdür ödülleri perşembe günü dağıtır mı? Hayır, iki müdür onları perşembe günü dağıtmaz.

8- Kız öğrenciler sınıfa giriyor mu? Hayır, onlar sınıfa girmiyor.

9- Dersi bahçede okumuyorum. İkiniz ödevinizi yapmıyorsunuz.

10- Sen Ahmed'i tanımıyorsun. O (müe.) lokantayı aramıyor.

KONULARLA İLGİLİ AYETLER

1- وَالنَّجْمُ وَالشَّجَرُ يَسْجُدَانِ.

(55/RAHMÂN 6). Bitki (ya da yıldız) ve ağaç secde etmektedir.

اَلنَّجْمُ yıldız (cins cemi isim) / bitkiler اَلشَّجَرُ ağaç (cinsi)

سَجَدَ يَسْجُدُ secde etti, itaat ve inkiyad etti

2- يَخْرُجُ مِنْهُمَا اللُّؤْلُؤُ وَالْمَرْجَانُ.

(55/RAHMÂN 22). İkisinden de inci ve mercan çıkar.

خَرَجَ يَخْرُجُ خُرُوجاً çıktı[1] اَللُّؤْلُؤُ inci اَلْمَرْجَانُ mercan

3- يَا عِبَادِ لاَ خَوْفٌ عَلَيْكُمُ الْيَوْمَ وَ لاَ أَنْتُمْ تَحْزَنُونَ.

(43/ZUHRUF 68). Ey kullarım[2]! Bugün size korku yoktur, siz üzülmeyeceksiniz.

عَبْدٌ ج عِبَادٌ kul حَزِنَ – üzüldü, mahzun oldu خَوْفٌ korku, korkma[3]

Bu cümlede (يَا) nidâ harfi, nidâ harfinden sonra gelen isim (عِبَادِ) münâdâ (nidâ edilen), (لاَ) leyse (yok, değil) manasında nefy (olumsuzluk) harfidir. İkinci cümledeki (لاَ) nefy (olumsuzluk) harfi, (أَنْتُم) munfasıl zamir olarak mahallen merfû mübtedâ, (تَحْزَنُونَ) fiil cümlesi olarak haberdir.

4- أَمْ يَحْسَبُونَ أَنَّا لاَ نَسْمَعُ سِرَّهُمْ وَ نَجْوَاهُمْ ط بَلَى وَرُسُلُنَا لَدَيْهِمْ يَكْتُبُونَ.

(43/ZUHRUF 80). Yoksa, onların sırlarını ve fısıltılarını duymadığımızı mı sanıyorlar? Hayır (sandıkları gibi değil); yanlarındaki elçilerimiz (hafaza melekleri) yazmaktadır.

حَسِبَ يَحْسَبُ zannetti, var saydı (iki mef'ul alan fiillerden) أَمْ yoksa (atıf harfi)

---

1 Sözlüklerde de genellikle fiilin önce mâzîsi sonra muzârisi sonra da masdarı verilir. Mana olarak da Türkçe'dekinin aksine masdar yerine genelde mâzî fiilin manası verilir. (Bu bütün sözlükler için genel bir kural değildir.) Arapça'da masdarların isim olduğunu (خُرُوجاً) (çıkmak) masdarında olduğu gibi başlarına harf-i tarif sonlarına da tenvin alabileceğini hatırlayınız. Üçlü fiillerde masdarların hangi kalıpta geleceğini bilemeyiz. Ancak duyarak ve sözlüklerden bakmak suretiyle öğrenebiliriz.

2 (يَا عِبَادِ) kelimesinin sonundaki esre mütekellim yâ'sının kısaltılmışıdır.

3 (خَافَ يَخَافُ) fiilinin masdarıdır.

سَمِعَ يَسْمَعُ سَمْعاً سَماعاً işitti, duydu (iki masdarlı fiillerden) اَلسِّرُّ sır, gizlilik

اَلنَّجْوَى fısıldama, sır verme, fısıltı, fısıldayanlar, birbirine sır verenler (elifi maksûre zamirle birleşirken uzun elif şeklinde yazılır).

أَنَّا (نَا) + (أَنَّ) gerçekten biz

(إِنَّ) te'kîd edatı başta yazılınca hemzesi esre, ortada yazılınca hemzesi üstün olur.

Ortada bulunan (أَنَّ) ..diği, ..dığı ..eceği, acağı..manasını verir. Beraberinde bulunduğu cümleyle temel cümleye bağlanır. Burada "bizim kendilerinin sırlarını ve gizli konuşmalarını işitmiyor olduğumuzu" yan cümleciği "sanıyorlar" temel cümlesine bağlanmaktadır.

اَلرَّسُولُ ج رُسُلٌ gönderilen elçi لَدَيْهِمْ yanlarında لَدَى (zarf): yanında, katında, huzurunda

5- وَ لَقَدْ مَكَّنّاكُمْ فِي الْأَرْضِ وَ جَعَلْنا لَكُمْ فِيها مَعايِشَ ط قَلِيلاً ما تَشْكُرُونَ ع.

(7/A'RÂF 10). Andolsun ki, sizi yeryüzünde yerleştirdik ve sizin için onda birçok geçim kaynakları yaptık. Ne kadar az şükrediyorsunuz!

مَكَّنَ يُمَكِّنُ تَمْكِيناً yerleştirdi, sağlamlaştırdı, imkan (tasarruf hakkı ve kudret) verdi

جَعَلَ يَجْعَلُ جَعْلاً yarattı, icad etti قَلِيلاً ما ne kadar az (tâbir) شَكَرَ يَشْكُرُ شُكْراناً şükretti

اَلْمَعاشُ ج اَلْمَعايِشُ geçim kaynağı, geçim sağlama vakti, geçim temin etme yeri

6- ...وَ أَنْصَحُ لَكُمْ..

(7/A'RÂF, 62) . Size nasihat veriyorum..

نَصَحَ يَنْصَحُ نُصْحاً nasihat etti, öğüt verdi, iyiliğini istedi.

7- أَ	فَلا	يَنْظُرُونَ	إِلَى الْإِبِلِ	كَيْفَ	خُلِقَتْ لف.
İstifham (soru) Harfi	(فَ) harfu atf (لا) harfu nefy	Muzâri fiil - Câr mecrûr		İstifham İsmi	Fiil-i mâzî meçhûl Nâibu fâili müstetir zamir (هِيَ)

(88/GAŞİYE 17). Hala bakmazlar mı deveye, nasıl yaratıldı?

نَظَرَ يَنْظُرُ نَظَراً baktı, gördü اَلْإِبِلُ deve (cinsi), develer خَلَقَ يَخْلُقُ خَلْقاً yarattı

خُلِقَتْ yaratıldı (Mâzî meçhûlün nâib-i fâili dişi deve olduğu için müennes sigası kullanılmış) (yan cümlecikler temel cümleye ..diği..dığı şeklinde bağlanır)

8- وَ إِلَى السَّماءِ كَيْفَ رُفِعَتْ لف.

(88/GAŞİYE, 18). Ve o göğe; nasıl yükseltildi?

رَفَعَ يَرْفَعُ رَفْعاً yükseltti, kaldırdı. (Manaya dikkat çekmek için devrik cümle yapılarak harfi cer fiilden önceye alınmış).

كَيْفَ رُفِعَتْ (Ortada geldiği için) "nasıl yükseltildiğine" şeklinde çevrilebilir. (السَّمَاءُ) (gök) kelimesi semâî müennes olduğu için mâzî meçhûl (رُفِعَتْ) gelmiş.

9- وَ إِلَى الْجِبَالِ كَيْفَ نُصِبَتْ ﴿ق﴾.

(88/GAŞİYE 19). Dağlara nasıl dikildi(ğine, bakmazlar mı?)

الْجَبَلُ ج الْجِبَالُ dağ نَصَبَ يَنْصِبُ نَصْباً Dikti (ayette mazi meçhul)

10- وَ إِلَى الْأَرْضِ كَيْفَ سُطِحَتْ ﴿ق﴾.

(88/GAŞİYE 20). Ve yere; nasıl döşendi(ğine, bakmazlar mı?)

سَطَحَ يَسْطَحُ سَطْحاً açtı, döşedi, serdi, hazırladı, düzledi. (ayette mazi meçhul)

11- وَ إِذَا قُرِئَ عَلَيْهِمُ الْقُرْآنُ لاَ يَسْجُدُونَ ﴿ط﴾.

(84/İNŞİKAK 21). Onlara Kur'an okunduğu zaman secde etmiyorlar. (Secde ayeti)

إِذَا ...dığı zaman, ..ınca (zaman zarfı) قَرَأَ يَقْرَأُ قِرَاءَةً قُرْآناً okudu (2 masdarlı fiil)

الْقُرْآنُ Kur'ân-ı Kerîm, (masdar olarak; okumak, okuma, okunuş) (mecâzen namaz).

سَجَدَ يَسْجُدُ سُجُوداً secde etti, eğildi, boyun eğdi, bağlandı.

12- وَ نُفِخَ فِي الصُّورِ فَإِذَا هُمْ مِنَ الْأَجْدَاثِ إِلَى رَبِّهِمْ يَنْسِلُونَ.

(36/YÂSÎN 51). Ve Sûr'a üfürülmüş (olacak)tır. Bir de bakarsınız ki onlar kabirlerinden (diriltilerek) Rablerine koşarlar (akın ederler).

نَفَخَ يَنْفُخُ نَفْخاً üfledi الصُّورُ sur نَسَلَ يَنْسِلُ نَسْلاً koştu, akın etti

فَإِذَا هُمْ bir de bakmışsın onlar, işte bunun üzerine onlar.. (tabir) جَدَثٌ ج أَجْدَاثٌ kabir

13- لَقَدْ حَقَّ الْقَوْلُ عَلَى أَكْثَرِهِمْ فَهُمْ لاَ يُؤْمِنُونَ.

(36/YÂSÎN 7). Andolsun ki onların çoğunun üzerine (azab) söz(ü) hak oldu. Çünkü onlar iman etmiyorlar.

لَقَدْ gerçekten, hakikaten, and olsun حَقَّ يَحِقُّ حَقّاً hak oldu, gerçek oldu, hak etti

الْقَوْلُ söz (azab sözü) عَلَى أَكْثَرِهِمْ çoğunun üzerine آمَنَ يُؤْمِنُ إِيمَاناً iman etti, inandı

14- ...وَ كُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ.

(36/YÂSÎN 40). Her biri bir boşlukta yüzerler.

كُلٌّ herbiri, hepsi سَبَحَ يَسْبَحُ سَبْحاً yüzdü فَلَكٌ boşluk, yörünge

15- وَ ذَلَّلْنَاهَا لَهُمْ فَمِنْهَا رَكُوبُهُمْ وَ مِنْهَا يَأْكُلُونَ.

Fiil-i muzâri | Câr-mecrûr, (و) atıf h. | Mübt. muahhar | Haber mukaddem[1] (mahallen merfû) | Câr-mecrûr | Fiil+fâil+mef'ûl | Atıf h.

(ها)mef.ul, muttasıl zamir nasb mahallinde

(36/YÂSÎN 72). Onları (hayvanları) onlar için boyun eğdirdik. İşte onlardandır binekleri ve onlardan (gıda olarak) yerler.

ذَلَّلَ يُذَلِّلُ تَذْلِيلاً boyun eğdirdi, emrine verdi, zelil kıldı. اَلرَّكُوبُ binek

16- وَ مَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ.

Mef'ûlün b. (lafzan mecrûr, mahallen mansûb) | Zâid (manası verilmeyen ziyade) harfi cer | Câr-mecrûr Fiil+fâil+mef'ûl | Nefy Harfi | Atıf h.

(26/ŞUARÂ 127). Buna karşı sizden herhangi bir ücret istemiyorum.

17- ...وَلاَ أَعْلَمُ الْغَيْبَ وَلاَ أَقُولُ لَكُمْ إِنِّي مَلَكٌ.

(6/EN'ÂM 50). .. Ben gaybı bilmem. Ben size bir meleğim de demiyorum...

قَالَ يَقُولُ لِ (birine) dedi, söyledi لاَ أَقُولُ لَكُمْ size demiyorum

18- ...أَ فَلاَ يَعْقِلُونَ.

(36/YÂSÎN 68).. Artık akletmiyorlar mı?

عَقَلَ يَعْقِلُ عَقْلاً akıl erdirdi, akıllandı, akıl etti أَ فَلاَ hiç, hâlâ ...mı?

19- أَلاَ إِنَّهُمْ هُمُ الْمُفْسِدُونَ وَلَكِنْ لاَ يَشْعُرُونَ.

(2/BAKARA 12). Dikkat edin, onlar bozguncuların ta kendileridir, fakat farkında değillerdir.

أَلاَ dikkat edin (tenbih edatı; dikkat çekilmek istenen hususta tabir olarak kullanılır)

مُفْسِدٌ ifsat eden, bozan, bozguncu, fesatçı لَكِنْ fakat شَعَرَ يَشْعُرُ anladı, hissetti

20- أَلاَ إِنَّهُمْ هُمُ السُّفَهَاءُ وَلَكِنْ لاَ يَعْلَمُونَ.

(2/BAKARA 13). .. Dikkat edin, doğrusu onlar sefihlerdir fakat bunu bilmezler.

اَلسَّفِيهُ ج السُّفَهَاءُ beyinsiz, sefih, akılsız, aklını kullanmayan, düşük akıllı.

21- ... كَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنَ الْقُرُونِ أَنَّهُمْ إِلَيْهِمْ لاَ يَرْجِعُونَ.

(36/YÂSÎN 31). ...Onlardan önce nesillerden nicesini helâk ettik, onlar kendilerine dönmeyecek.

كَمْ .. مِنْ nice, kaç (soru değil de sayıdan kinâye olan bu (كَمْ)'e "Kem'il haberiyye" denir.)

أَهْلَكَ يُهْلِكُ إِهْلاَكاً helak etti قَبْلَهُمْ onlardan önce (muttasıl zamire birleşmiş zaman zarfı)

اَلْقَرْنُ ج اَلْقُرُونُ nesil, aynı zamanın insanları رَجَعَ يَرْجِعُ döndü

Burada (أَنَّ)'ye birleşen (هُمْ) zamiri mahallen mansûb olarak (أَنَّ)nin ismi (لاَ يَرْجِعُونَ..) (أَنَّ)nin haberidir. İlerde tekrar görülecektir.

[1] (öne geçmiş haber). Harfi cerle başlayan cümlenin mübteda olamayacağını ancak haber mukaddem olacağını hatırlayınız.

22- ...أَفَلاَ يَشْكُرُونَ.

(36/YÂSÎN 35).. Artık şükretmeyecekler mi?

23- يَوْمَ لاَ تَمْلِكُ نَفْسٌ لِنَفْسٍ شَيْئاً ۖ وَالْأَمْرُ يَوْمَئِذٍ لِلَّهِ.

(82/İNFİTÂR 19). O gün kimse kimse için bir şey'e mâlik olmaz (fayda ya da yardım veremez), emir o gün Allah'ındır!

مَلَكَ يَمْلِكُ sahip oldu, hüküm ve söz sahibi oldu

نَفْسٌ nefis, can, ruh, kimse, kendi (semâî müennes) الْأَمْرُ iş, emir (burada mübtedâ)

يَوْمَ o gün (mansûb zaman zarfı) يَوْمَئِذٍ o gün (daima mecrûrdur)

GELECEK ZAMAN

Gelecek zaman için muzâri fiilin başına سَ ve سَــوْفَ takısı getirilir. سَ takısı daha yakın bir gelecek için, سَــوْفَ takısı ise daha uzak bir gelecekte yapılacak işler için kullanılır. İki takı da .....ecek, ...acak diye tercüme edilirler. Fiilin sonunda herhangi bir değişiklik olmaz. Örnek:

سَأَذْهَبُ	gideceğim	سَتَدْخُلِينَ	gireceksin
سَتَشْرَبُ	içeceksin	سَتَأْكُلِينَ	yiyeceksin
سَتَعْلَمُونَ	bileceksiniz	سَوْفَ أَكْتُبُ	yazacağım
سَوْفَ تَعْلَمُونَ	bileceksiniz		

Cümle Örnekleri:

1- هَلْ كَتَبْتَ الدَّرْسَ أَمْسِ ؟ لاَ ، سَأَكْتُبُ الدَّرْسَ الْيَوْمَ.

2- لِمَاذَا لاَ تَلْبَسُ الْمَلاَبِسَ ؟ سَأَلْبَسُ الْمَلاَبِسَ حَالاً.

3- هَلْ سَتَعْمَلُ الْوَاجِبَ ؟ لاَ ، عَمِلْتُ الْوَاجِبَ أَمْسِ.

4- أَيْنَ سَتَذْهَبُ فِي الْعُطْلَةِ ؟ سَأَذْهَبُ فِي الْعُطْلَةِ إِلَى بَلَدِي.

5- سَوْفَ يَذْهَبُ فِي الْعُطْلَةِ إِلَى بَلَدِهِ . كَيْفَ سَوْفَ نَذْهَبُ إِلَى هُنَاكَ ؟

6- سَوْفَ أَذْهَبُ بِالدَّرَّاجَةِ – هَلْ سَتَتْرُكُ الْأُخْتَانِ حَقَّهُمَا فِي هَذِهِ الْأَرْضِ؟

7- سَتَذْهَبُ الْمُدَرِّسَةُ مِنْ هُنَا إِلَى الْبَيْتِ مُبَاشَرَةً.

8- هَلْ سَيَلْعَبُ وَحْدَهُ ؟ هَلْ سَتَأْكُلُ وَحْدَهَا ؟ هَلْ سَنَدْرُسُ وَحْدَنَا ؟

9- مَاذَا سَتَأْخُذِينَ مَعَكِ فِي السَّفِينَةِ؟ مَاذَا سَتَأْخُذَانِ مَعَكُمَا فِي الْحَقِيبَةِ ؟

10- هَلْ سَتَخْرُجُ الْأُسْرَةُ إِلَى الشَّاطِئِ الْيَوْمَ ؟ سَيَذْهَبُ زُمَلَاءُكُمْ إِلَى الْمَعْرِضِ.

11- سَنَدْخُلُ الْمَسْجِدَ ثُمَّ نُصَلِّيَ - سَنَشْتَرِي الْأَقْلَامَ ثُمَّ نَرْسُمُ.

Tercüme:

1- Dün dersi yazdın mı? Hayır, dersi bugün yazacağım.

2- Niçin elbiseleri giymiyorsun ? Elbiseleri hemen giyeceğim.

3- Ödevi yapacak mısın? Hayır, ödevi dün yaptım.

4- Tatilde nereye gideceksin? Tatilde memleketime gideceğim.

5- Tatilde memleketine gidecek. Oraya nasıl gideceğiz?

6- Bisikletle gideceğim. İki kız kardeş bu yeryüzünde hakkını terk mi edecek?

7- Öğretmen buradan doğruca eve gidecek.

8- Tek başına mı oynayacak? Tek başına mı yiyecek? Tek başımıza mı okuyacağız?

9- Gemide beraberine ne alacaksın (müe)? İkiniz çantada beraberinize ne alacaksınız?

10- Aile bugün kıyıya çıkacak mı? Arkadaşlarınız sergiye gidecek.

11- Mescide gireceğiz sonra namaz kılacağız. Kalemleri satın alıp sonra resim çizeceğiz.

****

GELECEK ZAMANLA İLGİLİ AYETLER

1- سَنَفْرُغُ لَكُمْ أَيُّهَا الثَّقَلَانِ ۚ .

(55/RAHMÂN 31.) Ey (yeryüzündeki) iki ağırlık (olan insan ve cin)! Yakında sizi (hesabınızı görmek üzere) ele alacağız.

فَرَغَ يَفْرُغُ فَرَاغًا ilgilendi, ele aldı — أَيُّهَا ey (nidâ edatı)

ثَقَلٌ ج أَثْقَالٌ ağır yük, ağırlık

اَلثَّقَلَانِ İki ağırlık (Bunlar şanları büyük olduğu veya yeryüzünde birer yük gibi olduklarından böyle isimlendirilmiştir). Nidâ edatından sonra gelen (münâdâ) tek isim merfû olduğundan, tesniyenin merfû hali getirilmiştir.

2- كَلَّا — سَوْفَ — تَعْلَمُونَ لَا .

Nefy ve kınama harfi — İstikbal Harfi — Fiil-i muzâri ma'lûm

(102/TEKÂSÜR 3). Hayır! İlerde bileceksiniz!

كَلَّا "Hayır" manasında olup kendisiyle menetme veya sakındırma yahut çirkin gösterme murat edilir. Bazen de bununla kendisinden sonra geleni isbat ve onun hakikat olduğunu tenbih ve ihtar kastedilir.

3- ثُمَّ كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ ط .

(102/TEKÂSÜR 4). Sonra (yine) hayır (sandığınız gibi değil)! İleride bileceksiniz!

4- كَلَّا سَيَعْلَمُونَ لَا .

(78/NEBE 4). Hayır! Bilecekler!

5- ثُمَّ كَلَّا سَيَعْلَمُونَ .

(78/NEBE 5). Sonra hayır! Bilecekler!

6- فَسَتَعْلَمُونَ كَيْفَ نَذِيرِ .

(67/MÜLK 17). Benim uyarımın nasıl olduğunu yakında bileceksiniz.

اَلنَّذِيرُ uyarma, uyarı. نَذِيرِ nin aslı نَذِيرِي dir. Esre harekesi, düşen ي nin işareti olarak (benim uyarım anlamında) mütekellim ya'sı olduğunu ifade eder.

7- وَهُمْ مِنْ بَعْدِ غَلَبِهِمْ سَيَغْلِبُونَ ۙ .

(30/RÛM, 3). ... Onlar (bu) yenilgilerinden sonra galip geleceklerdir.

غَلَبٌ yenilgi

غَلَبَ يَغْلِبُ غَلَباً galib geldi, yendi, üstün geldi

مِنْ بَعْدِ ...den sonra. Diğer zarflarda olduğu gibi bir zarf olan (بَعْدِ) kelimesinden sonra gelen isim esre olur.

مِنْ بَعْدِ غَلَبِهِمْ yenilgilerinden sonra

8- قَالَ سَلَامٌ عَلَيْكَ ۖ سَأَسْتَغْفِرُ لَكَ رَبِّي ۖ ...

(19/MERYEM, 47). (İbrahim:) "Selam sana, senin için Rabbimden bağışlanma dileyeceğim...

سَلَامٌ selâm, sulh, esenlik, barış.

اِسْتَغْفَرَ يَسْتَغْفِرُ اِسْتِغْفَاراً ... den mağfiret diledi, af istedi.

سَأَسْتَغْفِرُ mağfiret dileyeceğim (arttırılmış fiiller ileride gelecektir)

9- قَالَ سَوْفَ أَسْتَغْفِرُ لَكُمْ رَبِّي ۖ إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ .

(12/YÛSUF, 98). (Ya'kub:) «Sizin için Rabbimden (şimdi değil de ileride) bağışlanma dileyeceğim. Doğrusu O çok bağışlayan, çok merhametli olandır» dedi.

اَلْغَفُورُ çok bağışlayan, çok bağışlayıcı, mağfireti bol olan

اَلرَّحِيمُ çok acıyan, çok merhamet eden

****

ALIŞTIRMALAR

1. Aşağıdaki kelimeleri üçer kere yazınız.

حَضَرَ يَحْضُرُ	geldi	اِنْتَظَرَ يَنْتَظِرُ	bekledi	تَوَضَّأَ يَتَوَضَّأُ	abdest aldı
أَحْضَرَ يُحْضِرُ	getirdi	سَافَرَ يُسَافِرُ	yolculuk yaptı	صَلَّى يُصَلِّي	namaz kıldı
نُحْضِرُ	biz getiririz	اَلْعَاصِمَةُ	başkent	اَلْقَادِمَةُ	gelen-gelecek
يُحْضِرُ[1]	o getirir	غَداً	yarın	اِشْتَرَى يَشْتَرِي	satın aldı
أُحْضِرُ	ben getiririm	تُحْضِرُ	sen getirirsin	حَجَّ يَحُجُّ	haccetti

[1] (حَضَرَ) geldi (أَحْضَرَ) getirdi fiilleri arasındaki fark; muzaraat harfinin üçlü fiilde üstünle, dörtlü (dört harfli) fiilinde ötre ile bağlanmasıdır.

2. Aşağıdaki cümleleri tercüme ediniz.

مَاذَا سَتُحْضِرُ ؟ سَأُحْضِرُ الْكِتَابَ - وَ أَنَا سَأُحْضِرُ الْقَلَمَ - سَيَتَوَضَّأُ التَّلَامِيذُ بِالْمَاءِ - مَعَ مَنْ سَتَذْهَبُ ؟ سَأَذْهَبُ وَحْدِي - سَأَرْجِعُ إِلَى الْبَيْتِ بَعْدَ سَاعَةٍ - سَأَرْجِعُ إِلَى غُرْفَتِي بَعْدَ سَاعَةٍ - سَيَرْجِعُ مُحَمَّدٌ إِلَى بَلَدِهِ بَعْدَ سَنَةٍ - سَتَرْجِعُونَ إِلَى بَيْتِكُمْ بَعْدَ شَهْرٍ - هَلْ سَيَذْهَبُ التِّلْمِيذَانِ إِلَى الْمَلْعَبِ؟ - اَلطَّبِيبَةُ سَتَحْضُرُ إِلَيْكِ - هَلْ سَيَعْمَلَانِ وَحْدَهُمَا - سَوْفَ أَذْهَبُ هَذَا الشَّهْرَ مَعَ وَالِدِي - سَوْفَ تَذْهَبُ هَذَا الْأُسْبُوعَ مَعَ أَخِي - سَوْفَ أَذْهَبُ هَذِهِ السَّنَةَ مَعَ خَالَتِي - سَوْفَ أَذْهَبُ هَذَا الشَّهْرَ مَعَ خَالِي - سَوْفَ أَحُجُّ هَذَا الشَّهْرَ مَعَ وَالِدِي - سَأَذْهَبُ إِلَى الْعَاصِمَةِ غَداً إِنْ شَاءَ اللّٰهُ - هَلْ سَيَنْتَظِرُونَ وَحْدَهُمْ ؟ - هَلْ سَتُسَافِرِينَ وَحْدَكِ؟

3. Aşağıdaki fiillerin gramerdeki isimlerinin ne olduğunu söyleyiniz.

مَا يَكْتُبُ-لا تَنْصُرْنَ-سَتَدْخُلَانِ-مَا يَذْهَبَانِ-سَوْفَ يَعْلَمُ-دَخَلْنَا-لا تَقْتُلُونَ-مَا أَشْرَبُ

4. Yukarıda verilen ayetleri yazıp gelecek zamanla ilgili bölümleri belirtiniz. Meallerine bakarak Arapça'larını yazıncaya kadar çalışınız.

📖📖📖📖📖📖📖📖📖📖

TE'KİD-İ NEFY-İ İSTİKBAL
(GELECEK ZAMANIN KESİNLİKLE OLUMSUZU)

Muzâri fiilin başına لَنْ takısı getirilirse hem fiilin sonunu nasbeder (fetha yapar) hem de kesin olumsuz yaparak işin gelecekte kesinlikle meydana gelmeyeceğini belirtir.

يَكْتُبُ yazar لاَ يَكْتُبُ yazmayacak, yazmıyor لَنْ يَكْتُبَ hiç, asla yazmayacak

Yapılışı: Müfred müzekker, müfred müennes ve mütekellimlerde son harf üstün okunur.

يَكْتُبُ yazar

لَنْ يَكْتُبَ asla yazmayacak (müfred müzekker-gâib)

لَنْ تَكْتُبَ asla yazmayacak (müfred müennes- gâibe)

لَنْ تَكْتُبَ asla yazmayacaksın(müfred müz. muhatap)

لَنْ أَكْتُبَ asla yazmayacağım (mütekellim vahde)

لَنْ نَكْتُبَ asla yazmayacağız (mütekellim cemi)

Diğer fiillerdeki ن lar gâibe cemi müennes ve muhâtaba cemi müennes nunları hariç düşer:

لَنْ يَكْتُبُوا asla yazmayacaklar لَنْ يَكْتُبْنَ asla yazmayacaklar

Çekim Tablosu

Cemi	Tesniye	Müfred	
لَنْ يَكْتُبُوا	لَنْ يَكْتُبَا	لَنْ يَكْتُبَ	Gâib
(Onlar) asla yazmayacaklar	(O ikisi) asla yazmayacak	(O) asla yazmayacak	
لَنْ يَكْتُبْنَ	لَنْ تَكْتُبَا	لَنْ تَكْتُبَ	Gâibe
لَنْ تَكْتُبُوا	لَنْ تَكْتُبَا	لَنْ تَكْتُبَ	Muhatap
(Sizler) asla yazmayacaksınız	(İkiniz) asla yazmayacaksınız	(Sen) asla yazmayacaksın	
لَنْ تَكْتُبْنَ	لَنْ تَكْتُبَا	لَنْ تَكْتُبِي	Muhâtaba
لَنْ نَكْتُبَ	لَنْ نَكْتُبَ	لَنْ أَكْتُبَ	Mütekellim
(Bizler) asla yazmayacağız	(İkimiz) asla yazmayacağız	(Ben) asla yazmayacağım	

*Meçhûlleri fiil-i muzârinin meçhûlu gibidir.

لَنْ يُكْتَبَ asla (hiç) yazılmayacak لَنْ يُكْتَبُوا asla (hiç) yazılmayacaklar

Meçh. Muz. fiil / Nefy ve nasb harfi ya da tekid-i nefy-i istikbal harfi[1]

Cümle Örnekleri:

1- لَنْ أَخْرُجَ الْيَوْمَ إِلَى الْحَدِيقَةِ – لَنْ أَرْجِعَ الْيَوْمَ إِلَى الْبَيْتِ.

2- لَنْ أَكْتُبَ الْيَوْمَ إِلَى صَدِيقِي – لَنْ أُسَافِرَ الْيَوْمَ إِلَى الْعَاصِمَةِ.

3- هَلْ سَتَذْهَبُ إِلَى السُّوقِ ؟ لاَ ، لَنْ أَذْهَبَ إِلَى السُّوقِ الْيَوْمَ.

4- إِلَى أَيْنَ سَتَذْهَبُ إِذَنْ[2] ؟ سَأَذْهَبُ مُبَاشَرَةً مِنْ هُنَا إِلَى الْمَسْجِدِ.

5- أَ لَنْ تَذْهَبَ لِلصَّلاَةِ ؟ بَلَى ، سَأَذْهَبُ.

6- أَ لَنْ تَذْهَبَ لِلْإِفْطَارِ؟ بَلَى ، سَأَذْهَبُ.

7- لَنْ يَتْرُكَ بَعْضُ الْمُسْلِمِينَ الصَّلاَةَ.

8- اَلْبِنْتَانِ لَنْ تَفْتَحَا النَّوَافِذَ – اَلْوَلَدَانِ لَنْ يَلْعَبَا فِي الشَّارِعِ.

9- اَلتِّلْمِيذَاتُ لَنْ يَلْعَبْنَ فِي الصَّالَةِ – اَلتَّلاَمِيذُ لَنْ يَلْعَبُوا فِي الصَّالَةِ.

10- لَنْ يَفْشَلَ الطَّالِبُ فِي الْإِمْتِحَانِ.

[1] Bu tür takı ya da edatlara "harf" denmesinin sebebi tek başına bir anlam ifade etmeyişi sebebiyledir.

[2] (إِذَنْ = إِذًا) o halde, o zaman

Tercüme:

1- Bugün bahçeye hiç çıkmayacağım. Bugün hiç eve dönmeyeceğim.
2- Bugün arkadaşıma hiç yazmayacağım. Bugün asla (hiç) başkente yolculuk etmeyeceğim.
3- Çarşıya gidecek misin? Hayır, bugün asla çarşıya gitmeyeceğim.
4- Nereye gideceksin o zaman? Buradan doğruca mescide gideceğim.
5- Namaz için hiç gitmeyecek misin? Bilakis, gideceğim.
6- İftar için hiç gitmeyecek misin? Bilakis, gideceğim.
7- Bazı müslümanlar namazı asla terketmeyecek.
8- İki kız pencereleri asla (hiç) açmayacak- İki çocuk (hiç) asla caddede oynamayacak.
9- Kız öğrenciler hiç salonda oynamayacak. Erkek öğrenciler hiç salonda oynamayacak.
10- Öğrenci imtihanda hiç başarısız olmayacak.

****

TEKİD-İ NEFY-İ İSTİKBAL İLE İLGİLİ AYETLER

1- وَلَنْ يَنْفَعَكُمُ الْيَوْمَ إِذْ ظَلَمْتُمْ أَنَّكُمْ فِي الْعَذَابِ مُشْتَرِكُونَ .

(43/ZUHRUF, 39). (Bu şekilde söyleyerek pişman olmanız) bugün size asla fayda vermeyecek; çünkü zulmetmiştiniz, doğrusu siz azabda ortaklarsınız.

نَفَعَ يَنْفَعُ نَفْعاً fayda verdi, faydası oldu — اَلْعَذَابُ azab, işkence

إِذْ ...için/hani, bir zamanlar (zaman zarfi) — ظَلَمَ يَظْلِمُ ظُلْماً zulmetti, haksızlık etti

مُشْتَرِكٌ ج مُشْتَرِكُونَ iştirak eden, katılan, ortak olan

2- لَنْ يَنَالَ اللَّهَ لُحُومُهَا وَ لاَ دِمَاؤُهَا وَلَكِنْ يَنَالُهُ التَّقْوَى مِنْكُمْ ...

Câr-mecrûr	Fâil	Mef.+Fiil	Atıf h.	Ma'tûf	Nefy harfi	Atıf h.	Fâil	Mukaddem mef'ûl	Mansûb muz. f.	Nefy ve nasb harfi

(22/HAC, 37). Onların (kurban edilen hayvanların) ne etleri ve ne de kanları asla Allah'a ulaşmayacaktır. Fakat sizden O'na (Allah'a) takva ulaşır.

نَالَ يَنَالُ نَيْلاً erişti, ulaştı — لَحْمٌ ج لُحُومٌ et

دَمٌ ج دِمَاءٌ kan, kesilmekle akıtılan kan — لَكِنْ fakat, ama

اَلتَّقْوَى korunma, sakınma (şer'î lisanda Allah'ın azabından korkup sakınma)

3- قَالُوا يَا مُوسَى إِنَّا لَنْ نَدْخُلَهَا أَبَدًا ...

(5/MÂİDE, 24). "Ey Musa! Ebediyyen biz asla oraya (o kasabaya) girmeyeceğiz." dediler.

يَا ey! (nidâ edatı) — أَبَدًا ebediyyen, sürekli (zaman zarfi) — إِنَّا gerçekten biz

4- ... يَا مُوسَى لَنْ نَصْبِرَ عَلَى طَعَامٍ وَاحِدٍ ...

(2/BAKARA, 61). (Hani siz bir zamanlar verilen nimetlere karşılık): "Ey Mûsâ! Bir tek yemeğe asla sabretmeyeceğiz. ..." (dediniz).

صَبَرَ يَصْبِرُ صَبْراً sabretti, dayandı, tahammül gösterdi — وَاحِدٌ bir, tek (çeşit)

****

ALIŞTIRMALAR

1. Aşağıdaki fiilleri te'kîd-i nefy-i istikbale (gelecek zamanın kesin olumsuzuna) çeviriniz. İkisinin de manalarını söyleyiniz.

مَا يَكْتُبُ – لا يَفْتَحُونَ – لاَ تَرْجِعَانِ – لاَ تَقْتُلُ – مَا يَضْرِبْنَ – لا تَنْصُرْنَ – لا تَضْرِبُ – مَا يَدْخُلُونَ

2. Aşağıdaki kelimeleri konuyla ilgili birer cümlede kullanınız.

جَبَلٌ	dağ	قَمَرٌ	ay	اَلْاِسْتِرَاحَةُ	istirahat, dinlenme
تُرَابٌ	toprak	كُوبٌ	bardak	عَمِلَ –	yaptı, amel etti
دُبٌّ	ayı	سَنَةٌ	sene	عَصِيرُ الْبُرْتُقَالِ	portakal suyu
كَانَ يَكُونُ	oldu, idi	كَسَرَ	kırdı	قَطَعَ يَقْطَعُ	kesti
حَكَمَ –	hükmetti	يَدٌ	el	عَصِيرٌ	meyve suyu
خَلَقَ –	yarattı	لَيْلٌ	gece	حَسِبَ يَحْسِبُ يَحْسَبُ	saydı, zannetti
سَمِعَ –	işitti	نَهَارٌ	gündüz	كَذَبَ –	yalan söyledi
يَمِينٌ	sağ	اَلسِّكِّينُ	bıçak	اَلسَّفَرُ	yolculuk
يَسَارٌ	sol	اَلْقِرَاءَةُ	okuma	اَلْغَابَةُ	orman

3. Aşağıdaki fiilleri te'kîd-i nefy-i istikbale çeviriniz.

يَضْرِبُ – يَقْطَعُ – يَفْتَحُ – يَعْلَمُ – يَنْصُرُ – يَقْتُلُ – يَحْسِبُ

4. Aşağıdaki cümleleri tercüme ediniz.

أَ لَنْ تَذْهَبَ لِلْعَمَلِ؟ بَلَى ، سَأَذْهَبُ – أَ لَنْ تَذْهَبَ لِلسَّفَرِ؟ بَلَى ، سَأَذْهَبُ – أَ لَنْ تَذْهَبَ لِلْاِسْتِرَاحَةِ؟ بَلَى ، سَأَذْهَبُ – لَنْ يَدْخُلَ الْكَافِرُ الْجَنَّةَ – لَنْ يَكْذِبَ عَلِيٌّ – مُحَمَّدٌ لَنْ يَقْطَعَ الشَّجَرَةَ – أَ لَنْ تَذْهَبَ لِلْقِرَاءَةِ ؟ بَلَى ، سَأَذْهَبُ – لَنْ تَذْهَبَ الْمَرْأَةُ إِلَى الْغَابَةِ .

5. Yukarıda verilen ayetlerde yer alan te'kîd-i nefy-i istikbal bölümlerini Arapça ve Türkçeleriyle birlikte yazınız. Ayetleri defterinize yazıp meallerine bakarak Arapça'larını yazıncaya kadar çalışınız.

FİİL-İ MUZÂRİNİN MEÇHÛLU

Fiil-i muzârinin meçhûl yapılması için muzâri harf ötre, fiilin sondan bir önceki harfi üstün okunur. Örnek:

يَكْتُبُ	yazar →	يُكْتَبُ	yazılır, yazılıyor
يَشْرَبُ	içer →	يُشْرَبُ	içilir, içiliyor
يَفْتَحُ	açar →	يُفْتَحُ	açılır, açılıyor
يَضْرِبُ	döver →	يُضْرَبُ	dövülür, dövülüyor
يَعْلَمُ	bilir →	يُعْلَمُ	bilinir, biliniyor
يَأْكُلُ	yer →	يُؤْكَلُ	yenilir, yeniliyor

Muzâri meçhûl fiil cümlesinde de, mâzî meçhûlde olduğu gibi fâil yerine cümlenin mef'ûlü, nâibi fâil olur:

يَكْتُبُ التِّلْمِيذُ الدَّرْسَ. Öğrenci dersi yazıyor

يُكْتَبُ الدَّرْسُ Ders yazılıyor

Naibi fâil (son harekesi ötre)

يَعْرِفُ النَّاسُ الْمُخْلِصِينَ بِأَعْمَالِهِمْ. – يُعْرَفُ الْمُخْلِصُونَ بِأَعْمَالِهِمْ.

Muzâri ma'lûm f. | Fâil | Mef'ûl | Mef'ûl b. ga. s. | Muzâri meçhûl f | Nâibu Fâil | Câr-mecrûr

İnsanlar ihlaslıları (samimileri) işleriyle tanır. İhlaslılar işleriyle tanınır.

اَلنَّاسُ يَعْرِفُونَ الْمُخْلِصِينَ بِأَعْمَالِهِمْ. – اَلْمُخْلِصُونَ يُعْرَفُونَ بِأَعْمَالِهِمْ.

Mübtedâ | Fâil | Muzâri ma'lûm f. | Câr-mecrûr | Mübtedâ | Muzâri meçhûl f. | Câr-mecrûr

Haber (fiil cümlesi) — Haber (fiil cümlesi)

İnsanlar ihlaslıları (samimileri) işleriyle tanır. İhlaslılar işleriyle tanınır.

Cümle Örnekleri:

1- يَنْصُرُ اللّٰهُ الْمُسْلِمِينَ – يُنْصَرُ الْمُسْلِمُونَ.

2- عَرَفْنَا كَيْفَ يَحْفُرُ[1] الْمُهَنْدِسُونَ الْآبَارَ[2] – عَرَفْنَا كَيْفَ تُحْفَرُ الْآبَارُ.

3- فَهِمْنَا كَيْفَ يَجْمَعُ الصَّحَفِيُّونَ الْأَخْبَارَ – فَهِمْنَا كَيْفَ تُجْمَعُ الْأَخْبَارُ.

4- فَحَصَ الطَّبِيبُ الْمُدَرِّسِينَ فِي الْمُسْتَشْفَى – اَلْمُدَرِّسُونَ يُفْحَصُونَ هُنَاكَ.

5- تَنْصَحُ الْمُعَلِّمَةُ التِّلْمِيذَاتِ = التِّلْمِيذَاتُ يُنْصَحْنَ.

---

1 (حَفَرَ –) kazdı

2 (بِئْرٌ ج آبَار) kuyu

6- تَشْكُرُ الْمُدِيرَةُ الطَّالِبَتَيْنِ – اَلطَّالِبَتَانِ تُشْكَرَانِ.

7- يَكْسِبُ الْفَرِيقُ الْمُبَارَاةَ فِي آخِرِ لَحْظَةٍ – تُكْسَبُ الْمُبَارَاةُ فِي آخِرِ لَحْظَةٍ.

8- يُؤْخَذُ الْكِتَابَانِ – تُفْهَمُ الْقِصَّتَانِ – يُتْرَكُ الْعَمَلُ لِلصَّلَاةِ.

9- تَشْرَحُ الْأُسْتَاذَةُ الدَّرْسَيْنِ – يُشْرَحُ الدَّرْسَانِ.

Tercüme:

1- Allah müslümanlara yardım ediyor. Müslümanlara yardım ediliyor.
2- Mühendislerin kuyuları nasıl kazdığını öğrendik (bildik). Kuyuların nasıl kazıldığını öğrendik.
3- Gazetecilerin haberleri nasıl topladığını anladık. Haberlerin nasıl toplandığını anladık.
4- Doktor hastanede öğretmenleri muayene etti. Öğretmenler orada muayene ediliyor.
5- Öğretmen kız öğrencilere nasihat ediyor. Kız öğrencilere nasihat ediliyor.
6- Müdür iki öğrenciye teşekkür ediyor. İki öğrenciye teşekkür ediliyor.
7- Takım maçı son anda kazanıyor. Maç son anda kazanılıyor.
8- İki kitap alınıyor. İki hikaye anlaşılıyor. İş namaz için terkediliyor.
9- Hoca iki dersi açıklıyor. İki ders açıklanıyor.

FİİL-İ MUZÂRİNİN MEÇHÛLÜ ve GEÇMİŞ KONULARLA İLGİLİ AYETLER

1- وَإِنَّهُ لَذِكْرٌ لَكَ وَلِقَوْمِكَ ۚ وَسَوْفَ تُسْأَلُونَ .

(43/ZUHRUF, 44). Doğrusu o (Kur'an) senin ve kavmin için bir zikirdir, (ondan) sorulacaksınız (sorumlu tutulacaksınız).

ذِكْرٌ hatırlayış, öğüt. (Buradaki manası; inzal edilmiş kitap, Kur'ân). Kelimenin başındaki lam tekit içindir.

قَوْمٌ kavim, topluluk سَأَلَ يَسْأَلُ sordu

2- أَ تُتْرَكُونَ فِي مَا هَاهُنَا آمِنِينَ ۙ .

(26/ŞUARÂ, 146). Burada güvende olarak bırakılacak mısınız?

تَرَكَ يَتْرُكُ تَرْكًا terketti, bıraktı. فِي مَا هَاهُنَا işte burada (هَا tenbih için gelmiştir.)

آمِنٌ ج آمِنِينَ emin, korkusuz olanlar, güvende olanlar.

3- فَيَوْمَئِذٍ لَا يُسْأَلُ عَن ذَنبِهِ إِنسٌ وَلَا جَانٌّ ۚ .

(55/RAHMÂN, 39). İşte o gün ne insanlara ne cinlere günahından sorulmaz.

اَلذَّنْبُ ج ذُنُوبٌ günah, suç إِنسٌ insanlar

جَانٌّ cinler, görülmeyen, gizli, canlı, şuurlu mahluklar

4- يُعْرَفُ الْمُجْرِمُونَ بِسِيمَاهُمْ فَيُؤْخَذُ بِالنَّوَاصِي وَالْأَقْدَامِ ۚ .

(55/RAHMÂN, 41). Suçlular çehreleriyle tanınır, akabinde perçemlerinden ve ayaklarından yakalanır.

يُعْرَفُ (عَرَفَ يَعْرِفُ) bilinir, tanınır سِيمَا çehre, sima

قَدَمٌ ج اَلْأَقْدَامُ ayak — اَلْمُجْرِمُ ج اَلْمُجْرِمُونَ günah işleyen, suçlu

يُؤْخَذُ (أَخَذَ يَأْخُذُ) alınır (ayetteki mana:) tutulur, yakalanır

اَلنَّاصِيَةُ ج اَلنَّوَاصِي kâkül, perçem (Ayette geçen perçemlerle ayaklardan tutulmaktan maksat yakapaça edilip cehenneme atmaktır).

5- إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُم بِأَنَّ لَهُمُ الْجَنَّةَ ط

(9/TEVBE, 111). Gerçek şu ki, Allah müminlerden, canlarını ve mallarını, kendilerinin olacak cennet (karşılığı) ile satın almıştır.

مَالٌ ج أَمْوَالٌ mal — اَلنَّفْسُ ج اَلْأَنْفُسُ can — اِشْتَرَى يَشْتَرِي اِشْتِرَاءً satın aldı

6- ... أَنَّهُمْ يُفْتَنُونَ فِي كُلِّ عَامٍ مَرَّةً أَوْ مَرَّتَيْنِ ثُمَّ لاَ يَتُوبُونَ وَلاَ هُمْ يَذَّكَّرُونَ .

(9/TEVBE, 126). Onlar, her yılda bir veya iki defa (içyüzlerini açığa çıkaracak durumlarla) imtihan edildiklerini (görmüyorlar mı?) Sonra da tevbe etmezler ve ibret almazlar.

فَتَنَ يَفْتِنُ فَتْناً فُتُوناً imtihan etti, denedi, eziyet etti, ateşe attı

عَامٌ yıl, sene — يُفْتَنُونَ imtihan ediliyorlar

مَرَّتَانِ مَرَّتَيْنِ iki kere (damme ve üstün-esre hali) — مَرَّةٌ bir kere, defa, kez.

تَذَكَّرَ يَتَذَكَّرُ تَذَكُّراً hatırladı, öğüt aldı, ibret aldı — تَابَ يَتُوبُ tevbe etti.

يَتَذَكَّرُونَ öğüt alıyorlar — يَذَّكَّرُونَ 'nin aslı

7- ثُمَّ لَتُسْأَلُنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ .

Atıf harfi — F.muzâri meçhûl — Zaman zarfi — harfi cer — Mecrûr isim

(لَ) Kasem (yemin) harfi

(102/TEKÂSÜR, 8). Sonra o gün, (dünyada yararlandığınız) nimetlerden muhakkak sorguya çekileceksiniz.

لَتُسْأَلُنَّ muhakkak sorulacaksınız (Fiilin başındaki lâm te'kîd lâmı, sonundaki şeddeli nun da te'kit nûnudur. Manayı kuvvetlendirmek için kullanılır. Cemi müennes nunları hariç te'kîd nûnundan önceki harfin yani fiilin son harfinin harekesi üstün ise müfred oluşu, ötre ise cemi oluşunu gösterir. Burada ötre olup cemidir. Ayetlere has açıklanarak konu dışı verilen bu bilgiler ilerideki yerlerinde konuların daha iyi anlaşılmasına yardımcı olacaktır. İsimler başa gelen (إِنَّ) ile fiiller sona gelen şeddeli nun ile tekit yapılır.)

اَلنَّعِيمُ nimet, çok nimet, rahat yaşayış, bolluk

8- ... سَتُكْتَبُ شَهَادَتُهُمْ وَيُسْأَلُونَ .

(43/ZUHRUF, 19). Onların şahidlikleri yazılacak ve sorguya çekileceklerdir.

****

ALIŞTIRMALAR

1. Aşağıdaki cümleleri tercüme ediniz.

1. تَشْرَبُ الْمَرِيضَةُ الدَّوَاءَ.
2. يُشْرَبُ الدَّوَاءُ.
3. شَكَرَ حَسَنٌ الْمُدَرِّسِينَ.
4. شُكِرَ الْمُدَرِّسُونَ.
5. يَفْهَمُ التَّلَامِيذُ الدُّرُوسَ.
6. تُفْهَمُ الدُّرُوسُ.
7. كَتَبَتْ لَيْلَى رِسَالَتَيْنِ.
8. كُتِبَتْ رِسَالَتَانِ.
9. أَكَلَ أَحْمَدُ التُّفَّاحَةَ.
10. أُكِلَتِ التُّفَّاحَةُ.
11. يَقْرَأُ الطُّلَّابُ الْقِصَّةَ.
12. تُقْرَأُ الْقِصَّةُ.
13. كَتَبَتْ فَاطِمَةُ الدَّرْسَيْنِ.
14. كُتِبَ الدَّرْسَانِ.
15. يَرْسُمُ الطَّالِبُ الصُّورَةَ فِي الْحَدِيقَةِ.
16. تُرْسَمُ الصُّورَةُ فِي الْحَدِيقَةِ.
17. تَأْخُذُ الْمُعَلِّمَةُ الدَّفْتَرَ مِنَ التِّلْمِيذِ.
18. يُؤْخَذُ الدَّفْتَرُ مِنَ التِّلْمِيذِ.
19. رَكِبَ عُمَرُ الدَّرَّاجَةَ.
20. رُكِبَتِ الدَّرَّاجَةُ.
21. فَتَحَ مَحْمُودٌ الْبَابَ.
22. فُتِحَ الْبَابُ.
23. يَفْحَصُ الطَّبِيبُ الْمَرِيضَاتِ.
24. تُفْحَصُ الْمَرِيضَاتُ.
25. يَجْعَلُ اللَّهُ الْأَرْضَ مَسْكَناً لِلْإِنْسَانِ.
26. تُجْعَلُ الْأَرْضُ مَسْكَناً لِلْإِنْسَانِ.
27. تَكْتُبُ فَاطِمَةُ الدَّرْسَيْنِ.
28. يُكْتَبُ الدَّرْسَانِ.

2. Aşağıdaki Arapça soruların cevabını Arapça veriniz.

1- هَلْ تَذْهَبِينَ إِلَى الْمَدْرَسَةِ ؟
2- لِمَاذَا تَذْهَبِينَ إِلَى الْمَدْرَسَةِ ؟
3- أَيْنَ وَجَدَ عَمُّكَ قَلَمِي؟
4- مَنْ يَفْتَحُ النَّافِذَةَ فِي الْغُرْفَةِ؟

3. Aşağıdaki cümlelerin Türkçe'sine bakarak Arapça'sını, Arapça'sına bakarak Türkçe'sini yazınız.

مَا اسْمُكُمْ ؟ İsminiz (adınız) nedir?

اِسْمِي رَمَضَانُ. İsmim Ramazan'dır.

مَا اسْمُكَ ؟ Adın ne?

اِسْمِي مَحْمُودٌ. Adım Mahmut'tur.

مَاذَا تَأْكُلُونَ فِي بَيْتِكُمْ؟ Evinizde ne yiyorsunuz?

نَأْكُلُ الْخُبْزَ وَاللَّحْمَ فِي بَيْتِنَا. Evimizde ekmek ve et yiyoruz.

مَتَى تَذْهَبْنَ إِلَى الْمَدْرَسَةِ؟	Okula ne zaman gidiyorsunuz?
نَذْهَبُ إِلَى الْمَدْرَسَةِ صَبَاحاً.	Okula sabahleyin gidiyoruz.
لِمَنْ تَكْتُبُونَ الرِّسَالَةَ؟	Mektubu kime yazıyorsunuz?
أَكْتُبُ الرِّسالَةَ لِعَمِّي.	Mektubu amcama yazıyorum.
مِمَّنْ أَخَذْتَ دَرْسَكَ.	Dersini kimden aldın?
أَخَذْتُ دَرْسِي مِنْ أَخِي.	Dersimi kardeşimden aldım.
لِمَاذَا تَذْهَبُونَ إِلَى الْمَدْرَسَةِ؟	Okula niçin gidiyorsunuz?
أَذْهَبُ إِلَيْهَا لأَخِي.	Oraya kardeşim için gidiyorum.
مَا هٰذَا ؟ هٰذَا قَلَمٌ	Bu nedir? (müz.) Bu kalemdir.
مَا هٰذِهِ؟ هٰذِهِ بِنْتٌ.	Bu nedir? (müe.) Bu kızdır.
مَا هٰذِهِ؟ هٰذِهِ نَافِذَةٌ.	Bu nedir? Bu penceredir.
مِمَّنْ تَأْخُذُ الرِّسَالَةَ؟	Mektubu kimden alıyorsun?
آخُذُ الرِّسَالَةَ مِنْ خَالِي.	Mektubu dayımdan alıyorum.
مَعَ مَنْ تَذْهَبُ إِلَى الْمَدْرَسَةِ؟	Okula kimin ile gidiyorsun?
أَذْهَبُ إِلَيْهَا مَعَ أَبِي.	Oraya babamla gidiyorum.
هَلْ يُذْهَبُ إِلَى الْمَدْرَسَةِ مِنْ هَذَا الزُّقَاقِ؟	Bu sokaktan okula gidiliyor mu?

4. Aşağıdaki cümlelerin Arapça'larını yazınız.

1. Bahçeye kiminle girdiniz?
2. Talebeler okula niçin yazılıyorlar?
3. Arkadaşın kalemi kimin için aldı?
4. Adamlar çarşıdan ne zaman dönüyorlar?
5. Okulda ne yeniliyor?
6. Çarşıda niçin su içilmiyor?
7. Okuldan ne zaman çıktınız?
8. Kalemleri kimden aldınız?
9. Okulda ne yazıyorsunuz?

5. Yukarıda verilen fiil-i muzârinin meçhûlu ile ilgili kelimeleri Arapça ve Türkçeleriyle birlikte yazınız. Ayetleri kelimeleriyle birlikte defterinize yazıp meallerine bakarak Arapça'sını söyleyinceye kadar çalışınız.

FİİL-İ MUZÂRİNİN CEZİM YAPILMASIYLA ELDE EDİLEN ZAMANLAR

I) CAHD-I MUTLAK
(MAZİ FİİLİN KESİN OLUMSUZ HALİ)

Muzâri fiilin başına لَمْ takısı getirilip, fiilin son harfinin cezim yapılmasıyla gerçekleşir. Fiilin manasını mâzîde (geçmişte) olumsuz yapar. Bir işin şu ana kadar olmadığını ve bundan sonra da olmayacağını belirtir. Muzârinin başına getirilen bu edatla fiilde üç değişiklik olur:

a) Anlamı olumsuz olur. Bu olumsuzluk kalıcıdır ve bozulması beklenmez.

b) Sonu meczûm (cezimli) olur.

c) Muzâriden yapıldığı halde mâzî manası verir:

يَكْتُبُ	yazıyor	لَمْ يَكْتُبْ	yazmadı
يَفْتَحُ	açıyor	لَمْ يَفْتَحْ	açmadı
يَذْهَبُ	gidiyor	لَمْ يَذْهَبْ	gitmedi

Tesniye ve cemilerde cahd-ı mutlak; sona eklenen nunların (نْ) kaldırılması ile olur. Düşen nun yerine bir elif getirilir:

يَكْتُبُونَ	yazıyorlar	لَمْ يَكْتُبُوا	yazmadılar

Müfred müennes muhâtabadaki (نْ) harfi de kalkar.

تَكْتُبِينَ	yazıyorsun	لَمْ تَكْتُبِي	yazmadın

Cemi müennes (نْ) ları olduğu gibi kalır.

يَكْتُبْنَ	yazıyorlar	لَمْ يَكْتُبْنَ	yazmadılar

Cezimli muzâriden harf-i tarife geçiş kesre ile yapılır:

لَمْ أَكْتُبِ الْوَاجِبَ Ödevi yazmadım لَمْ يَلْعَبِ الْكُرَةَ Top oynamadı

☞ مَا كَتَبَ şimdi yazmadığını, لَمْ يَكْتُبْ geçmişte yazmadığını ifade eder. مَا dan daha ziyade لَمْ kullanılışı yaygındır.

Cahd-ı Mutlak Sigasının Çekim Tablosu

Cemi	Müsennâ	Müfred	
لَمْ يَكْتُبُوا	لَمْ يَكْتُبَا	لَمْ يَكْتُبْ	Gâib
Onlar yazmadı	O ikisi yazmadı	O yazmadı	
لَمْ يَكْتُبْنَ	لَمْ تَكْتُبَا	لَمْ تَكْتُبْ	Gâibe

لَمْ تَكْتُبُوا	لَمْ تَكْتُبَا	لَمْ تَكْتُبْ	Muhatap
Sizler yazmadınız	İkiniz yazmadınız	Sen yazmadın	
لَمْ تَكْتُبْنَ	لَمْ تَكْتُبَا	لَمْ تَكْتُبِي	Muhâtaba
لَمْ نَكْتُبْ	لَمْ نَكْتُبْ	لَمْ أَكْتُبْ	Mütekellim
Biz yazmadık	İkimiz yazmadık	Ben yazmadım	

Cümle Örnekleri:

هَلْ نَفَعَ الْمَالُ صَاحِبَهُ ؟	Mal sahibine fayda verdi mi?
لاَ ، اَلْمَالُ لَمْ يَنْفَعْ صَاحِبَهُ.	Hayır, mal sahibine fayda vermedi.
لَمْ أَذْهَبْ أَمْسِ إِلَى الْمَدْرَسَةِ.	Dün okula gitmedim.
هَلْ نَجَحَ الشَّابَّانِ فِي حَيَاتِهِمَا؟	İki genç hayatlarında başarılı oldu mu?
لاَ ، اَلشَّابَّانِ لَمْ يَنْجَحَا فِي حَيَاتِهِمَا.	Hayır, iki genç hayatlarında başarılı olmadı.
هَلْ فَشِلَ الْمُجْتَهِدُونَ فِي عَمَلِهِمْ ؟	Çalışkanlar işlerinde başarısız oldu mu?
لاَ ، اَلْمُجْتَهِدُونَ لَمْ يَفْشَلُوا فِي عَمَلِهِمْ.	Hayır, çalışkanlar işlerinde başarısız olmadı.
أَنْتُمْ لَمْ تَذْهَبُوا أَمْسِ إِلَى الْحَدِيقَةِ.	Siz dün bahçeye gitmediniz.
أَنْتِ لَمْ تَغْسِلِي مَلاَبِسَكِ.	Sen elbiselerini yıkamadın.
أَ لَمْ تَسْمَعُوا الْخُطْبَةَ ؟	Hutbeyi işitmediniz mi?
لَمْ يَذْهَبِ الْوَلَدُ إِلَى الْمَدْرَسَةِ لِأَنَّهُ[1] مَرِيضٌ.	Çocuk okula gitmedi çünkü o hastadır.
طَرَقْتُ الْبَابَ كَثِيراً وَ لَكِنْ لَمْ يَفْتَحْهُ أَحَدٌ.	Kapıyı çok çaldım fakat onu kimse açmadı.
أَنْتُمْ لَمْ تَقْرَأُوا كُلَّ الْقِصَّةِ.	Siz bütün kıssayı okumadınız.
لَمْ يَكْتُبِ الْوَاجِبَ فِي الصَّفِّ.	Ödevi sınıfta yazmadı.

Cahd-ı mutlakların meçhûlü: Fiil-i muzârilerin meçhûlleri gibidir. Başına yine لَمْ gelir. Cemi müennesler hariç nunlar düşer.

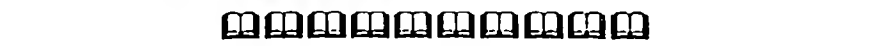
يَكْتُبُ	yazıyor →	لَمْ يُكْتَبْ	yazılmadı
يَفْتَحُ	açıyor →	لَمْ يُفْتَحْ	açılmadı

[1] (لِأَنَّ) çünkü edatına bütün muttasıl zamirler eklenebilir. (لِأَنَّكَ) çünkü sen, (لِأَنَّكُمْ) çünkü siz gibi.

لَمْ يُكْتَبُوا إِلَى الْمَدْرَسَةِ صَبَاحاً. Sabahleyin okula yazılmadılar.

هَلْ شَرِبَتِ الْأُمُّ الدَّوَاءَ ؟ Anne ilacı içti mi?

لاَ ، لَمْ يُشْرَبِ الدَّوَاءُ. Hayır, ilaç içilmedi.

II) CAHD-I MÜSTAĞRAK

(Bozulabilir olumsuzluk)

Muzâri fiilin başına cahd-ı mutlak takısı olan لَمْ yerine (لَمَّا) getirilince; muzâri fiili cezmeder, mâzîye götürür, geçmiş zamandan şu ana kadar olumsuz yapar. Ancak bu olumsuzluk konuşma anından itibaren bozulabilir. Türkçe'ye "hiç ya da henüz ...medi, ..madı" şeklinde çevrilir.

لَمْ يَكْتُبْ	yazmadı	لَمَّا يَكْتُبْ	(şimdiye kadar henüz) hiç yazmadı.
لَمْ يَفْتَحْ	açmadı	لَمَّا يَفْتَحْ	henüz açmadı
لَمْ يَذْهَبُوا	gitmediler	لَمَّا يَذْهَبُوا	henüz gitmediler

Cahd-ı müstağrak'ın meçhûlu de cahd-ı mutlak gibi yapılır:

لَمْ يُكْتَبْ	yazılmadı	لَمَّا يُكْتَبْ	henüz yazılmadı

Çekim tablosu aynen cahd-ı mutlak gibidir. Zaten muzari fiilin başına getirilen her edat son harfinin harekesinde (cezm ya da nasb gibi) değişiklik yaptığı zaman cemi müennes nunları hariç diğer nunlar düşüyor demektir:

لَمَّا يَفْتَحْ henüz açmadı

لَمَّا يَفْتَحُوا henüz açmadılar (müz.)

لَمَّا يَفْتَحْنَ henüz açmadılar (müe.)

Cümle Örnekleri:

لَمَّا يَرْجِعْ وَالِدِي مِنَ السَّفَرِ. Babam henüz seferden dönmedi.

أَخَذْتُ الْكِتَابَ وَ لَمَّا أَقْرَأْهُ. Kitabı aldım ve henüz onu okumadım.

سَرَقَ اللِّصُّ الدَّرَاهِمَ وَ لَمَّا يَصْرِفْهَا. Hırsız dirhemleri çaldı ve henüz onları harcamadı.

بَنَى الْأَمِيرُ قَصْراً وَ لَمَّا يَسْكُنْهُ. Emir bir saray yaptı henüz ona oturmadı.

لَمَّا يَنْزِلِ الثَّلْجُ. Henüz kar yağmadı.

لَمَّا يَعْمَلُوا فِي الْمَصْنَعِ. Henüz fabrikada çalışmadılar.

لَمَّا يَعْمَلْنَ فِي الْمَصْنَعِ. Henüz fabrikada çalışmadılar (müe.) .

لَمَّا تَعْمَلاَ فِي الْمَصْنَعِ. İkiniz henüz fabrikada çalışmadınız.

اَلْوَلَدَانِ لَمَّا يَلْعَبَا فِي الْحَدِيقَةِ. İki çocuk henüz bahçede oynamadı.

اَلْبِنْتَانِ لَمَّا تَلْعَبَا فِي الْحَدِيقَةِ. İki kız henüz bahçede oynamadı.

Not: (لَمَّا) edatı fiil-i mâzînin önüne geldiği takdirde ...dığı zaman, ..diği zaman, ..dığında, ..diğinde manası verir. 2. cevap cümlesi de genellikle mazi fiil olur, muzari manası verilir:

لَمَّا رَجَعَ مِنَ الْمَدْرَسَةِ أَكَلَ طَعَامَهُ. Okuldan döndüğü zaman yemeğini yer.

لَمَّا حَضَرَ إِلَى الْبَيْتِ كَتَبَ دَرْسَهُ. Eve geldiği zaman dersini yazar.

لَمَّا لَعِبُوا فِي الْحَدِيقَةِ فَرِحُوا. Bahçede oynadıkları zaman sevinirler.

****

CAHD-I MUTLAK VE CAHD-I MÜSTAĞRAK İLE İLGİLİ AYETLER

1- لَمْ يَطْمِثْهُنَّ إِنْسٌ قَبْلَهُمْ وَ لاَ جَانٌّ .

Ma'tûf	nefy harfi atıf harfi	Mekan zarfi	Fâil	Fiil-i muzâri meczûm	Nefy ve cezm harfi
			Ma'tufun aleyh	(هُنَّ) mef'ûl	

(55/RAHMÂN, 74). Bunlara onlardan önce ne bir insan ne bir cin dokunmadı.

طَمَثَ يَطْمِثُ dokundu, el sürdü, cinsi temasta bulundu

إِنْسٌ insan جَانٌّ cin قَبْلَهُمْ onlardan önce

2- أَ لَمْ يَعْلَمُوا أَنَّ اللّهَ يَعْلَمُ سِرَّهُمْ وَنَجْوَاهُمْ ...

(9/TEVBE, 78). (İkiyüzlüler), Allah'ın, onların sırrını da fısıltılarını da biliyor olduğunu (daha) bilmediler mi?

اَلسِّرُّ sır, gizlilik اَلنَّجْوَى fısıldama, sır verme, fısıltı

أَنَّ اللّهَ İnne'nin hemzesinin harekesinin başta gelirse esre, ortada gelirse üstün olduğunu kendisinden sonraki ismi mansûb yaptığını ve ortada gelen أَنَّ nin yan cümleciği asıl fiile bağlamada ...diği, dığı, duğu manasını verdiğini hatırlayınız.

3- أَ لَمْ يَعْلَمُوا أَنَّ اللّهَ هُوَ يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ وَيَأْخُذُ الصَّدَقَاتِ وَأَنَّ اللّهَ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ .

(9/TEVBE, 104). Onlar gerçekten Allah'ın kullarından tevbeyi kabul eden ve sadakaları da alan olduğunu, Tevvab (tevbeleri kabul eden), Rahim (çok merhamet eden) olduğunu bilmediler mi (hala öğrenmediler mi)?

قَبِلَ يَقْبَلُ قَبُولاً kabul etti, isteyerek aldı, (ayetteki manası: razı olup bağışladı)

اَلتَّوْبَةُ tövbe عَبْدٌ ج عَبِيدٌ عِبَادٌ kul, köle

اَلصَّدَقَةُ ج اَلصَّدَقَاتُ sadakalar اَلتَّوَّابُ mağfireti çok olan

4- ... لَمْ يُخْلَقْ مِثْلُهَا فِي الْبِلَادِ ۙ ص .

(89/FECR, 8). Beldeler içinde (İrem şehrinin) benzeri yaratılmadı.

مِثْلُهَا onun benzeri الْبَلَدُ ج الْبِلَادُ memleket, ülke

5- أَ لَمْ نَجْعَلِ الْأَرْضَ مِهَادًا ۙ {78/6} وَالْجِبَالَ أَوْتَادًا ۙ ص {78/7} .

(78/NEBE, 6, 7). Biz yeryüzünü bir beşik, dağları da kazıklar yapmadık mı?

جَعَلَ يَجْعَلُ جَعْلاً yaptı, kıldı الْوَتِدُ ج الْأَوْتَادُ kazık الْمِهَادُ beşik, yatak, döşek

6- أَ لَمْ نَجْعَلْ لَهُ عَيْنَيْنِ ۙ * وَلِسَانًا وَشَفَتَيْنِ ۙ .

(90/BELED, 8, 9). Biz ona iki göz, bir dil ve iki dudak vermedik mi?

عَيْنٌ göz

عَيْنَيْنِ iki göz (Tesniye mef'ûl durumunda olduğu için üstün hali olan يْنِ ile gelmiş)

لِسَانٌ bir dil شَفَةٌ bir dudak شَفَتَيْنِ iki dudak

7- أَ لَمْ نَشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَ ۙ .

(94/İNŞİRAH, 1). Biz senin için göğsünü açıp genişletmedik mi?

شَرَحَ يَشْرَحُ شَرْحاً açtı, genişletti, yardı الصَّدْرُ ج الصُّدُورُ göğüs

8- أَ لَمْ يَجْعَلْ كَيْدَهُمْ فِي تَضْلِيلٍ ۙ .

(105/FİL, 2). Onların tuzaklarını (kötü planlarını) boşa çıkarmadı mı?

كَيْدٌ hile, tuzak, kötü plan تَضْلِيلٌ boşa çıkarma, saptırma (masdar)

9- ... أَ لَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ .

(2/BAKARA, 106). ... Allah'ın her şeye kadir olduğunu bil(e)medin mi?

قَدِيرٌ kadir, kudretli, büyük gücü sonsuz (olan Allah)

10- ... وَ لَمَّا يَدْخُلِ الْإِيمَانُ فِي قُلُوبِكُمْ ط ...

Câr mecrûr Fâil F. muzâri meczûm Nefy ve cezm harfi

(49/HUCURAT, 14). ... Henüz iman kalplerinize girmedi...

11- وَلَمَّا جَاءَهُمُ الْحَقُّ قَالُوا هَٰذَا سِحْرٌ وَ إِنَّا بِهِ كَافِرُونَ.

(إنّ)'nin haberi câr-mecr. Te'kit ve nasb h. (ا): (إنّ) nin ismi Atıf h. Hab. Müb. Fiil Fâil Fâil Fiil+mef Zaman zarfı

(43/ZUHRUF, 30). Kendilerine gerçek geldiği zaman: "Bu bir büyüdür. Doğrusu biz onu inkar ediyoruz" dediler.

جَاءَ يَجِيءُ جَيْئاً geldi سِحْرٌ sihir, büyü

كَافِرٌ ج كَافِرُونَ tanımayan, (hakkı) örten, kâfir, inkarcı. (قَالَ) fiilinden sonra iki nokta üst üste gibi kabul edilip ardından gelenin (ma'kûl'ul-kavl) yeni bir cümle olduğunu hatırlayınız.

* * * * * * * * * * * *

ALIŞTIRMALAR

1. Aşağıdaki fiillerin cahd-ı mutlak ve cahd-ı müstağraklarını manalarıyla beraber çekiniz.

يَشْرَبُ - يَجْلِسُ - يَدْخُلُ - يَذْهَبُ - يَشْكُرُ - يَنْصُرُ - يَفْتَحُ

2. Aşağıdaki fiillerin gramer bakımından ne olduklarını manalarıyla birlikte söyleyiniz.

ما شَرِبَ - لَمْ يَشْرَبْ - لَمْ يَنْصُرْنَ - سَوْفَ تَقْتُلُ - لَمْ نَعْلَمْ - لاَ تَدْخُلاَنِ - لَمَّا يَذْهَبَا

3. Aşağıdaki cümleleri tercüme ediniz.

لَمْ أَقْرَإِ الْقِصَّةَ – لَمْ أَغْسِلِ الْمَلاَبِسَ - لَمْ أَشْرَبِ الْعَصِيرَ - لَمْ آكُلِ الْبُرْتُقَالَ - لَمْ يَحْضُرِ الْمُدِيرُ- لَمْ يَذْكُرِ اسْمَهُ - أَ لَمْ تَسْمَعْنَ الْخُطْبَةَ ؟ - أَنْتِ لَمْ تَسْمَعِي - لِمَاذَا لَمْ تَكْتُبْنَ الْوَاجِبَ - أَنْتَ لَمْ تَقْرَأْ كُلَّ الْقِصَّةِ - ذَهَبَ طَاهِرٌ إِلَى الدُّكَّانِ وَ لَمَّا يَرْجِعْ - لَمْ يَرْجِعْ صَدِيقِي فَلَمَّا نَسْمَعْ أَخْبَارَهُ - لَمَّا تَعْمَلُوا فِي الْمَصْنَعِ - تَأَخَّرَ[1] وَالِدُكَ فِي الْمَكْتَبِ[2] وَ لَمْ يَحْضُرْ إِلَى الْمَنْزِلِ ، مَاذَا تَفْعَلُ؟

4. Yukarıda verilen cahd-ı mutlak ve müstağrak ile ilgili ayetleri defterinize yazıp meallerine bakarak Arapça'sını söyleyinceye kadar çalışınız.

📖📖📖📖📖📖📖📖📖📖

III) EMR-İ GAİB
(GAİB FİİLİN EMİR YAPILMASI)

Muzâri fiilin başına لِ takısı getirilip son harfi cezm yapılır. Cemi müennes نَ u hariç diğer نَ lar düşer.

Cem	Müsennâ	Müfred	
لِيَكْتُبُوا	لِيَكْتُبَا	لِيَكْتُبْ	Gâib
لِيَكْتُبْنَ	لِتَكْتُبَا	لِتَكْتُبْ	Gâibe
(Onlar) yazsınlar	(O ikisi) yazsın	O yazsın	

*Emr-i gâibin başına ثُمَّ — وَ — فَ harflerinden biri gelirse lâm harfi cezimli okunur ve bu harflerle beraber tek hece olarak söylenir:

ثُمَّ لْيَكْتُبُوا sonra yazsınlar وَلْيَكْتُبْ ve yazsın

فَلْيَكْتُبْ bunun üzerine, (hemen, akabinde) yazsın

---

1 (تَأَخَّرَ يَتَأَخَّرُ) geç kaldı, gecikti

2 (اَلْمَكْتَبُ) ofis, yazıhane, büro

*Meçhûl yapılışı, cahd-ı mutlak'ın meçhûl yapılışı gibidir. Yalnız başına (لَمْ) yerine (لِ) getirilir:

لِيُكْتَبْ yazılsın

لِيُكْتَبْنَ yazılsınlar (müe)

فَلْيُكْتَبْ bunun üzerine, (hemen, akabinde) yazılsın

وَلْيُكْتَبُوا ve yazılsınlar

*Bazen mütekellim birinci şahıs çoğul kipinin başına da emir lâmı getirilerek emir kipi yapılmaktadır. Bu takdirde teşvik ifade eder:

وَلْنَسْأَلْ soralım لِنَذْهَبْ gidelim لِنَكْتُبْ yazalım

Cümle Örnekleri:

يَلْعَبُ خَالِدٌ – لِيَلْعَبْ خَالِدٌ. Halit oynuyor - Halit oynasın.

لَمْ يَكْتُبْ أَحْمَدُ الدَّرْسَ فَلْيَكْتُبْهُ. Ahmet dersi yazmadı onu hemen yazsın.

لَمْ تَكْتُبْ خَدِيجَةُ دَرْسَهَا. Hatice dersini yazmadı.

لَمْ يَذْهَبْ صَادِقٌ إِلَى الْمَدْرَسَةِ فَلْيَذْهَبْ. Sadık okula gitmedi hemen gitsin.

لِتَحْفَظْ نَفْسَهَا. O (müe) kendini korusun.

لِيَكْتُبُوا وَظِيفَتَهُمْ. Vazifelerini yazsınlar.

لِيَقْرَأْنَ الْأَخْبَارَ فِي الْجَرِيدَةِ وَلْيَفْهَمْنَهَا. Gazetedeki haberleri okusunlar ve onları anlasınlar.

لِنَلْعَبْ كُرَةَ الْقَدَمِ[1] غَداً. Yarın futbol oynayalım.

لِنَقْرَأْ هَذَا الْكِتَابَ لِأَنَّهُ مُفِيدٌ. Bu kitabı okuyalım çünkü o faydalıdır.

لِيَفْتَحْ عَلِيٌّ النَّافِذَةَ. Ali pencereyi açsın.

لِتُفْتَحِ النَّوَافِذُ. Pencereler açılsın[2].

EMR-İ GAİB İLE İLGİLİ AYETLER

1- فَلْيَضْحَكُوا قَلِيلاً وَلْيَبْكُوا كَثِيراً ... ج

(9/TEVBE, 82) O halde (kazanmakta olduklarının cezası olarak) az gülsünler, çok ağlasınlar.

بَكَى يَبْكِي بُكَاءاً ağladı[1] ضَحِكَ يَضْحَكُ ضِحْكاً güldü

[1] (كُرَةَ الْقَدَمِ) futbol (ayak topu)

[2] Cezimden harf-i tarife geçişin esreyle olduğunu hatırlayınız.

2- وَلْتَنْظُرْ نَفْسٌ مَا قَدَّمَتْ لِغَدٍ ...

(59/HAŞR, 18). Kişi yarın için hazırladığı şeye baksın ...

نَظَرَ يَنْظُرُ نَظْراً baktı, gördü قَدَّمَ يُقَدِّمُ تَقْدِيماً takdim etti, önceden gönderdi, sundu

مَا ne, şey (ortada gelen مَا "ne" veya "şey" manasına gelir. Bir kelime sonrasıyla birlikte "..takdim ettiği şeye baksın" da denebilir). (نَفْسٌ) kelimesi semai müennes olduğu için fiil de müennes gelmiştir.

3- ... بِفَضْلِ اللّٰهِ وَبِرَحْمَتِهِ فَبِذٰلِكَ فَلْيَفْرَحُوا هُوَ ...

(10/YUNUS, 58). (De ki:) Allah'ın lütfu ve rahmetiyle, işte bunlarla sevinsinler..

فَضْلٌ iyilik, hayır, lutuf فَرِحَ يَفْرَحُ فَرَاحاً sevindi, şımardı

ذٰلِكَ bu, o (işaret isimlerinin mebni, yani harekesi değişmeyen kelimelerden olup harf-i cerle harekesinin değişmediğini hatırlayınız.)

بِفَضْلِ اللّٰهِ Allah'ın lutfu ile (iki ismin yanyana gelmesinden oluşan isim tamlamasında iki isimden birinci kelimede (önce gelende) ne harf-i tarif ne de sonunda tenvin bulunur. Tercümede ikinci kelimeden başlanarak, yani sondan başa çevrilir. Çok yakında işlenecektir.)

4- لِمِثْلِ هٰذَا فَلْيَعْمَلِ الْعَامِلُونَ .

(37/SAFFAT, 61). Çalışanlar artık bunun gibisi için çalışsın.

لِمِثْلِ هٰذَا bunun gibisi (bunun benzeri) için عَامِلٌ ج عَامِلُونَ çalışan (isim tamlaması)

5- فَلْيَنْظُرِ الْإِنسَانُ إِلَى طَعَامِهِ .

(80/ABESE, 24). Artık insan, yiyeceğine bir baksın..

6- فَلْيَنْظُرِ الْإِنسَانُ مِمَّ خُلِقَ .

Meçhûl mâzî f. (مِنْ) Harfi cer Fâil Muzâri meczûm

(مَا) İstifham (soru) ismi (لِ) lâmü'l-emr

(86/TÂRIK, 5). Artık insan neden yaratıldığına bir baksın.

خَلَقَ يَخْلُقُ yarattı مِمَّ = مِنْ + مَا neden. (مَا)'nın elifi kendinden önce cer geldiği için düşmüştür.

IV) EMR-İ HAZIR
(MUHATAP FİİLİN EMİR YAPILMASI)

---

[1] (لِيَبْكُوا) (ağlasınlar). İlerde "illetli fiiller" bahsinde görüleceği gibi sonu illet harfi olan (vav ya elif) ile biten fiillerin çoğul hallerinde sonda bulunan kendi illet harfi atılıp cemi alameti olan (وا) getirilir: (يَبْكِي)(o ağlıyor)(يَبْكِيَانِ)(o ikisi ağlıyor)(يَبْكُونَ)(onlar ağlıyor) gibi. Görüldüğü gibi (يَبْكِيُونَ)değildir. İki illetli harf yan yana getirilmez ve atılan cemi alameti olan vav elif değil fiile ait son illet harfi olur.

Muzâri fiilin muhatap sîgasının başındaki muzâri harfi kaldırılır. Kalan ilk harf cezimli olduğundan okuyabilmek için başına bir hemze getirilir. Bu hemze fiilin orta harfinin harekesine göre harekelenir. Üç harfli fiilin orta harfi ötreli ise emir fiilinin başına ötreli hemze (أُ), üç harfli fiilin orta harfinin harekesi üstün ya da esre ise emir fiilinin başına esreli hemze (إِ) eklenir. Fetha ile harekeleme yoktur. Sonu da cezim yapılır. [1] Muhatap siygadan yapılabileceği gibi gaib fiillerden yapılıp muhatap siygaya göre de çekilebilir. Örnekler:

يَكْتُبُ	yazıyor →	اُكْتُبْ	yaz
يَنْصُرُ	yardım ediyor →	اُنْصُرْ	yardım et
يَفْتَحُ	açıyor →	اِفْتَحْ	aç
يَضْرِبُ	vuruyor →	اِضْرِبْ	vur

Çekim Tablosu

Cemi	Müsennâ	Müfred	
اُكْتُبُوا	اُكْتُبَا	اُكْتُبْ	Muhâtab
اُكْتُبْنَ	اُكْتُبَا	اُكْتُبِي	Muhâtaba
(Sizler) Yazın	(İkiniz)Yazın	(Sen)Yaz	

Cemi	Müsennâ	Müfred	
اِضْرِبُوا	اِضْرِبَا	اِضْرِبْ	Muhâtab
اِضْرِبْنَ	اِضْرِبَا	اِضْرِبِي	Muhâtaba
(Sizler) vurun	(İkiniz) vurun	(Sen) vur	

Not: Mâzîdeki ilk harfi hemze olan أَكَلَ (yedi) – أَمَرَ (emretti) – أَخَذَ (aldı) gibi fiillerin emir fiili (يَأْكُلُ)den (اُاْكُلْ) şeklinde söylenmez. İki hemzenin okunuşu dile ağır geldiği için hemzeli kısım atılır: (كُلْ)(ye). Geriye kalanın çekimi yapılır. Cemi müennes nûnu hariç fiil çekiminde yer alan nunlar düşer:

كُلُوا	كُلاَ	كُلْ	Muhâtab

[1] Muzaraat harfi atıldıktan sonra kalan ilk harf sonraki konularda görüleceği üzere cezimli değilse başa birşey getirilmez. (يُعَلِّمُ)(öğretiyor) fiilinin emrinde olduğu gibi sadece muzari harfi atılıp sona cezim getirilir: (عَلِّمْ) (öğret)

كُلْنَ	كُلاَ	كُلِي	Muhâtaba
siz yeyin	ikiniz yeyin	sen ye	

خُذْ هَذِهِ الْفُلُوسَ مَعَكَ. Bu paraları beraberine al.

Emr-i hâzırların meçhûlü: Muhatap Meçhul Muzârilerin başına لِ harfinin takılıp sonunun meczûm yapılması ile olur. Diğerlerinden farklı olarak mütekellimin de meçhûlu yapılır:

Çekim Tablosu

Cemi	Müsennâ	Müfred	
لِتُكْتَبُوا	لِتُكْتَبَا	لِتُكْتَبْ	Muhatap
لِتُكْتَبْنَ	لِتُكْتَبَا	لِتُكْتَبِي	Muhâtab
(Sizler) yazılınız	(İkiniz) yazılın	(Sen) yazıl	
لِنُكْتَبْ	لِنُكْتَبْ	لِأُكْتَبْ	Mütekellim
(Biz)yazılalım	(ikimiz) yazılalım	(Ben) yazılayım	

Cümle Örnekleri:

لِتُكْتَبِ الْوَظِيفَةُ فِي وَقْتِهَا. Ödev vaktinde yazılsın (emr-i gaib).

اِفْتَحْ كِتَابَكَ وَاقْرَأْهُ. Kitabını aç ve onu oku (emr-i hazır).

اِجْلِسْ مَكَانَكَ. Yerine otur.

اِقْرَأْ وَاجِبَكَ. Ödevini oku.

اِغْسِلِي الثِّيَابَ. Elbiseleri yıka (müe.).

اِعْمَلاَ الْوَاجِبَ. İkiniz ödevi yapın.

اِفْحَصَا الْمَرِيضَةَ. İkiniz hastayı muayene edin.

خُذْنِي مَعَكَ إِلَى الْحَفْلِ. Gösteriye beni[1] beraberine al (beni götür).

اِذْهَبْ هُنَاكَ يَا زَكَرِيَّا. Oraya git ey Zekeriyya!

اُسْكُتْ أَنْتَ أَنَا أَسْأَلُ أَحْمَدَ. Sen sus, ben Ahmed'e soruyorum.

اُنْظُرْ , اَلْإِمَامُ يَدْخُلُ الْمَسْجِدَ. Bak, imam mescide giriyor.

اِشْرَبِ الدَّوَاءَ أَوَّلاً ثُمَّ اشْرَبِ الْمَاءَ ثَانِياً.

---

[1] (خُذْ) (al) emir fiilinden sonra mef'ul olan mütekellim yası diğerlerinden farklı olarak nunu'l-vikaye (fiilin son harfinin harekesini koruyucu nun) getirildikten sonra takılır.

Evvela ilacı iç ikinci olarak (sonra) su iç.

اِحْفَظِي نَفْسَكِ يَا بِنْتِي وَاقْرَئِي الْقُرْآنَ.

Kendini koru ey kızım ve Kur'ân oku.

اِرْحَمْنَ الْفُقَرَاءَ. Fakirlere merhamet edin (müe).

اِرْحَمُوا الْفُقَرَاءَ. Fakirlere merhamet edin (müz).

اِرْكَبْنَ السَّيَّارَاتِ. Arabalara binin (müe).

EMR-İ HÂZIR İLE İLGİLİ AYETLER

1- اُدْخُلُوا الْجَنَّةَ أَنْتُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ تُحْبَرُونَ .

(43/ZUHRUF, 70). Cennete girin, siz ve eşleriniz (orada) ağırlanırsınız.

حَبَرَ يَحْبُرُ حَبْراً sevindirdi, ağırladı

2- ... اعْمَلُوا فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ ط ...

(9/TEVBE, 105). ..(De ki;) (İstediğinizi, yapacağınızı) yapın! Çünkü amelinizi Allah, Rasûlü ve müminler görecektir...

رَآى يَرَى رُؤْيَةً gördü سَيَرَى görecek

3- وَلَقَدْ خَلَقْنَاكُمْ ثُمَّ صَوَّرْنَاكُمْ ثُمَّ قُلْنَا لِلْمَلآئِكَةِ اسْجُدُوا لآدَمَ ق فَسَجَدُوا إِلاَّ إِبْلِيسَ ط

...

(7/A'RÂF, 11). Andolsun sizi yarattık, sonra size şekil verdik, sonra da meleklere, "Âdem'e secde edin!" dedik. İblis hariç secde ettiler...

لَقَدْ andolsun ki, hakikaten, gerçekten

صَوَّرَ يُصَوِّرُ تَصْوِيراً tasvir etti, suret verdi, şekil verdi, şekillendirdi

قُلْنَا لِ... ...e dedik الْمَلَكُ ج الْمَلآئِكَةُ melek

إِلاَّ hariç اَلْإِبْلِيسُ iblis, şeytan

سَجَدَ يَسْجُدُ سُجُوداً secde etti, boyun eğdi. (لِلْمَلآئِكَةِ اسْجُدُوا) terkibinde olduğu gibi emrin hemzesi vasıl hemzesi olduğundan önceki kelimenin son harfinin harekesi baskın gelir ve emrin hemzesi okunmaz).

4- وَيَا آدَمُ اسْكُنْ أَنْتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ ...

(7/A'RÂF, 19). (Allah buyurdu ki:) Ey Adem! Sen ve eşin cennete yerleşin..

سَكَنَ يَسْكُنُ سَكْناً سُكُوناً yerleşti, ikamet etti

5- يَا بَنِي آدَمَ خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ وَكُلُوا وَاشْرَبُوا ...

(7/A'RÂF, 31). Ey Âdem'in çocukları[1]! Her mescidde (her mescidin yanında; yani her mescide gidişinizde) süsünüzü alın. Yiyin, için.. (fakat israf etmeyin...)

زِينَةٌ süs, zinet كُلُوا (أَكَلَ يَأْكُلُ) yiyin خُذُوا (أَخَذَ يَأْخُذُ) alın (emir)

6- وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ مَطَرًا ۖ فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُجْرِمِينَ ع .

(7/A'RÂF, 84). Ve üzerlerine (taş) yağmuru yağdırdık. Şimdi artık bak: Suçluların sonu nasıl oldu!

أَمْطَرَ يُمْطِرُ إِمْطَارًا yağdırdı, (taş) yağmuruna tuttu

مَطَرٌ yağmur كَيْفَ nasıl كَانَ يَكُونُ oldu عَاقِبَةٌ son, netice, âkıbet

اَلْمُجْرِمُ suçlu, günahkar. (İsim tamlamasında birinci ismin ne tenvin ne de harf-i tarif almadığını ikinci ismin genellikle harf-i tarif alıp son harekesinin esre olduğunu şimdilik aklımızda tutunuz. Cemi müzekker sâlim'in esre halinin de (ينَ) ile olduğunu hatırlayınız.

7- ثُمَّ بَعَثْنَا مِنْ بَعْدِهِمْ مُوسَى بِآيَاتِنَا إِلَى فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ فَظَلَمُوا بِهَا ۚ فَانْظُرْ كَيْفَ
قصر
كَانَ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدِينَ .

(7/A'RÂF, 103). Sonra onların (peygamberlerin) ardından Musa'yı ayetlerimizle Firavun'a ve eşrafına gönderdik; Onlar ona (ayetlerimize ve mucizelerimize) haksızlık ettiler. (Ama) bak! Bozgunculuk çıkaranların akibeti nasıl oldu.

بَعَثَ يَبْعَثُ gönderdi, uyandırdı, diriltti مِنْ بَعْدِهِمْ onların ardından

اَلْمُفْسِدُ fesat çıkaran, fesatçı اَلْمَلَأُ halk, eşraf

ظَلَمَ يَظْلِمُ ظُلْمًا zulmetti, inkar etti, haksızlık etti آيَةٌ ج آيَاتٌ ayet, mucize

عَاقِبَةُ الْمُفْسِدِينَ fesatçıların sonu (birinci ismin harf-i tarifsiz ikinci ismin esre olduğu isim tamlaması çok yakında işlenecektir.)

8- قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ ... وَاصْبِرُوا ۚ إِنَّ الْأَرْضَ لِلَّهِ ع ...وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ .

(7/A'RÂF, 128). Musa kavmine dedi ki: "...sabredin. Şüphesiz ki yeryüzü Allah'ındır... Akıbet (Allah'tan ve ona karşı gelmekten, günahtan) sakınanlarındır. "

اَلْمُتَّقِي müttekî, takva sahibi, korunan, sakınan

9- وَاكْتُبْ لَنَا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ ... وَرَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ ۚ ...

(7/A'RÂF, 156). (Ey Allahım!) Bize, bu dünyada da iyilik yaz, ahirette de. (Allah buyurdu ki:) ...Rahmetim herşeyi kuşattı...

حَسَنَةٌ iyilik, nail olunan nimet, güzellik رَحْمَةٌ acıma, rahmet, merhamet

---

[1] (يَا بَنِي آدَمَ) (Ey Adem'in oğulları). İki isimden oluşan isim tamlamasında görüleceği üzere (بَنِينَ) (oğullar, çocuklar) olan birinci kelimedeki nun düşer. İkinci isim ise isim tamlamasında esre olur. Fakat (آدَمَ) kelimesi Arapça'ya dışarıdan girdiği için esre ve tenvin almaz. Böyle (gayri munsarif) isimler esre yerine fetha alır.

وَسِعَ يَسَعُ سِعَةً سَعَةً içine aldı, kapladı, kuşattı

10- اُنْظُرْ كَيْفَ كَذَبُوا عَلَى أَنْفُسِهِمْ ...

Emir Fiili | İstifham ismi | Fiil+fâil | Harfi cer | Mecrûr isim

Fâili müstetir (gizli) zamir (أَنْتَ)

(6/EN'ÂM, 24). Bak, kendilerinin aleyhine nasıl yalan söylediler...

11- وَاذْكُرْ رَبَّكَ فِي نَفْسِكَ تَضَرُّعاً وَخِيفَةً وَدُونَ الْجَهْرِ مِنَ الْقَوْلِ بِالْغُدُوِّ وَالآصَالِ ...

(7/A'RÂF, 205). Rabbini kendi içinde (kendi kendine) yalvararak (gönülden), korkarak ve aşikar olmayan bir sözle (içinden kendin işitecek kadar hafif bir sesle) sabah akşam zikret...

ذَكَرَ يَذْكُرُ zikretti, andı — اَلْجَهْرُ ilan etti, açığa verdi

تَضَرَّعَ يَتَضَرَّعُ تَضَرُّعاً yalvarıp yakardı, niyazda bulundu

خَافَ يَخَافُ خَوْفاً خِيفَةً korktu [ayette masdar: korkarak (hal)]

دُونَ ...siz, ..sız (zarftır, önüne geldiği kelimeyi esreler, olumsuza çevirir)

دُونَ الْجَهْرِ açığa çıkarmaksızın — اَلْغُدُوُّ sabah — اَلْآصَالُ akşam

HÂL: Üstteki ayette kullanılan mansûb ve nekre olarak gelen masdar şekli gramerde "hâl" olarak isimlendirilir "yalvararak ve korkarak" şeklinde ..erek, ..arak olarak tercüme edilir. İleride müstakil olarak işleyeceğimiz hâl hakkında kısa bir bilgi vermek devamlı Kur'ân okuyanların sık sık karşılaştıkları bir husus olduğundan burada kısaca bahsetmek faydalı olacaktır:

Hâl; fiil işlenirken, fâilin, mef'ûlun veya her ikisinin durumunu gösteren mansûb ve nekre isimdir. Tekil ve illet harfi bulunmayan bir kelime olduğu takdirde hâl, üstün tenvinli olarak gelir. Fiile sorulan "Nasıl" sorusuna cevap teşkil eder. Fiil yapılırken onu işleyenin durumu açıklanan hâl Türkçe'ye (...erek, ..arak, ...dığı halde, ..ken, ...mış olduğu halde) kelimeleriyle tercüme edilir. Örnekler:

أَكَلَ السَّائِلُ الطَّعَامَ حَارّاً. Dilenci yemeği sıcak olarak yedi.

شَرِبَ الْمَرِيضُ الْحَلِيبَ بَارِداً. Hasta sütü soğuk olarak içti.

خُلِقَ الْإِنْسَانُ ضَعِيفاً. İnsan zayıf olarak yaratıldı (Nîsâ, 27).

****

ALIŞTIRMALAR

1. Aşağıdaki kelimeleri üçer kere yazınız.

وَحْدَهُ yalnızca ona — اَلْحَرْبُ savaş — يَوْمِياً günlük olarak

عَدُوٌّ ج أَعْدَاءُ düşman — حَارٌّ sıcak — اَلضَّعِيفُ zayıf

فَمٌ ağız اَلْوَرْدَةُ gül رَحِمَ – acıdı, merhamet etti قَطَفَ – kopardı

2. Aşağıdaki Arapça cümleleri tercüme ediniz.

اُكْتُبْ وَاجِبَكَ يَوْمِيّاً – اِلْعَبَا بِالْكُرَةِ فِي الْمَلْعَبِ – اُعْبُدوا اللّٰهَ وَحْدَهُ – اِرْكَبِ الْحافِلَةَ صَبَاحاً – اِشْرَبَا الشّاىَ حارّاً – اِقْطِفِي الْوَرْدَةَ – اُكْتُبْنَ وَاجِبَكُنَّ – اِذْهَبِي إِلَى الْبَيْتِ مُبَكِّراً – لَمْ تَقْرَأْ عائِشَةُ الْكِتابَ فَلْتَقْرَأْ – اِرْحَمِ الضَّعِيفَ – اِغْسِلْ فَمَكَ قَبْلَ النَّوْمِ – اُكْتُبْ وَظِيفَتَكَ وَاقْرَأْ كِتابَكَ.

3. Aşağıdaki Arapça cümleleri harekeleyip tercüme ediniz.

اقتُل الذّئب في الحديقة – اكتبوا الدرس في المدرسة – اذهبي إلى المدرسة غداً – افتحا الباب مع أُختِكَ – لتكتب في المدرسة – لتكتبا الدرس مع الولد – انصرن مع النساء – ادخلوا المدرسة صباحاً.

4. Aşağıdaki muzâri fiillerin emr-i hazır ve meçhûllerini manalarıyla birlikte çekiniz.

يَنْصُرُ – يَكْتُبُ – يَعْلَمُ – يَجْلِسُ – يَفْتَحُ – يَعْرِفُ – يَدخُلُ – يَقْتُلُ

5. Aşağıdaki cümleleri hem müzekker hem müennes olarak Arapça'ya çeviriniz.

1. Elini yıka.
2. Suyunu iç.
3. Okulda kapıdan çıkınız.
4. İkiniz çarşıya gidiniz.
5. Sokaktan eve git.
6. Sabahleyin okula yazılın.
7. Okula git (müennes).
8. Dersini evinde yaz.
9. Savaşta düşmanları öldürün.
10. Bu kitabı oku.
11. Bahçede oynayın.

6. Aşağıdaki fiillerin emr-i gâib ve emr-i hazırlarını yapınız.

يَنْصُرُ – يَعْلَمُ – يَضْرِبُ – يَقْتُلُ – يَذْهَبُ – يَدْخُلُ – يَفْتَحُ

7. Yukarıda verilen ayetlerdeki emr-i gâib ve emr-i hâzırları belirtiniz. Kelimeleriyle birlikte ayetleri defterinize yazıp meallerine bakarak Arapça'larını söylemeye çalışınız.

V) NEHY-İ GAİB
(GAİB EMRİN OLUMSUZU)

لاَ يَكْتُبْ	لاَ يَكْتُبَا	لاَ يَكْتُبُوا	Gâib
لاَ تَكْتُبْ	لاَ تَكْتُبَا	لاَ يَكْتُبْنَ	Gâibe
(O) yazmasın	(O ikisi) yazmasın	(Onlar) yazmasın	

Görüldüğü gibi لِيَكْتُبْ (yazsın) demek olurken olumsuzu olan "yazmasın" demek için muzâri fiilin başına لاَ getirilip sonu cezm yapılır.

Meçhûl yapılışı; Cahd-ı mutlakın meçhûl yapılışı gibidir. Yalnız başına لاَ getirilir:

لاَ يُكْتَبْ	yazılmasın	لاَ يُكْتَبْنَ	yazılmasınlar (müen)
لاَ يُكْتَبُوا	yazılmasınlar (müz)	لاَ نُكْتَبْ	yazılmayalım

Cümle Örnekleri:

لاَ يَذْهَبْ بَعْدَ شَهْرٍ.	Bir ay sonra gitmesin.
لاَ يَضْرِبِ الْوَلَدُ الْحَيَوَانَ.	Çocuk hayvanlara vurmasın.
لاَ يَسْرِقِ الرَّجُلُ الْأَمْوَالَ.	Adam malları çalmasın.
لاَ يَكْذِبِ الْوَلَدُ عَلَى أُمِّهِ.	Çocuk annesine yalan söylemesin.
لاَ يَكْسَلُوا فِي الْعَمَلِ.	İşte tembellik etmesinler.
اَلتَّلاَمِيذُ لاَ يَلْعَبُوا فِي الشَّارِعِ.	Öğrenciler caddede oynamasın.
اَلْمُعَلِّمُ لاَ يَغْضَبْ عَلَى الطَّالِبِ.	Öğretmen öğrenciye kızmasın.
اَلْعَامِلاَتُ لاَ يَأْخُذْنَ الْمِفْتَاحَ.	İşçiler anahtarı almasınlar.
عَائِشَةُ لاَ تَتْرُكِ الْقِرَاءَةَ.	Aişe okumayı bırakmasın.
لاَ تُفْتَحِ النَّوَافِذُ.	Pencereler açılmasın.

NEHY-İ GÂİB İLE İLGİLİ AYETLER

1- يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْمُشْرِكُونَ نَجَسٌ فَلاَ يَقْرَبُوا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ بَعْدَ عَامِهِمْ هَذَا ... ۚ

(9/TEVBE, 28). Ey iman edenler! Müşrikler, (ruhları açısından) ancak bir pisliktir. Bu sebeple bu yıllarından sonra Mescid-i Haram'a yaklaşmasınlar ...

يَا أَيُّهَا Ey! (nida harfi. Müzekker marife ismin önünde (يَا أَيُّهَا), müennes marife ismin önünde (يَا أَيَّتُهَا) olarak gelir.)

اَلَّذِينَ kimseler (ism-i mevsul olup çok yakında işlenecektir)

آمَنَ يُؤْمِنُ إِيمَانًا	iman etti, inandı	آمَنُوا	iman ettiler

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ey iman eden kimseler! (Ey iman edenler! cümlesinde görüldüğü gibi ism-i mevsuldan sonraki fiil önce tercüme edilip ...en kimseler deniliyor)

إِنَّمَا	ancak, sadece	اَلْمُشْرِكُ	müşrik, Allah'a ortak koşan
نَجَسٌ	pislik	عَامٌ	sene, yıl
قَرَبَ يَقْرَبُ قُرْبَانًا	yaklaştı	بَعْدَ عَامِهِمْ هَذَا	bu yıllarından sonra

2- وَلاَ يَحْزُنْكَ قَوْلُهُمْ ۘ إِنَّ الْعِزَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا ۖ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ.

Cezm ve nehiy harfi	Fiil-i muzâri meczûm (كَ) mef'ûl	Te'kit ve nasb harfi	Fâil	(إنّ)nin ismi,mansûb	(إنّ)nin haberi, mahallen merfû	Hal	Mübt.	I. haber	II. haber

(10/YUNUS, 65). Onların (inkârcıların) sözleri seni üzmesin. Şüphesiz izzet (üstünlük) tamamen Allah'ındır. O, işitendir, bilendir.

الْعِزَّةَ üstünlük, izzet جَمِيعًا topluca, hepsi, tümü, tamamen

(Cümlenin son kısmında görüldüğü gibi bazen vurgulama ve önem belirtmek için haber de marife olarak gelebilir. Mübtedâ ve haberle ilgili geniş bilgi daha sonra işlenecektir.)

3-... وَلاَ تَأْخُذْكُمْ بِهِمَا رَأْفَةٌ فِي دِينِ اللَّهِ ...

(24/NÛR, 2)... Allah'ın dini konusunda o ikisine şefkat (duygusu) sizi almasın...

رَأْفَةٌ şefkat, acıma, şiddetli merhamet

فِي دِينِ اللَّهِ Allah'ın dininde (isim tamlaması)

VI) NEHY-İ HÂZIR
(MUHÂTAB EMRİN OLUMSUZU)

Yapılışı: Muzârinin muhâtablarının başına لاَ getirilip sonunun cezim yapılmasıyla olur.

Muhâtaba cemi müennes nûnu hariç diğerlerindeki ن lar düşer.

لاَ تَكْتُبْ	لاَ تَكْتُبَا	لاَ تَكْتُبُوا	Muhâtab
لاَ تَكْتُبِي	لاَ تَكْتُبَا	لاَ تَكْتُبْنَ	Muhâtaba
(Sen) yazma	(İkiniz) yazmayın	(Sizler) yazmayın	

Meçhûlünde bir değişiklik yoktur:

لاَ تُكْتَبْ yazılma لاَ تُكْتَبُوا yazılmayın

Cümle Örnekleri:

تَفْتَحُ النَّافِذَةَ – لاَ تَفْتَحِ النَّافِذَةَ. Pencereyi açıyorsun – Pencereyi açma.

لاَ تَخْرُجْ مِنَ الْبَيْتِ فِي الْبَرْدِ. Soğukta evden çıkma.

لاَ تَذْهَبْ قَبْلَ يَوْمَيْنِ. İki günden önce (iki güne kadar) gitme.

لاَ تَجْلِسُوا هُنَاكَ. Orada oturmayın.

لاَ تَنْهَرْنَ الْفُقَرَاءَ. Fakirleri azarlamayın.

لاَ تَتْرُكِي صَدِيقَتَكِ وَحِيدَةً. Arkadaşını tek başına bırakma.

لاَ تَطْرُدُوا الْأَوْلاَدَ مِنَ الْحَدِيقَةِ. Çocukları bahçeden kovmayın.

لاَ تَقْطَفْنَ الْأَزْهَارَ مِنْ فَضْلِكَ[1]. Lütfen çiçekleri koparmayın.

لاَ تُقْطَفِ الْأَزْهَارُ. Çiçekler koparılmasın.

لاَ تَكْسَلْ – لاَ تَغْضَبْ وَ لاَ تَيْأَسْ مِنْ رَحْمَةِ اللّٰهِ.

Tembellik yapma - Öfkelenme ve Allah'ın rahmetinden ümit kesme.

NEHY-İ HÂZIR İLE İLGİLİ AYETLER

1- وَ	لاَ	تَأْكُلُوا	أَمْوَالَكُمْ	بَيْنَكُمْ	بِالْبَاطِلِ ...
İsti'nâf (başlama) h.	Nehy ve cezm h.	F. muzâri meczûm	Mef'ûl	Mekan Zarfi	Câr-mecrûr

(2/BAKARA, 188). Mallarınızı, aranızda bâtıl (haksız sebepler) ile yemeyin ...

اَلْبَاطِلُ asılsız şey, batıl

2- وَيَا آدَمُ اسْكُنْ أَنْتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ ...وَلاَ تَقْرَبَا هَذِهِ الشَّجَرَةَ ...

(7/A'RÂF, 19). Ey Adem! Sen ve eşin cennete yerleşin.. (Ancak) bu ağaca yaklaşmayın ...

3- ... قَدْ جَاءَتْكُمْ بَيِّنَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ ... وَلاَ تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ ...

(7/A'RÂF, 85). ... Size Rabbinizden apaçık bir delil (bir mucize) gelmiştir ... İnsanların eşyalarını eksik vermeyin ...

بَيِّنَةٌ açık delil, bürhan بَخَسَ يَبْخَسُ بَخْساً eksiltti, hakkını vermedi, düşük fiyat verdi

4- ... لاَ تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللّٰهِ ط إِنَّ اللّٰهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا ط إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ .

(39/ZÜMER, 53). Allah'ın rahmetinden umudunuzu kesmeyin. Doğrusu Allah günahların hepsini bağışlar. Şüphesiz ki O, bağışlayandır, merhametlidir.

قَنَطَ يَقْنَطُ قَنَطاً ümit kesti, ümitsiz oldu

غَفَرَ يَغْفِرُ مَغْفِرَةً bağışladı اَلذَّنْبُ ج اَلذُّنُوبُ günah

5- ... وَاعْلَمُوا أَنَّ اللّٰهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ .

(9/TEVBE, 36). .. Allah'ın takva sahipleriyle beraber olduğunu bilin.

6- ... إِذْ يَقُولُ لِصَاحِبِهِ لاَ تَحْزَنْ إِنَّ اللّٰهَ مَعَنَا ج فَأَنْزَلَ اللّٰهُ سَكِينَتَهُ عَلَيْهِ ...

(9/TEVBE, 40). .. Bir zamanlar arkadaşına (Ebu Bekir'e) «Üzülme, şüphesiz Allah bizimledir» diyordu. Bunun üzerine Allah ona sekinetini (huzur ve sükununu) indirdi ...

إِذْ bir zamanlar صَاحِبٌ ج أَصْحَابٌ arkadaş, sıkı dost

أَنْزَلَ يُنْزِلُ إِنْزَالاً indirdi اَلسَّكِينَةُ sebat, kalbin mutmain olması

[1] (مِنْ فَضْلِكَ) lütfen. Son cümledeki kelime: (يَئِسَ يَيْأَسُ) ümit kesti, ye'se kapıldı.

7- فَقَالُوا عَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْنَا ۚ رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا فِتْنَةً لِلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ۙ .

(10/YUNUS, 85). Dediler ki: "Allah'a dayandık. Ey Rabbimiz! Bizi o zalimler topluluğu için deneme (konusu) kılma! "

تَوَكَّلَ يَتَوَكَّلُ تَوَكُّلاً tevekkül etti, Allah'a dayandı, işi Allah'a bıraktı

اَلْفِتْنَةُ deneme, imtihan, fitne

8- ... قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَٰهٍ غَيْرُهُ ۖ وَلَا تَنْقُصُوا الْمِكْيَالَ وَالْمِيزَانَ ...

(11/HÛD, 84). ... (Şuayb) Dedi ki: "Ey kavmim! Allah'a kulluk edin! Sizin için ondan başka tanrı yoktur. Ölçeği ve tartıyı eksiltmeyin (eksik tutmayın)...

يَا قَوْمِ ey kavmim. (قَوْم) kelimesinin son harfinin harekesinin esre oluşu, düşen "benim.." manasındaki mütekellim ya'sına işaret eder.

عَبَدَ يَعْبُدُ kulluk etti, ibadet etti

غَيْرُهُ ...den başka, hariç, dışında

مَا لَكُمْ مِنْ sizin için yoktur. Buradaki مَا harf-i nefy, مِنْ de zâid harf-i cerdir.

نَقَصَ يَنْقُصُ نَقْصاً eksiltti, noksan yaptı, eksik bıraktı, düşük ölçtü

اَلْمِكْيَالُ ölçek

اَلْمِيزَانُ terazi, tartı

9- قَالَ لَهُمْ مُوسَى وَيْلَكُمْ لَا تَفْتَرُوا عَلَى اللَّهِ كَذِبًا ...

(20/TÂHÂ, 61). Musa onlara: "Size yazıklar olsun, Allah'a karşı yalan uydurmayın ...." dedi.

وَيْلٌ yazık, vah

وَيْلَكُمْ yazık size!

اِفْتَرَى يَفْتَرِي اِفْتِرَاءً uydurdu, iftira etti, düzdü

10- وَلَا تَجْعَلُوا مَعَ اللَّهِ إِلَٰهًا آخَرَ ۖ إِنِّي لَكُمْ مِنْهُ نَذِيرٌ مُبِينٌ .

(51/ZARİYÂT, 51). Allah ile beraber başka bir ilah kılmayın; doğrusu ben size O'nun tarafından (gönderilmiş) apaçık bir uyaranım.

آخَرَ başka,diğer

نَذِيرٌ uyarıcı

مُبِينٌ açık, apaçık

Burada (مُبِينٌ) kelimesi bir önceki kelimenin sıfatı olduğu için sıfatladığı kelimeye her bakımdan (hareke, nekre vs.) uymuştur. Sıfat tamlaması konusunda işlenecektir.

11- فَأَمَّا الْيَتِيمَ فَلَا تَقْهَرْ ۖ .

(93/DUHÂ, 9). O halde yetime gelince artık ezme.

أَمَّا ....e gelince

قَهَرَ يَقْهَرُ قَهْراً yendi, ezdi, incitti

12- وَأَمَّا السَّائِلَ فَلَا تَنْهَرْ ۖ .

(93/DUHÂ, 10). İsteyene gelince (sakın onu) azarlama.

اَلسَّائِلُ dilenen, isteyen

نَهَرَ يَنْهَرُ نَهْراً azarladı

****

ALIŞTIRMALAR

(GENEL DEĞERLENDİRME)

1. Aşağıdaki fiillerin emr-i gâib, nehy-i gâib, emr-i hazır, nehy-i hazır ve meçhûllerini yazınız.

فَتَحَ - ضَرَبَ - دخَل- سمِع- عِلِم - ذهب - حَكَمَ - خرج - قَطَعَ - عَلِمَ - نَصَرَ

2. Aşağıdaki kelimeleri üçer kere Arapça ve Türkçe'siyle birlikte yazınız.

أَرَادَ	يُرِيدُ	istedi	تَكَلَّمَ	يَتَكَلَّمُ	konuştu
أَحَبَّ	يُحِبُّ	sevdi	حَفِظَ	يَحْفَظُ	ezberledi
اِجْتَهَدَ	يَجْتَهِدُ	çalıştı	وَفَّقَ	يُوَفِّقُ	muvaffak oldu, başardı
تَعَلَّمَ	يَتَعَلَّمُ	öğrendi	نَجَحَ	يَنْجَحُ	başardı
بَلَغَ	يَبْلُغُ	ulaştı	اِشْتَرَى	يَشْتَرِي	satın aldı
دَعَا	يَدْعُو	çağırdı, dua etti	اِسْتَرَاحَ	يَسْتَرِيحُ	istirahat etti, dinlendi
تَعَوَّدَ	يَتَعَوَّدُ	alıştı	تَقَدَّمَ	يَتَقَدَّمُ	ilerledi
صَبَرَ	يَصْبِرُ	sabretti	اَلْمَقْصَدُ		maksat
اَلْبَيْتُ ج اَلْبُيُوتُ		evler	اَلطَّبَاشِيرُ		tebeşir
اَلْمِنْضَدَةُ		masa	ذَبَحَ -		boğazladı, kesti
طَرِيٌّ		taze	ظَلَمَ -		zulmetti
اَلزَّكِيُّ		zeki	قَتَلَ -		öldürdü
طَائِرٌ		kuş			

3. Aşağıdaki cümleleri harekeleyip tercüme ediniz.

اُقْتُلُوا الذئب في الجبل - اشرب الماء من الكوب - لا تضْربوا الفرس — لا تخرجا إلى السوق - لا تضربوا الهرة - اقرأْ كتابك - اذهبوا إلى الحديقة مع الرجال - اقطع الخبز بالسكين- اُكتبوا درسكم في المدرسة نَهارَاً - ادخلوا البيت - لا يكتب مكتوباً إلى عمِّي- لاَ تَشْرَبْ - لاَ تَذْهَبِي - لاَ تَشْكُرْنِي- ليخرج والدك من بيتنا - النساء لا يذهبن إلى المدرسة - من يذهب إلى بيتي مع والدك؟ - أجلس امام المنضدة - السمك لذيذ وَطَرِيٌّ - اكتب اسمك على السبورة بِالطَّبَاشِيرِ- أستاذنا عَالِمٌ وَزَكِيٌّ- نذهب إلى المدرسة هذا اليوم- النساء يذهبن إلى بيوتهن - إذبحوا الدجاجة بالسكين - هل تقطف الزهرة من الشجرة ؟

4. Aşağıdaki fiillerin gramer diliyle ne olduklarını manalarıyla beraber yazınız.

يَقْطَعُ - لا تَضْرِبْ - اِفْتَحُوا - لِتَعْلَمْ - اِشْرَبْنَ - لِيَرْجِعْنَ - اُنْصُرِي

5. Aşağıdaki cümleleri Arapça'ya çeviriniz.

1. Sabahleyin okula gitmedim.
2. Kızkardeşinle beraber dersinizi okuyunuz.
3. Sokakta çocuklara dövülmeyiniz.
4. Yarın okula gitmeyiniz.
5. Asla oraya gitmeyeceksiniz.
6. Anneler çocuklarına vurmasınlar.
7. İkiniz bahçede oturmayın.
8. Ağacı kesme.
9. Kızlar bahçede oynamasınlar.
10. Adamlar evde oturmasınlar.
11. Pencereyi açmayın.
12. Salonda oturmayın.
13. Kimseye zulmetmeyin.
14. Yarın okula talebelerle birlikte gideceğiz.
15. Bu nedir?
16. Bu bir tebeşirdir.
17. Bu bir kalemdir.
18. Kalemle ne yaparsın ?
19. Siz nereden geldiniz?
20. Çarşıya gittim.
21. Şimdi evimden geldim.
22. Okula kardeşimle beraber gidiniz.
23. Dağda kurdu kim öldürdü?
24. Ormanda kuş öldürmeyiniz.
25. Kardeşin dersini akşam yazsın.
26. Yarın okula kim gidecek?
27. Ekmeği bıçakla kesiniz.
28. Ekmeği koparmayınız.
29. Dersler nerede yazıldı?

6. Aşağıdaki Arapça soruların cevabını Arapça olarak veriniz.

لِمَاذَا تَرْكَبِينَ الْحِصَانَ ؟ - مَاذَا يَطْلُبُ عَمُّهُ مِنْكَ ؟

مَاذَا أَخَذْتَ مِنِّي؟ - مَعَ مَنْ تَذْهَبُ إِلَى الْمَدْرَسَةِ؟

7. Aşağıdaki malum fiillerin meçhûllerini söyleyip manasını veriniz.

لاَ تَنْصُرْ - لاَ تَفْتَحْ - لِيَكْتُبَا - لاَ تَفْتَحُوا - لاَ تَذْهَبِي - لِتَنْصُرَا

8. Aşağıdaki fiillerle birer cümle kurunuz.

اِفْهَمْ - لاَ تَشْرَبُوا - لِيَكْتُبْ - لاَ تَدْخُلْ - لاَ تَذْهَبِي - أَشْكُرُ

9. Aşağıdaki fiillerin gramer manalarını ve tercümelerini söyleyiniz.

يَقْتُلُ - لَمْ أَكْتُبْ - مَا يَضْرِبُونَ - اُكْتُبْ - لَمَّا تَضْرِبَا - عَلِمْنَ

10. يَذْهَبُ fiilinin başına sırasıyla şu harfleri ekleyerek manalarını yazınız.

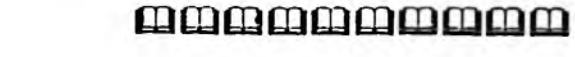
سَوْفَ - سَ - لَمَّا - لَمْ - لَنْ - مَا - لاَ - لـ

11. Aşağıdaki fiillerin manalarını yazınız, meçhûle çevirip tekrar manalarını yazınız.

لَنْ يَضْرِبَ - مَا تشْرَبُونَ - لَمْ يَكْتُبَا - سَوْفَ تَعْلَمُ - كَتَبْتُمْ - لِيَعْلَمْ - لاَ تَدْخُلْنَ -

لا تَفْتَحْ - اِضْرِبُوا - لَمْ تَأْكُلْنَ - لَنْ تَقْطَعُوا - مَا عَلِمَ

12. Yukarıda verilen ayetlerdeki nehy-i gâib ve nehy-i hâzırları belirtiniz, Kelimeleriyle birlikte ayetleri defterinize yazıp meallerine bakarak Arapça'larını söyleyene kadar çalışınız.

TE'KÎD LÂMI VE TE'KÎD NÛNU

Menfî olmayan muzârilerin başına manayı kuvvetlendirmek ve pekiştirmek için getirilen fethalı (لَ) harfine te'kit lâmı denir. Şüphesiz, gerçekten, kesinlikle manalarına gelir.

إِنَّا لَنَنْصُرُ رُسُلَنَا..

Şüphesiz biz peygamberlerimize muhakkak yardım ederiz (Mü'min, 51).

Tekidi artırmak için sonuna bir de fethalı şeddeli nûn (نَّ) (te'kid nûnu) getirilir. Böylece duygu yönünden şiddetli/belağatı yüksek olan ifadelerde kullanılır:

لَنَكْتُبَنَّ elbette (muhakkak, mutlaka) yazacağız.

كَلَّا لَيُنْبَذَنَّ فِي الْحُطَمَةِ.

Hayır! Andolsunki o mutlaka, Hutame'ye atılacaktır (Hümeze, 4).(meçhûl fiil).

*Te'kit nunları eklendikleri muzârinin zamanını müstakbele (gelecek zamana) tahsis eder:

لَيَقْرَأَنَّ elbette okuyacak لَيَنْجَحَنَّ mutlaka başaracak

*Örneklerde görüldüğü gibi **te'kit nûnu sonuna eklendiği müfred muzârinin son harfini fetha yapar. Cemi vâvı düşerek ötre, müfred muhâtaba yâ'sı düşerek yerine esre kalır.** Cemi müennes nûnu hariç diğer tesniye ve ceme mahsus nunlar da te'kîd nûnu getirilince düşer. Cemi müennes nûnuyla te'kîd nûnu arasına bir elif getirilir:

Muzâri'nin Şeddeli Te'kit Nûnu'yla Çekim Tablosu

Cem	Tesniye	Müfred	
لَيَفْعَلُنَّ	لَيَفْعَلَانِّ	لَيَفْعَلَنَّ	Gâib
Elbette onlar yapacak	Elbette o ikisi yapacak	Elbette o yapacak	
لَيَفْعَلْنَانِّ	لَتَفْعَلَانِّ	لَتَفْعَلَنَّ	Gâibe
لَتَفْعَلُنَّ	لَتَفْعَلَانِّ	لَتَفْعَلَنَّ	Muhâtab
Elbette sizler yapacaksınız	Elbette ikiniz yapacaksınız	Elbette sen yapacaksın	
لَتَفْعَلْنَانِّ	لَتَفْعَلَانِّ	لَتَفْعَلِنَّ	Muhâtaba
لَنَفْعَلَنَّ	لَنَفْعَلَنَّ	لَأَفْعَلَنَّ	Mütekellim
Elbette biz yapacağız	Elbette ikimiz yapacağız	Elbette ben yapacağım	

Görüldüğü gibi te'kîd nûnu'nun harekesi müsennâ ve cemi müenneslerde "kesre" diğerlerinde fethadır. 2. şahıs müfred muhataba müennesdeki ve cemi müzekkerlerdeki uzun sesliler kısaltılır. Yani (ين) ve (وا) kalkar. Cemi müenneslerde ise fiilin sonuna elif eklenir. Tekit lamına bazı alimler yemin lamı da demiştir.

*Te'kit lâmı tek başına bulunabilir fakat te'kit nûnu [(إِمَّا)(..se, sa), (لَ)] edatlarından biri beraberinde olmadan bulunmaz:

فَإِمَّا تَثْقَفَنَّهُمْ[1] فِي الْحَرْبِ...

Eğer savaşta onları yakalarsan...(Enfal, 57)

يَا بَنِي آدَمَ إِمَّا يَأْتِيَنَّكُمْ[2] رُسُلٌ مِنْكُمْ...

Ey Ademoğulları! Size sizden (kendi içinizden) peygamberler gelirse... (A'râf, 35)

... إِمَّا يَبْلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلاَهُمَا[3]...

Eğer o ikisinden (anne ve babandan) biri veya her ikisi senin yanında yaşlılığa ulaşırsa...(İsrâ, 23)

* Nûnu te'kidli muzârinin başında لَ harfi kullanılırsa mutlak kararlılığı gösterir:

لَأَقْتُلَنَّكَ ! Seni muhakkak öldüreceğim!

لَنُؤْمِنَنَّ لَكَ. Sana kesinlikle inanıyoruz.

...وَلَنَسْأَلَنَّ الْمُرْسَلِينَ.

...muhakkak ki peygamberlere (de) soracağız (sorguya çekeceğiz)(A'râf, 6) .

* لاَ ile kuvvetli bir olumsuz emir (nehiy) hali oluşturur:

لاَ يَحْسَبَنَّ. sakın sanmasın!

لاَ يَغُرَّنَّكُمْ[4] الشَّيْطَانُ. Asla (hiçbirşekilde) şeytan sizi aldatmasın!

يَا بَنِي آدَمَ لاَ يَفْتِنَنَّكُمُ الشَّيْطَانُ...

Ey Adem oğulları! Şeytan (ana-babanızı cennetten çıkardığı gibi).. sakın sizi de şaşırtmasın (A'râf, 27) .

---

[1] (ثَقِفَ يَثْقَفُ ثَقَفاً) bulmak, ele geçirmek, yakalamak. (إِمَّا)(..se, sa). Konu bütünlüğü olması açısından yeri geldiği için bir örnekle açıkladığımız şart edatları yakında işlenecektir. Şimdilik aklımızın köşesinde bulunması faydalı olur.

[2] (أَتَى يَأْتِي إِتْيَاناً) (kolayca) gelmek. Fail tekil olduğu için fiilin sonu üstün gelmiştir. Esreden sonra gelen illet harfine (يَأْتِيَنَّ) de olduğu gibi üstün hareke konulabilir. Ardından da tekit nunu getirilir.

[3] (كِلاَ) her ikisi. (هُمَا) zamirine birleşik olarak merfû hali (كِلاَهُمَا), mansûb ve mecrûr hali (كِلَيْهِمَا) olarak gelir. Bu cümlede (أَحَدُهُمَا) ile birlikte fâil durumunda olduğundan merfû halini almıştır. (Burada (إِمَّا) şart harfi, (يَبْلُغَنَّ) bir sonraki konuda göreceğimiz şart fiili, (نَّ) te'kit nûnu, (عِنْدَكَ) zaman zarfı, (الْكِبَرَ) mef'ûlün b., (أَحَدُهُمَا) fâil, (أَوْ) atıf harfi, (كِلاَهُمَا) ma'tûftur.)

[4] (غَرَّ يَغُرُّ غُرُوراً) aldattı, kandırdı. Bir sonraki cümlede geçen yabancı fiil: (فَتَنَ يَفْتِنُ فَتْناً) fitneye düşürmek, şaşırtmak

(Nûn-u Muhaffefe): (Te'kîd Nûnunun hafifletilmiş şekli): Muzâri fiillerin sonunda anlamı kuvvetlendirmek için şeddeli nun getirildiği gibi cezimli nun da getirilebilir. Tesniyelerde ve müennes çoğullarda kullanılmaz.

لَيَقْرَأَنْ elbette okuyacak لَيَنْجَحَنْ mutlaka başaracak

Muzâri'nin Şeddesiz Te'kit Nûnu'yla Çekim Tablosu

Cem	Tesniye	Müfred	
لَيَفْعَلُنْ	------	لَيَفْعَلَنْ	Gâib
Elbette onlar yapacak		Elbette o yapacak	
------	------	لَتَفْعَلَنْ	Gâibe
لَتَفْعَلُنْ	------	لَتَفْعَلَنْ	Muhâtab
Elbette sizler yapacaksınız		Elbette sen yapacaksın	
------	------	لَتَفْعَلِنْ	Muhâtaba
لَنَفْعَلَنْ	------	لَأَفْعَلَنْ	Mütekellim
Elbette biz yapacağız		Elbette ben yapacağım	

* Kur'ân'da bazen hafifletilmiş te'kit nûnu tenvin olarak gelir:

لَيُسْجَنَنَّ وَ لَيَكُوناً (لَيَكُونَنْ) مِنَ الصَّاغِرِينَ.

Şüphesiz ki o kesinlikle hapsedilecek ve muhakkak ki küçük düşenlerden olacak (12/Yûsuf, 32).

كَلاَّ لَنَسْفَعاً (لَنَسْفَعَنْ) بِالنَّاصِيَةِ.

Asla (öyle değil), muhakkak ki onu alnından yakalayacağız (96/Alak, 15).

لَيَكُوناً[1] كَذٰلِكَ. (O) elbette öyle olacak.

*Te'kitli muzâriler yerine göre gereklilik de ifade edecek şekilde tercüme edilir.

لَتَفْعَلَنَّ كَذَا Böyle yapmalısın.

TE'KÎD NÛNUNA BİTİŞİK FİİL İLE İLGİLİ AYETLER

١- ثُمَّ لَتُسْأَلُنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ.

ثُمَّ: Atıf harfi
لَتُسْأَلُنَّ: F. muz. meçhûl (لَ) Kasem H. (yemin harfi) (نَّ) te'kîd nûnu
يَوْمَئِذٍ: zaman zarfı
عَنِ: H. cer
النَّعِيمِ: Mecrûr isim

[1] (كَانَ يَكُونُ) idi, oldu.

(102/TEKÂSÜR, 8) Sonra o gün, nimetlerden elbette sorguya çekileceksiniz.

2- كَتَبَ اللّٰهُ لَأَغْلِبَنَّ أَنَا وَرُسُلِي ۚ إِنَّ اللّٰهَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ .

(58/MÜCÂDELE, 21) Allah, "Kesinlikle Ben ve peygamberlerim üstün geleceğiz" (diye) yazdı. Doğrusu Allah güçlüdür, üstündür.

غَلَبَ يَغْلِبُ غَلَبًا galib geldi, üstün geldi

رَسُولٌ ج رُسُلٌ peygamber, elçi

قَوِيٌّ kudret sahibi, güçlü

عَزِيزٌ aziz, üstün, kuvvetli, güçlü

3- لَقَدْ صَدَقَ اللّٰهُ رَسُولَهُ الرُّؤْيَا بِالْحَقِّ ۖ لَتَدْخُلُنَّ الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ ...

(48/FETİH, 27) Andolsun ki Allah, elçisinin rüyasını hakkıyla tasdik etti (doğru çıkardı). Mescid-i Haram'a kesinlikle gireceksiniz...

صَدَقَ يَصْدُقُ صِدْقًا doğru söz söyledi, doğru oldu, doğru olduğunu bildirdi

الرُّؤْيَا rüya.

****

ALIŞTIRMALAR

1. Aşağıdaki fiillerin şeddeli ve şeddesiz te'kit nûnuyla çekim tablosunu anlamlarıyla birlikte yazınız.

يَدْخُلُ – يَسْجُدُ – يَسْمَعُ – يَعْلَمُ – يَغْلِبُ – يَعْرِفُ

2. İçinde şeddeli ve şeddesiz te'kîd nunlarının bulunduğu beşer cümle kurunuz.

3.Yukarıdaki ayetlerde yer alan te'kîd nunlu fiilleri belirtiniz. Kelimeleriyle birlikte ayetleri defterinize yazıp meallerine bakarak Arapça'larını söyleyinceye kadar çalışınız.

ŞART CÜMLESİ

Şimdiye kadar gördüğümüz cahd-ı mutlak edatı (لَمْ), cahd-ı müstağrak edatı (لَمَّا), lâmü'l-emr (لِ) ve nehiy (لَا)sı önüne geldiği bir muzâri fiili cezmediyordu. Ancak bir de aynı cümlede bulunan bütün muzâri fiilleri cezmeden edatlar vardır. Bu edatların hepsi de şart edatıdır. Hepsinin tercümesinde ..se, ..sa ifadesiyle mana verilir. Arapça'da şart ifade etmek üzere en çok kullanılan edat إِنْ (..se, ..sa, ..ise) edatıdır.

إِنْ كَتَبَ yazdıysa, yazarsa

إِنْ يَكْتُبْ yazarsa, yazıyorsa

إِنْ كَتَبُوا yazdılarsa, yazarlarsa

إِنْ يَكْتُبُوا yazarlarsa, yazıyorlarsa

إِنْ harfi mâzî fiilin başına geldiğinde de aynen muzâri manası verir. إِنْ harfinin başında bulunduğu muzâri fiillerin hepsinin son harfleri cezimli olur. Yani şart edatı ile gelen muzâri fiile cevap teşkil eden cümlenin (cevabuş-şart) muzârisi de cezimli olur. Ne zaman fiil-i muzârinin müfredindeki son harfinin harekesi değişse (cezm olsa) gâibe ve muhâtaba cemi müennes nunları hariç sondaki diğer nunlar düşer.

Başına إِنْ edatı gelen muzâri fiile, gelecek zamanı ifade eden سَ ve سَوْفَ takıları getirilmez. Çünkü إِنْ şart edatı mana bakımından gelecek zamanı da bildirir.

إِنْ تَعْمَلْ تَنْجَحْ. Çalışırsan başarırsın.

إِنْ تَكْذِبْ تَأْثَمْ[1]. Yalan söylersen günaha girersin.

Örneğin son cümlede (إِنْ) şart ve cezm edatı, (تَكْذِبْ) fi'lu'ş-şart (şart fiili), (تَأْثَمْ) de cevabu'ş-şart'tır (şart fiilinin cevabıdır). En çok kullanılan إِنْ şart edatını giriş olmak üzere işlediğimiz iki fiil-i muzâriyi cezmeden şart edatları şunlardır:

İKİ FİİL-İ MUZÂRİYİ CEZMEDEN ŞART EDATLARI

Bilindiği gibi cezm, fiili mâzîye değil, yalnız fiil-i muzâriye mahsustur. Aşağıdaki edatlar iki muzâri fiil almış cümlenin başına gelirlerse iki muzâri fiilin de son harekelerini cezm yaparlar ve şart bildirirler. Bunlara şart edatları denir. Şart edatının yeraldığı cümleden sonra aynı cümlenin içinde bir de cevap cümlesi bulunur. Bu edatların bulunduğu birinci bölümdeki fiile fi'lü'ş-şart, ikinci bölümdeki fiile de cevabu'ş-şart denir. Cümle örnekleriyle birlikte bu edatlar şunlardır:

إِنْ ...se, ...sa

إِنْ تَقْرَأْ تَفْهَمْ. Okursan anlarsın.

إِنْ يَكْتُبْ درْسَهُ آخُذْ إِلَيْهِ زَهْرَةً. Dersini yazarsa ona bir çiçek alırım.

إِنْ تَعْجَلْ تَنْدَمْ. Acele edersen pişman olursun.

مَنْ kim ...se, ..sa

مَنْ يَقْرَأْ كَثِيراً يَنْجَحْ. Kim çok okursa başarır.

مَنْ يَكْتُبْ دَرْسَهُ أَذْهَبْ مَعَهُ إِلَى الحَدِيقَةِ. Kim dersini yazarsa onunla bahçeye giderim.

مَنْ صَبَرَ ظَفَرَ. Kim sabrederse zafer kazanır (Hadis).

مَنْ يَصْبِرْ يَظْفَرْ. Kim sabrederse zafer kazanır.

مَا ne ...se, ...sa

مَا تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ يَعْلَمْهُ اللّٰهُ. Ne iyilik yaparsanız Allah onu bilir.

مَا يَكْتُبْ مِنْ دَرْسِهِ يَفْهَمْهُ جَيِّداً. Dersinden ne yazarsa onu iyi anlar.

---

[1] (أَثِمَ يَأْثَمُ) günaha girdi

مَهْمَا her ne...se, ..sa

مَهْمَا تَفْعَلْ أَفْعَلْ. Her ne yaparsan onu yaparım.

مَهْمَا تَكْتُبْ مِنْ دَرْسِكَ أَكْتُبْ أَنَا أَيْضاً. Dersinden her ne yazarsan ben de yazarım.

أَيٌّ hangisini, neyi, kimi ..se, ...sa[1]

أَيّاً تَحْتَرِمْ[2] أَحْتَرِمْ. Kimi sayarsan sayarım.

أَيّاً تَكْتُبْ أَكْتُبْ. Neyi, hangisini yazarsan yazarım.

أَيّمَا kimi, hangisini ...se, ...sa[3]

أَيّمَا تَكْتُبْ إِلَى الْوَرَقَةِ أَقْرَأْهُ. Kağıda kimi yazarsan onu okurum.

أَيْنَ-أَيْنَمَا her nerede, nereye ...se

أَيْنَمَا تَجْلِسُوا نَجْلِسْ هُنَاكَ. Her nerede otururlarsanız orada otururuz.

(أَيْنَ) أَيْنَمَا تَذْهَبْ أَصْحَبْكَ. Nereye gitsen sana arkadaşlık ederim.

حَيْثُمَا her nereye ..se

حَيْثُمَا يَنْزِلِ الْمَطَرُ لاَ يُذْهَبْ هُنَاكَ. Nereye yağmur yağarsa oraya gidilmez.

حَيْثُمَا تَذْهَبْنَ أَحْضُرْ هُنَاكَ. Her nereye giderseniz oraya gelirim.

أَنّي her nereye, her nasıl ...se

أَنّي تَذْهَبْ أَذْهَبْ. Nereye (her nasıl) gidersen giderim.

أَنّى تَكْتُبْ أَكْتُبْ. Nasıl yazarsan ben (de öyle) yazarım.

إِذْمَا — إِذَامَا her ne zaman ...se

إِذْمَا تَذْهَبُوا نَذْهَبْ. Her ne zaman giderseniz gideriz.

إِذَامَا تَكْتُبْ تَحْفَظْ. Her ne zaman yazarsan ezberlersin.

مَتَى her ne zaman ...sa

مَتَى تَكْذِبْ يُعْلَمْ. Ne zaman yalan söylersen bilinir.

---

[1] Diğerleri mebni iken أَيٌّ mu'rabdır. Bu cümlelerde mef'ûlü kastettiği için üstün hali gelmiştir.

[2] (إِحْتَرَمَ يَحْتَرِمُ) saygı gösterdi

[3] (أَيٌّ) edatının başına (مَا) geldiği zaman bu harekeyle gelir.

مَتَى تَكْتُبْ أَقْرَأْ. Her ne zaman yazarsan okurum.

كَيْفَمَا her nasıl ...se

كَيْفَمَا تَضْرِبْ يَضْرِبْ. Nasıl vurursan öyle vurur.

كَيْفَمَا تَتَكَلَّمْ أَتَكَلَّمْ[1]. Sen nasıl konuşursan öyle konuşurum.

*Görüldüğü gibi şart edatları fiil-i muzâriyi cezm yapar. Fakat her zaman şart ifade etmek için mutlaka muzâri fiil kullanılmayabilir. Mahallen meczûm olarak mâzî fiil de şart cümlesi olarak gelebilir[2]. Ancak mâzî fiil mebni olduğu için şart manası dışında fiilin sonunda herhangi bir değişiklik olmaz. Tercümede şart ve cevap cümlesi mâzî olsa da gene muzâri gibi tercüme yapılır:

إِنْ كَتَبْتَ إِلَيَّ كَتَبْتُ إِلَيْكَ.

Bana yazarsan sana yazarım.

مَنْ قَرَأَ فَهِمَ.

Kim okursa anlar.

إِذْمَا تَتَكَلَّمْ فَلاَ تَكْذِبْ.

Konuşursan yalan söyleme (Emir cümlesinin cevabının başında فَ gelir)

*Aynı şekilde cevap cümlesi de mâzî ve muzâri ile başlayan fiil cümlesi olduğu gibi emir, nefy, nehy, soru ve gelecek zaman ifade eden fiillerle de gelir. Bazen isim cümlesi olarak da gelebilir:

مَنْ يَطْلُبِ الْعِلْمَ لِلْخَيْرِ فَهُوَ مُجَاهِدٌ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ.

Kim hayır için ilim isterse o Allah yolunda mücahiddir.

مَنْ يَكْثُرْ مُزَاحُهُ فَهَلْ يَنْجَحُ فِي عَمَلِهِ؟ Kimin şakası çoğalırsa işinde başarılı olur mu?

أَنَّى تَعْمَلْ فَهُنَاكَ السَّعَادَةُ. Her nerede çalışırsan saadet oradadır.

*Cevap cümlesinin başı فَ nin yanısıra قَدْ ، سَوْفَ ، سَ edatlarından biriyle başlarsa ve cevap fiili مَا – لَنْ[3] ile menfi olursa veya cevabın başında إِنَّمَا (ancak) bulunursa cevabın muzârisi cezm olmaz:

---

[1] (تَكَلَّمَ) konuştu

[2] Şart fiili mâzî, cevap fiili muzâri olursa cevap merfû veya meczûm olabilir:

إِنْ إِجْتَهَدْتَ تَنْجَحُ = إِنْ إِجْتَهَدْتَ تَنْجَحْ Çalışırsan başarırsın.

[3] Bir sonraki konumuzda işleneceği gibi, (لَنْ) edatı, fiili muzârinin başına gelen ve sonunu mansûb yapıp kesin olumsuza çeviren edattır. Örnek: (لَنْ يَكْتُبَ) asla yazmayacak.

إِنْ تَذْهَبْ فَسَتَنْدَمُ. Gidersen akabinde pişman olacaksın.

مَنْ يَفْعَلْ شَرًّا فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُ. Kim kötülük yaparsa kendine zulmetmiş olur.

مَنْ يَقْتَصِدْ[1] فَمَا يَفْتَقِرْ[2]. Kim iktisad ederse fakir olmaz.

إِنْ تَكْذِبْ فَلَنْ يُصَدِّقَكَ[3] النَّاسُ. Yalan söylersen insanlar sana asla inanmayacak.

إِنْ نُخْطِئْ[4] فَإِنَّمَا خُلِقْنَا بَشَرًا. Hata işlersek ancak beşer olarak yaratılmamızdandır.

Not: Cümlenin sonunda gelen (وَ إِنْ) .. se bile, ..sa bile şeklinde tercüme edilir. Cevabı da olmaz:

إِذْهَبْ إِلَى وَالِدِكَ وَ إِنْ وَبَّخَكَ[5]. Seni azarlasa bile babana git.

* Taleb (Emir, nehiy, soru) cümlesinden sonra cevap cümlesi varsa ve önünde (وَ) ve (فَ) bulunmazsa cevap cümlesinin muzâri fiili de ona uyumlu olarak meczûm gelir:

أُدْرُسْ تَنْجَحْ (أُدْرُسْ إِنْ تَنْجَحْ) . Çalış ki başarasın (Emir) .

هَلْ تَسْمَعُ أُخْبِرْكَ. Dinler misin? Sana haber vereyim[6]. (Soru)

لاَ تَلْعَبْ بِالنَّارِ تَحْتَرِقْ (لاَ تَلْعَبْ بِالنَّارِ إِنْ تَحْتَرِقْ) .

Ateşle oynama! Yanarsın[7]. (Nehy)

*En çok kullanılan şart edatları إِنْ مَنْ ve مَا edatlarıdır. Diğerleri bunlar kadar kullanılmaz. Zamanla, ilerleyen konularda yer alan cümlelerle birlikte konu daha da perçinleşeceğinden endişe edilmemelidir.

****

FİİL-İ MUZARİYİ CEZMEDEN EDATLAR İLE İLGİLİ AYETLER

1- ...وَ مَنْ يَكْفُرْ بِالْإِيمَانِ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُ وَ هُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ.

Şart ismi (Mübtedâ) (mahallen merfû) — Fiil — câr-mecrûr — Fâil — Fiil — Mübtedâ — câr-mecrûr — Haber

Filu'ş-Şart — Cevâbu'ş-şart

Fâili müstetir (هُوَ)

Haber: fiil cümlesi (mahallen merfû)

---

1 (اِقْتَصَدَ يَقْتَصِدُ إِقْتِصَادًا) iktisat etti, tutumlu oldu

2 (اِفْتَقَرَ يَفْتَقِرُ) fakirleşti, fakir oldu.

3 (صَدَّقَ يُصَدِّقُ) tasdik etti, inandı.

4 (أَخْطَأَ يُخْطِئُ) hata etti

5 (وَبَّخَ يُوَبِّخُ) azarladı

6 (أَخْبَرَ يُخْبِرُ) haber verdi.

7 (اِحْتَرَقَ يَحْتَرِقُ) yandı.

(5/MÂİDE 5). .... Kim imanı (Allah'ın hükümlerini) inkar ederse, şüphesiz amelleri boşa gitmiştir. O, ahirette de hüsrana uğrayanlardandır.

كَفَرَ يَكْفُرُ كُفْراً nankörlük etti, imandan çıktı, Allah'a itaat ve şeriatıyla amel hususunda gerekeni yapmadı

حَبِطَ يَحْبَطُ حَبْطاً boşa çıktı, neticesiz oldu

اَلْخَاسِرُ zarara, ziyana uğrayan

2- يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ تَنْصُرُوا اللَّهَ يَنْصُرْكُمْ وَيُثَبِّتْ أَقْدَامَكُمْ .

(47/MUHAMMED 7). Ey iman edenler! Siz Allah'a (O'nun dinine) yardım ederseniz, O da size yardım eder, ayaklarınızı sabit kılar (kaydırmaz).

آمَنَ يُؤْمِنُ إِيمَاناً iman etti

اَلَّذِينَ kimseler

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ey iman eden kimseler (اَلَّذِينَ) kimseler (fiilin geriye dönülerek ..en, an diye tercüme edilerek bağlandığı ism-i mevsûl konusu yakında işlenecektir. Şimdilik Kur'ân'da çok geçtiği için kalıb olarak ezberleyiniz.)

ثَبَّتَ يُثَبِّتُ تَثْبِيتاً sabit tuttu, sebat ve istikrarı mucip iş yaptı

قَدَمٌ ج أَقْدَامٌ ayak

3- وَإِنْ عَزَمُوا الطَّلَاقَ فَإِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ .

(2/BAKARA 227). Eğer (iddet müddeti içinde dönmeyip) boşanmaya karar verirlerse muhakkak ki, Allah (her şeyi) işitendir, (her şeyi) bilendir.

عَزَمَ يَعْزِمُ عَزْماً azmetti, ciddi karar verdi

اَلطَّلَاقُ talak, boşanma

سَمِيعٌ çok iyi işiten

عَلِيمٌ çok iyi bilen

4- ...وَإِنْ تُعْرِضْ عَنْهُمْ فَلَنْ يَضُرُّوكَ شَيْئاً ط وَإِنْ حَكَمْتَ فَاحْكُمْ بَيْنَهُمْ بِالْقِسْطِ ط إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ .

(5/MÂİDE 42).... Eğer onlardan yüz çevirirsen sana hiçbir şeyle (hiçbir şekilde) asla zarar veremezler. Ve eğer hüküm verirsen, aralarında adaletle hükmet. Doğrusu Allah âdil olanları sever.

أَعْرَضَ يُعْرِضُ إِعْرَاضاً عَنْ yüz çevirdi

(Burada olduğu gibi mezîd (üçlü fiile harf ziyade edilmiş dört harfli ya da beş harfli) fiillerin de fiil olmaları dolayısıyla aynı kurala tabi olduğunu unutmayınız. Cevab cümlesindeki fiilin başına (لَنْ) gelmesi dolayısıyla cemi müennes nûnu düşmüştür. Sonuna zamir alacağı zaman cemi vâvının elifi de düşer.)

ضَرَّ يَضُرُّ ضَرّاً zarar verdi, ziyana soktu

حَكَمَ يَحْكُمُ حُكْماً hükmetti, fasletti, hüküm verdi

اَلْمُقْسِطُ adaletli davranan, adil olan

أَحَبَّ يُحِبُّ sevdi

اَلْقِسْطُ adalet

5- ...مَنْ لَمْ يَجْعَلِ اللَّهُ لَهُ نُورًا فَمَا لَهُ مِنْ نُورٍ ع .

(24/NÛR, 40). ... Allah kime nur vermezse artık onun için nurdan (aydınlıktan nasip) yoktur.

نُورٌ nur, ışık, hidayet, hakka götüren deliller مَا لَهُ.. onun yok

6- قَالاَ رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنْفُسَنَا وَإِنْ لَمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ .

(7/A'RÂF, 23). (Âdem ile eşi:) "(Ey) Rabbimiz! Biz kendimize zulmettik. Eğer bizi bağışlamaz ve bize merhamet etmezsen kesinlikle zarara uğrayanlardan oluruz." dediler.

رَبَّنَا (ey) Rabbimiz! كَانَ يَكُونُ oldu

7- مَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلِنَفْسِهِ ج وَمَنْ أَسَاءَ فَعَلَيْهَا ز ثُمَّ إِلَى رَبِّكُمْ تُرْجَعُونَ .

(45/CÂSİYE 15). Kim faydalı iş işlerse kendi içindir; kim kötülük yaparsa kendi aleyhinedir. Sonra Rabbinize döndürülürsünüz.

صَالِحٌ iyi iş, salih amel

أَسَاءَ يُسِيءُ إِسَاءَةً kötülük işledi, ameli ifsad etti

رَجَعَ يَرْجِعُ رَجْعًا iade etti, döndürdü (ayette muzari meçhul: döndürülürsünüz)

8- ... اَلْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ شَاءَ فَلْيُؤْمِنْ وَمَنْ شَاءَ فَلْيَكْفُرْ لا ...

(18/KEHF, 29). (De ki) Hak (gerçek), Rabbinizdendir. O halde dileyen kimse iman etsin, dileyen kimse inkâr etsin ...

آمَنَ يُؤْمِنُ إِيمَانًا iman etti (ayette: emri gaib: iman etsin)

9- ... سَلاَمٌ عَلَيْكُمْ كَتَبَ رَبُّكُمْ عَلَى نَفْسِهِ الرَّحْمَةَ لا أَنَّهُ مَنْ عَمِلَ مِنْكُمْ سُوءًا بِجَهَالَةٍ ثُمَّ تَابَ مِنْ بَعْدِهِ وَأَصْلَحَ فَأَنَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ .

(6/EN'ÂM, 54). (Ayetlerimize inananlar sana geldiğinde onlara de ki:) Selâm size! Rabbiniz merhamet etmeyi kendisine yazdı (farz kıldı). Doğrusu sizden kim, bir cahillikle bir kötülük yapar, sonra ardından tevbe eder de kendini ıslah ederse (durumunu, kendini düzeltirse), bilsin ki Allah Gafur'dur, Rahim'dir.

سُوءٌ kötülük, fenalık جَهَالَةٌ cahillik, taşkınlık, akılsızlık

تَابَ يَتُوبُ تَوْبَةً masiyetten döndü, tevbe etti

أَصْلَحَ يُصْلِحُ إِصْلاَحًا ıslah etti, düzeltti (aralarını buldu), anlaştırdı

10- اَلْوَزْنُ يَوْمَئِذٍ الْحَقُّ ج فَمَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ .

(7/A'RÂF 8). (Amelleri tartacak) tartı, o gün haktır. Artık kimin (sevap) tartıları ağır gelirse, işte onlar kurtuluşa erenlerdir.

ثَقُلَ يَثْقُلُ ثِقَلاً ağır geldi, ağır bastı, racih geldi اَلْوَزْنُ tartma, tartı, ölçü

اَلْمُفْلِحُ felaha (kurtuluşa) eren اَلْمِيزَانُ ج اَلْمَوَازِينُ tartılar, teraziler

11- وَمَنْ كَانَ فِي هٰذِهِ أَعْمَى فَهُوَ فِي الْآخِرَةِ أَعْمَى ... .

(17/İSRÂ 72). Burada (dünyada) (ayetlerdeki hak ve hakikate) kör olan kimse ahirette de kördür...

أَعْمَى kör

12- ... وَمَنْ شَكَرَ فَإِنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِهِۦ وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ رَبِّي غَنِيٌّ كَرِيمٌ .

(27/NEML 40). ... Kim şükrederse ancak kendisi için şükreder; kim nankörlük ederse doğrusu Rabbim zengindir (kimsenin şükrüne muhtaç değildir, müstağnidir), cömerttir (kerem sahibidir).

غَنِيٌّ zengin إِنَّمَا ancak كَرِيمٌ ikram eden, nimet veren

13- مَنْ كَفَرَ فَعَلَيْهِ كُفْرُهُۥ وَمَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلِأَنْفُسِهِمْ يَمْهَدُونَ .

(30/RÛM, 44). Kim inkar ederse, inkarı kendi aleyhinedir. Kim faydalı iş işlerse, kendileri için (cennetteki yerlerini) hazırlamış olurlar.

مَهَدَ يَمْهَدُ مَهْداً hazırladı

14- ... وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ .

(2/BAKARA 273. ... Hayırdan her ne harcarsanız Allah onu çok iyi bilir.

أَنْفَقَ يُنْفِقُ إِنْفَاقاً harcadı

15- ... وَمَا تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ يَعْلَمْهُ اللَّهُ ...

(2/BAKARA, 197). ... Hayırdan her ne işlerseniz, Allah onu bilir.

16- ... وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ فَلِأَنْفُسِكُمْ ...

(2/BAKARA, 272). ... Hayırdan her ne harcarsanız (o) kendi (iyiliği)niz içindir...

17- ... مَا سَأَلْتُكُمْ مِنْ أَجْرٍ فَهُوَ لَكُمْ ...

(34/SEBE, 47). (De ki:) Ben sizden her ne ücret istersem, o sizindir (sizin olsun)...

اَلْأَجْرُ ecir, ücret, mükafat

18- بَلَى مَنْ كَسَبَ سَيِّئَةً وَأَحَاطَتْ بِهِ خَطِيئَتُهُ فَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ[1] هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ .

(2/BAKARA, 81). Evet, kim bir kötülük işlemiş ve günahı kendisini kuşatmış ise, işte onlar ateşin arkadaşıdırlar. Onlar orada ebedî kalıcıdırlar.

اَلْخَطِيئَةُ ج اَلْخَطَايَا kasdi işlenen suç, günah أَحَاطَ يُحِيطُ إِحَاطَةً kuşattı

خَالِدٌ bekası devam eden, kalıcı olan أَصْحَابُ النَّارِ ateşin ashabı (cehennemlikler)

[1] (أَصْحَابُ النَّارِ) ateşin ashabı . Birinci ismin harf-i tarif ya da tenvin almadığı ve ikinci ismin kesre olduğu isim tamlaması işlenmediği halde ayetin cümle bütünlüğünü bozmamak için verilmiştir.

19- ... وَمَنْ يَكْفُرْ بِهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿٤﴾.

(2/BAKARA, 121). ... Kim onu inkâr ederse artık işte onlar hüsrâna uğrayanlardır.

اَلْخَاسِرُ zarara uğrayan, yazık eden, hüsrana uğrayan

20- فَاذْكُرُونِي أَذْكُرْكُمْ وَاشْكُرُوا لِي وَلاَ تَكْفُرُونِ ﴿٤﴾ .

(2/BAKARA, 152). (Allah buyurdu ki:) Öyleyse siz beni anın ki ben de sizi anayım. Bana şükredin ve bana nankörlük etmeyin.

ذَكَرَ يَذْكُرُ zikretti, andı

(Emrin cevabı olan cevap cümlesindeki muzâri fiilin harekesi görüldüğü gibi sakin (cezimli) olmuştur (لاَ تَكْفُرُونِ) ise nehyi hazırdır. Nûnu'l vikayenin altındaki esre de düşen mütekellim ya'sının işaretidir.)

****

ALIŞTIRMALAR

1. Aşağıdaki kelimeleri ikişer kere yazınız.

كَسَبَ يَكْسِبُ	kazandı	اَلنُّصْحُ	nasihat
أَثِمَ يَأْثَمُ	günaha girdi	نَفَعَ يَنْفَعُ	fayda verdi
تَعِبَ يَتْعَبُ	yoruldu	فَرِحَ يَفْرَحُ	sevindi
سَهِرَ يَسْهَرُ	uykusuz kaldı	صَحِبَ يَصْحَبُ	arkadaşlık etti
مَرِضَ يَمْرَضُ	hastalandı	زَمِيلٌ	arkadaş (iş, sınıf)

2. Aşağıdaki cümleleri ikişer kere yazınız.

إِنْ تَسْتَذْكِرْ[1] دُرُوسَكَ تَنْجَحْ.	Derslerini müzakere edersen başarırsın.
أَيْنَمَا تَذْهَبْ تُشَاهِدِ الْعِمَارَاتِ.	Nereye gitsen apartmanlar görürsün.
مَتَى تَحْضُرْ نُكْرِمْكَ[2].	Ne zaman gelirsen sana ikram ederiz.
أَيْنَمَا تَذْهَبْ يُسَاعِدْكَ اللّٰهُ.	Her nereye gidersen Allah sana yardım eder.
مَتَى تَلْعَبُوا جَيِّداً تَنْجَحُوا.	Ne zaman iyi oynarsanız başarırsınız.
مَنْ يُكْمِلْ[3] الْقِصَّةَ فَلْيُحْضِرْهَا لِلْمُعَلِّمِ.	Kim hikayeyi tamamlarsa onu öğretmene getirsin.
مَنْ يَطْلُبِ النَّجَاحَ يَتْعَبِ اللَّيَالِيَ.	Kim başarı istiyorsa geceleri yorulur (yorulsun) .

---

[1] (اِسْتَذْكَرَ يَسْتَذْكِرُ) müzakere etti, gözden geçirdi, tekrarladı

[2] (أَكْرَمَ يُكْرِمُ إِكْرَاماً) ikram etti

[3] (أَكْمَلَ يُكْمِلُ) tamamladı

مَنْ يَقْرَأِ الْقُرْآنَ يَتَحَرَّكْ[1] لَهُ قَلْبُهُ.	Kim Kur'ân okursa onun kalbi harekete geçer.
أَيْنَمَا تَذْهَبْ أَذْهَبْ مَعَكَ.	Her nereye gidersen ben de seninle giderim.
مَنْ ظَلَمَ النَّاسَ فَيَنْدَمُ.	Kim insanlara zulmederse pişman olur.
إِنْ يَكْثُرْ إِهْمَالُكَ تَخْسَرْ وَظِيفَتَكَ.	İhmalin çoğalırsa vazifeni kaybedersin.
مَنْ يَأْكُلْ كَثِيراً يَمْرَضْ.	Kim çok yerse hasta olur.
مَنْ يَكْثُرْ مُزَاحُهُ تَسْقُطْ هَيْبَتُهُ.	Kimin şakası çoğalırsa heybeti düşer.
إِنْ جَاءَ مَحْمُودٌ فَمَا أَضْرِبُهُ.	Mahmud gelirse onu dövmem.
إِذْمَا تَفْعَلْ شَرًّا تَنْدَمْ.	Ne zaman şer işlersen pişman olursun.

3. Aşağıdaki cümleleri tercüme ediniz.

مَنْ يَعْمَلْ خَيْرًا لِوَطَنِهِ يَكْسِبْ جَزَاءَهُ[2] – إِنْ تَعْمَلْ تَنْجَحْ – إِنْ تَسْمَعِ النُّصْحَ تَنْفَعْ وَ تَنْجَحْ – مَتَى تَخْرُجْ أَخْرُجْ – مَا تَرْكَبْ أَرْكَبْهُ وَ مَا تَصْنَعْ أَصْنَعْهُ –أَيْنَ تَذْهَبْ أَذْهَبْ مَعَكَ – إِنْ تَطْلُبْ تَحْضُرْ – إِنْ تَقْرَأْ تَفْهَمْ – إِنْ تَلْعَبْ كَثِيرًا تَتْعَبْ – إِنْ لَعِبْتَ كَثِيرًا تَعِبْتَ – إِنْ نَتْعَبْ نَجْلِسْ– إِنْ أَنْجَحْ أَفْرَحْ – مَنْ يَسْهَرْ كَثِيرًا يَمْرَضْ– مَتَى يُسَافِرْ أَخِي أُسَافِرْ مَعَهُ – أَيْنَ تَذْهَبْ أَصْحَبْكَ– إِنْ يَلْعَبْ زَمِيلُكَ تَلْعَبْ مَعَهُ

4. İki fiil-i muzâriyi cezmeden edatlardan her biriyle ikişer cümle kurunuz.

5. Yukarıda verilen ayetleri defterinize yazıp fiil-i muzâriyi cezmeden edatları belirtiniz. Meallerine bakarak Arapça'sını söyleyinceye kadar çalışınız.

FİİLİ MUZARİYİ NASBEDEN EDATLAR

Aşağıdaki edatlardan birisi fiil-i muzârinin başına gelirse muzâri fiilin sonunu nasbeder (fetha yapar). Cemi müennes nunları hariç (نْ) nunlarını düşürür. Bu edatlar şunlardır[3]:

أَنْ – لَنْ – كَيْ – إِذَنْ – حَتَّى – لِ – اَلْفَاءُ السَّبَبِيَّةُ

Şimdi bunları sırasıyla işleyelim:

---

[1] (تَحَرَّكَ يَتَحَرَّكُ) harekete geçti

[2] (اَلْجَزَاءُ) karşılık

[3] Bu edatların nasbetmesi için cezmeden edatlarda olduğu gibi nasbeden edatla muzâri fiilin arasına muzâriyi olumsuzlaştıran nefiy la'sı ve kasem (yemin) hariç başka harf ve edatların girmemesi gerekir. Girerse nasb etme özelliğini kaybeder.

1) أَنْ mek, mak: Muzâri fiili nasbederek masdara çevirir. Mâzî fiilin de önüne gelir, ancak mebni olduğu için sonuna tesir edemez. En çok kullanılan nasb edatıdır.

أُرِيدُ[1] أَنْ أَكْتُبَ دَرْسِي. Dersimi yazmak istiyorum.

تُرِيدُ أَنْ تَشْرَبَ الشَّايَ. Çay içmek istiyorsun.

تُرِيدِينَ أَنْ تَذْهَبِي إِلَى الْبَيْتِ. Eve gitmek istiyorsun.

نُرِيدُ أَنْ نَفْهَمَ الْقُرْآنَ. Kur'ân'ı anlamak istiyoruz.

أَنْ تَصْبِرُوا خَيْرٌ لَكُمْ. Sabretmeniz sizin için hayırlıdır.

2) لَنْ asla ...meyecek, mayacak (te'kîd-i nefy-i istikbal): Daha önce de gördüğümüz gibi muzâri fiilin manasını olumsuz istikbale çevirir:

لَنْ أَذْهَبَ مَعَكَ إِلَى الْبَيْتِ. Seninle asla eve gitmeyeceğim.

إِنِّي لَنْ أَرْكَبَ الْحِمَارَ. Gerçekten ben eşeğe hiç binmeyeceğim.

3) كَيْ ...mek için, ..mak için: Sebep bildirir. Daha çok aynı manada لِكَيْ olarak kullanılır ve sadece muzâri fiilin önüne gelir:

أَقْرَأُ دَرْسِي كَيْ أَحْفَظَ. Dersimi ezberlemek için okuyorum.

يَجْتَهِدُ التَّلَامِيذُ لِكَيْ يَنْجَحُوا. Öğrenciler başarmak için çalışıyor.

Burada mesela birinci cümlede (أَقْرَأُ دَرْسِي) temel cümle, (كَيْ أَحْفَظَ) ise yan cümleciktir.

4) لِ ...mek için, ..mak için, ..sın diye: (Lâmu't-ta'lîl: sebep lâmı): كَيْ gibi sebep bildirir. Aynı manada (لِأَنْ) şeklinde açıkça yazılmış halde de gelebilir. Lâmu't-ta'lîl'den sonra (أَنْ) gelmediği takdirde bu fiilin mukadder yani gizli (أَنْ) ile nasbedilmiş (fetha yapılmış) olduğuna hükmedilir:

شَرَحْتُ الدَّرْسَ لِأَنْ يَفْهَمَ. = شَرَحْتُ الدَّرْسَ لِيَفْهَمَ.

Anlaması için dersi açıkladım.

سَافَرَ الْفَنَّانُ إِلَى الْعَاصِمَةِ لِأَنْ يَشْتَهِرَ. = سَافَرَ الْفَنَّانُ إِلَى الْعَاصِمَةِ لِيَشْتَهِرَ[2].

Sanatçı meşhur olmak için başkente gitti (yolculuk yaptı).

ذَهَبْتُ إِلَيْهَا لِأَنْ آخُذَ الْكِتَابَ. Oraya (ya da ona) kitap almak için gittim.

---

[1] (أَرَادَ يُرِيدُ) istedi

[2] (إِشْتَهَرَ يَشْتَهِرُ) meşhur oldu

* لِ den önce olumsuz "كَانَ" veya türevlerinden biri geçerse olumsuzluğu kuvvetlendirir ve "lâmü'l-cuhûd" (inkar lâmı) adını alır. Olumsuz "كَانَ"nin haberinin başındaki muzari fiili nasbeder:

مَا كَانَ اللّٰهُ لِيَظْلِمَهُمْ. Allah onlara asla zulmedecek değildir (Tevbe, 70).

وَمَا كَانَ اللّٰهُ لِيُطْلِعَكُمْ عَلَى الْغَيْبِ. Allah sizi gayba muttali kılacak (bildirecek) değildir.

لَمْ يَكُنِ اللّٰهُ لِيَغْفِرَ لَهُمْ وَلاَ لِيَهْدِيَهُمْ سَبِيلاً. Şüphesiz Allah onları ne bağışlayacak, ne de doğru yola eriştirecektir (Nisâ, 168).

5) **إِذَنْ = إِذاً öyleyse, o zaman, o halde:** Daha çok istikbal ifade eden cümlelere bazan de şart edatlarına cevap olarak gelir. إِذَنْ in muzâri fiili nasbetmesi için cevap cümlesinin ve muzâri fiilin hemen başında olması gerekir.

أَنَا أَقْرَأُ كَثِيراً. إِذَنْ تَنْجَحَ.

Ben çok okuyorum. Öyleyse başarırsın.

سَأَكْتُبُ وَاجِبِي لِلْغَدِ . إِذَنْ نَذْهَبَ إِلَى الْبَيْتِ.

Yarın için ödevimi yazacağım. O halde eve gideriz.

أَنَا أَجْتَهِدُ الْعَرَبِيَّةَ كَثِيراً . إِذاً تَفْهَمَ الْقُرْآنَ.

Ben Arapça'yı çok çalışıyorum. O halde Kur'ân'ı anlayacaksın (anlarsın) .

*Eğer muzâri fiilden sonra gelirse nasbetmez:

أَنَا أَذْهَبُ إِذَنْ. Öyleyse ben giderim.

Muzâri fiilsiz veya fiilsiz cümlelerde de kullanılır:

إِذاً هَذَا هُوَ لَصَحِيحٌ. O halde bu doğrudur. (tekit için (هَـــذَا) dan sonra haberin başına (هُوَ) getirilmiş)

6) حَتَّى ...ıncaya kadar, ...inceye kadar, ..e, ..a kadar, ta ki, nihayet, ..diye, ..mek için, ...mak için

أَكَلَ الْأَطْفَالُ حَتَّى شَبِعُوا. Çocuklar doyuncaya kadar yedi.

رَكِبْتُ السَّيَّارَةَ حَتَّى أَحْضُرَ إِلَى الْمَدْرَسَةِ مُبَكِّراً.

Arabaya bindim ta ki okula erken varayım (geleyim) .

قَرَأْتُ الدَّرْسَ كَثِيراً حَتَّى أَنْجَحَ فِي الْإِمْتِحَانِ.

İmtihanda başarmak için (başarayım diye) dersi çok okudum.

رَجَعْتُ إِلَى مَنْزِلِي مُبَكِّراً حَتَّى أَسْتَقْبِلَ[1] ضُيُوفِي.

Misafirlerimi (karşılamak için) karşılayayım diye erkenden evime döndüm.

---

[1] (اِسْتَقْبَلَ يَسْتَقْبِلُ) karşıladı

7) اَلْفَاءُ السَّبَبِيَّةُ : **Fâ-i Sebebiyye:** Atıf harfidir. Bu harfle, cümlenin ilk kısmı sonraki kısmın oluşmasına sebep olur. Birincisi gerçekleşirse ikinci kısım da gerçekleşir. Fâ-i sebebiyye'nin muzâri fiili gizli (أَنْ)le nasbetmesi için kendinden önce ya nefî (olumsuz) veya taleb (emir, nehiy, soru, temenni) gelmelidir:

لاَ أَعْرِفُ بَيْتَهُ فَأَزُورَهُ. Evini bilmiyorum ki ziyaret edeyim.

اُدْرُسُوا دُرُوسَكُمْ فَتَنْجَحُوا فِي الْإِمْتِحَانِ. Derslerinize çalışın ki imtihanda başarılı olasınız.

لَمْ يُسْأَلْ فَيُجِيبَ. Sorulmadı ki cevap versin.

Genel Cümle Örnekleri

1- مَسَحْتُ السَّبُّورَةَ كَيْ يَكْتُبَ عَلَيْهَا الْمُدَرِّسُ[1] - اِعْمَلْ كَيْ تَخْدُمَ الْوَطَنَ .

2- سَأَجْتَهِدُ دُرُوسِي . إِذَنْ تَنْجَحَ فِي الْإِمْتِحَانِ- إِذَنْ يَضْعُفَ[2] بَصَرُكَ.

3- اَلْوَقْتُ كَالسَّيْفِ إِنْ لَمْ تَقْطَعْهُ قَطَعَكَ – أُرِيدُ أَنْ أَقْرَأَ بَعْضَ الْكُتُبِ.

4- يُرِيدُ بَشِيرُ أَنْ يَكُونَ طَبِيباً لِيُسَاعِدَ الْمَرْضَى فِي بَلَدِهِ.

5- تُحِبُّ فَاطِمَةُ أَنْ تَكُونَ مُهَنْدِسَةً – تُفَضِّلُ عَائِشَةُ أَنْ تَكُونَ مُدَرِّسَةً – تُفَضِّلُ زَيْنَبُ أَنْ تَكُونَ مُمَرِّضَةً – يُفَضِّلُ أَحْمَدُ أَنْ يَكُونَ مُهَنْدِساً – يَتَمَنَّى خَالِدٌ أَنْ يَكُونَ مُهَنْدِساً أَيْضاً.

6-ذَهَبَتِ الْأُمُّ إِلَى السُّوقِ بِالسَّيَّارَةِ لِتَشْتَرِيَ الْمَلاَبِسَ – هَلْ تَسْمَحُ يَا وَالِدِي أَنْ آخُذَ الْمَصْرُوفَ؟

7- إِنَّهُ لاَ يَخْرُجُ إِلَيْنَا حَتَّى يَرْتَفِعَ النَّهَارُ – تُرِيدُ فَاطِمَةُ أَنْ تَسْتَذْكِرَ دُرُوسَهَا.

8- حَتَّى مَتَى انْتَظَرَتِ الْأُمُّ ابْنَهَا ؟ اِنْتَظَرَتِ الْأُمُّ ابْنَهَا حَتَّى وَصَلَ.

9- ذَهَبَ أَحْمَدُ إِلَى الْمَسْجِدِ لِيُصَلِّيَ فِي جَمَاعَةٍ وَ يَدْرُسَ الْقُرْآنَ وَالْحَدِيثَ وَلِيُقَابِلَ أَصْدِقَائَهُ.

10- طَلَبَ الْأَوْلاَدُ مِنْ وَالِدِهِمْ أَنْ يَأْخُذَهُمْ إِلَى الْعَاصِمَةِ.

11- كَيْفَ قَرَأَتِ التِّلْمِيذَاتُ الْقِصَّةَ ؟ قَرَأَتِ التِّلْمِيذَاتُ الْقِصَّةَ طَوِيلاً.

Tercüme:

1- Öğretmenin üzerine yazması için tahtayı sildim. Vatana hizmet etmek için çalış.
2- Derslerimi çalışacağım. O halde imtihanda başarırsın. Öyleyse gözün zayıflar.
3- Vakit kılıç gibidir. Sen onu kesmezsen o seni keser. Birkaç kitap okumak istiyorum.[1]

---

[1] Bu cümlede temel cümle olan (مَسَحْتُ السَّبُّورَةَ) nin fâili (تُ) zamirinde görüldüğü gibi "ben", yan cümle olan (كَيْ يَكْتُبَ عَلَيْهَا الْمُدَرِّسُ) nin fâili ise (الْمُدَرِّسُ) dur.

[2] Genel cümle örnekleri içinde yer alan diğer yabancı kelimeler şunlardır: (ضَعُفَ يَضْعُفُ) zayıfladı, (فَضَّلَ يُفَضِّلُ) tercih etti, (تَمَنَّى يَتَمَنَّى) temenni etti, (أَيْضاً) ..de, da (Hep üstün olarak gelir.), (ارْتَفَعَ يَرْتَفِعُ) yükseldi, (قَابَلَ يُقَابِلُ) karşılaştı, buluştu, (أَخَذَ) aldı fiili (إِلَى) harf-i ceri ile kullanıldığı zaman "götürdü" manasına gelir.

4- Beşir memleketindeki hastalara yardım etmek için doktor olmak istiyor.
5- Fatıma mühendis olmayı istiyor (seviyor). Aişe öğretmen olmayı tercih ediyor. Zeynep hemşire olmayı tercih ediyor. Ahmed mühendis olmayı tercih ediyor. Halit de mühendis olmayı temenni ediyor.
6- Anne elbiseleri satın almak için arabayla çarşıya gitti. Ey babacığım harçlık almama müsaade ediyor musun?
7- Gerçekten o gün yükselinceye kadar bize çıkmaz. Fatıma derslerini müzakere etmek istiyor.
8- Ne zamana kadar anne oğlunu bekledi? Anne oğlunu gelinceye (ulaşıncaya) kadar bekledi.
9- Ahmet cemaat (halinde) namaz kılmak, Kur'ân ve hadis okumak ve arkadaşlarıyla buluşmak için mescide gitti.
10- Çocuklar babalarından kendilerini başkente götürmesini istedi.
11- Kız öğrenciler hikayeyi nasıl okudular? Kız öğrenciler hikayeyi uzun (süre) okudular.

****

FİİL-İ MUZARİYİ NASBEDEN EDATLARLA İLGİLİ AYETLER

1- ...وَإِنَّا لَنْ نَدْخُلَهَا حَتَّى يَخْرُجُوا مِنْهَا ۚ فَإِنْ يَخْرُجُوا مِنْهَا فَإِنَّا دَاخِلُونَ .

(5/MÂİDE, 22). (Onlar şu cevabı dediler:) ... Onlar oradan çıkmadıkça biz asla oraya girmeyeceğiz. Eğer oradan çıkarlarsa, işte o zaman biz gireriz.

دَاخِلٌ giren[2]

2- إِنَّ اللَّهَ لاَ يَسْتَحْيِي أَنْ يَضْرِبَ مَثَلاً مَا بَعُوضَةً فَمَا فَوْقَهَا ... ط

(2/BAKARA 26). Gerçekten Allah bir sivrisineği ve onun da ötesinde herhangi bir şeyi misal vermekten çekinmez..

إِسْتَحْيَى يَسْتَحْيِي إِسْتِحْيَاءً çekindi, utandı ضَرَبَ يَضْرِبُ مَثَلاً misal verdi بَعُوضَةٌ sivri sinek

مَثَلاً مَا herhangi bir misal

3- أَ يَحْسَبُ الْإِنْسَانُ أَنْ يُتْرَكَ سُدًى ط .

(75/KIYAME 36). İnsan başıboş bırakılacağını mı sanıyor?

سُدًى mühmel, başıboş, cezasız

4- قَالَ إِنِّي لَيَحْزُنُنِي أَنْ تَذْهَبُوا بِهِ وَأَخَافُ أَنْ يَأْكُلَهُ الذِّئْبُ ...

(12/YÛSUF 13). (Babaları): «Doğrusu onu götürmeniz beni üzer. (Siz ondan habersizken) onu bir kurdun yemesinden korkarım» dedi.

ذَهَبَ يَذْهَبُ بِ götürdü خَافَ يَخَافُ korktu

---

[1] بَعْضَ zarfının harekesi bulunduğu mevkiye göre fâilse merfû, mef'ûlse mansûb, harfi cerden sonra geldiyse esre olarak harekelenir. Sayılabilecek şeyin önüne geldiyse "birkaç", sayılamayacak şeyin önüne geldiyse bazı diye tercüme edilir.

[2] Fiillerin üç harfini temsil eden (فَعَلَ) vezni, fiili yapan anlamına gelen (فَاعِلٌ) ismi fâil veznine çevrilir ve artık isim haline gelir. Başında zamirle birlikte kullanıldığında tercümede fiili muzâri gibi çevrilir. (كَتَبَ) yazdı, (كَاتِبٌ) yazan, (أَنَا كَاتِبٌ) (Ben yazıyorum) gibi. Ön bilgi olarak verdiğimiz bu konu yakında işlenecektir.

5- قُلْ هُوَ الْقَادِرُ عَلَى أَنْ يَبْعَثَ عَلَيْكُمْ عَذَابًا مِنْ فَوْقِكُمْ أَوْ مِنْ تَحْتِ أَرْجُلِكُمْ ...

(6/EN'ÂM 65). De ki: "O (Allah), size üstünüzden (gökten yıldırım, tufan) veya ayaklarınızın altından (yerden deprem, fırtına, vb.) bir azap göndermeğe... Kadir olandır (gücü yetendir)."

الْقَادِرُ güç sahibi, güç yetirici, kadir رِجْلٌ ج الْأَرْجُلُ ayak, bacak بَعَثَ يَبْعَثُ gönderdi

6- أَلَمْ أَعْهَدْ إِلَيْكُمْ يَا بَنِي آدَمَ أَنْ لَا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ ۖ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ .

(36/YÂSÎN, 60). Ben size "Ey Adem'in çocukları! Şeytana tapmayın. Gerçek şu ki o sizin için apaçık bir düşmandır " diye emretmedim mi?

عَهِدَ يَعْهَدُ emretti, ahdetti عَبَدَ يَعْبُدُ taptı, ibadet etti عَدُوٌّ düşman مُبِينٌ açık, apaçık

أَنْ لَا تَعْبُدُوا tapmayın diye. İleride ayrıntılı olarak işleneceği üzere (أَنْ) in burada görüldüğü gibi masdar olarak bir işlevi daha vardır. Emir ya da burada olduğu gibi olumsuz emrin (nehyi hazır) başına geldiği takdirde "...diye" manası verir. Bu durumda (أَنْ)e harfi tefsir (tefsir yani açıklama harfi) denir.

7- يُرِيدُونَ أَنْ يَخْرُجُوا مِنَ النَّارِ...

(5/MÂİDE, 37). Ateşten çıkmak isterler...(fakat çıkacak değillerdir).

أَرَادَ يُرِيدُ إِرَادَةً istedi

8- أَيَحْسَبُ أَنْ[1] لَنْ يَقْدِرَ عَلَيْهِ أَحَدٌ .

(90/BELED, 5). (İnsan), hiç kimsenin kendisine asla güç yetiremeyeceğini mi sanıyor?

قَدِرَ يَقْدِرُ قَدْرًا güç yetirdi, gücü yetti, ölçüp biçti, ayarladı أَحَدٌ bir kimse

9- كَيْ نُسَبِّحَكَ كَثِيرًا ۙ . وَنَذْكُرَكَ كَثِيرًا ۖ .

(20/TA HA, 33-34). Seni bol bol tesbih etmemiz ve Seni çok zikretmemiz için..

سَبَّحَ يُسَبِّحُ تَسْبِيحًا tesbih (takdis ve tenzih) etti. Burada (نَذْكُرَ) fiili de atıf vâvıyla (كَيْ) edatı sebebiyle mansûb olmuştur.

10- إِنِّي إِذًا لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ .

(36/YÂSÎN, 24). Şüphesiz ki ben, işte o zaman apaçık bir sapıklık içinde olurum.

ضَلَالٌ sapıklık[2]

11- وَاعْبُدْ رَبَّكَ حَتَّى يَأْتِيَكَ الْيَقِينُ .

(15/HİCR, 99). Ve sana yakîn (ölüm) gelinceye kadar Rabbine ibadet et!

أَتَى يَأْتِي إِتْيَانًا geldi الْيَقِينُ ölüm

---

[1] Buradaki (أَنْ) fiilin önüne gelmediği için masdar ve nasb edatı olan (أَنْ) değildir. İleride görüleceği üzere (أَنْ) nin hafifletilmiş şekli olan (أَنْ) dir. Fiillerin önünde bu şekilde gelir.

[2] (ضَلَالٍ مُبِينٍ) apaçık bir sapıklık. (مُبِينٍ) kelimesi sıfat olup (ضَلَالٍ) kelimesini sıfatlamaktadır. Bir sonraki konuda görüleceği gibi sıfat tamlamasında sıfat, sıfatladığı kelimeye hareke, marife-nekre, müzekker-müennes, tesniye ve cem gibi her yönden uyum sağlar.

12- ... فَاصْبِرُوا حَتَّى يَحْكُمَ اللَّهُ بَيْنَنَا ...

(7/A'RÂF, 87). ..Allah aramızda hükmedinceye kadar sabredin.

13- ...وَمَا يُعَلِّمَانِ مِنْ أَحَدٍ حَتَّى يَقُولاَ إِنَّمَا نَحْنُ فِتْنَةٌ فَلاَ تَكْفُرْ ...

(2/BAKARA, 102). ..(Halbuki o iki melek): "Biz ancak imtihan (için gönderildik, sakın yanlış inanıp da) kâfir olma" demedikçe hiç kimseye (sihir ilmini) öğretmezler(di).

فِتْنَةٌ deneme, imtihan. Buradaki (مِنْ) harfi ceri zâiddir.

14- وَقَالُوا لَنْ نُؤْمِنَ لَكَ حَتَّى تَفْجُرَ لَنَا مِنَ الْأَرْضِ يَنْبُوعًا .

(17/İSRÂ, 90). Ve (Mekke müşrikleri) dediler ki: « Sen bizim için yerden bir kaynak fışkırtmadıkça sana asla inanmayacağız.»

فَجَرَ يَفْجُرُ فَجْرًا fışkırttı اَلْيَنْبُوعُ ج اَلْيَنَابِيعُ pınar, çay, menba, kaynak

15- ... فَلَنْ أَبْرَحَ الأَرْضَ حَتَّى يَأْذَنَ لِي أَبِي أَوْ يَحْكُمَ اللَّهُ لِي ...

(12/YÛSUF, 80)... Babam bana izin verinceye yahut Allah benim için hükmedinceye kadar bu yerden asla ayrılmayacağım...

بَرِحَ يَبْرَحُ ayrıldı

16- ... وَاصْبِرْ حَتَّى يَحْكُمَ اللَّهُ ...

(10/YUNUS, 109)... Allah hüküm verene kadar sabret.

17- مَا أَنزَلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لِتَشْقَى .

(20/TAHA, 2). Biz sana Kur'an'ı sıkıntı çekmen için indirmedik.

شَقِيَ يَشْقَى شَقَاوَةً bedbaht (kötü halli) oldu, mesut olmadı, tasalandı

18- ثُمَّ جَعَلْنَاكُمْ خَلاَئِفَ فِي الْأَرْضِ مِنْ بَعْدِهِمْ لِنَنْظُرَ كَيْفَ تَعْمَلُونَ .

(10/YUNUS, 14). Sonra onların ardından, nasıl yapacağınıza (yani nasıl davranacağınıza) bakmamız için sizi yeryüzünde halifeler kıldık.

اَلْخَلِيفَةُ ج خَلاَئِفُ halife, yerine geçen, halef olan (cemisi tenvin almayan kalıplardandır)

19- ... جَعَلَ لَكُمُ اللَّيْلَ لِتَسْكُنُوا فِيهِ وَالنَّهَارَ مُبْصِرًا ...

(10/YUNUS, 67). (O Allah ki;) içinde sükunete ermeniz (dinlenmeniz) için geceyi (karanlık), (çalışabilmeniz için de) gündüzü gösterici (aydınlatan, aydınlık) olarak sizin için yarattı.

سَكَنَ يَسْكُنُ سُكُونًا sükunete ulaştı, sakin oldu, huzur buldu, istirahata çekildi

اَلنَّهَارُ gündüz مُبْصِرٌ aydınlatıcı, aydınlık

20- ... خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَجَعَلَ مِنْهَا زَوْجَهَا لِيَسْكُنَ إِلَيْهَا ...

(7/A'RÂF, 189). ..(O ki,) sizi tek bir candan yarattı, ondan da yanında sükun-huzur bulması için eşini (Havva'yı) yarattı.

21- قَالَ كَذٰلِكِ قَالَ رَبُّكِ هُوَ عَلَيَّ هَيِّنٌ وَلِنَجْعَلَهُ آيَةً لِلنَّاسِ وَرَحْمَةً مِنَّا ...

(19/MERYEM, 21). (Melek:) İşte böyle dedi; Rabbin: "Bu bana kolaydır. Onu insanlara bir ayet ve bizden bir rahmet kılmamız için (yarattık)" dedi..

هَيِّنٌ kolay, basit

22- ... فَاغْسِلُوا وُجُوهَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ إِلَى الْمَرَافِقِ وَامْسَحُوا بِرُؤُوسِكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ إِلَى الْكَعْبَيْنِ ..... مَا يُرِيدُ اللّٰهُ لِيَجْعَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ حَرَجٍ وَلٰكِنْ يُرِيدُ لِيُطَهِّرَكُمْ وَلِيُتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ {6/5}

(5/MÂİDE, 6). (Ey iman edenler!) Namaza kalktığınızda yüzlerinizi, dirseklere kadar ellerinizi, -başlarınızı meshedip- topuk kemiklerine kadar ayaklarınızı yıkayın... Allah size bir zorluk kılmak (sizi zorlamak) istemez. Fakat Allah sizi temizlemek, üzerinize olan nimetini tamamlamak ister. Belki siz şükredersiniz.

غَسَلَ يَغْسِلُ غَسْلاً	yıkadı	يَدٌ ج أَيْدِي	el	اَلْوَجْهُ ج وُجُوهٌ	yüz
مَسَحَ يَمْسَحُ مَسْحاً	sildi	حَرَجٌ	güçlük	اَلْمِرْفَقُ ج الْمَرَافِقُ	dirsek
طَهَّرَ يُطَهِّرُ تَطْهِيراً	temizledi	أَتَمَّ يُتِمُّ	tamamladı	رَأْسٌ ج رُؤُوسٌ	baş
شَكَرَ يَشْكُرُ شُكْراً	şükretti	اَلْكَعْبُ	topuk (ayette tesniye)	لَعَلَّ	belki, umulur ki (edat)

23- ... فَلاَ تَدْخُلُوهَا حَتّٰى يُؤْذَنَ لَكُمْ ...

Câr mecrûr Nâibu fâil mahallen merfû	F. muzâri meçhûl mansûb	Nasb harfi	F. muz. meczûm (و) fâil, (ها) mef'ûl (Nehyi Hazır)	(لا) cezm ve nehiy harfi

(24/NÛR, 28). ... size izin verilinceye kadar oraya girmeyin...

****

ALIŞTIRMALAR

1. Aşağıdaki kelimeleri üçer kere yazınız.

اَلْعَصِيرُ	meyve suyu	أَخَذَ يَأْخُذُ إِلَى	götürdü
اَلْمَطَارُ	hava alanı	سَمَحَ يَسْمَحُ	müsaade etti
اَلْوَلِيمَةُ	davet yemeği	اَلْغُرْفَةُ	oda
اِسْتَقْبَلَ يَسْتَقْبِلُ	karşıladı	طَافَ يَطُوفُ	dolaştı, tavaf etti
شَاهَدَ يُشَاهِدُ	gördü	اِسْمٌ ج أَسْمَاءٌ	isim
مَكَانٌ	yer, mekan	آخَرَ	başkası
اَلْحَاجُّ ج الْحُجَّاجُ	hacı	آخِرُ	son

biçti	حَصَدَ يَحْصُدُ	ekti	زَرَعَ يَزْرَعُ
aradı, araştırdı	بَحَثَ يَبْحَثُ عَنْ	neticeler	اَلْعَوَاقِبُ
takım	اَلْفَرِيقُ	uyudu	نَامَ يَنَامُ
sattı	بَاعَ يَبِيعُ	kazandı	كَسَبَ يَكْسِبُ
hadis, söz	حَدِيثٌ ج أَحَادِيثُ	ziyaret etti	زَارَ يَزُورُ

2. Yukarıdaki kelimeleri kullanarak fiil-i muzâriyi nasbeden edatların herbiriyle ikişer cümle kurunuz.

3. Aşağıdaki cümleleri tercüme ediniz.

1- نَزَلْتُ الْبَحْرَ كَيْ أَسْبَحَ – لَنْ أَضْرِبَ الْقِطَّ– طَلَبْتُ مِنْهُ أَنْ يُسَاعِدَكَ.

2- أَنَا أَذْهَبُ إِلَى السُّوقِ يَا أُمِّي . هَلْ سَتَذْهَبُ وَحْدَكَ ؟ نَعَمْ سَأَذْهَبُ وَحْدِي ، أُرِيدُ أَنْ أَشْتَرِيَ بَعْضَ الْكُتُبِ.

3- يَأْخُذُ هِشَامٌ مَعَهُ حَقِيبَةً لِيَحْمِلَ فِيهَا الْأَشْيَاءَ – أَرْجُوا[1] أَنْ لاَ يَكُونَ بَيْتُهُ بَعِيداً.

4- أُرِيدُ أَنْ أُشَاهِدَ بَعْضَ الصُّوَرِ – لِمَاذَا ذَهَبَتِ الْبِنْتُ إِلَى الْمَطْبَخِ ؟ ذَهَبَتِ الْبِنْتُ إِلَى الْمَطْبَخِ لِتَأْكُلَ الطَّعَامَ.

5- أَرَادَ أَحْمَدُ أَنْ يُسَاعِدَ وَالِدَهُ – لِمَاذَا تَدْرُسُ الْعَرَبِيَّةَ ؟ أَدْرُسُ الْعَرَبِيَّةَ لِأَفْهَمَ الْقُرْآنَ وَ الْأَحَادِيثَ.

6- قَرَأَ الطَّالِبُ كَثِيراً كَيْ يَنْجَحَ فِي الْإِمْتِحَانِ – ذَهَبُوا إِلَى الْمَطْعَمِ لِيَتَنَاوَلُوا[2] الطَّعَامَ.

7- حَتَّى مَتَى رَكِبَ التِّلْمِيذُ الدَّرَّاجَةَ ؟ رَكِبَ التِّلْمِيذُ الدَّرَّاجَةَ حَتَّى تَعَلَّمَ[3].

8- حَتَّى مَتَى قَرَأَتِ التِّلْمِيذَاتُ الْقِصَّةَ ؟ قَرَأَتِ التِّلْمِيذَاتُ الْقِصَّةَ حَتَّى فَهِمْنَ.

4. Yukarıda verilen fiil-i muzâriyi nasbeden edatlarla ilgili ayetleri kelimeleriyle birlikte defterinize yazıp meallerine bakarak Arapça'larını söyleyinceye kadar çalışınız.

---

1 (رَجَا يَرْجُو) umdu, diledi

2 (تَنَاوَلَ) aldı. Esas manası "aldı" olan bu kelime, "(çay vs.) içme" "(yemek) yeme" manalarında kullanılır.

3 (تَعَلَّمَ يَتَعَلَّمُ) öğrendi

İSİM TAMLAMASI
(Muzâf-Muzâfun İleyh)

Birbirinin manasını tamamlamak üzere iki ismi yanyana getirmekle yapılan terkiptir. Arapça'da bu isimlerden baştakine muzâf, ikincisine muzâfun ileyh, meydana gelen terkibe de izâfet terkibi denir. İzâfet terkibi Türkçe'ye çevrilirken genellikle önce muzâfun ileyh sonra muzâf tercüme edilir. Muzâfun ileyh bağlanırken ..ın, in, ..un, ün takısı alır.

Muzâf cümledeki yerine göre hareke alır, yani fâil olduğunda merfû ya da mef'ûl olduğunda mansûb, harfi cerden sonra geldiğinde mecrûr olur. Muzâfun ileyh'in ise sonu hep mecrûrdur (esredir). Akılda tutulması ve unutulmaması gereken önemli noktalar şunlardır:

1. Muzâf başta el takısı (اَلْ) almadığı gibi sonunda tenvin de almaz. Fakat muzâfun ileyh başına (اَلْ) takısı sonuna da esre alır.

2. Arapça'da Türkçe'nin tersine muzâf başa muzâfun ileyh sona gelir.

قَلَمُ الْوَلَدِ çocuğun kalemi — بَابُ الْبَيْتِ evin kapısı

Muzâfun ileyh Muzâf — Muzâfun ileyh Muzâf

عَقْلُ الإِنْسَانِ insan aklı

Muzâfun ileyh Muzâf

(Görüldüğü gibi muzâfın başında (اَلْ) takısı sonunda da tenvin yoktur)

شَاهَدْتُ بَيْتَ الْجَارِ. Komşunun evini gördüm.

Fiil +Fâil Muzâf (meful) Muzâfun ileyh

وَجَدْتُ قَلَمَ مُحَمَّدٍ. Muhammed'in kalemini buldum.

Fiil + fâil Muzâf (meful) Muzâfun ileyh

(Son cümlede Muhammed özel isim olduğu için başına el takısı almamıştır.)

3. Muzâfun ileyh daima mecrûrdur ve zamirle birleşmediği takdirde başına (اَلْ) takısı alır:

حَضَرَ ابْنُ خَالِكَ. Dayının oğlu geldi.

Fiil (malum) Muzâf Muzâfun ileyh

وُجِدَ قَلَمُ وَالِدِكَ. Babanın kalemi bulundu.

Fiil (meçhûl) Muzâf (naibu'l fâil) Muzâfun İleyh

☞ Son "Babanın kalemi.." cümlesinde muzâfun ileyh olan (وَالِدِكَ) kelimesi zamirle bitişik olduğu için harf-i tarif almamıştır. Bu durumda gene marife sayılır çünkü zamirlidir[1].

4. Muzâfun ileyh sadece zamirden de meydana gelir. Şimdiye kadar gördüğümüz muttasıl zamir birleşmiş isimler esasen muzâf-muzâfun ileyh şeklinde isim tamlamasıdır:

---

[1] قَلَمُ وَالِدِكَ terkibinde (قَلَمُ) muzâf (وَالِدِ) muzâfun ileyh ve aynı zamanda kendinden sonra gelen zamire muzâf, (كَ) zamiri de muzâfun ileyh ve mahallen mecrûrdur.

أخذتُ كتابك. Kitabını aldım.

5. Zarflar da bir isim olarak yanına geldiği kelimeye muzâf olur. Zarflardan sonra gelen isimlerin mecrûr olması muzâfun ileyh oluşundandır:

شاهدتُك أمام البيتِ. Seni evin önünde gördüm.

6. Muzâfun ileyh genellikle marife olur yani başına harf-i tarif alır. Fakat nekre de olabilir:

بَيْتُ الرَّجُلِ adamın evi — بَيْتُ رَجُلٍ (herhangi) bir adamın evi

إسْمُ النَّبِيِّ Peygamberin ismi — إسْمُ نَبِيٍّ bir peygamberin ismi

وُجِدَ كِتَابُ وَلَدٍ. Bir çocuğun kitabı bulundu.

وُجِدَ كِتَابُ الْوَلَدِ. Çocuğun kitabı bulundu.

وُجِدَ كِتَابُ وَلَدَيْنِ. İki çocuğun kitabı bulundu (nekre) .

وُجِدَ كِتَابُ الْوَلَدَيْنِ. İki çocuğun kitabı bulundu (marife).

Burada muzâfun ileyh tesniye olan (الْوَلَدَيْنِ) kelimesidir. Mecrûr hali olan (يْنِ) ile gelmiştir.

7. Tesniye veya cemi müzekker sâlim olan muzâf ise sonundaki nun harfi düşer:

كِتَابَانِ – كِتَابَيْنِ iki kitap

كِتَابَا (كِتَابَيْ) مُحَمَّدٍ Muhammed'in iki kitabı

عَامِلُونَ – عَامِلِينَ işçiler

عَامِلُو (عَامِلِي) الْمَصْنَعِ fabrikanın işçileri

Muzâfın Tesniye ve Cemilerinin Merfû Hallerinin cümle örnekleri:

ذَهَبَ مُعَلِّمَا الْمَدْرَسَةِ. Okulun iki öğretmeni gitti. (Fail)

ذَهَبَتْ مُعَلِّمَتَا الْمَدْرَسَةِ. Okulun iki öğretmeni gitti (müe.) .

ذَهَبَ مُعَلِّمُو الْمَدْرَسَةِ. Okulun öğretmenleri gitti.

ذَهَبَتْ مُعَلِّمَاتُ الْمَدْرَسَةِ. Okulun öğretmenleri gitti (müe.) .

Muzâfın Tesniye ve Cemilerinin Mansûb ve Mecrûr Hallerinin cümle örnekleri:

رَأَيْتُ كِتَابَيْنِ. İki kitap gördüm.

رَأَيْتُ كِتَابَيْ خَالِدٍ. Hâlit'in iki kitabını gördüm.

رَأَيْتُ حَدِيقَتَيْنِ. İki bahçe gördüm.

رَأَيْتُ حَدِيقَتَيْ خَالِدٍ. Hâlit'in iki bahçesini gördüm.

مَاذَا فَعَلَ خَالِدٌ بَعْدَ مَوْتِ وَالِدَيْهِ[1]؟ Hâlit ana babasının ölümünden sonra ne yaptı?

☞ Marife isme muzâf olan mansûb ve mecrûr tesniye isim vasıl hemzesine geçerken son harfi olan yâ'nın altına geçiş harekesi olarak esre getirilir:

قَرَأْتُ كِتَابَيِ الْمُعَلِّمِ. Öğretmenin iki kitabını okudum.

صَلَّيْتُ فِي مَسْجِدَيِ الْمَدِينَةِ. Şehrin iki mescidinde namaz kıldım.

نَظَرْتُ إِلَى مُعَلِّمَيِ الْمَدْرَسَةِ. Okulun iki öğretmenine baktım.

8. İzafet ikiden fazla isimden de oluşabilir. **Zincirleme isim tamlaması** dediğimiz bu terkipte harf-i tarifi veya tenvini en sondaki isim alır. Aradakiler bir sonrakine muzâf olarak esre alsa da harf-i tarif almaz:

بَابُ حَدِيقَةِ الْبَيْتِ evin bahçesinin kapısı

بَابُ حَدِيقَةِ بَيْتٍ (herhangi bir) evin bahçesinin kapısı

Son cümlede (بَابُ) muzaf, (حَدِيقَةِ) muzafun ileyh, aynı zamanda kendinden sonraki kelime için muzaftır bu sebeple harfi tarif (الْ takısını) almaz, (بَيْتٍ) de muzafun ileyhtir.

وَلَمَّا جَاءَتْ رُسُلُنَا إِبْرَاهِيمَ بِالْبُشْرَىٰ ۙ قَالُوا إِنَّا مُهْلِكُو أَهْلِ هَٰذِهِ الْقَرْيَةِ ...

Elçilerimiz İbrahim'e (iki oğul ihsan edeceğimize dair) müjdeyi getirdikleri zaman[2] (şöyle) dediler: Gerçekten biz bu kasabanın halkını helâk edenleriz...(Ankebut, 31)

9. Mübtedâ, haber ya da fâil veya mef'ûl tek bir kelimeden oluştuğu gibi isim tamlamasından da oluşabilir:

قَلْبُ الْمُؤْمِنِ بَيْتُ اللَّهِ. Mü'minin kalbi Allah'ın evidir.

Burada (قَلْبُ الْمُؤْمِنِ) muzâf ve muzâfun ileyhten oluşan isim tamlaması olarak mübtedâ, (بَيْتُ اللَّهِ) terkibi de yine isim tamlaması olarak haberdir. Fakat alimlerin çoğu asıl harekeyi alan ve (damme, üstün, esre gibi değişen) muzaf kısmını mübteda, haber gibi asıl unsur olarak kabul etmekte diğer esre alan ikinci kelimeye sadece muzafun ileyh demektedir.

10. Tamlamalı isimlerde harfi cerler tamlamanın önüne gelir:

هَلْ قَرَأْتِ جَرِيدَةَ الصَّبَاحِ فِي مَكْتَبَةِ الْمَدْرَسَةِ؟

Sabah gazetesini okulun kütüphanesinde mi okudun?

Genel Cümle Örnekleri:

---

[1] (اَلْوَالِدَانِ – اَلْوَالِدَيْنِ) ana-baba (mecrûr tesniye halinde nun'un düşmesinden sonra zamir birleşince ses uyumundan dolayı gâib zamir de esreli gelir.)

[2] (جَاءَ) geldi, (جَاءَ بِ) getirdi. (مُهْلِكٌ) helak eden.

اَلْمُتْحَفُ مُمْتِعٌ. Müze faydalıdır.

مُتْحَفُ الْفَنِّ مُمْتِعٌ. Sanat müzesi faydalıdır.

اَلْمُعَسْكَرُ فَوْقَ الْجِبَالِ. Kamp dağların üzerindedir.

مُعَسْكَرُ الْكَشَّافَةِ فَوْقَ الْجِبَالِ. İzci kampı dağların üzerindedir.

اَلْمَسْرَحُ وَاسِعٌ. Tiyatro geniştir.

مَسْرَحُ الْمَدْرَسَةِ وَاسِعٌ. Okulun tiyatrosu geniştir.

نَزَلَ الْمَلاَئِكَةُ مِنَ السَّمَوَاتِ بِأَمْرِ الرَّبِّ. Melekler Rabb'in emri ile gökten indiler.

دَخَلَ النَّبِيُّ عَلَى فُقَرَاءِ الْمُؤْمِنِينَ. Peygamber mü'minlerin fakirlerine (yanlarına) girdi.

أَنْتُمْ أَيْنَ سَمِعْتُمْ آيَاتِ اللّٰهِ؟ Sizler Allah'ın ayetlerini nerede duydunuz?

مَا وَظِيفَةُ الْمَرْأَةِ فِي الْحَيَاةِ؟ Kadının hayattaki vazifesi nedir?

هَذَا الْأَبُ رَحِيمٌ فِي تَرْبِيَةِ الْأَبْنَاءِ. Bu baba çocukların terbiyesinde merhametlidir.

اَلْكُتُبُ غِذَاءُ الْعُقُولِ. Kitaplar akılların gıdasıdır.

يَجْمَعُ اللّٰهُ النَاسَ جَمِيعاً فِي يَوْمِ الْقِيَامَةِ. Allah bütün insanları kıyamet gününde toplar.

اَلْإِسْلاَمُ دِينُ الْمُسَاوَاةِ. İslâm eşitlik dinidir.

يَسْأَلُهُ طُلاَّبُ الْمَدْرَسَةِ فِي كُلِّ عَمَلٍ. Okulun öğrencileri her işte ona sorarlar.

هَذَا الرَّجُلُ كَرِيمٌ فِي بَذْلِ الْمَالِ. Bu adam mal sarfetmede cömerttir.

مَوَانِئُ الزَّيْتِ مُزْدَحِمَةٌ. Petrol limanları kalabalıktır.

وَجَدْتُ سَاعَةً فِي فِنَاءِ الْمَدْرَسَةِ. Okulun avlusunda bir saat buldum.

أَدَّى أَحْمَدُ صَلاَةَ الْجُمْعَةِ فِي مَسْجِدِ الْمَدِينَةِ.

Ahmet Cuma namazını şehrin mescidinde eda etti.

فِي أَيَّامِ الْعُطْلَةِ أَذْهَبُ مَعَ عَائِلَتِي إِلَى الْعَاصِمَةِ.

Tatil günlerinde ailemle başkente giderim.

إِنْ يَرْجِعْ أَبِي مِنْ بَيْتِ عَمِّي يَحْضُرْ مَعَ أَخِي.

Babam amcamın evinden dönerse kardeşimle beraber gelir.

مَا اسْمُ هَذَا الْبَلَدِ ؟ Bu memleketin ismi nedir?

اِسْمُ هَذَا الْبَلَدِ مَكَّةُ الْمُكَرَّمَةُ. Bu memleketin ismi Mekke-i Mükerreme'dir.

مَا اسْمُ هَذَا الْمَسْجِدِ ؟ Bu mescidin ismi nedir?

اِسْمُ هَذَا الْمَسْجِدِ الْمَسْجِدُ الْحَرَامُ. Bu mescidin ismi Mescid-i Haram'dır

مَاذَا يَلْبَسُ الْحُجَّاجُ ؟ Hacılar ne giyer?

يَلْبَسُ الْحُجَّاجُ مَلاَبِسَ الْإِحْرَامِ. Hacılar ihram elbiseleri giyer.

اَللِّسَانُ أَدَاةُ التَّسْبِيحِ. Lisan (dil) tesbih aracıdır.

يَأْكُلُ الضَّيْفُ طَعَامَ الْعَشَاءِ. Misafir akşam yemeği yiyor.

*Aşağıdaki tipte tamlama örnekleri Arapça'da oldukça sık görülmektedir[1]. Mübtedâ ve haberden oluşan aşağıdaki cümlelerin her iki tarafı aynı manaya gelse de kalıpları farklıdır:

1- سَاعَتِي نَوْعُهَا جَيِّدٌ- سَاعَتِي جَيِّدَةُ النَّوْعِ[2]. (= نَوْعُ سَاعَتِي جَيِّدٌ).

2- فُسْتَانُهَا لَوْنُهُ جَمِيلٌ- فُسْتَانُهَا جَمِيلُ اللَّوْنِ. (= لَوْنُ فُسْتَانِهَا جَمِيلٌ).

3- عَصِيرُكِ طَعْمُهُ لَذِيذٌ- عَصِيرُكِ لَذِيذُ الطَّعْمِ . (= طَعْمُ عَصِيرِكِ لَذِيذٌ).

4- وَالِدِي إِيمَانُهُ قَوِيٌّ- وَالِدِي قَوِيُّ الْإِيمَانِ. (= إِيمَانُ وَالِدِي قَوِيٌّ).

5- حَدِيقَتُهُ أَشْجَارُهَا كَثِيرَةٌ- حَدِيقَتُهُ كَثِيرَةُ الْأَشْجَارِ. (=أَشْجَارُ حَدِيقَتِهِ كَثِيرَةٌ).

6- مَكْتَبَتُنَا كُتُبُهَا قَلِيلَةٌ- مَكْتَبَتُنَا قَلِيلَةُ الْكُتُبِ. (=كُتُبُ مَكْتَبَتِنَا قَلِيلَةٌ).

7- أُخْتِي أَخْلاَقُهَا طَيِّبَةٌ- أُخْتِي طَيِّبَةُ الْأَخْلاَقِ. (= أَخْلاَقُ أُخْتِي طَيِّبَةٌ).

8- أَخِي مَلاَبِسُهُ نَظِيفَةٌ- أَخِي نَظِيفُ الْمَلاَبِسِ. (= مَلاَبِسُ أَخِي نَظِيفَةٌ).

أَخِي — مَلاَبِسُهُ نَظِيفَةٌ

Mübtedâ — Haber

Mübtedâ (muz. ve muz. ileyh) Haber (isim cümlesi)

[1] İzafet lafzî ve mânevî olmak üzere ikiye ayrılır. Şimdiye kadar verilen bilgiler hep manevî izâfete aittir. Lafzî izafet ondan farklı olarak ilerdeki konularda göreceğimiz gibi sıfat olan isimlerin (ismi fâil, ismi mef'ûl, sıfatı müşebbehe gibi) kendi fâil ya da mef'ûllerine izafetidir: خَالِدٌ نَافِذُ الْكَلِمِ (Halit sözü geçerli olandır) هُوَ مَعْمُورُ الدَّارِ (O evi onarılmış olandır)gibi.

[2] Birinci cümlede (سَاعَتِي) kelimesi mübtedâdır. (نَوْعُهَا جَيِّدٌ) terkibi de haberdir. Haber bir isim cümlesinden oluşmuş olup içinde mübtedâya giden bir zamir vardır. İkinci cümlede yine (سَاعَتِي) kelimesi mübtedâdır. Haber olan (جَيِّدَةُ النَّوْعِ) terkibi de isim tamlamasından oluşmuştur. İsim tamlaması ise cümle değildir.

Tercüme:

1- Saatimin cinsi iyidir. (ya da "Saatim cinsi iyi olandır".)

2- Elbisesinin rengi güzeldir. (ya da "Elbisesi rengi güzel olandır".)

3- Meyve suyunun tadı lezzetlidir. (ya da "Meyve suyun tadı lezzetli olandır".)

4- Babamın imanı güçlüdür. (ya da "Babam imanı güçlü olandır".)

5- Bahçesinin ağaçları çoktur. (ya da "Bahçesi ağaçları çok olandır".)

6- Kütüphanemizin kitapları azdır. (ya da "Kütüphanemiz kitapları az olandır".)

7- Kızkardeşimin ahlakı iyidir. (ya da "Kızkardeşim ahlakı iyi olandır".)

8- Oğlan kardeşimin elbiseleri temizdir. (ya da "Oğlan kardeşim elbiseleri temiz olandır".)

Not: Yukarıdaki cümleler şu ana kadar kullanılan alışılmış tarzın dışında olduğu için tercümelere bakarak Arapça'larını söylemek, üzerinde biraz çalıştıktan sonra mümkün olacaktır. Esasen günlük konuşmalarda cümleleri ya da kelimeleri bildiğimiz tarzda konuşmakla da aynı maksadı elde edebiliriz. Fakat Arapça metinleri tercüme etmek için bu tarzın da olduğunu bilmemiz zorunludur.

Muzâf Olarak Kullanılan Bazı Edatların Durumu:

a) Genellikle muzâf olan ve müfred olarak kullanılmayan bazı edatlar vardır:

عِنْدَ (= لَدَى =لَدُنْ) katında, yanında

اَلْغَيْبُ عِنْدَ اللّٰهِ. Gayb Allah'ın katındadır (yanındadır) .

بَعْضَ bazı, birkaç

بَعْضُ الْأَوْلَادِ يَسْبَحُونَ فِي الْمَسْبَحِ وَ بَعْضُهُمْ يَلْعَبُونَ الْكُرَةَ.

Bazı çocuklar (çocukların bazısı) havuzda yüzüyor bazısı top oynuyor.

دُونَ...den başka, ..siz, ..sız (genellikle başında genel anlamını bozmayan مِنْ ile gelir).

لاَ تَعْبُدُوا مِنْ دُونِ اللّٰهِ. Allah'tan başkasına ibadet etmeyin (tapmayın) .

وَجَدْتُهاَ وَ قَوْمَهاَ يَسْجُدُونَ لِلشَّمْسِ مِنْ دُونِ اللّٰهِ...

Onu ve kavmini Allah'tan başkasına güneşe secde ediyor (halde) buldum (Neml, 24) .

وَحْدَ tek başına

هَلْ تَسْكُنُ وَحْدَكَ فِي الْغُرْفَةِ ؟ Odada tek başına mı oturuyorsun?

نَعَمْ، أَسْكُنُ وَحْدِي. Evet, tek başıma oturuyorum.

b) Bazı kelimeler muzâf oldukları takdirde cümle içindeki yerine göre sonlarının harekesi değişir. Tek başlarına geldikleri takdirde ise damme üzere mebni olurlar:

أَوَّلُ baş, ilk

قَرَأْتُ الْقِصَّةَ مِنْ أَوَّلِهاَ. Hikayeyi başından okudum.

حَسْبُ yeter, (yalnız kullanıldığında فَحَسْبُ sadece manasındadır)

حَسْبُكَ دِينَارٌ. Sana bir dinar yeter.

حَسْبُنَا اللّٰهُ. Bize Allah yeter.

أَخَذْتُ مِنْهُ دِينَاراً فَحَسْبُ. Ondan sadece bir dinar aldım.

قَبْلُ önce بَعْدُ sonra[1]

حَضَرْتُ مِنْ قَبْلِكُمْ. Sizden önce geldim.

لِلّٰهِ الْأَمْرُ مِنْ قَبْلُ وَ مِنْ بَعْدُ. Önce de sonra da emir Allah'ındır.

Görüldüğü gibi harf-i cerden sonra geldikleri halde de ötredirler. Çünkü (قَبْـــلَ) ve (بَعْـــدَ)'nin muzâfun ileyhi hazfedilince (kaldırılınca) damme üzere mebnî olur.

Not: Daha önce zikredilen diğer soru kelimeleri mebnî olup cümle içinde hiç bir şekilde harekelerini değiştirmedikleri halde (أَيٌّ hangisi, hangi) soru kelimesinin son harfi cümledeki durumuna göre hareke değiştirir. Ayrıca kendinden sonra gelen kelime de esre olur:

أَيُّ وَلَدٍ رَكِبَ الْقِطَارَ ؟ Hangi çocuk trene bindi?
(Fâili ya da mübtedayı sorduğu takdirde ötredir.)

أَيَّ قِطَارٍ رَكِبْتَ ؟ Hangi trene bindin?[2]
(Mef'ûlü sorduğu için üstündür.)

فِي أَيِّ قِطَارٍ جَلَسْتِ ؟ Hangi trende oturdun?
(Harf-i cerden sonra geldiği için esredir.)

Genel Cümle Örnekleri:

Konunun zorluğuna ve önemine binaen isim tamlaması örnekleri diğer konulardan daha fazla verilecektir. Dikkatle incelendiği ve tekrar edildiği takdirde zihne kolayca yerleşecektir:

1- طَلَبُ الْعِلْمِ وَاجِبٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمَةٍ – مَاذَا فَعَلَ خَالِدٌ وَ عَادِلٌ بَعْدَ مَوْتِ وَالِدَيْهِمَا ؟

2- بَلَغَتْ دَرَجَةُ الْحَرَارَةِ الصِّفْرَ فِي بَعْضِ الْأَيَّامِ. اَلْمَسْجِدُ مِئْذَنَتُهُ عَالِيَةٌ– مِئْذَنَةُ الْمَسْجِدِ عَالِيَةٌ.

3- أَرْكَانُ الْإِسْلَامِ خَمْسَةٌ – اَلْإِسْلَامُ أَرْكَانُهُ خَمْسَةٌ– ذَهَبَ يُوسُفُ مَعَ مَدْرَسَتِهِ فِي نِهَايَةِ الْأُسْبُوعِ إِلَى الْعَاصِمَةِ.

---

[1] Zarflarla ilgili geniş bilgi mef'ûlu fih konusunda işlenmektedir.

[2] Daha önceki örneklerimizde yaptığımız gibi رَكِبَ ve دَخَلَ fiilleri harf-i cere ihtiyaç olmadan doğrudan mefulüne bağlanabilir.

4- يَشْكُرُ صَاحِبُ الْمَصْنَعِ عَبْدَ اللّٰهِ- شَكَرَ الْحُجَّاجُ نِعْمَةَ رَبِّهِمْ - هٰذِهِ مَحَطَّةُ قِطَارِ- هٰذِهِ الْمَدْرَسَةُ تَلَامِيذُهَا نَشِيطُونَ- تَلَامِيذُ هٰذِهِ الْمَدْرَسَةِ نَشِيطُونَ.

5- هَلْ شَاهَدْتَ مَسْرَحِيَّةَ الْمَدْرَسَةِ ؟ لَا، مَا شَاهَدْتُ مَسْرَحِيَّةَ الْمَدْرَسَةِ. مَتَاعُ الدُّنْيَا[1] قَلِيلٌ وَالْآخِرَةُ خَيْرٌ - هٰذَا الْحَاكِمُ عَادِلٌ فِي مُعَامَلَةِ النَّاسِ.

6- اَلْمَدْرَسَةُ مَسْرَحُهَا مُزْدَحِمٌ- مَسْرَحُ الْمَدْرَسَةِ مُزْدَحِمٌ - فَاكِهَةُ الْمَدِينَةِ لَذِيذَةٌ- اَلْمَدِينَةُ فَاكِهَتُهَا لَذِيذَةٌ - أَرْضُ الْمَلْعَبِ جَاهِزَةٌ- اَلْمَلْعَبُ أَرْضُهُ جَاهِزَةٌ - شَوَارِعُ الْمَدِينَةِ وَاسِعَةٌ - اَلْمَدِينَةُ شَوَارِعُهَا وَاسِعَةٌ- حُجُرَاتُ الْمُسْتَشْفَى نَظِيفَةٌ - اَلْمُسْتَشْفَى حُجُرَاتُهُ نَظِيفَةٌ - أَوَّلُ نَصْرٍ لِلْمُسْلِمِينَ فِي الْإِسْلَامِ مَوْقِعَةُ بَدْرٍ.

7- ذَهَبَ أَكْثَرُ الْمُدَرِّسِينَ- أَذْهَبُ إِلَى الْمَكْتَبَةِ لِقِرَاءَةِ[2] كُتُبِ الْقِصَّةِ. اَلْبُيُوتُ رَاحَةُ الْأَجْسَادِ - اَلْمَسَاجِدُ رَاحَةُ الْقُلُوبِ - اَلْأَنْهَارُ سَبَبُ الْحَيَاةِ - نَهْرُ النِّيلِ سَبَبُ الْحَضَارَةِ - اَلْأَعْيَادُ مَبْعَثُ السُّرُورِ وَ السَّعَادَةِ.

8- سَيَذْهَبُ الْابْنُ مَعَ وَالِدِهِ لِصَلَاةِ التَّرَاوِيحِ. اَلصُّورَةُ لِعَائِلَةِ أَحْمَدَ[3] - وَالِدُ أَحْمَدَ يَغْسِلُ السَّيَّارَةَ - سَمِعْتُ صَوْتَ الْجَرَسِ - فِي الصَّبَاحِ يَذْهَبُ الْمُدَرِّسُ إِلَى غُرْفَةِ الْمُدِيرِ.

9- أَكْتُبُ لَكَ هٰذِهِ الرِّسَالَةَ مِنَ الرِّيَاضِ فِي مَوْسِمِ الْحَجِّ. جَاءَ بَعْضُ الْحُجَّاجِ بِالطَّائِرَاتِ وَ جَاءَ بَعْضُهُمْ بِالْحَافِلَاتِ وَ السَّيَّارَاتِ وَ السُّفُنِ .

10- تَبْدَأُ عُطْلَةُ الْمَدْرَسَةِ هُنَا بَعْدَ أُسْبُوعَيْنِ - قَرَأْتُ قِصَّةً بَعْدَ ظُهْرِ الْخَمِيسِ - سَبَبُ تَأْخِيرِي حَادِثَةٌ فِي الطَّرِيقِ - يَصْحَبُ أَحْمَدُ وَالِدَهُ فِي زِيَارَةِ عَمِّهِ - جَاءَ الْحُجَّاجُ مِنْ كُلِّ بَلَدٍ - مَا رَأْيُ أُمِّكَ فِي مَصْرُوفِ الْجَيْبِ لِلْأَوْلَادِ.

11- بَدَأَ وَقْتُ الْعَمَلِ - لَقَدْ جَاءَ وَقْتُ الصَّلَاةِ - وَالِدُ خَالِدٍ فِي الْحَدِيقَةِ.

---

[1] Sonu bu tarzda olduğu gibi illet harflerinden biri ile biten kelimelerin merfû, mansûb ve mecrûr durumları aynıdır.

[2] (قَرَأَ يَقْرَأُ) fiilinin masdarı (قِرَاءَةٌ) okumak, okuma olarak gelir. Masdarlar Arapça'da isim olarak kabul edilir. Yani fiillerin aksine başlarına harf-i tarif ya da sonlarına tenvin alırlar. Belirli kalıpları yoktur. Konuyla ilgili açıklama gelecektir.

[3] (أَحْمَدَ) kelimesi muzâfun ileyh olup son harfinin esre olması gerekirken gayr-i munsarif (esre ve tenvin almayan) kelime olduğu için esre yerine üstün almıştır. Gayr-i munsarif kelimeler başına harf-i tarif alması ya da muzâf olma durumu hariç kesre ve tenvin almayan isimlerdir. Gayr-i munsarifler kesre yerine fetha ile mecrûr olur. Çok yakında işlenecektir.

12- اِسْمُ التِّلْمِيذِ صَالِحٌ - فِي أَيِّ غُرْفَةٍ تَجْلِسُ ؟ أَحْمَدُ يَجْلِسُ فِي غُرْفَةِ الْجُلُوسِ - فِي أَيِّ مَدْرَسَةٍ تَدْرُسُ ؟ - فِي أَيِّ مَسْبَحٍ تَسْبَحُ ؟ - فِي أَيِّ مَلْعَبٍ تَلْعَبُ ؟

13- هَلْ هَذَا مَسْجِدُ الْمَدْرَسَةِ ؟ هَلْ فَصْلُ فَاطِمَةَ أَمَامَ الْمَعْمَلِ ؟ نَعَمْ ، فَصْلُهَا أَمَامَ الْمَعْمَلِ - هَلْ هَذَا صَوْتُ الْجَرَسِ ؟ نَعَمْ ، هَذَا صَوْتُهُ.

14- أَيْنَ حَقِيبَةُ الطَّالِبِ ؟ حَقِيبَتُهُ فِي الْفَصْلِ - لَبِسَ أَحْمَدُ مَلَابِسَ الْإِحْرَامِ وَ ذَهَبَ إِلَى الطَّائِرَةِ. رَكِبَ أَحْمَدُ الطَّائِرَةَ وَ جَلَسَ عِنْدَ النَّافِذَةِ ثُمَّ فَتَحَ الْمُصْحَفَ وَ قَرَأَ الْقُرْآنَ الْكَرِيمَ. ثُمَّ نَزَلَ أَحْمَدُ مِنَ الطَّائِرَةِ وَ حَمَلَ حَقِيبَتَهُ وَ ذَهَبَ إِلَى صَالَةِ الْمَطَارِ .

15- هَلْ سَمِعْتَ عَنْ مَعْرِضِ الْمَدْرَسَةِ؟ قَرَأْنَا فِي مَكْتَبَةِ الْمَدْرَسَةِ - عَائِشَةُ تَجْلِسُ خَلْفَ الطَّاوِلَةِ وَ تَقْرَأُ فِي صَحِيفَةِ الْيَوْمِ — فِي الظُّهْرِ ذَهَبْنَا إِلَى مَطْعَمِ الْحَدِيقَةِ وَ تَنَاوَلْنَا وَجْبَةَ الْغَدَاءِ.

16- مَاذَا دَرَسْتَ فِي حِصَّةِ الدِّينِ ؟ دَرَسْتُ الصَّلَاةَ - اَلْحَجُّ رُكْنٌ مِنْ أَرْكَانِ الْإِسْلَامِ - مَا أَرْكَانُ الْإِسْلَامِ ؟ أَرْكَانُ الْإِسْلَامِ هِيَ[1] الشَّهَادَتَانِ وَ الصَّلَاةُ وَ الصَّوْمُ وَ الْحَجُّ وَ الزَّكَاةُ.

17- ذَهَبْنَا إِلَى الْمَسْجِدِ لِصَلَاةِ الْفَجْرِ - مَاذَا فَعَلْتَ فِي يَوْمِ الْعِيدِ ؟ - لَيْلَةُ الْقَدْرِ فِي شَهْرِ رَمَضَانَ - ذَهَبْتُ مَعَ أَخِي إِلَى الْمَسْجِدِ لِصَلَاةِ الْعَصْرِ - ذَهَبَ عُمَرُ وَ صَدِيقُهُ بَعْدَ الْإِفْطَارِ إِلَى الْمَسْجِدِ — هَذَا أَذَانُ الظُّهْرِ - هَذِهِ صَلَاةُ الظُّهْرِ .

18- دَرَسَ الْإِبْنُ فِي حِصَّةِ الدِّينِ قِصَّةَ الْهِجْرَةِ - شَرِبَ عُمَرُ مِنْ مَاءِ زَمْزَمَ - نَزَلَ الْقُرْآنُ فِي شَهْرِ رَمَضَانَ.

19- اَلْعِيدُ مَبْعَثُ السُّرُورِ لِلْجَمِيعِ ؟ اَلْمَسْجِدُ بَيْتُ اللّٰهِ وَ الْمُسْلِمِينَ - اَلْكُتُبُ غِذَاءُ الْعَقْلِ وَ الرُّوحِ - اَلْعِلْمُ سِلَاحُ الْمَرْءِ وَ الْأُمَّةِ - اَلرِّيَاضَةُ نَشَاطُ الْجِسْمِ وَ الْعَقْلِ - يَذْهَبُ إِلَى الْمَدْرَسَةِ بِسَيَّارَةِ وَالِدِهِ.

Tercüme:

1- İlim talebi her müslüman bayana vaciptir. Hâlit ve Adil anne ve babalarının ölümünden sonra ne yaptı?

2- Isı derecesi bazı günlerde sıfıra ulaştı. Mescidin minaresi yüksektir. (Aynı mana).

3- İslâmın şartları beştir. (Aynı mana).Yusuf hafta sonunda okuluyla birlikte başkente gitti.

---

[1] Burada (هِيَ) haberin de vurgulama dolayısıyla marife olduğu durumlarda mübtedâ ile haberin arasını ayırt etmek için mübtedâyı temsilen gelen fasıl (ayırma) zamiridir.

4- Fabrika sahibi Abdullah'a teşekkür ediyor. Hacılar Rabb'lerinin nimetine şükretti. Bu bir tren istasyonudur. Bu okulun öğrencileri çalışkandır. (Aynı mana)

5- Okulun tiyatrosunu gördün mü? Hayır okulun tiyatrosunu görmedim Dünya metaı (faydası) azdır ve ahiret (daha) hayırlıdır. Bu hakim insanların muamelesinde adildir.

6- Okulun tiyatrosu kalabalıktır. (Aynı mana). Medine' nin meyvesi lezzetlidir. (Aynı mana). Oyun sahasının yeri hazırdır. (Aynı mana). Şehrin caddeleri geniştir. (Aynı mana). Hastanenin odaları temizdir. (Aynı mana). İslamda müslümanların ilk zaferi Bedir savaşıdır.

7- Öğretmenlerin çoğu gitti. Hikaye kitapları okumak için kütüphaneye gidiyorum. Evler bedenlerin rahatıdır. Mescidler kalplerin rahatıdır. Nehirler hayatın sebebidir. Nil nehri medeniyetin sebebidir. Bayramlar sevinç ve saadet kaynağıdır.

8- Oğul babasıyla birlikte teravi namazı için gidecek. Resim Ahmed'in ailesinindir. Ahmed'in babası arabayı yıkıyor. Zil sesi duydum. Öğretmen sabahleyin müdürün odasına gider.

9- Bu mektubu sana Hac mevsiminde Riyad'dan yazıyorum. Hacıların bazısı uçaklarla geldi ve bazısı otobüslerle, arabalarla ve gemilerle geldi.

10- Okul tatili burada iki hafta sonra başlıyor. Perşembe öğleden sonra bir hikaye okudum. Gecikmemin sebebi yoldaki olaydır. Ahmet amcasının ziyaretinde babasına arkadaşlık ediyor. Hacılar her memleketten geldi. Çocukların cep harçlığı (konusunda) annenin görüşü nedir?

11- İş vakti başladı. (Gerçekten) namaz vakti geldi. Hâlid'in babası bahçededir.

12- Öğrencinin ismi Sâlih'tir. Hangi odada oturuyorsun? Ahmed oturma odasında oturuyor. Hangi okulda okuyorsun? Hangi havuzda yüzüyorsun? Hangi oyun sahasında oynuyorsun?

13- Bu okulun mescidi midir? Fatıma'nın sınıfı labrotuvarın önünde midir? Evet, onun sınıfı labrotuvarın önündedir. Bu zilin sesi midir? Evet, bu onun sesidir.

14- Öğrencinin çantası neresidir? O'nun çantası sınıftadır. Ahmed ihram elbiseleri giydi ve uçağa gitti. Ahmed uçağa bindi ve pencerenin yanına oturdu sonra mushafi açtı ve Kur'ân'ı Kerim okudu. Sonra Ahmed uçaktan indi ve çantasını yüklenip hava alanının salonuna gitti.

15- Okul sergisi hakkında işittin mi? Okulun kütüphanesinde okuduk. Aişe masanın arkasında oturuyor ve günün gazetesini okuyor. Öğlenleyin bahçenin lokantasına gittik ve öğlen öğününü aldık (yedik).

16- Din dersinde ne okudun? Namazı okudum. Hac İslâm'ın rükunlarından bir rükundur. İslâmın rükunları (şartları) nelerdir? İslâm'ın şartları iki şehadet, namaz, oruç, hac ve zekattır.

17- Sabah namazı için mescide gittik. Bayram gününde ne yaptın? Kadir gecesi Ramazan ayındadır. Kardeşimle birlikte ikindi namazı için mescide gittim. Ömer ve arkadaşı iftardan sonra mescide gitti. Bu öğle ezanıdır. Bu öğle namazıdır.

18- Oğlan din dersinde hicret kıssasını okudu. Ömer zemzem suyundan içti. Kur'ân Ramazan ayında indi.

19- Bayram herkez için sevinç kaynağıdır. Mescid Allah'ın ve müslümanların evidir. Kitaplar aklın ve ruhun gıdasıdır. İlim kişinin ve ümmetin silahıdır. Spor cismin ve aklın canlılığıdır. Okula babasının arabasıyla gider.

****

İSİM TAMLAMASI İLE İLGİLİ AYETLER

1- كَذَّبَتْ قَوْمُ لُوطٍ الْمُرْسَلِينَ .

(26/ŞUARÂ, 160). Lut'un kavmi peygamberleri yalanladı.

كَذَّبَ يُكَذِّبُ تَكْذِيبٌ yalanladı الْمُرْسَلُ Peygamber

2- يَسْأَلُهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۚ كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ .

(55/RAHMÂN, 29). Göklerde ve yerde bulunan kimseler, O'ndan ister. O, her gün (yeni) bir iştedir (yaratma halindedir)..

شَأْنٌ hal, iş, durum (ehemmiyetli ve büyük ahval, işler ve durumlar için söylenir)

Ortada bulunan (مَنْ) istifham edatı olmayıp ..en, ..an kimse, kimseler şeklinde tercüme edilir.

3- وَقَالَتِ الْيَهُودُ عُزَيْرٌ ابْنُ اللَّهِ وَقَالَتِ النَّصَارَى الْمَسِيحُ ابْنُ اللَّهِ ۖ ذَٰلِكَ قَوْلُهُم بِأَفْوَاهِهِمْ ...

(9/TEVBE, 30). Yahudiler, Uzeyr Allah'ın oğludur, dediler. Hıristiyanlar da, Mesîh (İsa) Allah'ın oğludur dediler. O onların ağızlarıyla (uydurup söyledikleri) sözleridir....

الْيَهُودِيُّ ج الْيَهُودُ Yahudi (İsrailoğulları) النَّصْرَانِيُّ ج النَّصَارَى Hristiyan

الْمَسِيحُ Hz. İsâ'nın lakabı (Körlere ve alaca olanlara elini sürdüğü zaman hemen iyileştiği için bu ismi aldığı yorumlar arasındadır.)

الْفُوهُ ج الْأَفْوَاهُ ağız

4- ... أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ ۙ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ .

(9/TEVBE, 33). ..(O Allah ki) Müşrikler kerih görse (hoşlanmasa bile), (İslam dinini) bütün dinlere üstün kılmak için Resûlünü hidayet ve Hak Din ile gönderdi.

الْهُدَى doğru yola ileten, hidayete vesile olan

أَظْهَرَ يُظْهِرُ إِظْهَاراً açıkladı, açığa verdi, ortaya çıkardı,üstün kıldı

كَرِهَ يَكْرَهُ كَرْهاً كُرْهاً çirkin karşıladı, hoşlanmadı

وَلَوْ ..se bile (cümle sonunda mâzî fiilin önünde geldiği takdirde bu işlevdedir).

5- فَتَوَلَّى عَنْهُمْ وَقَالَ يَا قَوْمِ لَقَدْ أَبْلَغْتُكُمْ رِسَالَةَ رَبِّي وَنَصَحْتُ لَكُمْ وَلَٰكِن لَّا تُحِبُّونَ النَّاصِحِينَ .

(7/A'RÂF, 79). (Salih o zaman) onlardan yüz çevirdi ve (üzülerek ardlarından) «Ey kavmim! And olsun ki ben size Rabbimin risaletini (vahyini) tebliğ ettim ve öğüt verdim. Fakat siz öğüt verenleri sevmiyorsunuz» dedi.

تَوَلَّى يَتَوَلَّى تَوَلِّياً yüzçevirdi, vazgeçti أَبْلَغَ يُبْلِغُ إِبْلاَغاً tebliğ etti, eriştirdi, iletti

نَصَحَ يَنْصَحُ nasihat etti, öğüt verdi النَّاصِحُ nasihat eden, öğüt veren

6- ... إِنَّمَا عِلْمُهَا عِندَ اللَّهِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لاَ يَعْلَمُونَ .

(7/A'RÂF, 187). ... Onun (kıyametin) bilgisi ancak Allah'ın katındadır; ama insanların çoğu bilmezler.

7- وَهُوَ اللَّهُ فِي السَّمَاوَاتِ وَفِي الْأَرْضِ ۖ يَعْلَمُ سِرَّكُمْ وَجَهْرَكُمْ ...

(6/EN'ÂM, 3). O, göklerde (de), yerde (de tek) Allah'tır. Gizlinizi de aşikarınızı da bilir..

8- ... كَتَبَ عَلَى نَفْسِهِ الرَّحْمَةَ ۚ لَيَجْمَعَنَّكُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ...

(6/EN'ÂM, 12). ... O, merhamet etmeyi kendi zatına farz kıldı. Kesinlikle sizi kıyamet gününe toplayacaktır..

9- وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ إِذْ قَالُوا مَا أَنزَلَ اللَّهُ عَلَى بَشَرٍ مِّن شَيْءٍ ۗ ...

(6/EN'ÂM, 91). ... Allah'ı, kadrinin hakkıyla (gereği gibi, isim ve sıfatlarıyla) takdir edemediler (tanımadılar). Çünkü "Allah hiçbir beşere bir şey indirmedi" dediler.....

قَدَرَ يَقْدِرُ قَدْراً kadrini bildi, tazim etti, takdir etti

اَلْقَدْرُ tazim, kadr (Allah'ı tam tanıyamadılar) بَشَرٌ beşer, insan, insanlar

10- قُلْ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ .

(6/EN'ÂM, 162). De ki: "Şüphesiz benim namazım, ibadetlerim (ya da kurbanım), hayatım ve ölümüm âlemlerin Rabbi Allah içindir. "

اَلنُّسُكُ ibadet, kurban veya hacdaki amel ve vazifeler

اَلْعَالَمُ alem, mahlukatın her bir cinsi اَلْمَمَاتُ ölüm

اَلْمَحْيَا hayat, dirilik, canlılık, yaşamak. (mütekellim ya'sı sonu elifle biten kelimeye bu tarzda birleşir.)

11- ... وَبِذَٰلِكَ أُمِرْتُ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُسْلِمِينَ .

(6/EN'ÂM, 163). ...Bununla emrolundum ve ben Müslümanların ilkiyim.

12- وَاكْتُبْ لَنَا فِي هَٰذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ ... وَرَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ ۚ ...

(7/A'RÂF, 156). Bize, bu dünyada da iyilik (güzellik, sıhhat, rızık genişliği, işlerde muvaffakiyet, sevgi, lutufla muamele ve nimetler) yaz, ahirette de (rızanı ve cenneti yaz)....(Allah buyurdu ki:) .... rahmetim her şeyi kuşatır.

13- ... أُولَٰئِكَ يُعْرَضُونَ عَلَى رَبِّهِمْ ۚ ...

(11/HÛD, 18). ... Onlar (kıyamet günü) Rablerine arz edilirler...

عَرَضَ يَعْرِضُ عَرْضاً عَلَى arz etti, gösterdi, sundu (ayette cemi meçhul)

14- إِنَّا أَنزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ ۚ .

(97/KADİR, 1). Doğrusu, Biz onu (Kur'an'ı) Kadir gecesinde indirdik.

15- لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِّنْ أَلْفِ شَهْرٍ ۖ .

(97/KADİR, 3). Kadir gecesi bin aydan hayırlıdır.

أَلْفٌ bin (sayılar kısmında özellikleri görülecektir) شَهْرٌ ج أَشْهُرٌ ay

16- تِلْكَ آيَاتُ اللَّهِ نَتْلُوهَا عَلَيْكَ بِالْحَقِّ ۚ فَبِأَيِّ حَدِيثٍ بَعْدَ اللَّهِ وَآيَاتِهِ يُؤْمِنُونَ .

(45/CÂSİYE, 6). İşte bunlar Allah'ın ayetleridir. Onları sana hakla (gerçek olarak) okuyoruz. Artık Allah'tan ve O'nun ayetlerinden sonra hangi söze inanırlar?

تَلَا يَتْلُو تِلَاوَةً okudu, tilavet etti حَدِيثٌ söz

17- سَلَامٌ قف هِيَ حَتَّى مَطْلَعِ الْفَجْرِ .

(97/KADİR, 5). Selamettir (barıştır) o (kadir gecesi), ta fecrin doğuşuna kadar.

مَطْلَعٌ doğuş اَلْفَجْرُ fecir, tan yerinin ağarması

Burada nekre olarak gelen (سَلَامٌ) vurgulamak için öne geçmiş haber (haber mukaddem), (هِيَ) de mahallen merfû olarak haberden sonraya kalmış mübtedâdır (mübtedâ muahhar).

(حَتَّى) ise fiilin önüne gelmeyip ismin önüne geldiği için harf-i cerdir. (مَطْلَعِ) mecrûr isim ve aynı zamanda muzâf, (الْفَجْرِ) de muzâfun ileyh'dir.

****

ALIŞTIRMALAR

1. Aşağıdaki kelimeleri üçer kere Arapça ve manalarıyla birlikte yazınız.

غُرْفَةٌ	oda	اَلْفَاكِهَةُ	meyve
اَلْغُرَفُ	odalar	زَيْتُ الزَّيْتُونِ	zeytinyağı
اَلْقَصَّابُ	kasap	اَلْبَرِيدُ	posta
لَحْمُ الْبَقَرَةِ	sığır eti	جَدِيدٌ	yeni
اَلْبُرْتُقَالُ	portakal	اِبْنُ أَخِي	kardeşimin oğlu
جَيِّدٌ	iyi	كُلَّ يَوْمٍ	her gün
لَازِمٌ	lâzım	عَالِيَةٌ	yüksek
قَصِيرٌ	kısa	طَوِيلٌ	uzun
عَرَفَ - يَعْرِفُ	tanıdı	وَجْهٌ	yüz
كُلَّ صَبَاحٍ	her sabah	مَلِكٌ	melik, kral, sahip
مَصْنَعُ لِدَرَّاجَاتِ	bisiklet fabrikası	اَلْمَدِينَةُ	şehir

كِتَابَةٌ yazmak, yazma, yazış (كَتَبَ) fiilinin masdarı

نُزُولٌ inmek, inme, iniş (نَزَلَ) fiilinin masdarı.

الْوَحْيُ	vahiy	حَدِيثٌ ج اَلْأَحَادِيثُ	hadis
أَوَّلَ نُزُولِ الْوَحْيِ	vahyin inişinin başında (başlangıcında)		
وَجْبَةٌ	öğün	اَلْمَوَانِئُ	limanlar
اَلضُّيُوفُ	misafirler	اَلصَّفْحَةُ ج اَلصَّفَحَاتُ	sayfa
اَلْمَرْضَى	hastalar	اَلْعَشَاءُ	akşam yemeği
جَارٌ ج جِيرَانٌ	komşu	صَلَاةُ الْعِشَاءِ	yatsı namazı
اَلْكَلْبُ	köpek	اَلْغَابَةُ	orman
اَلزُّهُورُ	çiçekler	اَلذِّئْبُ	kurt
اَلزُّقَاقُ	sokak	اَلْعَقْلُ	akıl

2. Aşağıdaki cümle parçalarını ve cümleleri tercüme ediniz.

فِي جَنَّةِ اللّٰهِ – أَرْضُ اللّٰهِ – مَدِينَةُ نَبِيٍّ – رَبُّ الْبَيْتِ – مَلِكُ الْأَرْضِ – فِي كِتَابِ اللّٰهِ – اَلْقُرْآنُ نَزَلَ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ . عَمَّتِي عَامِلَةٌ فِي مَصْنَعِ الدَّرَّاجَاتِ – اِمْرَأَتَا الْمَلِكِ– لِامْرَأَتِي الْمَلِكِ– مُؤْمِنُو مَكَّةَ[1]– مُؤْمِنُو الْمَدِينَةِ– لِمُؤْمِنِي الْمَدِينَةِ –مُؤْمِنَاتُ الْمَدِينَةِ – فِي جَنَّاتِ الْأَرْضِ– بَيْتَاهُمَا– صَالِحُوكُمْ – مِنْ مُخْلِصِينَا – اَلْفَاكِهَةُ غِذَاءُ الْجِسْمِ – مَنَعَ الرَّسُولُ كِتَابَةَ الْأَحَادِيثِ أَوَّلَ نُزُولِ الْوَحْيِ– اَلْمَوَانِئُ مُزْدَحِمَةٌ– تَنَاوَلْنَا وَجْبَةَ الْغَدَاءِ فِي مَطْعَمِ الْمَدْرَسَةِ –هَذَا الْكِتَابُ قَلِيلُ الصَّفَحَاتِ – يَأْكُلُ الضُّيُوفُ طَعَامَ الْعَشَاءِ – تَسْأَلُ الطَّبِيبَةُ عَنِ الْمَرْضَى – تَسْأَلُ الطَّبِيبَتَانِ عَنِ الْمَرْضَى – تَسْأَلُ الطَّبِيبَاتُ عَنِ الْمَرْضَى – اَلْعَقْلُ لَازِمٌ لِلْإِنْسَانِ – اَلْقَلَمُ صَغِيرٌ. لِلْكَاتِبِ – لَحْمُ الْبَقَرَةِ جَيِّدٌ – وَجْهُ الإِنْسَانِ جَمِيلٌ – مَاذَا يَقْتُلُ الرِّجَالُ فِي الْغَابَةِ؟ – هَلْ عَرَفَ وَالِدُكَ ابْنَ عَمِّي؟ – لا, مَا عَرَفَهُ – هل ابْنُ عَمِّي فِي بَيْتِهِ؟ مَاذا يطلُب الولد منك؟ – اَلْوَلَدُ يَطْلُبُ مني دفتري – كيف النافذة ؟ النافذة عَالِيَةٌ – هَل التلميذ قَصِيرٌ ؟ – لا, هو طَوِيلٌ.

[1] (مَكَّـــةَ) kelimesi burada muzafun ileyhtir. Sonu kapalı ta ile biten özel isimlerin tenvin ve esre almadığını, esre yerine üstün aldığını hatırlayınız.

3. Aşağıdaki cümleleri harekeleyip tercüme ediniz.

1. يقطف أخوك الفاكهة من الشجرة. 2. أذهب مع أبي إلى بيت جاركم.

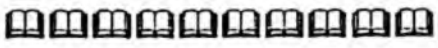
3. الطلاب يدخلون إلى مدرستهم من باب المدرسة. 4. متى تذهب إلى الغابة للذئب؟

4. Aşağıdaki Türkçe cümleleri Arapça'ya çeviriniz.

1. Sokağın köpeği
2. Evin kedisi
3. Kardeşimin oğlu her gün evinize gidiyor.
4. Amcam komşunun atına biniyor.
5. Okula asla hiç gitmeyeceğim.
6. Baban sabahleyin oğlu ile okula gidiyor.
7. Dağın çiçekleri güzeldir.

5. Yukarıdaki kelime ve cümlelerden yararlanarak isim tamlaması ile ilgili beş cümle kurunuz.

6. Yukarıda verilen ayetlerde yer alan isim tamlaması ile ilgili bölümleri belirtiniz. Ayetleri kelimeleriyle birlikte defterinize yazıp meallerine bakarak Arapça'larını söyleyene kadar çalışınız.

SIFAT TAMLAMASI

Birşeyin nasıl olduğunu gösteren kelime sıfattır. Küçük, büyük, güzel gibi. Arapça'da bir ismi ya da varlığı sıfatlamak için önce o sıfatlanacak isim ya da varlık yazılır. Sonra yanına sıfat konur. Sıfatlanan yani vasfedilen, anlatılan kelimeye mevsûf denir. Zamirlerden ve özel isimlerden başka bütün isimler sıfat olabilir. Örnekler:

قَلَمٌ كَبِيرٌ büyük kalem اَلْوَلَدُ الْكَبِيرُ büyük çocuk

Bu terkibe sıfat tamlaması denir.

* Mevsûf önce sıfat sonra gelir. Sıfat asla mevsûfun önüne geçemez.

جَمِيلٌ	رَجُلٌ	güzel adam	جَمِيلَةٌ	بِنْتٌ	güzel kız.
sıfat	mevsûf		sıfat	mevsûf	
(na't)	(men'ût)		(na't)	(men'ût)	
müzekker	müzekker		müennes	müennes	

☞ Arapça'da sıfat ve mevsûfa na't ve men'ût da denir.

مُؤْمِنًا.	رَجُلاً	شَاهَدْتُ	Mü'min bir adam gördüm.
sıfat	mevsûf (meful)	fiil + fâil	

* Sıfatlar her hususta daima mevsûfuna tâbidir. Yani şu dört hususta sıfat mevsûfuna uyar:

1- Marifelik- Nekrelik

Mevsûf harfi tarifliyse sıfat da harf-i tarifli, mevsûf harf-i tarifsizse sıfat da harf-i tarifsiz yani nekre gelir:

أَحْضَرْتُ الْكُرَةَ الْجَدِيدَةَ. Yeni topu getirdim.

يَلْعَبُ التِّلْمِيذُ الْجَدِيدُ كُرَةَ الْقَدَمِ. Yeni öğrenci futbol (ayak topu) oynuyor.

هَذِهِ نَظَّارَةٌ جَمِيلَةٌ. Bu güzel bir gözlüktür.

أَنْتَ رَسَمْتَ صُورَةً جَمِيلَةً. Sen güzel resim çizdin.

أَنَا قَرَأْتُ قِصَّةً عَرَبِيَّةً. Ben Arapça bir hikaye okudum.

2- Müzekkerlik- Müenneslik

Mevsûf müennes ise sıfat da müennes, mevsûf müzekker ise sıfat da müzekkerdir:

هَذَا مَسْجِدٌ جَمِيلٌ. Bu güzel bir mesciddir.

عَائِشَةُ طَالِبَةٌ فِي الْمَدْرَسَةِ الْمُتَوَسِّطَةِ. Aişe orta okulda öğrencidir.

مُحَمَّدٌ طَالِبٌ فِي الْمَدْرَسَةِ الثَّانَوِيَّةِ. Muhammed lisede öğrencidir.

أَخِي الْكَبِيرُ مُدَرِّسٌ فِي الْمَدْرَسَةِ الْإِبْتِدَائِيَّةِ.

Abim (büyük kardeşim) ilk okulda öğretmendir.

تَسْكُنُ عَائِلَةُ أَحْمَدَ فِي بَيْتٍ كَبِيرٍ ، وَهِيَ عَائِلَةٌ نَشِيطَةٌ.

Ahmed'in ailesi büyük bir evde oturuyor ve o çalışkan bir ailedir.

3- İ'rab (Hareke)

Mevsûf'un harekesi ne ise sıfatın da harekesi odur:

ذَهَبَتْ تِلْمِيذَةٌ صَغِيرَةٌ إِلَى مَكْتَبَةٍ كَبِيرَةٍ. Küçük bir öğrenci büyük bir kütüphaneye gitti.

هُوَ يَمْلِكُ مَكْتَبَةً كَبِيرَةً فِي الْبَيْتِ. O evde büyük bir kütüphaneye sahiptir.

تَسْكُنُ جَدَّةُ خالِدٍ فِي بَيْتٍ جَدِيدٍ. Hâlit'in ninesi yeni bir evde oturuyor.

يَسْكُنُ جَدُّ خالِدٍ فِي بَيْتٍ صَغِيرٍ. Hâlit'in dedesi küçük bir evde oturuyor.

شَرِبَ مُحَمَّدٌ عَصِيراً بارِداً. Muhammed soğuk bir meyve suyu içti.

4- Sayı

Mevsûf müfred ise sıfat da müfred, mevsûf tesniye ise sıfat da tesniye, mevsûf cemi ise sıfat da cemi (çoğul) olur:

رَجُلٌ مُؤْمِنٌ.	mümin adam	اِمْرَأَةٌ مُؤْمِنَةٌ.	mümin kadın
رَجُلَانِ مُؤْمِنَانِ.	iki mü'min adam.	اِمْرَأَتَانِ مُؤْمِنَتَانِ.	iki mü'min kadın.
رِجَالٌ مُؤْمِنُونَ.	mü'min adamlar	نِسَاءٌ مُؤْمِنَاتٌ.	mü'min kadınlar

عَبْدٌ مُخْلِصٌ ج عِبَادٌ مُخْلِصُونَ. ihlaslı kul (cemisi:) İhlaslı kullar

أَنَا تِلْمِيذٌ جَدِيدٌ. اِسْمِي خالِدٌ. Ben yeni öğrenciyim. Adım Hâlit'tir.

تَنْظُرُ مِنْهُ عَيْنَانِ بَرَّاقَتَانِ. Ondan iki parlak göz bakıyor.

حَضَرَ التَّلامِيذُ النَّاجِحُونَ. Başarılı öğrenciler geldi.

أَخَذْتُ مِنَ الْمَكْتَبَةِ كِتَابَيْنِ جَدِيدَيْنِ. Kütüphaneden iki yeni kitap aldım.

اَلْمُؤْمِنُونَ كَنَفْسٍ وَاحِدَةٍ. Mü'minler tek bir nefis gibidir.

نَجَحَتِ التِّلْمِيذَاتُ الْمُجْتَهِدَاتُ فِي الْاِمْتِحَانِ.

Çalışkan öğrenciler imtihanda başarılı oldu.

*Zamir almış isim marife olduğundan sıfatlanırken, sıfat da marife olur:

بَيْتُكَ الْكَبِيرُ فِي الْمَدِينَةِ. Büyük evin şehirdedir.

بَيْتُكُمُ الْكَبِيرُ فِي الْحَيِّ. Büyük eviniz mahallededir.

Not: İnsanlara ait kırık bir çoğul (cemi teksir) genel olarak eğer mevcut ise kırık bir sıfat alır, aksi halde kurallı bir sıfat alır:

شُيُوخٌ مُخْلِصُونَ (ihlaslı yaşlılar) شُيُوخٌ كِبَارٌ (büyük yaşlılar)

*Müennes şahıslara ait çoğullar kurallı dişil çoğullar alır:

نِسَاءٌ مُخْلِصَاتٌ (ihlaslı kadınlar) بَنَاتٌ كَبِيرَاتٌ (büyük kızlar)

*Kur'ân Arapça'sında bütün kurallı dişil çoğullar (cemi müennes sâlimler) ve hatta cansız eşyalar tam uyuşma düzeninde sıfat alabilmektedir:

آيَاتٌ بَيِّنَاتٌ (açık işaretler) جَنَّاتٌ مَعْرُوشَاتٌ (asma bahçeler)

Fakat günümüz Arapça'sında Kur'ân Arapça'sından farklı olarak, insanların dışındaki (eşyalara ait) çoğullar, daha ziyade eksik uyuşma gösterir. İnsanlar dışındaki şeylere ait olan çoğullar eksik uyuşmalı sıfat alır, yani sıfat müfred münnestir[1]. Bunu daha önceki derslerimizde "Her akılsız çoğul tek bir müennes hükmündedir" şeklinde açıklamıştık:

بُيُوتٌ صَغِيرَةٌ (küçük evler) مُدُنٌ كَبِيرَةٌ (büyük şehirler)

شَاهَدْتُ مُدُناً كَبِيرَةً. Büyük şehirler gördüm.

Genel Cümle örnekleri:

هَذَا أَمْرُ رَسُولِ اللّٰهِ. Bu Allah Resûlü'nün emridir.

مُحَمَّدٌ يَشْتَرِي قَلَماً جَدِيداً كُلَّ شَهْرٍ. Muhammed her ay yeni bir kalem satın alır.

خَالِدٌ يَشْتَرِي سَاعَةً جَدِيدَةً كُلَّ سَنَةٍ. Hâlit her sene yeni bir saat satın alır.

وَالِدِي يَشْتَرِي كِتَاباً جَمِيلاً كُلَّ أُسْبُوعٍ. Babam her hafta güzel bir kitap satın alır.

مَاذَا تَدْرُسُ ؟ أَدْرُسُ اللُّغَةَ الْعَرَبِيَّةَ. Ne okuyorsun? Arap dili okuyorum.

هَلْ تَفْهَمُ اللُّغَةَ الْعَرَبِيَّةَ ؟ Arap dilini anlıyor musun?

هُوَ يَدْرُسُ فِي الْمَدْرَسَةِ الثَّانَوِيَّةِ. O lisede okuyor.

يَسْكُنُ جَدُّ خَالِدٍ فِي بَيْتٍ جَمِيلٍ. Hâlit'in dedesi güzel bir evde oturuyor.

زَيْنَبُ وَ عَائِشَةُ طَالِبَتَانِ نَشِيطَتَانِ. Zeynep ve Aişe iki çalışkan talebedirler.

كَلَّمْتُ طَالِباً مُجْتَهِداً شَجِيعاً. Çalışkan ve cesur bir öğrenci(yle) konuştum[2].

سَأُقَدِّمُ لَهُمْ صُورَةً قَيِّمَةً. Onlara değerli bir resim takdim edeceğim.

هَلْ ذَهَبْتَ إِلَى شَاطِئِ الْبَحْرِ؟ Deniz kıyısına gittin mi? (isim taml.)

لِمَاذَا يَذْهَبُ النَّاسُ إِلَى شَاطِئِ الْبَحْرِ؟ İnsanlar niçin deniz kıyısına gider?

اَلْبَيْتُ الْحَرَامُ قِبْلَةُ الْمُسْلِمِينَ. Beytü'l-Haram (Kâbe) müslümanların kıblesidir.

قَضَيْنَا هُنَاكَ سَاعَةً جَمِيلَةً. Orada güzel bir saat geçirdik.

اَلرَّجُلُ يَحْمِلُ حَقِيبَةً كَبِيرَةً فَوْقَ رَأْسِهِ. Adam başının üzerinde büyük bir çanta taşıyor.

---

1 Bkz. Eryılmaz, Mesut ve ark., *Kur'ân Arapçası*, I, 37vd.

2 Sıfat birden fazla gelebilir, iki sıfatın arasında vâv harfi olabilir de olmayabilir de.

سَلَّمْتُ عَلَى سَيِّدَاتٍ فَاضِلَاتٍ. Değerli bayanlara selâm verdim.

سَأُقَدِّمُ لَهُ نَظَّارَةً قَيِّمَةً. Ona değerli bir gözlük takdim edeceğim.

هَذِهِ الْكَاتِبَةُ مَشْهُورَةٌ بِكِتَابَتِهَا الْعِلْمِيَّةِ. Bu yazar (müe.) ilmî yazısıyla meşhurdur.

لَبِسَ عُمَرُ مَلَابِسَهُ الْجَدِيدَةَ بِسُرْعَةٍ. Ömer yeni elbiselerini çabucak giydi[1].

كَتَبْتُ الْوَاجِبَ الْمَطْلُوبَ. İstenen ödevi yazdım.

هِيَ تَدْرُسُ فِي الْمَدْرَسَةِ الْمُتَوَسِّطَةِ. O ortaokulda okuyor.

زَيْنَبُ تَدْرُسُ فِي الْمَدْرَسَةِ الْإِبْتِدَائِيَّةِ. Zeynep ilkokulda okuyor.

شَاهَدَ الطَّالِبُ حَدِيقَةً جَمِيلَةً. Öğrenci güzel bir bahçe gördü.

شَاهَدَ الطُّلَّابُ مُبَارَاةً جَمِيلَةً. Öğrenciler güzel bir maç seyretti.

جَلَسَ التَّلَامِيذُ عَلَى الْأَرْضِ تَحْتَ شَجَرَةٍ كَبِيرَةٍ.

Öğrenciler yerde büyük bir ağacın altına oturdular.

شَاهَدْتُ مِنْ نَافِذَةِ السَّيَّارَةِ رَجُلاً عَجُوزاً.

Arabanın penceresinden yaşlı bir adam gördüm.

وَصَلَ الْمُدَرِّسَانِ الْجَدِيدَانِ بِالْحَافِلَةِ الْجَدِيدَةِ.

İki yeni öğretmen yeni otobüsle geldiler.

هَذِهِ رُسُومَاتٌ جَمِيلَةٌ. أَنْتِ رَسَّامَةٌ جَيِّدَةٌ يَا مَرْيَمُ.

Bunlar güzel resimlerdir. Sen iyi bir ressamsın Ey Meryem!

قَرَأَ الْأُسْتَاذُ الصَّحِيفَةَ وَ قَالَ : هَذِهِ صَحِيفَةٌ جَمِيلَةٌ.

Hoca gazeteyi okudu ve "Bu güzel bir gazetedir" dedi.

أَيْنَ تَسْكُنُ ؟ أَسْكُنُ فِي شَارِعِ الْمَطَارِ.

Nerede oturuyorsun? Hava alanı caddesinde oturuyorum.

مَاذَا يَعْمَلُ عُمَرُ ؟ هُوَ يَقْرَأُ فِي كِتَابِ اللُّغَةِ الْعَرَبِيَّةِ.

Ömer ne yapıyor? Arapça dili kitabı(ndan) okuyor.

---

[1] Mevsûf zamirli olarak geldiğinde zamirle belirlilik kazandığı için sıfatını da mutlaka marife olarak alır. Bu hususa dikkat edilmelidir. Yani her zamirli kelimenin sıfatı marifedir.

DOLAYLI SIFAT: Şimdiye kadar gördüğümüz ve sıfatladığı isme her bakımdan uyan böyle sıfata hakiki sıfat denir (en-Na'tü'l-Hakîkî). Bir de dolaylı sıfat (en-Na'tü's-Sebebî) vardır ki **harekesi kendinden önceki isme uyar** ancak kendisi hakiki sıfatın tersine o ismi değil **kendisinden sonra gelen ismi vasıflar.**

Dolaylı sıfat **daima müfred olur** ve kendinden önce gelen kelimeye marifelik-nekrelik ve irab (hareke) bakımından uyar. Kendisinden sonraki daima merfu (dammeli) olarak gelen kelimeye ise müzekkerlik ve müenneslik bakımından uyar:

سَافَرَ الْوَلَدُ الذَّكِيُّ صَدِيقُهُ. Arkadaşı zeki çocuk yola çıktı.

اِشْتَرَيْتُ صُورَةً جَمِيلَةً إِطَارُهَا[1]. Çerçevesi güzel bir resim satın aldım.

رَأَيْتُ رَجُلاً كَرِيمَةً خَالَتُهُ. Teyzesi cömert bir adam gördüm.

هَاتَانِ صُورَتَانِ جَمِيلٌ لَوْنُهُمَا. Bu ikisi renkleri güzel iki resimdir.

Bu cümlelerde الذَّكِيُّ ve جَمِيلَةً كَرِيمَةً ile جَمِيلٌ müfret kelimeleri kelimeleri dolaylı sıfattır. Çünkü harekeleri kendinden önceki isimlere uymasına rağmen mana bakımından kendinden önceki isimleri değil harekeleri daima damme olan ve sadece müzekkerlik ile müenneslik bakımından uydukları kendinden sonraki isimleri sıfatlamaktadırlar. Benzer örnekler:

هَذَا رَجُلٌ عَالِمٌ عَمُّهُ (=هَذَا رَجُلٌ عَمُّهُ عَالِمٌ) . Bu amcası alim adamdır.

جَاءَ الرَّجُلُ الْعَالِمُ عَمُّهُ. Amcası alim adam geldi.

رَأَيْتُ الرَّجُلَ الْعَالِمَ عَمُّهُ. Amcası alim adamı gördüm.

رَأَيْتُ الطَّالِبَةَ الْعَالِمَ عَمُّهَا. Amcası alim talebe (müe.) gördüm.

رَأَيْتُ الطَّالِبَتَيْنِ الْعَالِمَ عَمُّهُمَا. Amcaları alim iki talebe gördüm.

هَؤُلاَءِ بَنَاتٌ عَاقِلَةٌ أُمَّهَاتُهُنَّ. Bunlar anneleri akıllı kızlardır.

تَكَلَّمْتُ مَعَ رِجَالٍ كَثِيرٍ عِلْمُهُمْ. İlimleri çok (olan) adamlarla konuştum.

...رَبَّنَا أَخْرِجْنَا[2] مِنْ هَـــذِهِ الْقَرْيَةِ الظَّالِمِ أَهْلُهَا..

Rabbimiz! Bizi halkı zalim olan bu kasabadan çıkar. (Nisa, 75)

Kolay akılda kalması için şöyle söyleyebiliriz: Örneğin (هَؤُلاَءِ بَنَاتٌ عَاقِلَةٌ أُمَّهَاتُهُنَّ) (*Bunlar anneleri akıllı kızlardır*) cümlesini ele alalım: Dolaylı sıfatın (bu cümlede عَاقِلَةٌ kelimesinin) asıl sıfatladığı kelimenin (burada أُمَّهَاتُهُنَّ kelimesinin) daima merfu olması; dolaylı sıfatın fiil gibi amel edip

---

[1] (اَلْإِطَارُ) çerçeve, çenber, kasnak (semâi müennes)

[2] (أَخْرَجَ يُخْرِجُ) (çıkardı) tarzındaki dört harfli fiilin emri (أَخْـــرِجْ) (çıkar) şeklinde gelir. Arttırılmış fiiller konusunda işlenecektir. Bu konuda örnek az olduğu için vakti gelmediği halde cümleyi bozmamak için verilmiştir.

kendinden sonraki kelime de sanki fâilmiş gibi merfu olmasındandır. 'Başa gelen fiil daima tekil olur' kaidesince faili çoğul olsa da önce gelen dolaylı sıfat hep tekil gelmektedir. Konu biraz zor görünse de zamanla ve alıştırmalarla kolaylaşacağından şüphe edilmemelidir.

*Dolaylı (sebebî) sıfattan sonraki isim zamirli veya zamirsiz gelebilir. **Dolaylı sıfattan sonraki isim** izafetle mecrûr (**isim tamlaması**) **olduğu takdirde** (zamir yerine isim geldiği takdirde) **dolaylı (sebebî) sıfat** tıpkı hakiki sıfat gibi **kendisinden önceki mevsûfa her bakımdan uyar:**

رَأَيْتُ رَجُلاً مُهَذَّبَ الْوَلَدِ. Oğlu terbiyeli bir adam gördüm

Burada مُهَذَّبَ kelimesi dolaylı (sebebî) sıfat olup رَجُلاً kelimesini değil, kendinden sonraki الْوَلَدِ kelimesini vasıflamaktadır. Diğer örnekler:

رَأَيْتُ رَجُلاً حَسَنَ[1] الْخُلُقِ. Ahlakı iyi adamı gördüm.

رَأَيْتُ رَجُلَيْنِ حَسَنَيِ الْخُلُقِ. Ahlakları iyi iki adamı gördüm.

رَأَيْتُ رِجالاً حِسانَ الْخُلُقِ. Ahlakları iyi adamları gördüm.

رَأَيْتُ امْرَأَةً حَسَنَةَ الْخُلُقِ. Ahlakı iyi kadını gördüm.

رَأَيْتُ نِساءً حَسَناتِ الْخُلُقِ. Ahlakları iyi kadınlar gördüm.

Bu misallerde görüldüğü gibi dolaylı (sebebî) sıfattan sonraki isim izafetle mecrûr ve dolaylı (sebebî) sıfat olan حَسَنَ kelimesi kendinden önceki kelime olan mevsûfa hakiki sıfat gibi her bakımdan uymuştur. Aşağıdaki örnekler konunun önemine binaen fazla verilmiştir. Dikkatle incelendiği ve örnekler yazılarak çalışıldığı takdirde zihne yerleşecektir. Çalıştıktan sonra Arapça'sına bakılarak Türkçe'si, Türkçe'sine bakılarak Arapça'sı yazılmaya çalışılması tavsiye edilir. Akılda kalmasının tek yolu tekrardır:

Genel Cümle Örnekleri:

1- حَضَرَتِ التِّلْمِيذَةُ النَّشِيطَةُ – وَصَلَ الْمُدَرِّسُ الْجَدِيدُ – شَاهَدْتُ الْفَتَاةَ النَّشِيطَةَ – ذَهَبْتُ إِلَى الْحَدِيقَةِ الْجَمِيلَةِ – أَكَلْتُ طَعَاماً لَذِيذاً – سَكَنَ أَخِي فِي بَيْتٍ وَاسِعٍ.

2- بَيْتُهُمُ الْكَبِيرُ فِي الْمَدِينَةِ – بَيْتُكُمُ الْكَبِيرُ فِي الْحَيِّ – هُوَ رَجُلٌ مُخْلِصٌ – هُمَا رَجُلاَنِ مُخْلِصَانِ – هُمَا امْرَأَتَانِ مُخْلِصَتَانِ – هُمْ مُؤْمِنُونَ مُخْلِصُونَ.

3- فِي كَمْ سَاعَةٍ تَذْهَبُ إِلَى الْمَدْرَسَةِ ؟ أَذْهَبُ إِلَى الْمَدْرَسَةِ فِي سَاعَةٍ وَاحِدَةٍ – شَاهَدَ عَبْدُ اللّٰهِ حَرِيقاً كَبِيراً – اِشْتَرَى لِي أَخِي قَمِيصاً جَمِيلاً.

4- ذَهَبَتْ تِلْمِيذَةٌ صَغِيرَةٌ إِلَى مَكْتَبَةٍ كَبِيرَةٍ وَ أَخَذَتْ كِتَاباً جَمِيلاً وَ قَرَأَتْ قَلِيلاً ثُمَّ رَكِبَتْ فِي سَيَّارَةٍ سَرِيعَةٍ وَ رَجَعَتْ إِلَى الْبَيْتِ. هِيَ تَسْكُنُ فِي بَيْتٍ جَمِيلٍ فِي حَيِّ الْمَطَارِ ، فِي شَارِعِ الْقُدْسِ.

---

[1] (حَسَنٌ ج اَلْحِسَانُ) iyi,güzel, (اَلْخُلُقُ ج اَلْأَخْلاَقُ) ahlak

5- خَالِدٌ يَفْهَمُ الْقُرْآنَ الْكَرِيمَ وَ أَحَادِيثَ الرَّسُولِ جَيِّداً وَ يَقْرَأُ الْكُتُبَ الْعَرَبِيَّةَ وَ هُوَ يَكْتُبُ الرَّسَائِلَ إِلَى أَصْدِقَائِهِ بِاللُّغَةِ الْعَرَبِيَّةِ أَيْضاً . اَللُّغَةُ الْعَرَبِيَّةُ الْآنَ لُغَةٌ مُهِمَّةٌ فِي الْعَالَمِ ، وَهِيَ لُغَةُ الْقُرآنِ الْكَرِيمِ والْإِسْلَامِ .

6- أَ لاَ يُكَلِّفُ[1] بَعْضُ الْمُدَرِّسِينَ التَّلاَمِيذَ الصِّغَارَ بِوَاجِبَاتٍ كَثِيرَةٍ ؟ بَلَى ، يُكَلِّفُ بَعْضُ الْمُدَرِّسِينَ التَّلاَمِيذَ الصِّغَارَ بِوَاجِبَاتٍ كَثِيرَةٍ .

7- ذَلِكَ كِتَابٌ كَبِيرٌ لِعَبْدَيْنِ مِنْ عِبَادِ اللّٰهِ – نَهَضَ الْعَالَمُ الْإِسْلاَمِيُّ فِي الْعَصْرِ الْحَدِيثِ إِلَى السِّلْمِ لاَ إِلَى الْحَرْبِ.

8- عُثْمَانُ طَالِبٌ مُجْتَهِدٌ فِي دُرُوسِهِ – هَذَا كَلاَمٌ قَيِّمٌ– تَرَكَ الْإِمَامُ الشَّافِعِيُّ مَذْهَباً ضَخْماً– قَرَأْتُ قِصَّةً تَارِيخِيَّةً عَنْ خَالِدِ بْنِ الْوَلِيدِ. تَنَاوَلْتُ أَمْسِ فَاكِهَةً لَذِيذَةً .

9- سَأَذْهَبُ غَداً إِلَى الْمُتْحَفِ الْوَطَنِيِّ – أَخِي الصَّغِيرُ تِلْمِيذٌ فِي الْمَدْرَسَةِ الْإِبْتِدَائِيَّةِ – هَذَا كَاتِبٌ مَشْهُورٌ– حَفِظَتِ الطَّالِبَاتُ السُّورَةَ الْمَطْلُوبَةَ .

10- اَلْمُسْلِمُ الْقَوِيُّ يُسَاعِدُ الْمُسْلِمَ الضَّعِيفَ – هَذِهِ الْمَسْرَحِيَّةُ لِكَاتِبَةٍ مَشْهُورَةٍ – اَلْحَدِيقَةُ الْجَدِيدَةُ وَسَطَ الْمَدِينَةِ – لِمَنْ هَذِهِ السَّيَّارَةُ الْجَدِيدَةُ ؟

11- هَذَا طَالِبٌ ذَكِيٌّ– هَذِهِ سَيَّارَةٌ قَدِيمَةٌ – يَسْكُنُ أَخِي فِي بَيْتٍ وَاسِعٍ – أَكَلْتُ طَعَاماً لَذِيذاً– ذَهَبْتُ إِلَى الْحَدِيقَةِ الْجَمِيلَةِ – هَذِهِ الدَّرَّاجَةُ الصَّغِيرَةُ لِأُخْتِي.

12- هَذِهِ دَرَّاجَةٌ جَمِيلَةٌ ، هَلْ هِيَ دَرَّاجَتُكَ ؟ لاَ ، هَذِهِ دَرَّاجَةُ وَالِدِي ، هُوَ الْيَوْمَ فِي عُطْلَةٍ . أَيْنَ يَعْمَلُ وَالِدُكَ ؟ وَالِدِي عَامِلٌ فِي مَصْنَعِ الدَّرَّاجَاتِ . وَالِدِي عَامِلٌ فِي مَصْنَعِ السَّيَّارَاتِ.

13- كَتَبَ لَهُ صَدِيقُهُ : " اَلْكُوَيْتُ بَلَدٌ صَغِيرٌ وَجَمِيلٌ وَ الدِّرَاسَةُ فِي الْجَامِعَةِ جَيِّدَةٌ . تَسْكُنُ عَائِلَتِي هُنَا فِي بَيْتٍ كَبِيرٍ.

14- اَلْمَدْرَسَتَانِ الثَّانَوِيَّتَانِ كَبِيرَتَانِ – اَلْحُجَّاجُ وَاقِفُونَ فَوْقَ جَبَلِ عَرَفَاتٍ– عَبْدُ اللّٰهِ لاَ يَأْخُذُ مَبْلَغاً كَافِياً لِمَصْرُوفِ الْجَيْبِ.

15- أَخِي اشْتَرَى دَرَّاجَةً جَدِيدَةً لِوَلَدِهِ الصَّغِيرِ– هُمْ يَدْرُسُونَ اللُّغَةَ الْعَرَبِيَّةَ– قَفَزَ اللاَّعِبُ فَوْقَ الْجَبَلِ– سَافَرَ أَحْمَدُ بَعْدَ أَدَاءِ الْعُمْرَةِ إِلَى الطَّائِفِ – يُسَافِرُ أَبُو بَكْرٍ إِلَى غَانَا بَعْدَ غَدٍ.

---

[1] (كَلَّفَ يُكَلِّفُ) sorumlu tuttu

16- كَيْفَ وَجَدْتَ هَذَا الْكِتَابَ الْمَشْهُورَ- مَا الْمِقْدَارُ الْمُنَاسِبُ لِمَصْرُوفِ الْجَيْبِ لِلْأَوْلَادِ وَ الْبَنَاتِ ؟ مَا رَأْيُكَ ؟ مُحَمَّدٌ مُدَرِّسٌ جَدِيدٌ وَ يَحْضُرُ إِلَى الْمَدْرَسَةِ مُبَكِّراً .

17- هَلْ يَلْبَسُ الرِّجَالُ الْمُسْلِمُونَ الْمَلَابِسَ الْحَرِيرِيَّةَ ؟ لاَ، لاَ يَلْبَسُ الرِّجَالُ الْمُسْلِمُونَ الْمَلَابِسَ الْحَرِيرِيَّةَ- هَذَا الْمِيناَءُ الْكَبِيرُ مُزْدَحِمٌ بِالسُّفُنِ دَائِماً.

18- مَاذَا تَدْرُسُ فِي الْمَدْرَسَةِ ؟ أَدْرُسُ فِي الْمَدْرَسَةِ الدِّينَ الْإِسْلاَمِيَّ وَ الْعُلُومَ وَ الرِّيَاضِيَّاتِ وَ التَّارِيخَ وَ الْجُغْرَافْيَا- خَالِدٌ طَالِبٌ فِي الْمَدْرَسَةِ الثَّانَوِيَّةِ.

19- صَدِيقِي الْعَزِيزِ . اَلسَّلاَمُ عَلَيْكُمْ وَ رَحْمَةُ اللّٰهِ . رِسَالَتُكَ الْأَخِيرَةُ تَأَخَّرَتْ كَثِيراً - وَصَلَتْ أُخْتُكَ الصَّغِيرَةُ مُتَأَخِّرَةً - سَافَرَ أَمْسِ عَدَدٌ قَلِيلٌ مِنَ التَّلاَمِيذِ إِلَى الْعَاصِمَةِ.

Tercüme:

1- Çalışkan öğrenci geldi. Yeni öğretmen geldi. Çalışkan genç kızı gördüm. Güzel bahçeye gittim. Lezzetli bir yemek yedim. Kardeşim geniş bir evde iskan etti (oturdu).

2- Onların büyük evi şehirdedir. Sizin büyük eviniz mahalledede. O ihlaslı bir adamdır. O ikisi ihlaslı adamlardır. O ikisi ihlaslı kadınlardır. Onlar ihlaslı mü'minlerdir.

3- Kaç saatte okula gidiyorsun? Bir saatte okula gidiyorum. Abdullah büyük bir yangın gördü. Kardeşim bana güzel bir gömlek satın aldı.

4- Küçük bir kız öğrenci büyük bir kütüphaneye gitti ve güzel bir kitap aldı, biraz okudu sonra hızlı bir arabaya bindi ve eve döndü. O Kudüs caddesinde, hava alanı mahallesinde güzel bir evde oturuyor.

5- Hâlit Kur'ân-ı Kerim'i ve Peygamber'in hadislerini iyi anlıyor, Arapça kitaplar okuyor ve o arkadaşlarına Arap diliyle mektuplar da yazıyor. Arap dili şimdi dünyada mühim bir dildir ve o Kur'ân-ı Kerîm'in ve İslâm'ın dilidir.

6- Bazı öğretmenler küçük öğrencileri çok ödevle sorumlu tutmuyor mu? Evet, bazı öğretmenler küçük öğrencileri çok ödevle sorumlu tutuyor.

7- O Allah'ın kullarından iki kula ait büyük bir kitaptır. İslâm Dünyası modern (yeni) asırda harbe değil barışa kalkındı.

8- Osman derslerinde çalışkan bir öğrencidir. Bu değerli bir sözdür. İmam Şafiî büyük bir mezhep bıraktı. Hâlit b. Velîd hakkında tarihî bir hikaye okudum. Dün lezzetli bir elma yedim.

9- Yarın milli müzeye gideceğim. Kardeşim (küçük erkek kardeşim) ilk okulda öğrencidir. Bu meşhur bir yazardır. Kız öğrenciler istenen sureyi ezberlediler.

10- Kuvvetli müslüman zayıf müslümana yardım eder. Bu tiyatro meşhur bir bayan yazarındır. Yeni bahçe şehrin ortasındadır. Bu yeni araba kimindir?

11- Bu zeki bir öğrencidir. Bu eski bir arabadır. Kardeşim geniş bir evde oturuyor. Lezzetli bir yemek yedim. Güzel bahçeye gittim. Bu küçük bisiklet kızkardeşimindir.

12- Bu güzel bir bisiklettir. Bu senin bisikletin midir? Hayır, bu babamın bisikletidir. O bugün tatildedir. Baban nerede çalışıyor? Babam bisiklet fabrikasında işçidir. Benim babam araba fabrikasında işçidir.

13- Arkadaşı ona (şöyle) yazdı: Küveyt küçük ve güzel bir memlekettir ve üniversitedeki eğitim iyidir. Ailem burada büyük bir evde oturuyor.

14- İki lise büyüktür. Hacılar Arafat dağının tepesinde vakfededirler. Abdullah cep harçlığı için kafi bir miktar almıyor.

15- Kardeşim küçük çocuğu için yeni bir bisiklet satın aldı. Onlar Arap dili tahsil ediyorlar. Oyuncu dağın tepesine atladı. Ahmet umrenin edasından sonra Taif'e yolculuk yaptı. Ebûbekir yarından sonra Gana'ya gidiyor (yolculuk yapıyor).
16- Bu meşhur kitabı nasıl buldun? Erkek çocuklar ve kızların cep harçlığı için münasip miktar nedir? Senin görüşün nedir? Muhammet yeni öğretmendir ve erkenden okula geliyor.
17- Müslüman erkekler ipek elbiseleri giyer mi? Hayır, müslüman erkekler ipek elbiseleri giymezler. Bu büyük liman daima gemilerle doludur.
18- Okulda ne okuyorsun (tahsil ediyorsun)? Okulda İslâm dini, (diğer) ilimler, matematik, tarih ve coğrafya okuyorum. Hâlit lisede öğrencidir.
19- Değerli arkadaşım! Allah'ın rahmeti ve selâmı üzerinize (olsun). Son mektubun çok gecikti. Küçük kızkardeşin geç geldi. Öğrencilerden az bir sayı (az sayıda öğrenci) dün başkente yolculuk yaptı.

ZİNCİRLEME TAMLAMALAR

Tamlamalar iki kelimeden oluştuğu gibi ikiden fazla kelimeden de oluşabilir. Ayrıca cümlenin bir kısmı sıfat tamlaması olup muzâfa bağlanabilir. Bu cümlelerde muzâfın da marife olabileceği hatırlanmalıdır. Bilindiği gibi muzafun ileyh marife ise muzaf da marife demektir. Muzafun ileyh nekra ise muzaf da nekre demektir. Zincirleme isim ve sıfat tamlamaları için aşağıdaki örnekleri dikkatle inceleyiniz:

بَيْتُ الرَّئِيسِ الْكَبِيرُ. başkanın büyük evi

بَيْتُ الرَّئِيسِ الْكَبِيرِ. büyük başkanın evi

بَيْتُ رَئِيسٍ كَبِيرٍ. büyük bir başkanın evi

مَدِينَةُ الرَّئِيسِ الْكَبِيرَةُ. başkanın büyük şehri

فِي بَيْتِ الرَّئِيسِ الْكَبِيرِ. büyük başkanın evinde (veya başkanın büyük evinde)

Son cümlede siyak sibaktaki (konunun gidişatındaki) genel mana sıfatın hangi ismi nitelediğini belirler. Böyle durumlarda en uygunu sıfat ile sıfatlanan (mevsûfu) bir arada yazıp diğer kelimeyi (لِ) li harf-i ceri ile ayırmaktır:

فِي الْبَيْتِ الْكَبِيرِ لِلرَّئِيسِ. başkanın büyük evinde

فِي الْبَيْتِ لِلرَّئِيسِ الْكَبِيرِ. büyük başkanın evinde

Genel Cümle Örnekleri:

أَعْيَادُ كُلِّ أُمَّةٍ مُرْتَبِطَةٌ بِدِينِهَا.

Her ümmetin bayramları diniyle bağlantılıdır (ilgilidir).

حَفِظَ الطَّالِبُ كِتَابَ اللَّهِ الْكَرِيمِ. Öğrenci Yüce Allah'ın kitabını ezberledi.

أَيْنَ دَرَسْتَ مَرْحَلَةَ الْابْتِدَائِيَّةِ ؟ İlk (okul) merhalesini nerede okudun?

هَلْ دَرَسْتَ قَبْلَ الْمَرْحَلَةِ الْابْتِدَائِيَّةِ ؟ İlk (okul) safhasından öncesini okudun mu?

اِسْمُ التِّلْمِيذِ الْجَدِيدِ أَحْمَدُ. Yeni öğrencinin ismi Ahmet'tir.

أَيْنَ قَضَى وَالِدُكَ عُطْلَةَ نِهَايَةِ الْأُسْبُوعِ ؟ Baban hafta sonunun tatilini nerede geçirdi?

هٰذَا مُدَرِّسُ اللُّغَةِ الْعَرَبِيَّةِ الْجَدِيدُ.

Bu Arapça (dili)nin yeni öğretmenidir (müz.).

هٰذِهِ مُدَرِّسَةُ اللُّغَةِ الْعَرَبِيَّةِ الْجَدِيدَةُ.

Bu Arapça dili (dersi)nin yeni öğretmenidir (müe.).

يَسْتَلِمُ الْمُوَظَّفُ رَاتِبَهُ فِي أَوَّلِ كُلِّ شَهْرٍ.

Memur maaşını her ayın başında alır.

دَخَلَ رَسُولُ اللّٰهِ مَسْجِدَ الْمَدِينَةِ الْكَبِيرَ.

Allah'ın Rasûlü şehrin büyük mescidine girdi.

لَقَدْ مَنَحَنَا اللّٰهُ الْفُرْصَةَ لِدِرَاسَةِ لُغَةِ الْقُرْآنِ.

Allah bize Kur'ân dilinin eğitimi için fırsat bağışlamıştır.

سَاعَدْتُ أُمِّي فِي إِعْدَادِ وَلِيمَةٍ كَبِيرَةٍ.

Büyük (davet) yemeğinin hazırlanmasında anneme yardım ettim.

سَاعَدْتُ مُدَرِّسِي فِي تَنْظِيمِ مَعْرِضٍ عَظِيمٍ.

Büyük serginin tanziminde öğretmenime yardım ettim.

لَا يُوَافِقُ عَبْدُ اللّٰهِ وَ سَمِيرَةُ عَلَى كَلَامِ الْأَبِ وَ الْأُمِّ.

Abdullah ve Semira anne ve baba(sı)nın sözüne muvafakat etmiyor.

مَصْرُوفُ الْجَيْبِ الْكَثِيرِ قَدْ يُفْسِدُ بَعْضَ الْأَوْلَادِ.

Çok cep harçlığı bazı çocukları bozabilir[1].

هٰذِهِ مُدِيرَةُ الْمَدْرَسَةِ الْجَدِيدَةُ ، اِسْمُهَا فَاطِمَةُ.

Bu okulun yeni müdürüdür. İsmi Fatıma'dır.

هٰذِهِ مُدِيرَةُ الْمَدْرَسَةِ الْجَدِيدَةِ ، اِسْمُهَا عَائِشَةُ.

Bu yeni okulun müdürüdür. İsmi Aişe'dir.

نَظَافَةُ مَصَادِرِ[2] الْمِيَاهِ مِنْ أَهَمِّ أَنْوَاعِ النَّظَافَةِ.

Su kaynaklarının temizliği en önemli temizlik çeşitlerindendir.

وَجَدَ مُوسَى عَبْدًا مِنْ عِبَادِ اللّٰهِ الصَّالِحِينَ.

Mûsâ Allah'ın sâlih kullarından bir kulu buldu.

---

[1] قَدْ edatı mâzî önünde tahkik (pekiştirme), muzârinin önünde olabilirlik ifade eder.

[2] (اَلْمَصْدَرُ ج اَلْمَصَادِرُ) kaynak, (اَلْمَاءُ ج اَلْمِيَاهُ) su, (اَلنَّظَافَةُ) temizlik, (اَلنَّوْعُ ج اَلْأَنْوَاعُ) çeşit, (مُهِمٌّ) mühim, önemli, (أَهَمُّ) en önemli

SIFAT CÜMLESİ

Sıfatlar müfred (tek) bir kelime olarak geldiği gibi isim cümlesi, fiil cümlesi ve şibh-i cümleden[1] de oluşabilir. Nekre isimlerden sonra gelen cümleler ve şibh-i cümleler o kelimenin sıfatı olurlar[2] ve bu yan cümlecikler yani isim ve fiil cümlesi olarak gelen sıfatlar tercüme edilirken ..en, ..an, ..dığı ile temel cümleye bağlanırlar. Şibh-i cümlelerden oluşan sıfatlar ise temel cümledeki mevsuflarına ..bulunan, ...olan diye bağlanır. Sıfat cümlesinde sıfat cümlesini mevsûfa bağlayan, sıfatla mevsûf arasındaki bütün uygunluk şartlarını taşıyan bir zamir bulunur. Bazen bu zamir hazfedilmiş (kaldırılmış) ya da müstetir (gizli) olabilir[3].

جَاءَ رَجُلٌ رَأَيْتُهُ. Gördüğüm adam geldi.

رَأَيْتُ رَجُلاً جَاءَ. Gelen bir adam gördüm.

Nekre isimlerden sonra gelip onları niteleyen cümleler ve şibh-i cümleleri ayrı örnekler halinde işlememiz konunun daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır.

a) Sıfat İsim Cümlesi: Nekra isimden sonra cümlenin bittiğini belirten nokta olmaz da isim cümlesi gelirse o cümle o kelimenin sıfatı olur. Bu durumda sıfat bir isim cümlesi olmuş olur. Örnekler:

مَكَّةُ مَدِينَةٌ تَارِيخُهَا قَدِيمٌ. Mekke, tarihi eski bir şehirdir.

هَذَا رَجُلٌ عَمُّهُ عَالِمٌ. Bu, amcası alim bir adamdır.

تَرَكَ الشَّافِعِيُّ مُؤَلَّفَاتٍ نَفْعُهَا عَظِيمٌ. Şâfiî, faydası büyük eserler bıraktı.

اَلشَّافِعِيُّ عَالِمٌ مُؤَلَّفَاتُهُ كَثِيرَةٌ. Şâfiî, eserleri çok olan bir alimdir.

هُوَ رَجُلٌ وَلَدُهُ عَاقِلٌ. O, çocuğu akıllı olan bir adamdır.

Örneğin son cümlede (هُوَ) mübteda, (رَجُلٌ) haber, (وَلَدُهُ عَاقِلٌ) isim cümlesi ise (رَجُلٌ) kelimesinin sıfatıdır. Böylece sıfat bir isim cümlesi olmuştur. Çünkü o da kendi içinde (وَلَدُهُ) kelimesi mübteda, (عَاقِلٌ) kelimesi de haber olmak üzere bir isim cümlesidir. Sıfat harekesi damme olan mevsufuna tabi olduğu için; (وَلَدُهُ عَاقِلٌ) cümlesi için; "sıfattır, isim cümlesi ref (ötre) mahallindedir (konumundadır)" denir.

b) Sıfat Fiil Cümlesi: Nekra isimden sonra cümlenin bittiğini belirten bir işaret olmaz da fiil cümlesi gelirse o cümle o kelimenin cümle olarak sıfatı olur. Bu durumda sıfat bir fiil cümlesi olmuş olur. Örnekler:

---

1 Şibh-i cümle cümle benzeri manasındadır. Zarf ya da harf-i cerli cümle parçasına denir.

2 Bu konuyla birlikte basit temel cümlelerden mürekkep (karışık) cümlelere girilmektedir. Basit cümle, cümle unsurlarından (mübtedâ-haber, fâil ya da mef'ûl gibi) biri cümle olmayan cümledir. Basit cümle ya isim cümlesi ya da fiil cümlesidir. Şimdiye kadar gördüklerimiz hep basit cümlelerdir. Mübtedâ ya da haberin veya fâil yahut mef'ûlün tamlama olup birkaç kelimeden oluşması onun basit cümle olma özelliğini değiştirmez. Temel cümleye bir veya birkaç yan cümlenin bağlanmasından meydana gelen cümleler mürekkep cümlelerdir. رَأَيْتُ وَلَداً يَضْرِبُ أُخْتَهُ(Kardeşini döven bir çocuk gördüm). Burada temel cümle رَأَيْتُ وَلَداً cümlesidir. يَضْرِبُ أُخْتَهُ cümlesi ise mef'ûlün bihi olan وَلَداً kelimesini vasıflamaktadır. Yani nekre isimden sonra geldiği için sıfat cümlesi yan cümledir.

3 Bkz. Çörtü, Meral, *Arapçada Cümle Kuruluşu ve Tercüme Teknikleri*, s. 86-93.

بَشِيرٌ مُسْلِمٌ يُصَلِّي وَ يَصُومُ. Beşir namaz kılan ve oruç tutan bir müslümandır.

رَأَيْتُ مُهَنْدِساً يَعْرِفُنِي. Beni tanıyan bir mühendis gördüm.

رَأَيْتُ طِفْلَةً تَعْرِفُنِي. Beni tanıyan bir çocuk gördüm.

قَابَلْتُ مُهَنْدِساً يَعْرِفُنِي. Beni tanıyan bir mühendisle karşılaştım.

سَمِعْتُ طِفْلَةً تُنَادِينِي[1]. Beni çağıran bir çocuk işittim.

قَدْ جَاءَ رَسُولٌ (مِنْكُمْ) دَعَانَا إِلَى الْإِسْلَامِ. Sizden (içinizden) bizi İslâm'a çağıran bir elçi gelmiştir.

شَكَرْتُ طَبِيباً يُعَالِجُنِي[2]. Beni tedavi eden doktora teşekkür ettim.

أَسْرَعْتُ[3] إِلَى رَجُلٍ يَطْلُبُ الْمُسَاعَدَةَ. Yardım isteyen bir adama koştum.

Örneğin son cümlede (أَسْرَعْتُ) fiil+fail, (إِلَى) harfi cer, (رَجُلٍ) mecrur isim, (يَطْلُبُ الْمُسَاعَدَةَ) fiil cümlesi ise (رَجُلٍ) kelimesinin sıfatıdır. Böylece sıfat bir fiil cümlesi olmuştur. Çünkü o da kendi içinde (يَطْلُبُ) kelimesi fiil, (الْمُسَاعَدَةَ) kelimesi de mef'ul olmak üzere bir fiil cümlesidir. Sıfat mecrur (esreli) olan mevsufuna tabi olduğu için; (يَطْلُبُ الْمُسَاعَدَةَ) cümlesi için; "sıfattır, fiil cümlesi cer (esre) mahallindedir (konumundadır)" denir. Zaten tek bir fiil bile olsa failini de içinde barındırdığından tek bir fiil cümle kabul edilir.

c) Sıfat Şibh-i Cümle (Zarf): Nekra isimden sonra zarf ve mecrurundan oluşan (şibhi cümle) kelime grubu gelirse o kelimenin şibhi cümle olarak sıfatı olur. Bu durumda sıfat bir şibhi cümle olmuş olur. Örnekler:

نَظَرْتُ أَوْلَاداً تَحْتَ الشَّجَرَةِ. Ağacın altındaki çocuklara baktım.

نَظَرْتَ قَائِداً حَوْلَ الْمُعَسْكَرِ. Kampın etrafındaki komutana baktın.

نَظَرْتِ طَالِبَةً أَمَامَ الطَّاوِلَةِ. Masanın önündeki öğrenciye baktın.

نَظَرْتِ طَالِبَةً عِنْدَهَا دَرَّاجَةٌ. Yanında bisiklet bulunan öğrenciye baktın.

رَأَيْتُ مُدَرِّساً خَلْفَ الصَّفِّ. Sınıfın arkasındaki öğretmeni gördüm.

Örneğin son cümlede (رَأَيْتُ) fiil+fail, (مُدَرِّساً) mef'ul, (خَلْفَ الصَّفِّ) zarf ve mecrurundan oluşan şibhi cümle ise (مُدَرِّساً) kelimesinin sıfatıdır. Böylece sıfat bir şibhi cümle olmuştur. Sıfat üstün

---

1 (نَادَى يُنَادِي) çağırdı, nidâ etti, seslendi.

2 (عَالَجَ يُعَالِجُ) tedâvî etti

3 (أَسْرَعَ يُسْرِعُ) koştu

olan mevsufuna tabi olduğu için; (خَلْفَ الصَّفِّ) şibhi cümlesi için; "sıfattır, şibhi cümle nasb (üstün) mahallindedir (konumundadır)" denir.

d) Sıfat Şibh-i Cümle (Câr-Mecrûr): Nekra isimden sonra harfi cer ve mecrurundan oluşan kelime grubu gelirse o kelimenin şibhi cümle olarak sıfatı olur. Bu durumda sıfat bir şibhi cümle olmuş olur. Örnekler:

شَاهَدْتُ طَائِرَةً فِي الْجَوِّ. Havadaki uçağı gördüm.

أَخَذْتُ وَرْدَةً عَلَى الطَّاوِلَةِ. Masanın üstündeki gülü aldım.

نَظَرْتِ صُورَةً عَلَى الْجِدَارِ. Duvarın üzerindeki resme baktın.

هَلْ سَلَّمْتَ عَلَى رَجُلٍ فِي النَّادِي ؟ Kulüpteki adama selâm verdin mi?

Örneğin son cümlede (هَلْ) soru kelimesi, (سَلَّمْتَ) fiil+fail, (عَلَى) harfi cer, (رَجُلٍ) mecrur isim, (فِي النَّادِي) car ve mecrurundan oluşan şibhi cümle ise (رَجُلٍ) kelimesinin sıfatıdır. Böylece sıfat bir şibhi cümle olmuştur. Sıfat esre olan mevsufuna tabi olduğu için; (فِي النَّادِي) şibhi cümlesi için; tek bir kelime imiş gibi "sıfattır, şibhi cümle cer (esre) mahallindedir (konumundadır)" denir.

****

SIFAT TAMLAMASI İLE İLGİLİ AYETLER

1- إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ ۙ .

(26/ŞUARÂ, 125). Doğrusu ben sizin için (gönderilmiş) güvenilir (emin) bir elçiyim.

2- وَجَعَلُوا لَهُ مِنْ عِبَادِهِ جُزْءًا ۚ إِنَّ الْإِنْسَانَ لَكَفُورٌ مُبِينٌ ۚ .

(43/ZUHRUF, 15). (Ama) O'na kullarından bir parça (çocuk) isnat ettiler. Doğrusu insan apaçık nankördür.

جُزْءٌ parça, bölüm, kısım, cüz (Meleklere Allah'ın kızları dediler) كَفُورٌ çok nankör, azılı kafir

3- أَ هُمْ يَقْسِمُونَ رَحْمَةَ رَبِّكَ ۚ نَحْنُ قَسَمْنَا بَيْنَهُمْ مَعِيشَتَهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَرَفَعْنَا بَعْضَهُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ ...

(43/ZUHRUF, 32). Rabbinin rahmetini onlar mı paylaştırıyorlar? Dünya hayatındaki geçimliklerini aralarında Biz taksim ettik. (Birbirlerine iş gördürmeleri için) bir kısmını diğer bir kısmının üzerinde derecelerle yükselttik ...

قَسَمَ يَقْسِمُ قَسْماً paylaştırdı, bölüştürdü دَرَجَةٌ basamak, derece, yükseklik mertebesi

رَفَعَ يَرْفَعُ رَفْعاً yükseltti, kaldırdı اَلْمَعِيشَةُ geçim kaynağı, geçimlik

4- ... وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ۝ .

(9/TEVBE, 19). .. Allah zalimler topluluğunu hidayete erdirmez.

هَدَى يَهْدِي هَدْياً هِدَايَةً hidayete erdirdi, yol gösterdi, irşad etti, iletti, götürdü

5- وَعَدَ اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَمَسَاكِنَ طَيِّبَةً فِي جَنَّاتِ عَدْنٍ ..

(9/TEVBE, 72). Allah, mümin erkeklere ve mümin kadınlara, içinde ebedî kalacakları, altından ırmaklar akan cennetler ve Adn cennetlerinde güzel meskenler vâdetti....

وَعَدَ يَعِدُ وَعْداً vaat etti, söz verdi — نَهْرٌ ج أَنْهَارٌ ırmak, nehir

جَرَى يَجْرِي جَرْياً aktı, cereyan etti — اَلْعَدْنُ yerleşme, sükûnet bulma

مَسْكَنٌ ج مَسَاكِنُ ikamet, yerleşme yeri, mesken [(مَسَاكِن) kalıbı tenvin ve esre almayan gayr-i munsarif kelimelerdendir.]

جَنَّاتُ عَدْنٍ içerisinde sukunetin, tatmin olmanın ve rahatça yerleşmenin bulunduğu cennetler

6- ... لَأَقْعُدَنَّ لَهُمْ صِرَاطَكَ الْمُسْتَقِيمَ .

(7/A'RÂF, 16). (İblis dedi ki:) .. onlar(ı saptırmak) için kesinlikle senin dosdoğru yoluna (mani olmak için pusu kurup) oturacağım.

قَعَدَ يَقْعُدُ قُعُوداً oturdu, oturup kaldı, gözetledi. (Ayette: Fiilin başındaki (لَ) te'kîd ya da yemin lâmı, fiilin sonundaki şeddeli nun (نَّ) te'kîd nûnudur. Şeddeli nundan (نَّ) önceki muzâri fiilin son harekesinin müfrette üstün, cemide ötre olduğunu hatırlayınız.)

اَلصِّرَاطُ (eğri büğrü yahut kıvrımlı olmayan doğru ve düzgün) yol — اَلْمُسْتَقِيمُ dosdoğru

7- وَالْبَلَدُ الطَّيِّبُ يَخْرُجُ نَبَاتُهُ بِإِذْنِ رَبِّهِ ...

(7/A'RÂF, 58). İyi bir beldenin bitkisi Rabbinin izniyle (güzel) çıkar...

نَبَاتٌ bitki — اَلطَّيِّبُ iyi, güzel

8- ...قَالُوا شَهِدْنَا عَلَى أَنْفُسِنَا وَغَرَّتْهُمُ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا وَشَهِدُوا عَلَى أَنْفُسِهِمْ أَنَّهُمْ كَانُوا كَافِرِينَ.

(6/EN'ÂM, 130). (Cin ve insan topluluğu:) "Kendi aleyhimize şahitlik ederiz" derler. Dünya hayatı onları aldattı ve kendi aleyhlerine kâfir olduklarına şahitlik ettiler.

غَرَّ يَغُرُّ غُرُوراً aldattı, kandırdı

9- وَإِنَّكَ لَعَلَى خُلُقٍ عَظِيمٍ .

(68/KALEM, 4). Doğrusu sen büyük bir ahlak üzerindesin.

اَلْخُلُقُ seciye, karakter, huy, tabiat, ahlak

SIFAT CÜMLESİ İLE İLGİLİ AYETLER

10- أ... أَمْ لَهُمْ أَعْيُنٌ يُبْصِرُونَ بِهَا أَمْ لَهُمْ آذَانٌ يَسْمَعُونَ بِهَا ...

(7/A'RÂF, 195). ... yoksa onların (taptıkları putların) kendisiyle görecekleri gözleri mi var yahut kendisiyle işitecekleri kulakları mı var...

عَيْنٌ ج أَعْيُنٌ göz — اُذُنٌ ج آذَانٌ kulak

أَبْصَرَ يُبْصِرُ إِبْصاراً gördü (Başa gelen harf-i cerin "...nın var" manasına geldiğini hatırlayınız.)

11- لِكُلِّ امْرِئٍ مِنْهُمْ يَوْمَئِذٍ شَأْنٌ يُغْنِيهِ ط .

(80/ABESE, 37). O gün onlardan her kişinin kendine yetecek bir işi vardır.

شَأْنٌ iş, husus امْرِئٌ kişi, şahıs

أَغْنَى يُغْنِي إِغْنَاءً meşgul etti, kafi geldi, oyaladı, zengin kıldı, müstağnî kıldı, ihtiyacını giderdi (ayette: meşgul etti, kafi geldi)

12- يُبَشِّرُهُمْ رَبُّهُمْ بِرَحْمَةٍ مِنْهُ وَرِضْوَانٍ وَجَنَّاتٍ لَهُمْ فِيهَا نَعِيمٌ مُقِيمٌ لا .

(9/TEVBE, 21). Rableri onlara, kendisinden bir rahmet ve hoşnutluk ile, onlar için, içinde daimi (tükenmez) nimetler bulunan cennetleri müjdeler.

بَشَّرَ يُبَشِّرُ تَبْشِيراً müjdeledi مُقِيمٌ sürekli, tükenmez

رِضْوَانٌ razı olma, hoşnut olma, hoşnutluk (bolca sevap verme)

(لَهُمْ فِيهَا نَعِيمٌ مُقِيمٌ) harfi cerle başladığı için haber mukaddemle başlayan ve (نَعِيمٌ مُقِيمٌ) muahhar haber (sıfat tamlaması) ile devam eden isim cümlesi (جَنَّاتٍ) kelimesinin sıfatıdır.

13- فَكَذَّبُوهُ فَأَخَذَهُمْ عَذَابُ يَوْمِ الظُّلَّةِ ط إِنَّهُ كَانَ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ .

(26/ŞUARÂ, 189). Akabinde onu yalanladılar. Bunun üzerine onları gölge gününün azabı yakaladı. Doğrusu o (gün), büyük bir günün azabı idi.

اَلظِّلُّ ج أَظْلَالٌ ظِلَالٌ gölge, (ayette:) sıkıcı bunaltıcı hava

14- وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَى بِآيَاتِنَا إِلَى فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ فَقَالَ إِنِّي رَسُولُ رَبِّ الْعَالَمِينَ .

(43/ZUHRUF, 46). And olsun ki Musa'yı mucizelerimizle Firavun'a ve ileri gelenlerine gönderdik. Bunun üzerine "Doğrusu ben, alemlerin Rabbinin elçisiyim" dedi.

****

ALIŞTIRMALAR

1.Aşağıdaki kelimeleri üçer kere Arapça ve Türkçe'siyle birlikte yazınız.

نَافِعٌ	faydalı	اَلْقَمِيصُ	gömlek	أَبْيَضُ	beyaz
لَذِيذٌ	lezzetli	مِنْضَدَةٌ	masa	أَسْوَدُ	siyah
جَاهِلٌ	cahil	اَللَّبَنُ	süt	أَصْفَرُ	sarı
سَمَكٌ	balık	اَلْمَكْتَبُ	büro, ofis, sıra	أَحْمَرُ	kırmızı
سَبُّورَةٌ	yazı tahtası	عَسَلٌ	bal	أَخْضَرُ	yeşil

اَلْمَكَانُ ج اَلْأَمَاكِنُ mekan yer جَمِيعاً hepsi, bütünü

حَفِظَ يَحْفَظُ ezberledi عَاقِلٌ akıllı

طَازَجٌ = طَرِيٌّ taze ذَكِيٌّ zeki

زَكِيٌّ	temiz	اَلْمَذَاهِبُ الْفِقْهِيَّةُ	fıkhî mezhepler
لَيْلَةُ الْقَدْرِ	Kadir gecesi	الدِّرَاسَةُ	eğitim
كَرِيمُ الْأَخْلَاقِ	ahlakı yüce	مَعْرِضٌ	sergi
كَثِيرٌ	çok	تَنْظِيمٌ	tanzim, düzen
قَلِيلٌ	az	مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ	bin aydan
عِيدُ الْأَضْحَى	Kurban bayramı	فَكَّرَ يُفَكِّرُ	düşündü
خَلَّفَ يُخَلِّفُ	geride bıraktı, halef bıraktı	تَخَلَّصَ يَتَخَلَّصُ	kurtuldu
اِحْتَرَمَ يَحْتَرِمُ	saygı gösterdi	اِسْتَمْتَعَ يَسْتَمْتِعُ إِلَى	faydalandı
اَلْمُؤَلَّفَاتُ	eserler	قَوِيٌّ	kuvvetli, güçlü
مُورِقَةٌ	yapraklı	اَلْأَعْيَادُ	bayramlar
زَوَاجٌ	evlilik	عُطْلَةٌ	tatil
اَلْأَصْحَابُ	sahipler	شَارَكَ يُشَارِكُ	iştirak etti, katıldı
لَحْظَةٌ ج لَحَظَاتٌ	an, lahza	قَرْيَةٌ	köy, kasaba
		خَلَّفَ يُخَلِّفُ	geride bıraktı

2. Aşağıdaki Arapça cümleleri tercüme ediniz.

1- كَتَبَ بَشِيرٌ رِسَالَةً إِلَى صَدِيقِهِ يَسْأَلُهُ عَنِ الْكُوَيْتِ وَ عَنِ الدِّرَاسَةِ هُنَاكَ.

2- لَيْلَةٌ فِي رَمَضَانَ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ هِيَ لَيْلَةُ الْقَدْرِ – مَنْ فَكَّرَ فِي طَرِيقَةٍ يَتَخَلَّصُ بِهَا مِنَ الْعَدُوِّ؟

3- عَمِلْتُ مَعَ صَدِيقٍ كَرِيمِ الْأَخْلَاقِ – خَلَّفَ الْإِمَامُ الشَّافِعِيُّ مَذْهَبًا يَحْتَرِمُهُ الْمُسْلِمُونَ جَمِيعًا.

4- اِسْتَمْتَعْتُ إِلَى خَطِيبٍ قَوِيِّ الصَّوْتِ – اِسْتَمْتَعْتُ إِلَى خَطِيبٍ صَوْتُهُ قَوِيٌّ.

5- هَذِهِ فَاكِهَةٌ لَذِيذَةُ الطَّعْمِ – هَذِهِ فَاكِهَةٌ طَعْمُهَا لَذِيذٌ – اَلشَّافِعِيُّ عَالِمٌ كَثِيرُ الْمُؤَلَّفَاتِ.

6- هَذَا شَارِعٌ أَشْجَارُهُ مُورِقَةٌ – هَذَا شَارِعٌ مُورِقُ الْأَشْجَارِ – اَلْأَعْيَادُ لَحَظَاتٌ يَتَقَرَّبُ بِهَا الْمُسْلِمُ إِلَى اللّٰهِ.

7- جَاءَ الْحُجَّاجُ مِنْ كُلِّ بَلَدٍ لِأَدَاءِ فَرِيضَةِ الْحَجِّ – زِيَارَةُ الْأَمَاكِنِ الْجَمِيلَةِ بَيْنَ الْأَشْجَارِ وَ الْأَنْهَارِ جَمِيلَةٌ.

8- أَصْحَابُ الْمَذَاهِبِ الْفِقْهِيَّةِ أَرْبَعَةٌ . هُمْ مَالِكٌ وَ ابْنُ حَنْبَلٍ وَ الشَّافِعِيُّ وَ أَبُو حَنِيفَةَ .

9- سَاعَدْتُ أُسْتَاذِي فِي تَنْظِيمِ مَعْرِضٍ عَظِيمٍ – سَاعَدْتُ أُسْتَاذِي فِي عَمَلِ وَلِيمَةٍ كَبِيرَةٍ .

10- سَمِعْتُ صَوْتاً يُنَادِينِي – شَكَرْتُ صَدِيقاً يُعَالِجُنِي – شَكَرْتُ صَدِيقاً يُسَاعِدُنِي .

11- أَيْنَ تَدْرُسُ ؟ أَدْرُسُ فِي الْجَامِعَةِ الْإِسْلَامِيَّةِ – مَاذَا تَدْرُسُ ؟ اللُّغَةَ الْعَرَبِيَّةَ .

3. Aşağıdaki Arapça cümleleri harekeleyip tercüme ediniz.

هل تذهب بنت صغيرة إلى المدرسة ؟ لا, لا تذهب بنت صغيرة إلى المدرسة.

لِمَاذا تشرب اللَّبَنَ؟ مِمَّنْ تطلب الماء صباحاً؟ – أطلب الماء صباحا من جاري.

متى يخرج بَكْرٌ وخَالِدٌ من المدرسة؟ – أَنَا أَعْلَمُ مَتَى يَخْرُجَانِ مِنَ الْمَدْرَسَةِ.

4. Aşağıdaki cümleleri ve cümle parçalarını Arapça'ya çeviriniz.

1. Ormanda taze bal buldum.
2. Babamın yeni gömleğini yıkadım.
3. Yazı tahtasının üzerine adımı yazdım.
4. Zeki adam dersini evinde ezberledi.
5. Bahçeden kardeşin güzel çiçekler kopardı.
6. Kalemin iyisi
7. İyi kalem
8. Kalem iyidir.
9. Sandalye masanın önündedir.
10. Yazı tahtası kapı ile pencere arasındadır.

5. Aşağıdaki sorulara Arapça olarak cevap veriniz.

1- مَاذَا يَفْعَلُ الْمُسْلِمُونَ صَبَاحَ يَوْمِ عِيدِ الْأَضْحَى ؟

2- تُرِيدُ أَنْ تَكْتُبَ رِسَالَةً إِلَى مُدِيرِ مَدْرَسَتِكَ ، تَطْلُبُ مِنْهُ عُطْلَةً قَصِيرَةً حَتَّى تُسَافِرَ لِقَرْيَتِكَ ، لِتُشَارِكَ فِي زَوَاجِ أُخْتِكَ ، مَاذَا تَكْتُبُ ؟

6. Yukarıdaki kelime ve cümlelerden yararlanarak sıfat tamlaması ile 5 cümle kurunuz.

7. Yukarıda verilen ayetlerde yer alan sıfat tamlaması, sıfat cümlesi ve zincirleme tamlamaların altını çizerek yazınız. Ayetleri kelimeleriyle birlikte yazıp meallerine bakarak Arapça'larını söyleyinceye kadar çalışınız.

2. BÖLÜM

(ORTA SEVİYE)

GAYRU'L-MUNSARİF

Gayr-i munsarif şu iki durum müstesnâ, sonuna kesre ve tenvin almayan isimdir[1]:

a) Başına harf-i tarif gelmesi:

b) Muzâf olma durumu

Bilindiği gibi başına harf-i tarif almayan kelime nekre kabul edilir. Aşağıda özelliklerini bazı kaidelerle tanıyacağımız gayri munsarif kelimeler, nekre (tenvinli) olduklarında tenvin almaz, son harflerinin esre hareke alması gerektiğinde **kesre yerine fetha ile mecrûr (esreli) olurlar**. Yani ismin harfî cerden sonra gelmesi ya da muzafun ileyh olması durumunda son harfi kesre (esre) harekesi konması gerekirken fetha konur. Kelime marife yani harfi tarifli ise ya da muzaf durumunda ise her üç harekeyi de koymakta tereddüt etmeyiz.

Gayri munsarif kelimeler yine nekra hallerinde **tenvin yerine sadece tenvinsiz hareke durumunu alırlar**. Yani tenvin koymamız gerken yerde tenvin koymayız. Tenvin koymamız gerekirken esre olmamak üzere üstün ya da damme harekeden hangi harekeyi koymamız gerekiyorsa koyar fakat tenvini atarız.

Yani bu söylenen kaideler **nekra kelime** içindir. Aşağıdaki cümle örnekleri gayri munsarif isimlerin özellikleri öğrenildikten sonra bakıldığında daha rahat anlaşılacaktır. Ancak yine burada da bir fikir verecektir:

نَفْتَحُ الْأَبْوَابَ بِمَفَاتِيحَ. Kapıları anahtarlarla açarız. (Nekre olduğu için esre ve tenvin almamış) .

نَفْتَحُ الْأَبْوَابَ بِالْمَفَاتِيحِ. Kapıları anahtarlarla açarız. (Harf-i tarifle ma'rife olduğu için esre almış) .

تَعَلَّمْنَا فِي مَدَارِسَ. Okullarda öğrendik (Nekre olduğu için esre ve tenvin almamış, esre yerine de üstün almış)

تَعَلَّمْنَا فِي هَذِهِ الْمَدَارِسِ. Bu okullarda öğrendik (Harf-i tarifle marife olduğu için esre almış) .

تَعَلَّمْنَا فِي مَدَارِسِ إِزْمِيرَ. İzmir'in okullarında öğrendik [(مَدَارِسِ) kelimesi muzâf olduğu için esre almış, (إِزْمِيرَ) kelimesi Arapça'ya dışardan giren isim olduğu için gayri munsarif olmuş ve muzafun ileyh olduğu halde esre yerine üstün almıştır] .

ذَهَبْنَا إِلَى مَكَّةَ الْمُكَرَّمَةِ. Mekke-i Mükerreme'ye gittik. ((مَكَّةَ) kelimesi muzaf değil mevsûf olduğu için esre almamıştır. Halbuki harfi cerden sonra geldiği için cer mahallindedir. Başlarına harf-i tarif almasalar da şehir ismi olan "Mekke" özel isim

[1] İsimler sonlarına kesre ve tenvin alıp almama bakımından ikiye ayrılır. Birinci bölüm her üç harekeyi (ötre, üstün, esre) ve tenvini kabul eden isimlerdir ki bunlara "munsarif" denilir. İkinci bölüm ise tenvin ve bu harekelerden kesreyi kabul etmeyenlerdir. Bunlara da "gayr-i munsarif" denir. Munsarif isimler normal i'râba tabi olup ref hâlinde ötre, nasb halinde üstün ve cer halinde esre alırken, belirsizlik (nekrelik) durumunda hareke ile birlikte tenvin de alabilmektedir. Gayr-i munsarif isimler ise ref halinde ötre, nasb halinde üstün alırken cer halinde esre alacak yere üstün almaktadırlar. Belirsizlik durumunda da hareke ile yetinip tenvin almamaktadırlar (Bkz. Çelebi, Muharrem, Karaaslan, Nasihi Ünal, *İlâhiyat Önlisans Arapça 2*, T.C. Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fak. Yayını, s. 165).

olduğu için marifedir. Sıfatı da mevsufuna her durumda tabi olduğu için ona uygun olarak hem marife hem de esreli gelmiştir).

شَاهَدْنَا نُيُويُورْكَ. Newyork'u gördük.

ذَهَبْنَا إِلَى نُيُويُورْكَ. Newyork'a gittik.

شَاهَدْتُ وَلَداً عَطْشَانَ. Susuz bir çocuk gördüm.

تَقَابَلْتُ مَعَ جُنْدٍ مَثْنَى. Askerlerle ikişer ikişer görüştüm.

Şimdi artık gayr-i münsarif kelimeleri nasıl tanımamız gerektiğine geçebilir ve bu örnek cümleleri tekrar geri dönerek baktığımızda çok daha iyi anlayabiliriz:

Gayr-i munsarif kelimelerin özellikleri:

Örneklerde görüldüğü gibi gayr-i munsarif olan bu isimler ya özel isimdir, ya sıfattır, ya da normal isimdir:

I) ÖZEL İSİM (ALEM) OLANLAR

Özel isimler içinde şu gruba girenler gayr-i munsariftir ve hiçbir şekilde esre almazlar:

1-Yabancı dilden arabçaya giren özel isimler:

آدَمُ إِسْرَائِيلُ هَارُونُ إِسْمَاعِيلُ أَنْقَرَةُ

بَرْلِينُ إِبْرَاهِيمُ يَعْقُوبُ رَمْسِيسُ لَنْدَنُ

Not: İkinci harfi sukûn (cezm ya da uzatma) olan üç harfli alemler bu kaideden hariçtir ve tenvin ya da esre alabilir[1]:

هُودٌ مِصْرٌ هِنْدٌ لُوطٌ نُوحٌ

2-Müennes Özel isimler: Bu isimlerin sonunda müenneslik alameti olsun olmasın değişmez. Ayrıca sonunda müenneslik alâmeti bulunan erkek isimleri de gayr-i munsariftir. İnsan, hayvan, şehir ve ülkelere verilen isimler de müennes kabul edilir.

مَكَّةُ سُعَادُ عَائِشَةُ مُعَاوِيَةُ طَلْحَةُ

دُنْيَا دِمَشْقُ زَيْنَبُ عُرْوَةُ حَمْزَةُ

3-Sonunda (آن) bulunan özel isimler:

عُثْمَانُ رَمَضَانُ شَعْبَانُ سَلْمَانُ مَرْوَانُ سُفْيَانُ

4- Fiil vezninde olan özel isimler:

يَحْيَى	إِثْمِدْ	يَزِيدُ	شَمَّرَ	أَحْمَدُ
muzâri	emir	muzâri	mâzî	(muzâri benzeri)

5- فُعَلُ veznindeki özel isimler:

هُبَلُ مُضَرُ زُفَرُ زُحَلُ عُمَرُ

[1] مُحَمَّدٌ ve صَالِحٌ isimleri dışında Kur'ân'da geçen peygamber isimleri gayr-i munsariftir.

6- Mezcî terkib denen kaynaşmış iki kelime:

نِيُوْيُوْرْكَ (نِيُو)(يُوْرْكَ) حَضْرَمَوْتُ (حَضْرَ)(مَوْتُ) بَعْلَبَكُّ

Not: (وَيْهِ) ile biten isimler gayr-i munsarif değil kesre üzere mebnidir: خَالَوَيْهِ - سِيبَوَيْهِ

II) SIFAT OLANLAR

1- (أَفْعَلُ) veznindeki sıfatı müşebbehe ve ism-i tafdiller[1]:

أَبْكَمُ[2]	أَجْمَلُ	أَكْبَرُ	أَصْفَرُ	أَحْمَرُ
dilsiz	daha güzel	daha büyük	sarı	kırmızı

2- (فَعْلَانُ) vezninde olanlar[3]:

سَكْرَانُ sarhoş جَوْعَانُ aç

3- Birden 10'a kadar olan üleştirme sayıları:

سُبَاعُ– مَسْبَعُ yedişer عُشَرُ – مَعْشَرُ onar رُبَاعُ – مَرْبَعُ dörder

III) İSİM OLANLAR

1- Sonunda elif-i memdûde (اء) olan isimler[4]:

أَشِقَّاءُ kardeşler	حَمْرَاءُ kırmızı	أَوْلِيَاءُ veliler
صَحْرَاءُ çöl	عُلَمَاءُ alimler	أَطِبَّاءُ doktorlar

2- Sonunda elif-i maksûre (ى) bulunan isimler:

حُبْلَى hamile	بُشْرَى müjde	صُغْرَى daha küçük
حُسْنَى en güzel	ذِكْرَى hatıra, öğüt	كُبْرَى daha büyük

3- Müntehe'l-cumû vezninden olan isimler: Yani, kelimenin ikinci harfinden sonra elif, eliften sonra iki veya üç harf bulunan cemi isimler. En meşhur kalıbları şunlardır:

مَفَاعِيلُ مَفَاعِلُ فَعَاعِيلُ فَوَاعِلُ فَعَائِلُ فَعَاعِلُ

Bu sigalarda kullanılan en meşhur isimler de şunlardır:

---

[1] Kalıp olarak ezberleyiniz. Çok yakında işlenecektir.

[2] Yukarıda geçen (أَفْعَلُ) veznindeki sıfat kelimelerin müfredi gayr-i munsarif iken cemileri bu vezinde olmadığından gayr-i munsarif değil, munsariftirler. Yani kesre ve tenvin alırlar: أَبْكَمُ (dilsiz), بُكْمٌ (dilsizler)

[3] Bu veznin müennesi (tâi merbuta alanı:فَعْلَانَةٌ) gayr-i munsarif değildir. Örnek: (نَدْمَانُ ث نَدْمَانَةٌ) pişman

[4] Bu aynı zamanda müenneslik alâmetidir. Örneklerde görüldüğü gibi sonunda elif-i memdûde bulunan her isim müennes değildir. Bu kelimeler müfredi müzekker olan isimlerin mükesser (kırık) çoğuludur: (طَبِيبٌ ج أَطِبَّاءُ)doktor, (وَلِيٌّ ج أَوْلِيَاءُ) veli, dost, evliya gibi. (نِسَاءٌ) kadınlar, (حِذَاءٌ) ayakkabı gibi isimlerdeki elif-i memdûdeler ise kelimenin aslından olup gayr-i munsarif değildirler. (Ayrıca müzekker-müennes konusundaki dipnotları inceleyiniz.)

مَسَاكِينُ مَعَابِدُ مَفَاتِيحُ مَصَابِيحُ مَسَاجِدُ مَدَارِسُ

okullar mescidler lambalar anahtarlar tapınaklar miskinler

Not: Müntehe'l-cumû vezninden gelmelerine ve cemî olmalarına rağmen sonlarında kapalı tâ (tâ-i merbûta) bulunan bazı isimler gayr-i munsarif olmazlar, yani tenvin ve kesre alırlar. Mefâil ve benzeri çoğul kalıbının silinen yâ harfi yerine isimlerin sonuna tâ-i merbûta eklenir:

أَسَاتِيذُ ⟵ أَسَاتِذَةٌ öğretmenler, hocalar زَنَادِيقُ ⟵ زَنَادِقَةٌ zındıklar

سَلَّمْتُ عَلَى أَسَاتِذَةٍ. Hocalara selâm verdim.

تَكَلَّمْتُ مَعَ تَلَامِيذَةٍ. Öğrencilerle konuştum.

Genel Cümle Örnekleri:

كَتَبَ أَحْمَدُ. Ahmet yazdı.

رَأَيْنَا أَحْمَدَ. Ahmed'i gördük.

سَلَّمْنَا عَلَى أَحْمَدَ. Ahmed'e selâm verdik.

أَنْتُمْ أَغْنِيَاءُ[1]. Sizler zenginlersiniz.

هُمْ فُقَرَاءُ. Onlar fakirdirler.

صَلَّيْنَا فِي الْمَسَاجِدِ. Mescidlerde namaz kıldık.

رَضِيَ اللَّهُ عَنْ عُثْمَانَ. Allah Osman'dan razı olsun (razı oldu)[2].

فِي مِصْرَ مَدَارِسُ وَ مَسَاجِدُ كَثِيرَةٌ. Mısır'da birçok okul ve mescid vardır.

حَمْزَةُ وَ عُبَيْدَةُ وَ طَلْحَةُ أَسْمَاءُ الرِّجَالِ. Hamza Ubeyde ve Talha erkek isimleridir.

لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ. Andolsun ki insanı en güzel biçimde yarattık (Tîn, 4).

****

GAYR-İ MUNSARİF İLE İLGİLİ AYETLER

1- وَامْرَأَتُهُ قَائِمَةٌ فَضَحِكَتْ فَبَشَّرْنَاهَا بِإِسْحَاقَ وَمِنْ وَرَاءِ إِسْحَاقَ يَعْقُوبَ .

(11/HÛD, 71). (İbrâhim (a.s.)'ın) hanımı (Sâra) ayaktaydı ve güldü. Akabinde biz de onu İshak, İshak'ın ardından da (torun olarak) Ya'kub'la (onların doğumuyla) müjdeledik.

مِنْ وَرَاءَ arkasından, ardından قَامَ يَقُومُ قَوْماً قِيَاماً ayakta durdu, dikildi

قَائِمَةٌ ayakta duran, dikilen اِمْرَأَةٌ ج نِسَاءٌ kadın بَشَّرَ يُبَشِّرُ تَبْشِيراً müjdeledi

---

1 (غَنِيٌّ ج أَغْنِيَاءُ) zengin, (فَقِيرٌ ج فُقَرَاءُ) fakir. Bazı kelimelerin tekili munsarif olduğu halde çoğulu gayr-i munsariftir. Bunu ancak duyarak ya da sözlükden bakmak suretiyle öğrenebiliriz.

2 Dua manası taşıyan mâzî fiildir.

2- أَلَمْ أَعْهَدْ إِلَيْكُمْ يَا بَنِي آدَمَ أَنْ لاَ تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ ۚ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ ۙ .

(36/YÂSÎN, 60). Ben size "Ey Adem'in çocukları! Şeytana tapmayın. Gerçek şu ki o sizin için apaçık bir düşmandır " diye emretmedim mi?

عَهِدَ يَعْهَدُ عَهْداً ahdetti, emretti — أَنْ (emir ve nehiy fiillerinin önünde) ...diye

عَبَدَ يَعْبُدُ عِبَادَةً taptı — عَدُوٌّ düşman

3- وَلَقَدْ زَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ وَجَعَلْنَاهَا رُجُوماً لِلشَّيَاطِينِ ...

(67/MÜLK, 5). Andolsun ki, Biz en yakın göğü (dünya göğünü) lambalarla süsledik, onları şeytanlar için taşlar yaptık...

اَلْمِصْبَاحُ ج اَلْمَصَابِيحُ kandil, lamba — زَيَّنَ يُزَيِّنُ تَزْيِيناً süsledi

اَلرَّجْمُ ج اَلرُّجُومُ taş — اَلشَّيْطَانُ ج الشَّيَاطِينُ şeytan

4- جَزَاؤُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّاتُ عَدْنٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ... ط

(98/BEYYİNE, 8). Onların Rableri katındaki karşılığı, altından ırmaklar akan içinde sürekli ve ebediyen kalacakları Adn cennetleridir...

جَزَاءٌ karşılık — جَزَاؤُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ onların Rableri katındaki karşılıkları (mübtedâ)

جَنَّاتُ عَدْنٍ Adn cennetleri (haber). (Geri kalan cümle de nekre kelimeyi açıklayan sıfat cümlesidir)

5- اِذْهَبْ إِلَى فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَى ۚ .

(79/NAZİAT, 17). Firavun'a git; doğrusu o azdı.

طَغَى يَطْغَى طَغْياً azdı, haddi aştı

6- إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي ظِلاَلٍ وَعُيُونٍ ۙ وَفَوَاكِهَ مِمَّا يَشْتَهُونَ ط .

(77/MÜRSELAT, 41, 42). Gerçek şu ki müttekiler (takva sahipleri), gölgeliklerde, pınar başlarında ve canlarının çektiği şeylerden (çeşit çeşit) meyveler arasındadırlar.

إِشْتَهَى يَشْتَهِي canı çekti, iştaha kapıldı — اَلْفَاكِهَةُ ج اَلْفَوَاكِهُ meyve

مِمَّا (مِنْ+مَا) şeylerden — ظِلٌّ ج ظِلاَلٌ gölgelik

7- مَا سَلَكَكُمْ فِي سَقَرَ .

(74/MÜDDESİR, 42). Sizi Sakar'a (cehenneme, bu yakan ateşe) ne soktu?

سَلَكَ يَسْلُكُ سَلْكاً فِي soktu — سَقَرُ yakıcı ateş. (Cehennemin adlarından biri)

8- وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلاَئِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلاَّ إِبْلِيسَ ط أَبَى وَاسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ .

(2/BAKARA, 34). Hani biz meleklere: "Âdem için secde edin" demiştik. İblis (şeytan) müstesnâ hemen secde ettiler. (İblis) diretti, kibirlendi (kendini büyük gördü) ve kâfirlerden oldu.

إِذْ hani, bir zamanlar — أَبَى يَأْبَى çekindi, yüz çevirdi

سَجَدَ يَسْجُدُ لِ secde etti — اِسْتَكْبَرَ يَسْتَكْبِرُ büyüklük tasladı

إِلاَّ hariç. (إِلاَّ) edatından sonra gelen kelime, cümle olumlu ise üstün olur.

9- يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ اذْكُرُوا نِعْمَتِيَ...

(2/BAKARA, 40). Ey İsrâiloğulları! Nimetimi hatırlayın...

نِعْمَةٌ ج أَنْعُمٌ نِعَمٌ nimet ذَكَرَ يَذْكُرُ ذِكْرًا tefekkürle birlikte hatıra getirdi

10- مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِلَّهِ وَمَلاَئِكَتِهِ وَرُسُلِهِ وَجِبْرِيلَ وَمِيكَالَ فَإِنَّ اللَّهَ عَدُوٌّ لِلْكَافِرِينَ .

(2/BAKARA, 98). Kim Allah'a, meleklerine, peygamberlerine, Cebrail'e ve Mikâil'e düşman olursa, (bilsin ki) Allah (da) kesinlikle kâfirlerin düşmanıdır.

11- ...قَدْ جَاءَتْ رُسُلُ رَبِّنَا بِالْحَقِّ فَهَلْ لَنَا مِنْ شُفَعَاءَ فَيَشْفَعُوا لَنَا ...

(7/A'RÂF, 53). ... Doğrusu Rabbimizin elçileri gerçeği getirmişler. Şimdi bizim şefaatçılarımız var mı ki bize şefaat etsinler....

شَفِيعٌ ج شُفَعَاءُ şefaatçi شَفَعَ يَشْفَعُ شَفَاعَةً şefaat etti جَاءَ بِ getirdi

12- سَلاَمٌ عَلَى نُوحٍ فِي الْعَالَمِينَ .

(37/SAFFAT, 79). Alemler içinde, Nuh'a selam olsun.

13- كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَعَادٌ وَفِرْعَوْنُ ذُو الْأَوْتَادِ ، وَثَمُودُ وَقَوْمُ لُوطٍ وَأَصْحَابُ الْأَيْكَةِ ...

(38/SÂD, 12-13). Onlardan önce Nuh toplumu, Ad, kazıklar sahibi Firavun, Semud, Lut toplumu ve Eyke halkı (da peygamberleri) yalanladı...

ذُو الْأَوْتَادِ kazıklar sahibi اَلْوَتِدُ ج اَلْأَوْتَادُ kazık

* * * * * * * * * * * *

ALIŞTIRMALAR

1. Aşağıdaki cümleleri yazınız ve tercüme ediniz.

1. مَشَى[1] الْجُنُودُ مَثْنَى.
2. ذَهَبْتُ إِلَى زُفَرَ.
3. دَخَلَتِ الْمَدْرَسَةَ بَنَاتٌ أُخَرُ[2].
4. زَارَ مُحَمَّدٌ حَضْرَمَوْتَ.
5. شَاهَدْتُ بَنَاتًا أُخْرَى.
6. هٰذِهِ مَصَابِيحُ.
7. مِنْ أَيْنَ تَشْتَرِي الْأَقْلاَمَ وَ الدَّفَاتِرَ ؟
8. لاَ تَلْعَبْ بِمَصَابِيحَ.
9. كَتَبَتْ فَاطِمَةُ رَسَائِلَ كَثِيرَةً إِلَى أُسْرَتِهَا.
10. أَوْقَدْتُ مَصَابِيحَ.
11. قَالَ اللَّهُ تَعَالَى لَقَدْ خَلَقْتُ آدَمَ مِنْ طِينٍ.
12. أَرَادَ أَحْمَدُ أَنْ يَذْهَبَ إِلَى مَكَّةَ لِأَدَاءِ الْحَجِّ.

---

[1] Alıştırmalarda yer alan yabancı kelimeler şunlardır: (مَشَى يَمْشِي) yürüdü, (مَثْنَى) ikişer ikişer, (طِينٌ) çamur, (مِصْبَاحٌ ج مَصَابِيحُ) lamba, (أَوْقَدَ يُوقِدُ) yaktı, (أَدَاءٌ) eda etmek,

[2] (اَلْآخِرُ ج آخَرُونَ ث أُخْرَى ج أُخَرُ) diğer, başka, (اَلْآخِرُ ث أُخْرَى) sonuncu

2. Yukarıdaki kelime ve cümlelerden yararlanarak içinde gayr-i munsarif kelime bulunan 7 cümle kurunuz.

3. Yukarıdaki ayetlerde yer alan gayr-i munsarifle ilgili kelimelerin altını çiziniz. Ayetleri kelimeleriyle birlikte defterinize yazıp meallerine bakarak Arapça'larını söyleyene kadar çalışınız.

MÜBTEDÂ VE HABER'LE İLGİLİ BİLİNMESİ GEREKENLER

Mübtedâ ve Haberle ilgili olarak şu kuralların bilinmesi artık zarûridir:

*Mübtedâ'nın marife bir isim olması esastır. Ancak şu durumlarda nekre bir isim de mübtedâ olabilir:

Mübtedâ'nın Nekre Olduğu Yerler:

Mübtedâ normalin dışında umûmilik veya husûsilik ifâde ederse nekre olarak gelir. Bu durumlar şunlardır:

a) Kelimenin içine aldığı bütün fertler kastedilince;

إِنْسَانٌ خَيْرٌ مِنْ بَهِيمَةٍ. İnsan (bütün insanlar) hayvandan hayırlıdır.

كُلٌّ يَمُوتُ (كُلُّ إِنْسَانٍ يَمُوتُ) . Herkes (her insan) ölür.

b) Mübtedâ nekre olarak sıfatlanınca;

رَجُلٌ عَالِمٌ خَيْرٌ مِنْ جَاهِلٍ. Alim bir adam cahilden hayırlıdır.

صَدِيقٌ عَزِيزٌ زَارَنَا. Aziz bir arkadaş bizi ziyaret etti.

c) Nekre bir isme muzâf olunca[1];

طَالِبُ إِحْسَانٍ وَاقِفٌ. İyilik isteyen durmaktadır.

طَالِبُ عِلْمٍ وَ طَالِبُ مَالٍ لاَ يَشْبَعَانِ. İlim isteyen ve mal isteyen doymazlar.

زِيَادَةُ خَيْرٍ خَيْرٌ. Hayrın çoğu hayırlıdır.

d) Başına nefiy (olumsuzluk edatı) gelirse;

مَا جَاهِلٌ عِنْدَنَا. Aramızda cahil yoktur.

مَا ظَالِمٌ نَاجِحٌ. Hiçbir zalim başarılı değildir.

مَا ظَالِمٌ مَحْبُوبٌ. Hiçbir zalim sevilmez.

مَا أَحَدٌ فِي الْبَيْتِ. Evde kimse yok.

e) Soru edatından sonra bulununca;

هَلْ أَحَدٌ فِي الصَّفِّ؟ Sınıfta kimse var mı?

هَلْ رَجُلٌ فِيكُمْ ؟ Aranızda bir adam var mı?

أَ إِلَهٌ مَعَ اللَّهِ ؟ Allah ile beraber (başka) bir ilah mı?

---

[1] Muzâfun ileyh nekre ise muzâfın da nekre kabul edileceğini hatırlayınız.

f) Zarftan ve harf-i cerli isimden sonra geldiğinde;

أَمَامَ الْبَيْتِ وَلَدٌ. Evin önünde çocuk vardır.

فِي الْغُرْفَةِ حَقِيبَةٌ. Odada bir çanta var.

Önemli Not: Harf-i cer ya da zarf başa geldiği takdirde mübtedâ olmaz. Bu iki cümle parçası cümle başında ancak haber durumunda gelirler. Tercümede ...de var, ..nın var, şeklinde ifade edilirler[1]. Dolayısıyla bunlardan sonra gelen isim muahhar (sonraya kalmış) mübtedâdır. Ancak bu mübtedâ son örnekte olduğu gibi genelde nekre olarak gelir. Mübtedâ olması hasebiyle harekesi de merfû olur:

Cümlenin Zarf ya da Harf-i Cerle Başlaması:

Cümlelerin normalde fiil ya da isimle başladığını ve fiille başlayan cümleye fiil cümlesi, isimle başlayan cümleye isim cümlesi dendiğini bilmekteyiz. Ancak normalin dışında cümle şibh-i cümle dediğimiz zarfla ya da harf-i cerle başlarsa o cümlenin tercümesine yukarıda bahsettiğimiz gibi "..var" manası verilir. Soru kelimelerinin bu tip işlevleri engelleme durumu söz konusu değildir. Esasen baştaki zarf ya da harf-i cer öne geçmiş haberdir. Harf-i cer ya da zarfla başlayan cümlenin ilk bölümü genellikle haber olur. Var olan şey ise mübtedâ muahhar (sona getirilmiş) olup harekesi nekre ve merfûdur.

Cümle Örnekleri:

لِي وَلَدٌ.	Benim bir çocuğum var.
لَهَا وَلَدَانِ.	Onun iki çocuğu var.
فَوْقَهُمْ شَجَرَةٌ.	Üstlerinde ağaç var.
فِي حَقِيبَتِي وَرَقٌ.	Çantamda kağıt var.
هَلْ هُنَاكَ شَيْءٌ آخَرُ ؟	Başka bir şey var mı?
مَاذَا فِي حَقِيبَتِكَ ؟	Çantanda ne var?
فِي حَقِيبَتِي كُتُبٌ.	Çantamda kitaplar var.
تَحْتَهُمْ مَاءٌ.	Altlarında su var.
فِي الْغُرْفَةِ بِنْتَانِ.	Odada iki kız var.
فِي يَدِي سَاعَةٌ.	Elimde bir saat var

فِي حَقِيبَتِي دَفَاتِرِي. Çantamda defterlerim var.

فِي الصَّفِّ تِلْمِيذَانِ. Sınıfta iki öğrenci var.

فِي الشَّارِعِ رَجُلَانِ. Caddede iki adam var.

مَاذَا عَلَى الطَّاوِلَةِ ؟ Masanın üzerinde ne var?

عَلَى الطَّاوِلَةِ مُصْحَفٌ. Masanın üzerinde mushaf var.

فِي الْكِتَابِ كَلِمَاتٌ. Kitapta kelimeler var.

هُنَاكَ أَوْلَادٌ كَثِيرُونَ. Orada çok çocuk var.

هُنَاكَ بَنَاتٌ مَرِيضَاتٌ. Orada hasta kızlar var.

---

[1] Başa gelen bütün harf-i cer ve zarflar ..nın var manası ifade etmez. (إِلَى) ve (بِ) harfi ceri bu istisnâlardandır..

بَيْنَهُمْ طَالِبٌ. Aralarında bir öğrenci var.

هَلْ هُنَاكَ مُهَنْدِسٌ؟ Orada bir mühendis var mı?

أَمَامَهُنَّ حَدِيقَةٌ. Önlerinde bir bahçe var.

حَوْلَهُ طُلاَّبٌ. Çevresinde öğrenciler var.

فِي الْمَصْنَعِ عَامِلاَتٌ. Fabrikada işçiler var.

فِي الصَّفِّ طُلاَّبٌ. Sınıfta öğrenciler var.

عِنْدَهَا دَرَّاجَةٌ. Yanında bisiklet var.

مَعَهُ صَدِيقٌ. Beraberinde arkadaş var.

هَلْ فِي الْغُرْفَةِ طَاوِلَةٌ؟ Odada masa var mı?

فِي ذَلِكَ آيَةٌ لِلْمُؤْمِنِينَ. Bunda müminler için ayet (işaret) var.

فِي الْحَدِيقَةِ أَشْجَارٌ وَ زُهُورٌ. Bahçede birçok ağaçlar ve çiçekler var.

فِي الْحَدِيقَةِ رِجَالٌ وَ نِسَاءٌ. Bahçede adamlar ve kadınlar var.

لِكُلِّ النَّاسِ وَقْتٌ لِلْعَمَلِ وَ وَقْتٌ لِلرَّاحَةِ.

Bütün insanların çalışma için bir vakti ve dinlenmek için bir vakti vardır.

قَدْ خَلَقْنَا جَنَّاتٍ لَكُمْ فِيهَا فَوَاكِهُ كَثِيرَةٌ مِنْهَا تَأْكُلُونَ.

Sizin için içerisinde kendilerinden yediğiniz birçok meyve bulunan bahçeler yarattık.

*Kâide gereğince önce mübtedâ sonra haber gelir. Bazen bu ikisinin yer değiştirdiği görülür. Böylece haber başta (haber mukaddem), mübtedâ ondan sonra (mübtedâ muahhar) gelir. Bazı yerlerde haber başa geçse de olur, geçmese de olur. Ancak bazı yerlerde ise başa geçmesi zorunludur:

Haberin Başa Geçmesinin Mümkün Olduğu Yerler:

a) Haberin ifade ettiği manaya dikkat çekip onu vurgulamak için;

مَمْنُوعٌ الْكَلاَمُ. Konuşmak yasaktır.

مَمْنُوعٌ التَّدْخِينُ. Sigara içmek (tedhîn) yasaktır.

وَ آيَةٌ لَهُمُ اللَّيْلُ.. Gece onlar için bir ayettir (işârettir) (Yâsin, 37).

Burada en başta nekre olarak gelen kelimeler haber, sonradan gelen marife isimler mübtedâdır.

b) Haber zarf veya harf-i cerli cümle parçası olup mübtedâ da sonradan marife olarak gelirse;

أَمَامَ الْقَاضِي قَائِلُ الْحَقِّ. Kadının (hâkimin) önünde hakkı söyleyen vardır.

فِي الْعَجَلَةِ النَّدَامَةُ. Acelede pişmanlık vardır.

فِي التَّأَنِّي السَّلاَمَةُ. Teennîde (düşünerek hareket etmede) selâmet vardır.

Mübtedâ harf-i cer ya da zarflı kelime ile başlamayacağı için başa gelen zarf ve harf-i cerli kelimeler mübtedâ değil haber olur.

Haberin Başa Geçmesinin Zorunlu Olduğu Yerler:

a) Haber soru edatları gibi başta gelmesi gereken kelimelerden biri ise;

كَيْفَ أَنْتَ ؟ Nasılsın ? مَنْ أَنْتَ ؟ Sen kimsin?

مَتَى الْإِمْتِحَانُ ؟ İmtihan ne zaman?

Bu cümlelerde (كَيْفَ)(مَنْ) ve (مَتَى) haber olup soru edatı olduğundan başa geçmesi zorunludur[1]. Sonra gelen kelimeler de mübtedâdır.

b) Mübtedâ da hasr (istisnâ) kastedilince;

Bu da isim cümlesinin önüne hasr (istisnâ) edatı olan (إِلاَّ) (ancak, ..den başka)'nın gelmesi ile olur[2].

وَ مَا مُحَمَّدٌ إِلاَّ رَسُولٌ. Muhammed ancak bir Rasul'dür.
(veya; Muhammed Rasul'den başkası değildir)

مَا عَادِلٌ إِلاَّ اللّٰهُ. Allah'dan başka âdil yoktur.
(veya; Ancak Allah âdildir)

Burada (مُحَمَّدٌ) ve (عَادِلٌ) kelimeleri hüküm koyma durumunda olan haber, (رَسُولٌ) ve (اَللّٰهُ) kelimeleri mübtedâ kabul edilmiştir.. Bu tip cümleleri sözlük yoluyla tercüme edebiliyorsak mesele yoktur.

c) Mübtedâ nekre olup haber zarf veya harf-i cerle mecrûrundan meydana gelince;

عِنْدِي كِتَابٌ. Yanımda bir kitap var. فِي بَيْتِنَا رَجُلٌ. Evimizde bir adam var.

d) Mübtedâda habere ait bir zamir bulununca;

فِي الدَّارِ صَاحِبُهَا. Evde sahibi vardır. لِلْوُضُوءِ شُرُوطُهُ. Abdestin şartları vardır.

Mübtedâ ile Haberin başına gelen harfler:

Mübtedâ bilindiği gibi isim cümlesinin başında olur. Ancak mübtedânın başında bazen meftûh (fethalı) bir lâm bulunur ki buna "lâmü'l-ibtidâ(iyye)" (isim cümlesine başlangıç lâmı) denir ve te'kit ifade eder.

..وَ لَدَارُ الْآخِرَةِ خَيْرٌ.. Ahiret yurdu muhakkak ki daha hayırlıdır (Yusuf, 109).

Burada (لَ) lâmu'l-ibtidâ, (دَارُ) kelimesi damme ile merfû mübtedâ (aynı zamanda muzâf), (خَيْرٌ) kelimesi de haberdir.

---

[1] Her soru ismi haber değildir. Eğer soru isminden sonra gelen kelime; zarf, harf-i cerli isim veya fiilse, bunlar mübtedâ olamayacağından soru ismi mübtedâ olur. Bkz.. Çörtü, Meral, *Nahiv*, s. 115.

[2] (إِلاَّ) ..ancak, den başka istisnâ edatı olup yeri gelince ayrıntılarıyla işlenecektir. Konu bütünlüğünü bozmaması açısından burada verilmiştir.

*Mübtedânın başına lâmü'l-ibtidâ'dan başka olumsuzluk ve soru edatlarından biri de gelebilir. Bunlar i'rab (hareke) yönünden mübtedâda bir değişiklik yapmazlar.

هَلِ التِّلْمِيذُ نَاجِحٌ ؟ Öğrenci başarılı mıdır?

هَلْ أَنْتَ نَاجِحٌ ؟ Sen başarılı mısın?

Örneğin son cümlede (هَلْ) soru edatı, (أَنْتَ) zamir; mahallen merfû mübtedâ, (نَاجِحٌ) haberdir.

*Bazen haberin başında (فَ) bulunur:

كُلُّ تِلْمِيذٍ فِي الْمَدْرَسَةِ فَلَهُ كِتَابٌ. Okuldaki her öğrencinin bir kitabı vardır.

* **Önemli not:** Haber fiil vazifesini gören masdar ise mübtedâ hazf olabilir. Bu durumda baştaki nekre isim (masdar); cümleye uygun olarak takdir edilen (düşünülen) mahzuf (kaldırılmış) bir mübtedânın haberidir:

ثَبَاتٌ فِي شِدَّتِي (أَمْرِي ثَبَاتٌ فِي شِدَّتِي) .

(İşim) sıkıntı anımda (musibetimde) sebat etmektir.

عَفْوٌ وَاسِعٌ (هَذَا عَفْوٌ وَاسِعٌ) . (Bu) geniş bir affetmedir.

صَبْرٌ جَمِيلٌ (هَذَا صَبْرٌ جَمِيلٌ) . (Bu) güzel bir sabırdır.

Son cümlede (صَبْرٌ) kelimesi mahzuf mübtedâ (olan هٰذَا) nın haberi, (جَمِيلٌ) ise (صَبْرٌ) kelimesinin sıfatıdır. Bu cümledeki mahzuf mübtedanın mutlaka (هٰذَا) olması şart değildir. Duruma uygun düşen herhangi bir sözcük takdir edilebilir. Bazen biz de günlük konuşmalarımızda, şiirlerlerde acı bir olayın ardından kısaca "güzel bir sabır.." diyebiliriz. Karşıdaki de bu cümlenin başında mesela; "(Bana düşen) güzel bir sabırdır" demek olduğunu söylenmeden lafın gelişinden anlar.

طَاعَةٌ وَقَوْلٌ مَعْرُوفٌ ...

(Onların vazifesi) itaat ve güzel sözdür (Muhammed, 21).

Görüldüğü gibi ayetteki cümleye sözün gelişi itibariyle (siyak sibak) müfessirler tarafından cümlenin başında (Onların vazifesi) olarak takdir edilen mahzuf bir mübteda olduğu düşünülmüştür.

Fasıl Zamiri:

Daha önce de bahsedildiği gibi genellikle mübtedâ marife olarak önce, haber de nekre olarak sonra gelir. Ancak bazen vurgulama için haber de marife olarak gelebilir. Bu durumda her ikisi de marife olunca sıfat tamlamasına benzeyen bir durum ortaya çıkar. İşte haberi mübtedâdan ayırmak, mübtedâdan sonraki kelimenin sıfat olmayıp haber olduğunu belirtmek için bir nevi tahsis ve te'kit olmak üzere, mübtedâ ile haberin arasına i'rabda mahalli olmayan bir zamir getirilir. Bu zamir (هُوَ هُمَا هُمْ - هِيَ هُمَا هُنَّ- أَنْتَ أَنْتُمَا أَنْتُمْ...) zamirlerinden biri olabilir. Bu zamire fasıl (ayırma) zamiri denir. Örnekler:

اَلْبِنْتُ الْجَمِيلَةُ. Güzel kız (sıfat tamlaması)

اَلْبِنْتُ هِيَ الْجَمِيلَةُ. Kız güzeldir (veya; kız işte güzel olan odur) .

..إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ. Şüphesiz ki Sen çok iyi işiten ve bilensin (Bakara, 127)

خَالِدٌ هُوَ الشَّاعِرُ. Hâlit şairdir.

Örneğin son cümlede (هُوَ) mübtedâ ile haber arasına girmiştir. Eğer bu fasıl zamiri olmasaydı (الشَّاعِرُ) kelimesi (خَالِدٌ) isminin sıfatı zannedilecekti. Araya fasıl zamirinin girmesiyle (الشَّاعِرُ) kelimesinin sıfat değil haber olduğu ortaya çıkmış oldu. Görüldüğü gibi bu zamir müzekkerlik, müenneslik ve sayı bakımından ait olduğu isme uygun olur:

Cümle Örnekleri:

اَللَّهُ هُوَ الْخَالِقُ. Allah yaratan (ın ta kendisi)dir.

..أُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ. Onlar kurtulanlardır (kurtuluşa erenlerdir)(Nûr, 51).

..اَلْكَافِرُونَ هُمُ الظَّالِمُونَ. Kafirler zalimler(in ta kendileri)dir (Bakara, 254).

أَوَّلُ سُورَةٍ فِي الْمُصْحَفِ هِيَ سُورَةُ الْفَاتِحَةِ.

Mushaftaki ilk sure (sωrenin ilki) Fatiha suresidir.

سُمَيَّةُ هِيَ أَوَّلُ شَهِيدَةٍ فِي الْإِسْلَامِ. Sümeyye İslâm'daki ilk şehittir.

اَلْخَلِيفَةُ الْأَوَّلُ هُوَ أَبُو بَكْرٍ الصِّدِّيقُ. İlk halife Ebu Bekir es-Sıddîk'tir.

اَلْعِلْمُ هُوَ الْأَبُ وَالتَّقْوَى هِيَ الْأُمُّ. İlim baba takva annedir.

* Bazen isim cümlesine çok nadir olarak fasıl zamirinin gelmediği de olur:

اَلدِّينُ النَّصِيحَةُ. Din nasihattir (Hadis).

Şan Zamiri:

Şan zamiri; anlatılmak istenen hususun büyüklüğüne dikkat çekmek için kullanılan müfred gâib veya müfred gâibe sigasından olan (هُوَ) ve (هِيَ) zamirleridir. Daima müfred olur, tesniye ve cemisi olmaz. Saygı ve büyüklük ifade etmeyen şeylerde kullanılmaz.

هُوَ الدِّينُ أَسَاسُ الْمَدَنِيَّةِ. (O) Din medeniyetin temelidir.

هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ. O Allah birdir.

Son cümlede (هُوَ) şan zamiri olup mübtedâdır. (اللَّهُ) lafzı ikinci mübtedâ, (أَحَدٌ) ikinci mübtedânın haberi, ikinci mübtedâ ile haberi, mahallen merfû birinci mübtedânın haberi

olur. Bu cümlede Allah'ın birliğine dikkat çekmek ve saygınlığını ifade etmek için (هُوَ) zamiri kullanılmıştır.

* * * * * * * * * * * * *

MÜBTEDÂ VE HABERİN ÇEŞİTLİ DURUMLARI İLE İLGİLİ AYETLER

1- بَيْنَهُمَا بَرْزَخٌ لاَ يَبْغِيَانِ ۚ .

(55/RAHMÂN, 20). (İki denizin) aralarında bir engel vardır, (birbirinin sınırını) aşmazlar.

بَرْزَخٌ iki şey arasındaki engel, aralık, perde

بَغَى يَبْغِي بَغْياً haddi aştı, zulmetti, azgınlık etti, hakkı çiğnedi, haksızlığı sürdürdü

2- فِيهِمَا عَيْنَانِ تَجْرِيَانِ ۚ .

(55/RAHMÂN, 50). İkisinde de akmakta olan iki pınar vardır.

عَيْنٌ pınar, menba, kaynak/göz

جَرَى يَجْرِي aktı, gitti, koştu

3- وَلِمَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ جَنَّتَانِ ۚ .

(55/RAHMÂN, 46). Rabbının makamından korkan kimseye iki Cennet vardır.

اَلْمَقَامُ ayakta durulan yer, makam, oturulan yer, (mecazen:) mertebe, makam. (Ayette: Bütün kainatı idaresi ve rububiyeti altına alan) yüksek mertebe, makam

4- فِيهِمَا مِنْ كُلِّ فَاكِهَةٍ زَوْجَانِ ۚ .

(55/RAHMÂN, 52). İkisinde de her meyveden çift çift vardır.

5- وَمِنْ دُونِهِمَا جَنَّتَانِ ۚ .

(55/RAHMÂN, 62). Bu ikisinden başka iki cennet (daha) vardır.

مِنْ دُونِهِمَا o ikisinden başka

6- فِيهِمَا عَيْنَانِ نَضَّاخَتَانِ ۚ .

(55/RAHMÂN, 66). İkisinde de fışkıran iki pınar vardır.

نَضَّاخَةٌ coşkun, çok fışkıran (ayette tesniye)

7- فِيهِمَا فَاكِهَةٌ وَنَخْلٌ وَرُمَّانٌ ۚ .

(55/RAHMÂN, 68). İkisinde de meyve, hurma ağaçları ve nar vardır.

رُمَّانَةٌ ج رُمَّانٌ nar

نَخْلٌ hurma

8- فِيهِنَّ خَيْرَاتٌ حِسَانٌ ۚ .

(55/RAHMÂN, 70. Orada (cennetlerde) güzel hayırlılar (huyu güzel yüzü güzel kadınlar) vardır.

اَلْخَيِّرَةُ ج خَيِّرَاتٌ faziletli, saliha, hayırlı, üstün

اَلْحَسَنُ- اَلْحَسَنَةُ ج حِسَانٌ güzel, mergûb, hoşa giden

9- لَكُمْ فِيهَا فَاكِهَةٌ كَثِيرَةٌ مِنْهَا تَأْكُلُونَ .

(43/ZUHRUF, 73). Orada sizin için kendisinden yiyeceğiniz bol yemiş vardır.

10- ..إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ .

(9/TEVBE, 22). ... Şüphesiz Allah, büyük mükâfat yanında olandır.

11- وَلِكُلِّ أُمَّةٍ أَجَلٌ ۚ فَإِذَا جَاءَ أَجَلُهُمْ لاَ يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً وَلاَ يَسْتَقْدِمُونَ .

(7/A'RÂF, 34). Her ümmet için bir ecel (belirlenmiş bir süre) vardır. Ecelleri gelince bir saat (bile) tehir edemezler ve öne de geçemezler.

أُمَّةٌ ج أُمَمٌ ümmet — إِسْتَأْخَرَ يَسْتَأْخِرُ geriye bıraktı, erteleci, geri kaldı

إِسْتَقْدَمَ يَسْتَقْدِمُ ileri gitti, ileri geçti — إِذَا ...diği zaman, ...ince

اَلْأَجَلُ ecel, tayin edilen vakit, tayin edilen vaktin sonu.

12- وَبَيْنَهُمَا حِجَابٌ ۚ وَعَلَى الْأَعْرَافِ رِجَالٌ يَعْرِفُونَ كُلاًّ بِسِيمَاهُمْ ۚ ...

(7/A'RÂF, 46). İkisi arasında (cennetlikler ve cehennemlikler arasında) bir perde ve A'râf üzerinde herkesi simalarıyla tanıyan adamlar vardır...

حِجَابٌ perde, (hissi olsun, manevi olsun umumi manada) örtü — اَلسِّيمَى sima, çehre

الأَعْرَافُ A'râf, yüksek yerler, sırtlar (cennetle cehennem arasındaki bölge) (يَعْرِفُونَ..) fiil cümlesi (رِجَالٌ) nekra kelimesinin sıfatı olup ref (ötre) mahallindedir.

13- لَهُمْ دَارُ السَّلاَمِ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَهُوَ وَلِيُّهُمْ ...

(6/EN'ÂM, 127). Rableri katında onlara selamet (esenlik) yurdu (cennet) vardır. (Yapmakta oldukları güzel işler sebebiyle) Allah onların dostudur.

وَلِيٌّ dost

14- لَهُمُ الْبُشْرَى فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ ۖ ... ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ۖ .

(10/YUNUS, 64). Onlara dünya hayatında da ahirette de müjde vardır... İşte bu, büyük kurtuluştur.

اَلْبُشْرَى müjde — اَلْفَوْزُ kurtuluş zafer

فَازَ يَفُوزُ فَوْزاً مَفَازاً kurtuluşa erdi, kurtuldu, kazandı. [Son cümlede (ذَلِكَ) kelimesi mübtedadır, işaret ismi olarak mebni olduğu için ref mahallindedir, (اَلْفَوْزُ) kelimesi haberdir. Tekid dolayısıyla marife geldiği için araya fasıl zamiri olan (هُوَ) gelmiştir].

15- فَإِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا[1] * إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا .

(94/İNŞİRAH, 5, 6). O halde gerçekten zorlukla beraber bir kolaylık vardır. Gerçekten zorlukla beraber bir kolaylık vardır.

الْعُسْرُ zorluk, güçlük يُسْرٌ kolaylık, kolay

Haber Mübt. Haber Mübt.

16- قَوْلٌ مَعْرُوفٌ وَمَغْفِرَةٌ خَيْرٌ مِنْ صَدَقَةٍ يَتْبَعُهَآ أَذًى وَاللّٰهُ غَنِيٌّ حَلِيمٌ .

2.Hab. 1.Hab. Müb. Fâil Mef. Fiil Câr-mec. Hab. Ma'tuf Atıfh. Sıfat Mevsûf Mübtedâ

Nekre kelime (صَدَقَةٍ)'in sıfatı: muzari fiil cüm.

(2/BAKARA, 263). Güzel (ya da iyi) söz ve (bir kusuru) affetme, kendisini incitme takip eden sadakadan daha hayırlıdır. Allah, Ganî'dir (zengindir), Halim'dir (hoşgörülüdür, acelesi yoktur).

تَبِعَ يَتْبَعُ takip etti, uydu, arkasından geldi مَعْرُوفٌ iyilik, iyi (ayette: iyi)

اَلْأَذَى eza, eziyet مَغْفِرَةٌ bağışlama

اَلْحَلِيمُ Esmâ-i Hüsnâ'dan olup cezalandırmada acele etmeyen manasındadır.

ALIŞTIRMALAR

1. Aşağıdaki kelimeleri üçer kere Arapça ve Türkçe'siyle birlikte yazınız.

غِطَاءٌ	örtü	أَخٌ ج إِخْوَةٌ	erkek kardeş
أَعْمَامٌ	amcalar	أُخْتٌ ج أَخَوَاتٌ	kız kardeş
عَمَّاتٌ	halalar	أَ لَيْسَ كَذٰلِكَ ؟	Öyle değil mi?
شُكْرًا	Teşekkür ederim	أَنْهَارٌ	nehirler
خَالَةٌ ج خَالَاتٌ	teyze	اَلْأَنْبِيَاءُ	peygamberler
عُمَّالٌ	işçiler	اَلصَّحِيفَةُ ج اَلصُّحُفُ	gazete
اَلْوَاجِبُ الْمَنْزِلِيُّ	ev ödevi	جِدَارٌ	duvar
مَجَلَّاتٌ	dergiler	اِحْتَاجَ يَحْتَاجُ إِلَى	..e ihtiyacı oldu
وَقْتٌ ج أَوْقَاتٌ	vakit	أَحْتَاجُ إِلَى	..e ihtiyacım var
شَارِعٌ ج شَوَارِعُ	cadde	اَلْجُلُوسُ	oturma, oturdu

[1] Burada (إِنَّ) kelimesinden sonra gelen ismin üstün olduğunu hatırlayınız. Ancak bu üstün oluş (..var) manasını ifade eden diğer mübtedâ haberlerde olduğu gibi araya zarf ya da harf-i cerli ismin gelmesiyle muahhar olarak (يُسْرًا) şeklinde sonrakine yansımıştır. Çok yakında (إِنَّ) kelimesinin özellikleri işlenecektir.

فَلْسٌ ج فُلُوسٌ	para	رَتَّبَ يُرَتِّبُ	tertipledi, düzenledi
رَاجَعَ يُرَاجِعُ	gözden geçirdi, müzakere etti	اَلْأَوْقَاتُ الْفَرَاغُ	boş vakitler
اَلْفَرَاغُ	boş, boşluk	اَلزِّيُّ	kıyafet

2. Aşağıdaki Arapça cümleleri yazıp tercüme ediniz.

فِي حَقِيبَتِي كُتُبٌ - هَلْ عَلَيْهِ غِطَاءٌ ؟ لاَ، لَيْسَ عَلَيْهِ غِطَاءٌ - هُنَاكَ مُهَنْدِسٌ - وَسَطَهُمْ أُسْتَاذٌ - لَكَ إِخْوَةٌ كَثِيرُونَ - لَكِ أَخَوَاتٌ كَثِيرَاتٌ - لِي أَعْمَامٌ كَثِيرُونَ - هُنَاكَ مَكْتَبَةٌ كَبِيرَةٌ فِي الْمَدِينَةِ . نَعَمْ ، أَعْرِفُ مَكَانَهَا ، هِيَ أَمَامَ الْحَدِيقَةِ ، أَ لَيْسَ كَذَلِكَ ؟ بَلَى ، خُذْ هَذِهِ الْفُلُوسَ مَعَكَ. شُكْرًا يَا أُمِّي. أَخَذْتُ بَعْضَ الْفُلُوسِ مِنْ وَالِدِي - لاَ تَلْعَبْ فِي الطَّرِيقِ - كَمْ عَمًّا لَكَ ؟ كَمْ خَالَةً لَكَ ؟ كَمْ صَدِيقًا لَكَ ؟ كَمْ أَخًا لَكَ ؟ لِي أَخٌ وَاحِدٌ - لَهُ أَخٌ وَاحِدٌ - فِي الْمَصْنَعِ عُمَّالٌ - فِي السَّيَّارَةِ الْكَبِيرَةِ رَجُلاَنِ- فِي الْمَصْنَعِ عُمَّالٌ مُخْلِصُونَ- لِلْأَنْبِيَاءِ نِسَاءٌ مُؤْمِنَاتٌ وَ أَوْلاَدٌ مُؤْمِنُونَ- هَلْ هُنَاكَ أَخْبَارٌ جَدِيدَةٌ فِي صُحُفِ الْيَوْمِ - أَمَامَهُمْ حَدِيقَةٌ جَمِيلَةٌ - تَحْتَهُمْ مَاءٌ كَثِيرٌ - عِنْدَهَا دَرَّاجَةٌ جَدِيدَةٌ - وَسَطَهُمْ أُسْتَاذٌ مَشْهُورٌ - فَوْقَهُمْ شَجَرَةٌ كَبِيرَةٌ - فِي الصَّفِّ تِلْمِيذَانِ جَدِيدَانِ- فِي الْكِتَابِ كَلِمَاتٌ جَمِيلَةٌ - فِي الشَّارِعِ رَجُلاَنِ قَصِيرَانِ - فِي الْغُرْفَةِ بِنْتَانِ مَرِيضَتَانِ- زَيْنَبُ تِلْمِيذَةٌ فِي الْمَدْرَسَةِ الْإِبْتِدَائِيَّةِ- عَلَى الطَّاوِلَةِ كِتَابَانِ جَدِيدَانِ وَ حَقِيبَتَانِ جَمِيلَتَانِ - فِي الْحَافِلَةِ بَعْضُ التَّلاَمِيذِ الصِّغَارِ - لِكُلِّ شَخْصٍ رَأْيُهُ فِي الزِّيِّ الْمَدْرَسِيِّ - هَلْ فِي بَلَدِكُمْ مَسَاجِدُ كَثِيرَةٌ.

3. Aşağıdaki Türkçe cümleleri Arapça'ya çeviriniz.

1. Çantamda kalemler var.
2. Çantamda gazeteler var.
3. Caddede iki kişi var.
4. Duvarın üzerinde resim var mı?
5. Evet duvarın üzerinde resim var.
6. Duvarın üzerinde iki resim var.
7. İkisinin arasında çiçek var.

4. Aşağıdaki Arapça cümleleri tercüme ediniz.

1- فِي الْمَسْجِدِ عَدَدٌ كَبِيرٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ - فِي الصَّفِّ تِلْمِيذَاتٌ كَثِيرَاتٌ.

2- كَمْ أُخْتًا لَكَ ؟ لِي أُخْتَانِ - لَهُ أُخْتٌ وَاحِدَةٌ - عِنْدِي دَرْسُ حِسَابٍ[1] - عِنْدَهَا كِتَابٌ.

3- فِي حَدِيقَةِ مَدْرَسَتِنَا أَشْجَارٌ كَثِيرَةٌ - عِنْدِي شَقَّةٌ وَ أَحْتَاجُ إِلَى سَيَّارَةٍ .

4- هُنَاكَ مَجَلاَّتٌ عَلَى التِّلِفِزْيُون - هُنَاكَ بَعْضُ الْكُتُبِ عَلَى الطَّاوِلَةِ - هُنَاكَ مَلْعَبٌ وَاسِعٌ.

5- هُنَاكَ صَحِيفَةٌ عَلَى الطَّاوِلَةِ - فِي الْحَدِيقَةِ زُهُورٌ جَمِيلَةٌ - فِي الْحَدِيقَةِ سَيَّارَةٌ جَدِيدَةٌ.

[1] (حِسَابٌ) matematik

6- فِي بَيْتِ الْمُدِيرِ حَدِيقَةٌ جَمِيلَةٌ - فِي حَقِيبَةِ التِّلْمِيذِ كِتَابٌ جَدِيدٌ.

7- فِي الْحَدِيقَةِ أَشْجَارٌ وَزُهُورٌ وَ مَسْبَحٌ وَ مَلْعَبٌ - فِي بَيْتِ خَالِدٍ حَدِيقَةٌ وَاسِعَةٌ .

8- فِي الْحَدِيقَةِ أَشْجَارٌ كَثِيرَةٌ وَ زُهُورٌ جَمِيلَةٌ . هٰذِهِ أَشْجَارُ الْبُرْتُقَالِ وَ تِلْكَ أَشْجَارُ التُّفَّاحِ وَ هُنَا مَسْبَحٌ صَغِيرٌ وَ هُنَاكَ مَلْعَبٌ كَبِيرٌ .

9- تَجْلِسُ الْعَائِلَةُ فِي الْحَدِيقَةِ ، اَلْأَبُ يَسْبَحُ فِي الْمَسْبَحِ وَ الْأُمُّ تَقْرَأُ بَعْضَ الصُّحُفِ وَ الْمَجَلَّاتِ وَ عُمَرُ يُرَاجِعُ دُرُوسَهُ وَ فَاطِمَةُ تَكْتُبُ الْوَاجِبَ الْمَنْزِلِيَّ .

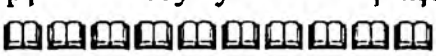
10- فِي الْمَسَاءِ تَجْلِسُ الْعَائِلَةُ فِي غُرْفَةِ الْجُلُوسِ ، تُشَاهِدُ التِّلِفِزْيُونَ ثُمَّ تَذْهَبُ إِلَى غُرْفَةِ الطَّعَامِ وَ تَتَنَاوَلُ الْعَشَاءَ .

11- هَلْ فِي بَلَدِكَ أَنْهَارٌ ؟ مَا عَدَدُهَا ؟ - عِنْدِي عَمَلٌ - لَيْسَ عِنْدِي عَمَلٌ.

12- هُنَاكَ تَلَامِيذُ كَثِيرُونَ يُرَتِّبُونَ أَوْقَاتَ فَرَاغِهِمْ . مِنَ التَّلَامِيذِ مَنْ يُرَتِّبُ أَوْقَاتَ فَرَاغِهِ .

13- بَدَأَتِ الدِّرَاسَةُ وَمَا عِنْدَكَ دَفَاتِرُ وَلَا أَقْلَامٌ ، مَاذَا تَفْعَلُ ؟

5. Yukarıda verilen ayetlerde yer alan mübtedâ ile haberin çeşitli durumları ile ilgili kelimelerin altını çiziniz. Ayetleri kelimeleriyle birlikte defterinize yazıp meallerine bakarak Arapça'larını söyleyene kadar çalışınız.

SAYILAR

Müennesde Sayılar	Müzekkerde Sayılar		
وَاحِدَةٌ - إِحْدَى	١ وَاحِدٌ - أَحَدٌ	1
اِثْنَتَانِ - اثْنَتَيْنِ	٢ اِثْنَانِ - إِثْنَيْنِ	2
ثَلاَثٌ	٣ ثَلاَثَةٌ	3[1]
أَرْبَعٌ	٤ أَرْبَعَةٌ	4
خَمْسٌ	٥ خَمْسَةٌ	5
سِتٌّ	٦ سِتَّةٌ	6
سَبْعٌ	٧ سَبْعَةٌ	7
ثَمَانٍ	٨ ثَمَانِيَةٌ	8
تِسْعٌ	٩ تِسْعَةٌ	9
عَشْرٌ	١٠ عَشَرَةٌ	10
	٠ صِفْرٌ	0

Bir Sayısı:

وَاحِدٌ ve وَاحِدَةٌ kelimeleri sıfat tamlaması gibi daima sayılacak olan varlığın isminden sonra gelir.

بِنْتٌ وَاحِدَةٌ bir kız رَجُلٌ وَاحِدٌ bir adam

أَحَدٌ (Bir) çoğul halinde bulunan ismin bir tekini ayırarak gösterir. O zaman çoğul haldeki bir isimle tamlama yapar yahut (مِنْ den\dan) edatı ile gelir.

أَحَدُ الرِّجَالِ adamların biri, bir adam

أَحَدٌ مِنَ الرِّجَالِ adamlardan biri, bir adam

إِحْدَى النِّسَاءِ kadınların biri, bir kadın

إِحْدَى مِنَ النِّسَاءِ kadınlardan biri, bir kadın

إِحْدَاهُنَّ onlar (kadınlar)dan birisi

Not: Başına اَلْ takısı gelen اَلْوَاحِدُ ve اَلْأَحَدُ Allah'ın adı olup "Tekrar etmeyen eşi dengi, benzeri olmayan Bir" manasına gelir.

---

[1] Az sonra cümle örneklerinde görüleceği gibi sayılarda 3'den itibaren müzekker kelimenin tam tersine tâ-i merbutalı sayı gelir.

İki Sayısı:

اِثْنَانِ ve اِثْنَتَانِ kelimelerine gerek olmaksızın o iki şeyin isimlerinin tesniye halindeki kaidelerine uygun halini söyleriz. Ancak اِثْنَانِ ve اِثْنَتَانِ vurgulama olarak kullanılır ve aynı bir sayısında olduğu gibi sıfat şeklinde sayılacak şeyin arkasından gelir.

يَوْمٌ	gün	يَوْمَانِ	iki gün (merfû durumu)
		يَوْمَيْنِ	iki gün (mansûb ve mecrûr durumu)
اَلسَّاعَةُ	saat	اَلسَّاعَتَانِ	iki saat (merfû durumu)
		اَلسَّاعَتَيْنِ	iki saat (mansûb ve mecrûr durumu)
اَلْوَلَدُ	çocuk	وَلَدَانِ اثْنَانِ	iki çocuk (merfû durumu)
		وَلَدَيْنِ اثْنَيْنِ	iki çocuk (mansûb ve mecrûr durumu)
اَلْبِنْتُ	kız	بِنْتَانِ اثْنَتَانِ	iki kız (merfû durumu)
		بِنْتَيْنِ اثْنَتَيْنِ	iki kız (mansûb ve mecrûr durumu)

3-10 ARASI SAYILAR

3-10 arası sayılar cinsiyet bakımından tam tersine müzekkerleri müennes gibi kullanılır. Yani müzekker isimlere ait sayılar müennes tâ-i merbutası alır. Eğer isim müennes ise sayılar tâ-i merbutasız olur. 3-10 arası sayılan şey, sayı ile isim tamlaması şeklinde gelir. Ancak sayılan şey (muzâfun ileyh) hep çoğul ve esre tenvinlidir.

رَجُلٌ	adam	رِجَالٌ	adamlar	ثَلاَثَةُ رِجَالٍ	üç adam
اِمْرَأَةٌ	kadın	نِسَاءٌ	kadınlar	ثَلاَثُ نِسَاءٍ	üç kadın
ثَلاَثُ بَنَاتٍ	üç kız	سَبْعُ لَيَالٍ	yedi gece	أَرْبَعَةُ أَيَّامٍ	dört gün

☞ Görüldüğü gibi sayılan isim çoğul, nekre ve esre tenvinlidir.

☞ 3 ile 10 arası sayılarda sayılan şey koyun gibi veya kavm gibi cemi bir isim olursa مِنْ takısı ile kullanılır.

ثَلاَثٌ مِنَ الْغَنَمِ	üç koyun	أَرْبَعٌ مِنَ الْقَوْمِ	kavimden dört kişi

☞3 ile 9 arasındaki belli olmayan miktar بِضْعٌ (birkaç) kelimesiyle ifade edilir. بِضْعٌ kelimesi sayılanın aksi cinsinde olur:

بِضْعَةُ رِجَالٍ	birkaç adam	بِضْعُ سِنِينَ	birkaç sene
بِضْعَةُ أَيَّامٍ	birkaç gün	بِضْعُ لَيَالٍ	birkaç gece

☞3 ile 10 arasındaki kesirli sayılar فُعُلٌ vezninde yapılır:

ثُلُثٌ	خُمُسٌ	سُبُعٌ	تُسُعٌ
üçte bir 1/3	1/5	1/7	1/9
رُبُعٌ	سُدُسٌ	ثُمُنٌ	عُشُرٌ
٤/١	٦/١	٨/١	١٠/١
dörtte bir 1/4	1/6	1/8	onda bir 1/10

Üleştirme sayıları "üçer üçer"den "onar onar"a kadar فُعَـالُ veya (مَفْعَـلُ) kalıblarında yapılır. Bu kalıplarda gelen üleştirme sayıları gayr-i münsariftir (esre ve tenvin almaz):

مَوْحَدُ	birer birer	أُحَادُ
مَثْنَى	ikişer ikişer	ثُنَاءُ
مَثْلَثُ	üçer üçer	ثُلَاثُ
مَسْبَعُ	yedişer yedişer	سُبَاعُ
مَعْشَرُ	onar onar	عُشَارُ

فَدَخَلُوا مَثْنَى وَ ثُلَاثَ وَ رُبَاعَ İkişer, üçer ve dörder girdiler.

☞ Asıl sayıların tekrarlanmasıyla da üleştirme sayıları elde edilir

Müennes		Müzekker
وَاحِدَةً وَاحِدَةً	birer birer	وَاحِداً وَاحِداً
اِثْنَتَيْنِ اثْنَتَيْنِ	ikişer ikişer	اِثْنَيْنِ اثْنَيْنِ
ثَلَاثَةً ثَلَاثَةً	üçer üçer	ثَلَاثاً ثَلَاثاً
عَشْرَةً عَشْرَةً	onar onar	عَشْراً عَشْراً
عِشْرِينَ عِشْرِينَ	yirmişer yirmişer	عِشْرِينَ عِشْرِينَ

Önemli not: a) Sayı normalde kullandığımızın dışında belirli bir kelimeden sonra gelirse sıfat olur:

خَمْسَةُ أَسْمَاءٍ (beş isim) اَلْأَسْمَاءُ الْخَمْسَةُ

أَرْبَعُ مُدُنٍ (dört şehir) اَلْمُدُنُ الْأَرْبَعُ

يَخْلُقُكُمْ فِي بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ خَلْقًا مِن بَعْدِ خَلْقٍ فِي ظُلُمَاتٍ ثَلَاثٍ

Sizi annelerinizin karınlarında, üç karanlık içinde yaratıyor (Zümer 6).

وَبَنَيْنَا فَوْقَكُمْ سَبْعًا شِدَادًا Üstünüzde yedi sağlam (göğü) bina ettik (Nebe 12).

b) كَمْ soru edatı olarak "kaç ..." anlamındadır. Adedini öğrenmek istediğimiz isim bu edattan sonra müfred, mansûb ve nekre olarak gelir.

*(كَمْ) in başına (بِكَمْ kaça) gibi harf-i cer gelirse; öğrenilmek istenen miktar mansûb da okunabilir, mecrûr da okunabilir[1]. Bu kurallarla ilgili olarak aşağıdaki örnekleri inceleyiniz.

Cümle Örnekleri:

Bir ve İki Sayısı Örnekleri:

1- كَمْ مُدِيراً فِي الْمَدْرَسَةِ ؟ فِي الْمَدْرَسَةِ مُدِيرٌ وَاحِدٌ .

2- كَمْ حَقِيبَةً اشْتَرَيْتَ ؟ اِشْتَرَيْتُ حَقِيبَةً وَاحِدَةً .

3- لِلْمُسْلِمِينَ تَارِيخٌ وَاحِدٌ - يَرْتَبِطُ[2] الْمُسْلِمُونَ بِعَقِيدَةٍ وَاحِدَةٍ.

4- تَنَاوَلَ الْأَوْلَادُ وَجْبَةً وَاحِدَةً - كَانَ[3] عَادِلٌ يَدْرُسُ فِي أَحَدِ الْبِلَادِ الأَجْنَبِيَّةِ[4].

5- أَيْنَ الصَّدِيقَانِ؟ هُمَا فِي الصَّفِّ. مَاذَا يَفْعَلَانِ ؟ أَحَدُهُمَا يَكْتُبُ وَ الْآخَرُ يَقْرَأُ.

6- أَقَامَ[5] أَبُو بَكْرٍ فِي مَكَّةَ يَوْماً وَاحِداً - أَنَا أَكْتُبُ فِي الشَّهْرِ رِسَالَةً وَاحِدَةً وَ أَسْتَلِمُ[6] فِي الشَّهْرِ رِسَالَتَيْنِ.

7- كَمْ بِنْتاً فِي الْمَكْتَبَةِ ؟ فِي الْمَكْتَبَةِ بِنْتَانِ اثْنَتَانِ.

8- قَرَأْتُ كِتَابَيْنِ اثْنَيْنِ عَنِ الْإِسْلَامِ - يَتَحَدَّثُ[7] النَّاسُ فِي بَلَدِي لُغَتَيْنِ اثْنَتَيْنِ .

Tercüme:

1- Okulda kaç müdür var ? Okulda bir müdür var.
2- Kaç çanta satın aldın? Bir çanta satın aldım.
3- Müslümanların bir tarihi vardır. Müslümanlar tek bir akide ile (birbirine) bağlantılıdır.
4- Çocuklar tek bir öğün yedi. Adil yabancı ülkelerin birinde okuyor idi.
5- İki arkadaş nerede? O ikisi sınıftadır. Ne yapıyorlar? Birisi yazıyor diğeri okuyor.
6- Ebûbekir Mekke'de bir gün ikamet etti. Ben ayda bir mektup yazıyorum ve ayda iki mektup (teslim) alıyorum.
7- Kütüphanede kaç kız var? Kütüphanede iki kız var.
8- İslâm hakkında iki kitap okudum. Benim ülkemde insanlar iki dil konuşuyor.

---

1 (كَمْ) edatının kullanılışı ileride ayrıntılı şekilde incelenecektir.

2 (ارْتَبَطَ يَرْتَبِطُ) bağlantı kurdu, bağlı oldu.

3 (كَانَ يَكُونُ) idi, oldu. Yardımcı fiil olarak içinde bulunduğu mâzî ve muzâri fiilli cümlelerdeki fiillerin sonuna "...idi, ..yordu" takısını getirir. İlerde bahsi gelecektir.

4 (الأَجْنَبِيَّةُ) yabancı

5 (أَقَامَ يُقِيمُ) ikamet etti, oturdu.

6 (اسْتَلَمَ يَسْتَلِمُ) teslim aldı

7 (تَحَدَّثَ يَتَحَدَّثُ) konuştu

Üç- On Arası Sayıya ait Cümle Örnekleri:

1- كَسَرَ خالِدٌ فِي تِلْكَ الْمَعْرَكَةِ نَحْوَ[1] سَبْعَةِ سُيُوفٍ - وُلِدَ خالِدٌ قَبْلَ الْإِسْلامِ بِنَحْوِ ثَمانِي سَنَواتٍ.

2- فِي حُجْرَةِ الْجُلُوسِ ثَلاثَةُ كَراسِيَّ وَ طاوِلَةٌ واحِدَةٌ - قالَ الْمُدَرِّسُ : " اَللُّغَةُ الْعَرَبِيَّةُ أَرْبَعُ حِصَصٍ[2] فِي الْأُسْبُوعِ.

3- سافَرَ مُحَمَّدٌ إِلَى السُّعُودِيَّةِ قَبْلَ ثَلاثِ سَنَواتٍ - بِكَمِ الْقَلَمُ ؟ الْقَلَمُ بِعَشْرَةِ قُرُوشٍ - الْكُرَةُ بِتِسْعَةِ قُرُوشٍ

4- كَمْ صُورَةً أَحْضَرْتِ؟ أَحْضَرْتُ ثَلاثَ صُوَرٍ - كَمْ طالِباً وَجَدْتَ ؟ وَجَدْتُ سَبْعَةَ طُلاَّبٍ - كَمْ تِلْمِيذاً عَرَفْتِ ؟ عَرَفْتُ خَمْسَةَ تَلامِيذَ - قَرَأْنا خَمْسَ قِصَصٍ.

5- كَمْ وَجْبَةً تَأْكُلِينَ فِي الْيَوْمِ ؟ آكُلُ فِي الْيَوْمِ ثَلاثَ وَجَباتٍ - تَأْكُلُ فاطِمَةُ فِي الْيَوْمِ ثَلاثَ وَجَباتٍ.

6- كَمْ يَوْماً تَدْرُسُ فِي الْأُسْبُوعِ ؟ أَدْرُسُ فِي الأُسْبُوعِ سِتَّةَ أَيَّامٍ - كَمْ حِصَّةً تَدْرُسُ فِي الْيَوْمِ ؟ أَدْرُسُ فِي الْيَوْمِ خَمْسَ حِصَصٍ - أَكْتُبُ فِي الْيَوْمِ خَمْسَ ساعاتٍ.

7- أَقْرَأُ فِي الْيَوْمِ أَرْبَعَ ساعاتٍ - أَقْرَأُ فِي الْيَوْمِ أَرْبَعَ مَجَلاَّتٍ - أَقْرَأُ فِي الْيَوْمِ ثَلاثَ صُحُفٍ . أَكْتُبُ فِي الْأُسْبُوعِ سِتَّةَ دُرُوسٍ.

8- أُقابِلُ فِي الْأُسْبُوعِ سِتَّةَ مُدَرِّسِينَ -كَمْ قَلَماً تَشْتَرِي فِي الْأُسْبُوعِ ؟- أَشْتَرِي فِي الْأُسْبُوعِ سِتَّةَ أَقْلامٍ -كَمْ كِتاباً تَقْرَأُ فِي الْأُسْبُوعِ؟ - أَقْرَأُ فِي الْأُسْبُوعِ ثَلاثَةَ كُتُبٍ.

9- أُوَدِّعُ[3] فِي الْأُسْبُوعِ سِتَّةَ مُسافِرِينَ - كَمْ سُؤالاً تَسْأَلُ فِي الْأُسْبُوعِ ؟ أَسْأَلُ فِي الْأُسْبُوعِ ثَلاثَةَ أَسْئِلَةٍ - كَمْ صَلاَةً تُصَلِّي[4] فِي الْيَوْمِ ؟ أُصَلِّي فِي الْيَوْمِ خَمْسَ صَلَواتٍ.

---

1 (نَحْوَ ، بِنَحْوِ) ..kadar, ...civarında

2 (حِصَّةٌ ج حِصَصٌ) saat (ders saati)

3 (وَدَّعَ يُوَدِّعُ) uğurladı, veda etti

4 (صَلَّى يُصَلِّي) namaz kıldı

10- كَمْ رِسَالَةً يَكْتُبُ إِبْرَاهِيمُ فِي الْأُسْبُوعِ ؟ يَكْتُبُ إِبْرَاهِيمُ فِي الْأُسْبُوعِ أَحْيَانًا خَمْسَ رَسَائِلَ وَ أَحْيَانًا سِتَّ رَسَائِلَ - كَمْ رِسَالَةً يَسْتَلِمُ إِبْرَاهِيمُ فِي الْأُسْبُوعِ ؟ يَسْتَلِمُ إِبْرَاهِيمُ فِي الْأُسْبُوعِ سَبْعَ رَسَائِلَ وَ أَحْيَانًا أَقَلُّ[1] وَ أَحْيَانًا أَكْثَرَ.

11- تَتَكَوَّنُ[2] عَائِلَةُ عَبْدِ اللّٰهِ مِنْ تِسْعَةِ أَشْخَاصٍ[3]- اِنْتَظَرَ الْحَافِلَةَ خَمْسَ دَقَائِقَ تَقْرِيبًا - يَقْضِي[4] بَعْضُ الْمُسْلِمِينَ عِدَّةَ سَاعَاتٍ فِي تِلَاوَةِ الْقُرْآنِ .

12- يَقْضِي بَعْضُ السَّائِقِينَ[5] تِسْعَ سَاعَاتٍ فِي قِيَادَةِ السَّيَّارَةِ - يَقْضِي بَعْضُ الطُّلَّابِ سَبْعَ سَنَوَاتٍ فِي دِرَاسَةِ الطِّبِّ.

Tercüme:

1- Hâlit o savaşta yaklaşık yedi kılıç kırdı. Hâlit İslâm'dan yaklaşık sekiz sene önce doğdu.
2- Oturma odasında 3 sandalye ve bir masa var. Öğretmen (şöyle) dedi: "Arapça dil (dersi) haftada dört saattir."
3- Muhammed üç sene önce Suud(i (Arabistan)'a gitti. Kalem kaça ? Kalem on kuruştur. Top dokuz kuruştur.
4- Kaç resim getirdin? Üç resim getirdim. Kaç öğrenci buldun? Yedi öğrenci buldum. Kaç öğrenci tanıdın? Beş öğrenci tanıdım. Beş hikâye okuduk.
5- Günde kaç öğün yersin? Günde üç öğün yerim. Fâtıma günde üç öğün yer.
6- Haftada kaç gün eğitim görüyorsun? Haftada altı gün eğitim görüyorum. Günde kaç saat ders yapıyorsun? Günde beş saat ders yapıyorum. Günde beş saat yazıyorum.
7- Günde dört saat okuyorum. Günde dört dergi okuyorum. Günde üç gazete okuyorum. Haftada altı ders yazıyorum.
8- Haftada altı öğretmenle karşılaşıyorum. Haftada kaç kalem satın alıyorsun? Haftada altı kalem satın alıyorum. Haftada kaç kitap okuyorsun? Haftada üç kitap okuyorum.
9- Haftada altı yolcu uğurluyorum. Haftada kaç soru soruyorsun? Haftada üç soru soruyorum. Günde kaç (vakit) namaz kılıyorsun? Günde 5 (vakit) namaz kılıyorum.
10-İbrahim haftada kaç mektup yazıyor? İbrâhim haftada bazen beş mektup bazen altı mektup yazıyor. İbrahim haftada kaç mektup (teslim) alıyor? İbrâhim haftada yedi mektup bazen daha az bazen daha çok (mektup) (teslim) alıyor.
11- Abdullah'ın ailesi dokuz şahıstan oluşuyor. Otobüsü yaklaşık beş dakika bekledi. Bazı müslümanlar Kur'ân tilâvetinde birkaç saat geçiriyor.
12- Bazı şöförler araba sürümünde dokuz saat geçiriyor. Bazı öğrenciler tıp tahsilinde yedi sene geçiriyor.

---

1 (أَقَلُّ) daha az, (أَكْثَرُ) daha çok

2 (تَكَوَّنَ يَتَكَوَّنُ) oluştu, meydana geldi

3 (شَخْصٌ ج أَشْخَاص) şahıs, kişi

4 (قَضَى يَقْضِي) geçirdi

5 (اَلسَّائِقُ) şöför

11-20 ARASI SAYILAR

Müennesde	Müzekkerde		
إِحْدَى عَشْرَةَ	أَحَدَ عَشَرَ	١١	11
اِثْنَتَا عَشْرَةَ	اِثْنَا عَشَرَ	١٢	12
ثَلاَثَ عَشْرَةَ	ثَلاَثَةَ عَشَرَ	١٣	13
أَرْبَعَ عَشْرَةَ	أَرْبَعَةَ عَشَرَ	١٤	14
خَمْسَ عَشْرَةَ	خَمْسَةَ عَشَرَ	١٥	15
سِتَّ عَشْرَةَ	سِتَّةَ عَشَرَ	١٦	16
سَبْعَ عَشْرَةَ	سَبْعَةَ عَشَرَ	١٧	17
ثَمَانِيَ عَشْرَةَ	ثَمَانِيَةَ عَشَرَ	١٨	18
تِسْعَ عَشْرَةَ	تِسْعَةَ عَشَرَ	١٩	19
عِشْرُونَ	عِشْرُونَ	٢٠	20

Dikkat: a) 11 sayısında (أَحَدٌ) kelimesinin müennesi (إِحْدَى) dır.

أَحَدَ عَشَرَ إِحْدَى عَشْرَةَ

b) 12'nin müzekkerinde her iki sayıda tâ'sız, müennesinde her iki sayı da tâ'lıdır:

اِثْنَا عَشَرَ اِثْنَتَا عَشْرَةَ

11-20 arası ma'dûd (sayılan şeyler) nekre ve fetha tenvinli olarak gelir. Sayılan şey müzekkerse sayıda müzekker, müennes ise sayıda müennes olur.
11-19 arası rakamlar 12 nin nasb ve cer hali dışında fetha üzere mebnidir:

أَحَدَ عَشَرَ بَيْتاً	11 ev	إِحْدَى عَشْرَةَ مَدِينَةً	11 şehir
إِنَّ أَحَدَ عَشَرَ بَيْتاً	gerçekten 11 ev (nasb edatıyla)	إِنَّ إِحْدَى عَشْرَةَ مَدِينَةً	gerçekten 11 şehir (nasb edatıyla)
مِنْ أَحَدَ عَشَرَ بَيْتاً	11 evden (câr-mecrûr)	مِنْ إِحْدَى عَشْرَةَ مَدِينَةً	11 şehirden (câr-mecrûr)
اِثْنَا عَشَرَ بَيْتاً	12 ev	اِثْنَتَا عَشْرَةَ مَدِينَةً	12 şehir
إِنَّ اثْنَيْ عَشَرَ بَيْتاً	gerçekten 12 ev (nasb edatıyla)	إِنَّ اثْنَتَيْ عَشْرَةَ مَدِينَةً	gerçekten 12 şehir (nasb edatıyla)
مِنْ اثْنَيْ عَشَرَ بَيْتاً	12 evden (câr mecrûr)	مِنْ اثْنَتَيْ عَشْرَةَ مَدِينَةً	12 şehirden (câr mecrûr)

ثَلاَثَةَ عَشَرَ بَيْتاً	13 ev	ثَلاَثَ عَشْرَةَ مَدِينَةً	13 şehir
إِنَّ ثَلاَثَةَ عَشَرَ بَيْتاً	gerçekten 13 ev (nasb edatıyla)	إِنَّ ثَلاَثَ عَشْرَةَ مَدِينَةً	gerçekten 13 şehir (nasb edatıyla)
مِنْ ثَلاَثَةَ عَشَرَ بَيْتاً	13 evden (câr-mecrûr)	مِنْ ثَلاَثَ عَشْرَةَ مَدِينَةً	13 şehirden (câr-mecrûr)

إِشْتَرَيْتُ أَحَدَ عَشَرَ قَلَماً Onbir kalem satın aldım.

جَاءَتْ إِحْدَى عَشْرَةَ تِلْمِيذَةً Onbir kız öğrenci geldi.

إِشْتَرَى عَمِّي أَرْبَعَةَ عَشَرَ كِتَاباً لِلْمَدْرَسَةِ Amcam okul için ondört kitap aldı.

Not: (عَشَرَ) kelimesi tek olduğu zaman (ش) harf-i cezimli okunur:

عَشْرَةُ أَوْلاَدٍ On çocuk عَشْرُ بَنَاتٍ On kız

Fakat 11-19 arası sayılarda (ش) harf-i fethalı okunur:

خَمْسَ عَشْرَةَ لَيْلَةً Onbeş gece أَرْبَعَةَ عَشَرَ يَوْماً Ondört gün

Cümle Örnekleri

1- كَمْ نَافِذَةً لِلْمَنْزِلِ ؟ لِلْمَنْزِلِ سِتَّ عَشْرَةَ نَافِذَةً.

2- كَمْ سَنَةً عُمْرُكَ ؟ عُمْرِي خَمْسَ عَشْرَةَ سَنَةً.

3- الْكِتَابُ بِخَمْسَةَ عَشَرَ قِرْشاً – تَتَكَوَّنُ الْعِمَارَةُ مِنْ أَحَدَ عَشَرَ دَوْراً.

4- يَتَكَوَّنُ[1] الْفَرِيقُ مِنْ أَحَدَ عَشَرَ لاَعِباً – يَتَكَوَّنُ الْكِتَابُ مِنْ احْدَى عَشْرَةَ قِصَّةً.

5- تَتَكَوَّنُ مَكْتَبَتِي مِنْ أَحَدَ عَشَرَ كِتَاباً – فِي الْمَكْتَبَةِ أَحَدَ عَشَرَ كِتَاباً فِي الطِّبِّ.

6- دَرَسَ ابْنُ سِينَا أَكْثَرَ مِنْ اثْنَيْ عَشَرَ عِلْماً – زَارَ ابْنُ سِينَا أَكْثَرَ مِن اثْنَتَيْ عَشْرَةَ مَدِينَةً.

7- يَتَكَوَّنُ كِتَابُ الشِّفَاءِ مِنْ ثَمَانِيَةَ عَشَرَ مُجَلَّداً – فِي الْمُسْتَشْفَى خَمْسَةَ عَشَرَ طَبِيباً.

8- حَفِظْتُ إِحْدَى عَشْرَةَ سُورَةً مِنَ الْقُرْآنِ – وَصَلَ اثْنَا عَشَرَ تِلْمِيذاً.

9- كَتَبْتُ اثْنَتَيْ عَشْرَةَ رِسَالَةً – فَحَصَ الطَّبِيبُ سَبْعَةَ عَشَرَ مَرِيضاً.

---

1 (تَكَوَّنَ يَتَكَوَّنُ) oluştu, meydana geldi

10- فِي الْحُكُومَةِ أَحَدَ عَشَرَ وَزِيراً – كَمْ شَهْراً فِي السَّنَةِ ؟ فِي السَّنَةِ اثْنَا عَشَرَ شَهْراً.

11- لِي اثْنَا عَشَرَ صَدِيقاً – قَضَيْتُ فِي الْخَارِجِ سَبْعَةَ عَشَرَ يَوْماً

12- وَصَلَتْ ثَلاثَ عَشَرَةَ مُدَرِّسَةً جَدِيدَةً .

Tercüme:

1- Evin kaç penceresi var? Evin 16 penceresi var.

2- Kaç yaşındasın? 15 yaşındayım. (Ömrün kaç sene? Ömrüm 15 senedir.)

3- Kitap 15 kuruştur. Apartman 11 kattan oluşur.

4- Takım 11 oyuncudan oluşuyor.Kitap 11 kıssadan oluşuyor.

5- Kütüphanem 11 kitaptan oluşuyor. Kütüphanede tıp sahasında 11 kitap var.

6- İbn Sînâ 12 den daha çok ilim (sahası) tahsil etti. İbn Sinâ 12'den daha fazla şehir ziyaret etti.

7- (İbn Sînâ'nın) Şifâ (adlı) kitabı 18 ciltten oluşur. Hastanede 15 doktor vardır.

8- Kur'ân'dan 11 sure ezberledim. 12 öğrenci geldi (ulaştı).

9- 12 mektup yazdım. Doktor 17 hasta muayene etti.

10- Devlette 11 bakan vardır. Senede kaç ay vardır? Senede 12 ay vardır.

11- Benim 12 arkadaşım var. Dışarda 17 gün geçirdim.

12- 13 yeni öğretmen geldi.

****

ALIŞTIRMALAR

1. Aşağıdaki kelimeleri 3 er kere yazınız

إِنَّ gerçekten, hakikaten, muhakkak ki

غَلَقَ يَغْلُقُ	kapadı	اَرْسَلَ يُرْسِلُ	gönderdi	نَافِذَةٌ ج نَوَافِذُ	pencere
أَغْلَقَ يُغْلِقُ	kapattı	رَأَى يَرَى	gördü	كُرْسِيٌّ ج كَرَاسِيٌّ	sandalye

2. Aşağıdaki cümleleri harekeleyip üçer kere manasıyla beraber yazınız.

ثلاثة أقلام – ثلاث ليال– عشرة أيّام – سبع ليال – ثمانية أيّام – يوم واحد – ليلة واحدة – أَرْبَعَة كتب – يَوْمان – ليلتان– أربعة بيوت– خمسة رجال – أربع نساء – عندي ثلاثة كتب – إشتريت أربعة كتب – شاهدت أربع بنات في الطريق – كَمْ تِلْميذاً في الصف؟ في الصف عشرة تلاميذ – يأخذ محمد خمسة أقلام من والده– إنّ في المدرسة ثماني عشرة نافذة – جاء إلى بيتنا خمسة أولاد لجاركم– كم كتاباً قرأت في المدرسة؟ قرأت ستة عشر كتابا – كم يوما في الأسبوع؟ – في الأسبوع سبعة أيام – كم أسبوعاً في الشهر؟– في الشهر أربعة أسابيع.

3. Aşağıdaki Türkçe cümleleri Arapça'ya çeviriniz.

1. Sınıfta oniki öğrenci var.
2. Haftada yedi gün vardır.
3. Talebelerin yarısı[1] bahçede oturuyor.
4. Otobüste ondokuz kadın ve onüç adam var.
5. Bugün evinize üç adam ve iki kadın geldi.
6. Evinizin üç kapısı var.
7. Bir ayda kaç hafta vardır?
8. Bir ayda dört hafta vardır.
9. Bize beş sandalye gönderdiler.
10. Ramazan Bayramı[2] üç gündür.
11. Kurban Bayramı dört gündür.

SIRA SAYILARI

Birşeyin sırasını gösterir. Birincisi hariç diğerlerinin müzekkerleri "ة"siz, müennesleri ة li olarak kullanılır.

Müzekkerlerde	Müenneslerde	
اَلْأَوَّلُ	اَلْأُولَى	Birinci
اَلثَّانِي	اَلثَّانِيَةُ	İkinci
اَلثَّالِثُ	اَلثَّالِثَةُ	Üçüncü
اَلرَّابِعُ	اَلرَّابِعَةُ	Dördüncü
اَلْخَامِسُ	اَلْخَامِسَةُ	Beşinci
اَلسَّادِسُ	اَلسَّادِسَةُ	Altıncı
اَلسَّابِعُ	اَلسَّابِعَةُ	Yedinci
اَلثَّامِنُ	اَلثَّامِنَةُ	Sekizinci
اَلتَّاسِعُ	اَلتَّاسِعَةُ	Dokuzuncu
اَلْعَاشِرُ	اَلْعَاشِرَةُ	Onuncu

---

[1] (نِصْفُ الطُّلَّابِ) Talebelerin yarısı

[2] (عِيدُ الْفِطْرِ) Ramazan Bayramı, (عِيدُ الْأَضْحَى) Kurban Bayramı

اَلْحادِيَ عَشَرَ	اَلْحادِيَةَ عَشْرَةَ	Onbirinci
اَلثّانِي عَشَرَ	اَلثّانِيَةَ عَشْرَةَ	Onikinci
اَلثّالِثَ عَشَرَ	اَلثّالِثَةَ عَشْرَةَ	Onüçüncü
اَلرّابِعَ عَشَرَ	اَلرّابِعَةَ عَشْرَةَ	Ondördüncü

اَلْبِنْتُ الثّالِثَةُ 3. kız اَلْابْنُ الثّانِي 2. oğul

11. rakamdan itibaren birleşiktir. عَشَرَ ve عَشْرَةَ sayısının son harekesi üstün harekeli olup ismin çeşitli hallerine göre değişmezler:

رَأَيْتُ ذَلِكَ الرَّجُلَ فِي الثّانِي عَشَرَ مِنْ شَهْرِ رَمَضانَ.

O adamı Ramazan ayının onikisinde gördüm.

*11-19 arası sıra sayıları da fetha üzere mebnîdirler. Yani sıfat durumunda olmalarına rağmen hareke yönünden mevsûf (sıfatlanan) ile uyum göstermezler, ancak müzekkerlik ve müenneslik bakımından tam bir uyum sağlarlar. Müzekkerleri tâ'sız, müennesleri tâ'lıdır:

اَلشَّجَرَةُ الثّانِيَةَ عَشْرَةَ 12. ağaç

اَلْحادِيَ عَشَرَ 11. (müz)

فِي الْكِتابِ الْحادِيَ عَشَرَ onbirinci kitapta

مِنَ السُّورَةِ الثّامِنَةَ عَشْرَةَ onsekizinci sureden

20 ve sonrasında sıra sayılarından örnekler:

اَلْعِشْرُونَ yirminci اَلْمِائَةُ yüzüncü[1] اَلْأَلْفُ bininci

اَلْحادِي وَالْعِشْرُونَ 21. (yirmi birinci)

اَلْخامِسُ وَ الْمائَةُ 105. (yüzbeşinci)

SAATLER

Arapça'da saat sormak için şu iki soru sorulur:

a) كَمِ السّاعَةُ ؟ Saat kaç?

b) فِي أَيِّ ساعَةٍ ؟ Saat kaçta ? (hangi saatte?)

[1] (مِائَةٌ) yüz sayısı bin ve onluk rakamlarda görüleceği üzere başına harf-i tarif alınca sıra sayısı olur. (مِائَةٌ) yazıldığı gibi okunmayan bir sayıdır.

a) Birinci soruya verilen cevap;

اَلسَّاعَةُ الْوَاحِدَةُ	(Saat)	Bir
اَلسَّاعَةُ الثَّانِيَةُ	”	İki
اَلسَّاعَةُ الثَّالِثَةُ	”	Üç
اَلسَّاعَةُ الرَّابِعَةُ	”	Dört
اَلسَّاعَةُ الْخَامِسَةُ	”	Beş
اَلسَّاعَةُ السَّادِسَةُ	”	Altı
اَلسَّاعَةُ السَّابِعَةُ	”	Yedi
السَّاعَةُ الثَّامِنَةُ	”	Sekiz
اَلسَّاعَةُ التَّاسِعَةُ	”	Dokuz
اَلسَّاعَةُ الْعَاشِرَةُ	”	On
اَلسَّاعَةُ الْحَادِيَةَ عَشَرَةَ	”	Onbir
اَلسَّاعَةُ الثَّانِيَةَ عَشَرَةَ	”	Oniki

b) (فِي أَيَّةِ سَاعَةٍ ؟) فِي أَيِّ سَاعَةٍ ؟ Saat kaçta ? (hangi saatte?) sorusuna cevap:

فِي السَّاعَةِ الْوَاحِدَةِ	(Saat)	Bir'de
فِي السَّاعَةِ الثَّانِيَةِ	”	İki'de
فِي السَّاعَةِ الثَّالِثَةِ	”	Üç'de
فِي السَّاعَةِ الرَّابِعَةِ	”	Dört'de
فِي السَّاعَةِ الْخَامِسَةِ	”	Beş'de
فِي السَّاعَةِ السَّادِسَةِ	”	Altı'da
فِي السَّاعَةِ السَّابِعَةِ	”	Yedi'de
فِي السَّاعَةِ الثَّامِنَةِ	”	Sekiz'de
فِي السَّاعَةِ التَّاسِعَةِ	”	Dokuz'da
فِي السَّاعَةِ الْعَاشِرَةِ	”	On'da

فِي السَّاعَةِ الْحَادِيَةَ عَشَرَةَ	"	Onbir'de
فِي السَّاعَةِ الثَّانِيَةَ عَشَرَةَ	"	Oniki'de

*Saat 11 ve 12 yukarıda olduğu gibi burada da mebnî olarak üstün gelir.
السَّاعَة kelimesini söylemek şart değildir. Arzu edilirse söylenebilir.

*Öğleden sonraki saatler için 13.00, 14.00, 19.00, 22.00 vs. gibi ifadeler Arapça'da kullanılmaz. Saatlerden sonra صَبَاحاً (sabah), ظُهْراً (öğle), قَبْلَ الظُّهْرِ (öğleden önce), بَعْدَ الظُّهْرِ (öğleden sonra), عَصْراً (ikindi), مَسَاءً (akşam), لَيْلاً (gece) gibi vakit belirten ifadeler kullanılır.

خَرَجَ خَالِدٌ مِنَ الْبَيْتِ فِي الثَّامِنَةِ صَبَاحاً. Hâlit evden sabah sekizde çıktı.

*Arapça'da 09.15, 12.30 vs. şeklindeki saatler için "geçe"lerde وَ, "kala" larda إِلاَّ edatı kullanılır. Çeyreklerde (الرُّبْعُ), yirmi geçelerde (الثُّلُثُ), buçuklarda (النِّصْفُ) şeklinde söylenir:

اَلتَّاسِعَةُ وَ الرُّبْعُ. Dokuzu çeyrek geçiyor.

اَلثَّانِيَةَ عَشرَةَ وَ النِّصْفُ. Oniki otuz.

اَلْخَامِسَةُ وَالثُّلُثُ. Beş'i yirmi geçiyor.

اَلْعَاشِرَةُ وَ خَمْسُ دَقَائِقَ. On'u beş geçiyor.

اَلْحَادِيَةَ عَشرَةَ وَ دَقِيقَةٌ وَاحِدَةٌ. Onbir'i bir dakika geçiyor.

اَلسَّادِسَةُ إِلاَّ الرُّبْعُ (رُبْعاً) . Altı'ya çeyrek var[1].

اَلثَّالِثَةُ إِلاَّ الثُّلُثُ (ثُلُثاً). Üç'e yirmi dakika var.

اَلْوَاحِدَةُ إِلاَّ دَقِيقَتَيْنِ. Bir'e iki dakika var.

اَلثَّانِيَةُ إِلاَّ ثَلاَثَ دَقَائِقَ. İki'ye üç dakika var.

Cümle Örnekleri:

1- اَلْفَصْلُ فِي الدَّوْرِ الْأَوَّلِ - قَرَأْتُ الْقِصَّةَالثَّالِثَةَ — عَرَفْنَا السُّؤَالَ الْأَوَّلَ.

[1] (إِلاَّ) istisnâ edatından sonra gelen kelimelerin mansûb olması sebebiyle (رُبْعاً) şeklinde de söylenir.

2- اَلسُّؤَالُ الثَّانِي صَعْبٌ - اَلسُّؤَالُ الْأَوَّلُ سَهْلٌ - اَلسُّؤَالُ الرَّابِعُ صَعْبٌ - اَلسُّؤَالُ الْخَامِسُ سَهْلٌ.

3- مُحَمَّدٌ فِي الْفَصْلِ الْخَامِسِ - لَعِبَ التَّلَامِيذُ الْكُرَةَ مَعَ الصَّفِّ الثَّانِي.

4- وَصَلَتِ السَّيَّارَةُ فِي السَّاعَةِ الثَّانِيَةَ عَشَرَةَ - أُشَاهِدُ التِّلِفِزْيُونَ فِي العَاشِرَةِ.

5- اَلسَّاعَةُ الثَّانِيَةُ - اَلسَّاعَةُ الرَّابِعَةُ - مَتَى يَحْضُرُ وَالِدُكَ ؟ يَحْضُرُ وَالِدِي فِي الثَّانِيَةِ.

6- يَرْجِعُ التَّلَامِيذُ فِي الْخَامِسَةِ - يَحْضُرُ عَادِلٌ لِزِيَارَةِ عُمَرَ فِي السَّادِسَةِ مَسَاءً.

7- هَلْ قَرَأْتَ الْكِتَابَ الْأَوَّلَ ؟ نَعَمْ قَرَأْتُ الْكِتَابَ الْأَوَّلَ وَ الْكِتَابَ الثَّانِي أَيْضاً. مَا رَأْيُكَ فِيهِمَا؟

8- أَعْطَى[1] الِابْنُ الْكِتَابَ الْأَوَّلَ لِأَحْمَدَ وَ أَعْطَى الْكِتَابَ الثَّانِي لِفَاطِمَةَ.

9- مَا عُنْوَانُكَ ؟ 18 شَارِعُ الْمَطَارِ . اَلدَّوْرُ الرَّابِعُ . شَقَّةُ رَقَمِ 15.

10- مَتَى تَحْضُرُ ؟ فِي الْخَامِسَةِ مَسَاءً - أَيْنَ تَسْكُنُ ؟ أَسْكُنُ فِي شَارِعِ الْمَطَارِ.

11- أُسْرَةُ عَبْدِ الْعَزِيزِ تَسْكُنُ فِي شَقَّةٍ بِالدَّوْرِ الرَّابِعِ فِي شَارِعِ الْمَطَارِ .

12- مِنْ فَضْلِكَ[2] أَيْنَ الْمَعْمَلُ ؟ الْمَعْمَلُ فِي الدَّوْرِ الثَّالِثِ. شُكْراً . عَفْواً .

13- أَذْهَبُ إِلَى السوُّقِ بِالسَّيَّارَةِ فِي أَرْبَعِ سَاعَاتٍ - يُوجَدُ[3] الْيَوْمَ مُبَارَاةٌ بَيْنَ تَلَامِيذِ الصَّفِّ الْأَوَّلِ وَ تَلَامِيذِ الصَّفِّ الثَّانِي .

14- سَأَذْهَبُ فِي الْوَاحِدَةِ ظُهْراً - وَصَلَتِ الْحَافِلَةُ إِلَى السوُّقِ بَعْدَ نِصْفِ سَاعَةٍ.

15- هُوَ فِي الْغُرْفَةِ رَقَمِ عَشْرَةٍ فِي الدَّوْرِ الثَّانِي.

Tercüme:

1- Sınıf birinci kattadır. Üçüncü hikâyeyi okudum. Birinci soruyu bildik.

2- İkinci soru zordur. Birinci soru kolaydır. 4. soru zordur. 5. soru kolaydır.

3- Muhammed 5. sınıftadır. Öğrenciler 2. sınıfla top oynadı.

4- Araba saat 12'de geldi. Televizyonu 10'da seyrediyorum.

5- Saat 2.00 - Saat 4.00 – Baban ne zaman geliyor? Babam 2'de geliyor.

6- Öğrenciler 5'te dönüyor. Adil akşam 6'da Ömer'i ziyaret için geliyor.

---

[1] (أَعْطَى يُعْطِي لِ) birine birşey verdi

[2] (مِنْ فَضْلِكَ) lütfen

[3] (يُوجَدُ) var, bulunur. Tâbir olarak kalıbı değişmeden müzekker ya da müennes kelimenin önüne getirilir. (وَجَدَ) fiilinin muzâri meçhûlüdür. İlerde işlenecektir.

7- Birinci kitabı okudun mu? Birinci kitabı ve ikinci kitabı da okudum. İkisi hakkındaki görüşün nedir?

8- Oğlan birinci kitabı Ahmed'e, ikinci kitabı Fâtıma'ya verdi.

9- Adresin nedir? 18 Hava alanı caddesi. Kat 4. Dâire rakam 15.

10- Ne zaman geliyorsun? Akşam 5'te. Nerede oturuyorsun? Hava alanı caddesinde oturuyorum.

11- Abdülaziz'in ailesi Hava alanı caddesinde 4. katta bir dairede oturuyor.

12- Lütfen (afedersin), labrotuvar nerede? Labrotuvar 3. katta. Teşekkür ederim. Birşey değil.

13- Çarşıya arabayla dört saatte gidiyorum. Bugün birinci sınıfın öğrencileri ile ikinci sınıfın öğrencileri arasında maç var.

14- Öğlen 1.00'de gideceğim. Otobüs çarşıya yarım saat sonra geldi.

15- O ikinci katta 10 nolu odadadır.

****

ALIŞTIRMALAR

1. Aşağıdaki kelimeleri üçer kere manalarıyla birlikte yazınız.

يَوْمُ الْأَحَدِ	pazar günü	يَوْمُ الْخَمِيسِ	perşembe günü
يَوْمُ الْاِثْنَيْنِ	pazartesi günü	يَوْمُ الْجُمْعَةِ	cuma günü
يَوْمُ الثُّلَاثَاءِ	salı günü	يَوْمُ السَّبْتِ	cumartesi günü
يَوْمُ الْأَرْبِعَاءُ	çarşamba günü	اَلْجُمْعَةُ	cuma
مُتَأَكِّدٌ	emin	مَا هُوَ	o nedir?
صَنَعَ يَصْنَعُ	yaptı, işledi	أَيُّ شَيْءٍ	hangi şey
وَضَعَ يَضَعُ	koydu	فِيمَنْ	kim de, bir kimsede
أَيُّكُمْ	hanginiz?	شَيْءٌ	birşey
قَوْلٌ	söz	طَرَدَ يَطْرُدُ	kovdu
كَمْ مَرَّةً	kaç defa	اِسْتَيْقَظَ يَسْتَيْقِظُ	uyandı
مَرَّةً	bir defa, bir kere	نَامَ يَنَامُ	uyudu
مَرَّتَانِ	iki defa	تَقْرِيباً	yaklaşık
عَادَ يَعُودُ	döndü	اَلسَّارِقُ	hırsız
سَرَقَ يَسْرِقُ	çaldı	فُنْدُقٌ	otel

مَدَحَ يَمْدَحُ	övdü, methetti	دِينَارٌ	dinar, para, altın
فِي أَحَدٍ	bir kimsede		

2. Aşağıdaki cümleleri tercüme ediniz.

1- حَضَرَ وَالِدُ أَحْمَدَ إِلَى الْمَدْرَسَةِ وَ سَأَلَ الْمُدِيرَ : أَيْنَ وَلَدِي ؟ قَالَ الْمُدِيرُ : هُوَ فِي الصَّفِّ- فِي أَيِّ صَفٍّ؟ - فِي الصَّفِّ الْأَوَّلِ - هَلْ أَنْتَ مُتَأَكِّدٌ ؟ نَعَمْ ، أَنَا مُتَأَكِّدٌ. لِمَاذَا ؟ وَلَدِي الْآنَ فِي الْمُسْتَشْفَى . - فِي الْمُسْتَشْفَى ؟ - نَعَمْ ، هُوَ فِي الْمُسْتَشْفَى .

2- مَتَى تَسْتَيْقِظُ يَوْمَ الْأَحَدِ ؟ أَسْتَيْقِظُ فِي الثَّامِنَةِ صَبَاحاً تَقْرِيباً - وَ مَتَى تَنَامُ ؟ أَنَامُ فِي الْعَاشِرَةِ مَسَاءً تَقْرِيباً - مَتَى تَسْتَيْقِظُ يَوْمَ الثُّلَاثَاءِ ؟ أَسْتَيْقِظُ فِي الْخَامِسَةِ صَبَاحاً تَقْرِيباً - وَ مَتَى تَنَامُ ؟ أَنَامُ فِي الثَّامِنَةِ مَسَاءً تَقْرِيباً.

3- يَسْتَيْقِظُ عَبْدُ اللّٰهِ يَوْمَ الْجُمْعَةِ مُبَكِّراً فِي السَّادِسَةِ صَبَاحاً - مَتَى تَذْهَبُ إِلَى الْمَدْرَسَةِ ؟ أَذْهَبُ فِي السَّابِعَةِ صَبَاحاً . وَ مَتَى تَرْجِعُ إِلَى الْبَيْتِ ؟ أَرْجِعُ فِي الْوَاحِدَةِ ظُهْراً . أَذْهَبُ إِلَى السُّوقِ فِي الْعَاشِرَةِ صَبَاحاً

3. Aşağıdaki sorulara Arapça cevaplar veriniz.

1- مَتَى سَتَذْهَبُ إِلَى الْبَيْتِ ؟	2- كَمْ سَاعَةً تَنَامُ فِي الْيَوْمِ ؟
3- كَمْ صَلَاةً تُصَلِّينَ فِي الْيَوْمِ ؟	4- مَتَى تَنَامُ يَوْمَ الْعُطْلَةِ ؟
5- كَمْ دَرْساً تَكْتُبِينَ فِي الْيَوْمِ ؟	6- كَمْ وَجْبَةً تَأْكُلُ فِي الْيَوْمِ ؟
7- كَمْ سَاعَةً تَنَامِينَ فِي الْيَوْمِ ؟	8- مَتَى تَتَنَاوَلُ الشَّايَ؟

4. Aşağıdaki cümleleri harekeleyip tercüme ediniz.

أنا في الصف الأول- لماذا تخرج من الباب الثاني؟ تَطْلُبُ أنْ تخرج من الباب الأول أَوْ من الباب الثاني - دخلت أختي إلى الغرفة الثانية - ادخل إلى الغرفة العاشرة - خرجت من الغرفة في اليوم الحادى عشر من شهر رَمضان - اليوم الأول هو يوم الأحد - والثّانى يوم الإثنين - والثالث يوم الثُّلاثاء - والرّابع يوم الأربعاء - والخامس يوم الخميس - والسّادس يوم الجمعة - والسّابع يوم السبت - كم أُسبوعاً في الشهر؟ في الشّهر أربعة أسابيع.

5. Aşağıdaki cümleleri Arapça'ya çeviriniz.

1. Cuma hangi gündür? Cuma altıncı gündür.
2. Otelde beşinci odada oturuyorum.

3. Hangi kapıdan çıkıyorsunuz? Onbeşinci kapıdan çıkıyorum.
4. Okulda kaç kapı var? Okulda dört kapı var, biz üçüncü kapıdan giriyoruz.
5. Sınıfta beşinciyim.

İSM-İ FAİL

İsm-i fâil bir işi yapan kişiyi bildirir. Üç harfli fiillerin ism-i fâili mâzî fiilin birinci harfi ile orta harfi arasına bir elif (ا) eklenip sondan bir evvelki harfi kesre yaparak fiili (فَاعِلٌ) kalıbına sokmakla yapılır. Örnek:

كَتَبَ	yazdı	كَاتِبٌ	yazan, yazıcı
فَتَحَ	açtı	فَاتِحٌ	açan, açıcı
ضَرَبَ	dövdü	ضَارِبٌ	döven, dövücü
عَلِمَ	bildi	عَالِمٌ	bilen
قَتَلَ	öldürdü	قَاتِلٌ	öldüren
قَدِمَ	geldi	قَادِمٌ	gelen
كَذَبَ	yalan söyledi	كَاذِبٌ	yalan söyleyen, yalancı
نَزَلَ	indi	نَازِلٌ	inen
رَكِبَ	bindi	رَاكِبٌ	binen
شَكَرَ	şükretti	شَاكِرٌ	şükreden
ظَلَمَ	zulmetti, haksızlık etti	ظَالِمٌ	zulmeden, haksızlık eden

İsmi fâile bakılarak fiilin üçlü hali sözlükten bulunabilir:

قَتَلَ قَاتِلٌ

Çekim Tablosu:

	Cem-i Sâlim	Tesniye	Müfred	
Müzekker	كَاتِبُونَ – كَاتِبِينَ	كَاتِبَانِ – كَاتِبَيْنِ	كَاتِبٌ	كَاتِبًا كَاتِبٍ
Müennes	كَاتِبَاتٌ — كَاتِبَاتٍ	كَاتِبَتَانِ – كَاتِبَتَيْنِ	كَاتِبَةٌ	كَاتِبَةً كَاتِبَةٍ

اَللّٰهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ. Allah herşeyin yaratıcısıdır.

اَلذَّاكِرُونَ اللّٰهَ مُخْلِصُونَ. Allah'ı çok zikredenler (çok ananlar) ihlaslıdırlar.

*İsmi fâil ma'lûm muzâri fiil gibi tercüme edilip fâil ve mef'ûlün bih alabilir ve bu kullanım oldukça yaygındır:

اَلْمُؤْمِنُ شَاكِرٌ رَبَّهُ. Mü'min Rabbine şükreder.

Bu cümlede yer alan (شَاكِرٌ) ism-i fâili muzâri fiil gibi amel etmiş, kendinden sonraki isim mef'ûl olarak mansûb olmuştur. İsmi fâil, muzâri gibi amel ederken hangi şahsa ait olduğu ise beraberinde kullanılan munfasıl zamirlerle ve ism-i fâilin müfred tesniye ya da cemi halinin bu zamirin yanında çekimiyle belli olur:

هَلْ أَنْتَ ذَاهِبٌ إِلَى الْمَدْرَسَةِ ؟ Okula gidiyor musun?

لاَ , أَنَا ذَاهِبٌ إِلَى الْمَكْتَبَةِ Hayır, kütüphaneye gidiyorum.

مِنْ أَيْنَ أَنْتِ قَادِمَةٌ ؟ Nereden geliyorsun?

أَنَا قَادِمَةٌ مِنَ الْحَدِيقَةِ. Bahçeden geliyorum.

أَنَا ذَاهِبٌ إِلَى حُجْرَةِ الْمُدَرِّسِ. Ben öğretmenin odasına gidiyorum.

هُمَا ذَاهِبَانِ الْيَوْمَ إِلَى السوُّقِ. O ikisi bu gün çarşıya gidiyor.

هُمْ ذَاهِبُونَ غَداً إِلَى الْبَيْتِ. Onlar yarın eve gidiyor.

إِنَّا لِلّٰهِ وَ إِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ. Bizler Allah içiniz ve ona döneriz (Bakara, 156).

هُوَ سَاجِدٌ لِلّٰهِ . O Allah'a secde ediyor.

سَأَزُورُ صَدِيقِي أَحْمَدَ فِي الشَّهْرِ الْقَادِمِ.

Gelecek ayın içinde (gelen ay) arkadaşım Ahmed'i ziyaret edeceğim.

İsmi fâil ayrıca kalıplaşmış isim olarak da kullanılır. Mesela (كَتَبَ) fiilinden (كَاتِبٌ) kelimesi sadece yazıyor olma, şu anda yazan bir kimse manasına değil, "yazar" manasına bir isim de olur.

أَحْمَدُ كَاتِبٌ. Ahmet yazıyor veya Ahmet "yazar" dır.

خَالِدٌ طَالِبٌ. Hâlit öğrencidir.

إِنَّنَا طَالِبَاتٌ. Gerçekten biz talebeleriz (müe.).

اَلْحَاكِمَانِ عَادِلاَنِ. İki hâkim âdildirler.

Genel Cümle Örnekleri:

1- أَحْمَدُ يَدْرُسُ فِي مَعْهَدِ اللُّغَةِ الْعَرَبِيَّةِ - أَحْمَدُ دَارِسٌ فِي مَعْهَدِ اللُّغَةِ الْعَرَبِيَّةِ.

2- اَلتِّلْمِيذَاتُ يَفْهَمْنَ الدَّرْسَ- اَلتِّلْمِيذَاتُ فَاهِمَاتٌ الدَّرْسَ.

3- اَلْمُدَرِّسُ قَادِمٌ[1] مِنْ مَكَّةَ - ذَهَبَ أَحْمَدُ إِلَى إِسْتِرَاحَةِ الْمَطَارِ وَ انْتَظَرَ الطَّائِرَةَ الْقَادِمَةَ مِنْ جَدَّةَ . وَصَلَتِ الطَّائِرَةُ الْآنَ .

4- فِي يَدِهَا حَقِيبَةٌ جَمِيلَةٌ وَ هِيَ ذَاهِبَةٌ الْآنَ إِلَى الْمَكْتَبَةِ - إِلَى أَيْنَ هُوَ ذَاهِبٌ ؟

5- اَلْاِبْنُ قَادِمٌ الْيَوْمَ — اَلصَّحَفِيَّانِ جَالِسَانِ فِي الْقَاعَةِ — اَلصَّحَفِيَّتَانِ جَالِسَتَانِ فِي الْقَاعَةِ.

6- كَافَأَتِ[2] الْمُدِيرَةُ الْفَائِزَاتِ[3] - وَجَدَتِ الْبِنْتُ أُمَّهَا نَائِمَةً[4]. اَلْمُدَرِّسَاتُ حَاضِرَاتٌ.

7- إِلَى أَيْنَ هُمَا ذَاهِبَانِ ؟ هُمَا ذَاهِبَانِ إِلَى الْمَدْرَسَةِ — مِنْ أَيْنَ أَنْتَ قَادِمٌ ؟

8- اَلتَّلَامِيذُ جَالِسُونَ عَلَى الْكَرَاسِيِّ — اَلرَّجُلَانِ رَاجِعَانِ مِنَ الْمَسْجِدِ.

9- اَلْعَرَقُ نَازِلٌ مِنْ جِسْمِهِ.

Tercüme:

1- Ahmet Arap Dili Enstitüsü'nde okuyor.

2- Kız öğrenciler dersi anlıyorlar.

3- Öğretmen Mekke'den geliyor. Ahmet hava alanının istirahat (salonuna) gitti ve Cidde'den gelecek uçağı bekledi. Uçak şu anda (şimdi) geldi.

4- Elinde güzel bir çanta var ve o şu anda kütüphaneye gidiyor. O nereye gidiyor?

5- Oğlan (oğul) bugün geliyor. İki gazeteci salonda oturuyor. İki bayan gazeteci salonda oturuyor.

6- (Bayan) müdür kazananları mükâfatlandırdı. Kız annesini uyur buldu. Öğretmenler geldiler.

7- O ikisi nereye gidiyor? O ikisi okula gidiyor. Sen nereden geliyorsun?

8- Öğrenciler sandalyelerin üzerinde oturuyor. İki adam mescidden dönüyor.

9- Ter bedeninden iniyor (akıyor).

🕮🕮🕮🕮🕮🕮🕮🕮🕮🕮

MÜBÂLAĞALI İSM-İ FAİL

İşi yapan kimsede aşırılık ifade eden kelimelere mübâlağalı ism-i fâil denir. Bu kalıp bir işi sık sık yapan veya bir özelliği çokça gösteren bir kimseyi (veya birşeyi) ifade eder. En çok kullanılan kalıpları şunlardır:

---

[1] (قَدِمَ -) geldi

[2] (كَافَأَ يُكَافِئُ) mükâfatlandırdı

[3] (فَازَ) kazandı. İsmi Fâili (فَائِزٌ) kazanan. İlletli fiillerin mevzusudur. Yakında işlenecektir.

[4] (نَامَ) uyudu. İsmi fâili (نَائِمٌ) uyuyan

1- Müzekkerlerinde فَعَّالٌ müenneslerinde فَعَّالَةٌ ölçüsünde yapılır. En fazla kullanılan kalıptır.

جَمَعَ	topladı	جَمَّاعٌ ث جَمَّاعَةٌ	çok toplayan, toplayıcı
وَهَبَ	verdi	وَهَّابٌ	çok verici, bağışlayıcı
قَهَرَ	hakim geldi, baskın geldi	قَهَّارٌ	baskın gelen, kahredici
رَزَقَ	besledi, rızık verdi	رَزَّاقٌ	çok besleyen, çok rızık verici,
كَذَبَ	yalan söyledi	كَذَّابٌ	çok yalancı
غَفَرَ	bağışladı, affetti	غَفَّارٌ	çok bağışlayan
أَمَرَ	emretti	أَمَّارٌ	çok emreden

Fiilden ya da isimden türetilen bu kalıptaki birçok kelime sıfatlıktan uzaklaşıp isim ya da meslek olarak kullanılmıştır:

صَرَفَ	bozdu	صَرَّافٌ	sarraf
خَبَزَ	ekmek yaptı	خَبَّازٌ	ekmekçi
جَرَحَ	yaraladı	جَرَّاحٌ	cerrah, operatör
جَزَرَ	boğazladı	جَزَّارٌ	kasap
خَاطَ	dikti	خَيَّاطٌ	terzi
طَبَخَ	pişirdi	طَبَّاخٌ	ahçı
حَدِيدٌ	demir	حَدَّادٌ	demirci
جَمَلٌ	deve	جَمَّالٌ	deveci
بَزٌّ	bez	بَزَّازٌ	bezzaz, manifaturacı
فَلَحَ	yeri sürdü	فَلَّاحٌ	çiftçi
حَمَّ	ısındı, kızdı	حَمَّامٌ	hamam, yıkanılacak sıcak yer
فَحْمٌ	kömür	فَحَّامٌ	kömürcü

2- فَعُولٌ Müzekker ve müennes için ortak kullanılır:

صَبَرَ	sabretti	صَبُورٌ	çok sabırlı
وَقَرَ	vakarlı oldu	وَقُورٌ	ağırbaşlı
جَهِلَ	bilmedi	جَهُولٌ	çok cahil

صَدَقَ	doğru söyledi	صَدُوقٌ	çok doğru sözlü
كَذَبَ	yalan söyledi	كَذُوبٌ	çok yalancı
غَفَرَ	bağışladı	غَفُورٌ	çok bağışlayıcı

3- فَعِيلٌ (müennesi فَعِيلَةٌ) ölçüsüne göre;

رَحِمَ	merhamet etti, acıdı	رَحِيمٌ	çok acıyan, merhametli
كَرُمَ	cömert oldu	كَرِيمٌ	çok cömert
عَلِمَ	bildi	عَلِيمٌ	çok bilen
سَمِعَ	işitti, duydu	سَمِيعٌ	(her şeyi çok iyi) işiten

4- (فِعِّيلٌ) (müennesi فِعِّيلَةٌ)

صَدَقَ	doğru söyledi	صِدِّيقٌ	çok doğru sözlü

Bu dört kalıbın dışında bunlar kadar çok kullanılmasa da şu kalıblar da mübâlağa siğası ifâde eder.

(فَضُلَ)	مِفْعَالٌ	مِفْضَالٌ	çok faziletli
(هَمَزَ)	فُعَلَةٌ	هُمَزَةٌ	çok alay eden

Cümle Örnekleri:

نَشْتَرِي اللَّحْمَ مِنَ الْجَزَّارِ. Eti kasaptan satın alırız.

اَلْمُمَرِّضَاتُ رَحِيمَاتٌ. Hemşireler merhametlidirler.

اَلْكَاتِبُ جَذَّابٌ فِي أُسْلُوبِهِ. Yazar uslûbunda câzibtir (çekicidir) .

اَلْكَاتِبَةُ جَذَّابَةٌ فِي أُسْلُوبِهَا. Yazar uslûbunda câzibtir (çekicidir) (müe) .

زَوْجِي غَيُورٌ. Eşim kıskançtır.

اَللَّهُ رَحِيمٌ لِعِبَادِهِ. Allah kullarına merhametlidir.

اَلطَّالِبُ نَبِيهٌ فِي دُرُوسِهِ. Öğrenci derslerinde dikkatlidir.

عَائِشَةُ صَبُورٌ. Aişe çok sabırlıdır.

يَحْمِلُ الْحَمَّالُونَ الْحَقَائِبَ إِلَى دَاخِلِ الْقِطَارِ

Hamallar çantaları trenin içine taşıyor.

* * * * * * * * * * * *

ALIŞTIRMALAR

1. Aşağıdaki kelimeleri ikişer defa yazınız.

اَلْفُلْفُلُ	biber	اَلرُّمَّانُ	nar	اَلسَّفَرْجَلُ	ayva
اَلْقُطْنُ	pamuk	سَمَّاكٌ	balıkçı	خَاطَ يَخِيطُ	dikiş dikti
اَلْفِنَاءُ	avlu	قَوْلٌ	söz	صَرَّفَ يُصَرِّفُ	bozdurdu, çevirdi
مِسْطَرَةٌ	cetvel	بَوَّابٌ	kapıcı	اَلنُّقُودُ = اَلْفُلُوسُ	para
حُسْنٌ	güzel olmak	دُخُولٌ	girmek	طَبَخَ يَطْبَخُ	pişirdi
شَيْءٌ	birşey	عِلْمٌ	bilmek	حَمَلَ يَحْمِلُ	taşıdı
اَلطَّرِيقُ	yol	شَمَّاعٌ	mumcu	حَطَّابٌ	oduncu
اَلْوَاسِعُ	geniş	اَلشِّتَاءُ	kış	أَطْعَمَ يُطْعِمُ	doyurdu
جَرْحاً	yaralamak (mastar)	اَلصَّيْفُ	yaz	جَرَحَ	yaraladı
اَلْعِنَبُ	üzüm	اَلْجَرِيدَةُ	gazete	اَلضَّيْفُ	misafir
صَرْفٌ	bozmak (mastar)	اَلْكِتَابَةُ	yazı	اَلضُّيُوفُ	misafirler
اَلْجَزَّارُ	kasap	اَلْبَقَّالُ	bakkal	طَعَامٌ	yemek
اَلْعِبَادُ	kullar	اَلْفَاكِهِيُّ	manav	بَنَّاءٌ	bina yapan, usta
مُمْتَازٌ	seçkin	اَلْجَوُّ	hava	خَبِيرٌ	çok haberdar
لِأَنَّهُ	çünkü o	اَلْعَسَلُ	bal	عَجُوزٌ	yaşlı
ذَهَابٌ	gitmek	نِعَمٌ	ni'metler	أَكْرَمَ يُكْرِمُ	ikram etti
شَمْعٌ	mum	جَمَّالٌ	deveci	بَاعَ يَبِيعُ	sattı
		فَتْحٌ	açmak (masdar)	كَذَبَ –	yalan söyledi
		غَضُوبٌ	çok kızgın	سَرِيعٌ	hızlı, çabuk

2. Aşağıdaki cümleleri tercüme ederek ism-i fâillerin ve mübalağalı ism-i fâillerin altını çizip hangi kalıplarda kullanıldığını belirtiniz.

لاَ تَذْهَبُوا إِلَيْهِ ، إِنَّهُ كَاذِبٌ – لاَ تَذْهَبِي إِلَيْهِمْ ، إِنَّهُمْ كَاذِبُونَ – لاَ تَذْهَبِي إِلَيْهِنَّ ، إِنَّهُنَّ كَاذِبَاتٌ – لاَ تَذْهَبَا إِلَيْهَا ، إِنَّهَا كَاذِبَةٌ – لاَ تَذْهَبْنَ إِلَيْهِمَا ، إِنَّهُمَا كَاذِبَانِ – لاَ تَذْهَبُوا

إِلَيْهِمْ ، إِنَّهُمْ كَاذِبُونَ - لاَ تَذْهَبْ إِلَيْهِنَّ ، إِنَّهُنَّ كَاذِبَاتٌ - لاَ تَذْهَبَا إِلَيْهِمَا ، إِنَّهُمَا كَاذِبَانِ - لاَ تَذْهَبْنَ إِلَيْهِنَّ ، إِنَّهُنَّ كَاذِبَاتٌ.

نَشْتَرِي طَعَامَنَا مِنَ الْبَقَّالِ وَالْفَاكِهِيِّ وَ الْجَزَّارِ - وَ اللهُ خَبِيرٌ بِعِبَادِهِ - أَنَا سَمَّاعٌ لِلْقُرْآنِ الْكَرِيمِ - أَحْمَدُ شَكُورٌ لِرَبِّهِ - فَاطِمَةُ شَكُورٌ لِرَبِّهَا - اَللهُ غَفَّارٌ لِلذُّنُوبِ - هَذَا لاَعِبٌ سَرِيعٌ - هَذِهِ امْرَأَةٌ غَضُوبٌ - وَالِدِي سَمَّاعٌ لِلْخَبَرِ - اللهُ عَلِيمٌ بِكُلِّ شَيْءٍ - هُوَ شَكُورٌ لِنِعَمِ اللهِ - اَللهُ غَافِرٌ لِلذُّنُوبِ - اَلْجَوُّ لَطِيفٌ - أَحْمَدُ بَنَّاءٌ مُمْتَازٌ - هِيَ شَكُورٌ لِرَبِّهَا - هَذِهِ امْرَأَةٌ عَجُوزٌ.

3. Aşağıdaki cümleleri harekeleyip tercüme ediniz.

هل تذهب إلى الخياط؟ لا, لا أذهب إلى الخياط- أنا أذهب إلى الصَّرَّافِ- من هو كذّاب؟ من هو الغفور؟ الله جلّ جلاله غفور- من هو أكرمني ؟ أخوك أكرمك- من أين دخلت المرأة إلى مدرستك؟ دخلت المرأة إلى مدرستي من الباب - هذا الرجل كذاب - العسل لذيذ - لماذا ما اطعمته؟ لأَنَّهُ لَيْسَ فَقِيراً - أ ما عرفتم هؤلاء النساء ؟ بَلَى ، عرفنا هؤلاء النساء - هل صَرَّفْتَ النُّقُودَ عند الصَّرَّاف؟ نعم ، صرفت النقود عنده - ضرب قاتل أخاك في الطريق- هل ستذهبون إلى المدرسة في الشتاء؟ لاَ, لا نذهب فيه - هل عرفتم المعلّمين في مدرستكم؟ نعم, عرفناهم- لماذا ضربتماه ؟ - أين وجدتموه ؟ - وجدناه في الطريق.

4. Aşağıdaki fiilleri ism-i fâil ve mübalağalı ism-i fâil yapınız.

ضرب-نصر-فتح-كتب-ذهب-دخل-خرج -علم- قَطَعَ-عَرَفَ-شَرِب-خَلَقَ

5. Aşağıdaki ism-i fâillerin sülasilerini yazınız.

عَالِمٌ-عَارِفٌ- ذَاهِبٌ - قَارِئٌ-كَاتِبٌ-ضَارِبٌ-سَائِلٌ-فَاهِمٌ -قَاتِلٌ-كَاسِرٌ-نَاصِرٌ

6. Aşağıdaki ism-i fâillerden birer cümle kurunuz.

فَتَّاحٌ - جَرَّاحٌ - شَارِبٌ - قَاطِفٌ - كَاسِرٌ - كَذَّابٌ - قَاتِلٌ - عَالِمٌ.

İSM-İ MEF'ÛL

Kendisine iş yapılanı bildiren, fiilden etkilenen isimdir. Türkçe'deki edilgen sıfat-fiil karşılığıdır. Nasıl ism-i fâil malum muzâri fiil gibi kullanılıyorsa ism-i mef'ûlde mâzî meçhûl gibi tercüme edilir. Yapılışı şöyledir:

Üç harfli fiilin başına م harfi eklenir ve üstünlü olarak kelimenin birinci harfine cezimlenir.

Fiilin ikinci ve üçüncü harfi arasına ötreli (و) harfi ilave olur.

قَتَلَ öldürdü → مَقْتُولٌ öldürülen, öldürülmüş

ضَرَبَ	dövdü →	مَضْرُوبٌ	dövülen, dövülmüş
شَرِبَ	içti →	مَشْرُوبٌ	içilen, içilmiş
جَرَحَ	yaraladı →	مَجْرُوحٌ	yaralanan, yaralanmış
كَتَبَ	yazdı →	مَكْتُوبٌ	yazılan, yazılmış
فَتَحَ	açtı →	مَفْتُوحٌ	açılan, açık, açılmış

İsm-i Mef'ûlun şahıslara göre çekimi[1]:

مَكْتُوبٌ	مَكْتُوبَانِ	مَكْتُوبُونَ	مَكَاتِبُ
Müzekker			Cem-i Mükesser
مَكْتُوبَةٌ	مَكْتُوبَتَانِ	مَكْتُوبَاتٌ	
Müennes			
yazılmış	ikisi yazılmış	yazılmış	

*İsm-i mef'ûl cümle içinde çeşitli şekillerde gelebilir. Tamamen bir sıfat gibi veya sıfat anlamında kullanıldığı gibi, haber olarak da gelir.

Cümle Örnekleri:

شَيْءٌ مَخْلُوقٌ.	Yaratılmış birşey (sıfat).
اَلْبَابُ الْمَفْتُوحُ.	Açık kapı (sıfat).
اَلْبَابُ مَفْتُوحٌ.	Kapı açıktır (haber).
اَلدَّرْسُ مَفْهُومٌ (فُهِمَ الدَّرْسُ).	Ders anlaşılmıştır.
اَلْحَقُّ مَنْصُورٌ (نُصِرَ الْحَقُّ).	Hak (doğru gerçek) yardım edilendir.
اَللّٰهُ مَعْبُودٌ بِالْحَقِّ (يُعْبَدُ اللّٰهُ بِالْحَقِّ).	Allah hak(kı) ile ibadet edilendir.
صُنِعَتِ السَّيَّارَةُ فِي الْيَابَانِ.	Araba Japonya'da yapıldı.
اَلسَّيَّارَةُ مَصْنُوعَةٌ فِي الْيَابَانِ.	Araba Japonya'da yapılmıştır.
التَّائِبُ ذُنُوبُهُ مَغْفُورَةٌ (غُفِرَتْ ذُنُوبُ التَّائِبِ).	Tevbe edenin günahları bağışlanmıştır.
أَخِي مَسْؤُولٌ الْآنَ عَنْ عَائِلَةٍ كَبِيرَةٍ.	Kardeşim şu anda büyük bir aileden mes'uldür.
أَمْرُ اللّٰهِ مَفْعُولٌ.	Allah'ın emri yapılmıştır.
اَلرَّجُلُ مَلْعُونٌ.	Adam lanetlidir.

[1] Tabloda örnek olmak üzere verilen çekim merfû halidir. Yerine göre mansûb ve mecrûr halleri öğrenci tarafından yapılabilir.

*İsm-i mef'ûl kalıplaşmış isim olarak da kullanılır:

اَلْمَلْعُونُونَ lanetlenmişler "beddualılar" اَلْمَذْكُورُ zikredilmiş olan "mezkur"

اَلْمَطْلُوبُ istenmiş olan "matlûb" اَلْمَعْرُوفُ bilinen, "iyilik"

****

SAYILAR, İSM-İ FÂİL, MÜBALAĞALI İSM-İ FÂİL VE İSM-İ MEF'ÛL İLE İLGİLİ AYETLER

1- وَالْوَالِدَاتُ يُرْضِعْنَ أَوْلاَدَهُنَّ حَوْلَيْنِ كَامِلَيْنِ لِمَنْ أَرَادَ أَنْ يُتِمَّ الرَّضَاعَةَ ...

(2/BAKARA, 233). Anneler, çocuklarını emzirmeyi tamamlamak isteyen kimse için iki tam sene emzirirler...

اَلْوَالِدَةُ ج اَلْوَالِدَاتُ anne أَرْضَعَ يُرْضِعُ إِرْضَاعاً emzirdi

اَلْحَوْلُ sene (ayette tesniye) أَتَمَّ يُتِمُّ إِتْمَاماً ikmal etti, tamamladı

كَامِلٌ tam (ayette tesniye) اَلرَّضَاعَةَ emzirme, emme

2- سَيَقُولُونَ ثَلاَثَةٌ رَابِعُهُمْ كَلْبُهُمْ وَيَقُولُونَ خَمْسَةٌ سَادِسُهُمْ كَلْبُهُمْ ...

(18/KEHF, 22). (Mağara ehli) üçtür (üç kişidir); dördüncüleri köpekleridir» diyecekler; ve(ya): «Beştir, altıncıları köpekleridir» derler...

3- أُبَلِّغُكُمْ رِسَالاَتِ رَبِّي وَأَنَا لَكُمْ نَاصِحٌ أَمِينٌ .

(7/A'RÂF, 68). Size Rabbimin risaletlerini tebliğ ediyorum (vahyettiklerini duyuruyorum) ve ben sizin için güvenilir bir öğütçüyüm.

بَلَّغَ يُبَلِّغُ تَبْلِيغاً tebliğ etti, eriştirdi نَاصِحٌ öğütçü, nasihatçi

اَلرِّسَالَةُ ج اَلرِّسَالاَتُ elçiye verilip gönderilen risalet (elçinin vazifesi)

4- إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالْجِبَالِ فَأَبَيْنَ أَنْ يَحْمِلْنَهَا وَأَشْفَقْنَ مِنْهَا وَحَمَلَهَا الْإِنْسَانُ إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولاً .

(33/AHZÂB, 72). Doğrusu Biz, emaneti (sorumluluğu) göklere, yere ve dağlara arzettik, bunun üzerine onlar bunu yüklenmekten çekindiler ve bundan korkup endişe ettiler. (Fakat) insan onu yüklendi. (Çünkü) doğrusu o daima çok zalim, çok cahildir.

عَرَضَ يَعْرِضُ عَرْضاً arzetti, teklif etti أَشْفَقَ يُشْفِقُ إِشْفَاقاً çekindi, sakındı

اَلْأَمَانَةُ emanet (ayette: Allah'ın mükelleflere tevdi ettiği, riayet ve eda edilmesini emrettiği tekliflerdir.

أَبَى يَأْبَى أَبَاءً أَبَاءَةً imtina etti, çekindi, razı olmadı, diretti, dayattı

(Ayette: Semaların ve arzın yaradılışları itibariyle emaneti yüklenmeye istidatları olmayışı, emaneti ifa etmekten çekinmeleri, yüklenmekten imtina etmeleridir.)

5- ... إِذِ الْقُلُوبُ لَدَى الْحَنَاجِرِ كَاظِمِينَ مَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ حَمِيمٍ وَلاَ شَفِيعٍ ...

(40/MÜ'MİN, 18). (Yaklaşan gün hususunda onları uyar!) o zaman kalpler tasalı halde boğazlara dayanır (yürekler ağıza gelir). Zalimlerin (o gün) şefkatli bir dostu, bir şefaatçısı yoktur...

اَلْحَنْجَرَةُ ج اَلْحَنَاجِرُ boğaz, gırtlak إِذْ çünkü, zira/hani, bir zamanlar

اَلْكَاظِمُ (öfkesini) yenen, gamlı, gamla dolu

حَمِيمٌ sıcak dost شَفِيعٌ şefaatçi

6- ...وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ نَصِيرٍ .

(22/HACC, 71). ... Zulmedenlerin bir yardımcısı yoktur.

نَصِيرٌ yardımcı.

[(مَا) isim cümlesinin başında "yok, değil" manasında nefy harfidir. (لِلظَّالِمِينَ) câr-mecrûr olarak mahallen merfû haber mukaddem, (مِنْ) zâid harfi cerdir. (نَصِيرٍ) ise lafzen mecrûr mahallen merfû mübtedâ muahhardır.]

7- ... وَأُفَوِّضُ أَمْرِي إِلَى اللَّهِ ط إِنَّ اللَّهَ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ .

(40/MÜ'MİN, 44). .... Ben işimi Allah'a havale ediyorum (bırakıyorum). Doğrusu Allah, kulları çok iyi görendir.

فَوَّضَ يُفَوِّضُ تَفْوِيضاً havale etti, ısmarladı, bıraktı بَصِيرٌ çok iyi gören

8- ... وَحَاقَ بِآلِ فِرْعَوْنَ سُوءُ الْعَذَابِ .

(40/MÜ'MİN, 45). ... Kötü azap Firavun'un yakınlarını kuşattı.

حَاقَ يَحِيقُ ب kuşattı, sardı آلُ aile, hanedan, yakın

آلُ فِرْعَوْنَ Firavun'un ailesi, Firavun'un kavmi, Firavun'un yakınları

فِرْعَوْنَ kelimesi gayr-i munsarif bir kelime olması sebebiyle esre yerine üstün almıştır.

9- ... إِنَّ رَبَّكَ لَسَرِيعُ الْعِقَابِ ج وَإِنَّهُ لَغَفُورٌ رَحِيمٌ .

(7/A'RÂF, 167). ... Doğrusu Rabbin cezayı çabuk verendir. Şüphesiz ki O Gafur'dur, Rahim'dir (çok bağışlayan, çok merhamet edendir.)

اَلْعِقَابُ ceza سَرِيعٌ hızlı, çabuk, çabuk veren

10- ... إِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ رَحِيمٌ .

(49/HUCURÂT, 12). ... Gerçek şu ki Allah Tevvâb'dır (tevbeyi çok kabul edendir), Rahîm'dir (çok merhamet edendir).

11- مَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلِنَفْسِهِ وَمَنْ أَسَاءَ فَعَلَيْهَا ط وَمَا رَبُّكَ بِظَلَّامٍ لِلْعَبِيدِ.

(41/FUSSİLET, 46). Kim faydalı iş işlerse (yaptığı iyi iş) kendi lehinedir; kim kötülük işlerse (kötülüğü) kendi aleyhinedir. Rabbin, kullara karşı asla zalim değildir.

12- وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ع .

(26/ŞUARÂ, 175). Doğrusu Rabbin Aziz'dir (güçlüdür), Rahim'dir (merhametlidir).

13- كَلاَّ إِنَّهُمْ عَنْ رَبِّهِمْ يَوْمَئِذٍ لَمَحْجُوبُونَ .

(83/MUTAFFİFİN, 15). Hayır; doğrusu onlar o gün, Rablerinden (O'nu görmekten) mahrumdurlar.

اَلْمَحْجُوبُ mahcub, menedilmiş, örtülmüş

(Ayette: Temsili manada olup onların büyüklerin yanına girmekten menedilmiş kimseler gibi alçaltılacakları, ayrıca onların mestur (perdelenmişler) olarak Rablerini göremeyeceği anlatılmaktadır.)

****

ALIŞTIRMALAR

1- Aşağıdaki kelimeleri üçer kere yazıp ezberleyiniz.

تَرَكَ يَتْرُكُ	terketti, bıraktı	اَلْحَارُّ	sıcak
اَلْجَرِيدَةُ ج اَلْجَرَائِدُ	gazete	فَلاَّحٌ	çiftçi
اَلْأُخْتُ ج اَلْأَخَوَاتُ	kızkardeş	اَلْبارِدُ	soğuk
وَجَدَتَانِي	o ikisi beni buldu (müe.)	حَقْلٌ ج حُقُولٌ	tarla
وَجَدَاهُ	o ikisi onu buldu (müz.)	اَلْجَمِيلُ- اَلْمَلِيحُ	güzel
وَجَدَاكَ	ikisi seni buldu	غَنِيٌّ ج أَغْنِيَاءُ	zengin
اَلسُّلُوكُ	gidişat	فِي أَحَدٍ	bir kimsede
اَلطَّيِّبُ	iyi	كَلاَمُ الزَّوْجِ	eşinin konuşması
يُوجَدُ	var	كِلاَبٌ	köpekler

2. Aşağıdaki cümleleri tercüme ediniz.

هَذِهِ مِنْضَدَةٌ مَكْسُورَةٌ – هَذَا رَجُلٌ مَعْرُوفٌ عِنْدَ النَّاسِ – هَذَا الرَّجُلُ مَعْرُوفٌ عِنْدَ النَّاسِ – هَذَا الْحَدِيثُ مَأْخُوذٌ مِنْ كَلاَمِ اللَّهِ – اَلْإِنْسَانُ مَسْؤُولٌ عَنْ عَمَلِهِ – اَلْقُرْآنُ كِتَابٌ مَعْلُومٌ – اَلدَّوَاءُ مَشْرُوبٌ – مَنِ الْمَسْؤُلُ عَنْ هَذَا الْعَمَلِ ؟ هَذَا شَيْءٌ مَعْلُومٌ لِلْجَمِيعِ – هَلْ هُوَ كَاتِبٌ مَجْهُولٌ ؟ عُرِفَتْ أَخْبَارُ خَالِدٍ = أَخْبَارُ خَالِدٍ مَعْرُوفَةٌ – تُرِكَ الْعَمَلُ لِلصَّلاَةِ = اَلْعَمَلُ مَتْرُوكٌ لِلصَّلاَةِ – شُغِلَ أَحْمَدُ بِالْعَمَلِ = أَحْمَدُ مَشْغُولٌ بِالْعَمَلِ – قُبِلَتْ شُرُوطُهُ = شُرُوطُهُ مَقْبُولَةٌ – اَلرَّجُلُ مَعْرُوفٌ بِالسُّلُوكِ الطَّيِّبِ = عُرِفَ الرَّجُلُ بِالسُّلُوكِ الطَّيِّبِ – اَلْقَهْوَةُ مَشْرُوبَةٌ – شُرِبَتِ الْقَهْوَةُ –كَلاَمُ الزَّوْجِ مَسْمُوعٌ =سُمِعَ كَلاَمُ الزَّوْجِ – اَلدَّرْسَانِ مَشْرُوحَانِ = شُرِحَ الدَّرْسَانِ

3. Aşağıdaki fiillerden ism-i mef'ûl yaparak birer cümlede kullanınız.

نَصَرَ – أَكَلَ – شَرِبَ – طَلَبَ – خَلَقَ –كَتَبَ – قَطَعَ – قَطَفَ

4. Aşağıdaki cümleleri harekeleyip tercüme ediniz.

هل أخذتم كتابه منه؟ لا, ما أخذنا كتابه منه- مَاذا يعمل والِدُكَ ؟ والِدِي فلاح- هل قرأت الجريدة هذا اليوم؟ لا, ما قرأت الجريدة – هل كتبتم شيئاً الىّ ؟ لا, ما كتبنا شيئاً إليكم. مَا رَأَيْنَاكُمْ أمام الباب – أخواتكم كتبن لكم شيئاً – أخوَاتنا كتبن لنا رسالة – ماذا في حقول والِدِهِم ؟ هل يوجد في حُقولِ والِدِهِم كلاب؟ لا, ما يوجد كلاب في حقول والدهم.

5. Yukarıda verilen ayetleri yazıp sayılar, ism-i fâil, mübâlâğalı ism-i fâil ve ism-i mef'ûl ile ilgili kelimelerin altını çiziniz. Meallerine bakıp Arapça'larını söylemeye çalışınız.

ESMÂÜL-HAMSE

Arapça'da Esmâ'ü'l-Hamse denen ve tamlama kalıbında kullanıldığında alışılmamış bir şekil değişikliğine uğrayan 5 isim vardır. Bu beş isim şunlardır:

فُو (ağız) ذُو (sahip) أَخٌ (erkek kardeş) أَبٌ (baba) حَمٌ (kayınpeder)

Bu isimler mütekellim yâ'sı (ي) dışındaki zamirle birleştikleri takdirde (vâv: و) ile merfû, (elif: ا) ile mansûb ve (yâ harfi: ي) ile mecrûr olurlar. Yâni bu isimlerden birinin fâil ya da mübtedâ veya nâib-i fâil olması durumunda son harfinin merfû (ötre) olması gerekirse **zamirle birleşmeden önce** sonunda vâv bulunur (أَخُوكَ أَبُوكَ gibi). Mef'ûl gibi mansûb (fethalı) olması gerekirse zamirle birleşmeden önce sonunda elif bulunur (أَخَاكَ أَبَاكَ gibi). Harf-i cer'den sonra gelmeleri gibi esre olmaları gereken durumda ise sonunda yâ bulunur (مِنْ أَخِيكَ - مِنْ أَبِيكَ gibi)

(Mecrûr Hali)	(Mansûb Hali)	(Merfû Hali)		
أَبِي	أَبَا	أَبُو	أَبٌ	(baba)
أَخِي	أَخَا	أَخُو	أَخٌ	(kardeş)
حَمِي	حَمَا	حَمُو	حَمٌ	(kayınpeder)
ذِي	ذَا	ذُو	ذُو	(sahip)
فِي	فَا	فُو	فُو	(ağız)

Cümle Örnekleri

حَضَرَ أَبُوكَ. Baban geldi.

اِغْسِلْ فَاكَ قَبْلَ الْأَكْلِ وَ بَعْدَهُ. Yemekten önce ve sonra ağzını yıka.

اَلْمُؤْمِنُ مِرْآةُ أَخِيهِ. Mü'min (mü'min) kardeşinin aynasıdır.

أَنَا مِثْلُ أَخِيكَ. Ben senin kardeşin gibiyim.

عَرَفْتُ الْخَبَرَ مِنْ حَمِيكَ. Haberi kayınpederinden öğrendim.

هَلْ ذَهَبْتَ لِلْحَجِّ مَعَ أَبِيكَ ؟ Hac için babanla birlikte mi gittin?

لاَ مَا ذَهَبْتُ لِلْحَجِّ مَعَ أَبِي. Hayır hac için babamla birlikte gitmedim.

شَكَرْتُ أَخَاكَ كَثِيراً. Kardeşine çok teşekkür ettim.

كَمْ سَاعَةً يَنَامُ أَخُوكَ فِي اللَّيْلِ ؟ Kardeşin gecede kaç saat uyur?

جَاءَ أَخُوكَ الْمُخْلِصُ. İhlaslı kardeşin geldi.

أَخُو أَبِي هُوَ عَمِّي. Babamın kardeşi amcamdır.

مَاذَا يَقُولُ أَبُوكُمْ لِأَخِيكُمْ ؟ Babanız kardeşinize ne diyor?

أَرْسَلَ الْوَلَدَانِ رِسَالَةً إِلَى أَبِيهِمَا.

İki çocuk babalarına mektup gönderdi.

كَنَّى الرَّسُولُ أَبَا بَكْرٍ بِالصِّدِّيقِ.

Peygamber Ebûbekir'i "Sıddîk" (lakabı) ile künyelendirdi.

كَذَبَ أَحْمَدُ هَذِهِ اللَّيْلَةَ عَلَى أَبِيهِ مَرَّتَيْنِ.

Ahmet bu gece babasına iki defa yalan söyledi.

تَذْهَبُ أُخْتُكَ إِلَى بَيْتِهَا مَعَ خَالَتِكَ.

Kızkardeşin evine teyzenle gidiyor.

سَيَحْضُرُ حَمُوهُ لِزِيَارَتِهِ فِي الْأُسْبُوعِ الْقَادِمِ.

Kayınpederi gelecek hafta onun ziyaretine gelecek.

*Bu beş isimden حَمٌ – أَبٌ – أَخٌ tamlama kalıbında olmadıklarında normal kurallı isimler gibidir:

اَلْأَبُ يَرْجِعُ إِلَى بَيْتِهِ مِنَ السُّوقِ. Baba çarşıdan evine dönüyor.

يَحْتَرِمُ الْأَبْنَاءُ الْأَبَ. Çocuklar (oğullar) babaya saygı gösterir.

حَمُوكَ أَبٌ لَكَ. Kayın pederin senin babandır.

* ذُو (sahip olan) sadece tamlama yapısının ilk elemanı olan muzâf olarak görev yapar ve belirsiz (nekre) şekli de yoktur. Zamirlerle kullanılmaz.

إِنَّكَ ذُو عَقْلٍ. Gerçekten sen akıllısın.

اَلْكَرِيمُ ذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ. Kerim insanlara karşı fazilet (iyilik) sahibidir.

Bu beş isimden biri olan ve Kur'ân'da çok geçen ذُو isminin çekimi şöyledir:

(Mecrûr Hali)	(Mansûb Hali)	(Merfû Hali)	
ذِي	ذَا	ذُو	(Müfred-Müzekker)
ذَاتِ	ذَاتَ	ذَاتُ	(Müfred-Müennes)
ذَوَيْ	ذَوَيْ	ذَوَا	(Müsennâ-Müzekker)
ذَوَاتَيْ	ذَوَاتَيْ	ذَوَاتَا	(Müsennâ- Müennes)
ذَوِي	ذَوِي	ذَوُوا	(Cem-Müzekker)
ذَوَاتِ	ذَوَاتِ	ذَوَاتُ	(Cem-Müennes)
أُولِي	أُلِي	أُولُو	(Cem-Müzekker)
أُولَاتِ	أُولَاتِ	أُولَاتُ	(Cem-Müennes)

* أَبٌ ve أَخٌ kelimelerinin tesniyelerinin merfû hali (أَبَوَانِ) (ana-baba) (أَخَوَانِ) (iki kardeş); mansûb ve mecrûr hali (أَبَوَيْنِ) (أَخَوَيْنِ) şeklinde gelir:

كَمْ أَخاً لَكَ ؟ لِي أَخَوَانِ اثْنَانِ. Kaç kardeşin var? İki kardeşim var.

يَحْتَرِمُ الْأَبْنَاءُ الْأَبَوَيْنِ. Çocuklar ana babalarına saygı gösterir.

يَنْصُرُنَا أَبَوَانَا. Ana babamız bize yardım ediyor.

فِيمَنْ فَكَّرَ الْأَبَوَانِ ؟ فَكَّرَ الْأَبَوَانِ فِي ابْنِهِمَا الْمَرِيضِ.

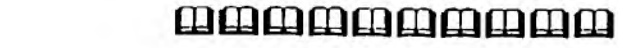
Ana baba kim hakkında düşündü? Ana baba hasta oğulları hakkında düşündü.

هَلْ سَاعَدَ الْأَبَوَانِ ابْنَهُمَا فِي عَمَلِ الْوَاجِبِ ؟

Ana-baba oğullarına ödevin yapımında yardımcı oldu mu?

لَا ، اَلْأَبَوَانِ لَمْ يُسَاعِدَا ابْنَهُمَا فِي عَمَلِ الْوَاجِبِ.

Hayır, ana baba oğullarına ödevin yapımında yardımcı olmadı.

ESMÂU'L-HAMSE İLE İLGİLİ AYETLER

1- تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ وَتَبَّ ط .

(111/MESED, 1). Ebu Leheb'in iki eli kurusun! Ve kurudu!

تَبَّ يَتِبُّ تَبّاً helak etti, zarar etti (Vücudun çift organları müennes olduğu için fiil de müennes)

تَبَّتْ kurusun, mahvolsun anlamında tabirdir. Kinaye olarak helak ve hasarla bedduadır. Çünkü eller tutma ve iş görme aletidir.

2- مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِنْ رِجَالِكُمْ وَلَكِنْ رَسُولَ اللّٰهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ ط وَكَانَ اللّٰـهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا ع .

(33/AHZÂB, 40). Muhammed erkeklerinizden herhangi birinin babası değil, fakat Allah'ın elçisi ve peygamberlerin mührüdür (sonuncusudur). Allah daima her şeyi bilendir.

خَتَمَ يَخْتِمُ خَتْماً bitirdi, mühürledi, damga bastı

خَاتَمَ النَّبِيِّينَ peygamberlerin sonuncusu (kendisiyle peygamberliğin mühürlenmiş ve gelişiyle nübüvvetin tamamlanmış olması kastedilmektedir).

3- ... قَالَتَا لاَ نَسْقِي حَتَّى يُصْدِرَ الرِّعَاءُ وَأَبُونَا شَيْخٌ كَبِيرٌ .

(28/KASAS, 23). ...(Hayvanlarını sulayamayan iki kadın Mûsa'ya:) "Çobanlar geri çekilene (ayrılana) kadar biz sulamayız. Babamız çok yaşlıdır" dediler.

سَقَى يَسْقِي سَقْياً suladı, içirdi

اَلرَّاعِي ج رِعَاءٌ çoban

أَصْدَرَ يُصْدِرُ إِصْدَاراً döndü, döndürdü, geri çekti

شَيْخٌ yaşlı, ihtiyar

4-...وَلاَ يَغْتَبْ بَعْضُكُمْ بَعْضاً ط أَ يُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتاً فَكَرِهْتُمُوهُ ط ...

(49/HUCURÂT, 12).... Bazınız diğerini gıybet etmesin (arkasından çekiştirmesin). Biriniz kardeşinin etini ölü olarak yemeyi sever mi? İşte bunu çirkin gördünüz...

اِغْتَابَ يَغْتَابُ اِغْتِيَاباً gıybet etti, (arkadan atıp tuttu, arkadan gıyaben çekiştirdi)

لاَ يَغْتَبْ arkadan çekiştirmesin (nehyi gâib)

كَرِهَ يَكْرَهُ كَرْهاً çirkin gördü, hoşlanmadı

أَحَبَّ يُحِبُّ sevdi

5- وَاذْكُرْ أَخَا عَادٍ ط إِذْ أَنْذَرَ قَوْمَهُ بِالْأَحْقَافِ ...

(46/AHKÂF, 21). Ad (kavminin)in kardeşi (Hud'u) an. Zira o Ahkaf (bölgesin)deki kavmini uyardı..

أَنْذَرَ يُنْذِرُ إِنْذَاراً uyardı

اَلْحِقْفُ ج أَحْقَافٌ eğri, büğrü, uzun yahut yuvarlak kumlu arazi (Ayette: Âd kavminin oturduğu kumlu bölgenin adı)

6- ثُمَّ أَرْسَلْنَا مُوسَى وَأَخَاهُ هَارُونَ بِآيَاتِنَا وَسُلْطَانٍ مُبِينٍ لا .

(23/MÜ'MİNÛN, 45). Sonra Musa ve kardeşi Harun'u, mucizelerimiz ve apaçık delille gönderdik.

7- هَلْ فِي ذَٰلِكَ قَسَمٌ لِذِي حِجْرٍ ۗ

(89/FECR, 5). Bunlarda bir akıl sahibi için kesinlikle bir yemin var (değil mi?)

قَسَمٌ yemin اَلْحِجْرُ akıl

8- ذُو الْعَرْشِ الْمَجِيدُ ۝ .

(85/BURÛC, 15). Arşın sahibidir; Mecîd (şanı yüce)dir.

اَلْمَجِيدُ çok şerefli, büyük kerem sahibi (Allah'ın isimlerindendir)

9- لِيُنْفِقْ ذُو سَعَةٍ مِنْ سَعَتِهِ ۖ ... سَيَجْعَلُ اللَّهُ بَعْدَ عُسْرٍ يُسْرًا ۧ .

(65/TALAK, 7). Varlık sahibi, (nafakayı) varlığından (varlığına göre) versin... Allah, zorluktan sonra bir kolaylık yaratacaktır.

أَنْفَقَ يُنْفِقُ إِنْفَاقًا harcadı (Bu harcama cümledeki yerine göre, zekat verme, yardımda bulunma sadaka verme manalarını ifade eder.)

سَعَةٌ varlık, bolluk, imkan

10- ... وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ .

(62/CUMA, 4). ... Allah büyük lütuf sahibidir.

11- وَالْحَبُّ ذُو الْعَصْفِ وَالرَّيْحَانُ ۚ .

(55/RAHMÂN, 12). Yapraklı (ya da samanlı) daneler ve hoş kokulu bitkiler (vardır).

اَلْعَصْفُ yaprak, ekin sapı اَلرَّيْحَانُ hoş kokulu rızık اَلْحَبَّةُ ج اَلْحَبُّ tane (cins isim)

12- وَيَبْقَىٰ وَجْهُ رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ ۚ .

وَالْإِكْرَامِ	الْجَلَالِ	ذُو	رَبِّكَ	وَجْهُ	وَيَبْقَىٰ
M a'tuf Atıf h.	Muz. ileyh	Sıfat Muzaf	Muz.ileyh	Fâil Muzâf Mevsûf	Fiil-i Muz.

(55/RAHMÂN, 27). Celal ve ikram sahibi Rabbinin yüzü (zâtı) bâkidir.

بَقَىٰ يَبْقَى بَقَاءً baki oldu, devam etti, fani olmadı

اَلْجَلَالُ azamet, büyüklük

13- تَبَارَكَ اسْمُ رَبِّكَ ذِي الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ .

وَالْإِكْرَامِ	الْجَلَالِ	ذِي	رَبِّكَ	اسْمُ	تَبَارَكَ
Ma'tuf Atıf h.	Muz. ileyh	Sıfat Muzâf	Muz. ileyh Muzâf-muz.ileyh. Mevsûf	Fâil Muzâf	Fiil-i Mâzî

(55/RAHMÂN, 78). Celâl ve ikram sahibi olan Rabbinin ismi yücedir.

تَبَارَكَ mukaddes ve münezzeh oldu, (hissi yahut manevi) hayrı bol oldu, şanı yüce oldu.

14- وَإِنَّ رَبَّكَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَشْكُرُونَ .

(27/NEML, 73). Şüphesiz Rabbin, insanlara lutuf sahibidir. Fakat onların çoğu şükretmezler.

15- ... وَاللَّهُ عَزِيزٌ ذُو انْتِقَامٍ .

(3/ÂL-İ İMRÂN, 4).... Allah Azîzdir (mutlak galib ve güçlüdür), intikam sahibidir.

16- يَتِيمًا ذَا مَقْرَبَةٍ .

(90/BELED, 15). Akrabalık sahibi (yakınlığı olan) bir yetimi...

مَقْرَبَةٌ yakınlık, akrabalık

17- ... إِنَّ رَبَّكَ لَذُو مَغْفِرَةٍ وَذُو عِقَابٍ أَلِيمٍ .

(41/FUSSİLET, 43). ... Doğrusu Rabbin hem mağfiret sahibi ve hem de acı veren bir azabın sahibidir.

18- أَوْ إِطْعَامٌ فِي يَوْمٍ ذِي مَسْغَبَةٍ .

(90/BELED, 14). Veya bir açlık (kıtlık) gününde doyurmaktır (yemek yedirmektir).

مَسْغَبَةٌ açlık إِطْعَامٌ yemek yedirmek, doyurmak

فِي يَوْمٍ ذِي مَسْغَبَةٍ açlıkla geçirilen günde

19- وَفِرْعَوْنَ ذِي الْأَوْتَادِ .

(89/FECR, 10). Ve kazıklar sahibi Firavun'a..

الْوَتِدُ ج الْأَوْتَادُ kazık (kızdığı kimseleri kazıklara bağlayarak işkence ettiği için bu adı almıştır)

20- إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ ذِي قُوَّةٍ عِنْدَ ذِي الْعَرْشِ مَكِينٍ .

(81/TEKVÎR, 19, 20). Şüphesiz O (Kur'an), şerefli, Arş'ın sahibinin yanında güçlü, çok itibarlı bir elçinin sözüdür.

مَكِينٌ çok itibarlı, kadri yüce, yüksek mevki sahibi

21- يَوْمَ يَفِرُّ الْمَرْءُ مِنْ أَخِيهِ * وَأُمِّهِ وَأَبِيهِ * وَصَاحِبَتِهِ وَبَنِيهِ .

(80/ABESE, 34, 35, 36). O gün kişi kardeşinden, anasından, babasından, arkadaşından (karısından) ve oğullarından kaçar.

فَرَّ يَفِرُّ فِرَارًا kaçtı

22- فَاصْبِرْ كَمَا صَبَرَ أُولُوا الْعَزْمِ مِنَ الرُّسُلِ ...

(46/AHKÂF, 35). Peygamberlerden azim sahibi olanların sabrettiği gibi sen de sabret...

كَمَا gibi أُولُوا الْعَزْمِ azim sahibi (büyük peygamberler)

* * * * * * * * * * * *

ALIŞTIRMALAR

1. Aşağıdaki cümleleri tercüme ediniz.

جَاءَ أَبُوهُ.	ذَهَبَ أَبُوهُمَا.	مَاتَ أَبُوهُمْ.
جَاءَ أَبُوهَا.	ذَهَبَ أَبُوهُمَا.	مَاتَ أَبُوهُنَّ.
رَأَيْتُ أَبَاهُ.	سَأَلْتُ أَبَاهُمَا.	شَكَرْتُ أَبَاهُمْ.
رَأَيْتُ أَبَاهَا.	سَأَلْتُ أَبَاهُمَا.	شَكَرْتَ أَبَاهُنَّ.
طَلَبْتُ مِنْ أَبِيهِ.	ذَهَبْتُ إِلَى أَبِيهِمَا.	سَأَلْتُ عَنْ أَبِيهِمْ.
طَلَبْتُ مِنْ أَبِيهَا.	ذَهَبْتُ إِلَى أَبِيهِمَا.	سَأَلْتُ عَنْ أَبِيهِنَّ.
جَاءَ أَبُوكَ.	ذَهَبَ أَبُوكُمَا.	مَاتَ أَبُوكُمْ.
جَاءَ أَبُوكِ.	ذَهَبَ أَبُوكُمَا.	مَاتَ أَبُوكُنَّ.
رَأَيْتُ أَبَاكَ.	سَأَلْتُ أَبَاكُمَا.	شَكَرْتُ أَبَاكُمْ.
رَأَيْتُ أَبَاكِ.	سَأَلْتُ أَبَاكُمَا.	شَكَرْتُ أَبَاكُنَّ.
طَلَبْتُ مِنْ أَبِيكَ	ذَهَبْتُ إِلَى أَبِيكُمَا.	سَأَلْتُ عَنْ أَبِيكُمْ.
طَلَبْتُ مِنْ أَبِيكِ.	ذَهَبْتُ إِلَى أَبِيكُمَا.	سَأَلْتُ عَنْ أَبِيكُنَّ.
جَاءَ أَبِي.	ذَهَبَ أَبِي.	مَاتَ أَبِي.
جَاءَ أَبُونَا.	ذَهَبَ أَبُونَا.	مَاتَ أَبُونَا.
رَأَيْتُ أَبِي.	سَأَلْتُ أَبِي.	شَكَرْتُ أَبِي.
رَأَيْتُ أَبَانَا.	سَأَلْتُ أَبَانَا.	شَكَرْتُ أَبَانَا.
طَلَبْتُ مِنْ أَبِي.	ذَهَبْتُ إِلَى أَبِي.	سَأَلْتُ عَنْ أَبِي.
طَلَبْتُ مِنْ أَبِينَا.	ذَهَبْتُ إِلَى أَبِينَا.	سَأَلْتُ عَنْ أَبِينَا.

2- Aşağıdaki cümleleri Arapça'ya çeviriniz.

1.Baban kardeşini sokakta dövdü.
2. Baban kardeşinden bir kalem aldı.
3. Kayınpederin eşinin babasıdır.
4. Ağzını açma.
5. Kardeşin ilim sahibidir.
6. Hâlit babanla birlikte okula gitsin.
7. Kardeşimle bahçede oturuyoruz.

3. Yukarıda verilen ayetleri defterinize yazıp esmâ-ü hamse ile ilgili kelimelerin altını çiziniz. Meallerine bakarak Arapça'larını yazıncaya kadar çalışınız.

İNNE VE KARDEŞLERİ

(إِنَّ) ve görev bakımından ona benzeyen edatlar isim cümlesi dediğimiz mübtedâ ile haberin önüne gelir, mübtedâ ile haberin adını değiştirirler. Artık mübtedânın adı; (إِنَّ)'nin ismi, haberin adı da (إِنَّ)'nin haberi olarak değişir. Bu edatlar isim cümlesinin başına gelip mübtedâ ve haberin adını ve irabını (harekesini) değiştirdikleri için değiştirenler manasında "en-Nevâsıh" (اَلنَّواسِخ) diye adlandırılırlar.

Fiile benzeyen harfler de denilen bu harfler ve işlevleri şunlardır:

إِنَّ أَنَّ كَأَنَّ لَكِنَّ لَيْتَ لَعَلَّ لاَ

(إِنَّ) ve ona benzeyenler dediğimiz bu edatlar isimlerini mansûb (fetha), haberlerini merfû (damme) yaparlar.

اَلْبَحْرُ هادِئٌ. Deniz sakindir.

إِنَّ الْبَحْرَ هادِئٌ. Gerçekten deniz sâkindir.

اَللّٰهُ غَفُورٌ. Allah çok bağışlayandır.

إِنَّ اللّٰهَ غَفُورٌ. Şüphesiz ki Allah çok bağışlayandır.

Son cümlede إِنَّ edatu nasb, اللّٰهَ (إِنَّ)'nin ismi غَفُورٌ ise (إِنَّ)'nin haberidir.

Sırasıyla bu edatları ve işlevlerini görelim:

إِنَّ: Muhakkak, doğrusu, gerçekten, hakikaten, şüphe yok ki, şüphesiz manalarına gelen tahkik (pekiştirme) edatıdır. Cümle örnekleri:

اَلْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ. Mü'minler kardeştir.

إِنَّ الْمُؤْمِنِينَ إِخْوَةٌ. Şüphe yok ki mü'minler kardeştir.

رِحْلَةُ الْحَجِّ سَهْلَةٌ. Hac yolculuğu kolaydır

إِنَّ رِحْلَةَ الْحَجِّ سَهْلَةٌ. Gerçekten hac yolculuğu kolaydır.

إِنَّ اللّٰهَ واحِدٌ. Şüphe yok ki Allah birdir.

إِنَّ مُحَمَّداً رَسُولٌ. Şüphe yok ki Muhammed (s.a.) peygamberdir.

إِنَّ رَحْمَةَ اللّٰهِ واسِعَةٌ. Şüphe yok ki Allah'ın rahmeti (merhameti) geniştir (boldur).

إِنَّ edatı başta bulunduğunda hemzesi esre olur.

(إِنَّ) nin hemzesinin esre olduğu yerler şunlardır:

a) (إِنَّ) den önce emir fiili veya يَا gibi nidâ (ünlem) edatı bulunduğunda إِنَّ gene başta sayılır:

قَالَ الرَّسُولُ فِي غَارِ حِرَاءَ "لاَ تَحْزَنْ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا".

Peygamber Hira mağarasında (arkadaşı Ebûbekir'e) "Mahzun olma! Muhakkak ki; Allah bizimle beraberdir" dedi.

اِصْبِرْ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا. Sabret. Muhakkak ki Allah bizimle beraberdir.

يَا بُنَيَّ إِنَّ الصَّلاَةَ نُورٌ. Ey oğulcuğum, namaz gerçekten nurdur (ışıktır) .

b)قَوْلُ kelimesinden türeyen (قَالَ–يَقُولُ–قَوْلاً demek, söylemek) kelimelerinden sonra;

قَالَ إِنَّ اللَّهَ وَاحِدٌ. Muhakkak ki Allah birdir dedi.

c)Yemin'den sonra;

وَاللَّهِ[1] إِنَّكَ لَمُجْتَهِدٌ. Vallahi, sen gerçekten çalışkansın.

Not: Başında إِنَّ bulunan isim cümlesinin haberine yeminsiz de (yine gerçekten, hakikaten anlamını veren) te'kîd lâmı gelebilir:

..إِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ. ..Şüphe yok ki sen peygamberlerden (biri)sin (Bakara, 252) .

***İnne ve benzerlerinin <u>haberleri</u>** müfred, cümle ya da şibh-i cümle (zarf ya da câr-mecrûrlu cümlecik) olabilir:

<u>Müfred:</u>

إِنَّ الْبَيْتَ قَدِيمٌ. Gerçekten ev eskidir.

إِنَّهُ وَلَدٌ جَمِيلٌ. Muhakkak ki o güzel bir çocuktur.

إِنَّ هَذَا أَخُو عَلِيٍّ. Muhakkak ki bu Ali'nin kardeşidir.

Not: Sıfat ve isim tamlamaları müfred kabul edilir.

<u>İsim Cümlesi</u>:

إِنَّ خَالِداً أَبُوهُ غَنِيٌّ. Gerçekten Hâlit'in babası zengindir.

<u>Fiil Cümlesi:</u>

إِنَّ الْمُسْلِمِينَ يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ. Gerçekten müslümanlar Allah'a inanırlar.

إِنَّ جِبْرِيلَ قَدْ نَزَلَ بِأَمْرِ اللَّهِ إِلَى الْأَرْضِ.

Muhakkak ki Cibril (a.s.) Allah'ın emri ile yeryüzüne inmiştir.

<u>Sibh-i Cümle (Zarf):</u>

إِنَّ الْغَيْبَ عِنْدَ اللَّهِ. Muhakkak ki gayb Allah'ın katındadır (yanındadır).

---

[1] Yemin vâvını diğerlerinden ayıran özellik kelimenin sonunu esre yapmasıdır.

إِنَّ خَلْفَ الْبَيْتِ سَيَّارَةً. Gerçekten evin arkasında araba var[1].

إِنَّ قَلْبَ الْمُؤْمِنِ بَيْنَ إِصْبَعَيْنِ مِنْ أَصَابِعِ الرَّحْمٰنِ.

Mü'minin kalbi Rahmân'ın parmaklarından iki parmak arasındadır (Müteşâbih nas).

Şibh-i Cümle (Câr-Mecrûr):

إِنَّ الْفَوْزَ الْكَبِيرَ فِي الْآخِرَةِ. Muhakkak ki büyük kurtuluş ahirettedir.

إِنَّ اللّٰهَ مَعَ الصَّابِرِينَ. Muhakkak ki Allah sabredenlerle beraberdir (Bakara, 153).

إِنَّ اللّٰهَ فِي قُلُوبِ عِبَادِهِ الْمُخْلِصِينَ. Allah ihlaslı kullarının kalbindedir.

*(إِنَّ) ile başlayan isim cümlelerinin kısımlarında da mübtedâ ile haberde olduğu gibi takdim ve tehir bulunabilir:

إِنَّ إِلَيْنَا إِيَابَهُمْ ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا حِسَابَهُمْ.

Şüphesiz onların dönüşleri (ancak) bizedir sonra onların hesabları da bize aittir (Gâşiye, 25, 26).

إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا. Muhakkak ki zorlukla beraber kolaylık vardır (İnşirah, 5).

(إِنَّ)'nin ismi (إِنَّ)'nin haberi

*Cümlenin kısımları yer değiştirince habere gelecek meftuh te'kîd lâmı ismin başına gelir:

إِنَّ فِي هٰذَا لَبَلَاغًا. Muhakkak ki bunda bir tebliğ var (Enbiya, 106).

Arada fasıl zamiri bulunduğunda lâm onun başına gelir:

إِنَّ هٰذَا لَهُوَ الْقَصَصُ الْحَقُّ. Gerçekten bu elbette ki doğru haberlerdir (Âl-i İmran, 62).

أَنَّ: de anlam bakımından إِنَّ gibi tahkik (pekiştirme) harfidir. ..ki, ..dığını, ...eceğini, ...olduğu gibi manalarına gelir. Masdar manasını da ifâde eder. إِنَّ başta, أَنَّ cümlenin ortasında gelir. (أَنَّ) cümle başında kullanılmaz. Fiil cümlelerinde mef'ûl durumundaki yan cümleciklerin başında bağlaç olarak kullanılır:

تَنَامُ التِّلْمِيذَةُ مُبَكِّرَةً. Kız öğrenci erken uyur.

أَ لَا تَعْلَمُ أَنَّ التِّلْمِيذَةَ تَنَامُ مُبَكِّرَةً. Öğrencinin erken uyuduğunu bilmiyor musun?

عَلِمْتُ أَنَّ الْإِمْتِحَانَ قَرِيبٌ. İmtihanın yakın olduğunu öğrendim.

---

[1] Başa (إِنَّ) gelsin ya da gelmesin harf-i cer ya da zarfla başlayan cümlelerin haber mukaddem olduğunu hatırlayınız. Burada da (إِنَّ)'nin haberi başa gelmiş, ismi ise sona gelmiştir ve (سَيَّارَةً) kelimesi (إِنَّ)'nin muahhar (sonraya kalan) ismi olarak mansûbdur.

عَلِمْتُ أَنَّ الْحَجَّ مُطَهِّرٌ لِلنَّفْسِ. Haccın kişi için temizleyici olduğunu bildim (anladım).

أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّداً رَسُولُ اللّٰهِ.

Muhammed'in Allah'ın Rasûlü olduğuna şahitlik ederim[1].

هَلْ فَهِمْتُمْ أَنَّ هَذَا الْكِتَابَ هُدىً لِلنَّاسِ؟

Bu kitabın insanlar için bir hidayet (yol gösterici) olduğunu anladınız mı?

*أَنَّ isim ve haberiyle birlikte isim cümlesi olarak mefulun bih, fâil, naib-i fâil olabilir. Kendisinden önce bu durumları belirleyen bir fiil gelir:

Mef'ûlün bih:

عَلِمْتُ أَنَّ الْبَحْرَ هَادِئٌ. Denizin hakikaten sâkin olduğunu bildim.

عَلِمْتُ أَنَّ فِي حَقِيبَتِهِ كِتَابَيْنِ. Çantasında iki kitap olduğunu bildim.

أَدْرَكْتُ أَنَّ رَحْمَةَ اللّٰهِ وَاسِعَةٌ. Allah'ın rahmetinin geniş olduğunu idrak ettim.

عَلِمْتَ أَنَّ عَلِياً مَرِيضٌ. Ali'nin hasta olduğunu bildin (öğrendin).

Mef'ûlün bih: Mahallen mansûb

Fâil:

يَسُرُّنِي أَنَّكُمْ نَاجِحُونَ فِي الْإِمْتِحَانِ. İmtihanda başarılı olmanız beni sevindirir.

Fâil: mahallen merfû

Nâib-i Fâil:

سُمِعَ أَنَّ خَالِداً فَازَ فِي السِّبَاقِ. Halit'in yarışta kazandığı duyuldu.

Nâib-i Fâil: Mahallen merfû

* (أَنَّ) nin başına (لِ) getirilmesiyle yapılan (لِأَنَّ) edatı "çünkü, ...dığı için" irab bakımından (إِنَّ) ve kardeşleri gibidir:

اِبْتَسَمَ مُحَمَّدٌ لِأَنَّ السَّيَّارَةَ حَضَرَتْ.

Muhammed gülümsedi çünkü araba geldi.
(Araba geldiği için Muhammed gülümsedi)

أَعَدَّتْ زَيْنَبُ الْغَدَاءَ لِأَنَّ وَالِدَتَهَا مَشْغُولَةٌ.

Öğle yemeğini Zeyneb hazırladı çünkü annesi meşgul (dür).
(Annesi meşgul olduğu için öğle yemeğini Zeynep hazırladı)

ذَهَبَتْ فَاطِمَةُ إِلَى الْمَكْتَبَةِ لِأَنَّ الْمُدَرِّسَةَ غَائِبَةٌ.

Fâtıma kütüphaneye gitti çünkü öğretmen yok(tur).
(Öğretmen olmadığı için Fâtıma kütüphaneye gitti)

---

1 (شَهِدَ –) şahit oldu, şahitlik etti

كَأَنَّ: gibi, sanki, güya, ..yor gibi, mış gibi, ..casına. ...ecek gibi, ..a benzer manalarına gelir. Mübtedâ'nın habere benzediğini anlatır. Örnekler:

اَلْكَعْبَةُ قَلْبُ الْعالَمِ الْإِسْلاَمِيِّ. Kâbe İslâm âleminin kalbidir.

كَأَنَّ الْكَعْبَةَ قَلْبُ الْعالَمِ الْإِسْلاَمِيِّ. Sanki Kâbe İslâm âleminin kalbidir. (veya; Kâbe İslâm âleminin kalbi gibidir).

مَلاَبِسُ الْإِحْرامِ أَزْهارٌ بَيْضاءُ. İhram elbiseleri beyaz çiçeklerdir.

كَأَنَّ مَلاَبِسَ الْإِحْرامِ أَزْهارٌ بَيْضاءُ Sanki ihram elbiseleri beyaz çiçeklerdir. (veya; İhram elbiseleri beyaz çiçekler gibidir)

كَأَنَّ الْكِتابَ أُسْتاذٌ. Kitap hoca gibidir.

كَأَنَّ الْكِتابَ صَدِيقٌ مُخْلِصٌ. Kitap samimi bir dost gibidir.

كَأَنَّ الْقَمَرَ مِصْباحٌ. Ay sanki lâmba gibidir.

لَكِنَّ:..ama, fakat, lâkin, ancak, ne var ki, şu kadar var ki, manalarına gelir.
İstidrâke delâlet eder. İstidrâk; söylenen sözden muhâtabın zihninde doğacak yanlış anlamayı önlemektir. Daha ziyade cümle ortasında olur. Fiillerin önünde (لَكِنْ) şeklinde sonu cezimli gelir. Örnekler:

اَلْبَيْتُ جَدِيدٌ لَكِنَّ الْحَيَّ مُزْعِجٌ[1]. Ev yenidir fakat mahalle rahatsız edicidir.

اَلْبَيْتُ جَدِيدٌ لَكِنَّ الْأَثاثَ[2] قَدِيمٌ. Ev yenidir, fakat mobilyalar eskidir.

اَلْحَدِيقَةُ واسِعَةٌ لَكِنَّ أَشْجارَهَا قَلِيلَةٌ. Bahçe geniştir, fakat ağaçları azdır.

وَقَفْتُ فِي الصَّفِّ طَوِيلاً وَلَكِنْ لَمْ يَحْضُرِ الْمُدَرِّسُ.

Sınıfta uzun (süre) durdum fakat öğretmen gelmedi.

لَيْتَ: keşke, ne olaydı, ne olurdu manalarına gelir. Temennî bildirir.

اَلْجَوُّ مُعْتَدِلٌ الْيَوْمَ. Bu gün hava mu'tedildir (ılımandır) .

لَيْتَ الْجَوَّ مُعْتَدِلٌ الْيَوْمَ. Keşke bugün hava mu'tedil (ılıman) olsa.

لَيْتَ الْخَبَرَ صَحِيحٌ. Keşke haber doğru olsaydı.

---

1 (أَزْعَجَ يُزْعِجُ إِزْعاجاً) rahatsız etti (مُزْعِجٌ) rahatsız edici, rahatsız eden

2 (اَلْأَثاثُ) ev eşyası, mobilya

لَيْتَ الْفَاكِهَةَ نَاضِجَةٌ[1]. Keşke meyve olgun olsaydı.

أَتَمَنَّى أَنْ تَحْضُرَ السَّيَّارَةُ الْيَوْمَ. Arabanın bugün gelmesini temenni ediyorum.

لَيْتَ السَّيَّارَةَ تَحْضُرُ الْيَوْمَ. Keşke araba bugün gelse.

* لَيْتَ'nin başına ünlem edatı olan يَا eklenirse üzüntü, pişmanlık manası meydana gelir. Olmuş bitmiş şeyler ve mümkün olmayacak arzular için "keşke şöyle olsaydı" "keşke şöyle yapmasaydım" vb. ifadeleri belirtmede kullanılır.

يَا لَيْتَ أَبَاهُ لَمْ يَضْرِبْهُ. Keşke babası onu dövmeseydi.

لَيْتَنَا keşke biz ... لَيْتَهُ keşke o...

لَيْتَنِي keşke ben...

لَعَلَّ: belki, ola ki, ihtimal ki, umulur ki, ..bilir manalarına gelir. Tereccî (umma) bildirir.

اَلْمُسَافِرَتَانِ تَعُودَانِ إِلَى أَهْلِهِمَا. İki yolcu ailelerine dönüyor.

لَعَلَّ الْمُسَافِرَتَيْنِ تَعُودَانِ إِلَى أَهْلِهِمَا. Belki iki yolcu ailelerine döner.

لَعَلَّ الْكِتَابَ رَخِيصٌ. Umulur ki kitap ucuzdur.

لَعَلَّ الْمَرِيضَ نَائِمٌ. Belki hasta uyuyordur.

لَعَلَّ الْمُسَافِرِينَ قَادِمُونَ الْآنَ. Belki yolcular şimdi gelmektedir.

اِذْهَبْ إِلَى الْمُسْتَشْفَى فَلَعَلَّ الطَّبِيبَ يَفْحَصُ لَكَ هُنَاكَ جِسْمَكَ.

Hastaneye git, belki doktor senin bedenini orada muayene eder.

اِذْهَبْ إِلَى الْمَعْمَلِ فَلَعَلَّ الْمُعَلِّمَ يَشْرَحُ لَكَ هُنَاكَ دَرْسَكَ.

Labrotuvara git, umulur ki, öğretmen sana orada dersini açıklar.

لَيْتَ ve لَعَلَّ nin manaları birbirine yakındır. لَيْتَ vukuu güç olan şeyde لَعَلَّ ise daha çok vukuu kolay ve mümkün olan şeyde kullanılır.

(إِنَّ) ve kardeşlerinin diğer özellikleri:

*(إِنَّ - أَنَّ - كَأَنَّ - لَكِنَّ) mütekellim yâ'sı ile birleştiklerinde nûnu'l-vikâye alabilirler de almayabilirler de;

(إِنَّنِي - إِنِّي) (أَنَّنِي - أَنِّي) (كَأَنَّنِي - كَأَنِّي) (لَكِنَّنِي - لَكِنِّي)

لَيْتَ ve لَعَلَّ ise nûnu'l-vikâye alırlar: لَيْتَنِي ve لَعَلَّنِي

[1] (نَاضِجَةٌ) olgun

*Muttasıl zamirler inne ve kardeşlerinden biriyle birleşince onların ismi olarak (mahallen) mansûb olurlar:

إِنَّهُ أَنَّهَا كَأَنَّكَ لَكِنَّكَ لَيْتَنِي لَعَلَّنَا

إِنَّ الشَّجَرَةَ بَعِيدَةٌ. Ağaç uzaktır.

إِنَّهَا بَعِيدَةٌ. Gerçekten o uzaktır.

إِنَّهُمْ لَعَنُوهُ. Gerçekten onlar onu lanetlediler.

كَأَنَّهُ نَسِيَ. Sanki o unuttu.

اَلْقَمِيصُ رَخِيصٌ لَكِنَّهُ جَمِيلٌ. Gömlek ucuzdur fakat güzeldir.

...إِنِّي ذَاهِبٌ إِلَى رَبِّي... ...Gerçekten ben Rabbime gidiyorum... (Saffat, 99)

إِنَّهُ مِنْ سُلَيْمَانَ وَ إِنَّهُ بِاسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ.

(Belkıs'a gönderilen) o (mektup) Süleyman'dandır ve o Rahmân Rahîm Allah'ın adıyla (başlamakta)dır. (Neml, 30) .

مَا سَمِعَ الْكَافِرُونَ قَوْلَ الرَّسُولِ وَقَالُوا لَهُ إِنَّكَ فَقِيرٌ وَ نَحْنُ أَغْنِيَاءُ.

Kâfirler Peygamber'in sözünü duymadılar (duymazlıktan geldiler) ve ona "Sen fakirsin biz zenginiz dediler.

قَالَ إِنِّي عَبْدُ اللَّهِ وَ إِنَّهُ جَعَلَنِي نَبِيًّا.

"Muhakkak ki ben Allah'ın kuluyum ve O beni bir peygamber yaptı" dedi.

إِنَّ ve Kardeşlerinin etkisiz olması:

إِنَّ ve benzerlerinin sonuna مَا harfi geldiğinde ismini nasb haberini ref etmez. Tekrar mübtedâ ve haber gibi okunur. إِنَّ nin sonuna مَا gelince إِنَّمَا ya da ortada gelince (أَنَّمَا) (ancak, yalnız) olur ve artık hasr (sınırlandırma) edatı olur.

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ. Müminler ancak kardeştir (Hucurat, 10).

إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ. Ameller ancak niyetlerledir (niyetlere göredir)(Hadis) .

*Bu edatlar isim cümlesine gelirken, sonlarına (مَا) gelince fiil cümlesinin başına da gelirler:

إِنَّمَا أَشْكُو..[1] Ben ancak ...şikayet ederim (Yusuf, 86) .

كَأَنَّمَا يَقُولُ.. Sanki (şöyle) der gibiydi...

---

208 (شَكَا يَشْكُو) şikayet etti

(إِنْ) ve (أَنْ) tahfif de edilebilirler. Tahfif olması demek aynı manayı taşıdığı halde sonlarının şedde yerine sükun (cezimli) olması demektir. Dolayısıyla bu halde fiillerin önüne gelirler ve o cümle artık fiil cümlesi değil, isim cümlesi olur.

*Muhaffef (tahfif edilmiş) (إِنْ) in haberinde fethalı bir lâm bulunur, buna ayırıcı lâm (اَللَّامُ الْفَارِقَة) denir.

وَ إِنْ نَظُنُّكَ لَمِنَ الْكَاذِبِينَ. Biz seni gerçekten yalancılardan zannediyoruz (Şuarâ, 186).

وَ إِنْ وَجَدْنَا أَكْثَرَهُمْ لَفَاسِقِينَ. Muhakkak ki onların çoğunu fâsık bulduk (A'râf, 102).

Muhaffef (أَنْ) in haberi (لَيْسَ) (değil) ve (عَسَى) (belki umulur ki) gibi tam çekimi olmayan fiillerden olmadığı zaman şu harflerden biriyle başlamalıdır:

(لَمْ – لَنْ – لاَ – قَدْ – سَوْفَ – سَ)

Böylelikle onun (أَنَّ) den tahfif edilmiş (أَنْ) olduğu anlaşılır:

..وَ نَعْلَمَ أَنْ قَدْ صَدَقْتَنَا.

Ve senin bize hakikaten doğruyu söylediğini bilelim[1] (Mâide, 113).

أَ يَحْسَبُ الْإِنْسَانُ أَنْ لَنْ نَجْمَعَ عِظَامَهُ ؕ.

İnsan zanneder mi ki gerçekten onun kemiklerini asla toplamayacağız (biraraya getirmeyeceğiz) ? (Kıyame, 3)

لاَ (en-Nâfiye Li'l Cinsi): (hiç bir, hiç). لاَ olumsuzluk edatını takip eden belirsiz haldeki mansûb isim bu ismin ait olduğu grubun toptan yokluğunu gösterir. Bu durumda ona "Lâ en-Nâfiye li'l-cinsi" denir. İrab bakımından إِنَّ nin gördüğü işi görür, yani ismi nasbeder, haberi ref eder, merfû bırakır.

لاَ nın nâfiye olması için; a) لاَ nın hem ismi hem haberi nekre olmalıdır. b)İsmi لاَ ya bitişik olmalıdır. c) لاَ dan önce harf-i cer gelmemelidir.

لاَ كَاذِبَ مَحْبُوبٌ. Sevilen yalancı yoktur. (Hiçbir yalancı sevilmez)

---

[1] Nasbeden (أَنْ) den dolayı atıfla üstün olan (نَعْلَمَ) fiilinin yer aldığı ayetin tamamı şöyledir: (قَالُوا نُرِيدُ أَنْ نَأْكُلَ مِنْهَا وَتَطْمَئِنَّ قُلُوبُنَا وَنَعْلَمَ أَنْ قَدْ صَدَقْتَنَا وَنَكُونَ عَلَيْهَا مِنَ الشَّاهِدِينَ)(Onlar "Ondan yiyelim, kalplerimiz mutmain olsun, bize doğru söylediğini (kesin olarak) bilelim ve ona gözleriyle görmüş şahitler olalım istiyoruz" demişlerdi.)

* لاَ nın ismi tek kelime olursa nasb üzere mebnî olur. En yaygın kullanım şekli budur:

لاَ نَائِمَ بَيْنَكُمْ. Aranızda uyuyan hiçbir kimse yoktur.

لاَ رَجُلَ فِي الْمَدِينَةِ. Şehirde hiç adam yok.

لاَ مَانِعَ لَنَا. Hiçbir engelimiz yok.

لاَ أَخَ لِي. Hiç kardeşim yok.

لاَ نَجَاحَ بِدُونِ جُهْدٍ وَ تَعَبٍ. Gayret ve yorgunluk olmaksızın başarı yoktur.

لاَ nın ismi muzâf veya şibh-i muzâf (muzâfa benzeyen) olursa yine mansûb olur.

لاَ فَاعِلَ خَيْرٍ نَادِمٌ. İyilik işleyen hiçbir kimse pişman olmaz.

*Cinsini nefyeden lâ'nın haberi mahzuf olabilir:

لاَ حَوْلَ وَ لاَ قُوَّةَ إِلاَّ بِاللّٰهِ. Allah'tan başka hiçbir güç ve kuvvet yoktur.

*Grub olumsuzu olarak kullanılan لاَ sık sık (إِلاَّ) ile birlikte kullanılır:

لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ. Allah'tan başka ilah yoktur.

*Bir önceki sayfada belirtildiği gibi, لاَ harfinin başında cer harfinin bulunması, isim ve haberinin nekre olmaması, ismi ile kendisi arasına başka bir kelimenin girmesi durumunda nasbetmeyip sadece olumsuzluk ifade eder:

... مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ يَوْمٌ لاَ بَيْعٌ فِيهِ وَ لاَ خُلَّةٌ وَلاَ شَفَاعَةٌ .

...kendisinde ne alışveriş ne dostluk ne de şefaat bulunmayan bir gün gelmeden önce...(Bakara, 254)

يُجَاهِدُ الْمُسْلِمُ بِلاَ خَوْفٍ. Müslüman korkusuzca savaşır.

Genel Cümle Örnekleri:

1- اَلْقِرَاءَةُ مُفِيدَةٌ — إِنَّ الْقِرَاءَةَ مُفِيدَةٌ — لاَ شَكَّ أَنَّ الْقِرَاءَةَ مُفِيدَةٌ .

2- اَلدَّرْسُ سَهْلٌ — إِنَّ الدَّرْسَ سَهْلٌ — لاَ شَكَّ أَنَّ الدَّرْسَ سَهْلٌ.

3- اَلطَّرِيقُ طَوِيلَةٌ — إِنَّ الطَّرِيقَ طَوِيلَةٌ — لاَ شَكَّ أَنَّ الطَّرِيقَ طَوِيلَةٌ.

4- حَضَرَ الْمُدَرِّسُونَ فِي الصَّبَاحِ الْبَاكِرِ- أَلاَ تَعْلَمُ أَنَّ الْمُدَرِّسِينَ يَحْضُرُونَ فِي الصَّبَاحِ الْبَاكِرِ؟

5- يَذْهَبُ الْوَلَدَانِ إِلَى الْحَدِيقَةِ فِي الْعَصْرِ — أَ لاَ تَعْلَمُ أَنَّ الْوَلَدَيْنِ يَذْهَبَانِ إِلَى الْحَدِيقَةِ فِي الْعَصْرِ؟

6- تَأْكُلُ الْبِنْتَانِ الْفَطُورَ وَحْدَهُمَا — أَ لاَ تَعْلَمُ أَنَّ الْبِنْتَيْنِ تَأْكُلاَنِ الْفَطُورَ وَحْدَهُمَا ؟

7- إِنَّ اللّٰهَ خَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ فِي الْأَرْضِ وَ قَالَ إِنِّي جَعَلْتُ لَكُمُ الْأَرْضَ مَسْجِداً .

8- إِنَّ الرَّسُولَ دَخَلَ الْمَدِينَةَ – إِنَّهُ دَخَلَ الْمَدِينَةَ – إِنَّ اللّٰهَ خَلَقَ الْأَرْضَ – إِنَّهُ خَلَقَ الْأَرْضَ – إِنَّ أَحْمَدَ فِي الْمَسْجِدِ – إِنَّهُ فِي الْمَسْجِدِ .

9- إِنَّ اللّٰهَ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَ فِي ذٰلِكَ آيَةٌ لِلْمُؤْمِنِينَ – إِنَّ الشَّيْطَانَ عَدُوٌّ لِآدَمَ وَ زَوْجَتِهِ – إِنَّ هٰذَا أَمْرُ رَسُولِ اللّٰهِ

10- إِنَّ الْفُقَرَاءَ الصَّالِحِينَ قَدْ ذَهَبُوا إِلَى بَيْتِ الرَّسُولِ . هٰذِهِ السَّيَّارَةُ رَخِيصَةٌ لٰكِنْ جَمِيلَةٌ.

11- إِنَّ كُلَّ دَفْتَرٍ يَحْتَاجُ إِلَى فَحْصٍ طَوِيلٍ – إِنَّ كُلَّ عَامِلٍ يَحْتَاجُ إِلَى إِجَازَةٍ طَوِيلَةٍ – إِنَّ كُلَّ عَامِلٍ يَحْتَاجُ إِلَى تَجْرِبَةٍ طَوِيلَةٍ – إِنَّ كُلَّ مَسْرَحِيَّةٍ تَحْتَاجُ إِلَى تَجْرِبَةٍ طَوِيلَةٍ – إِنَّ كُلَّ مَسْأَلَةٍ تَحْتَاجُ إِلَى حَلٍّ طَوِيلٍ – إِنَّ كُلَّ دَرْسٍ يَحْتَاجُ إِلَى دِرَاسَةٍ طَوِيلَةٍ – إِنَّ كُلَّ وَاجِبٍ يَحْتَاجُ إِلَى حِفْظٍ طَوِيلٍ .

12- نُرِيدُ أَنْ نَلْعَبَ الْكُرَةَ وَلٰكِنَّ الْمَطَرَ الْكَثِيرَ لاَ يُسَاعِدُنَا – نُرِيدُ أَنْ نَسْبَحَ فِي النَّهْرِ وَلٰكِنَّ الطَّقْسَ الْبَارِدَ لاَ يُسَاعِدُنَا .

13- إِنَّ الْبَحْرَ هَادِئٌ – لَبِسْتُ مَلاَبِسِي الْخَفِيفَةَ لِأَنَّ الْحَرَّ شَدِيدٌ – لَيْتَ الْأُسْتَاذَ يَتَأَخَّرُ – أَتَمَنَّى أَنْ يَتَأَخَّرَ الْأُسْتَاذُ – لَيْتَ السَّيَّارَةَ تَحْضُرُ الْيَوْمَ.

14- فِي الطَّرِيقِ رَجُلٌ – إِنَّ فِي الطَّرِيقِ رَجُلاً – إِنَّ فِي الْمَدْرَسَةِ مُدِيرَيْنِ. الْمُدَرِّسَانِ مَوْجُودَانِ – لَعَلَّ الْمُدَرِّسَيْنِ مَوْجُودَانِ .

15- اَلتِّلْمِيذَتَانِ مَرِيضَتَانِ – كَأَنَّ التِّلْمِيذَتَيْنِ مَرِيضَتَانِ – اَلْبَابُ كَبِيرٌ – لَيْتَ الْبَابَ كَبِيرٌ – رَكِبَ خَالِدٌ الطَّائِرَةَ لِأَنَّ الْحَافِلَةَ مُتَأَخِّرَةٌ – رَجَعْتُ إِلَى الْبَيْتِ مُبَكِّراً لِأَنَّ أَخِي قَادِمٌ الْيَوْمَ .

16- اَلْبِنْتُ مُؤَدَّبَةٌ- عَلِمْتُ أَنَّ الْبِنْتَ مُؤَدَّبَةٌ – اَلْمُسَافِرُونَ قَادِمُونَ – كَأَنَّ الْمُسَافِرِينَ قَادِمُونَ – اَلْعَامِلاَتُ مَوْجُودَاتٌ وَ لٰكِنَّ الْعُمَّالَ غَائِبُونَ .

17- لاَ فَرْقَ بَيْنَ رَجُلٍ وَ امْرَأَةٍ –لاَ فَرْقَ بَيْنَ قَرِيبٍ وَ بَعِيدٍ –لاَ فَرْقَ بَيْنَ جَدِيدٍ وَ قَدِيمٍ .

Tercüme:

1- Okuma faydalıdır. Muhakkak ki okumak faydalıdır. Okumanın faydalı olduğunda şüphe yoktur.

2- Ders kolaydır. Muhakkak ki ders kolaydır. Dersin kolay olduğunda şüphe yoktur.

3- Yol uzundur. Gerçekten yol uzundur. Yolun uzun olduğunda şüphe yoktur.

4- Öğretmenler sabah erkenden geldiler. Öğretmenlerin sabah erken geldiklerini bilmiyor musun?

5- İki çocuk ikindide bahçeye gidiyor. İki çocuğun ikindide bahçeye gittiklerini bilmiyor musun?
6- İki kız kahvaltıyı tek başlarına yapıyorlar. İki kızın kavaltıyı tek başlarına yaptıklarını bilmiyor musun?
7- Muhakkak ki, yeryüzündeki herşeyi Allah yarattı ve "Yeryüzünü size mescid kıldım" dedi.
8- Gerçekten Peygamber şehre girdi. Muhakkak ki o şehre girdi. Muhakkak ki Allah yeryüzünü yarattı. Muhakkak ki O yeryüzünü yarattı. Gerçekten Ahmet mesciddedir. Muhakkak ki o mesciddedir.
9- Muhakkak ki Allah göklerin ve yerin Rabbidir ve bunda mü'minler için bir ayet vardır. Muhakkak ki şeytan Adem ve eşine düşmandır. Muhakkak ki bu Allah Rasûlü'nün emridir.
10- Muhakkak ki sâlih olan fakirler peygamber'in evine gittiler. Bu araba ucuzdur fakat güzeldir.
11- Muhakkak ki her defterin uzun bir kontrole ihtiyacı var. Muhakkak ki her işçinin uzun bir tatile ihtiyacı var. Muhakkak ki her işçinin uzun (müddet) bir tecrübeye ihtiyacı var. Muhakkak ki her tiyatronun uzun uzun bir tecrübeye ihtiyacı var. Gerçekten her meselenin (sorunun) uzun bir çözüme ihtiyacı var. Gerçekten her dersin uzun bir eğitime ihtiyacı var. Her ödevin uzun bir ezbere ihtiyacı var.
12- Top oynamak istiyoruz fakat çok yağmur bize müsaade etmiyor. Nehirde yüzmek istiyoruz fakat soğuk hava bize müsaade (yardım) etmiyor.
13- Deniz sakindir. Hafif (ince) elbiselerimi giydim, çünkü sıcak şiddetlidir. Keşke hoca geç kalsa. Keşke araba bugün gelse.
14- Yolda bir adam var. Gerçekten yolda bir adam var. Hakikaten okulda iki müdür var. İki öğretmen mevcuttur (vardır). Umulur ki (belki de) iki öğretmen mevcuttur.
15- İki öğrenci hastadır. İki öğrenci hasta gibidir. Kapı büyüktür. Keşke kapı büyük olsa. Hâlit uçağa bindi, çünkü otobüs gecikmiştir (gecikti, geç kaldı). Eve erken döndüm. Çünkü kardeşim bugün geliyor.
16- Kız edeblidir. Kızın edebli olduğunu bildim. Yolcular gelmektedir. Sanki yolcular gelmektedirler. Kadın işçiler mevcuttur. Fakat erkek işçiler yoktur.
17- Kadın ve erkek arasında fark yoktur. Yakın ve uzak arasında fark yoktur. Yeni ve eski arasında fark yoktur.

****

İNNE VE KARDEŞLERİ İLE İLGİLİ AYETLER

1- إِنَّ الْأَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ ۚ .

(82/İNFİTÂR, 13). Kuşkusuz iyiler Naim (cennetinde nimet) içindedirler.

اَلْبَرُّ ج اَلْأَبْرَارُ çok itaatkar olanlar, iyiler نَعِيمٌ çok nimet, rahat yaşayış, bolluk, refah

2- وَإِنَّ الْفُجَّارَ لَفِي جَحِيمٍ ۚ .

(82/İNFİTÂR, 14). Ve şüphesiz fâcirler (kötüler) de cehennemdedirler.

اَلْفَاجِرُ ج اَلْفُجَّارُ günah işleyen, günahlara dalan, haktan dönen, küfür ve inkar eden

3- إِذْ قَالَتِ الْمَلآئِكَةُ يَا مَرْيَمُ إِنَّ اللّهَ يُبَشِّرُكِ بِكَلِمَةٍ مِّنْهُ اسْمُهُ الْمَسِيحُ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ وَجِيهًا فِي الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ وَمِنَ الْمُقَرَّبِينَ .

(3/ÂL-İ İMRÂN, 45). Melekler demişti ki: «Ey Meryem! Doğrusu Allah seni, Kendinden bir kelimeyle müjdeliyor. Dünyada da ahirette de itibarlı ve (Allah'a) yakın kılınanlardan olarak onun ismi Meryem oğlu İsa Mesih'tir ».

بَشَّرَ يُبَشِّرُ تَبْشِيراً müjdeledi الْوَجِيهُ şerefli, itibarlı, yüzde

كَلِمَةٌ kelâm, söz/ilâhî hüküm/ Allah Teâlâ'nın (كُنْ)(ol) emriyle veya buna benzer bir kelime ile vasıtasız (doğrudan doğruya sebepleri araya koymaksızın) yarattığı mahluk. Bu lafız, bu mana ile İsâ (a.s.)a ıtlak edilmiştir.

4- لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنسَانَ فِي كَبَدٍ .

(90/BELED, 4). Biz insanı gerçekten bir sıkıntı (zorluk ve meşakkat) içinde yarattık.

كَبَدٌ acı, meşakkat, yanma

(Ayette: İnsanın beşikten mezara kadar yorgunluklar, sıkıntılar içerisinde yoğrulup, bütün meşakkatlere ömür boyu göğüs gerecek bir fıtratta yaratıldığından bahsedilmektedir.)

5- ... وَمَا كَفَرَ سُلَيْمَانُ وَلَكِنَّ الشَّيَاطِينَ كَفَرُوا يُعَلِّمُونَ النَّاسَ السِّحْرَ ...وَمَا يُعَلِّمَانِ مِنْ أَحَدٍ حَتَّى يَقُولاَ إِنَّمَا نَحْنُ فِتْنَةٌ فَلاَ تَكْفُرْ ...

(2/BAKARA, 102). ... Süleyman (büyü yapıp) kâfir olmadı. Fakat insanlara (Hârut ile Mârut isimli iki meleğe indirilen) sihri öğreterek şeytanlar kâfir oldular.... (Halbuki o iki melek herkese): Biz ancak imtihan (için gönderildik, sakın yanlış inanıp da) kâfir olma" demedikçe hiç kimseye (sihir ilmini) öğretmezler(di)....

6- إِنَّ بَطْشَ رَبِّكَ لَشَدِيدٌ .

(85/BURÛC, 12). Doğrusu Rabbinin yakalaması çok şiddetlidir.

اَلْبَطْشَةُ kıskıvrak yakaladı, sıkıca tuttu

7- فَلَمْ تَقْتُلُوهُمْ وَلَكِنَّ اللّهَ قَتَلَهُمْ وَمَا رَمَيْتَ إِذْ رَمَيْتَ وَلَكِنَّ اللّهَ رَمَى ...

(8/ENFÂL, 17). Onları siz öldürmediniz, fakat Allah onları öldürdü. Attığın zaman da sen atmadın, fakat Allah attı...

رَمَى يَرْمِي رَمْياً attı

8- ... إِنَّ الصَّلاَةَ تَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ ...

(29/ANKEBÛT, 45). ... Doğrusu namaz edebsizlikten ve kötülükten alıkoyar...

نَهَى يَنْهَى نَهْياً yasakladı (Namazın kötülükleri yasaklaması ise kötülüklerden el çektirmesidir).

اَلْمُنْكَرُ kötülük اَلْفَحْشَاءُ (çok çirkin ve yüz kızartıcı) günah, edepsizlik

9- وَإِنَّكَ لَعَلَى خُلُقٍ عَظِيمٍ .

(68/KALEM, 4). Doğrusu sen büyük bir ahlak üzerindesin.

10- إِنَّا خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ نُطْفَةٍ أَمْشَاجٍ ... ق

(76/İNSÂN, 2). Gerçek şu ki Biz insanı katışık bir nutfeden yarattık...

أَلْمَشَجُ ج أَمْشَاجٌ katışık, karışık مِنْ نُطْفَةٍ أَمْشَاجٍ erlik suyu ile dişilik suyunun birbirine katıştığı meni

11- كَلَّا إِنَّ الْإِنْسَانَ لَيَطْغَى لا .

(96/ALAK, 6). Hayır! Doğrusu insan azgınlık eder.

كَلَّا hayır manasında olup kendisiyle menetme veya sakındırma yahut, çirkin gösterme murad edilir. Bazen de bununla kendisinden sonra geleni ispat ve onun hakikat olduğunu tenbih ve ihtar edilir.

طَغَى يَطْغَى taştı, haddi aştı, azdı, azgınlık etti

12- أَنْ رَآهُ اسْتَغْنَى ط .

(96/ALAK, 7). Kendisini müstağni (kendi kendine yeterli) görmesi (sebebiyle azar).

اِسْتَغْنَى يَسْتَغْنِي اِسْتِغْنَاءً istiğna etti, yeterli gördü, muhtaç olmadı, istiğna gösterdi

Ayette geçen (أَنْ) masdar harfidir.

13- إِنَّ إِلَى رَبِّكَ الرُّجْعَى ط .

(96/ALAK, 8). Şüphesiz, Rabbinedir dönüş.

اَلرُّجْعَى dönüş

14- إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنُودٌ ج .

(100/ÂDİYÂT, 6). Gerçekten insan, Rabbine çok nankördür.

كَنُودٌ çok nankör, nankörlüğü huy edinen (mübalağalı ism-i fâil)

15- وَإِنَّهُ عَلَى ذَلِكَ لَشَهِيدٌ ج .

(100/ÂDİYÂT, 7). Doğrusu kendisi de buna (çok iyi) bir şahittir.

16- إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ لا .

(103/ASR, 2). İnsan gerçekten ziyan içindedir.

خُسْرٌ zarar etti, ziyana uğradı

17- وَيَحْلِفُونَ بِاللَّهِ إِنَّهُمْ لَمِنْكُمْ ط وَمَا هُمْ مِنْكُمْ وَلَكِنَّهُمْ قَوْمٌ يَفْرَقُونَ .

(9/TEVBE, 56). Gerçekten sizden olduklarına dair Allah adına yemin ederler. Onlar sizden değildirler. Fakat onlar korkan bir topluluktur.

حَلَفَ يَحْلِفُ حَلْفًا ـ yemin etti فَرِقَ يَفْرَقُ فَرَقًا korktu, ürperdi

18- وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّهُ يَزَّكَّى .

(80/ ABESE, 3) Sana ne bildirdi (ya da ne bilirsin), belki o temizlenip-arınacak?

أَدْرَى يُدْرِي bildirdi تَزَكَّى يَتَزَكَّى زَكَّى يُزَكِّى nin aslı temizlendi, arındı

19- ... وَتِلْكَ الْأَمْثَالُ نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ .

(59/ HAŞR, 21). .. Bu misalleri insanlar için veriyoruz, belki onlar düşünürler.

تَفَكَّرَ يَتَفَكَّرُ تَفَكُّراً tefekkür etti, düşündü

20- وَلَقَدْ ضَرَبْنَا لِلنَّاسِ فِي هَذَا الْقُرْآنِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ .

(39/ZÜMER, 27). Belki onlar öğüt alırlar (diye) and olsun ki, bu Kuran'da insanlara her türlü misalden verdik.

ضَرَبَ مَثَلاً misal verdi تَذَكَّرَ يَتَذَكَّرُ tezekkür etti, hatıra getirdi

21- ... لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ .

(36/YÂSÎN, 45). .. Umulur ki size merhamet olunur.

22- ... لَعَلَّهُمْ يُنْصَرُونَ .

(36/YÂSÎN, 74). Belki onlara yardım edilir....

23- ... لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ .

(5/MÂİDE, 6). ... Belki siz şükredersiniz.

24- لاَ خَيْرَ فِي كَثِيرٍ مِنْ نَجْوَاهُمْ ...

(4/NİSÂ, 114). Onların fısıldaşmalarının çoğunda hiçbir hayır yoktur...

25- أَلاَ إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لاَ خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلاَ هُمْ يَحْزَنُونَ .

(10/YÛNUS, 62). Dikkat edin, Allah'ın dostlarına hiç bir korku yoktur. Onlar, üzülmeyecekler de.

أَلاَ dikkat edin, bilesiniz ki (Tenbih edatı) خَوْفٌ korku

26- لَهُمُ الْبُشْرَى فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الآخِرَةِ لاَ تَبْدِيلَ لِكَلِمَاتِ اللَّهِ ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ .

(10/YÛNUS, 64). Onlara dünya hayatında da ahirette de müjde vardır. Allah'ın sözlerinde hiçbir değişme yoktur. İşte bu, büyük kurtuluştur.

27- ذَلِكَ الْكِتَابُ لاَ رَيْبَ فِيهِ هُدًى لِلْمُتَّقِينَ .

(2/BAKARA, 2). Şu kitap (Kur'ân); onda hiç şüphe yoktur. Müttakîler için bir rehberdir (yol göstericidir).

هُدًى rehber, yol gösterici

28- قَالُوا سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَا إِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا ط إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ .

(2/BAKARA, 32). (Melekler:) Subhânsın (Ya Rab! Seni bütün eksikliklerden tenzih ederiz)! Bizim için senin bize öğrettiğin şeyler hariç hiç bir bilgi yok. Hiç şüphesiz sen Alîm'sin (herşeyi bilirsin) (ve) Hakîm'sin (her yaptığın yerindedir)» dediler.

سُبْحَانَ اللّٰهِ Allah'ı noksan sıfatlardan tenzih etmek. "Münezzehiyet (kusursuzluk) Allah'a mahsustur" manasındadır.

إِلاَّ ...hariç, ...den başka

مَا عَلَّمْتَنَا öğrettiğin şeyler. (Cümlenin ortasında gelen (مَا) şey anlamındadır.)

29- رَبُّ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ لاَ إِلَهَ إِلاَّ هُوَ ...

(73/MÜZZEMMİL, 9). (O), doğunun ve batının Rabbidir; O'ndan başka hiçbir ilah yoktur.

اَلْمَشْرِقُ güneşin doğduğu yer, doğu اَلْمَغْرِبُ güneşin battığı yer, batı

30- وَإِذْ زَيَّنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ أَعْمَالَهُمْ وَقَالَ لاَ غَالِبَ لَكُمُ الْيَوْمَ مِنَ النَّاسِ وَإِنِّي جَارٌ لَكُمْ ج ...

(8/ENFÂL, 48). Hani şeytan onlara amellerini (yaptıklarını) süslü (güzel) gösterdi ve: "Bugün insanlardan size hiçbir galip gelecek (kimse) yoktur, doğrusu ben de sizin yardımcınızım" dedi...

زَيَّنَ يُزَيِّنُ تَزْيِيناً güzelleştirdi, süsledi, tezyin etti

اَلْجَارُ komşu, yardımcı, müttefik, (ayette: müttefik, yardımcı)

31- ... وَلاَ مُبَدِّلَ لِكَلِمَاتِ اللّٰهِ ج وَلَقَدْ جَاءَكَ مِنْ نَبَإِ الْمُرْسَلِينَ .

(6/EN'ÂM, 34). ..Allah'ın kelimelerini (kanunlarını) değiştirebilecek hiçbir kimse yoktur. And olsun ki peygamberlerin haberinden (bazısı) sana da geldi.

اَلْمُبَدِّلُ tağyir edici, değiştiren اَلنَّبَأُ ج اَلْأَنْبَاءُ haber, vakıa, hadise

32- يَقُولُ يَا لَيْتَنِي قَدَّمْتُ لِحَيَاتِي ج .

(89/FECR, 24). (İşte ahiret günü insan:) "Keşke ben bu hayatım için (önceden bir şeyler yapıp) takdim etseydim! (hazırlık yapsaydım) " der.

قَدَّمَ يُقَدِّمُ تَقْدِيماً takdim etti, sundu, önceden gönderdi

33- كَأَنَّهُنَّ الْيَاقُوتُ وَالْمَرْجَانُ ج .

(55/RAHMÂN, 58) Sanki onlar yâkut ve mercandır.

اَلْيَاقُوتَةُ ج اَلْيَاقُوتُ yakut

اَلْمَرْجَانَةُ ج اَلْمَرْجَانُ mercan, küçük ya da büyük inciler

(Ayette: Hurilerin yakut ve mercan misali çok parlak yüzlü, sevimli, zarif tenli oldukları bildirilmektedir.)

34- ... إِنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لاَ يُؤْمِنُونَ .

(11/HÛD, 17). ...Şüphesiz ki o, Rabbinden bir gerçektir, fakat insanların çoğu inanmazlar.

35- إِنَّ اللَّهَ لاَ يَظْلِمُ النَّاسَ شَيْئًا وَلَكِنَّ النَّاسَ أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ .

(10/YUNUS, 44). Doğrusu Allah insanlara hiçbir şekilde zulmetmez, fakat insanlar kendilerine zulmederler.

36- أَ لاَ إِنَّ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضِ ط أَلاَ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لاَ يَعْلَمُونَ.

(10/YUNUS, 55). Dikkat edin! Gerçek şu ki, göklerde ve yerde olan şeyler Allah'ındır. Dikkat edin! Şüphesiz Allah'ın vâdi haktır, fakat onların çoğu bilmez.

37- ... إِنَّ اللَّهَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لاَ يَشْكُرُونَ ع .

(10/YUNUS, 60). .. Şüphesiz Allah insanlara karşı lütuf sahibidir. Fakat onların çoğu şükretmezler.

38- ... فَإِنَّهُمْ لاَ يُكَذِّبُونَكَ وَلَكِنَّ الظَّالِمِينَ بِآيَاتِ اللَّهِ يَجْحَدُونَ .

(6/EN'ÂM, 33). ... Gerçekte onlar seni yalanlamıyorlar, fakat o zalimler Allah'ın âyetlerini inkâr ediyorlar.

جَحَدَ يَجْحَدُ جُحُوداً bilerek inkar etti

39- ... ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَانُوا يَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَيَقْتُلُونَ النَّبِيِّينَ بِغَيْرِ الْحَقِّ ط ...

(2/BAKARA, 61). .. Bu (musibetler) onların, Allah'ın âyetlerini inkâr ediyor olmaları, haksız olarak peygamberleri öldürmeleri.. sebebiyledir...

بِغَيْرِ ..siz, ..sız, ..den başka بِغَيْرِ الْحَقِّ haksız olarak بِأَنَّ ..sebebiyle

40- قُلْ إِنَّمَا الْعِلْمُ عِنْدَ اللَّهِ ص وَإِنَّمَا أَنَا نَذِيرٌ مُبِينٌ .

(67/MÜLK, 26) De ki: "O bilgi ancak Allah'ın katındadır. Ben sadece (ancak) apaçık bir uyarıcıyım."

41- ... وَإِنَّهُ فِي الْآخِرَةِ لَمِنَ الصَّالِحِينَ .

(2/BAKARA, 130). (İbrahim (a.s.) doğrusu o kesinlikle ahirette de iyilerdendir.

42- إِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ لا .

(36/YÂSÎN, 3). Şüphesiz sen kesinlikle peygamberlerdensin.

43- قَالُوا رَبُّنَا يَعْلَمُ إِنَّا إِلَيْكُمْ لَمُرْسَلُونَ .

(36/YÂSÎN, 16). (Elçiler) "Rabbimiz bizim gerçekten size gönderilmiş (elçi)ler olduğumuzu biliyor.

مُرْسَلٌ gönderilmiş (elçi)

44- إِنِّي إِذًا لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ .

(36/YÂSÎN, 24). Şüphesiz ki ben, işte o zaman apaçık bir sapıklık içinde olurum.

إِذًا o zaman ضَلَالٌ sapıklık مُبِينٌ apaçık

45- ... وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ .

(59/HAŞR, 11)... Allah onların gerçekten yalancılar olduklarına şahidlik eder.

46- لَقَدْ حَقَّ الْقَوْلُ عَلَى أَكْثَرِهِمْ فَهُمْ لاَ يُؤْمِنُونَ .

(36/YÂSÎN, 7). Andolsun ki onların çoğunun üzerine (azab) söz(ü) hak oldu. Çünkü onlar iman etmiyorlar.

لَقَدْ andolsun ki حَقَّ hak oldu

* * * * * * * * * * * *

ALIŞTIRMALAR

1. Aşağıdaki kelimeleri üçer kere yazınız.

اَلرَّبِيعُ	ilkbahar	مُطِيعَةٌ	itaatkar
اَلصَّيْفُ	yaz	صَلَّى الْفَجْرَ	sabah namazını kıldı
اَلْخَرِيفُ	sonbahar	مُهِمٌّ	mühim
اَلشِّتَاءُ	kış	مُزْدَحِمٌ	kalabalık
صَلاَةُ الْفَجْرِ	sabah namazı	مَطْلُوبٌ	istenen, istenmiş
صَلاَةُ الْمَغْرِبِ	akşam namazı	صَلاَةُ الظُّهْرِ	öğle namazı
صَلاَةُ الْعِشَاءِ	yatsı namazı	صَلاَةُ الْعَصْرِ .	ikindi namazı

2. Aşağıdaki cümle ya da cümle parçalarını tercüme ediniz

١ - هَذَا الْكِتَابُ	إِنَّ هَذَا الْكِتَابَ	مِنْ هَذَا الْكِتَابِ
هَذَا الْوَلَدُ	إِنَّ هَذَا الْوَلَدَ	مِنْ هَذَا الْوَلَدِ
هَذِهِ الْبِنْتُ	إِنَّ هَذِهِ الْبِنْتَ	مِنْ هَذِهِ الْبِنْتِ
هَذِهِ الْمَدِينَةُ	إِنَّ هَذِهِ الْمَدِينَةَ	مِنْ هَذِهِ الْمَدِينَةِ
هَذَانِ الْبَيْتَانِ	إِنَّ هَذَيْنِ الْبَيْتَيْنِ	مِنْ هَذَيْنِ الْبَيْتَيْنِ
هَاتَانِ الشَّجَرَتَانِ	إِنَّ هَاتَيْنِ الشَّجَرَتَيْنِ	مِنْ هَاتَيْنِ الشَّجَرَتَيْنِ
هَذِهِ الْكُتُبُ	إِنَّ هَذِهِ الْكُتُبَ	مِنْ هَذِهِ الْكُتُبِ
هَؤُلاَءِ الْأَوْلاَدُ	إِنَّ هَؤُلاَءِ الْأَوْلاَدَ	مِنْ هَؤُلاَءِ الْأَوْلاَدِ
هَؤُلاَءِ الْبَنَاتُ	إِنَّ هَؤُلاَءِ الْبَنَاتَ	مِنْ هَؤُلاَءِ الْبَنَاتِ

ذَلِكَ الْكِتَابُ	إِنَّ ذَلِكَ الْكِتَابَ	مِنْ ذَلِكَ الْكِتَابِ
تِلْكَ الْمَرْأَةُ	إِنَّ تِلْكَ الْمَرْأَةَ	مِنْ تِلْكَ الْمَرْأَةِ
أُولَئِكَ الْمُؤْمِنُونَ	إِنَّ أُولَئِكَ الْمُؤْمِنِينَ	مِنْ أُولَئِكَ الْمُؤْمِنِينَ
أُولَئِكَ الْمُؤْمِنَاتُ	إِنَّ أُولَئِكَ الْمُؤْمِنَاتِ	مِنْ أُولَئِكَ الْمُؤْمِنَاتِ

2- اَلْبِنْتُ مُطِيعَةٌ – إِنَّ الْبِنْتَ مُطِيعَةٌ – لاَ شَكَّ أَنَّ الْبِنْتَ مُطِيعَةٌ – اَلرَّبِيعُ جَمِيلٌ – إِنَّ الرَّبِيعَ جَمِيلٌ – لاَ شَكَّ أَنَّ الرَّبِيعَ جَمِيلٌ– اَلسُّوقُ مُزْدَحِمَةٌ – إِنَّ السُّوقَ مُزْدَحِمَةٌ – لاَ شَكَّ أَنَّ السُّوقَ مُزْدَحِمَةٌ –اَلطَّائِرَةُ سَرِيعَةٌ – إِنَّ الطَّائِرَةَ سَرِيعَةٌ – لاَ شَكَّ أَنَّ الطَّائِرَةَ سَرِيعَةٌ.

3- يُصَلِّي وَالِدِي الْفَجْرَ فِي الْمَسْجِدِ – أَ لاَ تَعْلَمُ أَنَّ وَالِدِي يُصَلِّي الْفَجْرَ فِي الْمَسْجِدِ ؟

يَقْرَأُ التَّلاَمِيذُ الْقَصَصَ فِي الْعُطْلَةِ – أَ لاَ تَعْلَمُ أَنَّ التَّلاَمِيذَ يَقْرَأُونَ الْقَصَصَ فِي الْعُطْلَةِ ؟

يَنْجَحُ أَخِي فِي الْإِمْتِحَانِ دَائِماً – أَ لاَ تَعْلَمُ أَنَّ أَخِي يَنْجَحُ فِي الْإِمْتِحَانِ دَائِماً ؟

4- إِنَّهُ ذَاكِرٌ – إِنَّهُمَا ذَاكِرَانِ – إِنَّهُمْ ذَاكِرُونَ – إِنَّهَا ذَاكِرَةٌ – إِنَّهُمَا ذَاكِرَتَانِ – إِنَّهُنَّ ذَاكِرَاتٌ – اَلدَّاخِلُونَ – إِنَّ الدَّاخِلِينَ – اَلسَّاجِدُونَ – إِنَّ السَّاجِدِينَ – أَلسَّاجِدَاتُ – إِنَّ السَّاجِدَاتِ.

5- خَرَجَ الْأَوْلاَدُ – إِنَّ الْأَوْلاَدَ خَرَجُوا – إِنَّهُمْ خَرَجُوا – ذَهَبَ الرَّجُلاَنِ – إِنَّ الرَّجُلَيْنِ ذَهَبَا – .إِنَّهُمَا ذَهَبَا – سَمِعْتُ الْبِنْتَيْنِ – إِنَّ الْبِنْتَيْنِ سَمِعَتَا – إِنَّهُمَا سَمِعَتَا – ذَهَبَ الْأَنْبِيَاءُ – إِنَّ الْأَنْبِيَاءَ ذَهَبُوا – إِنَّهُمْ ذَهَبُوا.

6- اَلطَّعَامُ قَلِيلٌ . هُوَ لَذِيذٌ – اَلطَّعَامُ قَلِيلٌ لَكِنَّهُ لَذِيذٌ– اَلسَّيَّارَةُ قَدِيمَةٌ . هِيَ ضَرُورِيَّةٌ – اَلسَّيَّارَةُ قَدِيمَةٌ لَكِنَّهَا ضَرُورِيَّةٌ – اَلدَّرْسَانِ سَهْلاَنِ . هُمَا مُهِمَّانِ – اَلدَّرْسَانِ سَهْلاَنِ لَكِنَّهُمَا مُهِمَّانِ– اَلْعَامِلاَتُ فَقِيرَاتٌ . هُنَّ أَمِينَاتٌ – اَلْعَامِلاَتُ فَقِيرَاتٌ لَكِنَّهُنَّ أَمِينَاتٌ – اَلْمُهَنْدِسُونَ كَثِيرُونَ . هُمْ مَطْلُوبُونَ – اَلْمُهَنْدِسُونَ كَثِيرُونَ لَكِنَّهُمْ مَطْلُوبُونَ .

7- اَلسَّاعَةُ جَدِيدَةٌ – إِنَّ السَّاعَةَ جَدِيدَةٌ – اَلْكِتَابُ رَخِيصٌ – لَيْتَ الْكِتَابَ رَخِيصٌ . اَلْمُعَلِّمُونَ قَادِمُونَ – اَلْمُهَنْدِسُونَ مُسَافِرُونَ – اَلْمُعَلِّمُونَ قَادِمُونَ وَ لَكِنَّ الْمُهَنْدِسِينَ مُسَافِرُونَ.

8- اَلرَّجُلاَنِ كَرِيمَانِ – إِنَّ الرَّجُلَيْنِ كَرِيمَانِ – اَلسَّيَّارَتَانِ قَدِيمَتَانِ – لَعَلَّ السَّيَّارَتَيْنِ قَدِيمَتَانِ – لاَ فَرْقَ بَيْنَ غَنِيٍّ وَ فَقِيرٍ – لاَ فَرْقَ بَيْنَ عَرَبِيٍّ وَ أَعْجَمِيٍّ –لاَ فَرْقَ بَيْنَ صَغِيرٍ وَ كَبِيرٍ.

3. (إِنَّ) ve kardeşlerinin herbirisi ile ilgili birer cümle kurunuz.

4. Yukarıda verilen ayetleri defterinize yazıp (إِنَّ) ve kardeşleri ile ilgili kelimelerin altlarını çiziniz. Meallerine bakarak Arapça'larını yazıncaya kadar çalışınız.

📖📖📖📖📖📖📖📖📖📖

YARDIMCI FİİL OLARAK KÂNE (كَانَ)

Türkçe'de ...idi, ...mıştı ile biten fiiller Arapça'da كَانَ (oldu, idi) yardımcı fiili ile mâzî fiili yanyana getirmekle yapılır. Türkçe'de ...yordu ile biten fiiller كَانَ fiili ile muzâri fiili yanyana getirmekle gerçekleşir. Fiilleri bu tarzdaki geçmiş zamana göre söylemeye hikâye denir.

كَانَ يَكْتُبُ yazıyordu كَانَ كَتَبَ yazdıydı yazmıştı

Diğer fiillerle birlikte kullanacağımız için önce yardımcı fiil olan... (كَانَ) idi, oldu fiilinin çekimini yapalım:

Mâzî Çekim Tablosu

Cemi	Tesniye	Müfred	
كَانُوا	كَانَا	كَانَ	Gâib
(Onlar) idiler	(İkisi) idiler	(O) idi, oldu	
كُنَّ	كَانَتَا	كَانَتْ	Gâibe
كُنْتُمْ	كُنْتُمَا	كُنْتَ	Muhatap
(Sizler) idiniz	(Siz) idiniz	(Sen) idin	
كُنْتُنَّ	كُنْتُمَا	كُنْتِ	Muhâtaba
كُنَّا	كُنَّا	كُنْتُ	Mütekellim
(Biz) idik	(İkimiz) idik	(Ben) idim	

☞ كَانَ fiilinin muzâri çekiminde orta harf (يَكُونُ) damme olduğundan gâibe cemi müennes de ötre olarak (كُنَّ şeklinde) bağlanır. Çünkü Arapça kaideye göre illet harfleri dediğimiz uzatan ا ي و den sonra cezim getirilmez. İllet harfi atılarak yanındaki harfe

cezm konur. Fiilin geriye kalanındaki zamirler, gâibe cemi müennesteki değişiklikten sonra aynen ilave edilir (كُنْتَ) gibi.

☞Şayet orta harfi illetli olan mâzî fiilin muzârisi, (orta harfinde) esre ya da üstün harekeli ise; mâzîdeki gâibe cemi müennes nûnuna esre ile bağlanır[1]. Özet olarak;

Orta harfi illetli (ecvef) fiillerin muzârisi üç şekilde gelir. Örnekler:

1- (كَانَ) benzeri **muzâri orta harfi damme olanlar**:

قَالَ يَقُولُ dedi, söyledi صَامَ يَصُومُ oruç tuttu

Bu fiillerin de mâzî ve muzâri çekimi (كَانَ يَكُونُ) gibidir. Muzâri orta harfi damme olduğundan gâibe cemi müennes nûnundan itibâren mâzîde damme ile bağlanıp illet harflerini düşürürler:

قَالَ قَالاَ قَالُوا	يَقُولُ يَقُولاَنِ يَقُولُونَ
قَالَتْ قَالَتَا قُلْنَ	تَقُولُ تَقُولاَنِ يَقُلْنَ
قُلْتَ قُلْتُمَا قُلْتُمْ	تَقُولُ تَقُولاَنِ تَقُولُونَ
قُلْتِ قُلْتُمَا قُلْتُنَّ	تَقُولِينَ تَقُولاَنِ تَقُلْنَ
قُلْتُ قُلْنَا قُلْنَا	أَقُولُ نَقُولُ نَقُولُ

2- **Muzâri orta harfi üstün olanlar**:

نَامَ يَنَامُ uyudu خَافَ يَخَافُ korktu

Bu fiillerin muzâri orta harfi üstün olduğu için gâibe cemi müennes nûnundan itibâren mâzîde esre ile bağlanırlar:

خَافَ خَافَا خَافُوا	يَخَافُ يَخَافَانِ يَخَافُونَ
خَافَتْ خَافَتَا خِفْنَ	تَخَافُ تَخَافَانِ يَخَفْنَ
خِفْتَ..	تَخَافُ...

3- **Muzâri orta harfi esre olanlar**:

بَاعَ يَبِيعُ sattı سَارَ يَسِيرُ yürüdü

[1] (كَانَ) yakında işleyeceğimiz ecvef (orta harfi illetli) fiillerin kaidesine göre çekilir. Şimdiden o konuya da böylelikle giriş olmaktadır.

Bu fiillerin de muzâri orta harfi esre olduğu için gâibe cemi müennes nûnundan itibâren mâzîde esre ile bağlanırlar:

بَاعَ بَاعَا بَاعُوا يَبِيعُ يَبِيعَانِ يَبِيعُونَ

بَاعَتْ بَاعَتَا بِعْنَ تَبِيعُ تَبِيعَانِ يَبِعْنَ

بِعْتَ... تَبِيعُ...

(كَانَ) yi tanıtmak için zorunlu olarak kısaca açıklama verdiğimiz bu orta harfi illetli fiillerin mâzîsinin muzâri orta harfine göre cemi müennes nûnu'ndan itibaren çekime girdiği unutulmamalıdır:

سِرْنَ (o bayanlar) yürüdüler سِرْتَ (sen) yürüdün

خِفْنَ (o bayanlar) korktular خِفْتُ (ben) korktum

كَانَ yardımcı fiili ile kurulan **birleşik fiillerin çekim tablosu** aşağıdaki gibidir:

Mâzî Hikaye: **كَانَ كَتَبَ** yazdıydı, yazmıştı

Çekim Tablosu

Cemi	**Tesniye**	**Müfred**	
كَانُوا كَتَبُوا	كَانَا كَتَبَا	كَانَ كَتَبَ	Gâib
(Onlar) yazdıydı	(O ikisi) yazdıydı	(O) yazdıydı	
كُنَّ كَتَبْنَ	كَانَتَا كَتَبَتَا	كَانَتْ كَتَبَتْ	Gâibe
كُنْتُمْ كَتَبْتُمْ	كُنْتُمَا كَتَبْتُمَا	كُنْتَ كَتَبْتَ	Muhatap
(Sizler) yazdıydınız	(Siz ikiniz) yazdıydınız	(Sen) yazdıydın	
كُنْتُنَّ كَتَبْتُنَّ	كُنْتُما كَتَبْتُمَا	كُنْتِ كَتَبْتِ	Muhâtaba
كُنَّا كَتَبْنَا	كُنَّا كَتَبْنَا	كُنْتُ كَتَبْتُ	Mütekellim
(Bizler) yazdıydık	(İkimiz) yazdıydık	(Ben) yazdıydım	

Muzâri Hikaye: **كَانَ يَكْتُبُ** yazıyordu

Çekim Tablosu

Cemi	**Tesniye**	**Müfred**	
كَانُوا يَكْتُبُونَ	كَانَا يَكْتُبَانِ	كَانَ يَكْتُبُ	Gâib
(Onlar) yazıyordular	(O ikisi) yazıyordu	(O) yazıyordu	
كُنَّ يَكْتُبْنَ	كَانَتَا تَكْتُبَانِ	كَانَتْ تَكْتُبُ	Gâibe

كُنْتُمْ تَكْتُبُونَ	كُنْتُمَا تَكْتُبَانِ	كُنْتَ تَكْتُبُ	Muhatap
(Sizler) yazıyordunuz	(İkiniz) yazıyordunuz	(Sen) yazıyordun	
كُنْتُنَّ تَكْتُبْنَ	كُنْتُمَا تَكْتُبَانِ	كُنْتِ تَكْتُبِينَ	Muhâtaba
كُنَّا نَكْتُبُ	كُنَّا نَكْتُبُ	كُنْتُ أَكْتُبُ	Mütekellim
Bizler yazıyorduk	İkimiz yazıyorduk	(Ben) yazıyordum	

Olumsuz şekli:

مَا كَانَ كَتَبَ yazmadıydı, yazmamıştı مَا كَانَ يَكْتُبُ yazmıyordu

Gelecek zamanın hikayesi:

كَانَ سَيَكْتُبُ yazacaktı كُنَّا سَنَكْتُبُ yazacaktık

كَانُوا سَيَكْتُبُونَ yazacaktılar كُنَّا سَنُكْتَبُ yazılacaktık

Gelecek zamanın hikayesinin olumsuzu:

كُنْتُ لاَ أَكْتُبُ yazmayacaktım كُنْتَ لاَ تَكْتُبُ yazmayacaktın

لَنْ أَكْتُبَ hiç yazmayacağım كُنْتُ لَنْ أَكْتُبَ hiç yazmayacaktım

☞ كَانَ fiiline قَدْ (gerçekten, hakikaten) eklenirse manayı kuvvetlendirir:

كَانُوا قَدْ كَتَبُوا gerçekten yazdıydılar, cidden yazmıştılar

كَانَ ile ifade edilen hikayeli fiillerin başına إِنْ şart edatı getirilebilir. Fakat araya كَانَ girdiğinde muzâri fiilin sonu cezimli olmaz. Şart cümlesinin başına nevâsihtan (inne ve kardeşleri, kâne ve kardeşleri gibi) birisi gelirse şart edatı cezmetmez.

إِنْ كَانَ كَتَبَ yazdıysa,yazmışsa إِنْ كَانَ يَكْتُبُ yazıyor idiyse

إِنْ كَانُوا كَتَبُوا yazdıysalar,yazmışlarsa إِنْ كَانُوا يَكْتُبُونَ yazıyor idiyseler

Olumsuzu: إِنْ كَانَ مَا كَتَبَ yazmadıysa, yazmamışsa

إِنْ كَانَ لاَ يَكْتُبُ yazmıyor idiyse

☞ كَانَ kullanıldığı zaman gelecek zamanın hikayesi şartlı yapılabilir:

إِنْ كَانَ سَيَكْتُبُ yazacak idiyse

إِنْ كَانُوا سَيَكْتُبُونَ yazacak idiyseler

Olumsuzu:

إِنْ كَانَ لاَ يَكْتُبُ yazmayacak idiyse

إِنْ كَانَ لَنْ يَكْتُبَ asla yazmayacak idiyse

إِنْ كَانَ مَا كَتَبَ yazmadıysa, yazmamışsa

إِنْ كَانَ لَمْ يَكْتُبْ yazmadıysa, yazmamışsa

Cümle Örnekleri:

1- كَانَ صَدِيقِي يَجْلِسُ وَسَطَ حَدِيقَةِ الْمَدْرَسَةِ.

2- كَانَ التَّلاَمِيذُ يَرْكَبُونَ حَافِلَةً سَرِيعَةً.

3- سَتَكُونُ الصَّلاَةُ فِي الْمُصَلَّى - سَيَكُونُ الْمُدَرِّسُ فِي الصَّفِّ .

4- إِنْ كَانَ عَمِّي رَجَعَ مِنَ السُّوقِ لاَ أَذْهَبُ إِلَيْكُمْ.

5- إِنْ كَانَ أَخُوكَ لَمْ يَرْجِعْ مِنَ الْمَدِينَةِ فَاكْتُبْ إِلَيَّ رِسَالَةً (فَاكْتُبْ = فَ + اُكْتُبْ).

6- إِنْ كَانَ مَا كَتَبَ أَبِي رِسَالَةً إِلَى عَمِّي سَأَكْتُبُ.

7- إِنْ كَانَ ذَهَبَ أَبِي إِلَى الْمَدْرَسَةِ لاَ أَذْهَبُ.

Tercüme:

1- Arkadaşım okulun bahçesinin ortasında oturuyordu.
2- Öğrenciler hızlı bir otobüse biniyorlardı.
3- Namaz musallâda (namaz kılınan büyük yer) olacak. Öğretmen sınıfta olacak.
4- Amcam çarşıdan dönmüşse size gitmem.
5- Kardeşin şehirden dönmediyse hemen bana bir mektup yaz.
6- Babam amcama bir mektup yazmadı idiyse hemen yazacağım.
7- Babam okula gitmişse ben gitmem.

****

ALIŞTIRMALAR

1. Aşağıdaki kelimeleri üçer kere Arapça ve manasıyla birlikte yazınız.

أَرْسَلَ يُرْسِلُ	gönderdi	اَلْهَدِيَّةُ	hediye
أَحَدٌ	hiçkimse, birkimse	لَيْمُونٌ	limon
وَحِيداً	yalnız, tek başına	حَقْلٌ = مَزْرَعَةٌ	tarla
سَاعَدَ يُسَاعِدُ	yardım etti	اَلدِّيكُ	horoz

2. (نَصَرَ) (عَلِمَ) ve (جَلَسَ) fiillerinin mâzî hikaye, muzâri hikaye, olumsuz şekilleri, gelecek zamanın hikayesi ve olumsuzu ve şart edatı ile olan şekillerini manalarıyla birlikte örneklere bakarak çekiniz.

3. Aşağıdaki cümleleri tercüme ediniz.

سَيَكُونُ الرَّجُلُ فِي الْغُرْفَةِ - سَتَكُونُ الْمَرْأَةُ فِي الْغُرْفَةِ - سَتَكُونُ الْمُدَرِّسَةُ فِي الصَّفِّ — سَتَكُونُ التِّلْمِيذَةُ فِي الصَّفِّ - سَتَكُونُ الصَّلاةُ فِي الْمَسْجِدِ- كان كتب أبي رسالة إلى عمي - كَانَ ذَهَبَ أخي إلى الْمَدْرَسَةِ- كَانَ كَتَبَ التِّلْمِيذُ دَرْسَهُ في المدرسة — كَانَ التَّلاَمِيذُ خَرَجُوا مِنَ الصَّفِّ- أَوْلاَدُكُمْ كَانوا يَذْهَبُونَ إلى خالاَتِهِمْ - الرجال كانوا يذْهَبُونَ إلى جارَتِهِمْ.

4. Aşağıdaki cümleleri Arapça'ya çeviriniz.

1. Kardeşin okuldan geliyordu.
2. Akşamleyin nereye gidiyordunuz?
3. Bu iki çocuk derslerini yazıyordu.
4. Oğlun dersini yazarsa onu seversin.
5. Kardeşin bizimle dersini okuyacaktı.
6. Bizler teyzenizin yanında oturuyorduk.
7. Senin kitabını hiç kimsenin yanında görmemiştim.
8. Kızkardeşin dersini evinde ezberlediydi.
9. Oğluna hediye gönderdin mi?

KÂNE VE KARDEŞLERİ (Kâne ve Benzerleri)

İrab (hareke) bakımından "إِنَّ ve Kardeşleri"nin tam tersine isimlerini ref haberlerini nasbederler. Kâne ve kardeşleri sekiz adet fiil-i mâzîden oluşur. Bu sekiz fiili mâzîden her birinin muzâri ile emri de aynı işi yapar. Yani, isim cümlesi olan mübtedâ ve haberin önüne gelip mübtedâyı merfû haberi de mansûb okutur. Bunlara nâkıs (eksik) fiiller de denir. Nâkıs fiil denmesinin sebebi; merfû ismiyle birlikte tek bir mânâ ifâde etmeyip ikinci ismi istemeleridir. حَضَرَ الْوَلَدُ (Çocuk geldi) deyince cümle anlamı yeterli olur fakat كَانَ الْجَوُّ (Hava idi) deyince yetmez, mana eksik kalır. Yanına ikinci bir isim ilâve edilerek كَانَ الْجَوُّ بَارِداً (Hava soğuk idi) deyince mana tamamlanır.

Nâkıs veya Kâne benzeri olan fiiller ve işlevleri şunlardır:

كَانَ صَارَ لَيْسَ أَصْبَحَ أَمْسَى أَضْحَى ظَلَّ بَاتَ

Şimdi bunları sırasıyla görelim:

كَانَ : ..idi, oldu

Bir önceki konuda mâzî ve mûzari çekimini verdiğimiz كَانَ fiilinin asıl manası ..idi olup nâkıs fiildir. Tam fiil olarak kullanıldığında ismi haberi şeklinde söylenmez. Çünkü o zaman mübtedâ haberin önünde değil bir fiil cümlesinin içinde (birleşik fiil olmak üzere) yardımcı fiil vazifesini görür.

كَانَ وُجِدَ bulunmuştu كَانَ يَقْرَأُ okuyordu كَانَ كَتَبَ yazdı idi, yazmıştı

(قَدْ)lı mâzî fiil olursa mişli geçmiş zamanın hikayesi olur:

كُنْتُ قَدْ عَلِمْتُ. bilmiştim

كَانَ (diğer benzerleri gibi) isim cümlesinin önüne geldiği zaman ise mübtedâyı olduğu gibi bırakır, haberini(n son harfinin harekesini) mansûb (fethalı) yapar. En çok kullanılan nâkıs fiildir.

Cümle örnekleri:

كَانَ الْبَرْدُ شَدِيداً.	Soğuk şiddetliydi.	اَلْبَرْدُ شَدِيدٌ.	Soğuk şiddetlidir.
كَانَتِ الرِّحْلَةُ مُمْتِعَةً.	Yolculuk faydalıydı.	اَلرِّحْلَةُ مُمْتِعَةٌ.	Yolculuk faydalıdır.
كَانَ الْأُسْتَاذُ غَائِباً.	Hoca yoktu.	اَلْأُسْتَاذُ غَائِبٌ.	Hoca yoktur.
كَانَ الدَّرْسُ سَهْلاً.	Ders kolaydı.	اَلدَّرْسُ سَهْلٌ.	Ders kolaydır.
كَانَ الْبَيْتُ نَظِيفاً.	Ev temiz idi (temiz oldu).	اَلْبَيْتُ نَظِيفٌ.	Ev temizdir.
كَانَ الزِّحَامُ شَدِيداً.	Kalabalık şiddetli idi. (çok kalabalık oldu)	اَلزِّحَامُ شَدِيدٌ.	Kalabalık şiddetlidir.

* İsim cümlesinin başına sadece كَانَ nin gâib müfred mâzî hali gelmez. Çekimli olduğunda كَانَ nin ismi fiille birlikte olur. Ardından haberi gelir. (كَانَ) ve kardeşlerinin ismi bazen müstetir [(هُوَ هِيَ) gibi fiilin içinde saklı zamir] olarak veya (كَانَ) nin çekimi içinde (كُنْتَ gibi fiil+fâil) olarak da gelebilir.

كَانَ يَاسِرُ تِلْمِيذاً فِي الْمَدْرَسَةِ الْمُتَوَسِّطَةِ. Yâsir ortaokulda öğrenciydi.

كَانَ تِلْمِيذاً فِي الْمَدْرَسَةِ الْمُتَوَسِّطَةِ. Ortaokulda öğrenciydi.

كَانَتْ مُبَارَاةً جَمِيلَةً. Güzel bir maçtı.

كُنْتَ مَرِيضاً. Hastaydın.

كُنْتُ فِي الْمُسْتَشْفَى. Hastanedeydim.

كُنْتَ مَشْغُولاً. (Sen) meşguldün.

Örneğin bu cümlede (تَ) zamiri (كَانَ) nin ismi olup mahallen merfûdur. (مَشْغُولاً) de (كَانَ)nin haberi olup mansûbtur. Diğer örnekler:

هَلْ كُنْتَ سَعِيداً هُنَاكَ ؟ Orada mutlu muydun?

سَتَكُونُ[1] رِحْلَةً مُمْتِعَةً. Faydalı bir gezi olacak.

سَيَكُونُ كِتَاباً جَيِّداً. İyi bir kitap olacak.

سَأَكُونُ مَشْغُولاً فِي ذَلِكَ الْوَقْتِ. O vakitde meşgul olacağım.

☞ كَانَ nin ismi de haberi de tamlama şeklinde gelebilir. Bu özellikler كَانَ nin diğer benzerleri için de geçerlidir:

كَانَ طَوَافُ الْمُسْلِمِينَ بِالْكَعْبَةِ سَهْلاً أَمْسِ

Müslümanların Kabe'yi tavafı dün kolaydı.

كَانَ عُمَرُ بْنُ[2] الْخَطَّابِ خَلِيفَةً عَادِلاً.

Ömer İbnu'l-Hattab (Hattab'ın oğlu Ömer) âdil bir halife idi.

لَمْ يَكُنِ الرَّاعِي غَائِباً هَذِهِ الْمَرَّةَ بَلْ كَانَ مَوْجُوداً.

Çoban bu sefer yok değildi bilakis mevcuttu (vardı).

لَمْ يَكُنِ الرَّاعِي مَرِيضاً هَذِهِ الْمَرَّةَ بَلْ كَانَ صَحِيحاً.

Çoban bu sefer hasta değildi bilakis iyiydi.

كَانَ أَخِي مَحْبُوباً مِنْ جَمِيعِ زُمَلَائِهِ.

Kardeşim tüm arkadaşları tarafından seviliyordu.

كَانَ الرَّجُلُ سَعِيداً بِأَوْلَادِهِ النَّاجِحِينَ. Adam başarılı çocuklarıyla mutluydu.

أَ أَنْتَ مُوَافِقٌ عَلَى الْعَمَلِ هُنَا. Burada çalışmaya muvafık mısın? (uygun görüyor musun) ?

أَ كُنْتَ مُوَافِقاً عَلَى الْعَمَلِ هُنَا. Burada çalışmaya muvafık mıydın? (uygun görüyor muydun) ?

---

[1] Burada (كَانَ)nin ismi görünen bir zamir değil, fiilin taşıdığı müstetir (gizli) (هِيَ) zamiridir.

[2] Şahıs isimlerini yazarken (اِبْنٌ) (oğul) kelimesinin elifi ve sondaki tenvin düşer. (بْنُ) kelimesi de şahıs adının harekesini alır. Baba adı muzâfun ileyh olarak mecrûr olur. Özetle (بْنُ) kelimesi kendinden önceki kelimeye sıfat, kendinden sonraki kelimeye ise muzâf kabul edilir.

*Harf-i cer ya da zarfla başlayan ("var" manası ifade eden) cümle parçası mübtedâ değil öne geçmiş haberdir (haber mukaddem). Var olan şey de muahhar mübtedâ olur. Böylece dolayısıyla (كَانَ)'nin haberi de öne geçmiş haber, (كَانَ) nin ismi de sonradan gelen isim olmuş olur:

فِي الْغُرْفَةِ رِجَالٌ. Odada adamlar var.

كَانَ فِي الْغُرْفَةِ رِجَالٌ. Odada adamlar vardı.

بَيْنَهُمْ طَالِبٌ نَشِيطٌ. Aralarında çalışkan bir öğrenci var.

أَ كَانَ بَيْنَهُمْ طَالِبٌ نَشِيطٌ.. Aralarında çalışkan bir öğrenci var mıydı?

لاَ ، لَمْ يَكُنْ بَيْنَهُمْ طَالِبٌ نَشِيطٌ. Hayır, aralarında çalışkan bir öğrenci yoktu.

أَمَامَهُنَّ حَدِيقَةٌ جَمِيلَةٌ. (Bayanların) Önlerinde güzel bir bahçe var.

أَ كَانَتْ أَمَامَهُنَّ حَدِيقَةٌ جَمِيلَةٌ ؟ Önlerinde güzel bir bahçe var mıydı?

لاَ ، لَمْ تَكُنْ أَمَامَهُنَّ حَدِيقَةٌ جَمِيلَةٌ. Hayır, önlerinde güzel bir bahçe yoktu.

فِي ذَلِكَ الْمَكَانِ صَدِيقَانِ. O mekanda iki arkadaş var.

كَانَ مَعَكَ فِي ذَلِكَ الْمَكَانِ صَدِيقَانِ. Seninle birlikte o mekanda (orda) iki arkadaş vardı.

كَانَ مَعَكُمْ فِي ذَلِكَ الْمَكَانِ مُدَرِّسُونَ. Sizinle birlikte orda öğretmenler vardı.

*İsmi fâil "Kâne" fiilinin haberi olunca geçmiş zamanın sürekli halini oluşturur.

هُوَ كَانَ سَاجِداً لِلّٰهِ. O Allah'a secde ederdi.

*كَانَ fiili Allah ile kullanıldığında anlamı zamanla sınırlı değildir. Sadece geçmişi anlatmaz, durumu bildirir ve haberin sonsuz devamlılığını gösterir. كَانَ يَكُونُ ebedidir, ezelidir manalarına da gelir:

كَانَ اللّٰهُ عَلِيماً حَكِيماً. Allah bilir ve hakîmdir.

وَ كَانَ اللّٰهُ غَفُوراً رَحِيماً. Allah bağışlayıcı ve merhametlidir.

*Olumsuz كَانَ nin haberi muzâri olduğunda başında esreli bir (لِ) bulunabilir. Buna inkar lâmı (lâmul cuhûd) denir ve yanında gizli bir (أَنْ) olduğu düşünülür:

مَا كَانَ الصَّدِيقُ لِيَخُونَ[1] صَدِيقَهُ. Arkadaş arkadaşına asla ihanet edecek değildir. (Arkadaş arkadaşına ihanet etmek için değildir)

[1] (خَانَ يَخُونُ) ihânet etti

صَارَ: oldu, dönüştü. Bir halden diğer hale geçmeyi anlatır.(صَارَ يَصِيرُ)

اَلثَّوْبُ قَصِيرٌ. Elbise kısadır.

صَارَ الثَّوْبُ قَصِيراً. Elbise kısa oldu.

اَلطَّالِبَانِ مُجْتَهِدَانِ. İki öğrenci çalışkandır.

صَارَ الطَّالِبَانِ مُجْتَهِدَيْنِ. İki öğrenci çalışkanlaştı.

اَلتِّلْمِيذَتَانِ مَحْبُوبَتَانِ. İki öğrenci sevilendir (sevilmektedir) .

صَارَتِ التِّلْمِيذَتَانِ مَحْبُوبَتَيْنِ. İki öğrenci sevilen oldu.

أَصْبَحَ: sabah (vakti) oldu, sabahladı (أَصْبَحَ يُصْبِحُ)

اَلْجَوُّ مُمْطِرٌ. Hava yağmurludur.

أَصْبَحَ الْجَوُّ مُمْطِراً. Hava yağmurlu oldu (Hava yağmurlu olarak sabahladı) .

اَلْحَدِيقَةُ جَمِيلَةٌ. Bahçe güzeldir.

أَصْبَحَتِ الْحَدِيقَةُ جَمِيلَةً. Bahçe güzel oldu.

هُمَا مُهَنْدِسَانِ. O ikisi mühendistir.

أَصْبَحَا مُهَنْدِسَيْنِ. O ikisi mühendis oldular.

هُمْ مَشْغُولُونَ. Onlar meşguldürler.

أَصْبَحُوا مَشْغُولِينَ. Meşgul oldular.

هُنَّ مُمَرِّضَاتٌ. Onlar hemşiredir.

أَصْبَحْنَ مُمَرِّضَاتٍ. Onlar hemşire oldular.

أَضْحَى: kuşluk (vakti) oldu, kuşlukladı (أَضْحَى يُضْحِي)

اَلْغَمَامُ كَثِيفٌ. Bulut yoğundur.

أَضْحَى الْغَمَامُ كَثِيفاً. Bulut yoğun oldu (Bulut yoğun olarak kuşlukladı) .

اَلشَّارِعُ مُزْدَحِمٌ. Cadde kalabalıktır.

أَضْحَى الشَّارِعُ مُزْدَحِماً. Cadde kalabalık oldu (Cadde kuşluk vakti kalabalıklaştı) .

ظَلَّ: gündüz (vakti) oldu, devam etti (ظَلَّ يَظَلُّ)

اَلْغُبَارُ ثَائِرٌ. Toz kalkmaktadır.

ظَلَّ الْغُبَارُ ثَائِراً. Toz kalkar oldu (Gündüz toz kalkar halde devam etti).

اَلْأُمُّ صَابِرَةٌ. Anne sabırlıdır.

ظَلَّتِ الْأُمُّ صَابِرَةً. Anne sabırlı olmaya devam etti.

ظَلَّ الْمُعَلِّمُ فِي خِدْمَةِ التَّعْلِيمِ. Öğretmen talim (eğitim) hizmetinde devam etti.

ظَلَّتِ الْبَنَاتُ يَلْعَبْنَ فِي الْفِنَاءِ. Kızlar avluda oynamaya devam etti.

أَمْسَى: akşam (vakti) oldu, akşamladı (أَمْسَى يُمْسِي)

اَلْعَامِلُ مُتْعَبٌ. İşçi yorgundur.

أَمْسَى الْعَامِلُ مُتْعَباً. İşçi yorgun oldu (İşçi yorgun olarak akşamladı).

اَلْمُدَرِّسَاتُ سَعِيدَاتٌ. Öğretmenler mutludur.

أَمْسَتِ الْمُدَرِّسَاتُ سَعِيدَاتٍ. Öğretmenler mutlu olarak akşamladı[1].

بَاتَ: geceleyin oldu, geceledi (بَاتَ يَبِيتُ)

اَلْمَرِيضُ مُتَأَلِّمٌ. Hasta acı çekmektedir.

بَاتَ الْمَرِيضُ مُتَأَلِّماً. Hasta acı çeker oldu (Hasta acı çekerek geceledi).

(أَصْبَحَ أَضْحَى ظَلَّ أَمْسَى بَاتَ) kelimelerinin hepsi yardımcı fiil olarak صَارَ manasında kullanılabilir. Bunlara صَارَ benzerleri de denir. صَارَ (oldu) bir halden bir hale dönüşmeyi ifade ederken zaman mefhumu yoktur. Hepsi de "oldu" şeklinde tercüme edilebilir. Ancak ifade ettikleri zamanın anlamı zihnen muhafaza edilir.

*Yukarıda ikinci olarak verilen anlamlar tam fiil olarak kullanıldığında tercüme edilir. Mâzî muzâri emir olmak üzere bütün siygaları kullanılır.

أَصْبَحَ الرَّجُلُ فِي الْمُسْتَشْفَى. Adam hastanede sabahladı.

لِمَاذَا يُحِبُّ كَثِيرٌ مِنَ التَّلَامِيذِ أَنْ يُصْبِحُوا ضُبَّاطاً فِي الْجَيْشِ ؟

Niçin öğrencilerden çoğu (öğrencilerin çoğu) orduda subay olmayı sever (ister)?

[1] Uzatma harfinden sonra cezm geldiği zaman illet harfi düşer.

Mesela ilk cümlede أَصْبَحَ yı tam fiil olarak kabul edersek, o zaman bu fiillerden sonraki isme أَصْبَحَ 'nın ismi ve haberi demeyiz. Fiil cümlesinin elemanları olarak أَصْبَحَ fiil اَلرَّجُلُ fâil, فِي الْمُسْتَشْفَى da mef'ûlün bih gayr-i sarih olur.

Nakıs fiillerden en çok kullanılanı لَيْسَ — كَانَ – صَارَ dır.

Not: Tahfif (kolaylık) kabilinden كَانَ nin muzâri meczûmundan (يَكُنْ) ve nehyinden bazen nun harfleri düşürülebilir. Bu kullanılış daha ziyade Kur'ân-ı Kerim ve eski metinlerde görülür:

إِنْ تَكُ حَسَنَةٌ يُضَاعِفْهَا. İyilik olursa kat kat arttırır.

لَمْ أَكُ خَائِناً. Hâin olmadım.

*Olumsuz كَانَ nin haberi başına zâid (ب) harfi getirilince mana kuvvetlenmiş olur:

لَمْ يَكُنْ فِيهِ بِغَرِيبٍ. Orada asla yabancı değildir.

*(لَيْسَ) fiili hariç diğerlerinin mâzî muzâri ve emri mevcuttur. لَيْسَ nin yalnızca mâzî çekimi vardır.

لَيْسَ: değil, olmadı Muzârisi olmayan bir fiil olarak mâzî durumunda çekime girer.

لَيْسَ	لَيْسَا	لَيْسُوا	Gâib
لَيْسَتْ	لَيْسَتَا	لَسْنَ	Gâibe
لَسْتَ	لَسْتُمَا	لَسْتُمْ	Muhatap
لَسْتِ...			Muhâtaba

اَلْخَادِمُ قَوِيٌّ Hizmetçi güçlüdür. لَيْسَ الْخَادِمُ قَوِياً. Hizmetçi güçlü değildir.

اَلْعَامِلُ نَشِيطٌ. İşçi çalışkandır. لَيْسَ الْعَامِلُ نَشِيطاً. İşçi çalışkan değildir.

هَلِ الشَّارِعُ مُزْدَحِمٌ ؟ Cadde kalabalık mıdır?

لاَ ، هُوَ لَيْسَ مُزْدَحِماً. Hayır, o kalabalık değildir.

هَلِ الْحُجْرَةُ وَاسِعَةٌ. Oda geniş midir?

لاَ ، هِيَ لَيْسَتْ وَاسِعَةً. Hayır, o geniş değildir.

إِنَّكِ لَسْتِ نَادِمَةً. Gerçekten pişman değilsin.

إِنَّنِي لَسْتُ فَقِيراً. Gerçekten ben fakir değilim.

لَيْسَ fiili ile yapılan cümlelerde haber kısmı iki şekilde gelir:

1- Mansûb durumda;

لَسْتَ مُؤْمِناً. Sen mü'min değilsin.

إِنَّهُمْ لَيْسُوا مُؤْمِنِينَ. Onlar mü'min değiller.

2- Manayı te'kîd için (ب) harfi cerine bağlı mecrûr olarak;

لَيْسَ هَذَا شَيْئاً. Bu bir şey değildir.

لَيْسَ هٰذَا بِشَيْءٍ. Bu hiçbirşey değildir.

أَ لَيْسَ اللّٰهُ بِرَبِّكُمْ. Allah sizin Rabbiniz değil mi?

*Nâdiren olumsuzluk edatı olarak kullanılır:

لَيْسَ يَسْقُطُ الْمَطَرُ. Yağmur yağmıyor.

Leyse'ye benzeyen edatlar denen (إِنْ) (مَا) (لاَ) (لاَتَ) mübtedâ ve haber cümlesinin başına getirilerek kullanılmakta لَيْسَ gibidir. Hepsi de "yok, değil" manasınadır.

إِنْ: لَيْسَ gibi görev yapar, ismini ref, haberini nasbeder. İsmi belirli veya belirsiz olarak gelebilir.

إِنْ زَيْدٌ قَائِماً. Zeyd ayakta değildir. إِنْ رَجُلٌ قَائِماً. Adam ayakta değildir.

مَا : (مَا) hem belirli hem belirsiz isme gelir:

مَا أَحَدٌ خَيْراً مِنْكَ. Senden hayırlı kimse yoktur.

مَا هٰذَا مُهْمِلاً. Bu ihmal edilmiş değildir.

مَا هٰذَا بَشَراً. Bu beşer değildir.

لاَ : (لاَ) yalnız belirsiz ismin başına getirilir. لَيْسَ gibi kullanıldığı azdır.

لاَ أَحَدٌ خَيْراً مِنْهُ. Ondan hayırlı bir kimse yoktur.

لاَ رَجُلٌ هَارِباً. Kaçan adam yoktur.

مَا ve لاَ nın haberlerine (ب) harf-i ceri getirilebilir. Bu cer te'kit ifade eder.

مَا هٰذَا بِشَيْءٍ. Bu hiçbirşey değildir.

مَا عَلِيٌّ بِهَادِئٍ. Ali asla huzurlu değildir.

Bu cümleler إِنَّ cümlesine gelen te'kîd lâmı gibidir:

إِنَّ عَلِيًّا لَهَادِئٌ. Gerçekten Ali huzurludur.

لاَتَ : لاَ en-nâfiye ve لَيْسَ manasındadır. İsmini ref haberini nasbeder. Başında bulunduğu isim cümlesinin kısımları zaman isimlerinden biri olur. Ancak kullanıldığı ifadede mübtedâ ile haberi birarada zikredilmez. İkisinden birisi, genellikle mübtedâ (لاَتَ'nin ismi) mahzûf olur (düşürülür), haberi kullanılır.

اَلْوَقْتُ وَقْتُ نَدَامَةٍ. Vakit pişmanlık vaktidir.

لاَتَ وَقْتَ نَدَامَةٍ (لاَ اَلْوَقْتُ وَقْتَ نَدَامَةٍ) . Pişmanlık vakti değildir.

اَلسَّاعَةُ سَاعَةُ نَدَامَةٍ. Saat pişmanlık saatidir.

لاَتَ سَاعَةَ نَدَامَةٍ (لاَ السَّاعَةُ سَاعَةَ نَدَامَةٍ) . Pişmanlık saati değildir.

لاَتَ حِينَ مَنَاصٍ.. ..(Artık) kurtulma zamanı değildir (Sâd, 3).

* **Ef'âlü'l-İstimrâr** denilen (devamlılık ifâde eden) fiiller de irab bakımından كَانَ ve kardeşleri gibidir. İsim cümlesinin başına geldiği takdirde mübtedâ ile haber üzerinde aynı etkiyi yaparlar. Bir çok gramer kitabında كَانَ ve Kardeşleriyle birlikte zikredilmektedirler. Bu fiiller isminin haberiyle nitelenmesindeki sürekliliği anlatır ve şunlardır:

مَا زَالَ مَا بَرِحَ مَا فَتِئَ مَا انْفَكَّ مَا دَامَ

لاَ يَزَالُ لاَ يَبْرَحُ لاَ يَفْتَأُ لاَ يَنْفَكُّ

Hepsi de "halâ, devam ediyor" manasındadır. Mâzî ya da muzâri olarak gelebilirler. Başlarındaki مَا olumsuzluk harfi olmasına rağmen fiile olumsuzluk değil devamlılık manası kazandırır. Aksi takdirde devamlılık vermez. Şimdi bunları örnekleriyle görelim:

مَا زَالَ

مَا زَالَ الْمَرِيضُ حَيًّا. Hasta hâlâ hayattadır.

لاَ يَزَالُ الْأَطْفَالُ نَائِمِينَ. Çocuklar hâlâ uyuyorlar.

مَا بَرِحَ

مَا بَرِحَ الْوَلَدُ مَرِيضاً. Çocuk hâlâ hastadır.

لاَ يَبْرَحُ الْمَرِيضُ نَائِماً. Hasta hâlâ uyuyor.

مَا فَتِئَ

مَا فَتِئَ التَّاجِرُ صَادِقاً. Tacir hâlâ doğrudur.

لاَ يَفْتَأُ الْجَاهِلُ مُصِراً عَلَى عِنَادِهِ. Câhil inadında hâlâ ısrarlıdır.

مَا انْفَكَّ

مَا انْفَكَّتِ السَّمَاءُ مُمْطِرَةً. Hava hâlâ yağmurludur.

لاَ يَنْفَكُّ النَّسِيمُ عَلِيلاً. Meltem (ılık rüzgar) hâlâ tatlıdır[1].

Bu dört fiil örneklerde görüldüğü gibi yalnız mâzî ve muzâri siygalarında gelir.

مَادَامَ ...dığı müddetçe: Kendinden önce gelen cümlenin müddetini kendinden sonraki cümleye bağlar. لَيْسَ gibi yalnız mâzî siygasında bulunur. (دَامَ يَدُومُ) da كَانَ gibi çekim yapılır:

دَامَ	دَامَا	دَامُوا
دَامَتْ	دَامَتَا	دُمْنَ
دُمْتَ	دُمْتُمَا	...

لاَ تَقْرَأْ مَادَامَ النُّورُ ضَئِيلاً. Işık zayıf olduğu müddetçe okuma.

أَعْبُدُ اللَّهَ مَا دُمْتُ حَيّاً. Diri olduğum müddetçe Allah'a ibadet ederim.

كُلْ مَا دُمْتَ جَائِعاً. Aç olduğun müddetçe ye.

Önemli Not: a) كَانَ ve kardeşlerinden bu yana söylenen nâkıs fiillerin isimleri müfred, tesniye ve cemi de gelse fiiller hep müfred gelir. Aksi takdirde normal fiil vazifesi görürler:

كَانَ الرَّجُلاَنِ يَتَكَلَّمَانِ. İki adam konuşuyorlardı.

لاَ يَزَالُ الْأَطْفَالُ نَائِمِينَ. Çocuklar hâlâ uyumaktadırlar.

لاَ يَزَالُونَ مُخْتَلِفِينَ. Daima ihtilaflıdırlar.

b) Nâkıs fiillerin isimleri müzekkerse fiiller de müzekker, isimler müennes ise fiiller de müennes gelir:

لَيْسَتِ الدَّارُ وَاسِعَةً. Ev geniş değildir (semâi müennes).

لَنْ يَتْرُكَ الصَّلاَةَ مَا دَامَ الْمُؤْمِنُ حَيّاً.

Mü'min yaşadığı müddetçe namazı hiç terketmeyecek.

---

[1] (انْفَكَّ يَنْفَكُّ) Üç harfden fazla harfle oluşturulmuş bu (mezîd) fiillerin çekimi belli bir kurala tabiidir. Çok yakında geniş açıklaması verileceğinden endişe edilmemelidir.

c) **Nâkıs fiillerin haberleri** isim cümlesinin haberi gibi müfred, cümle ve şibh-i cümle (zarf ve câr-mecrûr) olarak gelir.

Müfred:

مَا زَالَ الْمُهَذَّبُ مَحْبُوباً. Terbiyeli daima sevilir.

İsim Cümlesi:

كَانَ عُمَرُ بِنْتُهُ نَائِمَةٌ فِي الصَّبَاحِ (=كَانَتْ بِنْتُ عُمَرَ نَائِمَةً فِي الصَّبَاحِ).

Burada altı çizili isim cümlesi Kâne'nin haberi olarak mahallen mansûbtur.

Sabahleyin Ömer'in kızı uyuyordu.

Fiil Cümlesi:

كَانَ الطَّالِبُ يَتَكَلَّمُ مَعَ أُسْتَاذِهِ. Öğrenci hocasıyla konuşuyordu.

Şibh-i Cümle (Zarf):

كَانَتِ الطَّالِبَاتُ أَمَامَ الْمَدْرَسَةِ. Kız öğrenciler okulun önünde idi.

Şibh-i Cümle (Câr-mecrûr):

كَانَ فِي الْمَلْعَبِ مُتَفَرِّجُونَ. Stadda seyirciler vardı.

Genel Cümle Örnekleri:

1- كَانَ الْإِمَامُ الْبُخَارِيُّ مِنْ كِبَارِ الْمُحَدِّثِينَ – كَانَ الْفَارَابِيُّ عَالِماً كَبِيراً مِنْ عُلَمَاءِ الْمُسْلِمِينَ.

2- لَمْ يَكُنِ الرَّاعِي بَاكِياً[1] هَذِهِ الْمَرَّةَ بَلْ كَانَ ضَاحِكاً – اَلْحَيَاةُ سَعِيدَةٌ – صَارَتِ الْحَيَاةُ سَعِيدَةً.

3- اَلْمَعْرِضُ مُسْتَمِرٌّ – مَازَالَ الْمَعْرِضُ مُسْتَمِراً – اَلشَّرِكَةُ مَشْهُورَةٌ – صَارَتِ الشَّرِكَةُ مَشْهُورَةً.

4- اَلْوَاجِبُ ضَرُورِيٌّ – مَازَالَ الْوَاجِبُ ضَرُورِياً – اَلْأُمُّ مُدَرِّسَةٌ – صَارَتِ الْأُمُّ مُدَرِّسَةً .

5- ظَلَّ خَالِدٌ فِي خِدْمَةِ الدِّينِ – ظَلَّتِ الْأُمُّ صَابِرَةً عَلَى غِيَابِ ابْنِهَا حَتَّى عَادَ مِنْ سَفَرِهِ.

6- غَسَلَتِ الْبِنْتُ الْمَلَابِسَ حَتَّى أَصْبَحَتْ نَظِيفَةً – هَلْ دَرَسْتِ قَبْلَ الْمَرْحَلَةِ الْابْتِدَائِيَّةِ .

7- نَجَحَ اَحْمَدُ فِي الْامْتِحَانِ وَ أَصْبَحَ تِلْمِيذاً فِي الْمَدْرَسَةِ الثَّانَوِيَّةِ – اَلتِّلْمِيذَةُ نَشِيطَةٌ – أَصْبَحَتِ التِّلْمِيذَةُ نَشِيطَةً.

8- اَلْمُدَرِّسَتَانِ غَائِبَتَانِ – لَيْسَتِ الْمُدَرِّسَتَانِ غَائِبَتَيْنِ – اَلْمُهَنْدِسُونَ مَوْجُودُونَ – مَازَالَ الْمُهَنْدِسُونَ مَوْجُودِينَ – اَلْبَنَاتُ مُؤَدَّبَاتٌ – مَازَالَتِ الْبَنَاتُ مُؤَدَّبَاتٍ .

9- اَلتَّلَامِيذُ جَالِسُونَ – لَيْسَ اَلتَّلَامِيذُ جَالِسِينَ – لَا تَخْرُجْ مَادَامَ الْمَطَرُ نَازِلاً.

[1] (بَكَى يَبْكِي) ağladı

10- هُمَا جَاهِزَانِ لِلسَّفَرِ – أَصْبَحَا جَاهِزَيْنِ لِلسَّفَرِ – صَارَ الرَّجُلُ سَعِيداً بِأَوْلاَدِهِ النَّاجِحِينَ.

11- لاَ تَلْعَبْ مَا دَامَ الْامْتِحَانُ قَرِيباً – كَانَتِ الْغُرْفَةُ مُزْدَحِمَةً وَ أَصْبَحَتْ خَالِيَةً.

12- أَخُوهُ أُسْتَاذٌ مَشْهُورٌ – أَصْبَحَ أَخُوهُ أُسْتَاذاً مَشْهُوراً – صَارَتِ الْحَدِيقَةُ أَزْهَارُهَا جَمِيلَةٌ.

13- مَازَالَ الصَّحَفِيُّونَ فِي الصَّالَةِ – أَصْبَحَتِ السُّوقُ مُزْدَحِمَةً بِالنَّاسِ .

14- لَيْسَ أَخُوكَ بَيْنَ الرُّكَّابِ –كَانَتْ حَيَاتُهُ قَصِيرَةً – لَيْسَ لَنَا بِهِ عِلْمٌ – لَيْسَ فِي مَدْرَسَتِنَا مَعْمَلُ اللُّغَةِ .

15- لَيْسَتِ الْمَرْأَةُ لُعْبَةً فِي يَدِ الرَّجُلِ – هَؤُلاَءِ الطُّلاَّبُ مُجْتَهِدُونَ – لَيْسَ هَؤُلاَءِ الطُّلاَّبُ مُجْتَهِدِينَ.

16- هَلِ الدَّرْسُ مُهِمٌّ؟ لاَ، هُوَ لَيْسَ مُهِماً – هَلِ السَّيَّارَةُ جَدِيدَةٌ ؟ لاَ هِيَ لَيْسَتْ جَدِيدَةً.

17- اَلسَّاعَةُ سَاعَةُ تَوْبَةٍ – لاَتَ سَاعَةَ تَوْبَةٍ – اَلشَّارِعُ مُزْدَحِمٌ – لاَ شَارِعٌ مُزْدَحِماً .

18- اَلْأَنْهَارُ فَائِضَةٌ[1] – إِنَّ الْأَنْهَارَ فَائِضَةٌ . لاَتَ وَقْتَ عِتَابٍ – مَا عِنْدِي كِتَابُكَ .

19- لاَتَ وَقْتَ مُزَاحٍ – لاَ عُذْرٌ لَكَ مَقْبُولاً – لَيْسَ الْفَقْرُ عَيْباً – لَيْسَ الْفَقْرُ بِعَيْبٍ.

20- مَا تَعَبُ الْعَامِلِينَ ضَائِعاً – مَا تَعَبُ الْعَامِلِينَ بِضَائِعٍ – مَا الْبَنَاتُ بِجَاهِلاَتٍ.

21- مَا كُلُّ غَنِيٍّ بِسَعِيدٍ– لَيْسَتِ الْجَاهِلاَتُ بِمُحْتَرَمَةٍ – هَذَا لَيْسَ بِمَكَانِكَ.

22- إِنَّ رُوحَ كُلِّ إِنْسَانٍ فِي أَمْرِ اللّٰهِ تَعَالَى – أَ لاَ تَزَالُ صَابِراً ؟

23- مَا فَتِئَ أَخُونَا غَائِباً – لاَ أَكْتُبُ دَرْسِي مَا دَامَ أَبِي نَائِماً.

24- كُنْتَ عَظِيماً – أَكَلْتُ طَعَاماً كَثِيراً لِأَنَّنِي كُنْتُ أَشْعُرُ بِالْجُوعِ.

Tercüme:

1- İmam Buhârî muhaddislerin büyüklerindendi. Fârâbî Müslüman âlimlerden büyük bir âlimdi.

2- Çoban bu sefer ağlamıyor bilakis gülüyordu. Hayat mutludur. Hayat mutlu hale geldi.

3- Sergi devamlıdır. Sergi hâlâ devam etmektedir. Şirket meşhurdur. Şirket meşhur oldu.

4- Ödev zarûrîdir. Ödev halâ zarûrîdir. Anne öğretmendir. Anne öğretmen haline geldi.

---

[1] (فَاضَ يَفِيضُ فَيْضاً) aktı, döküldü, boşandı

5- Hâlit din hizmetinde devam etti. Anne yolculuğundan dönünceye kadar oğlunun yokluğuna sabretmeye devam etti.
6- Temiz oluncaya kadar kız elbiseleri yıkadı. İlkokul safhasından önce okudun mu?
7- Ahmet imtihanda başardı ve lisede bir öğrenci oldu. Öğrenci çalışkandır. Öğrenci çalışkan oldu.
8- İki öğretmen yoktur. İki öğretmen yok değildir. Mühendisler mevcuttur. Mühendisler hâlâ mevcuttur. Kızlar edeblidir. Kızlar hâlâ edeblidir.
9- Öğrenciler oturuyor. Öğrenciler oturmuyor. Yağmur yağdığı müddetçe (dışarı) çıkma.
10- O ikisi yolculuk için hazırdır. Yolculuk için hazır oldular. Adam başarılı çocuklarıyla mutlu oldu.
11- İmtihan yakın olduğu müddetçe oynama. Oda kalabalıktı ve boşaldı (boş oldu).
12- Onun kardeşi meşhur bir hocadır. Kardeşi meşhur bir hoca oldu. Bahçenin çiçekleri güzel oldu.
13- Gazeteciler hâlâ salondadır. Çarşı insanlarla kalabalıklaştı.
14- Kardeşin yolcular arasında değil. Hayatı kısaydı. Onun hakkında bilgimiz yoktur. Okulumuzda dil labrotuvarı yok.
15- Kadın erkeğin elinde oyuncak değildir. Bu öğrenciler çalışkandır. Bu öğrenciler çalışkan değildir.
16- Ders mühim midir? Hayır, o mühim değildir. Araba yeni midir? Hayır, o yeni değildir.
17- Saat tevbe saatidir. Tevbe saati değildir. Cadde kalabalıktır. Cadde kalabalık değildir.
18- Nehirler taşmaktadır. Gerçekten nehirler taşmaktadır. Kınama vakti değildir. Kitabın bende değil.
19- Şaka vakti değil. Makbul bir özrün yok. Fakirlik ayıb değildir. Fakirlik hiç ayıp değildir.
20- İşçilerin emeği zayi değildir. İşçilerin emeği hiç zâyi değildir (boşa gitmez). Kızlar cahil değildir..
21- Her zengin mutlu değildir. Cahiller saygıdeğer değildir. Bu senin mekanın değildir.
22- Her insanın ruhu Allahu Teâlâ'nın emrindedir. Hâlâ sabrediyor musun?
23- Kardeşimiz hâlâ yoktur. Babam uyuduğu müddetçe dersimi yazmayacağım.
24- Büyüktün. Çok yemek yedim. Çünkü açlık hissediyordum.

****

KÂNE VE KARDEŞLERİ İLE İLGİLİ AYETLER

1- ... كَانَا يَأْكُلَانِ الطَّعَامَ انْظُرْ كَيْفَ نُبَيِّنُ لَهُمُ الْآيَاتِ ...

(5/MÂİDE, 75). (Meryem ve oğlu İsâ (a.s.) Mesîh) ikisi de yemek yerlerdi. Bak, onlara ayetleri nasıl açıklıyoruz...

بَيَّنَ يُبَيِّنُ تَبْيِينًا açıkladı, izah ve izhar etti (mütteaddîdir).

2- ... ثُمَّ انْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكَذِّبِينَ .

(6/EN'ÂM, 11) ...Sonra da, yalanlayanların akıbetinin nasıl olduğuna bakın.

الْمُكَذِّبُ yalanlayan, yalancı

3- وَقَالُوا لَوْ كُنَّا نَسْمَعُ أَوْ نَعْقِلُ مَا كُنَّا فِي أَصْحَابِ السَّعِيرِ .

(67/MÜLK, 10). Ve (yine) derler ki: "Eğer biz dinleseydik veya aklımızı kullansaydık, (şimdi) alevli ateşin ashabı (cehennem halkı) içinde olmazdık!".

السَّعِيرُ yakılan ve alevlendirilen manasında olup cehennemin adıdır.

4- أَ رَأَيْتَ إِنْ كَانَ عَلَى الْهُدَى ۝ .

(96/ALAK, 11). Gördün mü (ne dersin, söyle bakalım), ya o (kul) doğru yolda idiyse?

5- وَفُتِحَتِ السَّمَاءُ فَكَانَتْ أَبْوَابًا ۝ .

(78/NEBE, 19). Gökyüzü açılmış kapılar oluşmuştur.

6- إِنَّ جَهَنَّمَ كَانَتْ مِرْصَادًا ۝ .

(78/NEBE, 21). Şüphesiz, cehennem bir gözetleme yeri olmuştur.

اَلْمِرْصَادُ- اَلْمَرْصَدُ rasat mevzii, rasathane, pusu, gözetleme yeri

7- .. إِنَّ السَّمْعَ وَ الْبَصَرَ وَ الْفُؤَادَ كُلُّ أُولٰئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْؤُولاً.

(إِنَّ)nin ismi -Te'kîd edatı	Matuf-Atıf h.	Matuf - Atıf h.	Müb. Muz	İsmu işaret Muz. ileyh	F. Mâzî	Kane'nin Haberi Câr-mecrûr Haber (mazi fiil cüm. ref mahallinde)

(إِنَّ) nin haberi (isim cümlesi mahallen merfû)

(17/İSRÂ, 36). (Hakkında bilgin bulunmayan şeyin ardına düşme.) Doğrusu kulak, göz ve gönül, bunların hepsi ondan sorumludur.

اَلسَّمْعُ işitme, işitme duygusu, kulak

اَلْفُؤَادُ kalp, gönül

اَلْبَصَرُ görme, görme hassesi, göz

كُلُّ أُولٰئِكَ bunların hepsi (ayette; كُلُّ) muzâf, (أُولٰئِكَ) ise muzâfun ileyh olup mahallen mecrûrdur. (كُلُّ) ve sonrası da (إِنَّ)nin haberidir.

مَسْؤُولٌ mesul, sorumlu (ismi mef'ûl : aynı zamanda Kâne'nin haberidir. Kâne'nin ismi ise (هُوَ) olarak takdir edilen müstetir zamirdir.)

8- ثُمَّ كَانَ عَلَقَةً فَخَلَقَ فَسَوَّى ۝ .

(75/KIYAME, 38). Sonra bir alaka (aşılanmış yumurta) oldu, akabinde (Allah onu benzersiz olarak, insan biçiminde) yarattı ve düzene koydu (şekillendirdi).

سَوَّى يُسَوِّي تَسْوِيَةً tesviye etti, düzeltti/düzene koydu, kemale erdirdi

9- ... كَانَ وَعْدُهُ مَفْعُولاً .

(73/MÜZZEMMİL, 18). ... O'nun (Allah'ın) vâdi yapılagelmiştir (mutlaka yerine gelir).

10- ...فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ .

(67/MÜLK, 18). ... Akabinde beni tanımama (ya da cezalandırmam) nasıl oldu?

نَكِيرٌ aslı (نَكِيرِي) (edepsizliği ve çirkefliği ortadan kaldırıp bunları yapanları) cezalandırma/tanımama

11- فَإِذَا انْشَقَّتِ السَّمَآءُ فَكَانَتْ وَرْدَةً كَالدِّهَانِ .

(55/RAHMÂN, 37). Gök yarıldığı ve akabinde (erimiş) yağ gibi (kıpkırmızı) bir gül (kırmızı deri gibi) olduğu zaman..

وَرْدَةً gül إِذَا ..dığı zaman انْشَقَّ يَنْشَقُّ انْشِقَاقًا yarıldı

اَلدِّهَانُ yağ, yağdanlık, kırmızı deri (üç mana ile de tefsir edilebilir)

12- ... وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا .

(33/AHZÂB, 5). .... Allah, daima bağışlayandır ve merhamet edendir.

13- ... خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ وَكَانَ عَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ ...

(11/HÛD, 7). (O ki) ... Arş'ı su üzerinde olduğu halde, gökleri ve yeri altı günde (altı devrede) yarattı...

14- ... فَأَصْبَحَ مِنَ النَّادِمِينَ .

(5/MÂİDE, 31). ... artık o pişman olanlardan olmuştu.

15- فَأَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ فَأَصْبَحُوا فِي دَارِهِمْ جَاثِمِينَ .

(7/A'RÂF, 78). Bu yüzden onları (volkanik depremle) şiddetli bir sarsıntı aldı (yakaladı). Akabinde yurtlarında dizüstü çöken kimseler oldular.

اَلرَّجْفَةُ sarsılış, sarsıntı

اَلْجَاثِمُ ism-i fâil olup yere bitişik olan, yere yapışıp kalan (Ayette: Evlerinde hareketsiz cansız ve sessiz ölüler halinde kalakaldılar.)

16-...أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَتُصْبِحُ الْأَرْضُ مُخْضَرَّةً إِنَّ اللَّهَ لَطِيفٌ خَبِيرٌ .

(22/HAC, 63). ... Allah'ın gökten su indirdiğini akabinde yerin yemyeşil olduğunu (görmedin mi?) Doğrusu Allah çok lütufkardır, (her şeyden) haberdardır.

مُخْضَرَّةً yeşermiş, yeşillenmiş, yeşilleşmiş

17- وَأَصْبَحَ فُؤَادُ أُمِّ مُوسَى فَارِغًا ...

(28/KASAS, 10). Musa'nın annesinin gönlü (oğlundan başka herşeyden) bomboş (olarak) sabahladı...

فَارِغًا boş, bomboş

18- فَأَصْبَحَتْ كَالصَّرِيمِ .

(68/KALEM, 20). Böylece (o bahçe afetle) kara toprak gibi oldu.

اَلصَّرِيمُ kesilmiş, sökülmüş/(münbit olmayan) kara toprak/karanlık gece (Ayette: Her üç mana ile de izah edilmiştir)

19- إِنْ نَشَأْ نُنَزِّلْ عَلَيْهِمْ مِنَ السَّمَاءِ آيَةً فَظَلَّتْ أَعْنَاقُهُمْ لَهَا خَاضِعِينَ .

(26/ŞUARÂ, 4). Biz dilesek onlara gökten bir mucize indiririz de ona boyun eğmişler olarak kalırlar (itaat etmekten başka çare bulamaz, isyan edemezler).

اَلْعُنُقُ ج اَلْأَعْنَاقُ boyunlar

خَضَعَ يَخْضَعُ خُضُوعاً tevazuda bulundu, alçak gönüllü oldu, boyun eğdi

خَاضِعٌ boyunları eğik (ism-i fâil) (Ayette: Ona boyun eğmiş, inkiyad etmiş, itaat etmiş olurlar)

20- قَالُوا نَعْبُدُ أَصْنَامًا فَنَظَلُّ لَهَا عَاكِفِينَ .

(26/ŞUARÂ, 71). "Putlara tapıyoruz, onlara ibadet etmeye devam ediyoruz" demişlerdi.

عَكَفَ يَعْكُفُ عُكُوفاً devamlı ibadet etti, ibadetten ayrılmadı

21- ... إِذْ وُقِفُوا عَلَى رَبِّهِمْ ط قَالَ أَلَيْسَ هَذَا بِالْحَقِّ ط قَالُوا بَلَى وَرَبِّنَا ط ...

(6/EN'ÂM, 30). Rablerinin karşısında durduruldukları zaman (Rab:) «Bu, (yeniden diriliş ve hesap) gerçek değil miymiş?» der. «Bilakis, Rabbimize andolsun ki (gerçekmiş)» derler...

إِذْ = إِذَا ..dığı, diği zaman/hani bir zamanlar (zaman zarfının arkasından gelen kelime fiilde olsa mahallen mecrûr muzâfun ileyhtir.)

22- وَكَذَّبَ بِهِ قَوْمُكَ وَهُوَ الْحَقُّ ط قُلْ لَسْتُ عَلَيْكُمْ بِوَكِيلٍ ط .

(6/EN'ÂM, 66). (Kur'an) hak olduğu halde kavmin onu yalanladı. De ki: Ben size vekil değilim.

23- ... فَإِنْ يَكْفُرْ بِهَا هٰؤُلَاءِ فَقَدْ وَكَّلْنَا بِهَا قَوْمًا لَيْسُوا بِهَا بِكَافِرِينَ .

(6/EN'ÂM, 89). ... Eğer onlar (kafirler) bunları inkâr ederse, kesinlikle bunları inkar etmeyecek bir toplumu onlara vekil kılarız.

وَكَّلَ يُوَكِّلُ تَوْكِيلاً vekil kıldı, yerine başkasını getirdi

24- وَإِذْ أَخَذَ رَبُّكَ مِنْ بَنِي آدَمَ مِنْ ظُهُورِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَأَشْهَدَهُمْ عَلَى أَنْفُسِهِمْ ج أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ ط قَالُوا بَلَى ∴ ج شَهِدْنَا ∴ ج ...

(7/A'RÂF, 172). ... Rabbin Âdem oğullarından, onların sırtlarından zürriyetlerini aldı (çıkardı) ve onları kendilerine şahit tuttu ve dedi ki: "Ben sizin Rabbiniz değil miyim?" (Onlar da), "Evet (buna) şâhit olduk", dediler.

اَلظَّهْرُ ج ظُهُورٌ sırt, yüz, üzeri, arka (ayette sulbler kastedilmektedir)

ذُرِّيَّةٌ zürriyet, nesil

أَشْهَدَ يُشْهِدُ إِشْهَاداً [(عَلَى) harf-i ceri ile birlikte] şahit tuttu, şahit kıldı

25- ... أَلَيْسَ مِنْكُمْ رَجُلٌ رَشِيدٌ .

(11/HÛD, 78). (Lût, kavmine:) ... "Sizden reşid (aklı başında, akıllı) bir adam yok mudur? " dedi.

رَشِيدٌ reşit, doğru görüşlü, doğruyu bulan, olgun, doğru

26- ... إِنَّ مَوْعِدَهُمُ الصُّبْحُ ۖ أَلَيْسَ الصُّبْحُ بِقَرِيبٍ .

(11/HÛD, 81). (Melekler Lût'a): ... Şüphesiz onlara vâdolunan (helâk zamanı), sabahtır (sabah vaktidir). Sabah çok yakın değil mi? (dediler.)

الْمَوْعِدُ va'd/va'din yerine getirildiği zaman veya yer (ayette: sözün yerine getirileceği vakit)

27- لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ مَسْكُونَةٍ فِيهَا مَتَاعٌ لَكُمْ ۖ ...

(24/NÛR, 29). İçinde sizin için faydalanma (hakkı) bulunan, oturulmayan (boş) evlere (izinsiz) girmeniz size günah değildir...

الْجُنَاحُ günah مَسْكُونَةٌ ism-i mef'ûl: mesken kılınan, oturulan مَتَاعٌ faydalanılan eşya

28- لَيْسَ عَلَى الْأَعْمَى حَرَجٌ وَلَا عَلَى الْأَعْرَجِ حَرَجٌ وَلَا عَلَى الْمَرِيضِ حَرَجٌ ...

(24/NÛR, 61). Âmâya bir zorluk (güçlük, günah veya vebal) yoktur, topala zorluk yoktur, hastaya bir zorluk yoktur (Bunlara yapamayacakları görev yüklenmez).

29- يَا نِسَاءَ النَّبِيِّ لَسْتُنَّ كَأَحَدٍ مِنَ النِّسَاءِ ...

(33/AHZÂB, 32). Ey peygamberin hanımları! Sizler kadınlardan herhangi biri gibi değilsiniz...

30- أَ لَيْسَ اللَّهُ بِكَافٍ عَبْدَهُ ۖ ...

(39/ZÜMER, 36). Allah, kuluna kafi değil mi?...

كَافٍ- الْكَافِي (كَفَى يَكْفِي كِفَايَةً) [(ism-i fâil) her türlü şerden, kötülükten koruma hususunda] kafi olan.

Sonu illetli olan bu tür fiillerin ism-i fâili burada olduğu gibi marife olarak (الْكَافِي), nekre olarak da (كَافٍ) şeklinde gelir.

31- فَاطِرُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ۖ جَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا وَمِنَ الْأَنْعَامِ أَزْوَاجًا ۚ يَذْرَؤُكُمْ فِيهِ ۖ لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ ۚ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ .

(42/ŞÛRÂ, 11). (O), göklerin ve yerin Yaratanıdır, size kendinizden eşler, hayvanlardan (da erkekli dişili) çiftler yaratmıştır. Orada (böyle bir sistemde) sizi çoğaltıp dağıtıyor. Hiçbir şey O'nun benzeri değildir. O, çok iyi işitendir, çok iyi görendir.

الْفَاطِرُ (فَطَرَ يَفْطُرُ فَطْرًا) (ism-i fâil) yaratan, icat eden

النَّعَمُ ج الْأَنْعَامُ büyük baş hayvan (deve, sığır, davar)

ذَرَأَ يَذْرَؤُ ذَرْءًا yoktan var edip etrafa dağıtarak çoğaltı

32- وَنَادَى فِرْعَوْنُ فِي قَوْمِهِ قَالَ يَا قَوْمِ أَلَيْسَ لِي مُلْكُ مِصْرَ وَهَٰذِهِ الْأَنْهَارُ تَجْرِي مِنْ تَحْتِي ۚ أَ فَلَا تُبْصِرُونَ ۖ .

(43/ZUHRUF, 51). Firavun, milletinin içinde seslendi: "Ey milletim! Mısır'ın hükümranlığı ve altımdan akan bu ırmaklar benim değil mi? Görmüyor musunuz?" dedi.

نَادَى يُنَادِي مُنَادَاةً seslendi, çağırdı, bağırdı

أَنْهَارٌ ج نَهْرٌ nehir, ırmak

أَبْصَرَ يُبْصِرُ إِبْصَاراً gördü

33- فَلَيْسَ لَهُ الْيَوْمَ هَاهُنَا حَمِيمٌ .

(69/HAKKA, 35). Bu sebeple onun bugün burada bir merhamet edeni yoktur.

حَمِيمٌ müşfik, şefkatli, yakın dost

34- أَ لَيْسَ ذَلِكَ بِقَادِرٍ عَلَى أَنْ يُحْيِيَ الْمَوْتَى .

(75/KIYÂME, 40). O, (bunları yapan Allah), ölüleri diriltmeye kâdir değil mi?

أَحْيَى يُحْيِي إِحْيَاءً hayat verdi, diriltti

الْمَيِّتُ ج الْمَوْتَى ölü

35- لَسْتَ عَلَيْهِمْ بِمُصَيْطِرٍ .

(88/GÂŞİYE, 22). Onların üzerinde bir hükümran (zorba, zorlayıcı) değilsin.

مُصَيْطِرٌ ism-i fâil olup zorba, hükmü altına alan, kontrolde tutan, sultasında bulunduran anlamındadır. (مُصَيْطِرٍ ın aslı مُسَيْطِرٍ olup dilde kolaylık açısından س harfi ص harfiyle iptal edilmiştir.)

36- فَمَا زَالَتْ تِلْكَ دَعْوَاهُمْ حَتَّى جَعَلْنَاهُمْ حَصِيدًا خَامِدِينَ .

(21/ENBİYÂ, 15). Bu davaları, Biz onları biçilmiş ekin ve sönen ocaklar (bir yığın kül) yapıncaya kadar devam etti.

دَعْوَاهُمْ iddia, dava veya duaları

حَصِيدٌ kuruyup biçilmiş ekin

اَلْخَامِدُ ölen yahut bayılan, sönen

37- وَلَقَدْ جَاءَكُمْ يُوسُفُ مِن قَبْلُ بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا زِلْتُمْ فِي شَكٍّ مِمَّا جَاءَكُمْ بِهِ ... ط

(40/MÜ'MİN, 34). And olsun ki, Yusuf da, daha önceden, size belgelerle gelmişti de siz onun getirdiği şeylerden şüphe etmekte devam ettiniz...

38- قَالُوا يَا مُوسَى إِنَّا لَنْ نَدْخُلَهَا أَبَدًا مَا دَامُوا فِيهَا فَاذْهَبْ أَنْتَ وَرَبُّكَ ...

(5/MÂİDE, 24). "Ey Musa! Doğrusu Biz onlar orada olduğu müddetçe ebediyyen biz asla oraya girmeyeceğiz. Sen ve Rabbin gidin " dediler.

39- ... وَكُنْتُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا مَا دُمْتُ فِيهِمْ ج فَلَمَّا تَوَفَّيْتَنِي كُنْتَ أَنْتَ الرَّقِيبَ عَلَيْهِمْ ط وَأَنْتَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ .

(5/MÂİDE, 117)... [İsâ (a.s.) şöyle dedi:] İçlerinde kaldığım müddetçe ben onlara şahittim. (Fakat) sonra beni vefat ettirdiğinde onlara Rakib olan (gözetleyen, kontrolcü olan yalnızca) Sen'din. Ve Sen her şeye Şahit'sin.

تَوَفَّى يَتَوَفَّى ruhunu kabzetti, öldürdü, vefat ettirdi (Ayette: Vefat ettirmesi, göğe çıkarılması yahut yeryüzündeki hayatına son verilmesidir.)

لَمَّا (mâzi fiilin önünde:) ...dığı zaman, ...dığında

اَلرَّقِيبُ gözetleyen, gözetleyici

شَهِيدٌ şâhit (kontrolcü)

40- وَجَعَلَنِي مُبَارَكًا أَيْنَمَا كُنتُ ۖ وَأَوْصَانِي بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ مَا دُمْتُ حَيًّا ۖ .

(19/MERYEM, 31). "Her nerede olursam (olayım) beni mübarek kıldı ve hayatta olduğum müddetçe, bana namazı ve zekatı vasiyet (emr) etti."

أَيْنَمَا her nerede حَيٌّ diri, yaşayan مُبَارَكٌ hayırlı ve mübarek kılınmış

أَوْصَى يُوصِي tavsiye etti (tavsiye Allah tarafından yapıldığı takdirde bu, emir ve farz kılma demektir.)

41- ...وَكَانُوا لَنَا عَابِدِينَ ۝ .

(21/ENBİYA, 73). ... Onlar, bize kulluk edenlerdi.

42- ... وَمَا هُم بِخَارِجِينَ مِنَ النَّارِ ۚ .

(2/BAKARA,167). ... Onlar bu ateşten çıkacak değillerdir.

43- ... وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ .

(2/BAKARA, 74).... Allah sizin yaptıklarınızdan asla gâfil değildir.

44- وَمَا هُوَ بِقَوْلِ شَاعِرٍ ۖ قَلِيلًا مَا تُؤْمِنُونَ ۝ .

(69/HAKKA, 41). O asla bir şairin sözü değildir; ne az inanıyorsunuz!

45- مَا أَنتَ بِنِعْمَةِ رَبِّكَ بِمَجْنُونٍ ۚ .

(68/KALEM, 2) Sen asla Rabbinin nimetiyle mecnun (cinlenmiş ya da deli bir kimse) değilsin.

46- ... وَمَا أَنَا بِظَلَّامٍ لِّلْعَبِيدِ ۚ .

(50/KAF, 29). ... Ben kullara asla zulmetmem.

47- يَا عِبَادِ لَا خَوْفٌ عَلَيْكُمُ الْيَوْمَ وَلَا أَنتُمْ تَحْزَنُونَ ۚ .

(43/ZUHRUF, 68). Ey kullarım! Bugün size korku yoktur ve siz üzülmeyeceksiniz.

يَا عِبَادِ Ey kullarım! (Sondaki esre, düşen mütekellim yâ'sının kısaltılmış işaretidir)

48- ... وَمَا اللَّهُ يُرِيدُ ظُلْمًا لِّلْعِبَادِ .

(40/MÜ'MİN, 31).... Allah kullar için zulüm dilemez.

49- ... وَمَا أَنتَ عَلَيْهِم بِوَكِيلٍ ۚ .

(39/ZÜMER, 41). (Resûlüm)! ... Sen onlara asla vekil değilsin.

****

ALIŞTIRMALAR

1. Aşağıdaki kelimeleri üçer kere yazınız.

اِبْتَسَمَ يَبْتَسِمُ	gülümsedi	اَلْعَمَلِيَّةُ	ameliyat	تَحَدَّثَ يَتَحَدَّثُ	konuştu
اِنْتَظَرَ يَنْتَظِرُ	bekledi	سُرِقَ	çalındı	شَعَرَ يَشْعُرُ بِ	hissetti
شَاقٌّ	zor	لِأَنَّ	çünkü	اَلْجُوعُ	açlık
غَاضِبٌ	öfkeli	اَلْعِمَارَةُ	apartman	مُؤَدَّبٌ	edebli
سَعِيدٌ	mutlu	قَصِيرٌ	kısa	اَلْقُلُوبُ	kalpler
اَلْأَمَانَةُ	güvenilirlik	اَلنُّبُوَّةُ	peygamberlik	اَلْجُنْدِيُّ	asker
الطَّقْسُ	hava (durumu)	مِفْتَاحٌ	anahtar	مُحْتَاجٌ	muhtaç
قَادِماً	gelen	عَزِيزَةٌ	aziz, değerli	اَلرَّاعِي	çoban
سَاخِنٌ	sıcak	اَلصِّدْقُ	doğruluk	مَسْرُورٌ	sevinçli
وَاقِفَةٌ	ayakta duran	عَادَ يَعُودُ	döndü	عَائِدٌ	dönen
صَائِمٌ	oruçlu (oruç tutan)	كُلِّيَّةُ الْهَنْدَسَةِ	mühendislik fakültesi		

2. Aşağıdaki (كَانَ) ve (كَانَ) nin içinde bulunduğu cümleleri inceleyen maddeleri tercüme ediniz. Tercüme ettiğiniz cümlelere bakarak bakmadan Arapça'sını söylemeye çalışınız.

1- كَانَ التِّلْمِيذُ مَرِيضاً – كَانَتْ زَيْنَبُ مَرِيضَةً – كَانَ الْمُدِيرُ مَشْغُولاً – كَانَتِ الْأُمُّ مَرِيضَةً – كَانَ خَالِدٌ مُدَرِّساً – كَانَ صَادِقٌ سَعِيداً – كَانَتْ فَاطِمَةُ نَشِيطَةً – كَانَ الطَّقْسُ لَطِيفاً.

2- كَانَ مَعِي صَدِيقِي – كَانَتْ مَعَهَا خَالَتُهَا – كَانَتْ مَعَهُنَّ وَالِدَتُهُنَّ – كَانَتْ مَعَكَ عَمَّتُكَ – كَانَ مَعَهُمْ أُسْتَاذُهُمْ – كَانَتْ خَدِيجَةُ سَعِيدَةً فِي الْمَدْرَسَةِ .

3- كَانَ إِبْرَاهِيمُ يَبْتَسِمُ – كَانَ وَالِدُهُ يَنْتَظِرُ أَمَامَ الْغُرْفَةِ – كَانَ خَالُهُ يَنْتَظِرُ أَمَامَ الْمَسْجِدِ – كَانَتْ خَالَتُهُ تَنْتَظِرُ أَمَامَ مَوْقِفِ الْحَافِلَاتِ – كَانَ صَدِيقُهُ يَنْتَظِرُ أَمَامَ الْحَدِيقَةِ – كَانَتْ وَالِدَتُهُ تَنْتَظِرُ أَمَامَ الْمَدْرَسَةِ.

4- كَانَ الْحَجُّ شَاقّاً وَ أَصْبَحَ الْآنَ سَهْلاً – كَيْفَ كَانَ الْمَكَانُ ؟ كَانَ الْمَكَانُ وَاسِعاً – كَانَ الْوَلَدُ غَاضِباً لِأَنَّ دَرَّاجَتَهُ قَدْ سُرِقَتْ – كَانَتِ الْعَمَلِيَّةُ نَاجِحَةً الْحَمْدُ لِلّٰهِ .

5-كَانَ الْمُدَرِّسُونَ وَ الْمُهَنْدِسُونَ يَجْلِسُونَ أَمَامَ الْعِمَارَةِ – كَانَ الْبَرْدُ شَدِيداً فِي تِلْكَ اللَّيْلَةِ ـــ كَانَ الْوَلَدُ ذَاهِباً مَعَ وَالِدِهِ إِلَى السُّوقِ – كَانَ الْبَرْدُ شَدِيداً فِي الشِّتَاءِ .

6- فِي الْكِتَابِ كَلِمَاتٌ جَمِيلَةٌ – كَانَتْ فِي الْكِتَابِ كَلِمَاتٌ جَمِيلَةٌ – فِي الشَّارِعِ رَجُلَانِ قَصِيرَانِ – كَانَ فِي الشَّارِعِ رَجُلَانِ قَصِيرَانِ – فِي الْغُرْفَةِ بِنْتَانِ مَرِيضَتَانِ – كَانَتْ فِي الْغُرْفَةِ بِنْتَانِ مَرِيضَتَانِ – فِي الْمَصْنَعِ عَامِلَاتٌ سَعِيدَاتٌ – كَانَتْ فِي الْمَصْنَعِ عَامِلَاتٌ سَعِيدَاتٌ – فِي الصَّفِّ تِلْمِيذَانِ جَدِيدَانِ – كَانَ فِي الصَّفِّ تِلْمِيذَانِ جَدِيدَانِ .

7- كَانَ التَّلَامِيذُ يَجْلِسُونَ عَلَى الْكَرَاسِيِّ – كَانَتِ الطَّالِبَاتُ لَا يَلْعَبْنَ – كَانَتِ السَّاعَةُ لَا تَعْمَلُ – اَلْمُدَرِّسُونَ يَتَحَدَّثُونَ –كَانَ الْمُدَرِّسُونَ لَا يَتَحَدَّثُونَ – صَدِيقِي يَغْسِلُ مَلَابِسَهُ جَيِّداً –كَانَ صَدِيقِي لَا يَغْسِلُ مَلَابِسَهُ جَيِّداً – جَدَّتِي تَذْهَبُ إِلَى الْمَنْزِلِ مُتَأَخِّرَةً – كَانَتْ جَدَّتِي لَا تَذْهَبُ إِلَى الْمَنْزِلِ مُتَأَخِّرَةً – كَانَ أَخِي إِبْرَاهِيمُ أُسْتَاذاً فِي كُلِّيَّةِ الْهَنْدَسَةِ.

8-كَانَتِ الطَّالِبَةُ تَنْتَظِرُ أَمَامَ الْمَدْرَسَةِ – لَيْسَ فِي الْحَقِيبَةِ كِتَابَانِ – كَانَتِ الطَّالِبَةُ غَائِبَةً أَمْسِ –كَانَتِ السَّيِّدَةُ خَدِيجَةُ اِمْرَأَةً غَنِيَّةً . كَانَ النَّبِيُّ يَعْمَلُ فِي تِجَارَةِ السَّيِّدَةِ خَدِيجَةَ قَبْلَ النُّبُوَّةِ – بِمَاذَا كَانَ النَّبِيُّ مَشْهُوراً قَبْلَ النُّبُوَّةِ – كَانَ النَّبِيُّ مَشْهُوراً قَبْلَ النُّبُوَّةِ بِالْأَمَانَةِ وَالصِّدْقِ.

9- كَانَتْ مَعَكُنَّ فِي ذَلِكَ الْمَلْعَبِ طَالِبَتَانِ – سَتَكُونُ قِصَّةٌ مُمْتِعَةً – سَتَكُونُ قِصَّةٌ مُمْتَازَةً –– سَتَكُونُ مُبَارَاةٌ سَاخِنَةً – سَتَكُونُ مُبَارَاةٌ صَعْبَةً – سَيَكُونُ اِمْتِحَاناً صَعْباً – سَيَكُونُ اِمْتِحَاناً سَهْلاً.

10- تَحْتَهُمْ مَاءٌ كَثِيرٌ – أَ كَانَ تَحْتَهُمْ مَاءٌ كَثِيرٌ ؟ لَا، لَمْ يَكُنْ تَحْتَهُمْ مَاءٌ كَثِيرٌ. وَسَطَهُمْ أُسْتَاذٌ مَشْهُورٌ – أَ كَانَ وَسَطَهُمْ أُسْتَاذٌ مَشْهُورٌ ؟ لَا ، لَمْ يَكُنْ وَسَطَهُمْ أُسْتَاذٌ مَشْهُورٌ. عِنْدَهَا دَرَّاجَةٌ جَدِيدَةٌ – أَ كَانَتْ عِنْدَهَا دَرَّاجَةٌ جَدِيدَةٌ ؟ لَا ، لَمْ تَكُنْ عِنْدَهَا دَرَّاجَةٌ جَدِيدَةٌ. مَعَهُ صَدِيقٌ مُخْلِصٌ – أَ كَانَ مَعَهُ صَدِيقٌ مُخْلِصٌ ؟ لَا ، لَمْ يَكُنْ مَعَهُ صَدِيقٌ مُخْلِصٌ.

11- لَمْ يَكُنِ الرَّاعِي مُتَأَخِّراً هَذِهِ الْمَرَّةَ بَلْ كَانَ مُبَكِّراً. لَمْ يَكُنِ الرَّاعِي بَعِيداً هَذِهِ الْمَرَّةَ بَلْ كَانَ قَرِيباً. لَمْ يَكُنِ الرَّاعِي مُسَافِراً هَذِهِ الْمَرَّةَ بَلْ كَانَ قَادِماً. لَمْ يَكُنِ الرَّاعِي حَزِيناً هَذِهِ الْمَرَّةَ بَلْ كَانَ مَسْرُوراً. لَمْ يَكُنِ الرَّاعِي ذَاهِباً هَذِهِ الْمَرَّةَ بَلْ كَانَ عَائِداً.

12- كَانَتْ لَيْلَى وَاقِفَةً أَمَامَ الْمَكْتَبَةِ - أَ كُنْتَ تُرِيدُ أَنْ تَقْتُلَ الرَّجُلَ ؟ لاَ ، لَمْ أَكُنْ أُرِيدُ قَتْلَهُ- كَانَ أَبُو الْقَاسِمِ ذَا مَالٍ – اَلْبَابُ مُغْلَقٌ[1] بِالْمِفْتَاحِ –كَانَ الْبَابُ مُغْلَقاً بِالْمِفْتَاحِ .

3. Aşağıdaki boş yerlere uygun kelimeler koyunuz.

1- أَصْبَحَ الْعُمَّالُ ..... – صَارَ ..... لَطِيفاً – مَازَالَ الْوَقْتُ ..... - مَازَالَ ..... مَشْغُولاً - مَازَالَ ..... مَرِيضاً - مَا زَالَتِ الدَّرَّاجَةُ ..... .

2- كَانَ الْجَوُّ بَارِداً ..... . اَلْجَوُّ الْآنَ حَارٌّ . كَانَ الْجَوُّ ..... أَمْسِ وَ ..... الْآنَ حَاراً - ..... أَخِي الصَّغِيرُ صَائِماً حَتَّى الْآنَ - ..... اَلْحَجُّ هَذِهِ الْأَيَّامَ سَهْلاً .

3- مَازَالَتِ الْأُمُّ عَزِيزَةً عَلَى ..... - ..... الْفَقِيرُ مُحْتَاجاً لِبَعْضِ الْمَالِ - ..... الْجُنْدِيُّ مُجَاهِداً فِي سَبِيلِ اللّٰهِ- ..... الْأُمَّهَاتُ عَزِيزَاتٍ عَلَى الْقُلُوبِ - مَازَالَ الْفُقَرَاءُ ..... لِبَعْضِ الْمَالِ - مَازَالَ الْجُنُودُ مُجَاهِدِينَ فِي ..... اللّٰهِ.

4- فِي ذَلِكَ آيَةٌ لِ..... -..... صَحَفِيّاً مَشْهُوراً - أَمْسَتِ الطَّالِبَةُ ..... - ..... الرَّجُلُ عَاجِزاً عَنِ الْعَمَلِ.

4. Aşağıdaki cümleleri tercüme ediniz[2].

هُوَ طَبِيبٌ – أَصْبَحَ طَبِيباً - أَنْتُمَا مُدَرِّسَانِ – أَصْبَحْتُمَا مُدَرِّسَيْنِ – أَنْتُمَا نَشِيطَانِ – أَصْبَحْتُمَا نَشِيطَيْنِ – هُنَّ مُدَرِّسَاتٌ – أَصْبَحْنَ مُدَرِّسَاتٍ – أَنْتُمْ سَرِيعُونَ – أَصْبَحْتُمْ سَرِيعِينَ – أَنْتُنَّ مَرِيضَاتٌ – أَصْبَحْتُنَّ مَرِيضَاتٍ – نَحْنُ مَسْؤُولُونَ – أَصْبَحْنَا مَسْؤُولِينَ – نَحْنُ مَشْهُورَاتٌ – أَصْبَحْنَا مَشْهُورَاتٍ - إِنَّهُ لَيْسَ ظَالِماً – إِنَّهَا لَيْسَتْ مُدَرِّسَةً – إِنَّكَ لَسْتَ مُؤْمِناً – إِنَّهُمَا لَيْسَا ظَالِمَيْنِ – إِنَّهُمَا لَيْسَتَا مُدَرِّسَتَيْنِ – إِنَّكِ لَسْتِ نَادِمَةً – إِنَّنِي لَسْتُ فَقِيراً – إِنَّكُمَا لَسْتُمَا مُؤْمِنَيْنِ – إِنَّهُمْ لَيْسُوا ظَالِمِينَ – إِنَّهُنَّ لَسْنَ مُدَرِّسَاتٍ – إِنَّكُمَا لَسْتُمَا نَادِمَتَيْنِ – إِنَّكُمْ لَسْتُمْ مُؤْمِنِينَ – إِنَّكُنَّ لَسْتُنَّ نَادِمَاتٍ – إِنَّنَا لَسْنَا فُقَرَاءَ – هَذِهِ لَيْسَتْ غُرْفَتِي –هَذِهِ لَيْسَتْ أُخْتِي - هَذِهِ لَيْسَتْ حَقِيبَتِي –هَذِهِ لَيْسَتْ وَالِدَتِي - هَذَا لَيْسَ صَدِيقِي - هَذَا لَيْسَ كِتَابِي - هَذَا لَيْسَ قَلَمِي - عَفْواً هَذَا لَيْسَ قَلَمِي –

---

1 (مُغْلَقٌ) kilitli

2 Bilemediğiniz kelimelerin üçlü kök harfini tesbit ederek arapça harflere göre sıralanmış sözlüklerden istifade ediniz.

هلِ الْمَحَطَّةُ مُزْدَحِمَةٌ ؟ نَعَمْ ، الْمَحَطَّةُ مُزْدَحِمَةٌ لِاَنَّ الْمُسافِرِينَ كَثِيرُونَ . هَلْ كُلُّ هَؤُلاَءِ النّاسِ مُسافِرُونَ ؟ لاَ ، لَيْسَ كُلُّ هَؤُلاَءِ النّاسِ مُسافِرِينَ - حَوْلَهُ تَلاَمِيذُ كَثِيرُونَ - أَ كَانَ حَوْلَهُ تَلاَمِيذُ كَثِيرُونَ ؟ - لاَ ، لَمْ يَكُنْ حَوْلَهُ تَلاَمِيذُ كَثِيرُونَ - فَوْقَهُمْ شَجَرَةٌ كَبِيرَةٌ - أَ كَانَتْ فَوْقَهُمْ شَجَرَةٌ كَبِيرَةٌ ؟ - لاَ ، لَمْ تَكُنْ فَوْقَهُمْ شَجَرَةٌ كَبِيرَةٌ . كَانَ مَعَكُمْ فِي تِلْكَ الْحافِلَةِ مُدَرِّسُونَ - كَانَ مَعَكَ فِي تِلْكَ الرِّحْلَةِ صَدِيقَانِ - كَانَ مَعَكُنَّ فِي تِلْكَ الْحافِلَةِ مُدَرِّسُونَ - كَانَتْ مَعَكُنَّ فِي تِلْكَ الْحافِلَةِ طالِبَتَانِ - اَلْجَوُّ حارٌّ - أَصْبَحَ الْجَوُّ حارّاً .

5. (كَانَ) ve kardeşlerinden herbiriyle birer cümle kurunuz.

6. Yukarıda verilen ayetleri kelimeleriyle birlikte yazıp (كَانَ) ve Kardeşleri ile ilgili kelimelerin altını çiziniz. Meallerine bakarak Arapça'larını yazıncaya kadar çalışınız.

🕮🕮🕮🕮🕮🕮🕮🕮🕮🕮

İSM-İ MEVSUL

Kendisinden sonra gelen ve sıla cümlesi denen cümleyi açıklayan isimlere ism-i mevsul denir. Temel ism-i mevsuller şunlardır:

الَّذِي ki o مَنْ ki o kimse مَا ki o şey

Türkçe'ye ..ki, dığı, ..diği, ..en, ..an manasıyla tercüme edilir.

اَلْبَيْتُ الَّذِي رَأَيْتُهُ... gördüğüm ev

اَلْحَجَرُ الَّذِي كَسَرْتُهُ... kırdığım taş

اَلْحَجَرُ الَّذِي كَسَرْتُهُ كَبِيرٌ. Kırdığım taş büyüktür.

İsm-i mevsuldan sonraki cümleye de "Sıla cümlesi" denir.

İsm-i mevsuller ikiye ayrılır:

1- Hususî İsm-i Mevsul

2- Müşterek İsm-i Mevsul

1- Hususî İsm-i Mevsul (اَلْاِسْمُ الْمَوْصُولُ الْخَاصُّ)

Müzekker ve müennesleriyle birlikte müfred, tesniye ve cemileri bulunan ism-i mevsullerdir. Tesniyeleri hariç mebnîdirler[1].

	Cem	Tesniye	Müfred
Müzekker	اَلَّذِينَ	اَللَّذَانِ – اَللَّذَيْنِ	اَلَّذِي
	O kimseler	O iki kimse	O kimse
Müennes	اَللَّوَاتِي – اَللَاّتِي[2]	اَللَّتَانِ – اَللَّتَيْنِ	اَلَّتِي

جَاءَ الرَّجُلُ الَّذِي ضَرَبَنِي. Beni döven adam geldi.

رَأَيْتُ الَّذِينَ زَارُوا أَخِي. Kardeşimi ziyaret eden (kimse)leri gördüm.

جَاءَتِ الْمَرْأَةُ الَّتِي عَلَّمَتْنِي. Bana öğreten kadın geldi.

اَلرَّبِيعُ هُوَ الْفَصْلُ الَّذِي يُحِبُّهُ النَّاسُ. Bahar insanların sevdiği mevsimdir.

Arapça'da her ism-i mevsulden sonra görüldüğü gibi kendinden önceki kelimeyi açıklayan ve manasını tamamlayan bir ilgi cümlesi mutlaka bulunur.

اَعْبُدُ اللهَ الَّذِي خَلَقَنِي. Beni yaratan Allah'a ibadet ederim.

☞ خَلَقَنِي cümlesi اَلَّذِي den önce gelen اللهَ kelimesini açıklamaktadır.

---

1 (اَلَّذِي)(اَلَّتِي) ve (اَلَّذِينَ) hariç diğerlerinin lâmı çift olarak yazılır.

2 Müennes cemi de verilen bu iki seçenek tesniyedeki gibi merfû ve mansûb-mecrûr hali için değildir. Her ikisi de hem merfû, hem de mansûb-mecrûr durumunda kullanılabilir.

İsm-i mevsullerden her biri tekil çoğul, müzekker ya da müennes oluşlarına göre kullanılır:

جَاءَ الَّذِي رَأَيْتُهُ. (Kendisini) gördüğüm kimse geldi (müf.).

جَاءَ الَّذِينَ رَأَيْتُهُمْ. (Kendilerini) gördüğüm kimseler geldi (cem.).

جَاءَ اللَّذَانِ رَأَيْتُهُمَا. (Kendilerini) gördüğüm iki kişi geldi (tesniye.).

رَأَيْتُ اللَّذَيْنِ ذَهَبَا. Giden iki kişiyi gördüm (tesniye).

Böylece artık cümle, temel cümleye bağlanan içinde fiil de bulunabilen bir yan cümlecik daha almış, basit cümleden mürekkep cümle haline gelmiştir.

*Has ism-i mevsuller hem akıllılar hem de eşya ve hayvanlar için kullanılır.

2) Müşterek İsm-i Mevsul (اَلْاِسْمُ الْمَوْصُولُ الْمُشْتَرَكُ)

Müzekker ve müennesleriyle birlikte müfred, tesniye ve cemileri bulunmayan ism-i mevsullerdir.

مَنْ ki o kimse

مَا ki o şey

اَيٌّ ki o kimse, ki o şey, herhangi, hangi

(مَنْ) hem müzekker hem müennes ortak olmak üzere akıllı varlıklar (insanlar) için, (مَا) ise genellikle insanlardan başkası için, hayvan ve eşya için kullanılır.

نَزَلَ مَنْ رَكِبَ الْحَافِلَةَ. Otobüse binen (binen kimse) indi.

نَزَلَ مَنْ رَكِبُوا الْحَافِلَةَ. Otobüse binenler (binen kimseler) indi.

عَرَفْتُ مَا عِنْدَكَ. Yanında olanı tanıdım (Yanındakini tanıdım).

(مَنْ) (مَا) (اَيٌّ) ortak ism-i mevsulleri durumuna göre bütün kişileri belirtmek için has ism-i mevsullerin yerine kullanılır. Müfred ve müzekkerleri de aynı olduğu için hem müfred hem de cemi manasına geçer. Hangi şahıs için kullanıldığı ism-i mevsulden sonra gelen sıla cümlesindeki zamirden anlaşılır.

جَاءَ مَنْ رَأَيْتُهُ Gördüğüm kimse geldi (müz.).

جَاءَ مَنْ رَأَيْتُهَا Gördüğüm kimse geldi (müe.).

جَاءَ مَنْ رَأَيْتُهُمْ Gördüklerim geldi.

رَأَيْتُ مَنْ جَاءَ إِلَى بَيْتِكُمْ. Evinize gelen kimseyi (adamı) gördüm.
(Evinize geleni gördüm de denilebilir.)

سَوْفَ يُوَفَّقُ مَنْ يَجْتَهِدُ. Çalışan kimse muvaffak olacaktır.

أَكْتُبُ مَا أَطْلُبُ مِنَ الْكُتُبِ. Kitaplardan istediğimi (istediğim şeyi) yazarım.

أَيٌّ (herhangi, hangi) kelimesinin yerine (مَنْ) ve (ما) konabiliyorsa ism-i mevsul olur ancak mu'rabtır (duruma göre son harekesi değişir). Diğerleri kadar kullanılmaz.

إِقْرَأْ أَيّاً نَافِعاً. Faydalı olanı oku.

يُعْجِبُنِي[1] اَيٌّ أَدَّى وَاجِبَهُ. Görevini yapan kimse hoşuma gider.

نَعْلَمُ أَيُّهُمْ هُوَ شُجَاعٌ (نَعْلَمُ مَنْ هُوَ شُجَاعٌ) .

Hangisinin cesur olduğunu biliyoruz.

Mesela son cümlede (أَيٌّ) yerine (مَنْ) konabildiği için ism-i mevsuldür ve fâili sorduğu için damme ile merfûdur. Esasen (أَيُّهُمْ)'den sonrası (نَعْلَمُ) fiilinin mahallen mansub mef'ûlü'dür.

(أَيٌّ) aynı zamanda isimlere muzâf olur, anlamını muzâf olduğu isimden alır.

يَحْفَظُ التِّلْمِيذُ أَيَّ سُورَةٍ يَخْتَارُ[2] مِنَ الْقُرْآنِ.

Öğrenci Kur'ân'dan seçtiği herhangi bir sûreyi ezberler.

نُصَلِّي فِي أَيِّ مَسْجِدٍ فِي الْمَدِينَةِ. Şehirde herhangi bir camide namaz kılarız.

(أَيٌّ) kelimesinin müennesi (أَيَّةُ) dur.

إِحْفَظْ أَيَّةَ النِّسَاءِ قَالَتْ هَذَا. Bunu kadınların hangisinin dediğini sakla (söyleme)

تَنْجَحُ أَيَّةُ الطَّالِبَاتِ هِيَ مُجْتَهِدَةٌ. Çalışkan olan kız öğrenci başarır.

*(اَلَّذِينَ)(اَللَّوَاتِي) akıllıların çoğulu için kullanılır.

(اَلَّتِي) ve (ما) akılsız çoğullar içinde kullanılır:

قَرَأْتُ الْمَقَالَاتِ الَّتِي كَتَبْتَهَا. Yazdığın makaleleri okudum.

قَرَأْتُ مَا كَتَبْتَ مِنْ مَقَالَاتٍ. Makalelerinden yazdıklarını okudum.

*İsm-i mevsul marife isimden sonra geldiğinde sıfat olur:

جَاءَ الرَّجُلُ الَّذِي رَأَيْتُهُ. Gördüğüm adam geldi.

قَرَأْتُ الْكِتَابَ الَّذِي قَرَأْتَهُ. Okuduğun kitabı okudum.

Son cümlede (اَلَّذِي) (اَلْكِتَابَ) kelimesinin sıfatıdır.

---

[1] (أَعْجَبَ يُعْجِبُ) hoşuna gitti

[2] (إِخْتَارَ يَخْتَارُ) seçti

İsm-i Mevsulun Cümlenin Unsurlarından Biri olması:

İsmi mevsul; fâil, mef'ûl ya da mübtedâ, haber ve nevasihtan (inne, kane ve kardeşleri) birinin ismi ve haberi gibi herhangi bir unsuru olabilir. O zaman cümle içindeki yerine göre mahallen merfû, mahallen mansûb ya da mahallen mecrûr olur.

İsm-i mevsul fâil durumunda:

سَجَدَ الَّذِي سَمِعَ الْأَمْرَ. Emri işiten kimse secde etti.

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَ الَّذِينَ لاَ يَعْلَمُونَ ؟

Bilen kimselerle bilmeyenler bir olur mu? (Zümer, 9)

قَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا. Küfredenler (küfreden kimseler) dedi:

Meselâ son cümlede (الَّذِينَ),(قَالَ) fiilinin fâilidir. Mahallen merfûdur.

İsm-i mevsul mef'ûl durumunda:

اِسْأَلْ مَنْ يَعْرِفُ. Bilen kimseye (ya da bilen kimselere) sor.

Bu cümlede (مَنْ),(اِسْأَلْ) fiilinin mef'ûlüdür. Mahallen mansûbtur.

İsm-i mevsul mübtedâ durumunda:

الَّذِي يَقْرَأُ يَتَعَلَّمُ. Okuyan kimse öğrenir[1].

Mübtedâ Haber

İsm-i mevsul haber durumunda:

..هَذَا الَّذِي رُزِقْنَا مِن قَبْلُ..

Mübt. Haber

..Bu (meyveler), bundan önce (dünyada) rızıklandığımız şeydir (dediler)..(Bakara, 25)

İsm-i mevsul sıfat durumunda:

هَذَا هُوَ النَّبِيُّ الَّذِي وَجَدُوا (وَجَدُوهُ) فِي كِتَابِهِمْ.

Mübt. Hab. Sıfat

Bu (kendisini) kitaplarında buldukları peygamberdir.

İsm-i mevsul nevâsih'in ismi durumunda:

إِنَّ الَّذِينَ سَمِعُوا قَوْلَ النَّبِيِّ هُمُ الصَّالِحُونَ.

İnne'nin İsmi İnne'nin Haberi

Peygamber'in sözünü dinleyen kişiler salih kişilerdir.

إِنَّ مَنْ يَقْرَأُ يَتَعَلَّمُ. Muhakkak ki okuyan kimse öğrenir[2].

İnne'nin İsmi İnne'nin Haberi

---

[1] İsmi mevsullerin isim olduğunu ve isim cümlesinin isimle başladığını hatırlayınız. Dolayısıyla buradaki (الَّذِي) mübtedâdır.

[2] Cümlenin harekesinden anlaşıldığı gibi buradaki (مَنْ) şart edatı değil ismi mevsuldür. Harekesiz metinlerde ise siyak sibaktan yani cümlenin gelişinden anlaşılır. Buradaki (مَنْ) (إِنَّ) nin ismidir ve mahallen mansûbtur.

İsm-i mevsul muzâfun ileyh durumunda:

صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ ...

Muzâfun ileyh

(Bizi dosdoğru yola ilet.) Kendilerine nimet verdiğin kimselerin yoluna.. (Fâtiha, 7)

Sıla Cümlesinin Özellikleri:

Sıla cümlesi âid (bağlaç) denilen açık veya gizli bir zamirle mevsul isme bağlıdır. Bu zamir açık değilse kişi onu mevsul ismin türüne göre takdir eder. Aid zamiri sayı, müzekkerlik-müenneslik yönünden mevsul isme uygun olur.

İsm-i mevsuldan sonraki **sıla cümlesi**; isim cümlesi, fiil cümlesi, şibh-i cümle (cümle benzeri) olarak zarflı ya da harf-i cerli cümle parçalarıyla ana cümleye bağlanır.

İsim Cümlesi olarak:

حَضَرَتِ السَّيِّدَةُ الَّتِي هِيَ جَمِيلَةٌ. Güzel olan bayan geldi.

Fiil Cümlesi olarak:

أُحِبُّ الَّذِي يُعَلِّمُنِي. Bana öğreten kimseyi severim.

رَأَيْتُ الرَّجُلَ الَّذِي جَاءَ. Gelen adamı gördüm.

Not: İsim ya da fiil cümlesi temel cümleye bağlanırken ..en, ..an, ..dığı ekleriyle tercüme edilir.

Şibh-i Cümle (Zarflı cümle parçası) olarak:

أَخَذْتُ الْقَلَمَ الَّذِي أَمَامَكَ. Önündeki kalemi aldım.

Şibh-i Cümle (Harf-i cerli cümle parçası) olarak:

رَأَيْتُ الطُّيُورَ الَّتِي فِي الْحَدِيقَةِ. Bahçedeki kuşları gördüm.

Not: Şibh-i cümle (zarf ya da harf-i cerli isim) olduğunda ...ki, ..bulunan, ..olan eklerini alarak cümleye bağlanır.

*Aid zamiri bazen terkedilebilir. Fakat ismi mevsul kendisinden sonra gelen ve harf-i ceri olan bir fiilin mef'ûlü ise zamirin harf-i cere eklenmesi zorunludur:

دَخَلَ عَلَى birine gitti, yanına gitti

إِنَّ النِّسَاءَ اللاَّتِي دَخَلْنَا عَلَيْهِنَّ... Kendilerine gittiğimiz kadınlar

جَاءَ بِ getirdi

مَا هَذِهِ الْأَشْيَاءُ الَّتِي جَاؤُا بِهَا ؟ Onların getirdikleri bu şeyler nedir?

*Belirsiz nekre bir kelimeden sonra mevsul kullanılmaz fakat varmış gibi tercüme edilir:

قَدْ جَاءَ رَسُولٌ (مِنْكُمْ) دَعَانَا إِلَى الْإِسْلَامِ.

(Sizin içinizden) bizi İslâm'a çağıran bir peygamber geldi.

مَنْ ve مَا lar başa geldiği zaman soru işareti olduğu gibi, cümledeki yerine göre çoğul manası taşıyan ism-i mevsul olabilirler:

مَا عِنْدَكَ يَمُوتُ[1] وَمَا عِنْدَ اللهِ بَاقٍ[2].

Senin yanındakiler ölür fakat Allah'ın yanındakiler (yanındaki şeyler) bâkidir.

مَا عِندَكُمْ يَنْفَدُ وَمَا عِنْدَ اللَّهِ بَاقٍ..

Sizin yanınızdaki (dünya malı) tükenir, Allah katındakiler ise bâkidir... (Nahl, 96)

...لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضِ...

..Göklerde ve yerde bulunanlar (bulunan şeyler) O'nundur.. (Bakara, 116).

Genel Cümle Örnekleri

1- أَيْنَ تَسْكُنُ ؟ أَسْكُنُ فِي الرِّيَاضِ . فِي أَيِّ حَيٍّ تَسْكُنُ ؟ أَسْكُنُ فِي حَيِّ الْعِمَارَاتِ . مَا اسْمُ الْعِمَارَةِ الَّتِي تَسْكُنُ فِيهَا ؟ اِسْمُهَا عِمَارَةُ السَّلَامِ.

2- مَا اسْمُ الْحَيِّ الَّذِي تَسْكُنُ فِيهِ ؟ اِسْمُ الْحَيِّ الَّذِي أَسْكُنُ فِيهِ : حَيُّ الْعِمَارَاتِ .

3- مُحَمَّدٌ هُوَ الَّذِي مَسَحَ السَّبُّورَةَ – مَنِ الَّذِي يَتَنَاوَلُ الْقَهْوَةَ ؟ هَذَا جَدِّي. مَنِ الَّتِي تُشَاهِدُ التِّلِفِزْيُونَ؟ هَذِهِ جَدَّتِي – اَلطِّفْلُ يَقُولُ الَّذِي مَا يَفْعَلُهُ.

4- اَلَّتِي تُنَظِّفُ الْحَدِيقَةَ هِيَ وَالِدَةُ أَحْمَدَ – اَلَّذِي يَتَنَاوَلُ الْقَهْوَةَ هُوَ جَدُّ أَحْمَدَ .

5- مَنِ الَّتِي تُنَظِّفُ الْحَدِيقَةَ ؟ أُخْتُ خَالِدٍ هِيَ الَّتِي تُنَظِّفُ الْحَدِيقَةَ .

6- اَلْعِيدُ الَّذِي يَأْتِي[3] بَعْدَ رَمَضَانَ هُوَ عِيدُ الْفِطْرِ – مَا الْأَعْمَالُ الْمُهِمَّةُ الَّتِي تَقُومُ بِهَا[4] كُلَّ أُسْبُوعٍ ؟

7- مَا حَلَّ السُّؤَالَ الَّذِي قَرَأْتَهُ فِي الدَّرْسِ الْمَاضِي ؟ وَجَدَ السُّكَّانُ الطِّفْلَةَ الَّتِي يَبْحَثُ عَنْهَا[5] الْوَالِدَانِ – يَبِيعُ التَّاجِرُ الْأَشْيَاءَ الَّتِي يَحْتَاجُ إِلَيْهَا[6] النَّاسُ .

8- يَشْتَرِي الْآبَاءُ الْكُتُبَ الَّتِي يَهْتَمُّ بِهَا[7] الْأَبْنَاءُ – أَحْضَرَ الِابْنُ الْهَدِيَّةَ الَّتِي فَكَّرَتْ فِيهَا الْأُمُّ.

---

1 (مَاتَ يَمُوتُ) öldü

2 (بَقِيَ يَبْقَى بَقَاءً) bâki olmak, devam etmek, fani olmamak

3 (أَتَى يَأْتِي) geldi

4 (قَامَ يَقُومُ بِ) yaptı, yerine getirdi. (قَامَ يَقُومُ) ayağa kalktı

5 (بَحَثَ يَبْحَثُ) aradı, araştırdı

6 (إِحْتَاجَ يَحْتَاجُ إِلَى) ihtiyacı oldu

7 (إِهْتَمَّ يَهْتَمُّ بِ) önem verdi

9- سَمِعَتْ فَاطِمَةُ بِمَا صَنَعَتْهُ لَيْلَى – سَمِعَ الْمُدَرِّسَانِ بِمَا صَنَعَهُ الْمُهَنْدِسُونَ – شَهِدَ الرَّجُلُ بِمَا قَالَتْهُ الْمَرْأَةُ – شَهِدَ أَحْمَدُ بِمَا قَالَهُ إِبْرَاهِيمُ – بَدَأَ أَحْمَدُ بِمَا قَالَهُ إِبْرَاهِيمُ – بَدَأَ الرَّجُلُ بِمَا نَسِيَتْهُ الْمَرْأَةُ .

10- قَالَ تَعَالَى: "يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا[1] كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ" .

11- هَلِ الْكِتَابُ الَّذِي عَلَى الْيَسَارِ مِثْلُ[2] الْكِتَابِ الَّذِي عَلَى الْيَمِينِ ؟

12- مَا أَنْوَاعُ الْمَعَارِضِ الَّتِي تَعْرِفُهَا ؟ أَعْرِفُ مَعَارِضَ الرَّسْمِ وَالْكُتُبِ وَالسَّيَّارَاتِ وَالْمَلَابِسِ– لِمَاذَا يَذْهَبُ النَّاسُ إِلَى الْمَعَارِضِ ؟ لِمَا فِيهَا مِنْ فَوَائِدَ[3] وَ مَعْلُومَاتٍ .

Tercüme:

1- Nerde oturuyorsun? Riyad'da oturuyorum. Hangi mahallede oturuyorsun? "Apartmanlar" mahallesinde oturuyorum. İçinde oturduğun apartmanın ismi nedir? Onun ismi Selâm (Barış) apartmanıdır.

2- Oturduğun mahallenin ismi nedir? Onun oturduğu mahallenin ismi "Apartmanlar" mahallesidir.

3- Tahtayı silen Muhammed'dir. (Muhammed ki o tahtayı sildi). Kahveyi içen (alan) kimdir? Bu dedemdir. Televizyon seyreden (müe.) kimdir? Bu ninemdir. Çocuk yapmadığı şeyi söyler.

4- Bahçeyi temizleyen (ki o)Ahmed'in annesidir. Kahveyi içen Ahmed'in dedesidir.

5- Bahçeyi temizleyen kimdir? Halid'in kızkardeşi (işte o)[4] bahçeyi temizleyendir.

6- Ramazan'dan sonra gelen bayram Ramazan Bayramıdır. Her hafta yerine getirdiğin mühim işler nedir?

7- Geçen derste okuduğun sorunun çözümü nedir? (Mahalle) sakinleri ana babanın aradığı küçük kızı buldu. Tâcir insanların ihtiyacı olan şeyleri satar.

8- Babalar oğulların önem verdiği kitapları satın alır. Oğul annenin düşündüğü hediyeyi getirdi.

9- Fâtıma Leylâ'nın yaptığı şeyleri duydu. İki öğretmen mühendislerin yaptığı şeyleri duydu. Adam kadının söylediği şeylere şahit oldu. Ahmet İbrâhim'in söylediği şeylere şahit oldu. Ahmet İbrahim'in dediği şeylerle başladı. Adam kadının unuttuğu şeylerle başladı.

10- Allâhu Teâlâ: "Ey iman edenler! Sizden öncekilere yazıldığı (farz kılındığı) gibi oruç size (de) farz kılındı.

---

[1] (كَمَا) gibi

[2] (مِثْلُ) gibi

[3] (فَائِدَةٌ ج فَوَائِدُ) fayda. (Çoğulu gayr-i münsarıf kalıbı olduğu için harfi cerden sonra esre yerine üstün almıştır).

[4] Buradaki (هِيَ) zamiri fasıl zamiri olup mübtedâ ile haberin arasını ayırmaktadır.

11- Soldaki kitap sağdaki kitap gibi midir?
12- Bildiğin sergi çeşitleri nelerdir? Resim, kitap, araba ve elbise sergilerini biliyorum. İnsanlar niçin sergilere gider? İçersindeki faydalar ve bilgiler için.

* * * * * * * * * * * *

İSM-İ MEVSÛL İLE İLGİLİ AYETLER

1- هَذِهِ جَهَنَّمُ الَّتِي يُكَذِّبُ بِهَا الْمُجْرِمُونَ .

(55/RAHMÂN, 43). İşte bu, suçluların kendisini yalanladıkları cehennemdir.

كَذَّبَ يُكَذِّبُ تَكْذِيباً yalanladı الْمُجْرِمُ suçlu, günahkar

2- وَاذْكُرْنَ مَا يُتْلَى فِي بُيُوتِكُنَّ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ وَالْحِكْمَةِ ۚ إِنَّ اللَّهَ كَانَ لَطِيفًا خَبِيرًا .

(33/AHZÂB, 34). (Ey Peygamber hanımları!) Allah'ın ayetlerinden ve hikmetten evlerinizde okunan şeyi zikredin (hatırda tutun). Doğrusu Allah daima Latif'tir, Haberdar olandır.

تَلاَ يَتْلُو تِلاَوَةً okudu, kraat etti [daha sonra göreceğimiz gibi illetli fiillerde müfred muzârinin sonundaki (و), muzâri meçhûllerde üstünü temsil eden elifi maksureye (ى) dönüşür.]

الْحِكْمَةُ hikmet (doğru olduğu tahakkuk eden her türlü söz, amel)

3- يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لاَ تَفْعَلُونَ .

(61/SAFF, 2). Ey iman eden kişiler! Yapmayacağınız şeyleri niçin söylersiniz?

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا Ey iman eden kimseler! لِمَ niçin

4- كَبُرَ مَقْتًا عِنْدَ اللَّهِ أَنْ تَقُولُوا مَا لاَ تَفْعَلُونَ .

(61/SAFF, 3). Yapmayacağınız şeyleri (yaptık diye) söylemeniz, Allah katında kızdırıcı bir husus olması bakımından büyümektedir (gazaba sebep olmaktadır).

الْمَقْتُ kızdırıcı husus, şiddetli kızma كَبُرَ يَكْبُرُ كِبَراً büyüdü, büyük oldu

5- أَ رَأَيْتَ الَّذِي يُكَذِّبُ بِالدِّينِ ؟ .

(107/MÂÛN, 1). Dini yalanlayanı gördün mü?

6- فَذَلِكَ الَّذِي يَدُعُّ الْيَتِيمَ .

(107/MÂÛN, 2). İşte o kimse, yetimi itip kakar.

دَعَّ يَدُعُّ دَعّاً kovdu, iteledi, azarlayarak itip kaktı, defetti
(ayette: sert davranarak (azarlayarak) kovmak)

7- وَلاَ يَحُضُّ عَلَى طَعَامِ الْمِسْكِينِ ؟ .

(107/MÂÛN, 3). Yoksulun doyurulmasına teşvik etmez.

حَضَّ يَحُضُّ حَضّاً teşvik etti (Ayette ismi mevsul yoktur. Surenin devamı ve diğer konuları da pekiştirdiği için verilmiştir)

8- مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْعَاجِلَةَ عَجَّلْنَا لَهُ فِيهَا مَا نَشَاءُ لِمَنْ نُرِيدُ ثُمَّ جَعَلْنَا لَهُ جَهَنَّمَ ۚ يَصْلَاهَا مَذْمُومًا مَدْحُورًا .

(17/İSRÂ, 18). Kim acil olanı (sadece peşin ücretli geçici dünya arzularını) isterse, ona, orada istediğimiz kimseye dilediğimiz şeyi çabuklaştırırız, sonra da ona cehennemi (mesken) kılarız; kınanmış ve kovulmuş olarak oraya yaslanır.

الْعَاجِلَةُ dünya — عَجَّلَ يُعَجِّلُ تَعْجِيلاً çabuklaştırdı, hızlandırdı

مَدْحُورٌ (دَحَرَ يَدْحُرُ) uzaklaştırılmış, kovulmuş (ism-i mef'ûl)

مَذْمُومٌ (ذَمَّ) ayıplanmış, kınanmış, zemmedilmiş (ism-i mef'ûl)

صَلَى يَصْلَى صِلِيًا (ateşe) atıldı, ateşe maruz bırakıldı, (ateşe) yaslandı

9- تِلْكَ الدَّارُ الْآخِرَةُ نَجْعَلُهَا لِلَّذِينَ لَا يُرِيدُونَ عُلُوًّا فِي الْأَرْضِ وَلَا فَسَادًا ۚ وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ.

(28/KASAS, 83). Şu ahiret yurdunu, yeryüzünde üstün olmak (şımarıp böbürlenmek) ve bozgunculuk istemeyen kimselere veririz (tahsis ederiz). Akibet (muhteşem son) takva sahiplerinindir (Allah'a karşı gelmekten sakınıp korunanlarındır).

عُلُوًّا (عَلَا يَعْلُو) üstünlük, cebir, böbürlenmek

10- وَالَّذِينَ لَا يَشْهَدُونَ الزُّورَ ۙ وَإِذَا مَرُّوا بِاللَّغْوِ مَرُّوا كِرَامًا .

(25/FURKÂN, 72). Onlar yalana (asılsız söze) şehadet etmezler ve boş şeylere (faydasız bir şeye) rastladıkları zaman şerefle (yüz çevirip vakarla) geçerler.

الزُّورُ batıl, boş, hakikatsiz, asılsız, yalan yere

مَرَّ يَمُرُّ مَرًّا بِـ geçti, uğradı, hareket etti, yürüdü
(ayette: geçti, karşılaştı, rastgeldi ("Boş işe rastgeldikleri zaman, bulaşmadan güzelce geçip giderler" mealinde)

اللَّغْوُ boş söz, çirkin söz/ boş şey (boş konuşma vs.)/ boş yere yemin etme.
(ayette: boş şey (faydasız söz ve iş)

كِرَامٌ şereflîler (boş sözler ve boş işlerden kaçınan Allah'ın müttekî kulları)

11- وَالَّذِينَ جَاءُوا مِنْ بَعْدِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلًّا لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ ۚ .

(59/HAŞR, 10). Onlardan sonra gelen kimseler: "Rabbimiz! Bizi ve imanla bizden öne geçmiş olan (önceki) kardeşlerimizi affet; kalblerimizde iman eden kişiler için kin bırakma; Rabbimiz! Doğrusu Sen şefkatlisin, merhametlisin" derler.

غَفَرَ يَغْفِرُ غُفْرَانًا bağışladı, mağfiret etti — الْغِلُّ galeyanlı kin, kinin galeyanı (kaynaşması)

سَبَقَ يَسْبِقُ سَبْقًا tekaddüm etti, öne geçti / geçti.(Ayette: önce geçti)

رَءُوفٌ çok merhametli, (Esmâ-i ilâhiyeden; Kullarını kötülüklerden esirgeyen)

12- فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ مِمَّ خُلِقَ ۝ {5/86} خُلِقَ مِنْ مَاءٍ دَافِقٍ ۝ .

(86/TÂRIK, 5, 6). Artık insan neden yaratıldığına bir baksın. Atılan bir sudan yaratıldı.

مِمَّ (مِنْ + مَا) neden (ne + den)

دَافِقٌ birden boşalan, dökülen, def'aten akıtan, akıtılan (ism-i fâil)

13- إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَيَجْعَلُ لَهُمُ الرَّحْمٰنُ وُدًّا .

(19/MERYEM, 96). Gerçek şu ki, iman eden ve iyi işler yapan kişiler, Rahman (Allah), onlar için (kalplerde) bir sevgi kılacaktır.

وُدٌّ sevgi, muhabbet (kalplerde sevgi besleme)

14- نٓ وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ ۝ .

(68/KALEM, 1). Nûn; kalem ve satıra döktüğü şeylere (yazılanlara) and olsun ki,

وَالْقَلَمِ Kaleme .. andolsun ki, yemin olsun ki (Ayetlerin başında gelen ve kendisinden sonraki kelimeyi esreleyen (و) vâvu'l-kasem'dir. Yâni yemin vâvıdır.)

سَطَرَ يَسْطُرُ سَطْراً yazdı, ifadeyi satıra döktü/dizdi, saf yaptı

15- أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تُتْرَكُوا وَلَمَّا يَعْلَمِ اللّٰهُ الَّذِينَ جَاهَدُوا مِنْكُمْ وَلَمْ يَتَّخِذُوا مِنْ دُونِ اللّٰهِ وَلَا رَسُولِهِ وَلَا الْمُؤْمِنِينَ وَلِيجَةً ۚ وَاللّٰهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ۝ .

(9/TEVBE, 16). Yoksa, Allah, sizden, cihad eden kimseleri, Allah'tan, peygamberinden ve müminlerden başkasını sırdaş edinmeyenleri bilmeden (ortaya çıkarmadan) bırakılacağınızı mı (imtihan edilmeyeceğinizi mi) zannettiniz? Allah yaptığınız şeylerden haberdardır.

وَلِيجَةً sırdaş, içte saklı iyi hisler

مِنْ دُونِ اللّٰهِ Allah'dan başkasını

16- الٓمٓ ۝ ذٰلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ ۛ فِيهِ ۛ هُدًى لِلْمُتَّقِينَ ۝ .

(2/BAKARA, 1,2). Elif, Lâm, Mîm. Şu kitap (Kur'ân); onda hiçbir şüphe yoktur. Müttakîler için bir rehberdir (yol göstericidir).

اَلرَّيْبُ şüphe, tereddüt

هُدًى yol gösterici (sonu illetli harfle biten bu kelime merfû mansûb ve mecrûr hallerinde de aynı gelir.)

17- اَلَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ ۝ .

(2/BAKARA, 3). Onlar ki, gayba (görülmeyene) iman ederler, namazı kılarlar ve kendilerine rızık olarak verdiğimiz şeylerden infak ederler.

آمَنَ يُؤْمِنُ إِيمَاناً بِـ inandı, iman etti

أَقَامَ يُقِيمُ إِقَامَةً ikame etti, yerine getirdi

أَنْفَقَ يُنْفِقُ إِنْفَاقاً harcadı, sarfetti

18- أُولَٰئِكَ عَلَىٰ هُدًى مِنْ رَبِّهِمْ وَ أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ.

(2/BAKARA, 5). Onlar Rablerinden bir hidâyet üzeredirler ve işte onlar kurtuluşa erenlerdir.

الْمُفْلِحُ kurtulan (kurtuluşa eren) (Ayette ismi mevsul yoktur)

19- يَوْمَ يُحْمَىٰ عَلَيْهَا فِي نَارِ جَهَنَّمَ فَتُكْوَىٰ بِهَا جِبَاهُهُمْ وَجُنُوبُهُمْ وَظُهُورُهُمْ ۖ هَٰذَا مَا كَنَزْتُمْ لِأَنفُسِكُمْ ...

(9/TEVBE, 35). (Gerektiği gibi Allah yolunda harcanmayan mal ya da paralar) üzerlerinde (yakılacak) cehennem ateşinde kızdırıldığı ve onlarla alınları, yanları ve sırtları dağlanacağı gün (onlara): "İşte bu nefsiniz için biriktirdiğiniz şeydir. (denilir)".

حَمَى يَحْمِي kızdırdı, sıpsıcak hale getirdi, (ateşe) tuttu (ayette meçhûlü)

كَوَى يَكْوِي كَيًّا dağladı

اَلْجَبْهَةُ ج اَلْجِبَاهُ alın, alnın ortası

اَلْجَنْبُ ج اَلْجُنُوبُ yan. istiâre olarak iş, durum, yakın cihet manalarına da gelir.

كَنَزَ يَكْنِزُ كَنْزًا biriktirdi

اَلظُّهُورُ sırtlar

20- ... وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنْهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا .

(48/FETİH, 29). ... Allah, onlardan iman eden ve güzel işler işleyen kimselere, bir bağışlama ve büyük bir mükafat vaadetmiştir.

****

ALIŞTIRMALAR

1. Aşağıdaki kelimeleri üçer kere yazınız.

أَوْقَاتُ الْفَرَاغِ	boş vakitler	رَتَّبَ يُرَتِّبُ تَرْتِيباً	düzenledi, tertipledi				
أَسْلَمَ يُسْلِمُ	müslüman oldu	عَماً (عنْ + ما)	şeyden, şeyler hakkında				
بَعَثَ –	gönderdi	اَلْعُطْلَةُ الصَّيْفِيَّةُ	yaz tatili	اَلْجَامِعَةُ	üniversite		
ذَكَرَ –	zikretti, andı	سِبَاقُ الْجَرْيِ	koşu yarışması	مُدَرِّبٌ	antrenör		
فَرِحَ –	sevindi	ذَهَابٌ	gitme, gidiş	اَلْفُرْصَةُ	fırsat		
تَكَلَّمَ يَتَكَلَّمُ	konuştu	اَلْبَطَلُ	kahraman	جَمِيعاً	hepsi, toptan		
فَازَ يَفُوزُ	kazandı	مَنَحَ يَمْنَحُ	bağışladı				
عَلَّمَ يُعَلِّمُ	öğretti	اَلْجَارَةُ	komşu (kadın)				

2. Aşağıdaki cümleleri Türkçe'ye çeviriniz.

قَرَأْتُ الْكِتَابَ الَّذِي اشْتَرَيْتُهُ أَمْسِ – هَذَا الْعَامِلُ هُوَ مَسْؤُولٌ عَمَّا حَدَثَ فِي الْمَصْنَعِ – هَلْ هُنَاكَ مَكْتَبَةٌ فِي الْغُرْفَةِ ؟ مَا الْكُتُبُ الَّتِي فِيهَا ؟ مَا لَوْنُ الْحَائِطِ؟ وَ مَاذَا عَلَيْهِ ؟ يُحِبُّ النَّاسُ الْإِنْسَانَ الَّذِي يَقُولُ الْحَقِيقَةَ دَائِمًا – أَبُو بَكْرٍ أَوَّلُ مَنْ أَسْلَمَ مِنَ الرِّجَالِ – عَلِمَ الْمُدَرِّسُ بِمَا فَعَلَهُ التَّلَامِيذُ – فَرِحَ الْمُدَرِّسُ بِمَا ذَكَرَهُ التَّلَامِيذُ – فَرِحَتْ فَاطِمَةُ بِمَا ذَكَرَتْهُ لَيْلَى – ذَهَبْتُ إِلَى الْمَكْتَبَةِ الَّتِي فِي ذَلِكَ الشَّارِعِ – مَا الْعُلُومُ الَّتِي سَتَدْرُسُهَا فِي الْجَامِعَةِ؟ مَاذَا تَقُولُ لِلْمُدَرِّبِ لِتَعْرِفَ أَسْمَاءَ اللَّاعِبِينَ الَّذِينَ فَازُوا فِي سِبَاقِ الْجَرْيِ ؟ أَقُولُ لَهُ : مَا اسْمَاءُ اللَّاعِبِينَ الَّذِينَ فَازُوا فِي سِبَاقِ الْجَرْيِ ؟ مَاذَا تَقُولُ لِوَالِدَتِكَ لِتَعْرِفَ سَبَبَ ذَهَابِهَا إِلَى السُّوقِ؟ أَقُولُ لَهَا : لِمَاذَا تَذْهَبِينَ إِلَى السُّوقِ؟ كَتَبَ التِّلْمِيذُ قِصَّةَ الْبَطَلِ الَّذِي تَكَلَّمَ عَنْهُ الْأُسْتَاذُ – قَابَلْتُ بَعْضَ الْمُهَنْدِسَاتِ اللَّاتِي يَعْمَلْنَ فِي الشَّرِكَةِ – اَللُّغَةُ الَّتِي أَصْبَحَ التَّلَامِيذُ يَتَكَلَّمُونَهَا وَ يَفْهَمُونَهَا جَمِيعًا هِيَ اللُّغَةُ الْعَرَبِيَّةُ – اَلْعُطْلَةُ الَّتِي سَيَبْدَؤُهَا التَّلَامِيذُ هِيَ الْعُطْلَةُ الصَّيْفِيَّةُ – اَلْفُرْصَةُ الَّتِي مَنَحَهَا اللَّهُ لِهَؤُلَاءِ التَّلَامِيذِ هِيَ تَعَلُّمُ اللُّغَةِ الْعَرَبِيَّةِ – مِنَ التَّلَامِيذِ مَنْ يُرَتِّبُ أَوْقَاتَ فَرَاغِهِ – كَتَبْتُ الدَّرْسَ فِي الدَّفْتَرِ الْجَدِيدِ الَّذِي اشْتَرَيْتُهُ أَمْسِ – الدَّفْتَرُ الْجَدِيدُ الَّذِي اشْتَرَيْتُهُ أَمْسِ كَتَبْتُ فِيهِ الدَّرْسَ.

3. Aşağıdaki cümleleri harekeleyip Türkçe'ye çeviriniz.

هل تعرف من زارنا اليوم ؟ رَأَيْتُ الَّذِينَ زَارُوا أخي– جاء الَّذي أبوه عالم — هذه الرسالة التي بعثها الرجل الذي ضربني طَوِيلَةٌ – أَ رَأَيْتَ القَلَمَيْنِ اللَّذَيْنِ اشْتَرَيْتُهُمَا؟ مَا اسْمُ الرجل الذي يعلّمك اللغة العربية؟ هو السيد... مَا اسم المرأة التي تعلمك اللغة العربية؟ هي السيدة....

4. Aşağıdaki sorulara misallerdeki gibi Arapça cevaplar veriniz.

a) مَنِ الَّذِي يَكْتُبُ الْوَاجِبَ ؟
Ödevi yazan kimdir?

b) اَلَّذِي يَكْتُبُ الْوَاجِبَ هُوَ أَخِي.
Ödevi yazan kardeşimdir.

c) مَنِ الَّذِي يَغْسِلُ السَّيَّارَةَ ؟
Arabayı yıkayan kimdir?

d) وَالِدُ خَالِدٍ هُوَ الَّذِي يَغْسِلُ السَّيَّارَةَ.
Halid'in babası arabayı yıkayan kişi (o)dur.

1- مَنِ الَّذِي يَقْرَأُ الْكِتَابَ؟ 2- مَنِ الَّذِي يُنَظِّفُ الْحَدِيقَةَ ؟ 3- مَنِ الَّذِي يَلْعَبُ الْكُرَةَ؟
4- مَنِ الَّتِي تَكْتُبُ الْوَاجِبَ ؟ 5- مَنِ الَّتِي تَقْرَأُ الْكِتَابَ؟ 6- مَنِ الَّتِي تَغْسِلُ السَّيَّارَةَ ؟

5. Aşağıdaki Türkçe cümleleri Arapça'ya çeviriniz.

1. Evinize gelen adam kimdi?
2. Dağdaki at kimin atı ?
3. Satın aldığım iki kitabı gördünüz mü?
4. Evinize gelen komşu (kadın) gitti mi?
5. Sana Arapça öğreten öğretmen ne zaman gitti?
6. Evinize gelen kadını tanımadım.
7. Yanındaki şey nedir?
8. Derslerimden istediğimi yazarım.
9. Çalışırsam dersimi anlarım.

6. Aşağıdaki sorulara misallerdeki gibi Arapça cevaplar veriniz

1- مَا الْبِلاَدُ الَّتِي سَافَرْتَ إِلَيْهَا؟

2- مَا الْبِلاَدُ الَّتِي تُحِبُّ السَّفَرَ إِلَيْهَا ؟

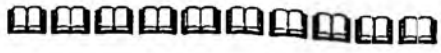
3- مَا الطُّرُقُ الَّتِي يَسْتَرِيحُ بِهَا التَّلاَمِيذُ مِنْ تَعَبِ الْعَمَلِ ؟

4- مَاذَا تَقُولُ لِوَالِدِكَ لِتَعْرِفَ الْمَكَانَ الَّذِي سَتُسَافِرُونَ إِلَيْهِ فِي الْإِجَازَةِ ؟

5- مَا وَسِيلَةُ الْمُوَاصَلاَتِ الَّتِي تَسْتَعْمِلُهَا عَادَةً؟

6- مَا اسْمُ الْكِتَابِ الَّذِي اشْتَرَيْتَهُ أَمْسِ ؟

7. Yukarıda verilen ism-i mevsul ve çeşitli konularla ilgili ayetleri defterinize yazıp meallerine bakarak Arapça'sını söyleyinceye kadar çalışınız.

MÜSTESNÂ

İstisnâ; aşağıdaki edatlardan sonra gelen ismin, bu edatlardan önce gelen bölümün tâbi olduğu hükmün dışında bırakılmasıdır. ..den başka, .. hariç anlamına gelir. İstisnâ edatından sonra gelen bu isme istisnâ yapılan, hariç tutulan anlamında müstesnâ denir.

İstisnâ edatları şunlardır:

إِلاَّ غَيْرَ سِوَى حَاشَا عَدَا خَلاَ

İstisnâ edatından önce gelen isme de kendisinden istisnâ yapılan anlamında müstesnâ minhu denir.

حَضَرَ	الطُّلاَّبُ	إِلاَّ	خَالِداً.
Fiil	Müstesnâ minh	İstisna edatı	Müstesnâ

Hâlit'ten başka (Hâlit hariç) bütün öğrenciler geldi.

Yukarıdaki cümlede الطُّلاَّبُ (fâil) müstesnâ minhu (kendisinden istisnâ yapılan), إِلاَّ istisnâ edatı, خَالِداً de müstesnâdır (hükmün dışında kalandır).

(إِلاَّ) ile yapılan istisnâ'nın özellikleri:

En çok kullanılan istisnâ edatıdır.

*Müstesnâ minh cümlede mevcut ise ve cümle de olumlu ise إِلاَّ istisnâ edatından sonra gelen isim mansûb (fethalı) olur.

جُرِحَ اللُّصُوصُ إِلاَّ الرَّئِيسَ. Başkandan başka bütün hırsızlar yaralandı.

*Müstesnâ minhu cümlede yine mevcut fakat cümle olumsuz ise إِلاَّ dan sonra gelen müstesnâ mansûb da olabilir, hareke bakımından (bedel olarak) müstesnâ minhun harekesini de alabilir. Her ikisi de mümkündür.

لَمْ تُزْهِرِ الْأَزْهَارُ إِلاَّ شَجَرَةً. Biri müstesnâ hiçbir ağaç çiçek açmadı.

لَمْ تُزْهِرِ الْأَزْهَارُ إِلاَّ شَجَرَةٌ. Biri müstesnâ hiçbir ağaç çiçek açmadı.

*Bazen cümlede müstesnâ minh olmayabilir. O zaman sanki cümlede إِلاَّ yokmuş gibi, müstesnâ, cümledeki durumuna göre (fâil ya da mef'ûl oluşuna göre) hareke alır.

مَا عَلِمَ الْأَمْرَ إِلاَّ خَالِدٌ. Halit'ten başkası durumu bilmedi (müstesnâ; fâil).

مَا سَاعَدْتُ إِلاَّ خَالِداً. Halit'ten başkasına yardım etmedim (müstesnâ; mef'ûl).

مَا مَرَرْنَا[1] إِلاَّ بِخَالِدٍ. Hâlit'ten başkasına uğramadık (müstesnâ; câr-mecrûr).

---

[1] (مَرَّ يَمُرُّ بِ) uğradı

*Gramer kitaplarında **istisnânın üç çeşit** olduğundan bahsedilir:

a) İstisna Muttasıl

نَجَحَ الطُّلاَبُ فِي الْإِمْتِحَانِ إِلاَّ خَالِداً. Halit hariç öğrenciler imtihanda başarılı oldu.

إِشْتَرَيْتُ أَقْلاَماً إِلاَّ قَلَمَ رَصَاصٍ. Kurşun kalem hariç kalemler satın aldım.

cümlelerinde olduğu gibi müstesnâ, müstesnâ minhunun bir ferdi ise böyle istisnâlara istisnâ muttasıl denir.

b) İstisna Munkatı

رَأَيْتُ خَالِداً إِلاَّ حِصَانَهُ. Halit'i gördüm fakat atını değil.

حَضَرَ الضُّيُوفُ إِلاَّ سَيَّارَاتِهِمْ. Arabaları müstesnâ misafirler geldiler.

نَامَ أَهْلُ الْبَيْتِ إِلاَّ كَلْبَهُمْ. Köpekleri hariç ev halkı uyudu.

cümlelerinde olduğu gibi müstesnâ, müstesnâ minh'den ayrı bir cinsten ise istisnâ munkatı diye isimlendirilir. Burada müstesnâ, müstesnâ minhden çıkarılmamıştır.

c) İstisnâ Müferrağ

İçerisinde müstesnâ minh'in bulunmadığı cümlelerin istisnâsına da istisnâ müferrağ denilmektedir. Müstesnâ minh cümle içinde hazfedilmiştir (düşürülmüş, belirtilmemiştir):

مَا جَاءَ إِلاَّ أَخُوكَ. Kardeşinden başkası gelmedi.

وَ مَا مُحَمَّدٌ إِلاَّ رَسُولٌ. Muhammed ancak bir Rasüldür.

مَا شَاهَدْتُ إِلاَّ طَالِباً مُجْتَهِداً. Çalışkan öğrenciden başkasını görmedim.

مَا ذَهَبْتُ إِلاَّ إِلَى مَسْرَحِ أَطْفَالٍ. Çocuk tiyatrosundan başkasına gitmedim.

غَيْرَ ve سِوَى ile İstisnâ: (غَيْرَ) ve (سِوَى) kendilerinden sonra gelen müstesnâlara muzâf olur. Kendilerinden sonra gelen isimler muzâfun ileyh olarak hep mecrûrdur.

لاَ يَخَافُ الْمُؤْمِنُ غَيْرَ اللَّهِ. Mümin Allah'tan başkasından korkmaz.

قَرَأْتُ الْكُتُبَ سِوَى كِتَابٍ. Bir kitap hariç bütün kitapları okudum.

غَيْرَ ve سِوَى nın harekeleri إِلاَّ nın müstesnâsıymış gibi harekelenir. Yani bu kelimeler cümle içinde (إِلاَّ) dan sonra gelen müstesnâ imiş gibi irab alırlar. Daha açık bir ifade ile إِلاَّ dan sonraki kelimenin ne olması gerekiyorsa غَيْرَ nın ona göre aldığı hareke son harfinin harekesinde görülür:

مَا كَلَّمَنِي أَحَدٌ غَيْرُ خَالِدٍ. Hâlit'ten başkası benimle konuşmadı (fâil).

أُحِبُّ فُصُولَ السَّنَةِ غَيْرَ الشِّتَاءِ. Kış hariç senenin (bütün) mevsimlerini seviyorum (mef'ûl).

سَلَّمْتُ عَلَى الْقَادِمِينَ غَيْرَ خَالِدٍ. Halit hariç gelenlere selam verdim.
(câr-mecrûr fakat müstesnâ minhu var)

* Sonu illetli oluşundan dolayı سِوَى nın harekesi değişmez. Cümledeki yerine göre hareke mahallen takdir edilir yani سِوَى olduğu gibi kalır.

حَضَرَ الْمُعَلِّمُونَ سِوَى مُعَلِّمٍ. Bir öğretmen hariç öğretmenler geldiler (mahallen merfû)

*Direk harf-i cerden sonra gelirse غَيْرَ esre alır:

لاَ أَعْتَمِدُ عَلَى غَيْرِ اللّهِ. Allah'tan başkasına itimad etmiyorum.

غَيْرَ kelimesi nekreden sonra gelirse sıfat olarak da kullanılır.

جَاءَنِي رَجُلٌ غَيْرُكَ. Bana senden başka bir adam geldi.

(عَدَا) (حَاشَا) ve (خَلاَ) ile İstisnâ: Diğerlerine nazaran az görülen istisnâ edatlarıdır. Bu kelimeler fiil olarak ele alınırsa kendilerinden sonra gelen müstesnâlar mef'ûl sayılacağından mansûbtur.

شَاهَدْنَا مَسَاجِدَ الْمَدِينَةِ خَلاَ وَاحِداً.

شَاهَدْنَا مَسَاجِدَ الْمَدِينَةِ حَاشَا وَاحِداً. Biri müstesnâ şehrin camilerini gördük.

شَاهَدْنَا مَسَاجِدَ الْمَدِينَةِ عَدَا وَاحِداً.

Bu üç istisnâ edatı bazı gramercilerin ifade ettiği gibi harf-i cer olarak ele alınırsa kendilerinden sonra gelen müstesnâlar mecrûr olur:

شَاهَدْنَا مَسَاجِدَ الْمَدِينَةِ خَلاَ وَاحِدٍ.

شَاهَدْنَا مَسَاجِدَ الْمَدِينَةِ حَاشَا وَاحِدٍ. Biri müstesnâ şehrin camilerini gördük.

شَاهَدْنَا مَسَاجِدَ الْمَدِينَةِ عَدَا وَاحِدٍ.

* Bu üç edatın başına مَا gelirse müstesnâ ancak mansûb olur, manada bir değişiklik olmaz, yani olumsuzluk edatı olmadığından olumsuz tercüme edilmez.

قُتِلَ اللُّصُوصُ مَا خَلاَ الرَّئِيسَ.

قُتِلَ اللُّصُوصُ مَا حَاشَا الرَّئِيسَ. Başkan hariç hırsızlar öldürüldü.

قُتِلَ اللُّصُوصُ مَا عَدَا الرَّئِيسَ.

*Bunlardan başka aşağıdaki edatlar da istisnâ edatı olarak kullanılır:

(لاَ سِيَّمَا): "Özellikle" manasında olup müstesnâsı mecrûr ve merfû olabilir.

أَجَادَ الْخُطَبَاءُ وَ لاَ سِيَّمَا زَيْدٍ (أَوْ زَيْدٌ) Hatipler özellikle Zeyd iyi (hitap) ettiler[1].

(لَيْسَ)- (لاَ يَكُونُ): Bu fiiller istisnâ yerine kullanıldıklarında müstesnâları mansûb olur:

قَامُوا لَيْسَ زَيْداً. Zeyd hariç kalktılar.

قَعَدُوا لاَ يَكُونُ خَالِداً. Halit hariç (hepsi) oturdular.

Not: (بَيْدَ) (ancak, yalnız) kelimesi غَيْرَ manasında olup müstesnâsı (أَنْ) ile kullanılır:

إِنَّهُ كَثِيرُ الْمَالِ بَيْدَ أَنَّهُ بَخِيلٌ. Onun malı çoktur yalnız cimridir.

Önemli Not: İçinde (إِلاَّ) bulunan isim cümlesinin başındaki (إِنْ) edatı (مَا) anlamında nefy harfi olup olumsuzluk ifade eder. (إِنْ) edatının bu şekilde (إِلاَّ) ile kullanıldığında nefy harfi olarak kullanılması Kur'ân'da oldukça yaygındır:

...فَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ إِنْ هَذَا إِلاَّ سِحْرٌ مُبِينٌ.

Sıfat Haber Mevsûf | Harfu istisnâ | İsmu işaret Mübtedâ (mahallen merfû) | Harfu nefy | câr-mecrûr | Sıla C. | Fâil | Fiil

..İçlerinden inkar edenler: "Bu apaçık bir sihirden başka bir şey **değildir**" dediler (Mâide, 110).

Genel Cümle Örnekleri

1- شَاهَدَ حَسَنٌ الْمُبَارَاةَ —حَسَنٌ هُوَ الَّذِي يُشَاهِدُ الْمُبَارَاةَ—مَا شَاهَدَ الْمُبَارَاةَ إِلاَّ حَسَنٌ .

2- كَتَبَتْ فَاطِمَةُ الرِّسَالَةَ— فَاطِمَةُ هِيَ الَّتِي كَتَبَتِ الرِّسَالَةَ--مَا كَتَبَتِ الرِّسَالَةَ إِلاَّ فَاطِمَةُ.

3- قَادَ السَّائِقُ السَّيَّارَةَ— اَلسَّائِقُ هوَ الَّذِي قَادَ السَّيَّارَةَ—مَا قَادَ السَّيَّارَةَ إِلاَّ السَّائِقُ.

4- شَرَحَ الْمُدَرِّسُ الدَّرْسَ- اَلْمُدَرِّسُ هُوَ الَّذِي شَرَحَ الدَّرْسَ— مَا شَرَحَ الدَّرْسَ إِلاَّ الْمُدَرِّسُ.

5- هِيَ تَخَافُ اللَّهَ — هِيَ لاَ تَخَافُ إِلاَّ اللَّهَ — عَبْدُ الْعَزِيزِ يُحِبُّ الْبُرْتُقَالَ - عَبْدُ الْعَزِيزِ لاَ يُحِبُّ إِلاَّ الْبُرْتُقَالَ — فَاطِمَةُ تَزُورُ صَدِيقَتَهَا - فَاطِمَةُ لاَ تَزُورُ إِلاَّ صَدِيقَتَهَا .

6- زَارَتِ السَّائِحَاتُ الْمَكْتَبَاتِ إِلاَّ سَائِحَةً - زَارَتِ السَّائِحَاتُ الْمَكْتَبَاتِ إِلاَّ مَكْتَبَةً .

7- مَا زَارَتِ السَّائِحَاتُ إِلاَّ سَائِحَةٌ - مَا زَارَتِ السَّائِحَاتُ إِلاَّ مَكْتَبَةً .

[1] (أَجَادَ يُجِيدُ) birşeyi iyi yaptı

8- لَمْ تدْخُلِ الْمَكْتَبَةَ إِلاَّ سَائِحَةٌ - مَا تِلْكَ إِلاَّ مَكْتَبَةٌ - لَيْسَ لَكُمْ إِلاَّ الصِّدْقُ وَ الصَّبْرُ .

9- هَذَا الْإِنْسَانُ لاَ يُفَكِّرُ إِلاَّ مَصْلَحَتَهُ فَقَطْ[1] - لاَ يَنْفَعُ الْمَرْءَ فِي الْعَالَمِينَ سِوَى عَمَلِهِ.

10- لَمْ يُشَاهِدِ الصَّدِيقَانِ غَيْرَ جُزْءٍ صَغِيرٍ مِنَ الْمَعْرِضِ – حَضَرَ الْكَثِيرُونَ إِلاَّ أَبَا بَكْرٍ – حَضَرَ التَّلاَمِيذُ إِلاَّ تِلْمِيذَيْنِ – نَضِجَتِ الْفَوَاكِهُ عَدَا سَفَرْجَلٍ- ذَبُلَتِ الْأَزْهَارُ غَيْرَ زَهْرَةٍ حَمْرَاءَ.

11- رَجَعَ كُلُّ النَّاسِ إِلاَّ الْمُهَنْدِسِينَ – وَصَلَ كُلُّ الْمُسَافِرِينَ إِلاَّ الْمُدَرِّسِينَ – تَعِبَ اللاَّعِبُونَ إِلاَّ لاَعِبَيْنِ – تَأَخَّرَ الرِّجَالُ إِلاَّ أَبَاكَ – فَتَحْتُ النَّوَافِذَ غَيْرَ نَافِذَةٍ وُسْطَى.

Tercüme:

1- Hasan maçı seyretti. Maçı seyreden Hasan'dır. Maçı ancak Hasan seyretti.

2- Fâtıma mektup yazdı. Mektubu yazan Fâtıma'dır. Mektubu ancak Fâtıma yazdı.

3- Şöför arabayı sürdü. Arabayı süren şöförlerdir. Arabayı ancak şöför sürdü.

4- Öğretmen dersi açıkladı. Öğretmen dersi açıklayandır. Dersi öğretmenden başkası açıklamadı.

5- O Allah'tan korkar. O Allah'tan başkasından korkmaz. Abdülaziz portakalı sever. Abdülaziz portakaldan başkasını sevmez. Fatıma arkadaşını ziyaret ediyor. Fatıma ancak arkadaşını ziyaret ediyor.

6- Bir turist hariç turistler kütüphaneleri ziyaret ettiler. Turistler bir kütüphane hariç kütüphaneleri ziyaret ettiler.

7- Bir turist hariç turistler ziyaret etmedi. (Bayan) turistler yalnızca bir kütüphane ziyaret etti.

8- Kütüphaneye yalnızca bir turist girdi. O yalnızca bir kütüphanedir. Sizin için doğruluk ve sabırdan başkası yoktur.

9- Bu insan sadece kendi faydasını düşünür (kendi faydasından başkasını düşünmez). Dünyada kişiye amelinden başkası fayda vermez.

10- İki arkadaş serginin küçük bir bölümünden başkasını seyretmedi. Ebûbekir hariç çoğu geldi. İki öğrenci hariç öğrenciler geldi. Ayva hariç meyveler olgunlaştı. Kırmızı çiçek hariç çiçekler soldu.

11- Mühendisler hariç bütün insanlar geldi. Öğretmenler hariç bütün yolcular döndü. İki oyuncu hariç oyuncular yoruldu. Baban hariç adamlar gecikti. Orta pencere hariç pencereleri açtım.

****

MÜSTESNÂ VE KONULAR İLE İLGİLİ AYETLER

1- وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَى ۝ إِنْ هُوَ إِلاَّ وَحْيٌ يُوحَى ۝ .

(53/NECM, 3-4). O (peygamber), hevesinden (kendiliğinden) konuşmaz. O (Kur'an) vahyedilen bir vahiyden başkası değildir.

نَطَقَ يَنْطِقُ نُطْقاً konuştu — الْهَوَى heva, heves, keyf — أَوْحَى يُوحِي vahyetti

يُوحَى vahyediliyor — وَحْيٌ يُوحَى vahyedilen bir vahiy (sıfat; meçhûl fiil cümlesi)

إِنْ değil, (إِلاَّ) ile aynı cümlede gelen (إِنْ) edatı nefiy (olumsuzluk) harfidir

[1] (فَقَطْ) sadece

2- فَذٰلِكُمُ اللّٰهُ رَبُّكُمُ الْحَقُّ ۚ فَمَاذَا بَعْدَ الْحَقِّ إِلاَّ الضَّلاَلُ ۚ فَأَنّٰى تُصْرَفُونَ .

(10/YÛNUS, 32). İşte O, sizin gerçek Rabbiniz olan Allah'tır. Artık haktan (ayrıldıktan) sonra sapıklıktan başka ne vardır?. O halde nasıl (sapıklığa) çevrilirsiniz?

صَرَفَ يَصْرِفُ صَرْفاً çevirdi, uzaklaştırdı أَنّٰى nasıl

3- وَقَالُوا لَوْ كُنَّا نَسْمَعُ أَوْ نَعْقِلُ مَا كُنَّا فِي أَصْحَابِ السَّعِيرِ.

(67/MÜLK,10). Ve derler ki: "Eğer biz dinleseydik veya aklımızı kullansaydık, (şimdi) alevli ateşin ashabı (cehennemin halkı) içinde olmazdık!".

سَمِعَ يَسْمَعُ سَمْعاً işitti, duydu (ayette istisna edatı yoktur) لَوْ keşke, ...se, ...sa

عَقَلَ يَعْقِلُ عَقْلاً akıl etti, akıl erdirdi صَاحِبٌ ج أَصْحَابٌ arkadaş, sıkı dost

اَلسَّعِيرُ yakılan ve alevlendirilen manasında olup cehennemin adıdır

4- ... وَلاَ تَيْأَسُوا مِنْ رَوْحِ اللّٰهِ ۖ إِنَّهُ لاَ يَيْأَسُ مِنْ رَوْحِ اللّٰهِ إِلاَّ الْقَوْمُ الْكَافِرُونَ .

(12/YÛSUF, 87). (Yakub (A.S.) oğullarına): ...Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyin. Doğrusu kâfirler topluluğundan başkası Allah'ın rahmetinden ümit kesmez.

يَئِسَ يَيْئَسُ يَأْساً ümidi kesti رَوْحٌ rahmet

5- وَمَا هٰذِهِ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلاَّ لَهْوٌ وَلَعِبٌ ۖ وَإِنَّ الدَّارَ الْآخِرَةَ لَهِيَ الْحَيَوَانُ ۘ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ.

(29/ANKEBÛT, 64). Bu dünya hayatı bir eğlence ve bir oyundan başka (birşey) değildir. Doğrusu ahiret yurdu (asıl) hayattır. Keşke bilseydiler!

لَعِبٌ oyun اَلْحَيَوَانُ canlı, hayatdar لَهْوٌ oyun, eğlence

6- وَمَا مِنْ دَآبَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلاَّ عَلَى اللّٰهِ رِزْقُهَا وَيَعْلَمُ مُسْتَقَرَّهَا وَمُسْتَوْدَعَهَا ۚ كُلٌّ فِي كِتَابٍ مُبِينٍ .

(11/HÛD, 6). Yeryüzünde hiç bir canlı yoktur ki rızkı (yaşamını sürdürebilmek için geçimi ve gıdası) Allah'a ait olmasın. O, onların (yeryüzündeki yani dünyadaki) yerleşme yerini de emaneten duracakları yeri (yani nerede öleceğini ve nereye defnedileceğini) bilir. Onların hepsi apaçık bir kitaptadır (Levh-i Mahfuz'dadır).

اِسْتَقَرَّ يَسْتَقِرُّ اِسْتِقْرَاراً yerleşti دَآبَّةٌ canlı

مُسْتَوْدَعٌ korunması için emanet bırakılan mekan مُسْتَقَرٌّ yerleşme mekanı

7- وَالَّذِينَ إِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً أَوْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ ذَكَرُوا اللّٰهَ فَاسْتَغْفَرُوا لِذُنُوبِهِمْ ۚ وَمَنْ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلاَّ اللّٰهُ ۖ ...

(3/ÂL-İ İMRÂN, 135). Onlar çirkin bir günah işledikleri zaman veya kendilerine zulmettikleri zaman Allah'ı anarlar ve hemen günahları için bağışlanma dilerler. Günahları Allah'tan başka kim bağışlar? ...

ذَكَرَ يَذْكُرُ ذِكْراً tefekkürle zikretti اَلذَّنْبُ ج اَلذُّنُوبُ günah فَاحِشَةٌ çirkinlik, kötülük

8- وَأَنْ لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلاَّ مَا سَعَى ۙ .

(53/NECM, 39). Ve şüphesiz insan için çalıştığı şeyden (ya da çalıştığı şeylerin neticesinden) başkası yoktur.

سَعَى يَسْعَى سَعْيًا çalıştı, çaba sarfetti Buradaki (أَنْ) fiil önünde geldiği için (أَنَّ)'nin tahfîfi yani şedde yerine cezimli halidir.

9- لاَ يَذُوقُونَ فِيهَا بَرْدًا وَلاَ شَرَابًا ۙ {24/78} إِلاَّ حَمِيمًا وَغَسَّاقًا ۙ .

(78/NEBE, 24-25). Orada kaynar su ve irinden başka bir serinlik ve içecek tatmazlar.

ذَاقَ يَذُوقُ tattı شَرَابٌ içecek بَرْدٌ serinlik

غَسَّاقٌ irin حَمِيمٌ kaynar su

10- يَوْمَ يَقُومُ الرُّوحُ وَالْمَلاَئِكَةُ صَفًّا ۖ لاَ يَتَكَلَّمُونَ إِلاَّ مَنْ أَذِنَ لَهُ الرَّحْمَٰنُ وَقَالَ صَوَابًا .

(78/NEBE, 38). Ruh (Cebrâil) ve saf halindeki meleklerin ayakta durduğu gün, Rahmân'ın kendisine izin verdiklerinden başkaları konuşamazlar; (konuşan da) doğruyu söyler.

تَكَلَّمَ يَتَكَلَّمُ تَكَلُّمٌ konuştu صَوَابٌ doğru أَذِنَ يَأْذَنُ إِذْنًا izin verdi اَلرُّوحُ ruh, Cebrâil

11- وَمَا تَشَاؤُونَ إِلاَّ أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ .

(81/TEKVÎR, 29). Alemlerin Rabbi Allah'ın dilemesi hariç siz dileyemezsiniz.

12- وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ يُقْسِمُ الْمُجْرِمُونَ ۙ مَا لَبِثُوا غَيْرَ سَاعَةٍ ۖ كَذَٰلِكَ كَانُوا يُؤْفَكُونَ .

(30/RÛM, 55). Kıyamet koptuğu gün suçlular bir saatten başka kalmadıklarına yemin ederler. Böylece onlar (dünyada da haktan) çevriliyorlardı.

أَقْسَمَ يُقْسِمُ yemin etti يَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ Kıyamet koptuğu gün

لَبِثَ يَلْبَثُ ikamet etti, kaldı أَفَكَ يَأْفِكُ أَفْكًا çevirdi, vazgeçirdi

13- يَا أَيُّهَا النَّاسُ اذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ ۖ هَلْ مِنْ خَالِقٍ غَيْرُ اللَّهِ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ ۖ لاَ إِلَٰهَ إِلاَّ هُوَ ۖ فَأَنَّىٰ تُؤْفَكُونَ .

(35/FÂTIR, 3). Ey insanlar! Allah'ın size olan nimetini anın; Allah'tan başka sizi gökten ve yerden rızıklandıracak (başka) bir yaratan var mıdır? O'ndan başka tanrı yoktur. O halde nasıl çevrilip döndürülürsünüz?

14- فَأَخْرَجْنَا مَنْ كَانَ فِيهَا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ۝ * فَمَا وَجَدْنَا فِيهَا غَيْرَ بَيْتٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ ۝ * وَتَرَكْنَا فِيهَا آيَةً لِلَّذِينَ يَخَافُونَ الْعَذَابَ الْأَلِيمَ ۖ .

(51/ZÂRİYÂT, 35, 36, 37). Bunun üzerine, müminlerden orada olan kimseleri çıkardık. Zaten orada, müslümanlardan bir ev (halkı) dışında (başkasını) bulmadık. Acı veren azabdan korkan kimseler için, orada (o beldede) bir işaret (bir kalıntı) bıraktık.

15- أَمْ لَهُمْ إِلَهٌ غَيْرُ اللَّهِ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ .

(52/TÛR, 43). Yoksa onların Allah'tan başka tanrısı mı var? Allah onların ortak koştukları şeyden münezzehtir.

أَشْرَكَ يُشْرِكُ إِشْرَاكاً şirk koştu, ortak koştu سُبْحَانَ اللَّهِ Allah her türlü eksiklikten uzaktır

16- فَأَمَّا عَادٌ فَاسْتَكْبَرُوا فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ ...

(41/FUSSİLET, 15). Ad (kavmin)e gelince, yeryüzünde haksızlıkla büyüklük tasladılar..

اِسْتَكْبَرَ يَسْتَكْبِرُ اِسْتِكْبَاراً büyüklendi, inat gösterip hakka boyun eğmedi

17- إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ .

(41/FUSSİLET, 8). Doğrusu inanan ve faydalı işler işleyenler, onlara kesintisiz bir ecir vardır.

مَنَّ يَمُنُّ مَنّاً nimetlendirdi, lutufta bulundu/kesti/başa kaktı

مَمْنُونٌ (ism-i mef'ûl) kesilen yahut, minnet edilen

****

ALIŞTIRMALAR

1. Aşağıdaki cümleleri tercüme ediniz.

1- نَصَرَ الْإِسْلَامُ الْمَرْأَةَ – اَلْإِسْلَامُ هُوَ الَّذِي نَصَرَ الْمَرْأَةَ – مَا نَصَرَ الْمَرْأَةَ إِلاَّ الْإِسْلَامُ.

2- فَهِمَتْ زَيْنَبُ الْقِصَّةَ – زَيْنَبُ هِيَ الَّتِي فَهِمَتِ الْقِصَّةَ – مَا فَهِمَتِ الْقِصَّةَ إِلاَّ زَيْنَبُ .

3- اَلْبَنَاتُ يَأْكُلْنَ السَّمَكَ – اَلْبَنَاتُ لاَ يَأْكُلْنَ إِلاَّ السَّمَكَ – أَخِي يَطْلُبُ النَّجَاحَ – أَخِي لاَ يَطْلُبُ إِلاَّ النَّجَاحَ.

4- شَاهَدْتُ الْمَكْتَبَاتِ إِلاَّ مَكْتَبَةً – مَا شَاهَدْتُ الْخَزَائِنَ[1] إِلاَّ خِزَانَتَيْنِ – وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلاَّ رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ – عَادَتِ الطَّائِرَاتُ مِنَ الْمَعْرَكَةِ إِلاَّ طَائِرَتَيْنِ.

5- نَجَحَ الطُّلاَّبُ إِلاَّ طَالِباً – نَامَ الْأَطْفَالُ إِلاَّ طِفْلَيْنِ – سَافَرَ التَّلاَمِيذُ إِلاَّ أَخَاكَ – ذَهَبَتِ الْمُدَرِّسَاتُ إِلاَّ مُدَرِّسَةً .

6- خَرَجَ الطُّلاَّبُ سِوَى مُحَمَّدٍ – مَضَى[2] الْوَقْتُ كُلُّهُ سِوَى خَمْسِ دَقَائِقَ– أُحِبُّ النَّاسَ جَمِيعاً عَدَا الْكَاذِبِينَ.

---

[1] (اَلْخِزَانَةُ ج اَلْخَزَائِنُ) dolap, (اَلدُّرْجُ) çekmece

[2] (مَضَى يَمْضِي) geçti

2. Aşağıdaki boş yerleri münasib kelimeyle doldurunuz.

1- زَارَ مَحْمُودٌ الْأُسْتَاذَ – مَحْمُودٌ هُوَ الَّذِي ... الْأُسْتَاذَ – مَا زَارَ الْأُسْتَاذَ ... مَحْمُودٌ.

2- فَحَصَ الطَّبِيبُ الْمَرِيضَ– اَلطَّبِيبُ هُوَ ... فَحَصَ الْمَرِيضَ–مَا فَحَصَ الطَّبِيبُ إِلاَّ ....

3- اَلتَّلاَمِيذُ يَلْعَبُونَ كُرَةَ الْقَدَمِ – اَلتَّلاَمِيذُ لاَ يَلْعَبُونَ ... كُرَةَ الْقَدَمِ - صَدِيقِي يَقْرَأُ الْقَصَصَ– صَدِيقِي ... يَقْرَأُ إِلاَّ الْقَصَصَ.

4- قَرَأْتُ الْقَصَصَ ... قِصَّةً – لَمْ ... الْحَفْلَ[1] إِلاَّ جَمْعٌ قَلِيلٌ – مَا قَرَأْتِ الْقَصَصَ إِلاَّ قِصَّةً (قِصَّةٌ) – ... قَرَأْتُ إِلاَّ قِصَّةً .

3. Yukarıda verilen ayetleri defterinize yazıp istisnâ edatı, müstesnâ, müstesnâ minh ile ilgili kelimelerin altını çiziniz. Meallerine bakarak Arapça'larını yazmaya çalışınız.

📖📖📖📖📖📖📖📖📖📖📖

CEZMETMEYEN ŞART EDATLARI

Şart anlamı ifade ettiği halde muzâriyi cezmetmeyen edatlar da vardır. Bu edatlar topluca şunlardır:

لَوْ لَوْلاَ لَوْمَا لَمَّا إِذَا أَمَّا كُلَّمَا عِنْدَمَا

Şart kısmının zamanı, fiil-i mâzî veya muzâri olabilir. Şartın cevap kısmı olan cevap cümlesinde ise fiil, şimdiki zaman, geçmiş zaman, meczûm, emir hali veya fiilsiz de olabilir. Sırasıyla bu edatları ve görevlerini inceleyelim:

لَوْ: eğer, şayet, ...ise, .., ..seydi, ..saydı, ..se, ..sa, ..mış olsa idi anlamlarına gelir.

Fiilin başına لَوْ takısı getirilirse hem şart hem de dilek (temenni) ifade eder.

لَوْ كَتَبْتُ (keşke) yazsam لَوْ كَتَبَ (keşke) yazsa

لَوْ den sonra كَانَ fiilini kullanırsak dilekli hikaye olur.

لَوْ كَانَ كَتَبَ (keşke) yazsaydı

لَوْ كُنْتُمْ كَتَبْتُمْ (keşke) yazsaydınız

لَوْ كُنْتُ كَتَبْتُ (keşke) yazsaydım

لَوْ cümlesinden sonraki cevap cümlesi لَ ile başlar:

لَوْ كَتَبْتُ دَرْسِي لَعَلِمْتُ دَرْسِي.

Dersimi yazsam bilirdim.

[1] (اَلْحَفْلَ) merasim, tören, (جَمْعٌ) topluluk

لَوْ كَانَ كَتَبَ دَرْسَهُ لَمَا كَانَ يَضْرِبُهُ الْمُعَلِّمُ.

Dersini yazsaydı öğretmen onu dövmezdi.

Görüldüğü gibi şart cümlelerindeki şartlar لَوْ (eğer) edatıyla ve cevaplar da (her zaman değil) لَ harfi ile belirtilir. Cevap olumlu mâzî olursa cevap lâmı çoğu kere, olumsuz olursa bazen gelir. Cümlenin her iki kısmında da genellikle geçmiş zaman kullanılır. Cevab lâmından sonra gelen cevabın başındaki fiil, muzâri de gelse mâzî manası verilir.

لَوِ اجْتَهَدَ[1] الطَّالِبُ لَنَجَحَ. Öğrenci çalışsaydı başarılı olurdu.

لَوِ اجْتَهَدْتَ تَنْجَحُ. Çalışsaydın başarırdın.

لَوْ شَاءَ رَبُّكَ مَا فَعَلُوهُ. Eğer Rabbin dileseydi bunu yapamazlardı (En'am, 137).

لَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَمَا خَلَقَنَا. Eğer Rabbin dilemiş olsaydı bizi yaratmazdı.

لَوْ أَنَّكَ نَاجِحٌ لَكَافَأْتُكَ. Eğer başarsaydın seni mükafatlandırırdım.

Cevap menfi muzâri olursa cevap lâmı gelmez.

لَوْ كُنَّا نَسْمَعُ مَا كُنَّا كَذَلِكَ. Eğer dinliyor olsaydık bu şekilde olmazdık.

لَوِ اجْتَهَدْتَ لَمْ تَنْدَمْ. Çalışsaydın pişman olmazdın.

لَـوْ (eğer) edatı (أَنْ) gibi masdar harfi olur. Bu durumda kendisinden önce (أَرَادَ, وَدَّ ...) gibi fiiller gelir:

يَوَدُّ الطَّالِبُ لَوْ نَجَحَ Öğrenci başarılı olmayı arzu eder.

يَوَدُّ أَحَدُهُمْ لَوْ يُعَمَّرُ أَلْفَ سَنَةٍ. Onların her biri, bin yıl yaşatılsın ister (Bakara, 96).

Bu tip cümleleri anlamak fazla alıştırma ile zamanla kolaylaşacaktır.

* لَو in başında vâv olursa cevap cümlesi istemez. **وَلَوْ ...-se de, -sa da, -se bile, -sa bile, -öyle olsa da** anlamlarına gelir:

سَأُسَافِرُ إِلَى إِزْمِيرَ وَلَوْ كَانَتْ بَعِيدَةً. Uzak olsa da İzmir'e gideceğim

لَوْلاَ: olmamış olsa, olmasaydı, -meseydi, -eğer manalarına gelir. Genellikle cevabın başında cevap lâmı bulunur.

لَوْلاَ مُحَمَّدٌ لَمَا نَجَحَ خَالِدٌ. Muhammed olmasaydı Halit başarmazdı.

لَوْلاَكَ لَوْلاَكَ لَمَا خَلَقْتُ الْأَفْلاَكَ. Sen olmasaydın sen olmasaydın alemleri yaratmazdım[2].

---

[1] (اجْتَهَدَ يَجْتَهِدُ) çalıştı, gayret etti

[2] Bu sözün bir hadis ya da ayet değil kelam-ı kibar dediğimiz büyüklerin sözlerinden olduğu belirtilmiştir..

ثُمَّ تَوَلَّيْتُم[1] مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ فَلَوْلاَ فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ لَكُنْتُمْ مِنَ الْخَاسِرِينَ.

Ondan sonra sözünüzden dönmüştünüz. Eğer sizin üzerinizde Allah'ın ihsanı ve rahmeti olmasaydı, muhakkak zarara uğrayanlardan olurdunuz (Bakara, 64).

لَوْلاَ arz ve tahdîd edatı da olur. Arz: bir şeyin yapılmasını kibarca istemektir:

لَوْلاَ تَجْتَهِدُونَ دُرُوسَكُمْ. Derslerinize çalışsanız.

Tahdîd:bir şeyin yapılmasını sertçe istemektir:

لَوْلاَ تَكْتُبُونَ وَظَائِفَكُمْ. Ödevlerinizi yazsanıza.

Mazilerden önce kınama harfi olur:

فَلَوْلاَ جَاؤُوا عَلَيْهِ بِأَرْبَعَةِ شُهَدَاءَ. Bâri(hiç olmazsa) ona dört şahit getirseydiler ya!

لَوْمَا cezmetmeyen şart edatı olarak لَوْلاَ ile aynı manadadır:

لَوْمَا أَخِي لَضَرَبْتُهُ. Kardeşim olmasaydı onu döverdim.

لَمَّا :..dığında, -dığı zaman, -dığı vakit, -ınca,-ince manalarına gelir. Cümleye muzâf olan zarflardan ve şart edatlarındandır. Şart ve cevabı daima mâzî olur.

لَمَّا nın bulunduğu şart cümlesi bazen cümlenin sonunda da gelebilir.

أَخَذَتْ فَاطِمَةُ الْكِتَابَ لَمَّا ذَهَبَتْ إِلَى الْمَكْتَبَةِ.

Kütüphaneye gidince Fâtıma kitabı aldı.

لَمَّا nın mâzî fiilden önce gelirse zarf ve şart edatı, muzâriden önce gelirse muzâriyi cezmeden edat (cahd-ı müstağrak) olduğu unutulmamalıdır:

لَمَّا يَرْجِعْ وَالِدِي مِنَ السَّفَرِ. Babam henüz yolculuktan dönmedi.

Not: (لَمَّا) (إِلاَّ) manasında istisnâ harfi de olur. Baştaki (إِنْ) harfi de (إِنَّ)'nin tahfifi (hafifletilmiş hali yani şeddeli değil cezimli halidir):

إِنْ كُلُّ نَفْسٍ لَمَّا عَلَيْهَا حَافِظٌ.

Hiçbir can yoktur ki başında gözetici bulunmasın (Târık, 4).

****

[1] (تَوَلَّى يَتَوَلَّى) yüz çevirdi, dönüp gitmek

CÜMLEYE MUZÂF OLAN VE ŞART İFADE EDEN BAZI ZARFLAR

إِذَا: ..dığı zaman, -dığı vakit, -ınca, -dığında, -ken, ise, -se, -sa manalarına gelir. Cümleye muzâf olan zaman zarfıdır. إِذَا dan sonraki cümle إِذَا nın zaman zarfı olmasından dolayı mahallen mecrûr muzâfun ileyh olur. إِذَا nın şart fiil-i mâzî, cevap fiili çoğunlukla muzâri gelir. Mâzî de olsa muzâri anlamı verilir. إِذَا cezmetmeme dışında (إِنْ) 'e benzer.

إِذَا جَاءَ الرَّبِيعُ نَذْهَبُ إِلَى الْحَدِيقَةِ Bahar gelince bahçeye gideriz.

Not: (إِذَا) fiil cümlesinden önce gelirse şart edatı olur ancak isim cümlesinden önce gelirse manası değişir ve (إِذَا فُجَائِيَّة) dediğimiz sürpriz harfi olur. "Bir de ne göreyim, bir de baktım ki" manası verilir:

خَرَجْتُ مِنَ الْبَيْتِ فَإِذَا وَلَدٌ فِي الطَّرِيقِ يَبْكِي.

Evden çıktım bir de ne göreyim yolda bir çocuk ağlıyor.

فَتَحْتُ الْكِتَابَ فِي الْإِمْتِحَانِ فَإِذَا الْمُعَلِّمُ وَاقِفٌ أَمَامِي.

İmtihanda kitabı açtım bir de ne göreyim öğretmen önümde duruyor.

(إِذَا) nın cevap cümlesi de iki fiil-i muzâriyi cezmedenlerin cevap cümleleri gibi mâzî, muzâri, emir, istikbal, isim cümlesi ... şeklinde gelir:

إِذَا صَادَفْتَ صَدِيقَكَ فَسَلِّمْ[1] عَلَيْهِ. Arkadaşına rastlarsan ona selam ver.

(إِذَا) nın şart manası ifade etmeksizin sadece zaman zarfi olarak kullanıldığı da olur[2]:

وَ الَّيْلِ إِذَا يَغْشَى ۙ وَالنَّهَارِ إِذَا تَجَلَّى ۙ .

And olsun büründüğü zaman geceye! Açılıp aydınlandığı zaman gündüze! (Leyl, 1,2)

أَمَّا: ..e gelince, her halükarda, -ise. Cevabının başında mutlaka (فَ) olur.

فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا فَيَعْلَمُونَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ ۚ .

İman edenlere gelince, onun Rab'lerinden bir gerçek olduğunu bilirler. (Bakara, 26)

فَأَمَّا الْيَتِيمَ فَلَا تَقْهَرْ ۖ . Yetime gelince sakın onu üzme (Duhâ, 9) .

---

[1] (سَلَّمَ يُسَلِّمُ تَسْلِيماً عَلَى) selam verdi. İlerde işlenecek olan artırılmış fiillerin emirleri; muzaraat harfinden sonra cezimli harf gelmediği takdirde, muzâri harfinin atılması, fiilin sonunu da cezim yapmakla elde edilir. (يُسَلِّمُ dan سَلِّمْ) gibi.

[2] Bkz. Çörtü, Meral, *Arapçada Cümle Kuruluşu ve Tercüme Teknikleri*, s. 141 vd.

(أَمَّا) tafsil edatı olarak da görev yapar. Hutbede hatipler salat ve selamdan sonra konuşmaya başlarken konuya bu edatla girerler:

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ وَ الصَّلاَةُ وَ السَّلاَمُ عَلَى رَسُولِ اللّٰهِ أَمَّا بَعْدُ..

Allah'a hamdü senâ, Peygamberine salat ve selamdan sonra, konumuza gelince...

كُلَّمَا: Her ne zaman, her ...ında, her ..dığında, -dıkça, dikçe gibi anlamlara gelir. Mâzî fiillerin başında bulunur, cevabı da mâzî gelir[1].

كُلَّمَا رَأَيْتُ فَقِيراً عَطَفْتُ عَلَيْهِ.

Her ne zaman bir fakir görürsem ona acırım.

كُلَّمَا دَخَلَ عَلَيْهَا زَكَرِيَّا الْمِحْرَابَ وَجَدَ عِنْدَهَا رِزْقاً.

Zekeriyya mihraba her girdiği zaman onun yanında bir yiyecek bulurdu.(Âl-i İmran 37)

عِنْدَمَا ..dığı zaman, -dığında, -dığı sırada, -ınca, -eğİ zaman:

Zarf olan عِنْدَ ile zâid veya masdar olan مَا nın birleşmesinden meydana gelmiştir. عِنْدَمَا nın şart fiil-i mâzî veya muzâri gelebildiği gibi, cümlenin sonunda da gelebilir. إِذَا ve لَمَّا nın yerlerine kullanılır.

عِنْدَمَا نَجُوعُ[2] نَذْهَبُ إِلَى الْمَطْعَمِ فِي الْمَحَطَّةِ.

Acıktığımız zaman istasyondaki lokantaya gideriz.

Bunların dışında şu edatlar da fiillerin önüne geldiği zaman şart ifade ettikleri halde cezmetmezler:

حِينَمَا: dığında, -dığı vakit, dığı zaman, -ınca gibi manalara gelir.

Zaman zarfı حِينَ ile مَا nın birleşmesinden meydana gelmiştir.

حِينَمَا عَلِمَ الْأَبُ بِنَجَاحِ وَلَدِهِ هَنَّأَهُ مَسْرُوراً.

Babası oğlunun başarısını öğrenince sevinçle onu tebrik etti.

بَيْنَا ... إِذْ: -ken, bir de, -ken birden, derken ansızın, -ip dururken:

Zarf olan بَيْنَ ile zâid elifin birleşmesinden meydana gelmiştir. Kendisinden sonra şart olan cümle isim cümlesi olur ve başında müfâcee harfi (إِذْ) bulunur.

بَيْنَا نَحْنُ جَالِسُونَ فِي الْبَيْتِ إِذْ دَخَلَ عَلَيْنَا كَلْبٌ.

Biz evde otururken ansızın yanımıza bir köpek girdi.

---

[1] Kaynak için bkz. Çörtü, M. Meral, *a.g.e.*, s.134-149 ve; Eryılmaz, Mesut, *Kur'ân Arapçası*, II, 6; Uralgiray, Yusuf, *İlk ve İleri Dilbilgisi*, II, 996; Sarmış, İbrâhim, *Arabça Dilbilgisi*, s. 206; Mustafa Emin ve ark, *en-Nahvu'l-Vâdıh*, II, 43

[2] (جَاعَ يَجُوعُ) acıktı

بَيْنَمَا ...iken: Zarf olan بَيْنَ ile zâid veya masdar olan (مـــا) nın birleşmesinden meydana gelmiştir. Her yönüyle (بَيْنَا)'ya benzer.

بَيْنَمَا الْجَوُّ حَارٌّ إِذْ انْخَفَضَتْ دَرَجَةُ الْحَرَارَةِ.

Hava sıcakken birden havanın sıcaklığı düştü.

Genel Cümle Örnekleri:

1- كَيْفَ تَكُونُ الرِّحْلَةُ مُفِيدَةً فِي نَفْسِ الْوَقْتِ ؟ تَكُونُ الرِّحْلَةُ مُفِيدَةً إِذَا تَعَلَّمَ مِنْهَا التِّلْمِيذُ شَيْئاً جَدِيداً .

2- إِذَا سَمِعْتَ مَا سَمِعْنَاهُ فَسَوْفَ تَعْلَمُ لِمَاذَا غَضِبْنَا – إِذَا سَمِعْتَ الَّذِي سَمِعْنَاهُ فَسَوْفَ تَعْلَمُ لِمَاذَا غَضِبْنَا .

3- شَعَرَتِ الْأُمُّ بِالسَّعَادَةِ عِنْدَمَا عَادَ وَلَدُهَا مِنَ الرِّحْلَةِ – أَصْبَحَتْ غُرْفَتِي جَمِيلَةً عِنْدَمَا طَلَيْتُهَا بِاللَّوْنِ الْأَزْرَقِ .

4- عِنْدَمَا نَجَحَتْ فَاطِمَةُ فِي الْامْتِحَانِ حَصَلَتْ[1] عَلَى جَائِزَةٍ كَبِيرَةٍ – لَمَّا رَنَّ جَرَسُ الْمَدْرَسَةِ دَخَلَ التَّلَامِيذُ الصَّفَّ.

5- لَمَّا نَجَحَتْ فَاطِمَةُ حَصَلَتْ عَلَى هَدِيَّةٍ مِنْ وَالِدِهَا – لَمَّا وَصَلَ الضَّيْفُ قَدَّمْتُ لَهُ الْحَلْوَى.

6- لَمَّا تَأَخَّرَتِ الْحَافِلَةُ حَضَرْتُ بِالْقِطَارِ.

7- عَادَتِ الْبِنْتُ مُتَأَخِّرَةً – وَجَدَتِ الْبِنْتُ أُمَّهَا نَائِمَةً – وَجَدَتِ الْبِنْتُ أُمَّهَا نَائِمَةً لَمَّا عَادَتْ مُتَأَخِّرَةً.

8- قَابَلَ الْعَامِلَانِ الْمُدِيرَ – فَرِحَ الْعَامِلَانِ – فَرِحَ الْعَامِلَانِ لَمَّا قَابَلَا الْمُدِيرَ.

9- أَرَادَتِ الْأُمُّ النَّوْمَ – أَغْلَقَتِ الْأُمُّ النَّافِذَةَ لَمَّا أَرَادَتِ النَّوْمَ .

10- شَاهَدَتِ الْمُدَرِّسَاتُ الْمَسْرَحِيَّةَ – ضَحِكَتِ الْمُدَرِّسَاتُ كَثِيراً – ضَحِكَتِ الْمُدَرِّسَاتُ كَثِيراً لَمَّا شَاهَدْنَ الْمَسْرَحِيَّةَ .

11- إِذَا أَذَّنَ الْمُؤَذِّنُ فَقَدْ وَجَبَتْ عَلَيْنَا أَنْ نُصَلِّيَ – إِذَا قَرُبَ الْامْتِحَانُ فَقَدْ وَجَبَ عَلَيْنَا أَنْ نَسْتَذْكِرَ.

12- إِذَا حَضَرَ الضَّيْفُ فَقَدْ وَجَبَتْ عَلَيْنَا أَنْ نُكْرِمَهُ – عِنْدَمَا سَافَرَ الزَّوْجُ كَانَتْ زَوْجَتُهُ حَامِلاً.

13- عِنْدَ وُقُوفِنَا فِي الْمِينَاءِ شَاهَدْنَا السُّفُنَ – عِنْدَمَا يُشَاهِدُ الْإِنْسَانُ هَيْأَتَهُ يَشْعُرُ نَحْوَهُ بِالْحُبِّ.

---

[1] (حَصَلَ عَلَى) elde etti, kazandı

14- عِنْدَمَا يَحْضُرُ إِلَى الْمَدْرَسَةِ يَذْهَبُ إِلَى الصَّفِّ مُبَاشَرَةً – عِنْدَمَا أَسْتَيْقِظُ فِي الصَّبَاحِ أَغْسِلُ وَجْهِي جَيِّداً.

15- عِنْدَمَا يَغْلِي الْمَاءُ تَصْنَعُ أُمِي الشَّايَ – إِلَى أَيْنَ تَذْهَبُ إِذَا حَانَ[1] الْفَجْرُ ؟ إِذَا حَانَ الْفَجْرُ أَذْهَبُ إِلَى الْمَسْجِدِ .

16- إِلَى أَيْنَ تَذْهَبُ إِذَا حَضَرَ الْأُسْتَاذُ؟ إِذَا حَضَرَ الْأُسْتَاذُ أَذْهَبُ إِلَى الْمَكْتَبَةِ.

17- إِلَى أَيْنَ تَذْهَبُ إِذَا وَصَلَتِ الطَّائِرَةُ ؟ إِذَا وَصَلَتِ الطَّائِرَةُ أَذْهَبُ إِلَى الْمَطَارِ .

18- عِنْدَمَا يَعُودُ التَّلَامِيذُ إِلَى بُيُوتِهِمْ يَجْتَهِدُونَ فِي أَدَاءِ الْوَاجِبِ – عِنْدَمَا تَرْجِعُ الْأُمَّهَاتُ إِلَى بُيُوتِهِنَّ يَبْدَأْنَ فِي إِعْدَادِ الطَّعَامِ .

19- مَنْ يُعَاقِبُ التَّلَامِيذَ إِذَا لَمْ يَعْمَلُوا الْوَاجِبَ ؟ اَلْمُعَلِّمُ يُعَاقِبُ التَّلَامِيذَ إِذَا لَمْ يَعْمَلُوا الْوَاجِبَ.

20- مَاذَا يَفْعَلُ لَكَ الْمُعَلِّمُ عِنْدَمَا لاَ تَعْمَلُ الْوَاجِبَ ؟ بِمَاذَا شَعَرْتَ عِنْدَمَا شَاهَدْتَ الْكَعْبَةَ؟

21- إِذَا كَانَتِ الْبُيُوتُ رَاحَةَ الْأَجْسَادِ فَإِنَّ الْمَسَاجِدَ رَاحَةُ الْقُلُوبِ – إِذَا كَانَتِ الْأَنْهَارُ سَبَبَ الْحَيَاةِ فَإِنَّ نَهْرَ النِّيلِ سَبَبُ الْحَضَارَةِ .

22- لَوْلاَ الْإِيمَانُ لَمَا انْتَصَرَ الْمُسْلِمُونَ – لَوْلاَ الْإِسْلاَمُ لَمَا انْتَشَرَ النُّورُ فِي الْعَالَمِ .

23- لَوْلاَ الصُّحُفُ لَمَا عَرَفْنَا الْأَخْبَارَ – لَوْلاَ النَّظَّارَةُ لَمَا رَأَيْتُ الْمَنْظَرَ جَيِّداً .

24- لَوْلاَ الْمَاءُ مَا عَاشَ عَلَى الْأَرْضِ حَيَوَانٌ أَوْ نَبَاتٌ – عِنْدَمَا أَذْهَبُ إِلَى الْحَدِيقَةِ أَتَنَاوَلُ الْعَصِيرَ.

Tercüme:

1- Gezi aynı zamanda nasıl faydalı olur? Gezi öğrenci ondan yeni birşey öğrendiği zaman faydalı olur.

2- Bizim işittiğimiz şeyleri duyduğun zaman niçin kızdığımızı bileceksin.(Diğeri aynı manadadır.)

3- Çocuğu geziden döndüğü zaman anne saadet (mutluluk) hissetti. Mavi renkle boyadığım zaman odam güzel oldu.

4- Fatıma imtihanda başardığı zaman büyük bir ödül kazandı. Okulun zili çaldığı zaman öğrenciler sınıfa girdi.

5- Fâtıma başarınca babasından bir hediye elde etti. Misafir geldiği zaman ona tatlı takdim ettim.

6- Otobüs gecikince trenle geldim.

7- Kız geç döndü. Kız annesini uyur buldu. Kız geç (vakit) döndüğü zaman annesini uyur buldu.

8- İki işçi müdürle karşılaştı. İki işçi sevindi. Müdürle karşılaşınca iki işçi sevindi.

---

[1] (حَانَ) oldu (vakit için)

9- Anne uyumak istedi. Uyumak isteyince anne pencereyi kapattı.
10- Öğretmenler tiyatroyu seyretti. Öğretmenler çok güldü. Tiyatroyu seyredince öğretmenler çok güldü.
11- Müezzin ezanı okuduğu zaman namaz kılmak üzerimize vacip olur. İmtihan yaklaştığı zaman (dersleri) müzakere etmemiz gerekir.
12- Misafir geldiği zaman ona ikram etmemiz gerekir. Koca sefere çıktığı zaman eşi hamileydi.
13- Limanda duruşumuz esnasında gemileri gördük. İnsan onu (heyetini şeklini) gördüğü zaman ona karşı sevgi hisseder.
14- Okula geldiği zaman doğruca sınıfa gider. Sabahleyin uyandığım zaman iyice yüzümü yıkarım.
15- Su kaynayınca annem çay yapar. Fecr olduğu zaman nereye gidersin? Fecr (sabah namazı vakti) olunca mescide giderim.
16- Hoca geldiği zaman nereye gidersin? Hoca geldiği zaman kütüphaneye giderim.
17- Uçak geldiği zaman nereye gidersin? Uçak geldiği zaman hava alanına giderim.
18- Öğrenciler evlerine döndükleri zaman ödevin edasına çalışırlar.Anneler evlerine döndükleri zaman yemeğin hazırlanmasına başlarlar.
19- Ödev yapmadıkları zaman öğrencilere kim ceza verir? Ödev yapmadıkları zaman öğrencilere öğretmen ceza verir.
20- Ödevi yapmadığın zaman öğretmen sana ne yapar? Kabe'yi gördüğün zaman ne hissettin?
21- Evler bedenlerin rahatı ise muhakkak ki mescidler de kalplerin rahatıdır. Nehirler hayatın sebebi ise nil nehri de medeniyetin sebebidir.
22- İman olmasaydı Müslümanlar galip gelemezdi. İslam olmasaydı nur (ışık) dünyada yayılmazdı.
23- Gazeteler olmasaydı haberleri bilemezdim. Gözlük olmasaydı manzarayı iyice göremezdim.
24- Su olmasaydı yeryüzünde hayvan veya bitki yaşamazdı. Bahçeye gittiğim zaman meyve suyu içerim.

****

CEZMETMEYEN ŞART EDATLARI VE KONULARLA İLGİLİ AYETLER

1- طَاعَةٌ وَقَوْلٌ مَعْرُوفٌ ۖ فَإِذَا عَزَمَ الْأَمْرُ ۖ فَلَوْ صَدَقُوا اللَّهَ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ ۚ .

(47/MUHAMMED, 21). (Onların vazifesi) itaat ve iyi söz (söylemektir). Sonra iş ciddileşince Allah'a sadakat gösterselerdi, onlar için daha hayırlı olurdu.

طَاعَةٌ itaat (cümlede; mübtedâsı mahzuf haberdir.) عَزَمَ يَعْزِمُ عَزْماً ciddileşti

2- قَالَ ادْخُلُوا فِي أُمَمٍ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِكُمْ مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ فِي النَّارِ ۖ كُلَّمَا دَخَلَتْ أُمَّةٌ لَعَنَتْ أُخْتَهَا ۖ ...

(7/A'RÂF, 38). (Allah): «Cinlerden ve insanlardan sizden önce geçmiş ümmetler arasında ateşe girin.» der. Her ne zaman bir ümmet girse kardeşine (kendi benzerine) lanet eder...

أُمَّةٌ ج أُمَمٌ ümmet, topluluk كُلَّمَا herne zaman خَلاَ يَخْلُو خُلُواً gelip geçti

3- ... أَ وَلَوْ كَانَ آبَاؤُهُمْ لاَ يَعْقِلُونَ شَيْئاً وَلاَ يَهْتَدُونَ .

(2/BAKARA, 170). ..Ya ataları bir şey akletmeyen ve doğru yolu bulmayan kimseler idiyse?

اِهْتَدَى يَهْتَدِي اِهْتِدَاءً hidayeti, hakikati buldu

4- كَلاَّ لَوْ تَعْلَمُونَ عِلْمَ الْيَقِينِ ۖ .

(102/TEKÂSÜR, 5). Hayır! Kesin bilgi ile bilseniz..

5- ... لَوْ كَانُوا يَفْقَهُونَ .

(9/TEVBE, 81). ... Keşke kavrayıp-anlasalardı.

فَقِهَ يَفْقَهُ فِقْهاً iyice anladı

6- وَلَوْ نَشَاءُ لَجَعَلْنَا مِنكُمْ مَلاَئِكَةً فِي الْأَرْضِ يَخْلُفُونَ .

(43/ZUHRUF, 60). Eğer dileseydik, yeryüzünde yerinize geçecek (yerinizi tutacak) melekler yaratırdık.

خَلَفَ يَخْلُفُ خِلاَفَةً yerine geçti

7- ... وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَذَهَبَ بِسَمْعِهِمْ وَأَبْصَارِهِمْ ۖ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۚ .

(2/BAKARA, 20). ... Allah dileseydi onların işitme ve görmelerini giderirdi (sağır ve kör ederdi). Doğrusu Allah her şeye Kadir'dir.

ذَهَبَ يَذْهَبُ بِ giderdi بَصَرٌ ج أَبْصَارٌ göz

8- إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ آيَاتُهُ زَادَتْهُمْ إِيمَانًا وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ۚ .

(8/ENFÂL, 2). Müminler ancak, Allah anıldığı zaman kalpleri titreyen, kendilerine Allah'ın âyetleri okunduğu zaman imanlarını artıran ve yalnız Rablerine tevekkül eden kimselerdir.

وَجِلَ يَوْجَلُ وَجَلاً titredi, korktu, ürperdi قُلُوبٌ kalpler, yürekler

إِذَا تُلِيَ (تَلاَ يَتْلُو) okunduğu zaman تَوَكَّلَ يَتَوَكَّلُ dayanıp güvendi

9- وَلَوْ يُؤَاخِذُ اللَّهُ النَّاسَ بِظُلْمِهِمْ مَا تَرَكَ عَلَيْهَا مِنْ دَآبَّةٍ وَلَكِنْ يُؤَخِّرُهُمْ إِلَى أَجَلٍ مُسَمًّى ۚ فَإِذَا جَاءَ أَجَلُهُمْ لاَ يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً وَلاَ يَسْتَقْدِمُونَ .

(16/NAHL, 61). Şayet Allah, insanları zulümleri sebebiyle cezalandıracak olsaydı, orada hiçbir canlı bırakmazdı. Fakat onları isimlendirilmiş bir müddete kadar erteliyor. Ecelleri geldiği zaman ne bir saat ertelenirler ne de öne alınırlar.

آخَذَ يُؤَاخِذُ cezalandırdı مُسَمًّى isimlendirilmiş, takdir edilmiş أَخَّرَ يُؤَخِّرُ erteledi

اِسْتَقْدَمَ يَسْتَقْدِمُ ileri geçti اِسْتَأْخَرَ يَسْتَأْخِرُ geri kaldı

10- فَتَقَبَّلَهَا رَبُّهَا بِقَبُولٍ حَسَنٍ وَأَنْبَتَهَا نَبَاتًا حَسَنًا ۙ وَكَفَّلَهَا زَكَرِيَّا ۖ كُلَّمَا دَخَلَ عَلَيْهَا زَكَرِيَّا الْمِحْرَابَ ۙ وَجَدَ عِنْدَهَا رِزْقًا ۚ قَالَ يَا مَرْيَمُ أَنَّىٰ لَكِ هَٰذَا ۖ قَالَتْ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ ۖ إِنَّ اللَّهَ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ .

(3/ÂL-İ İMRÂN, 37). Rabbi onu (Meryem'i) güzel bir kabulle kabul etti, onu güzel bir bitki gibi yetiştirdi ve ona Zekeriyya'yı görevlendirdi. Her ne zaman Zekeriyya onun yanına mihraba girse, yanında bir rızık bulurdu. «Ey Meryem! Bu sana nereden (geldi)?» der, o da: «O, Allah'ın katındandır» derdi. Doğrusu Allah dilediğini hesapsız rızıklandırır.

تَقَبَّلَ يَتَقَبَّلُ	kabul etti	أَنْبَتَ يُنْبِتُ	yetiştirdi
كَفَّلَ يُكَفِّلُ	görevlendirdi	كُلَّمَا دَخَلَ	her ne zaman girerse
أَنَّى	nereden, nasıl	رَزَقَ يَرْزُقُ	rızık verdi
بِغَيْرِ حِسَابٍ	hesabsız, sayısız		

11- وَإِذَا سَمِعُوا اللَّغْوَ أَعْرَضُوا عَنْهُ وَقَالُوا لَنَا أَعْمَالُنَا وَلَكُمْ أَعْمَالُكُمْ ۖ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ ۖ ...

(28/KASAS, 55). Onlar, boş söz işittikleri zaman ondan yüz çevirirler. "Bizim amellerimiz bize, sizin amelleriniz size aittir. Size selâm olsun. ..." derler.

اَللَّغْوُ	boş söz	أَعْرَضَ يُعْرِضُ إِعْرَاضًا عَنْ	yüz çevirdi

12- فَأَمَّا مَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ ۙ * فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَاضِيَةٍ ۖ * وَأَمَّا مَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ ۙ * فَأُمُّهُ هَاوِيَةٌ ۖ *

(101/KÂRİA, 6-9). Tartıları (amelleri) ağır gelen kimseye gelince, işte o hoşnutluk veren bir yaşam tarzı içindedir. Ama tartıları (amelleri) hafif gelen kimse, artık onun anası (barınıp sığınacağı) Hâviye'dir.

أَمَّا ...e gelince

مِيزَانٌ ج مَوَازِينُ	tartı	خَفَّ يَخِفُّ خَفًّا	hafif oldu	ثَقُلَ يَثْقُلُ ثِقَلًا	ağır geldi
عِيشَةٌ	yaşayış, yaşam	اَلرَّاضِي ث راضِيَةٌ	razı olan	رَضِيَ يَرْضَى	hoşuna gitti
هَاوِيَةٌ	Hâviye (cehennem tabakalarından biri)			فِي عِيشَةٍ رَاضِيَةٍ	razı olacağı bir yaşamda

13- ... فَلَمَّا جَاءَهُ الرَّسُولُ قَالَ ارْجِعْ إِلَىٰ رَبِّكَ فَاسْأَلْهُ مَا بَالُ النِّسْوَةِ اللَّاتِي قَطَّعْنَ أَيْدِيَهُنَّ ۖ إِنَّ رَبِّي بِكَيْدِهِنَّ عَلِيمٌ .

(12/YÛSUF, 50). ... Elçi ona gelince (Yusuf): «Efendine dön de ellerini kesen kadınların hali neydi? diye ona sor. Doğrusu Rabbim onların hilesini çok iyi bilir » dedi.

مَا بَالُ.. "ne haldedir, durumu nedir" manasına gelen edat

اَلنِّسْوَةُ kadınlar رَبٌّ efendi, sahip كَيْدٌ ج أَكِيدٌ hile

مَا بَالُ النِّسْوَةِ؟ Kadınların hali nedir? قَطَّعَ يُقَطِّعُ kesti, parçaladı

14- فَمَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ .

(23/MÜ'MİNÛN, 102). O zaman kimin tartıları ağır gelirse, işte onlar kurtuluşa ermiş olanlardır.

اَلْمُفْلِحُ kurtuluşa eren

15- وَإِنْ كُلٌّ لَمَّا جَمِيعٌ لَدَيْنَا مُحْضَرُونَ.

(36/YÂSÎN, 32). Hepsi, yanımıza getirilmiş bir topluluktan başkası değildir.

أَحْضَرَ يُحْضِرُ getirdi, bulundurdu, hazırladı.

Burada (مُحْضَرٌ) (hazır bulundurmak) anlamında yakında işlenecek olan mezid fiilin ism-i mefulü durumundadır.

16- وَإِنَّ كُلاًّ لَمَّا لَيُوَفِّيَنَّهُمْ رَبُّكَ أَعْمَالَهُمْ ۖ إِنَّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ خَبِيرٌ .

(11/HÛD, 111). Gerçekten Rabbin herkese amellerini(n karşılığını) elbette henüz tam olarak ödememiştir. Doğrusu O onların yapmakta oldukları şeylerden haberdardır.

وَفَّى يُوَفِّي tamamen eda etti / yerine getirdi. (sondaki şeddeli nun te'kîd içindir.)

* * * * * * * * * * * *

ALIŞTIRMALAR

1. Aşağıdaki kelimeleri üçer kere yazınız.

مُشْكِلاَتُ الْمُجْتَمَعِ	toplumun sorunları	الْبَرْدُ	soğuk	اَلْمِظَلَّةُ	şemsiye
أَقْبَلَ يُقْبِلُ	geldi, yöneldi	نَامَ يَنَامُ	uyudu	اَلْأَمْطَارُ	yağmurlar
مَعْذِرَةً	özür dilerim (tabir)	سَكَتَ يَسْكُتُ	sustu	اَلدَّوَاءُ	ilaç
صَامَ يَصُومُ	oruç tuttu	صَوْتٌ	ses	اَلْغَدَاءُ	öğle yemeği

2. Aşağıdaki cümleleri tercüme ediniz.

1- مَاذَا تَفْعَلُ إِذَا أَصْبَحْتَ صَحَفِياً مَشْهُوراً ؟ أَكْتُبُ فِي مُشْكِلاَتِ الْمُجْتَمَعِ وَ أَشْرَحُ الْإِسْلاَمَ.

2- عِنْدَمَا نَزَلَ الْمَطَرُ دَخَلَتِ الْعَائِلَةُ تَحْتَ الْمِظَلَّةِ – عِنْدَمَا يَكُونُ الْبَرْدُ شَدِيداً أَنَامُ دَاخِلَ الْغُرْفَةِ.

3- عِنْدَمَا حَضَرَ الطَّالِبُ مُتَأَخِّراً قَالَ لِلْمُدَرِّسِ : مَعْذِرَةً

4- عِنْدَمَا شَعَرْتُ بِالْأَلَمِ ذَهَبْتُ إِلَى الطَّبِيبِ – عِنْدَمَا يَأْتِي الْبَرْدُ أَنَامُ دَاخِلَ الْغُرْفَةِ .

5- أَنَامُ خَارِجَ الْغُرْفَةِ عِنْدَمَا يَكُونُ الْحَرُّ شَدِيداً – لَوْلاَ وَالِدَتِي لَمَا شَرِبْتُ الدَّوَاءَ.

6- لَمَّا حَضَرَ الْأُسْتَاذُ وَقَفَ التَّلاَمِيذُ – لَمَّا نَزَلَتِ الْأَمْطَارُ دَخَلْنَا تَحْتَ الْمِظَلَّةِ .

7- شَرِبَ الْمَرِيضُ الدَّوَاءَ – نَامَتِ الْبَنَاتُ كَثِيراً – إِذَا أَقْبَلَ رَمَضَانُ فَقَدْ وَجَبَتْ عَلَيْنَا أَنْ نَصُومَ.

8- جَلَسَتِ الطَّالِبَتَانِ أَمَامَ الطَّاوِلَةِ - كَتَبَتِ الطَّالِبَتَانِ الدَّرْسَ - كَتَبَتِ الطَّالِبَتَانِ الدَّرْسَ لَمَّا جَلَسَتَا أَمَامَ الطَّاوِلَةِ .

9- عِنْدَمَا يَسْمَعُ الْإِنْسَانُ صَوْتَهُ يَشْعُرُ نَحْوَهُ بِالْحُبِّ - مَاذَا تَفْعَلُ عِنْدَمَا تَسْمَعُ أَذَانَ الْجُمْعَةِ ؟

10- إِذَا صَارَ التِّلْمِيذُ رَجُلاً وَجَبَ الصِّيَامُ عَلَيْهِ – عِنْدَمَا أَسْمَعُ أَذَانَ الْجُمْعَةِ أَذْهَبُ إِلَى الْمَسْجِدِ.

11- عِنْدَمَا يَحْضُرُ الْمُدَرِّسُ يَسْكُتُ التَّلَامِيذُ - عِنْدَمَا يَرْجِعُ وَالِدِي مِنَ السُّوقِ يَأْكُلُ الْغَدَاءَ.

12- عِنْدَمَا أَقْرَأُ الدَّرْسَ أَشْرَبُ بَعْضَ الْعَصِيرِ- إِذَا كَانَ الْجَوُّ جَمِيلاً فَسَوْفَ نَخْرُجُ فِي رِحْلَةٍ.

13- إِلَى أَيْنَ تَذْهَبُ إِذَا جَاءَ الصَّبَاحُ ؟ إِذَا جَاءَ الصَّبَاحُ أَذْهَبُ إِلَى الْمَصْنَعِ .

14- لَوْلاَ الْأُسْتَاذُ لَمَا فَهِمْتُ الدَّرْسَ – لَوْلاَ السَّيَّارَةُ لَمَا وَصَلْتُ مُبَكِّراً .

15- لَوْ ذَهَبْتَ إِلَى دَرْسِ الْعَرَبِيَّةِ لَتَتَكَلَّمُ جَيِّداً - لَوْ كُنْتَ كَتَبْتَ الرِّسَالَةَ لَأَخَذْتُهَا.

16- كُنَّا نَجْلِسُ عِنْدَ خَالَتِنَا - إِلَى أَيْنَ كُنْتُمْ تَذْهَبُونَ مَسَاءً؟

3. Aşağıdaki cümleleri Arapça'ya çeviriniz.

1. (Keşke) hergün okulun kapısını ben açsam.
2. Bugün okula gitmeseydim size gelirdim.
3. Teyzen anneme mektup yazsaydı ben onu okurdum.

4. Cezmetmeyen şart edatlarını kullanarak hepsinden birer tane cümle kurunuz.

5. Yukarıda verilen ayetleri defterinize yazıp cezmetmeyen şart edatlarını belirtiniz. Meallerine bakarak Arapça'larını yazıncaya kadar çalışınız.

TÜREMİŞ İSİMLER

Türemiş (müştak) isimler, başka kelimeden (masdardan) türetilen isimlerdir. Bunlar ism-i fâil, ism-i fâilin mübâlağası, ism-i mef'ûl, sıfat-ı müşebbehe, ism-i tafdîl, ism-i mensûb, ism-i tasgir, ism-i zaman, ism-i mekân ve ism-i alettir.

Bunlardan ism-i fâili, ism-i fâilin mübâlağasını ve ism-i mef'ûlü cümle kuruluşlarındaki önemleri dolayısıyla önceden işlemiştik. Masdardan başlamak üzere geri kalan isim çeşitleri ve cümledeki kullanılışları şöyledir:

MASDAR

Mâzî ya da muzâri gibi herhangi bir zamanla ilgisi olmaksızın bir mana ve bir oluş ifade eden kelimedir. Sözlükte mâzî ve muzâriden sonra üçüncü sırada gelen isimdir. Fiillerin ve bütün müştak (türemiş) kelimelerin köküdür. Örnek:

ذِكْرٌ	anmak, anma, anış	جُوعٌ	acıkmak, acıkma
اِجْتِمَاعٌ	toplanmak, toplanma	طَلَبٌ	istemek, isteme
إِكْرَامٌ	ikram, ikram etme	خَلْقٌ	yaratmak, yaratma, yaratış

Fiillerin masdarları, mim'li masdar (İsm-i zaman, ism-i mekân) ve yapma masdar olmak üzere üç çeşit masdar vardır:

1- Fiillerin masdarları:

Fiiller; sülasî (üç harfli), rübâi (dört harfli) humâsî (beş harfli) ve südâsî (altı harfli) olur[1]. Sülâsî fiil hâriç diğerlerinin masdar kalıpları yerinde işleyeceğimiz gibi kurallı ve bellidir. Hiç zorlanmadan kuralına göre söylenebilir. Sülâsî fiilin masdarı ise ancak sözlüklerden (veya duyarak) öğrenilir ve bunlardan çok kullanılanlar zamanla ezberlenir. Bizim burada söz konusu ettiğimiz masdar üçlü fiillere aittir. Her fiil en az bir masdara sahiptir. Bilmediğimiz bir kelimeyle karşılaştığımız zaman o kelimenin baş harfiyle kelimeyi aramayız. Çünkü fiiller Arapça sözlüklerde Türkçe'deki gibi masdar haliyle yer almaz. Genel kural olmasa da çoğunlukla fiillerin önce müfred gâib mâzî hali, yanında çoğu zaman orta harfine işaret eden bir çizginin üstüne harekesi konularak muzâri hali verilir (ـَـ ـُـ). Ardından da o kelimenin masdarı yanyana verilir. Tercümede de genellikle ya mâzî halindeki manası ya da masdar manası yer alır. Fiilin üçlü kök hali (mâzî muzâri ve masdarıyla birlikte) verildikten sonra altında o fiilden türemiş ya da bir harf, iki harf ilavesiyle o fiilin girdiği manalar yer alır:

ذَهَبَ – ذَهَابٌ	gitti	حَضَرَ يَحْضُرُ حُضُوراً	geldi
أَذْهَبَ يُذْهِبُ إِذْهَابًا	giderdi	أَحْضَرَ يُحْضِرُ إِحْضَاراً	getirdi

[1] Aslında hepsi de sülâsî ya da rübâi fiilin köküne bir ya da iki harf ilavesiyle oluşur ve hepsinin de mâzî, muzari ve masdar kalıbı belli olduğundan kalıpları ezberleyen öğrenci hiç zorluk çekmez.

Masdar fiilin isimleşmiş bir hali olup iki türlü kullanılır: Ya bir isim olarak kalıplanmış manaya sahiptir veya fiilin isim manasını taşır: Mesela (خَلَقَ) kökünden yapılan masdar (خَلْقٌ) hem yaratmak manasına ve hem de yaratma işi manasına gelir.

Bir fikir vermesi açısından masdarların girdiği kalıplardan bazıları şöyle sıralanabilir:

Kalıb hali	Masdar		Muzâri	Mâzî
فَعْلٌ	أَمْرٌ	emretmek	يَأْمُرُ	أَمَرَ
	زَرْعٌ	ekin ekmek	يَزْرَعُ	زَرَعَ
	قَوْلٌ	söylemek	يَقُولُ	قَالَ
	سَيْرٌ	yürümek	يَسِيرُ	سَارَ
فِعْلٌ	ذِكْرٌ	anmak, söylemek	يَذْكُرُ	ذَكَرَ
فُعْلٌ	كُفْرٌ	inkar etmek	يَكْفُرُ	كَفَرَ
فُعُولٌ	خُرُوجٌ	çıkmak	يَخْرُجُ	خَرَجَ
	سُجُودٌ	secde etmek	يَسْجُدُ	سَجَدَ
	دُخُولٌ	girmek	يَدْخُلُ	دَخَلَ
فَعَالٌ – فَعَالَةٌ	ذَهَابٌ	gitmek	يَذْهَبُ	ذَهَبَ
	سَمَاعٌ	işitmek	يَسْمَعُ	سَمِعَ
ضَلَالَةٌ	ضَلَالٌ –	sapmak, şaşırmak	يَضِلُّ	ضَلَّ
فِعَالٌ – فِعَالَةٌ	قِيَامٌ	kalkmak	يَقُومُ	قَامَ
	كِتَابَةٌ	yazmak	يَكْتُبُ	كَتَبَ
	زِيَارَةٌ	ziyaret etmek	يَزُورُ	زَارَ
	هِدَايَةٌ	yol göstermek	يَهْدِي	هَدَى

2- Mim'li masdar (الْمَصْدَرُ الْمِيمِيُّ): (İsm-i zaman ve İsm-i mekân)

Başında zâid bir mim harfi bulunan masdardır. Sülâsi fiillerin ism-i zaman ve ism-i mekân kalıpları aynı olduğu için birlikte işlenmektedir. İsmi zaman, manası zaman belirten isimdir, ism-i mekânda manası mekân belirten isimdir. İki şekilde gelir:

مَفْعَلٌ مَفْعِلٌ

a) (مَفْعَـــلٌ): Daha çok muzâri orta harfi fethalı veya dammeli fiillerin mimli masdarı, ism-i zaman ve ism-i mekânları bu şekilde gelmiş ve isimleşmiştir.

مَكْتَبٌ	كَتَبَ – يَكْتُبُ den	yazmak, yazma yeri ve yazma zamanı (yazıhane, büro)
مَلْعَبٌ	لَعِبَ – يَلْعَبُ	oynamak, oyun yeri ve oyun zamanı (oyun sahası)
مَسْكَنٌ	سَكَنَ – يَسْكُنُ	ikâmet etmek, ikame yeri, ikamet etme zamanı (mesken)
مَذْهَبٌ	ذَهَبَ – يَذْهَبُ	gitmek, gitme yeri, gitme zamanı (mezheb)
مَطْبَخٌ	طَبَخَ – يَطْبُخُ	pişirmek, pişirme yeri ve pişirme zamanı (mutfak)
مَدْخَلٌ	دَخَلَ – يَدْخُلُ	girmek, giriş yeri, giriş zamanı (giriş)
مَخْرَجٌ	خَرَجَ – يَخْرُجُ	çıkmak, çıkış yeri ve çıkış zamanı (çıkış)

*Bir şeyin çok olduğu veya bir işin çok yapıldığı yeri gösteren ismin sonuna tâ-i merbûta (ة) eklenir.

دَرَسَ	ders yaptı	مَدْرَسَةٌ çok ders yapılan yer ve zaman (okul)
كَتَبَ	yazdı	مَكْتَبَةٌ çok yazılan yer ve zaman (kütüphane, sıra)
قَبَرَ	gömdü	مَقْبَرَةٌ çok gömülen yer ve zaman (kabir)
طَبَعَ	bastı	مَطْبَعَةٌ çok basılan yer ve zaman (matbaa)
حَكَمَ	hükmetti	مَحْكَمَةٌ çok hükmedilen yer ve zaman (mahkeme)
مَلَكَ	sahip oldu, malik oldu	مَمْلَكَةٌ çok sahip olunan yer ve zaman (krallık) [1]

*Şeddeli (muzaaf) ve orta harfi illetli fiillerin de mimli masdar, ism-i zaman ve ism-i mekânları genelde bu şekilde tâ-i merbûta (ة) alarak gelir:

خَافَ	korktu	مَخَافَةٌ korkmak, korkma yeri ve zamanı
سَرَّ	sevindi	مَسَرَّةٌ sevinmek, sevinme yeri ve zamanı

b) (مَفْعِـــلٌ): Muzâride orta harfi esreli olan fiiller ile baş harfi illetli olan fiiller bu grubtan gelir:

جَلَسَ – يَجْلِسُ	oturdu	مَجْلِسٌ oturmak, oturma yeri, oturma zamanı (meclis)
نَزَلَ – يَنْزِلُ	indi	مَنْزِلٌ inmek, inilecek yer, inilecek zaman (ev)

[1] Yerinde işleneceği üzere mezîd (dört veya daha fazla harfli) fiillerin mimli masdar, ismi zaman ve ism-i mekânları aynı fiillerin ism-i mef'ulleridir: (مُصَلًّى) (namaz kılma yeri ve zamanı), (اسْتَشْفَى) (şifa aradı) (مُسْتَشْفَى) (hastane) gibi.

وَضَعَ يَضَعُ	koydu	مَوْضِعٌ	koymak, konulacak yer, zaman (yer)
وَقَفَ يَقِفُ	durdu, ayakta durdu	مَوْقِفٌ	durma, durma yeri ve zamanı (durak)
وَلَدَ يَلِدُ	doğurdu	مَوْلِدٌ	doğurmak, doğum yeri ve zamanı (doğum)
وَعَدَ – يَعِدُ	vaad etti, söz verdi	مَوْعِدٌ	söz verilen yer, zaman (randevu)
يَسَرَ –	kumar oynadı	مَيْسِرٌ	kumar oynama, kumar oynama yeri, zamanı (kumarhane)

*Aşağıdaki fiiller ise kaide dışı muzâride orta harfi dammeli olduğu halde mimli masdarı, ism-i zaman ve mekânları (مَفْعِلٌ) kalıbında gelenlerdir:

سَجَدَ – ُ	secde etti	مَسْجِدٌ	secde etmek, secde yeri ve zamanı (mescid)
شَرَقَ – ُ	doğdu	مَشْرِقٌ	doğmak, doğma yeri ve zamanı (doğu)
غَرَبَ – ُ	batıyor	مَغْرِبٌ	batmak, batış yeri ve zamanı (batı)

*Bazı sülâsî fiillerin masdarları ise sonuna tâ-i merbûta (ة)alır:

عَرَفَ –	bildi, tanıdı	مَعْرِفَةٌ	bölmek
غَفَرَ –	bağışladı	مَغْفِرَةٌ	bağışlamak
وَعَظَ يَعِظُ	vaaz verdi, nasihat etti	مَوْعِظَةٌ	öğüt vermek

3- <u>Yapma Masdar</u>:

İsmin son harfini esre yapıp yanına (يَّةٌ) getirilerek yapılan, hal ve sıfat gösteren masdara yapma masdar denir:

اَلْإِنْسَانُ	insan	اَلْإِنْسَانِيَّةُ	insanlık
اَلْمَسْؤُولُ	sorumlu	اَلْمَسْؤُولِيَّةُ	sorumluluk
اَلْجَاهِلُ	câhil	اَلْجَاهِلِيَّةُ	cahillik
اَلْحَاكِمِيَّةُ	hâkimiyet	اَلْأُلُوهِيَّةُ	ulûhiyyet
اَلرُّبُوبِيَّةُ	Rubûbiyyet (Rablık)	اَلْقَوْمِيَّةُ	milliyetçilik
اَلْحَنَفِيَّةُ	hanefîlik	اَلْوَهَّابِيَّةُ	vahhâbîlik
اَلْمَدْرَسِيَّةُ	okulla ilgili	اَلْإِشْتِرَاكِيَّةُ	sosyalizm
اَلشُّعُوبِيَّةُ	ulusçuluk	اَلْعِلْمَانِيَّةُ	laiklik
اَلصِّنَاعِيَّةُ	sanayicilik, sanayi ile ilgili	اَلْبَحْرِيَّةُ	denizcilik

Masdarların Cümle İçinde Kullanılışı:

Masdarlar mübtedâ, haber, fâil ya da mef'ûl vb. gibi cümlenin herhangi bir unsuru olabilir.

بَكَى الطِّفْلُ مِنَ الْجُوعِ. Çocuk açlıktan ağladı.

*Masdarın yerine (أَنْ) ve fiil getirilebildiği takdirde masdarlar fiil gibi (şibh-i fiil) amel edip fâil ve mef'ûlün bih alabilir:

يُرِيدُ الرَّجُلُ أَنْ يَزُورَهُ. Adam onu ziyaret etmek istiyor.

يُرِيدُ الرَّجُلُ زِيَارَتَهُ. Adam onu ziyaret etmek istiyor.

خَالِدٌ كَثِيرُ النَّصْرِ صَدِيقَهُ. Halit arkadaşına çok yardım eder.

(خَالِدٌ كَثِيرٌ أَنْ يَنْصُرَ صَدِيقَهُ.) (Halit'in arkadaşına yardımı çoktur.)

Burada صَدِيقَهُ harfî tarifli olan النَّصْرِ masdarının mef'ûlün bihidir.

*Masdar tenvinli olarak geldiğinde de fiil gibi amel eder.

إِطْعَامٌ يَتِيماً خَيْرٌ (أَنْ يُطْعِمَ الْمَرْءُ يَتِيماً خَيْرٌ). Yetimi yedirmek hayırlıdır.

Burada إِطْعَامٌ masdarı şibh-i fiildir ve يَتِيماً de mef'ûlüdür.

*Masdarlar umûmiyetle fâillerine muzâf olurlar. Fâille masdar biraraya gelince masdar muzaf ve fâil de muzafun ileyh durumuna gelir:

خَلْقُ اللَّهِ Allah'ın yaratması/Allah'ın yaratışı

دُخُولُ الرَّجُلِ adamın girmesi/adamın girişi

بَعْثُ الْخَلِيفَةِ halifenin göndermesi, gönderişi

صِدْقُ الْمَرْءِ عِزٌّ (أَنْ يَصْدُقَ الْمَرْءُ عِزٌّ) . Kişinin doğruluğu şereftir.

عِبَادَةُ الْإِنْسَانِ سَبَبٌ لِكَمَالِهِ.
(أَنْ يَعْبُدَ الْإِنْسَانُ سَبَبٌ لِكَمَالِهِ.) Kişinin ibadet etmesi kemali için sebebtir.

Eğer bir masdara hem bir fâil hem de mef'ûl bağlıysa, fâil mecrûr durumunda muzafun ileyh olarak masdardan sonra gelir, mef'ûl (nesne) de mansûb durumunda onu takip eder:

خَلْقُ اللَّهِ الْأَرْضَ Allah'ın arzı yaratması/yaratışı

دُخُولُ الرَّجُلِ الْبَيْتَ adamın eve girişi

بَعْثُ الْخَلِيفَةِ رَسُولاً halifenin bir elçi göndermesi

*Masdarlar bazen semâî müennes olarak kabul edilirler:

قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ : طَلَبُ الْعِلْمِ فَرِيضَةٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ وَ مُسْلِمَةٍ.

Allah'ın Rasûlü: "İlim talebi her müslüman erkek ve kadına farzdır." dedi.

شَرِبَ الرَّجُلُ شَرْبَاتٍ عَدِيدَةً.

Adam defalarca (bir çok kere) içti.

*Masdar çok yoğun bir şekilde mef'ûl olarak kullanılır. Özellikle mef'ûllerini harf-i cer vasıtasıyla alan fiiller masdarı çok sık alır:

مَنَعَ مِنْ	..bir şeyi yasakladı
مَنَعَهُ أَحْمَدُ مِنَ الدُّخُولِ.	Ahmet ona girmeyi yasakladı.
دَعَا إِلَى	..bir şeye davet etti, çağırdı
دَعَاهُمْ إِلَى الْخُرُوجِ.	Onları çıkmaya davet etti.
أَمَرَ بِ	..bir şeyi emretti
أَمَرُونَا بِالسَّمَاعِ.	Bize dinlememizi emrettiler.

Masdar-ı Binâ-i Merre (Tekrar ismi):

Kemmiyete (niceliğe ve sayıya) delâlet eden masdar çeşididir. Sülâsî fiilden (فَعْلَةٌ) vezninde gelir. Bir işin kaç kere yapıldığını gösterir:

ضَرَبَ	vurdu	ضَرْبَةٌ	bir kere vurmak
أَكَلَ	yedi	أَكْلَةٌ	bir kere yemek

ضَرَبَ الرَّجُلُ اللِّصَّ ضَرْبَةً	Adam hırsıza bir defa vurdu.
ضَرَبَ الرَّجُلُ اللِّصَّ ضَرْبَتَيْنِ	Adam hırsıza iki defa vurdu.
أَكَلَ الْوَلَدُ أَكْلَةً	Çocuk bir defa yedi.
أَكَلَ الْوَلَدُ أَكْلَتَيْنِ	Çocuk iki defa yedi.

Görüldüğü gibi müfred kalıp (فَعْلَةٌ) şeklinde gelirken tesniye kalıbı ona uyumlu olarak (فَعْلَتَيْنِ) şeklinde cemi kalıbı da (فَعَلَاتٌ) durumunda gelmektedir:

ضَرَبَ الرَّجُلُ اللِّصَّ ضَرَبَاتٍ عَدِيدَةً	Adam hırsıza birçok defalar vurdu.
أَكَلَ الْوَلَدُ أَكَلَاتٍ عَدِيدَةً	Çocuk birçok defa yedi.
أَكَلَ الْوَلَدُ ثَلَاثَ أَكَلَاتٍ	Çocuk üç defa yedi.

*Mezîd fiillerin masdar-ı binâ-i merre'si kendi fiillerinin masdarlarına tâ-i merbûta (ة) getirilerek yapılır:

اِبْتَسَمَ يَبْتَسِمُ اِبْتِسَامٌ	gülümsedi	اِبْتِسَامَةٌ	bir gülümseyiş
اِنْطَلَقَ يَنْطَلِقُ اِنْطِلَاقٌ	fırladı, gitti	اِنْطِلَاقَةٌ	bir gidiş

Masdarın sonunda zaten (ة) varsa, bir defa oluşu ifade etmek için sona (وَاحِـدَةٌ) kelimesi eklenir:

رَحِمَ يَرْحَمُ رَحْمَةٌ	acıdı, merhamet etti	رَحْمَةٌ وَاحِدَةٌ	bir acıyış
أَجَابَ يُجِيبُ إِجَابَةٌ	cevap verdi	إِجَابَةٌ وَاحِدَةٌ	bir cevaplandırış

Masdar-ı Binâi Nevi (Tarz, durum ismi) :

Keyfiyete (nasıllığa) delâlet eden masdar çeşididir. Türkçe'deki durum zarfına benzer. Fiilin olma tarzını anlatan isimdir. Sülâsî fiilden (فِعْلَةٌ) vezninde gelir:

ضَحِكَ يَضْحَكُ	güldü	ضِحْكَةٌ	gülme tarzı
خَلَقَ يَخْلُقُ	yarattı	خِلْقَةٌ	yaratma tarzı
مَشَى يَمْشِي	yürüdü	مِشْيَةٌ	yürüme tarzı

مَشَى الْوَلَدُ مِشْيَةَ الرَّجُلِ. Çocuk adam yürüyüşüyle yürüdü (adam gibi yürüdü).

جَلَسَ التِّلْمِيذُ جِلْسَةَ الْمُعَلِّمِ. Öğrenci öğretmen gibi oturdu.

فَتَحَ الرَّجُلُ الْبَابَ فِتْحَةَ اللِّصِّ. Adam kapıyı hırsız açışıyla açtı (hırsız gibi yavaşça açtı).

Masdar-ı Müevvel:

Masdar edatlarından birinin önüne geldiği cümlenin manasını masdara çevirmesine masdar-ı müevvel denir. Bu masdar edatlarından (أَنْ) fiil cümlesini, (أَنَّ) de isim cümlesinin manasını masdara çevirir. Daha önceden aşina olduğumuz bu edatların masdar konusunu işlememiz hasebiyle cümle içindeki kullanılışlarına yeniden göz atmamız faydalı olacaktır.

a) (أَنْ) ile fiilden yapılan müevvel masdar:

(أَنْ) genellikle mâzî ve muzâri fiillerin önüne gelir, manalarını masdara çevirir, daha önce işlediğimiz gibi muzâriyi nasbeder.

Aşağıdaki cümlelere dikkat edilirse masdarlı cümleyle (أَنْ) ile fiilden yapılan masdar-ı müevvel aynı manayı vermektedir, her ikisi de cümle içinde fâil, nâib-i fâil, mübtedâ, haber, mef'ûlün bih veya harf-i cerle mecrûr olmaktadırlar.

Türkçe'ye ..mek, ...mak ve bu masdar manasındaki "k" ler yerine ..en, an, ..in, ..ın gibi şahıslara göre uygun takılar alarak temel cümleye bağlanırlar.

يَسُرُّنِي أَنْ تَصْدُقَ = يَسُرُّنِي صِدْقُكَ.

Doğru olman beni sevindirir[1].

(أَنْ ile fiilden yapılan müevvel masdar tek unsur olarak fâil durumunda)

يُعْلَمُ أَنْ يَنْقُصَ الْمَاءُ = يُعْلَمُ نَقْصُ الْمَاءِ.

Suyun eksilmesi (eksileceği) bilinir.

(أَنْ ile fiilden yapılan müevvel masdar nâib-i fâil durumunda)[2]

أَنْ تَفْعَلَ الْوَاجِبَ خَيْرٌ لَكَ = فِعْلُكَ الْوَاجِبَ خَيْرٌ لَكَ.

Ödev yapman senin için hayırdır.

(أَنْ ile fiilden yapılan müevvel masdar mübtedâ durumunda)

اَلْإِيمَانُ أَنْ تُؤْمِنَ بِاللّٰهِ = اَلْإِيمَانُ إِيمَانُكَ بِاللّٰهِ.

İman Allah'a inanmandır.

(أَنْ ile fiilden yapılan müevvel masdar haber durumunda)

طَلَبَ التِّلْمِيذُ أَنْ يَكْتُبَ = طَلَبَ التِّلْمِيذُ الْكِتَابَةَ.

Öğrenci yazmak istedi.

(أَنْ ile fiilden yapılan müevvel masdar mef'ûlün bih durumunda)

رَغِبْتُ فِي أَنْ يُسَافِرَ = رَغِبْتُ فِي سَفَرِهِ.

(Onun) yolcu olmasını istedim[3].

(أَنْ ile fiilden yapılan müevvel masdar harf-i cerle (mahallen) mecrûr durumda)

b) (أَنَّ) ile isim cümlesinden yapılan müevvel masdar:

(أَنَّ) "inne ve kardeşleri" dersinden hatırlanacağı gibi (إِنَّ) nin ortada gelmiş halidir. Yalnız isim cümlesinin önüne gelir ve cümleye masdar manası kazandırıp fâil, mef'ûlün bih, nâib-i fâil ya da câr-mecrûr gibi tek unsur haline getirir. Türkçe'ye ..en, ..an, diği,ı..dığı, düğü, ..duğu şeklinde tercüme edilir:

---

1 (سَرَّ يَسُرُّ) sevindirdi

2 Görüldüğü gibi (أَنْ) masdar yapıyor fakat kendinden sonraki isme muzaf olmuyor. İkinci cümlede masdardan sonra gelen muzafun ileyh fiil cümlesinde fâil konumunda geliyor.

3 (رَغِبَ يَرْغَبُ فِي) istedi arzu etti

يَسُرُّنِي أَنَّكَ نَشِيطٌ = يَسُرُّنِي نَشَاطُكَ.

Faal olman (canlı olman) beni sevindirir.

(أَنَّ ile isim ve haberinden müevvel masdar fâil durumunda)

عَلِمْتُ أَنَّ التِّلْمِيذَ نَاجِحٌ = عَلِمْتُ نَجَاحَ التِّلْمِيذِ.

Öğrencinin başarılı olduğunu bildim.

(أَنَّ ile isim ve haberinden müevvel masdar mef'ûlün bih durumunda)

عُرِفَ أَنَّ السَّجِينَ بَرِيءٌ = عُرِفَ بَرَاءَةُ السَّجِينِ.

Mahpusun suçsuz olduğu öğrenildi.

(أَنَّ ile isim ve haberinden müevvel masdar nâib-i fâil durumunda)

وَظَّفْتُهُ لِأَنَّهُ أَمِينٌ = وَظَّفْتُهُ لِأَمَانَتِهِ.

Güvenilir olduğu için onu vazifelendirdim[1].

(أَنَّ ile isim ve haberinden müevvel masdar harf-i cerle mecrûr durumda)

Not: (أَنْ) yalnızca fiili muzârinin önüne gelmez, mâzî'nin önüne de gelir. Mâzî ya da muzâri fiille birlikte zarf olan (قَبْلَ) ve (بَعْدَ) nin arkasından kullanımı oldukça yaygındır. Bu zarflar doğrudan fiile bağlanmaz, araya (أَنْ) alarak bağlanır:

سَآكُلُ طَعَامِي قَبْلَ أَنْ أَكْتُبَ وَاجِبِي. Ödevimi yazmadan önce yemeğimi yiyeceğim.

سَآكُلُ طَعَامِي بَعْدَ أَنْ أَكْتُبَ وَاجِبِي. Ödevimi yazdıktan sonra yemeğimi yiyeceğim.

بَعْدَ أَنْ وَقَفَتِ التِّلْمِيذَاتُ بَدَأْنَ الْأَنَاشِيدَ.

Öğrenciler ayağa kalktıktan sonra marşlara başladılar.

بَعْدَ أَنْ حَضَرَتِ التِّلْمِيذَاتُ بَدَأْنَ الْأَنَاشِيدَ.

Öğrenciler geldikten sonra marşlara başladılar.

بَعْدَ أَنْ حَضَرَ الطُّلَّابُ بَدَأُوا الْأَنَاشِيدَ.

Öğrenciler geldikten sonra marşlara başladılar (müz.).

بَعْدَ أَنْ حَضَرَ الطُّلَّابُ بَدَأُوا التَّجَارِبَ

Öğrenciler geldikten sonra deneylere başladılar (müz.).

بَعْدَ أَنْ وَصَلَ الْأُسْتَاذُ بَدَأَ الْخُطْبَةَ.

Hoca geldikten sonra hutbeye başladı.

---

[1] (وَظَّفَ يُوَظِّفُ) vazifelendirdi

مَاذَا فَعَلْتَ بَعْدَ أَنْ سَمِعْتَ كَلَامَ وَالِدِكَ ؟

Babanın konuşmasını duyduktan sonra ne yaptın?

صَلَّي الْمُؤْمِنُونَ بَعْدَ أَنْ أَذَّنَ الْمُؤَذِّنُ لِلصَّلَاةِ.

Müezzin namaz için ezanı okuduktan sonra mü'minler namaz kıldı.

اِشْتَرَي وَالِدِي هَذَا الْكِتَابَ بَعْدَ أَنْ طَافَ بِجَمِيعِ الْمَكْتَبَاتِ فِي الْمَدِينَةِ.

Babam bu kitabı şehirdeki bütün kütüphaneleri dolaştıktan sonra[1] satın aldı.

* (أَنْ)'in masdar edatı olarak bir işlevi daha vardır ki bu da oldukça önemlidir. Genellikle (أَنْ) emir fiilinin önüne gelir ve manasını masdara çevirip masdar cümlesini temel cümleye "...diye" tercümesiyle bağlar. Bu (أَنْ)'e müfessera (الْمُفَسِّرَةُ) ya da harfu tefsir denir. Ardından gelen cümleye de tefsir cümlesi denir.

نَادَيْتُ أَنْ اِجْلِسْ. "Otur" diye bağırdım.

أَشَارَ الضَّابِطُ أَنِ اهْجُمُوا[2]. Subay "saldırın" diye işaret etti.

فَأَوْحَيْنَا إِلَى مُوسَى أَنِ اضْرِبْ بِعَصَاكَ الْبَحْرَ.

Musa'ya "Değneğini denize vur" diye vahyettik. (Şuarâ, 63)

İsmü'l-Cins, İsmü'l-vahde: (Cins İsmi, Teklik İsmi)

Cins ismi, bir cinsteki bütün varlıklara delâlet eder.

شَجَرٌ	ağaç (ağaç cinsi)	سَمَكٌ	balık (balık cinsi)
نَجْمٌ	yıldız (yıldız cinsi)	وَرَقٌ	yaprak (yaprak cinsi)
نَمْلٌ	karınca	تُفَّاحٌ	elma

Bunlardan bir tanesini kastettiğimizde o ismin sonuna tâ-i merbûta (ة) ekleyerek gösteririz.

شَجَرَةٌ	bir ağaç	سَمَكَةٌ	bir balık
نَجْمَةٌ	bir yıldız	وَرَقَةٌ	bir yaprak
نَمْلَةٌ	bir karınca	تُفَّاحَةٌ	bir elma

أَكَلْتُ سَمَكًا. Balık yedim (koyun eti v.s. değil).

أَكَلْتُ سَمَكَةً. Bir tane balık yedim.

---

[1] (طَافَ يَطُوفُ بِ) dolaştı

[2] (هَجَمَ يَهْجُمُ) hücum etti, saldırdı

رَأَيْتُ شَجَرَةً. Bir tane ağaç gördüm.

İsmü'l-cins daha ziyade tabiî, yaradılmış şeylerdeki bir cins eşyayı gösteren isimdir. Her ismin sonuna (ة) ekleyerek ismü'l-vahdetini yapamayız. Zamanla kullanarak öğrenilir.

Genel Cümle Örnekleri:

1- كَانَتْ أَوْرُوبَّا فِي جَهْلٍ تَامٍّ فِي ذَلِكَ الْوَقْتِ - اَلْعَدْلُ أَنْ تَحْكُمَ بِالْحَقِّ — اَلْعَدْلُ حُكْمُكَ بِالْحَقِّ.

2- نَهَضَ الْحِصَانُ مِنَ الْأَرْضِ بَعْدَ أَنْ سَقَطَ — جَلَسَ الْمُدَرِّسُ عَلَى مَقْعَدِهِ مُتْعَباً بَعْدَ أَنْ شَرَحَ الدَّرْسَ.

3- تَكَلَّمَ الطَّالِبُ كَلَاماً جَمِيلاً - بَعْدَ أَنْ وَصَلَ الْأُسْتَاذُ بَدَأَ التَّجَارِبَ.

4- كَانَ الرَّجُلُ يَبْحَثُ عَنْهُ لِقَتْلِهِ -كَانَ الرَّجُلُ يَبْحَثُ عَنْهُ لِسُؤَالِهِ .

5- مَاذَا تُفَضِّلُ[1] ؟ اَلسَّكَنُ فِي وَسَطِ الْمَدِينَةِ أَمْ خَارِجَ الْمَدِينَةِ ؟

6- أَخْبَرَهُ[2] بِسَرِقَةِ الْخَرُوفِ — أُرِيدُ أَنْ أَذْهَبَ إِلَى بَلَدِي لِقَضَاءِ أُسْبُوعَيْنِ هُنَاكَ.

7- أُفَضِّلُ قَضَاءَ عُطْلَةِ الصَّيْفِ فِي بَلَدِي لِأَنَّ الطَّقْسَ يَكُونُ جَمِيلاً فِيهَا .

8- مَتَى أَرْسَلَ الصَّحَفِيُّونَ الْخِطَابَاتِ؟ — أَرْسَلَ الصَّحَفِيُّونَ الْخِطَابَاتِ بَعْدَ سَفَرِهِمْ بِأُسْبُوعَيْنِ.

9- هَلْ كَانَ مَا تَأْخُذُهُ كَافِياً لِشِرَاءِ كُتُبِكَ (هَلْ كَانَ الَّذِي تَأْخُذُهُ كَافِياً لِشِرَاءِ كُتُبِكَ)؟

10- أَعَدَّ[3] التَّلَامِيذُ حَقَائِبَهُمْ قَبْلَ عَوْدَتِهِمْ إِلَى الرِّيَاضِ — أَ تُفَضِّلُ قِرَاءَةَ الْقَصَصِ أَمْ قِرَاءَةَ الدُّرُوسِ.

11- أَخْبَرَتْ فَاطِمَةُ وَالِدَهَا بِقِرَاءَةِ الْكِتَابِ - أَخْبَرَتْ فَاطِمَةُ وَالِدَهَا بِأَنَّهَا قَرَأَتِ الْكِتَابَ .

12- أَخْبَرَنِي أَصْدِقَائِي بِأَنَّهُمْ زَارُوا الْأُسْتَاذَ - أَخْبَرَنِي أَصْدِقَائِي بِزِيَارَةِ أُسْتَاذِهِمْ .

13- أَخْبَرْتُ أَخِي بِأَنَّنِي كَتَبْتُ الدَّرْسَ — أَخْبَرَهُ بِأَنَّ الْخَرُوفَ قَدْ سُرِقَ .

14- أَخْبَرْتُكَ بِأَنَّ الْكِتَابَ قَدْ أُخِذَ — أَخْبَرْتُهَا بِأَنَّ الصَّلَاةَ قَدْ أُدِّيَتْ[4] .

---

[1] (فَضَّلَ يُفَضِّلُ) tercih etti

[2] (أَخْبَرَ يُخْبِرُ بِ) haber verdi

[3] (أَعَدَّ يُعِدُّ) hazırladı

[4] (أَدَّى يُؤَدِّي) eda etti, yaptı, yerine getirdi.

15- أَخْبَرُونَا بِأَنَّ الْخَرُوفَ قَدْ ذُبِحَ – أَخْبَرُونَا بِأَنَّ الْحَلْوَى قَدْ أُكِلَتْ.

16- لَمْ يُصَدِّقُوا[1] ذَهَابَ الْمُدَرِّسِينَ – لَمْ يُصَدِّقُوا أَنَّ الْمُدَرِّسِينَ قَدْ ذَهَبُوا .

17- لَمْ يُصَدِّقُوا أَنَّ الْأُخْتَيْنِ قَدْ تَزَوَّجَتَا[2] – لَمْ يُصَدِّقُوا زَوَاجَ الْأُخْتَيْنِ .

18- لَمْ يُصَدِّقُوا زِيَارَةَ الْوَزِيرِ لِلْمَدْرَسَةِ – لَمْ يُصَدِّقُوا أَنَّ الْوَزِيرَ قَدْ زَارَ الْمَدْرَسَةَ .

19- لَمْ يُصَدِّقُوا خُرُوجَ الْمَرْضَى مِنَ الْمُسْتَشْفَى – لَمْ يُصَدِّقُوا أَنَّ الْمَرْضَى قَدْ خَرَجُوا مِنَ الْمُسْتَشْفَى.

20- مَاذَا شَاهَدْتُمْ أَثْنَاءَ وُقُوفِكُمْ فِي الْمِينَاءِ ؟ أَثْنَاءَ وُقُوفِنَا فِي الْمِينَاءِ شَاهَدْنَا السُّفُنَ . أُنْظُرْ هَذِهِ صُورَةُ السُّفُنِ . لَقَدْ شَاهَدْتُهَا أَثْنَاءَ وُقُوفِي فِي الْمِينَاءِ .

21- مَاذَا شَاهَدْتُمْ أَثْنَاءَ جُلُوسِكُمْ فِي الْحَدِيقَةِ ؟ أَثْنَاءَ جُلُوسِنَا فِي الْحَدِيقَةِ شَاهَدْنَا الْحَادِثَ . أُنْظُرْ هَذِهِ صُورَةُ الْحَادِثِ . لَقَدْ شَاهَدْتُهُ أَثْنَاءَ جُلُوسِي فِي الْحَدِيقَةِ .

22- لَا شَكَّ فِي أَنَّ الْأَدَبَ وَاجِبٌ – أَعْتَقِدُ[3] أَنَّ اللّٰهَ قَادِرٌ.

Tercüme:

1- Avrupa o vakitte tam bir cehâlet içindeydi. Adâlet hakla hükmetmendir. Adalet hakla hüküm vermendir.

2- Düştükten sonra at yerden kalktı. Öğretmen dersi açıkladıktan sonra yorgun olarak yerine oturdu.

3- Öğrenci güzel bir konuşmayla konuştu. Hoca geldikten sonra deneylere başladı.

4- Adam onu öldürmek için arıyordu. Adam onu (birşey) sormak için arıyordu.

5- Ne tercih edersin? Şehrin ortasında mı yoksa şehrin dışında oturmayı (mı)?

6- Kuzunun çalınmasını (çalındığını) ona haber verdi. Orada iki hafta geçirmek için memleketime gitmek istiyorum.

7- Yaz tatilini memleketimde geçirmeyi tercih ediyorum çünkü hava orada güzel olur.

8- Gazeteciler mektupları ne zaman gönderdi? Gazeteciler mektupları yolculuklarından iki hafta sonra gönderdi.

9- Aldığın şey (ücret) kitaplarını satın almak için kâfî miydi? (Aynı cümle)

10- Öğrenciler Riyad'a dönmelerinden önce çantalarını hazırladılar. Hikâyeleri okumayı mı, yoksa dersleri okumayı mı tercih edersin?

11- Fâtıma babasına kitabı okuduğunu haber verdi. (Aynı mana).

---

1 (صَدَّقَ يُصَدِّقُ) tasdik etti, doğruladı, inandı.

2 (تَزَوَّجَ يَتَزَوَّجُ) evlendi.

3 (إِعْتَقَدَ يَعْتَقِدُ) itikad etti, inandı.

12- Arkadaşlarım bana hocayı ziyaret ettiklerini bildirdi. Arkadaşlarım bana hocalarını ziyaret ettiklerini bildirdi.
13- Kardeşime dersi yazdığımı haber verdim. Ona kuzunun çalındığını haber verdi.
14- (O bayan) sana kitabın alındığını haber verdi. Ona namazın eda edilmiş olduğunu haber verdim.
15- Bize kuzunun boğazlanmış olduğunu haber verdiler. Bize tatlının yendiğini haber verdiler.
16- Öğretmenlerin gidişine inanmadılar. Öğretmenlerin gitmiş olduğuna inanmadılar.
17- İki kız kardeşin evlenmiş olduğuna inanmadılar. İki kız kardeşin evliliğine inanmadılar.
18- Bakanın okulu ziyaret ettiğine inanmadılar. (Aynı mana).
19- Hastaların hastaneden çıktığına inanmadılar. (Aynı mana).
20- Limanda duruşunuz esnasında ne gördünüz? Limanda duruşumuz esnasında gemileri gördük. Bak bu gemilerin resmidir. Onları limanda duruşum esnasında gördüm.
21- Bahçede oturmanız esnasında ne gördünüz? Bahçede oturmamız esnasında olay (bir hadise) gördük. Bak, bu olayın resmidir. Onu bahçede oturuşum esnasında gördüm.
22- Edebin vacip (gerekli) oluşunda şüphe yoktur. Allah'ın kâdir olduğuna inanıyorum.

****

HARF-İ TEFSİR VE KONULARLA İLGİLİ AYETLER

1- وَاذْكُرْ أَخَا عَادٍ ۘ إِذْ أَنذَرَ قَوْمَهُ بِالْأَحْقَافِ وَقَدْ خَلَتِ النُّذُرُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ ۖ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ .

(46/AHKÂF, 21). Ad (kavminin)in kardeşi (Hud'u) an; hani ondan önce ve ondan sonra, "Allah'tan başkasına kulluk etmeyin" diye nice uyarıcılar gelip geçtiği haldeyken Ahkaf (bölgesin)deki kavmini uyarmış, "Doğrusu ben, size (gelecek) büyük günün azabından korkuyorum" (demişti).

أَنذَرَ يُنْذِرُ	uyardı, ikaz etti	إِذْ	çünkü, zira, hani bir zamanlar
خَلاَ يَخْلُو خُلُوّاً	gelip geçti	مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ	ondan önce
اَلنَّذِيرُ ج اَلنُّذُرُ	uyarıcı	بِالْأَحْقَافِ	Ahkaf (bölgesin)de
أَلاَّ	(أَنْ+لاَ) ...maması, ...memesi şeklinde de tercüme edilir.		
وَمِنْ خَلْفِهِ	ondan sonra	أَلاَّ تَعْبُدُوا	kulluk etmeyin diye
خَافَ يَخَافُ	korktu		

2- أَلَمْ أَعْهَدْ إِلَيْكُمْ يَا بَنِي آدَمَ أَنْ لَا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ ۖ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ {36/60} وَأَنِ اعْبُدُونِي ۚ هَٰذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ .

(36/YÂSÎN, 60, 61). Ben size "Ey Adem'in çocukları! Şeytana tapmayın. Gerçek şu ki o sizin için apaçık bir düşmandır. Bana kulluk edin. Bu dosdoğru yoldur" diye emretmedim mi?

عَهِدَ يَعْهَدُ عَهْداً emretti, ahdetti, anlaşma yaptı

3- وَلَقَدْ آتَيْنَا لُقْمَانَ الْحِكْمَةَ أَنِ اشْكُرْ لِلَّهِ ۚ وَمَنْ يَشْكُرْ فَإِنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِهِ ۖ وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ حَمِيدٌ .

(31/LOKMAN, 12). And olsun ki, Lokman'a, Allah'a şükret diye hikmet verdik. Kim şükrederse ancak kendisi için şükretmiş olur. Kim nankörlük ederse, artık doğrusu, Allah Ganî'dir (zengindir, kimsenin şükrüne muhtaç değildir), Hamîd'dir (övülmeğe layık olandır).

آتَى يُؤْتِي إِيتَاءً verdi

4- ... يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّمَا بَغْيُكُمْ عَلَى أَنْفُسِكُمْ ۙ مَتَاعَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ثُمَّ إِلَيْنَا مَرْجِعُكُمْ فَنُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ .

(10/YÛNUS, 23) ... Ey insanlar! Sizin taşkınlığınız ancak kendi (aleyhi)nizedir; (böylece sadece) dünya hayatının menfaati (elinize geçmiş olur). Sonra bizedir dönüşünüz. O zaman yapmakta olduklarınızı size haber veririz.

نَبَّأَ يُنَبِّئُ ب haber verdi — اَلْبَغْيُ her türlü haddi aşma, taşkınlık

5- إِذْ جَعَلَ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي قُلُوبِهِمُ الْحَمِيَّةَ حَمِيَّةَ الْجَاهِلِيَّةِ فَأَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَى رَسُولِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ ...

(48/FETİH, 26). O zaman inkâr edenler, kalplerine gayreti, cahiliye gayretini (taassubunu) koymuşlardı. Allah da elçisine ve müminlere sükûnetini (huzur ve güvenini) indirdi...

6- ...قَالَتْ نَمْلَةٌ يَا أَيُّهَا النَّمْلُ ادْخُلُوا مَسَاكِنَكُمْ ۚ لَا يَحْطِمَنَّكُمْ سُلَيْمَانُ وَجُنُودُهُ ۙ وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ .

(27/NEML, 18). ...bir karınca: "Ey karıncalar! Yuvalarınıza girin, Süleyman ve ordusu farkına varmadan sakın sizi ezmesin" dedi.

حَطَمَ يَحْطِمُ حَطْماً kırdı, ufalttı, ezdi, çiğnedi (sondaki şeddeli nun tekit içindir).

شَعَرَ يَشْعُرُ شُعُوراً hissetti, bildi, farkına vardı

7- وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ ۖ حَمَلَتْهُ أُمُّهُ وَهْنًا عَلَى وَهْنٍ وَفِصَالُهُ فِي عَامَيْنِ أَنِ اشْكُرْ لِي وَلِوَالِدَيْكَ ۖ إِلَيَّ الْمَصِيرُ .

(31/LOKMAN, 14). Biz insana, anne-babasını (onlara karşı iyi davranmasını) tavsiye ettik. Annesi onu, za'f üstüne zaafla (her geçen gün güçsüz düşerek) karnında taşıdı. Çocuğun sütten kesilmesi iki yıl içindedir. Bana ve ana babana şükret (teşekkür et) diye... Dönüş Bana'dır.

وَهْنٌ ج وُهُنٌ bitkin, zayıf — عَامٌ yıl, sene — وَصَّى يُوَصِّي تَوْصِيَةً tavsiye etti

وَالِدَيْنِ ana-baba (mansûb ve mecrûr hali) — فِصَالٌ (çocuğu sütten) kesti

8- مَا قُلْتُ لَهُمْ إِلاَّ مَا أَمَرْتَنِي بِهِ أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ ۚ وَكُنْتُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا مَا دُمْتُ فِيهِمْ ۖ فَلَمَّا تَوَفَّيْتَنِي كُنْتَ أَنْتَ الرَّقِيبَ عَلَيْهِمْ ۚ وَأَنْتَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ .

(5/MAİDE, 117). (İsâ Allah'a kıyâmette şöyle der:) Ben onlara, senin kendisini bana emrettiğinden başkasını, yani "Benim de Rabbim sizin de Rabbiniz olan Allah'a kulluk edin" (ifadesinden başkasını) söylemedim. İçlerinde kaldığım müddetçe ben onlara şahittim. (Fakat) sonra beni vefat ettirdiğinde onlara Rakib olan (gözetleyen, kontrolcü olan yalnızca) Sen'din. Ve Sen her şeye Şahit'sin (her şeyi görensin).

مَا دُمْتُ فِيهِمْ içlerinde bulunduğum müddetçe

تَوَفَّى يَتَوَفَّى vefat ettirdi — لَمَّا (mâzî fiilin önünde) ..dığı zaman

فَلَمَّا تَوَفَّيْتَنِي beni vefat ettirince — اَلرَّقِيبُ kontrolcü, gözcü, gözleyen

9- وَنَادَى أَصْحَابُ الْجَنَّةِ أَصْحَابَ النَّارِ أَنْ قَدْ وَجَدْنَا مَا وَعَدَنَا رَبُّنَا حَقًّا فَهَلْ وَجَدْتُمْ مَا وَعَدَ رَبُّكُمْ حَقًّا ۖ قَالُوا نَعَمْ ۚ فَأَذَّنَ مُؤَذِّنٌ بَيْنَهُمْ أَنْ لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ .

(7/A'RÂF, 44). Cennet ehli cehennem ehline: "Şüphesiz ki biz Rabbimizin bize vadettiğini gerçek bulduk, siz de Rabbinizin size vadettiğini gerçek buldunuz mu?" diye seslenir. "Evet!" derler. Ve aralarından bir ilan edici, "Allah'ın lâneti zalimlerin üzerinedir!" diye ilan eder.

نَادَى يُنَادِي seslendi, nida etti — أَذَّنَ يُؤَذِّنُ ilan etti, çağırdı

مُؤَذِّنٌ ilan eden, çağıran — حَقٌّ hak, gerçek

10- دَعْوَاهُمْ فِيهَا سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَتَحِيَّتُهُمْ فِيهَا سَلَامٌ وَآخِرُ دَعْوَاهُمْ أَنِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ.

(10/YÛNUS, 10). (Cennet halkının) Oradaki duaları «Sübhânekâllahümme (Allah'ım! Seni tesbih ve her türlü eksiklikten tehzih ederiz)»dir. Dirlik temennileri (birbirleriyle karşılaştıklarındaki iyilik dilekleri ve birbirlerine karşılıkları): «Selam ! (barış ve huzurla kalmaya devam)» ve dualarının sonu da: « Hamd, âlemlerin Rabbi Allah içindir.».

حَيَّى يُحَيِّي تَحِيَّةً selam verdi, selamladı

11- ...كَيْفَ ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا كَلِمَةً طَيِّبَةً كَشَجَرَةٍ طَيِّبَةٍ أَصْلُهَا ثَابِتٌ وَفَرْعُهَا فِي السَّمَاءِ .

(14/İBRÂHİM, 24). ..Allah nasıl bir misâl getirdi: Hoş bir söz, hoş bir ağaç gibidir. Onun kökü sabit, dalları göktedir.

12- أَنْ كَانَ ذَا مَالٍ وَبَنِينَ .

أَنْ	كَانَ	ذَا	مَالٍ	وَ	بَنِينَ
Masdar Harfi	Nâkıs fiili mâzî	Kâne'nin haberi ve muzâf	Muzâfun ileyh	Atıf h.	Ma'tûf

(68/KALEM, 14). Mal ve oğullar sahibi olması (dolayısıyla onlara itaat etme).

(Burada Kâne'nin ismi mahzûf olup takdiri (هُوَ) zamiridir. Kâne'nin haberi olan (ذَا) nin nasb alâmeti elif'tir. Çünkü (ذَا) esmâi hamsedendir. (أَنْ) ve fiilinden oluşan masdar-ı müevvel,

mahzûf olan (لِ) harf-i cerinin mecrûru olması sebebiyle mahallen mecrûrdur. (لِأَنْ كَانَ ذَا...)

ALIŞTIRMALAR

1. Aşağıdaki kelimeleri üçer defa yazınız.

أَخَذَ يَأْخُذُ إِلَى	..e götürdü	نَجَاحٌ (نَجَحَ يَنْجَحُ)	başarmak, başarı
اَلصَّيْدَلِيَّةُ	eczane	شِرَاءٌ	satın almak
سَفَرٌ (سَافَرَ يُسَافِرُ)	yolculuk etmek, yolculuk	سُؤَالٌ	sormak, istemek
بَحَثَ يَبْحَثُ عَنْ	aradı, araştırdı	شُكْرٌ	teşekkür etmek
غَضَبٌ (غَضِبَ يَغْضَبُ)	kızmak, gadab, öfke	سَرِيرٌ	yatak
رَغِبَ يَرْغَبُ فِي	arzuladı, istedi	اَلدِّرَاسَةُ	eğitim
بَعْدَ دُخُولِهَا بِدَقِيقَتَيْنِ	girişinden iki dakika sonra		

2. Aşağıdaki cümleleri tercüme edip masdarlarının altını çiziniz.

1- ذَهَبْتُ إِلَى الصَّيْدَلِيَّةِ لِشِرَاءِ الدَّوَاءِ – دَعَا الْأَبُ بَعْضَ الْأَصْدِقَاءِ لِلذَّهَابِ مَعَهُمْ .

2- مَنْ أَخَذَتِ الْكُرَاتِ إِلَى الْمَلْعَبِ ؟ اَلْمُعَلِّمَةُ . مَاذَا أَخَذَتْ ؟ أَخَذَتِ الْكُرَاتِ . مَتَى أَخَذَتِ الْكُرَاتِ ؟ أَخَذَتْهَا بَعْدَ دُخُولِهَا بِدَقِيقَتَيْنِ . إِلَى أَيْنَ أَخَذَتِ الْكُرَاتِ ؟ أَخَذَتِ الْكُرَاتِ إِلَى الْمَلْعَبِ.

3- كَانَتِ الْمُدِيرَةُ تَبْحَثُ عَنْهُنَّ لِسُؤَالِهِنَّ – كَانَ الْمُدَرِّسُونَ يَبْحَثُونَ عَنْكُمْ لِشُكْرِكُمْ.

4- مَاذَا شَاهَدْتُمْ أَثْنَاءَ سَفَرِكُمْ بِالْقِطَارِ؟ أَثْنَاءَ سَفَرِنَا بِالْقِطَارِ شَاهَدْنَا الْجِبَالَ . أُنْظُرْ هَذِهِ صُورَةُ الْجِبَالِ . لَقَدْ شَاهَدْتُهَا أَثْنَاءَ سَفَرِي بِالْقِطَارِ.

5- أَخْبَرَنِي بِكِتَابَةِ الدَّرْسِ – أَخْبَرَنِي بِأَنَّ الدَّرْسَ قَدْ كُتِبَ .

6- أَخْبَرْنَاهُمْ بِفَتْحِ الْبَابِ – أَخْبَرْنَاهُمْ بِأَنَّ الْبَابَ قَدْ فُتِحَ .

7- لَمْ يُصَدِّقُوا غَضَبَ الْمُدَرِّسَاتِ – لَمْ يُصَدِّقُوا أَنَّ الْمُدَرِّسَاتِ قَدْ غَضِبْنَ.

8- لَمْ يُصَدِّقُوا سَفَرَ الْأُمِّ – لَمْ يُصَدِّقُوا أَنَّ الْأُمَّ قَدْ سَافَرَتْ.

9- لَمْ يُصَدِّقُوا نَجَاحَ فَاطِمَةَ – لَمْ يُصَدِّقُوا أَنَّ فَاطِمَةَ قَدْ نَجَحَتْ.

10- رَغِبْتُ فِي أَنْ تَنْجَحَ – رَغِبْتُ فِي نَجَاحِهِ – بَعْدَ أَنْ دَخَلَ الْأُسْتَاذُ بَدَأَ الْخُطْبَةَ .

11- نَامَ الْمَرِيضُ عَلَى سَرِيرِهِ بَعْدَ أَنْ شَرِبَ الدَّوَاءَ – مَاذَا تُرِيدُ أَنْ تَفْعَلَ بَعْدَ أَنْ تَتْرُكَ الدِّرَاسَةَ.

3. Yukarıdaki kelimelerden yararlanarak konularla ilgili beş cümle kurunuz.
4. Yukarıda verilen ayetleri defterinize yazıp harfu tefsir ve işlediğimiz konularla ilgili kelimelerin altını çiziniz. Meallerine bakarak Arapça'larını yazıncaya kadar çalışınız.

İSM-İ ALET

Bir işin yapılmasında kullanılan alete isim olan kelimelerdir. İsm-i zaman ve ism-i mekânın mim (م)'inin üstünle bağlanmasına karşılık ismi âlet'in mimi esre ile bağlanır. Sülâsî mâlum ve müteaddî fiillerden türetilen ve semâi (işitilerek bilinen) 3 vezni vardır:

مِفْعَلٌ مِفْعَلَةٌ مِفْعَالٌ

(مِفْعَلٌ) veznine ait örnekler:

بَرَدَ – يَبْرُدُ	törpüledi	مِبْرَدٌ	eğe
نَبَرَ – يَنْبُرُ	kaldırdı, yükseltti	مِنْبَرٌ	minber
كَسَرَ – يَكْسِرُ	kırdı	مِكْسَرٌ	mikser, kırma aracı
صَعِدَ – يَصْعَدُ	çıktı yükseldi	مِصْعَدٌ	asansör (yükselme aleti)
مِهْجَرٌ	mikroskop	مِقْلَى	tava
مِثْقَبٌ	matkap	مِحْلَقٌ	traş makinası

(مِفْعَلَةٌ) veznine ait örnekler:

لَعِقَ	yaladı	مِلْعَقَةٌ	kaşık
طَرَقَ	vurdu	مِطْرَقَةٌ	çekiç
سَطَرَ	çizgi çekti	مِسْطَرَةٌ	cetvel
كَنَسَ	süpürdü	مِكْنَسَةٌ	süpürge
مِرْضَعَةٌ	biberon	مِحْفَظَةٌ	çanta
مِنْشَفَةٌ	havlu	مِنْضَدَةٌ	masa
مِظَلَّةٌ	şemsiye	مِرْوَحَةٌ	pervane, vantilatör
مِغْرَفَةٌ	kevgir	مِمْفَلَةٌ	oklava
مِمْلَحَةٌ	tuzluk	مِدْفَأَةٌ	soba

(مِفْعَالٌ) veznine ait örnekler:

نَظَرَ	baktı	مِنْظَارٌ	dürbün
فَتَحَ	açtı	مِفْتَاحٌ	anahtar
وَزَنَ	tarttı	مِيزَانٌ	terâzi
كَالَ	ölçtü	مِكْيَالٌ	ölçek
رَآى	gördü	مِرْآةٌ	ayna
كَوَى	dağladı	مِكْوَاةٌ	ütü
مِصْبَاحٌ	lâmba	مِمْحَاةٌ	silgi
مِزْمَارٌ	zurna, kaval,	مِرْحَاضٌ	tuvalet
مِذْيَاعٌ	radyo	مِرْصَادٌ	teleskop

*Bazen ism-i alet yukarıdaki kalıpların dışından da gelebilir:

سِكِّينٌ	bıçak	شَوْكَةٌ	çatal
قَلَمٌ	kalem	فَأْسٌ	balta

*Mısır Arap dili heyeti فَعَّالَةٌ kalıbının ism-i âlet için elverişli olduğunu belirtmiştir[1].

ثَلَّاجَةٌ	buzdolabı	غَسَّالَةٌ	çamaşır makinası
شَوَّايَةٌ	et kızartma makinası (ızgara)	خَرَّامَةٌ	blendir

Cümle Örnekleri:

أَكَلَ الرَّجُلُ الطَّعَامَ بِالْمِلْعَقَةِ. Adam yemeği kaşıkla yedi.

طَرَقَ الْحَدَّادُ الْحَدِيدَ بِالْمِطْرَقَةِ. Demirci demire çekiçle vurdu.

فَتَحَتِ الْمَرْأَةُ الْبَابَ بِالْمِفْتَاحِ. Kadın kapıyı anahtarla açtı.

بَرَدَ الْحَدَّادُ الْحَدِيدَ بِالْمِبْرَدِ. Demirci demiri eğe ile törpüledi.

كَنَسْنَا الْأَرْضَ بِالْمِكْنَسَةِ. Yeri süpürge ile süpürdük.

اَلْمِكْوَى آلَةٌ حَدِيثَةٌ. Ütü yeni (modern) bir alettir.

وَضَعْتُ مِحْفَظَتِي عَلَى الْمِنْضَدَةِ. Çantamı masanın üzerine koydum.

[1] Bkz: Yaşar, Ahmet, *Arapça'nın Temel Kuralları*, s.76.

İSM-İ TAFDİL

Sülâsî fiillerin sıfatlarından yapılan bir derecelendirme olup bir vasfın başka bir varlıktakinden daha çok olduğunu göstermek için türetilen isimdir. İki şey arasındaki ortak fakat biri diğerinden üstün olan sıfatı bildirir. Müzekkerlerde أَفْعَلُ müenneslerde فُعْلَى vezninde yapılır[1].

Müennes	Müzekker		Sıfatlar	
كُبْرَى	أَكْبَرُ	daha büyük	كَبِيرٌ	büyük
صُغْرَى	أَصْغَرُ	daha küçük	صَغِيرٌ	küçük
طُولَى	أَطْوَلُ	daha uzun	طَوِيلٌ	uzun
حُمْلَى	أَجْمَلُ	daha güzel	جَمِيلٌ	güzel
حُسْنَى	أَحْسَنُ	daha iyi	حَسَنٌ	iyi
صُدْقَى	أَصْدَقُ	daha doğru	صَدِيقٌ	doğru
نُفْعَى	أَنْفَعُ	daha faydalı	نَافِعٌ	faydalı
كُثْرَى	أَكْثَرُ	daha çok	كَثِيرٌ	çok
قُلَّى	أَقَلُّ	daha az	قَلِيلٌ	az
شُدَّى	أَشَدُّ	daha şiddetli	شَدِيدٌ	şiddetli
عُلْيَى	أَعْلَى	daha yüksek	(عَلِيٌّ) عَالٍ	yüksek
دُنْيَا	أَدْنَى	daha aşağı	دَنِيٌّ	aşağı

Sayı bakımından çekimini yapacak olursak;

أَكْبَرُ	أَكْبَرَانِ	أَكْبَرُونَ
daha büyük	(İki) daha büyük	daha büyükler
كُبْرَى	كُبْرَيَانِ	كُبْرَيَاتٍ

İsm-i Tafdîlin Cümle İçinde Kullanılışı:

İsm-i tafdîlin derecelendirmesi maddeler halinde şöyle özetlenebilir:

اَلْأَكْبَرُ	أَكْبَرُ مِنْ	كَبِيرٌ	Müzekker
en büyük	...den daha büyük	büyük	
اَلْكُبْرَى	أَكْبَرُ مِنْ	كَبِيرَةٌ	Müennes

[1] İsmi tafdîlden önceki kelimeye مُفَضَّل, sonraki kelimeye de مُفَضَّل عَلَيْه denir.

1- (أَفْعَلُ) vezni kıyaslananların cinsiyeti ve sayısına bakmaksızın ortak kullanılır.

أَنَا أَعْلَمُ مِنْكَ. Ben senden daha bilgiliyim

هِيَ أَكْرَمُ مِنْهُ. O (kadın) ondan (o adamdan) daha cömerttir.

هُمْ أَكْبَرُ مِنَّا. Onlar bizden daha büyüktür.

2- Karşılaştırma için kullanıldığında (مِنْ) harf-i ceri kullanılır. Kıyas yapılırken ister müennes olsun ister müzekker, isterse sayı bakımından müfred tesniye ve cem olsun hepsi için de (فُعْلَى) değil (أَفْعَلُ) vezni kullanılır. Buna dikkat edilmelidir.

اَلْعِلْمُ أَنْفَعُ مِنَ الْجَهْلِ. İlim cehaletten daha yararlıdır.

خَالِدٌ أَكْبَرُ مِنْ بَكْرٍ. Halit Bekir'den daha büyüktür.

خَالِدٌ أَعْلَمُ مِنْ بَكْرٍ. Halit Bekir'den daha bilgilidir.

فَاطِمَةُ أَعْلَمُ مِنْ عَائِشَةَ. Fatma Ayşe'den daha bilgilidir.

اَلْمَدْرَسَةُ أَكْبَرُ مِنَ الْمَكْتَبَةِ. Okul kütüphaneden daha büyüktür.

اَلطِّفْلَتَانِ أَصْغَرُ مِنَ الْوَلَدِ. İki kız çocuktan daha küçüktür.

اَلرِّجَالُ أَغْنَى مِنَ النِّسَاءِ. Erkekler kadınlardan daha zengindir.

أَمْرِي أَصْعَبُ مِنْ أَمْرِكَ. Benim işim seninkinden daha zordur.

3) En üstünlük hali:

a) (أَفْعَلُ) vezni karşılaştırma yapılmadığında yani (مِنْ) harf-i ceri ile kullanılmadığında "en üstünlük" anlamı verir:

اللهُ أَكْبَرُ. Allah en büyüktür.

اللهُ أَعْلَمُ. Allah en çok bilendir.

لاَ تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلاَّ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ.

Yetimin malına en güzel (yolun) dışında yaklaşmayın (İsrâ, 34).

b) Harf-i tarif alan ism-i tafdîl "en üstünlük" halindedir. Bu en üstünlük hali, bir isme sıfat olabilir veya haber durumunda da gelebilir. Karşılaştırma yapıldığında aranmayan uygunluk "en üstünlük" durumunda aranır. Başında harf-i tarif bulunan ism-i tafdîl ait olduğu isimle (yani mevsûfuyla) sayı (müfred, tesniye, cem) ve cinsiyet (müzekkerlik – müenneslik) gibi her bakımdan uyuşur.

اَلْبِنْتُ الْكُبْرَى. en büyük kız

اَلْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى.	en güzel isimler
أَنَا رَبُّكُمُ الْأَعْلَى.	Ben sizin en yüce Rabbinizim (Nâziat, 24).
خَلَقَ الْأَرْضَ وَ السَّمَاوَاتِ الْعُلَى.	Yeri ve en yüce gökleri yarattı (Tâhâ, 4).
كَلِمَةُ اللّٰهِ هِيَ الْعُلْيَا.	Allah'ın sözü en yücedir (Tevbe 40)[1].
لَقَدْ رَأَى مِنْ آيَاتِ رَبِّهِ الْكُبْرَى.	Rabbinin en büyük ayetlerini gördü (Necm, 18).
هُمُ الْأَكْرَمُونَ.	Onlar en keremlilerdir.
هِيَ الْمَرْأَةُ الْفُضْلَى.	O en faziletli kadındır
هُمَا الطَّالِبَتَانِ الْفُضْلَيَانِ.	O ikisi en faziletli kız öğrencilerdir.

وَأَمَّا مَنْ آمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَهُ جَزَاءً الْحُسْنَى ...

İman edip de iyi davranan kimseye gelince, onun için en güzel bir karşılık vardır...(Kehf, 88)

c) İsm-i tafdîl başına harf-i tarif aldığında en üstünlük özelliği gösterdiği gibi muzaf durumunda olduğunda da en üstünlük özelliği belirtir:

أَقْوَى الرِّجَالِ	adamların en kuvvetlisi
أَكْرَمُ النِّسَاءِ	kadınların en cömerdi
أَكْثَرُهُمْ	onların en çoğu
أَكْبَرُ أَوْلَادِهِ	çocuklarının en büyüğü
اَلْعِلْمُ أَعْلَى الرُّتَبِ.	Bilgi rütbelerin en üstünüdür.
عَائِشَةُ أَنْشَطُ التِّلْمِيذَاتِ فِي الصَّفِّ.	Aişe sınıftaki kızların en çalışkanıdır.

d) Müfred nekre bir isimle birlikte tamlama durumunda olduğunda da en üstünlük hali oluşur:

أَقْوَى رَجُلٍ	en güçlü adam
أَكْرَمُ امْرَأَةٍ	en cömert kadın
أَكْبَرُ وَلَدٍ لَهُ	onun en büyük oğlu
إِلَى أَدْنَى حَدٍّ	en alt seviyeye kadar
هُوَ أَسْرَعُ وَلَدٍ فِي الْفَرِيقِ.	O takımdaki en hızlı oyuncudur.

[1] Eski metinler ve Kur'ân'da bu şekilde yazı değişimleri görülmektedir. Biz de aslına sadık olarak yazmak istedik.

مَا اسْمُ أَفْضَلِ لَيْلَةٍ فِي رَمَضَانَ ؟ Ramazan'daki en efdal gecenin ismi nedir[1]?

اَلْعِلْمُ أَفْضَلُ زِينَةٍ. Bilgi en iyi süstür.

مَنْ أَنْشَطُ مُمَرِّضَةٍ فِي الْمُسْتَشْفَى ؟ Hastanedeki en çalışkan hemşire kimdir?

زَيْنَبُ أَنْشَطُ مُمَرِّضَةٍ فِي الْمُسْتَشْفَى . Zeynep hastanedeki en çalışkan hemşiredir.

Kısaca; ism-i tafdîl başına harf-i tarif aldığında ve muzaf olarak kullanıldığında "en, pek çok" manalarında kullanılır.

İsm-i Tafdîl'in Diğer Özellikleri:

* (خَيْرٌ) ve (شَرٌّ) kelimeleri (مِنْ) ile kıyaslama yapıldığında "daha iyi" ve "daha kötü" anlamını verirler, müzekker- müennes ayrımı olmadığı gibi sıfat uyuşması da göstermezler.

أَنَا خَيْرٌ مِنْهُ. Ben ondan daha hayırlıyım (A'râf, 12).

هُمْ شَرٌّ مِنْكُمْ. Onlar sizden daha kötüdür.

اَلصَّلَاةُ خَيْرٌ مِنَ النَّوْمِ. Namaz uykudan daha hayırlıdır.

(خَيْرٌ) ve (شَرٌّ) kelimeleri nekre müfred bir isim veya marife çoğul bir isimle tamlama hali oluşturduklarında en üstünlük halini gösterirler.

كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ. Siz en iyi topluluk idiniz (ya da oldunuz).

هُوَ شَرُّ الْكَافِرِينَ. O kafirlerin en kötüsüdür.

* (قَلِيلٌ az) ve (شَدِيدٌ şiddetli) gibi iki aynı harfin arasında illet harfi olan fiiller, ism-i tafdîl (أَفْعَلُ) veznine girince, illet harfi atılıp son iki harf (أَقَلُّ) ve (أَشَدُّ) gibi şeddeli hale getirilerek ism-i tafdîlleri yapılır.

* İsm-i tafdîl sülâsî, tam, çekimi olan, müsbet ve mâlum fiilden türer (elde edilir). Sülâsi olmayan, nâkıs, câmid (mâzîsi çekilip muzârisi çekilmeyen yani tam çekimi olmayan), menfî ve meçhûl fiilden türemez. Fiil bu şartları taşımıyorsa, normalde ism-i tafdîli olmaz. Böyle fiillerden ism-i tafdîl elde etmek için (أَشَدُّ) daha şiddetli, (أَكْثَرُ) daha çok, (أَقَلُّ) daha az, (أَعَزُّ) daha kuvvetli, daha güçlü, (أَعْظَمُ) daha büyük, (أَحَبُّ) daha sevgili, (أَضْعَفُ) daha zayıf, (أَقْوَى) daha kuvvetli, gibi bir kelimeden sonra sülâsî dışındaki fiilin masdarı getirilir. Nekre ve mansûb olan bu isim, kıyaslama veya en üstünlük halinin neye nisbetle ifade

[1] (أَفْعَلُ) vezni hatırlanacağı üzere gayr-i münsariftir. Muzaf ve marife olmaları hariç esre almazlar. Burada muzaf durumundadır.

edildiğini gösterir. Bundan dolayı bu mansûb isim temyiz adını alır. Aynı şekilde bu durum, üstünlük kalıbına giremeyen diğer sıfatları ifade etmede de geçerlidir.

كَانُوا أَشَدَّ مِنْكُمْ قُوَّةً.

Onlar kuvvet bakımından sizden daha şiddetli idiler (Onlar sizden daha kuvvetlidir)(Tevbe, 69).

أَنَا أَكْثَرُ مِنْكَ مَالاً وَ أَعَزُّ نَفَراً.

Ben mal bakımından senden daha fazlayım, toplulukça da senden daha kuvvetliyim. (Kehf, 34).

أَنْتَ أَكْثَرُ مِنِّي اجْتِهَاداً.

Sen benden daha çalışkansın.

هِيَ أَكْثَرُهُمْ عِلْماً.

O (kadın) ilim bakımından onlardan (o erkeklerden) daha fazladır.

هُوَ أَقَلُّ مِنْهَا صِدْقاً.

O (erkek) o (kadın)dan daha az güvenilirdir.

هَذَا الْكِتَابُ أَشَدُّ حُمْرَةً مِنْ ذَلِكَ الْكِتَابِ.

Bu kitap o kitaptan daha kırmızıdır.

هَلْ عَائِشَةُ أُمٌّ سَعِيدَةٌ ؟ Aişe mutlu bir anne midir?

نَعَمْ ، عَائِشَةُ أَكْثَرُ الْأُمَّهَاتِ سَعَادَةً. Evet, Aişe annelerin en mutlusudur.

Genel Cümle Örnekleri:

1- اَلْقَلَمُ أَرْخَصُ مِنَ الْكِتَابِ – اَلصَّلَاةُ فِي الْمَسْجَدِ أَفْضَلُ مِن الصَّلَاةِ فِي الْمَنْزِلِ.

2- مَنْزِلُ مُحَمَّدٍ أَبْعَدُ[1] مِنْ مَنْزِلِ خَالِدٍ – قِرَاءَةُ الْكُتُبِ أَنْفَعُ[2] مِنْ مُشَاهَدَةِ التِّلِفِزْيُونَ.

3- هُوَ أَعْجَبُ[3] وَلَدٍ فِي الْمَدِينَةِ – هُوَ أَقْدَمُ[4] وَلَدٍ فِي الصَّفِّ.

4- أَنْتِ أَنْشَطُ تِلْمِيذَةٍ فِي الصَّفِّ – خَالِدٌ أَسْمَنُ وَلَدٍ فِي الْحَيِّ .

---

1 (بَعِيدٌ) uzak.

2 (نَافِعٌ) faydalı.

3 (عَجِيبٌ) acaib.

4 (قَدِيمٌ) eski.

5- أَنَا أَكْتُبُ فِي الشَّهْرِ رِسَالَةً وَاحِدَةً وَ اسْتَلِمُ[1] فِي الشَّهْرِ رِسَالَتَيْنِ وَ أَحْيَانًا أَقَلَّ وَ أَحْيَانًا أَكْثَرَ.

6- إِنَّ أَكْرَمَكُمْ[2] عِنْدَ اللّٰهِ أَتْقَاكُمْ (Hucurat, 13) – أَلنِّيلُ أَطْوَلُ نَهْرٍ فِي الْعَالَمِ .

7- أَنْدُونِيسْيَا أَكْثَرُ الْبِلاَدِ الْإِسْلاَمِيَّةِ سُكَّانًا – أَلْجَامِعُ الْأَزْهَرُ أَقْدَمُ جَامِعَةٍ فِي الْعَالَمِ.

8- أَلنَّهْرُ أَصْغَرُ مِنَ الْبَحْرِ– مَا الْأَمَاكِنُ الْمُهِمَّةُ فِي بَلَدِكَ؟

9- مَا أَسْرَعُ وَسِيلَةٍ فِي الْمُوَاصَلاَتِ؟ اَلطَّائِرَةُ أَسْرَعُ وَسِيلَةٍ فِي الْمُوَاصَلاَتِ .

10- مَا أَكْبَرُ مَدِينَةٍ فِي إِفْرِيقْيَا ؟ أَلْقَاهِرَةُ أَكْبَرُ مَدِينَةٍ فِي إِفْرِيقْيَا.

11- هَلْ هَذَا شَارِعٌ نَظِيفٌ؟ نَعَمْ ، هَذَا أَكْثَرُ الشَّوَارِعِ نَظَافَةً .

12- أَلنِّيلُ أَكْثَرُ الْأَنْهَارِ طُولاً – نَهْرُ النِّيلِ هُوَ أَطْوَلُ الْأَنْهَارِ.

13- هَذَا أَطْوَلُ خِطَابٍ تَكْتُبُهُ لِي – هَذَا أَجْمَلُ قَمِيصٍ تُقَدِّمُهُ[3] لِي .

14- اَلْجَامِعُ الْأَزْهَرُ أَقْدَمُ جَامِعَةٍ إِسْلاَمِيَّةٍ .

15- أَيُّهُمَا أَنْشَطُ: فَاطِمَةُ أَوْ زَيْنَبُ ؟ زَيْنَبُ .

16- مَا أَهَمُّ أَرْكَانِ الْحَجِّ ؟ أَهَمُّ أَرْكَانِ الْحَجِّ الْوُقُوفُ بِعَرَفَاتٍ .

Tercüme:

1- Kalem kitaptan daha ucuzdur. Mesciddeki namaz evdeki namazdan daha faziletlidir.

2- Muhammed'in evi Hâlid'in evinden daha uzaktır. Kitap okumak televizyon seyretmekten daha faydalıdır.

3- O şehirdeki en acaib çocuktur. O sınıftaki en eski çocuktur.

4- Sen sınıftaki en çalışkan öğrencisin. Halit mahalledeki en şişman çocuktur.

5- Ben ayda bir mektup yazıyorum ve bazen daha az bazen daha çok olmak üzere ayda iki mektup alıyorum.

6- Allah katında en değerliniz en takvalı olanınızdır. Nil dünyadaki en uzun nehirdir.

7- Endonezya nüfus bakımından İslâm ülkelerinin en çoğudur. Câmiu'l-Ezher dünyadaki en eski üniversitedir.

8- Nehir denizden daha küçüktür. Ülkendeki en mühim yerler nedir?

9- Ulaşım vasıtaları içinde en hızlı vesile (araç) nedir (hangisidir)? Uçak ulaşım vasıtaları içindeki en hızlı araçtır.

10- Afrika'daki en büyük şehir nedir? Kâhire Afrika'daki en büyük şehirdir.

---

[1] (إِسْتَلَمَ يَسْتَلِمُ) teslim aldı

[2] (كَرِيمٌ) değerli, cömert, (تَقِيٌّ) takvâlı, (أَتْقَى) en takvâlı (Allah'ın emirlerini tutup, nehiylerinden en çok sakınan). İsm-i maksûre ile biten isim zamire birleşirken uzun elif şeklinde birleşir.

[3] (قَدَّمَ يُقَدِّمُ) takdim etti, sundu.

11- Bu temiz bir cadde midir? Evet bu caddelerin en temiz olanıdır.
12- Nil nehirlerin en uzun olanıdır. Nil nehri (işte o) nehirlerin en uzunudur.
13- Bu bana yazdığın en uzun mektuptur. Bu bana takdim ettiğin en güzel gömlektir.
14- Câmiu'l-Ezher en eski İslâm üniversitesidir.
15- Hangisi daha çalışkandır? Fâtıma mı Zeynep mi? Zeynep.
16- Hac rukünlerinin (şartlarının) en önemlisi nedir? Hacc'ın rukünlerinin en önemlisi Arafat'ta durmaktır.

****

MASDAR, İSMİ ALET VE İSMİ TAFDİL İLE İLGİLİ AYETLER

1- فَلاَ اقْتَحَمَ الْعَقَبَةَ {90/11} وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْعَقَبَةُ {90/12} فَكُّ رَقَبَةٍ .

(90/BELED, 11-13). Sarp yokuşa katlanamadı! Sarp yokuşun ne olduğunu sana bildiren nedir? (O), bir köleyi azad etmektir.

اقْتَحَمَ يَقْتَحِمُ katlandı — أَدْرَى يُدْرِي bildirdi, anlattı
اَلْعَقَبَةُ sarp yokuş — فَكَّ يَفُكُّ فَكًّا (köle) azad etti (ayette masdar)

2- يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَى وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ.

(49/HUCURAT, 13). Ey insanlar! Doğrusu Biz sizi bir erkek ve bir dişiden yarattık. (Birbirinizle) tanışmanız için sizi milletler ve kabileler (halinde) yaptık. Şüphesiz, Allah katında en şerefliniz sizin en çok sakınanınızdır (en müttaki olanınızdır). Muhakkak ki Allah Alîm'dir (çok iyi bilendir), Habîr'dir (her şeyden haberdar olandır).

ذَكَرٌ ج ذُكُورٌ erkek — أَكْرَمُ en değerli — أُنْثَى ج إِنَاثٌ kadın
شَعْبٌ ج شُعُوبٌ millet, kavim — قَبِيلَةٌ ج قَبَائِلُ kabile
تَعَارَفَ يَتَعَارَفُ tanıştı — لِتَعَارَفُوا tanışmanız için
أَتْقَاكُمْ en çok (Allah'tan) korkanınız, en çok takva sahibi olanınız
خَبِيرٌ işlerin iç yüzünü bilen, haberdar olan manasında Allah'ın isimlerinden birisidir.

3- قُلْ أَ أُنَبِّئُكُمْ بِخَيْرٍ مِنْ ذَلِكُمْ ...

(3/ÂL-İ İMRÂN, 15). (Resûlüm!) De ki: Size bunlardan daha iyisini haber vereyim mi?...

نَبَّأَ يُنَبِّئُ بِ bildirdi, haber verdi

4- سَلاَمٌ هِيَ حَتَّى مَطْلَعِ الْفَجْرِ .

(97/KÂDİR, 5). Fecrin doğuşuna kadar selamettir o..

طَلَعَ يَطْلُعُ طُلُوعاً مَطْلَعاً doğdu — اَلْفَجْرُ fecir, (tan yerinin ağarması) — سَلاَمٌ eman, esenlik

5- ...هُمْ لِلْكُفْرِ يَوْمَئِذٍ أَقْرَبُ مِنْهُمْ لِلْإِيمَانِ .

(3/ÂL-İ İMRÂN, 167). .. Onlar o gün küfre imandan daha yakındılar...

قَرِيبٌ yakın — أَقْرَبُ daha yakın

6- وَكَانَ لَهُ ثَمَرٌ ۚ فَقَالَ لِصَاحِبِهِ وَهُوَ يُحَاوِرُهُ أَنَا أَكْثَرُ مِنْكَ مَالاً وَأَعَزُّ نَفَرًا .

(18/KEHF, 34). Onun (iki bağ sahibi adamın başka) geliri de vardı. (Bu sebeple böbürlenerek) onunla konuşurken arkadaşına (şöyle) dedi: «Ben, malca (servetçe) senden daha çoğum (zenginim); insan sayısı (çoluk çocuk, çalışanlar, v.b nüfus) bakımından senden daha güçlüyüm.»

ثَمَرٌ meyve, faydalanılan mal, gelir حَاوَرَ يُحَاوِرُ karşılıklı konuştu عَزِيزٌ güçlü, üstün

نَفَرٌ ekip, grup (üç ile on arasındaki bir sayıya sahip olan küçük topluluk)

7- ...قُلْ نَارُ جَهَنَّمَ أَشَدُّ حَرًّا ۖ لَوْ كَانُوا يَفْقَهُونَ .

(9/TEVBE, 81). ..De ki: «Cehennem ateşi daha sıcaktır!» Keşke kavrayıp-anlasalardı.

8- وَلَقَدْ صَرَّفْنَا فِي هَذَا الْقُرْآنِ لِلنَّاسِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ ۚ وَكَانَ الْإِنْسَانُ أَكْثَرَ شَيْءٍ جَدَلاً .

(18/KEHF, 54). Andolsun ki, bu Kur'an'da insanlar için biz (bilgiler, ibretler ve öğütler alınacak şekilde) her örnekten (her konudan, çok yönlü, dini ve dünyası için gerekli olan çeşitli) açıklamalar yaptık. (Buna rağmen) insan, tartışması her şeyden çok olandır (tartışmaya en düşkün, en tutkun olan varlıktır).

صَرَّفَ يُصَرِّفُ çevirdi, açıkladı اَلْجَدَلُ tartışma, çekişme

9- نٓ وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ {68/2} مَا أَنْتَ بِنِعْمَةِ رَبِّكَ بِمَجْنُونٍ ۚ .

(68/KALEM, 1, 2) Nûn; kalem ve satıra döktüğü şeylere (yazılanlara) and olsun ki, sen asla Rabbinin nimetiyle mecnun (cinlenmiş ya da deli bir kimse) değilsin.

سَطَرَ يَسْطُرُ سَطْراً yazdı, (ifadeyi) satıra döktü

10- اُنْظُرْ كَيْفَ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ ۖ وَلَلْآخِرَةُ أَكْبَرُ دَرَجَاتٍ وَأَكْبَرُ تَفْضِيلاً .

(17/İSRÂ, 21) Bak! Onların (dünya hayatındaki insanların) bazısını bazısı üzerine nasıl üstün kıldık. Ve kesinlikle, ahiret, dereceler bakımından daha büyüktür ve üstünlük bakımından daha büyüktür.

11- ..وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ حُكْمًا لِقَوْمٍ يُوقِنُونَ ۚ

(5/MAİDE, 50) ..Kesin bilgiyle inanan bir topluluk için hüküm bakımından Allah'tan daha güzeli kimdir?

أَيْقَنَ يُوقِنُ kesin bilgiyle inandı

****

ALIŞTIRMALAR

1. Aşağıdaki kelimeleri üçer kere yazınız.

أَوْقَاتُ الْفَرَاغِ boş vakitler		رَتَّبَ يُرَتِّبُ تَرْتِيباً düzenledi, tertipledi	
أَسْلَمَ يُسْلِمُ müslüman oldu		عَمَّا (عنْ + ما) şeyden, şeyler hakkında	
بَعَثَ – gönderdi	اَلْعُطْلَةُ الصَّيْفِيَّةُ yaz tatili	اَلْجَامِعَةُ üniversite	
ذَكَرَ – zikretti, andı	سِبَاقُ الْجَرْيِ koşu yarışması	مُدَرِّبٌ antrenör	

اَلْفُرْصَةُ	fırsat	ذَهَابٌ	gitme, gidiş	فَرِحَ -	sevindi
جَمِيعاً	hepsi, toptan	اَلْبَطَلُ	kahraman	تَكَلَّمَ يَتَكَلَّمُ	konuştu
اَلْجارَةُ	komşu (kadın)	مَنَحَ يَمْنَحُ	bağışladı	فازَ يَفُوزُ	kazandı
تَعَلَّمَ يَتَعَلَّمُ تَعَلُّماً	öğrendi			عَلَّمَ يُعَلِّمُ تَعْلِيماً	öğretti

2. Aşağıdaki cümleleri Türkçe'ye çeviriniz.

1- هَذَا التِّلْمِيذُ نَشِيطٌ – هُوَ أَكْثَرُ التَّلاَمِيذِ نَشَاطاً - هَذِهِ السَّيَّارَةُ سَرِيعَةٌ - هِيَ أَكْثَرُ السَّيَّارَاتِ سُرْعَةً.

2- أَيُّهُمَا أَسْرَعُ : اَلْقِطَارُ أَمِ الطَّائِرَةُ ؟ اَلطَّائِرَةُ أَسْرَعُ مِنَ الْقِطَارِ.

3- أَيُّهُمَا أَفْضَلُ : اَلدِّرَاسَةُ أَمِ الْعَمَلُ ؟ اَلدِّرَاسَةُ أَفْضَلُ مِنَ الْعَمَلِ.

4- أَيُّهُمَا أَجْمَلُ : حَدِيقَتُكُمْ أَمْ حَدِيقَةُ صَدِيقِكُمْ ؟ حَدِيقَةُ صَدِيقِنَا أَجْمَلُ مِنْ حَدِيقَتِنَا .

5- هُوَ أَنْظَفُ وَلَدٍ فِي الصَّفِّ – هُوَ أَكْبَرُ وَلَدٍ فِي الْعَائِلَةِ .

6- هُوَ أَصْغَرُ وَلَدٍ فِي الْبَيْتِ - أَنَا أَكْبَرُ وَلَدٍ فِي الْعَائِلَةِ .

7- أَحْمَدُ أَكْثَرُ التَّلاَمِيذِ نَشَاطاً - هَذَا الشَّارِعُ أَكْثَرُ الشَّوَارِعِ ازْدِحَاماً.

8- مَنْ أَطْوَلُ تِلْمِيذٍ فِي فَصْلِنَا ؟ خَالِدٌ أَطْوَلُ تِلْمِيذٍ فِي فَصْلِنَا . أَيُّهُمَا أَطْوَلُ: مُحَمَّدٌ أَوْ خَالِدٌ ؟ خَالِدٌ.

9- هَذِهِ أَعْظَمُ هَدِيَّةٍ تُحْضِرُهَا لِي – أَحْمَدُ أَنْشَطُ تِلْمِيذٍ فِي الصَّفِّ .

10- هَذَا الْمَسْجِدُ وَاسِعٌ أَمَّا ذَلِكَ فَأَوْسَعُ مِنْهُ – هَذَا الْعَامِلُ مُخْلِصٌ وَلَكِنَّ زَمِيلَهُ أَخْلَصُ مِنْهُ.

11- إِبْرَاهِيمُ فَاهِمٌ أَمَّا أُخْتُهُ فَأَفْهَمُ مِنْهُ – هَذَا السُّؤَالُ صَعْبٌ – أَمَّا ذَلِكَ فَأَصْعَبُ مِنْهُ.

12- مَا أَجْمَلُ صُورَةٍ شَاهَدْتَهَا ؟ اَلْقَمِيصُ أَقْدَمُ مِنَ الْحِذَاءِ.

13- هَذَا الْحَاكِمُ عَادِلٌ فِي مُعَامَلَةِ النَّاسِ – مَا رَأَيْتُ أَحَداً أَعْدَلَ فِي مُعَامَلَةِ النَّاسِ مِنْ هَذَا الْحَاكِمِ.

14- هَذَا الْأَبُ رَحِيمٌ فِي تَرْبِيَةِ الْأَبْنَاءِ – مَا رَأَيْتُ أَحَداً أَرْحَمَ فِي تَرْبِيَةِ الْأَبْنَاءِ مِنْ هَذَا الْأَبِ.

15- فَازَ عَبْدُ اللّٰهِ فِي السِّبَاحَةِ . لَقَدْ سَبَحَ أَسْرَعَ مِنَ الْجَمِيعِ . هَؤُلاَءِ اللاَّعِبُونَ مُمْتَازُونَ فِي السِّبَاحَةِ – نَعَمْ ، وَلَكِنَّ عَبْدَ اللّٰهِ سَبَحَ أَسْرَعَ مِنَ الْجَمِيعِ .

3. Aşağıdaki Arapça cümleleri tercüme edip harekeleyiniz.

هل حفظت درسك مساء؟ - لا لم أحفظ درسي ولكن أنا أعلم الدرس منك جيّداً - هل عمك أغنى من أبيك؟ لا, ما كان عمّي أغنى منه ولكنّه أكبر منه

4. Yukarıdaki kelimeler ve konudan yararlanarak ism-i tafdîlle alakalı yedi cümle kurunuz.

5. Yukarıda verilen ayetleri defterinize yazıp masdar, ism-i alet ve ism-i tafdîl ile ilgili kelimelerin altını çiziniz. Meallerine bakarak Arapça'larını yazıncaya kadar çalışınız.

SIFAT-I MÜŞEBBEHE

Renk, güzellik, çirkinlik, kusur, sakatlık gibi görünürdeki sıfatlarla bazı iç duygularını ifade eden sıfatlara sıfat-ı müşebbehe denir. Sülâsî lâzım fiilden türetilen ve sahibinde devamlı kalıcı olan sıfatları veya varlığı gösterir. Bir nevi ism-i fâile benzer. Ancak ism-i fâilin bildirdiği sıfat kalıcı değil geçicidir. (جَالِسٌ) oturan, (نَائِمٌ) uyuyan kelimelerinde belirtilen vasıflar devamlılık göstermez. Halbuki (خَالِدٌ كَرِيمٌ) dendiğinde Halit'teki cömertlik vasfının devamlı olduğu anlaşılır. Böylece şimdiye kadar gördüğümüz sıfat ve isimlerin özellikleri daha iyi anlaşılmaktadır.

Sıfat-ı müşebbehe'nin bir çok vezni vardır. Bunlardan en çok kullanılanları şunlardır:

1- Sakatlık, renk ve kusur gibi nitelikleri anlatan sıfat-ı müşebbehe müzekkerlerde أَفْعَلُ müenneslerde فَعْلَاءُ vezninde gelir[1]. Örnekler:

Müennes	Müzekker	
بَيْضَاءُ	أَبْيَضُ	beyaz
زَرْقَاءُ	أَزْرَقُ	mavi
حَمْرَاءُ	أَحْمَرُ	kırmızı
سَوْدَاءُ	أَسْوَدُ	siyah
خَضْرَاءُ	أَخْضَرُ	yeşil
صَفْرَاءُ	أَصْفَرُ	sarı
سَمْرَاءُ	أَسْمَرُ	esmer
عَرْجَاءُ	أَعْرَجُ	topal
عَوْرَاءُ	أَعْوَرُ	şaşı
بَكْمَاءُ	أَبْكَمُ	dilsiz
صَمَّاءُ	أَصَمُّ	sağır
عَمْيَاءُ	أَعْمَى	kör
بَلْهَاءُ	أَبْلَهُ	aptal
حَدْبَاءُ	أَحْدَبُ	kambur

[1] Bu veznin gayr-i münsarif olduğunu unutmayınız.

Not: (أَفْعَلُ ث فَعْلاَءُ) vezninde gelen sıfat-ı müşebbeheler gayr-i munsariftir. Harf-i tarif almadıklarında nekre kabul edilirler. Cümle halindeki örnekleri şöyledir:

وَرَقُ الشَّجَرَةِ أَخْضَرُ. Ağacın yaprağı yeşildir.

هَذَا صُنْدُوقٌ أَبْيَضُ. Bu beyaz bir sandıktır (kutudur).

هَذِهِ وَرَقَةٌ بَيْضَاءُ. Bu beyaz bir sayfadır.

هَلْ حَقِيبَتُكَ سَوْدَاءُ. Çantan siyah mıdır?

نَعَمْ ، حَقِيبَتِي سَوْدَاءُ. Evet, çantam siyahtır.

قَلَمُ التِّلْمِيذِ أَحْمَرُ. Öğrencinin kalemi kırmızıdır.

صَبَغَ الرَّجُلُ الثَّوْبَ بِاللَّوْنِ الْأَحْمَرِ. Adam elbiseyi kırmızı renkle boyadı.

لِمَنْ هَذِهِ السَّيَّارَةُ الْحَمْرَاءُ ؟ Bu kırmızı araba kimindir?

أَنْتَ تَحْمِلُ دَفْتَراً أَبْيَضَ. Sen beyaz bir defter taşıyorsun.

يَحْمِلُ مُحَمَّدٌ حَقِيبَةً خَضْرَاءَ Muhammed yeşil bir çanta taşıyor.

..إِنَّهُ يَقُولُ إِنَّهَا بَقَرَةٌ صَفْرَاءُ ..

..O, onun sarı renkli bir inek olduğunu söylüyor.. (Bakara, 69)

وَمَن كَانَ فِي هَذِهِ أَعْمَى فَهُوَ فِي الْآخِرَةِ أَعْمَى وَأَضَلُّ سَبِيلاً.

Bu dünyada (iman bakımından) kör olan kimse ahirette de kördür, üstelik iyice yolunu şaşırmıştır (İsrâ, 72).

*Yukardaki sıfat-ı müşebbehelerde daha manasını ifade etmek için müzekker ve müenneslerde ortak olmak üzere mansûb ismin önüne أَشَدُّ (daha şiddetli, daha çok) ve أَقَلُّ (daha az) gibi ism-i tafdîller getirilir:

أَشَدُّ بَيَاضاً daha beyaz أَقَلُّ بَيَاضاً daha az beyaz

شَعْرُ أُمِّي أَشَدُّ بَيَاضاً مِنْ شَعْرِ خَالَتِكَ.

Annemin saçı teyzenin saçından daha beyazdır.

*(أَفْعَلُ) kalıbının çoğulu olan فُعْلٌ vezni ise gayr-i munsarif değildir ve bütün çoğullar (insanlar ve diğer şeyler) için ortak kullanılır:

خُضْرٌ yeşiller بُكْمٌ dilsizler

صُفْرٌ sarılar صُمٌّ sağırlar

2- İç duyguları ifade eden sıfat-ı müşebbeheler müzekkerlerde فَعْلَانُ müenneslerde فَعْلَى vezninde gelir.

كَسْلَانُ	tembel	شَبْعَانُ	tok	ظَمْآنُ	susuz
مَلْآنُ	dolu	عَطْشَانُ	susamış	جَوْعَانُ	aç

هَذَا الطِّفْلُ جَوْعَانُ. Bu çocuk açtır.

هَذِهِ الطِّفْلَةُ شَبْعَى. Bu kız çocuğu toktur.

3-Diğer nitelikleri ifade eden ve gayr-i münsarif olmayan semâî sıfat-ı müşebbehelerden en çok kullanılan kalıplardan birer örnekle fikir sahibi olabiliriz.

فَعِلٌ ←	فَرِحٌ	sevinçli	فَعِلَةٌ ←	فَرِحَةٌ	sevinçli
فُعْلٌ ←	حُرٌّ	özgür	فَعْلٌ ←	صَعْبٌ	zor
فَعَلٌ ←	حَسَنٌ	güzel, iyi	فَعَالٌ ←	جَبَانٌ	korkak
فُعَالٌ ←	شُجَاعٌ	cesur	فِعْلٌ ←	مِلْحٌ	tuzlu
فَاعِلٌ ←	طَاهِرٌ	temiz	فَيْعِلٌ ←	مَيِّتٌ	ölü
فَعِيلٌ ←	رَحِيمٌ	acıyan	فَعُولٌ ←	صَبُورٌ	sabırlı

هَذَا الْجُنْدِيُّ شُجَاعٌ. Bu asker cesurdur.

هَذَا الْفَتَى كَرِيمٌ. Bu genç cömerttir.

*Sülasî fiillerin dışındaki fiillerin sıfat-ı müşebbeheleri kendi ism-i fâilleridir[1]:

مُعْتَدِلٌ ←	اِعْتَدَلَ	مُظْلِمٌ ←	أَظْلَمَ
mu'tedil, orta	mutedil oldu	karanlık	karanlık oldu

Genel Cümle Örnekleri:

1- شَاهَدَ يُوسُفُ فِي الطَّرِيقِ الْأَشْجَارَ الْخَضْرَاءَ - لَا فَرْقَ بَيْنَ أَبْيَضَ وَ أَسْوَدَ.

2- دَخَلْتُ الْبُسْتَانَ الْجَمِيلَ مَنْظَراً - دَخَلْتُ بُسْتَاناً جَمِيلاً مَنْظَرُهُ - دَخَلْتُ الْبُسْتَانَ جَمِيلَ الْمَنْظَرِ.

3- اَلْكَافِرُ كَثِيرٌ غَدْرُهُ وَ ظُلْمُهُ - اَلْبَحْرُ طَهُورٌ مَاؤُهُ وَ زَكِيَّةٌ مَيْتَتُهُ.

[1] Mezîd filler bölümünde örnekleri işlenecektir.

4- كَانَ عُمَرُ الْفَارُوقُ فَصِيحَ الْكَلَامِ. كانَ حافِظاً لِلْقُرْآنِ وَ عامِلاً بِهِ.

5- هَلْ نَظَّارَتُكَ بَيْضَاءُ ؟ لاَ ، نَظَّارَتِي صَفْرَاءُ.

Tercüme:

1- Yusuf yolda yeşil ağaçlar gördü. Siyah ve beyaz arasında fark yoktur.

2- Manzara bakımından güzel bostana girdim. Manzarası güzel bir bostana girdim. (Aynı mana)

3- Kâfirin hainliği ve zulmü çoktur. Denizin suyu temiz, ölüsü (de) temizdir.

4- Ömeru'l-Fârûk'un konuşması fasih(açık ve net) idi. Kur'ân'ı ezberleyen ve onunla amel edendi.

5- Gözlüğün beyaz mıdır? Hayır, gözlüğüm sarıdır.

📖📖📖📖📖📖📖📖📖📖📖

İSM-İ MENSÛB

Bir yer, bir varlık veya bir işle ilgiyi ona aidiyeti, nisbeti bildiren isimdir. İsm-i mensûb yapmak için o ismin son harfini esre yapar, yanına şeddeli bir يّ ilave ederiz[1].

شَامُ	Şam →	شَامِيٌّ	Şam'lı
حَلَبُ	Haleb →	حَلَبِيٌّ	Halep'li
إِزْمِيرُ	İzmir →	إِزْمِيرِيٌّ	İzmir'li

Müennesi için tâ-i merbûta (ة) getiririz:

هُوَ شَامِيٌّ ث هِيَ شَامِيَّةٌ O Şam'lıdır.

İsm-i mensûb şu hususlardan birine aidiyeti belirtmek için kullanılır:

a) Cinsiyet;

تُرْكِيٌّ	Türk	فَرَنْسِيٌّ	Fransız	عَرَبِيٌّ	Arab

b) Memleket;

إِزْمِيرِيٌّ	İzmir'li	بَغْدَادِيٌّ	Bağdad'lı	قَاهِرِيٌّ	Kahire'li

c) Din;

مَسِيحِيٌّ Hristiyanlığa ait, Hristiyanlığa mensûb

إِسْلَامِيٌّ İslâm'a ait , İslâm ile ilgili

---

[1] Bu şeddeli yâ'ya nisbet yâ'sı, (يّ)'nın bitişik olduğu isme, mensûbu ileyh, bundan önceki isme de mensûb isim denir.

d) Kabile, bir sınıf ya da topluluk;

قُرَشِيٌّ Kureyş kabilesine mensûb (Kureyş kabilesinden)

هَاشِمِيٌّ Haşîmi (kabilesine mensûb)

صَحَابِيٌّ sahabeye mensûb, sahabi

e) Meslek;

تِجَارِيٌّ ticârete ait, ticâretle ilgili زِرَاعِيٌّ ziraate ait, ziraatle ilgili

f) Sanat;

فِضِّيٌّ gümüşçü ذَهَبِيٌّ altıncı سُكَّرِيٌّ şekerci

g) Durum ve keyfiyet, herhangi bir sıfat;

تَجْرِيبِيٌّ tecrübeye ait

İsm-i Mensûbla İlgili Diğer Özellikler:

*İsmin sonunda ة varsa mensûbunu yaparken atarız:

مَكَّةُ Mekke مَكِّيٌّ Mekke'li

اَلْبَصْرَةُ Basra اَلْبَصْرِيٌّ Basra'lı

جِدَّةُ Cidde جِدِّيٌّ Cidde'li

*İsmin ortasında ي varsa atarız:

مَدِينَةٌ Medine مَدَنِيٌّ Medine'li

*Sonunda elif-i memdûde olanın hemzesinin yerine vâv getiririz:

سَمَاءٌ gök سَمَاوِيٌّ göğe ait, gökle ilgili

بَيْضَاءُ beyaz بَيْضَاوِيٌّ beyazla ilgili

*Sonunda elif-i maksûre (ا..ى–) bulunanın elifini vâv'a çevirirz:

دُنْيَا (dünya) دُنْيَوِيٌّ dünyevî اَلْمَعْنَى – مَعْنًى (mana) مَعْنَوِيٌّ manevi

*(قَرْيَةٌ) (köy) ve (عُرْوَةٌ)(kulp) gibi kelimelerin ism-i mensûbunu yaparken yâ'lı olanı vâv'a çevirir, vâv'lı olanı aynen bırakırız. Ancak ikinci harflerini fethalarız[1].

عُرْوَةٌ عُرَوِيٌّ kulba ait قَرْيَةٌ قَرَوِيٌّ köye ait (köylü)

[1] Kaynaklar için bkz. Çörtü, Meral, *Sarf*, s. 481; Sarmış, İbrâhim, *Arapça Dilbilgisi*, s.291; Yaşar, Ahmet, *Arapça'nın Temel Kuralları*, s.79; Maksudoğlu, Mehmet, *Arapça Dilbilgisi*, s.191; Uralgiray, Yusuf, *İlk ve İleri Dilbilgisi*, s. 1046.

Cümle Örnekleri:

خَالِدٌ طَالِبٌ بَاكِسْتَانِيٌّ. Hâlit Pâkistan'lı bir öğrencidir.

فَاطِمَةُ مُعَلِّمَةٌ سُورِيَّةٌ. Fâtıma Sûriye'li bir öğretmendir.

حَضَرَ عُمَرُ إِلَى بَلَدٍ إِسْلَامِيٍّ. Ömer İslâmi bir ülkeye geldi.

اَلْمَوْلَوِيَّةُ وَ الْبَكْتَاشِيَّةُ طَرِيقَتَانِ. Mevlevîlik ve Bektaşîlik iki tarikattır.

مَكَّةُ فِي الْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ. Mekke Suudi Arabistan Krallığı'ndadır.

يَوْمُ الْجُمُعَةِ أَوَّلُ الْعَامِ الْهِجْرِيِّ. Cuma günü hicrî yılın başıdır.

İSM-İ TASGİR (KÜÇÜLTME İSMİ)

Küçüklüğü, azlığı göstermek, sevgi ifade etmek veya horlamak için kullanılan isimdir.

a) Üç harfli isimler için فُعَيْلٌ kalıbında gelir:

قَلَمٌ	kalem →	قُلَيْمٌ	kalemcik, küçük kalem
جَبَلٌ	dağ →	جُبَيْلٌ	dağcık, küçük dağ
عَبْدٌ	kul →	عُبَيْدٌ	kulcağız, kulcuk
نَصْرٌ	yardım etmek →	نُصَيْرٌ	azıcık yardım etmek
حَسَنٌ	Hasan →	حُسَيْنٌ	Hasan'cık

b) Dört harfli isimler için فُعَيْعِلٌ kalıbında gelir:

دَفْتَرٌ	defter →	دُفَيْتِرٌ	küçük defter, deftercik
مَنْزِلٌ	ev →	مُنَيْزِلٌ	küçük ev, evcik
بُلْبُلٌ	bülbül →	بُلَيْبِلٌ	küçük bülbül, bülbülcük
مَسْجِدٌ	mescid →	مُسَيْجِدٌ	mescidcik, küçük mescid

c) Beş harfli ve daha fazla isimler için; فُعَيْعِيلٌ kalıbında gelir. Harf-i illetli olan kelimelerin illet harfleri yâ (ي)'ya çevrilir.

مِفْتَاحٌ	anahtar →	مُفَيْتِيحٌ	küçük anahtar, anahtarcık
عُصْفُورٌ	serçe →	عُصَيْفِيرٌ	küçük serçe, serçecik
قَنْدِيلٌ	kandil →	قُنَيْدِيلٌ	küçük kandil, kandilcik

İsm-i Tasgirle İlgili Ayrıntılar:
Temel bilgiden sonra aşağıdakilerin de bilinmesi faydalı olur.
*Dörtten çok harfli isimlerin dörtten sonraki harfi düşer.

عَنْدَلِيبٌ	bülbül →	عُنَيْدِلٌ	küçük bülbül, bülbülcük
سَفَرْجَلٌ	ayva →	سُفَيْرِجٌ	küçük ayva, ayvacık

* İsm-i tasgiri yapılacak kelimenin sonunda bulunan müenneslik alâmeti (ي ا ة), veya özel isim ve sıfatlardaki (آنِ) ekleri aynen kalır:

قَلْعَةٌ	kale →	قُلَيْعَةٌ	küçük kale, kalecik
هِرَّةٌ	kedi →	هُرَيْرَةٌ	kedicik
بُشْرَى	müjde →	بُشَيْرَى	müjdecik
حَمْرَاءُ	kırmızı →	حُمَيْرَاءُ	kırmızıcık
سَمْرَاءُ	esmer, Semra →	سُمَيْرَاءُ	esmercik, Semracık, küçük Semra
سَلْمَانُ	Selman →	سُلَيْمَانُ	Selman'cık
عُثْمَانُ	Osman →	عُثَيْمَانُ	Osman'cık
سَكْرَانُ	sarhoş →	سُكَيْرَانُ	biraz sarhoş
كَسْلَانُ	tembel →	كُسَيْلَانُ	biraz tenbel

*Semâî müennes kelimelerin tasgiri yapılınca müenneslik alâmeti olan kapalı ta (ة) ortaya çıkar:

شَمْسٌ	güneş →	شُمَيْسَةٌ	Güneşcik
أَرْضٌ	yer →	أُرَيْضَةٌ	yercik
عَيْنٌ	göz →	عُيَيْنَةٌ	gözcük

*(فَاعِلٌ) ve (فَاعِلَةٌ) veznindeki elifler vâv'a çevrilir:

عَالِمٌ	âlim →	عُوَيْلِمٌ	âlimcik, küçük âlim
جَارِيَةٌ	câriye →	جُوَيْرِيَةٌ	küçük câriyecik, kızcağız,

* Orta harfi illetli isme örnek;

بَابٌ	kapı →	بُوَيْبٌ	kapıcık, küçük kapı
خَالٌ	dayı →	خُوَيْلٌ	dayıcık

*Son harfi illetli isme örnek (esmâu'l-hamse'nin hazfedilmiş harfli kelimelerinde hazfedilen vâv'lar geri gelip yâ'ya çevrilir);

أَبَوٌ (أَبَوٌ) → أَبٌ babacık

أَخَوٌ (أَخَوٌ) → أَخٌ kardeşcik

Cümle Örnekleri:

سَبَحَ الْأَوْلَادُ فِي نُهَيْرٍ نَظِيفِ الْمَاءِ. Çocuklar suyu temiz nehircikde yüzdü.

اَلْوَرْدَةُ الْحُمَيْرَاءُ مُنْتَشِرَةٌ عِنْدَنَا. Kırmızı gül bizde yaygındır.

سُمَيَّةُ أَوَّلُ شَهِيدَةٍ فِي الْإِسْلَامِ. Sümeyye İslâmda ilk şehittir.

شَاهَدْتُ أَبَا الْوُلَيْدِ فِي السُّوقِ. Çocukcağızın babasını çarşıda gördüm.

قَفَلَ الْخَادِمُ الْبَابَ بِقُفَيْلٍ جَدِيدٍ. Hizmetçi kapıyı yeni bir kilitcikle kitledi.

قَفَلَ الْخَادِمُ الْبَابَ بِقُفَيْلَيْنِ جَدِيدَيْنِ. Hizmetçi kapıyı iki yeni kilitcikle kitledi.

عُبَيْدَةُ بْنُ الْجَرَّاحِ قَائِدٌ عَظِيمٌ. Ubeydetü'bnu Cerrâh büyük bir komutandır.

****

ALIŞTIRMALAR

1. Aşağıdaki kelimeleri üçer kere yazınız.

اَلْوَرْدَةُ	gül	اَلْقَرْيَةُ	köy
مَلْآنَ	dolu	مَسْرُورٌ	sevinçli
أُخْرَوِيٌّ	ahiretle ilgili, uhrevî	نَظَّارَةٌ	gözlük
اَلْخَضْرَاءُ	yeşil	اَلْوَرَقُ	yaprak
اَلْأُولَى	ilk, birinci		

2. Aşağıdaki cümleleri tercüme ediniz.

1- بَحَثَ إِبْرَاهِيمُ عَنْ حَقِيبَتِهِ الْخَضْرَاءِ خَارِجَ الْمَكْتَبَةِ .

2- نَظَّارَةُ الْمُدَرِّسِ بَيْضَاءُ – هَذَا الدَّفْتَرُ مِنَ الْوَرَقِ الْأَبْيَضِ .

3- هَلْ حَقِيبَةُ مُحَمَّدٍ حَمْرَاءُ ؟ لَا ، حَقِيبَةُ مُحَمَّدٍ سَوْدَاءُ.

4- اَلطَّالِبُ تُرْكِيٌّ وَ الْأُسْتَاذُ مِصْرِيٌّ – اَلْإِسْلَامُ دِينٌ دُنْيَوِيٌّ وَ أُخْرَوِيٌّ.

5- عَائِشَةُ تَدْرُسُ فِي غُرْفَةِ الْأُولَى – حُمَيْرَاءُ طَالِبَةٌ ذَكِيَّةٌ وَ مُجْتَهِدَةٌ .

6- قُتِلَ الْحُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ فِي الْعِرَاقِ – اَلْعُبَيْدَانِ يَسْجُدَانِ رَبَّهُمَا فِي الْمَسْجِدِ.

3. Aşağıdaki sorulara Arapça cevap veriniz.

1- هَلْ سَيَّارَتُكَ خَضْرَاءُ ؟ هَلْ سَيَّارَتُكَ حَمْرَاءُ ؟

2- هَلْ قَلَمُكَ أَحْمَرُ ؟- هَلْ قَلَمُكَ أَبْيَضُ ؟

3- هَلْ كِتَابُكَ أَبْيَضُ ؟ – هَلْ كِتَابُكَ أَسْوَدُ ؟

4. Aşağıdaki cümleleri Arapça'ya çeviriniz.

1. Başarılı kız sevinçlidir.
2. Mescid mü'minlerle doludur.
3. Mü'minin evi ve kalbi temizdir.
4. Küçük çocuk dilsizdir.
5. Köylü kadın tarlada çalışır, kocası dışarda çay içer.
6. Fransız öğretmen memleketine döndü.
7. Kur'ân-ı Kerîm semavî bir kitaptır.
8. Semavi kitapları okudun mu?
9. Bu küçük evde (evcikde) oturuyoruz.
10. Kitapcık masanın üstündedir.
11. Küçük kız gülcüğü kopardı.
12. Kulcağızın katilini dağda buldular.
13. İki talebecik bu okula yazıldı.
14. Sokakta dövülmüş bir çocukcağız bulduk.

5. İsm-i Tasgirle ilgili beş cümle kurunuz.

📖📖📖📖📖📖📖📖📖📖📖

TAACCÜB USLÛBU

Bir şeye karşı duyulan iyi veya kötü duyguyu, hayranlığı veya şaşkınlığı ifade eden cümledir. Üç harfli fiilleri (مَا أَفْعَلَهُ) ve (أَفْعِلْ بِهِ) kalıbına sokmak suretiyle yapılır. Daha ziyade fiillerin sonundaki zamir yerine isim getirilerek duygular yansıtılır. (مَا أَفْعَلَهُ) tarzı diğerine nazaran daha çok kullanılır. "...ne, ...ne kadar ..." şeklinde Türkçe'ye tercüme edilebilir. (مَا أَفْعَلَ) den sonra gelen isim mef'ûlün bih olarak mansûbtur. (أَفْعِلْ بِهِ) kalıbı şaşmayı daha kuvvetli olarak anlatır.

هَذَا شَارِعٌ طَوِيلٌ. Bu uzun bir caddedir.

مَا أَطْوَلَ هَذَا الشَّارِعَ! Bu cadde ne kadar uzun !

هَذِهِ حَدِيقَةٌ وَاسِعَةٌ. Bu geniş bir bahçedir.

مَا أَوْسَعَ هَذِهِ الْحَدِيقَةَ! Bu bahçe ne kadar geniş!

هَؤُلَاءِ مُدَرِّسُونَ طَيِّبُونَ. Bunlar iyi öğretmenlerdir.

مَا أَطْيَبَ هَؤُلَاءِ الْمُدَرِّسِينَ! Bunlar ne iyi öğretmenler!

مَا أَحْسَنَ الْعِلْمَ! İlim ne güzeldir!

قُتِلَ الْإِنسَانُ مَا أَكْفَرَهُ ! Kahrolası insan (deyim)! Ne inkarcıdır !(Abese, 17) !

أَقْبِحْ بِالْجَهْلِ! Cahil olmak ne çirkindir!

أَعْظِمْ بِهِمْ مِنْ فَاتِحِينَ! Fatihler (fetih yapanlar) ne büyüktür!

أَشْجِعْ بِأَبْطَالِ الْمُسْلِمِينَ! Müslümanların kahramanları ne (kadar) cesurdur!

*Birden fazla nesneye taaccüb yapılacaksa atıf vâvıyla bir tane (مَا) ya da bir tane (بِهِ) yeterlidir:

أَسْمِعْ بِهِ وَ أَبْصِرْ (بِهِ) ! O ne kadar çok işitir ve ne kadar çok görür!

مَا أَحْسَنَ الْإِيمَانَ وَ (مَا) أَقْبَحَ الْكُفْرَ! İman ne güzel ve küfür ne kadar çirkindir!

...لَهُ غَيْبُ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ أَبْصِرْ بِهِ وَأَسْمِعْ...

..Göklerin ve yerin gizli bilgisi O'na aittir. Onun görmesi de işitmesi de şâyanı hayrettir.. (Kehf, 26)

*Bir fiilin bizzat kendisinden taaccüb yapılması için o fiilin sülâsî (üç harfli), malûm, olumlu ve mutasarrıf (çekimi yapılabilen) tam bir fiil olması gerekir. Yâni yalnızca mâzîsi çekilen (لَيْسَ) ve nâkıs olan (كَانَ) ve benzerlerinden yapılmaz. Ayrıca sıfat vezni olan (أَحْمَرُ حَمْرَاءُ) kalıbında da olmaması gerekir. Bu şartları taşımayan bir fiil direk taacüp siygasına girmez. Taaacübü yapılması için o fiilin masdarı ya da müevvel masdarı (أَنْ + fiil) yapılıp başına da yardımcı olarak bu şartları taşıyan başka bir fiil taaccüp kalıbında getirilir:

مَا أَحْسَنَ أَنْ تُكْرِمَ الضَّيْفَ! Misafire ikram etmen ne güzeldir!

مَا أَحْسَنَ أَنْ تُسَاعِدَ أَخَاكَ! Kardeşine yardım etmen ne güzel!

مَا أَرْوَعَ أَنْ تُسَاعِدَ الْفُقَرَاءَ! Fakirlere yardım etmen ne muhteşem!

مَا أَسْوَأَ أَنْ تُهْمِلَ وَاجِبَكَ! Ödevini ihmal etmen ne kötü!

مَا أَحْسَنَ اِحْتِرَامَ الصَّغِيرِ لِلْكَبِيرِ! Küçüğün büyüğe saygısı ne güzeldir!

مَا أَقَلَّ أَنْ لَا تَزُورَنَا! Bizi ziyaret etmemen ne kadar azdır!

مَا أَكْثَرَ أَنْ يُظْلَمَ الْمُسْلِمُونَ! Müslümanlara ne kadar zulmediliyor!

*Taaccüb (şaşma) fiilleri de çekilir, ancak çekimde fiil değişmez, fiilden sonra gelen isim ya da zamir değişir:

مَا أَعْلَمَ الْأُسْتَاذَ! Hoca ne kadar âlimdir!

مَا أَجْهَلَهُمْ! Onlar ne kadar da câhil!

مَا أَعْلَمَهُ! O ne kadar âlimdir!

مَا أَجْهَلَنِي! Ne kadar da câhilim!

مَا أَعْلَمَكُمَا! İkiniz ne kadar âlimsiniz!

أَغْفِلْ بِنَا! Ne kadar da gafiliz!

أَسْمِعْ بِهِمْ وَأَبْصِرْ ... !

Onlar (başlarına gelecek olanları) ne iyi duyarlar ve ne iyi görürler... (Meryem, 38)

قُتِلَ الْإِنْسَانُ مَا أَكْفَرَهُ ۖ

Kahrolası insan, ne kadar da nankördür. (Abese, 17)

Genel Cümle Örnekleri:

1- اَلسَّيَّارَةُ سَرِيعَةٌ – مَا أَسْرَعَ سَيَّارَتِي . مَا أَطْوَلَ هَذَا الْيَوْمَ – مَا أَقْصَرَ هَذِهِ الْبِنْتَ.

2- مَا أَسْهَلَ هَذَا الدَّرْسَ – مَا أَنْشَطَ هَذِهِ الْمَرْأَةَ – مَا أَسْرَعَ هَذَا اللاَّعِبَ.

3- مَا أَبْعَدَ هَذَا الطَّرِيقَ – مَا أَجْمَلَ هَذَا الشَّهْرَ – هَذَا حِذَاءٌ قَدِيمٌ – مَا أَقْدَمَ هَذَا الْحِذَاءَ.

4- هَذَا الطَّقْسُ جَمِيلٌ – مَا أَجْمَلَ هَذَا الطَّقْسَ – مَا أَجْمَلَ الطَّقْسَ هَذِهِ الْأَيَّامَ.

5- هَذَا لاَعِبٌ سَرِيعٌ – مَا أَسْرَعَ هَذَا اللاَّعِبَ – مَا أَعْذَبَ حَدِيثَكَ مَعَ زُمَلاَئِكَ.

6- مَا أَشَدَّ حُمْرَةَ الشَّفَقِ عِنْدَ الْغُرُوبِ – أَقْبَحُ[1] بِأَنْ يُؤْذِيَ[2] الْمُسْلِمُ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ.

7-مَا أَجْمَلَ التِّلْمِيذَاتِ وَ هُنَّ بِمَلاَبِسِ الْمَدْرَسَةِ – مَا أَنْشَطَ الْعُمَّالَ وَهُمْ بِمَلاَبِسِ الْعَمَلِ.

8- مَا أَسْرَعَ اللاَّعِبَيْنِ وَ هُمَا بِمَلاَبِسِ الرِّيَاضَةِ – مَا أَجْمَلَ مَنْظَرَ الْحُجَّاجِ وَهُمْ بِمَلاَبِسِ الْإِحْرَامِ.

9- مَا أَسْعَدَ الْبَنَاتِ وَ هُنَّ بِمَلاَبِسِ الْعِيدِ – مَا أَقْبَحَ مُخَالَفَةَ أَوَامِرِ اللَّهِ وَ نَوَاهِيهِ .

10- مَا أَسْرَعَ أَنْ يَنْتَشِرَ[3] الْإِسْلاَمُ – مَا أَحْسَنَ أَنْ يَتَعَاوَنَ[4] الْمُسْلِمُونَ .

Tercüme:

1- Araba hızlıdır. Arabam ne kadar hızlı! Bugün ne kadar uzun! Bu kız ne kadar kısa!

2- Bu ders ne kadar kolay! Bu kadın ne kadar çalışkan! Bu oyuncu ne kadar hızlı.!

3- Bu yol ne kadar uzak! Bu ay ne kadar güzel! Bu eski bir ayakkabıdır. Bu ayakkabı ne kadar eski!

4- Bu hava güzeldir. Bu hava ne güzeldir! Bugünlerde hava ne güzeldir!

5- Bu hızlı bir oyuncudur. Bu oyuncu ne kadar hızlıdır! Arkadaşlarınla konuşman ne kadar tatlı!

---

[1] (قَبِيحٌ) çirkin.

[2] (آذَى يُؤْذِي) eziyet verdi.

[3] (إِنْتَشَرَ يَنْتَشِرُ) yayıldı.

[4] (تَعَاوَنَ يَتَعَاوَنُ تَعَاوُنًا) yardımlaştı

6- Batışı esnasında şafak ne kadar kırmızı (şafağın kırmızılığı ne kadar şiddetli)! Müslümanın müslüman kardeşine eziyet etmesi ne kadar çirkin.

7- Okul elbiseleriyle öğrenciler ne kadar güzel! İş elbiseleriyle işçiler ne kadar çalışkan!

8- Spor elbiseleriyle iki oyuncu ne kadar hızlı! İhram elbiseleriyle hacıların manzarası ne güzel!

9- Bayram elbiseleriyle kızlar ne kadar mutlu! Allah'ın emir ve yasaklarına muhalefet etmek ne kadar çirkin!

10- İslâm'ın yayılması ne kadar hızlı! Müslümanların yardımlaşması ne kadar güzel!

* * * * * * * * * * * *

ALIŞTIRMALAR

1- Aşağıdaki cümleleri tercüme ediniz.

1- أُخْتِي نَشِيطَةٌ – مَا أَنْشَطَ أُخْتِي !

2- اَلْوَلَدُ صَادِقٌ – مَا أَصْدَقَ الْوَلَدَ !

3- حَدِيقَتُنَا جَمِيلَةٌ – مَا أَجْمَلَ حَدِيقَتَنَا !

4- مَلْعَبُنَا وَاسِعٌ – مَا أَوْسَعَ مَلْعَبَنَا!

5- هَذِهِ سَاعَةٌ غَالِيَةٌ – مَا أَغْلَى هَذِهِ السَّاعَةَ!

6- مَدْرَسَتِي قَرِيبَةٌ – مَا أَقْرَبَ مَدْرَسَتِي!

7- صَدِيقِي مُخْلِصٌ – مَا أَخْلَصَ صَدِيقِي!

8- اَلتَّاجِرُ كَرِيمٌ – مَا أَكْرَمَ التَّاجِرَ !

9- هَذَا كِتَابٌ رَخِيصٌ – مَا أَرْخَصَ هَذَا الْكِتَابَ !

10- هَؤُلَاءِ طَالِبَاتٌ نَشِيطَاتٌ – مَا أَنْشَطَ هَؤُلَاءِ الطَّالِبَاتِ!

11- مَا أَشَدَّ الْبَرْدَ – مَا أَنْفَعَ هَذَا الْعَمَلَ !

12- مَا أَجْمَلَ أَنْ تَسْمَعَ هَذَا الْكَلَامَ – مَا أَجْمَلَ سَمَاعَكَ هَذَا الْكَلَامَ!

13- مَا أَسْعَدَ الْأُمَّ بِنَجَاحِ أَوْلَادِهَا !

2. Aşağıdaki cümleleri Arapça'ya çeviriniz.

1) Kadının sabrı ne büyüktür!
2) Müslüman kadın ne şereflidir!
3) Kış mevsimi ne soğuktur!
4) Şehrimizde ilkbahar ne güzeldir!
5)Kitap ne kadar faydalıdır!

3. Taaccüb siygasıyla ilgili beş cümle kurunuz.

AND HARFLERİ (وَ بِ تَ)

Yemin için kullanılır. Önüne geldikleri ismi esre yaparlar.

وَاوُ الْقَسَمِ

وَاللهِ! Allah'a andolsun, Allah'a yemin ederim ki !

وَالشَّمْسِ وَ ضُحَيهَا لا ص! And olsun güneşe ve ışığına (Şems, 1) !

بَاءُ الْقَسَمِ

بِالْقُرْآنِ! Kur'ân'a yemin ederim ki, Kur'ân hakkı için!

بِاللّٰهِ! Allah'a andolsun, Allah'a yemin ederim ki!

تَاءُ الْقَسَمِ

Yalnız Allah adına yemin edilirken kullanılır;

تَاللهِ! Allah'a andolsun, Allah'a yemin ederim ki!

تَاللهِ لَأَفْعَلَنَّ الْفَرَائِضَ! Allah'a yemin ederim ki farzları yapacağım!

قَالُوا تَاللّٰهِ لَقَدْ آثَرَكَ اللّٰهُ عَلَيْنَا.. Dediler ki: "Allah'a kasem olsun, Allah seni bizim üzerimize elbette tercih buyurmuştur." (Yusuf, 91)

Yeminden sonra gelen kelimeye cevâbu'l-kasem denir.

-Yeminin cevabı olumlu cümle ise başına manayı kuvvetlendirmek için أَنَّ veya لَ gelir.

وَالضُّحٰى لا ... وَلَلْآخِرَةُ خَيْرٌ لَكَ مِنَ الْأُولٰى ط!

Kuşluk vaktine and olsun... Doğrusu ahiret senin için dünyadan daha iyidir. (Duha 1-4)

-Yemine cevap olan cümle fiil cümlesiyse başına manayı kuvvetlendirmek için لَقَدْ gelir.

وَالتِّينِ وَالزَّيْتُونِ لا .... لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ ز!

Andolsun incire, zeytine... Biz insanı en güzel biçimde yarattık (Tin, 1-4).

-Yemine cevap olan cümle fiil-i muzâri ile başlarsa muzâri fiilin sonuna te'kid nûnuu eklenir.

وَاللهِ لَنَفْعَلَنَّ الْخَيْرَ! Allah'a yemin ederim ki mutlaka iyilik edeceğiz.

ARAPÇA'DA ŞAHIS İSİMLERİ

Örnek: مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللّٰهِ

1) Misâlde görüldüğü gibi Arapça'da isimler şu şekildedir:

Şahsın adı + بِنْ (bayansa بِنْت) + baba adı

Bu durumda;

a-Şahıs ismi mu'rab ise sonundan tenvin kaldırılır (مُحَمَّدُ gibi),

b-ابْن kelimesinin elifi düşürülür (بْن)

c-(بْن) kelimesinin son harfi de şahıs adının harekesini alır. Baba adı muzâfun ileyh olarak mecrûr durumda olur:

عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ (Ebû Tâlib oğlu Ali)

Not: Görüldüğü gibi unutulmaması gereken nokta; (بْنُ) kelimesinin son harekesidir.

Kısaca; (بْنُ) kelimesi kendinden öncekine sıfat, kendinden sonrakine muzâf olur.

*Bazan baba adları 4. ve 5. kuşak babaya kadar gider:

جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ حَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ Ca'fer b. Muhammed b. Ali b. Hasan b. Ali (yani, Ali oğlu Hasan oğlu Ali oğlu Muhammed oğlu Cafer)

*Kadınlar için baba adları بِنْت veya ابْنَة ile verilir:

فَاطِمَةُ بِنْتُ (ابْنَةُ) مُحَمَّدٍ (Muhammed kızı Fatıma)

2) İsim ve baba adına künye de ilave edilebilir. Künye genellikle erkek için (أَبُـــو), kadın için (أُمُّ) kelimesini takiben şahsın en büyük oğlunun adıyla birlikte yapılır:

أَبُو مُحَمَّدٍ Ebû Muhammed (Muhammed'in babası)

أُمُّ مُحَمَّدٍ Ümmü Muhammed (Muhammed'in annesi)

Künyeler genellikle şahsın adından evvel konur:

أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ Ebu'l-Hasan Ali b. Tâlib

(Ebû Tâlib oğlu, (ve) Hasan'ın babası Ali)

3) Bir isim, baba adı ve künye ifadesine, bir lakab da ilave edilebilir. Lakab bazen bir mesleği de gösterir.

أَبُو بَكْرٍ الصِّدِّيقُ Ebû Bekir-Sıddîk (doğru sözlü)

أَبُو الْمُغِيثِ الْحُسَيْنُ بْنُ مَنْصُورٍ الْحَلَّاجُ

Ebu'l-Mugîs- el-Hüseyn b. Mansûr- el-Hallâc (pamuk işleyen)

Lakablar bazen "Ebû" ile yapılan isimler olabilir:

أَبُو هُرَيْرَةَ Ebû Hüreyre (Küçük kedi babası)

أَبُو الْفَرَجِ Ebu'l-Ferec (Neş'e babası)

*İsmin son kısmı "-يّ" ekiyle bir kimsenin kavmini veya doğum yerini belirtir.

أَبُو بَكْرٍ الزُّبَيْرُ بْنُ بَكَّارٍ الْقُرَشِيُّ

Ebû Bekr - ez-Zübeyr b. Bekkâr - el-Kuraşî (Kureyş kabilesinden)

أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ جَرِيرِ بْنِ يَزِيدٍ الطَّبَرِيُّ

Ebû Ca'fer - Muhammed b. Cerîr b. Yezîd - et-Taberî (Taberistanlı)

Örneklerde görüldüğü gibi, bu şekilde yapılan nisbet, ya şahsın ismine bağlanarak yapılır ve ismin harekesini alır veya şahsın babasının veya dedesinin ismine bağlanır ve tamlanan (muzâf ileyh) harekesi alır.

*Bir şahıs yukarıda bahsedilen isimlerinin birisi veya birkaçıyla tanınabilir.

أَبُو الْفَرَجِ مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي يَعْقُوبَ بْنِ اسْحَاقَ النَّدِيمِ الْوَرَّاقُ الْبَغْدَادِيُّ

Ebu'l-Ferec - Muhammed b. Ebî Ya'kûb b. İshâk en-Nedîm - el-Varrâk (Kağıtçı) - el-Bağdâdî

Şahsın Adı: Muhammed, Baba Adı: Ebû Ya'kûb, Dede Adı: İshâk, Lakab: Ebu'l-Ferec[1].

إِذْ قَالَتِ الْمَلآئِكَةُ يَا مَرْيَمُ إِنَّ اللّهَ يُبَشِّرُكِ بِكَلِمَةٍ مِنْهُ ق اسْمُهُ الْمَسِيحُ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ وَجِيهاً فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمِنَ الْمُقَرَّبِينَ لا

Melekler demişti ki: «Ey Meryem! Doğrusu Allah seni, Kendinden bir kelimeyle müjdeliyor. Dünyada da ahirette de itibarlı ve (Allah'a) yakın kılınanlardan olarak onun ismi Meryem oğlu İsa Mesih'tir ».(Âli İmran, 45)

[1] Bkz. Eryılmaz. Mesut ve Ark., *Kur'ân Arapçası*, II, 58-60.

FİİL-İ VÜCUBİ
(GEREKLİLİK FİİLİ)

Türkçe'deki yaz-malı fiilindeki ..meli, ..malı takısı yerine Arapça'da kendine ait harf-i ceriyle birlikte aşağıdaki fiillerden biri getirilir.

يَجِبُ عَلَى ... يَنْبَغِي لَـ...

...meli, ..malı, gerekir uygun olur, yakışır

يَجِبُ عَلَيْهِ أَنْ يَكْتُبَ yazması gerekir (yazmalı)

يَنْبَغِي لَهُ أَنْ يَكْتُبَ yazması uygun olur (yazmalı)

Bunlardan en fazla kullanılanı (يَجِبُ عَلَى) fiilidir.

Fiile takılan يَجِبُ عَلَى ve ...يَنْبَغِي لَـ fiilleri daima müfred gâib halinde kalırlar. Şahıslara göre çekimi harf-i cerden sonra gelen zamirlerle ayarlanır. Asıl fiilden önce أَنْ getirilir.

Çekim Tabloları

Cemi	Tesniye	Müfred	
يَجِبُ عَلَيْهِمْ أَنْ يَكْتُبُوا	يَجِبُ عَلَيْهِمَا أَنْ يَكْتُبَا	يَجِبُ عَلَيْهِ أَنْ يَكْتُبَ	Gâib
(Onlar) yazmalı (yazmaları gerekir)	(O İkisi) yazmalı (yazmaları gerekir)	(O) yazmalı (yazması gerekir)	
يَجِبُ عَلَيْهِنَّ أَنْ يَكْتُبْنَ	يَجِبُ عَلَيْهِمَا أَنْ تَكْتُبَا	يَجِبُ عَلَيْهَا أَنْ تَكْتُبَ	Gâibe
يَجِبُ عَلَيْكُمْ أَنْ تَكْتُبُوا	يَجِبُ عَلَيْكُمَا أَنْ تَكْتُبَا	يَجِبُ عَلَيْكَ أَنْ تَكْتُبَ	Muhatap
(Siz)yazmalısınız (yazmanız gerekir)	(İkiniz) yazmalısınız (yazmanız gerekir)	(Sen)yazmalısın (yazman gerekir)	
يَجِبُ عَلَيْكُنَّ أَنْ تَكْتُبْنَ	يَجِبُ عَلَيْكُمَا أَنْ تَكْتُبَا	يَجِبُ عَلَيْكِ أَنْ تَكْتُبِي	Muhâtaba
يَجِبُ عَلَيْنَا أَنْ نَكْتُبَ	يَجِبُ عَلَيْنَا أَنْ نَكْتُبَ	يَجِبُ عَلَيَّ أَنْ أَكْتُبَ	Mütekellim
(Biz)yazmalıyız (yazmamız gerekir)	(İkimiz) yazmalıyız (yazmamız gerekir)	(Ben) yazmalıyım (yazmam gerekir)	

Cemi	Tesniye	Müfred	
يَنْبَغِي لَهُمْ أَن يَكْتُبُوا	يَنْبَغِي لَهُمَا أَنْ يَكْتُبَا	يَنْبَغِي لَهُ أَنْ يَكْتُبَ	Gâib
(Onların) yazması uygun olur	(O ikisinin) yazması uygun olur	(Onun)yazması uygun olur (yazmalı)	
يَنْبَغِي لَهُنَّ أَنْ يَكْتُبْنَ	يَنْبَغِي لَهُمَا أَنْ تَكْتُبَا	يَنْبَغِي لَهَا أَنْ تَكْتُبَ	Gâibe

يَنْبَغِي لَكَ أَنْ تَكْتُبَ	يَنْبَغِي لَكُمَا أَنْ تَكْتُبَا	يَنْبَغِي لَكُمْ أَنْ تَكْتُبُوا	Muhatap
(Senin) yazman uygun olur	(İkinizin) yazması uygun olur	(Sizlerin) yazmanız uygun olur	
يَنْبَغِي لَكِ أَنْ تَكْتُبِي	يَنْبَغِي لَكُمَا أَنْ تَكْتُبَا	يَنْبَغِي لَكُنَّ أَنْ تَكْتُبْنَ	Muhâtaba
يَنْبَغِي لِي أَنْ أَكْتُبَ	يَنْبَغِي لَنَا أَنْ نَكْتُبَ	يَنْبَغِي لَنَا أَنْ نَكْتُبَ	Mütekellim
(Benim) yazmam uygun olur	(İkimizin) yazması uygun olur	(Bizlerin) yazmamız uygun olur	

Olumsuz Şekli:

يَنْبَغِي لَهُ أَنْ لاَ يَكْتُبَ	يَجِبُ عَلَيْهِ أَنْ لاَ يَكْتُبَ
yazmaması uygun olur, yazmamalı	yazmaması gerekir, yazmamalı
لاَ يَنْبَغِي لَهُ أَنْ يَكْتُبَ	لا يَجِبُ عَلَيْهِ أَنْ يَكْتُبَ
yazması uygun olmaz	yazması gerekmez

*Fiilin başına çekime göre değişmeyen كَانَ getirilebilir. ..idi manasını verir:

كَانَ يَجِبُ عَلَيْهِ أَنْ يَكْتُبَ yazması gerekirdi, yazmalıydı

كَانَ يَجِبُ عَلَيْهِمْ أَنْ يَكْتُبُوا yazmaları gerekirdi, yazmalıydılar

Olumsuz Şekli:

مَا كَانَ يَجِبُ عَلَيْهَا أَنْ تَكْتُبَ مَا كَانَ يَجِبُ عَلَيْهِ أَنْ يَكْتُبَ

yazması gerekmezdi, yazmamalıydı

Ayet Örnekleri:

وَمَا يَنْبَغِي لِلرَّحْمٰنِ أَنْ يَتَّخِذَ وَلَدًا ۖ .

Rahman (Allah)'a çocuk edinmek gerekmez. (Meryem, 92)

قَالُوا سُبْحَانَكَ مَا كَانَ يَنْبَغِي لَنَا أَنْ نَتَّخِذَ مِنْ دُونِكَ مِنْ أَوْلِيَاءَ ...

Onlar: "Seni tenzih ederiz. Senden başka dostlar edinmek bize uygun olmaz" dediler... (Furkân, 18)

لاَ الشَّمْسُ يَنْبَغِي لَهَا أَنْ تُدْرِكَ الْقَمَرَ وَلاَ اللَّيْلُ سَابِقُ النَّهَارِ ۚ وَكُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ.

Güneşe aya ulaşmak yaraşmaz (aya ulaşamaz). Gece (de) gündüzü geçemez. Her biri bir boşlukta yüzerler. (Yâsîn, 40)

☞ يَجِبُ fiiliini kullanırken "gerekir" diye tercüme etmek daha doğru olur.

يَجِبُ ve يَنْبَغِي fiilleri olmadan da harf-i cerle devam eden geri kalanı aynı manayı ifade eder.

عَلَيْهِ أَنْ يَكْتُبَ	yazmalı, yazması gerekir	لَهُ أَنْ يَكْتُبَ	yazmalı, yazması uygun olur
عَلَيَّ أَنْ أَكْتُبَ	yazmalıyım	لِي أَنْ أَكْتُبَ	yazmam uygun olur

Olumsuz Şekli:

عَلَيَّ أَنْ لاَ أَكْتُبَ yazmamalıyım لِي أَنْ لاَ أَكْتُبَ yazmam uygun olmaz

Cümle Örnekleri:

1- يَجِبُ أَنْ يَكُونَ الْمُسْلِمُ صَادِقاً وَ أَمِيناً دَائِماً.

2- يَجِبُ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ أَنْ يَعْرِفَ دِينَهُ جَيِّداً – يَجِبُ أَنْ تَعْلَمُوا مُنْذُ الْآنَ .

3- يَجِبُ أَنْ تَعْلَمْنَ مُنْذُ الْآنَ – يَجِبُ أَنْ يَذْهَبَا مُنْذُ الْآنَ.

4- مَاذَا يَجِبُ عَلَيْكَ أَنْ تَفْعَلَ الْآنَ لِيَكُونَ مُسْتَقْبَلُكَ عَظِيماً ؟

5- يَجِبُ عَلَيَّ أَنْ أَدْرُسَ وَ أَنْجَحَ دَائِماً.

6- مَتَى يَجِبُ الْغُسْلُ ؟ - يَجِبُ أَنْ يَحْتَرِمَ الصَّغِيرُ الْكَبِيرَ .

7- يَجِبُ عَلَى الْأَوْلَادِ طَاعَةُ[1] الْوَالِدَيْنِ.

8- أُمِّي مَرِيضَةٌ وَ يَجِبُ اَنْ أُسَاعِدَهَا – يَجِبُ أَنْ أُقَابِلَهَا.

9- يَجِبُ أَنْ أَسْأَلَهُمْ – يَجِبُ أَنْ أَسْتَقْبِلَهُمْ[2] .

Tercüme:

1- Müslümanın daima sadık ve güvenilir olması gerekir.

2- Her müslümanın dinini iyi bilmesi gerekir. Şu andan itibaren bilmeniz gerekir.

3- Şu andan itibaren bilmeniz gerekir (müe.). Şu andan itibaren ikisinin gitmeleri gerekir.

4- Geleceğinin büyük olması için şimdi ne yapman gerekir?

5- Daima okumam ve başarmam gerekir.

6- Gusul ne zaman vacib olur (gerekir)? Küçüğün büyüğe hürmet etmesi gerekir.

7- Çocukların ana-babaya itaat etmesi gerekir.

8- Annem hastadır ve ona yardım etmem gerekir. Onunla buluşmam gerek.

9- Onlara sormam gerek. Onları karşılamam gerekir.

****

ALIŞTIRMALAR

1. Seçeceğiniz üç fiili konuda geçen gereklilik fiillerinin siygalarıyla çekiniz.

2. Aşağıdaki cümleleri tercüme ediniz.

---

[1] (طَاعَةٌ) itaat etmek. Burada görüldüğü gibi (أَنْ) + fiil yerine masdar da aynı vazifeyi görür.

[2] (إِسْتَقْبَلَ يَسْتَقْبِلُ) karşıladı

أَخُوكَ يَجِبُ عَلَيْهِ أَنْ يَخْرُجَ مِنْ الْمَدْرَسَةِ. - يَنْبَغِي لَهُ أَنْ يَقْتُلَ الذِّئْبَ فِي الْغَابَةِ. - أَبُوكَ يَنْبَغِي لَهُ أَنْ يَكْتُبَ إلى أُمِّكَ. - ينبغي له أن لا يضرب الطلاب. - يجب أن تقطف الزهرة من الحديقة كل مساءٍ.

3. Aşağıdaki cümleleri Arapça'ya çeviriniz.
   1. Baban için kapıyı açman gerekirdi.
   2. Okula gitmen uygun olur.
   3. Yemeğini yemen gerekirdi.
   4. Dün gece[1] pencereyi açmaman gerekirdi.
   5. Çocuğunu teyzesinin yanında dövmen gerekmezdi.

📖📖📖📖📖📖📖📖📖📖📖

YETERLİLİK FİİLİ

إِسْتَطَاعَ يَسْتَطِيعُ ...e bildi, ...a bildi -...e bilir, ...a bilir

قَدَرَ يَقْدِرُ ...e bildi, ...a bildi - ...e bilir, ...a bilir (gücü yeter)

Bunlardan en çok kullanılanı (إِسْتَطَاعَ) fiilidir.

إِسْتَطَاعَ أَنْ يَكْتُبَ yazabildi يَسْتَطِيعُ أَنْ يَكْتُبَ yazabilir

Arapça'da **mâzî yeterlilik** yapılacağı zaman إِسْتَطَاعَ fiilinin mâzî çekimiyle birlikte أَنْ يَكْتُبَ fiilinin çekimi ilave edilir ya da aynı vazifeyi gören masdar kullanılır.

Mâzî Yeterlilik Çekim Tablosu

Cemi	Tesniye	Müfred	
إِسْتَطَاعُوا أَنْ يَكْتُبُوا	إِسْتَطَاعَا أَنْ يَكْتُبَا	إِسْتَطَاعَ أَنْ يَكْتُبَ	Gâib
(Onlar) yazabildiler	(İkisi) yazabildi	(O) yazabildi	
إِسْتَطَعْنَ أَنْ يَكْتُبْنَ	إِسْتَطَاعَتَا أَنْ تَكْتُبَا	إِسْتَطَاعَتْ أَنْ تَكْتُبَ	Gâibe
إِسْتَطَعْتُمْ أَنْ تَكْتُبُوا	إِسْتَطَعْتُمَا أَنْ تَكْتُبَا	إِسْتَطَعْتَ أَنْ تَكْتُبَ	Muhatap
(Sizler) yazabildiniz	(İkiniz) yazabildiniz	(Sen) yazabildin	
إِسْتَطَعْتُنَّ أَنْ تَكْتُبْنَ	إِسْتَطَعْتُمَا أَنْ تَكْتُبَا	إِسْتَطَعْتِ أَنْ تَكْتُبِي	Muhâtaba
إِسْتَطَعْنَا أَنْ نَكْتُبَ	إِسْتَطَعْنَا أَنْ نَكْتُبَ	إِسْتَطَعْتُ أَنْ أَكْتُبَ	Mütekellim
(Bizler) yazabildik	(İkimiz) yazabildik	(Ben) yazabildim	

[1] (لَيْلَةَ أَمْسِ) dün gece

Not: Burada unutulmaması gereken uzatmadan sonra cezm geldiği zaman illet harfinin düşeceği kaidesidir. Gâibe cemî müennes nûnu'nda uzatan eliften sonra cezm geldiği için illet harfi düşmüş geriye kalanda aynı seyri takip etmiştir. İlletli ve mezîd fiillerde bunun örnekleri bol bol gelecektir. Şimdilik (اِسْتَطَاعَ) fiilinin bu haliyle ezberlenmesi gerekir.

Muzâri yeterlilikte de; (يَسْتَطِيعُ) fiilinin muzâri çekimiyle birlikte أَنْ يَكْتُبَ fiilinin çekimi ilave edilir ya da aynı vazifeyi gören masdar kullanılır, ..abilir, ...ebilir, ...abiliyor manasını verir:

يَسْتَطِيعُ أَنْ يَكْتُبَ(=يَسْتَطِيعُ الْكِتَابَةَ) yazabilir, yazabiliyor

يَسْتَطِيعَانِ أَنْ يَكْتُبَا ikisi yazabilir يَسْتَطِيعُونَ أَنْ يَكْتُبُوا yazabiliyorlar, yazabilirler

Muzâri Yeterlilik Çekim Tablosu

Cemi	Tesniye	Müfred	
يَسْتَطِيعُونَ أَنْ يَكْتُبُوا	يَسْتَطِيعَانِ أَنْ يَكْتُبَا	يَسْتَطِيعُ أَنْ يَكْتُبَ	Gâib
(Onlar) yazabilirler	(İkisi) yazabilir	(O) yazabilir, yazabiliyor	
يَسْتَطِعْنَ أَنْ يَكْتُبْنَ	تَسْتَطِيعَانِ أَنْ تَكْتُبَا	تَسْتَطِيعُ أَنْ تَكْتُبَ	Gâibe
تَسْتَطِيعُونَ أَنْ تَكْتُبُوا	تَسْتَطِيعَانِ أَنْ تَكْتُبَا	تَسْتَطِيعُ أَنْ تَكْتُبَ	Muhatap
(Sizler) yazabilirsiniz	(İkiniz) yazabilirsiniz	(Sen) yazabilirsin	
تَسْتَطِعْنَ أَنْ تَكْتُبْنَ	تَسْتَطِيعَانِ أَنْ تَكْتُبَا	تَسْتَطِيعِينَ أَنْ تَكْتُبِي	Muhâtaba
نَسْتَطِيعُ أَنْ نَكْتُبَ	نَسْتَطِيعُ أَنْ نَكْتُبَ	أَسْتَطِيعُ أَنْ أَكْتُبَ	Mütekellim
(Bizler) yazabiliriz	(İkimiz) yazabiliriz	(Ben) yazabilirim	

Not: Gâibe ve muhâtaba cemi müennes lerde uzatma harfinden sonra cezm geldiği için aradaki uzatan illet harfi elif düşmüştür.

Olumsuz Şekilleri:

مَا اسْتَطَاعَ أَنْ يَكْتُبَ _ لَمْ يَسْتَطِعْ أَنْ يَكْتُبَ

yazamadı

لاَ يَسْتَطِيعُ أَنْ يَكْتُبَ yazamıyor

لَنْ يَسْتَطِيعَ أَنْ يَكْتُبَ asla yazamayacak

لَمَّا يَسْتَطِعْ أَنْ يَكْتُبَ henüz yazamadı

Ayet Örnekleri:

1- ...مَا كَانُوا يَسْتَطِيعُونَ السَّمْعَ وَمَا كَانُوا يُبْصِرُونَ .

(11/HÛD, 20).... Onlar (hakka) kulak veremiyorlar ve (gerçeği) görmüyorlardı.

2- فَمَا اسْطَاعُوا[1] أَنْ يَظْهَرُوهُ وَمَا اسْتَطَاعُوا لَهُ نَقْبًا[2] .

(18/KEHF, 97). Böylece (Yecüc ve Mecüc), onu aşamadılar (yüksekliği sebebiyle üzerine çıkamadılar) ve onu (sertliği ve kalınlığı sebebiyle) delemediler.

3- إِذْ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ يَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ هَلْ يَسْتَطِيعُ رَبُّكَ أَنْ يُنَزِّلَ عَلَيْنَا مَائِدَةً مِنَ السَّمَاءِ ... ط

(5/MAİDE, 112) Bir zamanlar havârîler "Ey Meryem oğlu İsa, Rabbin bize gökten bir sofra indirir mi?.." demişlerdi.

4- وَلاَ يَسْتَطِيعُونَ لَهُمْ نَصْرًا وَلاَ أَنْفُسَهُمْ يَنْصُرُونَ.

(7/A'RAF, 192) (Halbuki o ortak koştukları) ne onlara herhangi bir yardım edebilir ne de kendilerine bir yardımları olur.

5- فَلاَ يَسْتَطِيعُونَ تَوْصِيَةً وَلاَ إِلَى أَهْلِهِمْ يَرْجِعُونَ ع .

(36/YÂSİN, 50) Artık (ölüm anında onlar) ne bir vasiyyette bulunmaya güç yetirebilirler, ne de ailelerine dönebilirler.

* يَسْتَطِيعُ اِسْتَطَاعَ ile yapılan yeterlilik fiili يَقْدِرُ قَدَرَ (gücü yetti, kadir oldu) fiili ile de yapılabilir. يَسْتَطِيعُ اِسْتَطَاعَ yerine يَقْدِرُ قَدَرَ (gücü yetti, kâdir oldu) fiilinin çekimi getirilir, geri kalan durumda herhangi bir değişiklik olmaz.

Mâzî Yeterlilik Çekim Tablosu

Cemi	Tesniye	Müfred	
قَدَرُوا أَنْ يَكْتُبُوا	قَدَرَا أَنْ يَكْتُبَا	قَدَرَ أَنْ يَكْتُبَ	Gâib
(Onlar) yazabildiler	(İkisi) yazabildi	(O) yazabildi	
قَدَرْنَ أَنْ يَكْتُبْنَ	قَدَرَتَا أَنْ تَكْتُبَا	قَدَرَتْ أَنْ تَكْتُبَ	Gâibe
قَدَرْتُمْ أَنْ تَكْتُبُوا	قَدَرْتُمَا أَنْ تَكْتُبَا	قَدَرْتَ أَنْ تَكْتُبَ	Muhatap
(Sizler) yazabildiniz	(İkiniz) yazabildiniz	(Sen) yazabildin	
قَدَرْتُنَّ أَنْ تَكْتُبْنَ	قَدَرْتُمَا أَنْ تَكْتُبَا	قَدَرْتِ أَنْ تَكْتُبِي	Muhâtaba
قَدَرْنَا أَنْ نَكْتُبَ	قَدَرْنَا أَنْ نَكْتُبَ	قَدَرْتُ أَنْ أَكْتُبَ	Mütekellim
(Bizler) yazabildik	(İkimiz) yazabildik	(Ben) yazabildim	

[1] (فَمَا اسْطَاعُوا)'nun aslı (فَمَا اسْتَطَاعُوا) olup Kur'ân'da yazılışı böyledir.

[2] (اَلنَّقْبُ) delmek (masdar), (ظَهَرَ يَظْهَرُ ظُهُورًا) üstüne çıkmak, aşmak, zahir olmak, ortaya çıkmak, gözükmek.

Muzâri Yeterlilik Çekim Tablosu

	Müfred	Tesniye	Cemi
Gâib	يَقْدِرُ أَنْ يَكْتُبَ	يَقْدِرَانِ أَنْ يَكْتُبَا	يَقْدِرُونَ أَنْ يَكْتُبُوا
	(O)yazabilir, yazabiliyor	(İkisi) yazabilir	(Onlar) yazabilirler
Gâibe	تَقْدِرُ أَنْ تَكْتُبَ	تَقْدِرَانِ أَنْ تَكْتُبَا	يَقْدِرْنَ أَنْ يَكْتُبْنَ
Muhatap	تَقْدِرُ أَنْ تَكْتُبَ	تَقْدِرَانِ أَنْ تَكْتُبَا	تَقْدِرُونَ أَنْ تَكْتُبُوا
	(Sen) yazabilirsin	(İkiniz) yazabilirsiniz	(Sizler) yazabilirsiniz
Muhâtaba	تَقْدِرِينَ أَنْ تَكْتُبِي	تَقْدِرَانِ أَنْ تَكْتُبَا	تَقْدِرْنَ أَنْ تَكْتُبْنَ
Mütekellim	أَقْدِرُ أَنْ أَكْتُبَ	نَقْدِرُ أَنْ نَكْتُبَ	نَقْدِرُ أَنْ نَكْتُبَ
	(Ben) yazabilirim	(İkimiz)yazabiliriz	(Bizler) yazabiliriz

Muzâri olan يَقْدِرُ fiilinin başına سَ ya da سَوْفَ getirilerek gelecek zaman yapılır:

سَأَقْدِرُ أَنْ أَكْتُبَ. yazabileceğim

سَوْفَ تَقْدِرُونَ أَنْ تَكْتُبُوا. yazabileceksiniz

سَنَقْدِرُ أَنْ نَكْتُبَ دَرْسَنَا مَسَاءً. Dersimizi akşam yazabileceğiz.

يَقْدِرُ الأَطْفَالُ أَنْ يَكْسِرُوا الْكُرْسِيَّ. Çocuklar sandalyeyi kırabilirler.

وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ ... Allah'ı kadrinin hakkıyla (gereği gibi) takdir edemediler (tanıyamadılar)... (En'âm, 91)

...لاَ يَقْدِرُونَ مِمَّا كَسَبُوا عَلَى شَيْءٍ ... Kazandıklarından hiçbirşeye güçleri yetmez... (İbrâhim, 18)

Not: (إِسْتَطَاعَ يَسْتَطِيعُ) fiili yerine (أَمْكَنَ يُمْكِنُ) (mümkün, mümkün oldu) fiili konularak da yaklaşık mana elde edilebilir. (يُمْكِنُ) fiili sabit kalmak suretiyle sonuna gerekli zamirler eklenerek kullanılır. Araplar bu fiili oldukça sık kullanmaktadırlar.

هَلْ تَسْتَطِيعُ أَنْ تَعْرِفَ السُّوقَ ؟ Çarşıyı bilebilir misin?

نَعَمْ ، يُمْكِنُنِي أَنْ أَعْرِفَهَا. Evet, onu bilmem mümkün.

هَلْ تَسْتَطِيعُونَ أَنْ تَأْخُذُوا هَذِهِ الْكُتُبَ مِنْ هُنَا؟ Bu kitapları buradan alabilir misiniz?

نَعَمْ ، يُمْكِنُنَا أَخْذُهَا. Evet, onları almamız mümkün.

هَلْ تَسْتَطِيعِينَ أَنْ تَحْفَظِي هَذَا الْوَاجِبَ ؟ Bu ödevi ezberleyebilir misin?

نَعَمْ ، يُمْكِنُنِي حِفْظُهُ. Evet, onu ezberlemem mümkün.

هَلْ تَسْتَطِيعَانِ أَنْ تُشَاهِدَا هَذِهِ الصُّورَةَ ؟ (İkiniz) bu resmi görebiliyor musunuz?

نَعَمْ ، يُمْكِنُنَا مُشَاهَدَتُهَا. Evet, onu görmemiz mümkün.

Cümle Örnekleri:

1- هَلِ اسْتَطَاعَ أَنْ يَفْتَحَ الْبَابَ ؟ نَعَمْ أَمْكَنَهُ فَتْحُهُ. هَلْ تَسْتَطِيعُ أَنْ تَفْتَحَ هَذِهِ الْخِزَانَةَ؟

2- اِسْتَطَاعَ أَخِي حِفْظَ الْقُرْآنِ الْكَرِيمِ فِي سَنَتَيْنِ – اِسْتَطَاعَ الصَّدِيقَانِ أَنْ يُشَاهِدَا تِلْكَ الْأَمَاكِنَ الْبَعِيدَةَ بِالْمِنْظَارِ .

3- آسِفٌ[1] يَا صَدِيقِي ، لاَ أَسْتَطِيعُ أَنْ آكُلَ مَعَكَ الْعَشَاءَ لأَنَّ وَالِدِي مَرِيضٌ وَ يَجِبُ أَنْ أَذْهَبَ مَعَهُ إِلَى الطَّبِيبِ .

4- اِسْتَطَاعَ خَالِدٌ أَنْ يُنْقِذَ[2] الْوَلَدَ مِنَ الْغَرَقِ – هَلْ يَسْتَطِعْنَ أَنْ يَكْتُبْنَ الرَّسَائِلَ ؟ نَعَمْ يُمْكِنُهُنَّ كِتَابَتُهَا.

5- هَلْ يَسْتَطِيعُونَ أَنْ يُشَاهِدُوا الْوَزِيرَ ؟ نَعَمْ ، يُمْكِنُهُمْ مُشَاهَدَتُهُ .

6- قَالَ مُحَمَّدٌ : يَا وَالِدِي لاَ أَسْتَطِيعُ النَّوْمَ وَ لاَ أَسْتَطِيعُ الْقِرَاءَةَ .

7- إِنَّهَا تَسْتَطِيعُ أَنْ تُسَاعِدَ عَائِلَتَهَا – أَسْتَطِيعُ الْآنَ أَنْ أُسَاعِدَ أَخَوَاتِي .

8- مَاذَا اسْتَطَاعَ التَّاجِرُ أَنْ يَفْعَلَ ؟ إِسْتَطَاعَ التَّاجِرُ أَنْ يَبِيعَ[3] عَدَدًا كَبِيرًا مِنَ الدَّرَّاجَاتِ . هَلْ بَاعَ كُلُّ الدَّرَّاجَاتِ ؟ لاَ، بَاعَ عَدَدًا كَبِيرًا مِنْهَا . لَقَدْ بَاعَ دَرَّاجَاتٍ كَثِيرَةً .

9- مَاذَا اسْتَطَاعَ الْمُهَنْدِسُ أَنْ يَفْعَلَ ؟ إِسْتَطَاعَ الْمُهَنْدِسُ أَنْ يَبْنِيَ عَدَدًا كَبِيرًا مِنَ الْمَنَازِلِ. هَلْ بَنَى كُلَّ الْمَنَازِلِ ؟ لاَ ، بَنَى عَدَدًا كَبِيرًا مِنْهَا . لَقَدْ بَنَى مَنَازِلَ كَثِيرَةً.

Tercüme:

1- Kapıyı açabildi mi? Evet, açması mümkün oldu. Bu dolabı açabilir misin?

2- Kardeşim iki senede Kur'ân-ı Kerim'i ezberleyebildi. İki arkadaş o uzak yerleri dürbünle görebildi.

3- Üzgünüm ey arkadaşım! Akşam yemeğini seninle birlikte yiyemeyeceğim. Çünkü babam hasta ve onunla birlikte doktora gitmem gerek.

---

[1] (آسِفٌ) üzgünüm (tâbir).

[2] (أَنْقَذَ يُنْقِذُ إِنْقَاذًا) kurtardı.

[3] (بَاعَ يَبِيعُ) sattı.

4- Halit çocuğu boğulmaktan kurtarabildi. Mektupları yazabilirler mi? Evet, (bayanların) onları yazması mümkün (olur).

5- Bakanı görebilirler mi? Evet, onların onu görmesi mümkün.

6- Muhammed şöyle dedi: "Ey babacığım! Uyuyamıyorum ve okuyamıyorum.

7- Muhakkak ki o ailesine yardım edebilir. Şimdi kızkardeşlerime yardım edebilirim.

8- Tüccar ne yapabildi? Tüccar çok sayıda bisiklet satabildi. Bütün bisikletleri sattı mı? Hayır, onlardan büyük sayıda sattı. Gerçekten çok bisiklet sattı.

9- Mühendis ne yapabildi? Mühendis çok sayıda ev bina edebildi (yapabildi). Bütün evleri yapabildi mi? Hayır, onlardan büyük sayıda yaptı. Gerçekten çok ev yaptı.

****

ALIŞTIRMALAR

1. Seçeceğiniz üç fiili konuda geçen yeterlilik fiillerinin siygalarıyla (mâzî, muzâri vb.) çekiniz.

2. Aşağıdaki kelimeleri üçer kere yazınız.

اَلسُّوَرُ	sureler	اَلصَّفَحَاتُ	sayfalar
عَدَداً كَبِيراً	çok sayıda	اَلْخَطُّ	hat (yazı hattı)
اَلْعَدُوُّ	düşman	اِجْتَهَدَ يَجْتَهِدُ	çalıştı
اَلْبَرِيدُ	posta	عَمَّةٌ	hala
وَحِيداً	yalnız	مَفْتُوحٌ	açık

3. Aşağıdaki cümleleri tercüme ediniz

1- مَاذَا اسْتَطَاعَتِ الطَّالِبَةُ أَنْ تَفْعَلَ ؟ إِسْتَطَاعَتِ الطَّالِبَةُ أَنْ تَحْفَظَ عَدَداً كَبِيراً مِنَ السُّوَرِ.
هَلْ حَفِظَتْ كُلَّ السُّوَرِ؟ لاَ ، حَفِظَتْ عَدَداً كَبِيراً مِنْهَا . لَقَدْ حَفِظَتْ سُوَراً كَثِيرَةً .

2- مَاذَا إِسْتَطَاعَ التِّلْمِيذُ أَنْ يَفْعَلَ ؟ إِسْتَطَاعَ التِّلْمِيذُ أَنْ يَقْرَأَ عَدَداً كَبِيراً مِنَ الصَّفَحَاتِ .
هَلْ قَرَأَ كُلَّ الصَّفَحَاتِ ؟ لاَ ،قَرَأَ عَدَداً كَبِيراً مِنْهَا . لَقَدْ قَرَأَ صَفَحَاتٍ كَثِيرَةً .

3- إِسْتَطَاعَ خَالِدٌ أَنْ يَقْرَأَ سُورَةَ الْفَاتِحَةِ فِي الْمُصْحَفِ الْكَبِيرِ لِأَنَّ الْخَطَّ كَبِيرٌ وَ جَمِيلٌ.

4- هَلْ يَسْتَطِيعَانِ أَنْ يَقْرَآ هَذَا الْكِتَابَ ؟ نَعَمْ ، يُمْكِنُهُمَا قِرَاءَتُهُ.

4. Aşağıdaki cümleleri harekeleyip tercüme ediniz.

مَن استطاع أن يضرب العدوّ؟ – أنا أستطيع أن أضرب العدوّ– الطلاب لا يستطيعون أن يفتحوا الباب – أُختي تَستَطِيعُ أَنْ تَكْتُب درسها– ينبغي لكما أن تَذْهَبَا إلى المدرسة هذه السنةَ – لَوْ كَتَبْتَني لَحضرتك – يجب عليّ أن أذهب إلى جَارِكم – أقدر أن أضرب

الذئب – لن يستطيع أبوك أن يفتح الباب في بيته –كنت قد كتبتَ رسالة – لم يستطع هذا الولد أن يقرأ درسه –كنا قد خرجنا من المدرسة – كان يجب عليه أن يجتهد درسه هذا المساءَ – عَلَيَّ أن أذهب إلى المدرسة – يجب علينا أن نكتب درسنا – يجب عليك أنْ تكتب رسالة إلى أبيك – مَا كانَ يجب عليك أن تضرب اختك – أقدر أن أفتح الباب لكم – علينا أن لا نقتل الهرة في السوق – استطيع أن أكتب درسي في غرفة بيتي – تقدرون أن تقتلوا عدوّكم في الحرب – رَأَيْتُ أباك في طريق المدرسة – قدرتم أن تذهبوا إلى المدرسة صباحاً – يقدر أخوك أن يكتب درسه بالقلم – كَانَتْ على أُمِّك أن لا تضرب ولدها – يجب على صديقِكَ أن يكتب رسالة إلى أبيهِ – مَعَ مَنْ أَرْسَلْتَهَا إلى الْبَرِيدِ ؟ – كان قد ذهب أخوك إلى المدرسة ولَمَّا يَرْجِعْ – يجب علينا أن نذهبَ إلى المدرسة كلَّ صباحٍ – كان عليك أن لا تضرب الولد في السوق.

5. Aşağıdaki cümleleri Arapça'ya çeviriniz.

1. Okula yalnız gidebiliyorum.
2. Kapı açık. Oradan çıkabilirsiniz.
3. Evet, kapıdan çıkmalıyız.
4. Evinize girmemeliyim.
5. Bugün okuldan çıkabileceksiniz.
6. Kardeşime mektup yazmalıyım.
7. Bugün eve gidemeyeceğim.
8. Dersimi kardeşimle beraber yazabilirim.
9. Halan amcana mektup yazmamalı.
10. Kızkardeşim ile kardeşin okula gidiyorlardı.

KEM'İL-İSTİFHAMİYYE VE KEM'İL -HABERİYYE

(كَمْ) edatının iki türlü kullanılışı vardır:

a) Kemi'l-İstifhâmiye: كَمْ soru edatı olarak "kaç ..." anlamındadır. Adedini öğrenmek istediğimiz isim bu edattan sonra müfred, mansûb ve nekre olarak gelir. Adedi verilen nesne temyiz olarak ifade edilir.

كَمْ سَنَةً ؟ Kaç yıl?

كَمْ قَلَماً ؟ Kaç kalem?

كَمْ سُورَةً فِي الْقُرْآنِ الْكَرِيمِ ؟ Kur'ân-ı Kerîm'de kaç sûre var?

كَمْ آيَةً فِي سُورَةِ الْفَاتِحَةِ ؟ Fâtiha sûresinde kaç ayet var?

كَمْ سَطْراً كَتَبْتِ ؟ Kaç satır yazdın ?

*(كَمْ) in başına (بِكَمْ kaça) gibi harf-i cer gelirse; temyizi mansûb da okunabilir, mecrûr da okunabilir.

بِكَمْ دِرْهَماً اشْتَرَيْتَ هَذَا ؟ Bunu kaç dirheme satın aldın?

بِكَمْ دِرْهَمٍ اشْتَرَيْتَ هَذَا ؟ Bunu kaç dirheme satın aldın?

إِلَى كَمْ قِسْمٍ (قِسْماً) قَسَّمَ الْكَاتِبُ الدارِسِينَ؟

Kâtip ders yapanları kaç kısma taksim etti?

*(كَمْ) ile temyizi arasına zarf, harf-i cerli isim ya da fiil girebilir.

كَمْ عِنْدَكَ كِتَاباً؟ Kaç kitabın var?

كَمْ فِي الدارِ رَجُلاً ؟ Evde kaç adam var?

كَمْ جَاءَكَ رَجُلاً؟ Sana kaç adam geldi?

b) Kemi'l-Haberiyye: (كَمْ) çokluk edatı olarak kullanılması durumunda "Kemi'l Haberiye" adını alır ve "ne kadar (çok), nice" manasını verir. Bu durumda yani çokluk ifadesi için kullanıldığında; çokluğu verilecek nesne (temyiz) muzâfun ileyh durumunda müfred veya cemi mecrûr olarak gelir. Genelde müfred, bazen de cemi olarak gelir. Çok defa başında مِنْ harf-i ceri bulunur. (كَمْ) ile temyizinin arası genellikle başka bir kelime ile ayrılmaz.

كَمْ مِنْ سَطْرٍ كَتَبْتُ! كَمْ مِنْ سُطُورٍ كَتَبْتُ!

(Ben ne satırlar yazdım!)

كَمْ كِتَابٍ قَرَأْتُ! كَمْ كُتُبٍ قَرَأْتُ!

(Ben ne kitap(lar) okudum!)

* كَمْ bazen isim cümlesinin önünde hiçbir irab değişikliği olmaksızın da gelebilir:

يَا لَيْتَ قَوْمِي يَعْلَمُونَ كَمْ أَرْضُ اللّٰهِ وَاسِعَةٌ وَ كَمْ رَحْمَتُهُ وَاسِعَةٌ!

Keşke kavmim Allah'ın arzının ne kadar geniş olduğunu ve (yine) rahmetinin ne kadar geniş olduğunu bilselerdi!

Ayet Örnekleri:

..كَمْ مِنْ فِئَةٍ قَلِيلَةٍ غَلَبَتْ فِئَةً كَثِيرَةً بِإِذْنِ اللّٰهِ ط..

..Nice az bir topluluk Allah'ın izniyle çok topluluğa galib gelmiştir.. (Bakara, 249).

... كَمْ أَهْلَكْنَا[1] قَبْلَهُمْ مِنَ الْقُرُونِ أَنَّهُمْ إِلَيْهِمْ لاَ يَرْجِعُونَ

(Müşrikler görmüyorlar mı ki,) onlardan önce nice kavimleri helâk ettik. Onlar kendilerine dönmezler (Yâsin, 31).

Not: Onun kadar kullanılmasa da (كَمْ) yerine (كَأَيِّنْ – كَأَيٍّ) kelimesi de aynı işleme ve manaya tabidir. Onun da temyizi (مِنْ) ile mecrûr olur: كَأَيٍّ مِنْ دَابَّةٍ (Nice hayvanlar)(Ankebût, 60)

Ayet Örnekleri:

فَكَأَيِّنْ مِنْ قَرْيَةٍ أَهْلَكْنَاهَا وَهِيَ ظَالِمَةٌ ...

Nice kasaba vardır ki onları zulüm yaparlarken yok ettik... (Hacc, 45)

وَكَأَيِّنْ مِنْ قَرْيَةٍ أَمْلَيْتُ لَهَا وَهِيَ ظَالِمَةٌ ثُمَّ أَخَذْتُهَا ج وَإِلَيَّ الْمَصِيرُ ع

Nice kasabaya, zalim oldukları halde, mühlet verdim; sonra onları yakaladım. Dönüş (ancak) Bana'dır. (Hacc, 48).

وَكَأَيِّنْ مِنْ نَبِيٍّ قَاتَلَ لا مَعَهُ رِبِّيُّونَ كَثِيرٌ ج فَمَا وَهَنُوا لِمَا أَصَابَهُمْ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ...

Beraberinde birçok Rabbânî (kendilerini Allah'a adamış bilgili kişiler) bulunduğu halde savaşan nice peygamber vardır. Allah yolunda kendilerine isabet eden şeyler sebebiyle gevşemediler...(Âl-i İmran, 146)

وَكَأَيِّنْ مِنْ قَرْيَةٍ هِيَ أَشَدُّ قُوَّةً مِنْ قَرْيَتِكَ الَّتِي أَخْرَجَتْكَ ج أَهْلَكْنَاهُمْ فَلاَ نَاصِرَ لَهُمْ.

Seni sürüp çıkaran kasabandan (Mekke'den) daha kuvvetli nice kasaba.. Onları helak ettik de onların hiç bir yardım edeni olmadı. (Muhammed, 13)

Genel Cümle Örnekleri:

1-كَمْ رِسَالَةً كَتَبَ إِلَى وَلَدِهِ ؟ كَمْ دَارِساً سَافَرَ إِلَى أُوْرُبَّا ؟

2- بِكَمْ لُغَةٍ يَتَكَلَّمُ النَّاسُ فِي بَلَدِكَ؟ – بِكَمْ لُغَةً يَتَكَلَّمُ النَّاسُ فِي بَلَدِكَ؟

---

[1] (أَهْلَكَ يُهْلِكُ إِهْلاَكاً) helâk etti, (اَلْقَرْنُ ج اَلْقُرُونُ) nesil, aynı zamanın insanları

3-كَمْ كِتَابٍ قَرَأْتُ فِي الْعُطْلَةِ –كَمْ صَدِيقٍ سَاعَدْتُهُ.

4-كَمْ مِنْ غَزَوَاتٍ انْتَصَرَ فِيهَا الْمُسْلِمُونَ – كَمْ مِنْ سَاعَاتٍ قَضَيْتُهَا مَعَهُمْ.

5- بِكَمْ رِيَالٍ هَذِهِ السَّاعَةُ ؟– كَمْ امْرَأَةً سَاعَدَتْ زَوْجَهَا ؟

6-كَمْ يَوْماً قَضَيْتَ فِي قَرْيَتِكَ- بِكَمْ دِينَاراً اشْتَرَيْتَ السَّاعَةَ ؟

7- قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ :"كَمْ مِنْ صَائِمٍ لَيْسَ لَهُ مِنْ صِيَامِهِ إِلاَّ الْجُوعُ وَ الْعَطَشُ ".

8- كَمْ طَالِباً اشْتَرَكُوا فِي الرِّحْلَةِ ؟ بِكَمِ اشْتَرَيْتَ الْقَلَمَ ؟

9- كَمْ مَسْجِداً فِي الْمَدْرَسَةِ؟ فِي كَمْ سَاعَةٍ وَصَلَتِ الطَّائِرَةُ ؟

10- كَمْ مِنْ زَمِيلٍ سَاعَدْتُ فِي الْعَمَلِ – كَمْ طَالِباً يَدْرُسُونَ الْعَرَبِيَّةَ فِي الْمَعْهَدِ ؟

11- كَمْ مِنْ طَالِبٍ يَدْرُسُونَ الْعَرَبِيَّةَ فِي الْمَعْهَدِ.

Tercüme:

1- Oğluna kaç mektup yazdı? Kaç okuyan Avrupa'ya yolculuk yaptı?
2- İnsanlar ülkende kaç dil konuşuyor? (Aynı anlam).
3- Tatilde ne kitap(lar) okudum? Nice arkadaşa yardım ettim!
4- Müslümanların galib geldiği nice gazveler vardır! Onlarla nice saatler geçirdim!
5- Bu saat kaç riyal? Eşine kaç kadın yardım etti?
6- Köyünde kaç gün geçirdin? Saati kaç dinara satın aldın?
7- Allah'ın Rasûlü şöyle buyurdu: "Nice oruçlu vardır ki onun için oruçtan açlık ve susuzluktan başka birşey yoktur".
8- Geziye kaç öğrenci iştirak etti? Kalemi kaça satın aldın?
9- Okulda kaç mescid var? Uçak kaç saatte geldi?
10- İşte nice arkadaşa yardım ettim! Kursta kaç öğrenci Arapça okuyor?
11- Kursta nice öğrenci Arapça tahsil ediyor!

****

ALIŞTIRMALAR

1. Aşağıdaki cümlelerden kem-i istifhâmiyye ve kem-i haberiyye olanlarını iki ayrı grupta toplayıp tercümelerini yazınız.

كَمْ مِنْ قَرْيَةٍ شَاهَدْنَا فِي الطَّرِيقِ – كَمْ مِنْ كِتَابٍ قَرَأْتُ لِلْإِمْتِحَانِ – كَمْ مِنْ أَخٍ سَاعَدَ أُخْتَهُ –كَمْ مِنْ قَلَمٍ اشْتَرَيْتُ هَذَا الشَّهْرَ – كَمْ قَلَماً اشْتَرَيْتَ هَذَا الشَّهْرَ ؟- كَمْ كِتَاباً اِشْتَرَيْتَ ؟ اِشْتَرَيْتُ كُتُباً كَثِيرَةً – كَمْ كِتَابٍ اشْتَرَيْتُ – فِي كَمْ سَاعَةٍ وَصَلَتِ الْحَافِلَةُ ؟ وَصَلَتِ الْحَافِلَةُ فِي خَمْسِ سَاعَاتٍ – كَمْ مِنْ سَاعَاتٍ وَصَلَتْ فِيهَا الْحَافِلَةُ – كَمْ سَنَةً تَدْرُسُ أُخْتُكَ الْعَرَبِيَّةَ – بِكَمْ هَذِهِ السَّاعَةُ الْجَمِيلَةُ – هَلْ تَسْكُنُ بَعِيداً عَنِ الْمَدْرَسَةِ ؟ فِي

كَمْ دَقِيقَةٍ تَصِلُ[1] إِلَى الْمَدْرَسَةِ؟ - كَمْ دَارِسٍ مُسْلِمٍ فِي أُوْرُبَّا - فِي كَمْ حَافِلَةٍ ذَهَبَ التَّلَامِيذُ ؟ كَمْ سَاعَةً تَدْرُسُ يَوْمِيًّا[2] ؟ كَمْ وَجْبَةً تَتَنَاوَلُ فِي الْيَوْمِ ؟ كَمْ يَوْمًا فِي السَّنَةِ ؟ كَمْ كِتَابًا اشْتَرَيْتِ؟

2. Kem-i istifhâmiyye ve kem-i haberiyye ile ilgili beşer cümle kurunuz.

📖📖📖📖📖📖📖📖📖📖

20 VE SONRASI SAYILAR

Arapça'da sayıya adet (اَلْعَدَدُ), sayılana ma'dûd (اَلْمَعْدُودُ) dendiğini ve 1-20 arası sayılar ile özelliklerini daha önce görmüştük. Sayılar konusu Arapça'nın en çok kural taşıyan karmaşık konularından biridir. Ancak tekrar ve bol örnek sayesinde zihne yerleşir. İ'rab kaideleri zamanla unutulsa da yazılı metinlerde görülünce tekrar hatırlanır. Bu nedenle umutsuzluğa kapılmamalıdır. Şimdi de 20 sonrası sayılara ve ma'dûdlarına bakalım.

20-100 ARASINDAKİ SAYILAR

a) 20 den 99 un sonuna kadar olan sayılarda, sayılan isim (ma'dûd); müfred ve son harfi üstün tenvinlidir. Sayıların harekesi ise cümledeki ötre, üstün ve esre oluşlarına göre değişir. Nasb ve cer halinde "on"un katlarında vâv-nûn (ون), yâ-nûn (ين) haline gelir: (ثَلَاثُونَ =ثَلَاثِينَ) (أَرْبَعُونَ =أَرْبَعِينَ)

Müennes		Müzekker	
إِحْدَى وَعِشْرُونَ امْرَأَةً	21 kadın	وَاحِدٌ وَعِشْرُونَ بَابًا	21 kapı
اِثْنَتَانِ وَثَلَاثُونَ امْرَأَةً	22 kadın	اِثْنَانِ وَثَلَاثُونَ بَابًا	32 kapı
ثَلَاثٌ وَأَرْبَعُونَ امْرَأَةً	43 kadın	ثَلَاثَةٌ وَأَرْبَعُونَ رَجُلًا	43 adam
أَرْبَعٌ وَخَمْسُونَ بِنْتًا	54 kız	أَرْبَعَةٌ وَخَمْسُونَ وَلَدًا	54 çocuk
خَمْسٌ وَ سِتُّونَ تِلْمِيذَةً	65 talebe	خَمْسَةٌ وَسِتُّونَ تِلْمِيذًا	65 talebe
سِتٌّ وَسَبْعُونَ لَيْلَةً	76 gece	سِتَّةٌ وَسَبْعُونَ نَهَارًا	76 gün
سَبْعٌ وَثَمَانُونَ مُعَلِّمَةً	87 öğretmen	سَبْعَةٌ وَثَمَانُونَ مُعَلِّمًا	87 öğretmen
ثَمَانٍ وَتِسْعُونَ صُورَةً	98 resim	ثَمَانِيَةٌ وَتِسْعُونَ دَفْتَرًا	98 defter
تِسْعٌ وَتِسْعُونَ امْرَأَةً	99 kadın	تِسْعَةٌ وَتِسْعُونَ رَجُلًا	99 adam
جَاءَتْ إِحْدَى وَعِشْرُونَ امْرَأَةً.		21 kadın geldi. *Fâil*	

[1] (وَصَلَ يَصِلُ) ulaştı, vardı.

[2] (يَوْمِيًّا) günlük olarak

ذَهَبَ تِسْعَةٌ وَتِسْعُونَ رَجُلاً إِلَى الْمَدْرَسَةِ. 99 adam okula gitti. *Fâil*

فَتَحْتُ وَاحِداً وَعِشْرِينَ بَاباً. 21 kapı açtım. *Mef'ûl*

رَأَيْنَا تِسْعاً وَتِسْعِينَ امْرَأَةً فِي السُّوقِ. Çarşıda 99 kadın gördük. *Mef'ûl*

b) 20 ile 100 arasındaki sonu sıfırlı olan onluk başlarında müzekkerlik-müenneslik aranmaz. Müzekker ve müennes için ortak olarak kullanılır. Ma'dûd gene üstün tenvinli ve tekildir. Onluk sayılara ukûd (اَلْعُقُودُ) sayılar denir.

عِشْرُونَ	20	سِتُّونَ	60
ثَلاَثُونَ	30	سَبْعُونَ	70
أَرْبَعُونَ	40	ثَمَانُونَ	80
خَمْسُونَ	50	تِسْعُونَ	90

Müennes		Müzekker	
عِشْرُونَ لَيْلَةً	20 gece	عِشْرُونَ قَلَماً	20 kalem
أَرْبَعُونَ صُورَةً	40 resim	ثَلاَثُونَ يَوْماً	30 gün
تِسْعُونَ هِرَّةً	90 kedi	خَمْسُونَ قَلَماً	50 kalem
سِتُّونَ غُرْفَةً	60 oda	سَبْعُونَ حِصَاناً	70 at
أَرْبَعُونَ امْرَأَةً	40 kadın	تِسْعُونَ رَجُلاً	90 adam

Cer	Nasb	Ref'
سَلَّمْتُ عَلَى أَرْبَعِينَ رَجُلاً.	رَأَيْتُ أَرْبَعِينَ رَجُلاً.	جَاءَ أَرْبَعُونَ رَجُلاً.

سَافَرَ سِتُّونَ طَالِباً. 60 öğrenci gitti (yolculuk yaptı).

فِي السَّاعَةِ سِتُّونَ دَقِيقَةً. Saatte 60 dakika vardır.

بَنَى الْمَدْرَسَةَ ثَمَانُونَ عَامِلاً. Okulu 80 işçi bina etti (yaptı).

وَصَلَتِ الْحَافِلَةُ فِي عِشْرِينَ دَقِيقَةً. Otobüs 20 dakikada geldi.

سَتَبْدَأُ الْعُطْلَةُ الصَّيْفِيَّةُ بَعْدَ عِشْرِينَ يَوْماً. Yaz tatili 20 gün sonra başlayacak.

100 VE SONRASI SAYILAR

مِائَةٌ (yüz) sayısı yazıldığı gibi okunmayan bir kelimedir.

a) Yüzden sonra sayılan isimler bin ve sonrası da dahil olmak üzere müfredtir (tekildir) ancak muzafun ileyh durumunda olarak son harfi esre tenvinlidir.

مِائَةُ حَطَبٍ Yüz odun

مِائَةُ سَمَكٍ Yüz balık

رَأَيْنَا مِائَةَ امْرَأَةٍ. Yüz kadın gördük.

سَلَّمْنَا عَلَى مِائَةِ رَجُلٍ. Yüz adamı selâmladık.

b) مِائَتَانِ — مِائَتَيْنِ sayısı madûd (sayılan şey) ile birlikte yazıldığında nûn harfi düşer.

Ref Hali: مِائَتَا طَالِبٍ ikiyüz öğrenci

Nasb ve Cer Hali: مُنْذُ مِائَتَيْ يَوْمٍ ikiyüz günden beri

c) Yüz'ün katları iki sayının birleşmesinden oluşur. Yüz ve bin'in katlarında da müzekkerlik ve müenneslik yoktur. Hem müzekker hem müennes için ortak kullanılır.

مِائَةُ طَالِبٍ (طَالِبَةٍ)	مِائَتَا طَالِبٍ (طَالِبَةٍ) مِائَتَيْ طَالِبٍ (طَالِبَةٍ)	ثَلَاثُمِائَةِ طَالِبٍ (طَالِبَةٍ)
100 öğrenci	200 öğrenci[1]	300 öğrenci
أَرْبَعُمِائَةِ طَالِبٍ (طَالِبَةٍ)	خَمْسُمِائَةِ طَالِبٍ (طَالِبَةٍ)	سِتُّمِائَةِ طَالِبٍ (طَالِبَةٍ)
400 öğrenci	500 öğrenci	600 öğrenci
سَبْعُمِائَةِ طَالِبٍ (طَالِبَةٍ)	ثَمَانِمِائَةِ طَالِبٍ (طَالِبَةٍ)	تِسْعُمِائَةِ طَالِبٍ (طَالِبَةٍ)
700 öğrenci	800 öğrenci	900 öğrenci

İ'râbı (harekesi) birinci sayının sonunda görülür. İkinci sayı daima mecrûr olur:

قُطِعَتْ سَبْعُمِائَةِ شَجَرَةٍ فِي الْحَدِيقَةِ. Bahçedeki 700 ağaç kesildi.

رَأَيْتُ سَبْعَمِائَةِ شَجَرَةٍ فِي الْحَدِيقَةِ. Bahçede 700 ağaç gördüm.

عَلَى خَمْسِمِائَةِ رَجُلٍ سَلَّمْتُ. 500 adama selâm verdim.

d) 25, 115, 675.. gibi sayılar birbirlerine atıf harfi olan vâv'la bağlandıkları için bunlara ma'tûf (اَلْمَعْطُوفُ) sayılar denir.

خَمْسَةٌ وَ عِشْرُونَ 25	سِتُّمِائَةٍ وَ خَمْسَةٌ وَ سَبْعُونَ 675
مِائَةٌ وَ خَمْسَةَ عَشَرَ 115	تِسْعُمِائَةٍ وَ سِتَّةٌ وَ تِسْعُونَ 996

[1] Tamlama durumunda tesniyenin nûnlarının düştüğünü hatırlayınız.

Sayılan şeyin durumu ise son sayıya göredir:

مِائَةٌ وَ خَمْسَةُ أَقْلاَمٍ 105 kalem

سَبْعُمِائَةٍ وَ ثَلاَثَةَ عَشَرَ قَلَماً 713 kalem[1]

تِسْعُمِائَةٍ وَ أَرْبَعَةٌ وَ خَمْسُونَ قَلَماً 954 kalem

BİNLER BASAMAĞI

أَلْفٌ kelimesi ma'dûd olduğunda مِائَةٌ sayısından farklı olarak ma'dûd kurallarına uyar. 3-10 sayılarının ma'dûdu olduğunda آلاَفٌ (nadir olarak أُلُوفٌ), 11-99 arasındaki sayılarda أَلْفاً, yüzler basamağındaki sayılardan sonra da أَلْفٍ şeklinde gelir.

أَلْفٌ bin	أَلْفَانِ – أَلْفَيْنِ iki bin
ثَلاَثَةُ آلاَفٍ üç bin	خَمْسَةُ آلافٍ beşbin
خَمْسُونَ أَلْفاً 50 bin	خَمْسُمِائَةِ أَلْفٍ 500 bin

أَلْفٌ (bin) sayısından sonraki ma'dûd aynı مِائَةٌ (yüz) sayısından sonra gelen ma'dûd gibi müfred nekre ve mecrûrdur.

أَلْفُ سَنَةٍ "bin yıl"

قَبْلَ أَلْفِ عَامٍ "bin yıl önce"

*Ayrıntı arzu edenlere de aynen yüz sayısı ve sonrasında olduğu gibi şu bilgiler sunulabilir:

أَلْفُ طَالِبٍ (طَالِبَةٍ)	أَلْفَا طَالِبٍ (طَالِبَةٍ)	ثَلاَثَةُ آلاَفِ طَالِبٍ (طَالِبَةٍ)
Bin öğrenci	2 bin öğrenci	3 bin öğrenci
أَرْبَعَةُ آلاَفِ طَالِبٍ (طَالِبَةٍ)	ثَمَانِيَةُ آلاَفِ طَالِبٍ(طَالِبَةٍ)	عَشَرَةُ آلاَفِ طَالِبٍ (طَالِبَةٍ)
4 bin öğrenci	8 bin öğrenci	10 bin öğrenci
عِشْرُونَ أَلْفَ طَالِبٍ(طَالِبَةٍ)	خَمْسُونَ أَلْفَ طَالِبٍ(طَالِبَةٍ)	تِسْعُونَ أَلْفَ طَالِبٍ(طَالِبَةٍ)
20 bin öğrenci	50 bin öğrenci	90 bin öğrenci
مِائَةُ أَلْفِ طَالِبٍ (طَالِبَةٍ)	مِائَتَا أَلْفِ طَالِبٍ (طَالِبَةٍ)	ثَلاَثُمِائَةِ أَلْفِ طَالِبٍ (طَالِبَةٍ)
100 bin öğrenci	200 bin öğrenci	300 bin öğrenci
أَلْفُ أَلْفٍ (مَلْيُونٌ ج مَلاَيِينُ) طَالِبٍ (طَالِبَةٍ)		مِلْيَارُ (مِلْيَارَاتُ) طَالِبٍ (طَالِبَةٍ)
Bir milyon öğrenci		Bir milyar öğrenci

[1] 11-19 arası sayıların fetha üzere mebnî olduğunu hatırlayınız.

Binler hanesinin ma'tûf şekli:

أَلْفٌ وَ تِسْعُمِائَةٍ وَ تِسْعَةٌ وَ ثَمانُونَ 1989 (١٩٨٩)

أَلْفٌ وَ تِسْعُمِائَةٍ وَ أَرْبَعَةٌ وَ سِتُّونَ 1964[1] (١٩٦٤)

ثَلاثَةُ آلافٍ وَ خَمْسُمِائَةٍ وَثَلاثَةٌ وَ أَرْبَعُونَ طالِباً 3543 (٣٥٤٣)

عَشْرَةُ آلافٍ وَ خَمْسُمِائَةٍ وَثَلاثٌ وَ أَرْبَعُونَ طالِبَةً 10.543 (١٠٥٤٣)

Binli ifadeler bazen "min (mini'l-beyâniye-açıklama harfi)" kullanılarak yapılır:

ثَلاثَةُ آلافٍ مِنَ الْمَلائِكَةِ üçbin melek

عَشْرَةُ آلافٍ مِنَ الْمُجاهِدِينَ onbin mücâhid

Rakamların Yazılışı:

١	1	٢	2	٣	3
٤	4	٥	5	٦	6
٧	7	٨	8	٩	9
١٠	10	١١	11	١٨	18
١٠٠	100	١٢٣	123	١٠٠٠	1000
١٩٨٩	1989	٤٥٨	458		

*** Şimdiye kadar geçen sayılarla ilgili **önemli özet bilginin** ayetlerle örneklemesi şudur:

a) 1 ve 2 sayıları sayılanın sıfatı olur ve sayılandan sonra gelir:

يَوْمٌ واحِدٌ bir gün يَوْمانِ اثْنانِ iki gün

وَإِلٰهُكُمْ إِلٰهٌ واحِدٌ. İlâhınız tek bir ilahtır (Bakara, 163).

هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ واحِدَةٍ. O, sizi tek bir candan yaratandır (A'râf, 189).

b) 3-10 arasındaki sayıların ma'dûdu cemi, kesre tenvinli olup cinsiyet olarak tam tersinedir:

أَرْبَعَةُ أَيّامٍ dört gün أَرْبَعُ لَيالٍ dört gece

قالَ آيَتُكَ أَلاّ تُكَلِّمَ النّاسَ ثَلاثَةَ أَيّامٍ.

"Alametin, üç gün, insanlara konuşmamandır" dedi (Âl-i İmrân, 41).

آيَتُكَ أَلاّ تُكَلِّمَ النّاسَ ثَلاثَ لَيالٍ سَوِيًّا.

Senin alametin, sapasağlam olduğun halde, üç gece insanlarla konuşmamandır (Meryem, 10).

---

[1] Veya (أَرْبَعَةٌ وَ سِتُّونَ وَ تِسْعُمِائَةٍ وَ أَلْفٍ) şeklinde de söylenebilir. Çünkü 100'ü aşan büyük sayılarda küçük sayıların büyüğe veya büyüklerin küçüğe atfedilmesi caizdir.

c) 11-99 arasındaki sayıların ma'dûdu müfred fetha tenvinli olur:

خَمْسَةَ عَشَرَ يَوْماً onbeş gün

خَمْسَةٌ وَ عِشْرُونَ يَوْماً yirmibeş gün

إِذْ قَالَ يُوسُفُ لِأَبِيهِ يَا أَبَتِ إِنِّي رَأَيْتُ أَحَدَ عَشَرَ كَوْكَبًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ رَأَيْتُهُمْ لِي سَاجِدِينَ.

Bir zamanlar Yusuf babasına demişti ki: Babacığım! Doğrusu ben (rüyamda) onbir gezegenle güneşi ve ayı gördüm; onları bana secde ederlerken gördüm (Yusuf, 4).

إِنَّ عِدَّةَ الشُّهُورِ عِنْدَ اللَّهِ اثْنَا عَشَرَ شَهْرًا.

Allah katında ayların sayısı on ikidir..(Tevbe, 36)

فَانْفَجَرَتْ مِنْهُ اثْنَتَا عَشْرَةَ عَيْناً .

Derhal (taştan) on iki kaynak fışkırdı (Bakara, 60).

وَوَاعَدْنَا مُوسَى ثَلَاثِينَ لَيْلَةً وَأَتْمَمْنَاهَا بِعَشْرٍ فَتَمَّ مِيقَاتُ رَبِّهِ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً .

Mûsâ'ya otuz gece vade verdik ve ona on gece daha ilave ettik; böylece Rabbinin tayin ettiği vakit kırk geceye tamamlandı (A'râf, 142).

إِنَّ هَذَا أَخِي لَهُ تِسْعٌ وَتِسْعُونَ نَعْجَةً.

Doğrusu bu, kardeşimdir. Onun doksan dokuz koyunu var.. (Sâd, 23)

وَاخْتَارَ مُوسَى قَوْمَهُ سَبْعِينَ رَجُلاً لِمِيقَاتِنَا .

Musa tayin ettiğimiz vakitte kavminden yetmiş adam seçti (A'râf, 155).

d) 100 ve 1000 sayıları ile katlarının ma'dûdu müfred kesre tenvinli olur:

سَبْعَةُ آلَافِ يَوْمٍ yedibin gün

مِائَةُ يَوْمٍ yüz gün

مَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ أَنْبَتَتْ سَبْعَ سَنَابِلَ فِي كُلِّ سُنْبُلَةٍ مِائَةُ حَبَّةٍ .

Allah yolunda mallarını harcayanların örneği, yedi başak bitiren bir dane gibidir ki, her başakta yüz dane vardır (Bakara, 261).

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَى قَوْمِهِ فَلَبِثَ فِيهِمْ أَلْفَ سَنَةٍ إِلاَّ خَمْسِينَ عَاماً .

Andolsun ki biz Nuh'u kendi kavmine gönderdik de o, bin yıldan elli yıl eksik bir süre onların içinde kaldı (Ankebût, 14).

****

ALIŞTIRMALAR

1. Aşağıdaki kelimeleri üçer kere yazınız.

أَمْكَنَ يُمْكِنُ	mümkün oldu	اَلرَّبِيعُ	ilkbahar
بَعُدَ يَبْعُدُ	uzak oldu	مِيلٌ	mil
أَقَامَ يُقِيمُ	ikamet etti	يَهُودِيٌّ	Yahudi
حَوَالَيْ	civarında (zarf)	مَلَكَ يَمْلِكُ	sahip oldu

اَلْمُؤْتَمَرُ	kongre, toplantı	أَبْوَابٌ	kapılar
أَيُّ يَوْمٍ	hangi gün	اَلْفَصْلُ ج فُصُولُ	mevsim
اَلْفُنْدُقُ	otel	أَحَبَّ يُحِبُّ	sevdi
زَارَ يَزُورُ	ziyaret etti	إِنْسَانٌ ج النَّاسُ	insan
عَلَّمَ يُعَلِّمُ	öğretti	اَلْكَسَلُ	tembellik
وَفَّقَ يُوَفِّقُ	başardı, muvaffak oldu	عَبَدَ يَعْبُدُ	ibadet etti
اَلْفِرَاشُ	minder	بَعَثَ يَبْعَثُ	gönderdi
اَلْمُجْتَهِدُ	çalışan, çalışkan	غَلَقَ يَغْلُقُ	kapandı

2. Aşağıdaki Arapça cümleleri Türkçe'ye çeviriniz.

1- عِنْدِي وَاحِدٌ وَ عِشْرُونَ كِتَاباً – فِي كُلِّيَّةِ الطِّبِّ إِحْدَى وَ عِشْرُونَ طَالِبَةً.

2- اِشْتَرَكَ فِي الْمُؤْتَمَرِ تِسْعَةٌ وَ ثَمَانُونَ عَالِماً – لِي خَمْسَةٌ وَ عِشْرُونَ صَدِيقاً.

3- كَمْ تِلْمِيذاً فِي الْمَدْرَسَةِ ؟ فِي الْمَدْرَسَةِ ثَلاَثَةٌ وَ سَبْعُونَ تِلْمِيذاً .

4-كَمْ سَاعَةً فِي الْيَوْمِ ؟ فِي الْيَوْمِ أَرْبَعٌ وَ عِشْرُونَ سَاعَةً .

5- اِشْتَرَيْتُ السَّاعَةَ بِثَلاَثِينَ دِينَاراً – يَمْلِكُ أَخِي أَلْفَ رِيَالٍ .

6- زَارَ الْمَعْرِضَ مِائَةُ شَخْصٍ – هَذَا الْمَسْجِدُ الَّذِي صَلَّيْنَا فِيهِ أَمْسِ عُمْرُهُ مِائَةُ سَنَةٍ.

7 – يُقِيمُ مَعَ الْمُسْلِمِينَ ثَلاَثَةُ مَلاَيِينَ يَهُودِياً – فِي أُورُبَّا حَوَالَيْ سَبْعَةِ مَلاَيِينَ مُسْلِمٍ .

8- قَضَيْتُ فِي مَكَّةَ الْمُكَرَّمَةِ ثَلاَثِينَ يَوْماً – فِي بَلَدِي أَرْبَعُونَ مَكْتَبَةً كَبِيرَةً .

9-كَانَ فِي الْمَسْجِدِ سَبْعُونَ رَجُلاً – تَبْعُدُ الطَّائِفُ مِنْ مَكَّةَ الْمُكَرَّمَةِ خَمْسِينَ مِيلاً.

10- كَمْ دَقِيقَةً انْتَظَرْتَ فِي الْمَطَارِ ؟ انْتَظَرْتُ فِي الْمَطَارِ ثَلاَثِينَ دَقِيقَةً.

11- جَاءَتِ اثْنَتَانِ وَثَلاَثُونَ امْرَأَةً –كَمْ شَخْصاً زَارُوا الْمَعْرِضَ ؟

3. Aşağıdaki Arapça cümleleri harekeleyip Türkçe'ye çeviriniz.

في الصف سبعون تلميذاً – خمسة وستون ولدا يلعبون في الغرفة .

تغلق أبواب المدرسة يوم الجمعةِ – ثمان وتسعون امرأة خرجن من مدرستنا.

كم غرفة في مدرستكم؟ – فيها إحدى عشرة غرفةً – رأينا مائة امرأة

4. Aşağıdaki cümleleri Arapça'ya çeviriniz.

1) Bugün okulumuza yetmişbeş öğrenci geldi.
2) Bahçede 32 çocuk oynuyor.
3) Bir ayda 31 gün vardır.
4) 40 adam ormana gitti.
5) Fabrikamızda 200 kadın işçi çalışıyor.
6) Onların fabrikasında 152 kadın işçi çalışıyor.
7) Okulda 672 öğrenci var.
8) Kütüphanede 1573 kitap var.
9) Şehrimizde 2 milyon insan var.
10) Dünyada 6 milyar insan var.

****

EMSİLE

Arapça gramerinin temelini oluşturan 24 sigaya emsile denir. Arada başka konular işlemekle beraber bu 24 sigayı geçmiş derslerimizde öğrenmiş bulunuyoruz. Biradaki ifadesi şudur:

نَصَرَ	FİİL-İ MÂZÎ	Yardım etti.
يَنْصُرُ	FİİLİ MUZÂRİ	Yardım ediyor, yardım eder
نَصْرًا	MASDAR	Yardım etmek
نَاصِرٌ	İSM-İ FÂİL	Yardım eden, yardım edici
مَنْصُورٌ	İSM-İ MEF'ÛL	Yardım olunmuş
لَمْ يَنْصُرْ	CAHD-I MÜTLAK	Yardım etmedi
لَمَّا يَنْصُرْ	CAHD-I MUSTAĞRAK	Henüz yardım etmedi
مَا يَنْصُرُ	NEFY-İ HÂL	Yardım etmiyor
لاَ يَنْصُرُ	NEFY-İ İSTİKBAL	Yardım etmeyecek
لَنْ يَنْصُرَ	TEKİD-İ NEFY-İ İSTİKBAL	Hiç yardım etmeyecek
لِيَنْصُرْ	EMR-İ GÂİB	Yardım etsin
لاَ يَنْصُرْ	NEHY-İ GÂİB	Yardım etmesin
اُنْصُرْ	EMR-İ HÂZIR	Yardım et
لاَ تَنْصُرْ	NEHY-İ HÂZIR	Yardım etme
مَنْصَرٌ	İSM-İ ZAMAN, İSM-İ MEKAN, MASDAR-I MÎMÎ Yardım edecek zaman, yardım edecek mekan, yardım etmek	
مِنْصَرٌ	İSM-İ ÂLET	Yardım edecek alet.
نَصْرَةٌ	MASDAR-I BİNÂ-İ MERRE	Bir kere yardım etmek. (Bir kere oluş masdarı)
نِصْرَةٌ	MASDAR-I BİNÂ-İ NEVİ	Bir nevi yardım etmek. (Bir nevi oluş masdarı)
نُصَيْرٌ	İSM-İ TASGÎR	Yardım etmecik (az yardım etmek)
نَصْرِيٌّ	İSM-İ MENSÛB	Yardım etmeye ait
نَصَّارٌ	MÜBÂLAĞALI İSM-İ FAİL	Çok yardım eden, çok yardım edici
أَنْصَرُ	İSM-İ TAFDİL	Çok daha yardım edici.

مَا أَنْصَرَهُ FİİL-İ TAACCUB-İ EVVEL Ne çok yardım edici

أَنْصِرْ بِهِ FİİLİ TAACCUB-İ SANİ Ne yardım edici

****

GENEL DEĞERLENDİRME ALIŞTIRMALARI

(Konuların tekrarı)

1. Aşağıdaki kelimeleri üçer kere yazınız.

جوُدٌ	cömert	خُيِّطَ	dikildi
أَجْوَدُ	daha cömert	مَرَّةً ثَانِيَةً	ikinci defa
اَلْحَجَّارُ	taşçı	مُنْذُ	...den beri
أَذْكِيَاءُ	zekiler	أَعْلَى الرُّتَبِ	rütbelerin en yükseği
اَلْمَهْدُ	beşik	أَفْضَلُ زِينَةٍ	en iyi süs
اَلْحَدِيدُ	demir	اَلْحَدَّادُ	demirci
اَلشَّمْعُ	mum	اَلشَّمَّاعُ	mumcu

2. Aşağıdaki Arapça cümleleri harekeleyip Türkçe'ye çeviriniz.

كنت لن أكتب درسي- كنت لا أكتب درسي- عمي إن كان رجع من السوق فَارْجِعْ - لو كنت كتبت درسي لعلمته - ذهبت إلى بيت صديقي لأكتب واجبي - جاء خالد إلينا ليكتب درسه - يجب عليه أن يُحِبَّ أُمّه - ينبغي له أن يذهب إلى المسجد لِيُصَلِّيَ - كان يجب عليه أن لا يقطف الزهرة - لِي أن أكتب درسي هذا المساء - على أن أكتب واجبي صباحاً - استطاع أن يقرأ كتابه أمس- سأقدر أن أكتب درسي غداً - قدرتم أن تكتبوا واجبكم اليوم - أنا ذاهبة إلى بيتِ خالتي لآكل طعاماً- أحد الرجال ذهب إلى بيته - أحد منهم ذهب إلى المسجد - إحْدَى النساءِ ذهبت إلى بيت صديقتها- إحداهُنَّ ذهبت إلى المدرسة - الله جَلَّ جَلَالُهُ غفورٌ- من هو أكبر مني؟- متى خُيِّطَ قميصُك؟ - هذا الرجل كذّاب - أخي أكبر منك - هل عمك أغنى من أبيك؟- العلم أَنْفَعُ مِنَ الْجَهْلِ - العلم أَعْلَى الرُّتَبِ - العلم أفضل زينة - وجدنا تلاميذكم وإياكم أَذْكِيَاءَ - ما كان عمي أغنى منه ولكن أَجْوَدُ منه - وجدنا أباك جوُداً - وجدوا إياكما في البيت - جاء الرجل الذي علّمني- رأيت من جاء إلى بيتكم - عرفت ما عندك- لماذا تخرج من الباب الثّاني - رأيت الرجل في الثاني عشر من رمضانَ- دخلت أُختي إلى الغرفة الثانية - أُدخُلْ إلى الصفّ

العَاشِرِ- سأجيئُ[1] إلى بيتكم مَرَّةً ثَانِيَةً - أ خرج السَّمَّاك من بيتكم صباحاً؟ نعم خرج السَّماك من بيتنا صباحاً- ماذا إشتريت من جمال؟ اشتريت منه الجمل- أ لا يذهب بوَّاب البيت إلى السوق؟ بَلى يذهب بوَّاب البيت إلى السوق- اَلْحَجَّارُ يكسر الحجر من الصباح حتَّى المساء - هل يحضر الحطَّاب إلى بيتك شتاء ؟ لا, لا يذهب الحطَّاب إلى البُيُوتِ شتاء - الشمّاع يبيع الشَّمْعَ- الشَّمَّاع يَبِيعُهُ مَسَاءً

3. Aşağıdaki sayıların müzekker olanlarını müennes, müennesleri de müzekker isimlerle değiştiriniz.

ثلاثةٌ وأربعون رجلاً - خمس وستون تلميذةً - سبعةٌ وثمانون معلّماً- ثَمَانٍ وتسعون جَارَةً - تسع وتسعون امْرَأَةً - ثمانية وثلاثون جَدّاً

4. Aşağıdaki fiillerin kaçıncı babdan olduklarını söyleyiniz.

علم - خرج - جلس- صَنَع -كَرُم - وَرِثَ - ركب

5. Aşağıdaki kelimelerle Arapça cümleler kurunuz.

اَلْجَمَّالُ - إزميرىٌّ - إيَّاك - طَبَّاخٌ - أَكُولٌ - أصْغرُ - مُنْذُ - هذه - هُنَا- هُنَاكَ - ذَاكَ - أُولَئِكَ

6. Aşağıdaki cümleleri Arapça'ya çeviriniz.

1) Yolda taze balık satın aldım. Balıkçı her sabah evimizin önünden gidiyor.
2) Bize kışın odun lâzım. Babam oduncudan kışın odun satın alır.
3) Bu çocuk çok yalancıdır ve yalan konuşur.
4) Terzi bana gömlek dikti.
5) Sarraf paramı bozdu.
6) Demirci demirden beşik yapar.
7) Deveci deve ile odun taşıdı.
8) Yazmadıydı.
9) Yazmıyordu.
10) Yazmayacaktım.
11) Yazıcıydınız.
12) Seni evimin önünde gördüm.
13) Bana ekmekciği kesiniz.

---

[1] (جَاءَ يَجِيءُ) geldi

14) Sokakta dövülmüş bir çocukcağız bulundu.

15) Kahvaltıda ne yersin?

16) İki günden beri dersime çalışıyorum.

17) Otobüste beş kadın ile 20 erkek vardı.

18) Dağda oniki kuş gördüm.

19) Kadınlardan biri akşamleyin bize geldi.

7. Aşağıdaki kelimelerle cümleler kurunuz.

حَلَبِيٌّ – اَلسَّمَّاكُ – اَلْحَطَّابُ – شَامِيٌّ – اَلْبَوَّابُ – إِزْمِيرِيٌّ – مَدَنِيٌّ – اَلْحَجَّارُ –
إِسْتَانْبُولِيٌّ – مَكِّيٌّ – اَلشَّمَّاعُ – تُرْكِيٌّ

8. اَلْقَلَمُ kelimesinin tesniye halini nâib-i fâil, mef'ûl ve mecrûr haliyle üç örnek cümle yaparak yazınız.

9. اَلْقَلَمُ – اَلْمُعَلِّمُ – الخَالَةُ kelimelerinin cemilerinin fâil, mef'ûl ve mecrûr halleriyle ilgili üçer cümle kurunuz.

10. Fâil yerini tutan ve ayrı ayrı olarak bitişmeden kullanılan zamirleri çekiniz.

11. Fiillerin sonuna birleşen zamirlerde fâil ve mef'ûl olanını gösterecek beş fiille cümle kurunuz

12. Mef'ûl halindeki zamirleri çekip üç örnek cümle yapınız.

3. BÖLÜM

(İLERİ SEVİYE)

AKSAM-I SEB'A (YEDİ KISIM)

Arapça'da fiiller, içinde illet harfi (ا ي و) bulunup bulunmaması bakımından iki kısma ayrılır: Sahih fiiller, illetli fiiller.

Sahih fiiller üç çeşittir: a) Sâlim b) Mehmûz c) Muzaaf
İlletli fiiller dört çeşittir: a) Misâl b) Ecvef c) Nâkıs d) Lefîf

Fiil sembol olarak 3 harfli (فَعَلَ) kelimesinde gösterilir. Fiilin birinci harfine bu sembolden yola çıkılarak fâu'l-fiil denir. Ortadaki (ع) fiilin ikinci harfini temsil eder ve ayne'l-fiil denir. (ل) harfi de fiilin üçüncü harfini temsil eder ve lâme'l-fiil adını alır. Aşağıdaki konularda bu lafızlar sık sık kullanılacaktır. Şimdi bu fiilleri ve çekimlerini sırayla görelim:

I) SAHİH FİİLLER

A) SÂLİM FİİL

Kuruluşunda harf-i illet denen و ي ا harflerinden biri bulunmazsa veya aynı cins iki harf (şeddeli olarak) yanyana gelmemişse yahut harfleri arasında hemze (أ ء) yoksa bu fiile sâlim fiil denir.

جَلَسَ - كَتَبَ - فَتَحَ - عَلِمَ fiilleri gibi

Sâlim fiille ilgili çekimleri daha önce gördüğümüz için burada tekrar etmiyoruz. Örnekleri:

جَلَسَ الْأَوْلَادُ فِي الْحَدِيقَةِ. Çocuklar bahçede oturdu.

اَلْأَوْلَادُ جَلَسُوا فِي الْحَدِيقَةِ. Çocuklar, bahçede oturdu.

B) MEHMÛZ FİİL

İçinde hemze (أ ء) bulunan fiile denir.

Hemze fiilin başında (yani fâu'l-fiilinde) ise **mehmûze'l-fâ,** أَكَلَ yedi, أَخَذَ aldı

Hemze fiilin ortasında (yani ayne'l-fiilinde) ise **mehmûze'l-ayn,** سَأَلَ sordu

Hemze fiilin sonunda (yani lâme'l-fiilinde) ise **mehmûze'l-lâm** denir: قَرَأَ okudu gibi

Mehmûz fiiller daha ziyade birinci ve üçüncü babtan gelir.

1) MEHMÛZE'L-FA

Muzâri Meçhûl	Muzâri Malûm	Mâzî Meçhûl	Mâzî Malûm	
يُؤْكَلُ	يَأْكُلُ	أُكِلَ	أَكَلَ	1. bab
yenilir	yer	yenildi	yedi	
يُؤْذَنُ	يَأْذَنُ	أُذِنَ	أَذِنَ	4. bab
izin verilir	izin verir	izin verildi	izin verdi	

Emr-i Hâzır	İsm-i Mef'ûl	İsm-i Fâil
(يَأْكُلُ) den كُلْ (ye)	(أَكَلَ)den (مَأْكُولٌ)(yenilen)	(أَكَلَ)den (آكِلٌ)(yiyen)
(يَأْذَنُ) den إِيذَنْ (izin ver)	(أَذِنَ)den (مَأْذُونٌ)(izin verilen)	(أَذِنَ)den (آذِنٌ) (izin veren)

Hemzeli fiillerin mâzi muzâri ve meçhûllerinin çekim örneklerini daha önceki derslerimizde yapmıştık. Sahih fiillerden pek farkı yoktur. Örnekte verilen ism-i fâil ve mef'ûllere bilindiği gibi tâ-i merbûta eklersek müennesini yapmış oluruz: (آكِلٌ ث آكِلَةٌ) (مَأْكُولٌ ث مَأْكُولَةٌ) gibi. Örnek teşkil etmesi açısından yalnız müfred müzekker kalıpları verilmiştir. Dikkat edilmesi gereken diğer noktalar:

a) Muzâri mütekellim vahde; يَأْكُلُ dan (أَأْكُلُ) değil, iki hemzenin yanyana gelişinden dolayı آكُلُ (ben yerim) şeklinde söylenir.

b) Emir fiili de aynı şekilde (أُأْكُلْ) şeklinde söylenmez. İki hemzenin okunuşu dile ağır geldiği için hemzeli kısım atılır. Geriye kalanın çekimi yapılır. Hatırlanacağı üzere fiili muzâri ya da emirlerde fiilin sonunda hareke değişikliği ya da cezm yapılacağı zaman fiil çekiminde yer alan nunlar düşer:

Emr-i Hâzır Çekim Örneği:

كُلُوا	كُلاَ	كُلْ	Muhatap
كُلْنَ	كُلاَ	كُلِي	Muhâtaba
siz yeyin	ikiniz yeyin	sen ye	

(يَأْذَنُ) den إِيذَنْ (izin ver) kalıbında ise, görüldüğü gibi emr-i hâzır (إِأْذَنْ) şeklinde olacaktı. O da dile ağır geldiği için zamanla (إِيذَنْ) şeklini almıştır. Çekimi şöyledir:

إِيذَنُوا	إِيذَنَا	إِيذَنْ	Muhatap
إِيذَنَّ	إِيذَنَا	إِيذَنِي	Muhâtaba
siz izin verin	ikiniz izin verin	sen izin ver	

2) MEHMÛZE'L-AYN

Orta harfi hemze (أ ء) olan fiildir.

Muzâri Meçhûl	Muzâri Malûm	Mâzî Meçhûl	Mâzî Malûm
يُسْئَلُ	يَسْأَلُ	سُئِلَ	سَأَلَ
sorulur	sorar	soruldu	sordu, istedi

Emr-i Hâzır	İsm-i Mef'ûl	İsm-i Fâil
يَسْأَلُ dan إِسْأَلْ (ya da kısaca سَلْ)	مَسْؤُولٌ ث مَسْؤُولَةٌ	سَائِلٌ ث سَائِلَةٌ
sor	sorulan, istenen	isteyen, soran

Emr-i Hâzır çekimi:

اِسْأَلُوا	اِسْأَلاَ	اِسْأَلْ	Muhâtab
اِسْأَلْنَ	اِسْأَلاَ	اِسْأَلِي	Muhâtaba
sorun	ikiniz sorun	sor	

Ayet Örnekleri:

1- ...لِلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِمَّا اكْتَسَبُوا وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِمَّا اكْتَسَبْنَ ۖ وَاسْأَلُوا اللَّهَ مِنْ فَضْلِهِ ۖ ...

Erkeklere, çalışıp kazandıklarından bir pay, kadınlara da çalışıp kazandıklarından bir pay (kazandıklarının bir kısmını dilledikleri gibi tasarruf etme yetkileri) vardır. Allah'tan onun lutfunu (bol nimet ve ihsanını) isteyin. (Nisâ, 32).

2- وَاسْأَلْهُمْ عَنِ الْقَرْيَةِ الَّتِي كَانَتْ حَاضِرَةَ الْبَحْرِ ۘ ...

Onlara (Yahudilere) deniz kıyısında olan belde hakkında sor. (A'râf, 163).

3- سَلْ بَنِي إِسْرَائِيلَ كَمْ آتَيْنَاهُمْ مِنْ آيَةٍ بَيِّنَةٍ ...

İsrailoğullarına sor, onlara nice açık ayet(ler) verdik. (Bakara, 211).

4- سَلْهُم أَيُّهُم بِذَٰلِكَ زَعِيمٌ ۚ .

Sor onlara: "Hangisi buna kefildir?" (Kalem, 40)

5-وَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ ائْذَنْ لِي ... أَلاَ[1] فِي الْفِتْنَةِ سَقَطُوا وَإِنَّ جَهَنَّمَ لَمُحِيطَةٌ بِالْكَافِرِينَ.

Onlardan, «Bana izin ver, (beni fitneye düşürme)» diyen vardır. Dikkat edin onlar (zaten) fitne içine düştüler. Doğrusu Cehennem, kesinlikle kafirleri kuşatıcıdır. (Tevbe, 49)

6-فَإِذَا اسْتَأْذَنُوكَ لِبَعْضِ شَأْنِهِمْ فَأْذَنْ ....

Bazı işleri için senden izin istedikleri zaman, artık (dilediğine) izin ver. (Nur, 62)

3) MEHMÛZE'L-LÂM

Son harfi hemze (ء أ) olan fiildir.

Muzâri Meçhûl	Muzâri Malûm	Mâzî Meçhûl	Mâzî Malûm
يُقْرَأُ	يَقْرَأُ	قُرِئَ	قَرَأَ
okunuyor	okuyor	okundu	okudu

Emr-i Hâzır	İsm-i Mef'ûl	İsm-i Fâil
إِقْرَأْ dan يَقْرَأُ	مَقْرُوءٌ	قَارِئٌ (قَرَأَ)
oku	okunan, okunmuş	okuyan

Emr-i Hâzır Çekimi:

إِقْرَأُوا	إِقْرَآ	إِقْرَأْ
إِقْرَأْنَ	إِقْرَآ	إِقْرَئِي
siz okuyun	ikiniz okuyun	oku

[1] (أَلاَ) "bilin ki, dikkat edin" anlamında tenbih edatı, (اسْتَأْذَنَ يَسْتَأْذِنُ) izin istedi

Cümle Örnekleri:

1- وَالِدَتِي تَأْكُلُ السَّمَكَ كَثِيراً - سَأَلَكَ الْمُدَرِّسُ لِأَنَّكَ قَرَأْتَ الدَّرْسَ جَيِّداً.

2- اِنْتَظَرْتُكَ طَوِيلاً لِأَنَّكَ تَأَخَّرْتَ كَثِيراً - سَتَبْدَأُ الْعُطْلَةُ فِي الْأُسْبُوعِ الْقَادِمِ .

3- اَلتِّلْمِيذَةُ قَرَأَتْ قَلِيلاً - هُوَ يَأْخُذُ مِنْ وَالِدِهِ رِيَالاً كُلَّ يَوْمٍ وَ يَشْتَرِي كِتَاباً جَدِيداً كُلَّ أُسْبُوعٍ.

4- هَلْ تَقْرَأُ الْعَرَبِيَّةَ جَيِّداً ؟ نَعَمْ ، أَقْرَأُ الْعَرَبِيَّةَ جَيِّداً .

5- مَاذَا تَفْعَلُ الْمُمَرِّضَاتُ كُلَّ صَبَاحٍ؟ يَبْدَأْنَ عَمَلَهُنَّ. كَيْفَ تَبْدَأُ الْمُمَرِّضَاتُ عَمَلَهُنَّ ؟ تَبْدَأُ الْمُمَرِّضَاتُ عَمَلَهُنَّ فِي نَشَاطٍ. أَلاَ تَبْدَأُ الْمُمَرِّضَاتُ عَمَلَهُنَّ فِي نَشَاطٍ؟ بَلَى، يَبْدَأْنَ عَمَلَهُنَّ فِي نَشَاطٍ .

6- هَلْ تَبْدَأُ عَمَلَكَ فِي نَشَاطٍ ؟ نَعَمْ ، أَبْدَأُ عَمَلِي فِي نَشَاطٍ .

7- سَيَقْرَؤُونَ شَيْئاً مِنَ الْقُرْآنِ – سَأَذْهَبُ إِلَى الْمَكْتَبَةِ لِقِرَاءَةِ الْكِتَابِ .

8- لِمَاذَا سَأَلَ عَنْ ذَلِكَ ؟ – عَلَى الْمُسْلِمِ أَنْ يَأْمُرَ بِالْمَعْرُوفِ وَ يَنْهَى عَنِ الْمُنْكَرِ.

9- أَذِنَ اللَّهُ لِرَسُولِهِ بِالْهِجْرَةِ مِنْ مَكَّةَ إِلَى الْمَدِينَةِ - تَبْدَأُ الْحِصَّةُ الْأُولَى فِي السَّابِعَةِ صَبَاحاً.

Tercüme:

1- Annem balığı çok yer. Dersi iyi okuduğun için öğretmen sana sordu.

2- Çok geciktiğin için seni uzun (süre) bekledim. Gelecek hafta tatil başlayacak.

3- Öğrenci biraz okudu. O hergün babasından bir riyal alır ve her hafta yeni bir kitap satın alır.

4- Arapça'yı iyi okur musun? Evet, Arapça'yı iyi okurum.

5- Hemşireler her sabah ne yapar? İşlerine başlarlar. Hemşireler işlerine nasıl başlarlar? Hemşireler işlerine neşe içinde başlarlar. Hemşireler işlerine neşe içinde başlamazlar mı? Bilakis, işlerine neşe içinde başlarlar.

6- İşine neşe içinde mi başlarsın? Evet, işime neşe içinde başlarım.

7- Kur'ân'dan birşey okuyacaklar. Kitap okumak için kütüphaneye gideceğim.

8- Niçin onun hakkında sordu? Müslümanın iyiliği emretmesi, kötülükten nehyetmesi gerekir.

9- Allah Mekke'den Medîne'ye hicret etmesi için Rasûlüne izin verdi. İlk ders sabah yedide başlıyor.

C) MUZAAF FİİL

Şeddeli fiil demektir. Yani fiilin son iki harfi (olan aynel fiil ile lâmel fiil) aynı cinsten olup şeddeli okunur.

مَدَّ يَمُدُّ uzattı (aslı 1. bab: مَدَدَ يَمْدُدُ) فَرَّ يَفِرُّ kaçtı (aslı 2. bab: فَرَرَ يَفْرِرُ)

Görüldüğü gibi gibi iki harfi birbirine katma işine idgam denir. Çekimleri şöyledir:

Muzâri Malûm Fiil Çekim Örneği (يَمُدُّ uzatıyor)			Mâzî Malûm Fiil Çekim Örneği (مَدَّ uzattı)		
يَمُدُّ	يَمُدَّانِ	يَمُدُّونَ	مَدَّ	مَدَّا	مَدُّوا
تَمُدُّ	تَمُدَّانِ	يَمْدُدْنَ	مَدَّتْ	مَدَّتَا	مَدَدْنَ
تَمُدُّ	...	...	مَدَدْتَ	...	...

Görüldüğü gibi muzaaf fiillerin idgâmı (şeddesi) mâzide gâibe cemi müennesden itibaren çözülmüştür. Diğerinde de gâibe cemi müennesden itibaren (فَرَرْنَ) şeklinde bağlanır. Muzârilerinde de meselâ gâibe cemi müennesler (يَمْدُدْنَ) ve (يَفْرِرْنَ) şeklinde çözülürler.

Meçhûlleri: (يَمُدُّ) den يُمَدُّ uzatılıyor (مَدَّ) den مُدَّ uzatıldı

Muzâri Meçhûl Fiil Çekimi			Mâzî Meçhûl Fiil Çekimi		
يُمَدُّ	يُمَدَّانِ	يُمَدُّونَ	مُدَّ	مُدَّا	مُدُّوا
تُمَدُّ	تُمَدَّانِ	يُمْدَدْنَ	مُدَّتْ	مُدَّتَا	مُدِدْنَ
تُمَدُّ	...	...	مُدِدْتَ	...	...

(يَفِرُّ) dan يُفَرُّ kaçılıyor (فَرَّ) dan فُرَّ kaçıldı

Gâibe cemi müennesleri: Muzâride: (يُفْرَرْنَ) ... Mâzîde: (فُرِرْنَ) ...

Emr-i Hâzırı: (يَمُدُّ) den (مُدَّ) (مُدِّ) ya da (أُمْدُدْ) (uzat)

(يَفِرُّ) dan (فِرَّ) (فِرِّ) ya da (إِفْرِرْ) (kaç)

Görüldüğü gibi şeddeli fiillerin emr-i hâzırları fiilin açılıp son harfinin cezm yapılmasıyla olabileceği gibi daha pratik olan şedde ile de yapılmaktadır. Son harekenin üstünle ya da esre ile de verileceğini unutmayınız. Birinci tarz çekimin (أُمْدُدْ) normal çekimlerden farkı olmadığı için aşağıda ikinci tarz çekim örneği verilmiştir:

Emr-i Hâzır Çekimi:

مُدَّ مُدَّا مُدُّوا (uzat)

مُدِّي مُدَّا أُمْدُدْنَ

*

**

فِرَّ (فِرَّ-إِفْرِرْ) فِرَّا فِرُّوا (kaç))

فِرِّي فِرَّا إِفْرِرْنَ

İsm-i Fâil مَدَّ den مَادٌّ (uzatan), (فَرَّ) dan (فَارٌّ) (kaçan)

İsm-i Mef'ûl مَدَّ den مَمْدُودٌ (uzatılmış, uzatılan), (فَرَّ) dan (مَفْرُورٌ) (kaçılan)[1]

Muzaaf fiillerin ism-i fâillerine çeşitli örnekler:

(دَلَّ) den (دَالٌّ ج دَالُّونَ) delâlet eden, yol gösteren

(ضَلَّ) den (ضَالٌّ ج ضَالُّونَ) sapıtan, şaşıran

(مَرَّ) den (مَارٌّ ج مَارُّونَ) geçen, uğrayan

Muzaaf Fiillerin İsm-i Mef'ûllerine örnek:

(دَلَّ) den (مَدْلُولٌ) delâlet edilmiş, yol gösterilen

(عَدَّ) den (مَعْدُودٌ) sayılan, sayılmış

Cümle Örnekleri:

1- ظَنَنْتُ النَّجَاحَ سَهْلاً – قَصَصْنَا عَلَيْهِمُ الْحِكَايَةَ.

2- اَلرَّجُلاَنِ يَمُرَّانِ بِالْحَدِيقَةِ – هُمْ مَرُّوا بِالسُّوقِ.

3- دُقِّي الْبَابَ يَا عَائِشَةُ – قُصَّ الْحِكَايَةَ عَلَى صَاحِبِكُمَا.

4- أَنْتَ مَرَرْتَ بِالسُّوقِ – مَرَّ الْأَوْلاَدُ بِالْحَدِيقَةِ – اَلْأَوْلاَدُ مَرُّوا بِالْحَدِيقَةِ.

5- أَنْتِ صَبَبْتِ الْمَاءَ – هُنَّ صَبَبْنَ الْمَاءَ.

6- حَثَّ الْآبَاءُ أَوْلاَدَهُمْ عَلَى الْاِجْتِهَادِ – اَلْآبَاءُ حَثُّوا أَوْلاَدَهُمْ عَلَى الْاِجْتِهَادِ.

7- تَقُصُّ الْمُدَرِّسَاتُ بَعْضَ الْقَصَصِ عَلَى التِّلْمِيذَاتِ – اَلْمُدَرِّسَاتُ يَقْصُصْنَ بَعْضَ الْقَصَصِ عَلَى التِّلْمِيذَاتِ.

8- صَبَّ الْوَلَدَانِ الْمَاءَ عَلَى الْأَرْضِ – اَلْوَلَدَانِ صَبَّا الْمَاءَ عَلَى الْأَرْضِ.

9- شَكَّ الْمُدَرِّسُونَ فِي الْأَمْرِ – اَلْمُدَرِّسُونَ شَكُّوا فِي الْأَمْرِ.

10- لاَ تَأْكُلْ كَثِيراً فَالْأَكْلُ الْكَثِيرُ يَضُرُّ الْمَعِدَةَ – ظَنَنْتُكَ إِيَّاهُ.

11- لاَ تَمُرَّ بَعْدَ هَذَا الْخَطِّ.

Tercüme:

1- Başarıyı kolay sandım. Onlara hikaye anlattık.

---

[1] Bu fiillerin ism-i fâil (فَاعِلٌ), ism-i mef'ûl (مَفْعُولٌ), meçhûl, emir, emri gâib, nehyi gâib, nehy-i hazırlarının vs. yapımında başlangıçta konuyu pekiştirinceye kadar (كَتَبَ يَكْتُبُ) fiilinin bu kalıplarını göz önüne getiriniz. Fazla yer kaplamaması amacıyla burada hepsine ölçü olacak temel kurallar verilmiştir.

2- İki adam bahçeden geçiyor. Onlar çarşıya uğradılar.

3- Kapıyı çal ey Aişe! İkiniz hikayeyi arkadaşınıza anlatın.

4- Sen çarşıya uğradın. Çocuklar bahçeye uğradı. (Aynı anlam isim cümlesi)

5- Suyu sen döktün. Suyu onlar (müe.) döktüler.

6- Babalar çocuklarını çalışmaya teşvik etti.(Aynı anlam isim cümlesi).

7- Öğretmenler öğrencilere bazı hikayeler anlatıyor. (Aynı anlam).

8- İki çocuk suyu yere döktü.

9- Öğretmenler mesele hakkında şüpheye düştü.

10- Çok yeme, çok yemek mideye zarar verir. Seni o sandım.

11- Bu hattan sonrasına geçme.

****

MUZAAF FİİL İLE İLGİLİ AYETLER

1- ... فَإِنْ تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ۚ ذَٰلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا ۜ .

(4/NİSÂ, 59). ... Eğer bir şeyde anlaşmazlığa düşerseniz, eğer Allah'a ve ahiret gününe inanıyorsanız, artık onu (yani ihtilaf konusu meseleyi) Allah'a ve Peygamber'e döndürün. İşte bu, (hem) daha hayırlı ve (hem de sizin menfeatlerinizdeki) netice bakımından daha güzeldir.

تَنَازَعَ يَتَنَازَعُ تَنَازُعاً anlaşmazlığa, ihtilafa düştü رَدَّ يَرُدُّ رَدّاً مَرَدّاً döndürdü, çevirdi

أَحْسَنُ daha güzel اَلتَّأْوِيلُ yorumlama, (murad edilen manayı) beyân etmek

2- فَفِرُّوا إِلَى اللَّهِ ۖ إِنِّي لَكُمْ مِنْهُ نَذِيرٌ مُبِينٌ ۚ .

(51/ZÂRİYÂT, 50). O halde Allah'a kaçın; doğrusu ben size O'nun tarafından (gönderilmiş) apaçık bir uyaranım.

فَرَّ يَفِرُّ فَرّاً فِرَاراً مَفَرّاً kaçtı

3- يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ فَلَا تَغُرَّنَّكُمُ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا ۖ وَلَا يَغُرَّنَّكُمْ بِاللَّهِ الْغَرُورُ .

(35/FÂTIR, 5). Ey insanlar! Doğrusu Allah'ın vaadi gerçektir; dünya hayatı sakın sizi aldatmasın. (O) çok aldatan (şeytan) sakın sizi Allah ile aldatmasın (affına vs. güvendirerek sizi ayartmasın).

غَرَّ يَغُرُّ غُرُوراً aldattı, kandırdı فَلَا يَغُرَّنَّكُمْ sakın sizi aldatmasın (nehyi gaib)

(sondaki şeddeli nünlar tekit içindir)

4-وَاضْمُمْ يَدَكَ إِلَى جَنَاحِكَ تَخْرُجْ بَيْضَاءَ مِنْ غَيْرِ سُوءٍ آيَةً أُخْرَى .

(20/TÂHÂ, 22). (Bir de Ya Musa!) Elini koynuna sok ki bir kusur olmaksızın, başka bir mucize olarak beyaz (parlayan bir durumda) çıksın!

ضَمَّ يَضُمُّ ضَمّاً soktu, kattı

****

ALIŞTIRMALAR

1. Aşağıdaki fiillerin mâzî, muzâri, mâzî meçhûl-muzâri meçhûl, emr-i hâzırlarını çekip ism-i fâil ve ism-i mef'ûlünü yazınız.

فَرَّ يَفِرُّ	kaçtı	رَدَّ يَرُدُّ	geri çevirdi	شَدَّ يَشُدُّ	çekti
أَمَرَ يَأْمُرُ	emretti	سَئِمَ يَسْأَمُ	bıktı, usandı	أَخَذَ يَأْخُذُ	aldı
عَدَّ يَعُدُّ	saydı	دَقَّ يَدُقُّ	(kapıyı) çaldı	شَمَّ يَشُمُّ	kokladı
قَصَّ يَقُصُّ	anlattı	حَجَّ يَحُجُّ	hac yaptı	أَذِنَ يَأْذَنُ	izin verdi

2. Aşağıdaki cümleleri tercüme ediniz.

1- سَوْفَ أَحُجُّ هَذِهِ السَّنَةَ مَعَ عَائِلَتِي إِنْ شَاءَ اللّٰهُ – سَوْفَ يَحُجُّ هَذِهِ السَّنَةَ مَعَ عَائِلَتِهِ إِنْ شَاءَ اللّٰهُ.

2- أَيْنَ هُوَ؟ أَظُنُّهُ فِي الْمَكْتَبَةِ . – أَيْنَ هِيَ ؟ أَظُنُّهَا فِي السُّوقِ – أَيْنَ هُمْ ؟ أَظُنُّهُمْ فِي الْحَدِيقَةِ.

3- هُوَ صَبَّ الْمَاءَ فِي الْإِبْرِيقِ – نَحْنُ صَبَبْنَا الْمَاءَ فِي الْإِبْرِيقِ[1] .

4- مَدَّ يَدَهُ تَحْتَ وِسَادَتِهِ[2] – أَنْتِ شَدَدْتِ الْحَبْلَ[3] – شُمَّ هذِهِ الْوَرْدَةَ الْجَمِيلَةَ.

3. Aşağıdaki cümleleri harekeleyip tercüme ediniz

كل يا أخي الخبز وَالْجُبْنَ[4] – متى تقرأ الكتاب؟ – غداً أقرأه – من قَارِئُ الكتاب؟ يَبْدَأُ قَارِئُ الكتاب غداً – لِمَ أذنت لهم؟ إيذَنُوا لنا أَنْ ندخلَ القصر[5] – لايأْذَنَّ لأخيهنَّ أن يذهب – يا أميّ إيذَنِي لِي أن أقرأ هذه الكتب – خذوا هذه الكتب من هنا – البنت تشرب الشّايَ – إقرأْ يا خالد الكتاب وَابْدَأْ فَوْراً[6] – تبدأُ فاطمة قِرَاءة الكتابِ – كُلُوا وَاشْرَبُوا من رزق الله – خذ القلم من فوق الأَرْضِ – يَسْأَلُونَ جواب هذه المسألة – نكتب درسنا منذ أربع ساعات – من يَقُصُّ القصة؟ – من يفر من البيت؟ – دُقَّ الباب قبل الدخول.

4. Yukarıda verilen ayetleri defterinize yazıp muza'af fiil ile ilgili kelimelerin altını çiziniz. Meallerine bakarak Arapça'larını yazıncaya kadar çalışınız.

---

1 (اَلْإِبْرِيقُ) çaydanlık

2 (اَلْوِسَادَةُ) yastık

3 (اَلْحَبْلُ) ip

4 (اَلْجُبْنُ) peynir

5 (اَلْقَصْرُ) saray

6 (فَوْراً) hemen

II) İLLETLİ FİİLLER

A) MİSAL FİİL

İlk harfi illet harflerinden و ya da ي ile başlayan fiildir. Fiilin başında vâv (و) bulunursa **misâl-i vâvî** denir.

وَجَدَ	buldu	وَضَعَ	koydu
وَهَبَ	bağışladı, verdi	وَعَدَ	vaadetti
وَدَعَ	bıraktı, ayrıldı	وَقَعَ	vaki oldu

Fiilin başında ي bulunursa **misâl-i yâî** denir.

يَبِسَ	kurudu	يَقِظَ	uyandı
يَسُرَ	kolay oldu		

Misâl-i vâvî olan وَجَدَ ve misâl-i yâî olan يَسُرَ nın mâzî çekimleri aynen sahih fiil çekimi gibidir.

a) Misâli vâvîlere muzaraat harfi eklenince başındaki وَ ler kalkar. Örneğin; وَجَدَ den يَجِدُ olur. Aynı şekilde bu vâvlar masdarından da düşer:

وَعَدَ يَعِدُ عِدَةٌ	vaad etti, söz verdi
وَعَظَ يَعِظُ عِظَةٌ	vaaz verdi, nasihat etti

Mâzî meçhûlü ve çekimi bildiğimiz diğer fiiller gibidir: (وَجَدَ) buldu, (وُجِدَ) bulundu.

Muzâri meçhûlünde ise kalkmış olan و lar geri gelir. Dile kolaylık olsun diye cezmi söylenmez: (يَجِدُ) bulur (يُوجَدُ) bulunur gibi. Mâzî çekimi sahihden farklı olmayan bu fiilin şimdi de muzâri çekimlerini inceleyelim:

Misâl-i vâvî Muzâri Meçhûl Çekimi	Misâl-i vâvî Muzâri Malûm Çekimi
يُوجَدُ يُوجَدَانِ يُوجَدُونَ	يَجِدُ يَجِدَانِ يَجِدُونَ
تُوجَدُ تُوجَدَانِ يُوجَدْنَ	تَجِدُ تَجِدَانِ يَجِدْنَ
تُوجَدُ تُوجَدَانِ تُوجَدُونَ	تَجِدُ تَجِدَانِ تَجِدُونَ
تُوجَدِينَ تُوجَدَانِ تُوجَدْنَ	تَجِدِينَ تَجِدَانِ تَجِدْنَ
أُوجَدُ نُوجَدُ نُوجَدُ	أَجِدُ نَجِدُ نَجِدُ

Not: (و) ile başlayan misâl fiiller 2. ve 3. babdan ise muzâriye çevrilince (و) düşer. 4. ve 5. babdan ise muzâriye çevrilince (و) düşmez:

(وَجَدَ - يَجِدُ) buldu (2. babdan) (وَضَعَ - يَضَعُ) koydu (3. babdan)

(وَهِمَ - يَوْهَمُ) vehmetti (4.babdan) (وَجُهَ - يَوْجُهُ) şan şeref sahibi oldu (5.babdan)

Bu fiillerin sâlim çekimden farkı yoktur.

b) Misâl-i Yâîler muzâriye çevrilince baştaki ي kalkmaz. Aynen sahihler gibi çekilir.

يَسُرَ kolay oldu (mâzî) يَيْسُرُ kolay olur (muzâri)

Meçhûlünde ise kelimenin aslından olan ي harfi muzaraat harfinin ötre okunmasından dolayı (dilde kolaylık olması bakımından) و 'a çevrilir.

يُوسَرُ kolaylaşır (muzâri meçhûl) يَيْسُرُ kolay olur (muzâri)

Misâl-i yâî Muzâri Malûm Çekimi	Misâl-i yâî Muzâri Meçhûl Çekimi
يَيْسُرُ يَيْسُرَانِ يَيْسُرُونَ	يُوسَرُ يُوسَرَانِ يُوسَرُونَ
تَيْسُرُ تَيْسُرَانِ يَيْسُرْنَ	تُوسَرُ تُوسَرَانِ يُوسَرْنَ
تَيْسُرُ تَيْسُرَانِ تَيْسُرُونَ	تُوسَرُ تُوسَرَانِ تُوسَرُونَ
تَيْسُرِينَ تَيْسُرَانِ تَيْسُرْنَ	تُوسَرِينَ توسَرَانِ تُوسَرْنَ
أَيْسُرُ نَيْسُرُ نَيْسُرُ	اُوسَرُ نُوسَرُ نُوسَرُ

Misâli vâvîlerin emr-i hâzırı: Muzâri harfi kalkar. Sonuna cezim getirilir. Cezim getirildiğinde diğerlerindeki ن lar düşer. Muzaraat harfinden sonraki harf harekeli olduğu için başa hemze getirilmez. Okunabilmesi için hemzeye ihtiyacı yoktur.

يَجِدُ bulur → جِدْ bul

Emr-i Hâzır Çekimi

جِدْ	جِدَا	جِدُوا
جِدِي	جِدَا	جِدْنَ

Misâli yâî'lerin emr-i hâzırında ise muzâri harfinden sonraki harf cezimli olduğu için okunabilmesi açısından başa ötreli اُ eklenerek يَيْسُرُ dan اُيْسُرْ kalır. Okunuşu zor olduğundan ي harfi و 'a değiştirilir. Böylece: اُوسُرْ olur[1]. Özet olarak;

[1] Aynı şekilde ayne'l-fiili muzâride fethalı ya da dammeli olan misâl-i vâvî fiilin emrinde de vâv düşmez ama okunuş kolaylığı açısından değişme görülür: (يَوْهَمُ) dan emir (اِيهَمْ) şeklinde gelir.

يَيْسُرُ kolay olur اُيْسُرْ dan اُوسُرْ (kolay ol) haline gelir.

İsm-i Fâilleri (وَجَدَ) den (واجِدٌ) bulan / (يَسُرَ)dan (يَاسِرٌ) kolay olan

İsm-i Mef'ûlleri (وَجَدَ) den (مَوْجُودٌ) bulunan, varolan

(يَسُرَ) dan (مَيْسُورٌ) kolaylaştırılan, kolaylaştırılmış

Cümle Örnekleri:

1- وَعَدْتُ[1] بِفِعْلِ الْخَيْرِ – وَعَدْنَا بِفِعْلِ الْخَيْرِ .

2- أَعِدُ بِفِعْلِ الْخَيْرِ – نَعِدُ بِفِعْلِ الْخَيْرِ .

3- وَعَدَتِ الْبِنْتَانِ بِفِعْلِ الْخَيْرِ – اَلْبِنْتَانِ وَعَدَتَا بِفِعْلِ الْخَيْرِ.

4- تَعِدُ الْبِنْتَانِ بِفِعْلِ الْخَيْرِ – اَلْبِنْتَانِ تَعِدَانِ بِفِعْلِ الْخَيْرِ.

5- وَعَدَ الْأَغْنِيَاءُ بِفِعْلِ الْخَيْرِ – الْأَغْنِيَاءُ وَعَدُوا بِفِعْلِ الْخَيْرِ.

6- يَعِدُ الْأَغْنِيَاءُ بِفِعْلِ الْخَيْرِ – اَلْأَغْنِيَاءُ يَعِدُونَ بِفِعْلِ الْخَيْرِ.

7- وَعَدَتِ الْغَنِيَّاتُ بِفِعْلِ الْخَيْرِ – اَلْغَنِيَّاتُ وَعَدْنَ بِفِعْلِ الْخَيْرِ .

8- تَعِدُ الْغَنِيَّاتُ بِفِعْلِ الْخَيْرِ – اَلْغَنِيَّاتُ يَعِدْنَ بِفِعْلِ الْخَيْرِ .

9- لاَ أَسْتَطِيعُ أَنْ أَجِدَ حَقِيبَتِي – رُبَّمَا تَجِدُ حَقِيبَتَكَ فِي الْمَكْتَبَةِ.

10- لاَ تَقِفْ وَسَطَ هَذَا الشَّارِعِ الْمُزْدَحِمِ بِالسَّيَّارَاتِ – صِفْ[2] مَا شَاهَدْتَ فِي دَقِيقَتَيْنِ.

11- مَهْمَا تَفْعَلْ تَجِدْ ثَوَابَهُ عِنْدَ اللَّهِ – أَجْلِسُ فِي الْمَقْعَدِ الَّذِي أَجِدُهُ خَالِياً .

12- يَجْلِسُونَ فِي الْمَقْعَدِ الَّذِي يَجِدُونَهُ خَالِياً – يَجْلِسُونَ فِي الْغُرْفَةِ الَّتِي يَجِدُونَهَا خَالِيَةً.

Tercüme:

1- Hayırlı işe söz verdim. Hayırlı işe söz verdik.

2- Hayırlı işe söz veriyorum. Hayırlı işe söz veriyoruz.

3- İki kız hayırlı iş (için) söz verdi. (Aynı manada isim cümlesi).

4- İki kız hayırlı işe söz veriyor. (Aynı manada isim cümlesi).

5- Zenginler hayır yapacaklarına söz verdiler.

Aslında bu fiilin emri (إِوْهِمْ) iken vâv'ın cezimli ve bir önceki harfin esre olması sebebiyle (و) (ي) ya dönüşmüştür.

[1] (وَعَدَ يَعِدُ ب) vaad etti, söz verdi

[2] (وَصَفَ يَصِفُ) vasfetti, anlattı, vasıfladı

6- Zenginler hayır yapacaklarına söz veriyorlar.

7- Zengin (bayanlar) hayır yapacaklarına söz verdiler.

8- Zengin (bayanlar) hayır yapacaklarına söz veriyor.

9- Çantamı bulamıyorum. Çantanı belki kütüphanede bulursun.

10- Arabalarla dolu bu caddenin ortasında durma. Gördüğün şeyleri iki dakikada anlat (vasfet).

11- Her ne yaparsan sevabını Allah katında bulursun. Boş bulduğum koltuğa oturuyorum.

12- Boş buldukları koltuğa oturuyorlar. Boş buldukları odaya oturuyorlar.

* * * * * * * * * * * *

ALIŞTIRMALAR

1. Aşağıdaki fiillerin mâzî, muzârî, mâzî meçhûl, muzârî meçhûl, emr-i hâzır, ism-i fâil ve ism-i mef'ûllerini konuda anlattığımız şekilde çekiniz.

وَقَعَ يَقَعُ gerçekleşti, vaki oldu يَقِظَ يَيْقَظُ uyandı وَعَدَ يَعِدُ vaad etti

وَهَبَ يَهِبُ verdi, bağışladı يَبِسَ يَيْبَسُ kurudu

2. Aşağıdaki cümleleri tercüme ediniz.

وَصَلَتِ الطَّائِرَةُ إِلَى مَطَارِ جدَّةَ . نَزَلْنَا مِنْهَا بِسَلاَمٍ وَ رَكِبْنَا سَيَّارَةً إِلَى مَكَّةَ الْمُكَرَّمَةِ. وَقَفَتِ السَّيَّارَةُ أَمَامَ بَيْتِ اللّٰهِ الْحَرَامِ . بَحَثَ عَادِلٌ عَنِ الْعُنْوَانِ وَوَجَدَهُ . وَصَلَ أَحْمَدُ مُبَكِّراً إِلَى الْمَطَارِ – يَقِفُ الْإِمَامُ أَمَامَ الْمُسْلِمِينَ – اَلرَّجُلُ يَهِبُ الدَّنَانِيرَ لِخَادِمِهِ – وَجَدَ عُمَرُ بَعْضَ الْمَالِ وَ الْمَلاَبِسِ فِي الطَّرِيقِ – لا تَيْئَسْ مِنْ رَحْمَةِ اللّٰهِ – يَقِفُ الْمُشْرِفُونَ أَمَامَ التَّلاَمِيذِ – الْمُشْرِفُونَ يَقِفُونَ أَمَامَ التَّلاَمِيذِ – تَجِدُ الْبَنَاتُ أُمَّهُنَّ فِي الْبَيْتِ – اَلْبَنَاتُ يَجِدْنَ أُمَّهُنَّ فِي الْبَيْتِ عِنْدَمَا حَضَرْنَ مِنَ الْمَدْرَسَةِ – يَجْلِسْنَ فِي الْغُرْفَةِ الَّتِي يَجِدْنَهَا خَالِيَةً – يَجْلِسْنَ فِي الْمَكَانِ الَّذِي يَجِدْنَهُ خَالِياً – تَجْلِسُونَ فِي الْمَكَانِ الَّذِي تَجِدُونَهُ خَالِياً – تَجْلِسِينَ فِي الصَّالَةِ الَّتِي تَجِدِينَهَا خَالِيَةً – يَجْلِسَانِ فِي الْمَكْتَبِ الَّذِي يَجِدَانِهِ خَالِياً – تَجْلِسَانِ فِي الْغُرْفَةِ الَّتِي تَجِدَانِهَا خَالِيَةً .

B) ECVEF FİİL

Orta harfi (aynü'l-fiili) illetli fiildir. Asılları itibâriyle bu fiiller illet harfleri olan (و ي) den mâzîde elife dönmüştür:

Orta harfi و dan kaynaklanan elif ise **ecvef-i vâvî.**

قَالَ dedi قَوَلَ den

قَامَ kalktı قَوَمَ den

خَافَ korktu خَوِفَ den

نَامَ uyudu نَوِمَ den

Orta harfi ي dan kaynaklanan elif ise **ecvef-i yâî** denir.

بَاعَ sattı بَيَعَ dan

سَارَ yürüdü سَيَرَ dan

هَابَ korktu هَيَبَ den

☞ Ecvef fiilin ilk harfi üstün, içindeki illet harfi de harekeli ise ortadaki و ve ي harfi söylenişte kolaylık olması bakımından elife (ا) çevrilmiştir. Bu işleme İ'LÂL denir.

سَارَ yürüdü سَيَرَ den قَالَ dedi قَوَلَ den

Ecvef-i vâvîler aslı itibariyle ya birinci babdan ya da dördüncü babdan olmak üzere iki şekilde gelir: Şimdi sırasıyla bu fiillerin çekimini işleyelim:

I- a) Ecvef-i vâvî (Aslı birinci bab)

قَالَ يَقُولُ dedi (Aslı = قَوَلَ يَقْوُلُ)

Ecvef-i vâvî Malûm Fiil-i Mâzî	Ecvef-i vâvî Malûm Fiil-i Muzâri
قَالَ قَالاَ قَالُوا	يَقُولُ يَقُولاَنِ يَقُولُونَ
قَالَتْ قَالَتَا قُلْنَ	تَقُولُ تَقُولاَنِ يَقُلْنَ
قُلْتَ قُلْتُمَا قُلْتُمْ	تَقُولُ تَقُولاَنِ تَقُولُونَ
قُلْتِ قُلْتُمَا قُلْتُنَّ	تَقُولِينَ تَقُولاَنِ تَقُلْنَ
قُلْتُ قُلْنَا	أَقُولُ نَقُولُ

☞ Mâzî gâibe cemi müennes قُلْنَ olmuştur. Zira illetli harf cezme vurulunca düşer, yok olur. Çünkü Arapça'da iki sükûnlu harf bir araya gelmez[1]. Muzâride orta harf ötreyle bağlandığından mâzi gâibe cemi müenneste bu hale gelir. Harekenin ötreye dönmesi atılan illetin vâv olduğuna işarettir. Bundan sonraki kısmı aynı sigaya zamir değiştirilerek söylenir: قُلْتَ قُلْتُمَا...

[1] Arapça'da illet harflerinin uzatmalarına da sukûn denir.

b) Ecvef-i vâvî (Aslı dördüncü bab):

خَافَ يَخَافُ korktu (Aslı = خَوِفَ يَخْوَفُ)

Ecvef-i vâvî Malûm Fiil-i Muzâri		Ecvef-i vâvî Malûm Fiil-i Mâzî	
يَخَافُ يَخَافَانِ يَخَافُونَ	Gâib	خَافَ خَافَا خَافُوا	Gâib
تَخَافُ تَخَافَانِ يَخَفْنَ	Gâibe	خَافَتْ خَافَتَا خِفْنَ	Gâibe
تَخَافُ...	Muhâtab	خِفْتَ...	Muhâtab

Sülâsi mücerredin dördüncü kalıbından gelen ecvefin **mâzisi** ecvefi yâî gibi çekilir. Kullanışlı durumu (يَخَافُ) şekliyle görülen **muzâri** siygasının aslı (يَخْوَفُ) dur. Yapılan hareke i'lâli sonunda vâv'ın üstünü bir önceki sükûnlu sağlam (خْ) harfine aktarılmıştır. Kural gereğince üstünden sonra gelen vâv (و) veya yâ (ي) harfi illetleri, elife çevrilir, şekil böylece (يَخَافُ) olur. Fiil nûnu'nnisveye (gâibe cemi müennes nûnuna) bitiştiği zaman iki sükûnun bir araya gelmemesi için illet harfi düşürülür. (نَوِمَ يَنْوَمُ = نَامَ يَنَامُ) fiili de aynı şekildedir.

II- Ecvef-i yâî çekimi:

بَاعَ يَبِيعُ sattı (Aslı بَيَعَ يَبْيِعُ)

Ecvef-i yâî Malûm Fiil-i Muzâri		Ecvef-i yâî Malûm Fiil-i Mâzî	
يَبِيعُ يَبِيعَانِ يَبِيعُونَ	Gâib	بَاعَ بَاعَا بَاعُوا	Gâib
تَبِيعُ تَبِيعَانِ يَبِعْنَ	Gâibe	بَاعَتْ بَاعَتَا بِعْنَ	Gâibe
تَبِيعُ...	Muhâtab	بِعْتَ...	Muhâtab

(بِعْنَ) deki esre aslında düşen illet harfinin (ي) olduğuna işarettir.

☞ Görüldüğü gibi **mâzî gâibe cemi müennes** ecvef-i vâvîlerin birinci bâbında ötre ile dördüncü bab ile ecvef-i yâîlerde esre ile bağlanır[1].

*Ecvef fiillerin **mâzî mechûl çekiminde** vâvîlerinde olsun yâîlerinde olsun gâiblerin hepsinde gâibelerin müfred ve tesniyelerinde ا harfi ي ye değiştirilir.

قَالَ dedi → قِيلَ (dendi, söylendi)

---

[1] Esasen ecvef fiilinin bu durumu akılda tutmada kolaylık açısından emir hemzesinin durumunu hatırlatmaktadır. Muzari orta harfi damme olan fiilin emir hemzesi de damme, muzari orta harfi üstün ya da esre olan fiilin hemzesi de esre olmaktadır. (يَضْرِبُ - اِضْرِبْ) (يَفْتَحُ - اِفْتَحْ) (يَكْتُبُ - اُكْتُبْ) gibi.

Diğerleri de aynıdır:

خَافَ	korktu →	خِيفَ	korkuldu
بَاعَ	sattı →	بِيعَ	satıldı

Ecvefi vâvîlerin (1. bab) müennes gâibe cemisi ile muhâtaba ve mütekellimlerinde bu ي de kalkar. Yalnızca esresi kalır:

قِيلَ	قِيلاَ	قِيلُوا	Gâib
قِيلَتْ	قِيلَتَا	قِلْنَ	Gâibe
قِلْتَ..			Muhatap

Ecvefi yâîlerin mâzi meçhûl çekimlerinde (2. ve 4. bablarında) ise müennes gâibe cemi'den itibâren ötre ile bağlanır:

خِيفَ	خِيفاَ	خِيفُوا	Gâib
خِيفَتْ	خِيفَتاَ	خُفْنَ	Gâibe
خُفْتَ..			Muhatap

بِيعَ	بِيعاَ	بِيعُوا	Gâib
بِيعَتْ	بِيعَتاَ	بُعْنَ	Gâibe
بُعْتَ..			Muhatap

Muzâri meçhûllerde ise muzaraat harfinden sonraki fiilin orta harfi ne olursa olsun (ا) e çevrilir.

يَقُولُ	der →	يُقَالُ	denir
يَخَافُ	korkar →	يُخَافُ	korkulur
يَبِيعُ	satar →	يُبَاعُ	satılır

Çekimleri:

يُقَالُ يُقَالاَنِ يُقَالُونَ يُخَافُ يُخَافَانِ يُخَافُونَ يُبَاعُ يُبَاعَانِ يُبَاعُونَ

تُقَالُ تُقَالاَنِ يُقَلْنَ تُخَافُ تُخَافَانِ يُخَفْنَ تُبَاعُ تُبَاعَانِ يُبَعْنَ

تُقَالُ... تُخَافُ... تُبَاعُ...

Ecvef Fiillerin Emr-i Hâzırları:

قُلْ (يَقُولُ) de	خَفْ (يَخَافُ) kork	بِعْ (يَبِيعُ) sat
قُلْ قُولاَ قُولُوا	خَفْ خَافَا خَافُوا	بِعْ بِيعَا بِيعُوا
قُولِي قُولاَ قُلْنَ	خَافِي خَافَا خَفْنَ	بِيعِي بِيعَا بِعْنَ

Not: (خَفْ) şeklinde üstün okunmasının sebebi aslının dördüncü babdan olması sebebiyledir. Bu aslında (يَخْوَفُ dan) إِخْوَفْ şeklindedir. Vâv'ın üstün harekesi bir önceki (خ) ya aktarılmıştır. Kural gereğince vâv elife dönüşmüştür (خَافْ). Fakat emrin sonunu cezm yapacağımızdan uzatmadan sonra cezm yapılmış olurdu. Dolayısıyla da buradaki uzatmadan cezme gidildiği için elif de düşmüş oldu. Tesniye ve diğerlerinde geri geldi. Fakat cemi müennes nununda gene uzatmadan sonra cezme gidildiği için orada yine düştü.

☞ Görüldüğü gibi cezme vurulan illet harfi (و ي ا) düşer. Cezme vurulmazsa düşmez, bırakılır.

İsm-i Fâilleri

قَائِلٌ	قَالَ diyen, söyleyen	خَائِفٌ	خَافَ korkan
بَائِعٌ	بَاعَ satan		

İsm-i Mef'ûlü

مَقُولٌ	قَالَ söylenmiş, söylenen		
مَبِيعٌ	بَاعَ satılmış, satılan		
مَخُوفٌ	خَافَ korkulan		

Cümle Örnekleri:

1- قُلْتُ لِوَالِدِي الْحَقِيقَةَ كُلَّهَا – كُنَّا مُسَافِرِينَ أَمْسِ.

2- اَلْبَنَاتُ يَطُفْنَ حَوْلَ الْكَعْبَةِ – اَلتَّلاَمِيذُ صَامُوا رَمَضَانَ.

3- يَا بِنْتِي كُونِي مُؤَدَّبَةً دَائِماً – هَلِ الْأَطْفَالُ يَنَامُونَ كَثِيراً ؟

4- عُودِي مُبَكِّرَةً يَا أُخْتِي – صُمْنَا أُسْبُوعاً قَبْلَ رَمَضَانَ.

5- أَنَا قُلْتُ الْحَقِيقَةَ لِلْقَاضِي – أَنْتَ قُلْتَ الْحَقِيقَةَ.

6- هُمَا قَالاَ الْحَقِيقَةَ – نَحْنُ قُلْنَا الْحَقِيقَةَ.

7- هُنَّ قُلْنَ الْحَقِيقَةَ – أَنْتِ قُلْتِ الْحَقِيقَةَ – هُمْ قَالُوا الْحَقِيقَةَ.

8- عَادَ مُبَكِّراً – هُمْ عَادُوا مُبَكِّرِينَ.

9- قُلِ الْحَقَّ دائِماً – أَنْتِ قُولِي الْحَقَّ دائِماً .

10- صُمْ رَمَضانَ – صُمْنَ رَمَضانَ.

11- كانَ مَوْجُوداً قَبْلَ قَلِيلٍ – كُنّا مَوْجُودِينَ قَبْلَ قَلِيلٍ .

12- صاحَ بِصَوْتٍ عالٍ – صِحْتَ بِصَوْتٍ عالٍ.

13- عاشَ سَعِيداً – أَنا عِشْتُ سَعِيداً –أَنا عِشْتُ سَعِيدَةً.

14- نامَ الْأَوْلادُ كَثِيراً – اَلْأَوْلادُ نامُوا كَثِيراً.

15- قامَ الرَّجُلانِ بِعَمَلٍ – اَلرَّجُلانِ قامَا بِعَمَلٍ.

16- عادَتِ الْمُدَرِّساتُ أَمْسِ – اَلْمُدَرِّساتُ عُدْنَ أَمْسِ.

17- طافَ الْحُجّاجُ بِالْكَعْبَةِ –اَلْحُجّاجُ طافُوا بِالْكَعْبَةِ.

18- كانَتِ الطالِبَتانِ غائِبَتَيْنِ –اَلطالِبَتانِ كانَتا غائِبَتَيْنِ .

19- زارَتِ الْبَناتُ جَدَّهُنَّ –الْبَناتُ زُرْنَ جَدَّهُنَّ.

20- صارَ الصِّغارُ كِباراً – اَلصِّغارُ صارُوا كِباراً.

21- نالَ الْوَلَدانِ حُبَّ والِدَيْهِما – اَلْوَلَدانِ نالا حُبَّ والِدَيْهِما.

22- إِنْ تَزُرْنِي أَشْكُرْكَ – صِرْتَ رَجُلاً – صِرْتَ مَشْغُولاً.

23- ما زالَ صائِماً – صِرْتُ عَظِيماً .

24- هَلْ عاشَ جَدُّكَ عُمْراً طَوِيلاً ؟ لا، لَمْ يَعِشْ. هَلْ طافَ الْحاجُّ بِالْبَيْتِ؟ لا، لَمْ يَطُفْ.

25- يَعْمَلُ عَمَلاً طَيِّباً – يَفُوزُ فِي حَياتِهِ – مَنْ يَعْمَلْ عَمَلاً طَيِّباً يَفُزْ فِي حَياتِهِ.

26- يَصُومُ رَمَضانَ – تَكُونُ صِحَّتُهُ جَيِّدَةً – مَنْ يَصُمْ رَمَضانَ تَكُنْ صِحَّتُهُ جَيِّدَةً.

27- شَهِدَ أَحْمَدُ بِما قالَهُ إِبْراهِيمُ – شَهِدَ أَحْمَدُ بِما قالَتْهُ الْمَرْأَةُ.

28- اَلصَّغِيراتُ نائِماتٌ فِي حُجُراتِ النَّوْمِ – تَنامُ الصَّغِيراتُ فِي حُجُراتِ النَّوْمِ.

29- إِنَّ النَّوْمَ أَخُو الْمَوْتِ وَ لا يَمُوتُ أَهْلُ الْجَنَّةِ .

Tercüme:

1- Babama bütün hakikatı söyledim. Dün yolcu idik.

2- Kızlar Kâbe'nin çevresinde tavaf ediyorlar. Öğrenciler Ramazan orucunu tuttular.

3- Ey kızım, dâima edebli ol! Çocuklar çok uyur mu?

4- Erken dön ey kardeşim! Ramazandan önce bir hafta oruç tuttuk.

5- Gerçeği kadıya söyledim. Sen gerçeği söyledin.
6- O ikisi gerçeği söyledi. Bizler gerçeği söyledik.
7- Onlar gerçeği söylediler. Sen gerçeği söyledin. Onlar gerçeği söylediler (müz.)
8- Erken döndü. Onlar erken döndüler.
9- Daima hakikatı söyle. Sen daima hakkı söyle (müe.).
10- Ramazan orucunu tut. Ramazan orucunu tuttular.
11- Az önce vardılar (burda bulunuyorlardı). Az önce mevcuttuk.
12- Yüksek sesle bağırdı. Yüksek sesle bağırdın.
13- Mutlu yaşadı. Ben mutlu olarak yaşadım. (Aynı mana müennes için).
14- Çocuklar çok uyudu. (Aynı manada isim cümlesi).
15- İki adam iş yaptı. (Aynı mana isim cümlesi).
16- Öğretmenler dün döndü.
17- Hacılar Kabe'yi tavaf etti.
18- İki kız öğrenci yoktu.
19- Kızlar dedelerini ziyaret ettiler.
20- Küçükler büyük oldu.
21- İki çocuk ana-babasının sevgisine kavuştu.
22- Beni ziyaret edersen sana teşekkür ederim. Adam oldun. Meşgul oldun.
23- Hala oruçlu. Büyüdüm.
24- Deden uzun bir ömür yaşadı mı? Hayır, yaşamadı. Hacı Kâbeyi tavaf etti mi? Hayır, etmedi.
25- İyi bir iş yapıyor. Hayatında başarılı oluyor. Kim iyi bir iş yaparsa hayatında başarılı olur.
26- Ramazan orucunu tutuyor. Onun sıhhati iyidir. Kim Ramazan orucunu tutarsa sıhhati iyi olur.
27- Ahmed İbrâhim'in kendisine dediklerine şahit oldu. Ahmet kadının söylediklerine şahit oldu.
28- Küçük kızlar yatak odalarında uyumaktadırlar.
29- Uyku ölümün kardeşidir ve cennet ehli ölmezler.

Not: (قَالَ قَائِلٌ ج قَالَ قَائِلُونَ) (Birisi dedi ki, bazıları dediler ki) İsm-i Fâil (ال) takısıyla belirli olunca daha önceden zikredilen bir özneye atıf yapar:

وَ قَالَ الْقَائِلُ ve daha sonra konuşan şahıs şöyle dedi (ilâve etti):...

****

MİSAL VE ECVEF FİİL İLE İLGİLİ AYETLER

1- وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَاجِنَا وَذُرِّيَّاتِنَا قُرَّةَ أَعْيُنٍ وَاجْعَلْنَا لِلْمُتَّقِينَ إِمَامًا .

(25/FURKÂN, 74). Onlar: "Rabbimiz! Bize eşlerimizden ve çocuklarımızdan göz aydınlığı (gözümüzü gönlümüzü aydınlatıp onlarla sevinme) bağışla ve bizi, (Allah'a karşı gelmekten) sakınanlara önder yap" derler.

قُرَّةَ أَعْيُنٍ göz aydınlığı (tabir) — قَرَّتْ عَيْنُهُ gözü aydın oldu — وَهَبَ يَهَبُ وَهْبًا هِبَةً bağışladı

2- رَبَّنَا ... هَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً ج إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ .

(3/ÂL-İ İMRÂN, 8). (Onlar şöyle yakarırlar:) Rabbimiz!... Katından bizlere bir rahmet bağışla. Şüphesiz, çok bağış yapan Sensin Sen.

الْوَهَّابُ çokça bağışta bulunan, lutfu en bol olan

3- هُنَالِكَ دَعَا زَكَرِيَّا رَبَّهُ ج قَالَ رَبِّ هَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ ذُرِّيَّةً طَيِّبَةً ج إِنَّكَ سَمِيعُ الدُّعَاءِ .

(3/ÂL-İ İMRÂN, 38). İşte orada Zekeriya Rabbine dua etti: «Ey Rabbim! Bana kendi katından temiz bir nesil bahşet. Gerçek şu ki, Sen duayı çok iyi işitensin» dedi.

طَيِّبَةً hayırlı, temiz, hoş

4- قُلْ إِنَّمَا أَعِظُكُمْ بِوَاحِدَةٍ ۚ أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ مَثْنَىٰ وَفُرَادَىٰ ثُمَّ تَتَفَكَّرُوا ۚ ...

(34/SEBE, 46). (Resûlüm! Onlara) de ki: Size ancak tek bir öğüt veriyorum: Allah için ikişer ikişer ve teker teker kalkmanızı, sonra düşünmenizi (öğütlüyorum)...

وَعَظَ يَعِظُ وَعْظًا vaaz etti, öğüt verdi قَامَ يَقُومُ قَوْمًا قِيَامًا kalktı, azmetti

اَلْفَرْدُ ج فُرَادَىٰ ferd, tek, eşsiz (ayette: فُرَادَىٰ tekler, tek olanlar) مَثْنَىٰ ikişer ikişer

5- وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ ...

(24/NÛR, 31). Mümin kadınlara da söyle: Gözlerini (bakılması yasak olandan) çeksinler, iffetlerini korusunlar...

حَفِظَ يَحْفَظُ حِفْظًا esirgedi, korudu غَضَّ يَغُضُّ غَضًّا (gözü) çekti (ayette emrin cevabı)

6- ... كُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ .

(9/TEVBE, 119). ...doğrularla beraber olun.

7- ... وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنْتُمْ ۗ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ .

(57/HADÎD, 4). ... O, her nerede olursanız, sizinle beraberdir. Allah yaptığınız şeyleri görendir.

أَيْنَ مَا كُنْتُمْ her nerede olursanız

8- ... وَلَوْ آمَنَ أَهْلُ الْكِتَابِ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ ۚ مِنْهُمُ الْمُؤْمِنُونَ وَأَكْثَرُهُمُ الْفَاسِقُونَ .

(3/ÂL-İ İMRÂN, 110). .. Eğer Kitap ehli (Kur'an'a ve O'nun peygamber'ine) inanmış olsaydı, kendileri için daha hayırlı olurdu. Onlardan iman edenler vardır. (Fakat) onların ekseriyeti (çoğunluğu) fasıklardır (hakyoldan çıkanlardır).

9- إِنَّ الَّذِينَ يُحِبُّونَ أَنْ تَشِيعَ الْفَاحِشَةُ فِي الَّذِينَ آمَنُوا لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ۙ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ ۚ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ .

(24/NÛR, 19). Doğrusu müminler arasında hayasızlığın yayılmasını arzu edenler, onlara, dünya ve ahirette acı veren bir azap vardır. Allah bilir, siz ise bilmezsiniz.

أَحَبَّ يُحِبُّ إِحْبَابًا istedi, sevdi شَاعَ يَشِيعُ yayıldı, şuyü buldu

10- فَإِنْ لَمْ تَجِدُوا فِيهَا أَحَدًا فَلَا تَدْخُلُوهَا حَتَّىٰ يُؤْذَنَ لَكُمْ ۖ وَإِنْ قِيلَ لَكُمُ ارْجِعُوا فَارْجِعُوا هُوَ أَزْكَىٰ لَكُمْ ۚ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ .

(24/NÛR, 28). Eğer orada (evde) kimseyi bulamazsanız, size izin verilinceye kadar oraya girmeyin. Size "Dönün" denirse dönün. Bu, sizin için daha temiz (nezih bir davranış)tır. Allah yaptıklarınızı bilir.

أَذِنَ يَأْذَنُ إِذْناً izin verdi وَجَدَ يَجِدُ وَجْداً وُجُوداً buldu

11- وَقَضَى رَبُّكَ أَلاَّ تَعْبُدُوا إِلاَّ إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا ط إِمَّا يَبْلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلاَهُمَا فَلاَ تَقُلْ لَهُمَآ أُفٍّ وَلاَ تَنْهَرْهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلاً كَرِيمًا .

(17/İSRÂ, 23). Rabbin, O'ndan başkasına kulluk etmemenizi ve anne-babaya iyilik yapmanızı emretti. Şayet onlardan biri veya ikisi senin yanında yaşlılığa ulaşırsa, o zaman onlara: «Öf» (bile) deme ve onları azarlama; onlara güzel söz söyle.

بَلَغَ يَبْلُغُ بُلُوغاً vasıl oldu, ulaştı نَهَرَ يَنْهَرُ نَهْراً azarladı كِلاَهُمَا her ikisi

إِمَّا eğer ..ise

12- وَإِذْ تَأَذَّنَ رَبُّكُمْ لَئِنْ شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ وَلَئِنْ كَفَرْتُمْ إِنَّ عَذَابِي لَشَدِيدٌ .

(14/İBRÂHÎM, 7). «Hani Rabbiniz size: Eğer şükrederseniz, kesinlikle size (nimetimi) artıracağım ve eğer nankörlük ederseniz doğrusu azabım çok şiddetlidir! (diye) bildirmişti.»

تَأَذَّنَ يَتَأَذَّنُ تَأَذُّناً bildirdi

13- ... وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ .

(24/NÛR, 31). .. Ey mü'minler! Hep birlikte Allah'a tevbe edin. Umulur ki kurtuluşa erişirsiniz.

أَفْلَحَ يُفْلِحُ إِفْلاَحاً kurtuluşa erdi تَابَ يَتُوبُ إِلَى tevbe etti

14- فَكَيْفَ إِذَا جِئْنَا مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ بِشَهِيدٍ وَجِئْنَا بِكَ عَلَى هَؤُلاءِ شَهِيدًا ط .

(4/NİSÂ, 41). Her ümmetten bir şahid (olarak peygamberini) getirdiğimiz ve seni de onlara şahid getirdiğimiz zaman (halleri) nasıl (olacak)?

جَاءَ يَجِيءُ بِ getirdi

15- وَجِيءَ يَوْمَئِذٍ بِجَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ يَتَذَكَّرُ الْإِنْسَانُ وَأَنَّى لَهُ الذِّكْرَى ط .

(89/FECR, 23). O gün cehennem getirilir, insan (yaptıklarını) o gün hatırlar. (Fakat artık) bu hatırlamadan ona ne (o gün hatırlamanın ne faydası var)?

تَذَكَّرَ يَتَذَكَّرُ hatırladı الذِّكْرَى hatırlama أَنَّى nereden, ne faydası var, nasıl

16- قَالَتْ رَبِّ أَنَّى يَكُونُ لِي وَلَدٌ وَلَمْ يَمْسَسْنِي بَشَرٌ ط قَالَ كَذَلِكِ اللَّهُ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ ط إِذَا قَضَى أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ .

(3/ÂL-İ İMRÂN, 47). (Meryem:) «Rabbim! Bana bir insan dokunmadığı halde nasıl çocuğum olur?» dedi. (Allah) buyurdu: «Öyle! Allah dilediğini yaratır. Bir işe hükmedince ona sadece "Ol!" der; akabinde (o da) olur».

مَسَّ يَمَسُّ مَسّاً dokundu, değdi (cinsi temas kurmaktan kinayedir.) شَاءَ يَشَاءُ diledi, istedi

17- وَمَا مِنْ دَآبَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلاَ طَائِرٍ يَطِيرُ بِجَنَاحَيْهِ إِلاَّ أُمَمٌ أَمْثَالُكُمْ ۚ مَا فَرَّطْنَا فِي الْكِتَابِ مِنْ شَيْءٍ ثُمَّ إِلَى رَبِّهِمْ يُحْشَرُونَ .

(6/EN'ÂM, 38).. Yeryüzünde hiç bir canlı ve iki kanadıyla uçan hiç bir kuş yoktur ki, (hepsi) ancak sizin gibi ümmetlerdir. Biz Kitap'ta hiç bir şeyi eksik bırakmadık, sonra Rablerine sevkedilip toplanacaklardır.

جَنَاحٌ ج أَجْنِحَةٌ kanat فَرَّطَ يُفَرِّطُ eksik bıraktı حَشَرَ يَحْشُرُ حَشْراً topladı

****

ALIŞTIRMALAR

1. Konuda geçen 5 ecvef fiil bulup mâzî, muzâri, mâzî meçhûl, muzâri meçhûl, emr-i hâzır, ism-i fâil ve ism-i mef'ûlünü çekiniz.

2. Aşağıdaki kelimeleri üçer kere yazınız.

غَابَ يَغِيبُ	gelmedi, yok oldu	قُلُوبٌ	kalpler
اِسْتَقْبَلَ يَسْتَقْبِلُ	karşıladı	اَلْأَسَدُ	arslan
مَسَحَ –	sildi	هَادِئٌ	sessiz, sakin
أَوَامِرُ	emirler	رَمَضَانُ الْمَاضِي	geçen Ramazan
مَاتَ يَمُوتُ	öldü	رَجَا يَرْجُو	umdu, diledi, rica etti
شَوْطٌ ج أَشْوَاطٌ	tur, dolaşma. (yedi şavt bir tavaf eder)		
قَبْلَ السَّحُورِ بِقَلِيلٍ	sahurdan az önce	اَلسَّحُورُ	sahur
حَانَ	(vakit için) oldu	اَلسَّلاَمُ	barış
جَوْلَةٌ	gezi, dolaşma	كَذَلِكَ	aynı şekilde, ...de, ...da.
اَلْمَزْرَعَةُ	tarla	غُلْفٌ	kılıf, kılıflı
لَعَنَ يَلْعَنُ	lanet etti, lanetledi	بِكُفْرِهِمْ	küfürleri sebebiyle
سَرِيعاً	hızlı, çabuk	قَامَ يَقُومُ بِـ	yerine getirdi, yaptı

3. Aşağıdaki okuma parçasını tercüme ediniz.

مَنِ الْغَائِبُونَ ؟ أَلتَّلاَمِيذُ الْغَائِبُونَ هُمْ أَحْمَدُ وَ عَادِلٌ وَ خَالِدٌ . لِمَاذَا غَابُوا مِنَ الْحِصَّةِ ؟ – أَحْمَدُ ذَهَبَ إِلَى الْمَحَطَّةِ لِيَسْتَقْبِلَ وَالِدَهُ . وَعَادِلٌ ذَهَبَ إِلَى الْمُسْتَشْفَى لِيَزُورَ صَدِيقَهُ . وَ خَالِدٌ ذَهَبَ إِلَى الْمَطَارِ لِيُشَاهِدَ حَالَهُ. كَتَبَ الْمُعَلِّمُ أَسْمَاءَ الْغَائِبِينَ ثُمَّ قَالَ : يَا مُحَمَّدُ! إِمْسَحِ السَّبُّورَةَ ، عِنْدَنَا الْيَوْمَ دَرْسٌ جَدِيدٌ.

4. Aşağıdaki cümleleri tercüme edip ecvef fiillerin altını çiziniz.

هَلْ خافَ الرَّجُلُ مِنَ الْأَسَدِ ؟ لاَ لَمْ يَخَفْ – يَأْكُلُ قَلِيلاً – يَنامُ نَوْماً هادِئاً – مَنْ يَأْكُلْ قَلِيلاً يَنَمْ نَوْماً هادِئاً – قُمْنَا اللَّيْلَ إِلاَّ قَلِيلاً – إِنَّ كَثِيراً مِنْ عِبادِ اللّٰهِ قامُوا بِأَوامِرِهِ- إِنَّكُمْ[1] لَتَقُولُونَ قَوْلاً عَظِيماً – إِنِّي أَخافُ عَلَيْكُمْ عَذابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ – هَلْ صُمْتَ رَمَضانَ الْماضِي؟ نَعَمْ ، صُمْتُ رَمَضانَ الْماضِي – هُمْ يَعُودُونَ فِي الْعَصْرِ – أَصُومُ فِي الشَّهْرِ يَوْمَيْنِ – سَأَزُورُكَ الْيَوْمَ – أَيْنَ تَعِيشُ عائِلَتُكَ يا أَحْمَدُ ؟ تَعِيشُ عائِلَتِي فِي مَكَّةَ . وَ هِيَ عائِلَةٌ كَبِيرَةٌ – زارَتِ الْمُدِيرَةُ الطَّبِيبَ لِأَنَّ والِدَها مَرِيضٌ – أَيْنَ التِّلْمِيذاتُ الْغائِباتُ؟ – لِماذا قامُوا مِنَ الْكَراسِيِّ ؟ – زُرْتُ صَدِيقِي أَحْمَدَ – ماتَ زَوْجُ فاطِمَةَ قَبْلَ سَنَتَيْنِ وَتَرَكَ لَها مالاً قَلِيلاً .لاَ تَخافِي يا أُمِّي ، أَنا الْآنَ رَجُلٌ كَبِيرٌ – غَداً رَمَضانُ وَسَيَصُومُ الِابْنُ مَعَ أَبِيهِ – أَرْجُوْ اَنْ تَكْتُبَ لِي سَرِيعاً – لَنْ أَعُودَ الْيَوْمَ إِلَى الْبَيْتِ – سَيَعُودُ والِدِي مِنَ السُّوقِ بَعْدَ ساعَتَيْنِ – هَلْ سَأَعُودُ وَحْدِي ؟ – سَيَحْضُرُ عادِلٌ لِزِيارَةِ عُمَرَ فِي الْخامِسَةِ مَساءً – عَمُّكَ سَيَزُورُنا يَوْمَ الْأَحَدِ . هَلْ تَحْضُرُ أُسْرَتُهُ مَعَهُ ؟ نَعَمْ ، تَحْضُرُ زَوْجَتُهُ وَ أَوْلادُهُ أَيْضاً – اَلنّاسُ يَطُوفُونَ حَوْلَ الْكَعْبَةِ – فِي يَوْمِ الْعِيدِ زُرْتُ صَدِيقِي أَحْمَدَ فِي بَيْتِهِ – أَزُورُ أَصْدِقائِي – زُرْتُ صَدِيقِي فِي الْمُسْتَشْفَى – طافَ إِسْماعِيلُ حَوْلَ الْكَعْبَةِ سَبْعَةَ أَشْواطٍ – عادَ يُوسُفُ أَمْسِ إِلَى الْبَيْتِ قَبْلَ السَّحُورِ بِقَلِيلٍ – عِنْدَما يَعُودُ إِلَى الْبَيْتِ يُصَلِّي الظُّهْرَ وَ يَقْرَأُ الْقُرْآنَ – لَقَدْ حانَ وَقْتُ الصَّلاَةِ – لَقَدْ جاءَ وَقْتُ السَّفَرِ- بَعْدَ ذَلِكَ زُرْنا صَدِيقَنا أَحْمَدَ – اَلسَّلاَمُ يَعُودُ إِلَى الْبِلاَدِ الْإِسْلاَمِيَّةِ – طافَ أَبُو بَكْرٍ حَوْلَ الْكَعْبَةِ فِي أَداءِ الْعُمْرَةِ – طافَ أَبُو بَكْرٍ حَوْلَ الْكَعْبَةِ بِمَلاَبِسِ الْإِحْرامِ – طُفْنا حَوْلَ الْكَعْبَةِ بِمَلاَبِسِ الْإِحْرامِ – قُمْتَ بِجَوْلَةٍ فِي الْمَدِينَةِ؟ – كَمْ يَوْماً أَقَمْتَ فِي الْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ ؟ صَدِيقِي قالَ رَأْيَهُ فِي الْواجِبِ وَ أَنا قُلْتُ رَأْيِي كَذَلِكَ – أَبِي عاشَ فِي هَذِهِ الْمَزْرَعَةِ وَ نَحْنُ أَيْضاً عِشْنا فِيها – نَحْنُ طُفْنا بِالْكَعْبَةِ – اَلْحُجّاجُ طافُوا بِالْكَعْبَةِ – أَخُوكَ صارَ طَبِيباً وَ أَنْتَ صِرْتَ مُهَنْدِساً – اَلطُّلاَّبُ نامُوا جَيِّداً أَمْسِ وَ أَنا نِمْتُ جَيِّداً كَذَلِكَ – فِي الْعَصْرِ عُدْتُ إِلَى بَيْتِي سَعِيداً – زارَ الطَّبِيبُ الْمَرِيضَ فِي الْمُسْتَشْفَى – بَعْدَ الصَّلاَةِ عُدْنا إِلَى الْبَيْتِ – جاءَ الْحُجّاجُ مِنْ كُلِّ بَلَدٍ لِأَداءِ فَرِيضَةِ الْحَجِّ – قالُوا قُلُوبُنا غُلْفٌ فَلَعَنَهُمُ اللّٰهُ بِكُفْرِهِمْ .

---

1 Burada (إنّ) nin ismi zamir, haberi ise bir fiil cümlesidir.

5. Aşağıdaki cümlelere içinde ecvef fiili bulunan cevaplar veriniz.

1- فِي أَيِّ بَلَدٍ كَانَ يَعِيشُ الرَّسُولُ قَبْلَ الْهِجْرَةِ ؟

2- إِلَى أَيِّ بَلَدٍ هَاجَرَ الرَّسُولُ؟ 3- مَاذَا تَفْعَلُ فِي يَوْمِ الْعِيدِ ؟

4- أَيْنَ تَعِيشُ عَائِلَتُكَ ؟ 5- أَيْنَ تَعِيشُ جَدَّتُكَ ؟

6- مَا الْبِلاَدُ الَّتِي زُرْتَهَا ؟ 7- مَا الْقَرْيَةُ الَّتِي تَعِيشُ فِيهَا ؟

6. Yukarıda verilen ayetleri defterinize yazıp misâl ve ecvef fiil ile ilgili kelimelerin altını çiziniz. Meallerine bakarak Arapça'larını yazıncaya kadar çalışınız.

🕮🕮🕮🕮🕮🕮🕮🕮🕮🕮

C) NÂKIS FİİL

Lâme'l-fiili (yani son harfi) illet harfi olan fiildir.

Son harfi vâvdan (و) kaynaklanan uzun elif ise **nâkıs-i vâvî,**

دَعَوَ den دَعَا dua etti, çağırdı

Son harfi yâ (ي) den kaynaklanan maksûre elif ise **nâkıs-i yâî** olur. Fiilde ي yazılmasına rağmen elif gibi çekerek okunur. Bu tip üstünden sonra gelen (ى) ler noktasız yazılır.

رَمَىَ den رَمَى attı

Ecvef fiilin üç çeşit çekimi olmasına karşılık nâkıs fiilin mâzî ve muzârilerinin ayne'l-fiilindeki durumu itibariyle dört çeşit fiil vardır:

غَزَا يَغْزُو savaştı رَمَى يَرْمِي attı

رَضِيَ يَرْضَى razı oldu سَعَى يَسْعَى çalıştı

Şimdi sırayla, sabır ve dikkatle bunların çekimini işleyelim.

a)1. Babdan gelen Nâkıs-i vâvî

غَزَا يَغْزُو savaştı (Aslı birinci babdan غَزَوَ يَغْزُوُ)

Muzâri Çekimi			Mâzî Çekimi		
يَغْزُو	يَغْزُوَانِ	يَغْزُونَ	غَزَوْا	غَزَوَا	غَزَا
تَغْزُو	تَغْزُوَانِ	يَغْزُونَ	غَزَوْنَ	غَزَتَا	غَزَتْ
تَغْزُو	تَغْزُوَانِ	تَغْزُونَ	غَزَوْتُمْ	غَزَوْتُمَا	غَزَوْتَ
تَغْزِينَ	تَغْزُوَانِ	تَغْزُونَ	غَزَوْتُنَّ	غَزَوْتُمَا	غَزَوْتِ
أَغْزُو	نَغْزُو		غَزَوْنَا	غَزَوْنَا	غَزَوْتُ

Görüldüğü gibi, nâkıs-i vâvî fiil, **mâzi çekiminde**; müfred gâibde (غَزَا) olarak gelmişken tesniye gâibde tesniye elifi kolay söylenebilmesi için fiilin aslı olan (غَزَوَ)'ye birleşmiş ve (غَزَوَا) olmuştur. Cemi gâibde vâvu'l-cemâa'ya (وا) bitişince (غَزَوُوا) olması gerekirken dile ağır geldiğinden, yanyana gelen iki sükûnun birisinden kurtulmak için şahsı gösteren vâvü'l-cemâa atılamayacağından fiilin illet harfi olan vâv düşürülmüş, vâv'dan önceki üstün harekeyle cemi vâvı bağlanıp (غَزَوْا) haline getirilmiştir.

Müfred gâibi (غَزَا) olan fiilin müfred gâibesini yapmak için (تْ) eklenmesi yeterlidir. Fakat burada da "uzatmadan sonra cezm gelince uzatma düşer" kaidesi devreye girmiş ve fiil (غَزَاتْ) halinden aradaki elifin düşmesiyle (غَزَتْ) haline getirilmiştir. Fiil bu hale geldikten sonra müennes tesniyesini yapmak için elif koymak yeterli olmuştur (غَزَتَا). Gâibe cemi müennesde ise nûnu'n-nisve'ye (نَ–) bağlanırken illet harfi yine aslına dönmüş ve (غَزَوْنَ) olmuştur. Bundan sonrası ise diğer üçlü mâzî fiillerde olduğu gibidir (غَزَوْتَ غَزَوْتُمَا غَزَوْتُمْ ..). Bu fiile benzeyen bütün fiillerde aynı formül uygulanacağından kitabın burasına kadar gelip anlayan kimse için umutsuzluğa düşmek abestir. Bol tekrarla anlaşılmayacak konu yoktur.

Nâkıs-ı vâvî **muzâri çekiminde** tesniye gâiblerde fiil aslına dönmüş (يَغْزُوَانِ), cemi gâibte vâvu'l-cemâa'ya birleşince yukarıda bahsedilen kaideler gereği kendi illet harfini düşürüp (يَغْزُوُونَ) yerine (يَغْزُونَ) olmuştur. Gâibe cemi müenneste de aynı şekilde fiilin son harfine nûnu'n-nisve dil kolaylığı açısından cezmi atılıp (يَغْزُونَ) olarak gelmiştir. Müennes muhâtaba'da ayne'l-fiilin ötresi, kendisinden sonra gelen ve ses uyumu gereği esreli okunan harf sebebiyle (تَغْزُوِينَ) olarak telaffuzda ağırlık teşkil ettiği için düşürülmüştür. Bundan sonra illetli harfin esre harekesi, ayne'l-fiile aktarılarak (تَغْزُوِينَ) olmuştur. Bu defa yanyana gelen iki sükûnludan illetlisi düşürülmüş, böylece daha rahat kullanılan (تَغْزِينَ) şekli ortaya çıkmıştır. Burada ister bunları göz önünde tutarak, ister ezber ve tekrar yoluyla alıştırmalar neticesi konu mutlaka anlaşılacaktır. Rabbimiz yalnızca azimle isteyenlere Kur'an'ın anlaşılmasına giden yolu kolaylaştıracaktır.

b) 2. Babdan gelen Nâkıs-ı yâî

رَمَى يَرْمِي attı (aslı ikinci babdan رَمَيَ يَرْمِيُ)

Muzâri Çekimi	Mâzî Çekimi
يَرْمِي يَرْمِيَانِ يَرْمُونَ	رَمَى رَمَيَا رَمَوْا
تَرْمِي تَرْمِيَانِ يَرْمِينَ	رَمَتْ رَمَتَا رَمَيْنَ
تَرْمِي تَرْمِيَانِ تَرْمُونَ	رَمَيْتَ رَمَيْتُمَا رَمَيْتُمْ
تَرْمِينَ تَرْمِيَانِ تَرْمِينَ	رَمَيْتِ رَمَيْتُمَا رَمَيْتُنَّ
أَرْمِي نَرْمِي نَرْمِي	رَمَيْتُ رَمَيْنَا رَمَيْنَا

Görüldüğü gibi **mâzî çekimde** iki illet yanyana sakin halde (رَمَيُوا) olarak gelemeyeceği için gâib cemide nâkıs-i yâî düşmüş (رَمَوْا) olmuştur, müfred gâibede uzatmadan sonra cezim gelince (elif-i maksûre) düşmüş (رَمَتْ), tesniye gâibede buna yalnızca tesniye elifi eklenmiş (رَمَتَا), bunların dışında asıldaki yâ geri gelmiştir.

Nâkıs-i yâî **muzâride** vâvu'l-cemâaya bitişince fiilin illet harfi düşmüştür. Vâvu'l-cemâayla ses uyumunun sağlanması için de ayne'l-fiilin esresi ötreye çevrilmiştir. Böylece aslı olan (يَرْمِيُونَ) den (يَرْمُونَ) haline gelmiştir.

c) 4. Bâb'dan gelen Nâkıs-ı yâî

رَضِيَ يَرْضَى razı oldu (Aslı dördüncü babdan رَضِيَ يَرْضَى)

Muzâri Çekimi	Mâzî Çekimi
يَرْضَى يَرْضَيَانِ يَرْضَوْنَ	رَضِيَ رَضِيَا رَضُوا
تَرْضَى تَرْضَيَانِ يَرْضَيْنَ	رَضِيَتْ رَضِيَتَا رَضِيْنَ
تَرْضَى تَرْضَيَانِ تَرْضَوْنَ	رَضِيْتَ رَضِيْتُمَا رَضِيْتُمْ
تَرْضَيْنَ تَرْضَيَانِ تَرْضَيْنَ	رَضِيْتِ رَضِيْتُمَا رَضِيْتُنَّ
أَرْضَى نَرْضَى نَرْضَى	رَضِيْتُ رَضِيْنَا رَضِيْنَا

Bu babdaki nâkıs-i yâî **mâzî** çekimde vâvu'l-cemâa'ya bitişirse fiilin illet harfi düşer. Ayne'l-fiilin esresi (aslındaki رَضِيُوا) vâvu'l-cemâaya ses uyumu gereği ötreli bağlanır[1].

---

[1] (رَضُوا) aslında (رَضِيُوا)'dur. Burada yâ (ي) harfinin üzerindeki ötre telaffuzda dile ağır geldiğinden, kendisinden bir önceki harfin esresi düşürülüp ona aktarılmıştır. Bu defa yanyana gelen iki harften illetlisi düşürülmüş ve fiil kullanışlı (رَضُوا) şeklini almıştır.

Nâkıs-i yâî, **muzâri** çekimde vâvu'l-cemâa'ya veya yâu'l-muhâtaba'ya bitişirse aynı şekilde fiilin illet harfi düşer[1].

d) 3. Bâb'dan gelen Nâkıs-ı yâî

يَسْعَى سَعَى çalıştı (aslı üçüncü babdan سَعَيَ يَسْعَيُ)

Muzâri Çekimi	Mâzî Çekimi
يَسْعَى يَسْعَيَانِ يَسْعَوْنَ	سَعَى سَعَيَا سَعَوْا
تَسْعَى تَسْعَيَانِ يَسْعَيْنَ	سَعَتْ سَعَتَا سَعَيْنَ
تَسْعَى تَسْعَيَانِ تَسْعَوْنَ	سَعَيْتَ سَعَيْتُمَا سَعَيْتُمْ
تَسْعَيْنَ تَسْعَيَانِ تَسْعَيْنَ	سَعَيْتِ سَعَيْتُمَا سَعَيْتُنَّ
أَسْعَى نَسْعَى	سَعَيْتُ سَعَيْنَا سَعَيْنَا

Görüldüğü gibi (سَعَى) (رَمَى) benzeri, (يَسْعَى) da (يَرْضَى) benzeri olarak çekilmiştir. Yukarıda çekimi yapılan (غَزَا) (رَمَى) ve (رَضِيَ) fiillerini ezberleyerek benzerlerinin çekimini bunlara göre yapmak da öğrenmenin bir başka yoludur.

Emr-i Hâzırları

Nâkıs-ı vâvî يَغْزُو اُغْزُ savaş

Nâkıs-ı vâvî emir çekimi

Muhâtab	اُغْزُ	اُغْزُوَا	اُغْزُوا
Muhâtaba	اُغْزِي	اُغْزُوَا	اُغْزُونَ

Nâkıs-i yâî

يَرْضَى dan اِرْضَ razı ol يَرْمِي den اِرْمِ at

يَسْعَى dan اِسْعَ çalış

Nâkıs-i yâî emir çekimi

Muhâtab	اِرْضَ	اِرْضَيَا	اِرْضَوْا
Muhâtaba	اِرْضَيْ[1]	اِرْضَيَا	اِرْضَيْنَ

Muhâtab	اِرْمِ	اِرْمِيَا	اِرْمُوا
Muhâtaba	اِرْمِي	اِرْمِيَا	اِرْمِينَ

[1] (يَرْضَوْنَ) aslında (يَرْضَيُونَ)'dir. "Vâv veya yâ harfleri, kendilerinden bir önceki harf üstün olursa ses uyumu gereği elife dönüşür" kuralı gereğince aslı olan siyga önce (يَرْضَاوْنَ) haline gelmiş, sonra da iki sükûnlu harf birleştiği için illetlisi düşürülmüş ve fiil kullanışlı şekliyle (يَرْضَوْنَ) olmuştur. (Kaynak için bkz. Uralgiray, Yusuf, *İlk ve İleri Dilbilgisi*, I, 61.

اِسْعَ اِسْعَيَا اِسْعَوْا Muhâtab

اِسْعَيْ اِسْعَيَا اِسْعَيْنَ Muhâtaba

İsm-i Fâilleri

اَلْغَازِي غَازٍ → غَزَا savaşan

اَلرَّامِي رَامٍ → رَمَى atan

اَلرَّاضِي رَاضٍ → رَضِيَ razı olan

اَلسَّاعِي سَاعٍ → سَعَى çalışan

*Nâkıs fiillerde ism-i fâil ma'rife olduğunda (اَلْفَاعِلُ) kalıbındadır. Nekre olduğunda ise 3. kök harfi düşer ve kesre tenvin alır:

اَلْهَادِي هَادٍ yol gösteren (ref ve cer hâli)

اَلْهَادِيَ هَادِياً (nasb hali)

Cemi müzekkerler de müfredlere benzer bozulmalara uğrar:

هَادُونَ (هَادِيُونَ) ref hali

هَادِينَ (هَادِيِينَ) nasb ve cer hâli

هَادٍ kalıbındaki çekim bozuklukları sadece ism-i fâile ait değildir. Sonu (و) veya (ي) ile biten pek çok çoğulda aynı durumu gösterir.

İsm-i Mef'ûlleri

غَزَا مَغْزُوٌّ savaşılan, savaşılmış

رَمَى مَرْمِيٌّ atılmış, atılan

رَضِيَ مَرْضِيٌّ razı olunmuş, razı olunan

سَعَى مَسْعِيٌّ çalışılmış, çalışılan

[1] Bu fiilin muzari muhâtabasının (تَرْضَيْنَ) olduğunu, emirde müennes nûnu'nun düştüğünü hatırlayınız. Sülâsî sahih fiillerden (اِعْلَمِي) bil, gibi.

NÂKIS FİİLLERİN MEÇHÛLLERİ

a) Nâkıs-i vâvî

غُزِيَ غَزَا savaşıldı	يُغْزَى يَغْزُو savaşılıyor
Meçhûl Mâzî Çekimi	**Meçhûl Muzâri Çekimi**
غُزِيَ غُزِيَا غُزُوا	يُغْزَى يُغْزَيَانِ يُغْزَوْنَ
غُزِيَتْ غُزِيَتَا غُزِيْنَ	تُغْزَى تُغْزَيَانِ يُغْزَيْنَ
غُزِيْتَ...	تُغْزَى تُغْزَيَانِ تُغْزَوْنَ
	تُغْزَيْنَ تُغْزَيَانِ تُغْزَيْنَ
	أُغْزَى نُغْزَى نُغْزَى

b) Nâkıs-i yâî

رُمِيَ رَمَى atıldı	يُرْمَى يَرْمِي atılıyor
Meçhûl Mâzî Çekimi	**Meçhûl Muzâri Çekimi**
رُمِيَ رُمِيَا رُمُوا	يُرْمَى يُرْمَيَانِ يُرْمَوْنَ
رُمِيَتْ رُمِيَتَا رُمِيْنَ	تُرْمَى تُرْمَيَانِ يُرْمَيْنَ
رُمِيْتَ...	تُرْمَى تُرْمَيَانِ تُرْمَوْنَ
	تُرْمَيْنَ تُرْمَيَانِ تُرْمَيْنَ
	أُرْمَى نُرْمَى نُرْمَى

رُضِيَ رَضِيَ razı olundu	يُرْضَى يَرْضَى razı olunur
Meçhûl Mâzî Çekimi	**Meçhûl Muzâri Çekimi**
رُضِيَ رُضِيَا رُضُوا	يُرْضَى يُرْضَيَانِ يُرْضَوْنَ
رُضِيَتْ رُضِيَتَا رُضِيْنَ	تُرْضَى تُرْضَيَانِ يُرْضَيْنَ
رُضِيْتَ...	تُرْضَى تُرْضَيَانِ تُرْضَوْنَ
	تُرْضَيْنَ تُرْضَيَانِ تُرْضَيْنَ
	أُرْضَى نُرْضَى نُرْضَى

Not: a) Nâkıs fiilde cemî vâvı sâkin (cezimli) olduğunda kendisinden sonra hemze-i vasıl gelirse; vâv damme ile, sakin olan muhâtaba yâ'sından sonra hemze-i vasıl gelirse, yâ kesre ile harekelenir:

رَمَوُا الْحِجَارَةَ – (رَمَوْا) Taşı attılar.

(أَ لَمْ تَرَيْ) – أَلَمْ تَرَي الْوَلَدَ؟ Çocuğu görmedin mi?

b) Nâkıs fiile zamir birleştiği zaman maksûre olan elif uzun elif haline gelir:

رَمَاهُ مِنَ النَّافِذَةِ فَسَقَطَ عَلَى الْخِزَانَةِ.

Onu pencereden attı (o da) dolabın üzerine düştü.

Cümle Örnekleri:

1- خَشِيَ (يَخْشَى)[1] الْمُؤْمِنُونَ رَبَّهُمْ – اَلْمُؤْمِنُونَ خَشُوا (يَخْشَوْنَ) رَبُّهُمْ (خَشِيَ يَخْشَى).

2- صَحَتِ (تَصْحُو) الْبِنْتَانِ مُبَكِّرَتَيْنِ – اَلْبِنْتَانِ صَحَتَا (تَصْحُوَانِ) مُبَكِّرَتَيْنِ (صَحا يَصْحُو).

3- رَمَتِ (تَرْمِي) اللاَّعِبَتَانِ الْكُرَةَ – اَللاَّعِبَتَانِ رَمَتَا (تَرْمِيَانِ) الْكُرَةَ (رَمَى يَرْمِي).

4- دَنَا (يَدْنُو) الْجُنُودُ مِنَ الْأَعْدَاءِ – الْجُنُودُ دَنَوْا (يَدْنُونَ) مِنَ الْأَعْدَاءِ (دَنَا يَدْنُو مِنْ).

5- دَعَا (يَدْعُو) أَحْمَدُ وَ عَلِيٌّ أَصْدِقَائَهُمَا إِلَى الْعَشَاءِ – أَحْمَدُ وَ عَلِيٌّ دَعَوَا (يَدْعُوَانِ) أَصْدِقَائَهُمَا إِلَى الْعَشَاءِ (دَعَا يَدْعُو).

6- رَمَى (يَرْمِي) الْكُرَةَ بَعِيداً – نَحْنُ رَمَيْنَا (نَرْمِي) الْكُرَةَ بَعِيداً – دَنَا (يَدْنُو) مِنَ الْبَحْرِ – هُنَّ دَنَوْنَ (يَدْنُونَ) مِنَ الْبَحْرِ.

7- مَشَى (يَمْشِي) مُسْرِعاً إِلَى مَنْزِلِهِ – أَنْتُمَا مَشَيْتُمَا (تَمْشِيَانِ) مُسْرِعَيْنِ إِلَى مَنْزِلِكُمَا (مَشَى يَمْشِي).

8- بَكَى (يَبْكِي) عِنْدَمَا ذَهَبَتْ أُمُّهُ – هُنَّ بَكَيْنَ (يَبْكِيْنَ) عِنْدَمَا ذَهَبَتْ أُمُّهُنَّ (بَكَى يَبْكِي).

9- بَنَى (يَبْنِي) الْمَنْزِلَ فِي سَنَةٍ كَامِلَةٍ – بَنَيْنَا الْمَنْزِلَ فِي سَنَةٍ كَامِلَةٍ (بَنَى يَبْنِي).

10- خَشِيَ (يَخْشَى) الْوُصُولَ مُتَأَخِّراً – هُمَا خَشِيَا (يَخْشَيَانِ) الْوُصُولَ مُتَأَخِّرَيْنِ.

11- أَصْبَحَتْ غُرْفَتِي جَمِيلَةً عِنْدَمَا طَلَيْتُهَا بِاللَّوْنِ الْأَزْرَقِ (طَلَى يَطْلِي) – ذَهَبَا إِلَى الْمَنْزِلِ الَّذِي أَتَى(يَأْتِي) مِنْهُ صَوْتُ الْخَرُوفِ (أَتَى يَأْتِي).

12- دَعَوْتُ (أَدْعُو) صَدِيقِي إِلَى مَنْزِلِي (دَعَا يَدْعُو) – سَعَيْنَا (نَسْعَى) بَيْنَ النَّاسِ بِالْحَقِّ (سَعَى يَسْعَى).

13- اَلْأَوْلَادُ دَعَوْا (يَدْعُونَ) أَصْدِقَائَهُمْ – اَلْوَلَدَانِ رَمَيَا (يَرْمِيَانِ) الْكُرَةَ .

14- اَلْبَنَاتُ مَضَيْنَ إِلَى مَنَازِلِهِنَّ مُسْرِعَاتٍ (مَضَى يَمْضِي) – مَشَيْنَا إِلَى مَنْزِلِنَا مُسْرِعِينَ (مَشَى يَمْشِي).

15- اَلْبَنَاتُ صَحَوْنَ مُبَكِّرَاتٍ (صَحَا يَصْحُو)– اَلرِّجَالُ دَنَوْا مِنَ الْبِئْرِ (دَنَا يَدْنُو).

16- فَاطِمَةُ وَ لَيْلَى بَكَتَا كَثِيراً (بَكَى يَبْكِي) – سَالِمٌ وَ صَالِحٌ قَضَيَا الْيَوْمَ فِي الْحَدِيقَةِ (قَضَى يَقْضِي).

---

[1] Aynı cümlenin mâzî ve muzarisini iki defa yazmamak için parantez içerisinde aynı siyganın muzarisi verilmiştir. Cümlenin sonuna konulan fiilin mâzî ve muzari halleri fiilin girdiği şeklin kolay anlaşılması içindir. Dikkatle incelenmesi rica olunur.

Tercüme:

1- Mü'minler Rabb'lerinden korktu (korkar). (Aynı manada isim cümlesi).

2- İki kız erken uyandı (uyanır).

3- İki oyuncu topu attı (atıyor) (müe.).

4- Askerler (ordu) düşmanlara yaklaştı (yaklaşıyor-yaklaşır).

5- Ahmet ve Ali arkadaşlarını akşam yemeğine davet etti (çağırdı) (çağırıyor).

6- Topu uzağa attı (atıyor). Biz topu uzağa attık (atarız). Denize yaklaştı (yaklaşıyor). Onlar (bayanlar) denize yaklaştı (yaklaşıyor).

7- Hızlıca evine yürüdü (yürür). İkiniz hızlıca evinize yürüdünüz (yürüyorsunuz).

8- Annesi gidince ağladı (ağlar). Onlar (müe.) anneleri gidince ağladılar (ağlarlar).

9- Evi tam bir senede yaptı (yapar). Evi tam bir senede yaptık (yaparız).

10- Geç ulaşmaktan korktu (korkar). İkisi geç varmaktan korktu (korkar).

11- Mavi boyayla boyadığım zaman odam güzel oldu. İkisi kuzu sesinin geldiği eve gittiler (geliyor).

12- Arkadaşımı evime çağırdım (çağırıyorum). İnsanlar arasında hakla çalıştık (çalışıyoruz).

13- Çocuklar arkadaşlarını çağırdılar (çağırıyorlar). İki çocuk topu attı (atıyor).

14- Kızlar hızlıca evlerine gittiler (gidiyorlar). Hızlıca evimize yürüdük (yürürüz).

15- Kızlar erken uyandı (uyanır). Erkekler kuyuya yaklaştı (yaklaşıyor).

16- Fâtıma ve Leylâ çok ağladı (ağlıyor). Sâlim ve Sâlih bugünü bahçede geçirdiler (geçiriyorlar).

MEHMÛZE'L-FÂ VE NÂKIS

Kur'ân'da geçen أَتَى (geldi) fiili başında hemze (أ) olması dolayısıyla mehmûze'l-fa'dır. Kelimenin sonunda da ى gelmesiyle aynı zamanda nâkıstır. Onun da çekimini yapmamız konunun daha da pekişmesini sağlayacaktır:

Muzâri Malûm Çekimi						**Mâzî Malûm Çekimi**
يَأْتِي	يَأْتِيَانِ	يَأْتُونَ	يَأْتِي	يَأْتِيَانِ	يَأْتُونَ	أَتَى geldi
تَأْتِي	تَأْتِيَانِ	يَأْتِينَ	تَأْتِي	تَأْتِيَانِ	تَأْتُونَ	أَتَتْ أَتَتَا أَتَيْنَ
تَأْتِي	تَأْتِيَانِ	تَأْتُونَ	تَأْتِينَ	تَأْتِيَانِ	تَأْتِينَ	أَتَيْتَ أَتَيْتُمَا أَتَيْتُمْ
تَأْتِينَ	تَأْتِيَانِ	تَأْتِينَ	آتِي	نَأْتِي	نَأْتِي	أَتَيْتِ أَتَيْتُمَا أَتَيْتُنَّ
آتِي	نَأْتِي	نَأْتِي				أَتَيْتُ أَتَيْنَا أَتَيْنَا

Muzâri Meçhûl Çekimi				Mâzî Meçhûl Çekimi			
يُؤْتَى	يُؤْتَيَانِ	يُؤْتَوْنَ	gelinir	اُتِيَ	اُتِيَا	اُتُوا	gelindi
تُؤْتَى	تُؤْتَيَانِ	يُؤْتَيْنَ		اُتِيَتْ	اُتِيَتَا	اُتِيْنَ	
تُؤْتَى	تُؤْتَيَانِ	تُؤْتَوْنَ		اُتِيْتَ	اُتِيْتُمَا	اُتِيْتُمْ	
تُؤْتَيْنَ	تُؤْتَيَانِ	تُؤْتَيْنَ		اُتِيْتِ	اُتِيْتُمَا	اُتِيْتُنَّ	
أُوتَى	نُؤْتَى	نُؤْتَى		اُتِيْتُ	اُتِيْنَا	اُتِيْنَا	

Emr-i Hâzırı	İsm-i Fâil	İsm-i Mef'ûl
تِ den يَأْتِي	آتٍ dan (أَتَى)	مَأْتِيٌّ dan (أَتَى)
gel	gelen	gelinen, gelinmiş

Emr-i Hâzır Çekimi:

(ايتُوا)	تُوا	تِيَا	تِ
	تِيْنَ	تِيَا	تِي
	gelin	ikiniz gelin	gel

MEHMÛZE'L-LÂM VE ECVEF

جَاءَ (geldi) fiilinde hemze son harfte olmasından dolayı mehmûze'l-lâm ve ortası (ا) illet harfi olmasından dolayı da ecvef fiilin özellikleri biraraya gelmiştir. Her ne kadar diğerlerinde olduğu gibiyse de Kur'ân'da ve diğer yerlerde geçtiği için bunun da çekimini yapalım:

Muzâri Malûm Çekimi				Mâzî Malûm Çekimi			
يَجِيءُ	يَجِيئَانِ	يَجِيئُونَ	geliyor	جَاءَ	جَاءَا	جَاؤُوا	geldi
تَجِيءُ	تَجِيئَانِ	يَجِئْنَ		جَاءَتْ	جَاءَتَا	جِئْنَ	
تَجِيءُ...				جِئْتَ...			

Emr-i Hâzırı	İsm-i Fâil	İsm-i Mef'ûl
جِئْ dan (يَجِيءُ)	جَاءٍ den (جَاءَ)	مَجِيءٌ den (جَاءَ)
gel	gelen	gelinen, gelinmiş

Meçhûlleri:: جِيءَ (يُجَاءُ) gelindi

Ayet Örnekleri:

وَأَشْرَقَتِ الْأَرْضُ بِنُورِ رَبِّهَا وَوُضِعَ الْكِتَابُ وَجِيءَ[1] بِالنَّبِيِّينَ وَالشُّهَدَاءِ وَقُضِيَ بَيْنَهُمْ بِالْحَقِّ وَهُمْ لاَ يُظْلَمُونَ.

(Mahşer) yeri, Rabbinin nûru ile aydınlanmıştır. Kitap (amel defterleri) konmuş, peygamberler ve şahidler getirilmiş ve onlar (kullar) arasında hakla (adaletle) hükmedilmiştir. Onlar asla zulmedilmezler (Zümer, 69).

وَجِيءَ يَوْمَئِذٍ بِجَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ يَتَذَكَّرُ الْإِنسَانُ وَأَنَّى لَهُ الذِّكْرَى؟

Cehennem de o gün getirilmiştir; o gün insan düşünür, (fakat) o düşünüp anlamaktan ona ne (fayda)? (Fecr, 23)

Emr-i Hâzır Çekimi: (يَجِيءُ) ⟵ جِئْ gel

جِئْ	جِيئَا	جِيئُوا
جِيئِي	جِيئَا	جِئْنَ

****

ALIŞTIRMALAR

1. Aşağıdaki nâkıs fiillerin mâzî-muzâri, mâzî-meçhûl, muzâri meçhûl, emr-i hâzır, ism-i fâil ve ism-i mef'ûlünü çekiniz.

Nâkıs-i vâvî (1. bab)	دَعَا يَدْعُو	dua etti, çağırdı
Nâkıs-i yâî (2. bab)	مَشَى يَمْشِي	yürüdü
Nâkıs-i yâî (4. bab)	نَسِيَ يَنْسَى	unuttu
Nâkıs-i yâî (3. bab)	طَغَى يَطْغَى	azdı, haddini aştı

2. Aşağıdaki kelimeleri üçer kere yazınız.

نَظَافَةٌ	temizlik	طَرْدٌ (طَرَدَ ـُ)	kovmak
كُلُّكُمْ	hepiniz	سَقَطَ ـُ	düştü
الْعِشَاءُ	yatsı namazı	ضِيَافَةٌ	ziyafet
اَلْمَحَطَّةُ	istasyon	الأَطْفَالُ	çocuklar
اِسْتَيْقَظَ يَسْتَيْقِظُ	uyandı	اَلْجَمَاعَةُ	cemaat
سَارَ يَسِيرُ	yürüdü		

[1] (جَاءَ ب) getirdi, (جِيءَ ب) getirildi

3. Aşağıdaki Arapça cümleleri tercüme edip nâkıs fiillerin altını çiziniz.

يَدْعُو الطَّبِيبُ إِلَى نَظَافَةِ الطَّعَامِ – يَدْعُو الْقَائِدُ إِلَى طَرْدِ الْأَعْدَاءِ – رَمَى اللاَّعِبُ الْكُرَةَ فَسَقَطَتْ عَلَى رَأْسِ الْمُدَرِّبِ – دَعَا الْمُدَرِّسُ جَمِيعَ الْمُدَرِّسِينَ إِلَى الْاِجْتِمَاعِ الْيَوْمَ – وَمَا رَمَيْتَ إِذْ رَمَيْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ رَمَى – هَذِهِ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا الَّتِي نَحْنُ فِيهَا أَ رَأَيْتُمُوهَا خَيْراً لَكُمْ – كَسَوْتُهُ إِيَّاهُ – مَشَيْتُ فِي الْمَزْرَعَةِ سَاعَتَيْنِ – أَنْتِ تَنْسَيْنَ لِمَا خُلِقْتِ لَهُ – اَلنَّاسُ يَنْسَوْنَ لِمَا خُلِقُوا لَهُ – اَلتِّلْمِيذَانِ يَنْسَيَانِ وَاجِبَهُمَا – اَلْبَنَاتُ يَنْسَيْنَ وَاجِبَهُنَّ – كُلُّكُمْ رَاعٍ وَ كُلُّكُمْ مَسْؤُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ – يُصَلِّي الْمُسْلِمُونَ التَّرَاوِيحَ بَعْدَ الْعِشَاءِ – يَقْضِي خَالِدٌ أَيَّامَ الْعُطْلَةِ فِي الْمَزْرَعَةِ – تَقْضِي الْعَائِلَةُ يَوْماً سَعِيداً فِي الْحَدِيقَةِ – مَشَيْنَا إِلَى مَنْزِلِ الْأُسْتَاذِ – صَلَّيْ أَحْمَدُ الظُّهْرَ مَعَ التَّلاَمِيذِ – يَمْشِي مُصْطَفَيَ فِي الْحَدِيقَةِ هُنَا وَ هُنَاكَ – نَسِيَ الْمُدِيرُ سَيَّارَتَهُ فِي الشَّارِعِ – نَرْجُو أَنْ تَكْتُبَ لَنَا دَائِماً – لَنْ أَمْشِيَ إِلَى السُّوقِ – نَسِيَ التِّلْمِيذُ الْوَاجِبَ الْمَطْلُوبَ لِأَنَّهُ مَشْغُولٌ.

4. Aşağıdaki Arapça cümleleri harekeleyip tercüme ediniz.

وجد الأخ فلوسه في السوق – وهب الأب بيته لولده – قل لأخيك لأَنْ يَسْتَيْقِظ من النوم – من أين يَأْتِي أَوْلادكم؟ – قِفْ أمام المحطّة – هل يخاف الولد من الكلب؟ – رمى طَاهِرٌ الكُرَة إلى محمّدٍ – ينام طاهر في الصباح – لا تَرْمِ الْحَجَرَ إلى الأَطْفَالِ – لا تَخَافُوا من العَدُوّ – أُدْعُوا أَصْحَابَكُمْ إلى ضِيَافَة أبي – وجد حَاكِمٌ فلوسه في السوق – وهب أبوك القلم إلى عمك– يقظ مُحَمَّد من النوم صباحاً– يَبِستِ الأَشْجَارُ في الأَرْضِ– اين يوجد القلم في الأرض؟ – أجد القلم فوق المنضدة – الولد يخاف مِن الْكلب.

5. Aşağıdaki soruların cevabını Arapça olarak veriniz.

1- متى يصل القطار إلى المحطّة؟ – أين تقف الجماعة في المسجد؟

2- في أيِّ ساعةٍ تَسْتيقظ صباحاً؟ مُنْذُ كَمْ ساعةٍ تقفون أمام الباب؟

3- يا صَالِحُ ! متى دعوت أصحابك؟ مَتَى رَأَيْتَ خالي في السوق؟

4- هَلْ نَسِيْتِ شَيْئاً فِي الْبَيْتِ؟ من يرمي الحجر إلى رأسكم؟

5- هل تَسِيرُ من هذا الطريق كلَّ يومٍ ؟ هل رأى صديقي أباك في السوق؟

6- أما قالت لك امّك شيئاً؟ مَاذا تريدون منهم؟

7- هل استَيقَظَ أخوك من النوم؟

D) LEFÎF FİİL

İki illetli harf aynı fiilin içinde bulunursa lefîf fiil adını alır. İki çeşittir:

1. LEFÎF-İ MEFRÛK: İllet harflerinden biri kelimenin başında diğeri sonunda bulunursa lefîf-i mefrûk denir.

وَقَى يَقِي korudu

وَفَى يَفِي sözünü yerine getirdi

وَلِيَ يَلِي yaklaştı (takip etti, izledi)

2. LEFÎF-İ MAKRÛN: İki illetli harf yanyana olarak kelimenin sonunda bulunursa lefîf-i makrûn denir.

حَيِيَ yaşadı قَوِيَ kuvvetli oldu

1. Lefîf-i Mefrûk'un Çekimi

وَقَى يَقِي korudu

Malûm Fiili Muzâri Çekimi	Malûm Fiili Mâzî Çekimi
يَقِي يَقِيَانِ يَقُونَ	وَقَى وَقَيَا وَقَوْا
تَقِي تَقِيَانِ يَقِينَ	وَقَتْ وَقَتَا وَقَيْنَ
تَقِي تَقِيَانِ تَقُونَ	وَقَيْتَ...
تَقِينَ تَقِيَانِ تَقِينَ	
أَقِي نَقِي نَقِي	

Görüldüğü gibi Lefîf-i mefrûk'un **mâzî** ve **muzâri** çekimi (رَمَى يَرْمِي) örneği nâkıs bir fiil gibidir. Ancak misâl özelliği de göz önünde tutularak muzârisinde fâel fiili düşürülür.

Meçhûlleri (يَقِي) يُوقَى korunuyor (وَقَى) وُقِيَ korundu

Meçhûl Fiili Muzâri Çekimi	Meçhûl Fiil Mâzî Çekimi
يُوقَى يُوقَيَانِ يُوقَوْنَ	وُقِيَ وُقِيَا وُقُوا
تُوقَى تُوقَيَانِ يُوقَيْنَ	وُقِيَتْ وُقِيَتَا وُقِيْنَ
تُوقَى تُوقَيَانِ تُوقَوْنَ	وُقِيْتَ..
تُوقَيْنَ تُوقَيَانِ تُوقَيْنَ	
أُوقَى نُوقَى نُوقَى	

Emr-i Hâzırı (يَقِي) = قِ koru

Emr-i Hâzır Çekimi

قِ قِيَا قُوا Muhâtab

قِي قِيَا قِيْنَ Muhâtaba

(..وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ) Ateşin azabına (karşı) bizi koru (Bakara, 201).

İsm-i Fâili (وَقَى) – وَاقٍ koruyan

İsm-i Mef'ûlü (وَقَى) – مَوْقِيٌّ korunan

2. Lefîf-i Makrûn'un Çekimi

İki illetli harfin ortada ve sonda yanyana gelmesi halindeki fiildir.

طَوَى يَطْوِي dürdü (2. bab) حَيِيَ يَحْيَى yaşadı, canlı oldu (4. bab)

Malûm Fiili Muzâri Çekimi

(يَطْوِى)

يَطْوِي يَطْوِيَانِ يَطْوُونَ

تَطْوِي تَطْوِيَانِ يَطْوِينَ

تَطْوِي تَطْوِيَانِ تَطْوُونَ

تَطْوِينَ تَطْوِيَانِ تَطْوِينَ

أَطْوِي نَطْوِي نَطْوِي

Malûm Fiili Mâzî Çekimi

(طَوَى)

طَوَى طَوَيَا طَوَوْا

طَوَتْ طَوَتَا طَوَيْنَ

طَوَيْتَ...

Görüldüğü gibi ikinci babdan gelen Lefîf-i makrûn'un **mâzî** ve **muzâri** çekimi (رَمَى يَرْمِي) örneği nâkıs bir fiil gibidir.

Malûm Fiili Muzâri Çekimi

(يَحْيَى)

يَحْيَى يَحْيَيَانِ يَحْيَوْنَ

تَحْيَى تَحْيَيَانِ يَحْيَيْنَ

تَحْيَى تَحْيَيَانِ تَحْيَوْنَ

تَحْيَيْنَ تَحْيَيَانِ تَحْيَيْنَ

أَحْيَى نَحْيَى نَحْيَى

Malûm Fiil Mâzî Çekimi

(حَيِيَ)

حَيِيَ حَيِيَا حَيُوا

حَيِيَتْ حَيِيَتَا حَيِيْنَ

حَيِيْتَ...

Görüldüğü gibi **mâzî** ve **muzâri** çekimi (رَضِيَ يَرْضَى) örneği nâkıs bir fiil gibidir.

Meçhûlleri: (يَطْوِي) يُطْوَى dürülür — طُوِيَ (طَوَى) dürüldü

يُطْوَى يُطْوَيَانِ يُطْوَوْنَ
تُطْوَى تُطْوَيَانِ يُطْوَيْنَ
تُطْوَى...

طُوِيَ طُوِيَا طُوُوا
طُوِيَ طُوِيَتَا طُوِيْنَ
طُوِيْتُ طُوِيْتَا طُوِيْنَ
طُوِيْتَ...

*****

(يَحْيَى) يُحْيَى yaşanır — حُيِيَ (حَيِيَ) yaşandı

يُحْيَى يُحْيَيَانِ يُحْيَوْنَ
تُحْيَى تُحْيَيَانِ يُحْيَيْنَ
تُحْيَى تُحْيَيَانِ تُحْيَوْنَ
تُحْيَيْنَ تُحْيَيَانِ تُحْيَيْنَ
أُحْيَى نُحْيَى نُحْيَى

حُيِيَا حُيُوا
حُيِيَ حُيِيَا حُيِيْنَ
حُيِيْتُ حُيِيْتَا حُيِيْنَ
حُيِيْتَ...

Lefîf-i Makrûn'un Emr-i Hâzırı

(يَطْوِي) اِطْوِ dür — (يَحْيَى) اِحْيَ yaşa

اِطْوِ اِطْوِيَا اِطْوُوا Muhâtab — اِحْيَ اِحْيَيَا اِحْيَوْا Muhâtab
اِطْوِي اِطْوِيَا اِطْوِيْنَ Muhâtaba — اِحْيَيْ اِحْيَيَا اِحْيَيْنَ Muhâtaba

İsm-i Fâili (طَوَى) طَاوٍ düren — (حَيِيَ) kullanılmaz

İsm-i Mef'ûlü (طَوَى) مَطْوِيٌّ dürülen, dürülmüş, (حَيِيَ) مَحْيِيٌّ yaşanan, yaşanmış

Genel Cümle Örnekleri:

1- خَشِينَا اللّٰهَ فَلَمْ نَفْعَلْ سُوءً (خَشِيَ) - اَلشَّهِيدَانِ لَقِيَا رَبَّهُمَا رَاضِيَيْنِ (لَقِيَ يَلْقَى)(رَضِيَ).

2- خَشِيْتُ رَبِّي - لَقِيْتُ صَدِيقِي - عَلَوْتُ بِأَدَبِي - (عَلاَ يَعْلُو) - عَلَوْنَا - عَلَوا - عَلَوْنَ - عَلَوْا.

3- رَضِيْتُ بِنَصِيبِي - مَا الْمُدَّةُ الَّتِي قَضَيْتَهَا فِي مَكَّةَ ؟ أَيْنَ كُنْتَ تَسْكُنُ ؟

4- لَقَدْ فَشِلُوا فِي حَيَاتِهِمْ لِأَنَّهُمْ لَمْ يَضَعُوا أَمَامَ أَعْيُنِهِمْ هَدَفاً يَسْعَوْنَ لِلْوُصُولِ إِلَيْهِ .

5- فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْراً يَرَهُ — وَ مَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَراً يَرَهُ (Zilzâl, 7, 8).(رَأَى يَرَى)

6- هَلْ بَكَتِ الطِّفْلَةُ ؟ لاَ، لَمْ تَبْكِ الطِّفْلَةُ — هَلْ قَضَيْتَ الْعُطْلَةَ فِي بَلَدِكَ ؟ لاَ ، لَمْ أَقْضِ الْعُطْلَةَ فِي بَلَدِي.

7- هَلْ بَنَى جَدُّكَ هَذَا الْمَنْزِلَ ؟ لاَ، لَمْ يَبْنِ جَدِّي هَذَا الْمَنْزِلَ.

8- اَلْإِمْتِحَانَاتُ لاَ تَكْفِي وَحْدَهَا لِمَعْرِفَةِ مُسْتَوَى الطَّالِبِ – اَلْإِسْلاَمُ لاَ يَدْعُو إِلَى الْحَرْبِ وَ الْقِتَالِ بَيْنَ النَّاسِ.

9- بَدَأَ الرَّجُلُ بِمَا نَسِيَتْهُ الْمَرْأَةُ – اَلْمُخْلِصُونَ يَسْعَوْنَ فِي الْخَيْرِ . أَنْتِ تَسْعَيْنَ فِي الْخَيْرِ.

10- رَأَيْتُ الْفَتَاةَ النَّشِيطَةَ – يَتْلُو[1] صَدِيقِي الْقُرْآنَ فِي الْفَجْرِ – ذَهَبَا إِلَى الْمَدْرَسَةِ الَّتِي أَتَى مِنْهَا صَوْتُ الْجَرَسِ.

Tercüme:

1- Allah'tan korktuk ve kötülük yapmadık. İki şehit hoşnut bir şekilde Rabb'lerine kavuştu.

2- Rabbim'den korktum. Arkadaşıma rastladım. Edebimle yükseldim. Yükseldik. İkisi yükseldi. Yükseldiler (müe. + müz.).

3- Nasibime razı oldum. Mekke'de geçirdiğin müddet ne (kadar)? Nerede oturuyordun?

4- Hayatlarında başarısız oldular. Çünkü gözlerinin önüne kendisine ulaşmak için çalışacakları bir hedef koymadılar.

5- Kim zerre miktar hayır yaparsa onu görür. Kim zerre mikdarı şer yaparsa onu görür.

6- Kız çocuğu ağladı mı? Hayır, kız çocuğu ağlamadı. Tatili memleketinde mi geçirdin? Hayır tatili memleketimde geçirmedim.

7- Bu evi deden mi yaptı? Hayır, bu evi dedem yapmadı.

8- Sadece imtihanlar öğrencinin seviyesini bilmek için yetmez. İslâm insanlar arasında harb ve savaşa çağırmaz.

9- Adam kadının unuttuklarıyla başladı. İhlaslılar hayırda çalışıyor. Sen hayırda çalışıyorsun.

10- Çalışkan genç kızı gördüm. Arkadaşım fecirde Kur'ân okur. İkisi kendisinden zil sesinin geldiği okula gittiler.

****

NÂKIS VE LEFİF FİİL İLE İLGİLİ AYETLER

1- إِنَّ اللَّهَ لاَ يَخْفَى عَلَيْهِ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ وَلاَ فِي السَّمَاءِ .

(3/ÂL-İ İMRÂN, 5). Şüphesiz ki Allah yerde ve gökde hiç bir şey kendisine gizli kalmayandır.

خَفِيَ يَخْفَى خَفَاءً gizlendi, saklandı, [(عَلَى) harfi ceriyle] gizli kaldı

2- وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا وَإِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ .

(29/ANKEBÛT, 69). Bizim uğrumuzda cihat edenlere (çabalayanlara) elbette yollarımızı gösteririz. Allah şüphesiz ki, iyilik yapanlarla beraberdir.

هَدَى يَهْدِي هَدْيًا doğru yoldan ayırmadı, (hidâyete) eriştirdi

سَبِيلٌ ج سُبُلٌ yol اَلْمُحْسِنُ iyi olan, iyi davranan

[1] (تَلاَ يَتْلُو) okudu, tilâvet etti.

3- إِنَّمَا كَانَ قَوْلَ الْمُؤْمِنِينَ إِذَا دُعُوا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ أَنْ يَقُولُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا ۚ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ .

(24/NÛR, 51). Aralarında hüküm vermesi için Allah'a ve peygambere çağırıldıkları zaman mü'minlerin sözü ancak: "İşittik ve itaat ettik" demek olmuştur, işte onlar kurtuluşa erenlerdir..

أَطَاعَ يُطِيعُ إِطَاعَةً itaat etti دَعَا يَدْعُو دُعَاءً dua etti, çağırdı

4- وَجَعَلْنَاهُمْ أَئِمَّةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا وَأَوْحَيْنَا إِلَيْهِمْ فِعْلَ الْخَيْرَاتِ وَإِقَامَ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءَ الزَّكَاةِ ۚ وَكَانُوا لَنَا عَابِدِينَ ۙ .

(21/ENBİYA, 73). Onları, emrimizle doğru yola götüren önderler yaptık; onlara, iyi işleri yapmayı, namazı kılmayı, zekatı vermeyi vahyettik. Onlar, bize kulluk edenlerdi.

آتَى يُؤْتِي إِيتَاءً verdi أَوْحَى يُوحِي vahyetti

5- ادْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحِكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ ...

(16/NAHL, 125). (Resûlüm!) Rabbinin yoluna, hikmet ve güzel öğütle çağır...

6- وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ...

(9/TEVBE, 71). Mümin erkekler ve mümin kadınlar birbirlerinin velileridir; iyiyi emreder, kötülükten alıkorlar ...

نَهَى يَنْهَى نَهْيًا yasakladı

7- أَ تَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَتَنْسَوْنَ أَنْفُسَكُمْ وَأَنْتُمْ تَتْلُونَ الْكِتَابَ ۚ أَ فَلَا تَعْقِلُونَ .

(BAKARA 44). Kitab'ı (Tevrat'ı) okuduğunuz halde, insanlara iyiliği emrediyorsunuz da kendinizi unutuyor musunuz? Aklınızı kullanmıyor musunuz?

الْبِرُّ (her türlü) iyilik تَلَا يَتْلُو تِلَاوَةً okudu نَسِيَ يَنْسَى نِسْيَانًا unuttu

8- أَفَمِنْ هَٰذَا الْحَدِيثِ تَعْجَبُونَ ۙ {53/59} وَتَضْحَكُونَ وَلَا تَبْكُونَ ۙ {53/60} .

(53/NECM, 59, 60). Şimdi bu söze mi (Kur'an'a mı) şaşıyorsunuz? Gülüyorsunuz... ağlamıyorsunuz.

بَكَى يَبْكِي بُكَاءً ağladı ضَحِكَ يَضْحَكُ ضِحْكًا güldü عَجِبَ يَعْجَبُ عَجَبًا şaştı

9- إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ ۚ وَيُنَزِّلُ الْغَيْثَ ۚ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْأَرْحَامِ ۖ وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ مَاذَا تَكْسِبُ غَدًا ۖ وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ بِأَيِّ أَرْضٍ تَمُوتُ ۖ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ .

(31/LOKMÂN, 34). Doğrusu Allah, Kıyamet saatinin bilgisi kendi katında olandır (onun bilgisi ancak Allah'a mahsustur). Yağmuru O indirir, rahimlerde bulunan şeyi O bilir, kimse yarın ne kazanacağını bilmez ve kimse hangi yerde öleceğini bilmez. Doğrusu Allah bilendir, her şeyden haberdardır.

عِلْمُ السَّاعَةِ kıyâmetin ilmi. Kur'an'da (السَّاعَةِ) kelimesi marife geldiği zaman kıyamet kastedilir.

نَزَّلَ يُنَزِّلُ تَنْزِيلاً indirdi اَلْغَيْثُ yağmur دَرَى يَدْرِي دَرْياً دِرَايَةً bildi

10- وَمِنَ النَّاسِ وَالدَّوَابِّ وَالْأَنْعَامِ مُخْتَلِفٌ أَلْوَانُهُ كَذَلِكَ ۗ إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ ۗ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ غَفُورٌ .

(35/FÂTIR, 28). İnsanlardan, (diğer) canlılardan ve davarlardan da böyle renkleri farklı olanı vardır. Kulları (arası)ndan Allah'tan ancak bilginler korkar. Doğrusu Allah Aziz'dir (güçlüdür), Gafûr'dur (bağışlayandır).

دَابَّةٌ ج دَوَابُّ hayvan, canlı نَعَمٌ ج أَنْعَامٌ büyük baş hayvanlar

خَشِيَ يَخْشَى خَشْيَةً korktu

11- يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ عَلَيْهَا مَلَائِكَةٌ غِلَاظٌ شِدَادٌ لَا يَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ .

(66/TAHRİM, 6). Ey iman edenler! Kendinizi ve ailenizi, yakıtı insanlar ve taşlar olan cehennem ateşinden koruyun; orada haşin, şiddetli, Allah'ın kendilerine emrettiği şeylere isyan etmeyen, kendilerine emredilen şeyleri yapan melekler vardır.

وَقُودٌ yakıt, yakacak شَدِيدٌ ج شِدَادٌ güçlü, şiddetli

غَلُظَ يَغْلُظُ- غَلَظَ يَغْلِظُ غِلْظَةً sert ve acımasız davrandı وَقَى يَقِي وِقَايَةً korudu

غَلِيظٌ ج غِلَاظٌ sert davranan [(غِلَاظٌ) kelimesi, ism-i fâil olan (غَلِيظٌ) kelimesininin cemi mükesseridir.]

عَصَى يَعْصِي عَصْياً عِصْيَاناً başkaldırdı, karşı geldi, isyan etti

12- ... وَمَنْ يُوقَ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ .

(64/TEGABUN, 16). ...Kim nefsinin tamahkarlığından korunursa, işte onlar kazananlardır.

شَحَّ يَشِحُّ شُحّاً cimrilik etti, hırslı oldu وَقَى يَقِي وِقَايَةً korudu

****

ALIŞTIRMALAR

1. Aşağıdaki fiillerin aksâm-ı seb'adan hangi gruba girdiğini söyleyiniz.

قَالَ (قَوَلَ)	بَدَأَ	دَعَا	قَرَأَ	عَفَا	بَاعَ
dedi	başladı	dua etti	okudu	affetti	sattı
بَقِيَ يَبْقَى	كَفَى	وَفَى	وَقَى	رَأَى	وَقَفَ
kaldı	yetti	vefa gösterdi	korudu	gördü	ayakta durdu

2. Aşağıdaki fiillerin mâzî, muzârî, mâzî meçhûl, muzârî meçhûl, emr-i hâzır, ism-i fâil ve ism-i mef'ûllerini yazınız.

طَغَى يَطْغَى	haddi aştı, azdı	وَرَدَ يَرِدُ	geldi, vardı, hazır oldu
نَوَى يَنْوِي	niyet etti	أَذِنَ يَأْذَنُ	izin aldı
شَوَى يَشْوِي	kızarttı	وَضَعَ يَضَعُ	koydu
وَلِيَ يَلِي	yaklaştı, izledi	مَلَأَ يَمْلَأُ	doldu, doldurdu
وَفَى يَفِي	vefalı oldu	بَنَى يَبْنِي	(bina) yaptı
نَسِيَ يَنْسَى	unuttu	قَامَ يَقُومُ	kalktı
وَصَلَ يَصِلُ	vardı, ulaştı	تَلاَ يَتْلُوُ	(Kur'ân, kitap v.s) okudu
وَقَفَ يَقِفُ	durdu	رَوَى يَرْوِي	rivayet etti
نَامَ يَنَامُ	uyudu	قَضَى يَقْضِي	geçirdi

3. Aşağıdaki kelimeleri örnekteki gibi birer cümlede kullanıp ezberleyiniz.

عَلَى مَهْلٍ yavaş	لِماذَا مَشَيْتُمْ عَلَى مَهْلٍ؟	Niçin yavaş yürüdünüz?
بَقِيَ يَبْقَى kaldı	هَلْ بَقِيَ عِنْدَكَ أَحَدٌ	Yanında kimse kaldı mı?
حَتَّى الْآنَ şimdiye kadar	مَاذَا فَعَلْتُمْ حَتَّى الْآنَ؟	Şimdiye kadar ne yaptınız?

4. Aşağıdaki cümleleri tercüme ediniz.

بَعْدَ أَداءِ الْعُمْرَةِ ذَهَبْنَا إِلَى مَسْجِدِ الرَّسُولِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَ سَلَّمَ فِي الْمَدِينَةِ الْمُنَوَّرَةِ. قَضَيْنَا ثَلاَثَةَ أَسَابِيعَ فِي مَكَّةَ الْمُكَرَّمَةِ وَالْمَدِينَةِ الْمُنَوَّرَةِ – طَلَبَ الْمُدَرِّسُ مِنَ التِّلْمِيذِ أَنْ يَحْكِيَ لَهُ قِصَّةَ الْهِجْرَةِ – قَضَيْتُ أَيَّاماً سَعِيدَةً بَيْنَ مَكَّةَ وَ الْمَدِينَةِ – قَضَيْنَا هُنَاكَ وَقْتاً جَمِيلاً – يَقْضِي النَّاسُ شَهْرَ رَمَضَانَ فِي الْعِبَادَةِ – قَضَتِ الْعَائِلَةُ أُسْبُوعَيْنِ فِي مَكَّةَ الْمُكَرَّمَةِ – سَعَى عُمَرُ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ –قَضَوْا أُسْبُوعاً وَاحِداً فِي الْمَدِينَةِ الْمُنَوَّرَةِ – رَأَتْ فَاطِمَةُ عَدَداً كَبِيراً مِنَ الْمُدَرِّسَاتِ – كَيْفَ قَضَيْتِ بَعْدَ ظُهْرِ أَمْسِ يَا عَائِشَةُ – مَنْ بَنَى الْكَعْبَةَ ؟ سَيِّدُنَا إِبْرَاهِيمُ وَ مَعَهُ إِسْمَاعِيلُ بَنَيَا الْكَعْبَةَ – هَلْ تَقْضِي وَقْتاً سَهلاً أَمْ صَعْباً ؟ دَعَا الْمُؤْمِنُ رَبَّهُ لَيْلاً – سَنَبْقَى فِي الرِّيَاضِ ثَلاَثَةَ أَيَّامٍ – قَضَيْنَا هُنَاكَ وَقْتاً جَمِيلاً – قَضَيْنَا هُنَاكَ سَاعَةً جَمِيلَةً – قَضَيْنَا هُنَاكَ يَوْماً سَعِيداً – قَضَيْنَا هُنَاكَ أُسْبُوعاً طَيِّباً – سَتَكُونُ الْمُدَرِّسَةُ فِي الصَّفِّ – سَتَكُونُ الْمَرْأَةُ فِي الْمَطْبَخِ – سَتَكُونُ الصَّلاَةُ فِي الْمَسْجِدِ – سَيَكُونُ الْمُدَرِّسُ فِي الصَّفِّ – سَيَكُونُ الرَّجُلُ فِي الْغُرْفَةِ – سَعَيْنَا بَيْنَ الصَّفَا وَ الْمَرْوَةِ سَبْعَةَ أَشْوَاطٍ.

5. Aşağıdaki Arapça soruları harekeleyip cevaplarını Arapça olarak veriniz.

1- لِمَاذا يقفون خلف الجدار؟ 2- مِنْ أَيْنَ وردت هذه الأخبَار؟ 3- مَنْ يضع هذه الأمتعة هنا؟ 4- مَنْ يَمْلأُ الأَبَارِيق؟ 5- إلى أَيْنَ يمشي أبوك؟ 6- مَتَى تَأْتِي إلى المدرسة؟

6. Aşağıdaki cümleleri harekeleyip tercüme ediniz.

من بنى هذه البُيُوتَ؟ — من الذي بقى في المسجد؟ لماذا ترمون هذه الأحجار— يتلو الحُفّاظ الْقرآنَ — نويت أن أُصلىَ صلاة الفجر — نسيت اسمك — لا تَنْسَى الوعد والمعروف — لا تتلو مكاتب أَحَدٍ - قمْ فَصَلِّ- قوموا فصلُّوا- من شوى هذه الدجاجة — لا تضعن شيئا على الكرسيّ- لا تقف عندنا — غَداً نبدأُ الدرس — لا تأذَنُوا لَهم. لماذا ما تَلَوْتُمْ حتَّى الآن؟ - لماذا تَمْشي على مهل؟ - وهبت له كتب أبي- قف قليلاً - لا تقف معهم - أَعِدُ أن أكتب إليك- مَنْ يضع هذه الأمتعة هُنا؟- لاَ تدعوني هنا وحيداً- من بنى هذا المسجد؟ - دعنى يا صديقي أريد أن أبكي! - من الذين بنوا هذه القُصُور؟ هل الفُرَاتُ أكثر طولا من دِجْلَة؟ - الشمس أكبر من القمر- لماذا ما أنت بِسَاعٍ درسك- نويت أن أُصلّي صلاة الظهر .

7. Yukarıda verilen ayetleri defterinize yazıp nâkıs ve lefîf fiillerin altını çiziniz. Meallerine bakarak Arapça'larını söyleyinceye ya da yazıncaya kadar çalışınız.

MÜCERRED VE MEZÎD FİİLLER

Arapça'da fiiller kök harfleri bakımından ikiye ayrılır:

1. **Mücerred fiiller** : Asıl kökleri 3 veya 4 harften oluşan fiiller.
2. **Mezîd fiiller**: Aslı 3 veya 4 harften oluşan mücerred fiillere harf eklenmesiyle oluşan fiiller.

Kuruluşu üç harften oluşan fiillere **sülâsi mücerred** denir.

نَصَرَ عَلِمَ فَتَحَ gibi.

Kuruluşu dört harften oluşan fiillere **rübâi mücerred** denir.

دَحْرَجَ – يُدَحْرِجُ – دَحْرَجَةً (دِحْرَاجاً) (yuvarladı) gibi

I) SÜLASİ MEZÎD FİİLLER

Asıl kök harfleri üç harften oluşan sülâsî mücerred fiillere harf eklenerek meydana getirilen fiillere **sülâsi mezîd fiiller** denir.

A) SÜLASİ MÜCERREDE TEK HARF İLAVESİYLE KURULAN MEZİT FİİLLER

Sülâsî mücerred'e bir harf ilavesiyle kurulan fiiller **3 şekilde** gelir. Örnekleriyle birlikte şöyledir:

Masdar	Muzâri	Mâzî
إِفْعَالاً	يُفْعِلُ	أَفْعَلَ
إِعْلاَماً	يُعْلِمُ	أَعْلَمَ
bildirmek	bildiriyor	bildirdi
تَفْعِيلاً وَ تَفْعِلَةً	يُفَعِّلُ	فَعَّلَ
تَعْلِيماً وَ تَعْلِيمَةً	يُعَلِّمُ	عَلَّمَ
öğretmek	öğretiyor	öğretti
مُفَاعَلَةً وَ فِعَالاً	يُفَاعِلُ	فَاعَلَ
مُكَاتَبَةً وَ كِتَاباً	يُكَاتِبُ	كَاتَبَ
yazışmak	yazışıyor	yazıştı

Şimdi bunları sırasıyla inceleyelim:

1) IF'ÂL (إِفْعَالٌ) BÂBI

Masdar	Muzâri	Mâzî
إِفْعَالاً	يُفْعِلُ	أَفْعَلَ
إِعْلاَماً	يُعْلِمُ	أَعْلَمَ
bildirmek	bildiriyor	bildirdi

Sülâsî fiilin kökünün başına bir elif (ا) ilavesiyle kurulur. Arttırılmış fiiller genellikle masdarının adıyla anılır, üçlü fiiller bu grubun kalıbına girer yani mâzî muzâri ve masdar harekeleri girdiği kalıbın aynısı olur.

Gayesi: Üç harfli bir fiilin bu kalıba alınmasından gaye (جَلَسَ خَالِدٌ) (Hâlit oturdu) gibi lâzım (mef'ûl almayan) bir fiilse, (أَجْلَسَ خَالِدٌ عَادِلاً) (Hâlit Adil'i oturttu) şeklinde müteaddî yapmaktır. Şayet söz konusu fiil geçişli ise bu defa onu ikinci kattan müteaddî yapar. Esas manaları bir işin olmasını sağlamak, bir fiilin anlamının bir nesne üzerindeki etkisini belirtmektir:

عَلِمَ مُحَمَّدٌ الْخَبَرَ. Muhammed haberi öğrendi.

أَعْلَمَ مُحَمَّدٌ خَالِداً الْخَبَرَ. Muhammed Halit'e haberi bildirdi.

Örnekler:

نَزَلَ	indi	إِنْزَالاً	يُنْزِلُ	أَنْزَلَ	indirdi (birşeyin inmesini sağladı)
خَرَجَ	çıktı	إِخْرَاجاً	يُخْرِجُ	أَخْرَجَ	çıkardı (birşeyin çıkmasını sağladı)
ذَهَبَ	gitti	إِذْهَاباً	يُذْهِبُ	أَذْهَبَ	giderdi (gitmesini sağladı)
عَلِمَ	bildi	إِعْلاَماً	يُعْلِمُ	أَعْلَمَ	bildirdi
كَثُرَ	çoğaldı	إِكْثَاراً	يُكْثِرُ	أَكْثَرَ	çoğalttı
فَهِمَ	anladı	إِفْهَاماً	يُفْهِمُ	أَفْهَمَ	anlattı

أَعْلَمَ خَالِدٌ عَلِيّاً جَمَالاً فَاضِلاً. Halit, Ali'ye Cemal'in faziletli olduğunu bildirdi.

خَرَجَ الطُّلاَّبُ مِنَ الْمَدْرَسَةِ. Öğrenciler okuldan çıktı.

أَخْرَجَ الْمُعَلِّمُ الطُّلاَّبَ مِنَ الْمَدْرَسَةِ. Öğretmen öğrencileri okuldan çıkardı.

خُرِجَ مِنَ الْمَدْرَسَةِ. Okuldan çıkıldı.

إِفْعَال bâbının çekimi aynen sülâsî mücerredler gibidir: أَخْرَجَ çıkardı يُخْرِجُ çıkarıyor

Mâzî Malûm Çekimi

أَخْرَجُوا	أَخْرَجَا	أَخْرَجَ	Gâib
أَخْرَجْنَ	أَخْرَجَتَا	أَخْرَجَتْ	Gâibe
	...	أَخْرَجْتَ	Muhâtab

Muzâri Malûm Çekimi

يُخْرِجُونَ	يُخْرِجَانِ	يُخْرِجُ	Gâib
يُخْرِجْنَ	تُخْرِجَانِ	تُخْرِجُ	Gâibe
	...	تُخْرِجُ	Muhâtab

Meçhûl hali için mâzîdeki hemze ötre, sondaki ikinci harf esre yapılır: (أُخْرِجَ çıkarıldı). Muzâri meçhûlde ise, muzaraat harfi ötre, sondan bir önceki harf de üstün hale getirilir: (يُخْرَجُ çıkarılıyor)

Mâzî Meçhûl

أُخْرِجُوا	أُخْرِجَا	أُخْرِجَ	Gâib
أُخْرِجْنَ	أُخْرِجَتَا	أُخْرِجَتْ	Gâibe
	...	أُخْرِجْتَ	Muhâtab

Muzâri Meçhûl

يُخْرَجُونَ	يُخْرَجَانِ	يُخْرَجُ	Gâib
يُخْرَجْنَ	تُخْرَجَانِ	تُخْرَجُ	Gâibe
	...	تُخْرَجُ	Muhâtab

Emr-i Hâzırı: Mezîd fiiller içinde yalnızca if'âl bâbının emrindeki hemze üstündür.

أَخْرِجْ çıkar	يُخْرِجُ dan
أَرْسِلْ gönder	يُرْسِلُ dan

Emr-i Hâzır Çekimi

أَخْرِجُوا	أَخْرِجَا	أَخْرِجْ	Muhâtab
أَخْرِجْنَ	أَخْرِجَا	أَخْرِجِي	Muhâtaba

İsm-i Fâili: Muzârisinin يـُـ harfini مُ ya çevirmekle elde edilir.

مُخْرِجٌ çıkaran	يُخْرِجُ dan
مُرْسِلٌ gönderen	يُرْسِلُ dan

İsm-i Mef'ûlü: İsm-i fâilinin sondan bir önceki harfinin üstün yapılmasıyla olur:

مُخْرَجٌ çıkarılan	مُخْرِجٌ çıkaran
مُرْسَلٌ gönderilen	مُرْسِلٌ gönderen

Not: İf'âl bâbındaki fiillerin mâzî, emir ve masdarlarındaki hemzeler, diğer fiillerin aksine (hemze-i kat' olduğundan) geçiş halinde atılmaz ve her durumda okunurlar:

وَأَرْسَلَ - وَأَكْرَمَ - فَأَخْرِجْ - وَإِخْرَاجُهُ

Mezîd fiiller de diğer üç harfli fiiller gibi şeddeli harf, hemze ve illet harfi taşıyabilirler. Aşağıda kitabın hacmini çoğaltmamak için mazi, muzari, mansub, meczum gibi başlıklar karşısında sadece o fiilin mesela mansub olduğu zaman ne hale gireceği yazılmıştır.

Örneğin mansub karşısında (يُتِمَّ) yazılıdır. Fiili muzariyi nasbeden (mansub yani fethalı yapan) edatlardan birisi gelince fiil bu şekli alacaktır: (لَنْ يُتِمَّ) (asla tamamlamayacak). Meczum karşısında ise (يُتِمَّ - يُتْمِمْ) yazılıdır. Çünkü fiili muzariyi cezmeden edatlardan birisi gelince fiil bu şekli alacaktır. Örnek: (لَمْ يُتْمِمْ veya لَمْ يُتِمَّ) (tamamlamadı). Mudaaf (şeddeli) fiiller gibi son harfi hususunda şaşırıp takıldığımız yerlerde fiilin 3 harfli halinin işlendiği ilk konulara gidip yerinde incelemek tekrar hatırlanmasına ve bunu da çözmemize vesile olacaktır. İlk hali bilinince de fiilin devamının çekimi yapılabilecektir:

Muza'af İf'âl Bâbının Çekimi:

تَمَّ (tamam oldu)

أَتَمَّ (tamamladı)

Mâzî	أَتَمَّ	tamamladı
Muzâri	يُتِمُّ	tamamlıyor
Mansûb	يُتِمَّ	tamamlaması
Meczûm	يُتِمَّ - يُتْمِمْ	
Emir	أَتِمَّ	tamamla
İsm-i Fâil	مُتِمٌّ	tamamlayan
İsm-i Mef'ûl	مُتَمٌّ	tamamlanan
Masdar	إِتْمَاماً	tamamlamak
Mâzî Meçhûl	أُتِمَّ	tamamlandı
Muzâri Meçhûl	يُتَمُّ	tamamlanıyor[1]

Mehmûz İf'âl Bâbının Çekimi:

أَمِنَ (emin oldu)

آمَنَ (iman etti, inandı)

Mâzî	آمَنَ
Muzâri	يُؤْمِنُ
Emir	آمِنْ
İsm-i Fâil	مُؤْمِنٌ
İsm-i Mef'ûl	مُؤْمَنٌ
Masdar	إِيمَاناً
Mâzî Meçhûl	أُومِنَ
Muzâri Meçhûl	يُؤْمَنُ

[1] Örnek olmak üzere ilk fiilin siygalara göre manalarını yazdık. Diğerlerini de siz yazabilirsiniz.

Not: Mehmuz if'alde görüldüğü gibi (آمَنَ) fiilinin mâzi malûm ve meçhûl çekiminde fiilin birinci kök harfine if'âl bâbının elifi gelince uzatma yapılır:
(أَمِنَ) fiili if'al babına girince (أَأْمَنَ) değil iki hemzenin birleşmesiyle (آمَنَ) (iman etti) olur.
Meçhulü de (أُومِنَ) (iman edildi) şeklinde gelir.

Muzâri 1. şahıs ve emirde de aynı uzama olur: Yani emirde (أَأْمِنْ) değil (آمِنْ) (iman et), 1. şahıs da (أُومِنُ) (iman ediyorum) halini alır.

Masdarda da aynı tip ses uzaması olur: (إِيمَانـــاً) (iman etmek). Masdarlar sözlüklerde genellikle üstün tenvin almış olarak anılırlar.

Misâl İf'âl Bâbının Çekimi:

أَوْرَثَ → وَرِثَ (mirasçı kıldı)

Mâzî	أَوْرَثَ
Muzâri	يُورِثُ
Emir	أَوْرِثْ
İsm-i Fâil	مُورِثٌ
İsm-i Mef'ûl	مُورَثٌ
Masdar	إِيرَاثاً
Mâzî Meçhûl	أُورِثَ
Muzâri Meçhûl	يُورَثُ

أَيْقَنَ → يَقِنَ (gerçekten bildi)

Mâzî	أَيْقَنَ
Muzâri	يُوقِنُ
Emir	أَيْقِنْ
İsm-i Fâil	مُوقِ
İsm-i Mef'ûl	مُوقاً
Masdar	إِيقاناً
Mâzî Meçhûl	أُوقِنَ
Muzâri Meçhûl	يُوقَنُ

Nâkıs İf'âl Bâbının Çekimi:

أَلْقَى (attı)

Mâzî	أَلْقَى
Muzâri	يُلْقِي
Emir	أَلْقِ
İsm-i Fâil	مُلْقٍ
İsm-i Mef'ûl	مُلْقىً
Masdar	إِلْقَاءً

Ecvef İf'âl Bâbının Çekimi:

أَمَاتَ (öldürdü)

Mâzî	أَمَاتَ
Muzâri	يُمِيتُ
Emir	أَمِتْ
İsm-i Fâil	مُمِيتٌ
İsm-i Mef'ûl	مُمَاتٌ
Masdar	إِمَاتَةً

Mâzî Meçhûl	أُلْقِيَ
Muzâri Meçhûl	يُلْقَى
Mansûb Meçhûl	يُلْقَى
Meczûm Meçhûl	يُلْقَ

Not: Genellikle üçüncü harfi veya sonrası illetli olan mezîd fiillerin masdarları tâ-i merbûtalı gelir. Çok kullanılan **أَرَى (gösterdi) fiilinin** çekimi esasen nâkıs fiil gibidir:

Mâzî	أَرَى	Masdar	إِرَائَةٌ
Muzâri	يُرِي	Mâzî Meçhûl	أُرِيَ
Emir	أَرِ	Muzâri Meçhûl	يُرَى
İsm-i Fâil	مُرٍ	Meçhûl Mansûb	يُرَى
İsm-i Mef'ûl	مُرىً	Meçhûl Meczûm	يُرَ

Cümle Örnekleri:

1- وَقَفَ الرَّجُلُ – أَوْقَفَ الرَّجُلُ السَّيَّارَةَ – دَخَلَ الْوَلَدُ فِي الْغُرْفَةِ – أَدْخَلَ الْوَلَدُ الْحَقِيبَةَ فِي الْغُرْفَةِ.

2- غَضِبَتْ لَيْلَى أَمْسِ. أَغْضَبَتْ لَيْلَى أُخْتَهَا أَمْسِ - فَرِحَتِ الْأُمُّ بِزِيَارَةِ الْكَعْبَةِ. أَفْرَحَتِ الْأُمُّ بِنْتَهَا بِزِيَارَةِ الْكَعْبَةِ .

3- أَغْلَقَ الْأَوْلَادُ النَّافِذَةَ – أُغْلِقَتِ النَّوَافِذُ – كَانَ الرَّجُلُ كَثِيرَ السُّؤَالِ وَلَكِنَّ أَحَداً لَمْ يُعْطِهِ[1] شَيْئاً.

4- يُقِيمُ[2] بَيْنَ أَهْلِهِ . يَعِيشُ سَعِيداً . مَنْ يُقِمْ بَيْنَ أَهْلِهِ يَعِشْ سَعِيداً – يُعِينُ[3] مُسْلِماً . يُعِينُهُ اللّٰهُ . مَنْ يُعِنْ مُسْلِماً يُعِنْهُ اللّٰهُ.

5- اَلْأَئِمَّةُ الْأَرْبَعَةُ الَّذِينَ أَنْشَأُوا الْمَذَاهِبَ الْفِقْهِيَّةَ هُمْ : أَبو حَنِيفَةَ وَ مَالِكٌ وَ الشَّافِعِيُّ وَ ابْنُ حَنْبَلٍ.

6- أَنْزَلَ اللّٰهُ الْقُرْآنَ فِي شَهْرِ رَمَضَانَ وَ نَصَرَ الْمُسْلِمِينَ فِي مَوْقِعَةِ بَدْرٍ– يُرْسِلُ بَعْضُ الْآبَاءِ أَوْلَادَهُمْ لِدِرَاسَةِ الطِّبِّ – مِنَ الْآبَاءِ مَنْ يُرْسِلُ أَوْلَادَهُ لِدِرَاسَةِ الطِّبِّ .

7- أَ كُنَّ يُرِدْنَ أَنْ يَكْتُبْنَ الرَّسَائِلَ ؟ لاَ ، لَمْ تَكُنْ يُرِدْنَ كِتَابَتَهَا.

---

[1] (أَعْطَى يُعْطِي) verdi

[2] (أَقَامَ يُقِيمُ) ikamet etti, bulundu

[3] (أَعَانَ يُعِينُ) yardım etti

8- أ كَانَ يُرِيدُ أَنْ يَشْتَرِيَ السَّيَّارَةَ ؟ لاَ ، لَمْ يَكُنْ يُرِيدُ شِرَاءَهَا- هَلْ أَعْجَبَتْكَ تِلْكَ الْحِكَايَةُ ؟ – هَلْ أَعَانَ الرَّجُلُ عَدُوَّهُ ؟ – لاَ ، لَمْ يُعِنْ.

9- أَعْطَى سَالِمٌ الْفُقَرَاءَ مِمَّا أَعْطَاهُ اللّٰهُ – إِذَا وَجَدَ الْمُسْلِمُ أَذىً[1] فِي الطَّرِيقِ أَزَالَهُ[2].

10- قَتَلَ الطَّالِبُ الْوَقْتَ فِيمَا لاَ يُفِيدُ[3] – أَجَابَ[4] أَحْمَدُ عَنْ كُلِّ الْأَسْئِلَةِ الصَّعْبَةِ .

11- كَانَ يُثِيرُ[5] الْفُقَرَاءَ عَلَى الْأَغْنِيَاءِ – أَكْمَلَ أَحْمَدُ الْمَدْرَسَةَ – أَتْقَنَ أَحْمَدُ اللُّغَتَيْنِ الْعَرَبِيَّةَ وَ الْفَارِسِيَّةَ.

12- هَذِهِ رِحْلَةٌ طَوِيلَةٌ وَ أَخْشَى أَنْ تَكُونَ مُتْعِبَةً وَ مُمِلَّةً . بِالْعَكْسِ سَتَكُونُ رِحْلَةً مُمْتِعَةً.

13- أَلْقَاهُ[6] فِي النَّهْرِ وَ غَاصَ فِي الْمَاءِ. هَلْ أُغْلِقَ بَابُ الْمَلْعَبِ ؟ نَعَمْ ، أَغْلَقَ الْمُشْرِفُونَ بَابَ الْمَلْعَبِ.

14- عَبْدُ اللّٰهِ مُؤْمِنٌ بِاللّٰهِ – مَازَالَ عَبْدُ اللّٰهِ مُؤْمِناً بِاللّٰهِ – أَنْتِ تُطِيعِينَ[7] وَالِدَيْكِ – أَسْرَعْتُ إِلَى رَجُلٍ يَطْلُبُ الْمُسَاعَدَةَ .

15- لاَ يُحِبُّ أَبُوكِ إِلاَّ إِيَّاكِ يَا زَيْنَبُ – أَعْطِهِمُ الطَّعَامَ –كَانَتْ وَالِدَتِي تُعِدُّ[8] طَعَامَ الْفَطُورِ.

16- أَخْرَجَ الْمُدَرِّسُ الدَّفْتَرَ – أَخْرَجَ التِّلْمِيذُ دَفْتَرَ الْحِسَابِ– لِيُعْطِكَ كُتُبِي. أَرَانِي[9] الشُّرْطِيُّ إِيَّاهُ.

17- أَنْتَ سَتُعِدُّ الْعَشَاءَ – أَحْضَرَتْ عَائِشَةُ الدَّوَاءَ وَالْمَاءَ – سَأَذْهَبُ إِلَى الْمَطْبَخِ وَ أُعِدُّ الطَّعَامَ سَرِيعاً.

18- لِمَاذَا ذَهَبَتِ الْبِنْتُ إِلَى الْمَطْبَخِ ؟ ذَهَبَتِ الْبِنْتُ إِلَى الْمَطْبَخِ لِتُعِدَّ الطَّعَامَ – أَحْضَرَ الْأَبُ سَحُورَ الْأُسْرَةِ.

19- أَلاَ يُجِيبُ أَحْمَدُ عَنِ الْأَسْئِلَةِ فِي سُرْعَةٍ ؟ بَلَى ، يُجِيبُ عَنِ الْأَسْئِلَةِ فِي سُرْعَةٍ .

هَلْ لاَ تُجِيبُ عَنِ الْأَسْئِلَةِ فِي سُرْعَةٍ ؟ بَلَى ، أُجِيبُ عَنِ الْأَسْئِلَةِ فِي سُرْعَةٍ .

---

1 (أَذًى) eza, eziyet

2 (أَزَالَ يُزِيلُ إِزَالَةً) giderdi, izale etti

3 (أَفَادَ يُفِيدُ) fayda verdi

4 (أَجَابَ يُجِيبُ) cevap verdi

5 (أَثَارَ يُثِيرُ) ayaklandırdı

6 (أَلْقَى يُلْقِي إِلْقَاءً) attı

7 (أَطَاعَ يُطِيعُ) itaat etti

8 (أَعَدَّ يُعِدُّ) hazırladı

9 (أَرَى يُرِي) gösterdi

Tercüme:

1- Adam durdu. Adam arabayı durdurdu. Çocuk odaya girdi. Çocuk çantayı odaya soktu.

2- Dün Leylâ kızdı. Dün Leylâ kızkardeşini kızdırdı. Anne kâbe ziyaretiyle sevindi. Anne kızını Kâbe ziyaretiyle sevindirdi.

3- Çocuklar pencereyi kapattı. Pencereler kapatıldı. Adamın çok isteği vardı fakat kimse ona birşey vermedi.

4- Ailesinin arasında ikamet ediyor. Mutlu yaşıyor. Kim ailesinin arasında ikamet ederse mutlu yaşar. Müslümana yardım ediyor. Allah ona yardım ediyor. Kim müslümana yardım ederse Allah (da) ona yardım eder.

5- Fıkhî mezhepleri inşa eden dört imam Ebû Hanife, Mâlik, Şâfii ve İbn Hanbel'dir.

6- Allah Kur'ân'ı Ramazan ayında indirdi ve Bedir savaşında müslümanlara yardım etti. Bazı babalar çocuklarını tıp tahsili için gönderiyor. Çocuklarını tıp tahsili için gönderen babalar vardır.

7- Mektupları yazmak istiyorlar mıydı? Hayır, onları yazmak istemiyorlardı.

8- Arabayı satın almak istiyor muydu? Hayır, onu satın almak istemiyordu. O hikaye hoşuna gitti mi? Adam düşmanına yardım etti mi? Hayır, yardım etmedi.

9- Sâlim Allah'ın kendisine verdiklerinden fakirlere verdi. Müslüman yolda bir eza gördüğü zaman onu izâle eder (giderir).

10- Öğrenci kendisine fayda vermeyen şeylerde vakti öldürdü. Ahmet tüm zor sorulara cevap verdi.

11- Fakirleri zenginlere karşı ayaklandırıyordu. Ahmet okulu tamamladı. Ahmet Arapça ve Farsça iki dili sağlamlaştırdı.

12- Bu uzun bir yolculuktur ve ben onun yorucu ve sıkıcı olmasından korkuyorum. Bilakis faydalı bir yolculuk olacak.

13- Onu nehre attı o da suyun içine çöktü. Oyun sahasının kapısı kapandı mı? Evet yöneticiler oyun sahasının kapısını kapattılar.

14- Abdullah Allah'a iman etmektedir. Abdullah hâla Allah'a iman etmektedir. Sen ana-babana itaat ediyorsun. Yardım isteyen adama koştum.

15- Baban yalnızca seni seviyor Ey Zeynep! Onlara yemek ver. Annem kahvaltı yiyeceğini hazırlıyordu.

16- Öğretmen defteri çıkardı. Öğrenci matematik defterini çıkardı. Kitaplarımı sana versin. Polis onu bana gösterdi.

17- Akşam yemeğini sen hazırlayacaksın. Aişe ilacı ve suyu getirdi. Mutfağa gidip çabucak yemek hazırlayacağım.

18- Kız niçin mutfağa gitti. Kız yemek hazırlamak için mutfağa gitti. Baba ailenin sahur yemeğini getirdi.

19- Ahmet sorulara süratle cevap vermiyor mu? Bilakis, sorulara süratle cevap veriyor. Sen sorulara süratle cevap vermiyor musun? Bilakis, sorulara süratle cevap veriyorum.

* * * * * * * * * * * * *

İF'ÂL BÂBI İLE İLGİLİ AYETLER

1- يَعْلَمُ خَائِنَةَ الْأَعْيُنِ وَمَا تُخْفِي الصُّدُورُ .

(40/MÜ'MİN, 19). (Allah) gözlerin hainliğini ve göğüslerin (gönüllerin) gizlediği şeyi bilir.

أَخْفَى يُخْفِي إِخْفَاءً gizledi — اَلصَّدْرُ ج اَلصُّدُورُ göğüs, kalp

2- مَنْ يُطِعِ الرَّسُولَ فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ ۚ وَمَنْ تَوَلَّى فَمَا أَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ حَفِيظًا ۖ .

(4/NİSÂ, 80). Kim Peygamber'e itaat ederse Allah'a itaat etmiş olur. Kim yüz çevirirse (bilsin ki,) Biz seni onlara muhafız (gözcü bekçi) olarak göndermedik.

أَطَاعَ يُطِيعُ إِطَاعَةً itaat etti — حَفِيظًا gözetici, koruyucu — تَوَلَّى يَتَوَلَّى تَوَلِّيًا yüz çevirdi

3- ... فَلْيَحْذَرِ الَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ أَنْ تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ .

(24/NÛR, 63). ...Artık O'nun emri hakkında muhalif hareket eden kimseler, kendilerine bir belanın isabet etmesinden veya acı veren bir azabın onlara isabet etmesinden sakınsın.

أَصَابَ يُصِيبُ إِصَابَةً isabet etti — حَذِرَ يَحْذَرُ حَذَرًا sakındı, korundu

خَالَفَ يُخَالِفُ مُخَالَفَةً muhalefet etti, aykırı davrandı

4- يَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنْفِقُونَ ۖ قُلْ مَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ خَيْرٍ فَلِلْوَالِدَيْنِ وَالْأَقْرَبِينَ وَالْيَتَامَى وَالْمَسَاكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ ۗ وَمَا تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ .

(2/BAKARA, 215). Sana (Allah yolunda) neyi infak edeceklerini (ne harcayacaklarını) soruyorlar. De ki: İyilik/hayırdan her ne harcarsanız (önce) ana-baba, yakın akrabalar, yetimler, yoksullar ve yolda kalmışlar içindir. Her ne iyilik yaparsanız mutlaka Allah onu çok iyi bilir.

أَنْفَقَ يُنْفِقُ إِنْفَاقًا infak etti, harcadı — أَقْرَبُ ج أَقْرَبُونَ en yakın, akraba

اِبْنُ السَّبِيلِ yolcu — اَلْمِسْكِينُ ج اَلْمَسَاكِينُ fakir

5- قَالُوا إِنَّا كُنَّا قَبْلُ فِي أَهْلِنَا مُشْفِقِينَ {52/26} فَمَنَّ اللَّهُ عَلَيْنَا وَوَقَانَا عَذَابَ السَّمُومِ {52/27} إِنَّا كُنَّا مِنْ قَبْلُ نَدْعُوهُ ۖ إِنَّهُ هُوَ الْبَرُّ الرَّحِيمُ ۝ {52/28} .

(52/TÛR, 26, 27, 28). "Doğrusu biz daha önce ailemizin içinde korkuyorduk; şimdi Allah bize lütfetti ve bizi kavurucu azabdan korudu; şüphesiz ki biz bundan önce de O'na dua ediyorduk; doğrusu O, iyilik yapandır, merhamet edendir" derler.

أَشْفَقَ يُشْفِقُ إِشْفَاقًا korktu, sakındı — مَنَّ يَمُنُّ مَنًّا lutfetti

اَلْبَرُّ iyilik eden — سَمُومٌ sıcak, kavurucu rüzgar

6- قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَى أَنْفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ ۚ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا ۚ إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ .

(39/ZÜMER, 53). De ki: "Ey kendilerinin aleyhine aşırı giden (haddi aşan) kullarım! Allah'ın rahmetinden umudunuzu kesmeyin. Doğrusu Allah günahların hepsini bağışlar. Şüphesiz ki O, bağışlayandır, merhametlidir."

أَسْرَفَ يُسْرِفُ إِسْرَافاً israf etti, haddi aştı قَنِطَ يَقْنَطُ قَنَطاً ümit kesti

7- أَلْهَاكُمُ التَّكَاثُرُ {102/1} حَتَّى زُرْتُمُ الْمَقَابِرَ {102/2} كَلاَّ سَوْفَ تَعْلَمُونَ {102/3} ثُمَّ كَلاَّ سَوْفَ تَعْلَمُونَ {102/4} كَلاَّ لَوْ تَعْلَمُونَ عِلْمَ الْيَقِينِ .

(102/TEKASÜR, 1, 2, 3, 4, 5). Çokluk yarışı sizi oyaladı, ta ki (nihayet) kabirleri ziyaret ettiniz. Hayır! İlerde bileceksiniz! Sonra (yine) hayır (Sandığınız gibi değil)! İlcride bilecceksiniz! Hayır! Kesin bilgi ile biliyor olsaydınız..!

أَلْهَى يُلْهِي إِلْهَاءً oyaladı, meşgul etti زَارَ يَزُورُ زِيَارَةً ziyaret etti اَلْقَبْرُ ج اَلْمَقَابِرُ kabir

اَلتَّكَاثُرُ (çok mal, vs. hususunda) çokluğuyla övünmek

8- وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلاَّ لِيَعْبُدُونِ {51/56} مَا أُرِيدُ مِنْهُمْ مِنْ رِزْقٍ وَمَا أُرِيدُ أَنْ يُطْعِمُونِ.

(51/ZÂRİYÂT, 56, 57). Cinleri ve insanları Bana kulluk etmeleri dışında (başka bir amaçla) yaratmadım. Onlardan bir rızık istemiyorum; Beni doyurmalarını da istemiyorum.

أَطْعَمَ يُطْعِمُ إِطْعَاماً doyurdu. (لِيَعْبُدُونِ) (يُطْعِمُونِ) fiillerindeki nûnlar nûnu vikaye sondaki esreler de düşen mütekellim yâ'sının işaretidir.

9- اَلَّذِينَ يُنْفِقُونَ فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ وَالْكَاظِمِينَ الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ .

(3/ÂL-İ İMRÂN, 134). Onlar bollukta ve darlıkta (Allah için) harcarlar, öfkelerini yutarlar, insanları affederler. Allah iyilik yapanları sever.

اَلسَّرَّاءُ sevinç veren hayır ve nimet اَلْكَاظِمُ (öfkelerini) yenen, gamlı اَلضَّرَّاءُ darlık

عَفَى يَعْفُو عَفْواً affetti اَلْغَيْظُ öfke

10- إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَاءِ ذِي الْقُرْبَى وَيَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ .

(16/NAHL, 90). Doğrusu Allah, adaleti, iyiliği, yakınlık sahibi olana (kan bağı veya evlilikle bağlı bulunduğu yakınlar ve akrabaya) (ihtiyacı olan şeyleri) vermeyi emreder. Çirkin işlerden, fenalık ve azgınlıktan yasaklar. Belki düşünürsünüz diye size öğüt verir.

اَلْعَدْلُ adalet آتَى يُؤْتِي إِيتَاءً verdi اَلْإِحْسَانُ iyilik

اَلْقُرْبَى yakınlık نَهَى يَنْهَى نَهْياً yasakladı اَلْبَغْيُ azgınlık

اَلْفَحْشَاءُ çirkin işler وَعَظَ يَعِظُ وَعْظاً öğüt verdi, va'z etti

11- يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ ...

(4/NİSÂ, 59). Ey iman edenler! Allah'a itaat edin, Peygamber'e ve sizden (Müslüman) olan emir sahiblerine (idarecilere, alimlere, başkanlara vb.) itaat edin....

12- ... وَأَوْفُوا بِالْعَهْدِ إِنَّ الْعَهْدَ كَانَ مَسْؤُولاً .

(17/İSRÂ, 34). ...Ahdi yerine getirin, doğrusu ahd (verilen söz) mesuliyet olur (sorumluluk gerektirir).

أَوْفَى يُوفِي إِيفَاءً eksiksiz yaptı أَوْفُوا بِالْعَهْدِ ahdi eksiksiz yapın

13- وَأَوْفُوا بِعَهْدِ اللَّهِ إِذَا عَاهَدْتُمْ ...

(16/NAHL, 91). Antlaşma yaptığınız zaman, Allah'ın ahdini yerine getirin (ahde vefa gösterin)...

عَاهَدَ يُعَاهِدُ مُعَاهَدَةً (karşılıklı) anlaşma yaptı, ahitleşti

14- إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ أَلاَّ تَخَافُوا وَلاَ تَحْزَنُوا وَأَبْشِرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ .

(41/FUSSİLET, 30). Doğrusu "Rabbimiz Allah'tır" diyen sonra da dosdoğru olan kimseler, onlara, melekler: "Korkmayın, mahzun olmayın, size vaad edilmekte olan cennetle sevinin.. " diye inerler.

حَزِنَ يَحْزَنُ حَزَناً üzüldü, hüzünlendi اِسْتَقَامَ يَسْتَقِيمُ اِسْتِقَامَةً dosdoğru oldu

تَنَزَّلَ يَتَنَزَّلُ تَنَزُّلاً indi أَلاَّ (أَنْ لاَ) تَخَافُوا korkmayın diye أَبْشَرَ يُبْشِرُ إِبْشَاراً sevindi

15- أُدْعُوا رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً إِنَّهُ لاَ يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ .

(7/A'RÂF, 55). Rabbinize yalvarıp yakararak (acizliğinizi hissederek) ve gizlice (bağırıp çağırmadan) dua edin. Doğrusu O aşırı gidenleri sevmez.

تَضَرَّعَ يَتَضَرَّعُ تَضَرُّعاً yalvarıp yakardı اَلْمُعْتَدِي haddi aşan خُفْيَةً gizlice

16- وَالَّذِينَ هُمْ عَنِ اللَّغْوِ مُعْرِضُونَ .

(23/MÜ'MİNÛN, 3). Onlar boş şeylerden yüz çevirenlerdir.

اَللَّغْوُ boş şey (faydasız söz ve iş) أَعْرَضَ يُعْرِضُ إِعْرَاضاً عَنْ yüz çevirdi

17- وَإِذَا رَأَيْتَ الَّذِينَ يَخُوضُونَ فِي آيَاتِنَا فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ حَتَّى يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ وَإِمَّا يُنْسِيَنَّكَ الشَّيْطَانُ فَلاَ تَقْعُدْ بَعْدَ الذِّكْرَى مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ .

(6/EN'ÂM, 68). Âyetlerimiz hakkında (hadlerini bilmeyerek, dini eğlenceye alarak konuşmaya) dalanları gördüğün zaman, onlar başka bir söze dalıncaya kadar onlardan yüzçevir. Eğer şeytan sana (onların yanından uzaklaşmayı) unutturursa, hatırladıktan sonra artık o zalimler topluluğu ile oturma.

رَأَى يَرَى رُؤْيَةً gördü إِمَّا ...se, sa قَعَدَ يَقْعُدُ قُعُوداً oturdu

خَاضَ يَخُوضُ خَوْضاً daldı, girdi, girişti اَلْحَدِيثُ ج اَلْأَحَادِيثُ söz, kelâm

أَنْسَى يُنْسِي unutturdu (sondaki tekit nûnudur) اَلذِّكْرَى hatırlama, hatırlamak

18- وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَارْكَعُوا مَعَ الرَّاكِعِينَ .

(2/BAKARA, 43). Namazı kılın, zekatı verin, rüku edenlerle birlikte rüku edin.

أَقَامَ يُقِيمُ إِقَامَةً yerine getirdi, ikame etti رَكَعَ يَرْكَعُ رُكُوعاً rukua vardı آتَى يُؤْتِي verdi

19- يَوْمَئِذٍ يَصْدُرُ النَّاسُ أَشْتَاتًا لِيُرَوْا أَعْمَالَهُمْ .

(99/ZİLZÂL, 6). O gün insanlar, amellerinin kendilerine gösterilmesi (karşılığını alamaları) için ayrı ayrı (grup grup) çıkarlar.

صَدَرَ يَصْدُرُ صَدْراً geri döndü شَتٌّ ج أَشْتَاتٌ dağınık, ayrı ayrı

20- وَأَوْحَيْنَا إِلَى أُمِّ مُوسَى أَنْ أَرْضِعِيهِ ۖ فَإِذَا خِفْتِ عَلَيْهِ فَأَلْقِيهِ فِي الْيَمِّ وَلَا تَخَافِي وَلَا تَحْزَنِي ۖ إِنَّا رَادُّوهُ إِلَيْكِ وَجَاعِلُوهُ مِنَ الْمُرْسَلِينَ.

(28/KASAS, 7). Musa'nın annesine: "Onu (çocuğu) emzir, aleyhinde (başına bir şey gelmesinden) korktuğun zaman hemen onu suya bırak; korkma, üzülme. Biz şüphesiz onu sana geri döndüreceğiz ve peygamberlerden (biri) yapacağız" diye vahyettik.

أَرْضَعَ يُرْضِعُ إِرْضَاعاً emzirdi خَافَ يَخَافُ خَوْفاً korktu

أَلْقَى يُلْقِي إِلْقَاءً attı, bıraktı اَلْيَمُّ deniz

رَادٌّ (رَدَّ يَرُدُّ) geri çevirici, dönderici (ismi fail)

21- وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ وَذَٰلِكَ دِينُ الْقَيِّمَةِ ۚ .

(98/BEYYİNE, 5). (Oysa) onlar, dini ona has kılanlar (ihlaslılar), hanifler (Allah'ı birleyenler) olarak, Allah'a kulluk etmekten, namazı dosdoğru kılmaktan ve zekatı vermekten başkasıyla emrolunmadılar. İşte o dosdoğru dindir.

أَمَرَ يَأْمُرُ أَمْراً emretti أَقَامَ يُقِيمُ إِقَامَةً yerine getirdi عَبَدَ يَعْبُدُ عُبُودِيَّةً kulluk etti

حَنِيفٌ ج حُنَفَاءُ Hanif: Allah'ın emrine teslim olup, Allah'ın emrinden cayma yapmayan ihlâslı kişi

اَلْقَيِّمَةُ kıymetli, istikamet ve adalet yolunu takip eden, dosdoğru

****

ALIŞTIRMALAR

1. Aşağıdaki sülâsîlerin değil, if'âl bâbına girmiş fiillerin mâzi, muzâri, emir, ism-i fâil, ism-i mef'ûl, masdar, mâzî meçhûl ve muzâri meçhûllerini yazınız.

سَمِعَ işitti أَسْمَعَ işittirdi أَبَانَ açıkladı

فَهِمَ anladı أَفْهَمَ anlaşılmasını sağladı, anlattı أَزَالَ giderdi

فَتَحَ açtı أَفْتَحَ açtırdı أَبْدَى açık hale getirdi

نَطَقَ konuştu	أَنْطَقَ konuşturdu	أَبْكَى ağlattı
جَلَسَ oturdu	أَجْلَسَ otutturdu	أَرَى gösterdi
قَرَأَ okudu	أَقْرَأَ okuttu	أَخْفَى sakladı, gizledi
نَزَلَ indi	أَنْزَلَ indirdi	أَذَاقَ tattırdı
ضَحِكَ güldü	أَضْحَكَ güldürdü	أَرْضَى razı etti, tatmin etti
غَضِبَ kızdı	أَغْضَبَ kızdırdı	أَجْرَى icrâ etti, yaptı
حَضَرَ geldi	أَحْضَرَ getirdi	أَقَامَ ikamet etti
أَخَافَ korkuttu	أَجَابَ cevap verdi	

2. Aşağıdaki kelimeleri üçer kere yazınız.

صَحِيحٌ doğru	أَتْقَنَ يُتْقِنُ sağlamlaştırdı
أَعَدَّ يُعِدُّ hazırladı	أَخْفَى يُخْفِي gizledi
أَهْمَلَ يُهْمِلُ ihmal etti	أَفْرَحَ يُفْرِحُ sevindirdi
أَخْبَرَ يُخْبِرُ haber verdi	أَعْطَى يُعْطِي verdi
مِنْ فَضْلِكَ lütfen	أَدْرَكَ يُدْرِكُ idrak etti, anladı
أَعْجَبَ يُعْجِبُ مِنْ hoşuna gitti	اَلْجُنَيْنَةُ küçük bahçe
مَاذَا أَعْجَبَكَ Ne hoşuna gitti?	أَفْسَدَ يُفْسِدُ ifsat etti, bozdu
أَقَامَ يُقِيمُ إِقَامَةً İkamet etti, oturdu.	أَسْرَعَ يُسْرِعُ acele etti, koştu
إِلَى جِوَارِ الْكَعْبَةِ Kâ'benin yakınında, civarında	أَنْزَلَ يُنْزِلُ indirdi
أَدْرَكَ يُدْرِكُ anladı, idrak etti	

3. Aşağıdaki cümleleri tercüme ediniz.

خَرَجَ الْوَلَدُ مِنَ الْمَنْزِلِ – أَخْرَجَ الْوَلَدُ الدَّرَّاجَةَ مِنَ الْمَنْزِلِ – ضَحِكَ مَحْمُودٌ كَثِيراً – أَضْحَكَ مَحْمُودٌ صَدِيقَهُ كَثِيراً – يُرِيدُ الْحَجَّ. يَطُوفُ حَوْلَ الْبَيْتِ. مَنْ يُرِدِ الْحَجَّ يَطُفْ حَوْلَ الْبَيْتِ . يَفْهَمُ الدَّرْسَ جَيِّداً . يُجِيبُ إِجَابَةً صَحِيحَةً . مَنْ يَفْهَمِ الدَّرْسَ جَيِّداً يُجِبْ إِجَابَةً صَحِيحَةً – أَ كَانَتْ تُرِيدُ أَنْ تُغْلِقَ النَّافِذَةَ ؟ لاَ ، لَمْ تَكُنْ تُرِيدُ إِغْلاَقَهَا – فِي كَمْ سَنَةٍ أَتْقَنَ أَخُوكَ الْعَرَبِيَّةَ – أَخْفَى أَخِي الْكِتَابَ – أَعْطَيْتُ أَخِي سَاعَةً – حَضَرَ الْمُدِيرُ وَ أَغْلَقَ بَابَ الصَّفِّ وَ كَتَبَ عَلَى السَّبُّورَةِ : "غَداً عُطْلَةٌ " . سَأَلَ أَحْمَدُ : " هَلْ نَذْهَبُ

الْآنَ ؟ أَجَابَ الْمُدِيرُ : " نَعَمْ ." قَالَ أَحْمَدُ : " هَذَا يَوْمٌ جَمِيلٌ – تُسَاعِدُ بَعْضُ الْبَنَاتِ أُمَّهَاتِهِنَّ فِي إِعْدَادِ الْمَائِدَةِ – مِنَ الْبَنَاتِ مَنْ تُسَاعِدُ أُمَّهَا فِي اعْدَادِ الْمَائِدَةِ –يُعِدُّ بَعْضُ الْمُدَرِّسِينَ تَلَامِيذَهُمْ لِرِحْلَةِ الْحَيَاةِ – مِنَ الْمُدَرِّسِينَ مَنْ يُعِدُّ تَلَامِيذَهُ لِرِحْلَةِ الْحَيَاةِ – مَاذَا أَعْدَدْتَ لِلرِّحْلَةِ ؟ يُفْرِحُ الْمُسْلِمُونَ الْفُقَرَاءَ بِإِعْطَائِهِمْ زَكَاةَ الْفِطْرِ – سَمِيرَةُ تُدْرِكُ قِيمَةَ الْمَالِ – هَلِ النُّقُودُ الْكَثِيرَةُ فِي مَصْرُوفِ الْجَيْبِ تُفْسِدُ الْأَوْلَادَ ؟نَعَمْ ، النُّقُودُ الْكَثِيرَةُ فِي مَصْرُوفِ الْجَيْبِ قَدْ تُفْسِدُ الْأَوْلَادَ – أَحْضَرْتُ الْقَلَمَ لِلْمُهَنْدِسِ – أَنْتَ تُرِيدُ صَحِيفَةً ، مَاذَا تَقُولُ لِلْبَائِعِ ؟ أُرِيدُ صَحِيفَةً مِنْ فَضْلِكَ . – أُنْظُرْ , اَلْإِمَامُ يَدْخُلُ الْمَسْجِدَ , أَسْرِعْ– اَلْمَسْجِدُ الْأَقْصَى أَوَّلُ قِبْلَةٍ لِلْمُسْلِمِينَ . أَغْلِقِ الْحَقِيبَةَ – مَاذَا أَعْجَبَكَ مِنْهَا ؟–أَقَامَ أَبُو بَكْرٍ فِي مَكَّةَ يَوْماً وَاحِداً – أَقَمْنَا فِي مَكَّةَ إِلَى جِوَارِ الْكَعْبَةِ – هَلْ عَمِلْتَ وَاجِبَاتِكَ ؟ هَلْ تَعْمَلُ وَاجِبَاتِكَ دَائِماً أَمْ تُهْمِلُهَا أَحْيَاناً ؟ – أَخْبَرَهُ وَالِدُهُ بِقِصَّةِ النَّبِيِّ ابْرَاهِيمَ وَ وَلَدِهِ إِسْمَاعِيلَ – وَالِدَةُ أَحْمَدَ تُعِدُّ طَعَامَ الْغَدَاءِ – سَأُخْبِرُ عَمِّي بِذَلِكَ – أَحْضِرْ كِتَابَكَ الْعَرَبِيَّةَ – لِمَنْ أَحْضَرْتَ الْقَلَمَ؟

4. Aşağıdaki cümleleri Arapça'ya çeviriniz:

1. Kardeşime dersini yazdırdım.
2. Ben kızdım.
3. Öğretmenimi kızdırdım.
4. Babam bizi evden çıkardı.
5. Öğretmen kime kızdı?
6. Baban evden kimi çıkarttı?
7. Kardeşin dersini anladı ve bizimde anlamamızı sağladı.
8. Nerede güldünüz ve kimi güldürdünüz?
9. Kardeşine su içirmeyi unutma.

5. Aşağıdaki cümleleri harekeleyip Türkçe'ye çeviriniz.

من أضحك جمالاً؟ – أضحك الْأولاد جمالاً – لماذا أخرج الأستاذ خَالِداً ؟ – من أضحك الطلاّب؟– أجلس أخاك على الكرسيّ– من أرسل خَالداً إلى المدرسة؟ حضر المعلـــم إِلَـــى المدرسة وأحضر معه كتباً جميلة – ربّنا أنزل علينا مَائِدَةً من السماء – واعف عنّا واغفر لنـــا وارحمنا أنت مولانا فانصرنا على القوم الكافرين – من يقطف الوردة من الجنينة؟ لماذا يفتح الباب في المدرسة؟ تفتح الأبواب في المدرسة ليدخل الطُّلاب – هل أغضب أَحْمَدُ الأستاذ؟

6. Yukarıda verilen ayetleri defterinize yazıp if'âl bâbı ile ilgili fiillerin altını çiziniz. Meallerine bakarak Arapça'larını söyleyinceye ya da yazıncaya kadar çalışınız.

2) TEF'İL (تَفْعِيلٌ) BÂBI

Masdar	Muzârî	Mâzî
وَ تَفْعِيلَةٌ تَفْعِيلاً	يُفَعِّلُ	فَعَّلَ
وَ تَعْلِيمَةٌ تَعْلِيماً	يُعَلِّمُ	عَلَّمَ
öğretmek	öğretiyor	öğretti

Sülâsî mücerred fiilin ortasındaki harfi şeddeli okumak suretiyle 4 harfe çevirerek tef'il bâbı yapılır.

Gayesi: (فَرِحَ أَخِي) (Kardeşim sevindi) gibi lâzım bir fiili (فَرَّحْتُ أَخِي) (Kardeşimi sevindirdim) gibi müteaddî yapar. Eğer (عَلِمْتُ دَرْسِي) (Dersimi bildim) gibi müteaddî ise (عَلَّمْتُكَ دَرْسَكَ) (Sana dersini öğrettim) gibi bir kat daha müteaddî yapar. Bir işin mübâlağalı olarak çok yapıldığını gösterir. (تَفْعِيلٌ) bâbı isimlerde kullanılırsa o isimden türemiş fiil meydana gelir:

عَذَابٌ	azab, ceza	عَذَّبَ	azab etti
نُورٌ	ışık, nur	نَوَّرَ	aydınlattı, nurlandırdı
خُبْزٌ	ekmek	خَبَّزَ	ekmek yaptı
خَيْمٌ	çadır	خَيَّمَ	çadır kurdu
صَلَاةٌ	namaz	صَلَّى	namaz kıldı
جِلْدٌ	cilt	جَلَّدَ	ciltledi

-تَفْعِيل bâbı bazen manayı değiştirir:

مَرِضَ	hasta oldu	مَرَّضَ	hastayı tedavi etti.

-Bazen fiilin kendisi çokluk manasını ifade eder:

طَوَّفَ خَالِدٌ الكَعْبَةَ. Halit Kabe'yi çok tavaf etti.

-Bazen fâilinde çokluk ifade eder:

مَوَّتَ الإِبِلُ. Develer çokça öldü (Birçok deve öldü).

-Bazen mef'ûlünde çokluk ifade eder:

غَلَّقَ خَالِدٌ البَابَ. Halit çok kapıları kapadı, kilitledi.

تَفْعِيل bâbının إِفْعَالٌ bâbından farkı çokluk ve fazlalığı anlatmasıdır. Örnek:

كَسَرَ الزُّجَاجَ.	camı kırdı	أَكْسَرَ الزُّجَاجَ.	camı kırdırdı

كَسَّرَ الزُّجَاجَ. Camı iyice kırıp paramparça etti

لَعِبَ	oynadı	لَعَّبَ	fazlaca oynattı
فَرَغَ	boşaldı	فَرَّغَ	fazla boşalttı
كَبُرَ	büyüdü	كَبَّرَ	fazla büyüttü
نَامَ	uyudu	نَوَّمَ	(fazla) uyuttu
نَظُفَ	temiz oldu	نَظَّفَ	temizledi
ذَكَرَ	hatırladı	ذَكَّرَ	hatırlattı
نَبَّهَ	tenbih etti, uyardı	فَرَّقَ	ayırım yaptı

Mâzî Malûm Çekimi

عَلَّمُوا	عَلَّمَا	عَلَّمَ	öğretti	Gâib
عَلَّمْنَ	عَلَّمَتَا	عَلَّمَتْ		Gâibe
		عَلَّمْتَ...		Muhâtab

Muzâri Malûm Çekimi

يُعَلِّمُونَ	يُعَلِّمَانِ	يُعَلِّمُ	öğretiyor	Gâib
يُعَلِّمْنَ	تُعَلِّمَانِ	تُعَلِّمُ		Gâibe
		تُعَلِّمُ...		Muhâtab

Mâzî Meçhûl Çekimi

عُلِّمُوا	عُلِّمَا	عُلِّمَ	öğretildi	Gâib
عُلِّمْنَ	عُلِّمَتَا	عُلِّمَتْ		Gâibe
		عُلِّمْتَ...		Muhâtab

Muzâri Meçhûl Çekimi

يُعَلَّمُونَ	يُعَلَّمَانِ	يُعَلَّمُ	öğretiliyor	Gâib
يُعَلَّمْنَ	تُعَلَّمَانِ	تُعَلَّمُ		Gâibe
		تُعَلَّمُ...		Muhâtab

Emr-i Hâzırı يُعَلِّمُ dan عَلِّمْ öğret

İsm-i Fâili يُعَلِّمُ dan مُعَلِّمٌ öğreten (öğretmen)

İsm-i Mef'ûlü مُعَلَّمٌ öğretilmiş, öğretilen

Not: Tef'îl bâbının masdarı تَفْعِيلٌ olur. Ancak sonu illetli olan nâkıs fiillerde ve 3. harfi hemze olan fillerde تَفْعِيلَةٌ şeklinde ta-i merbûta alarak gelir.

Sonu yâ (ى) ile biten nâkıs tef'îl

Mâzî	وَلَّى (görevlendirdi)		
Muzâri	يُوَلِّي	Masdar	تَوْلِيَةٌ
Mansûb	يُوَلِّيَ	Mâzî Meçhûl	وُلِّيَ
Meczûm	يُوَلِّ	Muzâri Meçhûl	يُوَلَّى
Emir	وَلِّ	Mansûb Muzâri Meçhûl	يُوَلَّى
İsm-i Fâil	مُوَلِّ	Meczûm Meçhûl	يُوَلَّ
İsm-i Mef'ûl	مُوَلًّى		

Cümle Örnekleri:

1- مَاذَا يَفْعَلُ الْإِمَامُ ظُهْرَ الْجُمْعَةِ ؟ يُؤَدِّي صَلَاتَهُ . كَيْفَ يُؤَدِّي الْإِمَامُ صَلَاتَهُ ؟ يُؤَدِّي الْإِمَامُ صَلَاتَهُ فِي خُشُوعٍ .

2- أَلَا يُؤَدِّي الْإِمَامُ صَلَاتَهُ فِي خُشُوعٍ؟ بَلَى ، يُؤَدِّي صَلَاتَهُ فِي خُشُوعٍ.

3- هَلْ تُؤَدِّي صَلَاتَكَ فِي خُشُوعٍ ؟ نَعَمْ ، أُؤَدِّي صَلَاتِي فِي خُشُوعٍ .

4- هَل اِسْتَطَاعَا أَنْ يُؤَدِّيَا الْعَمَلَ ؟ نَعَمْ ، أَمْكَنَهُمَا أَدَاؤُهُ.

5- وَحَّدَ الدِّينُ الْإِسْلَامِيُّ بَيْنَ الْعَرَبِ – بَلَّغَ النَّبِيُّ رِسَالَةَ اللّٰهِ لِلنَّاسِ.

6- مَنْ أَسَّسَ الْمَذْهَبَ الْمَالِكِيَّ ؟– هُدَّدَا[1] ابْنُ سِينَا بِالْقَتْلِ.

7- يُعَلِّمُ هَذَا الْمُعَلِّمُ تَلَامِيذَهُ الْقُرْآنَ وَ الْحَدِيثَ وَ الْفِقْهَ – مَا الْعِلْمُ الَّذِي تُفَضِّلُهُ كَثِيراً ؟

8- مَنْ تُعَلِّمُكِ اللُّغَةَ الْعَرَبِيَّةَ ؟ يُيَسِّرُ اللّٰهُ الْأَمْرَ لَهُ – أُؤَدِّي الصَّلَوَاتِ دَائِماً فِي الْحَرَمِ.

9- تُنَظِّفُ الْبِنْتَانِ الْغُرْفَةَ لِأَنَّهُمَا نَشِيطَتَانِ – وَدَّعَ عُمَرُ عَدَداً كَبِيراً مِنَ الْمُسَافِرِينَ .

10- يُؤَدِّي الْمُسْلِمُونَ زَكَاةَ الْفِطْرِ صَبَاحَ الْيَوْمِ الْأَوَّلِ مِنْ شَوَّال – سَأُقَدِّمُ لَهَا قَلَماً قَيِّماً .

11- أَدَّي وَالِدِي الزَّكَاةَ . اَلزَّكَاةُ فَرِيضَةٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ . أَدَّي وَالِدِي الزَّكَاةَ لِأَنَّهَا فَرِيضَةٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ .

---

[1] (هَدَّدَ يُهَدِّدُ تَهْدِيداً) tehdit etti

12- مَا هِوَايَتُكَ الْمُفَضَّلَةُ ؟ هَذَا الرَّادْيُو جَمِيلٌ . هَيَّا لِنَدَّخِرْ لِنَشْتَرِيَهُ . كَمْ يُكَلِّفُكَ هَذَا الرَّادْيُو ؟ يُكَلِّفُنِي عَشْرَةَ دَنَانِيرَ .

13- فِي بَعْضِ بِلاَدِ الْعَالَمِ يُكَلِّفُ الْمُدَرِّسُونَ التَّلاَمِيذَ الصِّغَارَ بِوَاجِبَاتٍ كَثِيرَةٍ . مَا مِقْدَارُ الْوَاجِبِ تُؤَدِّيهِ كُلَّ يَوْمٍ ؟

14- لِمَاذَا لَمْ تَعْمَلْ وَاجِبَكَ؟ سُؤَالٌ أَسْمَعُهُ كَثِيراً مِنْ وَالِدَيَّ.

15- اَلْأُمَّهَاتُ يُجَهِّزْنَ الْأَطْعِمَةَ – هَذِهِ الْمَدْرَسَةُ مُنَظَّمَةٌ – هِيَ أَكْثَرُ الْمَدَارِسِ تَنْظِيماً.

Tercüme:

1- Cuma öğle (vakti) imam ne yapar? Namazını edâ eder. İmam namazını nasıl edâ eder? İmam namazını huşû içinde edâ eder.

2- İmam namazını huşû içinde edâ etmez mi? Bilakis namazını huşû içinde edâ eder.

3- Sen namazını huşû içinde mi edâ edersin? Evet, ben namazımı huşû içinde edâ ederim.

4- İkisi işi yapabildiler mi? Evet, o ikisi onu yapabildi.

5- İslâm Dini arapların arasını birleştirdi. Peygamber Allah'ın risâletini insanlara tebliğ etti.

6- Mâlikî mezhebini kim kurdu? İbn Sînâ ölümle tehdit edildi.

7- Bu öğretmen öğrencilerine Kur'ân, Hadis ve Fıkıh öğretiyor. (En) çok tercih ettiğin ilim nedir?

8- Sana kim Arapça öğretiyor? Allah onun işini kolaylaştırsın. Namazları dâima Harem'de edâ ediyorum.

9- İki kız odayı temizliyor, çünkü onlar çalışkandır. Ömer çok sayıda yolcuyu uğurladı.

10- Müslümanlar Şevval ayının ilk gününün sabahı fitr zekatını (sadakasını) edâ eder. Ona değerli bir kalem takdim edeceğim.

11- Babam zekatı verdi. Zekat her müslümana farzdır. Babam zekatı her müslümana farz olduğu için edâ etti.

12- Seçkin tercihin nedir? Bu radyo güzeldir. Haydi onu satın almak için (para) biriktirelim (teşvik için emir; emri gâib konusuna bakınız) . Bu radyo sana ne kadara mal olur? Bana 10 dinara mal olur.

13- Dünyanın bazı ülkelerinde öğretmenler küçük öğrencileri çok ödevle sorumlu tutuyor. Hergün edâ ettiğin vâcip (zorunlu) miktar nedir?

14- Niçin ödevini yapmadın? (Bu) anne babamdan çok işittiğim bir soru.

15- Anneler yemek hazırlar. Bu okul düzenlidir. O okulların en düzenli olanıdır.

* * * * * * * * * * * * *

TEF'İL BÂBI İLE İLGİLİ AYETLER

1- وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ بِشَيْءٍ مِنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ وَنَقْصٍ مِنَ الْأَمْوَالِ وَالْأَنْفُسِ وَالثَّمَرَاتِ ۗ وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ ۙ .

(2/BAKARA, 155). Andolsun ki mutlaka sizi mallardan, canlardan ve mahsullerden (alınteri ürünlerden) korku, açlık ve noksanlıktan (eksiltme türünden) birşeyle deneriz. Sabredenleri müjdele!

اَلْخَوْفُ	korku	بَلاَ يَبْلُو بَلاَءً	denedi, imtihan etti
جَاعَ يَجُوعُ جُوعاً	acıktı	اَلْجُوعُ	acıkmak, açlık

نَقَصَ يَنْقُصُ نَقْصاً	eksiltti, azalttı	صَبَرَ يَصْبِرُ صَبْراً	sabretti
اَلثَّمَرُ ج اَلثَّمَرَاتُ	ürün, mahsul, meyve	بَشَّرَ يُبَشِّرُ تَبْشِيراً	müjdeledi

2- إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَى أَهْلِهَا ۙ وَإِذَا حَكَمْتُمْ بَيْنَ النَّاسِ أَنْ تَحْكُمُوا بِالْعَدْلِ ۚ ...

(4/NİSÂ, 58). Şüphesiz Allah size emanetleri ehline (verilen emanet, görev v.b. kul haklarını sahibine) teslim etmenizi ve insanlar arasında hükmettiğiniz zaman adaletle hükmetmenizi emreder...

أَدَّى يُؤَدِّي تَأْدِيَةً eda etti

3- ذَٰلِكَ وَمَنْ يُعَظِّمْ حُرُمَاتِ اللَّهِ فَهُوَ خَيْرٌ لَهُ عِنْدَ رَبِّهِ ۗ وَأُحِلَّتْ لَكُمُ الْأَنْعَامُ إِلَّا مَا يُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ...

(22/HACC, 30). (Durum) İşte böyle. Kim Allah'ın yasaklarına saygı gösterirse, bu Rabbinin katında kendisi için bir hayırdır. (Haram olduğu) size okunanlar dışında kalan hayvanlar, size helal kılındı...

عَظَّمَ يُعَظِّمُ تَعْظِيماً	saygı gösterdi	أَحَلَّ يُحِلُّ إِحْلَالاً	helâl kıldı

4- ذَٰلِكَ ۖ وَمَنْ يُعَظِّمْ شَعَائِرَ اللَّهِ فَإِنَّهَا مِنْ تَقْوَى الْقُلُوبِ .

(22/HACC, 32). İşte böyle; Kim Allah'ın şeâirine (kutsal alametlerine, hac ibâdetlerine ve kurbanlara) hürmet ederse, işte bu kalblerin takvasındandır.

اَلشَّعَائِرُ yapılması gereken şeyler, vazifeler, hükümler

5- ... إِنَّ رَبَّكَ وَاسِعُ الْمَغْفِرَةِ ۚ هُوَ أَعْلَمُ بِكُمْ إِذْ أَنْشَأَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ وَإِذْ أَنْتُمْ أَجِنَّةٌ فِي بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ ۖ فَلَا تُزَكُّوا أَنْفُسَكُمْ ۚ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنِ اتَّقَىٰ .

(53/NECM, 32). .. Doğrusu Rabbin mağfireti geniş olandır. Sizi yerden inşa ettiği zaman ve siz annelerinizin karınlarında ceninler iken O sizleri en iyi bilendir. O halde kendinizi temize çıkarmayın. O, sakınan kimseyi en iyi bilendir.

أَنْشَأَ يُنْشِئُ إِنْشَاءً	yarattı, inşa etti	أَجِنَّةٌ	ceninler
بَطْنٌ ج بُطُونٌ	karın	زَكَّى يُزَكِّي تَزْكِيَةً	temize çıkardı
اِتَّقَى يَتَّقِي اِتِّقَاءً	sakındı		

6- وَلَا تُصَعِّرْ خَدَّكَ لِلنَّاسِ وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا ۖ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ .

(31/LOKMÂN, 18). "İnsanlara yanağını bükme (küçümseyip yüz çevirme), yeryüzünde şımararak yürüme; doğrusu Allah, hiçbir kendini büyük gören, çok övüneni sevmez."

صَعَّرَ يُصَعِّرُ تَصْعِيراً اَلْخَدَّ yanağı büktü, kibirlendi, böbürlendi

اَلْخَدُّ	yanak	مُخْتَالٌ	kendini büyük gören, beğenen	مَرَحَ يَمْرَحُ مَرَحًا	şımardı

مَشَى يَمْشِي مَشْياً yürüdü فَخُورٌ çok övünen

7- إِنَّا سَخَّرْنَا الْجِبَالَ مَعَهُ يُسَبِّحْنَ بِالْعَشِيِّ وَالْإِشْرَاقِ .

(38/SA'D, 18). Doğrusu Biz, sabah akşam onunla beraber tesbih eden dağları (ona) boyun eğdirdik.

سَخَّرَ يُسَخِّرُ تَسْخِيراً boyun eğdirdi, emrine verdi

عَشِيٌّ akşam سَبَّحَ يُسَبِّحُ تَسْبِيحاً tesbih etti

إِشْرَاقٌ sabah (Güneşin doğduğu vakit)

8- وَنَادَى أَصْحَابُ الْجَنَّةِ أَصْحَابَ النَّارِ أَنْ قَدْ وَجَدْنَا مَا وَعَدَنَا رَبُّنَا حَقًّا فَهَلْ وَجَدْتُمْ مَا وَعَدَ رَبُّكُمْ حَقًّا ۖ قَالُوا نَعَمْ ۚ فَأَذَّنَ مُؤَذِّنٌ بَيْنَهُمْ أَنْ لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ .

(7/A'RÂF, 44). Cennet ehli cehennem ehline: "Şüphesiz ki biz Rabbimizin bize vadettiğini gerçek bulduk, siz de Rabbinizin size vadettiğini gerçek buldunuz mu?" diye seslenir. "Evet!" derler. Ve aralarından bir ilan edici, "Allah'ın lâneti zalimlerin üzerinedir!" diye ilan eder.

أَذَّنَ يُأَذِّنُ تَأْذِيناً çağırdı, seslendi, ilan etti مُؤَذِّنٌ çağıran, çağrıcı, ilan etti

9- وَبُرِّزَتِ الْجَحِيمُ لِمَنْ يَرَى.

(79/NAZİAT, 36). Gören kimseler için cehennem ortaya çıkartıldı.

بَرَّزَ يُبَرِّزُ تَبْرِيزاً açığa çıktı رَأَى يَرَى رُؤْيَةً gördü

اَلْجَحِيمُ kor halinde, pek kızgın ateş halinde manasında olan Cehennem isimlerinden biri

10- وَلَنْ تَسْتَطِيعُوا أَنْ تَعْدِلُوا بَيْنَ النِّسَاءِ وَلَوْ حَرَصْتُمْ فَلَا تَمِيلُوا كُلَّ الْمَيْلِ فَتَذَرُوهَا كَالْمُعَلَّقَةِ ۚ ...

(4/NİSÂ, 129). Hırs gösterseniz bile (ne kadar uğraşsanız da) kadınlar arasında (maddi manevi hususlarda) asla adaletle davranamayacaksınız. O halde tam bir meyille (tamamen bir tarafa) meyletmeyin ki diğerini askıda bırakılmış gibi (ne boşanmış ne de evli gibi maddi manevi ihtiyaçlarına uzak kalınmış olarak) bırakmış olmayasınız.

عَدَلَ يَعْدِلُ عَدْلاً adil davrandı, adalet, etti, denk tuttu

حَرَصَ يَحْرِصُ حِرْصاً üzerine düştü, hırs gösterdi

وَذَرَ يَذَرُ وَذْراً bıraktı, ilgilenmedi, alakayı kesti

مَالَ يَمِيلُ مَيْلاً meyletti

اَلْمُعَلَّقَةُ askıya alınmış, (ne dul ne de kocalı ne evli ne bekar (bir köşeye itilmiş) kuma.. gibi manalar verilebilir).

****

ALIŞTIRMALAR

1. رَتَّبَ (tertipledi) نَظَّفَ (temizledi) نَظَّمَ (düzenledi) fillerinin mâzî, muzârî, mâzî meçhûl, muzârî meçhûl, emr-i hâzır, ism-i fâil ve mef'ûlünü çekiniz.

2. Aşağıdaki kelimeleri üçer kere yazınız.

اَلشِّعْرُ	şiir	اَلْحِسَابُ	matematik hesab
أَحْسَنَ	ne güzel yaptı	تَأْدِيبِي	terbiyemi
أَدَّبَ	terbiye etti	نَبَّهَ	uyardı
حَلِيبٌ	süt	فَرَّقَ	ayrıldı
جَلَّدَ	ciltledi	كَبَّرَ	tekbir getirdi, büyüttü
سَخَّنَ	ısıttı	أُعْجِبَ بِ	hoşuna gitti
حَاوَلَ يُحَاوِلُ	...e çalıştı	تَأَثَّرَ يَتَأَثَّرُ	etkilendi

3. Aşağıdaki cümleleri tercüme ediniz.

فَتَحَتْ فَاطِمَةُ الْخِزَانَةَ وَ نَظَّفَتِ الْمَكْتَبَةَ – مَاذَا تُفَضِّلُ مِنَ الْفَاكِهَةِ ؟ أُفَضِّلُ الْمَوْزَ — مَاذَا تُفَضِّلُ مِنَ الْكُتُبِ ؟ أُفَضِّلُ الْقِصَّةَ – أَلأُمُّ تُرَتِّبُ الْبَيْتَ وَ تَعْمَلُ الطَّعَامَ –هُمْ يُنَظِّفُونَ الْمَزْرَعَةَ – أَعَدَّتْ أُخْتِي الشَّايَ فِي الْمَطْبَخِ – هَذِهِ الصَّدِيقَةُ مُخْلِصَةٌ — هِيَ أَكْثَرُ الصَّدِيقَاتِ إِخْلَاصاً – نَتَعَلَّمُ مِنْ قِصَّةِ إِسْمَاعِيلَ مَعَ وَالِدِهِ عَلَيْهِمَا السَّلَامُ دُرُوساً قَيِّمَةً فِي الطَّاعَةِ وَالْإِنْفَاقِ وَالْجِهَادِ. هَلْ أَدَّيْتَ الْحَجَّ ؟ – أَسَّسَ الرَّسُولُ فِي الْمَدِينَةِ أَوَّلَ مَسْجِدٍ لِلْمُسْلِمِينَ — ذَهَبْتُ إِلَى السُّعُودِيَّةِ لِأَدَاءِ الْعُمْرَةِ — يُوَدِّعُ عَلِيٌّ أَصْدِقَائَهُ لِأَنَّهُمْ مُسَافِرُونَ — سَنَذْهَبُ إِلَى مَكَّةَ لِأَدَاءِ الْحَجِّ — عِنْدَمَا يُؤَذِّنُ الْمُؤَذِّنُ لِصَلَاةِ الْمَغْرِبِ تَتَنَاوَلُ الْعَائِلَةُ الْإِفْطَارَ — سَأُقَدِّمُ لَهُمْ دَفْتَراً قَيِّماً — هَلْ أَدَّيْتَ الْوَاجِبَ ؟ يُكَبِّرُ الْمُسْلِمُونَ فِي عِيدِ الْفِطْرِ قَبْلَ صَلَاةِ الْعِيدِ – وَ فِي بَعْضِ الْبِلَادِ يُكَلِّفُ الْمُدَرِّسُونَ التَّلَامِيذَ بِوَاجِبَاتٍ كَثِيرَةٍ ، فَيَقْضُونَ أَرْبَعَ سَاعَاتٍ فِي عَمَلِ الْوَاجِبِ.

4- Aşağıdaki sorulara Arapça cevap veriniz.

1- هَلْ أَدَّيْتَ فَرِيضَةَ الْحَجِّ ؟ مَنْ أَدَّى فَرِيضَةَ الْحَجِّ فِي أُسْرَتِكَ ؟

2- كَيْفَ يُسَافِرُ الْحُجَّاجُ مِنْ بَلَدِكَ لِلْحَجِّ؟ مَاذَا يَأْخُذُ الْحُجَّاجُ مَعَهُمْ فِي سَفَرِهِمْ ؟

3- مَا ذَا يَتَعَلَّمُ الْأَوْلَادُ إِذَا كَانَ مَصْرُوفُ الْجَيْبِ كَافِياً ؟

4- مَا الشَّيْءُ الَّذِي تَسْتَطِيعُ شِرَاءَهُ بِمَصْرُوفِكَ الْيَوْمِيِّ ؟

5- هَلْ تُوَفِّرُ مِنْ مَصْرُوفِكِ ؟ مَا يُمْكِنُكَ أَنْ تَشْتَرِيَ بِمَا تَدَّخِرُهُ[1] مِنْ مَصْرُوفِ الْجَيْبِ ؟

5. Aşağıdaki cümleleri harekeleyip Türkçe'ye çeviriniz.

علمنا الشِّعرَ والْحِسَابَ - لا تفرِّقُوا بين أولادكم - يجلد خالد كتابه - علّم الأُستاذ الطّلاّب دروسهم - لماذا أشربت الأُمّ ابنها حَليباً ؟ - متى سخن أبوك الغرفة؟ متى يقطّع القصّاب اللحم؟ - يُكذّبُ الكافر الرّسول- تنبه الْأُمُّ الطفل - من مرّض المريض؟ - من شرّبت ابنها الماء؟ علّم خالد عليًا درسه - من جمّع الفواكه من الشجرة؟ من سَخَّنَ الماء على النّار؟ - سخّنه ابن عمّي. مَاذا علّمك خالد؟ أَدَّبَنِي رَبِّي فَأَحْسَنَ تَأْدِيبِي.

6. Aşağıdaki okuma parçasını tercüme ediniz.

سَمِيرَةُ طَالِبَةٌ نَشِيطَةٌ تُؤَدِّي وَاجِبَاتِهَا الْمَدْرَسِيَّةَ فِي نَشَاطٍ ، وَ بَعْدَ أَنْ تَنْتَهِيَ مِنْ أَدَاءِ وَاجِبَاتِهَا تَقْضِي أَكْثَرَ وَقْتِهَا فِي الْقِرَاءَةِ . وَ هِيَ تُفَضِّلُ قِرَاءَةَ الْكُتُبِ الْإِسْلَامِيَّةِ وَ بِخَاصَّةٍ تِلْكَ الْكُتُبِ الَّتِي تَتَحَدَّثُ عَنْ حَيَاةِ أُمَّهَاتِ الْمُسْلِمِينَ . وَ آخِرُ كِتَابٍ قَرَأَتْهُ كَانَ عَنِ السَّيِّدَةِ عَائِشَةَ زَوْجَةِ النَّبِيِّ (ص) وَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ . وَ قَدْ أُعْجِبَتْ سَمِيرَةُ بِأَخْلَاقِ السَّيِّدَةِ عَائِشَةَ وَ بِعِلْمِهَا وَ قَدْ حَاوَلَتْ أَنْ تَتَأَثَّرَ بِأَخْلَاقِهَا وَ عِلْمِهَا.

7. Aşağıdaki cümleleri Arapça'ya çeviriniz.

1. Hastayı kim tedavi etti?
2. Oğluna sokakta kim su içirdi?
3. Çocuğu bugün kim uyuttu?
4. Onu annesi uyuttu.
5. Suyu ateşte kim ısıttı?
6. Amcamın oğlu suyu ateşte ısıttı.
7. Dersimi bildim, arkadaşlarıma öğrettim. Onlarda arkadaşlarına öğrettiler.

8. Yukarıda verilen ayetleri defterinize yazıp tef'îl bâbı ile ilgili fiillerin altını çiziniz. Meallerine bakarak Arapça'larını söyleyinceye ya da yazıncaya kadar çalışınız.

📖📖📖📖📖📖📖📖📖📖📖

3) MÜFÂALE (مُفَاعَلَة) BÂBI

Sülâsî mücerred fiilin fâe'l-fiili ile ayne'l-fiili arasına elif (ا) eklenmesiyle olur.

كَتَبَ yazdı كَاتَبَ yazıştı

Mâzî	Muzâri	Masdar	
فَاعَلَ	يُفَاعِلُ	مُفَاعَلَةٌ	فِعَالٌ
كَاتَبَ	يُكَاتِبُ	مُكَاتَبَةٌ	كِتَابٌ
yazıştı	yazışıyor	yazışmak	

[1] (إِدَّخَرَ يَدَّخِرُ) biriktirdi

Mezîd fiiller içinde iki masdar kullanan tek kalıptır. Hangisinin daha yaygın olduğu zamanla öğrenilir.

Gayesi: Daha ziyade bir şahsın diğeri üzerindeki etkilerini belirten müteaddî (geçişli, mef'ûl alan) bir kalıptır. Genel olarak şu manaları gösterir:

1-Fâlin mef'ûle karşı gösterdiği özelliği belirtir:

حَسُنَ iyi oldu　　حَاسَنَ birine iyi muamele etti

2-Mef'ûlüne harf-i cerle bağlanan fiiller bu kalıba geçtiğinde harf-i cersiz bağlanır. Bazen karşılıklı iş yapmayı da ifade eder.

قَامَ عَلَى birşeye karşı kalktı　　قَاوَمَ direndi

شَرِكَ ortak oldu, katıldı　　شَارَكَ biriyle ortaklık kurdu

3-Sülâsî fiil bir nesneyi doğrudan etkiliyorsa bu kalıb bu fiilin manasının nesne üzerine yapılma çabasını ve bu mücâdeleyi gösterir.

سَبَقَ	geçti	سَابَقَ	yarıştı, geçti
غَلَبَ	yendi	غَالَبَ	yenmeye çalıştı
فَرَقَ	ayırdı	فَارَقَ	ayrıldı
دَفَعَ	kovdu	دَافَعَ	savundu
حَرَبَ	harbetti	حَارَبَ	savaştı
غَادَرَ	ayrılıp gitti	صَافَحَ	tokalaştı, müsafaha yaptı
قَتَلَ	öldürdü	قَاتَلَ	öldürmeye çalıştı, savaştı

4-Bu fiil iki kişi arasında beraberce yapılan bir işi bildirir. Ayrıca (مَـــعَ)(ile) kullanmaya gerek yoktur. Örnek:

يُكَاتِبُ خَالِدٌ جَمَالاً.　　Halid Cemal'le yazışıyor.

يُضَارِبُ خَالِدٌ جَمَالاً.　　Halit Cemal'le dövüşüyor.

Not: Bazen bir kişi için de kullanıldığı olur:

قَاتَلَهُمُ اللهُ.　　Allah onları öldürdü kahretti[1]

Mâzî Malûm Siygası	... دَافَعُوا	دَافَعَا	دَافَعَ	savundu
Mâzî Meçhûl Siygası	... دُوفِعُوا	دُوفِعَا	دُوفِعَ	savunuldu

[1] Esasen bu bablar içinde hangi fiilin hangi gayede kullanıldığını gösteren genel geçer kaideler söz konusu olmamaktadır. Dolayısıyla en iyisi fiillerin sülâsî ve mezîd manalarını ayrı ayrı ezberlemelidir. Ayrıca sülâsî ile mezîdin arasında bağ kurmaya çalışmak her zaman iyi netice vermemektedir. Çünkü mezîd fiilde sülâsînin manasıyla tamamıyla aykırı manalar ortaya çıkabilmektedir.

Muzâri Malûm	يُدَافِعُونَ..	يُدَافِعَانِ	يُدَافِعُ	savunuyor
Muzâri Meçhûl	يُدَافَعُونَ..	يُدَافَعَانِ	يُدَافَعُ	savunuluyor
Emr-i Hâzır	دَافِعْ	savun		
İsm-i Fâil	مُدَافِعٌ	savunan		
İsm-i Mef'ûl	مُدَافَعٌ	savunulan		

Not: a) Müfâale bâbının mâlum ve meçhûl mâzîlerinin uzatmasına dikkat edilmelidir.

b) **Ortası illetli ve Muzaaf Müfâale bâbının mâzî çekimi:** ضَارَّ) zarar verdi (aslı:ضَارَرَ)[1]

ضَارَّ	ضَارَّا	ضَارُّوا
ضَارَّتْ	ضَارَّتَا	ضَارَرْنَ
ضَارَرْتَ	...	

Ortası illetli ve Muzaaf Müfâale Bâbının çekimi:

ضَارَّ zarar verdi

Mâzî	ضَارَّ
Muzâri	يُضَارُّ
Meczûm Hali	يُضَارَّ – يُضَارَّ
İsm-i Fâil	مُضَارٌّ
İsm-i Mef'ûl	مُضَارٌّ
Masdarlar	مُضَارَّةٌ – ضِرَارٌ

Sonu Nâkıs (illetli) Müfâale kalıbı:

نَادَى seslendi

Mâzî	نَادَى
Muzâri	يُنَادِي
Mansûb Hali	يُنَادِيَ
Meczûm Hali	يُنَادِ
Emir Hali	نَادِ
İsm-i Fâil	مُنَادٍ
İsm-i Mef'ûl	مُنَادًى
Masdarlar	مُنَادَةً – نِدَاءً
Mâzî Meçhûl	نُودِيَ
Muzâri Meçhûl	يُنَادَى
Mansûb Meçhûl	يُنَادَ

[1] Gaibe cemi müennesin açılımında fiilin aslını düşünürsek daha rahat anlayabiliriz.

Not: Bu kalıp (ضَارَّ), Arapça'da uzun bir sesi takip eden şeddeli harfe ait tek fiil kalıbıdır. Sadece uzun â sesi kendinden sonra şedde alır. Mâzî meçhûl çekiminde şeddeli harfler açılır. Diğer bütün çekimlerde mâlum ve meçhûl arasındaki fark belirsizdir. Cümlenin siyak ve sibakından (konunun seyrinden, gelişinden) anlaşılır.

Cümle Örnekleri:

1- خَدِيجَةُ تُرَاجِعُ دُرُوسَهَا – هُوَ يُرَاجِعُ دُرُوسَهُ –عُمَرُ يُرَاجِعُ دُرُوسَهُ – نَحْنُ نُرَاجِعُ دُرُوسَنَا.

2- مَنِ الْمُسَافِرَانِ إِلَى الْمَدِينَةِ؟ اَلْوَالِدُ وَ الْخَالُ مُسَافِرَانِ إِلَى الْمَدِينَةِ.

3- هَل يَسْتَطِيعُونَ أَنْ يُقَابِلُوا الْوَزِيرَ – شَاهَدَتِ الْمُدَرِّسَاتُ الْمَسْرَحِيَّةَ.

4- كَيْفَ نُعَامِلُ الْمَرْأَةَ ؟ مَا وَاجِبَاتُ الْمَرْأَةِ وَ حُقُوقُهَا ؟

5- أَ كُنْتُمْ تُرِيدُونَ أَنْ تُشَاهِدُوا الْمُبَارَاةَ ؟ لاَ لَمْ نَكُنْ نُرِيدُ مُشَاهَدَتَهَا.

6- أَ كُنْتِ تُرِيدِينَ أَنْ تُقَابِلِي الْمُدَرِّسَاتِ ؟ لاَ ، لَمْ أَكُنْ أُرِيدُ مُقَابَلَتَهُنَّ .

7- كَيْفَ كَانَتِ الْمَرْأَةُ تُعَامَلُ قَبْلَ الْإِسْلاَمِ ؟ كَيْفَ تُعَامَلُ الْمَرْأَةُ فِي الْإِسْلاَمِ ؟

8- لَدَيَّ دَائِماً أَكْثَرُ مِنْ يَوْمٍ بِدُونِ وَاجِبٍ كُلَّ أُسْبُوعٍ – أَحْيَاناً لاَ أَعْمَلُ وَاجِبِي فَيُعَاقِبُنِي الْمُعَلِّمُ.

9- سَتُسَاعِدُ الْبِنْتُ أُمَّهَا فِي إِعْدَادِ الْمَائِدَةِ – هُوَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ بِرَسُولِ اللَّهِ.

10- يُحِبُّ جَعْفَرُ الْمُرَاسَلَةَ وَ لَهُ أَصْدِقَاءُ كَثِيرُونَ –سَأَذْهَبُ إِلَى الْحَدِيقَةِ لِمُشَاهَدَةِ الْحَيَوَانَاتِ.

11- شَاهَدَ عُمَرُ عَدَداً كَبِيراً مِنَ الْمُصَلِّينَ .

12- مَاذَا يَفْعَلُ بَعْضُ النَّاسِ فِي الْإِجَازَاتِ الطَّوِيلَةِ ؟ يُفَضِّلُ بَعْضُ النَّاسِ السَّفَرَ لِمُشَاهَدَةِ بِلاَدٍ جَدِيدَةٍ –يُسَافِرُ بَعْضُ النَّاسِ فِي الْإِجَازَاتِ الطَّوِيلَةِ إِلَى بِلاَدٍ جَدِيدَةٍ.

13- مِنْ فَضْلِكَ يَا زَوْجِي . سَاعِدْنِي فِي اعْدَادِ الْمَائِدَةِ . هَلْ تُسَاعِدُنِي فِي إِعْدَادِ الْمَائِدَةِ ؟

14- هَلْ تَقْضِي وَقْتاً سَهْلاً أَمْ صَعْباً ؟هَلْ يُسَاعِدُكَ الْوَالِدَانِ فِي عَمَلِ الْوَاجِبِ ؟

15- شَاهِدْنِي أَثْنَاءَ مُبَارَاةِ الْيَوْمِ . شَاهِدِينِي أَثْنَاءَ مُبَارَاةِ الْيَوْمِ .

16- عَاقِبْنِي إِذَا لَمْ أَسْمَعْ كَلاَمَكَ . عَاقِبِينِي إِذَا لَمْ أَسْمَعْ كَلاَمَكِ .

Tercüme:

1- Hatice derslerini gözden geçiriyor. O derslerini gözden geçiriyor. Ömer derslerini gözden geçiriyor. Biz derslerimizi gözden geçiriyoruz.

2- Medîne'ye iki yolcu kimdir? Baba ve dayı Medîne'ye yolcudur.

3- Bakanla karşılaşabilirler mi? Bayan öğretmenler tiyatroyu gördü.

4- Kadına nasıl muamele ediyoruz? Kadının görevleri ve hakları nelerdir?

5- Maçı seyretmek istiyor muydunuz? Hayır, onu seyretmek istemiyorduk.

6- Öğretmenlerle görüşmek istiyor muydun? Hayır, onlarla görüşmek istemiyordum.

7- Kadın İslâm'dan önce nasıl muamele görüyordu? Kadın'a İslâm'da nasıl muamele ediliyor?

8- Her hafta ödevsiz birden fazla günüm daima vardır. Bazen ödevimi yapmam. Bu sebeple öğretmen beni cezalandırır.

9- Kız annesine sofra hazırlamada yardım edecek. O Allah Rasûlü'ne inananlardandır.

10- Ca'fer mektuplaşmayı seviyor ve onun birçok arkadaşı var. Hayvanları görmek için bahçeye gideceğim.

11- Ömer çok sayıda namaz kılan gördü.

12- Uzun tatillerde bazı insanlar ne yapıyor? Yeni ülkeler görmek için bazı insanlar yolculuğu tercih ediyor. Bazı insanlar uzun tatillerde yeni ülkelere yolculuk yapıyor.

13- Lütfen ey eşim! Sofranın hazırlanmasında bana yardım et. Sofranın hazırlanmasında bana yardım eder misin?

14- Kolay mı yoksa zor mu vakit geçirirsin? Anne ve baba ödevin yapımında sana yardım ediyor mu?

15- Bugünün maçı esnasında (bugünkü maçta) beni seyret. (Aynı mana müennes hali).

16- Sözünü dinlemezsem beni cezalandır.

****

MÜFÂALE BÂBI VE KONULARLA İLGİLİ AYETLER

1- يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اصْبِرُوا وَصَابِرُوا وَرَابِطُوا ...

(3/ÂL-İ İMRÂN, 200). Ey iman edenler! Sabredin, sabırda yarışın, uyanık ve hazırlıklı bulunun...

صَابَرَ يُصَابِرُ مُصَابَرَةً sabırda ileri gitti, sabır hususunda üstün gelmeye çalıştı

رَابَطَ يُرَابِطُ مُرَابَطَةً muhafaza etti, gözetti, salih amel işlemeye devam etti

2- فَبِمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللَّهِ لِنْتَ لَهُمْ ۖ وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانْفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ ۖ فَاعْفُ عَنْهُمْ ... وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ ۖ فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ ۚ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ.

(3/ÂL-İ İMRÂN, 159). Allah'tan bir rahmet sebebiyle sen onlara yumuşak (hoşgörülü) davrandın! Şayet sert, katı kalbli olsaydın, kesinlikle etrafından dağılır giderlerdi. O halde onları affet.. iş hakkında onlara da danış (istişare et). Akabinde (o işe) azmettiğin (karar verdiğin) zaman artık Allah'a tevekkül et. Gerçek şu ki Allah, tevekkül edenleri sever.

لَانَ يَلِينُ لِيناً yumuşak davrandı, yumuşak oldu

اَلْفَظُّ katı kalpli, taş yürekli, kaba, sert, haşin اَلْغَلِيظُ katı, sert, ağır, sağlam

اِنْفَضَّ يَنْفَضُّ اِنْفِضَاضاً dağıldı, dağılıp gitti عَفَا يَعْفُو عَفْواً عَنْ affetti

شَاوَرَ يُشَاوِرُ مُشَاوَرَةً fikrini sordu, danıştı, müşavere etti عَزَمَ يَعْزِمُ عَزْماً ciddi karar verdi, azmetti

اَلْمُتَوَكِّلُ (تَوَكَّلَ يَتَوَكَّلُ) dayanıp güvenen (ismi fail)

3-وَ الَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبوا بِآيَاتِنَا أُولٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ.

(2/BAKARA, 39). İnkar edenler ve âyetlerimizi yalanlayan kimseler (ise), işte bunlar ateşin arkadaşlarıdır, onlar orda kalıcıdırlar.

4- إِنَّ الْمُنَافِقِينَ يُخَادِعُونَ اللّٰهَ وَهُوَ خَادِعُهُمْ ۚ وَإِذَا قَامُوا إِلَى الصَّلَاةِ قَامُوا كُسَالَىٰ يُرَآؤُونَ النَّاسَ وَلَا يَذْكُرُونَ اللّٰهَ إِلَّا قَلِيلًا .

(4/NİSÂ, 142). Doğrusu O, onları aldatan olduğu halde münafıklar (güya) Allah'ı aldatmaktadırlar. Namaza kalktıkları zaman tembel tembel kalkarlar, insanlara gösteriş yaparlar. (Esasen) Allah'ı pek az hatırlayıp anarlar.

خَادَعَ يُخَادِعُ مُخَادَعَةً tuzak kurdu, aldattı (Fâil Allah olursa; cezalandırdı)

كَسْلَانُ ج كُسَالَى tembel, üşengeç

رَاءَى يُرَائِي رِءَاءً مُرَاءَاةً mürâîlik, riyakarlık yaptı, gösterişte bulundu

5- لَا يُؤَاخِذُكُمُ اللّٰهُ بِاللَّغْوِ فِي أَيْمَانِكُمْ وَلٰكِنْ يُؤَاخِذُكُمْ بِمَا عَقَّدْتُمُ الْأَيْمَانَ ۚ فَكَفَّارَتُهُ إِطْعَامُ عَشَرَةِ مَسَاكِينَ مِنْ أَوْسَطِ مَا تُطْعِمُونَ أَهْلِيكُمْ أَوْ كِسْوَتُهُمْ أَوْ تَحْرِيرُ رَقَبَةٍ ۖ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ ۚ ذٰلِكَ كَفَّارَةُ أَيْمَانِكُمْ إِذَا حَلَفْتُمْ وَاحْفَظُوا أَيْمَانَكُمْ ۚ كَذٰلِكَ يُبَيِّنُ اللّٰهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ .

(5/MAİDE, 89). Allah sizi, yeminlerinizdeki lağv (kasıtsız, boş, rastgele, ağız alışkanlığı) sebebiyle cezalandırmaz. Fakat yeminleri sıkı sıkı bağlamanız (kasıtlı olarak bile bile kendinizi bağladığınız yeminleri yerine getirmezseniz) sizi cezalandırır. Onun (yeminin) keffareti, ailenize yedirdiğiniz şeyin ortalamasından on yoksulu yedirmek yahut onları giydirmek ya da bir köleyi hürriyete kavuşturmaktır. Kim (bunları gerçekleştirecek gücü) bulamazsa o zaman (onun kefareti) üç gün oruç tutmaktır. İşte bu yemin ettiğiniz zaman yeminlerinizin keffaretidir. Yeminlerinizi koruyup gözetin (yeminlerinizi tutun). Belki şükredersiniz diye Allah size böylece ayetlerini açıklıyor.

آخَذَ يُؤَاخِذُ مُؤَاخَذَةً cezalandırdı

عَقَدَ يَعْقِدُ مُعَقَّدَةً sağlama aldı, sağlamlaştırdı, bağladı

حَلَفَ يَحْلِفُ حَلْفاً yemin etti

عَقَّدَ الْأَيْمَانَ sıkı sıkıya yemin etti, (ayette; kasten yemin etti)

****

ALIŞTIRMALAR

1. Aşağıdaki fiillerin mâzî, muzâri, mâzî meçhûl-muzâri meçhûl, emir, ism-i fâil ve ism-i mef'ûllerini çekiniz.

شَارَكَ ortak oldu, katıldı

شَاهَدَ seyretti, gördü

وَاجَهَ yüzyüze geldi, karşılaştı

نَاقَشَ münakaşa etti

جَاهَدَ savaştı, mücâdele etti

ضَارَبَ dövüştü

سَافَرَ seyehat etti

قَابَلَ görüştü, karşılaştı

صَافَحَ musafaha etti, kucaklaştı

2. Aşağıdaki cümleleri tercüme ediniz.

شَارِكْنِي هَذَا الطَّعَامَ - شَارِكِينِي هَذَا الطَّعَامَ - قَابِلْنِي بِوَجْهٍ سَعِيدٍ . قَابِلِينِي بِوَجْهٍ سَعِيدٍ - يُسَافِرُ الْمُسْلِمُونَ إِلَى السُّعُودِيَّةِ كُلَّ عَامٍ لِلْحَجِّ أَوِ الْعُمْرَةِ - أُسَاعِدُ أُخْتِي - هُوَ يُسَاعِدُ أُخْتَهُ - هُمْ يُسَاعِدُونَ وَالِدَهُمْ فِي الْعَمَلِ - تُسَاعِدُ فَاطِمَةُ أُمَّهَا فِي عَمَلِ الْبَيْتِ - ذَهَبَ أَحْمَدُ إِلَى الْمَطَارِ لِأَنَّ وَالِدَتَهُ مُسَافِرَةٌ - أُشَاهِدُ التِّلِفِزْيُونَ فِي الْمَسَاءِ - فِي الْمَسَاءِ تُشَاهِدُ الْأُمُّ التِّلِفِزْيُونَ وَ يَقْرَأُ الْأَبُ الصَّحِيفَةَ - عُمَرُ مُسَافِرٌ إِلَى الرِّيَاضِ لِلدِّرَاسَةِ - أَنْتَ تُرَاجِعُ دُرُوسَكَ - لَمْ أُقَابِلِ الْأُسْتَاذَةَ لِأَنَّهَا غَائِبَةٌ - قَابَلَتْ فَاطِمَةُ مُدِيرَ الْمَصْنَعِ - سَافَرَتْ أُخْتُهَا قَبْلَ سَاعَتَيْنِ - هَاجَرَ الرَّسُولُ مِنْ مَكَّةَ إِلَى الْمَدِينَةِ. كَانَ مَعَهُ أَبُو بَكْرٍ الصِّدِّيقُ - شَاهَدْتُ فِي الْحَدِيقَةِ بَعْضَ الْحَيَوَانَاتِ الْجَمِيلَةِ مِثْلَ الْجَمَلِ - الْمُدَرِّسَاتُ سَافَرْنَ - تُسَاعِدُ فَاطِمَةُ أُمَّهَا فِي إِعْدَادِ الْغَدَاءِ - سَأَذْهَبُ إِلَى الْمَطَارِ لِأَنَّنِي مُسَافِرٌ الْيَوْمَ - سَافَرَ إِسْمَاعِيلُ إِلَى السُّعُودِيَّةِ لِأَدَاءِ فَرِيضَةِ الْحَجِّ - أُشَاهِدُ التِّلِفِزْيُونَ قَلِيلاً - سَاعَدَ أَحْمَدُ عَدَداً كَبِيراً مِنَ الْمُسْلِمِينَ - شَاهَدْتُ التِّلِفِزْيُونَ مَسَاءَ الْجُمُعَةِ - تُشَارِكُ الْأُمُّ الْوَالِدَ فِي رَأْيِهِ- مَاذَا طَلَبْتَ مِنَ الْأُمِّ؟ طَلَبْتُ مِنَ الْأُمِّ أَنْ تُسَاعِدَنِي. مَنْ سَاعَدَكَ فِي لِبْسِ[1] الْمَلَابِسِ الْجَدِيدَةِ ؟ سَاعَدَتْنِي الْأُمُّ فِي لِبْسِ الْمَلَابِسِ الْجَدِيدَةِ . أَ لَمْ تَلْبَسِ الْمَلَابِسَ الْجَدِيدَةَ ؟ بَلَى ، لَقَدْ سَاعَدَتْنِي الْأُمُّ فِي لِبْسِهَا .

3. Aşağıdaki cümle kuruluşlarının Türkçe'sini kapatarak Arapça'sını ve Arapça'sını kapatarak Türkçe'sini yazmaya çalışınız.

أُرِيدُ أَنْ أُسَابِقَكَ. Seninle yarışmak istiyorum.

سَافِرُوا مَعَ أَبِيكُمْ. Babanızla birlikte seyehat ediniz.

لِمَ مَا تُرِيدُونَ أَنْ تُسَابِقُوا أَصْدِقَاءَكُمْ؟ Arkadaşlarınızı niçin geçmek istemiyorsunuz?

يَجِبُ أَنْ نُغَادِرَ ازميرَ إِلى آيدن. İzmir'den ayrılıp Aydın'a gitmemiz gerek.

يُرِيدُونَ أَنْ يُسَافِرُوا إِلى أَنَاطُول. Anadolu'ya seyehat etmek istiyorlar.

جَادَلَ هَؤُلَاءِ الْأَشْخَاصُ أَعْدَاءَهُمْ. Bu şahıslar düşmanlarıyla mücâdele etti.

غَادَرْنَا مِصْرَ وَسَافَرْنَا إِلى الشَّام. Mısır'dan ayrıldık ve Şam'a seyehat ettik.

---

1 (لِبْسٌ) giymek, giyim

هٰؤُلاَءِ الْبَنَاتُ يُرِدْنَ أَنْ يُسَافِرْنَ مَعَ أُمَّهَاتِهِنَّ إِلى أُوْرُبَّا.

Bu kızlar anneleriyle Avrupa'ya gitmek istiyorlar.

4. Aşağıdaki cümleleri harekeleyip tercüme ediniz.

يُصَافِحُ خالد أصحابه في يوم العيد - يقاتل جَيْشُنَا العدوّ - يُواجِهُ الاستاذ التَلاميذ عند الباب- يدافع جَيْشُنَا عن الوطن - جاهد المؤمن في سبيل الله - متى تسافر إلى إزْمِيرَ ؟ - نسابق رفقاءَنا[1] في المدرسة - أخي يغالب العدوّ.

5. Aşağıdaki cümleleri Arapça'ya çeviriniz.

1. Niçin dövüşüyorlar ?
2. Talebeler okulda yazıştılar.
3. Halit Cemal'i yenmeye çalıştı.
4. Kimlerle savaşıldı?
5. Vatanımı düşmandan savunurum.
6. Kimlerle dövüşüyorsunuz?

6. Yukarıda verilen ayetleri defterinize yazıp müfâale bâbı ile ilgili fiillerin altını çiziniz. Meallerine bakarak Arapça'larını söyleyinceye ya da yazıncaya kadar çalışınız.

B) SÜLÂSÎ MÜCERREDE İKİ HARF İLAVESİYLE KURULAN MEZÎD FİİLLER

Sülâsî mücerrede iki harf ilavesiyle kurulan 5 harfli fiiller **5 ayrı şekilde** gelir:

اِنْفَعَلَ	يَنْفَعِلُ	اِنْفِعَالاً
اِنْكَسَرَ	يَنْكَسِرُ	اِنْكِسَاراً
kırıldı	kırılıyor	kırılmak
اِفْتَعَلَ	يَفْتَعِلُ	اِفْتِعَالاً
اِجْتَمَعَ	يَجْتَمِعُ	اجْتِمَاعاً
toplandı	toplanıyor	toplanmak
اِفْعَلَّ	يَفْعَلُّ	اِفْعِلاَلاً
اِحْمَرَّ	يَحْمَرُّ	اِحْمِرَاراً
kızardı	kızarıyor	kızarmak
تَفَعَّلَ	يَتَفَعَّلُ	تَفَعُّلاً
تَعَلَّمَ	يَتَعَلَّمُ	تَعَلُّماً
öğrendi	öğreniyor	öğrenmek
تَفَاعَلَ	يَتَفَاعَلُ	تَفَاعُلاً
تَبَاعَدَ	يَتَبَاعَدُ	تَبَاعُداً
uzaklaştı	uzaklaşıyor	uzaklaşmak

Bunların sırasıyla çekimleri ve örnekleri şöyledir:

[1] (رَفِيقٌ ج رُفَقَاءُ) arkadaş

1) İNFİÂL (اِنْفِعَالٌ) BÂBI

Sülâsi mücerredin başına اِنْ harflerinin eklenmesiyle yapılır. Şekil olarak malûm, anlam olarak meçhûldür.

Masdar	Muzâri	Mâzî
اِنْفِعَالاً	يَنْفَعِلُ	اِنْفَعَلَ
اِنْكِسَاراً	يَنْكَسِرُ	اِنْكَسَرَ
kırılmak	kırılıyor	kırıldı

Gayesi: Bu fiilin kuruluşu mutâvaat içindir. Mutâvaat; müteaddî fiilin mef'ûl üzerinde meydana getirdiği tesiri kabullenmesidir. Genellikle bu ölçüde gelen fiiller lâzım olur ve dâima hissî yani maddî bir oluşu ifade eder. Örnek:

كَسَرْتُ الزُّجَاجَ فَانْكَسَرَ. Camı kırdım o da kırıldı.

قَطَّعْتُ الْحَبْلَ فَانْقَطَعَ. İpi parça parça kestim o da kesildi.

اِنْفِعَالٌ bâbından örnekler:

كَسَرَ	kırdı	أَكْسَرَ	kırdırdı	اِنْكَسَرَ	kırıldı
فَتَحَ	açtı	اَفْتَحَ	açtırdı	اِنْفَتَحَ	açıldı
غَلِقَ	kapadı	أَغْلَقَ	kapattı	اِنْغَلَقَ	kapandı

Mâzî Çekimi

اِنْكَسَرُوا	اِنْكَسَرَا	اِنْكَسَرَ	kırıldı	Gâib
اِنْكَسَرْنَ	اِنْكَسَرَتَا	اِنْكَسَرَتْ		Gâibe
	...	اِنْكَسَرْتَ		Muhâtab

Muzâri Çekimi

يَنْكَسِرُونَ	يَنْكَسِرَانِ	يَنْكَسِرُ	kırılır	Gâib
يَنْكَسِرْنَ	تَنْكَسِرَانِ	تَنْكَسِرُ		Gâibe
	...	تَنْكَسِرُ		Muhâtab

اِنْفِعَالٌ bâbının kendisi meçhûl mana verdiği için mâzî ve muzâri meçhûlu yoktur.

Emr-i Hâzırı: يَنْكَسِرُ kırılır اِنْكَسِرْ kırıl

اِنْكَسِرُوا	اِنْكَسِرَا	اِنْكَسِرْ	kırıl
اِنْكَسِرْنَ	اِنْكَسِرَا	اِنْكَسِرِي	

İsm-i Fâili: يَنْكَسِرُ dan مُنْكَسِرٌ kırılan

İsm-i mef'ûlü kullanılmaz.

*Bu kalıptaki fiillerin ilk harfi hemze-i vasıl olduğundan geçiş halinde okunmaz.

وَ انْشَقَّ الْقَمَرُ. Ve ay yarıldı

اِنْكَسَرَ الْقَلَمُ. (kalem kırıldı) كُسِرَ الْقَلَمُ. (kalem kırıldı)

Yukarıdaki iki cümle arasındaki fark: Sülâsî meçhûlde söyleyenin zihninde işin ne ile nasıl ve kim tarafından yapıldığı mevcuttur. İnfial bâbında ise bunlar dikkate alınmaz, önemli olan meydana gelen iştir.

Muzaaf Fiillerin İnfial Kalıbı:

Mâzî	اِنْشَقَّ yarıldı
Muzâri	يَنْشَقُّ
Mansûb H.	يَنْشَقَّ
Meczûm H.	يَنْشَقَّ – يَنْشَقَّ – يَنْشَقِقْ
İsm-i Fâil	مُنْشَقٌّ
İsm-i Mef'ûl	مُنْشَقٌّ
Masdar	اِنْشِقَاقٌ

Nâkıs İnfiâl Kalıbının Çekimi:

Mâzî	اِنْبَغَى yakıştı, uydu
Muzâri	يَنْبَغِي
Emir	اِنْبَغِ
İsm-i Fâil	مُنْبَغٍ
İsm-i Mef'ûl	مُنْبَغًى
Masdar	اِنْبِغَاءٌ

****

ALIŞTIRMALAR

1. Aşağıdaki fiillerin mâzî-muzâri, emr-i hâzır ve ism-i fâilini çekiniz.

اِنْطَلَقَ	gitti, hareket etti	اِنْصَرَفَ	ayrıldı
اِنْهَزَمَ	yenildi, hezimete uğradı	اِنْزَلَقَ	kaydı
اِنْقَلَبَ عَلَى عَقِبَيْهِ	topukları üzerine geri döndü, geldiği yere geri gitti.	اِنْقَطَعَ	kesildi

2. Aşağıdaki cümleleri ikişer defa yazınız.

اِنْكَسَرَ زُجَاجُ النَّافِذَةِ. Pencerenin camı kırıldı.

اِنْصَرَفَ الطَّالِبُ سَعِيداً. Öğrenci mutlu ayrıldı.

اِنْقَلَبَ الْمَرْكِبُ[1] فِي الْمَاءِ.

Yelkenli gemi suda alabora oldu (devrildi, tersyüz oldu).

---

[1] (اَلْمَرْكِبُ) yelkenli gemi

سَقَطَ إِبْرَاهِيمُ عَلَى الْأَرْضِ لِأَنَّ رِجْلَهُ انْزَلَقَتْ.

İbrâhim ayağı kaydığı için yere düştü.

صَوْتُ الطَّائِرَاتِ مُزْعِجٌ. Uçakların sesi rahatsız edicidir.

قَالَ وَالِدُهُ : إِصْبِرْ يَا وَلَدِي ، هَذِهِ آخِرُ سَنَةٍ لِلْمَطَارِ الْقَدِيمِ.

Babası şöyle dedi: "Sabret ey oğlum. Bu eski hava alanının son senesidir."

3. Yukarıda manası verilen fiillerin herbirisiyle ikişer cümle kurunuz.

2) İFTİÂL (اِفْتِعَالٌ) BÂBI

Üçlü fiilin başına bir hemze, fa'sı ile ayn'ı arasına bir ت ilavesiyle mâzîsi beş harf halinde gelir:

Masdar	Muzâri	Mâzî
إِفْتِعَالاً	يَفْتَعِلُ	إِفْتَعَلَ
إِجْتِمَاعاً	يَجْتَمِعُ	إِجْتَمَعَ
toplanmak	toplanıyor	toplandı

Gayesi: a) اِفْتِعَالٌ bâbı da اِنْفِعَالٌ bâbı gibi mutavaat için kullanılır.

عَزَلْتُهُ فَاعْتَزَلَ. Onu azlettim, o da azledildi.

b) Gayret, istek, arzu ve işdeşlik ifade eder:

اِجْتَهَدَ عَلِيٌّ فِي دَرْسِهِ. Ali dersinde gayret gösterdi.

خَالِدٌ اكْتَسَبَ رِزْقَهُ. Halit rızkını kazanmak istedi.

اِخْتَصَمَ خَالِدٌ وَ عُمَرُ. Halid ve Ömer tartıştılar.

لِمَاذَا لاَ نَنْتَقِلُ إِلَى بَيْتٍ جَدِيدٍ ؟ Niçin yeni bir eve taşınmıyoruz?

اِفْتِعَالٌ bâbından örnekler:

جَمَعَ	topladı	أَجْمَعَ	toplattı	اِجْتَمَعَ	toplandı
فَرَقَ	ayırdı	أَفْرَقَ	ayırttı	اِفْتَرَقَ	ayrıldı
فَرَشَ	serdi	أَفْرَشَ	serdirdi	اِفْتَرَشَ	serildi

Mâzî Çekimi

اِجْتَمَعَ	اِجْتَمَعَا	اِجْتَمَعُوا
اِجْتَمَعَتْ	اِجْتَمَعَتَا	اِجْتَمَعْنَ
اِجْتَمَعْتَ...		

Gâib

Gâibe

Muhâtab

Mâzî meçhûlde kaide; eklenen harflerin ötre, sondan ikinci harfin esre okunmasıdır.
Muzâri meçhûlde kaide, diğer fiillerde olduğu gibi muzâri harfin ötre, sondan ikinci harfin üstün okunmasıdır.

Mâzî Meçhûl

toplanıldı	اُجْتُمِعَ	اُجْتُمِعَا	اُجْتُمِعُوا
	اُجْتُمِعَتْ	اُجْتُمِعَتَا	اُجْتُمِعْنَ
	اُجْتُمِعْتَ...		

Muzâri Meçhûl

toplanılır	يُجْتَمَعُ	يُجْتَمَعَانِ	يُجْتَمَعُونَ
	تُجْتَمَعُ	تُجْتَمَعَانِ	يُجْتَمَعْنَ
	تُجْتَمَعُ	...	

Emr-i Hâzır: يَجْتَمِعُ dan اِجْتَمِعْ toplan

Muhâtab	اِجْتَمِعْ	اِجْتَمِعَا	اِجْتَمِعُوا
Muhâtaba	اِجْتَمِعِي	اِجْتَمِعَا	اِجْتَمِعْنَ

İsm-i Fâil: يَجْتَمِعُ dan مُجْتَمِعٌ toplanan

İsm-i Mef'ûl: مُجْتَمَعٌ toplanılan

İftial Bâbındaki Harf Değişmeleri:

a) Sülasî kök harflerinden biri تَ olan fiiller bu baba girince kalıbın تَ siyle birleşerek şeddelenir:

تَبِعَ يَتْبَعُ (اِتْتَبَعَ)→ (اِتَّبَعَ) uydu, tabi oldu

b) Sülâsîde ilk harfi و ي ve ث olanlarda da bu harfler (تَ) kalbedilir (çevrilir) ve idgam olunur (şeddelenir):

وَحَدَ يَحِدُ (اِوْتَحَدَ) → (اِتَّحَدَ) birleşti, bir oldu

يَسُرَ يَيْسُرُ (اِيْتَسَرَ) → (اِتَّسَرَ) kolay oldu

ثَغَرَ → (اِثْتَغَرَ) → (اِتَّغَرَ)→ çocuğun dişleri bitti

c) Sülâsîde ilk harfi ظ ط veya د ise bu harfler şeddelenir;

طَلَعَ يَطْلُعُ (اِطْتَلَعَ) → (اِطَّلَعَ) müttali oldu, farkına vardı

دَعَا يَدْعُو (اِدْتَعَى) → (اِدَّعَى) iddia etti

ظَلَمَ يَظْلِمُ (اِظْتَلَمَ) → (اِظَّلَمَ) zulme katlandı

d) Sülâsîde ilk harfi ذ ise genellikle şeddeli ذّ yazılır

ذَكَرَ يَذْكُرُ (اِذْتَكَرَ) → (اِذَّكَرَ) hatırladı

e) Sülâsîde ilk harf ص veya ض ise kalıbın ت harfi ط harfine dönüşür;

صَحَبَ يَصْحَبُ (اِصْتَحَبَ) → (اِصْطَحَبَ) arkadaş oldu

ضَرَّ يَضُرُّ (اِضْتَرَّ) → (اِضْطَرَّ) mecbur kaldı

f) Sülâsî ilk harf ز ise ت harfi د harfine dönüşür;

زَهَرَ يَزْهَرُ (اِزْتَهَرَ) → (اِزْدَهَرَ) çiçek açtı

g)Sülâsî ilk harfi hemze olan fiiller birkaç istisnâ dışında genellikle hemzelerini muhafaza ederler;

أَمَرَ يَأْمُرُ (اِئْتَمَرَ) → (اِئْتَمَرَ) toplandı, kongre oldu

أَخَذَ يَأْخُذُ (اِئْتَخَذَ) → (اِتَّخَذَ) edindi

Nâkıs İftiâl Kalıbının Çekimi:

Mâzî	اِبْتَغَى aradı, arzu etti
Muzâri	يَبْتَغِي
Emir	اِبْتَغِ
İsm-i Fâil	مُبْتَغٍ
İsm-i Mef'ûl	مُبْتَغًى
Masdar	اِبْتِغَاءً
Mansûb H.	يَبْتَغِيَ
Meczûm H.	يَبْتَغِ

Ecvef İftiâl Bâbının Çekimi:

Mâzî	اِخْتَارَ seçti
Muzâri	يَخْتَارُ
Emir	اِخْتَرْ
İsm-i Fâil	مُخْتَارٌ
İsm-i Mef'ûl	مُخْتَارٌ
Masdar	اِخْتِيَاراً

Cümle Örnekleri:

(Bazı babların az kullanılmasına karşılık iftiâl bâbı çok kullanılanlardan biridir. Bu nedenle örnekleri de fazla verilecektir. Birkaç kere cümleleri okuyup sonrasında Türkçe'sine bakarak Arapça'larını söylemeye çalışınız.

1- يَجْتَمِعُ أَفْرَادُ الْأُسْرَةِ جَمِيعاً حَوْلَ الْمَائِدَةِ عَلَى الْإِفْطَارِ فِي رَمَضَانَ – يَنْتَظِرُ الْمُسْلِمُونَ شَهْرَ رَمَضَانَ لِأَنَّهُ شَهْرُ الصَّوْمِ وَالْعِبَادَةِ وَالتَّرَاحُمِ[1] .

2- ذَهَبَتْ عَائِشَةُ إِلَى غُرْفَتِهَا ، خَلَعَتْ[2] مَلَابِسَ الْمَدْرَسَةِ وَارْتَدَتْ[3] مَلَابِسَ الْبَيْتِ ثُمَّ دَخَلَتِ الْمَطْبَخَ وَ أَعَدَّتْ طَعَامَ الْغَدَاءِ وَ وَضَعَتِ الْغَدَاءَ عَلَى الْمَائِدَةِ وَ نَادَتْ : " اَلْغَدَاءُ جَاهِزٌ عَلَى الْمَائِدَةِ. " حَضَرَ وَالِدُ عَائِشَةَ وَ أَخُوهَا الْكَبِيرُ وَ أُخْتُهَا الصَّغِيرَةُ ، ثُمَّ تَنَاوَلُوا الْغَدَاءَ وَ شَكَرُوا عَائِشَةَ .

3- يَرْتَدِي مُحَمَّدٌ مَلَابِسَ الْمَدْرَسَةِ – يَنْتَبِهُ[4] التِّلْمِيذُ إِلَى الدَّرْسِ جَيِّداً – لَمَّا انْتَهَتِ[5] الْحِصَّةُ خَرَجَتِ الْمُعَلِّمَةُ – اِلْتَهَمَ الرَّجُلُ الطَّعَامَ (أَكَلَ سَرِيعاً) – اِلْتَهَمَ مَحْمُودٌ الْكِتَابَ (قَرَأَ سَرِيعاً).

4- هَلْ بَدَأَ الْاِجْتِمَاعُ الْأُسْبُوعِيُّ ؟ يَجْتَمِعُ اَلْمُدَرِّبُونَ بِاللَّاعِبِينَ – اَلْمُدَرِّبُونَ مُجْتَمِعُونَ بِاللَّاعِبِينَ – اِشْتَرَى الْأَبُ حِذَاءَيْنِ لِابْنِهِ – يَحْتَرِمُ الْمُجْتَمَعُ الْمَرْأَةَ الْعَامِلَةَ.

5- هَلْ اشْتَرَى وَالِدُكَ الْعِمَارَةَ ؟ لَا، لَمْ يَشْتَرِ الْعِمَارَةَ – هَلْ انْتَهَتِ الْحِصَصُ ؟ لَا ، لَمْ تَنْتَهِ الْحِصَصُ – هَلِ ارْتَدَيْتَ مَلَابِسَ الْمَدْرَسَةِ ؟ لَا ، لَمْ أَرْتَدِ مَلَابِسَ الْمَدْرَسَةِ.

6- تَتَّجِهُ السَّيَّارَةُ الْآنَ نَحْوَ الْمَدْرَسَةِ – مَا الْمَكَانُ الَّذِي يَتَّجِهُ[6] إِلَيْهِ الْمُسْلِمُونَ عِنْدَ الصَّلَاةِ؟ اَلْمَكَانُ الَّذِي يَتَّجِهُ إِلَيْهِ الْمُسْلِمُونَ عِنْدَ الصَّلَاةِ هُوَ الْمَسْجِدُ الْحَرَامُ .

7- يَا حَسَنُ! اِحْتَرِمْ[7] وَالِدَكَ – كُنْ مُبْتَسِماً دَائِماً –لِمَاذَا يَجِبُ عَلَى الْآبَاءِ أَنْ يُعْطُوا أَوْلَادَهُمْ مَصْرُوفاً لِلْجَيْبِ ؟ يَجِبُ عَلَى الْآبَاءِ أَنْ يُعْطُوا أَوْلَادَهُمْ مَصْرُوفاً لِلْجَيْبِ لِيَشْتَرُوا مَا يُحِبُّونَ.

8- اِنْتَظَرَتِ الْمُدِيرَةُ الْمُدَرِّسَاتِ – اُنْتُظِرَتِ الْمُدَرِّسَاتُ – أَحْتَاجُ إِلَى دَرَّاجَةٍ . حَسَناً ، سَأَشْتَرِي لَكَ دَرَّاجَةً جَمِيلَةً لِأَنَّ الْمَدْرَسَةَ بَعِيدَةٌ[8] عَنِ الْبَيْتِ . بَيْتُهُ قَرِيبٌ[1] مِنَ الْمَدْرَسَةِ.

---

1 (اَلتَّرَاحُمُ) karşılıklı merhamet

2 (خَلَعَ –) soyundu, çıkardı.

3 (اِرْتَدَى يَرْتَدِي اِرْتِدَاءً) giyindi

4 (اِنْتَبَهَ يَنْتَبِهُ اِنْتِبَاهاً) dikkat etti

5 (اِنْتَهَى يَنْتَهِي اِنْتِهَاءً) sona erdi, bitti

6 (إِتَّجَهَ يَتَّجِهُ إِتِّجَاهاً) yöneldi

7 (إِحْتَرَمَ يَحْتَرِمُ إِحْتِرَاماً) saygı gösterdi, saygı duydu,

8 (بَعِيدٌ عَنْ) ..e uzak

9- هُمَا رَجُلاَنِ مُحْتَرَمَانِ – أَيُّهُمَا أَكْثَرُ اجْتِهَاداً ، فَاطِمَةُ أَمْ عَائِشَةُ ؟ فَاطِمَةُ أَكْثَرُ اجْتِهَاداً مِنْ عَائِشَةَ – أَيُّهُمَا أَكْثَرُ ارْتِفَاعاً ؟ اَلْمَنْزِلُ أَمِ الْعِمَارَةُ ؟ اَلْعِمَارَةُ اَكْثَرُ ارْتِفَاعاً مِنَ الْمَنْزِلِ.

10- إِفْتَتَحَ[2] وَزِيرُ التَّرْبِيَةِ مَعْرِضَ الْكِتَابِ – كَانَتْ بُخَارَى مُلْتَقَى[3] الْعُلَمَاءِ وَ الْأُدَبَاءِ – اِجْتَهِدْ فِي دِرَاسَتِكَ يَا وَلَدِي – اِنْتَهَتْ حَيَاتُهُ بِمَأْسَاةٍ .

11- يَا عُمَرُ ! اِغْتَسِلْ لِصَلاَةِ الْجُمْعَةِ – يَحْتَاجُ أَحْمَدُ لِلْأَجْرِ – أَحْمَدُ مُحْتَاجٌ لِلأَجْرِ – اِعْتَمَدَ أَحْمَدُ عَلَى عَبْدِ اللّهِ – أَحْمَدُ مُعْتَمِدٌ عَلَى عَبْدِ اللّهِ .

12- اِصْطَدَمَتِ الْحَافِلَةُ بِالْمَنْزِلِ – يَشْتَدُّ حِرْصُ الطَّالِبَاتِ عَلَى النِّظَامِ – أُحِبُّ مَنْ يَعْتَمِدُ عَلَى نَفْسِهِ – مَتَى تَجْتَهِدْ فِي دُرُوسِكَ تَنْجَحْ – مَا تَدَّخِرْ مِنْ مَالٍ يَنْفَعْكَ عِنْدَ الْحَاجَةِ.

13- يَجِبُ عَلَيْنَا أَنْ نَدْرُسَ سِيرَةَ الرَّسُولِ لِأَنَّهُ خَيْرُ مَثَلٍ يُقْتَدَى بِهِ بَيْنَ النَّاسِ– اَلْاِسْتِمَاعُ إِلَى الْبَرَامِجِ[4] الْإِذَاعِيَّةِ لاَ يَقِلُّ فَائِدَةً عَمَّا يُقْرَأُ فِي الصُّحُفِ الْيَوْمِيَّةِ – اِتَّقَانِيَ اللّهُ.

14- اِقْتَرَبَ الْمَسَاءُ – اِنْتَهَى الدَّرْسُ فِي الْوَاحِدَةِ – اِجْتَهِدْ فِي الْأَمْرِ – يَجِبُ عَلَى الْمُسْلِمِينَ الْاِهْتِمَامُ[5] بِالْعُلُومِ الدِّينِيَّةِ وَ الْعُلُومُ الدُّنْيَوِيَّةِ – شَدَّتِ الْبَنَاتُ الْحَبْلَ – اِشْتَدَّ الْبَرْدُ – اِلْتَحَقَ الطَّالِبُ بِالْجَامِعَةِ.

15- اِعْتَمَدَ الرَّجُلُ عَلَى اللّهِ – يَخْتَبِرُ[6] الْأُسْتَاذُ تَلاَمِيذَهُ فِي نِهَايَةِ كُلِّ أُسْبُوعٍ لِيَعْرِفَ مُسْتَوَاهُمْ – أَنْتَظِرُ خَبَراً مِنْ أُسْرَتِي – اِبْتَسَمَتْ فَاطِمَةُ عِنْدَمَا شَاهَدَتْ وَالِدَهَا .

16- مَا أَقْبَحَ أَنْ تَنْتَظِرَ فِي هَذَا الْمَكَانِ – مَا أَقْبَحَ اِنْتِظَارَكَ فِي هَذَا الْمَكَانِ– مَا أَسْرَعَ أَنْ يَنْتَشِرَ الْإِسْلاَمُ – مَا أَسْرَعَ اِنْتِشَارَ الْإِسْلاَمِ – مَا أَنْفَعَ أَنْ تَسْتَذْكِرَ الدُّرُوسَ فِي الصَّبَاحِ – مَا أَنْفَعَ اسْتِذْكَارَكَ الدُّرُوسَ فِي الصَّبَاحِ.

---

1 (قَرِيبٌ مِنْ) ..e yakın

2 (اِفْتَتَحَ يَفْتَتِحُ) açtı, (مَأْسَاةٌ) trajedi, kötülük, (اَلْأَدِيبُ ج اَلْأُدَبَاءُ) edebiyatçı

3 (اِلْتَقَى يَلْتَقِي اِلْتِقَاءً) buluştu, karşılaştı, görüştü

4 (اَلْبَرَامِجُ الْإِذَاعِيَّةُ) Radyo programları

5 (اِهْتَمَّ يَهْتَمُّ بِ) önem verdi, ihtimam gösterdi.

6 (اِخْتَبَرَ يَخْتَبِرُ اِخْتِبَاراً) denedi, imtihan etti

17- اَلْمُسْلِمُونَ يَعْتَرِفُونَ[1] بِكُلِّ الْأَدْيَانِ السَّمَاوِيَّةِ - اَلْمُسْلِمُونَ مُعْتَرِفُونَ بِكُلِّ الْأَدْيَانِ السَّمَاوِيَّةِ – اَلْمُسْلِمُونَ مُنْتَصِرُونَ عَلَى أَعْدَائِهِمْ – اَلطَّالِبَانِ مُنْتَظِرَانِ فِي الْمَكْتَبَةِ .

18- عِنْدَمَا رَجَعَ الْأَبُ إِلَى بَيْتِهِ جَلَسَ لِيَسْتَرِيحَ ثُمَّ تَاهَ[2] فِي زِحَامِ الْأَفْكَارِ– أَقْبَلَتِ الْمُدَرِّسَتَانِ لِلْاِجْتِمَاعِ بِالْمُدِيرَةِ - أَقْبَلَتِ الْمُدَرِّسَتَانِ لِتَجْتَمِعَا بِالْمُدِيرَةِ .

19- اِلْتَحَقَ الطُّلَّابُ بِالْمَدْرَسَةِ لِدِرَاسَةِ اللُّغَةِ الْعَرَبِيَّةِ - اِلْتَحَقَ الطُّلَّابُ بِالْمَدْرَسَةِ كَيْ يَدْرُسُوا اللُّغَةَ الْعَرَبِيَّةَ – اِتَّخِذْ لِنَفْسِكَ مَثَلاً أَعْلَى – اِبْتَسِمْ لِلْحَيَاةِ – هِيَ لاَ تَهْتَمُّ بِجَمْعِ الْمَالِ وَ أَنْتِ أَيْضاً لاَ تَهْتَمِّينَ بِجَمْعِهِ.

20- يَخْتَارُهُمْ قَائِدُ الْجَيْشِ فِي كُلِّ مَعْرَكَةٍ - لاَ يَخْرُجُ قَائِدُ الْجَيْشِ إِلَى مَعْرَكَةٍ دُونَ اِخْتِيَارِهِمْ – اِنْتَظِرْ خَارِجَ الْقَاعَةِ.

Tercüme:

1- Aile fertleri hep beraber Ramazan'da sofranın etrafında iftara toplanır. Müslümanlar karşılıklı merhamet, ibadet ve oruç ayı olduğu için Ramazan ayını beklerler.

2- Aişe odasına gitti, okul elbiselerini çıkardı ve ev elbiselerini giydi sonra mutfağa girdi ve öğle yemeği hazırladı. Öğle yemeğini masanın üzerine koydu ve "Yemek sofrada hazır!" diye seslendi. Aişe'nin babası, abisi, küçük kızkardeşi geldi. Sonra öğle yemeğini yediler ve Aişe'ye teşekkür ettiler.

3- Muhammed okul elbiselerini giyer. Öğrenci derse iyice dikkat eder. Ders bitince öğretmen çıktı. Adam yemeği yuttu (Çabuk yedi). Mahmud kitabı yuttu (çabucak okudu).

4- Haftalık toplantı başladı mı? Antrenörler oyuncularla toplanır. (Aynı manada ism-i fâil) Baba oğlu için iki ayakkabı satın aldı. Toplum çalışan kadına saygı duyar.

5- Baban apartmanı satın aldı mı? Hayır, apartmanı satın almadı. Dersler bitti mi? Hayır, dersler bitmedi. Okul elbiselerini giydin mi? Hayır, okul elbiselerini giymedim.

6- Araba şu anda okula doğru yöneliyor. Müslümanların namaz esnasında yöneldikleri mekan nedir? Müslümanların namaz esnasında yöneldikleri mekan Mescid-i Haram'dır.

7- Yâ Hasan! Babana saygı göster. Daima gülümse. Babaların niçin çocuklarına cep harçlığı vermesi gerekir? İstedikleri şeyleri satın almaları için babaların çocuklarına cep harçlığı vermesi gerekir.

8- Müdür öğretmenleri bekledi. Öğretmenler beklendi. Bir bisiklete ihtiyacım var. Güzel, sana bir bisiklet satın alacağım. Çünkü okul eve uzak. Onun evi okula yakındır.

---

[1] (اِعْتَرَفَ يَعْتَرِفُ بِ) itiraf etti, kabul etti.

[2] (تَاهَ يَتِيهُ) şaşırdı

9- O ikisi saygıdeğer adamlardır. O ikisinin hangisi daha çalışkandır, Fâtıma mı, yoksa Aişe mi? Fâtıma Aişe'den daha çalışkandır. İkisinin hangisi daha yüksektir, ev mi yoksa apartman mı? Apartman evden daha yüksektir.
10- Eğitim bakanlığı kitap sergisi açtı. Buhâra âlim ve edebiyatçıların toplanma yeridir. Derslerine çalış ey oğlum! Onun hayatı trajediyle bitti.
11- Ey Ömer! Cuma namazı için yıkan (guslet). Ahmed'in ecre ihtiyacı var. Ahmet ecre muhtaçtır. Ahmed Abdullah'a güvendi. Ahmed Abdullah'a güvenmektedir.
12- Otobüs eve çarptı. Kız öğrencilerin temizliğe hırsı arttı. Kendine güvenen kimseyi severim. Ne zaman derslerine çalışırsan başarırsın. Ne mal biriktirirsen ihtiyaç anında sana faydası olur.
13- Hepimizin Peygamber'in yaşantısını tahsil etmemiz gerekir çünkü O, insanlar arasında kendisine uyulacak en hayırlı misâldir. Radyo programını dinlemek günlük gazetelerde okunanlardan daha az faydalı değildir. Allah beni korudu.
14- Akşam yaklaştı. Ders 1.00'de bitti. Mesele (iş) hakkında çalış. Müslümanların dînî ve dünyevî ilimlere önem vermeleri gerekir. Kızlar ipi çekti. Soğuk şiddetlendi. Öğrenci üniversiteye kaydoldu.
15- Adam Allah'a güvendi. Hoca her hafta sonunda seviyelerini öğrenmek için öğrencilerini imtihan ediyor. Ailemden bir haber bekliyorum. Fâtıma babasını görünce gülümsedi.
16- Bu mekanda beklemen ne çirkin! (Aynı manada masdar olarak). İslâm'ın yayılması ne kadar çabuk. (Aynı manada). Sabahleyin dersleri müzâkere etmen ne kadar faydalı. (Aynı mana)
17- Müslümanlar bütün semâvî dinleri itiraf ediyorlar (kabul ediyorlar). (Aynı manada ism-i fâil olarak). Müslümanlar düşmanlarına galib geliyorlar. İki öğrenci kütüphanede bekliyor.
18- Baba evine döndüğü zaman dinlenmek için oturdu sonra kalabalık düşüncelere daldı. İki öğretmen müdürle toplantı için geldi. (Aynı mana muzâri fiil olarak).
19- Arap Dili eğitimi için öğrenciler okula kaydoldu. Arap Dili tahsil etmek için öğrenciler okula kaydoldu. Kendin için en yüce örneği edin. Hayata gülümse. O mal toplamaya önem vermez. Sen de onu toplamaya önem vermezsin.
20- Ordu komutanı her savaşta onları seçer. Ordu komutanı onları seçmeksizin (seçmeden) hiçbir savaşa çıkmaz. Salonun dışında bekle.

Not: Her istediğimiz fiili bu kalıblara sokup sonra da istediğimiz manayı veremeyiz. İşitmek ya da sözlükten bakmak suretiyle gerçek anlamını bilebiliriz.

****

İNFİAL, İFTİAL BÂBI ve KONULARLA İLGİLİ AYETLER

1- فَبِمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللّٰهِ لِنْتَ لَهُمْ ۚ وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانْفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ ۖ فَاعْفُ عَنْهُمْ ...

(3/ÂL-İ İMRÂN, 159). Allah'tan bir rahmet sebebiyle sen onlara yumuşak (hoşgörülü) davrandın! Şayet sert, katı kalbli olsaydın, kesinlikle etrafından dağılır giderlerdi. O halde onları affet...[1]

[1] Ayetin kelimeleri daha önce müfâale bâbı ile ilgili ayetler konusunda verildiğinden burada tekrar edilmemiştir.

2- يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلاً سَدِيدًا .

(33/AHZÂB, 70). Ey iman edenler! Allah'tan sakının ve doğru söz söyleyin.

إِتَّقَى يَتَّقِي إِتِّقَاءً korktu, korundu (Allah'ın azabından korkup korunmaktır)

سَدِيدٌ doğru

3- فَإِذَا بَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ فَأَمْسِكُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ أَوْ فَارِقُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ وَأَشْهِدُوا ذَوَيْ عَدْلٍ مِنْكُمْ وَأَقِيمُوا الشَّهَادَةَ لِلَّهِ ذَلِكُمْ يُوعَظُ بِهِ مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا .

(65/TALAK, 2). (İddet) sürelerine ulaştıkları zaman, artık onları (ya) iyilikle tutun ya da iyilikle ayrılın; (boşandığınızda) sizden iki adalet sahibini şahit tutun (iki adil şahit getirin); şahidliği Allah için yapın; Allah'a ve ahiret gününe inanmakta olan kimseye işte böyle öğüt verilir. Kim Allah'tan sakınırsa, (Allah) onun için bir çıkış (kurtuluş yolu) yaratır.

أَمْسَكَ يُمْسِكُ إِمْسَاكاً tuttu

مَعْرُوفٌ ma'ruf, meşru, iyilik, güzellik

أَشْهَدَ يُشْهِدُ إِشْهَاداً şahit tuttu

مَخْرَجٌ çıkış yeri, çıkış yolu

فَارَقَ يُفَارِقُ مُفَارَقَةً ayrıldı

أَقَامَ يُقِيمُ إِقَامَةً güzelce yaptı

وَعَظَ يَعِظُ وَعْظاً öğüt verdi

4- ...وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لاَ يَحْتَسِبُ وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ إِنَّ اللَّهَ بَالِغُ أَمْرِهِ قَدْ جَعَلَ اللَّهُ لِكُلِّ شَيْءٍ قَدْرًا .

(65/TALAK, 3). Ona ummadığı yerden rızık verir. Kim Allah'a güvenirse O ona yeter. Doğrusu Allah, buyruğunu yerine getirendir. Allah her şey için bir ölçü yaratmıştır.

مِنْ حَيْثُ ...dığı yerden

تَوَكَّلَ يَتَوَكَّلُ تَوَكُّلاً dayandı, güvendi

إِحْتَسَبَ يَحْتَسِبُ إِحْتِسَاباً umdu

قَدَرَ يَقْدِرُ قَدْراً ayarladı, ölçtü

5- يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ تَتَّقُوا اللَّهَ يَجْعَلْ لَكُمْ فُرْقَاناً وَيُكَفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ .

(8/ENFÂL, 29). Ey iman edenler! Eğer Allah'tan (O'na saygısızlık edip günah işlemekten) sakınırsanız O, size bir fürkan verir (hakkı batıldan, doğruyu yanlıştan, iyiyi kötüden ayırdedebilecek bir anlayış verir), günahlarınızı örter ve sizi bağışlar. Allah büyük lütuf sahibidir.

فُرْقَانٌ nusret ve hüccet, iyi ile kötüyü ayırdedecek bir anlayış

كَفَّرَ يُكَفِّرُ تَكْفِيراً (günahları) sildi

اَلْفَضْلُ hayır, lutuf

اَلْعَظِيمُ büyük, yüce

6- قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ ۗ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ.

(3/ÂL-İ İMRÂN, 31). De ki: "Eğer Allah'ı seviyorsanız hemen bana uyun ki Allah da sizleri sevsin ve günahlarınızı bağışlasın. Allah Gafûr'dur (çok bağışlayıcıdır), Rahîm'dir (çok merhamet edendir).

ذَنْبٌ ج ذُنُوبٌ günah — إِتَّبَعَ يَتَّبِعُ إِتِّبَاعاً uydu

7- يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَنْ يَرْتَدَّ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ فَسَوْفَ يَأْتِي اللَّهُ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ أَذِلَّةٍ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ أَعِزَّةٍ عَلَى الْكَافِرِينَ يُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا يَخَافُونَ لَوْمَةَ لَائِمٍ ۚ ذَٰلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ ۚ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ .

(5/MAİDE, 54). Ey iman edenler! Sizden kim dininden dönerse (bilsin ki), Allah, (kendisinin) onları sevdiği ve onların O'nu sevdiği, müminlere karşı alçak gönüllü, inkarcılara karşı güçlü (onurlu), Allah yolunda cihad eden, hiçbir kınayanın kınamasından korkmayan bir toplum getirir. Bu, Allah'ın dilediği kimseye verdiği lutfudur. Allah (rahmetiyle) her şeyi kaplayan ve çok iyi bilendir.

إِرْتَدَّ يَرْتَدُّ إِرْتِدَاداً eski haline döndü, vazgeçti — أَذِلَّةٌ alçak gönüllü

أَعِزَّةٌ güçlü, onurlu, üstün galib olanlar (sıfat) — شَاءَ يَشَاءُ شَيْئاً مَشِيئَةً diledi

جَاهَدَ يُجَاهِدُ مُجَاهَدَةً جِهَاداً cihad etti — أَتَى يَأْتِي بِ getirdi

خَافَ يَخَافُ خَوْفاً خِيفَةً korktu — لَامَ يَلُومُ لَوْماً لَوْمَةً kınadı

لَائِمٌ kınadı — آتَى يُؤْتِي إِيتَاءً verdi

8- يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمْ ۚ إِنَّ زَلْزَلَةَ السَّاعَةِ شَيْءٌ عَظِيمٌ .

(22/HACC, 1). Ey insanlar! Rabbinizden sakının; şüphesiz ki kıyamet gününün sarsıntısı büyük şeydir.

9- يَوْمَ تَرَوْنَهَا تَذْهَلُ كُلُّ مُرْضِعَةٍ عَمَّا أَرْضَعَتْ وَتَضَعُ كُلُّ ذَاتِ حَمْلٍ حَمْلَهَا وَتَرَى النَّاسَ سُكَارَى وَمَا هُمْ بِسُكَارَى وَلَٰكِنَّ عَذَابَ اللَّهِ شَدِيدٌ .

(22/HACC, 2). Onu (Kıyameti) gördüğünüz gün, her emzikli kadın emzirdiğinden vazgeçip unutur, her hamile (yük sahibi) kadın yükünü (çocuğunu) düşürür. Asla sarhoş olmadıkları halde insanları sarhoş olarak (sarhoş gibi) görürsün, fakat Allah'ın azabı çok şiddetlidir.

ذَهَلَ يَذْهَلُ ذَهْلاً meşguliyetten dolayı unuttu, meşgul edilip (işinden) alıkondu

أَرْضَعَ يُرْضِعُ إِرْضَاعاً emzirdi — اَلْحَمْلُ rahimdeki bebek — حَمَلَ يَحْمِلُ حَمْلاً gebe kaldı

وَضَعَ يَضَعُ وَضْعاً koydu, düşürdü — سَكْرَانٌ ج سُكَارَى sarhoş

10- فَإِذَا قُضِيَتِ الصَّلَاةُ فَانْتَشِرُوا فِي الْأَرْضِ وَابْتَغُوا مِنْ فَضْلِ اللَّهِ وَاذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ .

(62/CUMA, 10). Namaz eda edildiği zaman artık yeryüzünde dağılın ve Allah'ın lütfundan arayın. Allah'ı çok zikredin. Umulur ki siz kurtuluşa (kazanca) erersiniz.

قَضَى يَقْضِي yerine getirdi, eda etti — اِنْتَشَرَ يَنْتَشِرُ اِنْتِشَاراً yayıldı (ayette emir)

أَفْلَحَ يُفْلِحُ إِفْلَاحاً felaha, kurtuluşa erdi — اِبْتَغَى يَبْتَغِي اِبْتِغَاءً aradı, istedi

11- لَيْسَ عَلَيْكَ هُدَاهُمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ ۗ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ فَلِأَنْفُسِكُمْ ۚ وَمَا تُنْفِقُونَ إِلَّا ابْتِغَاءَ وَجْهِ اللَّهِ ۚ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ يُوَفَّ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تُظْلَمُونَ .

(2/BAKARA, 272). Onları doğru yola iletmek sana ait değildir. Fakat Allah dilediği kimseyi doğru yola iletir. Hayırdan her ne harcarsanız (o) kendi (iyiliği)niz içindir. Allah'ın zatını (rızasını) aramak dışında (gösteriş vs. yanlış amaçlar için) harcama yapmazsınız. Hayırdan her ne harcarsanız size tamamen ödenir ve size zulmedilmez.

وَفَّى يُوَفِّي تَوْفِيَةً tamamen eda etti, iyice halletti — وَجْهٌ ج وُجُوهٌ yüz, (mecazen;) zât

12- ذَٰلِكَ ۖ وَمَنْ يُعَظِّمْ حُرُمَاتِ اللَّهِ فَهُوَ خَيْرٌ لَهُ عِنْدَ رَبِّهِ ۗ وَأُحِلَّتْ لَكُمُ الْأَنْعَامُ إِلَّا مَا يُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ فَاجْتَنِبُوا الرِّجْسَ مِنَ الْأَوْثَانِ وَاجْتَنِبُوا قَوْلَ الزُّورِ .

(22/HACC, 30). (Durum) İşte böyle. Kim Allah'ın yasaklarına saygı gösterirse, bu Rabbının katında kendisi için bir hayırdır. (Haram olduğu) size okunan şeylerin dışında kalan hayvanlar, size helal kılındı. O halde putlardan (oluşan) pislikten kaçının; yalan sözden sakının.

أُحِلَّ (أَحَلَّ يُحِلُّ) helâl kılındı — عَظَّمَ يُعَظِّمُ تَعْظِيماً saygı gösterdi, hürmet etti

اَلْحُرْمَةُ ج اَلْحُرُمَاتُ saygı gösterilmesi gereken, riayet edilmemesi haram olan hususlar

اَلنَّعَمُ ج اَلْأَنْعَامُ büyük baş hayvan — اِجْتَنَبَ يَجْتَنِبُ اِجْتِنَاباً uzak durdu, sakındı

اَلْوَثَنُ ج أَوْثَانٌ put — اَلرِّجْسُ pislik/azab, ceza — اَلزُّورُ batıl, boş, hakikatsız, asılsız

13- يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ ...

(49/HUCURÂT, 12). Ey iman edenler! Zannın birçoğundan sakının (ya da zandan çok sakının). Gerçek şu ki, zannın bir kısmı günahtır...

اَلظَّنُّ zan — إِثْمٌ günah

14- وَإِنْ كُنْتُمْ عَلَى سَفَرٍ وَلَمْ تَجِدُوا كَاتِبًا فَرِهَانٌ مَقْبُوضَةٌ ۖ فَإِنْ أَمِنَ بَعْضُكُم بَعْضًا فَلْيُؤَدِّ الَّذِي اؤْتُمِنَ أَمَانَتَهُ وَلْيَتَّقِ اللَّهَ رَبَّهُ ۗ وَلَا تَكْتُمُوا الشَّهَادَةَ ۚ وَمَنْ يَكْتُمْهَا فَإِنَّهُ آثِمٌ قَلْبُهُ ۗ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ ۝.

(2/BAKARA, 283). Eğer bir yolculuk halinde iseniz ve yazıcı bulamazsanız, o takdirde alınan rehinler (de yeter). Şayet biriniz diğerine güvenirse kendisine güvenilen kişi emanetini (tam olarak) ödesin, Rabbi olan Allah'tan korksun. Şahitliği gizlemeyin. Kim onu gizlerse gerçek şu ki, onun kalbi günahkârdır. Allah yapmakta olduklarınızı çok iyi bilendir.

اَلرَّهْنُ ج اَلرِّهَانُ rehin, rehin alınan — قَبَضَ يَقْبِضُ قَبْضاً tuttu, alıkoydu, kabzetti

مَقْبُوضَةٌ (ism-i mef'ûl)(borçludan) alınmış, kabzedilmiş (rehinler)

أَمَانَةٌ ج أَمَانَاتٌ emanet — اَدَّى يُؤَدِّي تَأْدِيَةً eda etti, ödedi, teslim etti

اِئْتَمَنَ يَأْتَمِنُ güvendi, itimad etti, emanet etti

اَلَّذِي اؤْتُمِنَ emanet bırakılan kimse (ism-i mevsûl fâil durumunda)

كَتَمَ يَكْتُمُ gizledi, sakladı — آثِمٌ ج آثِمُونَ günahkar

15- يُطَافُ عَلَيْهِمْ بِصِحَافٍ مِنْ ذَهَبٍ وَأَكْوَابٍ ۚ وَفِيهَا مَا تَشْتَهِيهِ الْأَنْفُسُ وَتَلَذُّ الْأَعْيُنُ ۚ وَأَنْتُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ۚ .

(43/ZUHRUF, 71). Üzerlerinde altından tepsiler ve kadehler dolaştırılır, orada canların çektiği ve gözlerin lezzet aldığı şeyler vardır. Siz orada (temelli) kalıcılarsınız.

طَافَ يَطُوفُ dolaştı — صَحْفَةٌ ج صِحَافٌ tepsi — ذَهَبٌ altın

كُوبٌ أَكْوَابٌ bardak, kulpsuz kadeh — لَذَّ يَلَذُّ لَذَاذًا lezzet aldı

اِشْتَهَى يَشْتَهِي إِشْتِهَاءً (canı) çekti, çok arzu etti, iştihası oldu

16- وَتِلْكَ الْجَنَّةُ الَّتِي أُورِثْتُمُوهَا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ * لَكُمْ فِيهَا فَاكِهَةٌ كَثِيرَةٌ مِنْهَا تَأْكُلُونَ.

(43/ZUHRUF, 72, 73). İşte bu, işlemekte olduğunuz şeyler sebebiyle miras kılındığınız cennettir. Orada sizin için kendisinden yiyeceğiniz çok yemiş vardır.

أَوْرَثَ يُورِثُ miras bıraktı, varis yaptı — أُورِثْتُمُوا size miras verildi

17- وَأْمُرْ أَهْلَكَ بِالصَّلَاةِ وَاصْطَبِرْ عَلَيْهَا ۖ لَا نَسْأَلُكَ رِزْقًا ۖ نَحْنُ نَرْزُقُكَ ۗ وَالْعَاقِبَةُ لِلتَّقْوَى .

(20/TÂHÂ, 132). Ehline (ailene, ümmetine, yakınlarına, etrafına) namazı emret ve sen de ona sabırla devam et (kararlı ol). Biz senden rızık istemiyoruz, biz sana rızık veriyoruz. (Güzel) akibet takvanındır.

اِصْطَبَرَ يَصْطَبِرُ çok sabırlı oldu, ziyade tahammül etti

(إصْطَبَرَ) fiili yukarıda anlatıldığı gibi (صَبَرَ) fiilinin ilk harfinin (ص) olması sebebiyle (إفْتِعَال) bâbına çevrilince bâbın (ت) harfi (ط) harfine dönüşmüştür.

****

ALIŞTIRMALAR

1. Aşağıdaki kelimeleri üçer kere yazınız.

اِدَّخَرَ يَدَّخِرُ	biriktirdi	اَلْمَبْلَغُ الْمَطْلُوبُ	istenen meblağ (miktar)
اِنْتَهَى يَنْتَهِي	sona erdi, bitti	صَلَاةُ الْجُمُعَةِ	cuma namazı
اِغْتَسَلَ يَغْتَسِلُ	banyo yaptı, yıkandı	اِنْتَظَرَ يَنْتَظِرُ	bekledi
مَقْصَفٌ	kantin	هَيَّا	haydi
اِبْتَسَمَ يَبْتَسِمُ اِبْتِسَامًا	gülümsedi, tebessüm etti	اِسْتِرَاحَةٌ	dinlenmek, dinlenme, dinleniş
تَنَاوَلَ يَتَنَاوَلُ	aldı	اَلْهَدَايَا	hediyeler
اِحْتَفَلَ يَحْتَفِلُ بِ	kutladı	اِنْتَشَرَ يَنْتَشِرُ اِنْتِشَارًا	yayıldı
أَنَا فِي انْتِظَارِكَ	seni beklerim (tâbir)	عَلَى كُلِّ حَالٍ	her hâlükarda
اَلْمُدُنُ	şehirler	اَلسَّفَرُ	yolculuk
وَعَدَ يَعِدُ	vad etti, söz verdi	إعْتَقَدَ يَعْتَقِدُ	inandı
أَمْرٌ شَخْصِيٌّ	şahsi bir iş	أَ لَيْسَ مِنَ الْأَفْضَلِ	daha iyi değil mi?
صَحِبَ يَصْحَبُ	arkadaşlık etti	مَازِلْتَ (مَا زَالَ)	hâlâ sen
أَعْجَبَ يُعْجِبُ	hoşuna gitti	مَا يُعْجِبُكَ	hoşuna giden şeyi
صَاحِبٌ ج أَصْحَابٌ	arkadaş	اِهْتَمَّ يَهْتَمُّ اِهْتِمَامًا	önem verdi
تَحَرَّكَ يَتَحَرَّكُ	hareket etti	اَلْمُتَّجِهُ (إتَّجَهَ يَتَّجِهُ)	yönelen
خَطَأً	yanlışlıkla	مَسْرُورًا	sevinçli
اَلْمَجْمُوعَةُ	topluluk	شَيْءٌ ج أَشْيَاءُ	şey
اِشْتَغَلَ يَشْتَغِلُ اِشْتِغَالًا	meşgul oldu, çalıştı	اَللَّغْوُ	boş ve lüzumsuz söz
اِنْتَصَرَ يَنْتَصِرُ	galib geldi	اَلتَّعَلُّمُ	öğrenim, eğitim
اَلصَّغِيرُ ج اَلصِّغَارُ	küçük	اِنْقَطَعَ يَنْقَطِعُ	kesildi

الضَّجِيجُ	gürültü	إِسْتَمَعَ يَسْتَمِعُ إلى	dinledi
قَمِيصٌ	gömlek	حِذَاءٌ	ayakkabı
نَاسَبَ يُنَاسِبُ	münasip oldu	اَلْبَائِعُ	satıcı
إِخْتَارَ يَخْتَارُ	seçti	اَلْمِقْيَاسُ	ölçü
رَخِيصٌ	ucuz	اَلثَّمَنُ	ücret, değer
عَادَ يَعُودُ عَوْدَةً	döndü	كَذَلِكَ	aynı şekilde
اِشْتَاقَ يَشْتَاقُ	özledi	اِنْتَقَلَ يَنْتَقِلُ	taşındı

2. Aşağıdaki fiilleri إِفْتِعَال bâbına sokup mâzî, muzâri, mansûb, meczûm, emir, ism-i fâil ve ism-i mef'ûllerini yazınız.

ذَكَرَ	andı	?	hatırladı
عَرَفَ	bildi	?	itiraf etti
نَظَرَ	baktı	?	bekledi
وَسِعَ	genişledi	?	genişledi
أَخَذَ	aldı	?	edindi
ضَرَّ	zorladı	?	mecbur kaldı, zorlandı
تَبِعَ	tabi oldu	?	tabi oldu, uydu
جَمَعَ	topladı	?	toplandı
قَرُبَ	yaklaştı	?	yaklaştı (min harf-i ceri ile)
سَمِعَ	işitti	?	dinledi (ilâ harf-i ceri ile)
نَفَعَ	fayda verdi	?	faydalandı
مَنَعَ	yasakladı	?	kaçındı
صَحِبَ	arkadaşlık etti	?	arkadaşlık etti
زَحَمَ	kalabalık oldu	?	kalabalık oldu

3 Aşağıdakı cümleleri tercüme edınız

1- كَمْ تَحْتَاجُ مِنَ الْوَقْتِ لِتَدَّخِرَ الْمَبْلَغَ الْمَطْلُوبَ لِشِرَاءِ هَذَا الرَّادْيُو ؟ أَحْتَاجُ إِلَى سِتَّةِ أَشْهُرٍ.

2- يَغْتَسِلُ عَبْدُ اللّٰهِ لِصَلاَةِ الْجُمْعَةِ – يَجْتَمِعُ أَفْرَادُ الْأُسْرَةِ فِي رَمَضَانَ سَاعَةَ الْإِفْطَارِ – الَّذِينَ يَتَنَاوَلُونَ الْغَدَاءَ هُمْ وَالِدُهَا وَ أَخُوهَا الْكَبِيرُ وَ أُخْتُهَا الصَّغِيرَةُ .

3- اِنْتَظَرْتُكَ طَوِيلاً ، لِمَاذَا تَأَخَّرْتَ ؟ ذَهَبْتُ إِلَى الْمُسْتَشْفَى - اِرْتَدِي الْإِبْنُ مَلاَبِسَهُ الْجَدِيدَةَ – اِرْتَدَيْتُ مَلاَبِسِي الْجَدِيدَةَ – اِشْتَرَي الْأَبُ كِتَاباً عَنِ الْهِجْرَةِ – اِشْتَرَاهُ قَبْلَ أُسْبُوعٍ.

4- اِنْتَظِرْنِي ، أَنَا قَادِمٌ مَعَكَ لِلصَّلاَةِ ! هَيَّا ، فَقَدْ حَانَ الْفَجْرُ – اِنْتَظِرْنِي ، أَنَا قَادِمٌ مَعَكَ لِلْقِرَاءَةِ . هَيَّا فَقَدْ حَضَرَ الْأُسْتَاذُ - اِنْتَظِرْنِي ، أَنَا قَادِمٌ مَعَكَ لِلْعَمَلِ! هَيَّا ، فَقَدْ جَاءَ الصَّبَاحُ - اِنْتَظِرْنِي ، أَنَا قَادِمٌ مَعَكَ لِلْإِسْتِرَاحَةِ ! هَيَّا ، فَقَدْ انْتَهَي الدَّرْسُ - اِنْتَظِرْنِي ، أَنَا قَادِمٌ مَعَكَ لِلسَّفَرِ! هَيَّا ، فَقَدْ وَصَلَتِ الطَّائِرَةُ.

5- أَخَذَهُ[1] وَالِدُهُ إِلَى الْعَاصِمَةِ لِيَشْتَرِيَ لَهُ بَعْضَ الْهَدَايَا . تَنَاوَلاَ فِي الْمَطْعَمِ طَعَاماً لَذِيذاً وَ عَصِيراً بَارِداً . اِشْتَرِيَ لَهُ وَالِدُهُ مِنَ الْمَكْتَبَةِ حَقِيبَةً جَدِيدَةً وَ بَعْضَ الْكُتُبِ وَ الْكُرَّاسَاتِ وَ الْأَقْلاَمِ . اِشْتَرِيَ لَهُ مِنَ الدُّكَّانِ قَمِيصاً وَ بَعْضَ الْحَلْوَى .

6- مِنْ أَيْنَ أَشْتَرِي الْقَلَمَ يَا طَارِقُ ؟ تَشْتَرِي الْقَلَمَ مِنْ مَقْصَفِ الْمَدْرَسَةِ – اِشْتَرَيْتُ كِتَاباً عَنِ الصَّلاَةِ – اِشْتَرَاهُ قَبْلَ أُسْبُوعٍ – سَأَنْتَظِرُكِ مَسَاءً – اِنْتَظَرْتُ الْمُدَرِّسَةَ الْعَرَبِيَّةَ .

7- اِبْتَسَمَ مُحَمَّدٌ ثُمَّ تَنَاوَلَ كِتَابَهُ - اِنْتَظِرْ, أَنَا أَذْهَبُ مَعَكَ – أَنْتَظِرُ أَذَانَ الظُّهْرِ – اِنْتَظَرَتِ الْبِنْتُ مَعَ صَدِيقَتِهَا – أَسْكُنُ بَعِيداً عَنِ السُّوقِ.

8- يَحْتَفِلُ الْمُسْلِمُونَ بِالْهِجْرَةِ فِي كُلِّ سَنَةٍ - اِنْتَشَرَ الْإِسْلاَمُ فِي كُلِّ مَكَانٍ - سَأَذْهَبُ إِلَى السُّوقِ لِشِرَاءِ الْهَدِيَّةِ - عَلَى كُلِّ حَالٍ نَحْنُ فِي انْتِظَارِكَ - اِنْتَظِرْنِي خَارِجَ مَحَطَّةِ الْقِطَارِ.

4. Aşağıdaki okuma parçasını tercüme ediniz.

YÛNUS: لِمَاذَا لَمْ تَحْضُرْ مَعِي أَمْسِ إِلَى السُّوقِ كَمَا وَعَدْتَنِي يَا فَيْصَلُ؟

FAYSAL: لَمْ أَحْضُرْ لِأَنَّنِي أَعْتَقِدُ أَنَّ شِرَاءَ الْمَلاَبِسِ أَمْرٌ شَخْصِيٌّ .

YÛNUS: كُنْتُ أُرِيدُكَ مَعِي لِآخُذَ رَأْيَكَ فِيمَا أَشْتَرِي .

FAYSAL: أَ لَيْسَ مِنَ الْأَفْضَلِ يَا يُونُسُ أَنْ يَخْتَارَ الْإِنْسَانُ مَلاَبِسَهُ الَّتِي يُحِبُّهَا بِنَفْسِهِ ؟

---

[1] (أحد إلى) götürdü, (كُرَّاسَةٌ ج كُرَّاسَاتٌ) not defteri, küçük defter, karalama defteri

YÛNUS: إِذَا اجْتَمَعَ رَأْيِي مَعَ رَأْيِكَ تَكُونُ النَّتِيجَةُ أَفْضَلَ.

FAYSAL: وَمَاذَا فَعَلْتَ أَمْسِ ؟

YÛNUS: طَلَبْتُ مِنْ أَخِي الْكَبِيرِ أَنْ يَذْهَبَ مَعِي .

FAYSAL: أَنْتَ لَسْتَ صَغِيراً لِيَصْحَبَكَ أَخُوكَ إِلَى السُّوقِ .

YÛNUS: مَازِلْتَ لاَ تَفْهَمُنِي . أَنَا أُحِبُّ أَنْ يَرَانِي غَيْرِي بِالْمَلاَبِسِ وَ يَقُولُ رَأْيَهُ . فَالْإِنْسَانُ لاَ يُمْكِنُ أَنْ يَرَى نَفْسَهُ جَيِّداً.

FAYSAL: اِلْبَسْ مَا يُعْجِبُكَ يَا صَاحِبِي وَ لاَ تَهْتَمَّ بِرَأْيِ النَّاسِ .

5. Aşağıdaki soruları Arapça olarak cevaplayınız.

1- كُنْتَ تُرِيدُ السَّفَرَ إِلَى إِحْدَى الْمُدُنِ، رَكِبْتَ الْقِطَارَ الْمُتَّجِهَ إِلَى مَدِينَةٍ أُخْرَى خَطَأً ، وَ قَدْ عَرَفْتَ ذَلِكَ بَعْدَ أَنْ تَحَرَّكَ الْقِطَارُ مِنَ الْمَحَطَّةِ بَعْدَ نِصْفِ سَاعَةٍ ، مَاذَا تَفْعَلُ ؟

2- مَتَى اجْتَمَعَ الْمُدِيرُ بِالْمُدَرِّسِينَ ؟ مَنِ الَّذِي جَمَعَ التَّلاَمِيذَ فِي هَذَا الْمَكَانِ ؟ مَنْ رَئِيسُ هَذِهِ الْمَجْمُوعَةِ مِنَ التَّلاَمِيذِ ؟

3- مَا الْأَشْيَاءُ الَّتِي تَهْتَمُّ بِهَا كَثِيراً ؟

4- مَاذَا تَعْرِفُ عَنْ أَهَمِّيَّةِ النَّظَافَةِ ؟

6. Aşağıdaki cümleleri harekeleyip Türkçe'ye çeviriniz.

انتظر المسافر القطار في الْمَحَطَّةِ – انتصر جَيْشُنَا على الْعَدُوِّ – يشتغل الأُسْتَاذُ بِتَعلُّمِ التلاميذِ – أرسلوا الصغار إلى بيوتهم – لا تَجْتَمِعُوا هُنَا – لا يَسْتَمِعُ المؤمن إلى اللَّغْوِ – لماذا ينقطع الدرس؟ – اِنقطع الدرس بِسَبَبِ الضَّجِيجِ.

7. Aşağıdaki fiillerin hangi babdan olduklarını söyleyiniz, Mâzî, muzâri, emir, ism-i fâil ve ism-i mef'ûllerini çekiniz.

اِجْتِمَاعٌ	toplanmak	إِفْلاَسٌ	iflas etmek	اِنْتِقَامٌ	intikam almak
اِقْتِرَابٌ مِنْ	yaklaşmak	مُقَاتَلَةٌ	savaşmak		

8. Aşağıdaki okuma parçasını tercüme ediniz.

كُنْتُ أُرِيدُ شِرَاءَ قَمِيصٍ وَ حِذَاءٍ . فَطَلَبْتُ مِنْ وَالِدِي أَنْ يَذْهَبَ مَعِي إِلَى السُّوقِ . وَ فِي الدُّكَانِ شَاهَدْنَا قَمِيصاً جَمِيلاً . سَأَلَنِي وَالِدِي : مَا رَأْيُكَ فِي هَذَا الْقَمِيصِ ؟ فَقُلْتُ لَهُ : " هُوَ قَمِيصٌ جَمِيلٌ وَ أَنَا أُرِيدُهُ " . وَ طَلَبْتُ مِنَ الْبَائِعِ قَمِيصاً يُنَاسِبُ مَقَاسِي . ثُمَّ

اِشْتَرَيْتُ حِذَاءً أَسْوَدَ أَعْجَبَ وَالِدِي كَثِيراً . وَ قَالَ : إِنَّ ثَمَنَهُ رَخِيصٌ . فَطَلَبْتُهُ مِنَ الْبَائِعِ كَذَلِكَ. ثُمَّ حَمَلْتُ الْقَمِيصَ وَ الْحِذَاءَ ، وَ شَكَرْتُ وَالِدِي ، وَ عُدْتُ إِلَى بَيْتِي مَسْرُوراً .

9. Yukarıda verilen ayetleri defterinize yazıp infiâl ve iftiâl bâbı ile ilgili kelimelerin altını çiziniz. Meallerine bakarak Arapça'larını söyleyinceye ya da yazıncaya kadar çalışınız.

3) İF'İLÂL (اِفْعِلاَلٌ) BÂBI

Sülâsî mâzî fiilin başına bir hemze son harfinin de şeddelenmesiyle mâzî fiili meydana getirilir.

Masdar	Muzâri	Mâzî
اِفْعِلاَلاً	يَفْعَلُّ	اِفْعَلَّ
اِحْمِرَاراً	يَحْمَرُّ	اِحْمَرَّ
kızarmak	kızarıyor	kızardı

Gayesi: Bu fiil mübâlağa (aşırılık) ifade etmek için kullanılır.
Renkler ve kusurlar gibi sıfatların bu bâbın kalıbına sokulup fiil haline getirilmesiyle yapılır. Manasını mübâlağalaştırır. Yani renk ve sakatlıklardaki aşırılığı bildirir.

اِخْضَرَّتِ الْأَشْجَارُ. Ağaçlar yeşerdi.

اِصْفَرَّ لَوْنُ الْمَرْأَةِ مِنَ الْمَرَضِ. Kadının rengi hastalıktan sarardı.

اِبْيَضَّ شَعْرُهُ. Saçı (çok) ağardı.

اِعْوَجَّتْ رِجْلُهُ. Ayağı çok eğrildi.

Diğer örnekleri:

أَحْمَرُ	kırmızı	اِحْمَرَّ	kızardı
أَعْوَجُ	eğri	اِعْوَجَّ	çok eğrildi
أَصْفَرُ	sarı	اِصْفَرَّ	sarardı
أَحْدَبُ	kambur	اِحْدَبَّ	kamburlaştı

اِفْعِلاَلٌ bâbının mâzî ve muzâri meçhûlu kullanılmaz.

اِفْعِلاَل bâbının **Mâzî çekimi**

اِحْمَرَّ	اِحْمَرَّا	اِحْمَرُّوا	kızardı
اِحْمَرَّتْ	اِحْمَرَّتَا	اِحْمَرَرْنَ	
اِحْمَرَرْتَ ...			

إفْعِلاَل bâbının **Muzâri çekimi**

يَحْمَرُّ	يَحْمَرَّانِ	يَحْمَرُّونَ	kızarıyor
تَحْمَرُّ	تَحْمَرَّانِ	يَحْمَرِرْنَ	
تَحْمَرُّ	...		

إفْعِلاَل bâbının **Emr-i Hâzırı**

اِحْمَرَّ	اِحْمَرَّا	اِحْمَرُّوا	kızar
اِحْمَرِّي	اِحْمَرَّا	اِحْمَرِرْنَ	

İsm-i Fâili مُحْمَرٌّ kızaran, kızarmış

İsm-i Mef'ûlü Bu bâbın meçhûlu kullanılmaz.

****

ALIŞTIRMALAR

1. Aşağıdaki sıfatları إفْعِلاَل bâbına çeviriniz. Mâzî, muzâri ve emr-i hâzırını çekip ism-i fâille ism-i mef'ûlünü söyleyiniz.

أَطْرَشُ sağır أَخْرَسُ dilsiz أَحْدَبُ kanbur

2. Aşağıdaki kelimeleri üçer kere yazınız.

أَفْسَدَ يُفْسِدُ إِفْسَاداً	bozdu, ifsat etti	مَصْرُوفُ الْجَيْبِ	cep harçlığı
شَارَكَ يُشَارِكُ مُشَارَكَةً	katıldı, iştirak etti	وَافَقَ يُوَافِقُ مُوَافَقَةً	uygun gördü
قَدَّرَ يُقَدِّرُ تَقْدِيراً	takdir etti, kıymetini bildi	بِالطَّبْعِ	tabii ki
رَدَّ يَرُدُّ رَداً	cevap verdi, karşılık verdi		
رَدَّ ... قَائِلاً :	şöyle diyerek cevap verdi:		

3. Aşağıdaki okuma parçasını tercüme ediniz.

عَبْدُ اللّٰهِ وَ سَمِيرَةُ لاَ يَأْخُذَانِ مَبْلَغاً كَافِياً لِمَصْرُوفِ الْجَيْبِ مِنْ وَالِدِهِمَا . فَالْوَالِدُ يَعْتَقِدُ أَنَّ النُّقُودَ الْكَثِيرَةَ قَدْ تُفْسِدُ الْأَوْلاَدَ . وَالْأُمُّ تُشَارِكُهُ أَيْضاً فِي نَفْسِ الرَّأْيِ . وَ بِالطَّبْعِ لاَ يُوَافِقُ عَبْدُ اللّٰهِ وَ سَمِيرَةُ عَلَى ذَلِكَ وَ يَقُولاَنِ إِنَّ الْآبَاءَ لاَ يُمْكِنُهُمْ أَنْ يَشْتَرُوا كُلَّ شَيْءٍ لِأَبْنَائِهِمْ . فَهُنَاكَ أَشْيَاءُ صَغِيرَةٌ يُحِبُّ أَنْ يَشْتَرِيهَا الْأَبْنَاءُ مِنْ مَصْرُوفِ الْجَيْبِ. وَ عِنْدَمَا يَقُولُ الْوَالِدَانِ إِنَّ عَلَى الْأَوْلاَدِ أَنْ يُقَدِّرُوا قِيمَةَ الْمَالِ ، يَرُدُّ عَبْدُ اللّٰهِ وَ سَمِيرَةُ قَائِلَيْنِ : إِنَّهُمَا يُدْرِكَانِ قِيمَةَ الْمَالِ جَيِّداً ،

وَإِذَا كَانَ مَصْرُوفُهُمَا كَافِياً فَسَوْفَ يَتَعَلَّمَانِ كَيْفَ يُنْفِقَانِ بِاعْتِدَالٍ وَ كَيْفَ يُوَفِّرَانِ وَ يَدَّخِرَانِ. عَبْدُ اللّٰهِ وَ سَمِيرَةُ لاَ يُوافِقَانِ عَلَى كَلاَمِ الْوَالِدَيْنِ . لِمَاذَا لاَ يُوافِقُ عَبْدُ اللّٰهِ وَ سَمِيرَةُ عَلَى رَأْيِ الْأَبِ وَ الْأُمِّ ؟ لِأَنَّ هُنَاكَ أَشْيَاءَ صَغِيرَةً يَجِبُ أَنْ يَشْتَرِيَهَا مِنْ مَصْرُوفِ الْجَيْبِ.

4. Konuyla ilgili on cümle yazınız.

4) TEFA'UL (تَفَعُّل) BÂBI

Sülâsi mâzî fiilin başına bir تَ harfi ilave edilip aynel fiili şeddeli okunarak meydana gelir:

Masdar	Muzâri	Mâzî
تَفَعُّلاً	يَتَفَعَّلُ	تَفَعَّلَ
تَعَلُّماً	يَتَعَلَّمُ	تَعَلَّمَ
öğrenmek	öğreniyor	öğrendi

Gayesi: Tefa'ul bâbına giren sülâsî fiil o fiilin peyderpey belli bir aşamadan ve süreden sonra oluştuğuna işaret eder. Anlam olarak hemen hemen sülâsî kökündeki manayı verir:

عَلِمَ bildi عَلَّمَ öğretti تَعَلَّمَ öğrendi

نَزَلَ indi تَنَزَّلَ indi

Tefa'ul bâbının muzâri çekiminde fiilin başına ت harfi iki defa geldiği için bazen birinin atıldığı görülür:

تَتَنَزَّلُ (indi) yerine; تَنَزَّلُ

تَنَزَّلُ الْمَلاَئِكَةُ وَ الرُّوحُ.. Melekler ve ruh iner (Kadir, 4).

Mâzî Çekimi

تَعَلَّمَ	تَعَلَّمَا	تَعَلَّمُوا	öğrendi
تَعَلَّمَتْ	تَعَلَّمَتَا	تَعَلَّمْنَ	
تَعَلَّمْتَ	...		

Mâzî Meçhûl Çekimi

تُعُلِّمَ	تُعُلِّمَا	تُعُلِّمُوا	öğrenildi
تُعُلِّمَتْ	تُعُلِّمَتَا	تُعُلِّمْنَ	
تُعُلِّمْتَ	...		

Görüldüğü gibi mâzî meçhûl yapımında; tüm mezîd fiillerde olduğu gibi mâzî birinci harf ötre, sondan bir önceki harf de esre yapılır.

Muzâri Çekimi

يَتَعَلَّمُ	يَتَعَلَّمَانِ	يَتَعَلَّمُونَ	öğreniyor
تَتَعَلَّمُ	تَتَعَلَّمَانِ	يَتَعَلَّمْنَ	
تَتَعَلَّمُ...			

Muzâri Meçhûl Çekimi

يُتَعَلَّمُ	يُتَعَلَّمَانِ	يُتَعَلَّمُونَ	öğreniliyor
تُتَعَلَّمُ	تُتَعَلَّمَانِ	يُتَعَلَّمْنَ	
تُتَعَلَّمُ	...		

Görüldüğü gibi muzâri meçhûl için; muzâri harfi ötre okunup sondan bir önceki harf de üstün yapılır.

تَفَعُّلْ Bâbının **Emr-i Hâzır Çekimi**

تَعَلَّمْ	تَعَلَّمَا	تَعَلَّمُوا	öğren Muhâtab
تَعَلَّمِي	تَعَلَّمَا	تَعَلَّمْنَ	Muhâtaba

İsm-i Fâili مُتَعَلِّمٌ öğrenen

İsm-i Mef'ûlü مُتَعَلَّمٌ öğrenilen

Nâkıs Tefa'ul Çekimi:

تَوَفَّى يَتَوَفَّى (vefat etti, öldü)

Mâzî	تَوَفَّى	Masdar	تَوَفِّياً
Muzâri	يَتَوَفَّى	Mâzî Meçhûl	تُوُفِّيَ
Emir	تَوَفَّ	Muzâri Meçhûl	يُتَوَفَّى
İsm-i Fâil	مُتَوَفٍّ	Meçhûl Mansûb	يُتَوَفَّى
İsm-i Mef'ûl	مُتَوَفًّى	Meçhûl Meczûm	يُتَوَفَّ

Not: Bu fiilin malûm mâzîsi رَمَى nın, meçhûl mâzîsi رَضِيَ fiilinin çekimlerine benzer. Muzâri يَرْضَى fiilinin meçhûl çekimi ise يُرْضَى çekimindedir[1].

[1] Bkz. Eryılmaz, Mesut, *Kur'ân Arapçası*, II, 51; Uralgiray, Yusuf, *İlk ve İleri Dilbilgisi*, I, 76-80.

Cümle Örnekleri:

(Aşağıda görüldüğü gibi if'ilâl bâbı az kullanılırken tefa'ul bâbı oldukça yaygın ve çok kelimeye sahiptir)

1- قُمْ[1] بِأَعْمَالِكَ دُونَ أَنْ تَنْتَظِرَ جَزَاءً عَاجِلاً – لاَ تَتَوَقَّعْ جَزَاءً عَاجِلاً عَنْ كُلِّ عَمَلٍ تَقُومُ بِهِ.

2- قُمْ بِخِدْمَاتِكَ دُونَ أَنْ تَنْتَظِرَ شُكْراً ظَاهِراً – لاَ تَتَوَقَّعْ شُكْراً ظَاهِراً عَنْ كُلِّ خِدْمَةٍ تَقُومُ بِهَا.

3- تَحَدَّثَ الصَّدِيقَانِ طَوِيلاً – أَتَمَنَّى أَنْ تَكُونَ مِنَ النَّاجِحِينَ فِي الْإِمْتِحَانِ.

4- لِمَ تَأَخَّرَ الْمُدَرِّسُونَ الْيَوْمَ ؟ مِمَّنْ تَتَكَوَّنُ أُسْرَتُكَ ؟ تَتَكَوَّنُ عَائِلَتِي مِنْ أَحَدَ عَشَرَ شَخْصاً.

5- اِسْتَيْقَظَ خَالِدٌ مِنَ النَّوْمِ مُبَكِّراً ثُمَّ تَوَضَّأَ وَ صَلَّى الصُّبْحَ – هُوَ يَتَمَنَّى أَنْ يَكُونَ مُهَنْدِساً.

6- هُوَ يُفَضِّلُ الْقِرَاءَةَ – تَفَضَّلِي يَا أُمِّي تَنَاوَلِي الدَّوَاءَ أَوَّلاً ثُمَّ اشْرَبِي الْمَاءَ ثَانِياً .

7- لاَ تَتَأَخَّرِي فِي الْمَدْرَسَةِ – لاَ تَتَأَخَّرَا فِي الْمَدْرَسَةِ –لاَ تَتَأَخَّرْنَ فِي السُّوقِ –لاَ تَتَأَخَّرُوا فِي الْحَدِيقَةِ.

8- سَيَتَوَضَّأُ التَّلاَمِيذُ بِالْمَاءِ –أَنْتِ تَتَأَخَّرِينَ قَلِيلاً – أَهْلاً يَا عَمِّي تَفَضَّلْ أُدْخُلْ – أَهْلاً وَ سَهْلاً.

9- تَفَضَّلْ، أُنْظُرْ هَلْ هَذِهِ حَقِيبَتُكَ – مَعْذِرَةً هَذِهِ لَيْسَتْ حَقِيبَتِي، هِيَ مِثْلُهَا فِي اللَّوْنِ فَقَطْ.

10- تَعَجَّبَ إِبْرَاهِيمُ لِأَنَّ هَذِهِ الْحَقِيبَةَ تُشْبِهُ حَقِيبَتَهُ – تَذَكَّرَ إِبْرَاهِيمُ أَخِيراً مَكَانَ حَقِيبَتِهِ.

11- هلْ تَتَحَدَّثُ الْعَرَبِيَّةَ جَيِّداً ؟ نَعَمْ أَتَحَدَّثُ الْعَرَبِيَّةَ جَيِّداً .

12- تَحَدَّثَ الْمُدَرِّسُ عَنِ الصَّلاَةِ – قَالَ الْوَلَدُ لِأُمِّهِ "عِيدٌ مُبَارَكٌ يَا أُمِّي وَ أَرْجُو أَنْ تَكُونِي دَائِماً بِخَيْرٍ وَ صِحَّةٍ جَيِّدَةٍ. قَالَ لِوَالِدِهِ : "عِيدٌ سَعِيدٌ يَا أَبِي وَ أَتَمَنَّى أَنْ تَكُونَ دَائِماً سَعِيداً.

---

[1] Genel cümle örneklerinde yer alan kelimelerin topluca anlamları şunlardır: (قَامَ يَقُومُ ب) yerine getirdi, yaptı, (تَوَقَّعَ يَتَوَقَّعُ تَوَقُّعاً)umdu, bekledi (اَلْخِدْمَاتُ) hizmetler, (تَكَلَّمَ) konuştu, (تَأَخَّرَ يَتَأَخَّرُ) geç kaldı, (تَمَنَّى يَتَمَنَّى) temenni etti, (تَكَوَّنَ يَتَكَوَّنُ) oluştu, meydana geldi, (تَوَضَّأَ يَتَوَضَّأُ) abdest aldı, (فَضَّلَ يُفَضِّلُ) tercih etti, (اَلْقِرَاءَةُ) okuma (تَفَضَّلْ) buyur, (تَنَاوَلَ يَتَنَاوَلُ) aldı, yedi, içti, (ثَانِياً)ikinci (olarak), (أَهْلاً) hoş geldin, (أَهْلاً وَ سَهْلاً) hoş bulduk, (مَعْذِرَةً) özür dilerim, (فَقَطْ) sadece, (تَعَجَّبَ يَتَعَجَّبُ) şaşırdı, (أَشْبَهَ يُشْبِهُ) benzedi, (تَذَكَّرَ يَتَذَكَّرُ) hatırladı, (أَخِيراً) sonunda, (عِيدٌ مُبَارَكٌ) (tabir;) bayramın mübarek olsun, (عِيدٌ سَعِيدٌ) senin de bayramın kutlu olsun anlamında cevap cümlesi, (رَجَا يَرْجُو) umdu, bekledi, (تَكَلَّمَ يَتَكَلَّمُ) konuştu, (اَلْمُفَضَّلُ) seçkin.

13- أَتَنَاوَلُ السَّحُورَ قَبْلَ أَذَانِ الصُّبْحِ - كَتَبَ الْمُدَرِّسُ أَسْمَاءَنَا - اَلتِّلْمِيذَاتُ يَتَكَلَّمْنَ فِي الْفِنَاءِ مَعَ الْأُسْتَاذِ.

14- بَعْدَ الصَّلَاةِ تَحَدَّثَ الْإِمَامُ عَنْ فَوَائِدِ الصَّلَاةِ - هَذِهِ هِيَ هِوَايَتِي الْمُفَضَّلَةُ.

Tercüme:

1- Acil bir karşılık beklemeden işlerini yap. Yaptığın her işten acil bir karşılık umma.

2. Hizmetlerini açık bir teşekkür beklemeden yap. Yaptığın her hizmetten açık bir teşekkür umma.

3- İki arkadaş uzun süre konuştu. İmtihanda başarılılardan olmanı temennî ederim.

4- Öğretmenler bugün niçin gecikti? Ailen kimlerden oluşuyor? Ailem 11 şahıstan oluşuyor.

5- Halit uykudan erken uyandı sonra abdest aldı ve sabah namazını kıldı. O bir mühendis olmayı temenni ediyor.

6- O okumayı tercih ediyor. Buyur ey anneciğim, önce ilacını al (iç), sonra (ikinci olarak) su iç.

7- Okulda geç kalma. İkiniz okulda geç kalmayın. Çarşıda gecikmeyin. Bahçede gecikmeyin.

8- Öğrenciler suyla abdest alacak. Sen biraz gecikiyorsun. Hoşgeldin ey amcacığım, buyur, gir. Hoşbulduk.

9- Buyur, bak, bu senin çantan mı? Özür dilerim, bu benim çantam değil, o sadece renk bakımından onun benzeri.

10- Bu çanta kendi çantasına benzediği için İbrâhim şaşırdı. Sonunda İbrâhim çantasının yerini hatırladı.

11- Arapça'yı iyi konuşur musun? Evet, Arapça'yı iyi konuşurum.

12- Öğretmen namaz hakkında konuştu. Çocuk annesine: "Bayramın mübârek olsun. Daima iyi ve iyi bir sıhhatte olmanı dilerim ey anne(ciği)m dedi. Babasına: "Mutlu bayramlar ey baba(cığı)m daima mutlu olmanı temenni ederim" dedi.

13- Sahuru sabah ezanından önce yaparım. Öğretmen isimlerimizi yazdı. Öğrenciler avluda hocayla konuşuyorlar.

14- Namazdan sonra imam namazın faydaları hakkında konuştu. İşte bu benim seçkin tercihimdir.

****

İF'İLÂL, TEFA'UL BÂBI ve KONULARLA İLGİLİ AYETLER

1- يَوْمَ تَبْيَضُّ وُجُوهٌ وَتَسْوَدُّ وُجُوهٌ ۚ فَأَمَّا الَّذِينَ اسْوَدَّتْ وُجُوهُهُمْ ۖ أَكَفَرْتُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ .

(3/ÂL-İ İMRÂN, 106). Birtakım yüzlerin ağardığı, birtakım yüzlerin de karardığı gün.. Yüzleri kararanlara gelince: «İmanınızdan sonra inkâr mı ettiniz? Öyle ise inkâr ediyor olmanız sebebiyle azabı tadın!» (denilir).

اِسْوَدَّ يَسْوَدُّ اِسْوِدَادًا	karardı, siyahlaştı	اِبْيَضَّ يَبْيَضُّ	ağardı, beyazlaştı
وَجْهٌ ج وُجُوهٌ	yüz	ذَاقَ يَذُوقُ ذَوْقًا	tattı, hissetti

2- إِنَّا قَدْ أُوحِيَ إِلَيْنَا أَنَّ الْعَذَابَ عَلَى مَنْ كَذَّبَ وَتَوَلَّى .

(20/TÂ HÂ, 48). Gerçek şu ki bize azabın, yalanlayan ve yüz çeviren kimselerin üstüne olduğu vahyolunmuştur.

3- اَلَّذِي يَرَاكَ حِينَ تَقُومُ ۙ * وَتَقَلُّبَكَ فِي السَّاجِدِينَ .

(26/ŞUARA, 218, 219). Namaza kalktığın zaman seni ve secde edenler içinde dolaşmanı görendir.

حِينَ	...dığı zaman	رَآ يَرَى رُؤْيَةً	gördü
حِينَ تَقُومُ	kalktığın zaman	تَقَلَّبَ يَتَقَلَّبُ تَقَلُّباً	dolaştı (ayette masdar)

4- وَتَوَكَّلْ عَلَى الْحَيِّ الَّذِي لاَ يَمُوتُ وَسَبِّحْ بِحَمْدِهِ ۖ وَكَفَى بِهِ بِذُنُوبِ عِبَادِهِ خَبِيرًا ۚ .

(25/FURKÂN, 58). Ölmeyen diriye (Allah'a) güven, O'nu övgüyle tesbih et. Kullarının günahlarından haberdar olarak O yeter.

سَبَّحَ يُسَبِّحُ تَسْبِيحاً	tesbih etti (noksan sıfatlardan uzak olduğunu ikrar etti)
تَوَكَّلَ يَتَوَكَّلُ تَوَكُّلاً	dayanıp güvendi
خَبِيرٌ	işlerin içyüzünü bilen, haberdar olan manasında Allah'ın isimlerinden biridir

5- ...وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ .

(14/İBRÂHÎM, ll). ... Müminler ancak Allah'a güvenip-dayansınlar.

6- ...فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ ۚ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ .

(3/ALİ İMRAN, 159)... Azmettiğin (karar verdiğin) zaman artık Allah'a tevekkül et. Gerçek şu ki Allah, tevekkül edenleri sever.

عَزَمَ يَعْزِمُ عَزْماً	ciddi karar verdi, azmetti	اَلْمُتَوَكِّلُ (تَوَكَّلَ يَتَوَكَّلُ)	dayanıp güvenen

7- وَأَمَّا مَنْ بَخِلَ وَاسْتَغْنَى ۙ * وَكَذَّبَ بِالْحُسْنَى ۙ * فَسَنُيَسِّرُهُ لِلْعُسْرَى ۖ * وَمَا يُغْنِي عَنْهُ مَالُهُ إِذَا تَرَدَّى ۖ .

(92/LEYL, 8-11). Ama cimrilik eden, (kendini Allah'tan) müstağni sayan ve en güzeli yalanlayan kimseye gelince, artık biz de onu en zor için kolaylaştırırız (başarılı kılarız). (Çukura) yuvarlandığı zaman malı ona fayda vermez.

أَمَّا	...e gelince	بَخِلَ يَبْخَلُ بُخْلاً	cimrilik etti
اِسْتَغْنَى يَسْتَغْنِي اِسْتِغْنَاءً	istiğna gösterdi, ihtiyaç hissetmedi	اَلْحُسْنَى	en güzel
يَسَّرَ يُيَسِّرُ تَيْسِيراً	gezdirdi, dolaştırdı, yürüttü	اَلْعُسْرَى	en zor
أَغْنَى يُغْنِي عَنْهُ	fayda verdi	تَرَدَّى يَتَرَدَّى	(çukura) yıkıldı, yuvarlandı

8- يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لاَ تُلْهِكُمْ أَمْوَالُكُمْ وَلاَ أَوْلاَدُكُمْ عَن ذِكْرِ اللَّهِ ۚ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَٰلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ .

(63/MÜNAFİKUN, 9). Ey iman eden kimseler! Sizi, mallarınız ve çocuklarınız Allah'ı anmaktan alıkoymasın; kim böyle yaparsa işte onlar ziyana uğrayanlardır.

أَلْهَى يُلْهِي إِلْهَاءً oyaladı, alıkoydu

9- وَأَنفِقُوا مِن مَا رَزَقْنَاكُمْ مِن قَبْلِ أَن يَأْتِيَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ فَيَقُولَ رَبِّ لَوْلاَ أَخَّرْتَنِي إِلَىٰ أَجَلٍ قَرِيبٍ ۙ فَأَصَّدَّقَ وَأَكُن مِّنَ الصَّالِحِينَ .

(63/MÜNAFİKUN, 10). Birinize ölüm gelmeden, bu sebeple de: "Rabbim! Beni yakın bir süreye kadar ertelesen de, sadaka versem, iyilerden olsam" diyeceği (zaman gelmeden) önce, size rızık verdiğimiz şeylerden sarfedin.

أَتَى يَأْتِي إِتْيَاناً geldi أَخَّرَ يُؤَخِّرُ تَأْخِيراً geciktirdi, tehir etti

أَصَّدَّقَ يَصَّدَّقُ aslı تَصَدَّقَ يَتَصَدَّقُ sadaka verdi

10- الَّذِينَ يَأْكُلُونَ الرِّبَا لاَ يَقُومُونَ إِلاَّ كَمَا يَقُومُ الَّذِي يَتَخَبَّطُهُ الشَّيْطَانُ مِنَ الْمَسِّ ۚ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا إِنَّمَا الْبَيْعُ مِثْلُ الرِّبَا ۘ وَأَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَا فَمَن جَاءَهُ مَوْعِظَةٌ مِّن رَّبِّهِ فَانتَهَىٰ فَلَهُ مَا سَلَفَ ۖ وَأَمْرُهُ إِلَى اللَّهِ ۖ وَمَنْ عَادَ فَأُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ ۖ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ.

(2/BAKARA, 275). Faiz yiyen kimseler (kabirlerinden) ancak şeytanın dokunmasından dolayı çarptığı kimsenin kalkması gibi kalkar. Bu (durum) onların "Alışveriş ancak faiz gibidir" demeleri sebebiyledir. (Halbuki) Allah, alışverişi helâl, faizi haram kılmıştır. Artık kime Rabbinden bir öğüt gelir de hemen (faizden) vazgeçerse, geçmişte olan onundur (geçmişte aldığı faizler kendisinden geri alınmaz) ve onun işi Allah'a (kalmış)tır. Kim (tekrar faize) dönerse, artık işte onlar cehennemin arkadaşlarıdır, onlar orada devamlı kalırlar.

الرِّبَا	riba, faiz	تَخَبَّطَ يَتَخَبَّطُ تَخَبُّطاً	hırpaladı, çarptı
الْمَسِّ	delilik, deliliğe tutulma, dellenme	الْبَيْعُ	alış veriş, alım satım
حَرَّمَ يُحَرِّمُ تَحْرِيماً	haram kıldı	أَحَلَّ يُحِلُّ إِحْلاَلاً	helâl kıldı
إِنْتَهَى يَنْتَهِي إِنْتِهَاءً	sona erdi	مِثْلُ gibi	مَوْعِظَةٌ vaaz, nasihat, öğut
عَادَ يَعُودُ عَوْدَةً	döndü	سَلَفَ يَسْلُفُ سَلَفاً	geçti, takdim etti

11- يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَ ذَرُوا مَا بَقِيَ مِنَ الرِّبَا إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ .

(2/BAKARA, 278). Ey iman edenler, Allah'tan korkup-sakının ve eğer müminler idiyseniz, faizden artakalan şeyi bırakın (faiz kazançlarınızı terkedin).

وَذِرَ يَذَرُ وَذْراً bıraktı (ilgilenmedi, alakayı kesti manasında)

بَقِيَ يَبْقَى بَقَاءً devam etti/ kaldı

12- قُلْ مَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُتَكَلِّفِينَ .

(38/SA'D, 86). (Resûlüm!) De ki: "Buna karşılık sizden bir ücret istemiyorum ve ben teklif getirenlerden (kendiliğinden yüküm getirenlerden) değilim."

اَلْمُتَكَلِّفِينَ (تَكَلَّفَ يَتَكَلَّفُ) külfetle, zorlanarak iş görenler veya tekellüflü, yapmacık olarak hareket edenler

13- إِنَّ الَّذِينَ اتَّقَوْا إِذَا مَسَّهُمْ طَائِفٌ مِنَ الشَّيْطَانِ تَذَكَّرُوا فَإِذَا هُمْ مُبْصِرُونَ .

(7/A'RÂF, 201). Allah'a (saygı duyup karşı gelmekten) sakınanlar, doğrusu onlara şeytan tarafından bir vesvese dokununca hatırlayıp düşünürler. Bir de bakmışsın ki onlar (bunun bir şeytan vesvesesi olduğunu) görürler.

طَائِفٌ Şeytan'ın verdiği vesvese

مَسَّ يَمَسُّ مَساً dokundu, el sürdü, değdi

اِتَّقَى يَتَّقِي اِتِّقَاءً korundu, sakındı, Allah'ın emirlerini yapıp yasaklarından kaçındı

أَبْصَرَ يُبْصِرُ إِبْصَاراً gördü

تَذَكَّرَ يَتَذَكَّرُ تَذَكُّراً hatırladı

فَإِذَا هُمْ birde bakmışsın onlar (iza fücaiyye; sürpriz edatı)

14- وَمِنَ اللَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ نَافِلَةً لَكَ عَسَى أَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَحْمُودًا .

(17/İSRÂ, 79). Geceden (bir bölümde) (yalnız) sana mahsus fazla bir namaz olarak teheccüd namazı kıl. Umulur ki, Rabbin seni Makâm-ı Mahmûd'a (övülmüş bir makama, müfessirlerin ittifakı ile şefaat makamına) gönderir.

تَهَجَّدَ يَتَهَجَّدُ تَهَجُّداً teheccüd namazı kıldı, teheccüde kalktı

بَعَثَ يَبْعَثُ gönderdi, uyandırdı, diriltti

عَسَى umulur ki

أَنْ يَبْعَثَكَ seni göndermesi (umulur ki Rabbin seni diriltip sana Makâm-ı Mahmûd'u verecek veya "Umulur ki Rabbin kıyâmet günü seni Makam-ı Mahmud'da diriltecek meâlinde)

مَحْمُودًا övülen, övgüye değer

حَمِدَ يَحْمَدُ حَمداً övdü, sena etti, hamdetti

15- (سجدة واجبة) تَتَجَافَى جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ خَوْفًا وَطَمَعًا وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ .

(32/SECDE, 16). Korkarak ve umarak Rablerine yalvarır halde yanları (vücudları) yataklardan uzaklaşır ve rızık olarak verdiğimiz şeylerden sarfederler.

تَجَافَى يَتَجَافَى uzaklaştı

اَلْمَضْجَعُ ج اَلْمَضَاجِعُ yatak

طَمِعَ يَطْمَعُ طَمَعًا ümit etti, çok istekli oldu أَنْفَقَ يُنْفِقُ إِنْفَاقًا harcadı

دَعَا يَدْعُو çağırdı, dua etti, ibadet etti اَلْجَنْبُ ج اَلْجُنُوبُ yan

16- إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ أَلَّا[1] تَخَافُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَبْشِرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ .

(41/FUSSİLET, 30). "Rabbimiz Allah'tır" diyen sonra da dosdoğru olan kimseler, onlara, melekler: "Korkmayın, mahzun olmayın, size vaad edilmekte olan cennetle sevinin.. " diye inerler.

اِسْتَقَامَ يَسْتَقِيمُ اِسْتِقَامَةً dosdoğru oldu تَنَزَّلَ يَتَنَزَّلُ تَنَزُّلاً (yavaş yavaş) indi

أَبْشَرَ يُبْشِرُ إِبْشَارًا verilen müjdeye sevindi وَعَدَ يَعِدُ وَعْدًا vaad etti, söz verdi

****

ALIŞTIRMALAR

1. Aşağıdaki fiillerden üç tanesinin mâzî, mâzî meçhûl, muzâri, muzâri meçhûl ve emr-i hâzırını çekip ism-i fâille ism-i mef'ûlünü söyleyiniz.

تَذَكَّرَ	hatırladı	تَضَرَّعَ	yalvardı	تَكَبَّرَ	kibirlendi
تَنَزَّهَ	gezindi	تَجَهَّزَ	hazırlandı	تَصَدَّقَ	sadaka verdi
تَزَوَّجَ	evlendi	تَشَقَّقَ	yarıldı	تَزَيَّنَ	bezendi, süslendi

2. Aşağıdaki kelimeleri üçer kere yazınız.

صَحَا يَصْحُو	uyandı	حَاضِرًا	hemen
تَوَضَّأَ يَتَوَضَّأُ	abdest aldı	اَلتَّوْفِيقُ	başarı
بِصَوْتٍ عَالٍ	yüksek sesle	وَفَّقَ يُوَفِّقُ تَوْفِيقًا	başardı
تَيَسَّرَ يَتَيَسَّرُ	kolay geldi, kolay oldu	تَحَدَّثَ يَتَحَدَّثُ	konuştu
حَيْثُ	...yerde, orada (mebnî zaman zarfı)	حَيَّى يُحَيِّي تَحِيَّةً	selâm verdi
نِعَمٌ	nimetler	تَحِيَّةٌ	selâm
بَعْدَ ذَلِكَ	ondan sonra	أَعَدَّ يُعِدُّ إِعْدَادًا	hazırladı
اَلسَّرِيرُ	yatak, divan	أَشَارَ يُشِيرُ إِشَارَةً	işaret etti
جَهَّزَ يُجَهِّزُ تَجْهِيزًا	hazırladı	أَسْرَعَ يُسْرِعُ إِسْرَاعًا	koştu

[1] (أَلَّا)= (أَنْ+لَا)

3. Aşağıdaki okuma parçasını tercüme ediniz.

نَصْحُو مِنَ النَّوْمِ مُبَكِّرِينَ فَنَتَوَضَّأُ ثُمَّ نُصَلِّي الْفَجْرَ حَاضِراً وَ نَقْرَأُ مَا تَيَسَّرَ مِنَ الْقُرْآنِ الْكَرِيمِ ثُمَّ نَدْعُو اللّٰهَ لَنَا وَلِوَالِدَيْنَا بِالْخَيْرِ وَ التَّوْفِيقِ وَ نَشْكُرُهُ عَلَى نِعَمِهِ . بَعْدَ ذٰلِكَ نَرْتَدِي مَلَابِسَ الْمَدْرَسَةِ سَرِيعاً ثُمَّ نَذْهَبُ إِلَى وَالِدَتِنَا فِي الْمَطْبَخِ حَيْثُ تُعِدُّ وَجْبَةَ الْفَطُورِ وَالشَّايَ ، فَنُحَيِّيهَا تَحِيَّةَ الصَّبَاحِ ثُمَّ نُسَاعِدُهَا فِي إِعْدَادِ الطَّعَامِ .

4. Aşağıdaki soruları Arapça olarak cevaplayınız.

1- أَ تُفَضِّلِينَ النَّوْمَ أَمِ الْقِرَاءَةَ ؟ أَ تُفَضِّلِينَ الْعَمَلَ أَمِ الدِّرَاسَةَ ؟

2- أَ تُفَضِّلِينَ الدَّجَاجَ أَمِ السَّمَكَ ؟ أَ تُفَضِّلِينَ الْبُرْتُقَالَ أَمِ الْعَصِيرَ ؟

3- مَتَى تَتَنَاوَلِينَ الْفَاكِهَةَ ؟ مِمَّنْ تَتَكَوَّنُ عَائِلَتُكَ ؟

4- أَيْنَ تُفَضِّلُ أَنْ تُصَلِّيَ ؟ "فَكِّرْ جَيِّداً قَبْلَ أَنْ تَتَحَدَّثَ" ، مَا رَأْيُكَ فِي هٰذِهِ الْجُمْلَةِ ؟

5- لِمْ تَفْهَمْ شَرْحَ الْأُسْتَاذِ لِأَنَّ جَارَكَ كَانَ يَتَحَدَّثُ بِصَوْتٍ عَالٍ ، مَاذَا تَقُولُ لَهُ ؟

5. Aşağıdaki okuma parçasını tercüme ediniz.

صَالِحٌ نَائِمٌ عَلَى السَّرِيرِ وَ أُمُّهُ تُشِيرُ إِلَى سَاعَةِ الْحَائِطِ لِأَنَّهُ مُتَأَخِّرٌ عَلَى الرِّحْلَةِ . يَقُومُ صَالِحٌ بِسُرْعَةٍ وَ يَرْتَدِي مَلَابِسَهُ وَ تُجَهِّزُ الْأُمُّ لَهُ الطَّعَامَ . وَيُسْرِعُ صَالِحٌ إِلَى الْمَدْرَسَةِ حَامِلاً حَقِيبَتَهُ . وَ عِنْدَمَا يَصِلُ إِلَى الْمَدْرَسَةِ يَجِدُ السَّيَّارَةَ تَتَحَرَّكُ — فَيَرَاهُ التَّلَامِيذُ وَ يَصِيحُونَ فَتَقِفُ السَّيَّارَةُ وَ يَرْكَبُ صَالِحٌ ، وَ تَسِيرُ السَّيَّارَةُ إِلَى مَكَانِ الرِّحْلَةِ.

6. Yukarıda verilen ayetleri defterinize yazıp if'ilâl ve tefa'ul bâbı ile ilgili kelimelerin altlarını çiziniz. Meallerine bakarak Arapça'larını söyleyene kadar çalışınız.

5) TEFÂUL (تَفَاعُل) BÂBI

Sülâsî fiilin başına bir تَ harfi ile fâel fiili ile aynel fiili arasına bir elif ilavesiyle yapılır.

Masdar	Muzâri	Mâzî
تَفَاعُلاً	يَتَفَاعَلُ	تَفَاعَلَ
تَبَاعُداً	يَتَبَاعَدُ	تَبَاعَدَ
uzaklaşmak	uzaklaşıyor	uzaklaştı

Gayesi: Bu bab iki veya daha çok kişiler arasındaki işbirliğini anlatır.

تَبَاعَدَ خَالِدٌ وَجَمَالٌ. Halit ve Cemal uzaklaştı

تَصَالَحَ الْقَوْمُ. Kavim (o topluluk) barıştı

تَفَاعُل bâbından bazı fiiller yapmacığı bildirir. Örnek:

مَرِضَ	hastalandı	تَمَارَضَ	yalancıktan hasta oldu (hasta gibi göründü)
مَاتَ	öldü	تَمَاوَتَ	ölü gibi göründü
جَهِلَ	cahil oldu	تَجَاهَلَ	cahil gibi göründü

تَفَاعُل bâbı bazende üç harfli fiilin manasında şiddet ifade eder. Örnek:

سَقَطَ	düştü	تَسَاقَطَ	şiddetle düştü

(تَفَاعُل) bâbının Mâzî Çekimi:

تَبَاعَدَ	تَبَاعَدَا	تَبَاعَدُوا	uzaklaştı
تَبَاعَدَتْ	تَبَاعَدَتَا	تَبَاعَدْنَ	
تَبَاعَدْتَ...			

Mâzî Meçhûl Çekimi

تُبُوعِدَ	تُبُوعِدَا	تُبُوعِدُوا	uzaklaşıldı
تُبُوعِدَتْ	تُبُوعِدَتَا	تُبُوعِدْنَ	
تُبُوعِدْتَ	...		

Görüldüğü gibi mâzî meçhûl yapılışta kaide: Başa eklenen تَ harfi ile fael fiil ötre yapılır, araya ilave edilen elif (ا) harfi vâv (و) harfine çevrilir ve sondan ikinci harf esre okunur.

Muzâri Çekimi

يَتَبَاعَدُ	يَتَبَاعَدَانِ	يَتَبَاعَدُونَ	uzaklaşıyor
تَتَبَاعَدُ	تَتَبَاعَدَانِ	يَتَبَاعَدْنَ	
تَتَبَاعَدُ...			

Muzâri Meçhûl Çekimi

يُتَبَاعَدُ	يُتَبَاعَدَانِ	يُتَبَاعَدُونَ	uzaklaşılıyor
تُتَبَاعَدُ	تُتَبَاعَدَانِ	يُتَبَاعَدْنَ	
تُتَبَاعَدُ	...		

Bu bâbın meçhûlleri az kullanılır.

Emr-i Hâzırı

تَبَاعَدُوا	تَبَاعَدَا	تَبَاعَدْ	uzaklaş	Muhâtab
تَبَاعَدْنَ	تَبَاعَدَا	تَبَاعَدِي		Muhâtaba

İsm-i Fâili مُتَبَاعِدٌ uzaklaşan **İsm-i Mef'ûl** مُتَبَاعَدٌ uzaklaşılan

Nâkıs Tefâaul'un Çekimi: تَنَاسَى (unutmuş gibi göründü)

Mâzî	تَنَاسَى	İsm-i Fâil	مُتَنَاسٍ
Muzâri	يَتَنَاسَى	İsm-i Mef'ûl	مُتَنَاسًى
Emir	تَنَاسَ	Masdar	تَنَاسٍ

Cümle Örnekleri:

1- إِشْتَرَى الرَّجُلُ دُكَّانَيْنِ مُتَجَاوِرَيْنِ – إِنْ تَتَوَاضَعْ يَحْتَرِمْكَ النَّاسُ.

2- مَتَى يَنْظُرِ الْمَرْءُ إِلَى الْحَيَاةِ بِتَفَاؤُلٍ يَنْجَحْ فِي التَّغَلُّبِ عَلَى مَتَاعِبِهَا.

3- أَيْنَمَا تُصَادِفْ مِنْ فَشَلٍ تَدْرُسْ أَسْبَابَهُ – مَا تُقَابِلْ مِنْ مَوَاقِفِ الْحَيَاةِ يُكْسِبْكَ الْخِبْرَةَ.

4- تَقَابَلَ الْفَرِيقَانِ – مَا أَحْسَنَ أَنْ يَتَعَاوَنَ الْمُسْلِمُونَ – مَا أَحْسَنَ تَعَاوُنَ الْمُسْلِمِينَ.

5- اَلضُّيُوفُ يَتَنَاوَلُونَ الطَّعَامَ فِي الْمَطْعَمِ فَلاَ تَتَنَاوَلاَهُ فِي غُرْفَتِكُمَا.

6- تَبَادَلَ الْفَرِيقَانِ الْأَمَاكِنَ – أَ كُنْتَ تُرِيدُ أَنْ تَتَنَاوَلَ الطَّعَامَ ؟ لاَ ، لَمْ أَكُنْ أُرِيدُ تَنَاوُلَهُ.

Tercüme:

1- Adam birbirine komşu iki dükkan satın aldı. Mütevazi olursan insanlar sana hürmet eder.

2- Kişi ne zaman hayata iyimserlikle bakarsa yorgunluklara galib gelmede başarılı olur.

3- Her nerede başarısızlıkla karşılaşırsan sebeblerini incele. Hayat şartlarından neyle karşılaşırsan sana tecrübe kazandırır.

4- İki takım karşılaştı. Müslümanların birbirleriyle yardımlaşması ne kadar güzel. (Aynı mana masdarla kurulmuş).
5- Misafirler lokantada yemek yiyor, ikiniz odanızda yemeyin.
6- İki takım yerleri değişti. Yemek yemek istiyor muydun? Hayır yemek istemiyordum.

TEFÂUL BÂBI İLE İLGİLİ AYETLER

1- وَالْعَصْرِ ۙ * إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ ۙ * إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ .

(103/ASR, 1, 2, 3). Andolsun asra ki, insan gerçekten ziyan içindedir. Ancak iman edenler, salih ameller (iyi işler) işleyenler, birbirlerine hakkı tavsiye edenler ve birbirlerine sabrı tavsiye eden kimseler (bundan) hariçtir.

اَلْعَصْرُ asır, yüzyıl, ikindi vakti, zaman, devir

اَلصَّالِحَاتُ iyi işler

تَوَاصَى يَتَوَاصَى birbirine tavsiye etti

2- تَعْرِفُ فِي وُجُوهِهِمْ نَضْرَةَ النَّعِيمِ * يُسْقَوْنَ مِنْ رَحِيقٍ مَخْتُومٍ ۙ * خِتَامُهُ مِسْكٌ ۖ وَفِي ذَٰلِكَ فَلْيَتَنَافَسِ الْمُتَنَافِسُونَ ۖ .

(83/MUTAFFİFİN 24, 25, 26). (Cennette) Yüzlerinde nimetlerin parıltısını (sevinç ve mutluluğunu) tanırsın. Onlar mühürlenmiş en iyi şarabtan içirilirler. Onun sonu misktir. İşte yarışanlar, bu hususta yarışsınlar.

نَضْرَةٌ sevinç, parlaklık, neşe

سَقَى يَسْقِي سَقْياً içti

مِسْكٌ güzel koku

تَنَافَسَ يَتَنَافَسُ تَنَافُساً yarıştı, müsabaka yaptı

اَلرَّحِيقُ en iyi şarap (içecek)

اَلْمُتَنَافِسُونَ yarışanlar, müsabaka yapanlar

خِتَامُهُ onun sonu (onun son içimi, son yudumu misk kokusu verir mealinde)

مَخْتُومٌ üzeri mühürlenmiş manasında olup onlardan başka hiçbir kimsenin mührünü açamaması demektir.

3- وَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ يَتَسَاءَلُونَ .

(37/SAFFAT, 27). Soruşturmak üzere birbirlerine yönelmişlerdir.

أَقْبَلَ يُقْبِلُ إِقْبَالاً yöneldi, geldi

تَسَاءَلَ يَتَسَاءَلُ تَسَاءُلاً birbirlerine sordu, soruşturdu, sorumlu tutmaya çalıştı

4- يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا ۚ إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ ۚ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ .

(49/HUCURÂT, 13). Ey insanlar! Doğrusu Biz sizi bir erkek ve bir dişiden yarattık. (Birbirinizle) tanışmanız için sizi milletler ve kabileler (halinde) yaptık. Şüphesiz, Allah katında en şerefliniz sizin en çok sakınanınızdır (en müttaki olanınızdır).

Muhakkak ki Allah Alîm'dir (çok iyi bilendir), Habîr'dir (her şeyin iç yüzünden haberdar olandır).

أَكْرَمَ	en değerli	أُنْثَى ج إِنَاثٌ	kadın	ذَكَرٌ ج ذُكُورٌ	erkek
تَعَارَفَ يَتَعَارَفُ	tanıştı	قَبِيلَةٌ ج قَبَائِلَ	kabile	شَعْبٌ ج شُعُوبٌ	millet

لِتَعَارَفُوا birbirinizle tanışmanız için (aslı لِتَتَعَارَفُوا)

5- إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي مَقَامٍ أَمِينٍ * فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ * يَلْبَسُونَ مِنْ سُنْدُسٍ وَإِسْتَبْرَقٍ مُتَقَابِلِينَ.

(44/DUHAN, 51, 52, 53). Şüphesiz ki müttakiler güvenli bir makamda, cennetlerde ve pınar başlarındadırlar. İnce ipekten ve parlak atlastan giyerek karşılıklı otururlar.

اَلسُّنْدُسُ	ince ve halis dokunmuş ipek	اَلْإِسْتَبْرَقُ	kalın ipek, atlas

اَلْمُتَقَابِلُ karşılıklı, karşı karşıya

* * * * * * * * * * * *

ALIŞTIRMALAR

1.Aşağıdaki müfâale ve tefâul kalıplarındaki fiillerin mâzî, muzâri, mansûb meczûm, emir, ism-i fâil, ism-i mef'ûl ve masdarlarını yazınız.

صَالَحَ	barış yaptı	تَصَالَحَ	karşılıklı anlaştı
عَامَلَ	davrandı, ticâret yaptı	تَعَامَلَ	(birbiriyle) ticâret yaptı
قَابَلَ	karşılaştı, görüştü	تَقَابَلَ	yüzyüze geldi
قَاوَمَ	direndi	تَقَاوَمَ	(karşılıklı) direnç gösterdi
كَاتَبَ	yazıştı	تَكَاتَبَ	(birbiriyle) yazıştı
كَاثَرَ	sayıca üstün geldi	تَكَاثَرَ	grup oluşturdu
مَاثَلَ	benzeşti, (birbirine benzedi)	تَمَاثَلَ	birine benzedi

2. Aşağıdaki kelimeleri üçer kere yazınız

تَوَقَّفَ يَتَوَقَّفُ	durdu	تَوَجَّهَ	yöneldi
أَقَامَ	ikâmet etti	تَحَرَّكَ	hareket etti
غُرُوبُ الشَّمْسِ	güneşin batışı	اَلْحُجَّاجُ	hacılar
شُكْرًا جَزِيلًا	çok teşekkür ederim	تَفَضَّلْ ث تَفَضَّلِي	buyur
قِطْعَةٌ	parça	اَلْحَصَى	çakıl taşları
اِحْتَفَلَ	kutladı, merasim yaptı	رَجَمَ ـُ رَجْمًا	taşladı
طَوَافُ الْإِفَاضَةِ	ifada tavafı	مَارَسَ يُمَارِسُ مُمَارَسَةً	uğraştı, pratik yaptı

طَرِيقَةٌ أَفْضَلُ daha iyi bir yol

3. Aşağıdaki cümleleri tercüme ediniz.

تَنَاوَلْتُ الْفَطُورَ – تَتَحَدَّثُ التِّلْمِيذَاتُ مَعَ مُعَلِّمَتِهِنَّ فِي سَعَادَةٍ – أَيْنَ سَنَتَوَقَّفُ فِي طَرِيقِنَا؟ كَمْ يَوْماً أَقَمْتَ فِي مَكَّةَ ؟ أَقَمْتُ فِي مَكَّةَ خَمْسَةَ أَيَّامٍ – وَ إِلَى أَيْنَ تَوَجَّهْتَ بَعْدَ ذَلِكَ ؟ بَعْدَ ذَلِكَ تَوَجَّهْتُ إِلَى مِنَى. مَتَى تَوَجَّهْتُمْ لِلْوُقُوفِ بِعَرَفَاتٍ؟ وَ مَتَى تَحَرَّكْتُمْ ؟ تَحَرَّكْنَا مِنْ عَرَفَاتٍ بَعْدَ غُرُوبِ الشَّمْسِ. لِمَاذَا تَوَجَّهْتَ إِلَى الْكَعْبَةِ فِي أَوَّلِ أَيَّامِ الْعِيدِ ؟ تَوَجَّهْتُ إِلَى الْكَعْبَةِ فِي أَوَّلِ أَيَّامِ الْعِيدِ لِأَطُوفَ طَوَافَ الْإِفَاضَةِ. بَدَأَتِ السَّيَّارَاتُ تَتَحَرَّكُ إِلَى عَرَفَاتٍ ، وَالْحُجَّاجُ بِمَلَابِسِ الْإِحْرَامِ الْبَيْضَاءِ جَاءُوا لِأَدَاءِ هَذَا الرُّكْنِ الْمُهِمِّ مِنْ أَرْكَانِ الْإِسْلَامِ ، وَ بَعْدَ الْغُرُوبِ سَيَرْجِعُ الْحُجَّاجُ إِلَى مِنَى، وَفِي طَرِيقِهِمْ سَيَتَوَقَّفُونَ فِي مُزْدَلِفَةَ لِجَمْعِ الْحَصَى لِرَجْمِ الشَّيْطَانِ. ثُمَّ يَتَوَجَّهُونَ إِلَى مَكَّةَ بَعْدَ ذَلِكَ لِطَوَافِ الْإِفَاضَةِ. وَ فِي الْعَاشِرِ مِنْ ذِي الْحِجَّةِ يَحْتَفِلُ جَمِيعُ الْمُسْلِمِينَ بِعِيدِ الْأَضْحَى. يَتَنَاوَلُ الصَّائِمُ الْإِفْطَارَ بَعْدَ أَذَانِ الْمَغْرِبِ – تَنَاوَلَ صَدِيقِي أَحْمَدُ فَطُورَهُ فِي الْبَيْتِ – تَنَاوَلَتْ عَائِشَةُ قِطْعَةً كَبِيرَةً مِنَ الْحَلْوَى- تَفَضَّلِي يَا أُخْتِي تَنَاوَلِي الْفَطُورَ أَوَّلاً وَاشْرَبِ الْقَهْوَةَ ثَانِياً – تَفَضَّلْ يَا أَخِي تَنَاوَلِ الْعَشَاءَ أَوَّلاً وَاشْرَبِ الْعَصِيرَ ثَانِياً. شُكْراً جَزِيلاً – نَحْنُ نَسْتَطِيعُ أَنْ نَفْهَمَ الشَّخْصَ بِطَرِيقَةٍ أَفْضَلَ ، إِذَا عَرَفْنَا الرِّيَاضَةَ الَّتِي يُمَارِسُهَا ، وَالْهِوَايَةَ الَّتِي يَقْضِي فِيهَا وَقْتَ فَرَاغِهِ ، وَ نَوْعَ الْكُتُبِ الَّتِي يَقْرَؤُهَا. هُنَاكَ قَوْلٌ قَدِيمٌ يَقُولُ إِنَّكَ لاَ تَسْتَطِيعُ أَنْ تَفْهَمَ الشَّخْصَ إِلاَّ عِشْتَ مَعَهُ .

4. Şimdiye kadar geçen mezîd fiillerin herbirisiyle ikişer cümle kurunuz.

5. Yukarıda verilen ayetleri defterinize yazıp tefâul bâbı ile ilgili fiillerin altlarını çiziniz. Meallerine bakarak Arapça'larını söyleyene kadar çalışınız.

C) SÜLÂSÎ MÜCERREDE ÜÇ HARF İLÂVESİYLE KURULAN MEZÎD FİİLLER

Sülâsi mücerrede üç harf ilavesiyle kurulan 6 harfli fiiller 4 şekilde gelir:

Masdar	Muzâri	Mâzî
اِسْتِفْعَالاً	يَسْتَفْعِلُ	اِسْتَفْعَلَ
اِسْتِغْفَاراً	يَسْتَغْفِرُ	اِسْتَغْفَرَ
af istemek	af istiyor	bağış, af istedi
اِفْعِيعَالاً	يَفْعَوْعِلُ	اِفْعَوْعَلَ
اِعْشِيشَاباً	يَعْشَوْشِبُ	اِعْشَوْشَبَ
yemyeşil olmak	yemyeşil oluyor	yemyeşil oldu
اِفْعِوَّالاً	يَفْعَوِّلُ	اِفْعَوَّلَ
اِجْلِوَّازاً	يَجْلَوِّزُ	اِجْلَوَّزَ
çok hızlı gitmek	çok hızlı gidiyor	(Develer) çok hızlı gitti
اِفْعِيلاَلاً	يَفْعَالُّ	اِفْعَالَّ
اِحْمِيرَاراً	يَحْمَارُّ	اِحْمَارَّ
		kıpkırmızı oldu

1) İSTİF'ÂL اِسْتِفْعَال BÂBI

Mâzî fiilin başına إِسْتَ yani إ س ve ت harflerinin eklenmesiyle yapılır.

	Masdar	Muzâri	Mâzî
	اِسْتِفْعَالاً	يَسْتَفْعِلُ	اِسْتَفْعَلَ
خَرَجَ den	اِسْتِخْرَاجٌ	يَسْتَخْرِجُ	اِسْتَخْرَجَ
	çıkarmak	çıkarıyor	çıkardı

Gayesi: Hakîkî veya mecâzî manada istek cümlelerinde kullanılır. Ya da bir halden diğer bir hale geçişi göstermekte kullanılır:

غَفَرَ bağışladı, affetti اِسْتَغْفَرَ af, bağış istedi

اِسْتَغْفَرْتُ اللّٰهَ. Allah'tan mağfiret diledim.

اِسْتَخْرَجَ خَالِدٌ الْمَالَ. Halit malı çıkardı.

اِسْتَحْجَرَ الطِّينُ. Çamur taş kesildi.

Görüldüğü gibi bu fiil bazen müteaddî yani mef'ûl alan bazen de lâzım olarak kullanılır. إِسْتِفْعَالٌ bâbından gelen fiillerin hangisinin birşey istemekte veya bir işe seçildiğini göstermekte kullanıldığını ancak Araplardan ya da sözlüklerden anlayabiliriz.

Diğer örnekler:

عَلِمَ	bildi	إِسْتَعْلَمَ	bilmek istedi
غَفَرَ	bağışladı, affetti	إِسْتَغْفَرَ	af, bağış istedi
سَقَى	su verdi	إِسْتَسْقَى	su istedi
خَلَفَ	birinin yerine geçti	إِسْتَخْلَفَ	halife seçildi
عَمِلَ	işledi, yerine getirdi	إِسْتَعْمَلَ	çalıştırdı, kullandı

إِسْتِفْعَال bâbı bazı fiillerin anlattığı sıfatın bulunduğunu da gösterir:

حَسُنَ	iyi oldu	حَسَنٌ	iyi	إِسْتَحْسَنَ	iyi buldu
قَبُحَ	çirkin oldu	قَبِيحٌ	çirkin	إِسْتَقْبَحَ	çirkin buldu
ثَقُلَ	ağır oldu	ثَقِيلٌ	ağır	إِسْتَثْقَلَ	ağır buldu

Mâzî Çekimi

إِسْتَخْرَجُوا	إِسْتَخْرَجَا	إِسْتَخْرَجَ	çıkardı
إِسْتَخْرَجْنَ	إِسْتَخْرَجَتَا	إِسْتَخْرَجَتْ	
	...	إِسْتَخْرَجْتَ	

Mâzî Meçhûl Çekimi

أُسْتُخْرِجُوا	أُسْتُخْرِجَا	أُسْتُخْرِجَ	çıkarıldı
أُسْتُخْرِجْنَ	أُسْتُخْرِجَتَا	أُسْتُخْرِجَتْ	
	...	أُسْتُخْرِجْتَ	

Meçhûl mâzîde esre olan ek elif (ا) harfi ötre ve سْ den sonraki ت harfi ötre yapılır.

Muzâri Çekimi

يَسْتَخْرِجُونَ	يَسْتَخْرِجَانِ	يَسْتَخْرِجُ	çıkarıyor
يَسْتَخْرِجْنَ	تَسْتَخْرِجَانِ	تَسْتَخْرِجُ	
	...	تَسْتَخْرِجُ	

Muzâri Meçhûl Çekimi

يُسْتَخْرَجُ	يُسْتَخْرَجَانِ	يُسْتَخْرَجُونَ	çıkarılıyor
تُسْتَخْرَجُ	تُسْتَخْرَجَانِ	يُسْتَخْرَجْنَ	
تُسْتَخْرَجُ	...		

Görüldüğü gibi muzâri meçhûl çekimi diğer mezîdlerde olduğu gibi muzaraat harfi ötre, sondan ikinci harfin üstün okunması ile yapılır.

Emr-i Hâzırı

اِسْتَخْرِجْ	اِسْتَخْرِجَا	اِسْتَخْرِجُوا	çıkar Muhâtab
اِسْتَخْرِجِي	اِسْتَخْرِجَا	اِسْتَخْرِجْنَ	Muhâtaba

İsm-i Fâili مُسْتَخْرِجٌ çıkaran **İsm-i Mef'ûlü** مُسْتَخْرَجٌ çıkarılan

İstif'âl Kalıbında Misâl Fiiller:

اِسْتَيْقَنَ يَسْتَيْقِنُ اِسْتِيْقَانًا kesin inandı

اِسْتَوْقَفَ يَسْتَوْقِفُ اِسْتِيْقَافًا durdurdu

İstif'âl Kalıbında Muzaaf Fiil		**İstif'âl Kalıbında Nâkıs Fiil**	
Mâzî	اِسْتَدَلَّ delil gösterdi	Mâzî	اِسْتَسْقَى su istedi
Muzâri	يَسْتَدِلُّ	Muzâri	يَسْتَسْقِي
İsm-i Fâil	مُسْتَدِلٌّ	İsm-i Fâil	مُسْتَسْقٍ
İsm-i Mef'ûl	مُسْتَدَلٌّ	İsm-i Mef'ûl	مُسْتَسْقًى
Masdar	اِسْتِدْلَالٌ	Masdar	اِسْتِسْقَاءٌ
Mansûb H.	يَسْتَدِلَّ	Mansûb H.	يَسْتَسْقِيَ
Meczûm H.	يَسْتَدِلَّ – يَسْتَدْلِلْ	Meczûm H.	يَسْتَسْقِ

İstif'âl Kalıbında Ecvef Fiiller

Mâzî	اِسْتَقَامَ dosdoğru oldu	İsm-i Mef'ûl	مُسْتَقَامٌ
Muzâri	يَسْتَقِيمُ	Masdar	اِسْتِقَامَةٌ
Emir	اِسْتَقِمْ	Mansûb H.	يَسْتَقِيمَ
İsm-i Fâil	مُسْتَقِيمٌ	Meczûm H.	يَسْتَقِمْ

Cümle Örnekleri:

1- اِسْتَلْقَى[1] الْوَلَدُ عَلَى سَرِيرِهِ – اِسْتَيْقَظْتَ فِي أَحَدِ أَيَّامِ رَمَضَانَ وَ أَنْتَ مَرِيضٌ جِداً . مَاذَا تَفْعَلُ ؟ أَذْهَبُ إِلَى طَبِيبٍ مُسْلِمٍ وَ إِذَا طَلَبَ مِنِّي أَنْ أُفْطِرَ أَسْمَعُ كَلاَمَهُ .

2- اِنْتَظَرَ الْأَبْنَاءُ فِي الْمَطَارِ لِاسْتِقْبَالِ أَبِيهِمْ – اِنْتَظَرَ الْأَبْنَاءُ فِي الْمَطَارِ لِيَسْتَقْبِلُوا أَبَاهُمْ = اِنْتَظَرَ الْأَبْنَاءُ فِي الْمَطَارِ كَيْ يَسْتَقْبِلُوا أَبَاهُمْ – اِنْتَظَرَ الْأَبْنَاءُ فِي الْمَطَارِ حَتَّى يَسْتَقْبِلُوا أَبَاهُمْ.

3- ذَهَبَ التَّلاَمِيذُ إِلَى الْمَعْمَلِ لِيَسْتَمِعُوا إِلَى الدَّرْسِ – سَيَسْتَخْرِجُ الْمُهَنْدِسُونَ الْبِتْرُولَ مِنَ الْآبَارِ.

4- نَحْنُ سَنَجْتَمِعُ لِلْقِرَاءَةِ فِي مَكْتَبَةِ الْمَدْرَسَةِ – اِسْتَخْرَجَ الْمُهَنْدِسُونَ الْفَحْمَ.

5- أَ كَانَا يُرِيدَانِ أَنْ يَسْتَقْبِلاَ وَالِدَهُمَا – لاَ، لَمْ يَكُونَا يُرِيدَانِ اسْتِقْبَالَهُ.

6- اِسْتَدْعَاكَ الْمُدِيرُ لِأَنَّكَ غِبْتَ عَنِ الْمَدْرَسَةِ أُسْبُوعاً قَضَيْتَهُ مَعَ وَالِدِكَ بِالْمُسْتَشْفَى، مَاذَا تَفْعَلُ؟

7- هَلْ أَسْتَطِيعُ أَنْ أَسْتَعِيرَهُ ؟ نَعَمْ يُمْكِنُكَ اِسْتِعَارَتُهُ – هَذَا الْاِسْتِبْيَانُ يُحَاوِلُ أَنْ يَعْرِفَ رَأْيَكَ فِي الْوَاجِبِ الْمَنْزِلِيِّ.

8- تَسْتَقْبِلُ فَاطِمَةُ أَخَوَاتِهَا لِأَنَّهُنَّ قَادِمَاتٌ – هُوَ يَجْلِسُ خَلْفَ الطَّاوِلَةِ وَ يَسْتَمِعُ إِلَى الرَّادْيُو.

9- إِسْتَعِداً لِلسَّفَرِ – هَلْ هُمَا يَسْتَعِدَّانِ لِلسَّفَرِ ؟ نَعَمْ، هُمَا مُسْتَعِدَّانِ لِلسَّفَرِ – هُمَا يَسْتَعِدَّانِ الْآنَ لِلصَّلاَةِ.

10- هُمْ يَسْتَعِدُّونَ الْآنَ لِلنَّوْمِ – أَنْتِ تَسْتَعْمِلِينَ أَلْوَاناً جَمِيلَةً – مَنْ تُسَاعِدُ ؟ أُسَاعِدُ صَدِيقِيَّ.[2]

---

[1] Genel cümle örneklerinde yer alan yabancı kelimeler bütünüyle şunlardır: (اِسْتَلْقَى يَسْتَلْقِي اِسْتِلْقَاءً) uzandı, (أَفْطَرَ يُفْطِرُ) iftar yaptı, orucu açtı, (اِسْتَقْبَلَ يَسْتَقْبِلُ) karşıladı, (اِسْتَمَعَ يَسْتَمِعُ إِلَى) dinledi, (اَلْبِئْرُ ج اَلْآبَارُ) kuyu, (اِسْتَدْعَى يَسْتَدْعِي) çağırdı, (اِسْتَعَارَ يَسْتَعِيرُ) ödünç aldı, (اَلْاِسْتِبْيَانُ) anket, (اِسْتَعَدَّ يَسْتَعِدُّ) hazır oldu, (اَلْإِجَازَةُ) tatil, (اِسْتَرَاحَ يَسْتَرِيحُ) istirahat etti, (اِسْتَذْكَرَ يَسْتَذْكِرُ) müzakere etti, , (اِسْتَجَابَ يَسْتَجِيبُ) cevap verdi, kabul etti, (اِسْتَمَرَّ يَسْتَمِرُّ) devam etti, (عَلَى الْوَجْهِ الْأَكْمَلِ) en mükemmel şekilde, (حَاوَلَ يُحَاوِلُ) ..meye çalıştı, ..maya çalıştı, gayret etti, yöneldi.

[2] Tesniye olan isimlerin tamlama durumunda tesniye nûnunu düşürdüğünü hatırlayınız. Bu örnekte olduğu gibi düşen tesniye nûnundan sonra kalan yâya mütekellim yâsı birleştiği zaman bu tarzda birleşir: (قَدَمٌ) ayak, (قَدَمَيْنِ – قَدَمَانِ) iki ayak, (قَدَمَيَّ) iki ayağım, (عَيْنٌ) göz, (عَيْنَيْنِ – عَيْنَانِ) iki göz, (عَيْنَيَّ) iki gözüm gibi.

11- مَتَى تَسْتَيْقِظُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ ؟ عَادَةً أَسْتَيْقِظُ مُبَكِّراً فِي السَّادِسَةِ صَبَاحاً تَقْرِيباً . أُصَلِّي الصُّبْحَ ثُمَّ أَقْرَأُ الْقُرْآنَ الْكَرِيمَ.

12- يُحِبُّ النَّاسُ الْإِجَازَاتِ لِأَنَّهُمْ يَسْتَرِيحُونَ فِيهَا مِنْ تَعَبِ الْعَمَلِ- اَلتَّلَامِيذُ يَسْتَذْكِرُونَ دُرُوسَهُمْ فِي الْمَنْزِلِ.

13- اَلْمُؤْمِنُ دُعَاءُهُ مُسْتَجَابٌ – يُسْتَقْبَلُ الضُّيُوفُ بِالْإِحْتِرَامِ – اَلضُّيُوفُ مُسْتَقْبَلُونَ بِالْإِحْتِرَامِ.

14- مَنْ يَرْغَبْ فِي تَقْدِيرِ زُمَلَائِهِ وَ رُؤَسَائِهِ يَسْتَمِرَّ فِي أَدَاءِ عَمَلِهِ عَلَى الْوَجْهِ الْأَكْمَلِ.

Tercüme:

1- Çocuk yatağına uzandı. Ramazan günlerinin birinde uyandın ve çok hastasın. Ne yaparsın? Müslüman bir doktora giderim, eğer benim iftar etmemi isterse onun sözünü dinlerim.

2- Oğullar babalarını karşılamak için hava alanında bekledi.(Hepsi aynı mana).

3- Öğrenciler dersi dinlemek için labrotuvara gitti. Mühendisler kuyulardan petrol çıkaracak.

4- Biz okulun kütüphanesinde okumak için toplanacağız. Mühendisler kömür çıkardı.

5- İkisi babalarını karşılamak istiyorlar mıydı? Hayır, onu karşılamak istemiyorlardı.

6- Babanla hastanede geçirdiğin bir hafta yokluğun için (bir hafta okulda olmadığın için) müdür seni çağırdı, ne yaparsın?

7- Onu ödünç alabilir miyim? Evet, onu ödünç alman mümkün. Bu anket ev ödevi konusunda görüşünü anlamaya çalışıyor.

8- Fâtıma kız kardeşlerini karşılıyor. Çünkü geliyorlar. O masanın arkasında oturup radyo dinliyor.

9- İkiniz yolculuk için hazır olun. Onlar (o ikisi) yolculuk için hazır mı? Evet, yolculuk için hazırlar. İkisi namaz için hazırlanıyor.

10- Onlar şimdi uyumak için hazırlanıyor. Sen güzel renkler kullanıyorsun. Kime yardım ediyorsun? İki arkadaşıma yardım ediyorum.

11- Cuma günü ne zaman uyanırsın? Genellikle sabah saat takrîben altıda erken uyanırım. Sabah namazını kılar sonra Kur'ân-ı Kerim okurum.

12- İnsanlar tatili sever. Çünkü onda iş yorgunluğundan dinlenirler. Öğrenciler evde derslerini müzakere ediyorlar.

13- Mü'minin duası müstecabtır (kabul edilir). Misafirler saygıyla karşılanır.

14- Kim arkadaşlarının ve başkanlarının takdirini arzu ederse işini en iyi şekilde yapmaya devam etsin.

Not: Sülâsiye üç harf ziyadesiyle kurulan diğer bablar az kullanılır. Gene de kısaca açıklama yapmak faydalı olacaktır.

2) İF'Î'ÂL اِفْعِيعَال BÂBI

Masdar	Muzâri	Mâzî
اِفْعِيعَالاً	يَفْعَوْعِلُ	اِفْعَوْعَلَ
اِعْشِيشَاباً	يَعْشَوْشِبُ	اِعْشَوْشَبَ

yemyeşil oldu

İf'î'âl bâbının gayesi de mübâlağa ve tekittir.

(اِعْشَوْشَبَتِ الْأَرْضُ) (Toprağı pek çok ot bastı) ve

(اِخْشَوْشَنَتِ الْأَرْضُ) (Yer pek çok sertleşti) gibi.

3) İF'İVVÂL اِفْعِوَّال BÂBI

Masdar	Muzâri	Mâzî
اِفْعِوَّالاً	يَفْعَوِّلُ	اِفْعَوَّلَ
اِجْلِوَّازاً	يَجْلَوِّزُ	اِجْلَوَّزَ

(develer) çok hızlı gitti

4) İF'ÎLÂL اِفْعِيلاَل BÂBI

Masdar	Muzâri	Mâzî
اِفْعِيلاَلاً	يَفْعَالُّ	اِفْعَالَّ
اِحْمِيرَاراً	يَحْمَارُّ	اِحْمَارَّ

kıpkırmızı oldu

İf'îlâl bâbının gayesi; a) (اِحْمَارَّتِ الْوَرْدَةُ فِي الْحَدِيقَةِ) (Bahçede gül pek çok kızardı) gibi renk bildirmektir. (اِحْمَرَّ) fiilinin ifade ettiğinden daha kuvvetli anlam ifade eder.

b) (اِعْوَاجَّ الْغُصْنُ) (Dal pek çok eğrildi) gibi kusur bildirir.

Böylece sülâsi fiillere ek harf ilavesiyle kurulan sülâsî mezîd fiiller sona ermiştir.

****

İSTİF'ÂL BÂBI VE KONULARLA İLGİLİ AYETLER

1- وَأَنِ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ يُمَتِّعْكُمْ مَتَاعًا حَسَنًا إِلَى أَجَلٍ مُسَمًّى وَيُؤْتِ كُلَّ ذِي فَضْلٍ فَضْلَهُ ۖ وَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ كَبِيرٍ .

(11/HÛD, 3). Ve Rabbinizden mağfiret isteyin, sonra ona tevbe edin ki (Allah) sizi isimlendirilmiş (belirlenmiş) bir süreye kadar güzel bir faydalanmayla yaşatsın, her fazilet sahibine lutfunu (mükafatını, iyiliğinin karşılığını) versin. Eğer yüz çevirirseniz doğrusu artık ben size (gelecek) büyük bir günün azabından korkarım.»

تَابَ يَتُوبُ تَوْباً إِلَى tevbe etti, masiyetten döndü آتَى يُؤْتِي verdi

مَتَّعَ يُمَتِّعُ تَمْتِيعاً (afiyet hayır içerisinde) faydalandırdı, uzun ömürler verdi

مَتَاعٌ meta, fayda, nimetlendirme, faydalandırma تَوَلَّى يَتَوَلَّى yüz çevirdi

مُسَمًّى (سَمَّى يُسَمِّي) isimlendirilmiş, belirlenmiş

2- يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ ۖ إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ .

(2/BAKARA, 153). Ey iman edenler! (Zorluklara karşı) sabır ve namaz ile Allah'tan yardım isteyin. Doğrusu Allah sabredenlerle beraberdir.

اِسْتَعَانَ يَسْتَعِينُ اِسْتِعَانَةً yardım istedi

3- إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ أَلَّا تَخَافُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَبْشِرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ .

(41/FUSSİLET, 30). Gerçek şu ki, "Rabbimiz Allah'tır" diyen sonra da dosdoğru olan kimseler, onlara, melekler: "Korkmayın, mahzun olmayın, size vaad edilmekte olan cennetle sevinin.. " diye iner.

اِسْتَقَامَ يَسْتَقِيمُ اِسْتِقَامَةً dosdoğru oldu تَنَزَّلَ يَتَنَزَّلُ تَنَزُّلاً indi

خَافَ يَخَافُ korktu أَبْشَرَ يُبْشِرُ إِبْشَاراً (müjdeye) sevindi وَعَدَ يَعِدُ وَعْداً vaad etti

4- فَاسْتَقِمْ كَمَا أُمِرْتَ وَمَنْ تَابَ مَعَكَ وَلَا تَطْغَوْا ۚ إِنَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ .

(11/HÛD, 112). O halde beraberindeki tevbe eden kimseler(le birlikte) emrolunduğun gibi dosdoğru ol. Ve aşırı gitmeyin. Doğrusu O, yapmakta olduğunuz şeyleri çok iyi görendir.

طَغَى يَطْغَى hududu aştı

5- إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ۚ .

(46/AHKÂF, 13). Doğrusu, "Rabbimiz Allah'tır" diyen, sonra da dosdoğru olan kimseler, işte onlara korku yoktur, onlar üzülmeyeceklerdir.

6- ... قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ ۗ إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُولُوا الْأَلْبَابِ ۝ .

(39/ZÜMER, 9). ... De ki: "Bilen kimseler ve bilmeyen kimseler eşit olur mu? Ancak akıl sahipleri öğüt alırlar.

اَللُّبُّ ج اَلْأَلْبَابُ hülasa, öz, akıl أُولُوا الْأَلْبَابِ akıl sahipleri تَذَكَّرَ يَتَذَكَّرُ hakkıyla düşündü

اِسْتَوَى يَسْتَوِي اِسْتِوَاءً müsavi oldu, bir oldu, eşit oldu, birbirine denk geldi

7- وَقَالَ رَبُّكُمُ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ ۚ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ ۝ .

(40/MÜ'MİN, 60). Rabbiniz: "Bana dua edin ki (duanıza) cevap vereyim. Bana kulluk etmekten kibirlenenler alçalıp boyun eğmiş olarak cehenneme gireceklerdir" buyurdu.

اِسْتَجَابَ يَسْتَجِيبُ cevap verdi, kabul etti

اِسْتَكْبَرَ يَسْتَكْبِرُ عَنْ büyüklük taslayarak ve inat göstererek kabul etmedi

دَاخِرٌ İsm-i fâil olup alçalan boyun eğen anlamındadır.

8- يَسْتَخْفُونَ مِنَ النَّاسِ وَلاَ يَسْتَخْفُونَ مِنَ اللّهِ وَهُوَ مَعَهُمْ إِذْ يُبَيِّتُونَ مَا لاَ يَرْضَى مِنَ الْقَوْلِ ط وَكَانَ اللّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطًا .

(4/NİSÂ, 108). İnsanlardan gizlenirler de Allah'tan gizlenmezler. (Halbuki) geceleyin (Allah'ın) razı olmadığı sözü kurarlarken, O onlarla beraberdir. Allah, onların yaptıklarını (ilmiyle) kuşatandır (her türlü halleri O'na aşikardır).

اِسْتَخْفَى يَسْتَخْفِي gizlendi بَيَّتَ يُبَيِّتُ geceleyin tedbir etti, düzüp kurdu

رَضِيَ يَرْضَى razı oldu مُحِيطًا (أَحَاطَ يُحِيطُ) kuşatıcı, kuşatan

9- وَإِمَّا يَنْزَغَنَّكَ مِنَ الشَّيْطَانِ نَزْغٌ فَاسْتَعِذْ بِاللّهِ ط إِنَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ .

(7/A'RÂF, 200). Eğer şeytandan bir vesvese seni dürterse hemen Allah'a sığın. Şüphesiz ki O (Allah), işitendir, bilendir.

نَزَغَ يَنْزَغُ نَزْغًا dürtükledi, vesvese verdi نَزْغٌ vesvese, dürtük

اِسْتَعَاذَ يَسْتَعِيذُ اِسْتِعَاذَةً بِ sığınmayı talep etti, sığınmaya çalıştı

10- فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ ط إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا .

(110/NASR, 3). Artık Rabbini hamd ile tesbih et ve bağışlamasını dile! Doğrusu O daima tevbeleri çok kabul edendir.

تَوَّابٌ mağfireti çok olan, tevbeleri kabul eden

11- قُلْ أَ أُنَبِّئُكُمْ بِخَيْرٍ مِنْ ذَلِكُمْ ط لِلَّذِينَ اتَّقَوْا عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَأَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ وَرِضْوَانٌ مِنَ اللّهِ ط وَاللّهُ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ ج .

(3/ÂL-İ İMRÂN, 15). (Resûlüm!) De ki: «Size bunlardan (geçici dünya nimetlerinden) daha iyisini haber vereyim mi? Takva sahibi kişiler için Rablerinin katında altlarından ırmaklar akan ve içinde temelli kalacakları cennetler, tertemiz eşler (sevmedikleri her türlü özellikten temizlenmiş eşler) ve Allah'dan bir rıza vardır. Allah kulları çok iyi görür.

نَبَّأَ يُنَبِّئُ بِ haber verdi رِضْوَانٌ rıza, hoşnutluk اِتَّقَى يَتَّقِي korundu, sakındı

زَوْجٌ ج أَزْوَاجٌ eş مُطَهَّرَةٌ (طَهَّرَ يُطَهِّرُ) tertemiz

12- وَمَنْ يَعْمَلْ سُوءًا أَوْ يَظْلِمْ نَفْسَهُ ثُمَّ يَسْتَغْفِرِ اللّهَ يَجِدِ اللّهَ غَفُورًا رَحِيمًا .

(4/NİSÂ, 110). Kim bir kötülük işler veya kendine zulmeder de sonra Allah'tan bağışlanma isterse, Allah'ı Gafur (ve) Rahim bulur (mağfiret ve merhamet sahibi bulur).

* * * * * * * * * * * *

ALIŞTIRMALAR

1. Aşağıdaki fiillerin mâzî malûm ve meçhûl, muzâri malûm ve meçhûl ve emr-i hâzırını çekip ism-i fâil ve ism-i mef'ûlünü söyleyiniz.

اِسْتَغْفَرَ	af diledi	اِسْتَسْقَى	su istedi
اِسْتَحْسَنَ	iyi, güzel buldu	اِسْتَأْذَنَ	izin istedi

2. Aşağıdaki fiillerin hangi babtan olduklarını söyleyiniz, mâzî, muzâri ve emir siygalarını çekiniz.

أَرْسِلْ	gönder	تَصَادَفَ	karşılaştı
أَقْتَصِدُ	iktisat ediyorum	تَقَدَّمَ	ilerledi, öne geçti
جَادَلَتْ	mücâdele etti	يُخْرِجُ	çıkarıyor

3. Aşağıdaki kelimeleri üçer kere yazınız.

عَادَ يَعُودُ	döndü	اَلْاَنَاشِيدُ	marşlar
اِسْتَغْرَقَ	sürdü, kapladı, daldı	بِدُونِ وَاجِبٍ	ödevsiz
اِسْتِعْدَاداً	hazırlanmak, hazırlık	مَوَادٌّ	madde
اَلْمُمَرِّضُ	hemşire (müz.)	اِسْتَدْعَى	çağırdı
اِسْتَمْتَعَ بِ	faydalandı	وَدَّعَ	uğurladı, veda etti
اِشْتَرَكَ	iştirak etti, katıldı	اَلْمَعْمَلُ	laborotuvar
اَلْحَفْلُ	gösteri, toplantı	سَاعَةً وَ نِصْفَ السَّاعَةِ	bir buçuk saat
اَلْمَسْرَحِيَّةُ	tiyatro	مَنَاظِرُ الطَّبِيعَةِ	tabiat manzaraları
اَلْمُنَاقَشَةُ	münakaşa		

4. Aşağıdaki cümleleri tercüme ediniz.

1- فِي الْأُسْبُوعِ الْمَاضِي اسْتَغْرَقَ الْوَاجِبُ سَبْعَ سَاعَاتٍ – تُشَاهِدُ أُسْرَةُ أَحْمَدَ الْمَسْرَحِيَّةَ – تَسْتَغْرِقُ الْمَسْرَحِيَّةُ سَاعَةً وَ نِصْفَ السَّاعَةِ – مَا أَيَّامُ عَرْضِ الْمَسْرَحِيَّةِ ؟ أَيَّامُ عَرْضِ الْمَسْرَحِيَّةِ : الثُّلَاثَاءُ وَ الْأَرْبِعَاءُ وَالْخَمِيسُ – فِي أَيِّ يَوْمٍ سَتُشَاهِدُ الْحَفْلَ مَعَ أُسْرَتِكَ ؟

2- كَمْ سَاعَةً يَسْتَغْرِقُ الْاِمْتِحَانُ ؟ يَسْتَغْرِقُ الْاِمْتِحَانُ ثَلَاثَ سَاعَاتٍ – مَتَى يَبْدَأُ الْاِمْتِحَانُ وَ مَتَى يَنْتَهِي ؟ يَبْدَأُ الْاِمْتِحَانُ فِي الثَّامِنَةِ وَ يَنْتَهِي فِي الْحَادِيَةَ عَشْرَةَ صَبَاحاً – أَيْنَ الْاِمْتِحَانُ ؟ اَلْاِمْتِحَانُ فِي الْمَعْمَلِ . هَذَا امْتِحَانٌ طَوِيلٌ . نَعَم، وَقَدْ اشْتَرَكَ فِيهِ عَدَدٌ كَبِيرٌ مِنْ تَلَامِيذِ فَصْلِنَا.

3- كَمْ تَسْتَغْرِقُ الرِّحْلَةُ ؟ تَسْتَغْرِقُ الرِّحْلَةُ أَرْبَعَ سَاعَاتٍ . تَبْدَأُ الرِّحْلَةُ فِي الْوَاحِدَةِ وَ تَنْتَهِي فِي الْخَامِسَةِ مَسَاءً . أَيْنَ الرِّحْلَةُ ؟ اَلرِّحْلَةُ فِي الْمَزْرَعَةِ . هَذِهِ رِحْلَةٌ قَصِيرَةٌ . نَعَمْ ، وَ قَدْ اشْتَرَكَ فِيهَا عَدَدٌ كَبِيرٌ مِنْ تَلَامِيذِ فَصْلِنَا.

4- مَنْ تُوَدِّعُ ؟ أُوَدِّعُ وَالِدَيَّ – مَنْ تَنْتَظِرُ ؟ أَنْتَظِرُ أُخْتِيَ – مَاذَا تَغْسِلُ ؟ أَغْسِلُ يَدَيَّ – مَاذَا تَبِيعُ ؟ أَبِيعُ دَرَّاجَتِيَ – مَنْ تَسْتَقْبِلُ ؟ أَسْتَقْبِلُ خَالَتِيَ – مَنْ تُنَادِي ؟ أُنَادِي زَمِيلِيَ. مَنْ تَزُورُ ؟ أَزُورُ عَمَّتِيَ – مَاذَا تَحْمِلُ ؟ أَحْمِلُ حَقِيبَتِيَ.

5- اِسْتَغْفَرَ الْمُؤْمِنُ رَبَّهُ - اِسْتَلْقَى أَحْمَدُ عَلَى فِرَاشِهِ – أَحْمَدُ مُسْتَلْقٍ عَلَى فِرَاشِهِ – اِسْتَمَرَّتِ الْمُنَاقَشَةُ بَيْنَ الصَّاحِبَيْنِ- اِسْتَمْتَعَ الصَّدِيقَانِ بِمَنَاظِرِ الطَّبِيعَةِ – اِسْتَغْفَرَ أَحْمَدُ لِوَالِدِهِ – اِسْتَقْبَلَ آدَمُ وَالِدَتَهُ.

6- اِسْتَدْعَي الطَّبِيبُ الْمُمَرِّضَ - اِسْتَدْعَي الطَّبِيبُ الْمُمَرِّضَيْنِ - اِسْتَقْبَلْنَا بَعْضَ الْأَصْدِقَاءِ -اِسْتَقْبَلْنَا كُلَّ الْأَصْدِقَاءِ - اِسْتَقْبَلْنَا كُلَّ الْإِخْوَةِ.

7- يَسْتَغْرِقُ الْوَاجِبُ مِنِّي ثَلَاثَ سَاعَاتٍ كُلَّ يَوْمٍ ، وَ فِي الْأُسْبُوعِ الْمَاضِي اسْتَغْرَقَ الْوَاجِبُ ثَلَاثَ عَشْرَةَ سَاعَةً وَ أَنَا أَسْتَذْكِرُ ثَلَاثَ مَوَادَّ كُلَّ مَسَاءٍ ، وَ لَا يُمْكِنُنِي أَدَاءُ وَاجِبِي فِي الْمَدْرَسَةِ وَلَدَيَّ يَوْمَانِ بِدُونِ وَاجِبٍ كُلَّ أُسْبُوعٍ ، وَ عِنْدَمَا لَا أَعْمَلُ الْوَاجِبَ يُعَاقِبُنِي الْمُعَلِّمُ.

8- اِسْتَقْبَلَ الْمُسْلِمُونَ الرَّسُولَ فِي الْمَدِينَةِ بِالْأَنَاشِيدِ - كَانَ مَعَهُ صَدِيقُهُ - يَسْتَيْقِظُ الْمُسْلِمُونَ مُبَكِّرِينَ صَبَاحَ الْعِيدِ لِأَدَاءِ زَكَاةِ الْفِطْرِ ثُمَّ صَلَاةِ الْعِيدِ - بَعْدَ تَنَاوُلِ الْإِفْطَارِ يَسْتَرِيحُ الصَّائِمُونَ - اِسْتَيْقَظْتُ مُبَكِّراً يَوْمَ الْعِيدِ - سَيَذْهَبُ إِلَى الْمَطَارِ لِاسْتِقْبَالِ وَالِدِهِ.

9- سَأَذْهَبُ إِلَى الْمَكْتَبَةِ لِقِرَاءَةِ الْكِتَابِ -سَأَذْهَبُ إِلَى الْمُسْتَشْفَى لِزِيَارَةِ صَدِيقِي - اِسْتَقْبَلَ بَشِيرُ عَدَداً كَبِيراً مِنَ الْقَادِمِينَ .

10- يَسْتَذْكِرُ التَّلَامِيذُ دُرُوسَهُمْ لِلْامْتِحَانِ الْمُقْبِلِ -يَدْعُو الْمُسْلِمُونَ رَبَّهُمْ وَيَسْتَغْفِرُونَهُ .

5. Aşağıdaki sorulara Arapça cevaplar veriniz.

1- مَنْ يَسْتَغْرِقُ وَقْتاً طَوِيلاً فِي أَدَاءِ الْوَاجِبِ ؟

2- كَيْفَ يَسْتَقْبِلُ النَّاسُ الْحُجَّاجَ فِي بَلَدِكَ بَعْدَ أَنْ يَعُودُوا مِنَ الْحَجِّ ؟

3- مَا وَاجِبَاتُ الْمَرْأَةِ وَ حُقُوقُهَا فِي رَأْيِكِ؟

6. Yukarıda verilen ayetleri defterinize yazıp istif'âl bâbı ile ilgili fiillerin altlarını çiziniz. Meallerine bakarak Arapça'larını söyleyene kadar çalışınız.

II) RUBÂÎ MÜCERRED FİİL

Arapça'da kök harfleri bakımından fiiller sülâsî mücerred ve rubâî mücerred olmak üzere ikiye ayrılır. Şu ana kadar gördüğümüz bâblardaki fiiller kök harfi üç harften oluşan fiile harf ilavesiyle yapılan mezîd (arttırılmış) fiiller idi. Anadan kuruluşu dört harfli olan fiillere de rübâi mücerred denir. Rubâî mücerred tek babtır. Bunun bir adı da دَحْرَجَ bâbıdır. Manası yuvarladı demektir.

فَعْلَلَ vezninden (دَحْرَجَ) bâbı denilerek diğerlerinden ayrılır:

Masdar		Muzâri		Mâzî	
دِحْرَاجاً	yuvarlamak	يُدَحْرِجُ	yuvarlıyor	دَحْرَجَ	yuvarladı

دَحْرَجَ خَالِدٌ الْحَجَرَ Halit taşı yuvarladı Müteaddî

دَرْبَحَ خَالِدٌ Halit boyun büktü Lâzım

Mâzî Çekimi

دَحْرَجَ	دَحْرَجَا	دَحْرَجُوا	yuvarladı
دَحْرَجَتْ	دَحْرَجَتَا	دَحْرَجْنَ	
دَحْرَجْتَ...			

Muzâri Çekimi

يُدَحْرِجُ	يُدَحْرِجَانِ	يُدَحْرِجُونَ	yuvarlıyor
تُدَحْرِجُ	تُدَحْرِجَانِ	يُدَحْرِجْنَ	
تُدَحْرِجُ ...			

Mâzî Meçhûl Çekimi

دُحْرِجَ	دُحْرِجَا	دُحْرِجُوا	yuvarlandı
دُحْرِجَتْ	دُحْرِجَتَا	دُحْرِجْنَ	
دُحْرِجْتَ...			

Muzâri Meçhûl Çekimi

يُدَحْرَجُ	يُدَحْرَجَانِ	يُدَحْرَجُونَ	yuvarlanıyor
تُدَحْرَجُ	تُدَحْرَجَانِ	يُدَحْرَجْنَ	
تُدَحْرَجُ ...			

İsm-i Fâili	مُدَحْرِجٌ	yuvarlayan
İsm-i Mef'ûlu	مُدَحْرَجٌ	yuvarlanan

Bu babdan kısaltma yoluyla uzun cümleler fiil haline getirilir:

حَمْدَلَ	Elhamdülillah dedi
حَوْقَلَ	Lâ Havle ve lâ kuvvete illâ billâh dedi.
طَلْبَقَ	Allah size uzun ömür versin dedi

****

ALIŞTIRMALAR

1. Aşağıdaki fiillerin mâzî ve muzârilerini çekip ism-i fâil ve ism-i mef'ûllerini yazınız.

حَرْجَمَ	topladı	زَحْزَحَ	uzaklaştı	سَلْسَلَ	zincirledi
تَرْجَمَ	çevirdi			طَمْأَنَ	tatmin etti
وَسْوَسَ	vesvese verdi, fısıldadı			بَعْثَرَ	saçtı, savurdu
زَلْزَلَ	sarstı, salladı			كَبْكَبَ	altüst etti, tepetaklak etti.

2. Aşağıdaki dahrece bâbı ile ilgili ayetleri defterinize yazıp fiillerinin mâzî, muzâri ve masdarını yazınız.

...فَمَنْ زُحْزِحَ عَنِ النَّارِ وَ أُدْخِلَ الْجَنَّةَ فَقَدْ فَازَ ۗ وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعُ الْغُرُورِ.

(3/ÂL-İ İMRÂN, 185). Kim cehennem ateşinden uzaklaştırılmış ve cennete konmuşsa o, gerçekten kurtuluşa ermiştir. Dünya hayatı aldatıcı metadan başka (bir şey) değildir.

إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زِلْزَالَهَا ۙ .

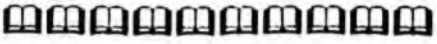
(99/ZİLZÂL, 1). Yeryüzü (kendine has) sarsıntısıyla sarsıldığı zaman..

وَإِذَا الْقُبُورُ بُعْثِرَتْ ۙ .

(82/İNFİTAR, 4). Kabirlerin içindekiler dışarı çıkarıldığı zaman....

فَكُبْكِبُوا فِيهَا هُمْ وَالْغَاوُونَ ۙ .

(26/ŞUARÂ, 94) Artık onlar ve o azgınlar oraya (cehenneme) tepetaklak atılmışlardır.

III) RUBÂÎ MEZÎD FİİLLER

Rubâî mücerrede harf ilâvesiyle kurulan fiillere rubâî mezid fiiller denir. Rubâî mezîd'in üç bâbı vardır. Onlar da şunlardır:

Masdar	Muzâri	Mâzî
تَفَعْلُلاً	يَتَفَعْلَلُ	تَفَعْلَلَ
تَدَحْرُجاً	يَتَدَحْرَجُ	تَدَحْرَجَ
yuvarlanmak	yuvarlanıyor	yuvarlandı
اِفْعِنْلاَلاً	يَفْعَنْلِلُ	اِفْعَنْلَلَ
اِحْرِنْجاماً	يَحْرَنْجِمُ	اِحْرَنْجَمَ
toplanmak	toplanıyor	toplandı
اِفْعِلاَّلاً	يَفْعَلِلُّ	اِفْعَلَلَّ
اِقْشِعْرَاراً	يَقْشَعِرُّ	اِقْشَعَرَّ
çok ürpermek	çok ürperiyor	çok ürperdi

1) TEDAHRECE (تَدَحْرَجَ) BÂBI

Masdar	Muzâri	Mâzî
تَفَعْلُلاً	يَتَفَعْلَلُ	تَفَعْلَلَ
تَدَحْرُجاً	يَتَدَحْرَجُ	تَدَحْرَجَ
yuvarlanmak	yuvarlanıyor	yuvarlandı
	...	تَزَلْزَلَ
		sallandı

دَحْرَجَ fiilinin başına تَ harfinin ilavesiyle yapılır.

(دَحْرَجَ) bâbının mutâvaatını (dönüşlülüğünü) ifade eder:

دَحْرَجْتُ الْكُرَةَ فَتَدَحْرَجَتْ. Topu yuvarladım o da yuvarlandı.

Bu bâbın meçhûlu yoktur.

2) İF'İNLÂL (اِفْعِنْلاَلاً) BÂBI

Masdar	Muzâri	Mâzî
اِفْعِنْلاَلاً	يَفْعَنْلِلُ	اِفْعَنْلَلَ
اِحْرِنْجاماً	يَحْرَنْجِمُ	اِحْرَنْجَمَ
toplanmak	toplanıyor	toplandı

-Rubâî mücerrede iki harf eklenmesiyle إِفْعِنْلَالٌ bâbı yapılır.

-Burada حَرْجَمَ (topladı) fiilinin başına bir hemze, ayne'l-fiil ile birinci lâm (ل) arasına bir ن harfi eklenmiştir. Bu da rübâi mücerredin mutavaatını yani dönüşlülüğünü ifade eder.

حَرْجَمْتُ الْإِبِلَ فَاحْرَنْجَمَتْ. Develeri topladım onlar da toplandı.

3) İF'İLLÂL (اِفْعِلَّالٌ) BÂBI

اِفْعَلَلَّ	يَفْعَلِلُّ	اِفْعِلَّالاً
اِقْشَعَرَّ	يَقْشَعِرُّ	اِقْشِعْرَاراً
çok ürperdi	çok ürperiyor	çok ürpermek

Rubâî mücerrede iki harf eklenmesiyle; fiilin başına bir hemze (ا) sonuna da lâme'l-fiili cinsinden bir harf ilâvesiyle yapılır. Lâzım fiilin mübâlağasıdır:

قَشْعَرَ جِلْدُ الرَّجُلِ. Adamın derisi ürperdi.

إِقْشَعَرَّ جِلْدُ الرَّجُلِ. Adamın derisi çok ürperdi.

Mâzî Meçhûl

اُقْشِعِرَّ اُقْشِعِرَّا اُقْشِعِرُّوا... ürperildi

Eklenen hemze ötre, ayne'l-fiili cinsindeki harfin esre okunmasıyla yapılır.

Muzâri Meçhûl

يُقْشَعَرُّ يُقْشَعَرَّانِ يُقْشَعَرُّونَ... ürperiliyor

Muzaraat harfi ötre, sondan ikinci harf malûmunda esre, meçhûlünde üstün okunmasıyla olur[1].

اَللّٰهُ نَزَّلَ أَحْسَنَ الْحَدِيثِ كِتَابًا مُتَشَابِهًا مَثَانِيَ ق تَقْشَعِرُّ مِنْهُ جُلُودُ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ ج ثُمَّ تَلِينُ جُلُودُهُمْ وَقُلُوبُهُمْ إِلَى ذِكْرِ اللّٰهِ ط ذَلِكَ هُدَى اللّٰهِ يَهْدِي بِهِ مَنْ يَشَاءُ ط وَمَنْ يُضْلِلِ اللّٰهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ

(39/ZÜMER, 23). Allah sözün en güzelini birbiriyle uyumlu (benzer) ve tekrarlanan (bıkmadan tekrar tekrar okunan) bir kitap olarak indirdi. Rablerinden korkan kimselerin derileri ondan (bu Kitab'ın etkisinden) ürperir, sonra derileri ve kalpleri Allah'ın zikrine ısınıp yumuşar. İşte bu Kitap, Allah'ın dilediği/dileyen kimseyi kendisiyle doğru yola ilettiği hidâyet rehberidir. Allah kimi de saptırırsa artık ona yol gösteren olmaz.

****

[1] Bu bablara ilâveten mülhak (ek) denen başka bablar da vardır. Dahrece bâbına mülhak 6, tedahrece bâbına mülhak 5, ihranceme'ye mülhak 2 bab vardır. Böylece toplam bab sayısı 35 bab eder. Ancak bu mülhak bablar çok az kullanılır. Bilinmeyen bir kelime olduğunda sözlük açılıp bakılabilir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Uralgiray, Yusuf, *İlk ve İleri Dilbilgisi*, II, 84 vd.

GENEL DEĞERLENDİRME

AKSÂM-I SEB'A ALIŞTIRMALARI

1. Aşağıdaki fiillerin şahıslarını değiştirmeden mâzîlerini muzâri, muzâri ve emirlerini mâzî yapınız.

تَوَجَّهْتُمْ	yöneldiniz	تُحَاسِبُونَ	hesaplaşıyorsunuz	تَكَلَّمَ	konuştu
يَصْفَرُّ	sararıyor	لِيَحْمَرَّا	o ikisi kızarsın	لاَ تَسْتَكْثِرْ	çoğaltma
اِنْقَطَعَ	kesildi	اِسْتَحَمَّ	yıkandı	اِعْوَجَجْتَ	eğrildin
ظَنَنَّا	zannettik	يَتَعَلَّمْنَ	öğreniyorlar	يَعْلَمَانِ	o ikisi biliyor
لِيَتَزَوَّجْ	evlensin				

2. Aşağıdaki parçalarda geçen şu kelimeleri ezberleyiniz ve ikişer kere yazınız.

بَشَّرَ	müjdeledi	اَلثَّوْبُ ج اَلثِّيَابُ	elbise	قَطَّعَ	parçaladı
صَدَمَ	çarptı	اَلْقِصَّةُ ج اَلْقِصَصُ	hikaye	اَلشَّبْعَانُ	tok
سَافَرَ	seyahat etti	اَلْجَابِي	kontrolör, biletçi	اَلْجَوْعَانُ	aç
اِنْفِجَارٌ	patlama	نَجَّسَ	kirletti	فِي نَفْسِ الْوَقْتِ	aynı zamanda
اِنْتَقَلَ	taşındı	هُدُوءٌ	sükûnet	اِسْتَفَادَ	istifade etti
تَجَمَّعَ	toplandı	اَلصِّدْقُ	doğruluk	اِرْتَفَعَ	yükseldi
تَكَلَّمَ	konuştu	مُمْتَازٌ	seçkin	فِي الْمَوَاقِفِ الْآتِيَةِ	aşağıdaki durumlarda
مُسَلِّيَةٌ	teselli edici	مُعَسْكَرٌ	kamp	فِي الْمَوْعِدِ	vaktinde
مُفِيدَةٌ	faydalı	اَلتَّذْكِرَةُ	bilet	فَوَائِدُ الرِّحَلاَتِ	seyehatin faydaları
اَلضَّجِيجُ	gürültü	اَلْمُدَرِّبُ	antrenör	فِي سِبَاقِ الْجَرْيِ	koşu yarışmasında
اَلْأَسْنَانُ	dişler	خَالٍ	boş	مَوْعِدُ إِغْلاَقِ الْمَحَلِّ	dükkanın kapanma vakti
اَلْمِهْنَةُ	meslek	اِرْتَدَى	giyindi	مَاذَا يَحْدُثُ ؟	ne olur ?
زِيٌّ	kıyafet	تَبَاهَى	övündü	رِجَالُ الْإِطْفَاءِ	itfaiyeciler
اَدَّى	edâ etti	اَلْمِرْآةُ	ayna	اِسْتَخْدَمَ	kullandı
اَلصَّيْدَلِيَّةُ	eczahane	أَعْجَبَ	hoşuna gitti	تَعَبَّدَ	ibadet etti

مُفَاجَأَةٌ	sürpriz	فَجْأَةً	ansızın	غَرِقَ – غَرَقاً	boğuldu
مَقْعَدٌ	oturak	اَلْعُنْوَانُ	adres	صُنْدُوقُ الْخِطَابَاتِ	posta kutusu
لاَ بُدَّ أَنْ	...mek gerekir	سَهْرَةً	gece (oturması)	شَعَرَ بِ	hissetti
سَبَقَ	geçti	دَخَّنَ	sigara içti	بِطَاقَةٌ	kart
اَلْغَالِيَةُ	pahalı	اَللَّيْلَةَ	bu gece	اِعْتَقَدَ	inandı
سُرِقَ	çalındı	اَلصَّخْرَةُ	kaya	طَوَالَ الْوَقْتِ	vakit boyunca
اِتَّفَقَ	ittifak etti, uyuştu			اِسْتَعْمَلَ يَسْتَعْمِلُ	kullandı

3- Aşağıdaki cümlelerde geçen fiillerin hangi bablardan olduğunu söyleyiniz.

لاَ تُفَرِّقُوا بَيْنَ أَوْلاَدِكُمْ. Çocuklarınızın arasında ayırım yapmayınız.

لِمَاذَا يُنَجِّسُونَ ثِيَابَهُمْ؟ Elbiselerini niçin pisletiyorlar?

أَكْرِمُوا النَّاسَ يُكْرِمْكُمُ اللهُ. Halka ikram edin Allah da size ikram etsin.

أَمَا تُرِيدُونَ أَنْ تَتَعَلَّمُوا الْعَرَبِيَّةَ ؟ Arapça öğrenmek istemez misiniz?

عِلْمُ كُلِّ شَيْءٍ أَحْسَنُ مِنْ جَهْلِهِ. Herşeyin bilgisi bilmemezlikten daha güzeldir.

اَلشَّبْعَانُ لاَ يَعْرِفُ حَالَ الْجَوْعَانِ. Tok açın halini bilmez.

اَلْعِلْمُ فِي الصُّدُورِ لاَ فِي السُّطُورِ. İlim göğüslerdedir, satırlarda değil.

اَلْعِلْمُ صَيْدٌ وَالْكِتَابَةُ قَيْدٌ. İlim avdır yazma da onun tutanağıdır.

اَلرَّجُلُ بِلاَ أَدَبٍ كَالْجَسَدِ بِلاَ رُوحٍ. Edepsiz adam ruhsuz ceset gibidir.

بَشِّرُوا الصَّالِحِينَ بِالْجَنَّةِ. İyileri Cennetle müjdeleyiniz.

إِعْمَلْ خَيْراً وارْمِهِ فِي الْبَحْرِ فَإِنْ جَهِلَهُ السَّمَكُ يَعْلَمْهُ اللهُ.

İyilik yap denize at balık bilmezse Allah bilir.

4- Rubâî ve rubâî mezîdle ilgili aşağıdaki cümleleri tercüme ediniz.

وَسْوَسَ لَهُمَا الشَّيْطَانُ. دَحْرَجَ الْأَوْلاَدُ الْحَجَرَ.

تَدَحْرَجَتِ الصَّخْرَةُ مِنَ الْجَبَلِ. تَدَحْرَجَ الْحَجَرُ مِنَ الْجَبَلِ.

تَزَلْزَلَ الْجَبَلُ مِنْ قُوَّةِ الْاِنْفِجَارِ. اِقْشَعَرَّ جِسْمُهُ مِنَ الْبَرْدِ.

5. Aşağıdaki cümleleri harekeleyip tercüme ediniz.

ماذا قَرَأَ الأُستاذ خالداً؟ - أ قرأ الأُسْتَاذُ خالداً القصة الصغيرة؟ بِمَ زَيَّنَ التلاميذ الصَّفَّ؟- زَيَّنَ التَّلاميذ الصَّف بالزهور الجميلة - هل توجّهت الطائرة إلى آنقرة ؟ لا, لم تتوجه إلى آنقرة, بل إلى ازمير. لماذا انكسر زجاج النافذة ؟ لماذا ينقطع الدرس؟ ينقطع الدرس بِسَبَبِ الضَّجِيجِ - مَاذَا نَسْتَعْمِلُ لِلْكِتَابَةِ؟ نستعمل لها القلم والدفتر. هل تعرف الرجل الذي يقف عند السَّبُّورة؟ لا, مَا أنا بِعَارِفٍ. ما اسم الرجل الذي علمك اللغة العربية؟ اسمه مَحْمُود.

6. Aşağıdaki şart cümlelerini tercüme ediniz.

مَتَى تَنْتَقِلاَ إِلَى الْمَنْزِلِ الْجَدِيدِ تَعِيشاَ فِي هُدُوءٍ — إِنْ تُسْرِعُوا فِي السَّيْرِ تَصِلُوا مُبَكِّرِينَ — أَنْتُماَ تَنْجَحَانِ فِي الْحَيَاةِ عِنْدَماَ تَسْتَفِيدَانِ مِنْ هَذِهِ الْفُرْصَةِ — إِنْ تَسْتَفِيداَ مِنْ هَذِهِ الْفُرْصَةِ تَنْجَحاَ فِي الْحَيَاةِ — أَنْتُمْ تَسْتَطِيعُونَ شِرَاءَ الْكُتُبِ الْقَيِّمَةِ عِنْدَماَ تَدَّخِرُونَ مَالاً كَافِياً - مَتَى تَدَّخِرُوا مَالاً كَافِياً تَسْتَطِيعُوا شِرَاءَ الْكُتُبِ الْقَيِّمَةِ — أَنْتُماَ تُشَاهِدَانِ الْغُرْفَةَ جَيِّداً عِنْدَماَ تُضِيئَانِ النُّورَ — عِنْدَماَ تُضِيئَانِ[1] النُّورَ تُشَاهِدَانِ الْغُرْفَةَ جَيِّداً - مَتَى تَتَجَمَّعُوا أَتَكَلَّمْ — إِنْ تَقُولاَ الصِّدْقَ تَرْتَفِعاَ بَيْنَ النَّاسِ -مَتَى تُساَعِدِ النَّاسَ يَذْكُرُوا فَضْلَكَ.

7. Aşağıdaki sorulara Arapça cevaplar veriniz.

1- أُذْكُرْ نَوْعَيْنِ مِنَ الْمَلاَبِسِ تَشْتَرِيهِماَ مِنَ السُّوقِ ؟

2- ما لَوْنُ الْمَلاَبِسِ الَّتِي تُحِبُّهاَ ؟ وَ ماَ لَوْنُ الْمَلاَبِسِ الَّتِي لاَ تُحِبُّهاَ ؟ أَيُّ الْأَلْوَانِ تُفَضِّلُ ؟

3- ماَ الْكُلِّيَّةُ الَّتِي تُحِبُّ أَنْ تَلْتَحِقَ بِهاَ بَعْدَ الْمَدْرَسَةِ الثَّانَوِيَّةِ ؟

4- مَاذَا تَفْعَلُ لِتَكُونَ مُمْتَازاً فِي دِرَاسَتِكَ ؟

5- مَاذَا تَفْعَلُ فِي الْمَوَاقِفِ الْآتِيَةِ ؟

ا) نَسِيْتَ طَعَامَكَ فِي الْبَيْتِ يَوْمَ الرِّحْلَةِ .

ب) كَلَّفَكَ الْمُعَلِّمُ بِأَنْ تَخْتَارَ مَكَاناً جَمِيلاً لِتَقْضُوا فِيهِ يَوْماً .

ج) أُسْرَتُكَ تَقُومُ بِرِحْلَةٍ إِلَى شَاطِئِ الْبَحْرِ ، وَ فِي نَفْسِ الْوَقْتِ تَقُومُ مَدْرَسَتُكَ بِرِحْلَةٍ إِلَى مُعَسْكَرٍ فِي مَكَانٍ جَمِيلٍ وَسَطَ الْجِبَالِ .

6- ماَ فَوَائِدُ الرِّحْلاَتِ ؟ كَيْفَ تَكُونُ الرِّحْلَةُ مُفِيدَةً وَ مُسَلِّيَةً فِي نَفْسِ الْوَقْتِ ؟

---

[1] أَضَاءَ يُضِيءُ (ışığı) yakmak, açmak

7- أيُّ الرَّحلاتِ تُفضِّلُ : الرَّحلاتِ الطَّويلَةَ ، أمِ الرَّحلاتِ القَصيرَةَ وَ لِماذا؟ ما الفوائِدُ الَّتي اِكْتَسَبْتَها مِنْها ؟

8- ماذا تُحِبُّ أنْ تُصْبِحَ وَ لِماذا ؟

9- ماذا تَقولُ لِلْبائِعِ لِتَعْرِفَ مَوْعِدَ إغْلاقِ المَحَلِّ ؟

10- ماذا تَقولُ لِلْمُدَرِّبِ لِتَعْرِفَ أسْماءَ اللاَّعِبينَ الَّذينَ فازُوا في سِباقِ الجَرْيِ؟

11- ماذا تَقولُ لِصَديقِكَ لِتَعْرِفَ المِهْنَةَ الَّتي يَتَمَنَّاها في المُسْتَقْبَلِ ؟

12- ما المِهْنَةُ الَّتي تَتَمَنَّاها في المُسْتَقْبَلِ ؟

13- ماذا تَقولُ لِأُخْتِكَ لِتَعْرِفَ رَأْيَها في القَميصِ الَّذي تَرْتَديهِ ؟

14- كَيْفَ يَمُرُّ النّاسُ مِنْ جانِبِ النَّهْرِ إلى جانِبِهِ الآخَرِ؟

15- ماذا يَحْدُثُ عِنْدَما يَرْتَدي الفُقَراءُ و الأغْنِياءُ زِيّاً واحِداً ؟

16- بِماذا يَتَباهَى التَّلاميذُ الأغْنِياءُ ؟

17- هَلْ تُنَظِّفُ أسْنانَكَ كُلَّ صَباحٍ ؟

18- ما المَلابِسُ الَّتي تَرْتَديها في بَيْتِكَ عادَةً ؟

19- هَلْ تُحِبُّ الَّذينَ يَتَباهَوْنَ بِمَلابِسِهِمْ ؟

20- تَسْتَخْدِمُ البَناتُ المِرْآةَ أكْثَرَ مِنَ الأوْلادِ . هَلْ تُوافِقُ عَلى ذَلِكَ ؟

21- ماذا تَفْعَلُ بَعْدَ أنْ تُؤَدِّيَ واجِبَكَ ؟

22- هَلْ تُحِبُّ اللُّغَةَ العَرَبِيَّةَ ؟ لِماذا ؟

23- تَكَلَّمْ ما تُحِبُّ أنْ تَفْعَلَهُ بِما تَعَلَّمْتَهُ مِنَ اللُّغَةِ العَرَبِيَّةِ حَتّى الآنَ.

24- إذا اسْتَطَعْتَ أنْ تَتَكَلَّمَ العَرَبِيَّةَ يُمْكِنُكَ زِيارَةُ أيِّ بَلَدٍ عَرَبِيٍّ دُونَ أنْ تُقابِلَكَ مُشْكِلاتٌ. هَلْ تُوافِقُ عَلى ذَلِكَ ؟ هَلْ تَسْتَطيعُونَ الآنَ أنْ تَتَحَدَّثُوا بِاللُّغَةِ العَرَبِيَّةِ ؟

25- ماذا تَقولُ لِزَميلِكَ لِتَتَّفِقَ مَعَهُ عَلى مَوْعِدٍ لِلْمُقابَلَةِ أثْناءَ العُطْلَةِ الصَّيْفِيَّةِ ؟

26- ماذا يَفْعَلُ رِجالُ الإطْفاءِ ؟

27- كَيْفَ تَخْتارُ أصْدِقاءَكَ؟ هَلْ تَسْتَطيعُ أنْ تَعيشَ بِلا أصْدِقاءَ ؟

28- مَا الَّذِي أَعْجَبَكَ فِي الْعَاصِمَةِ وَ مَا الَّذِي لَمْ يُعْجِبْكَ فِيهَا؟ مَا الْأَشْيَاءُ الَّتِي تُعْجِبُكَ فِي الْعَاصِمَةِ؟

29- مَاذَا تُفَضِّلُ ؟ أَنْ يَكُونَ لَكَ أَصْدِقَاءُ كَثِيرُونَ أَمْ قَلِيلُونَ ؟

30- إِسْأَلْ زَمِيلَكَ عَنِ الْمَكَانِ الَّذِي كَانَ يَتَعَبَّدُ فِيهِ النَّبِيُّ (ص) .

31- أَيْنَ يُوجَدُ غَارُ حِراء ؟ مَاذَا كَانَ النَّبِيُّ يَفْعَلُ هُنَاكَ؟ لِمَاذَا كَانَ النَّبِيُّ يَتَعَبَّدُ هُنَاكَ ؟

32- **مَاذَا تَفْعَلُ ؟**

ا) قَابَلْتَ فِي الطَّرِيقِ رَجُلاً فَقِيراً يُرِيدُ أَنْ يَتَنَاوَلَ طَعَاماً وَ لَيْسَ مَعَهُ نُقُودٌ .

ب) كُنْتَ تَقِفُ عَلَى شَاطِئِ النَّهْرِ وَ فَجْأَةً رَأَيْتَ وَلَداً صَغِيراً يَغْرَقُ فِي الْمَاءِ .

ج) كُنْتَ تَتَنَاوَلُ الطَّعَامَ فِي الْمَطْعَمِ وَ عِنْدَمَا بَحَثْتَ عَنْ مِحْفَظَةِ نُقُودِكَ لَمْ تَجِدْهَا.

ح) وَضَعْتَ حَقِيبَتَكَ فِي الصَّفِّ وَ ذَهَبْتَ فِي الْإِسْتِرَاحَةِ إِلَى الْمَقْصَفِ وَ لَمَّا عُدْتَ لَمْ تَجِدْهَا.

خ) كُنْتَ ذَاهِباً لِزِيَارَةِ صَدِيقِكَ فِي مَنْزِلِهِ ، بَحَثْتَ عَنْ مَنْزِلِهِ فَلَمْ تَعْرِفْهُ ، لِأَنَّكَ نَسِيتَ عُنْوَانَهُ.

د) كُنْتَ مُسَافِراً فِي قِطَارٍ وَجَاءَ الْجَابِي وَ طَلَبَ مِنْكَ التَّذْكِرَةَ وَ بَحَثْتَ عَنِ التَّذْكِرَةِ ، فَلَمْ تَجِدْهَا.

ذ) كُنْتَ تَرْكَبُ حَافِلَةً وَكَانَ جَارُكَ يُدَخِّنُ كَثِيراً وَ لاَ يُوجَدُ فِي الْحَافِلَةِ مَقْعَدٌ خَالٍ تَجْلِسُ عَلَيْهِ.

33- **مَاذَا تَقُولُ لَهُ ؟**

ا) كُنْتَ مَرِيضاً فِي الْمُسْتَشْفَى وَ لَمْ يَزُرْكَ صَدِيقُكَ ثُمَّ قَابَلْتَهُ بَعْدَ سَنَوَاتٍ طَوِيلَةٍ .

ب) وَعَدْتَ صَدِيقَكَ بِأَنْ تَزُورَهُ فِي مَنْزِلِهِ ، وَ لَمْ تَفْعَلْ ذَلِكَ ، لِأَنَّ بَعْضَ الْأَهْلِ زَارُوكُمْ فِي الْمَنْزِلِ .

ج) شَعَرْتَ بِأَلَمٍ فِي عَيْنِكَ وَ ذَهَبْتَ إِلَى الطَّبِيبِ .

ح) ذَهَبْتَ إِلَى الصَّيْدَلِيَّةِ لِشِرَاءِ دَوَاءٍ لِوَالِدَتِكَ الْمَرِيضَةِ . (مَاذَا تَقُولُ لِلصَّيْدَلِيِّ ؟)

8. Aşağıdaki okuma parçasını tercüme ediniz.

مَنْ أَنَا ؟

دَخَلَ الرَّجُلُ عَلَى زَوْجَتِهِ سَعِيداً وَ قَالَ لَهَا : " وَجَدْتُ هَذِهِ الرِّسَالَةَ فِي صُنْدُوقِ الْخِطَابَاتِ. هَلْ تَعْرِفِينَ مَا بِدَاخِلِهَا ؟ فَقَالَتْ " كَيْفَ أَعْرِفُ ؟ إِفْتَحْهَا وَ سَوْفَ نَرَى " فَقَالَ الزَّوْجُ " إِنَّهَا مُفَاجَأَةٌ. وَجَدْتُ بِدَاخِلِهَا تَذْكِرَتَيْنِ لِدُخُولِ الْمَسْرَحِيَّةِ الْجَدِيدَةِ الَّتِي كُنْتِ تُحِبِّينَ مُشَاهَدَتَهَا وَ وَجَدْتُ مَعَهُمَا بِطَاقَةً صَغِيرَةً مَكْتُوباً عَلَيْهَا : " هَلْ تَعْرِفَانِ مَنْ أَنَا ؟ " فَقَالَتِ الزَّوْجَةُ " لاَ بُدَّ أَنْ يَكُونَ أَحَدُ أَصْدِقَائِكَ أَوْ إِحْدَى صَدِيقَاتِي اللاَّتِي يَعْرِفْنَ أَنَّنِي أُرِيدُ مُشَاهَدَةَ الْمَسْرَحِيَّةِ وَلَكِنْ مَتَى سَنَذْهَبُ ؟ " فَقَرَأَ الزَّوْجُ التَّارِيخَ عَلَى التَّذْكِرَتَيْنِ وَ قَالَ لَهَا : " اَللَّيْلَةُ ... سَنَذْهَبُ اللَّيْلَةَ إِلَى الْمَسْرَحِيَّةِ وَ سَتَكُونُ سَهْرَةً جَمِيلَةً إِنْ شَاءَ اللّٰهُ " وَ فِي الْمَوْعِدِ ذَهَبَ الزَّوْجَانِ إِلَى الْمَسْرَحِ ، وَ هُمَا يَعْتَقِدَانِ أَنَّهُمَا سَيُقَابِلاَنِ أَصْدِقَاءَهُمَا هُنَاكَ ، وَلَكِنْ لَمْ يَجِدَا مِمَّنْ يَعْرِفَانِ. وَ كَانَتِ الْمَسْرَحِيَّةُ مُسَلِّيَةً، وَ كَانَا يَضْحَكَانِ طَوَالَ الْوَقْتِ. وَ بَعْدَ أَنِ انْتَهَتِ الْمَسْرَحِيَّةُ رَجَعَا إِلَى الْبَيْتِ . هُنَاكَ عَرَفَا الْأَمْرَ : أَنَّ الْبَيْتَ قَدْ سُرِقَ . لَمْ يَجِدَا مَلاَبِسَهُمَا الْجَمِيلَةَ وَ جَمِيعَ الْأَشْيَاءِ الْغَالِيَةِ . وَ شَاهَدَا بِطَاقَةً صَغِيرَةً مَكْتُوباً عَلَيْهَا : " اَلْآنَ تَعْرِفَانِ مَنْ أَنَا ؟!"

🕮🕮🕮🕮🕮🕮🕮🕮🕮🕮🕮

SÖZLÜK ÇALIŞMASI

Aşağıdaki cümleler aksâmı seb'a örneklerinden derlenmiş şimdiye kadar öğrendiğimiz konuları içermekte ve pekiştirmektedir. Artık fiillerin üçlü kök harfini tesbit edecek seviyeye gelmiş bulunmakta ve böylece sözlük çalışması yapabilecek durumdayız. Dolayısıyla bundan sonra geçen bilinmeyen kelimelerin altı çizilip sözlük yardımıyla bulunabilir. Aşağıdaki cümleleri, bilemediğiniz kelimeleri sözlükten bakmak suretiyle tercüme ediniz.

1- أَقَمْنَا فِي مَكَّةَ إِلَى جِوَارِ الْكَعْبَةِ – سَعَيْنَا بَيْنَ الصَّفَا وَ الْمَرْوَةِ سَبْعَةَ أَشْوَاطٍ – سَنَبْقَى فِي الرِّيَاضِ ثَلاَثَةَ أَيَّامٍ – مَاذَا أَعْجَبَكَ مِنْهَا ؟ هَلْ أَدَّيْتَ الْحَجَّ – كَمْ يَوْماً أَقَمْتَ فِي الْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ – يُسَافِرُ الْمُسْلِمُونَ إِلَى السُّعُودِيَّةِ كُلَّ عَامٍ لِلْحَجِّ أَوِ الْعُمْرَةِ – إِنْتَظَرْتُ بِحَقَائِبِ السَّفَرِ دَاخِلَ الْمَطَارِ – جَاءَ الْحُجَّاجُ مِنْ كُلِّ بَلَدٍ لِأَدَاءِ فَرِيضَةِ الْحَجِّ.

2- هَلْ غِبْتَ عَنِ الدَّرْسِ هَذَا الصَّبَاحَ ؟ لاَ ، مَا غِبْتُ عَنِ الدَّرْسِ هَذَا الصَّبَاحَ – أَنَا دَائِماً أُؤَدِّي مَا يَطْلُبُهُ مِنِّي الْمُعَلِّمُ لِأَعْمَلَ فِي الْمَنْزِلِ – أَنَا دَائِماً أُؤَدِّي وَاجِبِي – إِلَى أَيْنَ تَوَجَّهَ الْحُجَّاجُ؟ تَوَجَّهَ الْحُجَّاجُ إِلَى عَرَفَاتٍ.

3- أَنَا ذَاهِبٌ إِلَى الْمَكَانِ الَّذِي تُقِيمُ فِيهِ الْمَدْرَسَةُ مَسْرَحِيَّتَهَا – صَلَّى الْمُصَلُّونَ بَعْدَ أَنْ أَذَّنَ الْمُؤَذِّنُ لِلصَّلاَةِ – عَرْضُ الْمَسْرَحِيَّةِ مُسْتَمِرٌّ هَذَا الْأُسْبُوعَ – مُعْظَمُ الْمَوَادِّ[1] الَّتِي نَدْرُسُهَا سَهْلَةٌ – مِنَ الضَّرُورِيِّ مُشَاهَدَةُ التَّجَارِبِ فِي الْمَعْمَلِ.

4- إِخْتَارَتْ سُعَادُ الْفُسْتَانَ الْمَصْنُوعَ مِنَ النَّايْلُونَ – مَا وَفَّرَتْ عَائِشَةُ لِأَبِيهَا– مَا وَفَّرَتْ سُعَادُ لِأَبِيهَا شَيْئاً – لِمَاذَا لَمْ يَعْرِفِ الْأَبُ الْفَرْقَ بَيْنَ الْفُسْتَانَيْنِ ؟ _ لِأَنَّهُمَا بِنَفْسِ الْمَقَاسِ وَ بِنَفْسِ الشَّكْلِ وَ بِنَفْسِ اللَّوْنِ – مَا الَّذِي تُرِيدُ سُعَادُ شِرَاءَهُ مَعَ الْفُسْتَانِ ؟

5- أَشْتَرِي الثَّوْبَ وَالْقَمِيصَ – أَيَّهُمَا تُحِبُّ ؟ اَلْمَلاَبِسَ الْمَصْنُوعَةَ مِنَ الْقُطْنِ أَمِ الْمَصْنُوعَةَ مِنَ النَّايْلُون ـ أُحِبُّ الْمَلاَبِسَ الْمَصْنُوعَةَ مِنَ الْقُطْنِ –أُرِيدُ شِرَاءَ مَكْتَبَةٍ تَلِيقُ بِهَذِهِ الْكُتُبِ – أُرِيدُ شِرَاءَ لُعْبَةٍ تَلِيقُ بِهَذِهِ الطِّفْلَةِ – أُرِيدُ شِرَاءَ جَرَسٍ يَلِيقُ بِهَذِهِ الدَّرَّاجَةِ – أُرِيدُ شِرَاءَ تِلفزْيُون تَلِيقُ بِهَذِهِ الْحُجْرَةِ – أُرِيدُ شِرَاءَ ثَلاَّجَةٍ تَلِيقُ بِهَذَا الْمَطْبَخِ .

---

[1] (الْمَوَادُّ) maddeler, (اَلنَّايْلُون) naylon

6- عَلَى مَنْ وُزِّعَتِ الْجَوَائِزُ؟ وُزِّعَتِ الْجَوَائِزُ عَلَى الْفَائِزِينَ . عَلاَمَ حَصَلَ صَفُكُمْ ؟ حَصَلَ صَفُنَا عَلَى كَأْسِ الْبُطُولَةِ. مَتَى وُزِّعَتِ الْجَوَائِزُ ؟ وُزِّعَتِ الْجَوَائِزُ عَلَى الْفَائِزِينَ فِي آخِرِ الْحَفْلِ – مَنْ اشْتَرَكَ فِي الاسْتِعْرَاضِ؟ اشْتَرَكَ جَمِيعُ تَلاَمِيذِ الْمَدْرَسَةِ – اِسْتَقْبَلَ التَّلاَمِيذُ الآبَاءَ يَوْمَ الْحَفْلِ – اُسْتُقْبِلَ الآبَاءُ يَوْمَ الْحَفْلِ.

7- أَعْلَنَ الْمُذِيعُ الْخَبَرَ فِي الْمَسَاءِ – أُعْلِنَ الْخَبَرُ فِي الْمَسَاءِ – أُقِيمَتِ التَّحَارِبُ فِي الْمَعْمَلِ – أُقِيمَتِ الْمُبَارَاةُ فِي الْمَلْعَبِ – أُقِيمَتِ الْمَسْرَحِيَّةُ فِي الْمَسْرَحِ – وُزِّعَتِ التَّذَاكِرُ عَلَى الرُّكَّابِ – وُزِّعَتِ الْمَلاَبِسُ عَلَى اللاَّعِبِينَ .

8- أُحِبُّ الأَلْعَابَ الرِّيَاضِيَّةَ لِأَنَّهَا تُعَلِّمُنِي النِّظَامَ وَ النَّشَاطَ – اَلْمُدَرِّسُ سَأَلَ التَّلاَمِيذَ عَنْ مُسْتَقْبَلِهِمْ – مَاذَا تُرِيدُ فَاطِمَةُ أَنْ تَكُونَ ؟ تُرِيدُ فَاطِمَةُ أَنْ تَكُونَ طَبِيبَةً لِتُعَالِجَ الْمَرْضَى– هَلْ تُرِيدِينَ أَنْ تُصْبِحِي مُحَامِيَةً يَا فَاطِمَةُ ؟ لاَ ، أُرِيدُ أَنْ أُصْبِحَ طَبِيبَةً – اَلْمُهَنْدِسُ يَهْتَمُّ بِإِقَامَةِ الْمَبَانِي – يَقْرَأُ الْمُذِيعُ الأَخْبَارَ.

9- أَعَدَّ التَّلاَمِيذُ حَقَائِبَهُمْ قَبْلَ عَوْدَتِهِمْ إِلَى الرِّيَاضِ – اِسْتَغْرَقَتِ الرِّحْلَةُ خَمْسَةَ أَيَّامٍ – اَلرِّحْلاَتُ تُنَشِّطُنَا وَ تَجْعَلُنَا نَقْضِي وَقْتاً فِي سَعَادَةٍ وَ تُعَلِّمُنَا –تَكُونُ الرِّحْلَةُ مُفِيدَةً إِذَا تَعَلَّمَ مِنْهَا التِّلْمِيذُ شَيْئاً جَدِيداً وَ تَكُونُ مُسَلِّيَةً إِذَا لَعِبَ فِيهَا . أُفَضِّلُ الرِّحْلاَتِ الطَّوِيلَةَ لِأُشَاهِدَ بِلاَداً جَدِيدَةً وَ أَنْسَى تَعَبَ الدِّرَاسَةِ .

10- شَاهَدْنَا كَيْفَ يُسْتَخْرَجُ الْعُمَّالُ الزَّيْتَ. شَاهَدْنَا كَيْفَ يُسْتَخْرَجُ الزَّيْتُ – سَمِعْنَا كَيْفَ يُعْلِنُ الْمُذِيعُ الأَخْبَارَ – تَذَكَّرْنَا كَيْفَ تُجَهِّزُ الأُمَّهَاتُ الأَطْعِمَةَ – تَذَكَّرْنَا كَيْفَ تُجَهَّزُ الأَطْعِمَةُ – رَأَيْنَا كَيْفَ يُعَلِّمُ الْمُدَرِّسُونَ التَّلاَمِيذَ – رَأَيْنَا كَيْفَ يُعَلِّمُ التَّلاَمِيذُ – عَمَّ تَبْحَثُ ؟ أَبْحَثُ عَنِ الْمَطْعَمِ الْمُزْدَحِمِ الْمَشْهُورِ بِالْحَلْوَى.

11- جُهِّزَتِ الْحَقَائِبُ قَبْلَ السَّفَرِ – سَيُسْتَقْبَلُ الآبَاءُ فِي الْحَفْلِ – أُعْلِنَ الْخَبَرُ أَمْسِ – أُرْسِلَ الْخِطَابُ إِلَى الاِبْنِ – أَرْسَلَ الأَبُ الْخِطَابَ إِلَى الاِبْنِ الْغَائِبِ – أُحِبُّ أَنْ أُصْبِحَ طَبِيباً – وُزِّعَتِ الْجَوَائِزُ عَلَى الْفَائِزِينَ فِي الْمُسَابَقَاتِ الرِّيَاضِيَّةِ – وُزِّعَتِ الْجَوَائِزُ عَلَى الْفَائِزَاتِ اللاَّتِي كَسَبْنَ الْمُبَارَاةَ.

12- مَا رَأْيُكِ فِي الْقَمِيصِ الَّذِي اِرْتَدِيهِ ؟ إِذَا أَرَدْتَ أَنْ تُصْبِحَ دَاعِيَةً لِلْإِسْلَامِ فَأَكْمِلْ دِرَاسَتَكَ فِي جَامِعَةٍ دِينِيَّةٍ – يَجِبُ عَلَى الْآبَاءِ أَنْ يُعْطُوا أَوْلَادَهُمْ مَصْرُوفاً لِلْجَيْبِ لِيَشْتَرُوا مَا يُحِبُّونَ وَ يَدَّخِرُوا إِذَا أَرَادُوا .

13- يَمُرُّ النَاسُ مِنْ جَانِبِ النَّهْرِ إِلَى جَانِبِهِ الْآخَرَ فَوْقَ الْجُسُورِ – هَلْ تَرَي هَذَا الْبِنَاءَ الْبَعِيدَ؟ أَيَّ بِنَاءٍ ؟ هَذَا الَّذِي تَهْبِطُ خَلْفَهُ الطَّائِرَاتُ ؟ نَعَمْ ، أَرَاهُ. هَلْ تَعْرِفُ مَا هُوَ ؟ أَظُنُّ أَنَّهُ مَطَارٌ. مَطَارُ الرِّيَاضِ هُوَ جَمِيلٌ حَقاً . مَا رَأْيُكَ ؟ نَزُورُهُ الْآنَ ؟ نَعَمْ ، هَيَّا بِنَا[1] إِلَيْهِ.

14- تِلْكَ الْمَآذِنُ تَرْتَفِعُ إِلَى السَّمَاءِ . كَانَ الْمُسْلِمُونَ يَنْتَصِرُونَ دَائِماً فِي ذَلِكَ الْوَقْتِ بِسَبَبِ إِيمَانِهِم الْقَوِيِّ بِاللّٰهِ وَ بِالْقُرْآنِ – تَحَدَّثْتُ طَوِيلاً مَعَ الطَّالِبَاتِ – تَحَدَّثْتُ طَوِيلاً مَعَ الطَّالِبَاتِ اللَّاتِي ذَهَبْنَ فِي الرِّحْلَةِ.

15- نَحْنُ اِسْتَقْبَلْنَا الضُّيُوفَ فِي الْمَطَارِ – لَقَدْ اسْتَقْبَلْنَاهُمْ فِي الْمَطَارِ – أَنَا وَعَدْتُ الصَّدِيقَيْنِ بِالْهَدَايَا – هُوَ لَمْ يَشْتَرِكْ فِي الْكَلَامِ – هُمْ لَمْ يَشْتَرِكُوا فِي الْكَلَامِ – هُوَ لَمْ يُعْلِنِ الْخَبَرَ – هُمْ لَمْ يُعْلِنُوا الْخَبَرَ – اَلتِّلْمِيذُ لَمْ يُكْمِلِ الْوَاجِبَ – التَّلَامِيذُ لَمْ يُكْمِلُوا الْوَاجِبَ.

16- يُحِبُّ النَاسُ مَنْ تَهْتَمُّ بِوَاجِبَاتِهَا – يُحِبُّ النَاسُ الَّتِي تَهْتَمُّ بِوَاجِبَاتِهَا– أَعْطَيْتُ الْقَلَمَ لِمَنْ يَجْلِسُ بِجِوَارِي – لَقَدْ فَازَ مَنْ أَطَاعَ اللّٰهَ – لَقَدْ فَازَ الَّذِي أَطَاعَ اللّٰهَ – تَعَجَّبَ النَاسُ مِمَّا قَرَؤُوهُ فِي الصَّحِيفَةِ – تَعَجَّبَ النَاسُ مِنَ الَّذِي قَرَؤُوهُ فِي الصَّحِيفَةِ – يَدْعُو الطَّبِيبُ إِلَى نَظَافَةِ الطَّعَامِ – يَدْعُو الْقَائِدُ إِلَى طَرْدِ الْأَعْدَاءِ .

17- قَبْلَ الذَّهَابِ إِلَى الْمَدْرَسَةِ اِرْتَدِي الزِّيَّ الْمَدْرَسِيَّ أَوْ اِرْتَدِي الْمَلَابِسَ الْعَادِيَّةِ – بَعْدَ أَنْ اِرْتَدِي مَلَابِسِي أَنْظُرُ فِي الْمِرْآةِ لِأُصَفِّفَ شَعْرِي – عِنْدَمَا يَرْتَدِي الْفُقَرَاءُ و الْأَغْنِيَاءُ زِيّاً وَاحِداً لَا يَتَبَاهَى الْأَغْنِيَاءُ بِمَلَابِسِهِمِ الْفَاخِرَةِ ، وَلَا يَخْجَلُ الْفُقَرَاءُ مِنْ مَلَابِسِهِمِ الرَّخِيصَةِ. يَتَبَاهَى التَّلَامِيذُ الْأَغْنِيَاءُ بِمَلَابِسِهِمِ الْغَالِيَةِ الْفَاخِرَةِ .

18- أَذْهَبُ إِلَى الْمَطْعَمِ – لِمَاذَا تَذْهَبُ إِلَى الْمَطْعَمِ ؟ لِأَتَنَاوَلَ طَعَامِي . لَا تَنْسَ أَنْ تَتَنَاوَلَ طَعَامَكَ قَبْلَ الْخُرُوجِ – سَأُصَلِّي الْفَرِيضَةَ بَعْدَ أَنْ أُكْمِلَ وُضُوئِي – مِنَ الْوَاجِبِ عَلَى الْمُسْلِمِينَ أَنْ يُطِيعُوا اللّٰهَ وَ رَسُولَهُ .

---

[1] (هَيَّا بِنَا إِلَيْهِ) haydi oraya (gidelim)(tâbir)

19- لَيْسَ مِنَ الْمُمْكِنِ لِلضَّيْفِ أَنْ يَزُورَ كُلَّ هَذِهِ الْأَمَاكِنِ فِي يَوْمٍ وَاحِدٍ -لَيْسَ مِنَ الْمُمْكِنِ لِلضُّيُوفِ أَنْ يَزُورُوا كُلَّ هَذِهِ الْأَمَاكِنَ فِي يَوْمٍ وَاحِدٍ – سَيَفْتَرِقُ التَّلَامِيذُ لِأَنَّ الْعُطْلَةَ الصَّيْفِيَّةَ قَدْ بَدَأَتْ – مَنْ يَنْصُرْ أَخَاهُ يَنْصُرْهُ اللّٰهُ – لَقَدْ أَعْطَاكُمُ اللّٰهُ هَذِهِ السَّعَادَةَ – لَقَدْ أَعْطَاهُمُ اللّٰهُ هَذِهِ السَّعَادَةَ – لَقَدْ أَعْطَاهُمُ اللّٰهُ هَذِهِ النِّعْمَةَ.

20- مَتَى تُسْرِعُوا فِي السَّيْرِ تَصِلُوا قَبْلَ الْآخَرِينَ – أَ نَسِيْتَ أَنَّنَا جَمِيعاً نَتَكَلَّمُ الْآنَ الْعَرَبِيَّةَ؟ – اِنْتَهَى عَامُنَا الدِّرَاسِيُّ وَ ذَهَبَتْ أَيَّامُهُ الْجَمِيلَةُ – أَرْجُو أَنْ تَقْضُوا عُطْلَةً سَعِيدَةً – هَذِهِ أَقَلُّ خِدْمَةٍ يُمْكِنُ أَنْ أُقَدِّمَهَا لَكَ.

21- سَوْفَ أَدْعُوكَ إِلَى مَنْزِلِي بِهَذِهِ الْمُنَاسَبَةِ السَّعِيدَةِ – عَاشَ أَبُو بَكْرٍ مُؤْمِناً بِكُلِّ مَا جَاءَ بِهِ النَّبِيُّ مُحَمَّدٌ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَ سَلَّمَ – يَجِبُ أَنْ نَسْتَعِدَّ مُنْذُ الْآنَ – لَا تَنْسَوْا مَلَابِسَ السِّبَاحَةِ وَ كُرَةَ الْقَدَمِ – دَعَوْتُ صَدِيقِي لِلذَّهَابِ مَعِي إِلَى حَدِيقَةِ الْحَيَوَانَاتِ.

22- اُطْلُبَا مِنْ صَدِيقِكُمَا أَنْ يَسْتَعِدَّ كَذَلِكَ – يُغَنِّي التَّلَامِيذُ وَ يَضْحَكُونَ لِأَنَّهُمْ قَضَوْا يَوْماً سَعِيداً – أَوْقَفَ أَبِي السَّيَّارَةَ بِالْقُرْبِ مِنَ الرَّجُلِ الْعَجُوزِ وَ فَتَحْتُ بَابَ السَّيَّارَةِ وَ نَزَلْتُ.

23- أَوْقِفِ السَّيَّارَةَ بِالْقُرْبِ مِنَ الرَّجُلِ الْعَجُوزِ – ضَعِ الْكِتَابَ بِالْقُرْبِ مِنَ الرَّجُلِ الْعَجُوزِ – ضَعِ الْكِتَابَ فِي الْحَقِيبَةِ وَ أَنْزِلِ الْحَقِيبَةَ مِنَ الطَّاوِلَةِ – عَادَ الْأُسْتَاذُ بِالْحَافِلَةِ – سَتَأْتِهِمُ النَّارُ الْمَصْنَعَ كُلَّهُ – يَا مُحَمَّدُ تَنَاوَلْ طَعَامَكَ فِي الْمَنْزِلِ – أَدَّى الرِّجَالُ فَرِيضَةَ الْحَجِّ.

24- شَاهَدَ عُمَرُ نَاراً فِي الطَّرِيقِ فَأَسْرَعَ إِلَيْهَا وَ عِنْدَمَا اقْتَرَبَ مِنَ النَّارِ رَأَى امْرَأَةً تَجْلِسُ هِيَ وَ أَطْفَالُهَا حَوْلَ قِدْرٍ عَلَى النَّارِ – لِمَاذَا يَبْكِي هَؤُلَاءِ الْأَطْفَالُ ؟ مَاذَا فِي الْقِدْرِ؟ فِيهِ مَاءٌ يَغْلِي . يَتَبَسَّمُ صَدِيقِي دَائِماً – لِمَاذَا تَأَخَّرْتَ؟ – اِنْتَشَرَ الْإِسْلَامُ فِي بِلَادٍ كَثِيرَةٍ .

25- فَحَصَنِي الطَّبِيبُ وَ نَصَحَنِي بِاسْتِعْمَالِ نَظَّارَةٍ لِتَحْمِيَ عَيْنَيَّ مِنَ الشَّمْسِ وَ الْهَوَاءِ – اِسْتَرِيحِي فِي غُرْفَتِكِ وَ سَأُحْضِرُ لَكِ الْغَدَاءَ فَوْراً – أَرْجُو أَنْ تَتَّصِلِي بِوَالِدِي فِي الْمَكْتَبِ وَ أَخْبِرِيهِ بِمَا حَدَثَ .

26- اَلْأَوْلَادُ عَائِدُونَ – تَزَوَّجَ أَخِي قَبْلَ سَنَتَيْنِ – اِخْتَارَ الصَّدِيقَانِ دِرَاسَةَ الْعُلُومِ – اِنْتَهَى عَهْدُ النَّوْمِ – تَشَابَهَتِ الرِّوَايَاتُ فِي الْكُتُبِ الصَّحِيحَةِ – سَأَذْهَبُ فِي عُطْلَةِ الصَّيْفِ الْقَادِمِ إِلَى الْمَمْلَكَةِ الْمَغْرِبِيَّةِ – فَهِيَ مِنَ الْبِلَادِ الَّتِي أَتَمَنَّى أَنْ أَزُورَهَا لِأَنَّهَا جَمِيلَةٌ جِداً وَ

فِيهاَ بَعْضُ الْآثَارِ الْإِسْلاَمِيَّةِ الْهاَمَّةِ مِثْلَ جاَمِعِ الْقَرَوِيِّينَ بِفاَس وَ شَعْبُ الْمَغْرِبِ شَعْبٌ طَيِّبٌ وَ هُوَ نَشِيطٌ وَ يُحِبُّ النَّاسَ الَّذِينَ يَزُورُونَهُ .

27- ذَهَبَ يُوسُفُ مَعَ مَدْرَسَتِهِ فِي نِهاَيَةِ الْأُسْبُوعِ إِلَى الْعَاصِمَةِ لِقَضاَءِ بَعْضِ الْأَيَّامِ هُناَكَ . تَحَرَّكَتِ الْحاَفِلَةُ مِنْ أَماَمِ الْمَدْرَسَةِ فِي السَّاعَةِ الرَّابِعَةِ عَصْراً - لَقَدْ أَخْبَرْتَناَ فِي الْوَقْتِ الْمُناَسِبِ وَ بِذَلِكَ أَنْقَذْتَ الْمَصْنَعَ مِنَ الْحَرِيقِ وَ أَنْقَذْتَ الْعُماَّلَ مِنَ الْمَوْتِ.

28- يَا مُحَمَّدُ ! تَناَوَلْ طَعاَمَكَ فِي الْمَنْزِلِ – يُخْرِجُونَ أَفْرَادَ الْعَائِلَةِ مِنَ الْمَنْزِلِ – كاَنَ عَادِلٌ وَ حُسَيْنٌ يَتَجَوَّلاَنِ بَيْنَ الْمَناَزِلِ - يَقُودُ الأَبُ السَّيَّارَةَ - إِنَّهُمْ جاَئِعُونَ – إِنَّنِي مُسَافِرٌ – إِنَّهاَ قَادِمَةٌ – إِنَّناَ غَائِبُونَ .

29- بَقِيَ الطَّالِبُ فِي الْمَدْرَسَةِ حَتَّى انْتَهَتِ الحِصَصُ - ذَهَبَ الْوَلَدَانِ إِلَى الْحَدِيقَةِ وَ هُناَكَ تَناَوَلاَ بَعْضَ الْعَصِيرِ وَ الشَّاي ثُمَّ تَحَدَّثاَ عَنِ الْمَدْرَسَةِ وَ الْاِمْتِحاَناَتِ- تَجَوَّلَ الْوَلَدَانِ فِي الْحَدِيقَةِ قَلِيلاً ثُمَّ جَلَساَ بَيْنَ الْأَشْجاَرِ. خَرَجَ الْوَلَدَانِ مِنَ الْحَدِيقَةِ وَ ذَهَباَ مُباَشَرَةً إِلَى مَوْقِفِ الْحاَفِلاَتِ ، حَيْثُ أَخَذَا الْحاَفِلَةَ مِنْ هُناَكَ وَ اتَّجَهاَ إِلَى الْمَنْزِلِ .

30- سَتُعْلَنُ الْيَوْمَ نَتاَئِجُ التَّلاَمِيذِ النَّاجِحِينَ – إِنَّكِ تُحَيِّينَ الْخَبَرَ السَّعِيدَ – إِنَّهاَ تَرْجُو الْخَبَرَ السَّعِيدَ – مَاذاَ يَفْعَلُ التِّلْمِيذُ ؟ هُوَ يَسْتَمِعُ إِلَى الدَّرْسِ – كاَنَتْ أُخْتِي لاَ تَسْتَذْكِرُ دُرُوسَهاَ كَثِيراً – كَيْفَ عُدْنَ إِلَى الْمَنْزِلِ ؟ عُدْنَ إِلَى الْمَنْزِلِ مَسْرُورَاتٍ – كَيْفَ تَحَدَّثَ الرَّجُلُ ؟ تَحَدَّثَ الرَّجُلُ غَاضِباً – مَاذاَ يَفْعَلُ الصَّدِيقاَنِ ؟ يَسْتَذْكِراَنِ دُرُوسَهُماَ .

31- أَيْنَ كُنْتُماَ تَلْتَقِياَنِ؟ كَيْفَ تَعَرَّفْتَ عَلَيْهِ ؟ كَيْفَ كُنْتُماَ تَقْضِياَنِ أَيَّامَ الْعُطْلَةِ؟ مَتَى تَعُودُ أُخْتُكَ إِلَى الْمَنْزِلِ؟ كاَنَ الْوَالِدُ غَاضِباً لِأَنَّ وَلَدَهُ عاَدَ مُتَأَخِّراً لِلْمَنْزِلِ – قَدْ أَصاَبَتْنِي الْكُرَةُ فِي عَيْنِي الْيُسْرَى - نَصَحَ الطَّبِيبُ بِاسْتِعْماَلِ نَظَّارَةٍ لِتَحْمِيَ عَيْنَيَّ مِنَ الشَّمْسِ وَ الْهَوَاءِ .

32- اَلْبِنْتَانِ تُعِدَّانِ الطعاَمَ - هَلْ عُدْتَ إِلَى الْمَنْزِلِ أَمْ بَقِيتَ فِي الْمُسْتَشْفَى ؟ وَصَلَتِ الطَّائِرَةُ مَطاَرَ الرِّياَضِ فِي الرَّابِعَةِ عَصْراً – كَيْفَ سَيَعُودَانِ إِلَى الْمَنْزِلِ؟ سَيَعُودَانِ إِلَى الْمَنْزِلِ بِسَيَّارَةِ أُجْرَةٍ. مَاذاَ اشْتَرَيْتَ مِنْ هُناَكَ ؟ – كَيْفَ اسْتَقْبَلَتْكَ وَالِدَتُكَ عِنْدَماَ عُدْتَ إِلَى الْمَنْزِلِ؟

33- يَتَمَنَّى أَحْمَدُ أَنْ يَكُونَ طَبِيباً وَلِهَذاَ الْتَحَقَ بِكُلِّيَّةِ الطِّبِّ- ذَهَبْتُ إِلَى الْمَطْعَمِ لِتَناَوُلِ بَعْضِ الْأَطْعِمَةِ – زُرْتُ صَدِيقِي أَحْمَدَ فِي مَنْزِلِهِ – حَيْثُ عِشْتُ أَيَّاماً طَيِّبَةً - زُرْتُ مَدِينَةَ الرِّياَضِ مَعَ وَالِدِي فِي الْعُطْلَةِ الصَّيْفِيَّةِ – قَضَيْتُ فِي الرِّياَضِ أَيَّاماً سَعِيدَةً لاَ أَنْساَهاَ.

34- كَانَتِ السَّيِّدَةُ خَدِيجَةُ مُتَزَوِّجَةً قَبْلَ زَوَاجِهَا مِنَ النَّبِيِّ. اخْتَارَت السَّيِّدَةُ خَدِيجَةُ الزَّوَاجَ مِنْ مُحَمَّدٍ ، لِأَنَّهُ كَانَ مَشْهُوراً بِالْأَمَانَةِ وَ الصِّدْقِ - عِنْدَمَا أَمَرَ جِبْرِيلُ النَّبِيَّ مُحَمَّداً (ص) بِأَنْ يَدْعُوَ النَّاسَ إِلَى اللَّهِ قَالَتْ لَهُ السَّيِّدَةُ خَدِيجَةُ :"إِنِّي مُصَدِّقَةٌ بِكَ مُؤْمِنَةٌ بِرَبِّكَ"

35- أَعَدَّتِ الْأُمُّ طَعَامَ الْغَدَاءِ – تَزَوَّجَ أَخِي قَبْلَ سَنَتَيْنِ. أَيْنَ كَانَ يَتَعَبَّدُ النَّبِيُّ ؟ يَتَعَبَّدُ النَّبِيُّ فِي غَارِ حِرَاءَ. يُوجَدُ غَارُ حِرَاءَ فِي مَكَّةَ الْمُكَرَّمَةِ . كَانَ النَّبِيُّ يَتَعَبَّدُ هُنَاكَ. كَانَ النَّبِيُّ يَتَعَبَّدُ هُنَاكَ حَتَّى يَكُونَ بَعِيداً عَنِ النَّاسِ وَلِيَتَأَمَّلَ فِي مَخْلُوقَاتِ اللَّهِ .

36- لِمَاذَا أَصْبَحَ النَّاسُ يَشْتَرُونَ مِنْهُ كَثِيراً ؟ كَيْفَ كَانَ يُعَامِلُ النَّاسَ ؟ هَلْ كَانَ يُسَاعِدُ الْمُحْتَاجِينَ ؟ أَتَمَنَّى لَكُمْ صِيَاماً مَقْبُولاً – أَتَمَنَّى لَكُمْ عِيداً مُبَارَكاً – أَتَمَنَّى لَكُمْ حَجاً مَبْرُوراً – أَتَمَنَّى لَكُمْ رِحْلَةً سَعِيدَةً - أَتَمَنَّى لَكُمْ نَوْماً هَادِئاً – أَتَمَنَّى لَكُمْ طَعَاماً لَذِيذاً – أَتَمَنَّى لَكُمْ دِرَاسَةً سَهْلَةً – أَتَمَنَّى لَكُمْ حَيَاةً سَعِيدَةً.

HÂL

Hâl; fiil işlenirken, fâilin, mef'ûlün veya her ikisinin durumunu gösteren mansûb ve nekre isimdir. Tekil ve illet harfi bulunmayan bir kelime olduğu takdirde hâl, üstün tenvinli olarak gelir.
Türkçe'deki durum zarfı karşılığıdır. Fiile sorulan "Nasıl" sorusuna cevap teşkil eder. Fiil yapılırken onu işleyenin durumu açıklanan hâl Türkçe'ye (...rek, ..rak) ekleriyle veya (...dığı halde), (..ken, ...mış olduğu halde) kelimeleriyle tercüme edilir. Durumları açıklanan fâil ya da mef'ûlün bih'e de sâhibu'l-hâl veya zü'l-hâl denir. Sâhibu'l-hâl genellikle marife olur. Özel isimlerin ise harfi tarif almasa da marife olduğu açıktır:

جَاءَ خَالِدٌ رَاكِباً. Hâlit binerek (binmiş olarak) geldi.

جَاءَتْ عَائِشَةُ رَاكِبَةً. Aişe binerek (binmiş olarak) geldi.

Burada رَاكِباً ve رَاكِبَةً kelimeleri fâil olan Hâlit ve Aişe'nin durumunu açıklamaktadır.

لَقِيَ خَالِدٌ مَحْمُوداً رَاكِبَيْنِ. Hâlit Mahmut'la ikisi de (ata) binmiş olarak karşılaştı.

Burada رَاكِبَيْنِ kelimesi hem fâil olan Hâlid'in hem de mef'ûl olan Mahmud'un durumunu açıklamaktadır ve tesniyenin mansûb hâli (olan yâ-nûn) ile gelmiştir.

رَكِبْتُ الْفَرَسَ مُسْرَجَةً. Ata eğerlenmiş olarak bindim.

إِشْتَرَيْتُ الْكِتَابَ مُجَلَّداً. Kitabı ciltli olarak satın aldım.

Burada مُسْرَجاً ve مُجَلَّداً kelimeleri mef'ûl olan atın binilirken ve kitabın satın aldığı zaman ki durumlarını açıklamaktadır.

Görüldüğü gibi isimlerin, sıfatların ve özellikle ism-i fâillerin mansûb haldeki yapıları, fiilin yapılma tarzını veya fiil işlendiği andaki durumlarını gösteren zarf olarak kullanılır.
*Hâl, sahibul hale müfred, tesniye, cem ve müzekkerlik, müenneslik bakımından uyar.

مَاتَ تَائِباً لِرَبِّهِ. O Rabb'ine tevbe ederek öldü.

مَاتَا تَائِبَيْنِ لِرَبِّهِمَا. O ikisi Rabb'lerine tevbe ederek öldü.

مَاتُوا تَائِبِينَ لِرَبِّهِمْ. Onlar Rabb'lerine tevbe ederek öldüler.

إِنَّهَا ذَهَبَتْ مَاشِيَةً إِلَى بَيْتِهَا. Gerçekten o (müe.) evine yürüyerek gitti.

إِنَّهُمَا ذَهَبَتَا مَاشِيَتَيْنِ إِلَى بَيْتِهِمَا. Gerçekten o ikisi evlerine yürüyerek gitti.

إِنَّهُنَّ ذَهَبْنَ مَاشِيَاتٍ إِلَى بَيْتِهِنَّ. Gerçekten onlar evlerine yürüyerek gittiler.

*Hâl müfred (tek bir kelime) olarak geldiği gibi, cümle (isim cümlesi, fiil cümlesi) veya şibh-i cümle (harf-i cer ya da zarflı cümle parçası) olarak da gelebilir. O zaman hâl; mahallen mansûb olur.

a) Hâl Müfred İsim:

أَكَلَ السَّائِلُ الطَّعَامَ حَارّاً. Dilenci yemeği sıcak olarak yedi.

لاَ تَأْكُلِ الطَّعَامَ حَارّاً. Yemeği sıcakken (sıcak olarak) yeme.

شَرِبَ الْمَرِيضُ الْحَلِيبَ بَارِداً. Hasta sütü soğuk olarak içti.

دَخَلَ الطِّفْلُ إِلَى الْغُرْفَةِ بَاكِياً. Çocuk odaya ağlayarak girdi (müz).

دَخَلَتِ الطِّفْلَةُ إِلَى الْغُرْفَةِ بَاكِيَةً. Çocuk odaya ağlayarak girdi (müe).

نَزَلَ عَلِيٌّ فِي الْفُنْدُقِ مُتْعَباً. Ali otele yorgun olarak indi.

نَزَلَ الصَّدِيقَانِ فِي الْفُنْدُقِ مُتْعَبَيْنِ. İki arkadaş otele yorgun olarak indi.

عَادَتْ التِّلْمِيذَاتُ مَسْرُورَاتٍ. Kız öğrenciler sevinçli bir halde döndüler.

جَاءَ الطُّلاَّبُ مُسْتَعِدِّينَ لِلْإِمْتِحَانِ. Öğrenciler imtihan için hazırlıklı bir halde geldiler.

نَجَحَ مَحْمُودٌ فَاهِماً دَرْسَهُ. Mahmud dersini anlayarak başardı.

نَجَحَ الْمَحْمُودُونَ فَاهِمِينَ دُرُوسَهُمْ. Mahmud'lar derslerini anlayarak başardılar.

جَلَسَ الْمُجْرِمُ مُعْتَذِراً عَنْ ذَنْبِهِ. Suçlu suçundan özür dileyerek oturdu.

خُلِقَ الْإِنْسَانُ ضَعِيفاً. İnsan zayıf olarak yaratıldı (Nisâ, 27)

b) Hâl İsim Cümlesi:

Hâl isim cümlesi ya da fiil cümlesi olarak geldiğinde, bu cümleyi asıl cümleye bağlayan vâvu'l-hâl (hâl vâvı) denen bir vâv (وَ) bulunur. Veya yalnız zamir veya hem vâv hem zamirden oluşan bir bağlayıcı bulunur.

حَضَرَ الضُّيُوفُ وَ الْمُضِيفُ غَائِبٌ.

Haber Mübtedâ Vâvü'l-hâl Fâil Fiil

Hâl: İsim cümlesi

Ev sahibi (misafir eden) yok olduğu hâlde misafirler geldi.

فَرَّ الْجُنُودُ أَسْلِحَتُهُمْ مَتْرُوكَةٌ.

Askerler silahları bırakılmış (terkedilmiş) halde kaçtılar[1].

[1] Bu cümlede görüldüğü gibi hal cümlesinin başında vâv-ı hâliye olmazsa cümleyi ana cümleye bağlayan zamir bulunur.

سَارَ الْجَيْشُ وَالْقَائِدُ أَمَامَهُ. Ordu komutan önlerinde olduğu halde yürüdü.

قَاتَلَ الضَّابِطُ وَ هُوَ عَطْشَانُ. Subay susamış olarak savaştı.

عَرَفْتُهُ وَأَنَا صَغِيرٌ. Onu küçükken tanıdım.

لاَ تَأْكُلُوا الْفَاكِهَةَ وَ هِيَ فِجَّةٌ. Meyveyi ham iken (ham olduğu halde) yemeyiniz.

قَطَفْتُ الْوَرْدَةَ وَ هِيَ مُفَتَّحَةٌ. Gülü açılmış bir halde iken kopardım.

وَصَلَ إِلَى الْغَابَةِ وَ هُوَ مَسْرُورٌ. Sevinçli bir halde ormana geldi.

دَخَلَ يُوسُفُ السِّجْنَ وَ هُوَ مَظْلُومٌ. Yusuf mazlum (suçsuz) bir halde hapishaneye girdi.

كُنْتُ نَائِماً وَ أَنْتَ قَادِمٌ. Sen geldiğinde ben uyuyordum.

مَرَّ عُمَرُ وَ هُوَ رَاكِبٌ السَّيَّارَةَ. Ömer arabaya binmiş halde geçti.

اِحْتَرَسْتُ مِنَ الشَّمْسِ وَ الْحَرَارَةُ شَدِيدَةٌ. Sıcak şiddetli halde iken güneşten korundum.

لاَ آكُلُ الطَّعَامَ وَ أَنَا شَبْعَانُ. Tok olduğum halde yemek yemem.

تَعَلَّمْ وَ أَنْتَ صَغِيرٌ. Küçük iken (küçük olduğun halde iken) öğren.

فَلاَ تَجْعَلُوا لِلَّهِ أَنْدَاداً وَ أَنْتُمْ تَعْلَمُونَ. Bildiğiniz halde Allaha eşler (benzerler) kılmayın (Bakara 22).

c) Hâl Fiil Cümlesi:

1) Bazen **olumlu mâzî hâl cümlesinin** başında (وَ قَـــدْ) bulunur. Böylece fiilin oluşmasından daha önceki zamanda oluşan bir eylemi belirtir:

غَابَ أَخُوكَ وَ قَدْ حَضَرَ جَمِيعُ الْأَصْدِقَاءِ.

Bütün arkadaşlar geldiği halde kardeşin gelmedi.

2) **Olumlu muzâri** ile başlayan hâl cümlesi genellikle önünde vâv-ı hâliye ve başka bir ön takı almaksızın sâhibu'l-hâle bağlanır.

سَمِعْتُ الْمُؤْمِنَ يَدْعُو رَبَّهُ. Mü'mini Rabbine dua ederken işittim.

رَأَيْتُ الْوَلَدَ يَبْكِي. Çocuğu ağlarken gördüm.

ذَهَبَ الْجَانِي تَحْرُسُهُ الْجُنُودُ. Askerler onu koruduğu halde cani gitti.

خَرَجَ فَرِيدٌ يَضْحَكُ مِنَ الْبَيْتِ. Ferid gülerek evden çıktı.

فَجَاءَتْهُ إِحْدَاهُمَا تَمْشِي عَلَى اسْتِحْيَاءٍ.

(Kızlardan) biri, utandığı halde yürüyerek ona geldi (Kasas 25).

3) **Olumsuz mâzî ve muzârî** ile başlayan hâl cümlesinin başında bazen vâv-ı hâliye bulunur, bazen bulunmaz:

ذَهَبَ الْعَامِلُ إِلَى الْمَصْنَعِ لَماْ يَأْكُلْ شَيْئاً.

İşçi fabrikaya hiçbirşey yemeden gitti.

قَطَفَ الْأَوْلاَدُ الْأَزْهَارَ وَلَماْ تَتَفَتَّحْ.

Henüz açmamış olduğu halde çocuklar çiçekleri kopardı.

إِسْتَيْقَظْنَا مِنَ النَّوْمِ وَ ماَ طَلَعَتِ الشَّمْسُ.

Güneş doğmadığı halde (doğmadan) uykudan uyandık.

كَانَ خَالِدٌ يَبْكِي ماَ ضَرَبَهُ أَحَدٌ (=كَانَ خَالِدٌ يَبْكِي وَ ماَ ضَرَبَهُ أَحَدٌ) .

Hâlid'i kimse dövmediği halde ağlıyordu.

d) Hâl Şibh Cümle (Zarf Cümlesi):

Şibh-i cümle olan hâl arada vâv-ı hâliye olmaksızın doğrudan bağlanır:

طَلَعَ الْبَدْرُ بَيْنَ السَّحاَبِ. Ay (dolunay) bulutların arasında doğdu.

مَيَّزْتُ صَوْتَ صَدِيقِي خَلْفَ الْبَابِ. Dostumun sesini kapı arkasında olduğu halde tanıdım.

شَاهَدْتُ الْخَطِيبَ فَوْقَ الْمِنْبَرِ. Minberin üstündeki hatibi gördüm.

Hâl Şibh Cümle (Câr-mecrûr):

تَأَلَّمَ الطَّائِرُ فِي الْقَفَصِ. Kuş kafeste acı duydu.

قَرَأَتِ التِّلْمِيذَةُ الرِّسَالَةَ فِي فَرَحٍ. Öğrenci mektubu sevinç içinde okudu.

بِعْتُ الثَّمَرَ عَلَى شَجَرِهِ.

Meyveyi ağacının üzerinde olduğu halde (ağacının üzerinde iken) sattım.

Hâl ile İlgili Diğer Özellikler:

* Genellikle hâl nekre, sahibu'l-hâl marife olarak gelir.

أَقْبَلَ الْمَظْلُومُ باَكِياً. Mazlum (zulme uğrayan) ağlayarak geldi.

عاَدَ الْجَيْشُ ظاَفِراً. Ordu zafer kazanarak döndü.

بِعْتُ الْقُطْنَ مَحْلُوجاً. Pamuğu atılmış olarak sattım.

*Hâl birden fazla olabilir, hepsi de atıfsız olarak ana cümleye bağlanabilir:

جاَءَ اللاَّعِبُ هاَدِئاً ، مُبْتَسِماً ، لاَبِساً ثِياَبَ اللاَّعِبِ.

Futbolcu sakin olarak gülümseyerek ve oyun elbiselerini giyerek geldi.

يَقْفِزُ الْبَطَلُ لاَ خاَئِفاً وَ لاَ مُتَرَدِّداً.

Kahraman ne korkarak ne de tereddütlü olarak sıçrıyor.

ذَهَبَ مَحْمُودٌ باَكِياً ماَشِياً. Mahmut ağlayarak ve yürüyerek gitti.

* Hâl fâilin ya da mef'ûlün durumunu belirttiği gibi muzafun ileyhin durumunu da belirtebilir:

أَ يُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتاً.

Hiç biriniz kardeşinin etini ölü olduğu halde (ölü olarak) yemeyi sever mi? (Hucurât 12)

* وَ (Vâvu'l-hâl) şart edatları olan إِنْ ve لَوْ in önlerinde geldiğinde cevap cümleleri bulunmazsa vâvu'l-hâl olur. (وَإِنْ) (وَلَوْ) ise vasıl edatı olup ...se bile, ..sa bile, ...ise de, ..dığı halde, ..mesine rağmen gibi manalara gelir[1].

صَلِّ وَ إِنْ عَجَزْتَ عَنِ الْقِيَامِ. Ayakta durmaktan aciz olsan bile namaz kıl.

نَذْهَبُ وَلَوْ كَانَ بَعِيداً. Uzak olsa bile gideriz.

*** Hâl, Sıfat ve Sıla cümlelerinin farkı:**

Hâl, sıfat ve sıla cümleleri arasında mana bakımından büyük fark olmasa da gramer yönünden farklıdırlar.

Marife isimden sonra gelen cümleye hal cümlesi,
Nekre isimden sonra gelen cümleye sıfat cümlesi,
İsm-i mevsûlden sonra gelen cümleye sıla cümlesi denir.

حَضَرَ الرَّجُلُ أَرَاهُ. Gördüğüm adam geldi.

حَضَرَ رَجُلٌ أَرَاهُ. "

حَضَرَ الرَّجُلُ الَّذِي أَرَاهُ. "

رَأَيْتُ الرَّجُلَ يَحْضُرُ. Gelen adamı (adamı gelirken) gördüm (Hâl Cümlesi).

رَأَيْتُ رَجُلاً يَحْضُرُ Gelen (bir) adam gördüm (Sıfat Cümlesi).

رَأَيْتُ الرَّجُلَ الَّذِي يَحْضُرُ Gelen adamı gördüm (Sıla Cümlesi).

سَلَّمْتُ عَلَى الرَّجُلِ رَأَيْتُهُ Gördüğüm adama selâm verdim (Hâl Cümlesi).

سَلَّمْتُ عَلَى رَجُلٍ رَأَيْتُهُ Gördüğüm adama selâm verdim (Sıfat Cümlesi).

سَلَّمْتُ عَلَى الرَّجُلِ الَّذِي رَأَيْتُهُ Gördüğüm adama selâm verdim (Sıla Cümlesi).

جَاءَ الرَّجُلُ ذَاهِباً إِلَى الْمَدْرَسَةِ Okula giden adam geldi[2].

جَاءَ الرَّجُلُ الذَّاهِبُ إِلَى الْمَدْرَسَةِ "

جَاءَ الرَّجُلُ الَّذِي يَذْهَبُ إِلَى الْمَدْرَسَةِ "

---

[1] Bkz. Çörtü, Meral, *Nahiv*, s. 229; *Cümle Kuruluş Teknikleri*, s.93.

[2] Bkz. Çörtü Meral, Nahiv, s. 229 vd.

Genel Cümle Alıştırmaları:

1- كُلِ الْفَاكِهَةَ نَاضِجَةً - وَجَدْتُهُمْ يَعْبُدُونَ اللّٰهَ - خَرَجَ عَلَى النَّبِيِّ كَافِراً - صَلَّى الْمُسْلِمُونَ الظُّهْرَ جَمَاعَةً.

2- كَيْفَ وَصَلَ الْمُشْرِفُونَ فِي يَوْمِ الرِّحْلَةِ ؟ وَصَلَ الْمُشْرِفُونَ مُبَكِّرِينَ فِي يَوْمِ الرِّحْلَةِ. أُنْظُر ، هَؤُلاَءِ الْمُشْرِفُونَ قَدْ وَصَلُوا. نَعَمْ لَقَدْ وَصَلُوا مُبَكِّرِينَ.

3- كَيْفَ أَسْرَعَ اللاَّعِبَانِ فِي يَوْمِ الْمُبَارَاةِ ؟ أَسْرَعَ اللاَّعِبَانِ نَشِيطَيْنِ فِي يَوْمِ الْمُبَارَاةِ. أُنْظُرْ ، هَذَانِ اللاَّعِبَانِ قَدْ أَسْرَعَا . نَعَمْ ، لَقَدْ أَسْرَعَا نَشِيطَيْنِ.

4-كَيْفَ حَضَرَ التَّلاَمِيذُ فِي يَوْمِ الْاِمْتِحَانِ ؟ حَضَرَ التَّلاَمِيذُ هَادِئِينَ فِي يَوْمِ الْاِمْتِحَانِ. أُنْظُرْ، هَؤُلاَءِ التَّلاَمِيذُ قَدْ حَضَرُوا. نَعَمْ ، لَقَدْ حَضَرُوا هَادِئِينَ.

5- وَصَلَ الْمُشْرِفُ مُبَكِّراً - وَصَلَ الْمُشْرِفُونَ مُبَكِّرِينَ - جَرَى اللاَّعِبُ نَشِيطاً - جَرَى اللاَّعِبُونَ نَشِيطِينَ - وَصَلَتِ الْمُسَافِرَةُ مُتَأَخِّرَةً - وَصَلَتِ الْمُسَافِرَاتُ مُتَأَخِّرَاتٍ - صَلَّى الْمُسْلِمُ مُؤْمِناً - صَلَّى الْمُسْلِمُونَ مُؤْمِنِينَ .

6- تَكَلَّمَتِ الْأُسْتَاذَةُ صَادِقَةً - تَكَلَّمَتِ الْأُسْتَاذَاتُ صَادِقَاتٍ - عَاشَ الصَّدِيقُ مُخْلِصاً - عَاشَ الْأَصْدِقَاءُ مُخْلِصِينَ.

7- ذَهَبَتِ التِّلْمِيذَاتُ مَاشِيَاتٍ إِلَى الْمَدْرَسَةِ - عَادَ التَّلاَمِيذُ إِلَى مَنَازِلِهِمْ وَ هُمْ يُغَنُّونَ[1] - عَادَ أَحْمَدُ إِلَى بَيْتِهِ سَعِيداً .

8- ذَهَبَا مَسْرُورَيْنِ إِلَى مَدْرَسَتِهِمَا- اِنْطَلَقَ حَزِيناً إِلَى عَائِلَتِهِ -اِنْطَلَقْنَ حَزِينَاتٍ إِلَى قَرْيَتِهِنَّ - اِنْطَلَقُوا سُعَدَاءَ إِلَى مَنْزِلِهِمْ - اِنْطَلَقُوا نَشِيطِينَ إِلَى مَنْزِلِهِمْ.

9- كَيْفَ تَجْلِسَانِ فِي الصَّفِّ ؟ تَجْلِسَانِ فِي الصَّفِّ مُتَجَاوِرَتَيْنِ- كَيْفَ عُدْنَ[2] إِلَى الْمَنْزِلِ؟ عُدْنَ إِلَى الْمَنْزِلِ مَسْرُورَاتٍ.

10- كَيْفَ وَدَّعْتَ وَالِدَكَ ؟ وَدَّعْتُ وَالِدِي حَزِيناً - كَيْفَ اِسْتَلَمْتَا النَّتِيجَةَ ؟ اِسْتَلَمْتَا النَّتِيجَةَ سَعِيدَتَيْنِ -كَيْفَ سِرْتَ فِي اللَّيْلِ ؟ سِرْتُ فِي اللَّيْلِ خَائِفاً - كَيْفَ تَحَدَّثَ الرَّجُلُ؟ تَحَدَّثَ الرَّجُلُ غَاضِباً.

---

[1] (غَنَّى يُغَنِّي) şarkı söyledi

[2] (عَادَ يَعُودُ) döndü

11- رَأَيْتُ أَخِي وَ عَائِلَتَهُ فِي صَالَةِ الْاِسْتِقْبَالِ يَنْتَظِرُونَ – شَاهَدْتُ لَاعِبَاتِ الْفَرِيقِ يَلْعَبْنَ الْكُرَةَ .

12- وَصَلَتِ الصَّدِيقَتَانِ مُبَكِّرَتَيْنِ –وَصَلَتِ التِّلْمِيذَتَانِ مُبَكِّرَتَيْنِ – اِسْتَيْقَظَتِ الْخَادِمَتَانِ الْجَدِيدَتَانِ مُتَأَخِّرَتَيْنِ –رَأَيْتُ التِّلَامِيذَ جَالِسِينَ .

13- ذَهَبَ التِّلَامِيذُ إِلَى الْمَدْرَسَةِ مَمْلُوئِينَ نَشَاطاً ، ثُمَّ عَادُوا مِنْهَا وَ قَدْ بَدَتْ عَلَيْهِمْ آثَارُ التَّعَبِ

Tercüme:

1- Meyveyi olgun olarak ye. Onları Allah'a ibadet eder halde buldum. Peygamber'in karşısına kâfir olarak çıktı. Müslümanlar öğleni (öğle namazını) cemaat olarak kıldılar.

2- Yöneticiler gezi gününde nasıl geldiler (vardılar)? Yöneticiler gezi gününde erken geldiler. Bak, bu yöneticiler gelmişler. Evet, gerçekten erken gelmişler.

3- İki oyuncu maç günü nasıl koştu? İki oyuncu maç günü dinç bir halde koştu. Bak, bu iki oyuncu gerçekten hızlı koştu[1]. Evet, gerçekten dinç bir halde koştular.

4- İmtihan günü öğrenciler nasıl geldi? İmtihan günü öğrenciler sakin bir halde geldi. Bak, bak bu öğrenciler gelmiş. Evet gerçekten sakin olarak gelmişler.

5- Yönetici erken geldi. Yöneticiler erken geldi. Oyuncu hızlı koştu. Oyuncular hızlı koştular. (Bayan) Yolcu geç geldi. Yolcular geç geldiler. Müslüman mü'min olarak namaz kıldı. Müslümanlar mü'min olarak namaz kıldılar.

6- Hoca doğru konuştu. Hocalar doğru (olarak) konuştular. Arkadaş ihlâslı bir halde yaşadı. Arkadaşlar ihlâslı bir halde yaşadılar.

7- Kız öğrenciler okula yürüyerek gittiler. Öğrenciler evlerine şarkı söyleyerek döndüler. Ahmet eve mutlu bir şekilde döndü.

8- İkisi sevinçli bir halde okullarına gittiler. Üzüntülü bir halde ailesine gitti. (Bayanlar) Üzüntülü bir halde köylerine gittiler. Mutlu bir halde evlerine gittiler. Neşeli olarak evlerine gittiler (yürüdüler).

9- (İkiniz) sınıfta nasıl oturuyorsunuz? Sınıfta yan yana (komşu olarak)[2] oturuyorsunuz. (Bayanlar) eve nasıl döndüler? Sevinçli bir halde döndüler.

10- Babana nasıl veda ettin? Babama hazin bir şekilde veda ettim. (O iki bayan) neticeyi nasıl (teslim) aldılar? Mutlu bir şekilde teslim aldılar. Geceleyin nasıl yürüdün? Geceleyin korkarak yürüdüm. Adam nasıl konuştu? Adam kızgın konuştu.

11- Kardeşimi ve ailesini karşılama salonunda bekler halde buldum. Takımın (kız) oyuncularını top oynarlarken gördüm.

---

[1] (قَدْ) edatının mâzî fiil önünde tahkik (pekiştirme) ve mişli geçmiş zaman anlamıyla tercüme edileceğini hatırlayınız.

[2] (تجاورَ يتجاورُ) (komşu oldu, yanyana oldu) fiilinin ism-i fâili

12- İki arkadaş erken vardılar. İki öğrenci erkenden geldiler. İki yeni (bayan) hizmetçi geç uyandılar. Öğrencileri otururken gördüm.

13- Öğrenciler okula canlılık dolu[1] bir halde gittiler sonra oradan üzerlerinde yorgunluk izleri görünür olduğu halde döndüler.

OKUMA PARÇALARI

1-كَانَ الْوَلَدُ عائِداً مَعَ والِدِهِ مِنَ السُّوقِ فِي الظُّهْرِ بِالسَّيَّارَةِ وَ كَانَ الْحَارُّ شَدِيداً. شَاهَدَ الْوَلَدُ رَجُلاً عَجُوزاً فِي الطَّرِيقِ يَحْمِلُ حَقِيبَةً كَبِيرَةً. طَلَبَ الْوَلَدُ مِنْ والِدِهِ أَنْ يَأْخُذَ الرَّجُلَ إِلَى الْمَكَانِ الَّذِي يُرِيدُهُ. كَانَ الرَّجُلُ الْعَجُوزُ ذَاهِباً لِزِيارَةِ وَلَدِهِ وَ قَدْ انْتَظَرَ الْحافِلَةَ طَوِيلاً. رَكِبَ الرَّجُلُ الْعَجُوزُ السَّيَّارَةَ، وَ عِنْدَمَا وَصَلَ إِلَى مَنْزِلِ وَلَدِهِ شَكَرَ الْوَلَدَ وَ والِدَهُ. كَانَ الْوَلَدُ سَعِيداً لِأَنَّهُ ساعَدَ ذَلِكَ الرَّجُلَ الْعَجُوزَ .

2- عِنْدَمَا أَصِلُ إِلَى الْمَرْعَى أَتْرُكُ أَغْنَامِي تَرْعَى وَ أَذْهَبُ إِلَى شَجَرَةٍ كَبِيرَةٍ ، أَجْلِسُ تَحْتَهَا لِأَتَناوَلَ طَعَامِي ثُمَّ أَتَناوَلُ مِزْمَارِي وَ أُغَنِّي بَعْضَ الْأَلْحَانِ الْجَمِيلَةَ ثُمَّ أَنَامُ قَلِيلاً وَ أَسْتَيْقِظُ لِأَتَفَقَّدَ أَغْنَامِي وَ عِنْدَ الْعَصْرِ أَجْمَعُ أَغْنَامِي وَ أَعُودُ بِهَا إِلَى الْقَرْيَةِ سَعِيداً.

Tercüme:

1-Çocuk sıcağın çok (şiddetli) olduğu bir öğle vakti (öğlende) babasıyla beraber arabayla çarşıdan dönüyordu. Çocuk yolda büyük bir çanta taşıyan yaşlı bir adam gördü[2]. Çocuk babasından adamı istediği yere götürmelerini istedi. Uzun (süre) otobüs beklemiş olan yaşlı adam oğlunu ziyaret için gidiyordu[3]. Yaşlı adam arabaya bindi ve oğlunun evine ulaştıkları zaman çocuğa ve babasına teşekkür etti. Çocuk o yaşlı adama yardım ettiği için mutluydu.

2- Otlağa vardığım zaman koyunlarımı otlar halde (otlamak üzere) salarım (bırakırım) ve büyük bir ağaca gider, yemeğimi yemek için altına otururum. Sonra kavalımı alır bazı güzel şarkılar söylerim[4]. Sonra biraz uyur, koyunlarımı araştırmak[5] için uyanırım. İkindi vakti koyunlarımı toplar mutlu bir şekilde onlarla köye dönerim.

---

1 (مَلَأَ يَمْلَأُ) doldu

2 Nekre kelimeden sonra gelen cümlenin sıfat cümlesi olduğunu hatırlayınız.

3 İsm-i fâillerin muzari gibi tercüme edildiğini hatırlayınız.

4 (غَنَّى يُغَنِّي) şarkı söyledi

5 (تَفَقَّدَ يَتَفَقَّدُ) araştırdı

HÂL İLE İLGİLİ AYETLER

1- اَلَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللَّهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلَى جُنُوبِهِمْ وَيَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ ۚ رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هٰذَا بَاطِلًا ۚ سُبْحَانَكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ .

(3/ALİ-İMRAN, 191). Onlar (akıl sahipleri) ayakta oldukları halde, otururken, yanları üzerinde (yatar haldeyken) Allah'ı zikrederler. Göklerin ve yerin yaratılışı hakkında düşünürler (ve şöyle derler): "Rabbimiz! Sen bunu boşuna (batıl ve luzumsuz olarak) yaratmadın. Sen (boş yere yaratmaktan) münezzehsin. O halde bizi ateşin (cehennemin) azabından koru.

2- وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا ۚ إِنَّكَ لَنْ تَخْرِقَ الْأَرْضَ وَلَنْ تَبْلُغَ الْجِبَالَ طُولًا .

(17/İSRÂ, -37). Yeryüzünde şımararak (böbürlenerek) yürüme. Doğrusu sen (kibrinle) asla yeri delemezsin ve boyca asla dağlara ulaşamazsın.

3- فَنَادَتْهُ الْمَلَائِكَةُ وَهُوَ قَائِمٌ يُصَلِّي فِي الْمِحْرَابِ أَنَّ اللَّهَ يُبَشِّرُكَ بِيَحْيَىٰ مُصَدِّقًا بِكَلِمَةٍ مِنَ اللَّهِ وَسَيِّدًا وَحَصُورًا وَنَبِيًّا مِنَ الصَّالِحِينَ .

(3/ÂL-İ İMRÂN, 39). Akabinde (Zekeriya) mihrapta ayakta namaz kılar haldeyken melekler ona seslendi: «Gerçekten de Allah seni Allah'dan bir kelimeyi (İsa'yı) tasdik eden, efendi, iffetli ve salihlerden bir peygamber olarak Yahya ile müjdeliyor».

4- وَاذْكُرْ رَبَّكَ فِي نَفْسِكَ تَضَرُّعًا وَخِيفَةً وَدُونَ الْجَهْرِ مِنَ الْقَوْلِ بِالْغُدُوِّ وَالْآصَالِ وَلَا تَكُنْ مِنَ الْغَافِلِينَ .

(7/A'RÂF, 205). Rabbini kendi içinde (kendi kendine) yalvararak (gönülden), korkarak ve aşikar olmayan bir sözle (içinden kendin işitecek kadar hafif bir sesle) sabah akşam zikret. Gafillerden olma.

5- إِنَّ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَمْوَالَ الْيَتَامَىٰ ظُلْمًا إِنَّمَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ نَارًا ۖ وَسَيَصْلَوْنَ سَعِيرًا ۗ .

(4/NİSÂ, 10). Şüphesiz, yetimlerin mallarını zulmederek yiyenler, karınlarında ancak ateş yerler (karınlarını ateşle doldurmuş olurlar) ve yakılan ateşe yaslanacaklar.

6- وَكَذَٰلِكَ أَخْذُ رَبِّكَ إِذَا أَخَذَ الْقُرَىٰ وَهِيَ ظَالِمَةٌ ۖ إِنَّ أَخْذَهُ أَلِيمٌ شَدِيدٌ .

(11/HÛD, 102). Zalim oldukları haldeyken beldeleri yakaladığı zaman Rabbinin yakalayışı işte böyledir. Hiç kuşkusuz O'nun yakalaması acı verendir, şiddetlidir.

7- وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ وَذَٰلِكَ دِينُ الْقَيِّمَةِ ۖ .

(98/BEYYİNE, 5). (Oysa) onlar, dini ona has kılanlar, hanifler (Allah'ı birleyenler) olarak, Allah'a kulluk etmekten, namazı dosdoğru kılmaktan ve zekatı vermekten başkasıyla emrolunmadılar. İşte o dosdoğru dindir.

8- وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ وَأَنْتَ فِيهِمْ ۚ وَمَا كَانَ اللَّهُ مُعَذِّبَهُمْ وَهُمْ يَسْتَغْفِرُونَ .

(8/ENFÂL, 33). Sen onların içinde iken, Allah onlara azap edecek değildir. Ve (yine) onlar(ın içindeki mü'minler) bağışlanma dilerlerken de Allah onlara azap edici değildir.

9- أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ وَلَمَّا يَعْلَمِ اللَّهُ الَّذِينَ جَاهَدُوا مِنْكُمْ وَيَعْلَمَ الصَّابِرِينَ .

(3/ÂL-İ İMRÂN, 142). Yoksa Allah sizden cihad eden kimseleri henüz bilmeden ve sabredenleri bilmeden cennete gireceğinizi mi sandınız?

10- وَكَذَٰلِكَ زَيَّنَ لِكَثِيرٍ مِنَ الْمُشْرِكِينَ قَتْلَ أَوْلَادِهِمْ شُرَكَاؤُهُمْ لِيُرْدُوهُمْ وَلِيَلْبِسُوا عَلَيْهِمْ دِينَهُمْ ۖ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا فَعَلُوهُ فَذَرْهُمْ وَمَا يَفْتَرُونَ .

(6/EN'ÂM, 137). Aynı şekilde onların ortakları müşriklerden bir çoğuna çocuklarının öldürülmesini süslü (cazip) gösterdi. (Hem) onların helak edilmeleri hem de dinlerini kendilerine karmakarışık etmek için (süslü gösterdiler). Eğer Allah dileseydi bunu yapamazlardı. Artık sen onları uydurdukları şeylerle başbaşa bırak.

11- فَفَهَّمْنَاهَا سُلَيْمَانَ ۚ وَكُلًّا آتَيْنَا حُكْمًا وَعِلْمًا ۚ وَسَخَّرْنَا مَعَ دَاوُودَ الْجِبَالَ يُسَبِّحْنَ وَالطَّيْرَ ۚ وَكُنَّا فَاعِلِينَ .

(21/ENBİYA, 79). Bunun üzerine onu (bu meselenin hükmünü, çözümünü) Süleyman'a Biz bildirdik; her birine hüküm (doğru hüküm verme kabiliyeti, hükümdarlık) ve ilim verdik. Davud ile beraber tesbih etmek üzere dağları ve kuşları boyun eğdirdik. (Bütün bunları) Biz yapmaktaydık.

12- وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ وَمَا يَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ فَيَقُولُ أَأَنْتُمْ أَضْلَلْتُمْ عِبَادِي هَٰؤُلَاءِ أَمْ هُمْ ضَلُّوا السَّبِيلَ .

(25/FURKÂN, 17). Onları ve Allah'ı bırakıp da taptıkları şeyleri topladıkları gün: "Bu kullarımı siz mi saptırdınız, yoksa onlar mı yoldan saptılar?" der.

****

ALIŞTIRMALAR

1. Aşağıdaki cümleleri ikişer defa yazınız.

اَلْمَطَرُ نَزَلَ يَوْمِياً.	Yağmur günlük olarak yağdı.
لاَ تَشْرَبِ الْمَاءَ كَدِراً.	Suyu bulanık olarak içme.
قَضَى كُلَّ الْيَوْمِ عَامِلاً.	Tüm günü çalışarak geçirdi.
واسْتَقْبَلَهُ أَوْلاَدُهُ فَرِحِينَ.	Çocukları onu sevinçli bir halde karşıladı.
صَلُّوا خَاشِعِينَ.	Huşulu bir şekilde namaz kıldılar.
إِسْتَيْقَظَ الطُّلاَبُ نَشِيطِينَ.	Öğrenciler canlı bir şekilde uyandılar.
أُنْظُرْ إِلَى السَّمَاءِ مُمْطِرَةً.	Yağmurlu haldeki göğe bak.
اِسْتَقْبَلْنَا الضُّيُوفَ مُبْتَسِمِينَ.	Misafirleri gülümseyerek karşıladık.

تَقْضِي أُمِّي يَوْمَهَا عَامِلَةً فِي الْبَيْتِ. Annem gününü evde çalışarak geçirir.

تَقْضِي أُمِّي يَوْمَهَا وَهِيَ تَعْمَلُ فِي الْبَيْتِ. Annem gününü evde çalışarak geçirir.

ذَهَبَ طَيَرَانًا لِإِحْضَارِ الصَّحِيفَةِ. Gazeteyi getirmek için uçarak (koşarak) gitti.

وَقَفَتِ الْقَلْعَةُ سَدًّا حَائِلاً. Kale engelleyici bir set olarak durdu.

2. Aşağıdaki cümleleri tercüme ediniz.

1- كَيْفَ ذَهَبَتِ الْأُمَّهَاتُ فِي يَوْمِ الْحَفْلِ؟ ذَهَبَتِ الْأُمَّهَاتُ مَسْرُورَاتٍ فِي يَوْمِ الْحَفْلِ . مَتَى ذَهَبَتِ الْأُمَّهَاتُ مَسْرُورَاتٍ ؟ ذَهَبَتِ الْأُمَّهَاتُ مسْرُورَاتٍ فِي يَوْمِ الْحَفْلِ. أُنْظُر ، هَؤُلاَءِ الْأُمَّهَاتُ قَدْ ذَهَبْنَ . نَعَمْ ، لَقَدْ ذَهَبْنَ مَسْرُورَاتٍ .

2- ذَهَبَتِ التِّلْمِيذَةُ مَاشِيَةً - ذَهَبَتِ التِّلْمِيذَاتُ مَاشِيَاتٍ - جَلَسَتِ الطِّفْلَةُ هَادِئَةً - جَلَسَتِ الطِّفْلاَتُ هَادِئَاتٍ - وَصَلَ الرَّسُولُ سَالِماً - وَصَلَ الرَّسُولُ نَشِيطاً.

3- حَضَرَ الرَّجلُ نَشِيطاً -حَضَرَ التِّلْمِيذُ نَشِيطاً - ذَهَبَ الْأَبُ مُتَأَخِّراً - نَامَ الْوَلَدُ مُبَكِّراً - ذَهَبَ الطَّالِبُ مَاشِياً . عَاشَ الصَّدِيقُ مُخْلِصاً - سَارَتِ السَّيَّارَةُ سَرِيعَةً.

4- مَشَى الصَّفُّ مُنْتَظِماً - وَصَلَتِ الْمُسَافِرَةُ مُتَأَخِّرَةً - مَاتَ الْمُجَاهِدُ مُؤْمِناً - نَامَتِ الْبِنْتُ هَادِئَةً.

5- ذَهَبَ الطَّالِبَانِ مَاشِيَيْنِ . عَاشَ الصَّدِيقَانِ مُخْلِصَيْنِ - سَارَتِ السَّيَّارَتَانِ مُسْرِعَتَيْنِ - مَشَى الصَّفَّانِ مُنْتَظِمَيْنِ - وَصَلَتِ الْمُسَافِرَتَانِ مُتَأَخِّرَتَيْنِ - مَاتَ الْمُجَاهِدَانِ مُؤْمِنَيْنِ - نَامَتِ الْبِنْتَانِ هَادِئَتَيْنِ.

6- أَنَا أَكْتُبُ جَالِساً - أَنَا أَحْضُرُ ضَاحِكاً - أَنَا أَرْجِعُ ضَاحِكاً - أَنَا أَخْرُجُ فَاهِماً - أَنَا أَذْهَبُ مَاشِياً - أَذْهَبُ إِلَى الْمَدْرَسَةِ مَاشِيَةً لِأَنَّهَا قَرِيبَةٌ مِنْ مَنْزِلِي .

7- لِمَاذَا تَأَخَّرْتَ ؟ ذَهَبْتُ إِلَى الْمُسْتَشْفَى . هَلْ أَنْتَ مَرِيضٌ ؟ لاَ ، زُرْتُ صَدِيقِي أَحْمَدَ. صَدَمَتْهُ السَّيَّارَةُ وَ هُوَ فِي طَرِيقِهِ إِلَى الْبَيْتِ . هَذَا خَبَرٌ حَزِينٌ ، أَرْجُو أَلاَّ تَكُونَ حَالَتُهُ[1] خَطِيرَةً . اَلْحَمْدُ لِلّهِ هُوَ الْآنَ بِخَيْرٍ . عَلَى كُلِّ حَالٍ لَنْ أَذْهَبَ الْآنَ إِلَى الْمَلْعَبِ. سَأَذْهَبُ مُبَاشَرَةً مِنْ هُنَا إِلَى الْمُسْتَشْفَى.

8- مُحَمَّدٌ تِلْمِيذٌ فِي الْمَدْرَسَةِ الْابْتِدَائِيَّةِ ، وَ هُوَ مُسَافِرٌ إِلَى عَائِلَتِهِ بِالطَّائِرَةِ سَيَصِلُ فِي الظُّهْرِ ، وَسَيَتَنَاوَلُ الْغَدَاءَ عَلَى مَائِدَةِ الْعَائِلَةِ. وَسَيَحْصُلُ مِنْ وَالِدِهِ عَلَى جَائِزَةٍ لِأَنَّهُ نَجَحَ فِي الْامْتِحَانِ.

---

[1] (حَالَةٌ) hal, durum, (خَطِيرَةٌ) tehlikeli, ciddi

9- كَيْفَ تَذْهَبُ إِلَى الْمَدْرَسَةِ ؟ أَذْهَبُ مَاشِياً وَ أَنْتَ ؟ أَنَا أَذْهَبُ بِالْحَافِلَةِ. فِي كَمْ سَاعَةٍ تَصِلُ إِلَى الْمَدْرَسَةِ؟ أَصِلُ فِي نِصْفِ سَاعَةٍ وَ أَنْتَ؟ أَنَا أَصِلُ فِي عَشْرِ دَقَائِقَ. أَحْيَانًا الْحَافِلَةُ تَتَأَخَّرُ كَثِيراً. لِمَاذَا لاَ تَشْتَرِي دَرَّاجَةً ؟ اَلطَّرِيقُ مُزْدَحِمَةٌ دَائِماً وَ لاَ أَسْتَطِيعُ قِيَادَةَ الدَّرَّاجَةِ.

3. Yukarıda verilen ayetleri defterinize yazıp hâl ile ilgili kelimelerin altını çiziniz. Fiillerinin mâzî, muzâri ve masdarını isimlerinin de tekil ve çoğul halini sözlükten bulunuz.

VASIL VE KAT'I HEMZELERİ

HEMZE-İ VASIL: Kelime başında bulunan ve yalnız yazıldığı zaman okunan, başka kelimeden sonra geldiğinde yazılsa da okunmadan atlanılan "elif" veya "hemze"ye "hemze-i vasıl" denir. Hemze-i vasıl kelimenin kök harfi olmayıp zâiddir. (أَ إِ أُ) şeklinde değil (اَ اِ اُ) şeklinde yazılır. Kendisinden sonra gelen harf ise sâkin olur. Özetle:

Başta bulunan hemze okunur:

اِبْنُهُ – اِمْرَأَتُهُ – اِرْجِعْ – اُدْخُلْ

Kendilerinden önce kelime gelen hemzeler yani söz arasında gelen hemzeler okunmazlar:

وَابْنُهُ – وامْرَأَتُهُ – فَارْجِعْ – وَادْخُلْ

Başlarında vasıl hemzesi bulunan kelimeler:

1. Harf-i târif (ال)'in elifi: (بَابُ الْبَيْتِ) evin kapısı

2. Sülâsî (üç harfli) fiillerin emr-i hâzırlarının başındaki elifler:

اِفْرَحْ – وَافْرَحْ (sevin), اُنْصُرْ – وَانْصُرْ (yardım et), اِفْتَحْ – وَافْتَحْ (aç),

وَاعْفُ عَنَّا يَا كَرِيمُ / وَاعْفُ عَنَّا وَاغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا أَنْتَ مَوْلاَنَا فَانْصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ.

(Bizi bağışla ey Yüce!/ Bizi affet, bize mağfiret et, bize merhamet et, Sen bizim Mevlâ'mızsın, kafir topluluklara karşı bize yardım et.)(Bakara, 286)

3. إِفْعَالٌ bâbı dışındaki mezîd fiillerin elif ile başlayanlarının mâzî, emr-i hâzır ve masdarlarının başlarındaki elifler:

اِنْكَسَرَ – وَانْكَسَرَ (kırıldı)(mâzi), قَالَ اجْتَمِعُوا (Dedi: toplanınız!) (emir), (اِجْتَمَعَ يَجْتَمِعُ)

اِسْتِقْبَالٌ (karşılamak)(masdar) — وَاسْتِقْبَالٌ (اِسْتَقْبَلَ يَسْتَقْبِلُ اِسْتِقْبَالاً)

4. Aşağıdaki kelimelerin başındaki elifler:

اِبْنٌ	oğul	اِمْرُؤٌ	erkek	اِثْنَانِ	iki (müz.)	اِسْمٌ	isim
اِبْنَةٌ	kız	اِمْرَأَةٌ	kadın	اِثْنَتَانِ	iki (müe.)	اِسْتٌ	arka

اَيْمَنُ – اَيْمُ yemin olsun

وَابْنُ فُلانٍ filanın oğlu وَاثْنَانِ iki

☛ اَلْ 'in başına لِـ gelirse hemze yazılmaz: اَلْقَلَمُ, لِلْقَلَمِ – اَلصَّفُّ, لِلصَّفِّ

HEMZE-İ KAT'I: Kelime başında bulunan ve başka kelimeden sonra geldiğinde, hemzesi her zaman yazılıp okunması gereken hemzelere "hemze-i kat'ı" denir. Hemze-i vasılın dışında kalan hemzeler de hemze-i kat'ıdır. (أَ إِ أُ) şeklinde elifin üstündeki (ء) başlığıyla yazılırlar.

Başlarında kat'ı hemzesi bulunan kelimeler:

Hemze-i vasılın dışında kalan hemzeler de hemze-i kat'ıdır. Ayrıntı verecek olursak şunlar olacaktır:

1. إِفْعَالَ bâbının mâzî, emr-i hâzır ve masdarının başındaki hemze:

وَأَرْسَلَ	ve gönderdi	فَأَخْرِجْ	hemen çıkar
وَأَكْرَمَ	ve ikram etti	وَإِخْرَاجُهُ	ve onu çıkarması

2. Muzâri mütekellim'in hemzesi (أَكْتُبُ),

3. İsmi tafdilin hemzesi (أَفْضَلُ),

4. Sıfat-ı müşebbehenin hemzesi (أَحْمَرُ),

5. (أَفْعَالُ) veznindeki cem-i mükesser'in hemzesi (أَشْيَاءُ),

6. Sülâsî'den gelen mehmûz'ul-fâ'nın hemzesi (أَخَذَ),

7. Taaccüb fiillerinin hemzeleri (مَا أَفْعَلَهُ)(أَفْعِلْ بِهِ),

8. Hemze ile başlayan Arapça'ya dışarıdan giren yabancı özel isimlerin hemzesi (إِبْرَاهِيمُ),

9. Yabancı olmayıp evveli hemze ile başlayan cins isimlerin hemzesi (أَسَدٌ)(aslan), (إِبِلٌ)(develer),

10. Soru harfi olan (أَ) hemze (أَ لَمْ نَشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَ ؟) (Biz senin göğsünü açıp genişletmedik mi? İnşirah, 1),

11. Nidâ harfi olan (أَ) hemze (أَ رَجُلُ!) (Ey adam!)[1].

[1] Bkz. Çörtü, Meral, *Sarf*, s.56-61.

BEDEL

Bedel kendisinden önceki kelimeyi açıklayıp pekiştiren ve i'râb (hareke) bakımından ona uyan kelimedir. Bedel'den önceki kelimeye mübde'l-minh (kendisinden bedel yapılan) denir. 4 çeşit bedel vardır:

1- Bedelü'l-Mutâbık: (بَدَلُ الْمُطَابِقِ)

Kendisinden önceki kelime olan mübde'l-minh'e eşit, ona tamamen uyan bedele bedel mutâbık denir.

حَضَرَ أَخُوكَ خَالِدٌ. Kardeşin Hâlit geldi.

كَافَأْتُ التِّلْمِيذَ خَالِداً. Öğrenci Hâlit'i mükafatlandırdım.

سَلَّمْتُ عَلَى أَخِيكَ خَالِدٍ. Kardeşin Hâlit'e selâm verdim.

Yukarıda koyu renkli isimler bedeldir. Hareke bakımından kendilerinden önce gelen isme (mübde'l-minh) uymuşlardır.

2- Bedelü'l-Ba'd mine'l-küll (بَدَلُ الْبَعْضِ مِنَ الْكُلِّ):

اِنْكَسَرَ الْكُرْسِيُّ رِجْلُهُ. Sandalyenin ayağı kırıldı.

قَرَأْتُ الْكِتَابَ ثُلُثَهُ. Kitabın üçte birini okudum.

نَظَرْتُ إِلَى السَّفِينَةِ شِرَاعِهَا. Geminin yelkenlisine baktım.

Yukarıda koyu renkli yazılmış kelimeler de bedeldir ve kendinden önceki kelimeye hareke bakımından uymaktadırlar. Ancak bu bedeller mübde'l-minh'in tamamı değil ondan bir parçadırlar ve sonlarında mübde'l-minh'e ait bir zamir bulunur. Bu tip bedele Bedelü'l-Ba'd mine'l-küll denir.

3- Bedelü'l-İştimal (بَدَلُ الْاِشْتِمَالِ): Bedeli iştimâl mübde'l-minh'in ne tamamı ne de parçası olan bedellerdir. Ancak mübde'l-minh'in şumûlüne girer ve onun içine aldığı bir manaya delalet eder.

أَعْجَبَنِي الْأُسْتَاذُ عِلْمُهُ. Hocanın ilmi hoşuma gitti.

سَمِعْتُ أَخَاكَ قِرَاءَتَهُ. Kardeşinin okuyuşunu işittim.

عَجِبْتُ مِنَ الْأَسَدِ إِقْدَامِهِ. Aslanın gelmesinden şaşırdım.

4- Bedelu'l-Galat (بَدَلُ الْغَلَطِ): Mübde'l-minh'le hiç ilgisi bulunmayan yanlışlıkla söylenen kelimedir.

أَكَلْتُ الْجُبْنَ اللَّحْمَ. Peynir yedim, -peynir demişim- et.

* Bedel ile mübde'l-minh arasında marife nekre olması bakımından uygunluk aranmaz. Yalnız nekre bir kelime ma'rife bir kelimeden bedel olunca bir sıfatla mevsûf olması gerekir:

لَنَسْفَعاً بِالنَّاصِيَةِ : نَاصِيَةٍ كَاذِبَةٍ خَاطِئَةٍ.

Kesinlikle alnından yakalayacağız, yalancı yanılmış alnından (Alak, 15, 16).

Burada نَاصِيَةٍ kelimesi marife olan النَّاصِيَةِ kelimesine bedel ve nekredir. Bu nedenle mevsûftur. (كَاذِبَةٍ)(خَاطِئَةٍ) kelimeleri ise onun sıfatıdır. Baştaki (لَنَسْفَعَنْ) kelimesi başına tekit lâmı sonuna da tekit nunu (nun'u muhaffefe) birleşmiş muzari fiildir.

****

ALIŞTIRMALAR

1. Aşağıdaki cümlelerde yer alan bedel ve mübdel minh'lerin altını çiziniz ve bedel çeşidini açıklayınız.

سَافَرَ أَحْمَدُ إِلَى الطَّائِفِ لِمُقَابَلَةِ عَمِّهِ خَالِدٍ هُنَاكَ – كَانَ أَبُو حَنِيفَةَ النُّعْمَانُ مِنْ أَئِمَّةِ الْمُجْتَهِدِينَ– قَرَأْتُ الْكِتَابَ نِصْفَهُ – بِعْتُ الشَّجَرَةَ غُصْنَهَا – ضَايَقَنِي الصَّيْفُ حَارُّهُ – سَرَّنِي الْخَادِمُ أَمَانَتُهُ.

2. Aşağıdaki boşlukları münasib kelimelerle doldurunuz.

1. أَكَلْتُ الْخُبْزَ ...
2. نَجَحَ التَّلَامِيذُ ...
3. ضَعُفَ ... نُورُه
4. كَانَ أَبُو حَامِد الْغَزَالِيّ مِنْ أَكْبَرِ...

3. Her bedel çeşidiyle ilgili ikişer cümle kurunuz.

4. Aşağıda verilen bedel ile ilgili ayetleri defterinize yazıp fiillerinin mâzî, muzâri ve masdarını isimlerinin de tekil ve çoğul halini yazınız. Cümlelerde yer alan bedel ve mübdel minh'lerin altını çiziniz ve bedel çeşidini açıklayınız.

BEDEL İLE İLGİLİ AYETLER

1- وَكَذَٰلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ رُوحًا مِنْ أَمْرِنَا ۚ مَا كُنْتَ تَدْرِي مَا الْكِتَابُ وَلَا الْإِيمَانُ وَلَٰكِنْ جَعَلْنَاهُ نُورًا نَهْدِي بِهِ مَنْ نَشَاءُ مِنْ عِبَادِنَا ۚ وَإِنَّكَ لَتَهْدِي إِلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ {42/52} صِرَاطِ اللَّهِ الَّذِي لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ أَلَا إِلَى اللَّهِ تَصِيرُ الْأُمُورُ{42/53} .

(42/ŞURA, 52, 53). İşte böylece sana emrimizden bir ruh vahyettik (Kur'an'ı ya da Cebrail'i gönderdik); sen (daha önce) Kitap nedir, iman nedir bilmiyordun, fakat Biz onu, kullarımızdan dilediğimiz kimseyi kendisiyle doğru yola ileteceğimiz bir nur kıldık. Şüphesiz sen dosdoğru bir yola rehberlik etmektesin.

(42/ŞURA, 53). Göklerde olanların ve yerde olanların kendisine ait olduğu Allah'ın yoluna (rehberlik etmektesin). Dikkat edin! İşler (sonunda) Allah'a döner.

2- وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هَٰذَا الْوَعْدُ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ .

(36/YÂSÎN, 48). (Onlar:) "Eğer doğru söyleyenler idiyseniz, bu vaad (kıyamet ve yeniden diriliş) ne zaman?" derler.

3- لَوْ أَنْزَلْنَا هَٰذَا الْقُرْآنَ عَلَىٰ جَبَلٍ لَرَأَيْتَهُ خَاشِعًا مُتَصَدِّعًا مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ ۚ وَتِلْكَ الْأَمْثَالُ نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ .

(59/HAŞR, 21). Eğer bu Kuran'ı bir dağa indirmiş olsaydık, sen, onu Allah korkusundan (saygı ile) haşyet duyarak, parça parça olmuş görürdün. Bu misalleri insanlar için veriyoruz. Belki onlar düşünürler...

4- ذَٰلِكَ الْيَوْمُ الْحَقُّ ۖ فَمَنْ شَاءَ اتَّخَذَ إِلَىٰ رَبِّهِ مَآبًا .

(78/NEBE, 39). İşte o, gerçek gündür. O halde dileyen kimse Rabbine dönen bir yol edinsin.

5- فَذَٰلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمُ الْحَقُّ ۖ فَمَاذَا بَعْدَ الْحَقِّ إِلَّا الضَّلَالُ ۖ فَأَنَّىٰ تُصْرَفُونَ .

(10/YÛNUS, 32). İşte O, sizin gerçek Rabbiniz olan Allah'tır. Artık haktan (ayrıldıktan) sonra sapıklıktan başka ne vardır?. O halde nasıl (sapıklığa) çevrilirsiniz?

6- ذَٰلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ ۖ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ۖ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ فَاعْبُدُوهُ ۚ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ .

(6/EN'ÂM, 102). İşte (size kendisini anlattığı) Rabbiniz Allah. O'ndan başka ilah yoktur. Her şeyin yaratıcısıdır, o halde O'na kulluk edin. O, her şeyin üstünde bir vekildir (herşeye karşı güvenilip dayanılacak tek varlıktır,).

7- ذَٰلِكَ الْفَضْلُ مِنَ اللَّهِ ۚ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ عَلِيمًا ۚ .

(4/NİSÂ, 70). İşte bu lütuf Allah'tandır. Bilen olarak Allah yeter.

8- فِيهِ آيَاتٌ بَيِّنَاتٌ مَقَامُ إِبْرَاهِيمَ ۖ وَمَنْ دَخَلَهُ كَانَ آمِنًا ۗ وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا ۗ وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ .

(3/ÂL-İ İMRÂN, 97). Orada apaçık deliller, İbrahim'in makamı vardır. Kim oraya (Beytullah'a) girerse (korkudan) emin olur. Oraya bir yol bulabilen (hacca gidebilecek para, güvenlik, sağlık vb. imkana sahip olan) kimsenin Beyt'i (Kabe'yi) haccetmesi insanlar üzerine Allah'ın bir hakkıdır. Kim (bu hakkı) inkar ederse, (bilsin ki); şüphesiz Allah alemlerden zengindir (müstağnidir; kimsenin haccetmesine muhtaç değildir.).

9- وَالَّذِينَ إِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً أَوْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ ذَكَرُوا اللَّهَ فَاسْتَغْفَرُوا لِذُنُوبِهِمْ ۖ وَمَنْ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا اللَّهُ ۖ وَلَمْ يُصِرُّوا عَلَىٰ مَا فَعَلُوا وَهُمْ يَعْلَمُونَ .

(3/ÂL-İ İMRÂN, 135). Onlar çirkin bir günah işledikleri zaman veya kendilerine zulmettikleri zaman Allah'ı anarlar ve hemen günahları için bağışlanma dilerler. Günahları Allah'tan başka kim bağışlar? Onlar, yaptıklarında bile bile ısrar etmezler.

10- الٓمٓ ۚ {2/1} ذَٰلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ ۛ فِيهِ ۛ هُدًى لِلْمُتَّقِينَ {2/2} .

(2/BAKARA, 1, 2). Elif, Lâm, Mîm. Şu kitap (Kur'ân); onda hiç şüphe yoktur. Müttakîler için bir rehberdir (yol göstericidir).

11- أَيَّامًا مَعْدُودَاتٍ ۚ فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَرِيضًا أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ أُخَرَ ۚ وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ فِدْيَةٌ طَعَامُ مِسْكِينٍ ۖ فَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا فَهُوَ خَيْرٌ لَهُ ۚ وَأَنْ تَصُومُوا خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ .

(2/BAKARA, 184). (Ramazanda) Sayılı günler olarak (oruç size farz kılındı). Sizden kim hasta veya seferde olursa (tutamadığı günlerin) sayısı kadar başka günlerden (orucu kaza etmesi gerekir). (Bu gibi mazaret durumlarında) ona zorlukla gücü yetenlere bir yoksul doyumu fidye gerekir. Fakat kim gönüllü olarak hayır yaparsa (fidye ya da oruç miktarını arttırırsa), bu kendisi için daha iyidir. Eğer bilirseniz (güçlüğüne rağmen) oruç tutmanız sizin için daha hayırlıdır.

ATIF

Atıf; atf-ı beyân ve atf-ı nesak olmak üzere iki çeşittir:

I) ATF-I BEYÂN

Kendinden önceki kelimeyi izah etmek ve daha çok açıklamak için getirilen kelimeye atf-ı beyân denir. Atf-ı beyân i'râbda, müzekkerlik, müenneslikte ve müfred tesniye cem hususunda metbûuna (kendinden önceki kelimeye) uyar. Bedel-i mutâbık aynı zamanda atf-ı beyândır[1]. Künye ve lakabdan sonra veya bir ismi daha çok açıklamak üzere bir isimden sonra gelen isimler, ism-i işâretten sonra gelen isimler hep atf-ı beyândır.

حَضَرَ صَدِيقُكَ خَالِدٌ. Arkadaşın Hâlit geldi.

أَعْجَبَنِي هَذَا الرَّجُلُ. Bu adam hoşuma gitti.

أَبُو بَكْرٍ عَبْدُ اللّٰهِ أَبُو عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا.

Ebûbekir Abdullah Aişe'nin babasıdır.

أَبُو الْقَاسِمِ مُحَمَّدٌ عَلَيْهِ السَّلَامُ نَبِيُّنَا.

Ebu'l-Kâsım Muhammed, (a.s.) peygamberimizdir.

يُوقَدُ مِنْ شَجَرَةٍ مُبَارَكَةٍ زَيْتُونَةٍ.

Mübârek bir ağaçtan, yani zeytin ağacından tutuşturulur. (Nûr, 35)

آمَنَّا بِرَبِّ الْعَالَمِينَ ۙ ، رَبِّ مُوسَى وَ هَرُونَ.

Alemlerin Rabbi olan Musa ve Harun'un Rabb'ine iman ettik. (Şuara, 47, 48)

*Tefsir harfi olan (أَيْ) (yani) ve (أَنْ) den sonra gelen kelime ve cümleler de atf-ı beyândır.

عِنْدِي عَسْجَدٌ أَيْ ذَهَبٌ. Yanımda asced yani altın vardır.

نَادَيْتُ أَنْ قُمْ. Kalk diye bağırdım.

قَعَدْتُ عَلَى الْكُرْسِيِّ أَيْ جَلَسْتُ عَلَى الْكُرْسِيِّ.

Sandalyeye oturdum (aynı anlama gelen kelimeyle açıklama).

Altı çizili kelimeler atf-ı beyândır ve kendinden önceki ismi izah etmektedir.

II) ATF-I NESAK

Atıf harfleri denen harflerle kelime veya cümleleri aynı hükme bağlamaya atfı nesak denir. Atıf harflerinden önceki kelimeye ma'tûfun aleyh sonraki kelime ya da cümleye de ma'tûf denir. Ma'tûf, ma'tûfun aleyh'in harekesini alır.

نَجَحَتْ فَاطِمَةُ وَ أُخْتُهَا. Fâtıma ve kardeşi başardı.

Bu cümlede فَاطِمَةُ ma'tûfun aleyh, وَ atıf harfi, أُخْتُهَا da ma'tûf'dur. أُخْتُ kelimesi ma'tûfun aleyh olan فَاطِمَةُ kelimesinin merfû olması sebebiyle merfûdur.

---

[1] Bedeli mutabıkla atf-ı beyânın bir olmadığını söyleyen âlimler de vardır. Bkz. Çörtü, Meral, *Nahiv*, s. 400; Maksudoğlu, *a.g.e.*, s. 388-289; Karaman, Hayrettin, Topaloğlu Bekir, *Arapça Sarf Nahiv*, s. 226.

Atıf harfleri şunlardır:

وَ - فَ - ثُمَّ - أَوْ - أَمْ - إِمَّا - حَتَّى - لاَ - بَلْ - لَكِنْ

Atıf harflerinin işlevleri de şunlardır:

وَ ve

Ma'tûf ile ma'tûfun aleyh'in aynı hükümde ortak olduğunu gösterir. Tertip ya da sıra söz konusu değildir. Bir nevi virgül gibidir.

تَوَلَّى الْخِلاَفَةَ أَبُو بَكْرٍ وَ عُمَرُ. Hilafeti Ebûbekir ve Ömer üstlendi.

تَوَلَّى الْخِلاَفَةَ عُمَرُ وَ أَبُو بَكْرٍ. Hilafeti Ömer ve Ebûbekir üstlendi.

صَامَ الْيَوْمَ مُحَمَّدٌ وَ عُثْمَانُ وَ أَخُوكَ.

Muhammed, Osman ve senin kardeşin bugün oruç tuttular.

فَ akabinde hemen, ardından

Ma'tûfla mat'ûfun aleyh arasında tertip ve sıra gözetir. Ancak bu tertip hemen akabinde olup zaman bakımından aralarında bir gecikme olmadığını işaret eder.

دَخَلَ الْمُدَرِّسُ فَوَقَفَ التَّلاَمِيذُ.

Öğretmen sınıfa girdi akabinde (hemen) öğrenciler ayağa kalktı.

دَخَلَ الْمَدْرَسَةَ عَلِيٌّ فَإِبْرَاهِيمُ. Ali sonra da İbrâhim okula girdi.

رَآنَا أَبُوكَ فَحَيَّانَا. Baban bizi gördü ve bizi selamladı.

ثُمَّ sonra

Ma'tûf ile ma'tûfun aleyh arasındaki tertibe riâyet edildiğini ma'tûfun ma'tûfun aleyh'ten bir hayli zaman sonra vukua geldiğini gösterir.

يُسَافِرُ التَّاجِرُ ثُمَّ يَعُودُ. Tüccar seyehata gider sonra döner.

زَرَعْنَا الْقُطْنَ ثُمَّ جَنَيْنَاهُ. Pamuğu ektik sonra devşirdik (topladık) .

جَنَيْنَا الْبُرْتُقَالَ ثُمَّ بِعْنَاهُ. Portakalı topladık sonra sattık.

أَوْ veya, ya da

İki şeyden birini seçmeyi veya şüpheyi ifade eder:

كُلْ بُرْتُقَالاً أَوْ تُفَّاحاً. Portakal veya elma ye.

عَادَ إِلَى الْقَرْيَةِ عَلِيٌّ أَوْ إِبْرَاهِيمُ. Köye İbrâhim ya da Ali döndü.

نَقَلَ الْخَبَرَ عَلِيٌّ أَوْ فَرِيدٌ. Haberi Ali ya da Ferid nakletti.

أَمْ yoksa

Bir şeyin tayin edilmesini talebe işaret eder.

أَ تُفَّاحاً أَكَلْتَ أَمْ بُرْتُقَالاً ؟ Elma mı yoksa portakal mı yedin?

أَ نَائِمٌ أَنْتَ أَمْ مُسْتَيْقِظٌ ؟ Uykuda mısın yoksa uyanık mısın?

أَ كِتَاباً إِشْتَرَيْتَ أَمْ دَفْتَراً ؟ Kitap mı yoksa defter mi satın aldın?

*Bir işin yapılıp yapılmamasının tesirinin müsâvi olduğunu anlatmak için de (أَ...أَمْ) (..sa da, masa da) kullanılır. Buna tesviye harfi de denir. :

أَ أَنْذَرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنْذِرْهُمْ لاَ يُؤْمِنُونَ.

Onları korkutsan da korkutmasan da müsâvidir (birdir, eşittir), inanmazlar (Bakara 6).

إِمَّا ya... ya....ya da, ister (vâv ile tekrarlanarak kullanılır)

كَتَبَ إِلَيْكُمْ إِمَّا حَسَنٌ وَ إِمَّا صَالِحٌ. Size ya Hasan ya Salih yazdı.

إِعْمَلْ إِمَّا وَاجِباً وَ إِمَّا مُسْتَحِبًّا. İster vacip ister müstehab olarak amel et.

حَتَّى ... bile, dahil

أَكَلَ السَّمَكَةَ حَتَّى رَأْسَهَا. Balığı başı da dahil olmak üzere (başını bile) yedi.

مَاتَ النَّاسُ حَتَّى الْأَنْبِيَاءُ.

İnsanlar öldü hatta peygamberler bile[1].
(Peygamberlere varıncaya kadar bütün insanlar öldü)

لاَ değil, olmadı (nefy, olumsuzluk anlatır)

خَلِيلٌ كَاتِبٌ لاَ شَاعِرٌ. Halil yazardır şair değil[2].

إِعْمَلْ صَالِحاً لاَ سَيِّئاً. İyi iş yap kötü iş değil.

بَاعَ وَالِدِي السَّيَّارَةَ لاَ الْحِصَانَ. Babam arabayı sattı atı değil.

---

[1] Mananın gelişinden anlaşılan ve harf-i cer olan حَتَّى ile fiili muzariyi nasbeden حَتَّى yı karıştırmayınız.

[2] Cinsini nefyeden لاَ ile Leyse benzeri لاَ 'yı karıştırmayınız.

لَكِنْ fakat, bunun aksine anlamındadır

مَا ذَبَحَ الْجَزَّارُ الْبَقَرَةَ لَكِنْ شَاةً. Kasap sığır boğazlamadı fakat koyun boğazladı.

مَا جَاءَ السَّيِّدُ لَكِنْ خَادِمُهُ. Bey gelmedi fakat hizmetçisi geldi.

لاَ يَحِلُّ رِيَاءٌ لَكِنْ إِخْلاَصٌ. Riyâ helâl olmaz, ihlâs bunun aksinedir.

بَلْ belki, bilakis, hayır, öyle değil..

İdrab yani hatadan dönmek için kullanılır. Kendinden önce bir emir veya olumlu hüküm gelmişse o emri veya hükmü kaldırır, gelmemiş gibi yapar.

خَرَجَ مِنَ الْإِمْتِحَانِ يُوسُفُ بَلْ عُثْمَانُ. İmtihandan Yusuf, hayır Osman çıktı.

إِذْهَبْ إِلَى مَكْتَبَةٍ بَلْ إِلَى كُتُبِيٍّ فَابْحَثْ عَنْ ذَلِكَ الْكِتَابِ.

Bir kütüphaneye, hayır bir kitapçıya git, o kitabı ara.

***İsim isme, fiil fiile, cümle de cümleye atfedilebilir:**

<u>İsmin isme atfı:</u>

جَاءَ عَلِيٌّ وَ خَالِدٌ وَ عَادِلٌ. Ali Hâlit ve Adil geldi.

<u>Fiilin fiile atfı:</u>

هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ ثُمَّ أَمَاتَكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ.

Sizi yaratan sonra öldüren sonra da diriltecek olan O'dur.

Her fiil bir fiil cümlesi olduğundan bu örnek, fiil cümlesinin fiil cümlesine atfı demektir.

<u>İsim cümlesinin isim cümlesine atfı:</u>

خَالِدٌ أَبُوهُ عَالِمٌ أَخُوهُ تَاجِرٌ.

Hâlid'in babası âlim, kardeşi tüccardır.

*Atıf harfi arada olmaksızın da atıf yapılabilir. O zaman atıf harfi mahzûf sayılır:

اَلتَّائِبُونَ الْعَابِدُونَ الْحَامِدُونَ ... Tövbe edenler, ibadet edenler, hamdedenler...

****

ALIŞTIRMALAR

1. Aşağıdaki cümleleri sözlük yardımıyla tercüme ediniz.

اِعْتَمِدْ فِي حَيَاتِكَ عَلَى اللهِ لاَ النَّاسِ – لاَ يَمِيلُ شَبَابُنَا إِلَى تَحَمُّلِ الْمَسْؤُولِيَّةِ لِأَنَّ الْمَدْرَسَةَ وَ الْمَنْزِلَ لَمْ يُرَبِّيَاهُمْ عَلَى الْاِعْتِمَادِ عَلَى النَّفْسِ – اَلْمَسْؤُولُ عَنْ تَرْبِيَةِ الشَّبَابِ الْمَدْرَسَةُ فَالْأُسْرَةُ فَالْمُجْتَمَعُ – تَوَلَّى الْخِلاَفَةَ بَعْدَ النَّبِيِّ أَبُو بَكْرٍ ثُمَّ عُمَرُ – يَزْرَعُ الْفَلاَّحُ الْفَاكِهَةَ ثُمَّ يَجْمَعُهَا – اِعْمَلِ الْخَيْرَ لاَ الشَّرَّ – يَجِبُ أَنْ يَسْمَعَ الْاِبْنُ كَلاَمَ أَبِيهِ وَ أُمِّهِ – اِشْتَرَى وَالِدِي كِتَاباً وَ مَجَلَّةً – سَأَحْضُرُ إِلَى الْمَدْرَسَةِ فِي سَيَّارَةٍ أَوْ حَافِلَةٍ – نَحْنُ نُرِيدُ السِّلْمَ لاَ

الْحَرْبَ – وَصَلَ الْمُعَلِّمُ فَالتَّلامِيذُ – مَاذَا فِي الْحَقِيبَةِ ؟ فِي الْحَقِيبَةِ كِتَابٌ وَ دَفَاتِرُ – أُحِبُّ فِي الشَّبَابِ الصِّدْقَ لاَ الْكِذْبَ – يَعْتَبِرُ بَعْضُ الْآبَاءِ الزِّيَّ الْمَدْرَسِيَّ رَخِيصاً لاَ غَالِياً – يَتَدَبَّرُ الطُّلاَّبُ الْمُجْتَهِدُونَ الْإِخْتِبَارَ الشَّفَهِيَّ سَهْلاً لاَ صَعْباً.

2. Yukarıdaki atıf harflerinin herbiriyle birer cümle kurunuz.
3. Aşağıda verilen atıf ile ilgili ayetleri defterinize yazıp fiillerinin mâzî, muzâri ve masdarını isimlerinin de tekil ve çoğul halini yazınız. Atıf harfi, ma'tûfun aleyh ve ma'tûfla ilgili kelimelerin altını çiziniz.

ATIF İLE İLGİLİ AYETLER

1- هُمْ وَأَزْوَاجُهُمْ فِي ظِلاَلٍ عَلَى الْأَرَائِكِ مُتَّكِؤُونَ .

(36/YÂSÎN, 56). Onlar ve eşleri gölgeler içinde tahtlara yaslanırlar.

2- وَلَهُمْ فِيهَا مَنَافِعُ وَمَشَارِبُ ط أَفَلاَ يَشْكُرُونَ .

(36/YÂSÎN, 73). Onlarda (bu hayvanlarda) onlar için faydalar ve içecekler (sütler) vardır. Hâla şükretmezler mi?

3- أَوَلَيْسَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بِقَادِرٍ عَلَى أَنْ يَخْلُقَ مِثْلَهُمْ ط بَلَى وَهُوَ الْخَلاَّقُ الْعَلِيمُ .

(36/YÂSÎN, 81). Gökleri ve yeri yaratan, kendilerinin benzerini yaratmaya kadir değil midir? Evet! (Kesinlikle kadirdir.) O, Hallâktır (çok şey yaratandır), Alimdir (her şeyi en iyi şekilde bilendir).

4- وَامْرَأَتُهُ ط حَمَّالَةَ الْحَطَبِ ج .

(111/MESED, 4). Odun taşıyıcısı olarak karısı da (ateşe yaslanacak).

5- إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ لا .

(110/NASR, 1). Allah'ın yardımı ve zafer geldiği zaman,

6- تَنَزَّلُ الْمَلاَئِكَةُ وَالرُّوحُ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ ج مِنْ كُلِّ أَمْرٍ لا .

(97/KADİR, 4). Melekler ve Ruh (Cebrail) o gecede Rablerinin izniyle her bir emirden (her türlü iş için) iner.

7- هُوَ اللَّهُ الْخَالِقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى ط يُسَبِّحُ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ج وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ .

(59/HAŞR, 24). O Allah ki; Hâliktir (icad edip yaratandır), Bâridir (varlığa çıkaran, kusursuzca yaratandır), Musavvirdir (varlıkları şekillendirendir). En güzel isimler O'nundur. Göklerde ve yerde olanlar O'nu tesbih ederler. Ve O; Aziz'dir (üstün ve güçlüdür), Hakim'dir (hikmetle iş yapan ve hakim olandır).

8- إِنَّ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ بِالْغَيْبِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ .

(67/MÜLK, 12). Doğrusu, Rablerine gayb ile (O'nu görmedikleri halde) haşyet (korkuyla karışık saygı) duyanlar.. onlar için bir mağfiret (bağışlanma) ve büyük bir mükafat vardır.

9- إِنَّا نَحْنُ نُحْيِي الْمَوْتَى وَنَكْتُبُ مَا قَدَّمُوا وَآثَارَهُمْ وَكُلَّ شَيْءٍ أَحْصَيْنَاهُ فِي إِمَامٍ مُبِينٍ .

(36/YÂSÎN, 12). Şüphesiz ölüleri Biz, Biz diriltiriz. Takdim ettiklerini (dünyada önceden yaptıklarını) ve eserlerini (geride bıraktıklarını) biz yazarız. Her şeyi açıklayıcı bir asılda (ana kitapta, levh-i mahfuz'da ya da amel defterlerinde) saymışızdır.

10- إِلاَّ رَحْمَةً مِنَّا وَمَتَاعًا إِلَى حِينٍ .

(36/YÂSÎN, 44). Ancak bizden bir rahmet ve bir süreye kadar (dünyadan) faydalandırma müstesnadır.

11- الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلاً ۚ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْغَفُورُ ۙ .

(67/MÜLK, 2). O ki, "amel bakımından hanginiz daha güzeldir" (diye) sizi denemek için ölümü ve hayatı yarattı. O, Aziz'dir (mutlak galiptir), Gafûr'dur (çok bağışlayıcıdır).

12- قُلْ هُوَ الَّذِي أَنْشَأَكُمْ وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ ۖ قَلِيلاً مَا تَشْكُرُونَ .

(67/MÜLK, 23). De ki: "O, sizi inşa eden (yaratan), sizin için kulak, gözler ve gönüller yapandır. Ne az şükrediyorsunuz?"

13- لِنُخْرِجَ بِهِ حَبًّا وَنَبَاتًا ۙ {78/15} وَجَنَّاتٍ أَلْفَافًا{78/16}.

(78/NEBE, 15, 16). Size tohumlar, bitkiler ve (ağaçları birbirine) sarmaş dolaş bahçeleri onunla (suyla) çıkarmamız için..

14- وَيَبْقَى وَجْهُ رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ ۚ .

(55/RAHMÂN, 27). Celal ve ikram sahibi Rabbinin yüzü (zâtı) bâkidir.

15- لاَ يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا وَلاَ كِذَّابًا ۚ .

(78/NEBE, 35). Orada boş bir söz ve yalan işitmezler.

16- أَيَحْسَبُ أَنْ لَمْ يَرَهُ أَحَدٌ ۖ {90/7} أَ لَمْ نَجْعَلْ لَهُ عَيْنَيْنِ ۙ {90/8} وَلِسَانًا وَشَفَتَيْنِ ۙ {90/9}.

(90/BELED, 7, 8, 9). Onu kimsenin görmediğini mi sanıyor? Biz ona iki göz, bir dil ve iki dudak vermedik mi?

17- إِنَّمَا تُنْذِرُ مَنِ اتَّبَعَ الذِّكْرَ وَخَشِيَ الرَّحْمَٰنَ بِالْغَيْبِ ۚ فَبَشِّرْهُ بِمَغْفِرَةٍ وَأَجْرٍ كَرِيمٍ .

(36/YÂSÎN, 11). Sen ancak zikre (Kur'ân'a) uyan ve gayb ile (görmeden) Rahmân'a haşyet duyan kimseyi uyarırsın. İşte onu bir mağfiret ve cömert bir mükâfatla müjdele.

İSMİN ÇEŞİTLİ HALLERİ

Yapısına göre isim; son harfi sahih olan ve olmayan olmak üzere ikiye ayrılır.

A) Son harfi sahih olan isim; Son harfi illetli olmayan (maksûr, mankûs ve memdûd olmayan) murab isimdir.

حُجْرَةٌ	oda	دَلْوٌ	kova
ظَبْيٌ	ceylan	اَلْأَرْنَبُ	tavşan

B) Son harfi sahih olmayan isim. Maksûr, Mankûs ve Memdûd olmak üzere üçe ayrılır

I) MAKSÛR İSİM

Sonunda sâbit bir elif bulunan murab ismidir. Bir evvelki harekesi üstün olan murab (duruma göre son harekesi değişen) ismin sonundaki bu elifin aslı (و) ise uzun (ا), (ي) ise noktasız (ى) şeklinde yazılır. Ancak elif şeklinde telaffuz edilir. İsm-i maksûrun bu elifi asli değil, (و) veya (ي) dan dönüşmedir veya müenneslik için zaidedir:

الذِّكْرَى	hatıra	(Aslı: الذِّكْرُ) zikr, anma)	
اَلْعَصَا	baston	اَلْفَتَى	genç
اَلْهُدَى	doğru yol	اَلْمُصْطَفَى	seçilmiş

Bu tip elifin üzerine hareke konup okunması mümkün değildir. Bu sebeple bu isimlerin sonu sakin okunur. Yâni uzatmalı okumaya da sakin denir. Ref halinde elif üzerine damme, nasb halinde fetha, cer halinde kesre takdir edilir.

Merfû Hali

نَجَا الْفَتَى مِنَ الْغَرَقِ. Genç boğulmaktan kurtuldu.(Fâil)

اِنْكَسَرَتِ الْعَصَا. Baston kırıldı.

أَصَابَهُ الْأَذَى. Ona ezâ isabet etti.

Mansûb Hali

نَجَّيْتُ الْفَتَى مِنَ الْغَرَقِ. Genci boğulmaktan kurtardım. (Mef'ûl)

مَنَعْتُ الْأَذَى. Ezâyı defettim.

وَجَدْتُ الْعَصَا. Bastonu buldum.

Mecrûr Hali

رَضِيْتُ عَنِ الْفَتَى. Gençten razı oldum (Câr-mecrûr) .

اِشْتَرَيْتُ الْقَلَمَ مِنَ الْفَتَى. Kalemı gençten satın aldım.

سَلِمْتُ مِنَ الْأَذَى. Ezâdan selâmete erdim.

*İsm-ı maksûr nekre olduğu (tenvin aldığı) zaman ref, nasb ve cer halinde elifi yazılı kalır, ancak okunmaz.

جَاءَ فَتًى. Bir genç geldi (Fâil)

رَأَيْتُ فَتًى. Bır genç gördüm (Mef'ûl)

سَلَّمْتُ عَلَى فَتًى. Bır gence selâm verdım (Mecrûr)

اِتَّكَأْتُ عَلَى عَصًا. Bır bastona dayandım (Mecrûr).

II) MANKÛS İSİM

Kendinden evvel kesre bulunan bir (ي) ile sona eren murab isimlere mankûs isim denir. Bu (ي) aslîdir ve vazgeçilmezdir.

اَلْهَادِي	yol gösteren	اَلرَّاعِي	çoban
اَلْقَاضِي	kadı, hâkim	اَلْوَادِي	vadi
اَلْمُحَامِي	avukat	اَلدَّاعِي	davetçi

Mankûs isimler mansûb durumda gözle görünür şekilde fetha alırlar. Çünkü fetha ile okumak kolay ve mümkündür. Damme ve kesre ile okumak ise dile ağır gelir. Bu sebeple ref ve cer hallerinde gerekli harekeyi zahiren alamazlar. Gramerciler buna "ref ve cer hallerinde mankûs isimlerin sonuna damme ve kesre takdir olunur" demektedirler.

Merfû Hali

فَرَّ الْجَانِي. Câni kaçtı.

عَدَلَ الْقَاضِي. Kadı adaletli oldu.

يَنْدَمُ الْبَاغِي. Azgın pişman olur.

Mansûb Hali

حَبَسْتُ الْجَانِيَ. Câniyi hapsettim.

نَحْتَرِمُ الْقَاضِيَ. Kadıya saygı duyarız.

سَمِعْتُ الْمُنَادِيَ. Çağıranı işittim.

Mecrûr Hali

نَظَرْتُ إِلَى الْجَانِي. Câniye baktım.

سَمِعْتُ الْخَبَرَ مِنَ الرَّاعِي. Haberi çobandan işittim.

سَلَّمْتُ عَلَى الْقَاضِي. Kadıya selâm verdim.

*Mankûs isim nekre olduğu takdirde ref ve cer halinde sonundaki (ي) düşer.

جَاءَ مُحَامٍ. Bir avukat geldi (Ref).

سَلَّمْتُ عَلَى مُحَامٍ. Bir avukata selâm verdim (Cer).

رَأَيْتُ مُحَامِياً. Bir avukat gördüm (Nasb).

Tesniye halinde düşen (ي) tekrar geri gelir:

جَاءَ مُحَامِيَانِ. İki avukat geldiler. جَاءَ مُحَامٍ. Avukat geldi.

* Mankûs isim izafetle veya (اَلْ) takısıyla **marife olduğu takdirde** ref, nasb ve cer halinde (ي) sabit kalır.

حَكَمَ الْقَاضِي عَلَى جَانٍ. Kadı bir câninin aleyhine karar verdi.

جَاءَ قَاضِي الْقُضَاةِ. Kadıların kadısı geldi.

III) MEMDÛDE İSİM

Sonunda hemze, hemzeden önce de zâide bir elif bulunan murab isimdir.

عُظَمَاءُ büyükler سَمَاءُ gök شُعَرَاءُ şairler

Bu zâid hemze ile biten isim gayr-i munsarif olduğu için tenvin almaz. Ancak aslî veya (و ي) den dönüşme hemze ile biten isim tenvin alır. Hemzeden sonra tenvin yazmak için bir daha elif yazılmaz. (مَسَاءً) (اِبْتِدَاءً) Çünkü kaideye göre hemze iki elif arasında yazılmaz.

****

ALIŞTIRMALAR

1. Aşağıdaki cümleleri harekeleyip tercüme ediniz. Mankûs ve maksûr isimlerin altını çizip marife olanlarını nekreye çevirerek cümleyi tekrar yazınız.

اَلرجل القاسي مكروهٌ – الوادي خصيب – كان الوادي خصيباً – سهرت الليالي في ايام الإمتحان – حضر القاضي – ذهب الراعي – دخل المنادي – رأيت القاضي – أَجَبْتُ الراعي – أَعْطَيْتُ الفتى مُكَافَأَة – كَسَرْت العصا – نَجَّيْتُهُ مِنَ الْأَذَى– اَلْإِقْتِصَادُ سَبِيلُ الْغِنَى – اَحْضرت الدواء للمرضى – إنتقل المرضى إلى الْمستشفى – ضربت الهِرَّة بالعصا – لاَ تتبع الهوى – اَلْحِمْيَةُ نافعة للمرضى – رأيت القرى في الشرق.

2. Aşağıdaki mankûs isimlerin merfû mansûb ve mecrûr hallerine ait birer cümle kurunuz.

اَلْمُصَلِّي– اَلْمَبَانِي[1] – اَللَّيَالِي

3. Aşağıda verilen ismin çeşitli halleri ile ilgili ayetleri defterinize yazıp fiillerinin mâzî, muzâri ve masdarını isimlerinin de tekil ve çoğul halini yazınız. Maksûr, mankûs ve memdûd isimlerin altını çiziniz.

📖📖📖📖📖📖📖📖📖📖

[1] (اَلْمَبَانِي) binalar

İSMİN ÇEŞİTLİ HALLERİ İLE İLGİLİ AYETLER

1- ذَلِكَ الْكِتَابُ لاَ رَيْبَ ۛ فِيهِ ۛ هُدًى لِلْمُتَّقِينَ ۙ .

(2/BAKARA, 2). Şu kitap (Kur'ân); onda hiçbir şüphe yoktur. Müttakîler için bir rehberdir (yol göstericidir).

2- وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَائِيلَ لاَ تَعْبُدُونَ إِلاَّ اللَّهَ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَاناً وَذِي الْقُرْبَى وَالْيَتَامَى وَالْمَسَاكِينِ ...

(2/BAKARA, 83). Bir zamanlar İsrailoğullarının mîsakını (kesin sözünü) almıştık: «Allah'tan başkasına kulluk etmeyeceksiniz, anne babaya, yakınlara, yetimlere, yoksullara iyilik (yapacaksınız)...

3- ... وَآتَيْنَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ الْبَيِّنَاتِ وَأَيَّدْنَاهُ بِرُوحِ الْقُدُسِ ...

(2/BAKARA, 87). ... Meryem oğlu İsa'ya belgeler (açık deliller, mucizeler) verdik, onu Rûhu'l-Kudüs (Cebrail) ile destekledik...

4- وَقَالَتِ الْيَهُودُ لَيْسَتِ النَّصَارَى عَلَى شَيْءٍ ۖ وَقَالَتِ النَّصَارَى لَيْسَتِ الْيَهُودُ عَلَى شَيْءٍ ۙ وَهُمْ يَتْلُونَ الْكِتَابَ ۗ كَذَلِكَ قَالَ الَّذِينَ لاَ يَعْلَمُونَ مِثْلَ قَوْلِهِمْ ۚ فَاللَّهُ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ .

(2/BAKARA, 113). Onlar, kitab (Tevrat ve İncil) okumakta oldukları halde Yahudiler dedi ki: «Hıristiyanlar birşey üzerinde (hakikî bir din üzerinde) değil», Hristiyanlar da «Yahudiler bir şey üzerinde (hakikî bir din üzerinde) değil» dedi. Aynı şekilde bilgisi olmayanlar da onların sözlerinin benzerini dediler. İşte bu sebeple Allah, hakkında ihtilafa düştükleri şeylerde, kıyamet günü aralarında hüküm verecektir.

5- وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ مَنَعَ مَسَاجِدَ اللَّهِ أَنْ يُذْكَرَ فِيهَا اسْمُهُ وَسَعَى فِي خَرَابِهَا ۚ أُولَئِكَ مَا كَانَ لَهُمْ أَنْ يَدْخُلُوهَا إِلاَّ خَآئِفِينَ ۚ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ وَلَهُمْ فِي الآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ .

(2/BAKARA, 114). Kim, Allah'ın mescitlerini, içlerinde O'nun isminin anılmasını meneden ve onların harabı hususunda çalışan kimseden daha zâlimdir? İşte onlar için, oralara korkarak girmekten başkası yoktur. Onlara dünyada rezillik, ahirette de büyük bir azap vardır.

6- يُعْرَفُ الْمُجْرِمُونَ بِسِيمَاهُمْ فَيُؤْخَذُ بِالنَّوَاصِي وَالأَقْدَامِ ۚ .

(55/RAHMÂN, 41). Suçlular çehreleriyle tanınır, akabinde perçemlerinden ve ayaklarından yakalanır.

7- وَلَقَدْ زَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ وَجَعَلْنَاهَا رُجُومًا لِلشَّيَاطِينِ وَأَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابَ السَّعِيرِ.

(67/MÜLK, 5). Andolsun ki, Biz en yakın göğü (dünya göğünü) lambalarla süsledik, onları şeytanlar için taşlar yaptık ve onlara alevli ateş azabını hazırladık.

8- عَبَسَ وَتَوَلَّى ۙ {80/1} أَنْ جَاءَهُ الْأَعْمَى ۝ {80/2} وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّهُ يَزَّكَّى ۙ {80/3} أَوْ يَذَّكَّرُ فَتَنْفَعَهُ الذِّكْرَى ۝ .

(80/ABESE, 1-4). (Peygamber) Kendisine a'mâ geldi diye surat astı ve yüz çevirdi. Sana ne bildirdi (ya da ne bilirsin), belki o temizlenip-arınacak? Veya öğüt alacak böylece öğüt kendisine fayda verecek.

9- وَجِيءَ يَوْمَئِذٍ بِجَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ يَتَذَكَّرُ الْإِنْسَانُ وَأَنَّى لَهُ الذِّكْرَى ۝ .

(89/FECR, 23). O gün cehennem getirilir, insan (yaptıklarını) o gün hatırlar. (Fakat artık) bu hatırlamadan ona ne?

10- وَالشَّمْسِ وَضُحَاهَا ۙ ص {91/1} وَالْقَمَرِ إِذَا تَلَاهَا ۙ ص .

(91/ŞEMS, 1, 2). Andolsun Güneşe ve onun kuşluk vaktin(d)e(ki aydınlığına), ve and olsun ona (Güneş'e) tâbi olduğu zaman Ay'a..

11- إِنَّ سَعْيَكُمْ لَشَتَّى ۝ {92/4} فَأَمَّا مَنْ أَعْطَى وَاتَّقَى ۙ {92/5} وَصَدَّقَ بِالْحُسْنَى ۙ {92/6} فَسَنُيَسِّرُهُ لِلْيُسْرَى ۝ .

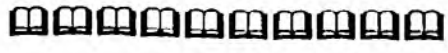
(92/LEYL, 4-7). Doğrusu sizin çalışmalarınız çeşit çeşittir.. Artık (Allah için) veren ve sakınan ve en güzel olanı doğrulayan (tasdik eden) kimseye gelince, artık Biz de onu en kolay için kolaylaştıracağız (başarılı kılacağız).

12- وَالضُّحَى ۙ {93/1} وَاللَّيْلِ إِذَا سَجَى ۙ {93/2} مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَمَا قَلَى ۝ {93/3} وَلَلْآخِرَةُ خَيْرٌ لَكَ مِنَ الْأُولَى ۝ .

(93/DUHA, I, 2, 3, 4) . Andolsun kuşluk vaktine, sükûna erdiği zaman geceye ki, Rabbin seni terk etmedi ve darılmadı. Doğrusu ahiret senin için dünyadan daha hayırlıdır (Ya da son, ilk başlangıçtan daha hayırlıdır).

13-إِنَّ إِلَى رَبِّكَ الرُّجْعَى ۝ {96/8} أَرَأَيْتَ الَّذِي يَنْهَى ۙ {96/9} عَبْدًا إِذَا صَلَّى ۝ {96/10} أَرَأَيْتَ إِنْ كَانَ عَلَى الْهُدَى ۙ {96/11} أَوْ أَمَرَ بِالتَّقْوَى ۝ .

(96/ALAK, 8, 9, 10, 11, 12). (Fakat) Şüphesiz, Rabbinedir dönüş. Gördün mü namaz kıldığı zaman bir kulu yasaklayanı? Gördün mü (ne dersin, söyle bakalım), (ya o kul) doğru yolda idiyse? Veya takvayı emrettiyse?

CÜMLELERİN BAĞLANIŞI

Temel cümle isim ya da fiil cümlesi olup bu cümleye bir ya da bir kaç cümle bağlanabilir:

رَأَيْتُ طِفْلاً يَلْعَبُ فِي السَّاحَةِ.

Meydanda oynayan bir çocuk gördüm. (fiil cümlesi)

اَلصِّدْقُ صَدِيقٌ يَنْفَعُ الإِنْسَانَ فِي جَمِيعِ الأَحْوَالِ.

Doğruluk insana her durumda fayda veren bir dosttur. (isim cümlesi)

-Fâil, nâib-i fâil, mef'ûlün bih, sıfat, mübtedâ ya da haber tek kelimeden meydana geldiği gibi fiil veya isim cümlesi de olabilir:

بَلَغَنِي أَنَّكَ صَاحِبُ أُلُوفٍ مِنَ الدَّنَانِير.

(Fâil: isim cümlesi)

Bana binlerce dinarın sahibi olduğun ulaştı.

عُلِمَ أَنَّ الشَّابَّ ذَكِيٌّ.

(Nâibu'l-fâil: isim cümlesi)

Gencin zeki olduğu bilindi.

عَلِمْنَا أَنَّهُمْ أَصْدِقَاؤُنَا.

(mef'ûlün bih: isim cümlesi)

Onların dostlarımız olduğunu öğrendik.

أَنْ تَقْرَأَ الْكِتَابَ أَنْفَعُ لَكَ.

(mübtedâ: isim cümlesi)

Kitap okuman senin için daha faydalıdır.

اَلنَّارُ تُسَخِّنُ الْمَاءَ.

Mef'ûl Fiil Mübtedâ

Haber

Ateş suyu ısıtır.

يَدْخُلُ الْمُؤْمِنُونَ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الأَنْهَارُ.

(Sıfat: Fiil cümlesi) Mevsûf

Mü'minler altlarından ırmaklar(nehirler) akan cennetlere girerler.

رَأَيْنَا مَدْرَسَةً فِنَاؤُهَا وَاسِعٌ.

(Sıfat: isim cümlesi) Mevsûf

Mef'ûlün bih

Avlusu geniş bir okul gördük.

MEF'ÛLÜN FÎH (ZARFLAR)

Fiilin işlendiği zamanı ve mekanı bildiren mansûb isme mef'ûlün fîh denir. "Ne zaman" ve "nerede" sorusuna cevap verirler.

Fiilin ne zaman işlendiğini gösteren mef'ûlün fîh zaman zarfı, nerede işlendiğini gösteren mef'ûlün fîh de mekan zarfıdır. Herhangi bir zarftan sonra gelen isim daima mecrûr olur. Çünkü zarflar muzaf, sonraki isimler de muzafun ileyhtir.

Cümle Örnekleri:

قَضَيْتُ فِي الْمَدِينَةِ لَيْلاً. Şehirde bir gece geçirdim.

أَقَمْتُ فِي الْبَلَدِ مُدَّةً. Memleketde bir müddet kaldım (ikâmet ettim).

سَأَزُورُكَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ. Seni Cuma günü ziyaret edeceğim.

سِرْتُ كِيلُو مِتْراً. Bir kilometre yürüdüm.

تَأَمَّلَ شَهْرَيْنِ فِي اخْتِيَارِ الْأُسْتَاذِ. Bir hoca seçme hususunda iki ay düşündü.

قَامَ فِي خِلَالِ الدَّرْسِ أَحْيَاناً. Ders sırasında bazen ayağa kalktı.

تَقَعُ أَغْرِي شَرْقَ تُرْكِيَا. Ağrı, Türkiye'nin doğusuna düşer.

مَشَيْتُ مِيلاً. Bir mil yürüdüm.

جَلَسْتُ أَمَامَهُ. Onun önüne oturdum.

اِتَّجَهَ الرَّجُلُ يَمِيناً ثُمَّ شِمَالاً. Adam önce sağa sonra sola döndü.

أَثْنَاءَ خُرُوجِنَا مِنَ الْمَطَارِ وَجَدْنَا سَيَّارَةً. Havaalanından çıkışımız esnasında bir araba bulduk.

Bu cümlelerdeki (لَيْلاً) (مُدَّةً) (يَوْمَ) (كِيلُو مَتْراً) (شَهْرَيْنِ) (أَحْيَاناً) (شَرْقَ) (مِيلاً) (أَمَامَ) (يَمِيناً) ve (شِمَالاً) ve (أَثْنَاءَ) kelimeleri mef'ûl-i fih olup mansûbturlar.

*Mef'ûl-i fîh edatı olarak (فِي) ve (ب) harf-i cerleri de kullanılır:

كَتَبْتُ فِي الْمَدْرَسَةِ. Okulda yazdım.

وُلِدْتُ بِالْحَلَبِ. Haleb'te doğdum.

طُبِعَ ذَلِكَ الْكِتَابُ بِالْقَاهِرَةِ. O kitap Kâhire'de basıldı.

يَسْبَحُ الْوَلَدُ فِي الْبَحْرِ. Çocuk denizde yüzüyor.

نَزَلَتْ زَيْنَبُ مَعَ وَالِدَتِهَا مِنَ السَّيَّارَةِ فِي وَسَطِ السُّوقِ.

Zeynep annesiyle beraber çarşının ortasında arabadan indi.

Mef'ûl-i fih görüldüğü gibi harf-i cerle kullanıldığı zaman mecrûr olur.

Not: (ب) harf-i ceri ancak zaman ve mekan bildiren kelimelerin başında olursa mefûlü fih edatı olur.

Zaman ve Mekan Zarfları şu kısımlara ayrılırlar:

1- Mutasarrıf Zarflar:

Bazen zarf yerini tutan kelimeler cümlede zarf olmadan da kullanılabilirler. Bunlar mutasarrıf zarflardır. O zaman mef'ûlu fih olmazlar ve cümle içindeki yerine göre, cümlenin asli unsurlarından biri olarak (mübtedâ, haber, ya da fâil gibi) i'rab (hareke) alırlar. Bu zarflardan bazıları şunlardır:

سَاعَةٌ saat	يَوْمٌ gün	أُسْبُوعٌ hafta
سَنَةٌ sene	صَبَاحٌ sabah	مَسَاءٌ akşam
شَهْرٌ ay	ظُهْرٌ öğle	لَيْلٌ gece
غَدٌ yarın	لَحْظَةٌ lahza	مِيلٌ mil
فَرْسَخٌ fersah	كِيلُومِتْرٌ kilometre	يَمِينٌ sağ
يَسَارٌ sol	شَمَالٌ kuzey	جَنُوبٌ güney
شَرْقٌ doğu	غَرْبٌ batı	وَسَطٌ orta

جَاءَ يَوْمُ الْجُمْعَةِ. Cuma günü geldi.

Burada يَوْمُ kelimesi **fâil** olup damme ile merfûdur.

اَلشَّرْقُ مَهْدُ الْأَدْيَانِ السَّمَاوِيَّةِ. Doğu semâvî dinlerin beşiğidir.

Burada اَلشَّرْقُ kelimesi **mübtedâ** olup damme ile merfûdur.

2-Mutasarrıf Olmayan Zarflar:

Bazı zarflar vardır ki cümle içinde sadece zarf olarak kullanılır ve cümlenin diğer unsurlarından olmazlar. Bunlar da mutasarrıf olmayan zarflardır. Cümlenin neresinde bulunurlarsa bulunsunlar daima zarfiyetten dolayı mansûb olurlar. Bu zarflardan bazıları şunlardır:

بَعْدَ sonra	طَوَالَ ..boyunca
حِينَ an, ..dığı zaman	خِلَالَ ..sırasında, esnasında
أَثْنَاءَ esnasında	وَرَاءَ arkasında
تَحْتَ altında	بَيْنَ arasında
عِنْدَ yanında	فَوْقَ üzerinde
حَوْلَ çevresinde, etrafında	خَلْفَ arkasında
تِجَاهَ karşısında	نَحْوَ ..e doğru, ..e karşı, ..yaklaşık, civarında..

لَدَى yanında, katında

دُونَ aşağısında ..meksizin, ..maksızın, ..den başka

كَسَرَ خَالِدٌ فِي تِلْكَ الْمَعْرَكَةِ نَحْوَ سَبْعَةِ سُيُوفٍ. Halit o savaşta yaklaşık yedi kılıç kırdı.

Bu zarflar;

a) Ya kendilerinden önce geçen fiilin zaman ve mekanını bildirdiklerinde mef'ûl-i fîh olurlar:

تَطِيرُ الطَّائِرَاتُ فَوْقَ السَّحَابِ. Uçaklar bulutların üstünden uçar.

Burada (فَوْقَ) mekan zarfı mef'ûlü fîh olub fetha ile mansûbtur.

b)Ya da bir mübtedâya haber veyahut bir kelimeye sıfat olurlar:

اَلْجَنَّةُ تَحْتَ أَقْدَامِ الْأُمَّهَاتِ. Cennet annelerin ayakları altındadır.(Hadis)

مَرَرْتُ بِرَجُلٍ عِنْدَكَ. Yanındaki adama uğradım.

Burada تَحْتَ ve عِنْدَ mekan zarfları zarfiyet dolayısıyla mansûbtur[1].

Önemli Not: Ancak bu zarflar (مِنْ) harf-i ceri ile mecrûr olurlar:

قُلْ كُلٌّ مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ . De ki: Hepsi Allah'tan'dır.

سِرْتُ مِنْ وَرَاءِهِ. Arkasından yürüdüm.

Zarfların Diğer Özellikleri:

* مَا harfi bazı zarflara bitişebilir. Ancak bu مَا zâidedir (hiçbir iş görmez). Zarfa etki etmez ve onu iş yapmaktan alıkoymaz. Yani bu zarflar mansûb olmaya ve kendisinden sonra gelen isim ise muzafun ileyh ve mecrûr olmaya devam eder. (مَا)nın bitiştiği zarflar genelde şunlardır:

دُونَ بَعْدَ قَبْلَ حِينَ عِنْدَ

رَجَوْتُهُ أَنْ يَحْضُرَ دُونَمَا تَأْخِيرٍ Gecikmeden gelmesini rica ettim.

(دُونَ) kelimesi mansûb bir zarftır. مَا zâidedir (تَأْخِيرٍ) muzafun ileyh ve kesre ile mecrûrdur[2].

*Zaman ve mekâna muzaf olan sayılar, işaret isimleri ve sıfatlar mefûlün fîh olarak mansûb okunur:

نَزَلْتُ تِلْكَ النَّاحِيَةَ. O nahiyeye (bölgeye) indim.

---

1 Burada siygasına uygun olarak (اِسْتَقَرَّ يَسْتَقِرُّ)(yerleşti) vücûben mahzûf bir fiille mansub oldukları hükmü verilir.

2 Bkz. Yaşar, Ahmet, *Arapça'nın Temel Kuralları*, s. 292.

قَضَيْتُ هُنَاكَ خَمْسَةَ أَيَّامٍ. Orada beş gün geçirdim.

مَشَيْتُ ثَلاَثَةَ أَمْيَالٍ. Üç mil yürüdüm.

*Zaman ve mekân zarflarına muzaf olan (بَعْضُ)ve (كُلُّ) kelimeleri de mef'ûlün fih olur:

نَذْهَبُ إِلَى الْمَدْرَسَةِ كُلَّ يَوْمٍ. Okula hergün gideriz.

نَزَلَ الثَّلْجُ بَعْضَ اللَّيْلِ. Gecenin birkısmında kar yağdı.

*Mevsûf zaman ve mekân zarfı olursa, hazfedildiğinde sıfatı onun yerine mef'ûl-i fîh olur:

نِمْتُ طَوِيلاً (نِمْتُ وَقْتاً طَوِيلاً) . Uzun müddet uyudum.

*** (قَبْلَ) ve (بَعْدَ) zarflarının özellikleri:**

a) (قَبْلَ) ve (بَعْدَ) başlarına harf-i cer gelmeksizin muzaf olduklarında mansûbdurlar.

خَرَجَ أَخُوكَ قَبْلَ كُلِّنَا إِلَى الْجَوْلَةِ. Kardeşin hepimizden önce gezmeye çıktı.

b) Muzaf olup başlarına harf-i cer geldiğinde mecrûr olurlar

جَاءَ عَلِيٌّ مِنْ بَعْدِ خَالِدٍ. Halit'ten sonra Ali geldi.

c) Fiile doğrudan doğruya değil (أَنْ) ile bağlanırlar ve cümleye muzâf olduklarında cümlenin başında (أَنْ) bulunur:

نَامَ الطِّفْلُ قَبْلَ أَنْ يَرْجِعَ أَبُوهُ مِنَ الْعَمَلِ. Çocuk babası işten dönmeden uyudu.

جَاءَ أَحْمَدُ بَعْدَ أَنْ ذَهَبَ أَبُوهُ. Alımet, babası gittikten sonra geldi.

d) (قَبْلَ) ve (بَعْدَ)'nin muzâfun ileyhi hazfedilince damme üzere mebnî olur.

فَرَّ يَعْقُوبُ مِنْ قَبْلُ. Önce Yâkub kaçtı.

ذَهَبَ خَالِدٌ وَ عُمَرُ مِنْ قَبْلُ. Önce Halit ve Ömer gitti.

Kur'ân-ı Kerîm'de (مِنْ قَبْلُ) ve (مِنْ بَعْدُ) şeklinde kullanılışı yaygındır.

* (يَوْمَ) ve (حِينَ) kelimeleri cümleye muzâf olduklarında başlarına (أَنْ) gelmez:

دَخَلَ الطُّلاَّبُ الصَّفَّ حِينَ دَقَّ الْجَرَسُ. Zil çaldığı zaman öğrenciler sınıfa girdiler.

تَرَكْتُهُ يَوْمَ عَلِمْتُهُ خَائِناً. Onu hain olarak tanıdığım gün terkettim.

اِنْتَظَرْتُهُ فِي الْمَطَارِ إِلَى حِينَ حَضَرْتَ. Sen gelene kadar hava alanında bekledim.

*Mef'ûl-i fih fiilin önünde gelebilir[1]:

اَلْيَوْمَ زُرْتُ أَبَاكَ. Bu gün babanı ziyaret ettim.

---

[1] Bkz. Çörtü, Meral, *Nahiv*, s.87, 217.

MEBNÎ ZARFLAR

Mebnî zarflar 17 tane olup 6 tanesi mekân zarfı, 10 tanesi zaman zarfı, bir tanesi de hem mekân hem de zaman zarfı olarak kullanılır. Mebnî oldukları için mahallen mansûbturlar:

a) Mebnî mekân zarfları:

هُنَا لَدُنْ لَدَى ثَمَّ أَيْنَ حَيْثُ

حَيْثُ yer (..dığı yere, ..eceği yere, ..dığı yerde)

Cümleye muzaf olan mebnî mekân zarfıdır. Bu cümle isim ya da fiil cümlesi olabilir. Genellikle fiil cümlesi olur. Sonu damme üzre mebnî olduğundan mahallen mansûb sayılır.

اِذْهَبُوا إِلَى حَيْثُ شِئْتُمْ. İstediğiniz yere gidiniz.

اِجْلِسْ حَيْثُ أَنْتَ جَالِسٌ. Oturduğun yerde otur.

جَلَسْتُ حَيْثُ أَسْتَطِيعُ الْقِرَاءَةَ مُرْتَاحاً. Rahatça okuyabileceğim bir yerde oturdum.

Not: (حَيْثُ) Başka anlamlara da gelebilir:

(بِحَيْثُ) ...şekilde

بَنَى الْمَلِكُ قَصْراً عَالِياً بِحَيْثُ يُرَى مِنْ بَعِيدٍ.

Kral uzaktan görülebilecek şekilde yüksek bir köşk bina etti.

فَدَنَا[1] الطَّالِبُ مِنَ الْمُعَلِّمِ بِحَيْثُ يَسْمَعُ كَلَامَهُ.

Öğrenci öğretmene sözünü duyacak şekilde yaklaştı.

(مِنْ حَيْثُ) ..bakımından, yönden

اَلْأَعْدَاءُ أَقْوَى مِنْ حَيْثُ إِنَّهُمْ كَثِيرُ الْعَدَدِ.

Düşmanlar sayıları çok olması bakımından bizden daha kuvvetlidir.

سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ.

Biz (Kur'ân'ı yalanlayanları) bilemeyecekleri yönden azar azar helâka yaklaştırırız (Arâf 182).

---

[1] (دَنَا - مِنْ) yaklaştı

أَيْنَ **Nerede, nereye.** (Fetha üzere mebnî soru isimlerindendir. Şart olarak da kullanılır)

أَيْنَ جَلَسْتِ ؟ Nerede oturdun?

أَيْنَ تَكُونُوا يُدْرِكْكُمُ الْمَوْتُ. Nerede olursanız olun ölüm size ulaşır.

ثَمَّ **Orada, oraya** (Fetha üzere mebnîdir).

ثَمَّ وَلَدٌ يَلْعَبُ. Orada bir çocuk oynuyor.

(مِنْ) ile kullanılınca ..için, ..den, ..dan dolayı, anlamına gelir:

وَمِنْ ثَمَّ كَتَبْتُ رِسَالَةً إِلَى صَدِيقِي. Bundan dolayı arkadaşıma bir mektup yazdım.

لَدُنْ – لَدَى **Yanında katında nezdinde, tarafında, huzurunda**

وَ عَلَّمْنَاهُ مِنْ لَدُنَّا عِلْماً. Ona tarafımızdan bir ilim öğretmiştik (Kehf 65) .

شَاهَدْتُ عَلِياً لَدَى الْبَابِ. Kapının yanında Ali'yi gördüm.

هُنَا **Burada, buraya** (Sükûn üzere mebnîdir)

هُنَا مَدْرَسَتُنَا. Burası okulumuzdur.

b) Mebnî zaman zarfları:

إِذْ إِذَا الْآنَ قَطُّ أَمْسِ مُذْ مُنْذُ لَمَّا مَتَى أَيَّانَ

أَيَّانَ **Ne zaman...dığı zaman, her ne zaman** (soru ve iki fiili muzâriyi cezmeden şart edatı olarak kullanılır, fetha üzere mebnîdir)

أَيَّانَ يَوْمُ الدِّينِ ؟ Kıyâmet günü ne zaman?

أَيَّانَ تُبْعَثُونَ مِنْ قُبُورِكُمْ ؟ Kabirlerinizden ne zaman diriltileceksiniz?

أَيَّانَ تَذْهَبْ أَذْهَبْ Ne zaman gidersen giderim.

مَتَى **Ne zaman?** (Soru ve şart ifade eden sükûn üzere mebnî zaman zarfıdır.)

مَتَى تَحْضُرُ ؟ Ne zaman geliyorsun?

مَتَى تَحْضُرْ أَذْهَبْ Ne zaman gelirsen giderim.

لَمَّا (Mâzînin önünde; **..dığında , ..dığı zaman, ..ınca, ..iken ..**
Muzârinin önünde; **henüz ..medi, henüz ...madı**)

لَمَّا نَزَلَ الْمَطَرُ جَرَى السَّيْلُ. Yağmur yağınca sel aktı.

هَلْ ذَهَبْتَ إِلَى الْمَدْرَسَةِ؟ Okula gittin mi?

لَمَّا أَذْهَبْ. Henüz gitmedim.

مُذْ = مُنْذُ **..den beri, ..den bu yana, ..dığından beri..**
İsim olarak kullanılınca zaman zarfıdır ve yanına isim veya fiil gelir. Harf olarak kullanılınca cer harfidir.

مَا زُرْتَنِي مُذْ جِئْتَ. Geldiğinden beri beni ziyaret etmedin.

مَا رَأَيْتُكَ مُنْذُ سَنَةٍ. Seni bir seneden beri görmedim.

أَمْسِ **Dün.** (Esre üzere mebnî geçmiş zaman zarfıdır.)

لِمَاذَا لَمْ تَحْضُرْ أَمْسِ ؟ Dün neden gelmedin?

قَطُّ **Asla, hiç, katiyyen** (Mâzî manalı fiillere mahsustur)

مَا كَذَبْتُ عَلَيْكَ قَطُّ. Sana asla yalan söylemedim.

لَمْ أَشْرَبِ الْخَمْرَ قَطُّ. Hiç içki içmedim.

اَلْآنَ **Şimdi, şu anda** (Fetha üzere mebnîdir.)

اَلْآنَ خَفَّفَ اللّٰهُ عَنْكُمْ. Şimdi Allah yükünüzü hafifletti (Enfâl, 66).

إِذَا **O zaman, ..dığında, ..dığı zaman, ınca, ..ken**
(Cümleye muzaf olan sükûn üzere mebnî zaman zarfıdır. Ardından hep iki fiil gelir. Birinci bölümdeki şart fiili genellikle mâzî olur. إِذَا da bu fiile muzaftır. Cevap fiili mâzî de olsa muzâri anlamı verilir.)

إِذَا جَاءَ الرَّبِيعُ تَفَتَّحَتِ الْأَزْهَارُ. Bahar geldiği zaman çiçekler açar.

إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللّٰهِ وَالْفَتْحُ. . . Allah'ın zaferi (yardımı) ve fetih geldiği zaman..(Nasr, 1).

Not: (إِذَا) nın iki kullanılışı daha vardır:

a) Bazen şart anlamı ifade etmeyip yalnız zaman anlamı ifade eder. Şart olmaktan çıktıkları için bu türlerden sonra iki fiil gelmez. Yalnız bir fiil bulunur. Bu da genellikle yeminden sonra gelişindedir:

وَ اللَّيْلِ إِذَا يَغْشَى. Andolsun gecenin karanlığı büründüğü zamana (Leyl, 1).

وَ النَّهَارِ إِذَا تَجَلَّى. And olsun gündüzün aydınlandığı zamana (Leyl, 2).

b) Müfâcee (sürpriz) edatı olur, "bir de ne göreyim, bir de baktım ki" şeklinde tercüme edilir.

خَرَجْتُ فَإِذَا حَيَّةٌ بِالْبَابِ. Çıktım, bir de ne göreyim, kapıda bir yılan.

إِذْ **Bir zamanlar, vaktiyle, o zaman , o vakit ...dığında, ..dığı zaman, ..eceği zaman** (Sükûn üzere mebnî cümleye muzaf olan zaman zarfıdır.)

وَاذْكُرُوا إِذْ كُنْتُمْ قَلِيلاً فَكَثَّرَكُمْ...

Hatırlayın ki vaktiyle pek az idiniz (Allah) sizi çoğalttı (A'râf 86).

Çoğu zaman tercümede hatalar yapılabilen bir edat olduğu için إِذْ edatını ayrıntılı işlemekte yarar vardır:

a) (إِذْ) den sonra mâzî fiil gelmişse tercüme edilirken "hani (hatırla)+ mişli geçmişin hikayesi[1] şeklinde yapılır:

وَ إِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ لِأَبِيهِ آزَرَ أَ تَتَّخِذُ أَصْنَاماً آلِهَةً.

Hani İbrâhim babası Azer'e putları tanrı mı ediniyorsun demişti (En'âm, 74).

وَ اذْكُرُوا إِذْ جَعَلَكُمْ خُلَفَاءَ مِنْ بَعْدِ عَادٍ وَ بَوَّأَكُمْ فِي الْأَرْضِ...

(Rabbiniz) sizi Âd kavminin yerine getirmiş, yeryüzünde yerleştirmiş idi de..(A'râf, 74)

b) (إِذْ) den sonra muzâri fiil gelmişse şimdiki zamanın hikayesi şeklinde çevrilir:

إِذْ يُرِيكَهُمُ اللَّهُ فِي مَنَامِكَ قَلِيلاً. Hani Allah onları uykunda sana az gösteriyordu (Enfâl, 43).

c) (إِذْ) den sonra isim cümlesi gelmişse cümlede fiil olmadığı için sadece "idi" kelimesiyle çevrilir.

وَ اذْكُرُوا إِذْ أَنْتُمْ قَلِيلٌ مُسْتَضْعَفُونَ فِي الْأَرْضِ.

Hatırlayın, hani siz yeryüzünde az, zayıf ve biçâre idiniz de...(Enfâl, 26)

(إِذْ) edatının diğer özellikleri:

*(إِذْ) şu kelimelere muzâfun ileyh olarak da gelir:

بَعْدَئِذٍ	ondan sonra	حِينَئِذٍ	o zaman	سَاعَتَئِذٍ	o saat
قَبْلَئِذٍ	ondan önce	يَوْمَئِذٍ	o gün	وَقْتَئِذٍ	o vakit
عَامَئِذٍ	o yıl	سَنَتَئِذٍ	o sene		

وَ يَوْمَئِذٍ يَفْرَحُ الْمُؤْمِنُونَ بِنَصْرِ اللَّهِ .

O gün mü'minler Allah'ın yardımıyla sevinirler (Rum 4-5) .

* (إِذْ) Gelecek zaman zarfı olur:

فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ إِذِ الْأَغْلَالُ فِي أَعْنَاقِهِمْ.

Onlar bukağılar boyunlarına geçirildiği zaman bileceklerdir.

[1] Bu tür cümleler daha önce geçmiş bir olayı hatırlatmak için kurulur. Olay muhatapla ilgili olabileceği gibi onunla ilgisi olmayan bir olayı bildiği, duyduğu ve başkasından öğrenmiş olduğu kabul edilir. Olaydan önce gizli veya açık (اُذْكُرْ) fiili bulunur. Bizdeki şu cümle gibidir. "Hani (hatırlarsın) geçen yıl bir eve gitmiştik de orda hasta yaşlı bir kadın vardı.."

* (إِذْ) (..den, ..den dolayı, için, çünkü anlamında) sebep bildirir:

عَاقَبْتُ الْمُذْنِبَ إِذْ أَسَاءَ. Suçluyu kötülük yaptığı için cezalandırdım.

لَمْ يَسْمَحِ الْمُعَلِّمُ لَكَ بِدُخُولِ الصَّفِّ إِذْ تَأَخَّرْتَ.

Geç kaldığın için öğretmen sınıfa girmene izin vermedi.

* (إِذْ) (..aniden , ansızın, bir de baktım ki, bir de ne görelim anlamında) müfâcee (sürpriz) edatı olur. Genellikle ondan önce (بَيْنَا–بَيْنَمَا) (..iken) kelimeleri bulunur.

فَبَيْنَمَا هُوَ يَبْحَثُ عَنْ أَخِيهِ إِذْ سُرِقَ مِنْهُ الدَّرَاهِمَ.

O kardeşini ararken bir de ne görsün, paraları çalınmış.

فَبَيْنَمَا كُنَّا سَائِرِينَ فِي الْغَابَةِ إِذْ طَلَعَ عَلَيْنَا ذِئْبٌ.

Biz ormanda yürürken bir de baktık ki, karşımıza bir kurt çıkıverdi.

*Bazen (إِذَا) nın kısaltılmışı şeklinde kullanılır. Cümleye muzaf olduğu için (..ğı) şeklinde tercüme edilir.

إِذْ جَاءَ عَلِيٌّ. Ali geldiği zaman..

c) Hem zaman hem mekân için kullanılan mebnî zarf:

أَنَّى Nerede, nereden, ne zaman, nasıl[1]

أَنَّى لَكَ هَذَا ؟ Bu sana nereden?

أَنَّى يَكُونُ ذَلِكَ ؟ O nasıl olur?

أَنَّى تَذْهَبْ أَذْهَبْ. Nereye gidersen giderim.

Cümle Bağlamada Kullanılan Bazı Edatlar :

أَنْ .... diye

Daha önce harfu tefsir olarak bahsettiğimiz gibi kendinden sonra gelen fiil emir siygasında ise tefsir yani açıklama edatı olarak görev yapar.

وَ أَوْحَيْنَا إِلَى مُوسَى أَنِ اضْرِبْ بِعَصَاكَ الْبَحْرَ.

Musa'ya değneğini denize vur **diye** vahyettik (Şuara 63) .

أَشَارَ الضَّابِطُ أَنِ اهْجُمُوا.

Subay saldırın **diye** işaret etti.

[1] Daha önce iki fiil-i muzâriyi cezmeden edatlarda geçmişti. Daha fazla örnek için ilgili yere bakınız.

مَا Edatının Kullanılışları:

مَا + mâzî fiil ...dığı sürece, ...dıkça

مَا لَمْ + meczûm muzâri fiil .....mediği sürece, ...medikçe

مَا عَصَيْتَنِي أُعَذِّبُكَ. Bana isyan ettiğin sürece sana azab edeceğim.

لاَ نَخَافُ مَا كُنْتُمْ مَعَنَا. Siz bizimle oldukça korkmayız.

لَنْ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ مَا لَمْ تُؤْمِنُوا بِاللّهِ. Allah'a iman etmedikçe cennete giremezsiniz.

مِثْلَمَا ..gibi

لَقَدْ اجْتَهَدَ هُنَا مِثْلَمَا اجْتَهَدَ هُنَاكَ. Burada da oradaki gibi ictihad etti.

مَا edatı bazen de isimlerin sonuna ilâve edilerek ismin belirsizliği arttırılır:

يَوْماً مَا خَرَجْنَا. (Herhangi) Birgün dışarı çıktık.

****

ALIŞTIRMALAR

1. Aşağıdaki cümleleri tercüme ediniz.

عَمِلْتُ بَعْضَ الْكَعْكِ وَالْحَلْوَى - هَلْ أَحْضَرْتَ بَعْضَ الطَّعَامِ ؟ نَعَمْ وَ أَحْضَرْتُ بَعْضَ الْكَعْكِ أَيْضاً - يُحِبُّ الْأَلْعَابَ مِثْلَ كُرَةِ السَّلَّةِ - تُفَضِّلُ النَّشَاطَ مِثْلَ الصِّحَافَةِ - تُحِبُّ الْهِوَايَاتِ مِثْلَ الرَّسْمِ - تُفَضِّلُ الْجَمَاعَاتِ مِثْلَ التَّدْبِيرِ الْمَنْزِلِيِّ - هَلْ عِنْدَكَ وَاجِبَاتٌ الْيَوْمَ ؟ لِمَاذَا لَمْ تَعْمَلْهُ حَتَّى الْآنَ ؟ أَيْنَ الْقَلَمُ؟ اَلْقَلَمُ فَوْقَ الْكِتَابِ . مَاذَا فَوْقَ الْكِتَابِ ؟ اَلْقَلَمُ . أَ هَذَا هُوَ الْقَلَمُ الَّذِي تَبْحَثُ عَنْهُ ؟ نَعَمْ ، هَذَا الَّذِي فَوْقَ الْكِتَابِ . وَلَكِن أَيُّ كِتَابٍ ؟ الْكِتَابُ الَّذِي فَوْقَهُ الْقَلَمُ- أَيْنَ الصُّورَةُ ؟ أَلصُّورَةُ وَسَطَ الْحَائِطِ - مَاذَا وَسَطَ الْحَائِطِ ؟ أَلصُّورَةُ - أَ هَذِهِ هِيَ الصُّورَةُ الَّتِي تَبْحَثُ عَنْهَا ؟ نَعَمْ ، هَذِهِ الَّتِي وَسَطَ الْحَائِطِ - وَلَكِنْ أَيُّ حَائِطٍ ؟ اَلْحَائِطُ الَّذِي وَسَطَهُ الصُّورَةُ - أَنَا لاَ أُحِبُّ أَنْ أَلْعَبَ بِالدَّرَّاجَةِ فِي الدَّارِ - اَلْمُسْلِمُ نَظِيفٌ دَائِماً لِأَنَّ الْمُسْلِمَ يَتَوَضَّأُ خَمْسَ مَرَّاتٍ فِي الْيَوْمِ - أَمْسَى الظَّالِمُ خَائِناً.

2. Aşağıdaki ayetlerin mealini bilmediğiniz kelimeleri sözlükten bulmak suretiyle yazmaya çalışınız.

1- كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ {35/21}.

2- إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً {30/2}.

3- مَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ أَنْبَتَتْ سَبْعَ سَنَابِلَ فِي كُلِّ سُنْبُلَةٍ مِائَةُ حَبَّةٍ {261/2}.

4- إِنَّ عِدَّةَ الشُّهُورِ عِنْدَ اللَّهِ اثْنَا عَشَرَ شَهْراً {36/9}.

5- وَ وَاعَدْنَا مُوسَى ثَلاَثِينَ لَيْلَةً وَ أَتْمَمْنَاهَا بِعَشْرٍ فَتَمَّ مِيقَاتُ رَبِّهِ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً{142/7}.

6- إِنَّ اللَّهَ لاَ يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّى يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ{11/13}.

3. Aşağıdaki sorulara Arapça olarak cevap veriniz.

1- فِي كَمْ يَوْمٍ تَصِلُ إِلَى الْمَدْرَسَةِ ؟

2- فِي كَمْ أُسْبُوعٍ تَصِلُ إِلَى الْمَطَارِ ؟

3- فِي كَمْ سَاعَةٍ تَصِلُ إِلَى الْمَدْرَسَةِ ؟

4- لَدَيْكَ إِجَازَةٌ أَرْبَعَةُ أَيَّامٍ . مَاذَا تَفْعَلُ؟

5- " اَلطِّفْلُ صُورَةٌ مِنْ أُمِّهِ " كَيْفَ كَانَ ذَلِكَ ؟

4. İçinde zaman ve mekân zarfı olan 10 cümle kurunuz.

5. Aşağıda verilen ayetleri defterinize yazıp fiillerinin mâzî, muzâri ve masdarını isimlerinin de tekil ve çoğul halini yazınız. Zarf-ı zaman ve mekân ile ilgili kelimelerin altını çiziniz.

MEF'ÛLÜN FİH (ZAMAN ZARFLARI) İLE İLGİLİ AYETLER

1- أَلَمْ يَرَوْا كَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنَ الْقُرُونِ أَنَّهُمْ إِلَيْهِمْ لاَ يَرْجِعُونَ .

(36/YÂSÎN, 31). Onlardan önce nesillerden nicesini helâk ettiğimizi, onların kendilerine dönmeyeceğini görmediler mi?

2- وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّقُوا مَا بَيْنَ أَيْدِيكُمْ وَمَا خَلْفَكُمْ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ .

(36/YÂSÎN, 45). Onlara "Önünüzdeki ve arkanızdaki (yapmakta olduğunuz ve yapıp arkada bıraktığınız) şeylerde (Allah'tan) korkup sakının. Umulur ki size merhamet olunur" denildiği zaman (yüzçevirirler, umursamazlar).

3- إِنَّ أَصْحَابَ الْجَنَّةِ الْيَوْمَ فِي شُغُلٍ فَاكِهُونَ .

(36/YÂSÎN, 55). Gerçek şu ki, cennet halkı bugün hoşnut oldukları bir meşguliyet içindedir.

4- اَلْيَوْمَ نَخْتِمُ عَلَى أَفْوَاهِهِمْ وَتُكَلِّمُنَا أَيْدِيهِمْ وَتَشْهَدُ أَرْجُلُهُمْ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ .

(36/YÂSÎN, 65). Bugün onların ağızları üzerine mühür vururuz; bize elleri konuşur, kazanmış olduklarına ayakları şahitlik eder.

5- قُلْ يُحْيِيهَا الَّذِي أَنْشَأَهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ وَهُوَ بِكُلِّ خَلْقٍ عَلِيمٌ .

(36/YÂSÎN, 79). De ki: "Onları ilk defa inşa eden diriltir. O, her türlü yaratmayı çok iyi bilir.

6- يَسْأَلُهُ مَنْ فِي السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ ط كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ ج .

(55/RAHMÂN, 29). Göklerde ve yerde bulunanlar, O'ndan ister. O, her gün (yeni) bir iştedir.

7- فَيَوْمَئِذٍ لاَ يُسْأَلُ عَنْ ذَنْبِهِ إِنْسٌ وَلاَ جَانٌّ ج .

(55/RAHMÂN, 39). İşte o gün ne insana ne cine günahından sorulmaz.

8- بَيْنَهُمَا بَرْزَخٌ لاَ يَبْغِيَانِ ج .

(55/RAHMÂN, 20). Aralarında bir engel vardır, birbirinin sınırını aşmazlar.

9- يَطُوفُونَ بَيْنَهَا وَبَيْنَ حَمِيمٍ آنٍ ج .

(55/RAHMÂN, 44). Onlar, onunla (cehennemle) son derece kaynar su arasında dolaşır dururlar.

10- يَقُولُ الْإِنْسَانُ يَوْمَئِذٍ أَيْنَ الْمَفَرُّ .

(75/KIYÂME, 10). O gün insan, "Kaçacak yer nerede!" der.

11- كَلاَّ لاَ وَزَرَ ط {75/11} إِلَى رَبِّكَ يَوْمَئِذٍ الْمُسْتَقَرُّ ط .

(75/KIYÂME, 11, 12). Hayır! Hiç bir sığınak (kaçacak herhangi bir yer) yoktur. O gün karar kılınan yer Rabbine (aittir).

12- وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَاضِرَةٌ لا {22/75} إِلَى رَبِّهَا نَاظِرَةٌ ج {23/75} وَوُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ بَاسِرَةٌ لا .

(75/KIYÂME, 22, 23, 24). Bir takım yüzler o gün (ışıl ışıl) parlar. Rablerine bakar (O'nu görür). Bir takım yüzler de o gün buruşur.

13- لاَبِثِينَ فِيهَا أَحْقَابًا ج .

(78/NEBE, 23). (Azgınlar) orada uzun müddet kalacaklar.

14- يَوْمَ يَقُومُ الرُّوحُ وَالْمَلاَئِكَةُ صَفًّا ط لاَ يَتَكَلَّمُونَ إِلاَّ مَنْ أَذِنَ لَهُ الرَّحْمٰنُ وَقَالَ صَوَابًا.

(78/NEBE, 38). Ruh (Cebrâil) ve saf halindeki meleklerin ayakta durduğu gün, Rahmân'ın kendisine izin verdiklerinden başkaları konuşamazlar; (konuşan da) doğruyu söyler.

15- إِنَّا أَنْذَرْنَاكُمْ عَذَابًا قَرِيبًا ج يَوْمَ يَنْظُرُ الْمَرْءُ مَا قَدَّمَتْ يَدَاهُ وَيَقُولُ الْكَافِرُ يَا لَيْتَنِي كُنْتُ تُرَابًا .

(78/NEBE, 40). Gerçekten biz sizi yakın bir azap ile uyardık. O gün kişi iki elinin takdim ettiğine (dünyada yaptıklarına) bakar ve kafir: "Keşke ben toprak olsaydım!" der.

16- وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ لا {113/3} وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ لا {113/4} وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ.

(113/FELÂK, 3). Girdiği zaman karanlık gecenin şerrinden, düğümlere (üfürüp büyü yapan) üfürükçülerin şerrinden ve kıskandığı zaman kıskanç kişinin şerrinden (sabahın Rabbine sığınırım!)

17- إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ .

(110/NASR, 1). Allah'ın yardımı ve zafer geldiği zaman....

18- فَإِذَا فَرَغْتَ فَانْصَبْ .

(94/İNŞİRÂH, 7). O halde boş kaldın mı (bir işi bitirince), hemen bir işe sarıl.

19- فَأَمَّا الْإِنْسَانُ إِذَا مَا ابْتَلَاهُ رَبُّهُ فَأَكْرَمَهُ وَنَعَّمَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَكْرَمَنِ .

(89/FECR, 15). İnsana gelince Rabbi onu denediği, bu sebeble ona ikram ettiği ve nimetlendirdiği zaman hemen: «Rabbim bana ikram etti» der.

20- وَإِنِّي كُلَّمَا دَعَوْتُهُمْ لِتَغْفِرَ لَهُمْ جَعَلُوا أَصَابِعَهُمْ فِي آذَانِهِمْ وَاسْتَغْشَوْا ثِيَابَهُمْ وَأَصَرُّوا وَاسْتَكْبَرُوا اسْتِكْبَارًا .

(71/NÛH, 7). "Doğrusu ben her ne zaman Senin onları bağışlaman için kendilerini davet etsem, parmaklarını kulaklarına tıkadılar, elbiselerine büründüler, (bu tutumlarında da) ısrar ettiler, büyüklendikçe büyüklendiler."

21- تَكَادُ تَمَيَّزُ مِنَ الْغَيْظِ كُلَّمَا أُلْقِيَ فِيهَا فَوْجٌ سَأَلَهُمْ خَزَنَتُهَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَذِيرٌ .

(67/MÜLK, 8). (Cehennem) neredeyse öfkesinden çatlayacak! Her ne zaman içine bir grup atılsa oranın bekçileri onlara sorar: "Size bir uyarıcı gelmedi mi?"

22- فَلَمَّا رَأَوْهُ زُلْفَةً سِيئَتْ وُجُوهُ الَّذِينَ كَفَرُوا وَقِيلَ هَذَا الَّذِي كُنْتُمْ بِهِ تَدَّعُونَ .

(67/MÜLK, 27). Onu yaklaşırken gördükleri zaman, küfredenlerin yüzleri kötüleşir. Ve: "(İşte) bu sizin istiyor olduğunuz (şey)dir" denilir.

23- كَمَثَلِ الشَّيْطَانِ إِذْ قَالَ لِلْإِنْسَانِ اكْفُرْ فَلَمَّا كَفَرَ قَالَ إِنِّي بَرِيءٌ مِنْكَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ رَبَّ الْعَالَمِينَ .

(59/HAŞR, 16). (Münafıkların durumu) şeytanın durumu gibidir. Çünkü insana: "İnkar et!" demekte, (insan da) inkar edince: "Doğrusu ben senden uzağım; doğrusu ben alemlerin Rabbi Allah'tan korkarım" der.

24- وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْوَعْدُ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ .

(36/YÂSÎN, 48). (Onlar:) "Eğer doğru söyleyenler idiyseniz, bu vaad (kıyamet ve yeniden diriliş) ne zaman?" derler.

25- وَلَمَّا بَلَغَ أَشُدَّهُ آتَيْنَاهُ حُكْمًا وَعِلْمًا وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ .

(12/YÛSUF, 22). (Yusuf) erginlik çağına eriştiği zaman, ona hüküm (isabetle hükmetme kabiliyeti) ve ilim verdik. İşte biz güzel davrananlara böyle karşılık veririz.

26- وَإِذَا مَسَّ الْإِنسَانَ الضُّرُّ دَعَانَا لِجَنبِهِ أَوْ قَاعِدًا أَوْ قَائِمًا فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُ ضُرَّهُ مَرَّ كَأَنْ لَمْ يَدْعُنَا إِلَى ضُرٍّ مَّسَّهُ كَذَلِكَ زُيِّنَ لِلْمُسْرِفِينَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ .

(10/YÛNUS, 12). İnsana bir zarar dokunduğu zaman, yan yatarak, oturarak veya ayakta durarak bize dua eder; fakat biz ondan sıkıntısını kaldırınca, sanki kendisine dokunan bir sıkıntıdan ötürü bize dua etmemiş gibi geçip gider. İşte böylece orta yolu aşanlara yapmakta oldukları şeyler güzel gösterildi.

27- قُلْ لَا أَمْلِكُ لِنَفْسِي ضَرًّا وَلَا نَفْعًا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ لِكُلِّ أُمَّةٍ أَجَلٌ إِذَا جَاءَ أَجَلُهُمْ فَلَا يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ .

(10/YÛNUS, 49). De ki: «Allah'ın dilediği dışında ben kendim için bir zarar ve fayda verme gücüne malik değilim. Her ümmet için bir süre vardır; süreleri sona erince artık bir saat (bile) ertelenmezler ve öne de alınmazlar.»

28- إِذْ يُوحِي رَبُّكَ إِلَى الْمَلَائِكَةِ أَنِّي مَعَكُمْ فَثَبِّتُوا الَّذِينَ آمَنُوا سَأُلْقِي فِي قُلُوبِ الَّذِينَ كَفَرُوا الرُّعْبَ فَاضْرِبُوا فَوْقَ الْأَعْنَاقِ وَاضْرِبُوا مِنْهُمْ كُلَّ بَنَانٍ .

(8/ENFÂL, 12). Hani (yine) Rabbin meleklere: «Kesinlikle ben sizinle beraberim; iman edenlere sebat verin. Ben inkar edenlerin yüreğine korku (ürkme ve dehşet duygusu) salacağım. Hemen vurun boyunlarının üstüne! Vurun onlardan her (birinin) parmaklarına!" (diye) vahyediyordu.

29- قَالَ ادْخُلُوا فِي أُمَمٍ قَدْ خَلَتْ مِن قَبْلِكُم مِّنَ الْجِنِّ وَالْإِنسِ فِي النَّارِ كُلَّمَا دَخَلَتْ أُمَّةٌ لَّعَنَتْ أُخْتَهَا حَتَّى إِذَا ادَّارَكُوا فِيهَا جَمِيعًا قَالَتْ أُخْرَاهُمْ لِأُولَاهُمْ رَبَّنَا هَؤُلَاءِ أَضَلُّونَا فَآتِهِمْ عَذَابًا ضِعْفًا مِّنَ النَّارِ قَالَ لِكُلٍّ ضِعْفٌ وَلَكِن لَّا تَعْلَمُونَ .

(7/A'RÂF, 38). (Allah): «Cinlerden ve insanlardan sizden önce geçmiş ümmetlerin içinde ateşe girin.» der. Her ne zaman bir ümmet girse kardeşine (kendi benzerine) lanet eder. Nihayet hepsi (birbiri ardından) oraya gelince, sonrakiler öncekiler için «Rabbimiz, işte bunlar bizi saptırdı; o halde onlara ateşten kat kat (arttırılmış) bir azab ver» derler. (Allah da:) «Hepsi için kat kattır. Ancak siz bilmezsiniz» der.

MEKÂN ZARFLARI İLE İLGİLİ AYETLER

30- وَالْمَلَكُ عَلَى أَرْجَائِهَا وَيَحْمِلُ عَرْشَ رَبِّكَ فَوْقَهُمْ يَوْمَئِذٍ ثَمَانِيَةٌ .

(69/HAKKA, 17). Melek onun (göğün) kenarları üstündedir; üzerlerinde o gün Rabbinin arşını sekiz (tanes)i taşır.

31- قَالَ فَبِمَا أَغْوَيْتَنِي لَأَقْعُدَنَّ لَهُمْ صِرَاطَكَ الْمُسْتَقِيمَ .

(7/A'RÂF, 16). «Öyleyse, beni azdırman sebebiyle onları(ı saptırmak) için kesinlikle senin dosdoğru yoluna (mani olmak için onları gözetlemek üzere pusu kurup) oturacağım.» dedi.

32- وَإِذَا صُرِفَتْ أَبْصَارُهُمْ تِلْقَاءَ أَصْحَابِ النَّارِ قَالُوا رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ .

(7/A'RÂF, 47). Gözleri cehennem ehli tarafına çevrilince: "Ey Rabbimiz! Bizi zalimler topluluğu ile beraber bulundurma!" derler.

33- وَلَمَّا جَاءَ مُوسَى لِمِيقَاتِنَا وَكَلَّمَهُ رَبُّهُ ۙ قَالَ رَبِّ أَرِنِي أَنظُرْ إِلَيْكَ ۚ قَالَ لَن تَرَانِي وَلَٰكِنِ انظُرْ إِلَى الْجَبَلِ فَإِنِ اسْتَقَرَّ مَكَانَهُ فَسَوْفَ تَرَانِي ۚ فَلَمَّا تَجَلَّىٰ رَبُّهُ لِلْجَبَلِ جَعَلَهُ دَكًّا وَخَرَّ مُوسَىٰ صَعِقًا ۚ فَلَمَّا أَفَاقَ قَالَ سُبْحَانَكَ تُبْتُ إِلَيْكَ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُؤْمِنِينَ .

(7/A'RÂF, 143). Musa tayin ettiğimiz vakit için (Tûr dağına) geldiği ve Rabbi onunla konuştuğu zaman: «Rabbim! Bana (kendini) göster; sana bakayım!» dedi. (Allah:) «Sen beni asla göremezsin (dünya yaşamındaki insan buna uygun yaratılmamıştır, dayanamaz). Fakat şu dağa bak, eğer o yerinde durabilirse sen de beni göreceksin!» dedi. Rabbi o dağa tecelli edince (görününce) onu paramparça etti, Musa da baygın olarak düştü. Ayıldığı zaman dedi ki: "Seni noksan sıfatlardan tenzih ederim, sana tevbe ettim. Ben (senin dünyada görülemeyeceğine) inananların ilkiyim".

34- قُل لَّا أَقُولُ لَكُمْ عِندِي خَزَائِنُ اللَّهِ وَلَا أَعْلَمُ الْغَيْبَ وَلَا أَقُولُ لَكُمْ إِنِّي مَلَكٌ ۖ إِنْ أَتَّبِعُ إِلَّا مَا يُوحَىٰ إِلَيَّ ۚ قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ ۚ أَفَلَا تَتَفَكَّرُونَ ۚ .

(6/EN'ÂM, 50). De ki: «Ben size, Allah'ın hazineleri (müşriklerin istediği gibi rızık ve mucize hazineleri) benim yanımdadır, demiyorum. Ben gaybı da bilmem. Ben size bir meleğim de demiyorum. Ben, bana vahyolunan şeyden başkasına uymam. De ki: Kör ile gören (hiç) bir olur mu? Artık düşünmez misiniz?

35- جَزَاؤُهُمْ عِندَ رَبِّهِمْ جَنَّاتُ عَدْنٍ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ۖ رَّضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ۚ ذَٰلِكَ لِمَنْ خَشِيَ رَبَّهُ .

(98/BEYYİNE, 8). Onların Rableri katındaki karşılığı, altından ırmaklar akan içinde sürekli ve ebediyen kalacakları Adn cennetleridir. Allah onlardan hoşnut olmuş, onlar da O'ndan hoşnut olmuşlardır. İşte bu, Rabbinden korkan kimse içindir.

36- وَأَمَّا مَنْ أُوتِيَ كِتَابَهُ وَرَاءَ ظَهْرِهِ ۙ .

(84/İNŞİKÂK, 10). Kitabı sırtının arkasından verilene gelince,

37- وَبَنَيْنَا فَوْقَكُمْ سَبْعًا شِدَادًا ۙ .

(78/NEBE, 12). Üstünüze yedi (kat) sağlam (gök) bina ettik.

38- رَّبِّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا ۙ الرَّحْمَٰنِ لَا يَمْلِكُونَ مِنْهُ خِطَابًا ۙ .

(78/NEBE, 37). (Senin Rabbin) göklerin, yerin ve ikisi arasında bulunanların Rahman Rabbidir. (O gün insanlar) O'ndan bir hitaba malik olamazlar (heybetinden konuşamazlar).

39- إِنَّ هَٰؤُلَاءِ يُحِبُّونَ الْعَاجِلَةَ وَيَذَرُونَ وَرَاءَهُمْ يَوْمًا ثَقِيلًا .

(76/İNSÂN, 27). Doğrusu onlar (insanlar), acil olanı (dünyayı, hemen verilen ücreti) severler, ağır günü arkalarında bırakırlar.

40- بَلْ يُرِيدُ الْإِنسَانُ لِيَفْجُرَ أَمَامَهُ ۚ .

(75/KIYÂMET, 5). Bilakis insan önündekini (kıyâmeti, tekrar dirilişi) inkar etmek (günah işlemek) ister.

41- وَقُلْنَا يَا آدَمُ اسْكُنْ أَنْتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ وَكُلاَ مِنْهَا رَغَداً حَيْثُ شِئْتُمَا ص وَلاَ تَقْرَبَا هَذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَكُونَا مِنَ الظَّالِمِينَ .

(2/BAKARA, 35). Ve dedik ki: «Ey Adem, sen ve eşin cennete yerleş. İkiniz de ondan, dilediğiniz yerde, bol bol yiyin; (ama) şu ağaca yaklaşmayın, yoksa zalimlerden olursunuz.»

42- إِنْ كَانَتْ إِلاَّ صَيْحَةً وَاحِدَةً فَإِذَا هُمْ جَمِيعٌ لَدَيْنَا مُحْضَرُونَ .

(36/YÂSÎN, 53). (O) ancak tek bir sayhadan (müthiş bir sesten) başkası değildir. Bir de bakmışsın onların hepsi huzurumuza getirilir.

43- قَالُوا يَا مُوسَى إِنَّا لَنْ نَدْخُلَهَا أَبَدًا مَا دَامُوا فِيهَا فَاذْهَبْ أَنْتَ وَرَبُّكَ فَقَاتِلاَ إِنَّا هَاهُنَا قَاعِدُونَ .

(5/MÂİDE, 24). «Ey Musa! Doğrusu biz onlar orada olduğu müddetçe ebediyyen biz asla oraya girmeyeceğiz. Artık sen ve Rabbin gidin de savaşın! Gerçek şu ki biz burada oturacağız» demişlerdi.

MEF'ÛL-Ü MUTLAK

Fiilin manasını **te'kit etmek** (pekiştirmek), **nev'ini** (çeşidini) ya da fiilin kaç kere işlendiğini göstermek üzere **sayısını** bildirmek için fiille aynı kökten gelen mansûb masdara mef'ûl-i mutlak denir.

a) Fiilin manasını **te'kit (pekiştirmek)** için fiilden sonra ve onun kökünden getirilen mansûb (fethalı) masdar müfredtir. Tercüme edilirken; "..öyle, öyle ki, şüphesiz, gerçekten, çok, iyice," manaları verilir:

لَعِبَ خَالِدٌ لَعِباً. Hasan öyle bir oynadı ki.

يَشْرَبُ الطِّفْلُ اللَّبَنَ شُرْباً. Çocuk sütü öyle bir içiyor ki.

يَأْكُلُ الْوَلَدُ الْفَاكِهَةَ أَكْلاً. Çocuk öyle bir meyve yedi ki (öyle çok yedi ki) .

كَلَّمَ اللَّهُ مُوسَى تَكْلِيماً. Allah gerçekten (kesin olarak) Musâ ile konuştu.

b) Fiilin **nev'ini** (çeşidini) belirtmek için gelen mef'ûl-i mutlak genellikle isim veya sıfat tamlaması halinde olur. Tercüme edilirken "gibi, şeklinde, aynen, tıpkı, tam.. diye çevrilir.

يُسَلِّمُ الْغُلاَمُ سَلاَمَ الْجُنْدِيِّ. Çocuk asker selamıyla selam veriyor (asker gibi selam veriyor) .

مَرَّ الْقِطَارُ مَرَّ السحَابِ. Tren bulutların geçişi gibi geçiyor.

جَرَى خَالِدٌ جَرْياً سَرِيعاً. Hâlit hızlı bir şekilde koştu.

فَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ تَوْبَةً نَصُوحاً. Allah'a samimi bir tevbe ile tevbe ediniz (Tahrim, 8).

c) Fiilin sayısını belirtmek için gelen mef'ûl-i mutlak o işin kaç defa yapıldığını belirtir. Tercüme edilirken de kere, defa şeklinde çevrilir. Arapça'da tekrar isminin yapıldığı kalıp daha önce masdar-ı binâ-i merre konusunda işlediğimiz gibi (فَعْلَةً) kalıbıdır. Fiilin sülâsi kök harfleri bu kalıba sokulur.

أَكَلَ عَلِيٌّ أَكْلَةً. Ali bir defa yedi.

أَكَلَ عَلِيٌّ أَكْلَتَيْنِ. Ali iki defa yedi.

أَكَلَ عَلِيٌّ ثَلاَثَ أَكَلاَتٍ. Ali üç defa yedi.

أَكَلَ عَلِيٌّ أَكَلاَتٍ. Ali defalarca yedi.

ضَرَبَنِي ضَرْبَةً. Bana bir defa vurdu.

ضَرَبْتُهُ ضَرْبَتَيْنِ. Ona iki defa vurdum.

Sıfat eklenerek de yapılabilir:

ضَرَبَنِي ضَرْبَةً شَدِيدَةً. Bana şiddetli bir vuruşla vurdu.

ضَرَبْتُهُ ضَرْبَتَيْنِ شَدِيدَتَيْنِ. Ona iki şiddetli vuruşla vurdum.

Tarz ismi فِعْلَةً kalıbıdır:

ضِحْكَةً	gülme tarzı	يَضْحَكُ	ضَحِكَ
خِلْقَةً	yaratma tarzı	يَخْلُقُ	خَلَقَ
مِشْيَةً	yürüme tarzı	يَمْشِي	مَشَى

مَشَى عَلِيٌّ مِشْيَةَ اللِّصِّ. Ali hırsızın yürüyüşü gibi yürüdü (hırsız gibi yürüdü).

(مَرَّةً) (kere, defa) kelimesi de mef'ûl-i mutlak olur.

قَرَأْتُ مَرَّةً. Bir kere okudum.

*Aynı cümledeki mef'ûl-i mutlak kendi fiilinin masdarından yapılır. Aşağıdaki durumlarda ise bu kaidenin dışına çıkılır:

a) Aynı manaya gelen masdarlarda;

قَعَدْتُ جُلُوساً. Öyle oturdum ki (çok oturdum).

b) Aynı kökten olan değişik masdarlarda;

اِصْطَبَرْتُ صَبْراً. Çok sabrettim.

Not: Çoğu zaman rubâî fiilin masdarı yerine sülâsi fiilin masdarı tercih edilir:

سَافَرْتُ سَفَراً مُتْعِباً. Yorucu bir yolculuk yaptım.

c) Çeşit ve sayı bildirerek mef'ûl-i mutlakın yerini tutan isimlerde;

نَصَحْتُهُ مَرَّتَيْنِ. Ona iki defa nasihat ettim.

قُلْتُ لَكَ أَلْفاً. Sana bin kere söyledim.

قَابَلْتُهُ عِدَّةَ مَرَّاتٍ. Onunla birkaç kez görüştüm.

أَكْرَمْتُ الضَّيْفَ ذَلِكَ الْإِكْرَامَ. Misâfire bu şekilde ikram ettim.

d) Bazen mef'ûl-i mutlakın hazfedilip sıfatının onun yerine geçtiği durumlarda;

فَكَّرْتُ فِي هَذِهِ الْمَسْأَلَةِ كَثِيراً. Bu mesele hakkında çok düşündüm.

(فَكَّرْتُ فِي هَذِهِ الْمَسْأَلَةِ تَفْكِيراً كَثِيراً)

اُذْكُرُوا اللَّهَ ذِكْراً كَثِيراً. Allahı çok zikredin (Ahzâb, 41) .

e) (أَيُّ – بَعْضُ – كُلُّ) kelimelerinin masdara muzâf olduğu durumlarda;

أُسَاعِدُ عَلِياً بَعْضَ الْمُسَاعَدَةِ. Ali'ye biraz yardım ediyorum.

تَرَكْتُهُ كُلَّ التَّرْكِ. Onu tamamen terkettim.

يَجْتَهِدُ الطُّلَّابُ أَيَّ اجْتِهَادٍ قَبْلَ الْإِمْتِحَانِ. İmtihandan önce öğrenciler yaman çalışırlar.

O zaman (أَيُّ – بَعْضُ – كُلُّ) kelimeleri mef'ûl-i mutlak olarak mansûb gelir

*Fiili hazfolmuş semâî (duyularak bilinen) mef'ûl-i mutlaklar da vardır:

شُكْراً. Teşekkür ederim.

سُبْحَانَ اللَّهِ Allah'ı her türlü eksiklikten tenzih ederim.

لَبَّيْكَ. (Davetine uyup) sana geldim	حَقّاً. gerçekten
جِداً. çok	رُوَيْداً. yavaş
أَيْضاً. ..de, da	حَمْداً. Allah'a hamd olsun
مَثَلاً. mesela, (misal veriyorum)	هَنِيئاً. afiyet olsun
عَفْواً. afedersin	سَمْعاً وَ طَاعَةً. başüstüne

Örneğin ilk iki cümlenin hazfolmuş fiilleriyle birlikte aslı şöyledir:

شُكْراً. Teşekkür ederim. (Hazfolmuş fiiliyle aslı: أَشْكُرُكَ شُكْراً)

سُبْحَانَ اللّٰهِ. Allah'ı her türlü eksiklikten tenzih ederim.

(Hazfolmuş fiiliyle aslı: أُسَبِّحُ سُبْحَانَ اللّٰهِ)

OKUMA PARÇASI

كَانَتْ سَارَةُ مَشْغُولَةً بِقِرَاءَةِ الْكِتَابِ. عُنْوَانُ الْكِتَابِ الَّذِي قَرَأَتْهُ سَارَةُ "نِسَاءُ النَّبِيِّ " وَ يَتَحَدَّثُ ذَلِكَ الْكِتَابُ عَنْ زَوْجَاتِ النَّبِيِّ (ص). كَانَتِ الْمَرْأَةُ تُعَامَلُ فِي الْجَاهِلِيَّةِ مُعَامَلَةً سَيِّئَةً. كَانَ الرَّسُولُ يُعَامِلُ الْمَرْأَةَ مُعَامَلَةً حَسَنَةً . لَقَدْ عَلِمَتْ سَارَةُ مِنْ ذَلِكَ الْكِتَابِ أَنَّ زَوْجَاتِ النَّبِيِّ (ص) كُنَّ عَظِيمَاتٍ ، كَمَا أَدْرَكَتْ أَنَّ النَّبِيَّ كَانَ عَظِيماً دَاخِلَ بَيْتِهِ وَ خَارِجَهُ.

Tercüme:

Sâra kitap okumakla meşguldü. Sâra'nın okuduğu kitabın adı "Peygamber'in Hanımları"dır ve bu kitap Peygamber'in zevcelerinden bahsetmektedir. Câhiliyede kadına kötü muamele ile muamele ediliyordu. Peygamber (a.s.) kadına iyi muamele ediyordu. Sâra bu kitaptan Peygamber'in hanımlarının büyük olduğunu anladı. Aynı şekilde Peygamber'in evinin içinde ve dışında (da) büyük olduğunu idrak etti.

****

ALIŞTIRMALAR

1. Aşağıdaki cümleleri bilmediğiniz kelimeleri sözlükten bulmak suretiyle tercüme ediniz.

1- حَزِنَتْ زَيْنَبُ حُزْناً شَدِيداً - بَكَتْ سَمِيرَةُ بُكَاءً شَدِيداً - يَحْفَظُ خَالِدٌ الْقُرْآنَ حِفْظاً جَيِّداً - تَكَلَّمَ الطَّالِبُ كَلَاماً جَمِيلاً - سَارَتِ الْحَافِلَةُ سَيْراً سَرِيعاً - أَكْمَلَ الشَّابُّ دِرَاسَتَهُ إِكْمَالاً جَيِّداً - يُعَامِلُ خَالِدٌ زَوْجَتَهُ مُعَامَلَةً حَسَنَةً.

2- حَقَّقَ مَا أَرَادَهُ تَحْقِيقاً كَامِلاً - كَيْفَ سَاعَدْتَ أُخْتَكَ - سَاعَدْتُ أُخْتِي مُسَاعَدَةً كَثِيرَةً - صَاحَبَ صَدِيقَهُ مُصَاحَبَةً طَيِّبَةً - شَارَكَ اخْوَتَهُ فِي الْعَمَلِ مُشَارَكَةً تَامَّةً - كَيْفَ أَصْلَحَ وَالِدُكَ السَّيَّارَةَ؟ أَصْلَحَ وَالِدِي السَّيَّارَةَ إِصْلَاحاً كَامِلاً - كَيْفَ نَاقَشَ الْأُسْتَاذُ تَلَامِيذَهُ ؟ نَاقَشَ الْأُسْتَاذُ تَلَامِيذَهُ مُنَاقَشَةً مُفِيدَةً.

3- أَحْسَنَ الْغَنِيُّ إِلَى الْفَقِيرِ إِحْسَاناً نَافِعاً - أَكْرَمْتُ ضُيُوفِي إِكْرَاماً كَثِيراً - رَحِمَ الْغَنِيُّ الْفَقِيرَ رَحْمَةً وَاسِعَةً - وَدَّعْتُ أَخِي وَدَاعاً حَزِيناً - مَشَيْتُ إِلَى الْبَيْتِ مَشْياً سَرِيعاً - أَعْدَدْتُ الطَّعَامَ إِعْدَاداً جَيِّداً .

4- تَطَوَّرَتْ بِلاَدُنَا تَطَوُّراً شَامِلاً - صَبَرَ الْمُؤْمِنُ عَلَى مَا أَصَابَهُ صَبْراً جَمِيلاً - اِجْتَهَدَ الطَّالِبُ فِي أَدَاءِ وَاجِبَاتِهِ اِجْتِهَاداً - رَكَعَ الْمُصَلِّي فِي صَلاَتِهِ رَكْعَتَيْنِ - رَبَّتِ الْأُمُّ بَنَاتِهَا تَرْبِيَةً إِسْلاَمِيَّةً - كَيْفَ صَلَّى الْمُصَلُّونَ؟ صَلَّى الْمُصَلُّونَ رَكْعَتَيْنِ خَاشِعَتَيْنِ .

5- كَيْفَ فَرِحَ الْأَبَوَانِ لِنَجَاحِ ابْنَتِهِمَا ؟ فَرِحَ الْأَبَوَانِ لِنَجَاحِ ابْنَتِهِمَا فَرْحاً شَدِيداً - تَصَدَّقَ الْغَنِيُّ عَلَى الْمُحْتَاجِينَ تَصَدُّقاً كَرِيماً - كَمْ مَرَّةً دَقَّتِ السَّاعَةُ ؟ دَقَّتِ السَّاعَةُ دَقَّتَيْنِ .

6- فِي الْيَوْمِ التَّالِي ذَهَبَ عَبْدُ اللّهِ إِلَى الْمَصْنَعِ فَاسْتَقْبَلَهُ صَاحِبُ الْمَصْنَعِ فِي مَكْتَبِهِ اِسْتِقْبَالاً حَاراً وَ قَالَ لَهُ : أَنْتَ تَسْتَحِقُّ جَائِزَةً كَبِيرَةً لِأَنَّكَ قُمْتَ بِعَمَلٍ عَظِيمٍ . اَلْجَائِزَةُ الَّتِي قَدَّمَهَا صَاحِبُ الْمَصْنَعِ لِعَبْدِ اللّهِ دَرَّاجَةٌ جَدِيدَةٌ وَ سَاعَةٌ قَيِّمَةٌ.

2. Mef'ûl-i mutlak ile ilgili beş cümle kurunuz.

3. Aşağıda verilen ayetleri defterinize yazıp fiillerinin mâzî, muzâri ve masdarını isimlerinin de tekil ve çoğul halini yazınız. Mef'ûl-i mutlak ile ilgili kelimelerin altını çiziniz.

MEF'ÛL-Ü MUTLAK İLE İLGİLİ AYETLER

1- إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زِلْزَالَهَا ۙ .

(99/ZİLZÂL, 1). Yer (kendine has) sarsıntısıyla sarsıldığı zaman..

2- فَلاَ تُطِعِ الْمُكَذِّبِينَ .

(68/KALEM, 8). Artık yalancılara itaat etme!

3- وَاعْبُدْ رَبَّكَ حَتَّى يَأْتِيَكَ الْيَقِينُ .

(15/HİCR, 99). Ve sana yakîn (ölüm) gelinceye kadar Rabbine ibadet et!

4- وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا إِلاَّ بِالْحَقِّ ۗ وَإِنَّ السَّاعَةَ لَآتِيَةٌ فَاصْفَحِ الصَّفْحَ الْجَمِيلَ .

(15/HİCR, 85). Biz, gökleri, yeri ve ikisinin arasındakileri hakkın dışında (başka bir sebeple) yaratmadık. Doğrusu kıyamet saati gelmektedir. O halde (onlara) güzel bir müsamaha ile müsamahalı davran.

5- إِنَّ اللَّهَ وَمَلاَئِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ ۚ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا .

(33/AHZÂB, 56). Şüphesiz Allah ve melekleri Peygambere salat ederler (şanını yüceltip överler). Ey iman eden kimseler! Siz de ona salevat getirin (Allahümme salli alâ Muhammed diyerek siz de onun şanını yüceltip övün), tam bir teslimiyetle selam verin (ya da gönülden teslim olun).

6- يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا اللَّهَ ذِكْرًا كَثِيرًا .

(33/AHZÂB, 41). Ey iman edenler! Allah'ı çok anın.

7- وَلاَ تَحَاضُّونَ عَلَى طَعَامِ الْمِسْكِينِ {18/89} وَتَأْكُلُونَ التُّرَاثَ أَكْلاً لَمًّا {19/89} وَتُحِبُّونَ الْمَالَ حُبًّا جَمًّا .

(89/FECR, 18-20). Birbirinizi yoksulu yedirmeye teşvik etmiyorsunuz. Mirası, eksiksiz bir yiyişle (helal, haram demeden) yiyorsunuz. Malı çok büyük bir sevgiyle seviyorsunuz.

8- كَلاَّ إِذَا دُكَّتِ الْأَرْضُ دَكًّا دَكًّا {21/89} وَجَاءَ رَبُّكَ وَالْمَلَكُ صَفًّا صَفًّا .

(89/FECR, 21, 22). Hayır! (İş sizin sandığınız gibi değil). Yeryüzü parça parça kırıldığı zaman, Rabbin ve melekler saf saf geldikleri zaman..

9- هُوَ اللَّهُ الَّذِي لاَ إِلَهَ إِلاَّ هُوَ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلاَمُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيْمِنُ الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ .

(59/HAŞR, 23). O Allah; kendisinden başka ilah olmayandır. Melik'tir (mülkün sahibidir), Kuddûs'tur (son derece mukaddestir; eksiklikten münezzehtir), Selam'dır (selamet ve esenlik verendir), Mü'min'dir (güven verip emniyete kavuşturandır), Müheymin'dir (gözetip koruyandır), Aziz'dir (üstün ve güçlüdür), Cebbar'dır (istediğini zorla yaptırandır); Mütekebbir'dir (ululuk ve büyüklükte eşi olmayandır). Allah, (müşriklerin) ortak koştukları şeylerden münezzehtir.

10- إِنْ تُقْرِضُوا اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا يُضَاعِفْهُ لَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللَّهُ شَكُورٌ حَلِيمٌ .

(64/TEGÂBÜN, 17). Eğer Allah'a (rızası uğruna) güzel bir ödünç verirseniz, Allah onu sizin için kat kat arttırır ve sizi bağışlar. Allah Şekûr'dur (kıymet bilip çok mükâfat verendir), Halim'dir (ceza vermekte acele etmeyendir).

11- يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا تُوبُوا إِلَى اللَّهِ تَوْبَةً نَصُوحًا عَسَى رَبُّكُمْ أَنْ يُكَفِّرَ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَيُدْخِلَكُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ يَوْمَ لاَ يُخْزِي اللَّهُ النَّبِيَّ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ نُورُهُمْ يَسْعَى بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَبِأَيْمَانِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا أَتْمِمْ لَنَا نُورَنَا وَاغْفِرْ لَنَا إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ .

(66/TAHRÎM, 8). "Ey iman edenler! Samimi (halisane yürekten) tevbe ederek Allah'a tevbe edin. Umulur ki Rabbiniz kötülüklerinizi örter ve sizi altlarından ırmaklar akan cennetlere koyar. O gün Allah peygamberini ve onunla beraber iman eden kimseleri utandırmaz, ışıkları önlerinde ve (defterleri) sağlarında(n verilmiş halde) yürüyerek: "Rabbimiz! Işığımızı tamamla, bizi bağışla, doğrusu Sen herşeye Kadir'sin" derler.

12- أَنَّا صَبَبْنَا الْمَاءَ صَبًّا {25/80} ثُمَّ شَقَقْنَا الْأَرْضَ شَقًّا .

(80/ABESE, 25, 26). Doğrusu biz suyu döktükçe döktük (bol bol indirdik). Sonra yeryüzünü yardıkça yardık..

13- إِنَّهُمْ يَكِيدُونَ كَيْدًا {15/86} وَأَكِيدُ كَيْدًا .

(86/TÂRIK, 15, 16). Doğrusu onlar, hep hile-tuzak kurarlar. Ben de bir düzen kurmaktayım.

MEF'ÛLÜN LİECLİH (MEF'ÛLÜN LEH)

Fiilin oluş sebebini bildiren mef'ûle mef'ûlün lieclih denir. Bir adı da mef'ûlün leh'tir. Fiile niçin sorusunu sorduğumuzda aldığımız cevap mef'ûlün lieclih'tir. Türkçe'ye "..için, -mek için, -mak için, sebebiyle, -den dolayı" manalarıyla tercüme edilir. Ya masdarla ya da harf-i cerle olmak üzere iki şekilde gelir.

a) Masdar olarak Mef'ûlün lieclihi:

Bu masdar niçin sorusuna cevap veren, (masdarın) fâili ile fiilin fâilinin -zaman ve şahıs bakımından- aynı olduğu **muzâfa birleşmeyen mansûb ve nekre (üstün tenvinli)** bir masdardır:

أَعْطَيْتُ الْفَقِيرَ خُبْزاً أَمَلاً[1] رِضَا اللّٰهِ.

Allâh'ın rızasını arzu ettiğim için fakire bir ekmek verdim.

حَضَرْتُ فِي السَّاعَةِ الثَّالِثَةِ مُسَاعَدَةً لِأُمِّي. Anneme yardım etmek için saat üçte geldim.

يُسَافِرُ الطُّلاَّبُ إِلَى أُورُبَّا طَلَباً لِلْعِلْمِ. Öğrenciler ilim için Avrupa'ya gidiyorlar .

قُمْ إِحْتِرَاماً لِأُسْتَاذِكَ. Hocana saygı için (ayağa) kalk.

عَاقَبَ الْقَاضِي الْمُجْرِمَ تَأْدِيباً لَهُ. Hâkim suçluyu terbiye için cezalandırdı.

تَرَكَ الدِّرَاسَةَ طَمَعاً[2] فِي الْمَالِ. Mâla rağbet ettiği için ilmi terketti.

سَجَدْتُ لِلّٰهِ حَمْداً وَ شُكْراً.

Hamd ve şükür (etmek) için Allah'a secde ettim.

Yukarıdaki şartları taşımayan masdar mef'ûlün lieclih olmaz. Önemli olan bu masdarın fiilin sebebini teşkil etmesidir. Sebebi değilse (fiile sorulan niçin sorusuna cevap veremiyorsa) mef'ûlün lieclih olmaz ve mansûb da gelmez. Bu şartları taşımaz da gene niçin sorusuna cevap verirse o zaman harf-i cerli olarak gelir.

b) Harf-i Cerli Mef'ûlün lieclih

(لِ), (مِنْ) ve sebeplilik ifâde eden (بِ) harf-i ceriyle ifade edilen mef'ûllerdir.

ضَرَبْتُكَ لِلتَّأْدِيبِ. Seni terbiye için döğdüm.

بَكَى الطِّفْلُ مِنَ الْوَجَعِ فِي بَطْنِهِ. Çocuk karnı ağrıdığı için ağladı.

جَزَاءً بِمَا كَسَبُوا. Yaptıkları şeyler sebebiyle ceza olarak.

---

[1] (أَمَلَ يَأْمَلُ أملاً) umut beslemek, umutlu olmak, arzu etmek.

[2] (طَمَعَ يَطْمَعُ فِي) ..in özlemini çekmek, rağbet etmek.

Meselâ birinci cümledeki mef'ûlün lieclih masdar olarak (ضَرَبْتُ تَأْدِيباً لَهُ) şeklinde de söylenebilirdi. Yani aslında birbiri yerine masdarını ya da cerini koyabileceğimiz mef'ûller mef'ûlün lieclih olmaktadır.

Mef'ûlün lieclihî özetle şu durumlarda harf-i cer alır:

Mef'ûlün lieclih;

a) Bir fiilin masdarı değilse;

أَتَيْتُكَ لِحاجَةٍ. Sana bir ihtiyaç için geldim.

جِئْتُ لِلدَّرْسِ. Ders için geldim.

b)Ma'rife olursa;

حَضَرْتُ الْكُلِّيَّةَ لِلتَّدْرِيسِ. Fakülteye eğitim için geldim.

c) (Masdar olsa da) Fiilin fâili ile mef'ûlün lieclihî'nin fâilleri farklı ise;

أَكْرَمْتُكَ لِإِكْرامِكَ لِي. Senin bana ikram etmen için ben sana ikram ettim

d)Fiil ile mef'ûlün lieclihî'nin oluş zamanları farklı ise;

جِئْتُ الْيَوْمَ لِوَعْدِي أَمْسِ. Dün va'd ettiğim için bugün geldim.

Not: Mef'ûlün lieclihi izâfet terkibi halinde gelirse, harf-i cerli veya harf-i cersiz gelebilir[1]:

تَصَدَّقْتُ ابْتِغَاءَ مَرْضَاةِ اللّٰهِ (تَصَدَّقْتُ لِابْتِغَاءِ مَرْضَاةِ اللّٰهِ) .

Allah'ın rızasını elde etmek (istemek) için sadaka verdim.

فَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ زَيْغٌ فَيَتَّبِعُونَ مَا تَشَابَهَ مِنْهُ ابْتِغَاءَ الْفِتْنَةِ وَابْتِغَاءَ تَأْوِيلِهِ

Kalblerinde bir eğrilik (kayma, kaypaklık) bulunanlara gelince fitne (ve karışıklık) aramak (arzu etmek) ve tevilini (yorumunu) aramak için hemen onun müteşabih olanlarının peşine düşerler. (Âl-i İmran, 7).

MEF'ÛLÜN MEAH

Beraberlik ifade eden ve vâvu'l-maiyye denen (وَ) harfinden sonra gelen, üst tarafına atfı doğru olmayan mansûb isme **mef'ûlün maah** denir. Beraber, birlikte manasına gelen (مَعَ)'yla aynı anlamı taşıdığı için bazı gramerciler ona da mef'ûlün maah demişlerse de onun zarf olduğu görüşü daha ziyade tercih edilmiştir.

سِرْتُ وَ النَّهْرَ. Nehir boyunca (nehirle beraber) yürüdüm.

حَضَرْتُ وَ خالِداً. Halit ile birlikte geldim.

[1] Daha geniş bilgi için bkz. Çörtü, Meral, *a.g.e.*, 213 vd.

مَشَيْتُ وَ الْجَبَلَ. Dağ boyunca (dağ ile birlikte) yürüdüm.

مَشَيْنَا وَ الشَّاطِئَ. Kıyı boyunca yürüdük.

هُوَ مُسَافِرٌ وَاللَّيْلَ. O gece boyu (geceyle beraber) yolcudur.

سَافَرْنَا وَ طُلُوعَ الشَّمْسِ. Güneşin doğuşuyla (doğarken) yola çıktık.

جَرَى عَلِيٌّ وَ سُورَ الْحَدِيقَةِ. Ali bahçenin duvarı boyunca koştu.

مَاذَا فَعَلْتَ وَ أَبَاكَ ؟ Babanla beraber ne yaptın?

Dikkat edilirse vâvu'l-maiyye, atıf vâvının konmaması gereken yerlerde konmuştur. Örneğin son cümlede atıf kaidesine aykırılık olduğu için vâ'vu'l-maiyyeden sonra gelen أَبَاكَ mef'ûlün maahtır ve mansûbtur. Çünkü şimdiye kadar gördüğümüz cümle kuruluşlarında Türkçe mana olarak (Babanla beraber ne yaptın?) demek için vâv yerine (مَاذَا فَعَلْتَ مَعَ أَبِيكَ) şeklinde Arapça'ya çevirirdik. Oysa buradaki vâv beraberlik vâvıdır. Zîrâ Arapça'da muttasıl bir zamire başka bir ismi atfetmek gerekirse bu zamiri tekid için munfasıl olarak tekrar etmek gerekir: (مَاذَا فَعَلْتَ أَنْتَ وَ أَبُوكَ ؟) görüldüğü gibi o zaman أَبَاكَ kelimesini mansûb değil أَبُوكَ şeklinde merfû getirirdik.

كَتَبْتُ أَنَا وَ خَالِدٌ. Ben ve Halit yazdık.

كَتَبْتُ وَ خَالِداً. Halit'le beraber yazdım.

Aynı şekilde birinci cümledeki vâv atıf vâvıdır, fâil zamirini tekrar etmediğimiz ikinci cümledeki vâv beraberlik vâvıdır (vâvu'l-maiyye):

Atıf Vâvıyla Vâvu'l-Maiyye'nin Farkı:

Atıf harfi olan وَ kendisinden önceki ve sonraki kelimelerin hükmünün kendilerine nisbeti konusunda ortak olduklarını gösterir. Ancak beraberlik ifade eden وَ bu ortaklığı ifade etmez, sadece beraberlik bildirir. Fiilin ifade ettiği manada ortaklık bildirmez. Buna göre;

a) Cümledeki (وَ) nin atıf vâvı olmasını engelleyen bir işaret veya delil varsa (وَ) maıyyet vâvıdır. Bu işaret de (وَ)'den sonra gelen isim ile önce gelen ismin fiilde ortak olmasının imkansızlığıdır.

سَافَرَ أَخُوكَ وَ الصُّبْحَ. Kardeşin sabahleyin (sabahla beraber) yola çıktı.

حَضَرَ مُحَمَّدٌ وَ غُرُوبَ الشَّمْسِ. Muhammed güneşin batışıyla birlikte (batarken) geldi.

Meselâ son cümlede fiilin ikisine de ortak olarak kullanılması mümkün değildir. Çünkü güneşin batışı gelmez. Yani Muhammed ve güneşin batması birlikte bir yere

gelemezler. Dolayısıyla güneşin batışı sırasında Muhammed'in gelişini ifade eder. Böyle bir durumda vâv'ın maiyyet vâv'ı sayılıp ondan sonra gelen ismin mef'ûlün maah olarak mansûb okunması gerekir. Başka şekilde okunması doğru değildir.

b) Cümlenin fiili ancak iki ve daha fazla kişinin yapabileceği ortaklık (müşâraket) bildiren bir fiil ise, vâv mutlaka atıf vâvıdır.

قَاتَلَ عَلِيٌّ وَالْعَدُوَّ. Ali düşmanla çarpıştı.

اِشْتَرَكَ خَالِدٌ وَ عَلِيٌّ. Halid ve Ali ortak oldu.

Bu fiiller ve benzerleri ancak birden fazla kişinin ortaklığıyla yapılacak fiillerdir. Dolayısıyla vâv'dan sonraki isim ma'tûftur. Mef'ûlün maah olarak okunması doğru değildir.

c) Atıf vâvı yahut maiyyet vâvı olmasını engelleyen bir şey yoksa vâv ikisinden biri olabilir. Ondan sonra gelen isim mef'ûlün maah olarak okunabileceği gibi, önceki isme ma'tûf olarak da okunabilir[1].

سَافَرَ إِبْرَاهِيمُ وَ خَالِدٌ. İbrâhim ve Hâlit yolculuk yaptı.

سَافَرَ إِبْرَاهِيمُ وَ خَالِداً. İbrâhim Hâlit'le beraber yolculuk yaptı.

جَاءَ السَّيِّدُ وَ خَادِمُهُ. Bey ve hizmetçisi geldi.

جَاءَ السَّيِّدُ وَ خَادِمَهُ. Bey hizmetçisiyle beraber geldi.

****

ALIŞTIRMALAR

1. Aşağıdaki cümleleri tercüme ediniz.

لِمَ تَعْمَلُ وَاجِبَكَ ؟ أَعْمَلُ وَاجِبِي طَلَباً لِلنَّجَاحِ - لِمَ تُغْلِقُ النَّوَافِذَ لَيْلاً ؟ أُغْلِقُ النَّوافِذَ لَيْلاً خَوْفاً مِنَ الْبَرْدِ - لِمَ يُؤَدِّي الْمُؤْمِنُ الصَّلاَةَ فِي أَوْقَاتِهَا ؟ يُؤَدِّي الْمُؤْمِنُ الصَّلاَةَ فِي أَوْقَاتِهَا إِرْضَاءً لِلّٰهِ - لاَ تَرْفَعُوا أَصْوَاتَكُمْ رَحْمَةً بِالْمَرْضَى - يُصَلِّي الْمُسْلِمُونَ طَاعَةً لِلّٰهِ وَ شُكْراً لَهُ عَلَى خَيْرِهِ وَ رَحْمَتِهِ - كَانَ أَهْلُكَ يَمُوتُونَ حُزْناً عَلَيْكَ - يَسْتَيْقِظُ الْفَلاَّحُ مُبَكِّراً سَعْياً وَرَاءَ الرِّزْقِ - حَمَلَ الْمُجَاهِدُونَ السِّلاَحَ لِيُدَافِعُوا عَنْ وَطَنِهِمْ.

2. Mef'ûlün lieclihi ile ilgili 5 cümle kurunuz.

3. Aşağıda verilen ayetleri defterinize yazıp fiillerinin mâzî, muzâri ve masdarını isimlerinin de tekil ve çoğul halini yazınız. Mef'ûlün lieclih ve mef'ûlün maah ile ilgili kelimelerin altını çiziniz.

[1] Sarmış, İbrâhim, *a.g.e.*, s.457.

MEF'ÛLÜN LİECLİH İLE İLGİLİ AYETLER

1- إِلاَّ رَحْمَةً مِنَّا وَمَتَاعًا إِلَى حِينٍ .

(36/YÂSÎN, 44). Ancak bizden bir rahmet ve bir süreye kadar (dünyadan) faydalandırmamız müstesnadır.

2- فَوَقَاهُ اللَّهُ سَيِّئَاتِ مَا مَكَرُوا وَحَاقَ بِآلِ فِرْعَوْنَ سُوءُ الْعَذَابِ .

(40/MÜ'MİN, 45). Allah onu (o mü'min adamı), kurdukları tuzakların kötülüklerinden korudu. Kötü azap Firavun'un yakınlarını kuşattı.

3- مَتَاعًا لَكُمْ وَلِأَنْعَامِكُمْ .

(80/ABESE, 32). Siz ve hayvanlarınız için menfeat olsun diye.

4- جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ .

(56/VÂKIA, 24). İşlemekte oldukları şeyler sebebiyle karşılık olması için (verilir).

5- إِنَّا مُرْسِلُو النَّاقَةِ فِتْنَةً لَهُمْ فَارْتَقِبْهُمْ وَاصْطَبِرْ .

(54/KAMER, 27). Doğrusu biz, onları denemek için dişi deveyi gönderenleriz. (Salih peygamber'e demiştik): "Şimdi onları gözetle ve çok sabret;

6- نِعْمَةً مِنْ عِنْدِنَا كَذَلِكَ نَجْزِي مَنْ شَكَرَ .

(54/KAMER, 35)...Katımızdan bir nimet olması için.. Şükreden kimseye böyle karşılık veririz.

7- تَبْصِرَةً وَذِكْرَى لِكُلِّ عَبْدٍ مُنِيبٍ .

(50/KAF, 8). (Allah'a) dönen her kula açıkça göstermek (gönül gözünü açmak) ve bir öğüt olması için (bütün bunları yaptık).

8- رِزْقًا لِلْعِبَادِ وَأَحْيَيْنَا بِهِ بَلْدَةً مَيْتًا كَذَلِكَ الْخُرُوجُ .

(50/KAF, 11). Kullara rızık olması için. Onunla (o su ile) ölü bir beldeyi dirilttik. İşte çıkış da (insanların diriltilmesi) de böyledir.

9- إِنَّكُمْ لَتَأْتُونَ الرِّجَالَ شَهْوَةً مِنْ دُونِ النِّسَاءِ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ مُسْرِفُونَ .

(7/A'RÂF, 81). (Lût şöyle dedi:) «Gerçekten siz kadınları bırakıp şehvet(i tatmin etmek) için erkeklere geliyorsunuz. Bilakis siz, ölçüyü aşmış (azgın) bir topluluksunuz.»

MEF'ÛLÜN MAAH

(Kur'ân'da 6 yerde vardır)

10- وَلَقَدْ آتَيْنَا دَاوُودَ مِنَّا فَضْلًا يَا جِبَالُ أَوِّبِي مَعَهُ وَالطَّيْرَ وَأَلَنَّا لَهُ الْحَدِيدَ .

(34/SEBE, 10). And olsun ki Dâvud'a katımızdan bir lutuf verdik; "Ey dağlar! Kuşlarla birlikte (Davud tesbih ettikçe) onunla beraber Bana döndürün (tesbihi tekrarlayın) " (dedik). Demiri ona yumuşattık.

11- وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ وَمَا يَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ فَيَقُولُ أَأَنْتُمْ أَضْلَلْتُمْ عِبَادِي هَـؤُلَاءِ أَمْ هُمْ ضَلُّوا السَّبِيلَ .

(25/FURKÂN, 17). Onları ve Allah'ı bırakıp da taptıkları şeyleri topladıkları gün: "Bu kullarımı siz mi saptırdınız, yoksa onlar mı yoldan saptılar?" der.

12- فَفَهَّمْنَاهَا سُلَيْمَانَ ۖ وَكُلًّا آتَيْنَا حُكْمًا وَعِلْمًا ۚ وَسَخَّرْنَا مَعَ دَاوُودَ الْجِبَالَ يُسَبِّحْنَ وَالطَّيْرَ ۚ وَكُنَّا فَاعِلِينَ .

(21/ENBİYÂ, 79). Bunun üzerine onu (bu meselenin hükmünü) Süleyman'a Biz bildirdik; her birine hüküm (doğru hüküm verme kabiliyeti, hükümdarlık) ve ilim verdik. Davud ile beraber tesbih etmek üzere dağları kuşlarla birlikte boyun eğdirdik. (Bütün bunları) Biz yapmaktaydık.

13- وَاتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ نُوحٍ ۘ إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ يَا قَوْمِ إِنْ كَانَ كَبُرَ عَلَيْكُمْ مَقَامِي وَتَذْكِيرِي بِآيَاتِ اللَّهِ فَعَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْتُ فَأَجْمِعُوا أَمْرَكُمْ وَشُرَكَاءَكُمْ ثُمَّ لَا يَكُنْ أَمْرُكُمْ عَلَيْكُمْ غُمَّةً ثُمَّ اقْضُوا إِلَيَّ وَلَا تُنْظِرُونِ .

(10/YÛNUS, 71). Onlara Nuh'un haberini oku: Bir zamanlar kavmine (şöyle) demişti: «Ey kavmim! Eğer benim makamım (aranızdaki durumum) ve Allah'ın âyetlerini hatırlatmam size ağır geldi ise, artık ben yalnız Allah'a dayanıp güvendim. Siz de ortaklarınızla beraber (toplanıp) işinizi (durumunuzu) kararlaştırın. Sonra işiniz size gam ve keder olmasın (yapacağınız iş size bir tasa vermesin). Bundan sonra (karar verdiğiniz) hükmü, bana uygulayın ve (gücünüz yetiyorsa) bana mühlet de vermeyin.»

14- وَكَذَٰلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا شَيَاطِينَ الْإِنْسِ وَالْجِنِّ يُوحِي بَعْضُهُمْ إِلَىٰ بَعْضٍ زُخْرُفَ الْقَوْلِ غُرُورًا ۚ وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ مَا فَعَلُوهُ فَذَرْهُمْ وَمَا يَفْتَرُونَ .

(6/EN'ÂM, 112). Böylece biz, her peygambere insan ve cin şeytanlarını düşman kıldık. (İşte onlar), aldatmak üzere birbirlerine yaldızlı sözler fısıldarlar. Rabbin dileseydi bunu yapmazlardı. Artık onları uydurdukları şeylerle (başbaşa) bırak.

ÖVME YERME FİİLLERİ

Arapça'da medh (övmek) için (نِعْمَ) (iyi, güzel, ne iyi, ne güzel), zem (yerme) için (بِئْسَ) (kötü, fena, çirkin, ne kötü, ne fena, ne çirkin) fiilleri kullanılır. Mübâlağa yoluyla övme ve yermeyi ifade ederler. (نِعْمَ) ve (بِئْسَ) fiilleri mâzîdir, muzâri ve emirleri yoktur, çekimleri de yoktur. (نِعْمَ) nin müennesi (نِعْمَتْ), (بِئْسَ) nin müennesi (بِئْسَتْ) şeklinde gelir. Genellikle bu fiillerden sonra merfû iki isim bulunur[1].

نِعْمَ صَدِيقٌ الْكِتَابُ! Kitab ne güzel arkadaştır!

نِعْمَ الْقَائِدُ خَالِدُ بْنُ الْوَلِيدِ! Halit b. Velid ne güzel komutandır!

[1] Bu iki isimden birincisine bu fiillerin fâili denir. İkinci isme mahsus denir. Mahsus ya muahhar mübtedâdır, ya da mübtedâsı mahzûf bir haberdir.

نِعْمَتْ أُمُّ الْمُؤْمِنِينَ عَائِشَةُ! Mü'minlerin annesi Aişe ne iyidir!

نِعْمَ الرَّجُلاَنِ أَخَوَاكَ! İki kardeşin iyi insanlardır (adamlardır) !

نِعْمَ الرِّجَالُ الْمُسْلِمُونَ! Müslümanlar ne iyi insanlardır!

نِعْمَ مَا فَعَلْتَهُ! Yaptığın şey ne güzel!

إِنَّ أَحْمَدَ نِعْمَ الطَّالِبُ! Gerçekten Ahmet iyi öğrencidir!

كَانَ أَبُو عَلِيٍّ بِئْسَ الرَّجُلُ! Alinin babası ne kötü adamdı!

بِئْسَتِ الْمَرْأَةُ فَاطِمَةُ! Fâtıma ne kötü kadın!

بِئْسَ مَصِيرُ الْأَشْرَارِ السُّجُونُ! Kötülerin varış yeri hapishaneler ne kötüdür!

بِئْسَ سِلاَحُ الْوِشَايَةُ! Jurnalcilcilik ne kötü silahtır!

نِعْمَ الْوَلَدُ عُمَرُ! Ömer ne iyi çocuktur!

*Bunlar kadar kullanılmasa da (حَبَّذَا) (ne iyi, ne güzel) ve (لاَ حَبَّذَا) (ne kötüdür) fiilleri de bu manalarda kullanılır

حَبَّذَا الْقَنَاعَةُ! Kanaat ne güzeldir!

لاَ حَبَّذَا الْإِسْرَافُ ! İsraf ne kötüdür!

*Kur'ân'da (سَاءَ) fiili de zem için kullanılır:

سَاءَ الْخُلُقُ شَهَادَةُ الزُّورِ! Yalancı şahitlik ne kötü huydur!

*(نِعْمَ) nin fâili الشَّيْءُ manasında مَا ile birleşirse نِعِمَّا şeklinde gelir, مَا da mahallen merfû olur:

نِعِمَّا هِيَ! O ne iyi!

نِعِمَّا خَالِدٌ! Halit ne iyidir!

* * * * * * * * * * * *

ALIŞTIRMA

Aşağıda verilen (نِعْمَ) ve (بِئْسَ) ile ilgili ayetleri defterinize yazıp fiillerinin mâzî, muzâri ve masdarını isimlerinin de tekil ve çoğul halini yazınız.

NİʿME İLE İLGİLİ AYETLER

1- إِنْ تُبْدُوا الصَّدَقَاتِ فَنِعِمَّا هِيَ ۖ وَإِنْ تُخْفُوهَا وَتُؤْتُوهَا الْفُقَرَاءَ فَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ ۖ وَيُكَفِّرُ عَنْكُمْ مِنْ سَيِّئَاتِكُمْ ۗ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ .

(2/BAKARA, 271). Eğer sadakaları açıktan yaparsanız o ne güzeldir. Şayet onları gizlerseniz ve fakirlere (gizlice) verirseniz işte bu sizin için daha hayırlıdır ve günahlarınızdan bir kısmını örter. Allah yapmakta olduğunuzdan haberdardır.

2- أُولَٰئِكَ جَزَاؤُهُمْ مَغْفِرَةٌ مِنْ رَبِّهِمْ وَجَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ۚ وَنِعْمَ أَجْرُ الْعَامِلِينَ ۚ .

(3/ÂL-İ İMRÂN, 136). İşte onların karşılığı Rablerinden bağışlanma ve altından ırmaklar akan, içinde temelli kalacakları cennetlerdir. Çalışanların mükafatı ne güzeldir!

3- وَإِنْ تَوَلَّوْا فَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَوْلَاكُمْ ۚ نِعْمَ الْمَوْلَىٰ وَنِعْمَ النَّصِيرُ .

(8/ENFÂL, 40). Eğer (İslam dininden) yüz çevirirlerse, artık bilin ki Allah sizin Mevla'nız'dır (dostunuz, yardımcınız ve işlerinize yardım edip sahip çıkanınızdır). (O) ne güzel Mevla ve ne güzel yardımcıdır!

4- سَلَامٌ عَلَيْكُمْ بِمَا صَبَرْتُمْ فَنِعْمَ عُقْبَى الدَّارِ ۚ .

(13/RA'Đ, 24). (Melekler:) "Sabretmeniz sebebiyle selam sizlere! Dünya yurdunun sonu (cennet) ne güzel!" (derler).

5- وَقِيلَ لِلَّذِينَ اتَّقَوْا مَاذَا أَنْزَلَ رَبُّكُمْ ۚ قَالُوا خَيْرًا ۚ لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا فِي هَٰذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةٌ ۚ وَلَدَارُ الْآخِرَةِ خَيْرٌ ۚ وَلَنِعْمَ دَارُ الْمُتَّقِينَ ۙ .

(16/NAHL, 30). (Günahtan) sakınan kimselere: «Rabbiniz ne indirdi?» denildi(ğinde), «İyilik» derler. Bu dünyada iyi davrananlara güzellik (iyiliklerinin karşılığı olarak mükafat) vardır. Ahiret yurdu ise daha iyidir. Sakınanların yurdu ne güzeldir!

6- أُولَٰئِكَ لَهُمْ جَنَّاتُ عَدْنٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهِمُ الْأَنْهَارُ يُحَلَّوْنَ فِيهَا مِنْ أَسَاوِرَ مِنْ ذَهَبٍ وَيَلْبَسُونَ ثِيَابًا خُضْرًا مِنْ سُنْدُسٍ وَاسْتَبْرَقٍ مُتَّكِئِينَ فِيهَا عَلَى الْأَرَائِكِ ۚ نِعْمَ الثَّوَابُ ۚ وَحَسُنَتْ مُرْتَفَقًا ۜ .

(18/KEHF, 31). İşte onlara, altlarından ırmaklar akan Adn cennetleri vardır. Onlar orada (Adn cennetlerinde) altından bileziklerden süslenirler, ince ipekten ve atlastan (kalın ipekten) yeşil elbiseler giyerler, orada tahtlar üzerine yaslanıp-kurulurlar. Ne güzel mükafat (ödül, sevab karşılık) ve ne güzel istifade yeri!

7- وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُبَوِّئَنَّهُمْ مِنَ الْجَنَّةِ غُرَفًا تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ۚ نِعْمَ أَجْرُ الْعَامِلِينَ ۝ .

(29/ANKEBÛT, 58). İman eden ve faydalı işler işleyenleri, altından ırmaklar akan, içinde temelli kalacakları cennetten yüksek köşklere yerleştiririz. Çalışanların ecri ne güzeldir!

8- وَوَهَبْنَا لِدَاوُودَ سُلَيْمَانَ ۖ نِعْمَ الْعَبْدُ ۖ إِنَّهُ أَوَّابٌ ۖ .

(38/SÂ'D, 30). Davud'a Süleyman'ı bağışladık; ne güzel bir kuldu! Doğrusu o daima (Allah'a) yönelendi.

9- وَخُذْ بِيَدِكَ ضِغْثًا فَاضْرِبْ بِهِ وَلَا تَحْنَثْ ۗ إِنَّا وَجَدْنَاهُ صَابِرًا ۚ نِعْمَ الْعَبْدُ ۖ إِنَّهُ أَوَّابٌ .

(38/SÂ'D, 44). Eline bir demet al da onunla (ailene) vur, yeminini bozma. Şüphesiz Biz onu sabırlı bulmuştuk. Doğrusu ne iyi kuldu, daima (Allah'a) yönelirdi.

10- وَالْأَرْضَ فَرَشْنَاهَا فَنِعْمَ الْمَاهِدُونَ .

(51/ZÂRİYÂT, 48). Yeryüzünü biz yayıp döşedik: Ne güzel döşeyiciler(iz)!

11- فَقَدَرْنَا ۖ فَنِعْمَ الْقَادِرُونَ .

(77/MÜRSELÂT, 23). Buna gücümüz yetmiştir; Biz ne güzel güç yetireniz!

Bİ'SE İLE İLGİLİ AYETLER

12- وَ لِلَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ ۖ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ .

(67/MÜLK, 6). Rablerini inkar eden kimseler için cehennem azabı vardır. (O) ne kötü dönüş yeridir.

13- اِتَّخَذُوا أَيْمَانَهُمْ جُنَّةً فَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ ۚ إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ .

(63/MÜNAFİKÛN, 2). Onlar, yeminlerini kalkan edindiler, böylece de Allah'ın yolundan alıkoydular. Doğrusu onların yapmakta oldukları şeyler (işledikleri işler) ne kötüdür!

14- أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ اجْتَرَحُوا السَّيِّئَاتِ ۙ أَنْ نَجْعَلَهُمْ كَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَوَاءً مَحْيَاهُمْ وَمَمَاتُهُمْ ۚ سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ ۝ .

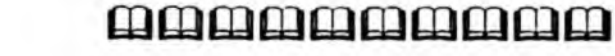
(45/CÂSİYE, 21). Yoksa, kötülükler kazanan kimseler, kendilerini, iman eden ve faydalı işler işleyen kimseler gibi mi, ölümlerini ve hayatlarını eşit kılacağımızı mı sandılar? Ne kötü hüküm veriyorlar!

15- قُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا سَتُغْلَبُونَ وَتُحْشَرُونَ إِلَىٰ جَهَنَّمَ ۚ وَبِئْسَ الْمِهَادُ .

(3/ÂL-İ İMRÂN, 12). (Resûlüm!) İnkâr edenlere de ki: Yenileceksiniz ve Cehenneme toplanıp sürüleceksiniz. (Cehennem) Ne kötü bir yatak!

16- اَلَّذِينَ قَالَ لَهُمُ النَّاسُ إِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ فَاخْشَوْهُمْ فَزَادَهُمْ إِيمَانًا ۖ وَقَالُوا حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ .

(3/ÂL-İ İMRÂN, 173). Onlar ki, insanlar kendilerine: "Gerçekten insanlar sizin için (ordu) topladılar, artık onlardan korkun" dedi. Akabinde (bu söz) onların imanını artırdı ve "Allah bize kâfidir, (O) ne güzel vekildir" dediler.

İSİM FİİLLER

Mâzî muzâri ve emir manasında kullanılan bazı isimler vardır ki, fiil gibi çekilmez. Bu sebeple bunlara isim fiiller (esmâul ef'âl) denir. Mef'ûlleri kendilerinden önce gelmez. Hep aynı şekil üzere bulunurlar. Manaları fiilden daha kuvvetlidir ve mebnîdirler.

a) Mâzi manalı isim fiiller:

Mâzî manalı isim fiiller hayret ifâde ederler: Mana bakımından taaccüb fiillerine benzerler:

هَيْهَاتَ ! Ne kadar uzak!

بُطْآنَ ! Ne kadar yavaş!

شَتَّانَ ! Ne kadar farklı[1]!

شَتَّانَ مَا بَيْنَ عَلِيٍّ وَ بَكْرٍ ! Ali ile Bekir arasında (ne kadar) dağlar kadar fark var!

سُرْعَانَ ! Ne kadar süratli!

هَيْهَاتَ هَيْهَاتَ لِمَا تُوعَدُونَ! O size vad edilen şey ne uzak !
(uzak mı uzak) (Mü'minûn 36)

b) Muzâri manalı isim fiiller:

وَا ! Şaşarım, hayret ederim!

أُفٌّ ! Off, sabrım tükeniyor (Bıktım usandım) !

قَدْ ! Yeter!

عَلَيْكَ ! Sana gerekir!

عَلَيْكُمْ أَنْفُسَكُمْ ! Siz kendinize bakın!

عَلَيْكُمْ بِقِرَاءَةِ كِتَابِ اللّٰهِ ! Allah'ın kitâbını okumanız gerekir!

وَلَا تَقُلْ لَهُمَا أُفٌّ ! Onlara üff bile deme (İsrâ 23) !

c) Emir manalı isim fiiler:

آمِينْ ! Kabul et!

مَكَانَكَ ! Yerinde dur!

حَيَّ = هَيَّا ! Haydi!

اِيهِ ! Sus artık yetişir!

هَلُمَّ ! Haydi; haydi gel, getir!

هَيْتَ لَكَ ! Haydi, çabuk gel!

---

[1] Bu kelimenin fâili tesniye anlamında olur. Fâili ile kendisi arasında مَا veya مَا بَيْنَ bulunur.

مَهْ! Yapma! هَا ! İşte al

صَهْ ! Sus! رُوَيْدَكَ ! Yavaş ol!

أَلاَ ! Dikkat edin, uyanık olun!

حَيَّى عَلَى الصَّلاَةِ ! Haydi namaza!

حَيَّى عَلَى الْفَلاَحِ ! Haydi kurtuluşa!

قُلْ هَلُمَّ شُهَدَاءَكُمْ ! "Haydi şahitlerinizi getirin" de (En'âm, 150).

عَلَيْكُمْ أَنْفُسَكُمْ ۚ لاَ يَضُرُّكُمْ مَنْ ضَلَّ إِذَا اهْتَدَيْتُمْ ۗ !

Siz kendinize bakınız. Hidâyet üzere olursanız sapık kişiler size zarar veremez (Mâide, 105).

* * * * * * * * * * * *

ALIŞTIRMA

Aşağıda verilen ayetleri defterinize yazıp fiillerinin mâzî, muzâri ve masdarını isimlerinin de tekil ve çoğul halini yazınız. İsim fiiller ile ilgili kelimelerin altını çiziniz.

KUR'ÂN'DA GEÇEN İSİM FİİLLER

1- فَأَمَّا مَنْ أُوتِيَ كِتَابَهُ بِيَمِينِهِ فَيَقُولُ هَاؤُمُ اقْرَؤُوا كِتَابِيهْ ۚ .

(69/HAKKA, 19). Kitabı sağından verilen kimseye gelince "Haydi alın, kitabımı okuyun" der.

2- يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَيْكُمْ أَنْفُسَكُمْ ۚ لاَ يَضُرُّكُمْ مَنْ ضَلَّ إِذَا اهْتَدَيْتُمْ ۗ إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ .

(5/MÂİDE, 105). Ey iman edenler! Size kendiniz gerekir (kendinize bakın); siz doğru yolda olduğunuz zaman sapan kimse size zarar veremez. Toptan Allah'adır dönüşünüz. Artık o size işlemekte olduğunuz şeyleri haber verecektir.

3- وَيَوْمَ نَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا ثُمَّ نَقُولُ لِلَّذِينَ أَشْرَكُوا مَكَانَكُمْ أَنْتُمْ وَشُرَكَاؤُكُمْ ۚ فَزَيَّلْنَا بَيْنَهُمْ وَقَالَ شُرَكَاؤُهُمْ مَا كُنْتُمْ إِيَّانَا تَعْبُدُونَ .

(10/YÛNUS, 28). Onların hepsini biraraya toplayacağımız, sonra da ortak koşan kimselere: «Siz ve koştuğunuz ortaklar yerinize!" diyeceğimiz gün artık onların (putlarıyla) aralarını açmışızdır. Ve ortakları derler ki: Siz, bize ibadet etmiyordunuz...

4- وَرَاوَدَتْهُ الَّتِي هُوَ فِي بَيْتِهَا عَنْ نَفْسِهِ وَغَلَّقَتِ الْأَبْوَابَ وَقَالَتْ هَيْتَ لَكَ ۗ قَالَ مَعَاذَ اللَّهِ إِنَّهُ رَبِّي أَحْسَنَ مَثْوَايَ ۗ إِنَّهُ لاَ يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ .

(12/YÛSUF, 23). (Olgunluk çağına eriştiğinde) evinde bulunduğu kadın, onun nefsinden murat almak istedi (onu elde etmek istedi), kapıları sımsıkı kapattı ve «Haydi gel!» dedi (ve yatağına çağırdı). (Yusuf:) «Allah'a sığınırım! Doğrusu o (kocanız) benim efendimdir; (yerleşme) yerimi güzel tuttu (bana güzel davrandı). Gerçek şu ki zalimler iflah olmaz (başarıya ulaşamaz).» dedi.

5- وَقَضَى رَبُّكَ أَلاَّ تَعْبُدُوا إِلاَّ إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا ط إِمَّا يَبْلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلاَهُمَا فَلاَ تَقُلْ لَهُمَآ أُفٍّ وَلاَ تَنْهَرْهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلاً كَرِيمًا .

(17/İSRÂ, 23). Rabbin, O'ndan başkasına kulluk etmemenizi ve anne-babaya iyilik yapmanızı emretti. Şayet onlardan biri veya ikisi senin yanında yaşlılığa ulaşırsa, o zaman onlara: «Öf» (bile) deme ve onları azarlama; onlara güzel söz söyle.

6- أُفٍّ لَكُمْ وَلِمَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ ط أَفَلاَ تَعْقِلُونَ .

(21/ENBİYÂ, 67). Size de, Allah'ı bırakıp taptığınız şeylere de yazıklar olsun! Hala akletmiyor musunuz?

7- وَالَّذِي قَالَ لِوَالِدَيْهِ أُفٍّ لَكُمَا أَتَعِدَانِنِي أَنْ أُخْرَجَ وَقَدْ خَلَتِ الْقُرُونُ مِنْ قَبْلِي وَهُمَا يَسْتَغِيثَانِ اللَّهَ وَيْلَكَ آمِنْ ق إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ ج فَيَقُولُ مَا هَذَا إِلاَّ أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ .

(46/AHKÂF, 17). Anne ve babasına: "Öf ikinize (yeter artık bıktım ikinizden); benden önce nice nesiller gelip geçmişken (benim tekrar diriltilip) çıkarılacağımı mı vaad ediyorsunuz?" diyen kimseye, (anne babası) Allah'ı yardıma çağırarak: "Yazıklar olsun sana! İman et; doğrusu Allah'ın vaadi gerçektir" (dedikleri halde, o): "Bu (Kur'an), öncekilerin masallarından başka bir şey değildir" der.

8- هَيْهَاتَ هَيْهَاتَ لِمَا تُوعَدُونَ ص .

(23/MÜ'MİNÛN, 36). "Vaad edildiğiniz şey (gerçek olmaktan) heyhat, ne kadar uzak!"

9- وَأَصْبَحَ الَّذِينَ تَمَنَّوْا مَكَانَهُ بِالْأَمْسِ يَقُولُونَ وَيْكَأَنَّ اللَّهَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَيَقْدِرُ ج لَوْلاَ أَنْ مَنَّ اللَّهُ عَلَيْنَا لَخَسَفَ بِنَا ط وَيْكَأَنَّهُ لاَ يُفْلِحُ الْكَافِرُونَ ع .

(28/KASAS, 82). Dün onun konumunu temenni eden kimseler (yerini, mevkisini ihtişamını dileyenler) (şöyle) der oldular: "Vay, hayret doğrusu! (Demek) Allah kullarından dilediği kimseye rızkı genişletip açıyor ve (dilediği zaman da bir ölçüye göre) daraltıyor. Eğer bize Allah'ın lutfetmesi olmasaydı, bizi de (yerin dibine) geçirirdi. Vay, hayret doğrusu! (Demek ki) inkarcılar kurtuluşa eremezler"

10- قَدْ يَعْلَمُ اللَّهُ الْمُعَوِّقِينَ مِنْكُمْ وَالْقَائِلِينَ لِإِخْوَانِهِمْ هَلُمَّ إِلَيْنَا ج وَلاَ يَأْتُونَ الْبَأْسَ إِلاَّ قَلِيلاً لا .

(33/AHZÂB, 18). Allah, sizden alıkoyanları ve kardeşlerine "Bize gelin (savaşa gitmeyin)" diyenleri bilir. (Onların) azı hariç savaşa gelmezler.

📖📖📖📖📖📖📖📖📖📖📖

BİLGİ, ZAN VE DEĞİŞTİRME FİİLLERİ

[(اَفْعَالُ الْقُلُوب) Ef'âlü'l-Kulûb]

Diğerlerinden farklı olarak tek mef'ûlle yetinmeyen **iki mef'ûl alan fiillerdir.** İsim cümlesinin başına gelip mübtedâ ve haberi iki mef'ûl halinde nasbederler. Bilmek, sanmak, kalp yani zihin işi olduğundan bu fiillere kalp fiilleri denmiştir. (ظَنَّ) ve benzerleri diye de tanıtılırlar.

خالدٌ عالِمٌ! Halit âlimdir!

ظَنَنْتُ خالِداً عالِماً! Halid'i âlim sandım.

اَلْمَسْأَلَةُ سَهْلَةٌ! Mesele kolaydır.

ظَنَّ خالِدٌ الْمَسْأَلَةَ سَهْلَةً! Hâlit meseleyi kolay sandı.

Görüldüğü gibi mübtedâ birinci mef'ûl, haber de ikinci mef'ûl haline gelmektedir. İki mef'ûl alan fiiller üç bölümde incelenir:

1- Bilmek manasına gelen fiiller (اَفْعَالُ الْيَقِيْنِ):

تَعَلَّمْ bil ki عَلِمَ - دَرَى bildi رَأَى gördü وَجَدَ - أَلْفَى buldu

وَجَدَ الْإِنْسَانُ الْعِلْمَ نافِعاً. İnsan ilmi faydalı buldu (gördü).

عَلِمْتُ أَخاكَ كَرِيماً. Kardeşinin cömert olduğunu bildim.

وَ وَجَدَكَ عائِلاً فَأَغْنَى. Seni fakir bulup zenginleştirmedi mi? (Duhâ, 8)

رَأَيْتُ السِّباحَةَ مُفِيدَةً. Yüzmenin faydalı olduğunu gördüm.

تَعَلَّمِ الْحَياةَ جِهاداً. Hayatı cihad bil.

2- Zan manasına gelen fiiller (اَفْعَالُ الظَّنِّ):

هَبْ farzet حَسِبَ ظَنَّ عَدَّ خالَ زَعَمَ zannetti, sandı, kendisine öyle geldi

حَسِبْتُ عَلِياً عالِماً. Ali'yi âlim sandım.

حَسِبْتُهُ عالِماً. Onu âlim sandım.

زَعَمْتُ صَدِيقَكَ شُجاعاً. Arkadaşını cesur zannettim.

ظَنَنْتُ الرَّجُلَ نائِماً. Adamı uyuyor zannettim.

Örneğin son cümlede الرَّجُلَ birinci mef'ûl, نائِماً ikinci mef'ûldür ve ikisi de fetha ile mansûbtur.

3- Değiştirme Fiilleri (اَفْعَالُ التَّحْوِيلِ): Dönüşme, etme, edinme, kılma ve çevirme anlamına gelen fiillerdir.

إِتَّخَذَ edindi رَدَّ çevirdi

صَيَّرَ - جَعَلَ - حَوَّلَ kıldı, bir halden bir hale çevirdi, etti, yaptı.

اِتَّخَذَ اللّٰهُ إِبْراهِيمَ خَلِيلاً. Allah İbrâhim'i dost edindi.

اِتَّخَذُوا الْقُرْآنَ مُرْشِداً. Kur'ân'ı mürşid edindiler.

مَنْ عَلَّمَنِي حَرْفاً فَقَدْ صَيَّرَنِي عَبْداً. Bana bir harf öğreten beni (kendisine) köle yapar.

جَعَلَ الْإِسْلَامُ الْمُؤْمِنِينَ إِخْوَاناً. İslâm mü'minleri kardeş yaptı.

*Bu fiillerden yalnız (تَعَلَّمْ)(bil ki) ve (هَبْ) (farzet) çekimsiz, emr-i hâzır olarak kullanılır, diğerleri çekimlidir.

*Ef'âlü'l-kulûb'un ikinci mef'ûlü müfred olarak geldiği gibi, cümle ve şibh cümle olarak da gelir:

ظَنَنْتُ خَالِداً أَبُوهُ عَالِمٌ. Halit'in babasının âlim olduğunu zannettim (isim cümlesi).

ظَنَنْتُ خَالِداً يَكْتُبُ الْوَاجِبَ. Halit'in ödevi yazdığını zannettim (fiil cümlesi).

ظَنَنْتُ خَالِداً أَمَامَ الْمَدْرَسَةِ. Halit'in okulun önünde olduğunu zannettim (şibh-i cümle; zarf).

ظَنَنْتُ خَالِداً فِي الْبَيْتِ. Hâlit'in evde olduğunu zannettim (şibh-i cümle; câr-mecrûr).

Ef'âlü'l-kulûb'ün amel etmediği yerler:

a) Bu fiiller mübtedâ ile haberin ortasında veya onlardan sonra geldikleri takdirde manalarını muhafaza etseler de i'râb (hareke) bakımından tesir etmezler:

أَبُوكَ فَقِيرٌ ظَنَنْتُ. Baban fakirdir; sandım.

أَبُوكَ ظَنَنْتُ فَقِيرٌ. Baban –sandım ki- fakirdir.

b) Yine fiille isim cümlesi arasına başlangıç[1], soru, nefy (olumsuzluk) edatlarının girmesiyle mana bakımından görevini yapmakla beraber, i'rab (hareke) olarak tesir etmezler.

ظَنَنْتُ لَخَالِدٌ فَاضِلٌ.

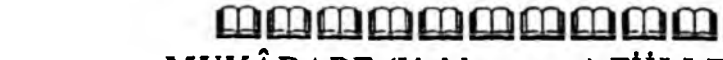
Halid'in faziletli olduğunu zannettim (lâmü'l-ibtidâ: başlangıç lâmı).

تَعْلَمُ أَ أَحْمَدُ عِنْدِي أَمْ مُحَمَّدٌ.

Yanımdakinin Ahmet mi yoksa Muhammed mi olduğunu bilirsin (soru).

عَلِمْتُ مَا خَالِدٌ قَائِماً.

Halid'in ayakta olmadığını biliyorum (nefy).

MUKÂRABE (Yaklaştırma) FİİLLERİ

Kendine ait manaları bulunan bu yardımcı fiiller mübtedâ ile haberin başına gelerek (كَانَ ve kardeşleri gibi) mübtedâ'yı merfû haberi de mansûb yapar. (كَادَ) soyundan olanlar adıyla da gramer kitaplarında geçen bu yardımcı fiillerin en önemli özelliği ise haberinin muzâri fiil oluşudur.

3 bölümde incelenirler:

I) Yaklaştırma Fiilleri (اَفْعَالُ الْمُقَارَبَةِ):

Haberde bildirilenin yaklaştığını anlatan fiiller şunlardır:

[1] Başlama fiilleri bir sonraki konuda işlenmektedir.

(كَرَبَ) (أَوْشَكَ يُوشِكُ) (كَادَ يَكَادُ)

Bunların hepsi de "...neredeyse ..ecek, neredeyse ..acak, ..eyazdı, az kalsın, ..mek üzere(ydi)" manasını verir. Az kullanılan (كَرَبَ) hâriç diğerlerinin muzârisi de çekimleriyle birlikte kullanılır. (أَنْ) ile ya da (أَنْ) siz gelebilirler.

كَادَ الْمُجْرِمُ يُقْتَلُ. Suçlu öldürüleyazdı (neredeyse öldürülüyordu).

مَا كَادُوا يَفْعَلُونَ. Neredeyse yapamayacaklardı (Bakara, 71).

يَكَادُ زَيْتُهَا يُضِيءُ. Neredeyse yağı ışık verecek (Nûr, 35).

يَكَادُ الْبَرْقُ يَخْطَفُ أَبْصَارَهُمْ. Şimşek neredeyse gözlerini alacak (Bakara, 20).

كَرَبَ الْقَلْبُ مِنْ حُزْنِهِ يَذُوبُ. Kalp kederinden az kaldı eriyecekti.

أَوْشَكَ أَنْ يَأْتِيَ خَالِدٌ. Hâlid'in gelmesi yakındır.

يُوشِكُ خَالِدٌ أَنْ يَخْرُجَ. Halit neredeyse çıkacak.

Not: Bu üç fiil kendi başlarına tam fiil olarak (yardımcı fiil olmadan) kullanıldıklarında "yaklaştı" manasını verirler. O zaman fâili (أَنْ) den sonraki bölüm olur.:

أَوْشَكَ أَنْ تَطْلُعَ الشَّمْسُ. Güneşin doğması yaklaştı.

Fâil

II) Ümit Fiilleri (أَفْعَالُ التَّرَجِّي):

عَسَى حَرَى إِخْلَوْلَقَ

En çok kullanılanı (عَسَى) dır. "Belki, umulur ki, ola ki, herhalde, ..abilir" manalarını taşırlar. Muzâri çekimleri yoktur. Yâni câmid (donmuş) fiiller grubundandır. عَسَى fiili genellikle (أَنْ) ile kullanılır. Daha ziyade (عَسَى) fiili sâbit kalır, devamındaki cümle çekimli getirilerek kullanılır:

عَسَى رَبُّكُمْ أَنْ يَرْحَمَكُمْ. Umulur ki Rabb'iniz size merhamet eder (İsrâ, 8).

حَرَى خَالِدٌ أَنْ يَقُومَ. Umulur ki Halit kalkar.

إِخْلَوْلَقَ الثَّلْجُ أَنْ يَنْزِلَ. Umulur ki kar yağar.

عَسَى fiilinin mâzî çekimi yapılarak ve yanına zamir alarak da kullanılır (عَسَى عَسَيَا عَسَوْا ...)

عَسَاهُ[1] أَنْ يَفْعَلَ خَيْراً. Umulur ki o bir hayır yapar.

*عَسَى fiili "yaklaştı" manasında tam fiil olarak da kullanılır. Bu durumda fâili yine (أَنْ) den sonraki bölümdür.

عَسَى أَنْ يَأْتِيَ خَالِدٌ. Halit'in gelmesi yaklaştı.
Fâil

III) Başlama Fiilleri (اَلْأَفْعَالُ لِلشُّرُوعِ):

شَرَعَ	أَخَذَ	أَنْشَأَ	طَفِقَ	أَقْبَلَ	جَعَلَ
قَامَ	إِبْتَدَأَ	هَبَّ	إِنْبَرَى		

Bu fiiller muzârinin başına geldiklerinde kendi asıl manalarını atarak (بَدَأَ) "...meye başladı" manasını verirler. Başlama bildiren fiillerin başına (أَنْ) getirilmez. Yani başlangıç bildirmeleri ancak muzâri başında olur.

أَخَذَ الْوَلَدُ يَبْكِي. Çocuk ağlamaya başladı.

طَفِقَا يَخْصِفَانِ عَلَيْهِمَا مِنْ وَرَقِ الْجَنَّةِ. Cennet yaprağından üzerlerine örtmeye başladılar (Tâ-Hâ, 121).

شَرَعَ الطَّالِبُ يَقْرَأُ. Öğrenci okumaya başladı.

جَعَلَ الْمَجْنُونُ يَصْرُخُ. Deli bağırmaya başladı.

Genel Cümle Örnekleri:

1- شَرَعَ الْمُتَّهَمُ يَقُولُ الْحَقِيقَةَ — عَسَى السَّلاَمُ يَعُمُّ الْعَالَمَ - عَسَى الْمُهَنْدِسُونَ أَنْ يَكْتَشِفُوا الْبَتْرُولَ فِي هَذِهِ الصَّحْرَاءِ - لَمْ أَكُنْ أَظُنُّ أَنَّ فَرِيقَ الْمَدْرَسَةِ بِهَذَا الْاِسْتِعْدَادِ

2- اَلْمُهَنْدِسُونَ أَوْشَكُوا أَنْ يُكْمِلُوا الْعِمَارَةَ - أَوْشَكَتِ الشَّمْسُ تَغْرُبُ ، عَسَى أَنْ تُدْرِكَ صَلاَةَ الْمَغْرِبِ - جَلَسَ الْمُدَرِّسُ عَلَى مَقْعَدِهِ مُتْعَباً بَعْدَ أَنْ شَرَحَ الدَّرْسَ - لَمْ يَكَدْ يَشْرَحُ الْمُدَرِّسُ الدَّرْسَ حَتَّى جَلَسَ عَلَى مَقْعَدِهِ مُتْعَباً .

3- ذَهَبَ التِّلْمِيذُ إِلَى أُسْتَاذِهِ مُسْرِعاً بَعْدَ أَنْ أَكْمَلَ الْوَاجِبَ - لَمْ يَكَدْ يُكْمِلُ التِّلْمِيذُ الْوَاجِبَ حَتَّى ذَهَبَ إِلَى أُسْتَاذِهِ مُسْرِعاً - نَامَ الْمَرِيضُ عَلَى سَرِيرِهِ مُسْتَرِيحاً بَعْدَ أَنْ شَرِبَ الدَّوَاءَ - لَمْ يَكَدْ يَشْرَبُ الْمَرِيضُ الدَّوَاءَ حَتَّى نَامَ عَلَى سَرِيرِهِ مُسْتَرِيحاً.

[1] Burada müfred müzekker olan (عَسَى) nın elif-i maksûresine zamir birleştiği için uzun elif tarzında yazıldığını hatırlayınız.

4 - أَقْبَلَ الْإِمَامُ عَلَى مُصْحَفِهِ قَارِئًا بَعْدَ أَنْ أَدَّى الصَّلَاةَ - لَمْ يَكَدْ يُؤَدِّي الْإِمَامُ الصَّلَاةَ حَتَّى أَقْبَلَ عَلَى مُصْحَفِهِ قَارِئًا- مَا كَادَتِ الشَّمْسُ تَغِيبُ إِذْ ظَهَرَ شَخْصٌ مِنْ بَعِيدٍ.

5 - مَا كَادَ الْجَرَسُ يَدُقُّ إِذْ صَعِدَ التَّلَامِيذُ إِلَى الصُّفُوفِ - مَا كَادَ الْمَطَرُ يَنْزِلُ إِذْ أَسْرَعَ النَّاسُ إِلَى الْمَأْوَى - مَا كَادَ الْعَمَلُ يَنْتَهِي إِذْ خَرَجَ الْعُمَّالُ مِنَ الْمَصْنَعِ -كَادَتِ الْمَرْأَةُ تُشَارِكُ فِي كُلِّ مَجَالَاتِ الْعَمَلِ.

Tercüme:

1. Zanlı (itham edilen) hakikatı söylemeye başladı. Umulur ki barış alemi kapsar. Mühendislerin bu çölde petrolü keşfetmeleri (ortaya çıkarmaları) umulur. Okul takımının bu kabiliyette olduğunu sanmıyordum.
2. Mühendisler apartmanı neredeyse tamamlayacak. Güneş batmak üzere, akşam namazına erişilmesi yakındır. Öğretmen dersi açıkladıktan sonra yorgun olarak yerine oturdu. Öğretmen dersi açıklar açıklamaz yorgun olarak yerine oturdu.
3. Öğrenci ödevi tamamladıktan sonra koşarak (aceleyle) öğretmenine gitti. Öğrenci ödevi tamamlar tamamlamaz koşarak (aceleyle) öğretmenine gitti. Hasta ilacı içtikten sonra dinlenmek üzere yatağında uyudu. Hasta ilacı içer içmez dinlenmek üzere yatağında uyudu.
4. İmam namazı edâ ettikten sonra okumak üzere mushafına yöneldi. İmam namazı eda eder etmez okumak üzere mushafına yöneldi. Güneş neredeyse batmak üzereydi ki birden uzaktan bir şahıs belirdi.
5. Zil çalar çalmaz hemen öğrenciler sınıflara çıktı. Yağmur iner inmez (yağar yağmaz) hemen insanlar sığınağa koştu. İş biter bitmez işçiler fabrikadan çıktı. Kadın neredeyse tüm iş sahalarına iştirak ediyor.

ALIŞTIRMALAR

1. Aşağıdaki cümleleri tercüme ediniz.

أَخَذَتِ الْأَشْجَارُ تَتَحَرَّكُ - أَكَلَ الْأَطْفَالُ حَتَّى شَبِعُوا ثُمَّ أَخَذُوا يَضْحَكُونَ وَ يَلْعَبُونَ - سَتَقْضِي الْعَائِلَةُ عُطْلَةَ الْأُسْبُوعِ عَلَى شَاطِئِ الْبَحْرِ وَ قَدْ دَعَا الْأَبُ بَعْضَ الْأَصْدِقَاءِ لِيَذْهَبُوا مَعَهُمْ وَ سَتَتَحَرَّكُ الْعَائِلَةُ مِنَ الْبَيْتِ فِي الصَّبَاحِ الْبَاكِرِ . أَخَذَتِ الْعَائِلَةُ تَسْتَعِدُّ لِلرِّحْلَةِ فِي الْمَسَاءِ ، فَقَدْ بَدَأَتِ الْأُمُّ تُعِدُّ بَعْضَ الطَّعَامِ وَالشَّايِ وَ الْعَصِيرِ وَ سَيَأْخُذُ الْأَوْلَادُ مَعَهُمْ مَلَابِسَ السِّبَاحَةِ وَ كُرَةَ الْقَدَمِ وَ بَعْضَ الْكَرَاسِيِّ الصَّغِيرَةِ وَ الْمِظَلَّةِ - عَسَى الْمُسَافِرَةُ أَنْ تَرْجِعَ إِلَى وَطَنِهَا - عَسَى الْمُسَافِرَاتُ أَنْ يَرْجِعْنَ إِلَى وَطَنِهِنَّ - عَسَى الْغَائِبُ أَنْ يَعُودَ إِلَى أَهْلِهِ - عَسَى الْغَائِبُونَ أَنْ يَعُودُوا إِلَى أَهْلِهِمْ - عَسَى الطَّائِرَةُ أَنْ تَهْبِطَ إِلَى أَرْضِ الْمَطَارِ بِسَلَامٍ - عَسَى الْأَبْنَاءُ أَنْ يَذْكُرُوا فَضْلَ آبَائِهِمْ - عَسَى الْأُخْتَانِ أَنْ تَدَّخِرَا مَبْلَغًا كَافِيًا لِلرِّحْلَةِ - عَسَى الطَّالِبَاتُ أَنْ يَنْجَحْنَ فِي اخْتِبَارِ آخِرِ الْعَامِ - اَلْمُدَرِّسُونَ أَوْشَكُوا أَنْ

يُكْمِلُوا الدَّرْسَ - لَمْ أَكُنْ أَظُنُّ أَنَّ إِمَامَ الْمَسْجِدِ بِهَذَا الْعِلْمِ - لَمْ أَكُنْ أَظُنُّ أَنَّ حَيَاةَ الْمَزْرَعَةِ بِهَذَا الْهُدُوءِ[1] - لَمْ أَكُنْ أَظُنُّ أَنَّ شَارِعَ الْمَطَارِ بِهَذِهِ النَّظَافَةِ .

2. Aşağıda verilen ayetleri defterinize yazıp fiillerinin mâzi, muzâri ve masdarını isimlerinin de tekil ve çoğul halini yazınız. Mukârabe fiilleri ile ilgili kelimelerin altını çiziniz.

📖📖📖📖📖📖📖📖📖📖

MUKÂREBE FİİLLERİ İLE İLGİLİ AYETLER

1- فَهَلْ عَسَيْتُمْ إِنْ تَوَلَّيْتُمْ أَنْ تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ وَتُقَطِّعُوا أَرْحَامَكُمْ {47/22} أُولَئِكَ الَّذِينَ لَعَنَهُمُ اللَّهُ فَأَصَمَّهُمْ وَأَعْمَى أَبْصَارَهُمْ .

(47/MUHAMMED, 22, 23). O halde -idareyi siz ele alsanız- yeryüzünde bozgunculuk yapmanız ve akrabalık bağlarını parçalamanız umulmaz mı (beklenmez mi) sizden? İşte onlar, Allah'ın kendilerini lanetlediği, akabinde de sağır ettiği ve gözlerini kör ettiği kimselerdir.

2- كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ وَهُوَ كُرْهٌ لَكُمْ ۚ وَعَسَى أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ ۚ وَعَسَى أَنْ تُحِبُّوا شَيْئًا وَهُوَ شَرٌّ لَكُمْ ۗ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ۝ .

(2/BAKARA, 216). Hoşunuza gitmediği halde savaş size farz kılındı. Sizin için daha hayırlı olduğu halde bir şeyi sevmemeniz mümkündür. Ve sizin için kötü olduğu halde bir şeyi sevmeniz de mümkündür. Allah bilir (ama) siz bilmezsiniz.

3- يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَسْخَرْ قَوْمٌ مِنْ قَوْمٍ عَسَى أَنْ يَكُونُوا خَيْرًا مِنْهُمْ وَلَا نِسَاءٌ مِنْ نِسَاءٍ عَسَى أَنْ يَكُنَّ خَيْرًا مِنْهُنَّ ۚ وَلَا تَلْمِزُوا أَنْفُسَكُمْ وَلَا تَنَابَزُوا بِالْأَلْقَابِ ۖ بِئْسَ الِاسْمُ الْفُسُوقُ بَعْدَ الْإِيمَانِ ۚ وَمَنْ لَمْ يَتُبْ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ .

(49/HUCURAT, 11). Ey iman edenler! Bir topluluk diğer bir topluluğu alaya almasın. Belki onlar (alay edilenler), onlardan daha iyi olurlar ve kadınlar (da) kadınları (alaya almasın). Belki onlar (da), onlardan daha iyi olurlar. Kendi nefislerinizi (kendi kendinizi) ayıplamayın. Birbirinize (kötü) lakaplarla lakap takmayın. İmandan sonra fâsıklık ne kötü isimdir! Kim tevbe etmezse işte onlar zalimlerdir.

4- يَكَادُ الْبَرْقُ يَخْطَفُ أَبْصَارَهُمْ ۖ كُلَّمَا أَضَاءَ لَهُمْ مَشَوْا فِيهِ ۙ وَإِذَا أَظْلَمَ عَلَيْهِمْ قَامُوا ۖ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَذَهَبَ بِسَمْعِهِمْ وَأَبْصَارِهِمْ ۗ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۝ .

(2/BAKARA, 20). Şimşek neredeyse gözlerini kapıverecek. Onları her ne zaman aydınlatsa onda (ışığında) yürürler. Üzerlerine karanlık bastığı zaman dikilip kalıverirler. Allah dileseydi işitme ve görmelerini giderirdi (kör ederdi). Doğrusu Allah her şeye Kadir'dir.

---

[1] (الْهُدُوءِ) sakin

5- قَالَ إِنَّهُ يَقُولُ إِنَّهَا بَقَرَةٌ لاَ ذَلُولٌ تُثِيرُ الْأَرْضَ وَلاَ تَسْقِي الْحَرْثَ ۚ مُسَلَّمَةٌ لاَ شِيَةَ فِيهَا قَالُوا الْآنَ جِئْتَ بِالْحَقِّ ۖ فَذَبَحُوهَا وَمَا كَادُوا يَفْعَلُونَ ۞ .

(2/BAKARA, 71). (Bunun üzerine Musa) Dedi ki: «O (Rabbim) diyor ki: O, yeri sürerek boyunduruğa alınmamış ve ekin sulamamış, özürsüz ve kendisinde hiç alaca bulunmayan bir sığırdır» (O zaman) : «Şimdi gerçeği getirdin» dediler. Böylece onu (ineği) kestiler; neredeyse (bunu) yapamayacaklardı.

6- أَيْنَمَا تَكُونُوا يُدْرِككُّمُ الْمَوْتُ وَلَوْ كُنتُمْ فِي بُرُوجٍ مُّشَيَّدَةٍ ۗ وَإِنْ تُصِبْهُمْ حَسَنَةٌ يَقُولُوا هَٰذِهِ مِنْ عِندِ اللَّهِ ۖ وَإِنْ تُصِبْهُمْ سَيِّئَةٌ يَقُولُوا هَٰذِهِ مِنْ عِندِكَ ۚ قُلْ كُلٌّ مِّنْ عِندِ اللَّهِ ۖ فَمَالِ هَٰؤُلَاءِ الْقَوْمِ لاَ يَكَادُونَ يَفْقَهُونَ حَدِيثًا .

(4/NİSÂ, 78). Nerede olursanız olun, sağlam kaleler içinde bulunsanız bile, ölüm size ulaşır. Onlara bir güzellik isabet ederse: «Bu Allah'tandır» derler, bir kötülük isabet etse: «Bu, senin tarafındandır (senin yüzündendir)» derler. De ki: «Hepsi Allah'tandır. (Yani hayrı da şerri de yaratan Allah'tır. Çünkü başka yaratıcı yoktur.)». Bu topluluğa ne oluyor ki, neredeyse hiçbir sözü iyi anlamıyorlar?

7- وَلَمَّا رَجَعَ مُوسَىٰ إِلَىٰ قَوْمِهِ غَضْبَانَ أَسِفًا ۙ قَالَ بِئْسَمَا خَلَفْتُمُونِي مِنْ بَعْدِي ۚ أَعَجِلْتُمْ أَمْرَ رَبِّكُمْ ۚ وَأَلْقَى الْأَلْوَاحَ وَأَخَذَ بِرَأْسِ أَخِيهِ يَجُرُّهُ إِلَيْهِ ۖ قَالَ ابْنَ أُمَّ إِنَّ الْقَوْمَ اسْتَضْعَفُونِي وَكَادُوا يَقْتُلُونَنِي ۖ فَلاَ تُشْمِتْ بِيَ الْأَعْدَاءَ وَلاَ تَجْعَلْنِي مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ .

(7/A'RÂF, 150). Musa, kızgın (ve) üzgün olarak kavmine döndüğü zaman: «Benden sonra ne kötü halef olmuşsunuz (arkamdan ne kötü işler yapmışsınız)! Rabbinizin emrine (sabretmeyip) acele mi ettiniz?» dedi. (Tevrat'a ait) levhaları (yere) attı ve kardeşinin (Harun'un) başını kendine doğru çekerek tuttu. (Kardeşi): «Anam oğlu! Doğrusu bu kavim beni zayıf gördüler ve neredeyse beni öldüreceklerdi. Artık düşmanları bana güldürme ve beni bu zalim kavimle beraber kılma (onlarla aynı seviyede tutma)!» dedi.

8- وَلَوْلاَ أَنْ ثَبَّتْنَاكَ لَقَدْ كِدْتَ تَرْكَنُ إِلَيْهِمْ شَيْئًا قَلِيلاً ۝ .

(17/İSRÂ, 74). Şayet sana sebat (hak yolda kararlılık) vermeseydik nerdeyse az bir şey (de olsa hidayetlerini istediğin için) onlara meyledecektin.

9- وَإِنْ كَادُوا لَيَسْتَفِزُّونَكَ مِنَ الْأَرْضِ لِيُخْرِجُوكَ مِنْهَا وَإِذًا لاَ يَلْبَثُونَ خِلاَفَكَ إِلاَّ قَلِيلاً .

(17/İSRÂ, 76). Doğrusu az daha seni buradan (bu yerden) çıkarmak için tedirgin edeceklerdi. O takdirde kendileri de senin ardından ancak pek az kalırlardı.

10- تَكَادُ تَمَيَّزُ مِنَ الْغَيْظِ ۖ كُلَّمَا أُلْقِيَ فِيهَا فَوْجٌ سَأَلَهُمْ خَزَنَتُهَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَذِيرٌ .

(67/MÜLK, 8). (Cehennem) Neredeyse öfkesinden çatlayacak! Her ne zaman içine bir grup atılsa oranın bekçileri onlara sorar: "Size bir uyarıcı gelmedi mi?"

11- يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لاَ يَحِلُّ لَكُمْ أَنْ تَرِثُوا النِّسَاءَ كَرْهًا ۖ وَلاَ تَعْضُلُوهُنَّ لِتَذْهَبُوا بِبَعْضِ مَا آتَيْتُمُوهُنَّ إِلاَّ أَنْ يَأْتِينَ بِفَاحِشَةٍ مُبَيِّنَةٍ ۚ وَعَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ ۚ فَإِنْ كَرِهْتُمُوهُنَّ فَعَسَى أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَيَجْعَلَ اللَّهُ فِيهِ خَيْرًا كَثِيرًا .

(4/NİSÂ, 19). Ey iman edenler! (Ölen akrabalarınızdan sonra) kadınlara zorla mirasçı olmanız sizin için helal değildir. Apaçık bir fuhuş getirmeleri (yapmaları) hariç onlara verdiğinizin bir kısmını (alıp) götürmeniz için onlara baskı yapmayın. Onlarla iyilikle geçinin. Eğer onlardan hoşlanmıyorsanız (sabredin) olabilir ki, bir şeyden hoşlanmazsınız ve Allah onda çok hayır kılar.

12- قَالُوا أُوذِينَا مِنْ قَبْلِ أَنْ تَأْتِيَنَا وَمِنْ بَعْدِ مَا جِئْتَنَا ۖ قَالَ عَسَى رَبُّكُمْ أَنْ يُهْلِكَ عَدُوَّكُمْ وَيَسْتَخْلِفَكُمْ فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرَ كَيْفَ تَعْمَلُونَ ۚ .

(7/A'RÂF, 129). Kavmi (hemen isyan ederek:) «Sen bize (peygamber olarak) gelmeden önce de, geldikten sonra da bize eziyet edildi» dediler. (Musa): «Umulur ki Rabbiniz düşmanınızı helâk eder ve onların yerine sizi yeryüzüne halef kılar (vatan olarak onların yerine sizi geçirir). Akabinde de nasıl (işler) yapacağınıza bakar» dedi.

13- عَسَى رَبُّنَا أَنْ يُبْدِلَنَا خَيْرًا مِنْهَا إِنَّا إِلَى رَبِّنَا رَاغِبُونَ .

(68/KALEM, 32). "Umulur ki Rabbimiz bize bundan daha iyisini bedel verir; doğrusu biz Rabbimize rağbet etmekteyiz."

14- فَأَكَلاَ مِنْهَا فَبَدَتْ لَهُمَا سَوْآتُهُمَا وَطَفِقَا يَخْصِفَانِ عَلَيْهِمَا مِنْ وَرَقِ الْجَنَّةِ ۚ وَعَصَى آدَمُ رَبَّهُ فَغَوَى ۖ .

(20/TÂHÂ, 121). Sonunda ikisi ondan yediler, hemen akabinde ayıp yerleri kendilerine göründü (ortaya çıktı), üzerlerine cennet yaprağından örtmeye başladılar. Adem, Rabbine isyan etmiş oldu da yolunu şaşırdı (düzeni bozuldu).

📖📖📖📖📖📖📖📖📖📖

TE'KİT

Dinleyicinin yanlış anlayabileyeceği sözleri yanlış anlamalara imkan vermeyecek şekilde pekiştiren bir sözdür.

Lafzî ve mânevî olmak üzere ikiye ayrılır:

1- Lafzî Te'kit: İsmin, fiilin, harfin, zamirin ya da cümlenin tekrarı ile yapılan tekittir.

رَأَيْتُ التِّمْسَاحَ التِّمْسَاحَ. Timsahı gördüm timsahı.

حَضَرَ حَضَرَ خَالِدٌ Hâlit geldi geldi.

هَلْ حَضَرْتِ ؟ نَعَمْ نَعَمْ حَضَرْتُ. Geldin mi? Evet evet geldim.

إِذْهَبْ إِذْهَبْ إِلَى الْبَيْتِ. Git, eve git.

هُوَ الصَّادِقُ هُوَ الصَّادِقُ. Sadık odur odur, sadık o.

قُمْتُ أَنَا. Ben kalktım ben.

رَأَيْتُكَ أَنْتَ. Seni gördüm seni.

كَلاَّ سَيَعْلَمُونَ ثُمَّ كَلاَّ سَيَعْلَمُونَ

Hayır, anlayacaklar! Yine hayır! Onlar anlayacaklar (Nebe, 4, 5).

Görüldüğü gibi mesela ilk cümlede timsahı gördüğünden şüphe eden dinleyicisine ikinci defa ismi tekrarlayarak onun tereddüdünü gidermiş olur.

2- Mânevî Te'kit: Sadece şu kelimelerle yapılan te'kittir:

نَفْسُ عَيْنُ كِلاَ كِلْتَا جَمِيعُ كُلُّ عَامَّةُ

Bu kelimeler tekid edilecek kelimenin zamirine muzaf olurlar ve tekit ettiği kelimenin harekesini alırlar. Manevi tekitle marife tekit edilir, nekre tekit edilmez. Sırasıyla örnekleriyle inceleyelim:

نَفْسُ عَيْنُ Kendisi, aynısı

زَارَنِي الْوَزِيرُ نَفْسُهُ. Bakanın kendisi beni ziyaret etti.

قَابَلْتُ الْوَزِيرَ نَفْسَهُ. Bakanın kendisiyle karşılaştım.

كَتَبْتُ إِلَى الْوَزِيرِ نَفْسِهِ. Bakanın kendisine yazdım.

حَضَرَتْ فَاطِمَةُ عَيْنُهَا. Fatıma'nın bizzat kendisi geldi.

قَرَأْتُ الْقِصَّةَ عَيْنَهَا. Hikâyenin kendisini okudum.

* (نَفْسٌ) ve (عَيْنٌ) müfred kelimeyi tekid ederler. Tesniye ve cemi bir kelimeyi tekit edecekleri zaman (أَنْفُس)(أَعْيُن) şeklindeki cemi siygaları kullanılır:

ذَهَبَ الْمُعَلِّمَانِ أَنْفُسُهُمَا إِلَى السُّوقِ. İki öğretmenin kendileri çarşıya gittiler.

ذَهَبَ الْمُعَلِّمَانِ أَعْيُنُهُمَا إِلَى السُّوقِ. (Aynı mana)

ذَهَبَ الْمُعَلِّمُونَ أَنْفُسُهُمْ إِلَى السُّوقِ. Öğretmenlerin kendileri çarşıya gittiler.

ذَهَبَ الْمُعَلِّمُونَ أَعْيُنُهُمْ إِلَى السُّوقِ. (Aynı mana)

*Bazen (نَفْسٌ) ve (عَيْنٌ) kelimelerine bitişik zâid (ب) harf-i ceri de gelebilir.

ذَهَبَ الْمُعَلِّمُ بِنَفْسِهِ. Öğretmenin bizzat kendisi gitti.

ذَهَبَ الْمُعَلِّمُ بِعَيْنِهِ. (aynı mana)

كِلْتَا كِلاَ **ikisi**

Sonlarında tesniye zamiri bulunur ve tesniyeyi tekit ederler. (كِلاَ) müzekker, (كِلْتَا) müennes için kullanılır.

نَجَحَ الْأَخَوَانِ كِلاَهُمَا. İki kardeşin ikisi de başardı.

قَرَأْنَا الْكِتَابَيْنِ كِلَيْهِمَا. Her iki kitabı da okuduk.

كَتَبْتُ بِالْقَلَمَيْنِ كِلَيْهِمَا. Her iki kalemle de yazdım.

جَاءَتِ الْمَرْأَتَانِ كِلْتَاهُمَا. Kadınların ikisi de geldi.

*(كِلاَ) ve (كِلْتَا) zamirle değil de isimle birleştiği takdirde tekit olmaz, cümlenin unsuru olur:

جَاءَ كِلاَ الْمُعَلِّمَيْنِ. İki öğretmen geldi (fāil ve muzaf).

جَاءَتْ كِلْتَا الْمُعَلِّمَتَيْنِ. İki bayan öğretmen geldi.

كُلٌّ جَمِيعٌ **hepsi, tümü**

حَضَرَتِ التِّلْمِيذَاتُ كُلُّهُنَّ. Öğrencilerin hepsi geldi.

قَرَأْتُ الْكِتَابَ كُلَّهُ. Kitabın hepsini okudum.

اِشْتَرَيْتُ مِنَ الْفَوَاكِهِ كُلَّهَا. Meyvelerin hepsini satın aldım.

نَجَحَ الطُّلاَّبُ جَمِيعُهُمْ. Bütün öğrenciler başardı.

اَلْمُسْلِمُونَ جَمِيعُهُمْ قَلْبٌ وَاحِدٌ. Bütün müslümanlar birtek kalptirler.

*(أَجْمَعُ ث جُمَعُ) kelimeleri de müfred ve cemileri tekit ederler.

جَاءَتِ الْجَيْشُ أَجْمَعُ. Ordunun hepsi geldiler.

جَاءَتِ النِّسَاءُ جُمَعُ. Kadınların hepsi geldiler.

*(عَامَّةٌ)(كَافَّةٌ)(Tamamı, geneli) kelimeleri de kendilerine uygun zamir alarak tekit olabilirler:

جَاءَ النَّاسُ كَافَّتُهُمْ. İnsanların tamamı geldi.

حَضَرَ الطُّلاَّبُ عَامَّتُهُمْ. Öğrencilerin geneli geldi.

****

ALIŞTIRMALAR

1. Aşağıdaki cümlelerde yer alan te'kitlerin adlarını çizip tercüme ediniz.

أَعْلَنَ الْإِسْلاَمُ أَنَّ التَّعْلِيمَ حَقٌّ لِلْمُوَاطِنِينَ جَمِيعِهِمْ – نَوَافِذُ الْمَسْجِدِ كُلُّهَا مَفْتُوحَةٌ – شَرِبَ الْحُجَّاجُ مِنْ بِئْرِ زَمْزَمَ نَفْسِهَا – التَّلاَمِيذُ جَمِيعُهُمْ حَضَرُوا الْمُبَارَاةَ – اَلْعَامِلاَنِ كِلاَهُمَا يَعْمَلاَنِ بِنَشَاطٍ – قَرَأْتُ مَقَالَتَيْنِ لِلْكَاتِبِ عَيْنِهِ – إِنَّ الْمُدِيرَ عَيْنَهُ هُوَ الَّذِي حَضَرَ الْحَفْلَ – قَرَأْتُ الْكِتَابَيْنِ كِلَيْهِمَا هَذَا الْأُسْبُوعَ – ذَهَبَ التَّلاَمِيذُ جَمِيعُهُمْ فِي الرِّحْلَةِ – اَلْكِتَابُ كُلُّهُ سَهْلٌ – قَرَأْنَا الْكِتَابَ كُلَّهُ أَمْسِ – سَأَلْنَا الْمُعَلِّمَ فِي الْكِتَابِ كُلِّهِ – اِشْتَرَكَتْ كِلْتَا الْأُخْتَيْنِ فِي مُسَابَقَةِ الْقُرْآنِ الْكَرِيمِ – اِشْتَرَكَتِ الْأُخْتَانِ كِلْتَاهُمَا فِي مُسَابَقَةِ الْقُرْآنِ الْكَرِيمِ – نَجَحَ كِلاَ الصَّدِيقَيْنِ فِي الْإِمْتِحَانِ – نَجَحَ الصَّدِيقَانِ كِلاَهُمَا فِي الْإِمْتِحَانِ – وَصَلَتْ جَمِيعُ الطَّالِبَاتِ إِلَى الْمَدْرَسَةِ – وَصَلَتِ الطَّالِبَاتُ جَمِيعُهُنَّ إِلَى الْمَدْرَسَةِ – شَاهَدْتُ كُلَّ الطُّلاَّبِ يَسْتَذْكِرُونَ دُرُوسَهُمْ – شَاهَدْتُ الطُّلاَّبَ كُلَّهُمْ يَسْتَذْكِرُونَ دُرُوسَهُمْ – أَنْفَقْتُ جَمِيعَ الْمَالِ فِي مُسَاعَدَةِ الْمُحْتَاجِينَ – أَنْفَقْتُ الْمَالَ جَمِيعَهُ فِي مُسَاعَدَةِ الْمُحْتَاجِينَ .

2. Te'kitlerle ilgili yedi cümle kurunuz.

3. Aşağıda verilen ayetleri defterinize yazıp fiillerinin mâzî, muzâri ve masdarını isimlerinin de tekil ve çoğul halini yazınız. Te'kit ile ilgili kelimelerin altını çiziniz.

TE'KİT İLE İLGİLİ AYETLER

1- وَقُلْنَا يَا آدَمُ اسْكُنْ أَنْتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ وَكُلاَ مِنْهَا رَغَداً حَيْثُ شِئْتُمَا ص وَلاَ تَقْرَبَا هَذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَكُونَا مِنَ الظَّالِمِينَ .

(2/BAKARA, 35). Ve dedik ki: «Ey Adem, sen ve eşin cennete yerleş. İkiniz de ondan, dilediğiniz yerde, bol bol yiyin; (ama) şu ağaca yaklaşmayın, yoksa zalimlerden olursunuz.»

2- قَالُوا يَا مُوسَى إِنَّا لَنْ نَدْخُلَهَا أَبَدًا مَا دَامُوا فِيهَا فَاذْهَبْ أَنْتَ وَرَبُّكَ فَقَاتِلاَ إِنَّا هَاهُنَا قَاعِدُونَ .

(5/MAİDE, 24). «Ey Musa! Onlar orada olduğu müddetçe ebediyyen biz asla oraya girmeyeceğiz. Artık sen ve Rabbin gidin savaşın! Doğrusu biz burada oturuyoruz» dediler.

3- يَا بَنِي آدَمَ لاَ يَفْتِنَنَّكُمُ الشَّيْطَانُ كَمَا أَخْرَجَ أَبَوَيْكُمْ مِنَ الْجَنَّةِ يَنْزِعُ عَنْهُمَا لِبَاسَهُمَا لِيُرِيَهُمَا سَوْءَاتِهِمَا ۗ إِنَّهُ يَرَاكُمْ هُوَ وَقَبِيلُهُ مِنْ حَيْثُ لاَ تَرَوْنَهُمْ ۗ إِنَّا جَعَلْنَا الشَّيَاطِينَ أَوْلِيَاءَ لِلَّذِينَ لاَ يُؤْمِنُونَ .

(7/A'RÂF, 27). Ey Âdem'in çocukları! Şeytan, ana-babanızı, ayıp yerlerini kendilerine göstermek için elbiselerini soyarak cennetten çıkardığı gibi sakın sizi de fitneye düşürüp saptırmasın. Çünkü o ve cemaati, sizin onları göremeyeceğiniz yerden sizi görürler. Doğrusu biz şeytanları, inanmayan kimselerin dostları kıldık.

4- تِلْكَ مِنْ أَنبَاءِ الْغَيْبِ نُوحِيهَا إِلَيْكَ ۚ مَا كُنْتَ تَعْلَمُهَا أَنْتَ وَلاَ قَوْمُكَ مِنْ قَبْلِ هَذَا ۛ فَاصْبِرْ ۛ إِنَّ الْعَاقِبَةَ لِلْمُتَّقِينَ ۝ .

(11/HÛD, 49). İşte bunlar sana vahyettiğimiz gayb haberlerindendir. Bundan önce onları (ne) sen (ne) de kavmin bilmiyordunuz. O halde (onlar gibi sen de) sabret. Doğrusu akibet (iyi sonuç) takva sahiplerinindir.

5- وَقَالَ مُوسَى إِن تَكْفُرُوا أَنْتُمْ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ۙ فَإِنَّ اللَّهَ لَغَنِيٌّ حَمِيدٌ .

(14/İBRÂHÎM, 8). Musa: «Eğer siz ve yeryüzünde olan kimseler toptan nankörlük etseniz, akabinde Allah kesinlikle (yine) zengindir, hamde lâyıktır.» dedi.

6- وَلِلَّهِ غَيْبُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَإِلَيْهِ يُرْجَعُ الْأَمْرُ كُلُّهُ فَاعْبُدْهُ وَتَوَكَّلْ عَلَيْهِ ۗ وَمَا رَبُّكَ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ .

(11/HÛD, 123). Göklerin ve yerin gaybı Allah'a aittir. Bütün iş O'na döndürülür. Öyleyse O'na kulluk et, O'na tevekkül et (güvenip dayan). Rabbin, yaptığınız şeylerden asla habersiz değildir.

7- فَسَجَدَ الْمَلاَئِكَةُ كُلُّهُمْ أَجْمَعُونَ ۙ .

(15/HİCR, 30). Bunun üzerine meleklerin hepsi hep beraber secde etti.

8- وَالسَّابِقُونَ السَّابِقُونَ ۙ .

(56/VÂKIA, 10). (Hayırda) öne geçenler, (mükafatda da) öne geçenlerdir.

9- وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى الْمَلاَئِكَةِ فَقَالَ أَنبِئُونِي بِأَسْمَاءِ هَؤُلاَءِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ .

(2/BAKARA, 31). (Allah) Adem'e bütün isimleri öğretti sonra onları (varlıkları ve nesneleri) meleklere gösterdi. Ardından «Eğer siz sâdıklar (doğru sözlüler) iseniz bana bunların isimlerini haber verin.» dedi.

10- إِلاَّ مَنْ رَحِمَ رَبُّكَ ۗ وَلِذَلِكَ خَلَقَهُمْ ۗ وَتَمَّتْ كَلِمَةُ رَبِّكَ لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ .

(11/HÛD, 119). Ancak Rabbinin merhamet ettiği kimseler müstesnadır. (Aslında Rabbin) onları bunun için yarattı. Ve Rabbinin «Andolsun ki cehennemi tamamen cinlerden ve insanlardan dolduracağım» sözü (böylece) tamam oldu.

11- فَوَرَبِّكَ لَنَسْأَلَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ ۙ .

(15/HİCR, 92). Rabbine andolsun ki; onların hepsine kesinlikle soracağız.

12- وَلَقَدْ أَرَيْنَاهُ آيَاتِنَا كُلَّهَا فَكَذَّبَ وَأَبَى .

(20/TÂHÂ, 56). Andolsun, biz ona (Firavun'a) ayetlerimizin hepsini gösterdik; fakat o, yalanladı ve çekindi.

13- سُبْحَانَ الَّذِي خَلَقَ الْأَزْوَاجَ كُلَّهَا مِمَّا تُنْبِتُ الْأَرْضُ وَمِنْ أَنْفُسِهِمْ وَمِمَّا لَا يَعْلَمُونَ .

(36/YÂSÎN, 36). Yerin bitirdiği şeylerden, kendi nefislerinden ve (henüz) bilemeyecekleri şeylerden bütün çiftleri yaratan (Allah) münezzehtir (kusur ve noksanlıktan uzak ve yücedir).

14- إِذْ نَجَّيْنَاهُ وَأَهْلَهُ أَجْمَعِينَ ۙ .

(37/SAFFAT, 134). Bir zamanlar onu (Lut'u) ve ailesinin hepsini kurtarmıştık.

15- وَجَاءَ رَبُّكَ وَالْمَلَكُ صَفًّا صَفًّا ۚ .

(89/FECR, 22). Rabbin ve melekler saf saf geldikleri zaman

16- إِلَّا قِيلًا سَلَامًا سَلَامًا .

(56/VÂKIA, 26). Söylenen (söz olarak) sadece selam selam (sözü işitirler).

17- أُولَٰئِكَ جَزَاؤُهُمْ أَنَّ عَلَيْهِمْ لَعْنَةَ اللَّهِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ ۙ .

(3/ÂL-İ İMRÂN, 87). İşte onların cezası, kesinlikle Allah'ın, meleklerin ve bütün insanların lanetinin üzerlerinde olmasıdır.

18- هَاأَنْتُمْ أُولَاءِ تُحِبُّونَهُمْ وَلَا يُحِبُّونَكُمْ وَتُؤْمِنُونَ بِالْكِتَابِ كُلِّهِ ۖ وَإِذَا لَقُوكُمْ قَالُوا آمَنَّا ۖ وَإِذَا خَلَوْا عَضُّوا عَلَيْكُمُ الْأَنَامِلَ مِنَ الْغَيْظِ ۚ قُلْ مُوتُوا بِغَيْظِكُمْ ۚ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ .

(3/ÂL-İ İMRÂN, 119). (Ey Müslümanlar!) İşte siz öyle kimselersiniz ki onlar sizi sevmezken siz onları seversiniz. (Çünkü) siz kitap(lar)ın hepsine inanırsınız. Size rastladıkları zaman (iki yüzlülükle): «İnandık» derler. Başbaşa kaldıkları zaman, size olan öfke(lerin)den parmak uçlarını ısırırlar. De ki: «Öfkenizle ölün (sizi memnun edecek sonuçlar görmeyin)». Gerçek şu ki Allah kalblerin sahip olduğunu çok iyi bilir.

19- قَالَ اخْرُجْ مِنْهَا مَذْءُومًا مَدْحُورًا ۚ لَمَنْ تَبِعَكَ مِنْهُمْ لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنْكُمْ أَجْمَعِينَ .

(7/A'RÂF, 18). (Allah) buyurdu: "Yerilmiş, kovulmuş olarak oradan çık! Andolsun ki, onlardan kim sana uyarsa, sizin hepinizi cehenneme dolduracağım!

20- هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ ۙ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ .

(9/TEVBE, 33). Müşrikler hoşlanmasa bile O (Allah), (İslam) dinini bütün dinlere galib (üstün) kılmak için Resûlünü doğru yol ve Hak Din ile gönderendir.

21- هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ ۚ وَكَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا ۚ .

(48/FETH, 28). O, bütün dinlere üstün kılmak için Resûlünü hidâyetle ve hak dinle gönderendir. Şahid olarak Allah yeter.

22- كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا كُلِّهَا فَأَخَذْنَاهُمْ أَخْذَ عَزِيزٍ مُقْتَدِرٍ .

(54/KAMER, 42). Mucizelerimizin hepsini yalanladılar. Bunun üzerine onları kudretli (ve) üstün olanın yakalayışıyla yakaladık.

23- إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَمَاتُوا وَهُمْ كُفَّارٌ أُولَٰئِكَ عَلَيْهِمْ لَعْنَةُ اللَّهِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ ۙ .

(2/BAKARA, 161). Gerçek şu ki, o kimseler inkâr ettiler ve inkârcı olarak öldüler. Allah'ın, meleklerin ve bütün insanların lâneti işte onların üzerine olsun.

📖📖📖📖📖📖📖📖📖📖

TEMYİZ

Çeşitli manalar kastedilmeye elverişli önceki isimden asıl maksadın ne olduğunu açıklamak üzere zikredilen mansûb ve nekre isme temyiz denir. Temyizin açıkladığı bir önceki isme de mümeyyez adı verilir.

اِشْتَرَيْتُ أُقَّةً عِنَباً. Bir kilo üzüm satın aldım.

Temyiz Mümeyyez

Bu cümlede اِشْتَرَيْتُ أُقَّةً dediğimiz zaman bunu duyan kimse أُقَّةً ile neyi kastettiğimizi yani bir kilo şeker mi, yağ mı üzüm mü satın aldığımızı anlayamaz. Her birini anlamak mümkündür. Fakat buna عِنَباً (üzüm) lafzını ilâve edecek olursak cümleden mübhemlik kalkar, dinleyen neyi kastettiğimizi anlar. Bu sebeple cümledeki عِنَباً lafzına temyiz adı verilir. أُقَّةً gibi müphem isme de mümeyyez adı verilir. Mümeyyezler melfûz ve melhûz olmak üzere ikiye ayrılır:

a) Melfûz Mümeyyez:

Ağırlık, hacim, alan ve sayıya delâlet eden isimlere melfûz mümeyyez denir.

شَرِبَ الْوَلَدُ كُوباً لَبَناً. Çocuk bir bardak süt içti.

بَاعَنِي التَّاجِرُ مِتْراً حَرِيراً. Tüccar bana bir metre ipek sattı.

فِي الشَّهْرِ ثَلاَثُونَ يَوْماً. Bir ayda otuz gün vardır.

لِي شِبْرٌ اَرْضاً. Bir karış yerim var.

Temyizler üç şekilde harekelenebilir: Ağırlık, hacim ve alana delalet eden mümeyyezlerin temyizlerini nasbetmek, izafet (isim tamlaması) veya (مِنْ) harf-i ceri ile cer etmek caizdir.

شَرِبْتُ أُقَّةً لَبَناً.	شَرِبْتُ أُقَّةَ لَبَنٍ.	شَرِبْتُ أُقَّةً مِنْ لَبَنٍ.
temyiz	muzafun ileyh	sıfat
Bir kilo süt içtim.		
بِعْتُ قِنْطَاراً حَطَباً.	بِعْتُ قِنْطَارَ حَطَبٍ.	بِعْتُ قِنْطَاراً مِنْ حَطَبٍ.
Bir kantar odun sattım.		
عِنْدِي مِثْقَالٌ ذَهَباً.	عِنْدِي مِثْقَالُ ذَهَبٍ.	عِنْدِي مِثْقَالٌ مِنْ ذَهَبٍ.
Yanımda bir miskal altın var.		
شَرِبْتُ كُوباً مَاءً.	شَرِبْتُ كُوبَ مَاءٍ.	شَرِبْتُ كُوباً مِنْ مَاءٍ.
Bir bardak su içtim.		
لاَ أَمْلِكُ شِبْراً أَرْضاً.	لاَ أَمْلِكُ شِبْرَ أَرْضٍ.	لاَ أَمْلِكُ شِبْراً مِنْ أَرْضٍ.
Bir karış toprağa sahip değilim.		

Sayıların temyizi ise bu kaideden hariç kendi arasında kurallara tâbidir. Daha önce sayıların temyizini ders konusu olarak işlediğimiz için burada genel bir tekrar vermek hatırlama bakımından faydalı olacaktır:

3-10 arasındaki sayıların temyizleri cem siygası ile mecrûrdur:

اِشْتَرَيْتُ خَمْسَةَ أَقْلاَمٍ. Beş kalem satın aldım.

فِي الْأُسْبُوعِ سَبْعَةُ أَيَّامٍ. Haftada yedi gün vardır.

عَلَى الشَّجَرَةِ عَشْرَةُ غِرْبَانٍ. Ağacın üzerinde 10 karga vardır.

11-99 arasındaki sayıların temyizi müfred olarak mansûbtur:

رَأَيْتُ أَحَدَ عَشَرَ كَوْكَبًا. 11 yıldız gördüm.

فِي الشَّهْرِ ثَلاَثُونَ يَوْمًا. Ayda otuz gün vardır.

فِي الشَّجَرَةِ إِحْدَى وَ خَمْسُونَ رُمَّانَةً. Ağaçta 51 nar vardır.

100 ve 1000 sayılarının temyizi müfred olarak mecrûrdur:

100 sayısının temyizi:

فِي الْقَاعَةِ مِائَةُ رَجُلٍ. Salonda 100 adam vardır.

رَكِبَ الْقِطَارَ مِائَتَا مُسَافِرٍ. Trene ikiyüz yolcu bindi.

قَطَعَتِ السَّيَّارَةُ خَمْسَمِائَةِ مِيلٍ. Araba 500 mil katetti.

1000 sayısının temyizi:

فِي الْحَدِيقَةِ أَلْفُ شَجَرَةٍ. Bahçede bin ağaç var.

أَرْعَى أَلْفَ شَاةٍ. Bin koyun güdüyorum.

أَرْعَى أَلْفَيْ شَاةٍ. İki bin koyun güdüyorum.

فِي سَاحَةِ الْأَلْعَابِ ثَلاَثَةُ آلاَفِ شَابٍّ. Oyun sahasında üç bin genç var.

b) Melhûz Mümeyyez: Zikredilmeksizin sözün gelişinden anlaşılan mümeyyeze melhûz mümeyyez denir. Temyizi Türkçe'ye "...bakımından, ..yönünden" şeklinde tercüme edilebilir.

طَابَ الْمَكَانُ هَوَاءً. Mekân hava bakımından iyi oldu.

طَابَ الْمَكَانُ cümlesini duyan mekânın bir güzelliği olduğunu anlar. Fakat bunun su bakımından mı hava bakımından mı toprak bakımından mı olduğunu kestiremez. هَوَاءً kelimesini yani temyizi zikredecek olursak maksat anlaşılmış olur ve mekânın hava bakımından güzel olduğu ortaya çıkar. Melhûz mümeyyezin temyizi daima mansûbtur. Diğer örnekler:

حَسُنَ الْوَلَدُ كَلاَمًا. Çocuk konuşma bakımından güzel oldu.

تَقَدَّمَ الطَّالِبُ عِلْماً. Öğrenci ilim bakımından gelişti.

اِعْتَدَلَ الرَّجُلُ قَامَةً. Adam boy bakımından orta oldu.

فَاضَ الْقَلْبُ سُرُوراً. Kalp sevinç bakımından doldu taştı.

اَلْفِيلُ أَكْبَرُ مِنَ الْجَمَلِ جِسْماً. Fil cisim bakımından deveden daha büyüktür.

اَلْحَرِيرُ أَغْلَى مِنَ الْقُطْنِ قِيْمَةً. İpek değer bakımından pamuktan daha pahalıdır.

اَلْعِنَبُ مِنْ أَلَذِّ أَنْوَاعِ الْفَاكِهَةِ طَعْماً. Üzüm tat bakımından meyve türlerinin en lezzetlisidir.

اَلْقَاهِرَةُ أَكْثَرُ مِنَ الْإِسْكَنْدَرِيَّةِ سُكَّاناً. Kahire nüfus bakımından İskenderiye'den daha çoktur.

*Melhûz mümeyyezlerin temyizi ya mübtedâdan ya fâilden ya da mef'ûlün bih'ten dönmüş olur:

اَلْمُدَرِّسُ أَكْثَرُ مِنَ الطَّالِبِ خِبْرَةً. Öğretmen tecrübe bakımından öğrenciden fazladır.

Burada خِبْرَةً kelimesi temyiz olup mübtedâdan dönmüştür. Çünkü cümlenin aslı şudur:

خِبْرَةُ الْمُدَرِّسِ أَكْثَرُ مِنْ خِبْرَةِ الطَّالِبِ.

Öğretmenin tecrübesi öğrencinin tecrübesinden daha çoktur.

طَابَ خَالِدٌ كَلَاماً. Halit konuşma bakımından iyi oldu.

Burada كَلَاماً kelimesi temyiz olup fâilden dönmüştür. Çünkü cümlenin aslı şudur:

طَابَ كَلَامُ خَالِدٍ. Halit'in konuşması iyi oldu.

زَادَهُ اللّٰهُ عِلْماً. Allah onu ilim bakımından artırsın[1].

Burada عِلْماً kelimesi temyiz olup mef'ûlden dönmüştür. Çünkü cümlenin aslı şudur:

زَادَ اللّٰهُ عِلْمَهُ. Allah onun ilmini arttırsın.

*Hiçbirşeyden çevrilmeden doğrudan da gelir:

كَفَى بِاللّٰهِ شَهِيداً. Şâhit olarak Allah yeter.

كَفَى بِالْمَوْتِ وَاعِظاً. Vâiz olarak ölüm yeter.

****

[1] Bazı fiiller görünüşte mâzî olsa da dua manası ifâde ederler: (بَارَكَ اللّٰهُ فِيكَ)(Allah onu hakkında mübârek kılsın)(حَفِظَهُ اللّٰهُ)(Allah onu korusun) gibi. Saygı değer veya yerilecek önemli şahısların isimleri yanında da bu şekilde dua manalı fiiller kullanılır: Muhammed (صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَ سَلَّم) (Allah ona salât ve selam etsin), Ebûbekir (رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ) (Allah O'ndan razı olsun), Emîru'l'mü'minîn Ali (كَرَّمَ اللّٰهُ وَجْهَهُ) (Allah O'nun şânını değerli kılsın), İblîs (لَعَنَهُ اللّٰهُ) (Allah ona lânet etsin) gibi

ALIŞTIRMALAR

1. Aşağıdaki cümlelerde melfûz mümeyyez veya melhûz mümeyyezden sonra gelen temyizlerin altını çiziniz.

جَاءَ الرَّسُولُ يَفِيضُ وَجْهُهُ بُشْراً – فِي الْمَيْدَانِ أَحَدَ عَشَرَ لاَعِباً – أَطْعَمْتُ الدَّجَاجَةَ مِلْءَ الْكَفِّ حَباً – اَلْبُرْتُقَالُ مِنْ أَلَذِّ أَنْوَاعِ الْفَاكِهَةِ طَعْماً وَ أَطْوَلِهَا بَقَاءً وَ أَكْثَرِهَا فَائِدَةً – بَاعَ التَّاجِرُ قِنْطَاراً صَابُوناً.

2. Aşağıdaki cümlelerdeki boş yerleri münasip birer kelimeyle tamamlayınız.

أَطْعَمْتُ الْحِصَانَ .... شَعِيراً وَ سَقَيْتُهُ دَلْواً مَاءً – إِشْتَرَيْتُ ثَلاَثَةَ أَمْتَارٍ ... – اَلذَّهَبُ أَغْلَى .... مِنَ الْفِضَّةِ – اَلْفِضَّةُ أَرْفَعُ .... مِنَ النُّحَاسِ – اَلْأَنْبِيَاءُ أَصْدَقُ النَّاسِ .... – قِيرَاطٌ يَاقُوتاً .... مِنْ قِيرَاطَيْنِ لُؤْلُؤاً.

3. Aşağıdaki isimlerden her birini münasib cümlelerde temyiz olarak kullanınız.

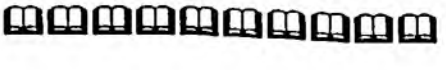
هَوَاءً عَقْلاً تِلْمِيذٍ مِنْ لَبَنٍ طُولاً إِجْتِهَاداً كُتُبٍ

أَقْلاَمٍ طَعْماً شُكْراً بَاباً أَخْلاَقاً لاَعِباً رَجُلٍ

4. Aşağıdaki cümleleri tercüme ediniz.

حَسُنَتْ أَخْلاَقُ زَيْنَبَ -حَسُنَتْ زَيْنَبُ أَخْلاَقاً – جَمُلَ مَدْخَلُ الْمَنْزِلِ – جَمُلَ الْمَنْزِلُ مَدْخَلاً – إِطْمَأَنَّتْ نُفُوسُ الْمُسْلِمِينَ – إِطْمَأَنَّ الْمُسْلِمُونَ نُفُوساً – فُرِشَ الْمَسْجِدُ سَجَّاداً – فُرِشَتْ سَجَّادُ الْمَسْجِدِ – يَزْدَادُ الْمُسْلِمُونَ شَجَاعَةً عِنْدَمَا تَشْتَرِكُ مَعَهُمْ امْرَأَةٌ فِي الْقِتَالِ – تَزْدَادُ شَجَاعَةُ الْمُسْلِمِينَ عِنْدَمَا تَشْتَرِكُ مَعَهُمُ الْمَرْأَةُ فِي الْقِتَالِ – عَدَدُ أَفْرَادِ أُسْرَتِهِ أَقَلُّ مِنْ عَدَدِ أَفْرَادِ أُسْرَتِي – اَلْمُسْلِمُونَ دَائِماً كَانُوا أَقَلَّ عَدَداً مِنْ أَعْدَائِهِمْ – أُسْرَتِي أَكْثَرُ عَدَداً مِنْ أُسْرَتِهِ – اَلْمَرْأَةُ أَرْجَحُ عَقْلاً مِنَ الرَّجُلِ فِي بَعْضِ الْأَحْيَانِ – أَنَا أَكْثَرُ مِنْكَ تَجْرُبَةً – اَلْمَرْأَةُ أَشَدُّ صَبْراً فِي تَرْبِيَةِ الْأَبْنَاءِ – نَحْنُ أَفْضَلُ نَتِيجَةً مِنْكُمْ- اَلْمُمَرِّضَاتُ أَرْحَمُ قَلْباً فِي مُعَامَلَةِ الْمَرْضَى – زَادَتِ الْمَرْأَةُ شُجَاعَةً – زَادَتْ آيَاتُ اللَّهِ الْمُؤْمِنِينَ إِيمَاناً فَوْقَ إِيمَانِهِمْ.

5. Aşağıda verilen ayetleri defterinize yazıp fiillerinin mâzî, muzâri ve masdarını isimlerinin de tekil ve çoğul halini yazınız. Temyiz ile ilgili kelimelerin altını çiziniz.

TEMYİZ İLE İLGİLİ AYETLER

1- ... وَقُلْ رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا .

(20/TÂHÂ, 114). ... "Rabbim, ilmimi arttır (beni ilim bakımından arttır)." de.

2- إِنَّ اللَّهَ لاَ يَسْتَحْيِي أَنْ يَضْرِبَ مَثَلاً مَا بَعُوضَةً فَمَا فَوْقَهَا فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا فَيَعْلَمُونَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ ۚ وَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا فَيَقُولُونَ مَاذَا أَرَادَ اللَّهُ بِهَذَا مَثَلاً ۘ يُضِلُّ بِهِ كَثِيراً وَيَهْدِي بِهِ كَثِيراً وَمَا يُضِلُّ بِهِ إِلاَّ الْفَاسِقِينَ ۙ .

(2/BAKARA, 26). Gerçekten Allah bir sivrisineği ve onun da ötesinde herhangi bir şeyi misal getirmekten çekinmez. İman edenlere gelince, onlar onun Rablerinden (gelen bir) gerçek olduğunu bilirler. Kafirler ise: «Allah örnek bakımından bununla ne (demek) istemiş?» derler. (Oysa Allah) bununla birçoğunu saptırır, birçoğunu da hidâyete ulaştırır. O bununla ancak fasıkları saptırır.

3- وَإِذْ وَاعَدْنَا مُوسَى أَرْبَعِينَ لَيْلَةً ثُمَّ اتَّخَذْتُمُ الْعِجْلَ مِنْ بَعْدِهِ وَأَنْتُمْ ظَالِمُونَ .

(2/BAKARA, 51). Ve bir vakit Musa'ya kırk gece (Tur dağında kalmak ve sonra kendisine Tevrat verilmek üzere) sözleştik. Sonra siz zalimler olarak onun arkasından buzağıyı (tanrı) edinmiştiniz.

4- ثُمَّ قَسَتْ قُلُوبُكُمْ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ فَهِيَ كَالْحِجَارَةِ أَوْ أَشَدُّ قَسْوَةً ۗ وَإِنَّ مِنَ الْحِجَارَةِ لَمَا يَتَفَجَّرُ مِنْهُ الْأَنْهَارُ ۖ وَإِنَّ مِنْهَا لَمَا يَشَّقَّقُ فَيَخْرُجُ مِنْهُ الْمَاءُ ۚ وَإِنَّ مِنْهَا لَمَا يَهْبِطُ مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ ۗ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ .

(2/BAKARA, 74). Sonra bunun arkasından kalbleriniz katılaştı. Artık onlar taş gibi veya katılıkça daha şiddetli. Çünkü taşlardan öylesi var ki ondan (içinden) nehirler fışkırır [ayette motamat: kendisinden nehirler fışkıranı, (مَا): ismi mevsul], öylesi var ki yarılır akabinde kendisinden su çıkar ve onlardan (öylesi) var ki Allah saygısından aşağıya düşer. Allah sizin yaptıklarınızdan asla gâfil değildir.

5- صِبْغَةَ اللَّهِ ۚ وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ صِبْغَةً ۚ وَنَحْنُ لَهُ عَابِدُونَ .

(2/BAKARA, 138). (Hayatımız) Allah'ın boyası (ile renklenir). Boya bakımından Allah'tan daha güzel olan kimdir? Biz (yalnızca) O'na kulluk edenleriz.

6- فَإِذَا قَضَيْتُمْ مَنَاسِكَكُمْ فَاذْكُرُوا اللَّهَ كَذِكْرِكُمْ آبَاءَكُمْ أَوْ أَشَدَّ ذِكْرًا ۗ فَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَقُولُ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا وَمَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ خَلاَقٍ .

(2/BAKARA, 200). Hacca ait vazifelerinizi eda ettiğiniz zaman, akabinde babalarınızı anmanız gibi, hatta daha güçlü bir anışla Allah'ı anın! Çünkü insanlardan (öyle) kimseler var ki, (duasında) "(Ey) Rabbimiz! Bize (vereceğini) bu dünyada ver." der. Ona (sadece dünya nimetleri isteyene) âhirette (ahiretin nimetlerinden) bir hisse (nasib, pay) yoktur.

7- وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ ۚ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ .

(3/ÂL-İ İMRÂN, 85). Her kim din bakımından İslam'dan başkasını arzularsa, kendisinden (bu din) asla kabul edilmeyecektir (Böylece önceki dinler yürürlükten kaldırılmıştır). O ahirette de ziyana uğrayanlardandır.

8- وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِأَعْدَائِكُمْ ۚ وَكَفَى بِاللَّهِ وَلِيًّا وَكَفَى بِاللَّهِ نَصِيرًا .

(4/NİSÂ, 45). Allah, düşmanlarınızı (sizden) daha iyi bilir. Allah bir dost olarak yeter ve Allah çok iyi bir yardımcı olarak (da) yeter.

9- انْظُرْ كَيْفَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ ۖ وَكَفَى بِهِ إِثْمًا مُبِينًا ۚ .

(4/NİSÂ, 50). Bak, nasıl da Allah üzerine yalan uyduruyorlar; apaçık bir günah olarak bu yeter!

10- فَمِنْهُمْ مَنْ آمَنَ بِهِ وَمِنْهُمْ مَنْ صَدَّ عَنْهُ ۚ وَكَفَى بِجَهَنَّمَ سَعِيرًا .

(4/NİSÂ, 55). Böylece onlardan (bazı) kimseler O'na imân etti ve onlardan kimi de O'ndan yüz çevirdi. (Ceza için) çılgın bir alev olarak cehennem yeter.

11- وَمَنْ يُطِعِ اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَأُولَئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ ۚ وَحَسُنَ أُولَئِكَ رَفِيقًا ۚ {4/69} ذَٰلِكَ الْفَضْلُ مِنَ اللَّهِ ۚ وَكَفَى بِاللَّهِ عَلِيمًا ۚ .

(4/NİSÂ, 69, 70). Kim Allah'a ve Peygamber'e itaat ederse, işte onlar Allah'ın kendilerine nimet verdiği peygamberler, sıddîkler (dosdoğru olanlar), şehidler ve salih kişilerle beraberdir. Onlar ne güzel arkadaştır! İşte bu lütuf Allah'tandır. Bilen olarak Allah yeter.

12- الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا ۚ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْغَفُورُ ۙ .

(67/MÜLK, 2). O ki, "amel bakımından hanginiz daha güzeldir" (diye) sizi denemek için ölümü ve hayatı yarattı. O, Aziz'dir (mutlak galiptir), Gafûr'dur (çok bağışlayıcıdır).

13- فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ ۚ {99/7} وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ .

(99/ZİLZÂL, 7, 8) Artık kim bir zerre ağırlığında bir hayır (iyilik) işlerse onu görür. Ve kim bir zerre ağırlığınca şer (kötülük) yaparsa onu görür.

MÜNÂDÂ

Arapça'da karşı tarafa hitap ederken nidâ harfleri dediğimiz şu harflerle hitap edilir:

يَا	أَ يَا	هَيَا	أَيْ	أَ
			أَيَّتُهَا	أَيُّهَا

En çok kulanılanı أَ, يَا ve أَ يَا dır.

Kendisine ünlenen, nidâ edilen kişiyi gösteren kelimeye münâdâ denir.

Münâdâ şu durumlarda merfû olur ve tenvin almaz:

1-Tek kelimeden ibaret olan özel isim ise;

يَا عَلِيُّ Ey Ali!	يَا صَادِقُ Ey Sâdık!
يَا زَيْنَبُ Ey Zeyneb!	يَا يُوسُفُ Ey Yusuf[1]!

2- Nekre olmakla beraber ismi söylenmeksizin bizzat karşısındaki belli kişilere hitap ediyorsa (nekre-i maksûde)

يَا تَلَامِيذُ!	يَا نَبِيُّونَ!	يَا رَجُلَانِ!	يَا رَجُلُ! (أَ رَجُلُ!)
Ey öğrenciler!	Ey peygamberler!	Ey iki adam!	Ey adam!
يَا مُسْلِمُونَ!	يَا وَلَدُ!	يَا لَاعِبُونَ!	يَا رِجَالُ!
Ey müslümanlar!	Ey çocuk!	Ey oyuncular!	Ey adamlar!

3- Münâdânın başında harf-i tarif (اَلْ) varsa önüne müzekker için أَيُّهَا, müennes için أَيَّتُهَا getirilir.

يَا أَيُّهَا الْوَلَدُ! Ey çocuk!	يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا! Ey iman edenler[2]
يَا أَيُّهَا النَّاسُ! Ey insanlar!	يَا أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ! Ey mü'minler!
يَا أَيَّتُهَا الْكَافِرَاتُ! Ey inanmayanlar (müe) !	
يَا أَيَّتُهَا الْمُؤْمِنَاتُ! Ey mü'min kadınlar !	يَا أَيَّتُهَا اللَّاتِي كَفَرْنَ! Ey inanmayanlar! (müe)

Not: a) Münâdâ özel isim ise veya çok yakında bulunup yakın hissedilirse bazen nida harfi hazfolur (kaldırılır, yazılmaz).

مَحْمُودُ ! مَاذَا تَفْعَلُ ؟ Mahmud! Ne yapıyorsun?

طَاهِرُ ! مَاذَا تَقُولُ فِي هَذَا الْأَمْرِ ؟ Tahir! Bu mesele hakkında ne diyorsun?

b)Münâdâ'dan sonra gelen cümleye nidâ'nın cevabı denir

---

[1] Nidâ durumunda özel isimden sonra إِبْنٌ kelimesi olursa mansub gelir: يَا يُوسُفُ بْنَ مَحْمُودٍ

[2] İsm-i mevsûlün de marife olduğunu hatırlayınız. يَا أَيُّهَا daki هَا tenbih için getirilir.

يَا مُدَرِّسُونَ اِرْحَمُوا طُلاَّبَكُمْ! Ey öğretmenler! Talebelerinize merhamet edin.

يَا أُمَّهَاتُ اِرْحَمْنَ أَوْلاَدَكُنَّ! Ey anneler! Çocuklarınıza merhamet edin.

(يَا أَيُّهَا) ve (يَا أَيَّتُهَا) daki nidâ harfi يَا çoğu defa hazfedilir.

أَيَّتُهَا النَّفْسُ! أَيُّهَا الْوَلَدُ!

c)Allah lafzının başında harf-i tarif var kabul edilir ve يَا اَللّٰهُ denilir. Çoğu zaman da duada يَا اَللّٰهُ yerine (Ey Allahım manasında) اَللّٰهُمَّ kullanılır.

Münâdâ şu durumlarda mansûb olur:

1-Muzaf olunca;

يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ! Ey alemlerin Rabbi! يَا عَبْدَ اللّٰهِ! Ey Abdullah!

يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ! Ey merhametlilerin en merhametlisi! يَا صَلاَحَ الدِّينِ! Ey Salâhaddîn!

يَا غَفَّارَ الذُّنُوبِ! Ey günahların bağışlayıcısı! يَا حَارِسَ الْبُسْتَانِ! Ey bahçenin bekçisi!

يَا إِخْوَتَنَا! Ey kardeşlerimiz!

Burada örneğin يَا عَبْدَ اللّٰهِ kelimesinde يَا harfu nidâ, عَبْدَ münâdâ, اللّٰهِ de muzafun ileyhdir.

يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَلْبِسُونَ الْحَقَّ بِالْبَاطِلِ؟

Ey Ehl-i Kitab! Niçin hakkı batılla karıştırıyorsunuz? (Âl-i İmran, 71)

Not: Münâdâ yâ-i mütekellime muzaf olursa ي genellikle kesre şeklinde kısalır.

يَا رَبِّ ! Ey Rabbim! → يَا رَبِّي yerine

يَا عِبَادِ ! Ey kullarım! → يَا عِبَادِي yerine

Bazen baştaki nida harfi de kalkabilir:

رَبِّ ! Ey Rabbim! → يَا رَبِّ yerine

رَبَّنَا ! Ey Rabbimiz! → يَا رَبَّنَا yerine

2- Muzâfa benzer olunca (şibh-i muzaf)[1];

يَا مُسَافِراً إِلَى إِزْمِير! Ey İzmir'e yolcu olan!

يَا حَسَناً وَجْهُهُ! Ey yüzü güzel olan!

يَا طَالِعاً جَبَلاً! Ey bir dağa tırmanan!

[1] Şibh-i muzaf; gerçekte muzaf olmayan ancak kendisinden sonra gelen kelimelerle hususi mana kazanan isme denir.

3- Münâdâ kesin olarak belli değilse (nekre-i gayr-i maksude)[1];

يَا رَجُلاً خُذْ بِيَدِي! Ey (herhangi bir) adam! Elimi tut.

يَا جَارِيَةً خُذِي بِيَدِي! Ey (herhangi bir) kadın! Elimi tut.

يَا مُسْرِعاً فِي الْعَجَلَةِ النَّدَامَةُ! Ey acele eden! Acelede pişmanlık vardır[2].

يَا غَافِلاً وَ الْمَوْتُ يَطْلُبُهُ! Ey ölüm peşinde olduğu halde gafil olan!

يَا صَائِمِينَ أَفْطِرُوا! Ey oruçlular! İftar ediniz.

Not: Bütün cevap cümleleri sonra geldiği halde nidânın cevabı nidâdan önce gelebilir.

تَبَارَكْتَ يَا ذَا الْجَلَالِ وَ الْإِكْرَامِ! Sen yücelerden yücesin ey azamet ve ikram sahibi!

****

ALIŞTIRMALAR

1. Aşağıdaki cümleleri tercüme ediniz.

أَنْتُمْ أَيُّهَا الشَّبَابُ تَحْمِلُونَ أَمَانَةَ الْمُسْتَقْبَلِ - أَيُّهَا الشَّابَّانِ، لاَ تَطْلُبَا الْمَالَ وَحْدَهُ - يَا أُسْتَاذِي أَرْجُو أَنْ تُصَحِّحَ لِي الْوَاجِبَ الْمَنْزِلِيَّ - يَا أَخِي أَرْجُو أَنْ تَذْهَبَ مَعِي إِلَى السُّوقِ لِشِرَاءِ لَوَازِمَ الْبَيْتِ - يَا صَدِيقِي أَرْجُو أَنْ تَزُورَنِي غَداً فِي مَنْزِلِي فِي السَّادِسَةِ مَسَاءً - يَا مُسَافِرُونَ وَصَلَتِ الْحَافِلَةُ - يَا رَجُلاً خُذْ بِيَدِي - يَا قَائِدَ السَّيَّارَةِ تَمَهَّلْ - يَا عَبْدَ اللّٰهِ زُرْ أَصْدِقَائَكَ - يَا سَامِعاً دُعَاءَ الْمَظْلُومِ - يَا تِلْمِيذَاتِ الْمَدْرَسَةِ اِجْتَهِدْنَ - يَا سَمِيرَةُ لاَ تَتَأَخَّرِي - يَا تَلاَمِيذُ لَقَدْ حَضَرَ الْمُعَلِّمُ - يَا وَاعِظَةً غَيْرَكِ عِظِي نَفْسَكِ - يَا أَوْلاَدُ اذْهَبُوا إِلَى الْمَلْعَبِ - يَا صَاحِبَ الْمَالِ لاَ تَبْخَلْ عَلَى الْفُقَرَاءِ - يَا صَدِيقَنَا تَقَدَّمْ - يَا مُجْتَهِدَانِ نَجَحْتُمَا - يَا أَبْنَاءَ الْإِسْلاَمِ كُونُوا يَداً وَاحِدَةً - يَا مَارًّا بِالطَّرِيقِ سَاعِدْنِي - يَا سَائِقُ تَمَهَّلْ - يَا جُنْدِيُّ أَسْرِعْ إِلَى الْأَعْدَاءِ - يَا عَبْدَ اللّٰهِ خُذِ الْكِتَابَ - يَا مُسْلِمَاتُ هَذَا عَهْدُكُنَّ - يَا صَاحِبَ الْمَالِ سَاعِدِ الْمُحْتَاجَ - يَا طَالِبَ الْعِلْمِ لاَ تَقْضِ الْوَقْتَ فِيمَا لاَ يُفِيدُ

---

[1] Nekre-i maksude ve gayr-i maksudeyi şöyle düşünebiliriz:
Yardım isteyen bir insan düşünelim. Eğer önünde duran adama seslenerek yardım istiyorsa يَارَجُلُ أَنْقِذْنِي (Hey adam, beni kurtar) diyorsa bu nekre-i maksude (kastedilen nekredir). Mesela kör bir adam düşünelim önünde herhangi biri olmadan kendini duyabilecek herhangi birine sesleniyorsa "يَارَجُلاً أَنْقِذْنِي" ey adam beni kurtar kurtar diyorsa bu da nekre-i gayr-i maksûdedir. Nekre-i gayr-i maksûde, nida eden tarafından tam olarak bilinmeyen veya görülmeyen yahut da bir kişiye hitab ediyormuş gibi hitap ederek o sıfat ve özelliği taşıyan herkezi ikaz etmek ve uyarmak için yapılan nidâ şeklidir.

[2] Münadadan sonra gelen cümlenin i'râbda mahalli yoktur (irab olarak tanımlanmış bir ismi yoktur).

- أ صديقا مادا تعرفُ عن الحضارة الإسلاميّة ؟ أيْ أبناء الإسلام فكّروا في الماضي و الحاضر - يا تلاميد المدرسة إجتهدوا - يا أيها الطالبُ النشيطُ استمرّ في تقدُّمك - يا مُهْمِلاً استذكرْ دُرُوسكَ - يا مُسْلِمُون اعتصمُوا بحبْلِ اللّه جميعاً - يا مُسافرا وصل القطارُ - يا صديقي اعتمدْ على اللّه - يا فاطِمةُ ساعِدي أُمَّكِ.

2 Münâdâ ile ılgılı 10 cümle kurunuz.

3 Aşağıda verilen ayetlerı defterınıze yazıp fiillerının mâzî, muzârı ve masdarını ısımlerının de tekıl ve çoğul halını yazınız Münâdâ ile ılgılı kelımelerın altını çızınız.

MÜNÂDÂ İLE İLGİLİ AYETLER

1- يَا بَنِي آدَمَ قَدْ أَنزَلْنَا عَلَيْكُمْ لِبَاسًا يُوَارِي سَوْءَاتِكُمْ وَرِيشًا ۖ وَلِبَاسُ التَّقْوَىٰ ذَٰلِكَ خَيْرٌ ۚ ذَٰلِكَ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ لَعَلَّهُمْ يَذَّكَّرُونَ .

(7/A'RÂF, 26). «Ey Âdem'in çocukları! Size edep yerlerinizi örtecek bir gıysi ve (bir de sizi) süsleyecek bir elbise indirdik (yarattık). Takva elbisesi (ise) işte o en hayırlısıdır. İşte bunlar Allah'ın işaretlerindendir. Belki onlar (insanlar) düşünür (de ders alırlar)».

2- وَيَا قَوْمِ أَوْفُوا الْمِكْيَالَ وَالْمِيزَانَ بِالْقِسْطِ وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ وَلَا تَعْثَوْا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ .

(11/HÛD, 85). «Ey kavmim! Ölçeği ve tartıyı adaletle tam olarak yerine getirin; insanlara eşyalarını eksik vermeyin; yeryüzünde bozguncular olarak asayişi (düzeni) bozmayın.

3- وَجَاءَ مِنْ أَقْصَى الْمَدِينَةِ رَجُلٌ يَسْعَىٰ قَالَ يَا قَوْمِ اتَّبِعُوا الْمُرْسَلِينَ .

(36/YÂSÎN, 20). Şehrin en uzak yerinden koşarak bir adam geldi: "Ey kavmim, (bu) elçilere uyun!" dedi.

4- وَامْتَازُوا الْيَوْمَ أَيُّهَا الْمُجْرِمُونَ .

(36/YÂSÎN, 59). Ayrılın bugün, ey günahkârlar!

5- أَلَمْ أَعْهَدْ إِلَيْكُمْ يَا بَنِي آدَمَ أَنْ لَا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ ۖ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ .

(36/YÂSÎN, 60). Ben size "Ey Adem'in çocukları! Şeytana tapmayın. Gerçek şu ki o sizin için apaçık bir düşmandır " diye emretmedim mi?

6- يَا أَيَّتُهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ .

(89/FECR, 27). Ey mutmain (tatmin bulup huzura ermiş) nefis!

7- يَا أَيُّهَا الْإِنسَانُ إِنَّكَ كَادِحٌ إِلَىٰ رَبِّكَ كَدْحًا فَمُلَاقِيهِ .

(84/İNŞİKÂK, 6). Ey ınsan! Sen Rabbine (kavuşuncaya kadar) çalışıp çabaladıkça çabalarsın, sonunda O'na kavuşursun

8- يَا أَيُّهَا الْإِنسَانُ مَا غَرَّكَ بِرَبِّكَ الْكَرِيمِ .

(82/İNFİTÂR, 6) Ey ınsan! Kerim Rabbıne karşı seni ne aldattı?

9- يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ .

(73/MÜDDESSİR, 1). Ey örtünüp bürünen!

10- يَا أَيُّهَا الْمُزَّمِّلُ .

(74/MÜZZEMMİL, 1). Ey (elbiseye) bürünen (yalnızlığı arzulayan)!

11- يَا أَهْلَ الْكِتَابِ قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولُنَا يُبَيِّنُ لَكُمْ كَثِيرًا مِمَّا كُنْتُمْ تُخْفُونَ مِنَ الْكِتَابِ وَيَعْفُو عَنْ كَثِيرٍ ۖ قَدْ جَاءَكُمْ مِنَ اللَّهِ نُورٌ وَكِتَابٌ مُبِينٌ .

(5/MÂİDE, 15). Ey Kitap ehli! Kitap'dan gizlemekte olduğunuz şeylerden çoğunu size açıklayan ve pek çoğunu da affeden (geçen) peygamberimiz size gelmiştir. Doğrusu size Allah'tan bir nur ve apaçık bir Kitap gelmiştir.

12- وَمَا لَكُمْ لَا تُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانِ الَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا أَخْرِجْنَا مِنْ هَٰذِهِ الْقَرْيَةِ الظَّالِمِ أَهْلُهَا ۚ وَاجْعَلْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ وَلِيًّا ۚ وَاجْعَلْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ نَصِيرًا ۖ .

(4/NİSÂ, 75). Size ne oluyor da Allah yolunda ve: «Rabbimiz! Bizi halkı zalim olan bu şehirden çıkar, katından bize bir veli (dost ve hami, sahip çıkan birini) gönder, katından bize bir yardımcı kıl (lutfedip gönder)» diyen zavallı çocuklar, erkekler ve kadınlar uğrunda savaşmıyorsunuz?

13- وَإِذْ قَالَ لُقْمَانُ لِابْنِهِ وَهُوَ يَعِظُهُ يَا بُنَيَّ لَا تُشْرِكْ بِاللَّهِ ۖ إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ .

(31/LOKMÂN, 13). Bir zamanlar Lokman, oğluna öğüt vererek: "Ey oğulcuğum! Allah'a ortak koşma. Şüphesiz ki ortak koşmak büyük zulümdür" demişti.

İSTİGÂSE

İstigâse yardıma çağırmaktır. Münâdânın bir cinsidir. Yardıma çağrılan fethalı "لَ" edatı ile çağrılır ve bu yardıma çağrılan kişiye müstegâs denir. Kendisi için yardım istenenin başında da kesrelı bir "لِ" harf-i ceri vardır. Esâsen iki lâm da harf-i cer olduklarından kendilerinden sonra gelen kelimeler esre olur. Kendisi için yardım istenen bu kişiye de müstegâsun lieclihi (ya da müstegâsun leh) denir.

يَا لَلْأَغْنِيَاءِ لِلْفُقَرَاءِ! Ey zenginler! Fakirlerin yardımına koşunuz!

Bu cümlede önünde meftûh lâm olan لَلْأَغْنِيَاءِ müstegâs, önünde esreli lâm olan لِفُقَرَاءِ kelimesi müstegâs lieclihidir. Her iki kelime de lâm (ل) dolayısıyla mecrûrdur[1].

يَا لَلطَّبِيبِ لِلْمَرِيضِ! Ey doktor! Hastanın yardımına yetiş!

---

[1] Ancak mana bakımından meful oldukları için mahallen mansubturlar. Çünkü hazfedilmiş (أَسْتَغِيثُ) (yardım istiyorum), (أَدْعُو) veya (أُنَادِي) nin mef'ûlü kabul edilirler.

يَا لَلْأَطِبَّاءِ لِلْمَجْرُوحِينَ! Ey doktorlar! Yaralıların yardımına koşunuz!

يَا لَلْجَمَاعَةِ لِلْإِمَامِ! Ey cemaat! İmamın yardımına koşunuz!

Müstegâs lieclih'in önünde "ل" yerine "مِنْ" harf-i ceri olursa müstagas lieclihten şikayet ve ona karşı yardıma çağırma ifade edilmiş olur:

يَا لَلشُّرْطَةِ مِنَ اللُّصُوصِ! Ey polisler! Hırsızlara karşı yardıma koş (ellerinden kurtar)!

Not: a)Bazen müstegâs'ın önündeki lâm yerine sonuna elif getirilebilir:

يَا أَحْمَدَا لِزَيْدٍ! Ey Ahmet Zeyd'in yardımına koş!

b)Bazen de nadir olarak münâda gibi söylenebilir:

يَا صَالِحُ لِابْنِكَ! Ey Sâlih oğlunun yardımına koş!

c) Münâdânın başında fethalı lâm bulunduğu halde istiğase manası taşımıyorsa يَا ile لَ hayret şaşkınlık ifade eder:

يَا لَلْحَدِيقَةِ! Ne güzel bahçe!

يَا لَلْعَجَبِ! Ne tuhaf şey!

d) Bazen hayret ve şaşkınlık ifade eden يَا ile fethalı lâmdan sonra "مِنْ" harf-i cerli isim de gelebilir.[1]

يَا لَهَا مِنْ لَيْلَةٍ! Ne muhteşem gece!

يَا لَهَا مِنْ أَزْمِنَةٍ! Hey gidi zamanlar!

NUDBE

Herhangi birşeyden duyulan acı dolayısıyla yapılan nidâya nudbe denir. Nudbe için يَا daha ziyâde وَا ünlem edatları kullanılır. Münâdâ'nın uyduğu kaidelere uyar.

وَا رَأْسِي! Vah başım!

وَا يُوسُفُ! Vah YÛSUF!

وَا عَبْدَ اللّٰهِ! Vah Abdullah!

وَا nidâ harfinden sonra يُوسُفُ ve رَأْسِي gibi nidâ edilene mendub denir[2].

Mendub, normal münada gibi, ya da zâid bir elifle veyahut da eliften sonra sakin bir هاء (yani هْ) ile de gelebilir.

وَا زَيْدُ ! (Yazık) Vah Zeyd !

وَا زَيْدَا ! " وَا زَيْدَاهْ ! (Yazık) Vah Zeyd !

---

[1] Bu konu hakkında daha geniş bilgi için bkz. Çörtü Meral, *Arapça Dilbilgisi* Nahiv, s. 289; Maksudoğlu, Mehmet, *Arapça Dilbilgisi*, s.339; Sarmış, İbrahim, *Arapça Dilbilgisi*, s.461; .

[2] Mendub da münada gibi fiili hazfedilmiş mef'ulun bihtir. Hazfedilen fiilleri (أَدْعُو) veya (أُنَادِي) dir.

TERHİM

Münâdânın son harfinin daha rahat ve kolay telaffuz edilmesi için hazfedilmesine (kaldırılmasına) terhim denir. İki çeşit münâdâya tatbik edilir:

1- Müzekker olsun müennes olsun sonunda yuvarlak te (ta-i merbûta) varsa;

يَا فَاطِمَ (يَا فَاطِمَةُ) ! يَا مُعَاوِيَ (يَا مُعَاوِيَةُ) !

يَا جَارِيَ (يَا جَارِيَةُ) !

2- Münâdâ üçten fazla harfli alem ise;

يَا جَعْفُ (يَا جَعْفَرُ) ! يَا حَارُ (يَا حَارِثُ) !

يَا طَاهُ (يَا طَاهِرُ) !

Not: a)Terhime uğrayan münâdânın son harfinin harekesi olarak yukarıdaki örneklerde görüldüğü gibi damme üzere mebnî kılındığı gibi o harfin terhime uğramadan önceki harfinin harekesinin verilebileceği de belirtilmiştir.

يَا جَعْفَ (يَا جَعْفَرُ) ! يَا حَارِ (يَا حَارِثُ) !

يَا طَاهِ (يَا طَاهِرُ) !

b)Eğer isim dört harfden fazla olup sondan bir önceki harf zâid ve sakin (uzatmalı) ise, sondan önceki harf de son harfle birlikte hazfolur:

يَا مَنْصُ (مَنْصُورٌ) ! يَا عُثْمَ (عُثْمَانُ) !

يَا مِسْكِ (مِسْكِينٌ) ! يَا مَرْوَ (مَرْوَانُ) !

TAHZİR

Muhâtabı birşeyden sakındırmaktır. Şu şekillerde yapılır:

1- Sakındırılacak şeyin başına harf-i tarif en başa da إِيَّاكَ وَ getirilerek;

إِيَّاكَ وَالْكَذِبَ! Yalandan sakın!

إِيَّاكُمْ وَ الْحَسَدَ! Hasedden sakınınız!

إِيَّاكَ وَ الْإِفْتِرَاءَ عَلَى النَّاسِ! İnsanlara iftiradan sakın!

2- Sakındırılacak şeyin başına harf-i tarif en başa da إِيَّاكَ مِنْ getirilerek;

إِيَّاكُمْ مِنَ الْعَدَاوَةِ! Düşmanlıktan sakının!

إِيَّاكُمَا مِنَ الْجِدَالِ! İkiniz tartışmaktan sakının!

3- (إِيَّاكَ) ve (أَنْ)den sonra fiil cümlesi getirilerek;

إِيَّاكَ أَنْ تَفْعَلَ الشَّرَّ! Kötülük yapmaktan sakın!

4- (إِيَّاكَ) ve (أَنْ) in arasına مِنْ getirilerek;

إِيَّاكَ مِنْ أَنْ تَفْعَلَ الشَّرَّ! Kötülük yapmaktan sakın!

5- Muhâtab zamirine muzaf olan isim ile kendisinden sakındırılacak şey mansûb olarak ifade edilerek;

رَأْسَكَ وَ الْحَائِطَ! Başını duvardan sakın!

رَأْسَكُمْ وَ بَابَ السَّيَّارَةِ! Başınızı arabanın kapısından sakının!

يَدَكَ وَ النَّارَ! Elini ateşten sakın!

6-Sakındırılacak şeyin mansûb olarak tekrarı ile;

اَلذِّئْبَ الذِّئْبَ! Kurt(dan sakın), kurd(a dikkat)!

Not: Tahziri yapılan her ismin başında harf-i tarif vardır.

İĞRÂ

Muhâtabı iyi bir iş yapmaya teşvik etmektir. Yukarıdakiler gibi hazfedilmiş bir fiilin mef'ûlu bihi olarak[1] mansûbtur.

Şu şekillerde olur:

1- Başına harf-i tarif getirilmiş ism-i mansûb yaparak;

اَلْعِبَادَةَ ! İbâdet etmen gerekir (ibadet etmelisin) !

اَلتَّفْكِيرَ ! Düşünmen gerek (düşünmelisin) !

2- Harf-i tarifli ismin mansûb olarak tekrarı ile;

اَلْوَفَاءَ الْوَفَاءَ ! Vefalı olmalısın (vefa göstermeye çalış) !

اَلصِّدْقَ الصِّدْقَ ! Doğru olman gerek (doğru olmaya çalış) !

3- İğrâ yapılan isimler genellikle masdardır. Masdarın veya masdarı müevvelin önüne (يَنْبَغِي لَكَ) veya (يَجِبُ عَلَيْكَ) yahut da (عَلَيْكَ بِ) getirilmekle de yapılır;

يَنْبَغِي لَكَ الْاِجْتِهَادَ. Çalışman gerekir, çalışmalısın.

يَجِبُ عَلَيْكُمْ أَنْ تَقْرَأُوا الدَّرْسَ. Dersi okumanız gerekiyor.

عَلَيْكَ بِالصَّبْرِ. Sabretmen gerekir.

---

[1] Bu konuda hazfedilmiş fiil اِلْزَمْ (sana gerekir) olarak takdir edilir.

4-Muhâtab zamirine muzaf olan mansûb isme teşvik edilecek şeyi atfetmekle;

اَخاكَ وَالْإِحْسانَ عَلَيْهِ. Kardeşine iyilik yapman gerekir.

5- Değişik cinsten kelimelerin mansûb olarak atfi ile;

اَلْعَمَلَ وَ الثَّباتَ. Çalışıp sebat etmen gerek.

İHTİSÂS

İhtisas; genellikle mütekellim nadiren de muhatap zamirlerinin manasının açıklanması demektir. Yani mütekellim veya muhatap zamirinin mübtedâ olduğu cümlede haberin bildirdiği hükmün bir isme mahsus kılınmasıdır. Mahsûs adı verilen bu isim, zamirden sonra gelir ve mansûb olur.

نَحْنُ الْأَتْراكَ نُحِبُّ أَنْ نُكْرِمَ الضَّيْفَ. Biz Türkler misafire ikram etmeyi severiz.

Bu cümlede نَحْنُ mübtedâ, نُحِبُّ أَنْ نُكْرِمَ الضَّيْفَ cümlesi haberdir. الْأَتْراكَ ise **mahsûstur**[1].

نَحْنُ مَعْشَرَ الْمُسْلِمِينَ نُفَكِّرُ فِي الْخِدْمَةِ لِلْإِسْلامِ.

Biz -müslümanlar topluluğu- İslâma hizmeti düşünürüz.

أَنْتُمُ الْمُؤْمِنِينَ لاَ تَجْزَعُوا.

Siz(i kastediyorum) ey müminler! Sabırsızlık etmeyiniz.

Not: Mahsus bazen muttasıl mütekellim ve muhatap zamirinden sonra da gelebilir;

سَلْمانُ مِنَّا أَهْلَ الْبَيْتِ. Selman bizdendir, ehli beyttendir.(Hadis)

بِكَ اللَّهَ نَرْجُو الْفَضْلَ. Senden Ya Rabbi, lutuf umarız.

سُبْحانَكَ اللَّهَ الْعَظِيمَ. Ey yüce Allahım, sen herşeyden münezzehsin.

İŞTİGÂL

Mef'ûl fiilden önce gelir, fiilin sonunda da bu mef'ûle ait bir zamir bulunursa buna iştigal denir.

اَلْماءُ شَرِبْتُهُ. Suyu içtim.

Burada cümlenin mef'ûlü başa gelmiştir. Başta gelen kelime mübtedâ olduğu için mansûb değil merfûdur. Ancak fiilden önce gelmiş bu mef'ûlün bihler kendi durumuna uygun olarak mansûb da okunabilir. Bu şekilde gelen mef'ûlün bihlere meşgûlün anh denir.

اَلسَّيَّارَةَ رَكِبْتُها. Arabaya bindim.

---

[1] Mahsus hazfolunmuş (أَخُصُّ)(tahsis ediyorum) veya (أَعْنِي)(kastediyorum) fiilinin mef'ulu bihi olduğu için mansubtur.

أَخاكَ عَرَفْتُهُ. Kardeşini tanıdım.

هَلِ الخَبَرَ عَرَفْتَهُ ؟ Haberi öğrendin mi?

بَكْراً رَأَيْتُهُ. Bekir'i gördüm.

وَ كُلَّ شَيْءٍ أَحْصَيْناهُ فِي إِمامٍ مُبِينٍ. Herşeyi imamı mübinde (levh-i mahfuzda) saydık (Yâsin, 12).

اَلْقَمَرَ قَدَّرْناهُ مَنازِلَ: Aya menziller takdir ettik (Yâsin, 39).

إِنْ اَحْمَدَ رَأَيْتَهُ فَسَلِّمْ عَلَيْهِ. Ahmedi görürsen ona selâm söyle.

Not: Meşgûlün anh yalnız isimle kullanılan (izâ fücâiyye ve vâvı haliye gibi) edatlardan sonra veya önünde şart, soru, olumsuzluk edatı bulunan fiilden önce gelirse mübtedâ olarak merfû okunur[1]:

سافَرْتُ إِلَى أَنْقَرَةَ وَ الْمُسافِرُونَ أُكَلِّمُهُمْ. Yolcularla konuşarak Ankara'ya gittim.

اَلطِّفْلُ إِنْ لَقِيتَهُ فَانْصُرْهُ. Çocuğa rastlarsan ona yardım et.

اَلضُّيُوفُ هَلْ أَكْرَمْتَهُمْ ؟ Misafirlere ikramda bulundun mu?

سَعِيدٌ ما يَعْرِفُهُ أَحَدٌ. Saidi kimse tanımaz.

دَخَلْتُ الْحَدِيقَةَ فَإِذَا الشَّجَرَةُ يَقْطَعُها مَحْمُودٌ.

Bahçeye girdim bir de ne göreyim, Mahmud ağacı kesiyor.

OKUMA PARÇASI

وَداعاً أَيَّتُها الْمَدْرَسَة

فِي الْيَوْمِ الْأَخِيرِ مِنَ الدِّراسَةِ تَجَمَّعَ تَلامِيذُ الْفَصْلِ ، وَ طَلَبُوا مِنْ زَمِيلِهِمْ يُوسُفَ أَنْ يَقُولُوا كَلِمَةَ وَداعٍ فَوَدَّعَهُمْ وَ تَمَنَّى لَهُمْ قَضاءَ عُطْلَةٍ سَعِيدَةٍ . ثُمَّ تَكَلَّمَ إِدْرِيسُ وَ قالَ:

ما أَجْمَلَ أَنْ نَتَكَلَّمَ لُغَةَ الْقُرْآنِ وَ نَجْتَمِعَ هُنا عَلَى لِسانٍ واحِدٍ ، لِسانٍ عَرَبِيٍّ مُبِينٍ ، فَشُكْراً لِلّهِ وَ فِي أَمانِ اللّهِ . أَيُّها الْأَصْحابُ ، أَيُّها الْأَساتِذَةُ الْأَفاضِلِ ، أَيُّها الزُّمَلاءُ الْأَعِزّاءُ ! أَبْدَأُ كَلامِي بِشُكْرِ أَساتِذَتِنا عَلَى ما بَذَلُوهُ مَعَنا مِنْ جُهْدٍ وَ تَعَبٍ فِي تَعْلِيمِنا ، وَ أَنا أَشْعُرُ بِالْحُزْنِ لِأَنِّي أُوَدِّعُهُمْ وَ أُوَدِّعُ إِخْوانِي التَّلامِيذَ. لَقَدْ قَضَيْنا وَقْتاً جَمِيلاً فِي الدِّراسَةِ ، وَ مَرَّتِ الْأَيّامُ بِسُرْعَةٍ ، إِنَّنا الْآنَ وَ الْحَمْدُ لِلّهِ نَتَكَلَّمُ الْعَرَبِيَّةَ وَ نَفْهَمُها وَ نَكْتُبُ

[1] Bkz. Çörtü Meral, *Arapça Dilbilgisi Nahiv*, s. 305

بِهَا أَيْضاً. إِنَّنَا نَقْرَأُ الْقُرْآنَ وَ الْقَصَصَ وَ الْكُتُبَ النَّافِعَةَ، وَ هَذَا بِفَضْلِ أَسَاتِذَتِنَا . أَرْجُو أَنْ تَقْضُوا عُطْلَةً سَعِيدَةً ، وَ أَدْعُو اللَّهَ لَكُمْ جَمِيعاً أَنْ تَكُونُوا فِي أَفْضَلِ حَالٍ.

وَ السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَ رَحْمَةُ اللَّهِ.

****

KELİMELERİN CÜMLE İÇİNDEKİ DURUMLARINA GÖRE İ'RÂB HALLERİNİN ÖZETİ

Şu ana kadar adım adım işlediğimiz konulara ait genel bir değerlendirme ve bir nevi özet mahiyetinde olarak şu sınıflamayı yapmamız i'rabın (son harfin harekesi) durumunu en iyi şekilde anlamamıza yardımcı olacaktır:

I) MU'RAB VE MEBNİ

MU'RAB: Cümle içindeki yerine göre i'râbı (son harfinin harekesi değişen) kelimelerdir.

MEBNÎ: Ne olursa olsun son harfinin harekesi değişmeyen kelimelerdir.

رَأَيْتُ هَؤُلَاءِ الرِّجَالَ. Bu adamları gördüm

Yukarıdaki cümlede mef'ûlün bih olan هَؤُلَاءِ nin sonu üstün olması gerekirken harekesi değişmemiştir.

هُمْ مُطِيعُونَ. Onlar itaatkardırlar

Bu cümlede هُمْ mübtedâdır. Son harfi ötre okunması gerekirken sakin (cezimli) okunmaktadır. Yani sükûn üzere mebnîdir.

جَاءَ أَحَدَ عَشَرَ شَاباً. Onbir genç geldi

Bu cümlede أَحَدَ عَشَرَ fâil olduğu için sonu ötre olması gerekirken fetha üzere mebnîdir.

Mebnîler; lâzım ve ârız mebnîler olmak üzere ikiye ayrılır:

1) Lâzım Mebnîler: Hangi durumda olursa olsun son harfinin harekesi değişmeyen lâzım mebnî kelimeler şunlardır:

a) **İsim olarak**: 1- Zamirler, 2- İsm-i İşâretler, 3- İsm-i mevsûller 4- Şart isimleri, 5- Soru isimleri, 6- Bazı zarflar, 7- İsim Fiiller, 8- Bazı kinayeler[1], 9- Savtlar[2].

b) **Fiil olarak**: Mâzî ve emir fiilleri.

c) **Harf olarak**: Bütün mana harfleri: هَلْ – عَنْ – إِلَى –فِي– مِنْ– نَعَمْ gibi.

---

[1] (كَمْ – كَأَيِّنْ كَذَا) gibi kelimelerle belli bir şeyi belirsiz şekilde anlatmaya kinâye denir.

[2] Savt, hayvanları çağırmak ya da kovmak için veya taklit için çıkarılan seslerdir. Kediye (غِسْ) pist, deveyi çökertmek için (اخْ), karganın sesi (غَاقِ) gibi.

2) **Âriz Mebnîler:** Normalde mu'rab olduğu halde bazı şartlarda mebnî olan kelimelerdir. Bunlar; 1- Bazı münâdâlar, 2- (11-19) arası sayı isimleri, 3) Umûmî olumsuzluk bildiren (لا) nın ismi, 4- Bileşik isim ve zarflar, 5- Cümleye muzaf olan zarflar, 6- Nûnu nisve'nin birleştiği muzâri fiiller (يَكْتُبْنَ gibi) ve 7- Te'kit nûnunun birleştiği muzâri fiillerdir. Konular içinde ayrıntılı olarak geçtiği için burada başlıklar verilmiştir.

II) MA'RİFE-NEKRE

MA'RİFE İSİMLER: Belirli (muayyen) birşeyi gösteren isimlerdir ve şunlardır:

1- Alem (özel) isimler,
2- Harf-i tarifli isimler,
3- Zamirler,
4- İsm-i işâretler,
5- İsm-i mevsûller,
6- İzâfetle marifelik kazanan isimler,

NEKRE İSİMLER: Belirsiz bir şeyi gösteren isimdir. (قَلَمٌ) bir kalem gibi.

III) MERFÛLAR

Ref (ötre ya da damme) halindeki kelime ve cümleler şunlardır:

1- Fâil,
2- Nâib-i Fâil,
3- Mübtedâ,
4- Haber,
5- Kâne'nin ismi,
6- İnne'nin Haberi,
7- Leyse'ye benzeyen harflerin ismi,
8- Umûmî olumsuzluk bildiren (لا) nın haberi,
9- Önünde nasb ve cezm edatı bulunmayan muzâri fiil.

IV) MANSÛBLAR

Nasb (üstün) haldeki kelime ve cümleler şunlardır:

1- Mef'ûlün mutlak,
2- Mef'ûlün bih,
3- Mef'ûlün fih,
4- Mef'ûlün leh (lieclih),
5- Mef'ûlün maah,
6- Hâl,
7- Temyîz,
8- Müstesnâ,
9- Kâne'nin Haberi,
10- İnne'nin ismi,

11- Umûmî olumsuzluk bildiren (لَا) nın ismi,

12- Leyse'ye benzeyen harflerin haberi,

13- Başında nasb edatı bulunan muzârî fiil.

V) MECZÛMLAR

Bazı edat ve sebepler dolayısıyla cezm halinde olan kelimeler şunlardır:

1- Açık ya da gizli başında cezm edatı bulunan muzâri fiil,

2- Mahallen meczûm olan fiil ve cümleler.

VI) MECRÛRLAR

Başında bulunan kelime veya harflerle mecrûr (esre) olan isim ve tâbiler şunlardır:

1- Muzâfun ileyh,

2- Harf-i cerli isim.

VII) TÂBİLER (UYANLAR)

Kendi başına müstakil bir harekesi olmayıp kendinden önceki kelimenin harekesine uyan kelimeler şunlardır:

1- Sıfat, 2- Te'kid, 3- Bedel, 4- Atıf.

* * * * * * * * * * * * *

EK BÖLÜM

(KUR'AN'DAN SEÇME SURELER)

أَعُوذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ

Koğulmuş şeytandan Allah'a sığınırım[1]

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Rahmân, Rahîm Allah'ın adıyla

سورة الفاتحة (1)

(FÂTİHA SÛRESİ)

(Mekke'de inmiştir. 7 ayettir.)

(1/FÂTİHA, 1)[2]**:**

﴿ 1 ﴾	الرَّحِيمِ	الرَّحْمٰنِ	اللّٰهِ	بِسْمِ
	Rahîm	**Rahmân**	**Allah'ın**	**adıyla**
	(اللّٰه) kelimesinin ikinci sıfatı[3]	(اللّٰه)kelimesinin sıfatı	muzafun ileyh, mevsuf[4]	car-mecrur[5]

MEAL: 1. Rahmân (ve) Rahîm Allah'ın adıyla[6] (başlıyorum).

****

(1/FÂTİHA, 2 - 4)[7]**:**

---

[1] İstiâze kelimesi, avz (عوذ) kökünden gelir ve sığınma, bağlanma, güvenme ve korunma isteme anlamlarına gelir. Âyetlerde yer almadığı için dipnotta verdiğimiz istiâze'nin tahlili şöyledir:
(عَاذَ يَعُوذُ عَوْذًا بِ): (*sığındı*). (أَعُوذُ) *sığınırım* [fiili muzari, fâili (أَنَا) olarak takdir edilen müstetir (gizli) zamir], (بِاللّٰهِ): *Allah'a* [(بِ): harfi cer, (اللّٰهِ): zâhir (görünen) kesrayla mecrur isim], (مِنَ الشَّيْطَانِ): *şeytandan* [(مِنْ): harfi cer, (الشَّيْطَانِ): zâhir (görünen) kesrayla mecrur isim, mevsuf], (الرَّجِيمِ): *koğulmuş* [sıfat, mecrur]

[2] **SÖZLÜK (FÂTİHA, 1):** (بِ): ile, (الْإِسْمُ): isim, bir varlığa işaret eden ad; (بِسْمِ adıyla; aslı بِاسْمِ dir), (اللّٰهُ): yüce Yaratıcı'nın özel adıdır. Alimlerin çoğuna göre bu isim ondan başka kimseye verilmemiştir, (الرَّحْمٰنُ): rahmeti ve merhameti çok büyük anlamında mübalağa kipi olup bütün rahmet türlerini kapsayan genel bir isimdir. (الرَّحِيمُ): merhametli, şefkatli, acıyıcı, rahmeti devamlı ve sürekli olan.

[3] Zahir kesrayla mecrur (sıfat-ı müşebbehe veya mübalağalı ism-i fâil). (Fe'ûlun) fâil kalıbı, süreklilik ifade eden sıfatlarda kullanılır.

[4] Zâhir (görünen) kesrayla mecrur (esrelenmiş), mevsuf (sıfatlanan).

[5] Mahzûf (gizli) olan ve (أَبْتَدِئُ) (*başlarım*) olarak takdir edilen fiilin mukaddem (öne geçmiş) mef'ûlüdür. Bunun için harfi cer ve mecrurundan oluşan şibhi cümle nasb mahallindedir (fetha konumundadır); baştaki (بِ) harfi cerdir, (سْمِ)'nin aslı da (اسْمِ)'dir, fakat vasıl (geçiş) hemzesi besmeleye has olarak düşürülmüş olup ilk asırdan bu yana söylendiği gibi yazılmaktadır, bu mecrur isim aynı zamanda muzaftır.

[6] "Bismillah kelimesi çok kullanıldığı için «bi ismi» biçiminde okuma yerine «*Bismillahi*» şeklinde okunur. Yazılırken arada elif de yoktur. Ancak «(...اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ) ikra bismi Rabbike..» (*..Rabbinin ismi ile oku*) âyeti az okunduğu için elif ile yazılmıştır" (Geniş bilgi için Bkz. İmam Kurtubi, *el-Câmiu li-Ahkâmi'l-Kur'ân*; Fahruddin er-Râzi, *et-Tefsir-i Kebir Mefâtihu'l-Gayb*, Akçağ Yayınları).

[7] **SÖZLÜK (FÂTİHA, 2-4):** (الْحَمْدُ): hamd, şükür ile birlikte övgü, (الرَّبُّ): Rab, Mâlik, ibadet olunan efendi, terbiye eden, ıslah eden, (الْعَالَمِينَ): âlemler; (الْعَالَمُ) kelimesinin çokluk şeklidir. Âlem ise yüce Allah dışında kalan her türlü varlıktır, (الرَّحْمٰنُ): (isim sıfat) rahmeti ve merhameti çok büyük, (الرَّحِيمُ): merhametli, şefkatli,

﴿ 2 ﴾	الْعَالَمِينَ ۙ	رَبِّ	لِلَّهِ	الْحَمْدُ
	âlemlerin	**Rabbi**	**Allah içindir**	**Hamd**
	muzâfun ileyh[1]	sıfat[2]	haber, mevsûf[3]	mübtedâ, merfu

﴿ 4 ﴾	الدِّينِ ۝	يَوْمِ	مَالِكِ	﴿ 3 ﴾ الرَّحِيمِ ۙ	الرَّحْمَٰنِ
	din (ceza)	**gününün**	**mâliki**	**Rahîm**	**Rahmân**
	muzâfun ileyh	muz. ileyh ve muzaf[4]	dördüncü sıfat, muzaf[5]	üçüncü sıfat[6]	ikinci sıfat[7]

MEAL: (2 – 4). Hamd (şükür ve övgü); âlemlerin[8] Rabbi, Rahmân (çok merhametli), Rahîm (ve) din (ceza) gününün mâliki (sahibi olan) Allah içindir.

****

(1/FÂTİHA, 5)[9]:

﴿ 5 ﴾	نَسْتَعِينُ ۝	إِيَّاكَ	وَ	نَعْبُدُ	إِيَّاكَ
	yardım isteriz	**yalnız senden**	**ve**	**ibadet ederiz**	**yalnız sana**
	fiili muzari[10]	mukaddem mef'ul[11]	atıf harfi	fiili muzari[12]	mukaddem mef'ûl[13]

MEAL: (Rabbimiz!) Yalnız sana ibadet ederiz ve yalnız senden yardım isteriz.

****

---

rahmeti devamlı ve sürekli olan, (مَلَكَ يَمْلِكُ مِلْكًا): mâlik oldu, sahib oldu, zaptetti, gücü yetti, (الْمَالِكُ): (ismi fâil) sâhib, mâlik, (الْيَوْمُ ج أَيَّامٌ): gün, (الدِّينُ): şeriat, din / ceza (yapılan amelin karşılığı).

1 Cem'i müzekker sâlim ismin mecrur hali.

2 Bedel olduğu da söylenmiştir, mecrur (esreli) ve muzaf.

3 Harfi cer ve mecrur isimden oluşan şıbhi cümle (cümle parçası) ref mahallinde (ötre konumunda), (Allah) kelimesi mevsûftur, sonraki kelimeler Allah kelimesinin sıfatıdır.

4 Mecrurdur (esrelidir), aynı zamanda kendinden sonraki (الدِّين) kelimesi için muzaftır (harfi tarif olan (ال) takısının zincirleme isim tamlamasında en sonda geldiğini hatırlayınız).

5 Allah kelimesinin dördüncü sıfatı, mecrur, muzaf.

6 Allah kelimesinin üçüncü sıfatı, mecrur.

7 Allah kelimesinin ikinci sıfatı, mecrur

8 "Âlem lafzı, kendi kökünden teklik şekli olmayan bir cins isimdir, raht (3-10 arası topluluk) ve kavm kelimeleri gibi" (Vehbe Zuhaylî, *Tefsîru'l-Münîr*) "Alâmet kelimesinden türemiştir. Zira âlem, yüce Yaratıcı'nın varlığına bir alâmettir" (Muhammed Ali Sâbûnî, *Safvetü't-Tefâsır*, Ensar Neşriyat).

9 **SÖZLÜK (FÂTİHA, 5):** (إِيَّاكَ): seni, sana (cümle başında geldiği için mana; yalnız sana, ancak sana anlamındadır), (عَبَدَ يَعْبُدُ): ibadet etti, kulluk etti, itaat etti, itaat ve zilletle boyun eğdi, (اِسْتَعَانَ يَسْتَعِينُ إِسْتِعَانَةً): (istif'al babı) yardım istedi, yardım talep etti.

10 Fâili müstetir (gizli) zamir (نَحْنُ)

11 Mukaddem (öne geçmiş) mef'ulün bih, munfasıl zamir nasb mahallinde

12 Fâili müstetir (gizli) zamir (نَحْنُ)

13 Mukaddem (öne geçmiş) mef'ûlün bih, tahsis için gelen mef'ul ve mebni (harekesi değişmeyen) munfasıl (ayrı) zamir nasb mahallinde (fetha konumunda)

(1/FÂTİHA, 6)[1]:

﴿6﴾	الْمُسْتَقِيمَ[7]	الصِّرَاطَ	اِهْدِنَا
	dosdoğru	**yola**	**bizi ilet**
	sıfat, mansub	II. mef'ûl, mansub, mevsuf	emir + mef'ul[2]

MEAL: Bizi dosdoğru yola ilet (hidâyet et).

****

(1/FÂTİHA, 7)[3]:

عَلَيْهِمْ[7]	أَنْعَمْتَ	الَّذِينَ	صِرَاطَ
kendilerine	**nimet verdiğin**	**kimselerin**	**yoluna**
câr-mecrur	sıla: fiil cümlesi[4]	muzâfun ileyh[5]	bedel, muzaf[6]

﴿7﴾	الضَّالِّينَ	وَ لاَ	عَلَيْهِمْ	الْمَغْضُوبِ	غَيرِ	
	sapmışların	**değil**	**ve**	**kendilerine**	**gazab edilenlerin**	**değil**
	ma'tûf[7]	zâiddir[8]	atıf h.	câr - mecrur[9]	muz. ileyh, mecrur	zarf[10]

MEAL: Kendilerine nimet verdiğin (lütuf ve ikramda bulunduğun) kimselerin yoluna (ilet); gazab edilenlerin ve sapmışların yoluna değil[11].

Sadakallâhu'l-azim. Ve'l-hamdü lillâhi Rabbi'l-âlemin.

* Yüce Allah doğruyu söyledi. Şükür ve övgü âlemlerin Rabbi Allah içindir. *

---

1 **SÖZLÜK (FÂTİHA, 6):** (هَدَى يَهْدِي هُدًى هِدَايَةً): (nâkıs fiil) hidâyet verdi, yol gösterdi, hidâyet etti, iletti, (الصِّرَاطُ): (eğri büğrü olmayan, doğru ve düzgün) yol, [(اسْتَقَامَ يَسْتَقِيمُ) الْمُسْتَقِيمُ]: (ismi fâil) dosdoğru, düzgün, ölçülü, kusursuz.

2 (اهد): emir fiili (nâkıs fiilin emrinde illet harfinin düşürülmesiyle cezm yapıldığını hatırlayınız, sondaki esre düşen illet harfinin yâ olduğunu göstermektedir), fâili müstetir (gizli) zamir (أَنْتَ) dir, (نا): I. mef'ul, muttasıl (birleşik) zamir nasb (fetha) mahallinde.

3 **SÖZLÜK (FÂTİHA, 7):** (الَّذِينَ): kimseler, (أَنْعَمَ يُنْعِمُ إِنْعَامًا): (if'al bâbı) lütuf ve ikramda bulundu, nimet verdi, refah içinde yaşadı, kolay bir hayata başladı, mutlu ve memnun oldu, (غَضِبَ يَغْضَبُ غَضَبًا): gazab etti, rıza göstermedi, kızdı, (الْمَغْضُوبُ عَلَيهِمْ): (ism-i mef'ûl) kendilerine gazab edilenler, [(ضَلَّ يَضِلُّ) الضَّالُّ]: (ism-i fâil) sapan, doğru yolu bulamayan.

4 Mazi fiil, (ت): fâil, muttasıl zamir ref (ötre) mahallinde (ismi mevsulden sonra gelen kelime ya da cümleye sıla dendiğini hatırlayınız).

5 İsmi mevsûl cer mahallinde.

6 Daha önceki (صِرَاطَ) kelimesinden bedel, mansub, muzaf.

7 (الْمَغْضُوبِ) kelimesine ma'tûf, cemi müzekker sâlim ismin mecrûr hali.

8 (Olumsuzluğun tekidi için gelmiştir.) { (غَيرِ) manasında olduğu da söylenmiştir. Ayrıca Kur'ân'da zâid harf olmadığı, her birinin bir amacı bulunduğu da ifade edilmiştir. }

9 (Muttasıl zamir cer mahallinde), {câr - mecrur olarak (الْمَغْضُوبِ) ismi mef'ulünün nâibi fâili olduğu ifade edilmiştir. İsmi fâillerin muzari fiil gibi, ismi mef'ullerinde meçhul fiil gibi amel ve tercüme edilebildiğini hatırlayınız}

10 Mecrur (esrelı), { (غَيرِ) kelimesine (صِرَاطَ) kelimesinin ikinci muzâfun ileyhi dendiği gibi (الَّذِينَ)'den bedel olduğu da söylenmiştir), bir sonraki kelime için muzâftır.

11 Tüm Kur'an'ın bu şekilde sözlük, kelime meali, toplu meal, irab (dilbilgisi tahlili) ve tefsiri için *Kur'an Tahlili, Kur'an'dan Seçme Sureler* ve *30.cüz* adlı eserlerimizi 0532 111 0 800 nolu cep telefonundan ya da nycemre@hotmail.com adresine mesaj yazmak suretiyle elde edebilirsiniz.

(ELİF-LAM-MİM)[1]

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

(2/BAKARA, 1)[2]**:**

الٓمٓ ﴿1﴾ ذَٰلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ ۛ فِيهِ ۛ

Elif, Lâm, Mîm — **şu** — **kitap** — **yok** — **Hiç şüphe** — **onda**

هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ ﴿2﴾

bir yol göstericidir — **müttakîler için**

MEAL: 1). (الٓمٓ) Elif, Lâm, Mîm. **2).** Şu kitap (Kur'ân); onda hiç şüphe yoktur. Müttakîler için bir rehberdir (yol göstericidir).

(2/BAKARA, 3)[3]**:**

الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ

Onlar ki — **iman ederler** — **gayba** — **ve** — **kılarlar** — **namazı**

وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ ﴿3﴾

ve — **şeylerden** — **kendilerine rızık olarak verdiğimiz** — **infak ederler**

MEAL: Onlar ki, gayba (görülmeyene) iman ederler, namazı kılarlar ve kendilerine rızık olarak verdiğimiz şeylerden infak ederler.

(2/BAKARA, 4)[4]**:**

---

[1] Son bölümde tahlili yapılan "Namaz Sureleri" hariç bundan sonraki bölümlerin irabını kendiniz yapmaya çalışınız. Doğruluğunun tesbiti için *Kur'an Tahlili* ya da *Kur'an'dan Seçme Sureler* ve *30.cüz* adlı eserlerimize bakınız.

[2] **SÖZLÜK (BAKARA, 1-2):** (الٓمٓ): (Elif-Lâm-Mîm). Kur'ân'ın i'câzına delalet eden mukatta'a harflerindendir. Müfessirlerin çoğunluğuna göre manasını yalnızca Allah bilir, (ذَٰلِكَ): o, şu, (الْكِتَابُ ج كُتُبٌ): kitap, (لَا): hayır, yok, değil, (رَيْبٌ): şüphe, kuşku, (فِيهِ): onda, içinde, (هُدًى): rehber, hidâyet, doğru yol, arzulanan bir şeye götürüp ulaştıran rehber, (هَدَى يَهْدِي هِدَايَةً هُدًى): hidâyet verdi, yol gösterdi, [(اتَّقَى يَتَّقِي) الْمُتَّقِي]: (ismi fâil) sakınan, korunan (salih ameli ve ihlasıyla yüce Allah'ın azabından kendisini koruyan kimse).

[3] **SÖZLÜK (BAKARA, 3):** (الَّذِينَ ج الَّذِي): o kimse ki, (آمَنَ يُؤْمِنُ إِيمَانًا بِ): (if'al babı) inandı, iman etti, (الْغَيْبُ ج غُيُوبٌ): gayb, görülemeyen, göz ve duyulardan gizli olan, (أَقَامَ يُقِيمُ إِقَامَةً): (if'al babı) kıldı, yaptı, yerine getirdi, ayağa kaldırdı, (الصَّلَاةُ ج صَلَوَاتٌ): namaz, dua, rahmet, (مِمَّا = مِنْ+مَا): şeylerden, (رَزَقَ يَرْزُقُ رَزْقًا): hayırda bulundu, rızık verdi, (أَنْفَقَ يُنْفِقُ إِنْفَاقًا): (if'al babı) harcadı, infak etti, elinden çıkardı.

[4] **SÖZLÜK: (BAKARA, 4):** (أَنْزَلَ يُنْزِلُ إِنْزَالًا): (if'al babı) indirdi, (أُنْزِلَ): indirildi (mazi meçhul), (إِلَيْكَ): sana, (مِنْ قَبْلِكَ): senden önce, (أَيْقَنَ يُوقِنُ إِيقَانًا): (if'al babı) şüphe etmeksizin yakinen inandı.

وَ	الَّذِينَ	يُؤْمِنُونَ	بِمَا	أُنْزِلَ	إِلَيْكَ	وَ
ve	onlar	iman ederler	şeylere	indirilen	sana	ve

مَا	أُنْزِلَ	مِنْ قَبْلِكَ ۚ	وَ	بِالْآخِرَةِ	هُمْ	يُوقِنُونَ ۝4
şeylere	indirilen	senden önce	ve	ahirete	onlar	Şüphe etmeksizin yakinen inanırlar

MEAL: Ve (yine) onlar, sana indirilene, senden önce indirilenlere iman ederler ve ahirete de şüphe etmeksizin yakinen inanırlar.

(2/BAKARA, 5)[1]:

أُولَٰئِكَ	عَلَىٰ هُدًى	مِنْ رَبِّهِمْ	وَ	أُولَٰئِكَ	هُمُ	الْمُفْلِحُونَ ۝5
Onlar	bir hidâyet üzeredirler	Rablerinden	ve	onlar	onlar	kurtuluşa erenlerdir

MEAL: Onlar Rablerinden bir hidâyet üzeredirler ve işte onlar kurtuluşa erenlerdir.

✱ Yüce Allah doğruyu söyledi. Şükür ve övgü âlemlerin Rabbi Allah içindir. ✱

AYETÜ'L-KÜRSİ

(KUR'AN SAYFASI: 41)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

(2/BAKARA, 255)[2].

اَللّٰهُ	لاَ	إِلٰهَ	إِلاَّ	هُوَ ۚ	الْحَيُّ	الْقَيُّومُ ۚ
Allah	olmayandır	ilah	başka	kendisinden	Hayydır	Kayyûmdur

لاَ تَأْخُذُهُ	سِنَةٌ	وَ	لاَ	نَوْمٌ ۚ	لَهُ	مَا	فِي السَّمَاوَاتِ
kendisini almaz	bir uyuklama	ve	(almaz)	bir uyku	O'nundur	bulunanlar	Göklerde

---

[1] **SÖZLÜK: (BAKARA, 5):** (أُولَٰئِكَ): onlar, (هُدًى): hidâyet, doğru yol, [(أَفْلَحَ-يُفْلِحُ) الْمُفْلِحُ]: (ismi fâil) kurtuluşa eren. ("Felah" aslında "yarmak" mânâsıyla ilgilidir ki, önündeki engeli yarıp, kendini kurtarmak ve istediğine ermek yani zafer bulmaktır).

[2] **SÖZLÜK (BAKARA, 255):** (الْحَيُّ): yokluğu olmayan, sürekli hayat sahibi, canlı, (الْقَيُّومُ): yarattıklarını sürekli gözetip koruyan, yöneten, ayakta tutan, (سِنَةٌ): uyuklama, uyku, (نَوْمٌ): uyku, (ذَا): ismi işaret (هٰذَا) nın kısaltılmışı, bu ya da o anlamında, (شَفَعَ يَشْفَعُ شَفَاعَةً): şefaat etti, kayırdı, (مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ): (tabir) önlerindekini, öncekileri, (مَا خَلْفَهُمْ): (tabir) arkalarındakiler, sonrakiler, (أَحَاطَ يُحِيطُ إِحَاطَةً): kuşattı, ihata etti, şamil oldu, (وَسِعَ يَسَعُ سَعَةً): içine aldı, kapladı, sardı, kuşattı, (الْكُرْسِيُّ): taht, sandalye, koltuk, kürsü, (آدَ يَؤُودُ أَوْدًا): ağır geldi, zorluk verdi, (الْعَلِيُّ): kadri çok yüce, çok ulvi, çok yüksek, (الْعَظِيمُ): büyük, yüce.

عِنْدَهُ	يَشْفَعُ	الَّذِي	ذَا	مَنْ	فِي الْأَرْضِ ط	مَا
O'nun katında	şefaat eden	kimse	O ki	Kim	yerde	bulunanlar

خَلْفَهُمْ ج	مَا	وَ	بَيْنَ أَيْدِيهِمْ	مَا	يَعْلَمُ	إِلاَّ بِإِذْنِهِ ط
arkalarındaki	şeyleri	ve	önlerindeki	şeyleri	O bilir	onun izniyle (olması) hariç

شَاءَ ج	بِمَا	إِلاَّ	مِنْ عِلْمِهِ	بِشَيْءٍ	وَ لاَ يُحِيطُونَ
O'nun dilediği	şeylerin	dışında	O'nun ilminden	hiçbir şeyi	ihata etmezler (kavrayamazlar)

وَ	الْأَرْضَ ج	وَ	السَّمَاوَاتِ	كُرْسِيُّهُ	وَسِعَ
	yeri	ve	gökleri	O'nun kürsüsü	içine almıştır

﴿ 255 ﴾	الْعَظِيمُ	الْعَلِيُّ	وَ هُوَ	حِفْظُهُمَا ج	لاَ يَؤُودُهُ
	büyüktür	yücedir	O	onları koru(yup gözet)mek	kendisine ağır gelmez

MEAL: Allah, kendisinden başka ilah olmayandır, Hayydir (Her zaman diridir), Kayyûmdur (Bütün varlıkların kendi kendine yeterli yegane kaynağıdır). Kendisini ne bir uyuklama alır ne de bir uyku. Göklerde ve yerde bulunanlar O'nundur. Kim, izni olmadan O'nun katında şefaat eder? O, (kullarının) önlerindekini ve arkalarındakilerini (yaptıklarını ve yapacaklarını) bilir. O'nun dilediğinin dışında (insanlar) O'nun ilminden hiçbir şeyi ihata etmezler (kavrayamazlar). O'nun kürsüsü gökleri ve yeri içine almıştır, onları koru(yup gözet)mek kendisine ağır gelmez. O, yücedir, büyüktür.

✱ Yüce Allah doğruyu söyledi. Şükür ve övgü âlemlerin Rabbi Allah içindir. ✱

📖📖📖📖📖📖📖📖📖

AMENE'R-RASÛLÜ

(KUR'AN SAYFASI: 439)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Rahmân, Rahîm Allah'ın adıyla

(2/BAKARA, 285)[1] :

---

[1] **SÖZLÜK (BAKARA, 285):** (آمَنَ يُؤْمِنُ إِيمَاناً ب): (İf'al bâbı) inandı, iman etti, (فَرَّقَ يُفَرِّقُ تَفْرِيقاً): ayırdı, ayrım yaptı, [(أُنْزِلَ) أُنْزِلَ]: indirildi (mâzî, meçhûl), (أَطَاعَ يُطِيعُ إِطَاعَةً): (İf'al bâbı) itaat etti, (كُلٌّ): her biri,

آمَنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْهِ مِن رَّبِّهِ وَ الْمُؤْمِنُونَ ط

müminler de **ve** **Rabbinden** **kendisine** **indirilen** **şeylere** **Rasul** **iman etti**

كُلٌّ آمَنَ بِاللَّهِ وَ مَلَآئِكَتِهِ وَ كُتُبِهِ وَ رُسُلِهِ ط

Peygamberlerine **ve** **kitaplarına** **meleklerine** **Allah'a** **iman etti** **her biri**

لاَ نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِّن رُّسُلِهِ لف وَ قَالُوا

dediler **O'nun peygamberlerinden** **hiçbiri** **arasında** **ayrım yapmayız**

سَمِعْنَا وَ أَطَعْنَا غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَ إِلَيْكَ الْمَصِيرُ ﴿285﴾

dönüş **sanadır** **ve** **Rabbimiz** **senin bağışlamanı (diliyoruz)** **itaat ettik** **ve** **dinledik**

MEAL: Rasul, Rabbinden kendisine indirilene iman etti, müminler de (iman ettiler). Her biri Allah'a, meleklerine, kitaplarına ve peygamberlerine iman etti. "O'nun peygamberlerinden hiçbiri arasında ayırım yapmayız. Dinledik, itaat ettik. Ey Rabbimiz, senin bağışlamanı (diliyoruz)! Sanadır dönüş" dediler.

(2/BAKARA, 286)[1]:

لاَ يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلاَّ وُسْعَهَا ط

yüklemez **Allah** **bir kimseye** **başkasını** **kapasitesinden**

لَهَا مَا كَسَبَتْ وَ عَلَيْهَا مَا اكْتَسَبَتْ ط

lehinedir **şeyler** **kazandığı** **aleyhinedir** **şeyler** **(şer hususunda) kazandığı**

---

hepsi, [غُفْرَانَكَ (غَفَرَ يَغْفِرُ غُفْرَانًا مَغْفِرَةً): (masdar:) senin bağışlamanı (diliyoruz), [(صَارَ يَصِيرُ صَيْرًا مَصِيرًا) الْمَصِيرُ]: (masdar:) dönüş, varma, erişme / (ism-i mekân:) varılan yer, dönüş yeri, erişilen mekân.

[1] **SÖZLÜK (BAKARA, 286):** (كَلَّفَ يُكَلِّفُ تَكْلِيفًا): (tef'il bâbı)(iş, vazife) yükledi, mükellef kıldı, (الْوُسْعُ): güç, kapasite, (كَسَبَ يَكْسِبُ كَسْبًا): (hayır hususunda) kazandı, tahsil etti, (اِكْتَسَبَ يَكْتَسِبُ اِكْتِسَابًا): (iftial bâbı)(şer hususunda) çalışıp kazandı, (suç vs.) işledi, (آخَذَ يُؤَاخِذُ) (müfâale babı) cezalandırdı, (حَمَلَ يَحْمِلُ حَمْلاً): yüklendi, taşıdı, (الْإِصْرُ): meşakkatli teklifler/bağ, kelepçe,kayd/ahd ve akd, (حَمَّلَ يُحَمِّلُ تَحْمِيلاً): (tef'il bâbı) yükledi, yüklenilmesini teklif etti, (الطَّاقَةُ): tâkat (var gücünü kullanma, güç yetirebilme), (أَخْطَأَ يُخْطِئُ إِخْطَاءً): (if'al bâbı) hata etti, hataya düştü.

وَ	رَبَّنَا	أَخْطَأْنَا ج	أَوْ	إِنْ نَسِينَا	لاَ تُؤَاخِذْنَا	رَبَّنَا
	(ey) Rabbimiz!	hataya düşersek	veya	unutursak	bizi cezalandırma	(ey) Rabbimiz!

مِنْ قَبْلِنَا ج	عَلَى الَّذِينَ	حَمَلْتَهُ	كَمَا	إِصْرًا	عَلَيْنَا	لاَ تَحْمِلْ
bizden önceki	kimselere	yüklediğin	şeyler gibi	ağır bir yük	bize	yükleme

بِهِ ج	لَنَا	لاَ طَاقَةَ	مَا	لاَ تُحَمِّلْنَا	وَ	رَبَّنَا
kendisine	bizim	tâkatımızın yetmeyeceği	şeyi	bize yükleme		ey Rabbimiz!

ارْحَمْنَآ قف	وَ	لَنَا قف	وَاغْفِرْ	عَنَّا قف	وَ اعْفُ
bize merhamet et		bizi	bağışla	bizi	affet

﴿ 286 ﴾ الْكَافِرِينَ	عَلَى الْقَوْمِ	فَانْصُرْنَا	مَوْلاَنَا	أَنْتَ
kâfirler	topluluğuna karşı	artık bize yardım et	bizim Mevlâmızsın	sen

MEAL: Allah bir kimseye kapasitesinden (gücünün yeteceğinden) başkasını yüklemez. (Herkesin) (hayır hususunda) kazandığı şeyler lehinedir, (şer hususunda) kazandığı şeyler aleyhinedir. (Ey) Rabbimiz! Unutursak veya hataya düşersek bizi cezalandırma. (Ey) Rabbimiz! Bizden önceki kimselere yüklediğin şeyler gibi bize de ağır bir yük yükleme. Ey Rabbimiz! Bize takatımızın (gücümüzün) yetmeyeceği şeyi de yükleme! Bizi affet! Bizi bağışla! Bize merhamet et! Sen bizim Mevlâmızsın. Kâfirler topluluğuna karşı bize yardım et!

✸ Yüce Allah doğruyu söyledi. Şükür ve övgü âlemlerin Rabbi Allah içindir. ✸

🕮🕮🕮🕮🕮🕮🕮🕮🕮

سورة يس (36)

(YÂ-SÎN SÛRESİ)

(Mekke'de inmiştir. 83 ayettir.)

KUR'AN SAYFASI: 439

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

Rahmân, Rahîm Allah'ın adıyla

(36/YÂSÎN, 1 - 4)[1].

يٰسٓ	﴿1﴾	وَ	الْقُرْآنِ	الْحَكِيمِ ﴿2﴾
Yâsîn		and olsun ki	Kur'ân'a	Hikmet dolu

إِنَّكَ	لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ ﴿3﴾		عَلَى صِرَاطٍ	مُسْتَقِيمٍ ﴿4﴾
Şüphesiz sen	kesinlikle peygamberlerdensin		bir yol üzerindesin	Dosdoğru

MEAL: 1. Yâsîn, 2. Hikmet dolu Kur'ân'a and olsun ki, 3. Şüphesiz sen kesinlikle peygamberlerdensin. 4. Dosdoğru bir yol üzerindesin.

(36/YÂSÎN, 5 - 6)[2]:

تَنْزِيلَ	الْعَزِيزِ	الرَّحِيمِ ﴿5﴾	لِتُنْذِرَ	قَوْمًا
indirmesidir	Azîz'in	Rahîm	uyarman için	bir toplumu

مَا	أُنْذِرَ	آبَاؤُهُمْ	فَهُمْ	غَافِلُونَ ﴿6﴾
	uyarılmayan	babaları	bu yüzden onlar	gafildirler

MEAL: (Kur'ân) babaları (ya da ataları) uyarılmayan, bu yüzden kendileri de gafil kalmış bir toplumu uyarman için (gelmiş) Rahîm (ve) Azîz'in (üstün ve güçlü olanın) indirmesidir.

(36/YÂSÎN, 7)[3] :

لَقَدْ	حَقَّ	الْقَوْلُ	عَلَى أَكْثَرِهِمْ	فَهُمْ	لاَ يُؤْمِنُونَ ﴿7﴾
Andolsun ki	hak oldu	(azab) söz(ü)	onların çoğunun üzerine	Çünkü onlar	iman etmiyorlar

---

[1] **SÖZLÜK (YÂSÎN, 1-4):** [(الْحَكِيمُ (حَكَمَ يَحْكُمُ)]: (Allah'ın isimlerinden) hikmetli, hikmet dolu,; öğütleri, buyruk ve yasakları yerli yerince olan, (وَ): vâvu'l- kasem: yemin vâvı: andolsun ki ,..hakkı için, (أَرْسَلَ إِرْسَالاً يُرْسِلُ): (if'al babı) gönderdi, (مُرْسَلٌ ج مُرْسَلِينَ مُرْسَلُونَ): (ism-i mef'ûl) gönderilen, peygamber, (الصِّرَاطُ): eğri büğrü ve kıvrımlı olmayan doğru ve düzgün yol, [(اِسْتَقَامَ يَسْتَقِيمُ) الْمُسْتَقِيمُ]: dosdoğru, düzgün, ölçülü, maksada (gayeye, hedefe) ulaştıran en kısa yol.

[2] **SÖZLÜK (YÂSÎN, 5- 6):** [(نَزَّلَ يُنَزِّلُ) التَّنْزِيلُ]: (masdar) (Tef'il bâbı) indirme, peyderpey indirme, (الْعَزِيزُ ج اَعِزَّةٌ): aziz, üstün, kuvvetli, [(رَحِمَ يَرْحَمُ) الرَّحِيمُ]: (mübalağalı ismi fail) çok merhamet eden, (أَنْذَرَ يُنْذِرُ إِنْذَاراً): (if'al babı) uyardı, (الْقَوْمُ ج اَقْوَامٌ): kavim, kabile, topluluk, (الْأَبُ ج اٰبَاءٌ): baba, ata, [الْغَافِلُ ج غَافِلُونَ (غَفَلَ يَغْفُلُ)]: (ism-ı fâil) gafil olan.

[3] **SÖZLÜK (YÂSÎN, 7):** (حَقَّ يَحُقُّ حَقًّا): (mudaaf fiil) hak oldu, gerçek oldu, hak etti, gerçekleşti, sabit ve vacip oldu, (الْقَوْلُ ج اَقْوَالٌ): söz, görüş, inanç, [(كَثُرَ يَكْثُرُ) الْأَكْثَرُ]: eksenyet, (آمَنَ يُؤْمِنُ إِيمَاناً) (if'al babı) iman etti, inandı, emin kıldı.

MEAL: Andolsun ki onların çoğunun üzerine (azab) söz(ü) hak oldu. Çünkü onlar iman etmiyorlar.

(36/YÂSÎN, 8 - 9)[1]:

إِلَى الْأَذْقَانِ	فَهِيَ	أَغْلَالًا	فِي أَعْنَاقِهِمْ	جَعَلْنَا	إِنَّا
çenelere kadardır	Bunlar (halkalar)	halkalar	onların boyunların(d)a	yaptık	Gerçek şu ki biz

سَدًّا	مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ	وَ جَعَلْنَا	﴿ 8 ﴾ مُقْمَحُونَ	فَهُمْ
bir set	Önlerinden	yaptık	başları yukarı kalkıktır	Bu yüzden

﴿ 9 ﴾ لَا يُبْصِرُونَ	فَهُمْ	فَأَغْشَيْنَاهُمْ	سَدًّا	مِنْ خَلْفِهِمْ	وَ
göremezler.	Artık onlar	Böylece onları perdeledik	bir set	arkalarından	ve

MEAL: **8.** Biz, onların boyunların(d)a çenelere kadar (dayanan) halkalar yaptık. Bu yüzden başları yukarı kalkıktır. **9.** Önlerinden bir set ve arkalarından bir set çektik. Böylece onları perdeledik. Artık göremezler.

(36/YÂSÎN, 10)[2]:

﴿ 10 ﴾ لَا يُؤْمِنُونَ	أَ أَنْذَرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنْذِرْهُمْ	عَلَيْهِمْ	سَوَاءٌ	وَ
inanmazlar	uyarsan da uyarmasan da	onlara	birdir	

MEAL: Onları uyarsan da uyarmasan da onlar için birdir, inanmazlar.

(36/YASİN, 11)[3] :

---

[1] **SÖZLÜK (YÂSİN, 8 – 9):** (جَعَلَ يَجْعَلُ جَعْلًا): icad etti, kıldı, yarattı, hükmetti, çevirdi, (ج اَلْعُنُقُ اَعْنَاقٌ): boyun/ cemaat/ ileri gelen, (اَلْغِلُّ ج اَغْلَالٌ): halka, bağ, bukağı, esirlerin, suçluların ellerini boyunlarına bağlayan demir bağ ve kelepçe, (اَلذَّقْنُ ج اَذْقَانٌ): çene/ mecazen üzerinde kıl biten yer, (أَقْمَحَ يُقْمِحُ إِقْمَاحًا): (if'al babı) başını yukarı kaldırdı, gözü bakmaktan men etti, (ج اَلْمُقْمَحُ مُقْمَحُونَ): (ismi mef'ul) başını yukarı kaldıran, esir, (بَيْنَ): (zarf) arasında, (اَلْيَدُ ج اَيْدٍ): el, (اَلسَّدُّ): set, mani, engel, (خَلْفَ): (zarf) arka, (خَلْفَهُمْ): arkaları, ahiret işleri, (أَيْدِيهِمْ): önleri, dünya işleri, (أَغْشَى يُغْشِي إِغْشَاءً): (if'al bâbı) perdeledi, sardı, kapattı, bürüdü, (أَبْصَرَ يُبْصِرُ إِبْصَارًا): (if'al bâbı) gördü.

[2] **SÖZLÜK (YÂSİN, 10):** (اَلسَّوَاءُ): eşit, eşitlik, aynı olma, (أَنْذَرَ يُنْذِرُ إِنْذَارًا): (if'al babı) uyardı, (آمَنَ يُؤْمِنُ إِيمَانًا): (if'al babı) inandı, iman etti, emin kıldı, (أَمْ لَمْ.... ....ء): ....san da ...masan da.

[3] **SÖZLÜK (YÂSİN, 11):** (اِتَّبَعَ يَتَّبِعُ إِتِّبَاعًا): (iftial babı) uydu, tabi oldu, (اَلذِّكْرُ): zikir (Kuran), inzal edilmiş kitap / söz, laf, kıssa (خَشِيَ يَخْشَى خَشْيَةً): korktu, haşyet duydu, sakındı, çekindi, (اَلْغَيْبُ ج غُيُوبٌ): gayb, gözle görünmeyen, idrak edilmeyen, (بَشَّرَ يُبَشِّرُ تَبْشِيرًا): (tef'il babı) müjdeledi, (بَشِّرْ): (emir):

الرَّحْمٰنَ	خَشِيَ وَ	الذِّكْرَ	اتَّبَعَ	مَنِ	تُنْذِرُ	إِنَّمَا
Rahmân'a	haşyet duyan ve	zikre (Kur'ân'a)	uyan	kimseyi	Sen uyarırsın	ancak

﴿ 11 ﴾ كَرِيمٍ	أَجْرٍ وَ	بِمَغْفِرَةٍ	فَبَشِّرْهُ	بِالْغَيْبِ ۚ		
cömert	bir mükâfatla ve	bir mağfiretle	İşte onu müjdele	gayb ile (görmeden)		

MEAL: Sen ancak zikre (Kur'ân'a) uyan ve gayb ile (görmeden) Rahmân'a haşyet duyan kimseyi uyarırsın. İşte ona bir mağfiret ve cömert bir mükâfatla müjdele.

(36/YASİN, 12)[1] :

قَدَّمُوا	مَا	نَكْتُبُ وَ	الْمَوْتَىٰ	نُحْيِي	نَحْنُ	إِنَّا
Takdim ettikleri	şeyleri	biz yazarız	ölüleri	diriltiriz	biz	Şüphesiz biz

﴿ 12 ﴾ مُبِينٍ ۚ	إِمَامٍ	فِي	أَحْصَيْنَاهُ	كُلَّ شَيْءٍ وَ	آثَارَهُمْ ۖ وَ	
açıklayıcı	bir asılda		saymışızdır	Her şeyi	eserlerini ve	

MEAL: Şüphesiz ölüleri biz, biz diriltiriz. Takdim ettiklerini (dünyada önceden yaptıklarını) ve eserlerini (geride bıraktıklarını) biz yazarız. Her şeyi açıklayıcı bir asılda (ana kitapta, levh-i mahfuz'da ya da amel defterlerinde) saymışızdır.

(36/YASİN, 13 - 15)[2] :

---

müjdele, [(غَفَرَ يَغْفِرُ) اَلْمَغْفِرَةُ]: (masdar) mağfiret, bağışlama, (اَلْأَجْرُ ج أُجُورٌ): ücret, ecir, mükafat, (اَلْكَرِيمُ ج كِرَامٌ): cömert, büyük, ikramı bol, şerefli, nimetlendiren.

[1] **SÖZLÜK (YÂSİN, 12):** (أَحْيَى يُحْيِي إِحْيَاءً): (if'al babı) diriltti, hayat verdi, (اَلْمَيِّتُ ج مَوْتَى): ölü, (كَتَبَ يَكْتُبُ كَتْبًا): yazdı, tesbit etti/ isbat etti/ farz kıldı, (قَدَّمَ يُقَدِّمُ تَقْدِيمًا): (tef'il babı) takdim etti, getirdi, sundu, öne aldı/ önceden bildirdi/ önceden yaptı/ hazırladı, (اَلْأَثَرُ ج آثَارٌ): eser, iz, emare, (أَحْصَى يُحْصِي إِحْصَاءً): (if'al babı) saydı, kavradı, hafızada tuttu, (اَلْإِمَامُ ج أَئِمَّةٌ): kitap/ yol/ rehber/ kılavuz/ imam, [(أَبَانَ يُبِينُ) اَلْمُبِينُ]: (ismi fail) açık ve vazıh olan, açıklayan, (إِمَامٌ مُبِينٌ): açıklayıcı, ortaya çıkarıcı apaçık bir asıl (Levh-i mahfuz).

[2] **SÖZLÜK (YÂSİN, 13 - 15):** (اَلْمَثَلُ ج أَمْثَالٌ): misal, numune, örnek, aynısı, (ضَرَبَ مَثَلًا): misâl verdi, (اَلْقَرْيَةُ): köy, kasaba,("İnsanların toplandığı yer" mânasına gelen karye kelimesi, daha çok köy ve kasaba gibi küçük yerleşim merkezleri için kullanılır, fakat Kur'an'da Mekke ve Kudüs gibi şehirler için de kullanılmaktadır. 20. âyetteki "şehrin öbür ucundan" ifadesi burada sözü edilen yerleşim yerinin de şehir büyüklüğünde olduğunu düşündürmektedir. (Bkz. *Kur'an Yolu*) (صَاحِبٌ ج أَصْحَابٌ): arkadaş, halk, (أَصْحَابَ الْقَرْيَةِ): köy, kasaba, şehir halkı, (إِذْ): hani, bir zamanlar, (جَاءَ يَجِيءُ مَجِيئًا): geldi, (أَرْسَلَ يُرْسِلُ إِرْسَالًا): (if'al babı) gönderdi, (اَلْمُرْسَلُ ج مُرْسَلُونَ): (ismi meful) gönderilen, elçi, (اِثْنَيْنِ – اَلْاِثْنَانِ): iki, (كَذَّبَ

وَ	اضْرِبْ	لَهُمْ	مَثَلاً	أَصْحَابَ	الْقَرْيَةِ	إِذْ	جَاءَهَا
	ver	Onlara	misâl	halkını	kasaba	Hani	oraya gelmişti.

الْمُرْسَلُونَ ﴿13﴾	إِذْ	أَرْسَلْنَا	إِلَيْهِمُ	اثْنَيْنِ
elçiler	O zaman	biz göndermiştik	onlara	iki (elçi)

فَكَذَّبُوهُمَا	فَعَزَّزْنَا	بِثَالِثٍ	فَقَالُوا	إِنَّا	إِلَيْكُمْ	مُرْسَلُونَ ﴿14﴾
Hemen onları yalanladılar	Bunun üzerine takviye ettik	üçüncü ile	dediler	Biz gerçekten	size	gönderilmiş (elçi)leriz

قَالُوا	مَا	أَنْتُمْ	إِلاَّ	بَشَرٌ	مِثْلُنَا	وَ	مَا أَنْزَلَ
dediler	değilsiniz	Siz	başkası	bir beşerden	bizim gibi		indirmedi

الرَّحْمَنُ	مِنْ شَيْءٍ	إِنْ أَنْتُمْ	إِلاَّ	تَكْذِبُونَ	﴿15﴾
Rahman	herhangi bir şey	Siz değilsiniz	başkası	yalan söyleyenlerden	

MEAL: 13. Onlara, (şu) kasaba halkını misâl ver: Hani onlara elçiler gelmişti. **14.** O zaman biz, onlara iki (elçi) göndermiştik. Hemen onları yalanladılar. Bunun üzerine üçüncüyle (üçüncü bir elçiyle) takviye ettik. (Onlar:) "Biz gerçekten size gönderilmiş (elçi)leriz!" dediler. **15.** (Kasaba halkı elçilere:) "Siz, bizim gibi bir beşerden başkası değilsiniz. Rahman (Allah) da herhangi bir şey indirmedi. Siz, ancak yalan söylemektesiniz." dediler.

(36/YASİN,16 - 17)[1] :

﴿16﴾	لَمُرْسَلُونَ	إِلَيْكُمْ	إِنَّا	يَعْلَمُ	رَبُّنَا	قَالُوا
	gerçekten gönderilenler(iz)	size	Doğrusu biz	biliyor	Rabbimiz	dediler

---

يُكَذِّبُ تَكْذِيبًا): (tef'il babı) yalanladı, yalan isnad etti, (عَزَّزَ يُعَزِّزُ تَعْزِيزًا): (tef'il babı) güçlendirdi, takviye etti, destekledi, (اَلثَّالِثُ ث اَلثَّالِثَةُ): üçüncü, (قَالَ يَقُولُ قَوْلاً): dedi, söyledi, (اَلْبَشَرُ): beşer, insan, (اَلْمِثْلُ ج اَمْثَالٌ): misil, benzer, kadar, gibi, kat, (أَنْزَلَ يُنْزِلُ إِنْزَالاً): (if'al babı) indirdi, (كَذَبَ يَكْذِبُ): yalan söyledi.

[1] **SÖZLÜK (YASİN, 16- 17):** (قَالَ يَقُولُ قَوْلاً): dedi, söyledi, (عَلِمَ يَعْلَمُ عِلْمًا): bildi (اَلْبَلاَغُ ج بَلاَغَاتٌ): tebliğ, ulaştırma, iletme, [(أَبَانَ يُبِينُ) اَلْمُبِينُ]: (ismi fâil) açıklayan, açık, apaçık.

وَ	مَا	عَلَيْنَا	إِلاَّ	الْبَلاَغُ	الْمُبِينُ	﴿17﴾
	yoktur	Bizim üzerimizde	başkası	tebliğden	apaçık	

MEAL: (16-17): (Elçiler) "Doğrusu Rabbimiz bizim gerçekten size gönderilmiş (elçi)ler olduğumuzu biliyor. Bizim üzerimizde apaçık bir tebliğden başkası yoktur." dediler.

(36/YÂSİN,18 - 19)[1]:

لَنَرْجُمَنَّكُمْ	لَمْ تَنْتَهُوا	لَئِنْ	بِكُمْ ۖ	تَطَيَّرْنَا	إِنَّا	قَالُوا
kesinlikle sizi taşlarız	Vazgeçmez iseniz	Eğer	sizinle	uğursuzlandık	Doğrusu	dediler

طَائِرُكُمْ	قَالُوا	﴿18﴾	أَلِيمٌ	عَذَابٌ	مِنَّا	لَيَمَسَّنَّكُمْ	وَ
Sizin uğursuzluğunuz	dediler		acı veren	bir azab	bizden	size mutlaka dokunur	Ve

مَعَكُمْ ۚ	أَئِنْ	ذُكِّرْتُمْ ۚ	بَلْ	أَنْتُمْ	قَوْمٌ	مُسْرِفُونَ	﴿19﴾
sizinle birliktedir	Size öğüt verilse de mi?		Bilakis	siz	bir topluluksunuz	aşırı giden	

MEAL: 18. (Kasaba halkı:) "Doğrusu sizinle uğursuzlandık (bize uğursuz geldiniz). Eğer vazgeçmezseniz, kesinlikle sizi taşlarız. Ve bizden size mutlaka acı veren bir azab dokunur" dediler. **19.** (Elçiler şöyle) dediler: "Sizin uğursuzluğunuz sizinle birliktedir. Size öğüt verilse de mi? (Uğursuzluk bu mudur?) Bilakis, siz aşırı giden bir topluluksunuz".

(36/YASİN, 20 - 21)[2]:

---

[1] **SÖZLÜK (YÂSİN, 18 - 19):** (تَطَيَّرَ يَتَطَيَّرُ تَطَيُّرًا): (Tefa'ul bâbı), uğursuzlandı, uğursuz geldi, uğursuz saydı, uğursuzluğa uğradı, (اِنْتَهَى يَنْتَهِي اِنْتِهَاءً): (iftial babı) vazgeçti, bıraktı, (رَجَمَ يَرْجُمُ رَجْمًا): taşladı, taşla öldürdü, taşlayarak öldürdü, (مَسَّ يَمَسُّ مَسًّا): dokundu, el sürdü, (اَلْعَذَابُ ج اَعْذِبَةٌ): azap, işkence, (اَلْأَلِيمُ): acıklı, kötü, fena, şiddetli acı çektiren, çok elem veren, (اَلطَّائِرُ): uğursuzluk, kader/ uçan, kuş, (ذَكَّرَ يُذَكِّرُ تَذْكِيرًا): (tef'il babı) hatırlattı, nasihat etti, düşündürdü, zikre sevketti, (اَلْقَوْمُ ج اَقْوَامٌ): kavim, kabile, topluluk, (أَسْرَفَ يُسْرِفُ إِسْرَافًا): (if'al babı) aşırı gitti, israf etti, orta yolu aştı, (اَلْمُسْرِفُ ج مُسْرِفُونَ): (ismi fail) israf eden, orta yolu aşan, aşırı giden.

[2] **SÖZLÜK (YÂSİN, 20 - 21):** (جَاءَ يَجِيءُ مَجِيئًا): (ecvef fiil) geldi, [(قَصَا يَقْصُو) اَلْأَقْصَى]: (ismi tafdil) en uzak, en uzak yer, uç, (اَلْمَدِينَةُ ج مَدَائِنُ): şehir, (اَلرَّجُلُ ج رِجَالٌ): adam, erkek, (سَعَى يَسْعَى سَعْيًا): (nâkıs fiil) koştu, hızlıca yürüdü, (اَلْقَوْمُ ج اَقْوَامٌ): kavim, kabile, topluluk, (اِتَّبَعَ يَتَّبِعُ اِتِّبَاعًا): (iftial babı) uydu tabi oldu, peşinden gitti, (اَلْمُرْسَلُ ج مُرْسَلُونَ): (ismi meful) gönderilen, elçi, (سَأَلَ يَسْأَلُ سُؤَالًا):

وَ	جَاءَ	مِنْ أَقْصَى	الْمَدِينَةِ	رَجُلٌ	يَسْعَى	قَالَ
	geldi	en uzak yerinden	Şehrin	bir adam	koşan	dedi

يَا	قَوْمِ	اتَّبِعُوا	الْمُرْسَلِينَ ﴿20﴾	اِتَّبِعُوا	مَنْ
	Ey kavmim	uyun	elçilere	tâbi olun	kimselere

لاَ يَسْأَلُكُمْ	أَجْرًا	وَ	هُمْ	مُهْتَدُونَ ﴿21﴾
Sizden istemeyen	herhangi bir ücret		Onlar	doğru yolu bulmuşlardır

MEAL (20 - 21): Şehrin en uzak yerinden koşarak bir adam geldi: "Ey kavmim, (bu) elçilere uyun! Sizden herhangi bir ücret istemeyen (bu) kimselere tâbi olun. Onlar doğru yolu bulmuşlardır..." dedi.

(36/YÂSÎN, 22 - 25)[1] :

وَ	مَا	لِيَ	لاَ أَعْبُدُ	الَّذِي	فَطَرَنِي	وَ	إِلَيْهِ
	Bana ne oluyor ki		ibadet etmiyorum		beni yaratana		O'na

تُرْجَعُونَ ﴿22﴾	أَ أَتَّخِذُ	مِنْ دُونِهِ	آلِهَةً	إِنْ يُرِدْنِ	الرَّحْمٰنُ
döndürülüyorsunuz siz	..mı edinirim?	O'ndan başka	tanrılar	Eğer dilerse	Rahman

بِضُرٍّ	لاَ تُغْنِ	عَنِّي	شَفَاعَتُهُمْ	شَيْئًا	وَ	لاَ يُنْقِذُونِ ﴿23﴾
bir zarar	fayda vermez	bana	onların şefâati	hiçbir şeyle	ve	beni kurtarmazken

---

istedi, sordu, hesaba çekti, (اَلْأَجْرُ ج أُجُورٌ): ecir, ücret, mükafat, (هَتَدِيَ يَهْتَدِي): (iftial babı) hidâyete erdi, doğru yolu buldu, (اَلْمُهْتَدِي ج مُهْتَدُونَ): (ism-i fâil): hidâyete eren, doğru yolu bulan kimse.

[1] **SÖZLÜK (YÂSÎN, 22 - 25):** (مَا لِيَ): Bana ne oluyor, bana ne (mani) var anlamında tabir, (عَبَدَ عِبَادَةً يَعْبُدُ): ibadet etti, (فَطَرَ يَفْطُرُ فَطْرًا): yarattı, (أَرْجَعَ يُرْجِعُ إِرْجَاعًا): (if'al babı) döndürdü, (إِتَّخَذَ يَتَّخِذُ اِتِّخَاذًا): (iftial bâbı) edindi, yaptı, ortaya koydu, (مِنْ دُونِهِ): (harfi cer almış zarf) ondan başka, (إِلَهٌ ج آلِهَةٌ): ilah, tanrı, (أَرَادَ يُرِيدُ إِرَادَةً): (if'al babı) istedi, irade etti, diledi, (ضُرٌّ): zarar, ziyan, (أَغْنَى إِغْنَاءً يُغْنِي): (if'al babı) fayda verdi, ihtiyacını giderdi, kafi geldi, zengin kıldı, [(شَفَعَ يَشْفَعُ) اَلشَّفَاعَةُ]: (masdar) şefaat, şefaat etme, (أَنْقَذَ يُنْقِذُ إِنْقَاذًا): (if'al babı) kurtardı, [(ضَلَّ يَضِلُّ) اَلضَّلاَلُ]: dalalet, sapma, [(أَبَانَ يُبِينُ) اَلْمُبِينُ]: (ismi fail) açık ve vazıh olan, açıklayan, (آمَنَ يُؤْمِنُ إِيمَانًا): (if'al babı) inandı, iman etti, emin kıldı, (سَمِعَ يَسْمَعُ سَمْعًا): duydu, işitti.

إِنِّي	إِذًا	لَفِي ضَلَالٍ	مُبِينٍ	﴿ 24 ﴾
Şüphesiz ki ben	işte o zaman	bir sapıklık içindeyimdir	apaçık	
إِنِّي	آمَنْتُ	بِرَبِّكُمْ	فَاسْمَعُونِ ط	﴿ 25 ﴾
Gerçek şu ki ben	inandım	Rabbinize	Artık beni dinleyin	

MEAL: 22. (Salih kul sözlerine devam ederek şöyle dedi): Bana ne oluyor ki, beni yaratana ibadet etmiyorum! O'na döndürülüyorsunuz siz! **23.** Eğer Rahman (merhametli olan Allah) bana bir zarar dilerse onların (putların) şefâati bana hiçbir şekilde fayda vermez ve beni kurtarmazken O'ndan başka tanrılar mı edinirim? **24.** Şüphesiz ki ben, işte o zaman apaçık bir sapıklık içinde olurum. **25.** Gerçek şu ki ben, Rabbinize inandım, beni dinleyin." (dedi).

(36/YASİN, 26 - 27)[1] :

قِيلَ	ادْخُلِ	الْجَنَّةَ ط	قَالَ	يَا لَيْتَ	قَوْمِي	يَعْلَمُونَ لا	﴿ 26 ﴾
ona denildi	gir	Cennete	dedi	Keşke	kavmim	bilseydi	
بِمَا	غَفَرَ	لِي	رَبِّي	وَ	جَعَلَنِي	مِنَ الْمُكْرَمِينَ	﴿ 27 ﴾
bağışladığı şeyleri		beni	Rabbimin beni	ve	beni kıldığını	ikram edilenlerden	

MEAL: 26-27. (Sonra ona): "Cennete gir" denildi. (O Salih kul:) "Keşke kavmim Rabbimin beni bağışladığını ve beni ikram edilenlerden kıldığını bilseydi!" dedi.

(36/ YÂSÎN, 28 - 29)[2]:

وَ مَا أَنْزَلْنَا	عَلَى قَوْمِهِ	مِنْ بَعْدِهِ	مِنْ جُنْدٍ	مِنَ السَّمَاءِ
indirmedik	kavminin üzerine	Ondan sonra	herhangi bir ordu	gökten

---

[1] **SÖZLÜK (YASİN, 26 - 27):** (قَالَ يَقُولُ قَوْلاً): dedi, söyledi, (دَخَلَ يَدْخُلُ دُخُولاً): girdi, (يَا لَيْتَ): (edat) keşke, (عَلِمَ يَعْلَمُ عِلْمًا): bildi, (غَفَرَ يَغْفِرُ غُفْرَانًا): mağfiret etti, bağışladı, (جَعَلَ يَجْعَلُ جَعْلاً): kıldı, yarattı, çevirdi, hükmetti, (أَكْرَمَ يُكْرِمُ إِكْرَامًا): ikram etti, nimetlendirdi, kadrini yüceltti, (اَلْمُكْرَمُ ج مُكْرَمُونَ): (ismi meful) ikram edilen, nimete nail olan, ikram gören, müşerref olan.

[2] **SÖZLÜK (YASİN, 28 - 29):** (أَنْزَلَ يُنْزِلُ إِنْزَالاً): (if'al babı) indirdi, (اَلْقَوْمُ ج أَقْوَامٌ): kavim, kabile, topluluk, (اَلْجُنْدُ ج جُنُودٌ): ordu, yardımcı, avane, (اَلسَّمَاءُ ج سَمَاوَاتٌ): gök, gökyüzü, (كَانَ يَكُونُ كَوْنًا): idi, oldu, (اَلْمُنْزِلُ ج مُنْزِلُونَ): (ismi fail) indiren, (اَلصَّيْحَةُ ج صَيْحَاتٌ): korkunç gürültü, sayha, çığlık, azab, (اَلْوَاحِدَةُ): bir, tek, (اَلْخَامِدُ ج خَامِدُونَ): (İsmi fâil): sönen, sönüp giderek ölen, yahut bayılan.

وَ	مَا كُنَّا	مُنْزِلِينَ	﴿ 28 ﴾	إِنْ	كَانَتْ	إِلاَّ	صَيْحَةً
	olmadık	İndirenler		olmadı		başkası	korkunç gürültüden

وَاحِدَةً	فَإِذَا	هُمْ	خَامِدُونَ	﴿ 29 ﴾
Tek bir	Bir de bakmışsın	onlar	sönen kimselerdir	

MEAL (28 - 29): Ondan sonra kavminin üzerine gökten herhangi bir ordu (bile) indirmedik. İndirenler (de) olmadık (indirecek de değildik). Tek bir korkunç gürültüden başkası olmadı. Birdenbire onlar sönen kimseler (oldular).

(36/YÂSİN, 30)[1] :

يَا حَسْرَةً	عَلَى الْعِبَادِ ج	مَا يَأْتِيهِمْ	مِنْ رَسُولٍ	إِلاَّ
Yazıklar olsun	o kullara	Kendilerine gelmez ki	bir peygamber	ancak

كَانُوا	بِهِ	يَسْتَهْزِؤُون	﴿ 30 ﴾
idi	onunla	alay ediyorlar	

MEAL: Yazıklar olsun o kullara!.. Kendilerine herhangi bir peygamber gelmez(di) ki (bir peygamber gelmeyegörsün) onunla ancak alay ederlerdi.

(36/YÂSİN, 31)[2]:

أَ	لَمْ يَرَوْا	كَمْ	أَهْلَكْنَا	قَبْلَهُمْ
mi?	görmediler	nicesini	helâk ettiğimizi	onlardan önce

مِنَ الْقُرُونِ	أَنَّهُمْ	إِلَيْهِمْ	لاَ يَرْجِعُونَ	﴿ 31 ﴾
nesillerden	onların	kendilerine	dönmeyeceğini	

MEAL: Onlardan önce nesillerden nicesini helâk ettiğimizi, onların kendilerine dönmeyeceğini görmediler mi?

(36/YÂSİN, 32)[3]:

---

[1] **SÖZLÜK (YÂSİN, 30):** (يَا حَسْرَةً): ne yazık, ne kadar yazık, yazıklar olsun, (taaccup ve teessüf bildiren bir tabir), (عَبْدٌ ج عِبَادٌ): kul, (أَتَى يَأْتِي إِتْيَانًا): geldi, (اِسْتَهْزَأَ يَسْتَهْزِءُ اِسْتِهْزَاءً): (istif'al babı) alay etti, dalga geçti.

[2] **SÖZLÜK (YÂSİN, 31):** (رَأَى يَرَى رُؤْيَةً): (nâkıs fiil) gördü, (كَمْ): nice, kaç, (أَهْلَكَ يُهْلِكُ إِهْلاَكًا): (if'al babı) helak etti, felakete uğrattı, öldürdü, (قَبْلُ): (zarf) önce, (قَبْلَهُمْ): kendilerinden önce, (اَلْقَرْنُ ج قُرُونٌ): nesil, aynı zamanın insanları, muasır olan.

[3] **SÖZLÜK (YÂSİN, 32):** (كُلٌّ): her, her biri, hepsi, hiç kimse hüküm dışı kalmamak üzere herbir fert. "Boylece ayetteki ifadenin anlamı, "Herbir fert diğeriyle bir araya getirilir ve ona eklenir" şeklinde olur"

وَ إِنْ كُلٌّ لَمَّا جَمِيعٌ لَدَيْنَا مُحْضَرُونَ ﴿32﴾

getirilmiş yanımıza bir topluluktan başkası Hepsi değildir

MEAL: Hepsi, yanımıza getirilmiş bir topluluktan başkası değildir.

(36/YÂSÎN, 33)[1]:

وَ آيَةٌ لَهُمُ الْأَرْضُ الْمَيْتَةُ ۚ أَحْيَيْنَاهَا

Kendisini diriltiğimiz ölü toprak onlar için bir ayettir

وَ أَخْرَجْنَا مِنْهَا حَبًّا فَ مِنْهُ يَأْكُلُونَ ﴿33﴾

yerler ondan Böylece tane Ondan çıkardık

MEAL: Kendisini (yağmurla) diriltiğimiz ölü toprak onlar için bir ayettir. Ondan (topraktan) tane çıkardık. Böylece ondan yerler.

(36/YÂSÎN, 34 - 35)[2]:

وَ جَعَلْنَا فِيهَا جَنَّاتٍ مِنْ نَخِيلٍ وَ أَعْنَابٍ وَ

Biz yaptık onda bahçeler hurmalıklardan ve üzüm bağlarından

فَجَّرْنَا فِيهَا مِنَ الْعُيُونِ ﴿34﴾ لِيَأْكُلُوا مِنْ ثَمَرِهِ ۙ وَ

fışkırttık. içlerinde pınarlardan yemeleri için Onun ürününden ve

---

(Bkz. Râzî, a.g.e.), (جَمِيعٌ): hepsi, topluluk, (أَحْضَرَ يُحْضِرُ): (if'al b.) getirdi, hazır oldu, hazır bulundu, (مُحْضَرُونَ): (ismi mef'ul): bir araya getirilmiş, toplanmış, (لَدَى): zarf: katında, yanında, karşısında.

[1] **SÖZLÜK (YÂSÎN, 33):** (اَلْآيَةُ ج آيَاتٌ): açık alamet, ayet, mucize, (اَلْأَرْضُ ج أَرَاضٍ): toprak, yer, yeryüzü (müennes kelime), (اَلْمَيْتَةُ): ölü/ murdar/ leş, (أَحْيَى يُحْيِي إِحْيَاءً): (if'al b.) diriltti, hayat verdi, (اَلْحَبُّ): (cins ismi): tane, taneler, (pirinç, nohut, mercimek vb.) tane cinsi, bir cins isim olduğundan aza da, çoğa da denilebilir. Tekili "habbe"dir, çoğulu da "hubub" ve "hububat"dır (yaygın anlamı "tahıl türünden taneler" olmakla beraber, genel olarak bütün bitkilerin tohumlarını ifade etmek için de kullanılır), (أَخْرَجَ يُخْرِجُ إِخْرَاجًا): (if'al b.) çıkardı, (أَكَلَ يَأْكُلُ أَكْلًا): yedi.

[2] **SÖZLÜK (YÂSÎN, 34 – 35):** (اَلْجَنَّةُ ج جَنَّاتٌ): ağaçlı bahçe, bahçeler, cennet, (اَلنَّخْلَةُ ج نَخِيلٌ): hurma, hurma ağacı, hurmalık, (اَلْعِنَبُ ج أَعْنَابٌ): üzüm, üzüm bağı, (فَجَّرَ يُفَجِّرُ تَفْجِيرًا): (tef'il b.) akıttı, fışkırttı, yardı, (اَلْعَيْنُ ج عُيُونٌ): pınar, su pınarı, (اَلثَّمَرُ): meyve, meyveler, ürün, mahsul, semere, (عَمِلَ يَعْمَلُ عَمَلًا): yaptı, işledi, (اَلْيَدُ ج أَيْدٍ): el, (شَكَرَ يَشْكُرُ شُكْرًا): şükretti, teşekkür etti.

مَا	عَمِلَتْهُ	أَيْدِيهِمْ ط	أَ	فَلَا يَشْكُرُونَ	﴿ 35 ﴾
		kendi ellerinin	mi?	Artık şükretmeyecekler	

MEAL: 34. Biz onda (yeryüzünde) hurmalıklardan, üzüm bağlarından bahçeler yaptık. İçlerinde pınarlardan (sular) fışkırttık. **35.** Onun ürününden ve kendi ellerinin yaptığı şeyleri yemeleri için... Artık şükretmeyecekler mi?

(36/YÂSÎN, 36)[1]:

سُبْحَانَ	الَّذِي	خَلَقَ	الْأَزْوَاجَ	كُلَّهَا	مِمَّا	تُنْبِتُ	الْأَرْضُ
münezzehtir	yaratan		çiftleri	bütün	şeylerden	bitirdiği	Yerin

وَ	مِنْ أَنْفُسِهِمْ	وَ	مِمَّا	لَا يَعْلَمُونَ ﴿ 36 ﴾
	kendilerinden	ve	şeylerden	bilemeyecekleri

MEAL: Yerin bitirdiklerinden, kendilerinden (kendi nefislerinden) ve (henüz) bilemeyecekleri şeylerden bütün çiftleri yaratan (Allah) münezzehtir (her türlü kusur ve noksanlıktan uzak ve yücedir).

(36/YÂSİN, 37)[2]:

وَ	آيَةٌ	لَهُمُ	اللَّيْلُ ج	نَسْلَخُ	مِنْهُ	النَّهَارَ
	bir ayettir	onlar için	Gece	sıyırarak çekeriz	Ondan	gündüzü

فَإِذَا	هُمْ	مُظْلِمُونَ لا	﴿ 37 ﴾
Bir de bakmışşsın	onlar	karanlıkta kalırlar	

MEAL: Gece (de) onlar için bir ayettir. Ondan gündüzü sıyırarak çekeriz. Bir de bakmışşsın onlar karanlıkta kalırlar (karanlıkta kalanlardır).

---

[1] **SÖZLÜK (YÂSİN, 36):** (سَبَّحَ يُسَبِّحُ): (tef'il b.) tesbih, tenzih ve takdis etti, (سُبْحَانَ): münezzeh, "Allah her türlü kusur ve noksanlıktan uzak ve yücedir" anlamında, (خَلَقَ يَخْلُقُ خَلْقًا): yarattı, eşsiz ve yoktan varetti, şekillendirdi, (اَلزَّوْجُ ج اَزْوَاجٌ): çift, eş, tür, çeşit, (مِمَّا = مِنْ+ مَا): şeylerden, (أَنْبَتَ يُنْبِتُ إِنْبَاتًا): (if'al babı) bitirdi, mahsul verdi, (اَلْاَرْضُ ج اَرَاضٍ): yer, yeryüzü, (اَلنَّفْسُ ج اَنْفُسٌ): kendi, nefis, can, öz, ruh, asıl (müennes kelime), (عَلِمَ يَعْلَمُ عِلْمًا): bildi.

[2] **SÖZLÜK (YÂSİN, 37):** (اَلْآيَةُ ج آيَاتٌ): ayet, mucize, ibret, alâmet, işaret, (اَللَّيْلُ ج لَيَالٍ): gece, (سَلَخَ يَسْلُخُ سَلْخًا): sıyırarak çekti, soydu, çekip aldı, ayırdı/ deriyi koyundan sıyırıp soyarak çıkardı, (اَلنَّهَارُ ج اَنْهُرٌ): gündüz, (فَإِذَا): (izâ fücâyye): bir de bakmışsın, ansızın, (أَظْلَمَ يُظْلِمُ): karanlıkta kaldı, karanlığa gömüldü, (اَلْمُظْلِمُ ج مُظْلِمُونَ): (ismi fail) karanlığa giren, karanlıkta kalan.

(36/YÂSÎN, 38)[1]**:**

وَ	الشَّمْسُ	تَجْرِي	لِمُسْتَقَرٍّ	لَهَا ط
	Güneş	akar	belirlenen yer için	kendisine

ذٰلِكَ	تَقْدِيرُ	الْعَزِيزِ	الْعَلِيمِ ط ﴿ 38 ﴾
İşte bu	takdiridir	Azîz'in	Alîm

MEAL: Güneş, kendisine belirlenen yer (veya zaman) için akar (döner). İşte bu, Azîz (üstün ve değerli), Alîm (her şeyi çok iyi bilen Allah'ın) takdiridir.

(36/YÂSÎN, 39)[2]**:**

وَ	الْقَمَرَ	قَدَّرْنَاهُ	مَنَازِلَ	حَتّٰى
	Aya	ona (da) tayin ettik	bir takım menziller	Ta ki

عَادَ	كَالْعُرْجُونِ	الْقَدِيمِ ﴿ 39 ﴾	
döndü	bir hurma dalı gibi	eski	

MEAL: Aya; ona (da) bir takım menziller (yörüngeler) tayin ettik. Ta ki eski bir hurma dalı gibi döndü (hilal şekline döndü).

(36/YÂSÎN, 40)[3]**:**

لاَ	الشَّمْسُ	يَنْبَغِي	لَهَا	أَنْ تُدْرِكَ	الْقَمَرَ	وَ	لاَ	اللَّيْلُ
	Güneşe	yaraşmaz		ulaşmak	aya			Gece (de)

---

[1] **SÖZLÜK (YÂSİN, 38):** (جَرْيًا يَجْرِي جَرَى): koştu, aktı, cereyan etti, döndü, (اِسْتَقَرَّ يَسْتَقِرُّ): (istif'al b.) karar kıldı, yeri belirlendi, yerinde durdu, (مُسْتَقَرٌّ لَهَا): (ismi mef'ul, ismi mekan ya da zaman) kendisine ait kılınan (belirlenen) yerde, (قَدَّرَ يُقَدِّرُ تَقْدِيرًا): (tef'il b.) takdir etti, tayin etti, ölçüp biçti, (اَلتَّقْدِيرُ): (masdar) muhkem tedbir, sağlamca takdir ve ayarlama, (اَلْعَزِيزُ ج اَعِزَّةٌ): aziz, üstün, kuvvetli, [(عَلِمَ يَعْلَمُ) اَلْعَلِيمُ]: (mübalağalı ismi fail) çok bilen.

[2] **SÖZLÜK (YÂSİN, 39):** (قَدَّرَ يُقَدِّرُ تَقْدِيرًا): (tef'il b.) takdir ve tayin etti/ kaderini çizdi/ hükmetti (اَلْمَنْزِلُ ج مَنَازِلُ): menzil, konak, inilecek yer, durak, yörünge (çoğul hali gayri munsarif kalıplarından), (حَتّٰى): ta ki, e..kadar, ..a kadar, nihayet, (عَادَ يَعُودُ عَوْدًا): döndü, (اَلْعُرْجُونُ): ince, kuru, eğik ve eğri hurma dalı, (اَلْقَدِيمُ ج قَدَائِمُ): eski, kadim.

[3] **SÖZLÜK (YÂSİN, 40):** (اِبْتَغَى يَبْتَغِي اِبْتِغَاءً ل): (infial babı) ..e bildi, ..abildi, uygun oldu, yaraştı, yakıştı, gerekti, (أَدْرَكَ يُدْرِكُ اِدْرَاكًا): (if'al babı) yetişti, erişti, ulaştı, [(سَبَقَ يَسْبِقُ) اَلسَّابِقُ]: (ismi fail) öne geçen, takaddüm eden, (اَلْفَلَكُ ج اَفْلاَكٌ): boşluk, yörünge, yıldızların döndüğü yer / gök cismi (سَبَحَ يَسْبَحُ سَبْحًا): yüzdü, cereyan etti.

سَابِقُ النَّهَارِ ۚ وَ كُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ ﴿40﴾

yüzerler **bir boşlukta** **Her biri** **gündüzü** **geçemez**

MEAL: Güneşe aya ulaşmak yaraşmaz (aya ulaşamaz). Gece (de) gündüzü geçemez. Her biri bir boşlukta yüzerler.

(36/YÂSİN, 41)[1]:

وَ آيَةٌ لَهُمْ أَنَّا حَمَلْنَا ذُرِّيَّتَهُمْ

Onların zürriyetlerini **taşımamız** **onlar için** **bir ayettir.**

فِي الْفُلْكِ الْمَشْحُونِ ﴿41﴾

dopdolu **gemide**

MEAL: Onların zürriyetlerini dopdolu gemide taşımamız (da) onlar için bir ayettir.

(36/YÂSİN, 42)[2]:

وَ خَلَقْنَا لَهُمْ مِنْ مِثْلِهِ مَا يَرْكَبُونَ ﴿42﴾

biner oldukları **şeyleri** **onun mislinden** **Onlar için** **yarattık**

MEAL: Onlar için bunun gibi (onun benzerinden) biner oldukları (nice) şeyleri yarattık (bu benzerleri yaratmamız da bir ayettir).

(36/YÂSİN, 43 - 44)[3]:

وَ إِنْ نَشَأْ نُغْرِقْهُمْ فَلَا صَرِيخَ لَهُمْ

onların **hiçbir imdada koşanı** **O zaman olmaz** **onları boğarız** **Dilersek**

---

[1] **SÖZLÜK (YÂSİN, 41):** (اَلْآيَةُ ج آيَاتٌ): açık alamet, ayet, mucize, (حَمَلَ يَحْمِلُ حَمْلًا): taşıdı, bindirdi, yüklendi, gebe kaldı, (اَلذُّرِّيَّةُ ج ذَرَارِي): zürriyet, nesil, "Zürriyet" kelimesinin aslı "çocukların küçük olanlarıdır. Daha sonraları bu kelime hem küçük, hem de büyük çocuklar için kullanılmıştır. Ayrıca bu kelime, hem tek kişi için hem de topluluk için kullanılır. Bu kelime ile hem onların, hem de çocuklarının sulblerinden geldikleri kadim babalarının kastedildiği de söylenmiştir." (bkz. Vehbe Zuhayli, *et-Tefsirü'l-Münîr*), (اَلْفُلْكُ): gemi, gemiler, [(شَحَنَ يَشْحَنُ) اَلْمَشْحُونُ]: (ismi mef'ul): doldurulmuş, yüklü, dolu, dopdolu.

[2] **SÖZLÜK (YÂSİN, 42):** (خَلَقَ يَخْلُقُ خَلْقًا): yarattı, eşsiz ve yoktan varetti, şekil verdi, (اَلْمِثْلُ ج اَمْثَالٌ): misil, benzer, gibi, kat, (مِنْ مِثْلِهِ): bunun gibi, buna benzer, (رَكِبَ يَرْكَبُ رُكُوبًا): bindi.

[3] **SÖZLÜK (YÂSİN, 43-44):** (شَاءَ يَشَاءُ شَيْئًا): (ecvef f.) diledi, istedi, (أَغْرَقَ يُغْرِقُ إِغْرَاقًا): (if'al b.) boğdu, batırdı, [(صَرَخَ يَصْرُخُ) اَلصَّرِيخُ]: kurtarıcı, imdada gelen veya imdada gelme, (أَنْقَذَ يُنْقِذُ إِنْقَاذًا): (if'al b.) kurtardı, [(رَحِمَ يَرْحَمُ) اَلرَّحْمَةُ]: rahmet, ihsan, merhamet, (اَلْمَتَاعُ ج اَمْتِعَةٌ): faydalandırma, nimetlendirme, faydalanma, faydalanılan eşya, (اَلْحِينُ): vakit, tahdidsiz olarak zaman manasında, (إِلَى حِينٍ): belli bir zamana kadar, belli bir müddete kadar.

وَ لاَ هُمْ يُنْقَذُونَ ﴿43﴾ إِلاَّ رَحْمَةً مِنَّا

bizden bir rahmet Ancak müstesnadır kurtarılırlar ne de onlar

وَ مَتَاعًا إِلَى حِينٍ ﴿44﴾

bir süreye kadar faydalandırma ve

MEAL: 43. Dilersek onları (suda) boğarız. O zaman onların hiçbir imdada koşanı olmaz, ne de onlar (başka bir şekilde) kurtarılırlar. **44.** Ancak bizden bir rahmet ve bir süreye kadar (dünyadan) faydalandırmamız müstesnadır.

(36/YÂSÎN, 45 - 46)[1]:

وَ إِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّقُوا مَا بَيْنَ أَيْدِيكُمْ

Önünüzdeki şeylerde korkun Onlara denildiği zaman

وَ مَا خَلْفَكُمْ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿45﴾ وَ مَا تَأْتِيهِمْ

Onlara gelmez ki merhamet olunursunuz Umulur ki siz arkanızdaki şeylerde

مِنْ آيَةٍ مِنْ آيَاتِ رَبِّهِمْ إِلاَّ كَانُوا عَنْهَا مُعْرِضِينَ ﴿46﴾

yüz çevirenler ondan olmuşlardır illâ Rablerinin âyetlerinden bir âyet

MEAL: 45. Onlara "Önünüzdeki ve arkanızdaki (yapmakta olduğunuz ve yapıp arkada bıraktığınız) şeylerde (Allah'tan) korkup sakının. Umulur ki size merhamet olunur" denildiğinde (yüzçeviriler, umursamazlar). **46.** Onlara Rablerinin âyetlerinden bir âyet gelmez ki, illâ ondan yüz çevirenler olmuşlardır.

(36/YÂSÎN, 47)[2]:

---

[1] **SÖZLÜK (YÂSİN, 45 – 46):** (قَالَ يَقُولُ قَوْلاً): (ecvef f.) dedi, söyledi, (إِذَا قِيلَ): dendiği zaman, (اِتَّقَى يَتَّقِي اِتِّقَاءً): (iftial b.) korktu, korundu, sakındı, (اَلْيَدُ ج أَيْدٍ): (مَا بَيْنَ أَيْدِيكُمْ): lafzen ellerinizin arasındaki şeyler, önünüzdekiler, (خَلْفَ): (zarf) arka, (خَلْفَكُمْ): arkanızdaki, ayette tabir olarak "geçmişinizden ve geleceğinizden, yapmakta olduğunuz ve yapıp arkada bıraktığınız şeylerden" anlamında kullanılmaktadır, (لَعَلَّ): umulur ki, belki, (رَحِمَ يَرْحَمُ رَحْمَةً): merhamet etti, acıdı, (تُرْحَمُ): meçhûl fiil: merhamet olunursun, (أَتَى يَأْتِي اِتْيَانًا): (nâkıs-mehmuz f.) geldi, (اَلْآيَةُ ج آيَاتٌ): açık alamet, ayet, mucize, (أَعْرَضَ يُعْرِضُ عَنْ): (if'al b.) yüz çevirdi, (اَلْمُعْرِضُ ج مُعْرِضُونَ): (ismi fail) yüz çeviren.

[2] **SÖZLÜK (YÂSİN, 47):** (أَنْفَقَ يُنْفِقُ إِنْفَاقًا): (if'al b.) infak etti, sarfetti, harcadı, (رَزَقَ يَرْزُقُ رَزْقًا): rızık verdi, rızıklandırdı, hayırda bulundu, (كَفَرَ يَكْفُرُ كُفْرًا): kafir oldu, inkar etti, nankörlük etti, (آمَنَ يُؤْمِنُ إِيمَانًا): inandı, iman etti, emin kıldı, (أَطْعَمَ يُطْعِمُ اِطْعَامًا): (if'al b.) yedirdi, doyurdu, rızıklandırdı, (شَاءَ

وَ إِذَا قِيلَ لَهُمْ أَنْفِقُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ

Sizi rızıklandırdığı şeylerden infak edin Onlara denildiği zaman

اللَّهُ قَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا

Allah'ın dedi kâfir olan kimseler iman eden kimselere

أَ نُطْعِمُ مَنْ لَوْ يَشَاءُ اللَّهُ أَطْعَمَهُ ۖ

biz mi doyuralım? kimseyi dileseydi Allah doyuracağı

إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ﴿ 47 ﴾

(başka) değil Siz ancak bir sapıklık içindesiniz apaçık

MEAL: Onlara "Allah'ın size rızık olarak verdiği şeylerden infak edin" denildiği zaman, kâfirler iman edenlere (şöyle) dediler: "Allah dileseydi doyuracağı kimseyi biz mi doyuralım? Siz başka değil, ancak apaçık bir sapıklık içindesiniz".

(36/YÂSİN, 48 - 50)[1]:

وَ يَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْوَعْدُ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿ 48 ﴾

derler ne zaman? bu vaad Eğer idiyseniz doğru söyleyenler

مَا يَنْظُرُونَ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً تَأْخُذُهُمْ وَ هُمْ

beklemiyorlar. başkasını korkunç sesten tek bir kendilerini yakalayacak Onlar

يَخِصِّمُونَ ﴿ 49 ﴾ فَلَا يَسْتَطِيعُونَ تَوْصِيَةً وَ لَا إِلَى أَهْلِهِمْ يَرْجِعُونَ ﴿ 50 ﴾

birbirleriyle tartışıp çekişirken Artık güç yetiremezler bir vasiyyette bulunmaya ve ailelerine dönemezler

---

(يَشَاءُ شَيْئًا): (ecvef f.) diledi, istedi, [(ضَلَّ يَضِلُّ) اَلضَّلَالُ]: dalalet, sapma, [(أَبَانَ يُبِينُ) اَلْمُبِينُ]: (ismi fail) açık ve vazıh olan, açıklayan.

[1] **SÖZLÜK (YÂSİN, 48 - 50):** [(وَعَدَ يَعِدُ) اَلْوَعْدُ]: vaad, söz, (صَدَقَ يَصْدُقُ): doğru söyledi, doğru oldu, (اَلصَّادِقُ ج صَادِقُونَ): (ismi fail) doğru sözlü, (نَظَرَ يَنْظُرُ نَظْرًا): baktı, bekledi, gözledi, gördü, (اَلصَّيْحَةُ ج صَيْحَاتٌ): sayha, çığlık/ azap, işkence, (اَلْوَاحِدَةُ): bir, tek, (أَخَذَ يَأْخُذُ أَخْذًا): (mehmuz fiil) aldı, yakaladı, helak etti, cezalandırdı, çıkardı, (يَخِصِّمُونَ): aslı (يَخْتَصِمُونَ) dir: (اِخْتَصَمَ يَخْتَصِمُ): (iftial b.) tartıştı, çekindi, (اِسْتَطَاعَ يَسْتَطِيعُ اِسْتِطَاعَةً): (istif'al b.) yapabildi, edebildi, (وَصَّى يُوَصِّي تَوْصِيَةً): (tef'il b.) tavsiye etti, vasiyet etti, (اَلتَّوْصِيَةُ): (masdar) vasiyet, (اَلْأَهْلُ ج أَهْلُونَ): ehil, aile, akraba, aşiret, (رَجَعَ يَرْجِعُ رُجُوعًا): döndü.

MEAL: 48. (Onlar:) "Eğer doğru söyleyenler idiyseniz, bu vaad (kıyamet ve yeniden diriliş) ne zaman?" derler. **49.** Onlar, birbirleriyle tartışıp çekişirken kendilerini yakalayacak tek bir korkunç sesten başkasını beklemiyorlar. **50.** Artık (o anda onlar) ne bir vasiyyette bulunmaya güç yetirebilirler, ne de ailelerine dönebilirler.

(36/YÂSİN, 51- 53)[1]:

وَ	نُفِخَ	فِي الصُّورِ	فَإِذَا	هُمْ	مِنَ الْأَجْدَاثِ	إِلَى رَبِّهِمْ
Ve	üfürülmüş (olacak)tır	Sûr'a	Bir de bakarsınız ki	onlar	kabirlerinden	Rablerine

يَنْسِلُونَ ﴿51﴾	قَالُوا	يَا وَيْلَنَا	مَنْ	بَعَثَنَا	مِنْ مَرْقَدِنَا ۜ
koşarlar	derler	Eyvah bize	kim	Bizi kaldırdı	yattığımız yerden

هَذَا	مَا	وَعَدَ	الرَّحْمَنُ	وَ	صَدَقَ	الْمُرْسَلُونَ ﴿52﴾
Bu	şeydir	vaadettiği	Rahmân'ın		doğru söylemiş	Peygamberler

إِنْ	كَانَتْ	إِلَّا	صَيْحَةً	وَاحِدَةً	فَإِذَا
olmadı		başkası	sayhadan	tek bir	Bir de bakmışsın

هُمْ	جَمِيعٌ	لَدَيْنَا	مُحْضَرُونَ ﴿53﴾	
onlar	hepsi	huzurumuza	getirilir	

MEAL: 51. Ve Sûr'a üfürülmüş (olacak)tır. Bir de bakarsınız ki onlar kabirlerinden (diriltilerek) Rablerine koşarlar (akın ederler). **52.** (İşte o zaman:) "Eyvah bize! Bizi yattığımız yerden kim kaldırdı? Bu, Rahmân'ın vaadettiği şeydir. (Demek) Peygamberler

---

[1] **SÖZLÜK (YÂSİN, 51- 53):** (نَفَخَ يَنْفُخُ نَفْخًا): üfledi, (اَلصُّورُ): boru, borazan, borazan gibi bir üfleme aleti yani yeniden diriliş sûru/ Boynuz (اَلْجَدَثُ ج اَجْدَاثٌ): kabir, (نَسَلَ يَنْسِلُ نَسْلًا): koştu, koşturdu, akın etti, (وَيْلٌ): yazıklar olsun, vay haline, felaket, (يَا وَيْلَنَا): eyvah bize, yazık bize, yazıklar olsun bize, (Buradaki "Yâ veylenâ" ifadesindeki "veyl" masdardır ve aynı kökten gelen bir fiili yoktur), (بَعَثَ يَبْعَثُ بَعْثًا): dirilttı, kaldırdı, uyandırdı/gönderdi, [(رَقَدَ يَرْقُدُ) اَلْمَرْقَدُ]: (ism-i mekân) uyku yeri, yatılan yer, istirahat yeri, (وَعَدَ يَعِدُ وَعْدًا): vaad etti, söz verdi, (صَدَقَ يَصْدُقُ صِدْقًا): doğru söz söyledi, doğru oldu, (اَلْمُرْسَلُ ج مُرْسَلُونَ): (ismi meful) gönderilen, elçi, (اَلصَّيْحَةُ ج صَيْحَاتٌ): sayha, çığlık/ azap işkence, (اَلْجَمِيعُ): topluluk, (لَدَى): (zarf) katında, yanında, huzurunda, (أَحْضَرَ يُحْضِرُ إِحْضَارًا): (if'al b..) getirdi, bulundurdu, hazırladı, (اَلْمُحْضَرُ ج مُحْضَرُونَ): (İsm-i mef'ûl) hazır bulundurulan, getirilen (ism-i mef'ûllerin meçhûl muzâri gibi tercüme edildiğini hatırlayınız.).

doğru söylemişl" derler. 53. (O) ancak tek bir sayhadan (müthiş bir sesten) başkası değildir. Bir de bakmışsın onların hepsi huzurumuza getirilir.

(36/YÂSİN, 54)[1]:

فَالْيَوْمَ	لاَ تُظْلَمُ	نَفْسٌ	شَيْئًا	وَ
O gün	zulmedilmez	hiçbir kimseye	hiçbirşeyle	ve

لاَ تُجْزَوْنَ	إِلاَّ	مَا	كُنتُمْ	تَعْمَلُونَ	﴿ 54 ﴾
karşılık görmezsiniz	başkasıyla	şeylerden	olduğunuz	yapıyor	

MEAL: O gün hiçbir kimseye hiçbirşekilde zulmedilmez ve yaptığınız şeylerden başkasıyla karşılık görmezsiniz (ancak yapmış olduğunuz şeylerin karşılığını alırsınız).

(36/YÂSİN, 55 - 58)[2]:

فَاكِهُونَ ج	فِي شُغُلٍ	الْيَوْمَ	الْجَنَّةِ	أَصْحَابَ	إِنَّ	﴿ 55 ﴾
hoşnut oldukları	bir meşguliyet içindedir	bugün	cennet	halkı	Gerçek şu ki	

---

[1] **SÖZLÜK (YÂSİN, 54):** (اَلْيَوْمُ ج أَيَّامٌ): bu gün, gün, (ظَلَمَ يَظْلِمُ ظُلْمًا): haksızlık etti, zulmetti, (اَلنَّفْسُ ج اَنْفُسٌ): zat, kimse, nefis, can, kat, idrak, iç, kalp, nefis, (جَزَى يَجْزِي جَزَاءً): (nakıs f.) karşılık verdi, (عَمِلَ يَعْمَلُ عَمَلاً): amel etti, yaptı, işledi.

[2] **SÖZLÜK (YÂSİN, 55 – 58):** (أَصْحَابُ الْجَنَّةِ): cennet ehli, cennet halkı, (شَغَلَ يَشْغُلُ شُغْلاً): meşgul oldu, meşgul etti, (اَلشُّغُلُ): meşguliyet, iş "Bir kimseyi ehemmiyetinden dolayı başka birşey ile uğraşmaktan geri bırakan hal ve durum demektir ki, onunla ya büyük bir sevinç veya mühim bir hüzün ve keder meydana gelir." (Bkz. Ömer Nasuhi Bilmen, *a.g.e.*), (اَلْفَاكِهُ ج فَاكِهُونَ): (ismi fail) memnun, hoşnut, neşeli, zevki safada olan. (فَاكِهُونَ): "Varlık ve lezzet içinde olan kimseler demektir, meyvelere de kendileriyle lezzet alındığı için "fevâkıh" denilmiştir. Tekili Fâkihe'dir."(Ömer Nasuhi Bilmen, *a.g.e.*), (اَلزَّوْجُ ج اَزْوَاجٌ): eş, zevce, çift, (اَلظِّلُّ ج ظِلاَلٌ): gölge, (اَلْاَرِيكَةُ ج اَرَائِكُ): koltuk, yatak, divan, üzerine oturulan her çeşit eşya/ gelin odasındaki tahtlar, ya da karyola, bir mahalde bulunan süslü taht ve koltuk. (اِتَّكَأَ يَتَّكِئُ): yaslandı, kuruldu, (اَلْمُتَّكِئُ ج مُتَّكِؤُنَ): (ismi fail) yaslanan, kurulan, (اَلْفَاكِهَةُ ج فَوَاكِهُ): meyve, meyveler, yemiş, (اِدَّعَى يَدَّعِي اِدِّعَاءً): (iftial b.) temenni etti, gönlü çekti, iddia etti, "Bu ifade ile hem talep, hem de talebe icabet manası kastedilmiştir. Zira, Allah'tan talep edip istemede de bir lezzet ve haz bulunur. Binâenaleyh, Cenâb-ı Hak şayet, cennetliklerle kendisi arasındaki sebepleri ve yolları kesilmiş olsaydı, bu, o cennetlikler için güzel bir şey olmazdı. Böylece Cenâb-ı Hak, hem isterken, hem de verilirken onlar için bir haz ve lezzet meydana gelsin diye, birtakım şeyleri onlara istediklerinde vermek üzere, vermemiştir." (Bkz. Razi,*a.g.e.*) (اَلسَّلاَمُ): selam, her çirkin şeyden emin olmak, her istenen şeye kavuşmaktır, (اَلْقَوْلُ ج اَقْوَالٌ): söz/ görüş,[(رَحِمَ يَرْحَمُ) اَلرَّحِيمُ]: (mübalağalı ismi fail) çok merhametli, acıyan.

هُمْ وَ أَزْوَاجُهُمْ فِي ظِلَالٍ عَلَى الْأَرَائِكِ مُتَّكِؤُونَ ﴿56﴾

Onlar ve eşleri gölgeler içinde tahtlara kurulurlar

لَهُمْ فِيهَا فَاكِهَةٌ وَ لَهُمْ مَا يَدَّعُونَ ﴿57﴾

onlar için vardır Orada bir meyve Onlar içindir gönüllerinin çektiği şeyler

سَلَامٌ قَوْلاً مِنْ رَبٍّ رَحِيمٍ ﴿58﴾

Selâm söz Rabb'den Merhametli

MEAL: 55. Gerçek şu ki, cennet halkı bugün hoşnut oldukları bir meşguliyet içindedir. **56.** Onlar ve eşleri gölgeler içinde tahtlara kurulurlar. **57.** Orada onlar için (her çeşit) meyve vardır. Onlar içindir gönüllerinin çektiği şeyler.. **58.** (Bir de) Merhametli Rabb'den (onlara söylenen) söz "Selâm" (vardır).

(36/YÂSÎN, 59 - 64)[1]:

وَ امْتَازُوا الْيَوْمَ أَيُّهَا الْمُجْرِمُونَ ﴿59﴾

Ayrılın bugün ey günahkârlar

أَ لَمْ أَعْهَدْ إِلَيْكُمْ يَا بَنِي آدَمَ أَنْ لاَ تَعْبُدُوا

emretmedim mi? size Ey çocukları Adem'in diye tapmayın

الشَّيْطَانَ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ ﴿60﴾

Şeytana Gerçek şu ki o sizin için bir düşmandır apaçık

وَ أَنِ اعْبُدُونِي هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ ﴿61﴾ وَ لَقَدْ أَضَلَّ

Bana kulluk edin Bu yoldur dosdoğru saptırmıştır.

---

[1] **SÖZLÜK (YÂSİN, 59 – 64):** (اِمْتَازَ يَمْتَازُ اِمْتِيَازًا): (iftial b.) ayrıldı, seçildi, ayrıştı, dağıldı, (أَجْرَمَ يُجْرِمُ إِجْرَامًا): (if'al b.) suç işledi, günah işledi, (اَلْمُجْرِمُ ج مُجْرِمُونَ): (ismi fail) suçlu, günahkar, (عَهِدَ يَعْهَدُ عَهْدًا): tavsiye ederek dedi, emretti, ahdetti, (عَبَدَ يَعْبُدُ عِبَادَةً): ibadet etti, itaat etti, kulluk etti, (اَلْعَدُوُّ ج أَعْدَاءُ): düşman, [(أَبَانَ يُبِينُ) اَلْمُبِينُ]: (ismi fail) açık, apaçık, açıklayan, (اَلصِّرَاطُ): eğri bükrü olmayan doğru ve düzgün yol, [(اِسْتَقَامَ يَسْتَقِيمُ) اَلْمُسْتَقِيمُ]: (ismi fail) dosdoğru, düzgün, kusursuz, (أَضَلَّ يُضِلُّ إِضْلَالاً): (if'al b.) saptırdı, (اَلْجِيلُ): nesil, insan topluluğu, millet, büyük bir cemaat, (اَلْكَثِيرُ): çok, (عَقَلَ يَعْقِلُ عَقْلاً): akıl erdirdi, akıllandı, akıl etti, (وَعَدَ يَعِدُ وَعْدًا): vaad etti, söz verdi, (صَلَى يَصْلَى صِلِيًا): (ateşe) yaslandı, ateşe atıldı, (اِصْلَوْا): yaslanın, girin (emir), (بِمَا): (o) şey (sebebiy)le, (بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ): inkar etmiş olmanız sebebiyle.

مِنكُمْ	جِبِلاًّ	كَثِيرًا ۖ	أَ فَلَمْ تَكُونُوا		تَعْقِلُونَ	﴿ 62 ﴾
Sizden	nesli	pek çok	Bu yüzden olmadınız mı?		akıl erdiriyor	
هَٰذِهِ	جَهَنَّمُ	الَّتِي كُنتُمْ		تُوعَدُونَ		﴿ 63 ﴾
(İşte) bu	cehennemdir	olduğunuz		vaadedilmekte		
اِصْلَوْهَا	الْيَوْمَ	بِمَا	كُنتُمْ	تَكْفُرُونَ		﴿ 64 ﴾
oraya girin!	bugün	sebebiyle	olmanız	İnkâr eder		

MEAL: 59. Ayrılın bugün, ey günahkârlar! **60.** Ben size "Ey Adem'in çocukları! Şeytana tapmayın. Gerçek şu ki o sizin için apaçık bir düşmandır. **61.** Bana kulluk edin. Bu dosdoğru yoldur" diye emretmedim mi? **62.** (Şeytan) sizden pek çok nesli saptırdı. Bu yüzden akıl erdiriyor olmadınız mı? **63.** (İşte) bu vaadediliyor olduğunuz cehennemdir. **64.** İnkâr eder olmanız sebebiyle bugün oraya girin!

(36/YÂSÎN, 65) [1]**:**

تُكَلِّمُنَا	وَ	عَلَىٰ أَفْوَاهِهِمْ	نَخْتِمُ	اَلْيَوْمَ
bize konuşur		onların ağızları üzerine	mühür vururuz	Bugün
كَانُوا يَكْسِبُونَ	﴿ 65 ﴾	بِمَا	أَرْجُلُهُمْ	تَشْهَدُ	وَ	أَيْدِيهِمْ
kazanmış oldukları		şeylere	ayakları	şahitlik eder.	,	elleri

MEAL: Bugün onların ağızları üzerine mühür vururuz; bize elleri konuşur, kazanmış olduklarına ayakları şahitlik eder.

(36/YÂSÎN, 66 - 68) [2]**:**

---

[1] **SÖZLÜK (YÂSÎN, 65):** (خَتَمَ يَخْتِمُ خَتْمًا): mühürledi, mühür vurdu, damga bastı, (اَلْفُوهُ ج اَفْوَاهٌ): ağız, (كَلَّمَ يُكَلِّمُ تَكْلِيمًا): (tef'il babı) konuştu, (اَلْيَدُ ج اَيْدٍ): el, (شَهِدَ يَشْهَدُ شَهَادَةً): şahitlik etti, hazır oldu, bildi, (اَلرِّجْلُ ج اَرْجُلٌ): ayak, bacak, (كَسَبَ يَكْسِبُ كَسْبًا): kazandı.

[2] **SÖZLÜK (YÂSÎN, 66 - 68):** (شَاءَ يَشَاءُ شَيْئًا): (ecvef f.) diledi, istedi, (طَمَسَ يَطْمِسُ طَمْسًا): sildi, söndürdü, köretti, ışığını giderdi, (Silme kör göz kapakları arasında göz yangı bulunmayan kişiye denilir.), (اَلْعَيْنُ ج اَعْيُنٌ): göz/ kaynak/ pınar, (اِسْتَبَقَ يَسْتَبِقُ اِسْتِبَاقًا): (iftial bâbı) koştu, fırladı, yarış etti, yarıştı, koşuştu, (اَنّٰى): nereden, nasıl, (اَلصِّرَاطُ): eğri büğrü olmayan, doğru ve düzgün yol, (اَبْصَرَ يُبْصِرُ اِبْصَارًا): (if'al b.) gördü, (شَاءَ يَشَاءُ شَيْئًا): (ecvef f.) diledi, istedi, (مَسَخَ يَمْسَخُ مَسْخًا): çirkin hale getirdi, şeklini değiştirdi, dondurdu, bir sureti başka bir çirkin surete dönüştürdü, (اَلْمَكَانُ ج اَمَاكِنُ): mekan, yer, (عَلَىٰ مَكَانَتِهِم): oldukları yerde, (اِسْتَطَاعَ يَسْتَطِيعُ اِسْتِطَاعَةً): (iftial b.) yapabildi, edebildi, (مَضَى يَمْضِي مُضِيًّا): (nakıs f.) geçip gitti, tarihe karıştı, ileri gitti, [اَلْمُضِيُّ

وَ	لَوْ نَشَاءُ	لَطَمَسْنَا	عَلَى أَعْيُنِهِمْ	فَاسْتَبَقُوا	الصِّرَاطَ
	Dilesek	silme çekerdik	gözlerinin üzerine	O zaman koşuşurlardı	yola

فَأَنَّى	يُبْصِرُونَ ﴿66﴾	وَ لَوْ نَشَاءُ	لَمَسَخْنَاهُمْ	عَلَى مَكَانَتِهِمْ		
Artık nasıl	görürler(di)	Dilesek	onların şekillerini değiştirirdik	oldukları yerde		

فَمَا اسْتَطَاعُوا	مُضِيًّا	وَ	لاَ يَرْجِعُونَ ﴿67﴾	وَ	مَنْ
Artık güçleri yetmezdi	ileri gitmeye	ve	dönemezlerdi		Kime

نُعَمِّرْهُ	نُنَكِّسْهُ	فِي الْخَلْقِ ط	أَ فَلاَ يَعْقِلُونَ ﴿68﴾	
ömür verirsek	onu tersine çevririz	yaratılışta	Artık akletmiyorlar mı?	

MEAL: 66. Dilesek gözlerinin üzerine silme çekerdik (kör ederdik). O zaman yola (yol bulmaya) koşuşurlardı. Artık nasıl görürler(di)? **67.** Dilesek oldukları yerde onların şekillerini değiştirirdik. Artık ne ileri gitmeye güçleri yeterdi ne de (geri) dönmeye! **68.** Kime (uzun) ömür verirsek yaratılışta onu tersine çevririz (gücünü kuvvetini elinden alırız). Artık akletmiyorlar mı?

(36/YÂSÎN, 69 - 70)[1]:

وَ	مَا عَلَّمْنَاهُ	الشِّعْرَ	وَ	مَا يَنْبَغِي	لَهُ ط
	Biz ona öğretmedik	şiir		uygun değildir	Ona

إِنْ	هُوَ	إِلاَّ	ذِكْرٌ	وَ	قُرْآنٌ	مُبِينٌ ﴿69﴾
değildir	O	başkası	bir öğüt	ve	bir Kur'an'dan	apaçık

(مَضَى يَمْضِي)]: (masdar) geçip gitmek, ileri gitmek, (رَجَعَ يَرْجِعُ رُجُوعًا): döndü, (عَمَّرَ يُعَمِّرُ تَعْمِيرًا): ömür verdi, yaşattı, (نَكَّسَ يُنَكِّسُ تَنْكِيسًا): (tef'il b.) tersine çevirdi, baş aşağı etti, birşeyi kuvvetini gidererek zayıflığa düşürdü, [(خَلَقَ يَخْلُقُ) خَلْقٌ]: yaratma, yaratılış, (عَقَلَ يَعْقِلُ عَقْلاً): akıl etti, akıl erdirdi.

[1] **SÖZLÜK (YÂSÎN, 69 - 70):** (عَلَّمَ يُعَلِّمُ تَعْلِيمًا): (tef'il b.) öğretti, (اَلشِّعْرُ ج اَشْعَارٌ): şiir, (اِنْبَغَى يَنْبَغِي اِنْبِغَاءً لِ): (infial b.) uygun oldu, doğru oldu, yaraştı, gerekti, [(ذَكَرَ يَذْكُرُ) اَلذِّكْرُ]: öğüt, zikir, söz, şeref, şan, indirilmiş kitap, [(أَبَانَ يُبِينُ) اَلْمُبِينُ]: (ismi fail) açık, açıklayan, (أَنْذَرَ يُنْذِرُ اِنْذَارًا): (if'al b.) uyardı, (اَلْحَيُّ ج اَحْيَاءٌ): diri, canlı, hayat sahibi, hayatta olan, yaşayan, (حَقَّ يَحِقُّ حَقًّا): gerçekleşti, sabit ve vacip oldu, (اَلْقَوْلُ ج اَقْوَالٌ): tehdid/ söz/ görüş/ inanç, (اَلْكَافِرُ ج كَافِرُونَ): (ismi fail) kafir, inkar eden, inanmayan.

لِيُنْذِرَ مَنْ كَانَ حَيًّا وَ يَحِقَّ الْقَوْلُ عَلَى الْكَافِرِينَ ﴿70﴾

kâfirlere **Sözün gerçekleşmesi ve için** **diri olan** **kimseyi** **uyarması için**

MEAL: 69 - 70. Biz ona (Peygamber'e) şiir öğretmedik. Ona uygun (da) değildir. O diri olan kimseyi uyarması ve kâfirlere (azab) sözünün gerçekleşmesi için bir öğüt ve apaçık bir Kur'an'dan başkası değildir.

(36/YÂSÎN, 71 - 73)[1]:

أَ وَ لَمْ يَرَوْا أَنَّا خَلَقْنَا لَهُمْ مِمَّا عَمِلَتْ أَيْدِينَا أَنْعَامًا

hayvanlar **ellerimizin** **yaptıklarından** **Onlar için** **yarattığımızı** **görmediler mi?**

فَهُمْ لَهَا مَالِكُونَ ﴿71﴾ وَ ذَلَّلْنَاهَا لَهُمْ

onlar için **Onları boyun eğdirdik** **sahip olduklarını** **onlara** **bu sayede**

فَمِنْهَا رَكُوبُهُمْ وَ مِنْهَا يَأْكُلُونَ ﴿72﴾ وَ لَهُمْ

onlar için vardır **yerler** **onlardan** **ve** **binekleri** **İşte onlardandır**

فِيهَا مَنَافِعُ وَ مَشَارِبُ ط أَ فَلَا يَشْكُرُونَ ﴿73﴾

Hâla şükretmezler mi? **içecekler** **ve** **faydalar** **Onlarda**

MEAL: 71. Onlar için ellerimizin yaptıklarından hayvanlar yarattığımızı, bu sayede onlara sahip olduklarını görmediler mi? **72.** Onları (hayvanları) onlar için boyun eğdirdik. İşte onlardandır binekleri ve onlardan (gıda olarak) yerler. **73.** Onlarda (bu hayvanlarda) onlar için faydalar ve içecekler (sütler) vardır. Hâla şükretmezler mi?

(36/YÂSÎN, 74 - 76)[2]:

---

[1] **SÖZLÜK (YÂSİN, 71-73):** (رَأَى يَرَى رُؤْيَةً): gördü, bildi, zannetti, (خَلَقَ يَخْلُقُ خَلْقًا): yarattı, eşsiz ve yoktan varetti, şekil verdi, (عَمِلَ يَعْمَلُ عَمَلًا): amel etti, yaptı, işledi, (اَلْيَدُ ج أَيْدٍ): el: Allah'ın elinden kasıt O'nun kudretidir, (اَلنَّعَمُ ج أَنْعَامٌ): (büyükbaş) hayvan, (مَلَكَ يَمْلِكُ): sahip oldu, hüküm ve söz sahibi oldu, (اَلْمَالِكُ ج مَالِكُونَ): (ismi fail) tasarruf sahibi, elde tutan, ehlileştirebilen, (ذَلَّلَ يُذَلِّلُ تَذْلِيلًا): (tef'il b.) boyun eğdirdi, emrine verdi, (اَلرَّكُوبُ): binek, (أَكَلَ يَأْكُلُ أَكْلًا): yedi, (اَلْمَنْفَعَةُ ج مَنَافِعُ): fayda, menfaat, (اَلْمَشْرَبُ ج مَشَارِبُ): içecek/ içiş/ içme yeri/ içme zamanı, (شَكَرَ يَشْكُرُ شُكْرًا): şükretti.

[2] **SÖZLÜK (YÂSİN, 74 - 76):** (اِتَّخَذَ يَتَّخِذُ اِتِّخَاذًا): (iftial b.) edindi, yaptı, husule getirdi, (مِنْ دُونِ...): ...dan başka, (اَلْإِلٰهُ ج آلِهَةٌ): ilah, tanrı, (لَعَلَّ): umulurki, belki, (نَصَرَ يَنْصُرُ نَصْرًا): yardım etti, (اِسْتَطَاعَ يَسْتَطِيعُ اِسْتِطَاعَةً): (iftial b.) yapabildi, edebildi, [(نَصَرَ يَنْصُرُ) اَلنَّصْرُ]: yardım, zafer, yardım etmek, (اَلْجُنْدُ ج جُنُودٌ): ordu, yardımcı, avane, (حَزِنَ يَحْزَنُ حُزْنًا): üzdü, gamda ve hüzünde bıraktı, (اَلْقَوْلُ ج أَقْوَالٌ): söz/ görüş/

وَ	اتَّخَذُوا	مِنْ دُونِ اللَّهِ	آلِهَةً	لَعَلَّهُمْ	يُنصَرُونَ ﴿74﴾
	edindiler	Allah'dan başka	ilâhlar	Onlar belki	yardım edilirler (diye)
لاَ	يَسْتَطِيعُونَ	نَصْرَهُمْ	وَ	هُمْ	لَهُمْ	جُندٌ	مُحْضَرُونَ ﴿75﴾
	güçleri yetmez	Onlara yardım etmeye		kendileri	onlar için		hazırlanan askerlerdir
فَلاَ	يَحْزُنْكَ	قَوْلُهُمْ	إِنَّا	نَعْلَمُ	مَا يُسِرُّونَ	وَ	مَا يُعْلِنُونَ ﴿76﴾
	O halde seni üzmesin	onların sözleri	Gerçek şu ki biz	biliyoruz	gizlemekte oldukları şeyleri	ve	ilan ettikleri şeyleri

MEAL: 74. Onlar belki kendilerine yardım edilir diye Allah'dan başka ilâhlar edindiler. **75.** (Oysa edindikleri ilahların) Onlara yardım etmeye güçleri yetmez. (Aksine) kendileri onlar için (putlar için) hazırlanan askerlerdir. **76.** (Resûlüm!) O halde onların sözleri seni üzmesin. Gerçek şu ki biz, gizlemekte olduklarını da, ilan ettiklerini de biliyoruz.

(36/YÂSÎN, 77 - 79)[1]:

أَ	وَ	لَمْ يَرَ	الْإِنْسَانُ	أَنَّا	خَلَقْنَاهُ	مِنْ نُطْفَةٍ
mi?		görmedi	İnsan	onu yarattığımızı		bir nutfeden
فَإِذَا	هُوَ	خَصِيمٌ	مُبِينٌ ﴿77﴾	وَ	ضَرَبَ	لَنَا	مَثَلاً
Bir de bakmışsın	o	bir hasım	apaçık		verdi	bize	bir misâl

---

iftira/ inanç, (عَلِمَ يَعْلَمُ عِلْمًا): bildi, (أَسَرَّ يُسِرُّ إِسْرَارًا): (if'al b.) gizledi, belli etmedi, sır verdi, (أَعْلَنَ يُعْلِنُ إِعْلاَنًا): (if'al b.) ilan etti, açığa vurdu

[1] **SÖZLÜK (YÂSÎN, 77 - 79):** (النُّطْفَةُ): meni veya döllenmiş hücre (zigot), (فَإِذَا هُوَ): bir de bakmışsın o, (الْخَصِيمُ ج خُصَمَاءُ): (mübâlağalı ism-i fâil) hasım, düşman, kavgacı, çekişen, taraf tutan, (ضَرَبَ مَثَلاً): misal verdi, (الْمَثَلُ ج أَمْثَالٌ): misal, numune, örnek, aynısı, (نَسِيَ يَنْسَى نَسْيًا): (nakıs f.) unuttu, hatırdan çıkardı, (خَلَقَ يَخْلُقُ) [الْخَلْقُ]: yaratılış, yaratma, (أَحْيَى يُحْيِي إِحْيَاءً): (if'al b.) hayat verdi, diriltti, (الْعَظْمُ ج عِظَامٌ): kemik, (الرَّمِيمُ): çürümüş, parçalanmış, çürüyüp ufalanmış, kemiğin çürümüşü, (أَنْشَأَ يُنْشِئُ إِنْشَاءً): (if'al b.) yarattı, yoktan meydana getirdi, inşa etti, yoktan yarattı, (الْأَوَّلُ ج أَوَّلُونَ): ilk, birinci, önceki, (أَوَّلَ مَرَّةٍ): ilk defa, (الْمَرَّةُ ج مَرَّاتٌ): defa, kere, [(عَلِمَ يَعْلَمُ) الْعَلِيمُ]: (mübâlağalı ism-i fâil): herşeyi hakkıyla bilen.

وَ	نَسِيَ	خَلْقَهُ ط	قَالَ	مَنْ	يُحْيِي	الْعِظَامَ
	unutarak	Yaratılışını	dedi	kim	diriltir	kemikleri

وَ	هِيَ	رَمِيمٌ	﴿ 78 ﴾	قُلْ	يُحْيِيهَا	الَّذِي	أَنْشَأَهَا
	Onlar	çürümüş haldeyken		De ki	Onları diriltir		yaratan

أَوَّلَ	مَرَّةٍ ط	وَ	هُوَ	بِكُلِّ	خَلْقٍ	عَلِيمٌ لا	﴿ 79 ﴾
ilk	defa		O	her türlü	yaratmayı	çok iyi bilir	

MEAL: 77. İnsan onu bir meniden yarattığımızı görmedi mi? Bir de bakmışsın o, apaçık bir hasım. **78.** Kendi yaratılışını unutarak bize bir misâl verdi: "Onlar çürümüş haldeyken kemikleri kim diriltir?" dedi. **79.** De ki: "Onları ilk defa yaratan diriltir. O, her türlü yaratmayı çok iyi bilir.

(36/YÂSÎN, 80)[1]:

نَارًا	الْأَخْضَرِ	مِنَ الشَّجَرِ	لَكُمْ	جَعَلَ	الَّذِي
ateş	yeşil	ağaçtan	sizin için	yapandır	O ki

﴿ 80 ﴾	تُوقِدُونَ	مِنْهُ	أَنْتُمْ	فَإِذَا
	yakıyorsunuz	ondan	siz	Bir de bakmışsın işte

MEAL: 80. O ki yeşil ağaçtan sizin için ateş yapandır. Bir de bakmışsın siz işte (ateşi) ondan yakıyorsunuz.

(36/YÂSÎN, 81 - 83)[2]:

---

[1] **SÖZLÜK (YÂSİN, 80):** (جَعَلَ يَجْعَلُ جَعْلاً): icad etti, kıldı, çevirdi, hükmetti, (اَلْأَخْضَرُ ج خُضْرٌ): yeşil, (اَلشَّجَرُ الْأَخْضَرُ): yeşil ağaç, (اَلنَّارُ ج نِيرَانٌ): ateş, (فَإِذَا): ne baksınlar, bir de bakmışsın, işte, bunun üzerine, (أَوْقَدَ يُوقِدُ إِيقَاداً): (if'al babı) tutuşturdu, yaktı.

[2] **SÖZLÜK (YÂSİN, 81 - 83):** (لَيْسَ): değil, (câmid; muzari çekimi olmayan fiildir) (اَلسَّمَاءُ ج سَمَاوَاتٌ): gök, gökyüzü, (اَلْأَرْضُ ج اَرَاضٍ): yer, yeryüzü, [(قَدَرَ يَقْدِرُ) اَلْقَادِرُ]: (ismi fail) kudret sahibi, güç yetirici, kadir, (بَلَى): bilakis, elbette (olumsuz soruya verilen cevabın başında söylenir), (اَلْخَلاَّقُ): (mübâlağalı ism-i fâil) (Allah'ın isimlerinden): çok yaratan, (اَلْأَمْرُ ج أُمُورٌ): emir, iş, durum, husus, (أَمَرَ يَأْمُرُ أَمْراً): emretti, (أَرَادَ يُرِيدُ إِرَادَةً): irade etti, istedi, [(شَاءَ يَشَاءُ) اَلشَّيْءُ]: (masdar) şey, dileme, isteme, [(سَبَّحَ يُسَبِّحُ) سُبْحَانَ]: tesbih, tenzih ve takdis etti, (فَسُبْحَانَ الَّذِي): münezzehtir, yücedir O ki, (اَلْيَدُ ج اَيْدٍ): el, (اَلْمَلَكُوتُ): hakimiyet, egemenlik, hükümdarlık, Melekût; Tam bir mülk manasınadır. Birşey hakkında tam bir tasarrufa, bir hâkimiyete sahip olan zât, onun melekûtuna, yani tam mülkiyetine sahip demektir, (أَرْجَعَ يُرْجِعُ إِرْجَاعاً): döndürdü.

أَ وَ لَيْسَ الَّذِي خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَ الْأَرْضَ بِقَادِرٍ
midir değil yaratan Gökleri ve yeri kâdir

عَلَى أَنْ يَخْلُقَ مِثْلَهُمْ بَلَى وَ هُوَ الْخَلَّاقُ الْعَلِيمُ ﴿81﴾
yaratmaya kendilerinin benzerini Evet! O Hallâktır Alimdir

إِنَّمَا أَمْرُهُ إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ
yalnızca O'nun emri zaman istediği Bir şey demesidir ona Ol

فَيَكُونُ ﴿82﴾ فَسُبْحَانَ الَّذِي بِيَدِهِ مَلَكُوتُ
Akabinde olur münezzehtir olan elinde hükümranlığı

كُلِّ شَيْءٍ وَ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿83﴾
Her şeyin O'na döndürülüyorsunuz

MEAL: 81. Gökleri ve yeri yaratan, kendilerinin benzerini yaratmaya kadir değil midir? Evet! (Kesinlikle kadirdir.) O, Hallâktır (çok şey yaratandır), Alimdir (her şeyi en iyi şekilde bilendir). **82.** Bir şey istediği zaman O'nun emri ona (yaratmak istediği şeye) yalnızca: "Ol!" demesidir. Akabinde olur. **83.** Her şeyin hükümranlığı (hakimiyeti) kendi elinde olan (Allah) münezzehtir (hertürlü noksanlık ve kusurdan uzaktır, şanı yücedir)! O'na döndürülüyorsunuz.

✸ Yüce Allah doğruyu söyledi. Şükür ve övgü âlemlerin Rabbi Allah içindir. ✸

📖📖📖📖📖📖📖📖

سورة الملك (67)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

(67- MÜLK SÛRESİ)

(Mekke'de indirilmiştir. 30 ayettir.)

(KUR'AN SAYFASI: 561)

Rahmân, Rahîm Allah'ın adıyla

(67 / MÜLK, 1)[1]:

---

[1] **SÖZLÜK (MÜLK, 1):** (تَبَارَكَ): mukaddes ve münezzeh oldu (hissi yahut manevi) hayrı bol oldu, şanı yüce oldu, "zatıyla dışındaki herbir varlıktan büyük ve yüce, hayrı ve nimeti pek çok olan demek olup bereketten gelmektedir. Bereket; gelişmek, maddi ve manevi artış anlamındadır "(Bkz. Vehbe Zuhayli,

تَبَارَكَ الَّذِي بِيَدِهِ الْمُلْكُ وَ هُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿1﴾

kâdirdir — **her şeye** — **O** — **ve** — **Mülk** — **elinde** — **olan (Allah)** — **yüceler yücesidir**

MEAL: Mülk elinde olan Allah, yüceler yücesidir ve O her şeye (kâdirdir) gücü yetendir.

(67/MÜLK, 2)[1]:

الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَ الْحَيَاةَ لِيَبْلُوَكُمْ

O ki — **yarattı** — **ölümü** — **ve** — **hayatı** — **sizi denemek için**

أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلاً ط وَ هُوَ الْعَزِيزُ الْغَفُورُ ﴿2﴾

hanginiz — **daha güzeldir** — **amel bakımından** — **Gafûr'dur** — **O** — **Aziz'dir** — **Gafûr'dur**

MEAL: O ki, "amel bakımından hanginiz daha güzeldir" (diye) sizi denemek için ölümü ve hayatı yarattı. O, Aziz'dir (mutlak galiptir), Gafûr'dur (çok bağışlayıcıdır).

(67/MÜLK, 3 - 4)[2]:

الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ طِبَاقًا ط مَا تَرَى

O ki — **yarattı** — **yedi** — **göğü** — **birbirine mutabık katlar halinde** — **görmezsin**

---

et-Tefsîrü'l-Münîr). Tebâreke ifadesi sadece Allah için kullanılır, çoğulu ve çekimi yapılmaz. (الْمُلْكُ): saltanat, hükümdarlık, mülk, mülkiyet, hakimiyet, [(قَدَرَ يَقْدِرُ) الْقَدِيرُ]: kudreti büyük, gücü sonsuz.

[1] **SÖZLÜK (MÜLK, 2):** (خَلَقَ يَخْلُقُ خَلْقًا): yarattı, eşsiz ve yoktan varetti, şekil verdi, (ماتَ) الْمَوْتُ (يَمُوتُ): (masdar) ölüm, [(حَيِيَ يَحْيَى) الْحَيَاةُ]: (masdar) hayat, hayatta kalma, (بَلاَ يَبْلُو بَلاَءً): imtihan etti, denedi, (أَحْسَنُ): (ism-i tafdîl) en güzel, daha güzel, daha iyi, [(عَمِلَ يَعْمَلُ) الْعَمَلُ]:iş, faaliyet, (الْعَزِيزُ ج أَعِزَّةٌ): aziz, üstün, kuvvetli, [(غَفَرَ يَغْفِرُ) الْغَفُورُ]: (mübalağalı ismi fail) çok bağışlayıcı, mağfireti bol olan.

[2] **SÖZLÜK (MÜLK, 3 - 4):** (السَّبْعُ): yedi (7 sayısı), (السَّمَاءُ ج سَمَاوَاتٌ): gök, gökyüzü, (طِبَاقٌ): kat kat olanlar, katlar, üst üste, birbirine mutabık ve denk olarak, (رَأَى يَرَى رُؤْيَةً): gördü, bildi, zannetti, [(تَفَاوَتَ يَتَفَاوَتُ) التَّفَاوُتُ]: (masdar) ihtilaf, ayrılık, düzensizlik, uygunsuzluk, değişiklik, (أَرْجَعَ يُرْجِعُ): (if'al b.) döndürdü, (الْفَطْرُ ج فُطُورٌ): yarık, çatlak, (الْبَصَرُ ج أَبْصَارٌ): görme hassesi, göz [(الْكَرَّةُ ج كَرَّتَيْنِ كَرَّاتٌ)]: iki kere, (kere, defa, kez), (انْقَلَبَ يَنْقَلِبُ إِنْقِلاَبًا): (infial b.) dönüverdi, dönüştü, [(خَسَأَ يَخْسَأُ) الْخَاسِئُ]: (ismi fail) şaşkın, hayrette kalan, zelîl arzusundan uzaklaştırılmış kimse, [(حَسِرَ يَحْسَرُ) الْحَسِيرُ]: yorgun, bitkin, istediği şeye kavuşmadan kesilmiş kimse..

تَرَى	هَلْ	الْبَصَرَ ۙ	فَارْجِعِ	مِنْ تَفَاوُتٍ ۖ	الرَّحْمٰنِ	فِي خَلْقِ
görüyor	musun?	gözü(nü),	Haydi çevir	bir düzensizlik	Rahman'ın	yaratmasında

يَنْقَلِبْ	كَرَّتَيْنِ	الْبَصَرَ	ارْجِعِ	ثُمَّ	﴿ 3 ﴾	مِن فُطُورٍ
döner	iki kere	gözü(nü)	çevir	Sonra		bir çatlak

﴿ 4 ﴾	حَسِيرٌ	وَ هُوَ	خَاسِئًا		الْبَصَرُ	إِلَيْكَ
	yorgun olarak		şaşkın bir halde		göz	sana

MEAL: 3. O ki katlar halinde yedi göğü yarattı. Rahman'ın yaratmasında bir düzensizlik gör(e)mezsin. Haydi çevir gözü(nü), bir çatlak görüyor musun? **4.** Sonra gözü(nü) iki kere (daha) çevir. (O) göz (düzensizlik bulamadan) şaşkın bir halde yorgun olarak sana döner.

(67/MÜLK, 5)[1]:

جَعَلْنَاهَا	وَ	بِمَصَابِيحَ	الدُّنْيَا	السَّمَاءَ	زَيَّنَّا	لَقَدْ وَ
onları yaptık	,	lambalarla	dünya	göğünü	süsledik	Andolsun ki

﴿ 5 ﴾	السَّعِيرِ	عَذَابَ	لَهُمْ	أَعْتَدْنَا	وَ	لِلشَّيَاطِينِ	رُجُومًا
	alevli ateş	azabını	onlara	hazırladık	ve	şeytanlar için	taşlar

MEAL: Andolsun ki, Biz en yakın göğü (dünya göğünü) lambalarla süsledik, onları şeytanlar için taşlar yaptık ve onlara alevli ateş azabını hazırladık.

(67/MÜLK, 6)[2]:

جَهَنَّمَ	عَذَابُ	بِرَبِّهِمْ	كَفَرُوا	لِلَّذِينَ	وَ
cehennem	azabı	Rablerini	inkar eden	kimseler için vardır	

---

[1] **SÖZLÜK (MÜLK, 5):** (زَيَّنَ يُزَيِّنُ تَزْيِينًا): (tef'il b.) güzelleştirdi, süsledi, (الدُّنْيَا): en yakın, alçak, "Dünya, "ednâ" müennesinin ism-i tafdili olup "denâet" yahut "dünüvv"den türemiş olmasına bakarak en aşağı veya en yakın gök demek olduğu söylenebilir." (Bkz. Elmalılı, *Hak Dini Kur'ân Dili*), (الْمِصْبَاحُ ج مَصَابِيحُ): lâmba, kandil, (الرَّجْمُ ج رُجُومٌ): taş vb. gibi atmakta kullanılan şey, (أَعْتَدَ يُعْتِدُ اِعْتَادًا): (if'al bâbı) hazırladı, (الْعَذَابُ ج اَعْذِبَةٌ): azap, işkence, elem (السَّعِيرُ ج سُعُرٌ): alevli ateş, yakılan ve alevlendirilen, cehennem.

[2] **SÖZLÜK (MÜLK, 6):** (كَفَرَ يَكْفُرُ كُفْرًا): inkar etti, inanmadı/ örttü, kapattı, (الْعَذَابُ ج اَعْذِبَةٌ): azap, işkence, elem, (بِئْسَ): (zem kelimesi) ne kötü, [(صَارَ يَصِيرُ) الْمَصِيرُ]: (ism-i mekân): varılan yer, dönüş yeri, erişilen mekân.

وَ	بِئْسَ	الْمَصِيرُ ﴿6﴾	
	dönüş yeridir	(O) ne kötü	

MEAL: Rablerini inkar eden kimseler için cehennem azabı vardır. (O) ne kötü dönüş yeridir.

(67/MÜLK, 7 - 11)[1]:

هِيَ	وَ	شَهِيقًا	لَهَا	سَمِعُوا	فِيهَا	أُلْقُوا	إِذَا
o	haldeyken	bir homurtu	ona ait	işitirler	İçine	atıldıkları	zaman

أُلْقِيَ	كُلَّمَا	مِنَ الْغَيْظِ ۖ	تَمَيَّزُ	تَكَادُ	﴿7﴾ تَفُورُ ۙ	
atılsa	Her ne zaman	öfkeden	çatlayacak	Neredeyse		kaynar

﴿8﴾	نَذِيرٌ	لَمْ يَأْتِكُمْ	أَ	خَزَنَتُهَا	سَأَلَهُمْ	فَوْجٌ	فِيهَا
	bir uyarıcı	Size gelmedi	mi?	oranın bekçileri	onlara sorar	bir grup	içine

قُلْنَا	وَ	فَكَذَّبْنَا	نَذِيرٌ	جَاءَنَا	قَدْ	بَلَى	قَالُوا
dedik	ve	fakat biz yalanladık	bir uyarıcı	bize gelmişti	gerçekten	Evet	derler

---

[1] **SÖZLÜK (MÜLK, 7 - 11):** (أَلْقَى يُلْقِي إِلْقَاءً): attı, fırlattı, bıraktı, (سَمِعَ يَسْمَعُ سَمْعًا): duydu, işitti (اَلشَّهِيقُ): homurtu, inilti, derince nefes alma, sesli alınan nefes, eşeğin sesini andıran oldukça şiddetli ve hoşa gitmeyen bir ses. Çünkü şehîk, yüksek sesle anırmadan önce alınan nefesin adıdır. Burada öfkeli birisinin nefes alışma benzetilmiştir. (فَارَ يَفُورُ فَوْرًا فَوَرَانًا): kaynadı, şiddetli yandı, (كَادَ يَكَادُ): neredeyse, az kalsın, hemen hemen, (تَمَيَّزَ يَتَمَيَّزُ تَمَيُّزًا): ayrıştı, ayrıldı, dağıldı, çatladı, [(غَاظَ يَغِيظُ) اَلْغَيْظُ]: şiddetli öfke, çok kızma, (كُلَّمَا): her ne zaman (كُلُّ)nin zaman manasını veren zarf, (مَا)nın da masdar yapma harfi olduğu ifade edilmiştir, (اَلْفَوْجُ ج أَفْوَاجٌ): fevc, bölük, grup, (سَأَلَ يَسْأَلُ سُؤَالاً): sordu/hesaba çekti/ istedi, (اَلْخَازِنُ ج خَزَنَةٌ): saklayan, koruyan, bekçi, (cehennem zebanileri ve cehennemde hizmet eden melekler), (أَتَى يَأْتِي إِتْيَانًا): geldi (اَلنَّذِيرُ ج نُذُرٌ): uyarma, uyarıcı, sakındıran, (جَاءَ يَجِيئُ جَيْئًا): geldi, (اَلنَّذِيرُ ج نُذُرٌ): uyarıcı/ uyarma, (كَذَّبَ يُكَذِّبُ تَكْذِيبًا): yalan isnad etti, yalanladı (نَزَّلَ يُنَزِّلُ تَنْزِيلاً): indirdi, (ضَلَّ يَضِلُّ ضَلاَلاً): saptı, sapıttı, kayboldu, [(ضَلَّ يَضِلُّ) اَلضَّلاَلُ]: (masdar) dalalet, sapma, (اَلْكَبِيرُ ج كِبَارٌ): büyük/ yaşlı/ başkan, (عَقَلَ يَعْقِلُ عَقْلاً): akıl etti, akıl erdirdi, (أَصْحَابُ السَّعِيرِ): cehennem ehli, (اَلسَّعِيرِ): çokça yanan ve kızmış ateş, cehennem, (إِعْتَرَفَ يَعْتَرِفُ إِعْتِرَافًا ب): itiraf etti, kabullendi, anladı, (اَلذَّنْبُ ح ذُنُوبٌ): günah, suç, [(سَحَقَ يَسْحَقُ) اَلسُّحْقُ]: uzaklaşma, (سُحْقًا لَهُ): "Allah onu (rahmetinden) uzaklaştırsın" anlamında tabirdir. Yani Allah'ın rahmetinden uzak olmak Ashabı Sa'îr içindir.

مَا نَزَّلَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ ۖ إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا فِي ضَلَالٍ

indirmedi — Allah — hiçbir şey — değilsiniz — siz — (olanlardan) başkası — bir sapıklıkta

كَبِيرٍ ﴿9﴾ وَقَالُوا لَوْ كُنَّا نَسْمَعُ أَوْ

büyük — Ve — derler ki — Eğer — idik — biz dinlese — veya

نَعْقِلُ مَا كُنَّا فِي أَصْحَابِ السَّعِيرِ ﴿10﴾ فَاعْتَرَفُوا بِذَنْبِهِمْ ۖ

aklımızı kullansaydık — olmazdık! — halkı içinde — alevli ateşin — Böylece itiraf ettiler — günahlarını

فَسُحْقًا لِأَصْحَابِ السَّعِيرِ ﴿11﴾

Artık uzaklık olsun — halkı için — cehennem

MEAL: 7. İçine atıldıkları zaman, o kaynar haldeyken homurtusunu işitirler.

8. (Cehennem) Neredeyse öfkesinden çatlayacak! Her ne zaman içine bir grup atılsa oranın bekçileri onlara sorar: "Size bir uyarıcı gelmedi mi?"

9. (Onlar): "Evet; gerçekten bize bir uyarıcı gelmişti, fakat biz yalanladık ve Allah hiçbir şey indirmemiştir, siz ancak büyük bir sapıklık içindesiniz demiştik" derler.

10. Ve (yine) derler ki: "Eğer biz dinleseydik veya aklımızı kullansaydık, (şimdi) alevli ateşin (cehennemin) halkı içinde olmazdık!".

11. Böylece günahlarını itiraf ettiler. Artık cehennem halkı için (rahmetten) uzaklık olsun.

(67/MÜLK, 12)[1]:

إِنَّ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ بِالْغَيْبِ

Şüphe yok ki — kimseler — saygı duyan — Rablerine — gayb ile

لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ ﴿12﴾

onlar için vardır — bir mağfiret — ve — bir mükafat — büyük

MEAL: Şüphe yok ki, Rablerine gayb ile (O'nu görmedikleri halde) saygı duyanlar.. onlar için bir mağfiret (bağışlanma) ve büyük bir mükafat vardır.

(67/MÜLK, 13 - 14)[1]:

---

[1] **SÖZLÜK (MÜLK, 12):** (خَشِيَ يَخْشَى خَشْيَةً): korktu, sakındı, çekindi, endişe etti, (اَلْغَيْبُ ج غُيُوبٌ): gayb, gözle görülmeyen, idrak edilemeyen, [(غَفَرَ يَغْفِرُ) اَلْمَغْفِرَةُ]: mağfiret, bağışlama, (اَلْأَجْرُ ح أُجُورٌ): ecir, ücret, mükafat

وَ أَسِرُّوا قَوْلَكُمْ أَوِ اجْهَرُوا بِهِ ط إِنَّهُ عَلِيمٌ

bilendir Gerçek şu ki O onu açığa vurun veya Sözünüzü gizleyin

بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿13﴾ أَ لاَ يَعْلَمُ مَنْ خَلَقَ ط

Yaratan bilmez mi? sinelerin sâhip olduğunu

وَ هُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ ع ﴿14﴾

Habîr'dir Latîf'tir O

MEAL: 13. Sözünüzü (ister) gizleyin veya (ister) onu açığa vurun. Gerçek şu ki O, sinelerin sâhip olduğunu (çok iyi) bilir. **14.** Yaratan bilmez mi? O, Latîf'tir (her şeyi en incelikleriyle bilip lutfedendir); Habîr'dir (herşeyden haberdar olandır).

(67/MÜLK, 15)[2]:

هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ ذَلُولاً فَامْشُوا

O kılandır size yeryüzünü çok zelil Artık yürüyün

فِي مَنَاكِبِهَا وَ كُلُوا مِنْ رِزْقِهِ ط وَ إِلَيْهِ النُّشُورُ ﴿15﴾

onun omuzlarında ve yiyin O'nun rızkından O'nadır diriliş

---

[1] **SÖZLÜK (MÜLK, 13 - 14):** (أَسَرَّ يُسِرُّ إِسْرَاراً): (if'al bâbı) gizledi, sır verdi, (اَلْقَوْلُ ج اَقْوَالٌ): söz/ görüş/ iftira/ inanç, (جَهَرَ يَجْهَرُ جَهْراً): ilân etti, açığa verdi, (اَلصَّدْرُ ج صُدُورٌ): göğüs, sine, (ذَات) lafzına izafe edilerek, göğüslerin içinde gizlenen hakikat, göğüslerde bulunan kapalı hususların içyüzü manasına gelir, [(عَلِمَ يَعْلَمُ) اَلْعَلِيمُ]: (mübalağalı ismi fail) çok bilen, (اَللَّطِيفُ): lutufla, incelikle nezaketle muamele eden, güzelce tedbir ve idare eden, düzenleyen, ihsan eden, "Alimler, Latif'in ne demek olduğu hususunda İhtilaf etmişlerdir. Bu cümleden olarak meselâ bazıları, "Bununla, âlim - bilen" manasının kastedildiğini söylerlerken, diğer bazıları, "Hayır, bununla, Allah, kendisinin, faillerin pek çoğuna nasıl yapıldığı saklı ve kapalı olan latîf, göze görünmez fiillerin faili olduğunu ifade ettiğini söylemişlerdir. İşte bundan dolayı, Cenâb-ı Hakk'ın kulları için ve onlar hakkındaki tedbirinin incelikleri kastedilerek, "Allah'ın kullarına olan lütfu, çok acîbtir." denilir." demişlerdir." (Bkz. Râzi, *a.g.e.*) (اَلْخَبِيرُ): işlerin içyüzünü bilen, haberdar olan manasında mübâlağalı ism-i fâildir.

[1] Arkadan gelen isim cümlesi nasb mahallinde hal.

[2] **SÖZLÜK (MÜLK, 15):** [(ذَلَّ يَذِلُّ ذِلَّةً ج اَذِلَّةٌ) اَلذَّلُولُ]: Zelûl, boyun eğmek mânâsına gelen, esre ile "zill" mastarından mübalağa sıfatıdır, Herhangi bir şeyden sana boyun eğen, yani istediğin gibi kolaylıkla çekip götürecek şekilde kullanmaya müsait bulunan uysal şeye zelûl denir. Bunda asıl olan hakaret ve horluk mânâsı değil, kolaylık, yumuşaklık, uygunluk yani uysallık mânâsıdır. Bir şey zelûl olmakla beraber şerefli olabilir. Nitekim tevazu, yani mütevazi davranma bir şereftir" (Bkz. Râzi, a.g.e.), (مَشَى يَمْشِي مَشْياً): yürüdü, adım attı, (اَلْمَنْكِبُ ج مَنَاكِبُ): omuz başı, mecaz olarak yeryüzündeki yollar, köşe bucak ve dağlar ifade edilmektedir, (أَكَلَ يَأْكُلُ اَكْلاً): yedi, [(رَزَقَ يَرْزُقُ) اَلرِّزْقُ]: rızık . (نَشَرَ يَنْشُرُ نُشُوراً): dirildi, (uyanıp) ayağa kalktı.

MEAL: O, yeryüzünü size çok zelil kılandır (boyun eğdirendir) Artık onun omuzlarında (dağlarında, tepelerinde) yürüyün ve O'nun (Allah'ın) rızkından yiyin. O'nadır dirilış (ölümden sonra dirilip O'nun huzurunda toplanılacağını da unutmayın).

(67/MÜLK, 16 - 18)[1]:

أَ	أَمِنتُم	مَّن	فِي السَّمَاءِ	أَن يَخْسِفَ	بِكُمُ	الْأَرْضَ
	emin mi oldunuz?	olanın	Gökte	batırmasından	sizi	yere

فَإِذَا	هِيَ	تَمُورُ ﴿16﴾	أَمْ	أَمِنتُم	مَّن	فِي السَّمَاءِ
Bir de bakmışsın	o	sarsılıyor	Yoksa	emin mi oldunuz	olanın	gökte

أَن يُرْسِلَ	عَلَيْكُمْ	حَاصِبًا	فَسَتَعْلَمُونَ	كَيْفَ	نَذِيرِ ﴿17﴾	
göndermesinden	size	taş	yakında bileceksiniz	nasıl olduğunu	Uyarımın	

وَ	لَقَدْ	كَذَّبَ	الَّذِينَ	مِن قَبْلِهِمْ
	Andolsun ki	yalanlamıştı	kimseler de	onlardan önceki

فَكَيْفَ	كَانَ	نَكِيرِ ﴿18﴾	
Akabinde nasıldı?		beni tanımama	

MEAL: 16. Gökte olanın; sizi yere batırmasından (yerin dibine geçirmesinden) emin mi oldunuz? (O zaman) Bir de bakmışsın o sarsılıyor. **17.** Yoksa (yine) gökte olanın; size taş göndermesinden emin mi oldunuz? Benim uyarımın nasıl olduğunu yakında bileceksiniz. **18.** Andolsun ki, onlardan öncekiler de yalanlamıştı. Akabinde beni tanımama (fiillerine karşılık verdiğim ceza) nasıldı?

(67/MÜLK, 19)[1]:

---

[1] **SÖZLÜK (MÜLK, 16 - 18):** (أَمِنَ يَأْمَنُ أَمَانَةً): emin oldu, güvendi, korkmadı, (خَسَفَ يَخْسِفُ خَسْفًا): (بِ) harf-i ceri ile (yere) batırdı, yere göçürdü, yerin içine atılarak gaip oldu, (مَارَ يَمُورُ مَوْرًا): sarsıldı, sallandı, çalkalandı, gidip gelerek çalkalandı, [(أَمِنَ يَأْمَنُ أَمَانَةً: emin oldu, güvendi, korkmadı):, (أَرْسَلَ يُرْسِلُ إِرْسَالاً): (if'al bâbı) gönderdi, (الْحَاصِبُ): taş yahut başka şeylerle helâk eden rüzgar, kasırga, (عَلِمَ يَعْلَمُ عِلْمًا): bildi, (النَّذِيرُ ج نُذُرٌ): uyarma yahut kendisiyle uyarma yapılan husus, (كَذَّبَ يُكَذِّبُ تَكْذِيبًا). (tef'il bâbı) yalanladı, yalan isnad etti, (كَيْفَ): (istifham ismi) nasıl, (النَّكِيرُ): inkar, tanımama, çirkin karşılayarak vaziyetini değiştirme, cezalandırma.

أَ	وَ	لَمْ يَرَوْا	إِلَى الطَّيْرِ	فَوْقَهُمْ	صَافَّاتٍ	وَ	يَقْبِضْنَ ط
		bakmadılar	kuşlara	Üzerlerindeki	saflar halinde		(kanatlarını) açıp kapatan

مَا يُمْسِكُهُنَّ	إِلَّا	الرَّحْمَنُ ط	إِنَّهُ	بِكُلِّ	شَيْءٍ	بَصِيرٌ ﴿19﴾
Onları tutmaz	başkası	Rahman'dan	Gerçek şu ki, O		her şeyi	çok iyi görür

MEAL: Üzerlerindeki saflar halinde (kanatlarını) açıp kapatan kuşlara bakmadılar mı? Onları (boşlukta) Rahman'dan başkası tutmaz. Gerçek şu ki, O her şeyi çok iyi görür.

(67/MÜLK, 20 – 22)[2]:

أَمَّنْ	هَذَا	الَّذِي	هُوَ	جُنْدٌ	لَكُمْ	يَنْصُرُكُمْ
Yoksa kim ?	bu	olan	o	ordu	size ait	size yardım edecek

مِنْ دُونِ	الرَّحْمَنِ ط	إِنِ	الْكَافِرُونَ	إِلَّا	فِي غُرُورٍ ج ﴿20﴾	
Rahman'dan başka			Kafirler	ancak	bir aldanış içindedirler	

أَمَّنْ	هَذَا	الَّذِي	يَرْزُقُكُمْ	إِنْ	أَمْسَكَ	رِزْقَهُ ج	بَلْ	لَجُّوا
Yoksa kim	bu	size rızık verecek olan		tutsa	rızkını	Bilakis		onlar ısrar ettiler

---

[1] **SÖZLÜK (MÜLK, 19):** (اَلطَّيْرُ ج طُيُورٌ): kuş (cinsi), kuşlar, (اَلصَّافُّ ج صَافَّاتٌ): saf tutan, sıra yapan, (kanat) çırpan, (قَبَضَ يَقْبِضُ قَبْضاً): (kanatlarını ard arda) kapadı, yumdu, tuttu, avuçladı, (أَمْسَكَ يُمْسِكُ إِمْسَاكاً): (if'al bâbı) tuttu, bıraktı, çekti (اَلْبَصِيرُ ج بُصَرَاءُ): (sıfatı müşebbehe) gören, yahut, açıkça bilen..

[2] **SÖZLÜK (MÜLK, 20 - 22):** (اَلْجُنْدُ ج جُنُودٌ): ordu, yardımcılar, (نَصَرَ يَنْصُرُ نَصْراً): yardım etti, (مِنْ دُونِ): ..den başka, [(غَرَّ يَغُرُّ) اَلْغُرُورُ]: (masdar) aldanma, kanma, aldanış, aldatılmış, mağrur olmuş, (رَزَقَ يَرْزُقُ رِزْقاً): rızık verdi, hayırda bulundu, (أَمْسَكَ يُمْسِكُ إِمْسَاكاً): (if'al bâbı) tuttu, çekti, (لَجَّ يَلِجُّ لَجَاجاً): devam etti, sürdürdü, ısrar etti, (عَتَا يَعْتُو عُتُوّاً): haddi aştı, hududu çiğnedi, (اَلنُّفُورُ): ürkme, uzak durma, nefret etme, (مَشَى يَمْشِي مَشْياً): yürüdü, adım attı, [(كَبَّ يَكُبُّ كَبّاً) اَلْمُكِبُّ]: (ism-i fâil) yüzü koyun düşen, tökezleyip yüz üstü sürünen, yüz üstü yere kapanan, başını eğerek önüne, sağına, soluna, bakmadan giden, (اَلْوَجْهُ ج وُجُوهٌ): yüz, (اَلسَّوِيُّ): mutedil, dosdoğru, kâmil, düzgün, (أَهْدَى): (ism-i tafdîl) daha doğru yolda olan, en çok hidâyete eren, en çok doğru yola ileten, hidâyete vesile olan, (اَلصِّرَاطُ): eğri büğrü olmayan doğru ve düzgün yol, [(اِسْتَقَامَ يَسْتَقِيمُ) اَلْمُسْتَقِيمُ] (ismi fail) dosdoğru, düzgün, ölçülü, kusursuz.

فِي عُتُوٍّ	وَ	نُفُورٍ	﴿21﴾	أَ	فَمَنْ	يَمْشِي	مُكِبًّا	عَلَى وَجْهِهِ
azgınlıkta	ve	nefret		mi	O halde.. kimse	yürüyen	kapanarak	yüzü üzerine

﴿22﴾	مُسْتَقِيمٍ	عَلَى صِرَاطٍ	سَوِيًّا	يَمْشِي	أَمَّنْ	أَهْدَى
	dosdoğru	yol üzerinde	düzgün	yürüyen	yoksa.. kimse mi	daha doğru yoldadır

MEAL: 20. Yoksa kim bu Rahman'dan başka size yardım edecek olan size ait o ordu? Kafirler ancak bir aldanış içindedirler. **21.** Yoksa kim bu, (Allah) rızkını tutsa (kesse) size rızık verecek olan? Bilakis onlar azgınlık ve nefrette ısrar ettiler. **22.** O halde yüzü üzerine kapanarak yürüyen kimse mi daha doğru yoldadır, yoksa dosdoğru yol üzerinde düzgün yürüyen kimse mi?

(67/MÜLK, 23)[1]:

قُلْ	هُوَ	الَّذِي	أَنْشَأَكُمْ	وَ	جَعَلَ	لَكُمُ
De ki	O	sizi inşa eden		,	yapandır	sizin için

السَّمْعَ	وَ	الْأَبْصَارَ	وَ	الْأَفْئِدَةَ ط	قَلِيلاً	مَا	تَشْكُرُونَ ﴿23﴾
kulak	,	gözler	ve	gönüller	Ne kadar az		şükrediyorsunuz

MEAL: De ki: "O, sizi inşa eden (yaratan), sizin için kulak, gözler ve gönüller yapandır. Ne kadar az şükrediyorsunuz?"

(67/MÜLK, 24)[2]:

قُلْ	هُوَ	الَّذِي ذَرَأَكُمْ	فِي الْأَرْضِ	وَ	إِلَيْهِ	تُحْشَرُونَ ﴿24﴾	
De ki	O	sizi yoktan varedip çoğaltandır	yeryüzünde	ve	O'na	toplanıp götürülüyorsunuz	

MEAL: De ki: "O, sizi yeryüzünde yoktan varedip çoğaltandır ve O'na toplanıp götürüleceksiniz."

(67/MÜLK, 25 - 26)[3]:

---

[1] **SÖZLÜK (MÜLK, 23):** (أَنْشَأَ يُنْشِئُ إِنْشَاءً): (if'al bâbı) inşa etti, yarattı, meydana getirdi, (اَلسَّمْعُ ج أَسْمَاعٌ): kulak, işitme, (اَلْبَصَرُ ج اَلْأَبْصَارُ): göz, (اَلْفُؤَادُ ج اَلْأَفْئِدَةُ): kalp, gönül, (قَلِيلاً مَا): ne az, (شَكَرَ يَشْكُرُ شُكْرًا): şükretti.

[2] **SÖZLÜK (MÜLK, 24):** (ذَرَأَ يَذْرَأُ ذَرْءًا): yoktan varedip etrafa dağıtarak çoğalttı, (حَشَرَ يَحْشُرُ حَشْرًا): topladı, döndürdü, helak etti.

[3] **SÖZLÜK (MÜLK, 25 - 26):** [(وَعَدَ يَعِدُ) اَلْوَعْدُ]: vaat, söz, (صَدَقَ يَصْدُقُ صِدْقًا): doğru söz söyledi, doğru oldu, doğru söyledi, (اَلصَّادِقُ ج صَادِقُونَ): (ismi fail) doğru sözlü, (اَلْعِلْمُ ج عُلُومٌ): ilim, bilim,

وَ	يَقُولُونَ	مَتَى	هَٰذَا	الْوَعْدُ	إِنْ كُنْتُمْ	صَادِقِينَ ﴿25﴾
	derler	ne zaman	bu	vaad	idiyseniz	Doğru sözlüler

قُلْ	إِنَّمَا	الْعِلْمُ	عِنْدَ اللَّهِ	وَ	إِنَّمَا
De ki:	ancak	Bilgi	Allah katındadır	Ve	ancak

أَنَا	نَذِيرٌ	مُبِينٌ ﴿26﴾
ben	bir uyarıcıyım	apaçık

MEAL: Doğru sözlüler iseniz bu vaad ne zaman derler. Deki: Bilgi ancak Allah katındadır ve ben ancak apaçık bir uyarıcıyım.

(67/MÜLK, 27)[1]:

فَلَمَّا	رَأَوْهُ	زُلْفَةً	سِيئَتْ	وُجُوهُ	الَّذِينَ	كَفَرُوا
zaman	Onu gördükleri	yaklaşırken	kötüleşti	yüzleri	kimselerin	küfreden

وَ	قِيلَ	هَذَا	الَّذِي	كُنْتُمْ	بِهِ	تَدَّعُونَ ﴿27﴾
Ve	denildi	bu	(şey)dir	olduğunuz	kendisini	sizin istiyor

MEAL: Onu yaklaşırken gördükleri zaman, küfredenlerin yüzleri kötüleşti. Ve: "(İşte) bu sizin istiyor olduğunuz (şey)dir" denildi.

(67/MÜLK, 28)[2]:

قُلْ	أَ	رَأَيْتُمْ	إِنْ أَهْلَكَنِيَ	اللَّهُ	وَ	مَنْ	مَعِيَ	أَوْ
De ki	mü	Gördünüz	beni helak etse	Allah	ve	kimseleri	beraberimdeki	veya

---

(عِنْدَ): (zarf) yanında, katında, (اَلنَّذِيرُ ج نُذُرٌ): uyarma, uyarıcı, sakındıran, [(أَبَانَ يُبِينُ) اَلْمُبِينُ]: (ismi fail) açık ve vazıh olan, açıklayan .

[1] **SÖZLÜK (MÜLK, 27):** (رَأَى يَرَى رُؤْيَةً): gördü, bildi, zannetti, (اَلزُّلْفَةُ): yakınlık, yaklaşma, (سَاءَ يَسُوءُ سَوْءً): kötüleşti, kötülendirdi, üzdü, hoşa gitmedi, ayette gelen meçhul mazi sigası: çirkinleştirildi, kötü hale getirildı anlamındadır, (اَلْوَجْهُ ج وُجُوهٌ): yüz, (كَفَرَ يَكْفُرُ كُفْرًا): inkar etti, inanmadı, imandan çıktı, (اِدَّعَى يَدَّعِي اِدِّعَاءً): (iftial babı) temenni ve arzu etti, canı istedi, diledi, (ب) harf-i ceri ile hemen istedi.

[2] **SÖZLÜK (MÜLK, 28):** (أَهْلَكَ يُهْلِكُ إِهْلَاكًا): (if'al babı) helâk etti, öldürdü, felakete uğrattı, (رَحِمَ يَرْحَمُ رَحْمَةً): acıdı, merhamet etti, (أَجَارَ يُجِيرُ إِجَارَةً): (if'al babı) himaye etti, korudu, (اَلْأَلِيمُ): şiddetli acı çektiren, çok elem veren.

﴿ 28 ﴾ رَحِمَنَا فَمَنْ يُجِيرُ الْكَافِرِينَ مِنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ

elem verici azaptan kafirleri korur o zaman kim bize merhamet etse

MEAL: De ki: "Gördünüz mü, Allah beni ve beraberimdekileri helak etse veya bize merhamet etse, o zaman kim kafirleri elem verici azaptan himaye eder (korur)?"

(67/MÜLK, 29)[1]:

قُلْ هُوَ الرَّحْمَٰنُ آمَنَّا بِهِ وَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْنَا ۚ

güvendik O'na ve O'na biz iman ettik Rahmandır O De ki

﴿ 29 ﴾ فَسَتَعْلَمُونَ مَنْ هُوَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ

apaçık bir sapıklıkta olduğunu Kimin yakında bileceksiniz

MEAL: De ki: "O, Rahmandır, biz O'na iman ettik ve O'na tevekkül ettik (güvendik). Kimin apaçık bir sapıklıkta olduğunu yakında bileceksiniz."

(67/MÜLK, 30)[2]:

قُلْ أَ رَأَيْتُمْ إِنْ أَصْبَحَ مَاؤُكُمْ غَوْرًا

çekilmiş suyunuz olsa eğer Gördünüz mü De ki

﴿ 30 ﴾ فَمَنْ يَأْتِيكُمْ بِمَاءٍ مَعِينٍ

bir kaynak suyu size getirir kim

MEAL: De ki: "Gördünüz mü, eğer suyunuz çekilmiş olsa, size kim bir su kaynağı getirir?"

✱ Yüce Allah doğruyu söyledi. Şükür ve övgü âlemlerin Rabbi Allah içindir. ✱

---

[1] **SÖZLÜK (MÜLK, 29):** (آمَنَ يُؤْمِنُ إِيمَانًا): (if'al babı) inandı, iman etti, emin kıldı, (تَوَكَّلَ يَتَوَكَّلُ تَوَكُّلاً): (tefa'ul babı) tevekkül etti (Allah'a dayandı, işini Allah'a bıraktı), (عَلِمَ يَعْلَمُ عِلْمًا): bildi, [(ضَلَّ يَضِلُّ) اَلضَّلَالُ]: dalalet, sapma.

[2] **SÖZLÜK (MÜLK, 30):** (أَ رَأَيْتُمْ): gördünüz mü, ne dersiniz, söyleyin bakalım anlamında (رَأَى) fiilinin gâib ya da muhâtap çekimlerinden biri ile kullanılan tabirdir, (أَصْبَحَ يُصْبِحُ إِصْبَاحًا): (Kâne kardeşlerinden) sabahladı, oldu, (اَلْمَاءُ ج مِيَاهٌ): su, [(غَارَ يَغُورُ) اَلْغَوْرُ]: (suyu) çekilmiş, Ma'ul-Gavr yere batan, kuruyan su demektir", (أَتَى يَأْتِي إِتْيَانًا ب): getirdi, (اَلْمَعِينُ): göz önünde (açıkta) bulunan su kaynağı, bol ve tazyikli su kaynağı, (مَاءٌ مَعِينٌ): akarsu.

سورة النبا (78)

(NEBE (Önemli Haber) SÛRESİ)

(Mekke'de inmiştir. 40 ayettir.)

KUR'AN SAYFASI: 581 – 582

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Rahmân, Rahîm Allah'ın adıyla

(78 / NEBE, 1, 2, 3, 4, 5)[1]:

عَمَّ يَتَسَاءَلُونَ ﴿1﴾ عَنِ النَّبَإِ الْعَظِيمِ ﴿2﴾ الَّذِي هُمْ فِيهِ

ne hakkında	Birbirlerine soruşturuyorlar	büyük haber (mı) hakkında		Ki	onlar	bu konuda

مُخْتَلِفُونَ ﴿3﴾ كَلَّا سَيَعْلَمُونَ ﴿4﴾ ثُمَّ كَلَّا سَيَعْلَمُونَ ﴿5﴾

ihtilaf edenlerdir	Hayır!	Bilecekler!	Sonra	hayır!	Bilecekler!

MEAL: 1. Birbirlerine ne hakkında soruşturuyorlar? **2.** (O) büyük haber hakkında (mı?) **3.** Ki onlar bu konuda ihtilaf edenlerdir. **4.** Hayır! Bilecekler! **5.** Sonra hayır! Bilecekler!

(78 / NEBE, 6 - 7)[2]:

أَلَمْ نَجْعَلِ الْأَرْضَ مِهَادًا ﴿6﴾ وَالْجِبَالَ أَوْتَادًا ﴿7﴾

Biz yapmadık mı?	yeryüzünü	bir beşik	,	dağları	kazıklar

MEAL: 6 - 7. Biz yeryüzünü bir beşik, dağları da kazıklar yapmadık mı?

(78 / NEBE, 8)[1]:

---

[1] **SÖZLÜK (NEBE, 1 - 5):** [(عَنْ + مَا) عَمَّ]: [(عَنْ مَاذَا)'nın kısaltılmışı] neden? neyi?, ne hakkında, (تَسَاءَلَ يَتَسَاءَلُ تَسَاؤُلًا): (tefâul babı) karşılıklı olarak birbirlerine sordu, soruşturdu, (اَلنَّبَأُ ج اَنْبَاءٌ): önemli haber, haber, vakıa, hadise, (اخْتَلَفَ يَخْتَلِفُ اِخْتِلَافًا): (iftial b.) değişti, ihtilafa düştü, anlaşamadı, (اَلْعَظِيمُ ج عَظَائِمُ): büyük, yüce, (اَلْمُخْتَلِفُ ج مُخْتَلِفُونَ): (ismi fail) ihtilafa düşen, muhtelif, değişik, (كَلَّا): hayır, asla, sizin sandığınız gibi değil, (daha önce sözü geçmiş olan birşeyi kesinlikle red için söylenir), (عَلِمَ يَعْلَمُ عِلْمًا): bildi.

[2] **SÖZLÜK (NEBE, 6 - 7):** (جَعَلَ يَجْعَلُ جَعْلًا): kıldı, çevirdi, yarattı, hükmetti, (اَلْاَرْضُ ج اَرَاضٍ): yer, yeryüzü, (اَلْمِهَادُ): beşik, yatak, döşek, Yani çocuk için beşik neyse, yer de insanlar için odur. (اَلْوَتَدُ ج اَوْتَادٌ): kazık, yere veya duvara çakılan çivi ve kazık.

وَ خَلَقْنَاكُمْ أَزْوَاجًا ﴿8﴾

Ve sizi yarattık çiftler halinde

MEAL: 8. Ve sizi çiftler halinde yarattık.

(78 / NEBE, 9 - 11) [2]:

وَ جَعَلْنَا نَوْمَكُمْ سُبَاتًا ﴿9﴾ وَ جَعَلْنَا اللَّيْلَ لِبَاسًا ﴿10﴾

Uykunuzu kıldık bir istirahat Geceyi yaptık bir elbise

وَ جَعَلْنَا النَّهَارَ مَعَاشًا ﴿11﴾

Gündüzü de kıldık bir geçim zamanı

MEAL: 9. Uykunuzu bir istirahat kıldık. **10.** Geceyi bir elbise (örtü) yaptık. **11.** Gündüzü de bir geçim zamanı kıldık.

(78 / NEBE, 12 - 13) [3] :

وَ بَنَيْنَا فَوْقَكُمْ سَبْعًا شِدَادًا ﴿12﴾ وَ جَعَلْنَا سِرَاجًا وَهَّاجًا ﴿13﴾

(Orada) ışık saçan	bir lamba	yaptık	sağlam (gök)	yedi (kat)	Üstünüze	bina ettik	

MEAL: 12. Üstünüze yedi (kat) sağlam (gök) bina ettik. **13.** (Orada) ışık saçan bir lamba (güneş) yaptık.

(78 / NEBE, 14 - 16) [4] :

---

[1] **SÖZLÜK (NEBE, 8):** (خَلَقَ يَخْلُقُ خَلْقًا): yarattı, eşsiz ve yoktan varetti, şekil verdi, (اَلزَّوْجُ ج اَزْوَاجٌ): çift, eş, erkek ve dişi.

[2] **SÖZLÜK (NEBE, 9 -10):** (اَلنَّوْمُ): uyku, uyuma, (اَلسُّبَاتُ): istirahat, rahatlık, sukûnet/ kesme/ölüm, "Sebt, lügatte, kesmek demektir. Gece iş yapmayı ve hareketi kestiği için ona "sübât" denmiştir."(Bkz. Muhammed Ali Sâbûnî, *Safvetü't-Tefâsir*, Ensar Neşriyat). Taberi ölüm mânâsına işaretle beraber demiştir ki: "Sebt ve sübat sessizlik demektir. Nitekim rahat ve huzur günü olması itibarıyla Cumartesi gününe Sebt denilmiştir. Buna göre mânâ şudur: "Uykunuzu sizin için bır rahat ve huzur kıldık. Onunla dinlenirsiniz ve ruhlarınız sizden ayrılmamış, canlı olduğunuz halde şuursuz, ölü gibi sessiz olursunuz.". (اَللَّيْلُ ج لَيَالٍ): gece, (اَللِّبَاسُ ج اَلْبِسَةٌ): elbise, örtü (اَلنَّهَارُ ج اَنْهُرٌ): gündüz, (اَلْمَعَاشُ ج مَعَايِشُ): geçim kaynağı, geçim sağlama vakti, geçim sağlama yeri.

[3] **SÖZLÜK (NEBE, 12 -13):** (بَنَى يَبْنِي بُنْيَانًا): (nâkıs fiil) bina etti, yaptı, kurdu, (اَلسَّبْعُ ث اَلسَّبْعَةُ): yedi (7), (اَلشَّدِيدُ ج شِدَادٌ): şiddetli, kuvvetli, (اَلسِّرَاجُ ج سُرُجٌ): lâmba, ışık verici madde, (اَلْوَهَّاجُ): ışık saçan, çokça aydınlatan, parıl parıl parlayan.

[4] **SÖZLÜK (NEBE, 14 - 16):** (أَنْزَلَ يُنْزِلُ إِنْزَالًا): (if'al babı) indirdi, (اَلْمُعْصِرَةُ ج مُعْصِرَاتٌ): sıkışan (yağmur) bulutları, "Rüzgarlar bulutları sıktığı için bu isim verilmiş gibidir. . Su ile sıkılan ve henüz yağmur yağdırmamış olan bulutlara denilir Ay hali olması zamanı gelmiş olmakla birlikte henüz ay hali olmamış ve "el-mu'sır" denilen kadına benzetilmektedir." (Bkz. Kurtubi, *el-Câmiu li-Ahkâmü'l-Kur'ân*, Buruç Yayınları), Elmalılı'ya göre "Mu'sırat, yağmur yağdırma zamanı gelmiş bulutlar veya onları presler gibi sıkıştıran rüzgarlar veya gökler diye tefsir edilmişse de, ne olduklarının belirlenmesine kalkışılmaksızın "sıkım zamanı gelmiş, sıkılıp suyu çıkarılacak şeyler" veya "bir şeyin suyunu çıkartanlar" mânâlarıyla

وَ أَنزَلْنَا مِنَ الْمُعْصِرَاتِ مَاءً ثَجَّاجًا ﴿14﴾ لِنُخْرِجَ بِهِ

onunla çıkarmamız için | şarıl şarıl akan | su | sıkışan bulutlardan | indirdik

حَبًّا وَ نَبَاتًا ﴿15﴾ وَ جَنَّاتٍ أَلْفَافًا ﴿16﴾

sarmaş dolaş | bahçeleri | ve | bitkiler , | tohumlar

MEAL: (14-16). Size tohumlar, bitkiler ve ağaçları (birbirine) sarmaş dolaş bahçeleri onunla çıkarmamız için sıkışan bulutlardan şarıl şarıl akan su indirdik.

(78 / NEBE, 17 - 20) [1]:

إِنَّ يَوْمَ الْفَصْلِ كَانَ مِيقَاتًا ﴿17﴾ يَوْمَ يُنفَخُ

üflendiği | gün | belirlenmiş bir vakittir | fasıl | günü | Şüphesiz

فِي الصُّورِ فَتَأْتُونَ أَفْوَاجًا ﴿18﴾ وَ فُتِحَتِ السَّمَاءُ فَكَانَتْ

oluşmuştur | Gökyüzü | açılmış | bölük bölük | artık gelirsiniz | Sûr'a

أَبْوَابًا ﴿19﴾ وَ سُيِّرَتِ الْجِبَالُ فَكَانَتْ سَرَابًا ﴿20﴾

serab | olmuştur | Dağlar | yürütülmüş | kapılar

MEAL: 17. Şüphesiz ayrım günü (kıyamet günü) belirlenmiş bir vakittir. **18.** Sûr'a üflendiği gün, artık bölük bölük gelirsiniz. **19.** Gökyüzü açılmış kapılar oluşmuştur. **20.** Dağlar yürütülmüş, serab olmuştur.

(78 / NEBE, 21 - 26) [1]:

---

mutlak olarak anlaşılması daha kapsamlı olacaktır." (Bkz. *Hak Dini Kur'an Dili*), (اَلْمَاءُ ج مِيَاهٌ): su, [اَلثَّجَّاجُ (ثَجَّ يَثُجُّ ثَجًّا]: şarıl şarıl akan, dökülen, (أَخْرَجَ يُخْرِجُ إِخْرَاجًا): (if'al b.) çıkardı, (اَلْحَبُّ): tane, taneler, (اَلنَّبَاةُ ج نَبَاتَاتٌ): bitki, nebat, (اَلْجَنَّةُ ج جَنَّاتٌ): ağaçlı bahçe, cennet, (اَللَّفُّ ج اَلْفَافٌ): sık ağaçlık, sarmaş dolaş ağaçlar.

[1] **SÖZLÜK (NEBE, 17 - 20):** (اَلْيَوْمُ ج اَيَّامٌ): gün, [(فَصَلَ يَفْصِلُ) اَلْفَصْلُ]: (masdar) kesin hüküm verme, ayırt etme, (يَوْمَ الْفَصْلِ): ayrım günü, kıyâmet günü, (اَلْمِيقَاتُ ج مَوَاقِيتُ): kararlaştırılmış muayyen vakit, (نَفَخَ يَنْفُخُ نَفْخًا): üfledi, körüklendi, üflendi, (اَلصُّورُ): İsrafil aleyhisselamın borusu, (اَتَى يَاْتِي اِتْيَانًا): (nakıs f.) geldi, (اَلْفَوْجُ ج أَفْوَاجٌ): fevc, bölük, "zümre zümre, kitle kitle, cemaat cemaat", (فَتَحَ يَفْتَحُ فَتْحًا): açtı, fethetti, (اَلسَّمَاءُ ج سَمَاوَاتٌ): gök, gökyüzü, (اَلْبَابُ ج اَبْوَابٌ): kapı, (سَيَّرَ يُسَيِّرُ تَسْيِيرًا): (tef'il babı) gezdirdi, dolaştırdı, yürüttü, (اَلْجَبَلُ ج جِبَالٌ): dağ, (اَلسَّرَابُ): serap, hakikatsiz ve asılsız şey.

إِنَّ جَهَنَّمَ كَانَتْ مِرْصَادًا ﴿21﴾ لِلطَّاغِينَ مَآبًا ﴿22﴾

Şüphesiz cehennem olmuştur bir gözetleme yeri haddi aşanların dönüş yeri

لَابِثِينَ فِيهَا أَحْقَابًا ﴿23﴾ لَا يَذُوقُونَ فِيهَا بَرْدًا

kalacakları içinde uzun müddet Orada tatmazlar bir serinlik

وَلَا شَرَابًا ﴿24﴾ إِلَّا حَمِيمًا وَغَسَّاقًا ﴿25﴾

ve (tatmazlar) içecekler başka kaynar su ve irinden

جَزَاءً وِفَاقًا ﴿26﴾

bir karşılık olarak uygun

MEAL: 21-23. Şüphesiz, cehennem bir gözetleme yeri, haddi aşan-azgınların içinde uzun müddet kalacakları (son) dönüş yeri olmuştur.

24-26. Orada (yaptıklarına) uygun bir karşılık olarak kaynar su ve irinden başka bir serinlik ve içecek tatmazlar.

(78 / NEBE, 27- 30) [2]:

إِنَّهُمْ كَانُوا لَا يَرْجُونَ حِسَابًا ﴿27﴾ وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا

Gerçekten de onlar ummuyorlardı herhangi bir hesaba çekilmeyi yalanlıyorlardı Ayetlerimizi

---

[1] **SÖZLÜK (NEBE, 21 - 26):** [(رَصَدَ يَرْصُدُ) اَلْمِرْصَادُ]: rasat mevzii, rasathane, gözetleme yeri, (طَغَى يَطْغَى): (nakıs fiil) taştı, haddi aştı, azdı, (اَلطَّاغِي ج طَاغُونَ): (ismi fail) azgın, haddi aşan, [(آبَ يَئُوبُ) اَلْمَآبُ]: (mimli masdar) dönüş yeri, dönüş vakti, dönmek, (لَبِثَ يَلْبَثُ): ikamet etti, yerleşti, kaldı, gecikti, dayandı, (اَللَّابِثُ ج لَابِثُونَ): (ismi fail) kalan, ikamet eden, (اَلْحُقْبُ ج أَحْقَابٌ): uzun müddet, belirsiz uzun müddet, Bir hukub'un 80 sene olduğu da söylenmiştir, (ذَاقَ يَذُوقُ ذَوْقًا): (ecvef fiil) tattı, hissetti, (اَلْبَرْدُ): soğukluk, serinlik, (اَلشَّرَابُ ج اَشْرِبَةٌ): içilen şey, içecek, içki, (اَلْحَمِيمُ): sıcak kaynar su/ şefkatli dost, (اَلْغَسَّاقُ):irinden ve cerehatli yaradan akan sıvı, [(جَزَى يَجْزِي) اَلْجَزَاءُ]: (masdar) ceza, karşılığını verme, (اَلْوِفَاقُ): muvafık, uygun, iki şey arasındaki uygunluk.

[2] **SÖZLÜK (NEBE, 27 - 30):** (أَحْصَى يُحْصِي إِحْصَاءً): (if'al babından nâkıs f.) saydı, (ذَاقَ يَذُوقُ): (ecvef fiil) tattı, (زَادَ يَزِيدُ زِيَادَةً): (ecvef fiil) artırdı, arttı.

كِذَّابًا ﴿28﴾ وَ كُلَّ شَيْءٍ أَحْصَيْنَاهُ كِتَابًا ﴿29﴾

yalanladıkça **her şeyi** **Biz saydık** **yazıp**

فَذُوقُوا فَلَنْ نَزِيدَكُمْ إِلَّا عَذَابًا ﴿30﴾

Artık tadın! **Çünkü size artırmayacağız** **başkasını** **azabtan**

MEAL: 27. Gerçekten de onlar herhangi bir hesaba çekilmeyi ummuyorlardı. **28.** Ayetlerimizi yalanladıkça yalanlıyorlardı. **29.** Biz ise her şeyi yazıp saydık (kaydettik). **30.** Artık tadın! Bundan böyle size azabtan başkasını artırmayacağız.

(78 / NEBE, 31 - 34) [1]:

إِنَّ لِلْمُتَّقِينَ مَفَازًا ﴿31﴾ حَدَائِقَ وَ أَعْنَابًا ﴿32﴾

Şüphesiz **takvâ sahipleri için vardır** **bir kurtuluş** **bahçeler** **,** **üzüm bağları**

وَ كَوَاعِبَ أَتْرَابًا ﴿33﴾ وَ كَأْسًا دِهَاقًا ﴿34﴾

, **cazip eşler** **yaşıt** **ve** **bir kadeh** **dopdolu**

MEAL: 31-34. Şüphesiz takvâ sahipleri (müttekiler) için bir kurtuluş, bahçeler, üzüm bağları, yaşıt cazip eşler (ya da göğüsleri tomurcuk gibi kabarmış kızlar) ve dopdolu bir kadeh var.

(78 / NEBE, 35 - 36) [2]:

لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا وَ لَا كِذَّابًا ﴿35﴾

işitmezler **Orada** **boş bir söz** **ve** **(işitmezler)** **yalan**

---

[1] **SÖZLÜK (NEBE, 31 - 34):** (اَلْمُتَّقِي ج مُتَّقُونَ): (ismi fail) (Allah'ın emrine karşı gelmekten) sakınan, (günahtan) korunan, [(فَازَ يَفُوزُ فَوْزاً مَفَازًا) اَلْمَفَازُ]: (masdar) kurtuluş, kurtulma, kurtuluşa erme, ""kazanmak, gayeye ulaşmak" anlamında bir masdar olması muhtemel olduğu gibi, "bir kazanma mekanı, mahalli" anlamına gelmesi de mümkündür, (اَلْحَدِيقَةُ ج حَدَائِقُ): ağaçlı bahçe, etrafı çevrilmiş meyveli bahçe, bostan, (اَلْعِنَبُ ج اَعْنَابٌ): üzüm, bağ, (اَلْكَاعِبُ ج كَوَاعِبُ): güzel, çekici, cazip, göz alıcı, güzel endamlı / memeleri gelişmiş tomurcuk haline gelmiş kız, (اَلتِّرْبُ ج اَلْاَتْرَابُ): yaşıt, akran, aynı yaştakiler, dişi (kelimeden eşler kastedilmektedir), (اَلْكَأْسُ): kâse, dolu kadeh, tas, bardak, (Burada kastedilen lezzetli, zevk verici içecekle doldurulmuş kaptır), (اَلدِّهَاقُ): dolu, doldurulmuş.

[2] **SÖZLÜK (NEBE, 35 - 36):** (سَمِعَ يَسْمَعُ سَمْعًا): işitti, duydu, (اَللَّغْوُ): boş söz, saçmalık, çirkin söz, boş şey/yemin, (اَلْكِذَّابُ): ileri derecede inkar ve yalanlama, [(جَزَى يَجْزِي جَزَاءً) اَلْجَزَاءُ] (masdar) ceza, karşılığını verme, (جَزَاءً): karşılık olarak, (اَلْعَطَاءُ): bağış, lutuf, ihsan, [(حَاسَبَ يُحَاسِبُ) اَلْحِسَابُ]: muhasebe, sayma, hesab etme (ayette: yeterli, hesab edilmiş, hesablı).

جَزَاءً مِنْ رَبِّكَ عَطَاءً حِسَابًا ﴿36﴾

bir karşılık olmak üzere — **Rabbinden** — **bir bağış** — **yeterli**

MEAL: 35. Orada boş bir söz ve yalan işitmezler. 36. Rabbinden bir karşılık olmak üzere yeterli bir bağış (lutuf)...

(78 / NEBE, 37) [1]:

رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ وَ مَا بَيْنَهُمَا الرَّحْمٰنِ

Rabbidir — **göklerin** — **,** — **yerin** — **ve** — **şeylerin** — **ikisi arasında bulunan** — **Rahman**

لَا يَمْلِكُونَ مِنْهُ خِطَابًا ﴿37﴾

sahip olamazlar — **O'ndan** — **bir hitaba**

MEAL: 37. (Senin Rabbin) göklerin, yerin ve ikisi arasında bulunanların Rahman Rabbidir. (O gün insanlar) O'ndan bir hitaba sahip olamazlar (heybetinden konuşamazlar).

(78 / NEBE, 38) [2]:

يَوْمَ يَقُومُ الرُّوحُ وَ الْمَلَائِكَةُ صَفًّا لَا يَتَكَلَّمُونَ إِلَّا

gün — **ayakta durduğu** — **Ruh** — **ve** — **meleklerin** — **saf halindeki** — **konuşmazlar** — **başkaları**

مَنْ أَذِنَ لَهُ الرَّحْمٰنُ وَ قَالَ صَوَابًا ﴿38﴾

kimselerden — **izin verdiği** — **kendisine** — **Rahmân'ın** — **söyler** — **doğruyu**

MEAL: 38. Ruh (Cebrâil) ve saf halindeki meleklerin ayakta durduğu gün, Rahmân'ın kendisine izin verdiklerinden başkaları konuşamazlar; (konuşan da) doğruyu söyler.

(78 / NEBE, 39) [1]:

---

[1] **SÖZLÜK (NEBE, 37):** (اَلسَّمَاءُ ج سَمَاوَاتٌ): gökyüzü, gök, (اَلْاَرْضُ ج اَرَاضٍ): yeryüzü, yer, (بَيْنَ): (zarf) arasında, (مَلَكَ يَمْلِكُ مِلْكًا): sahib oldu, zaptetti, gücü yetti, eli altında oldu, [(اَلْخِطَابُ خَاطَبَ يُخَاطِبُ مُخَاطَبَةً خِطَابًا]: (masdar) hitap, karşılıklı konuşma.

[2] **SÖZLÜK (NEBE, 38):** (قَامَ يَقُومُ قِيَامًا): (ecvef fiil) kalktı, ayakta durdu, dikildi / kaldı/ azmetti/ başladı. (اَلرُّوحُ ج اَرْوَاحٌ): ruh, (اَلصَّفُّ ج صُفُوفٌ): sıra, saf, (تَكَلَّمَ يَتَكَلَّمُ تَكَلُّمًا): (tefa'ul babı) konuştu, kelam etti/ lafa daldı/ temsil yoluyla gösterdi, (أَذِنَ يَأْذَنُ إِذْنًا): izin verdi, (اَلصَّوَابُ): doğru, hatanın zıddı.

ذَٰلِكَ	الْيَوْمُ	الْحَقُّ ج	فَمَنْ شَاءَ	اتَّخَذَ	إِلَىٰ رَبِّهِ	مَآبًا	﴿ 39 ﴾
İşte o	gündür	gerçek	O halde dileyen kimse	edinsin	Rabbine	dönen bir yol	

MEAL: 39. İşte o, gerçek gündür. O halde dileyen Rabbine dönen bir yol edinsin.

(78 / NEBE, 40)[2]:

إِنَّا	أَنذَرْنَاكُمْ	عَذَابًا	قَرِيبًا ج	يَوْمَ	يَنظُرُ	الْمَرْءُ
Gerçekten biz	sizi uyardık	bir azap ile	yakın	O gün	bakar	kişi
مَا	قَدَّمَتْ	يَدَاهُ	وَ	يَقُولُ	الْكَافِرُ	
şeylere	takdim ettiği	iki elinin	ve	der	kafir	
يَا لَيْتَنِي	كُنتُ	تُرَابًا	﴿ 40 ﴾			
Keşke ben	olsaydım	toprak				

MEAL: 40. Gerçekten biz sizi yakın bir azap ile uyardık. O gün kişi iki elinin takdim ettiğine (dünyada yaptıklarına) bakar ve kafir: "Keşke ben toprak olsaydım!" der.

✸ Yüce Allah doğruyu söyledi. Şükür ve övgü âlemlerin Rabbi Allah içindir. ✸

سورة الرحمن (55)

(RAHMAN SÛRESİ)

(Mekke'de inmiştir. 78 ayettir.)

(KUR'AN SAYFASI: 530 – 533)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

Rahmân, Rahîm Allah'ın adıyla

---

[1] **SÖZLÜK (NEBE, 39):** (اَلْحَقُّ): hak, gerçek, doğru, (شَاءَ يَشَاءُ شَيْئًا): (ecvef f.) diledi, istedi, (اِتَّخَذَ يَتَّخِذُ إِتِّخَاذًا): (iftial b.) edindi, tuttu, yaptı, husule getirdi, [(آبَ يَأُوبُ) اَلْمَآبُ] : (mimli masdar, ism-i zaman, ism-i mekân) dönülecek yer, dönülecek zaman, dönüş yeri.

[2] **SÖZLÜK (NEBE, 40):** (أَنْذَرَ يُنْذِرُ إِنْذَارًا): (if'al b.) uyardı, (اَلْعَذَابُ ج اَعْذِبَةٌ): azap, işkence, [قَرُبَ) اَلْقَرِيبُ (يَقْرُبُ]: yakın, (نَظَرَ يَنْظُرُ نَظْرًا): baktı, gördü/ düşündü, (اَلْمَرْءُ): kişi, erkek şahıs, er kişi, (قَدَّمَ يُقَدِّمُ تَقْدِيمًا): (tef'il b.) önceden yaptı/ öne aldı, (اَلْيَدُ ج اَيْدٍ): el, (قَالَ يَقُولُ قَوْلاً): (ecvef f.) dedi, söyledi, [كَفَرَ) اَلْكَافِرُ (يَكْفُرُ]: (ismi fail) kafir, inkarcı, (لَيْتَ): keşke manasında temenni ve rağbete delelet eden edat, (كَانَ يَكُونُ كَوْنًا). (ecvef f.) idi, oldu, (اَلتُّرَابُ ج اَتْرِبَةٌ): toprak.

(55/RAHMAN, 1- 2)[1]:

﴿ 2 ﴾	الْقُرْآنَ	عَلَّمَ	﴿ 1 ﴾	الرَّحْمٰنُ
	Kur'ân'ı	**öğretti**		**Rahmân**

MEAL: 1-2. Rahmân (çok şefkatli ve merhametli olan Allah) Kur'ân'ı öğretti.

(55/RAHMAN, 3 - 4)[2]:

﴿ 4 ﴾	الْبَيَانَ	عَلَّمَهُ	﴿ 3 ﴾	الْإِنْسَانَ	خَلَقَ
	açıklamayı	**Ona öğretti**		**İnsanı**	**yarattı**

MEAL: 3-4. İnsanı yarattı. Ona (düşüncesini) beyanı (konuşma ve açıklamayı) öğretti.

(55/RAHMAN, 5)[3]:

﴿ 5 ﴾	بِحُسْبَانٍ	الْقَمَرُ	وَ	الشَّمْسُ
	hesap iledir	**Ay**	**ve**	**Güneş**

MEAL: 5. Güneş ve Ay hesap iledir.

(55/RAHMAN, 6)[4]:

﴿ 6 ﴾	يَسْجُدَانِ	الشَّجَرُ	وَ	النَّجْمُ	وَ
	secde etmektedir	**ağaç**	**ve**	**Bitki**	

MEAL: 6. Bitki (ya da yıldız) ve ağaç secde etmektedir.

(55/RAHMAN, 7 - 9)[5]:

﴿ 7 ﴾	الْمِيزَانَ	وَضَعَ	وَ	رَفَعَهَا	السَّمَاءَ	وَ
	mizanı	**koymuştur**		**yükseltmiştir**	**göğü**	

---

[1] **SÖZLÜK (RAHMAN 1-2):** (الرَّحْمٰنُ): çok merhametli, (عَلَّمَ يُعَلِّمُ تَعْلِيمًا): öğretti.

[2] **SÖZLÜK (RAHMAN 3-4):** (خَلَقَ يَخْلُقُ خَلْقًا): yarattı, eşsiz ve yoktan varetti, şekillendirdi, (الْإِنْسَانُ): insan, (الْبَيَانُ): açıklama, izah.

[3] **SÖZLÜK (RAHMAN, 5):** (الشَّمْسُ): güneş, (الْقَمَرُ): ay, [(حَسَبَ يَحْسُبُ) الْحُسْبَانُ]. hesap, hesaplama/ azap, bela.

[4] **SÖZLÜK (RAHMAN, 6):** (النَّجْمُ ج نُجُومٌ): yıldız, (الشَّجَرَةُ ج شَجَرٌ):ağaç, (سَجَدَ يَسْجُدُ سُجُودًا): itaat etti, boyun eğdi, secde etti, başeğdi, teslimiyet gösterdi.

[5] **SÖZLÜK (RAHMAN, 7- 9):** (السَّمَاءُ ج سَمَاوَاتٌ): gök, gökyüzü, (رَفَعَ يَرْفَعُ رَفْعًا): yükseltti, (وَضَعَ يَضَعُ وَضْعًا): koydu, hüküm koydu/ çıkardı/ bıraktı/ alçalttı, (الْمِيزَانُ ج مَوَازِينُ): adalet veya terazi, ölçü, (طَغَى يَطْغَى طَغْيًا): hududu aştı, azdı, azgınlık etti, (أَقَامَ يُقِيمُ إِقَامَةً): (if'al bâbı) hakkını verdi/ yerine getirdi/ikamet etti/ ikame etti/ güzelce yaptı, [(وَزَنَ يَزِنُ) الْوَزْنُ]: (masdar) tartı, tartma, (الْقِسْطُ): adalet, (أَخْسَرَ يُخْسِرُ إِخْسَارًا): (if'al bâbı) eksiltti, düşük gösterdi.

أَلاَّ تَطْغَوْا فِي الْمِيزَانِ ﴿ 8 ﴾ وَ أَقِيمُوا الْوَزْنَ بِالْقِسْطِ

haddi aşmayın diye **Tartıda** **yerine getirin** **Tartıyı** **adaletle**

وَ لاَ تُخْسِرُوا الْمِيزَانَ ﴿ 9 ﴾

eksiltmeyin **ölçüyü**

MEAL: 7- 8. (O) göğü yükseltmiştir. Tartıda haddi aşmayın diye mizanı (ölçüyü) koymuştur. **9.** Tartıyı adaletle (hakkıyla) yapın, ölçüyü eksiltmeyin.

(55/RAHMAN, 10 - 12)[1]**:**

وَ الْأَرْضَ وَضَعَهَا لِلْأَنَامِ ﴿ 10 ﴾

Yeryüzünü **alçaltıp-koydu** **mahlukat için**

فِيهَا فَاكِهَةٌ وَ النَّخْلُ ذَاتُ الْأَكْمَامِ ﴿ 11 ﴾

Orada vardır **meyve** **ve** **hurma ağacı** **kabuklu**

وَ الْحَبُّ ذُو الْعَصْفِ وَ الرَّيْحَانُ ﴿ 12 ﴾

dâneler **Yapraklı** **ve** **hoş kokulu bitkiler**

MEAL: 10. Yeryüzünü de mahlukat (yaratılan varlıklar) için alçaltıp-koydu. **11.** Orada meyve ve kabuklu hurma ağacı vardır. **12.** Yapraklı (ya da samanlı) dâneler ve hoş kokulu bitkiler (vardır).

(55/RAHMAN, 13)[2]**:**

فَبِأَيِّ آلاَءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿ 13 ﴾

O halde hangisini **nimetlerinin** **Rabbinizin** **yalanlarsınız**

MEAL: 13. (Ey insanlar ve cinler!) O halde Rabbinizin nimetlerinin hangisini yalanlarsınız?

(55/RAHMAN, 14)[3]**:**

---

[1] **SÖZLÜK (RAHMAN, 10 - 12):** (اَلْأَرْضُ ج اَرَاضٍ): yer, yeryüzü, (وَضَعَ يَضَعُ وَضْعًا): alçalttı/ koydu/ indirdi/ bıraktı, (اَلْأَنَامُ): halk, mahlukat, (اَلْفَاكِهَةُ ج فَوَاكِهُ): yemiş, meyve, (اَلنَّخْلُ): hurma ağacı, (ذُو ث ذَاتُ): sahip, (اَلْكِمُّ ج اَكْمَامٌ): kabuk, (اَلْحَبُّ): tane, taneler, (اَلْعَصْفُ): ekin sapı, yaprak, (اَلرَّيْحَانُ): rızık yahut hoş kokulu şeyler.

[2] **SÖZLÜK (RAHMAN, 13):** (اَلْآلَاءُ ج اَلْآلَى): nimet, hayır, dua , (كَذَّبَ يُكَذِّبُ تَكْذِيبًا): (tef'îl bâbı) yalanladı, inkar etti.

[3] **SÖZLÜK (RAHMAN, 14):** (خَلَقَ يَخْلُقُ خَلْقًا): yarattı, eşsiz ve yoktan varetti, şekillendirdi, (اَلْإِنْسَانُ): insan (Adem), (اَلصَّلْصَالُ): kuru balçık, (اَلْفَخَّارُ): pişmiş çamur, tuğla ve kiremit cinsinden bir madde.

﴿ 14 ﴾ كَالْفَخَّارِ ۙ مِنْ صَلْصَالٍ الْإِنسَانَ خَلَقَ

pişmiş çamur gibi **kuru bir balçıktan** **insanı** **yarattı**

MEAL: 14. (Allah), insanı pişmiş çamur gibi kuru bir balçıktan yarattı.

(55/RAHMAN, 15)[1]:

﴿ 15 ﴾ مِن نَّارٍ ۚ مِنْ مَّارِجٍ الْجَانَّ وَ خَلَقَ

ateşten **dumansız bir alevden** **Cinleri** **yarattı**

MEAL: 15. Cinleri ateşten, dumansız bir alevden yarattı.

(55/RAHMAN, 16)[2]:

﴿ 16 ﴾ تُكَذِّبَانِ رَبِّكُمَا آلَاءِ فَبِأَيِّ

yalanlarsınız **Rabbinizin** **nimetlerinin** **O halde hangisini**

MEAL: 16. O halde Rabbinizin nimetlerinin hangisini yalanlarsınız?

(55/RAHMAN, 17 - 18)[3]:

﴿ 17 ﴾ الْمَغْرِبَيْنِ ۚ وَ رَبُّ الْمَشْرِقَيْنِ رَبُّ

(hem) iki batının **Rabbidir** **(hem) iki doğunun Rabbi** **(O)**

﴿ 18 ﴾ تُكَذِّبَانِ رَبِّكُمَا آلَاءِ فَبِأَيِّ

yalanlarsınız **Rabbinizin** **nimetlerinin** **O halde hangisini**

MEAL: 17. (O) (hem) iki doğunun Rabbi, (hem) iki batının Rabbidir. **18.** O halde Rabbinizin nimetlerinin hangisini yalanlarsınız?

(55/RAHMAN, 19 - 21)[4]:

بَرْزَخٌ بَيْنَهُمَا ﴿ 19 ﴾ يَلْتَقِيَانِ ۙ الْبَحْرَيْنِ مَرَجَ

bir engel **aralarında vardır** **birbirine kavuşmak üzere** **İki denizi** **saldı**

---

[1] **SÖZLÜK (RAHMAN, 15):** (خَلَقَ يَخْلُقُ خَلْقًا): yarattı, eşsiz ve yoktan varetti, şekillendirdi, (اَلْجَانُّ):cin, (اَلْمَارِجُ): parlak alev, dumansız alev veya isle karışık alev, (اَلنَّارُ ج نِيرَانٌ): ateş.

[2] **SÖZLÜK (RAHMAN, 16):** (اَلْآلَاءُ ج اَلْآلَى): nimet, hayır,dua, (كَذَّبَ يُكَذِّبُ تَكْذِيبًا): (tefîl bâbı) yalanladı, inkar etti.

[3] **SÖZLÜK (RAHMAN, 17-18):** (اَلْمَشْرِقُ): güneşin doğduğu yer, (اَلْمَغْرِبُ ج مَغَارِبُ): batı, (اَلْآلَى ج آلَاءُ): nimet, hayır, dua, (كَذَّبَ يُكَذِّبُ تَكْذِيبًا): yalanladı, inkar etti.

[4] **SÖZLÜK (RAHMAN, 19 - 21):** (مَرَجَ يَمْرُجُ مَرْجًا): akıttı, salıverdi, (اَلْبَحْرُ ج اَبْحُرٌ): deniz, (اِلْتَقَى يَلْتَقِي اِلْتِقَاءً): (iftial bâbı) karşılaştı, (اَلْبَرْزَخُ ج بَارِزٌ): berzah, aralık, mani, (بَغَى يَبْغِي بَغْيًا): zulmetti, azgınlık etti, hakkı çiğnedi., (اَلْآلَاءُ ج اَلْآلَى): nimet, hayır, dua, (كَذَّبَ يُكَذِّبُ تَكْذِيبًا): yalanladı, inkar etti.

لَا يَبْغِيَانِ ﴿ 20 ﴾ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿ 21 ﴾

birbirinin sınırını aşmazlar **O halde hangisini** **nimetlerinin** **Rabbinizin** **yalanlarsınız**

MEAL: 19. İki denizi birbirine kavuşmak üzere saldı. **20.** (Fakat) aralarında bir engel vardır, birbirinin sınırını aşmazlar. **21.** O halde Rabbinizin nimetlerinin hangisini yalanlarsınız?

(55/RAHMAN, 22 - 23)[1]:

يَخْرُجُ مِنْهُمَا اللُّؤْلُؤُ وَالْمَرْجَانُ ﴿ 22 ﴾

çıkar **İkisinden (de)** **inci** **ve** **mercan**

فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿ 23 ﴾

O halde hangisini **nimetlerinin** **Rabbinizin** **yalanlarsınız**

MEAL: 23. İkisinden de inci ve mercan çıkar. O halde Rabbinizin nimetlerinin hangisini yalanlarsınız?

(55/RAHMAN, 24 - 25)[2]:

وَلَهُ الْجَوَارِ الْمُنْشَآتُ فِي الْبَحْرِ كَالْأَعْلَامِ ﴿ 24 ﴾

O'nundur **gemiler** **inşa edilmiş** **Denizde** **dağlar gibi**

فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿ 25 ﴾

O halde hangisini **nimetlerinin** **Rabbinizin** **yalanlarsınız**

MEAL: 24. Denizde dağlar gibi inşa edilmiş (yapılmış) gemiler O'nundur. **25.** O halde Rabbinizin nimetlerinin hangisini yalanlarsınız?

(55/RAHMAN, 26 - 28)[3]:

---

[1] **SÖZLÜK (RAHMAN, 22-23):** (خَرَجَ يَخْرُجُ خُرُوجًا): çıktı, (اَللُّؤْلُؤُ): inci, inciler, (اَلْمَرْجَانُ): mercan, küçük inci, (اَلْآلَى ج آلَاءٌ): nimet, hayır,dua, (كَذَّبَ يُكَذِّبُ تَكْذِيبًا): yalanladı, inkar etti.

[2] **SÖZLÜK (RAHMAN, 24 - 25):** (اَلْجَارِيَةُ ج جَوَارٍ): gemi/ yıldız/ rüzgar, (اَلْمُنْشَأَةُ ج مُنْشَئَاتٌ): (ismi meful) inşa edilen (yelkenli gemiler) , (اَلْبَحْرُ ج اَبْحُرٌ): deniz, (اَلْعَلَمُ ج اَعْلَامٌ): dağ, (اَلْآلَى ج آلَاءٌ): nimet, hayır, dua, (كَذَّبَ يُكَذِّبُ تَكْذِيبًا): yalanladı, inkar etti.

[3] **SÖZLÜK (RAHMAN, 26-28):** [(فَنِيَ يَفْنَى) اَلْفَانِي] (ismi fail) fani, geçici, (بَقِيَ يَبْقَى بَقَاءً): baki oldu, devam etti, (اَلْوَجْهُ ج وُجُوهٌ): yüz, Müfessirlere göre "Rabbinin yüzü" tâbiri Rabbinin zâtı, kendisi ya da varlığı manasında bir deyimdir. "Günlük konuşmalarda bu tür deyimlere rastlamak mümkündür. Kur'an-ı Kerim'in insanların ifade tarzları baz alınarak indirildiğini düşünürsek bu deyimin anlamını da kavramış oluruz."(Bkz.

كُلُّ	مَنْ	عَلَيْهَا	فَانٍ ۚ ﴿ 26 ﴾	وَ	يَبْقَى
hepsi	kimselerin	(Yerin) üstünde bulunan	fanidir		bâki kalır

وَجْهُ	رَبِّكَ	ذُو	الْجَلَالِ	وَ	الْإِكْرَامِ ۚ ﴿ 27 ﴾
yüzü (zâtı)	Rabbinin	sahibi	Celal	ve	ikram

فَبِأَيِّ	آلَاءِ	رَبِّكُمَا	تُكَذِّبَانِ	﴿ 28 ﴾
O halde hangisini	nimetlerinin	Rabbinizin	yalanlarsınız	

MEAL: 26. (Yerin) üstünde bulunanların hepsi fanidir. **27.** Celal ve ikram sahibi Rabbinin yüzü (zâtı) bâkidir. **28.** O halde Rabbinizin nimetlerinin hangisini yalanlarsınız?

(55/RAHMAN, 29 - 30)[1]:

يَسْأَلُهُ	مَنْ	فِي السَّمَاوَاتِ	وَ	الْأَرْضِ ۖ	كُلَّ يَوْمٍ
O'ndan ister	bulunanlar	Göklerde	ve	yerde	her gün

هُوَ	فِي شَأْنٍ ۚ	﴿ 29 ﴾	فَبِأَيِّ	آلَاءِ	رَبِّكُمَا	تُكَذِّبَانِ ﴿ 30 ﴾
O	(yeni) bir iştedir		O halde hangisini	nimetlerinin	Rabbinizin	yalanlarsınız

MEAL: 29. Göklerde ve yerde bulunanlar, O'ndan ister. O, her gün (yeni) bir iştedir. **30.** O halde Rabbinizin nimetlerinin hangisini yalanlarsınız?

(55/RAHMAN, 31 - 32)[2]:

سَنَفْرُغُ	لَكُمْ	أَيُّهَا	الثَّقَلَانِ ۚ	﴿ 31 ﴾
Yakında ele alacağız	sizi	Ey (yeryüzündeki) iki ağırlık		

İzzet Derveze, *et-Tefsiru'l-hadis*), (اَلْجَلَالُ): azamet, büyüklük, [(أَكْرَمَ يُكْرِمُ) اَلْإِكْرَامُ]: ihsan, ikram, nimetlendirme, (اَلْآلَاءُ ج اَلْآلَى): nimet, hayır,dua, (كَذَّبَ يُكَذِّبُ تَكْذِيبًا): yalanladı, inkar etti.

[1] **SÖZLÜK (RAHMAN, 29-30):** (سَأَلَ يَسْأَلُ سُؤَالاً): istedi/ sordu/ hesaba çekti, (اَلسَّمَاءُ ج سَمَاوَاتٌ): gök, gökyüzü, (اَلْأَرْضُ ج أَرَاضٍ): yer, yeryüzü, (اَلْيَوْمُ ج أَيَّامٌ): gün, (اَلشَّأْنُ ج شُؤُونٌ): iş, husus, mesele, (اَلْآلَاءُ ج اَلْآلَى): nimet, hayır,dua, (كَذَّبَ يُكَذِّبُ تَكْذِيبًا): yalanladı, inkar etti.

[2] **SÖZLÜK (RAHMAN, 31 - 32):** (فَرَغَ يَفْرُغُ فُرُوغًا ل): ilgilendi, alakadar oldu/ boşaldı, (اَلثَّقَلُ ج أَثْقَالٌ): ağırlık. cinler ve insanlar, (اَلْآلَاءُ ج اَلْآلَى): nimet, hayır, dua, (كَذَّبَ يُكَذِّبُ تَكْذِيبًا): yalanladı, inkar etti.

فَبِأَيِّ	آلاَءِ	رَبِّكُمَا	تُكَذِّبَانِ	﴿ 32 ﴾
O halde hangisini	nimetlerinin	Rabbinizin	yalanlarsınız	

MEAL: 31. Ey (yeryüzündeki) iki ağırlık (olan insan ve cin)! Yakında sizi (hesabınızı görmek üzere) ele alacağız (ya da sizin için boşalacağız). **32.** O halde Rabbinizin nimetlerinin hangisini yalanlarsınız?

(55/RAHMAN, 33 - 36)[1]:

يَا	مَعْشَرَ	الْجِنِّ	وَ	الْإِنْسِ	إِنِ اسْتَطَعْتُمْ	أَنْ تَنْفُذُوا
Ey	toplulukları	cin	ve	insan	gücünüz yetiyorsa	geçip-çıkmaya

مِنْ أَقْطَارِ	السَّمَاوَاتِ	وَ	الْأَرْضِ	فَانْفُذُوا	لاَ تَنْفُذُونَ	إِلاَّ
çevresinden	Göklerin	ve	yerin	hadi geçin	geçemezsiniz	hariç

بِسُلْطَانٍ ۚ	﴿ 33 ﴾	فَبِأَيِّ	آلاَءِ	رَبِّكُمَا	تُكَذِّبَانِ	﴿ 34 ﴾
Bir hüccetle olması		O halde hangisini	nimetlerinin	Rabbinizin	yalanlarsınız	

يُرْسَلُ	عَلَيْكُمَا	شُوَاظٌ	مِنْ نَارٍ	وَ	نُحَاسٌ
gönderilir	Üzerinize	dumansız bir alev	ateşten	ve	duman

فَلاَ تَنْتَصِرَانِ ۚ	﴿ 35 ﴾	فَبِأَيِّ	آلاَءِ	رَبِّكُمَا	تُكَذِّبَانِ	﴿ 36 ﴾
artık korunup kaçınamazsınız		O halde hangisini	nimetlerinin	Rabbinizin	yalanlarsınız	

MEAL: 33. Ey cin ve insan toplulukları! Göklerin ve yerin çevresinden geçip-çıkmaya gücünüz yetiyorsa hadi geçin! Bir hüccetle (kuvvetli bir delil ve ilimle) olması hariç geçemezsiniz. **34.** O halde Rabbinizin nimetlerinin hangisini yalanlarsınız? **35.** Üzerinize ateşten dumansız bir alev ve (ateşsiz) duman gönderilir, artık korunup kaçınamazsınız. **36.** O halde Rabbinizin nimetlerinin hangisini yalanlarsınız?

---

[1] **SÖZLÜK (RAHMAN, 33 - 36):** (اَلْمَعْشَرُ ج مَعَاشِرُ): gurup, birlik, topluluk, (اَلْجِنُّ): cin, (اَلْإِنْسَانُ): insanlar, (اِسْتَطَاعَ يَسْتَطِيعُ اِسْتِطَاعَةً): (istif'al bâbı) ..ebildi, yapabildi, edebildi, (نَفَذَ يَنْفُذُ نُفُوذًا): geçti/ nüfuz etti/ çıktı, (اَلْقُطْرُ ج اَقْطَارٌ): kenar, uç, yan / çevre, çap (اَلسُّلْطَانُ): hakimiyet, galebe, hüccet, bürhan., (اَلْآلَى ج آلاَءُ): nimet, hayır,dua, (كَذَّبَ يُكَذِّبُ تَكْذِيبًا): (tef'il bâbı) yalanladı, inkar etti, (أَرْسَلَ يُرْسِلُ إِرْسَالاً): (if'al bâbı) gönderdi, (اَلشُّوَاظُ): dumansız alev, (اَلنَّارُ ج نِيرَانٌ): ateş, (اَلنُّحَاسُ): duman, alevsiz duman/ bakır, (اِنْتَصَرَ يَنْتَصِرُ اِنْتِصَارًا): (iftiâl bâbı) korundu, kaçındı/ hakkını aldı/ intikam aldı.

(55/RAHMAN, 37 - 38)[1]:

﴿ 37 ﴾ كَالدِّهَانِ وَرْدَةً فَكَانَتْ السَّمَاءُ انْشَقَّتِ فَإِذَا

(erimiş) yağ gibi | **(kıpkırmızı) bir gül** | **akabinde olduğu** | **Gök** | **yarıldığı** | **zaman**

﴿ 38 ﴾ تُكَذِّبَانِ رَبِّكُمَا آلاَءِ فَبِأَيِّ

yalanlarsınız | **Rabbinizin** | **nimetlerinin** | **O halde hangisini**

MEAL: 37. Gök yarıldığı ve akabinde (erimiş) yağ gibi (kıpkırmızı) bir gül (kırmızı deri) olduğu zaman.. **38.** O halde Rabbinizin nimetlerinin hangisini yalanlarsınız?

(55/RAHMAN, 39 - 42)[2]:

﴿ 39 ﴾ جَانٌّ وَ لاَ إِنسٌ عَنْ ذَنْبِهِ لاَ يُسْأَلُ فَيَوْمَئِذٍ

(ne) cine | (sorulmaz) | **ve** | **(ne) insana** | **günahından** | **sorulmaz** | **İşte o gün**

﴿ 40 ﴾ تُكَذِّبَانِ رَبِّكُمَا آلاَءِ فَبِأَيِّ

yalanlarsınız | **Rabbinizin** | **nimetlerinin** | **O halde hangisini**

يُعْرَفُ الْمُجْرِمُونَ بِسِيمَاهُمْ فَيُؤْخَذُ بِالنَّوَاصِي وَ

ve | **perçemlerinden** | **akabinde yakalanır** | **çehreleriyle** | **Suçlular** | **tanınır**

﴿ 41 ﴾ الْأَقْدَامِ ﴿42﴾ تُكَذِّبَانِ رَبِّكُمَا آلاَءِ فَبِأَيِّ

ayaklarından | **yalanlarsınız** | **Rabbinizin** | **nimetlerinin** | **O halde hangisini**

MEAL: 39. İşte o gün ne insana ne cine günahından sorulmaz. **40.** O halde Rabbinizin nimetlerinin hangisini yalanlarsınız? **41.** Suçlular çehreleriyle tanınır,

---

[1] **SÖZLÜK (RAHMAN, 37 – 38):** (انْشَقَّ يَنْشَقُّ اِنْشِقَاقًا): (infial babı) yarıldı, (اَلسَّمَاءُ ج سَمَاوَاتٌ): gök, gökyüzü, (كَانَ يَكُونُ كَوْنًا): idi, oldu, (اَلْوَرْدَةُ ج وَرْدَاتٌ): gül, (اَلدَّهْنُ ج دِهَانٌ): yağ (sıvı, katı), (اَلْآلَى ج آلاَءُ): nimet, hayır,dua, (كَذَّبَ يُكَذِّبُ تَكْذِيبًا): (tef'il bâbı) yalanladı, inkar etti.

[2] **SÖZLÜK (RAHMAN, 39 - 42):** (يَوْمَئِذٍ): o gün, (سَأَلَ يَسْأَلُ سُؤَالاً): hesaba çekti/ sordu/ istedi, (اَلذَّنْبُ ج ذُنُوبٌ): günah, suç, (اَلْإِنسُ): insanlar, (اَلْجَانُّ): cinler, (عَرَفَ يَعْرِفُ عِرْفَةً):tanıdı, (اَلْمُجْرِمُ ج مُجْرِمُونَ): (ismi fail) suçlu, günahkar (kuranda küfür ve inatla suç işleyen manasında), (اَلسِّمَى): sima, çehre, (اَخَذَ يَأْخُذُ اَخْذًا): tuttu, yakaladı,helak etti/ aldı, çıkardı, (اَلنَّاصِيَةُ ج نَوَاصِي): kakül, perçem, (اَلْقَدَمُ ج اَقْدَامٌ): ayak.

akabinde perçemlerinden ve ayaklarından yakalanır. **42.** O halde Rabbinizin nimetlerinin hangisini yalanlarsınız?

(55/RAHMAN, 43 - 45)[1]**:**

﴿ 43 ﴾ هَٰذِهِ جَهَنَّمُ الَّتِي يُكَذِّبُ بِهَا الْمُجْرِمُونَ

İşte bu	cehennemdir	yalanladıkları	kendisini	suçlu-günahkarların

﴿ 44 ﴾ يَطُوفُونَ بَيْنَهَا وَ بَيْنَ حَمِيمٍ آنٍ

dolaşır dururlar	(cehennem) arasında		arasında	kaynar su	son derece

﴿ 45 ﴾ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

O halde hangisini	nimetlerinin	Rabbinizin	yalanlarsınız

MEAL: 43. İşte bu, suçlu-günahkarların kendisini yalanladıkları cehennemdir. **44.** Onlar, cehennemle son derece kaynar su arasında dolaşır dururlar. **45.** O halde Rabbinizin nimetlerinin hangisini yalanlarsınız?

(55/RAHMAN, 46 - 47)[2]**:**

﴿ 46 ﴾ وَ لِمَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ جَنَّتَانِ

	kimse için vardır	korkan	makamından	Rabbının	iki Cennet

﴿ 47 ﴾ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

O halde hangisini	nimetlerinin	Rabbinizin	yalanlarsınız

MEAL: 46. Rabbının makamından korkan kimseye iki Cennet vardır. **47.** O halde Rabbinizin nimetlerinin hangisini yalanlarsınız?

(55/RAHMAN, 48 - 49):

---

[1] **SÖZLÜK (RAHMAN, 43 - 45):** (اَلْجَهَنَّمُ): cehennem, (كَذَّبَ يُكَذِّبُ تَكْذِيبًا): inkar etti, yalanladı, (اَلْمُجْرِمُ ج مُجْرِمُونَ): suçlu (kuranda küfür ve inatla suç işleyen manasında), (طَافَ يَطُوفُ طَوْفًا): dolaştı, (بَيْنَ): (zarf) arasında, (اَلْحَمِيمُ ج اَحِمَّاءُ): kaynar su/ çok yakın/ yakın arkadaş, [(اَلْآنِي (اَنَى يَأْنِي]: (ismi fail) vakti gelen, hazır olan/çok sıcak, sıcağı son derecede olan, (اَلْآلَى ج آلَاءُ): nimet, hayır, dua.

[2] **SÖZLÜK (RAHMAN, 46 - 47):** (خَافَ يَخَافُ خَوْفًا): korktu, (اَلْمَقَامُ ج مَقَمَاتٌ): makam, yer, pozisyon, durum, mevki, (اَلْجَنَّةُ ج جَنَّاتٌ): cennet., (اَلْآلَى ج آلَاءُ): nimet, hayır, dua, (كَذَّبَ يُكَذِّبُ تَكْذِيبًا): yalanladı, inkar etti.

ذَوَاتَا أَفْنَانٍ ﴿ 48 ﴾ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿ 49 ﴾

yalanlarsınız Rabbinizin nimetlerinin O halde hangisini çeşit çeşit ağaçlara sahip

MEAL: 48. (İki cennet) çeşit çeşit ağaçlara (ya da çok çeşitlere, çeşitli güzelliklere) sahiptir. **49.** O halde Rabbinizin nimetlerinin hangisini yalanlarsınız?

(55/RAHMAN, 50 - 53)[1]:

فِيهِمَا عَيْنَانِ تَجْرِيَانِ ﴿ 50 ﴾ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا

İkisinde de vardır iki pınar akmakta olan O halde hangisini nimetlerinin Rabbinizin

تُكَذِّبَانِ ﴿ 51 ﴾ فِيهِمَا مِنْ كُلِّ فَاكِهَةٍ زَوْجَانِ ﴿ 52 ﴾

yalanlarsınız İkisinde de vardır her meyveden çift çift

فِيهِمَا مِنْ كُلِّ فَاكِهَةٍ زَوْجَانِ ﴿ 52 ﴾

İkisinde de vardır her meyveden çift çift

فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿ 53 ﴾

O halde hangisini nimetlerinin Rabbinizin yalanlarsınız

MEAL: 50. İkisinde de akmakta olan iki pınar vardır. **51.** O halde Rabbinizin nimetlerinin hangisini yalanlarsınız? **52.** İkisinde de her meyveden çift çift vardır. **53.** O halde Rabbinizin nimetlerinin hangisini yalanlarsınız?

(55/RAHMAN, 54 - 55)[2]:

مُتَّكِئِينَ عَلَى فُرُشٍ بَطَائِنُهَا مِنْ إِسْتَبْرَقٍ ۖ وَجَنَى الْجَنَّتَيْنِ

yaslanırlar döşeklere astarları ipekten devşirilmesi İki cennetin (meyvesinin)

---

[1] **SÖZLÜK (RAHMAN, 50-53):** (اَلْعَيْنُ ج عُيُونٌ): pınar, göz, (جَرَى يَجْرِي جَرْيًا): aktı, cereyan etti, (اَلْآلَى ج آلَاءُ): nimet, hayır,dua, (كَذَّبَ يُكَذِّبُ تَكْذِيبًا): (tef'il bâbı) yalanladı, inkar etti, (اَلْفَاكِهَةُ ج فَوَاكِهُ): yemiş, meyve, (اَلزَّوْجُ ج اَزْوَاجٌ): çift.

[2] **SÖZLÜK (RAHMAN, 54-55):** (اَلْمُتَّكِئُ ج مُتَّكِئُونَ): (ismi fail) yaslanan, kurulan, (اَلْفِرَاشُ ج فُرُشٌ): döşek, (اَلْبِطَانَةُ ج بَطَائِنُ): astar, (اَلْإِسْتَبْرَقُ): kalın ipek, atlas, (اَلْجَنَى): ağaçlardan devşirilen meyveler, (اَلْجَنَّةُ ج جَنَّاتٌ): cennet, [(دَنَا يَدْنُو) اَلدَّانِي]: (ismi fail) yaklaşan, (اَلْآلَى ج آلَاءُ): nimet, hayır, dua, (كَذَّبَ يُكَذِّبُ تَكْذِيبًا): yalanladı, inkar etti.

دَانٍ ۚ	﴿ 54 ﴾	فَبِأَيِّ	آلَاءِ	رَبِّكُمَا	تُكَذِّبَانِ ﴿ 55 ﴾
yakındır		O halde hangisini	nimetlerinin	Rabbinizin	yalanlarsınız

MEAL: 54. (Orada), astarları ipekten (ya da atlastan) döşeklere yaslanırlar. İki cennetin (meyvesinin) devşirilmesi yakındır (kolayca toplarlar). **55.** O halde Rabbinizin nimetlerinin hangisini yalanlarsınız?

(55/RAHMAN, 56 - 59)[1]:

فِيهِنَّ	قَاصِرَاتُ	الطَّرْفِ ۙ	لَمْ يَطْمِثْهُنَّ	إِنسٌ	قَبْلَهُمْ
Orada vardır	başkasından çekmişler	bakışlarını	onlara dokunmadığı	(ne) insan	bunlardan önce

وَ	لَا	جَانٌّ ۚ	﴿ 56 ﴾	فَبِأَيِّ	آلَاءِ	رَبِّكُمَا
ve	(dokunmadığı)	(ne de) cinnin		O halde hangisini	nimetlerinin	Rabbinizin

تُكَذِّبَانِ	﴿ 57 ﴾	كَأَنَّهُنَّ	الْيَاقُوتُ	وَ	الْمَرْجَانُ ۚ ﴿ 58 ﴾
yalanlarsınız		Sanki onlar	yâkut	ve	mercandır

فَبِأَيِّ	آلَاءِ	رَبِّكُمَا	تُكَذِّبَانِ	﴿ 59 ﴾
O halde hangisini	nimetlerinin	Rabbinizin	yalanlarsınız	

MEAL: 56. Orada, bunlardan önce onlara ne insan ve ne de cinnin dokunmadığı, bakışlarını başkasından çekmişler (bakışlarını yalnız eşlerine çevirmiş eşler) vardır. **57.** O halde Rabbinizin nimetlerinin hangisini yalanlarsınız? **58.** Sanki onlar yâkut ve mercandır. **59.** O halde Rabbinizin nimetlerinin hangisini yalanlarsınız?

(55/RAHMAN, 60 - 61)[2]:

---

[1] **SÖZLÜK (RAHMAN, 56 – 59):** (اَلْقَاصِرَةُ ج قَاصِرَاتٌ): (ismi failin mefulune izafesidir) gözünü çeken, bakmayı bırakan, (اَلطَّرْفُ): göz,bakış, (طَمَثَ يَطْمِثُ طَمْثًا): dokundu, el sürdü, cinsi temasta bulundu, (اَلْإِنْسُ): insanlar, (قَبْلُ): (zarf) önce, (اَلْجَانُّ): cinler/ bir tür yılan., (آلَاءُ ج اَلْآلَى): nimet, hayır,dua, (كَذَّبَ يُكَذِّبُ تَكْذِيبًا): yalanladı, inkar etti, (اَلْيَاقُوتَةُ ج يَاقُوتٌ): yakut, (اَلْمَرْجَانُ): mercan, küçük inci.

[2] **SÖZLÜK (RAHMAN, 60-61):** [(جَزَى يَجْزِي) اَلْجَزَاءُ]: (masdar) karşılık, ((أَحْسَنَ يُحْسِنُ) اَلْإِحْسَانُ): iyilik, iyilik etme., (آلَاءُ ج اَلْآلَى): nimet, hayır,dua, (كَذَّبَ يُكَذِّبُ تَكْذِيبًا): yalanladı, inkar etti.

هَلْ	جَزَاءُ	الْإِحْسَانِ	إِلَّا	الْإِحْسَانُ	﴿ 60 ﴾
mıdır?	karşılığı	İyiliğin	başkası	İyilikten	

فَبِأَيِّ	آلَاءِ	رَبِّكُمَا	تُكَذِّبَانِ	﴿ 61 ﴾
O halde hangisini	nimetlerinin	Rabbinizin	yalanlarsınız	

MEAL: 60. İyiliğin karşılığı iyilikten başkası mıdır? **61.** O halde Rabbinizin nimetlerinin hangisini yalanlarsınız?

(55/RAHMAN, 62- 69)[1]**:**

وَ	مِنْ دُونِهِمَا	جَنَّتَانِ ۚ	﴿ 62 ﴾	فَبِأَيِّ	آلَاءِ	رَبِّكُمَا
	Bu ikisinden başka vardır	iki cennet		O halde hangisini	nimetlerinin	Rabbinizin

تُكَذِّبَانِ ۙ	﴿ 63 ﴾	مُدْهَامَّتَانِ ۚ	﴿ 64 ﴾	فَبِأَيِّ	آلَاءِ	رَبِّكُمَا
yalanlarsınız		(ikisi de) koyu yeşildir		O halde hangisini	nimetlerinin	Rabbinizin

تُكَذِّبَانِ ۚ	﴿ 65 ﴾	فِيهِمَا	عَيْنَانِ	نَضَّاخَتَانِ ۚ	﴿ 66 ﴾
yalanlarsınız		İkisinde vardır	iki kaynak (pınar)	coşkun (fışkırıp-akan)	

فَبِأَيِّ	آلَاءِ	رَبِّكُمَا	تُكَذِّبَانِ ۚ	﴿ 67 ﴾
O halde hangisini	nimetlerinin	Rabbinizin	yalanlarsınız	

---

[1] **SÖZLÜK (RAHMAN, 62 - 69):** (مِنْ دُونِهِمَا): Ikisinin dışında, ikisinin ötesinde veya önem ve değer bakımından ikisinden daha aşağı, Mevdudi'ye göre: ""dûn", lugatta şu üç anlamda kullanılır: a) aşağı, alçak, b) daha az faziletli c) birşeye ilave, ek. Bu anlamları dikkate aldığımızda, birincisi ayetin anlamı, "her Cennet ehline yukarıda zikri geçen iki Cennete (bahçeye) ek olarak, iki bahçe daha verileceği" şeklinde olur. İkincisi, "bu iki bahçe önceden zikri geçen bahçelerden daha aşağıda olacaktır" veya "Önceki iki bahçe, bunlardan daha güzel olacaktır" şeklinde bir anlam verilebilir " (Bkz. *Tefhîmu'l-Kur'ân*) (الْجَنَّةُ ج جَنَّاتٌ): cennet, (الْمُدْهَامَّةُ): koyu yeşil. yemyeşil. Müdhamme kelimesi karalık mânasına olan dühme kelimesinden türemiştir ki, çok yeşil renkte bulunduğundan dolayı siyah renkte görünen şey demektir, (الْعَيْنُ ج عُيُونٌ): pınar, göz, (نَضَّاخَةٌ): coşkun, çok fışkıran., "Âyette geçen nadh, suyun fışkırması ve püskürmesidir. Nokta ile nadh ise, daha kuvvetlice fışkırma halini gösterir ki, burada kelimenin "hâ"sı noktalıdır. Böyle fışkıran şadırvanlar daha sanatlı ve cereyandan fazla güzelliğe sahib bulundukları için bazıları bunları "Akan iki pınar" dan daha övgüye layık ve daha üstün saymışlardır " (Bkz. Elmalılı, *a.g.e.*) (الْفَاكِهَةُ ج فَوَاكِهُ): meyve, (النَّخْلُ ج نَخِيلٌ): hurma ağaçları, (الرُّمَّانُ): nar.

﴿ 68 ﴾	رُمَّانٌ ۚ	وَ	نَخْلٌ	وَ	فَاكِهَةٌ	فِيهِمَا
	nar	**ve**	**hurma ağaçları**	**,**	**meyve**	**İkisinde de vardır**

﴿ 69 ﴾	تُكَذِّبَانِ ۚ	رَبِّكُمَا	آلَاءِ	فَبِأَيِّ
	yalanlarsınız	**Rabbinizin**	**nimetlerinin**	**O halde hangisini**

MEAL: 62. Bu ikisinden başka iki cennet (daha) vardır. **63.** O halde Rabbinizin nimetlerinin hangisini yalanlarsınız? **64.** (Bu cennetlerin ikisi de) koyu yeşildir. **65.** O halde Rabbinizin nimetlerinin hangisini yalanlarsınız? **66.** İkisinde de meyve, hurma ağaçları ve nar vardır. **67.** O halde Rabbinizin nimetlerinin hangisini yalanlarsınız? **68.** İkisinde de meyve, hurma ağaçları ve nar vardır. **69.** O halde Rabbinizin nimetlerinin hangisini yalanlarsınız?

(55/RAHMAN, 70 -75)[1]**:**

رَبِّكُمَا	آلَاءِ	فَبِأَيِّ	﴿ 70 ﴾	حِسَانٌ ۚ	خَيْرَاتٌ	فِيهِنَّ
Rabbinizin	**nimetlerinin**	**O halde hangisini**		**güzel**	**hayırlılar**	**Orada vardır**

﴿ 72 ﴾	فِي الْخِيَامِ ۚ	مَقْصُورَاتٌ	حُورٌ	﴿ 71 ﴾	تُكَذِّبَانِ ۚ
	Çadırlar içinde (vardır)	**çevrilmiş**	**hûriler**		**yalanlarsınız**

﴿ 73 ﴾	تُكَذِّبَانِ ۚ	رَبِّكُمَا	آلَاءِ	فَبِأَيِّ
	yalanlarsınız	**Rabbinizin**	**nimetlerinin**	**O halde hangisini**

﴿ 74 ﴾	جَانٌّ ۚ	لَا	وَ	قَبْلَهُمْ	إِنسٌ	لَمْ يَطْمِثْهُنَّ
	(ne) bir cin	**(dokunmadı)**		**onlardan önce**	**(ne) bir insan**	**Bunlara dokunmadı**

---

[1] **SÖZLÜK (RAHMAN, 70-75):** (الْخَيْرَةُ ج خَيْرَاتٌ): faziletli, hayırlı, üstün, "hayırlı hanımlar anlamındadır. Seçkin hanımlar anlamına geldiği de söylenmiştir, "Hayrâtün kelimesinin aslı "hayyirâtün" şeklinde ya'nın şeddesi iledir. Böyle de okunmuştur. Ancak hafifletmek için şeddesiz okunmuştur. el-Hayyirâtü" kelimesi "hayyiretün" kelimesinin çoğuludur, bu da huyu ve yüzü güzel olan saliha hatun demektir. Bu görüş cumhura aittır."(Bkz. Vehbe Zuhayli, *a.g.e.*), (الْحَسَنُ ج حِسَانٌ): güzel, mergup, hoşa giden, (الْآلَى ج آلَاءُ): nimet, hayır,dua, (كَذَّبَ يُكَذِّبُ تَكْذِيبًا): yalanladı, inkar etti, (الْحَوَرُ ج حُورٌ): kara, siyah gözlü kadın, (الْمَقْصُورَةُ ج مَقْصُورَاتٌ): (ismi meful) hasretmiş, kendilerini kocalarına hasretmiş dışarı çıkmayan hunler, (الْخَيْمَةُ ج خِيَامٌ): çadır, (طَمَثَ يَطْمِثُ طَمْثًا): dokundu, el sürdü, (قَبْلُ): (zarf) önce, (الْجَانُّ): cinler.

فَبِأَيِّ	آلَاءِ	رَبِّكُمَا	تُكَذِّبَانِ	﴿ 75 ﴾
O halde hangisini	nimetlerinin	Rabbinizin	yalanlarsınız	

MEAL: 70. Orada (cennetlerde) güzel hayırlılar (huyu güzel yüzü güzeller) vardır. **71.** O halde Rabbinizin nimetlerinin hangisini yalanlarsınız? **72.** Çadırlar içinde (gözleri yalnız eşlerine) çevrilmiş (has kılınmış) hûriler vardır. **73.** O halde Rabbinizin nimetlerinin hangisini yalanlarsınız? **74.** Bunlara onlardan önce ne bir insan ne bir cin dokunmadı. **75.** O halde Rabbinizin nimetlerinin hangisini yalanlarsınız?

(55/RAHMAN, 76-77)[1]:

مُتَّكِئِينَ	عَلَى رَفْرَفٍ	خُضْرٍ	وَ	عَبْقَرِيٍّ	حِسَانٍ ﴿ 76 ﴾
yaslanmış haldedirler	yastıklara	Yeşil	ve	döşeklere	hârikulâde güzel

فَبِأَيِّ	آلَاءِ	رَبِّكُمَا	تُكَذِّبَانِ	﴿ 77 ﴾
O halde hangisini	nimetlerinin	Rabbinizin	yalanlarsınız	

MEAL: 76. Yeşil yastıklara ve hârikulâde güzel döşeklere (yataklara) yaslanmış haldedirler. **77.** O halde Rabbinizin nimetlerinin hangisini yalanlarsınız?

(55/RAHMAN, 78)[2]:

تَبَارَكَ	اسْمُ	رَبِّكَ	ذِي	الْجَلَالِ	وَ	الْإِكْرَامِ ﴿ 78 ﴾
mukaddes ve münezzehtir	ismi	Rabbinin	sahibi olan	Celâl	ve	ikram

MEAL: 78. Celâl ve ikram sahibi olan Rabbinin ismi, mukaddes ve münezzeh olmuştur.

✸ Yüce Allah doğruyu söyledi. Şükür ve övgü âlemlerin Rabbi Allah içindir. ✸

📖📖📖📖📖📖📖

(HAŞR SURESİNİN SON BEŞ AYETİ)

(Medine'de inmiştir. 24 ayettir.)

KUR'AN SAYFASI: 544

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

---

[1] **SÖZLÜK (RAHMAN, 76-77):** (اَلْمُتَّكِئُ ج مُتَّكِئُونَ): yaslanan, kurulan, (اَلرَّفْرَفُ): halis ipekten ince elbiseler (bunun yastıklar olduğu yahut yüksek yataklar olduğu söylenmiştir), (اَلْاَخْضَرُ ج خُضْرٌ): yeşil, (اَلْعَبْقَرِيُّ): parlak ve göz alıcı bir işlemeye sahip döşekler, harikulade yataklar, (اَلْحَسَنُ ج حِسَانٌ): güzel, mergup, hoşa giden., (اَلْاَلَى ج آلَاءُ): nimet, hayır,dua, (كَذَّبَ يُكَذِّبُ تَكْذِيبًا): yalanladı, inkar etti.

[2] **SÖZLÜK (RAHMAN, 78):** (تَبَارَكَ يَتَبَارَكُ تَبَارُكًا): (tefâul bâbı) mukaddes ve münezzeh oldu, hayrı bol oldu, (اَلْاِسْمُ ج اَسْمَاءُ): isim, ad, (اَلْجَلَالُ): azamet, büyüklük, [(أَكْرَمَ يُكْرِمُ) اَلْاِكْرَامُ]: (masdar) ikram, ihsan, nimetlendirme.

Rahmân, Rahîm Allah'ın adıyla

(59/HAŞR, 20):[1]

لاَ يَسْتَوِي أَصْحَابُ النَّارِ وَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمُ الْفَائِزُونَ ﴿ 20 ﴾

bir olmaz | **ehli** | **Cehennem** | **ve** | **ehli** | **Cennet** | **Onlar** | **kazananlardır**

MEAL: Cehennem ehli ile cennet ehli bir olmaz. Onlar (Cennet ashabı) kurtuluşa erip kazananlardır.

(59/HAŞR, 21)[2]**:**

لَوْ أَنْزَلْنَا هَذَا الْقُرْآنَ عَلَى جَبَلٍ لَرَأَيْتَهُ خَاشِعًا

Eğer indirseydik | **bu** | **Kuran'ı** | **bir dağa** | **sen onu görürdün** | **haşyet duyarak**

مُتَصَدِّعًا مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ وَ تِلْكَ الْأَمْثَالُ

parça parça olmuş | **korkusundan** | **Allah** | **Bu** | **misalleri**

نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ ﴿ 21 ﴾

veriyoruz | **insanlar için** | **Belki onlar** | **düşünürler**

MEAL: Eğer bu Kuran'ı bir dağa indirmiş olsaydık, sen, onu Allah korkusundan (saygı ile) haşyet duyarak, parça parça olmuş görürdün. Bu misalleri insanlar için veriyoruz. Belki onlar düşünürler...

(59/HAŞR, 22)[1]**:**

---

[1] **SÖZLÜK (HAŞR, 20):** (اِسْتَوَى يَسْتَوِي اِسْتِيَاءً): (istif'al bâbı) müsavi oldu, birbirine denk geldi, düzgün oldu, (أَصْحَابُ النَّارِ): ateş ehli, (أَصْحَابُ الْجَنَّةِ): cennet ehli, (الْفَائِزُ ج فَائِزُونَ): (ismi fail) kurtulan, kurtuluşa eren, kazanan.

[2] **SÖZLÜK (HAŞR, 21):** (أَنْزَلَ يُنْزِلُ اِنْزَالاً): (if'al bâbı) indirdi, (الْجَبَلُ ج جِبَالٌ): dağ, (رَأَى يَرَى رُؤْيَةً): gördü, bildi, zannetti, [(خَشَعَ يَخْشَعُ) اَلْخَاشِعُ]: (ismi fail) ürperen, huşuda bulunan, [(صَدَّعَ) اَلْمُتَصَدِّعُ (يُصَدِّعُ]: (ismi fail) parçalanmış, yarılmış, [(خَشِيَ يَخْشَى) اَلْخَشْيَةُ]: (masdar) korku, korkma, sakınma, Mahmut Toptaş Tefsirinde Haşyeti şöyle tarif etmektedir: "Haşyet; çok sevdiğiniz birinin yanına vardığınız da onun size karşı olan sevgisinden bir şeyin eksilmemesi için oturuşunuza, kalkışınıza, konuşmalarınıza dikkat etmenize denir. Asıl haşyet Allah'a karşı olmalıdır. Çünkü bütün sevdiklenmizi yaratan O'dur." (*a.g.e.*), (الْمَثَلُ ج اَمْثَالٌ): misal, acaip hikaye, aynısı, (ضَرَبَ يَضْرِبُ ضَرْبًا): misal getirdi/ vurdu/ (boynunu) uçurdu/ kaldırdı, (النَّاسُ): insanlar, (لَعَلَّ): umulurki, belki, (تَفَكَّرَ يَتَفَكَّرُ تَفَكُّرًا): (tefa'ul babı) tefekkür etti, düşündü.

هُوَ	اللّٰهُ	الَّذِي	لاَ	إِلٰهَ	إِلاَّ	هُوَ ج
O	Allah'tır		olmayan	ilah	başka	kendisinden

عَالِمُ	الْغَيْبِ	وَ	الشَّهَادَةِ ج	هُوَ	الرَّحْمٰنُ	الرَّحِيمُ ﴿22﴾
bilen	görülmeyeni	ve	görüleni	O	Rahman'dır	Rahim'dir

MEAL: O kendisinden başka ilah olmayan, görülmeyeni ve görüleni bilen Allah'tır. O, Rahman'dır, Rahim'dir.

(59/HAŞR, 23)[2]:

هُوَ	اللّٰهُ	الَّذِي	لاَ	إِلٰهَ	إِلاَّ	هُوَ ج
O	Allah'tır		olmayan	ilah	başka	kendisinden

الْمَلِكُ	الْقُدُّوسُ	السَّلاَمُ	الْمُؤْمِنُ	الْمُهَيْمِنُ	الْعَزِيزُ
Melik'tir	Kuddûs'tur	Selam'dır	Mü'min'dir	Müheymin'dir	Aziz'dir

الْجَبَّارُ	الْمُتَكَبِّرُ ط	سُبْحَانَ	اللّٰهِ	عَمَّا	يُشْرِكُونَ	﴿23﴾
Cebbar'dır	Mütekebbir'dir	münezzehtir	Allah		ortak şeylerden koştukları	

MEAL: O; kendisinden başka ilah olmayandır. Melik'tir (mülkün sahibidir), Kuddûs'tur (son derece mukaddestir; eksiklikten münezzehtir), Selam'dır (selamet ve esenlik verendir), Mü'min'dir (güven verip emniyete kavuşturandır), Müheymin'dir (gözetip koruyandır), Aziz'dir (üstün ve güçlüdür), Cebbar'dır (istediğini zorla

---

[1] **SÖZLÜK (HAŞR, 22):** (اَلْاِلٰهُ ج آلِهَةٌ): ilah, tanrı, [(عَلِمَ يَعْلَمُ) اَلْعَالِمُ]: (ismi fail) bilen, (اَلْغَيْبُ ج غُيُوبٌ): göze görünmeyen, idrak edilmeyen, [(شَهِدَ يَشْهَدُ) اَلشَّهَادَةُ]: (masdar) şahidlik etme, hazır olma, [(رَحِمَ يَرْحَمُ) اَلرَّحْمٰنُ]: (mübalağalı ismi fail) çok merhamet eden, çok merhametli, [(رَحِمَ يَرْحَمُ) اَلرَّحِيمُ]: (mübalağalı ismi fail) çok merhamet eden.

[2] **SÖZLÜK (HAŞR, 23):** (اَلْاِلٰهُ ج اٰلِهَةٌ): ilah, tanrı, (اَلْمَلِكُ ج مُلُوكٌ): melik, sultan, hükümdar, [(قَدُسَ يَقْدُسُ) اَلْقُدُّوسُ]: (mübalağalı ismi fail) bütün noksan sıfatlardan uzak, münezzeh ve mukaddes olan, tertemiz olan, (اَلسَّلاَمُ): selamet/ sulh/ teslim olma, (اَلْمُهَيْمِنُ): kollayan, koruyup, gözeten, (اَلْعَزِيزُ ج اَعِزَّةٌ): aziz, üstün, kuvvetli, [(جَبَرَ يَجْبُرُ) اَلْجَبَّارُ]: (mübalağalı ismi fail) yüksek, azim, buyruğunu herşeye geçiren, istediğini zorla yaptıran, [(تَكَبَّرَ يَتَكَبَّرُ) اَلْمُتَكَبِّرُ]: (ismi fail) büyüklük sahibi, büyüklükle muttasıf, [(سَبَّحَ يُسَبِّحُ) سُبْحَانَ]: tesbih, tenzih ve takdis etme, (اَشْرَكَ يُشْرِكُ اِشْرَاكًا): (if'al bâbı) (Allah'a) ortak koştu

yaptırandır); Mütekebbir'dir (ululuk ve büyüklükte eşi olmayandır). Allah, (müşriklerin) ortak koşukları şeylerden münezzehtir.

(59/HAŞR, 24)[1]:

هُوَ	اللّٰهُ	الْخَالِقُ	الْبَارِئُ	الْمُصَوِّرُ	لَهُ	الْأَسْمَاءُ	الْحُسْنَى ط
O	Allah ki	Hâliktir	Bâridir	Musavvirdir	O'nundur	isimler	En güzel

يُسَبِّحُ	لَهُ	مَا	فِي السَّمَاوَاتِ	وَ	الْأَرْضِ ج
tesbih ederler	O'nu	olanlar	Göklerde	ve	yerde

وَ	هُوَ	الْعَزِيزُ	الْحَكِيمُ	﴿ 24 ﴾
Ve	O	Aziz'dir	Hakim'dir	

MEAL: O Allah ki; Hâliktir (icad edip yaratandır), Bâridir (varlığa çıkaran, kusursuzca yaratandır), Musavvirdir (varlıkları şekillendirendir). En güzel isimler O'nundur. Göklerde ve yerde olanlar O'nu tesbih ederler. Ve O; Aziz'dir (üstün ve güçlüdür), Hakim'dir (hikmetle iş yapan ve hakim olandır).

📖📖📖📖📖📖📖📖

(KIYÂME SÛRESİ)

(Mekke'de inmiştir. 40 ayettir.)

(KUR'AN SAYFASI: 576 - 577)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Rahmân, Rahîm Allah'ın adıyla

(75/KIYÂME, 1, 2)[2]:

---

[1] **SÖZLÜK (HAŞR, 24):** [(خَلَقَ يَخْلُقُ) اَلْخَالِقُ]: (ismi fail) icad eden, yaratan, [(بَرَأَ يَبْرَؤُ) اَلْبَارِئُ]: (ismi fail) yaratan, [(صَوَّرَ يُصَوِّرُ) اَلْمُصَوِّرُ]: (ismi fail) şekillendiren, tasvir eden, (اَلْاِسْمُ ج اَسْمَاءُ): isim, ad, [(حَسُنَ يَحْسُنُ) اَلْحُسْنَى]: (ismi tafdil müennes) en güzel, daha güzel, (سَبَّحَ يُسَبِّحُ تَسْبِيحًا): (tef'il bâbı) tesbih, takdis ve tenzih etti, (اَلسَّمَاءُ ج سَمَاوَاتٌ): gök, gökyüzü, (اَلْاَرْضُ ج اَرَاضٍ): yer, yeryüzü, (اَلْعَزِيزُ ج اَعِزَّةٌ): aziz, üstün, kuvvetli. [(حَكَمَ يَحْكُمُ) اَلْحَكِيمُ]: hakim, sağlam, muhkem.

[2] **SÖZLÜK (KIYÂME, 1 - 2):** (أَقْسَمَ يُقْسِمُ إِقْسَامًا): (if'al bâbı) yemin etti, (لَا أُقْسِمُ): Yemin ederim anlamında olup baştaki (لَا)'nın zâid olduğu anlamı pekiştirmek için geldiği de söylenmiştir, Asli manasında yeniden dirilişi inkar edenleri reddetmek üzere "Hayır, yemin ederim" anlamında olabileceği de söylenmiştir, (يَوْمُ الْقِيَامَةِ): kıyamet (kalkış) günü, ölülerin dirilip kalkacağı gün kastedilmiştir, (اَلنَّفْسُ ج اَنْفُسٌ): nefis, can, ruh, iç, kalp, idrak, (لَامَ يَلُومُ لَوْمًا): kınadı, (اَللَّوَّامَةُ): (mübâlağalı ısm-i fâil) çok kınayan.

﴿ 2 ﴾ اللَّوَّامَةِ بِالنَّفْسِ وَ لاَ أُقْسِمُ ﴿ 1 ﴾ الْقِيَامَةِ لاَ أُقْسِمُ بِيَوْمِ

(Kendini) çok kınayan **nefse** **Hayır, yemin ederim** **kalkma (kıyamet)** **gününe** **Hayır, yemin ederim**

MEAL: 1. Hayır, kalkma (kıyamet) gününe yemin ederim. **2.** (ve yine) Hayır, (Kendini) çok kınayan (pişmanlık duyan) nefse yemin ederim.

(75/KIYÂME, 3, 4)[1]:

﴿ 3 ﴾ عِظَامَهُ ط أَلَّنْ نَجْمَعَ الْإِنْسَانُ أَ يَحْسَبُ

kemiklerini **asla biraraya toplayamayacağımızı** **İnsan** **mı sanıyor**

﴿ 4 ﴾ بَنَانَهُ عَلَى أَنْ نُسَوِّيَ قَادِرِينَ بَلَى

onun parmak uçlarını (bile) **düzeltmeye** **gücümüz yeter** **Evet,**

MEAL: 3. İnsan, kemiklerini asla biraraya toplayamayacağımızı mı sanıyor? **4.** Evet, onun parmak uçlarını (bile) düzeltmeye (eski haline getirmeye) gücümüz yeter.

(75/KIYÂME, 5 - 6)[2]:

﴿ 5 ﴾ أَمَامَهُ ج لِيَفْجُرَ الْإِنْسَانُ يُرِيدُ بَلْ

önündekini **inkar etmek** **insan** **ister** **Bilakis**

﴿ 6 ﴾ الْقِيَامَةِ ط يَوْمُ أَيَّانَ يَسْأَلُ

Kıyâmet **günü** **ne zaman** **(diye) sorar**

MEAL: 5. Bilakis insan önündekini (kıyâmeti, tekrar dirilişi) inkar etmek (günah işlemek) ister. **6.** (Bu sebeple) "Kıyâmet günü ne zaman?" (diye) sorar.

(75/KIYÂME, 7 - 10)[3]:

---

[1] **SÖZLÜK (KIYÂME, 3 - 4):** (حَسِبَ يَحْسَبُ حِسْبَانًا): zannetti, varsaydı, (جَمَعَ يَجْمَعُ جَمْعًا): topladı, bir araya getirdi, (اَلْعَظْمُ ج عِظَامٌ): kemik, (اَلْقَادِرُ ج قَادِرُونَ قَادِرِينَ): güç yetiren, kudret sahibi (سَوَّى يُسَوِّي تَسْوِيَةً): (tef'il b.) düzeltti, düzene koydu, eşit kıldı, kemale erdirdi, (اَلْبَنَانَةُ ج بَنَانٌ): parmak yahut parmak ucu.

[2] **SÖZLÜK (KIYÂME, 5 - 6):** (فَجَرَ يَفْجُرُ فُجُورًا): inkar etti, fücur işledi, haktan saptı, günahlara daldı, (أَيَّانَ): ne zaman, (يَوْمُ الْقِيَامَةِ): kıyamet günü.

[3] **SÖZLÜK (KIYÂME, 7-10):** (بَرِقَ يَبْرَقُ بَرْقًا): (şimşekten gözleri) kamaştı, belerdi, korkudan gözlerini faltaşı gibi açtı, parladı, dehşete kapılıp göremedi, şaşırıp kaldı, (اَلْبَصَرُ ج أَبْصَارٌ): göz, görme

فَإِذَا	بَرِقَ	الْبَصَرُ ﴿7﴾	وَ	خَسَفَ	الْقَمَرُ ﴿8﴾	
İşte.. zaman	kamaştığı	göz		tutulduğu	Ay	

وَ	جُمِعَ	الشَّمْسُ	وَ	الْقَمَرُ	﴿9﴾
	Biraraya getirildiği (zaman)	Güneş	ve	Ay	

يَقُولُ	الْإِنسَانُ	يَوْمَئِذٍ	أَيْنَ	الْمَفَرُّ ﴿10﴾	
der	insan	O gün	nerede	Kaçacak yer	

MEAL: 7. İşte, göz kamaştığı, **8.** Ay tutulduğu, **9.** Güneş ve Ay biraraya getirildiği zaman.. **10.** O gün insan, "Kaçacak yer neredel" der.

(75/KIYÂME, 11 - 13)[1]:

كَلَّا	لَا	وَزَرَ ﴿11﴾	إِلَىٰ رَبِّكَ	يَوْمَئِذٍ	الْمُسْتَقَرُّ ﴿12﴾	
Hayır	yoktur	Hiç bir sığınak	Rabbine (aittir)	O gün	karar kılınan yer	

يُنَبَّأُ	الْإِنسَانُ	يَوْمَئِذٍ	بِمَا قَدَّمَ	وَ	أَخَّرَ ﴿13﴾
haber verilir	insana	O gün	önceden yaptığı şeyler	ve	geride bıraktığı

MEAL: 11. Hayır! Hiç bir sığınak (kaçacak herhangi bir yer) yoktur. **12.** O gün karar kılınan yer Rabbine (aittir). **13.** O gün insana, önceden yaptığı ve geride bıraktığı haber verilir.

(75/KIYÂME, 14 - 15)[1]:

---

hassesi, (بَرِقَ الْبَصَرُ): göz (gördüğü korkudan dehşete kapılıp) kamaştı, parladı, (خَسَفَ يَخْسِفُ خُسُوفاً): tutuldu (ışığı kayboldu), ışığı gitti, (جَمَعَ يَجْمَعُ جَمْعًا): topladı, bir araya getirdi, (يَوْمَئِذٍ): o gün, [(فَرَّ يَفِرُّ) الْمَفَرُّ]: (ism-i mekân) kaçacak yer, firar, kaçış.

[1] **SÖZLÜK (KIYÂME, 11-13):** (الْوَزَرُ): sığınak, sığınacak yer, kurtarıcı mekan, "aslında ağırlık mânâsından "sarp ve sağlam dağ" demektir. Böyle dağlar kaçakların sığındıkları yerler olduğu için gerek dağ, gerek kale,gerek silah, gerek insan ve diğerleri mutlak mânâda sığınak, sığınacak yer veya siper mânâsında yaygın şekilde kullanılır olmuştur" (Bkz. Elmalılı, a.g.e.), [(اسْتَقَرَّ يَسْتَقِرُّ) الْمُسْتَقَرُّ]: (ismi meful, ismi zaman, ismi mekan) yerleşilen, yerleşme, karar kılma, karar kılınan yer ve zaman, yerleşme yeri, (نَبَّأَ يُنَبِّئُ تَنْبِيئًا بِ): (tef'il b.) haber verdi, bildirdi, (قَدَّمَ يُقَدِّمُ تَقْدِيمًا): (tef'il b.) önceden yaptı, .. den önce yaptı, öne aldı, vukua gelmesine sebep oldu, (أَخَّرَ يُؤَخِّرُ تَأْخِيرًا): (tef'il b.) erteledi, tehir etti, bıraktı, geri bıraktı.

بَلِ الْإِنسَانُ عَلَىٰ نَفْسِهِ بَصِيرَةٌ ﴿14﴾ وَلَوْ أَلْقَىٰ مَعَاذِيرَهُ ﴿15﴾

Hayır	insan	kendi nefsine karşı	bir basirettir		bile	sürse	Mazeretlerini

MEAL: 14. Hayır; insan, kendi nefsine karşı bir basirettir (kendine şahit olan bir gözdür). **15.** Mazeretlerini ileri sürse bile...

(75/KIYÂME, 16 - 19)[2]:

لَا تُحَرِّكْ بِهِ لِسَانَكَ لِتَعْجَلَ بِهِ ﴿16﴾

hareket ettirme	onunla	dilini	acele almak için	onunla

إِنَّ عَلَيْنَا جَمْعَهُ وَقُرْآنَهُ ﴿17﴾

Gerçek şu ki	bize aittir	onu toplaması	ve	okuması

فَإِذَا قَرَأْنَاهُ فَاتَّبِعْ قُرْآنَهُ ﴿18﴾

O halde.. zaman	biz onu okuduğumuz	tâbi ol	onun okunuşuna

ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا بَيَانَهُ ﴿19﴾

Sonra	şüphesiz	bize aittir	onu açıklamak

MEAL: 16. [Cebrail okurken], onunla (vahyi) acele almak için dilini hareket ettirme. **17.** Gerçek şu ki onu (hafızanda) toplamak ve okumak bize aittir. **18.** O halde biz onu okuduğumuz zaman onun okunuşuna tâbi ol! **19.** Sonra şüphesiz onu açıklamak (da) bize aittir.

(75/KIYÂME, 20 - 21)[1]:

---

[1] **SÖZLÜK (KIYÂME, 14 - 15):** (اَلنَّفْسُ ج اَنْفُسٌ): kendi, zat, can, iç, nefis, (اَلْبَصِيرَةُ ج بَصَائِرُ): kendisiyle hakikate erişilebilen kalp gözü, şahid, beyan, açık hüccet, ibret, (أَلْقَى يُلْقِي إِلْقَاءً): (if'al b.) öne sürdü, attı, sürdü, beyan etti/ bıraktı/ attı/ hitap etti, (اَلْمَعْذِرَةُ ج مَعَاذِيرُ): özür, mazaret, özür beyan etme.

[2] **SÖZLÜK (KIYÂME, 16 - 19):** (حَرَّكَ يُحَرِّكُ تَحْرِيكًا): (tef'il b.) hareket etti, hareketlendirdi, tahrik etti, kımıldattı, (اَللِّسَانُ ج اَلْسِنَةٌ): dil, konuşma uzvu/konuşma, lehçe, (عَجِلَ يَعْجَلُ عَجَلًا ب): acele etti, daha önce yaptı / öne geçti, [(جَمَعَ يَجْمَعُ) اَلْجَمْعُ]: (masdar) toplama, [(قَرَأَ يَقْرَأُ قِرَاءَةً قُرْآنًا) اَلْقُرْآنُ]: okuma, okunuş, (اِتَّبَعَ يَتَّبِعُ اِتِّبَاعًا): (iftial b) uydu, tabi oldu, [اَلْبَيَانُ ج بَيَانَاتٌ]: izah, açıklama, (بَانَ يَبِينُ بَيَانًا): açığa çıktı, açıkladı, vuzuha kavuştu.

كَلَّا بَلْ تُحِبُّونَ الْعَاجِلَةَ ﴿20﴾ وَ تَذَرُونَ الْآخِرَةَ ﴿21﴾

Âhireti bırakıyorsunuz Ve peşini Siz seviyorsunuz Bilakis Hayır

MEAL: 20. Hayır! Bilakis (işin aslı şu ki): Siz peşini (dünya hayatını) seviyorsunuz. **21.** Ve Âhireti (sonra gelecek olanı) bırakıyorsunuz.

(75/KIYÂME, 22 - 25)[2]:

وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَاضِرَةٌ ﴿22﴾ إِلَى رَبِّهَا نَاظِرَةٌ ﴿23﴾ وَ وُجُوهٌ

Bir takım yüzler bakar Rablerine ışıl ışıl parlar o gün Bir takım yüzler

يَوْمَئِذٍ بَاسِرَةٌ ﴿24﴾ تَظُنُّ أَنْ يُفْعَلَ بِهَا فَاقِرَةٌ ﴿25﴾

bir musibet Kendilerine yapılacağını anlar buruşur o gün

MEAL: 22. Bir takım yüzler o gün ışıl ışıl parlar. **23.** Rablerine bakar (O'nu görür). **24.** Bir takım yüzler de o gün buruşur. **25.** Kendilerine bir musibet yapılacağını anlar.

(75/KIYÂME, 26 - 28)[3]:

كَلَّا إِذَا بَلَغَتِ التَّرَاقِيَ ﴿26﴾ وَ قِيلَ

Hayır zaman ulaştığı köprücük kemiğine denilir

مَنْ رَاقٍ ﴿27﴾ وَ ظَنَّ أَنَّهُ الْفِرَاقُ ﴿28﴾

kimdir Okuyarak-tedavi edebilecek anlar olduğunu bunun ayrılık

---

[1] **SÖZLÜK (KIYÂME, 20 - 21):** (أَحَبَّ يُحِبُّ إِحْبَابًا): (if'al bâbı) sevdi, (الْعَاجِلَةَ): dünya, peşin, (وَذَرَ يَذَرُ وَذْرًا): bıraktı, alakayı kesti, ilgilenmedi, (الْآخِرَةَ): ahiret, son.

[2] **SÖZLÜK (KIYÂME, 22 - 25):** (الْوَجْهُ ج وُجُوهٌ): yüz, (يَوْمَئِذٍ): o gün, [(نَضَرَ يَنْضُرُ) الْنَّاضِرَةُ]: (ism-i fâil) pırıl pırıl parlayan, ışıl ışıl parıldayan, parlak, neş'eli, sevimli, güleç yüzlü, [(نَظَرَ يَنْظُرُ) الْنَّاظِرَةُ]: (ismi fail) bakan, (بَسَرَ يَبْسُرُ): hoşlanmayarak asık suratla baktı, yüzünü buruşturdu, (الْبَاسِرَةُ): (ismi fail) yüzünü buruşturan, çehresini ekşiten, suratını asan, (ظَنَّ يَظُنُّ ظَنًّا): sezdi, anladı, yakın hasıl etti, (فَعَلَ يَفْعَلُ فَعْلًا): yaptı, (الْفَاقِرَةَ): belâ, bel kıran musibet, felaket.

[3] **SÖZLÜK (KIYÂME, 26 - 28):** (بَلَغَ يَبْلُغُ بُلُوغًا): ulaştı, erişti, vasıl oldu, (التَّرْقُوَةُ ج تَرَاقِي): köprücük kemiği, göğsün üst tarafında, canın hınıltılı bir şekilde verildiği (gargara) yerde bulunan ve göğüs çukurunda birbirine girmiş kemikler, [(رَقَى يَرْقِي) رَاقٍ — الرَّاقِي]: şifacı, (hastaya) okuyan, okuyarak tedavi eden, sözde veya fiilen şifâya vesile olan doktor, (ظَنَّ يَظُنُّ ظَنًّا): zannetti, yakın hasıl etti, kestirdi, [(فَارَقَ يُفَارِقُ) الْفِرَاقُ]: (masdar) ayrılış, ayrılma.

MEAL: 26. Hayır (sizin sandığınız gibi değil, dikkat edin)! (Can boğaza) köprücük kemiğine ulaştığı zaman **27.** "(Okuyarak) tedavi edebilecek kimdir?" denilir. **28.** (Can çekişen ise) bunun (dünyadan) ayrılık (vakti) olduğunu anlar.

(75/KIYÂME, 29 - 30)[1]:

وَ الْتَفَّتِ السَّاقُ بِالسَّاقِ ۙ ﴿29﴾ إِلَى رَبِّكَ يَوْمَئِذٍ الْمَسَاقُ ۚ ﴿30﴾

Ve	dolaşır	bacak	bacağa		Rabbinedir	o gün	sevkiyat

MEAL: 29. Ve bacak bacağa dolaşır. **30.** (İşte) o gün sevkiyat Rabbinedir.

(75/KIYÂME, 31 - 33)[2]:

فَلَا صَدَّقَ وَ لَا صَلَّى ۙ ﴿31﴾ وَ لَٰكِنْ كَذَّبَ وَ

İşte o ne tasdik etti	ve	ne namaz kıldı			Fakat	yalanladı	ve

تَوَلَّى ۙ ﴿32﴾ ثُمَّ ذَهَبَ إِلَى أَهْلِهِ يَتَمَطَّى ۖ ﴿33﴾

yüz çevirdi		Sonra da	gitti	ehline	böbürlenerek

MEAL: 31. İşte o ne tasdik etti ve ne de namaz kıldı. **32.** Fakat yalanladı ve yüz çevirdi. **33.** Sonra da böbürlenerek ehline (ailesine, yakınlarına ya da taraftarlarına) gitti.

(75/KIYÂME, 34 - 36)[3]:

أَوْلَى لَكَ فَأَوْلَى ۙ ﴿34﴾ ثُمَّ أَوْلَى لَكَ فَأَوْلَى ۖ ﴿35﴾

Çok yakın	sana	çok yakın	Sonra		çok yakın	sana	Çok yakın

---

[1] **SÖZLÜK (KIYÂME, 29 - 30):** (الْتَفَّ يَلْتَفُّ الْتِفَافًا): (iftiâl babı) sarıldı, dolaştı, (اَلسَّاقُ ج سُوقٌ): bacak (ayak ile diz kapağı arasındaki kısım), baldır/ büyük - müthiş, zor iş [(سَاقَ يَسُوقُ سَوْقًا) اَلْمَسَاقُ]: (mimli masdar) sevk, sürme, sürüş, sürülme, sevkiyat, sürülüp götürülmek.

[2] **SÖZLÜK (KIYÂME, 31 - 33):** (صَدَّقَ يُصَدِّقُ تَصْدِيقًا): (tef'il babı) tasdik etti, doğruladı, kabullendi/ sadaka verdi (صَلَّى يُصَلِّي صَلَاةً): (tef'il babı) namaz kıldı, (كَذَّبَ يُكَذِّبُ تَكْذِيبًا): (tef'il babı) yalanladı, inkar etti, (تَوَلَّى يَتَوَلَّى تَوَلِّيًا): (tefa'ul babı) yüz çevirdi, vazgeçti/ yürüttü, (ذَهَبَ يَذْهَبُ ذَهَابًا): gitti, (تَمَطَّى يَتَمَطَّى تَمَطِّيًا): (tefa'ul babı) böbürlenerek yürüdü, çalım sattı.

[3] **SÖZLÜK (KIYÂME, 34 - 36):** (وَلِيَ يَلِي وَلْيًا): yakın oldu, (أَوْلَى): en yakın, daha yakın, daha layık, en layık, "Helak çok yakın" manasına ismi tafdil, (حَسِبَ يَحْسَبُ حِسْبَانًا): zannetti, varsaydı, (تَرَكَ يَتْرُكُ تَرْكًا): terketti, bıraktı, (اَلسُّدَى - سُدًى): başıboş, boş bırakılmış, bir şey yapmakla yükümlü tutulmamış, kendi keyfine bırakılmış, ilişiksiz, ihmal edilen sahipsiz.

﴿ 36 ﴾ سُدًى ط أَنْ يُتْرَكَ الْإِنْسَانُ يَحْسَبُ أَ

başıboş bırakılacağını İnsan mı sanıyor?

MEAL: 34. Çok yakın (o azap) sana, çok yakın! **35.** Sonra (yine) çok yakın (o azap) sana, çok yakın! (Veya: Lâyıktır (o azap) sana, lâyık!) **36.** İnsan başıboş bırakılacağını mı sanıyor?

(75/KIYÂME, 37 - 40)[1]:

﴿ 37 ﴾ يُمْنَى لا مِنْ مَنِيٍّ نُطْفَةً لَمْ يَكُ أَ

akıtılan meniden bir nutfe O değil miydi?

﴿ 38 ﴾ فَسَوَّى لا فَخَلَقَ عَلَقَةً كَانَ ثُمَّ

ve düzene koydu akabinde yarattı bir alaka oldu Sonra

﴿ 39 ﴾ الْأُنْثَى ط وَ الذَّكَرَ الزَّوْجَيْنِ مِنْهُ فَجَعَلَ

dişi ve erkek iki eş ondan Böylece yaptı

﴿ 40 ﴾ الْمَوْتَى عَلَى أَنْ يُحْيِيَ بِقَادِرٍ ذَلِكَ لَيْسَ أَ

ölüleri diriltmeye kâdir O değil mi

MEAL: 37. O, (rahme) akıtılan meniden bir nutfe (sperma) değil miydi? **38.** Sonra bir alaka (aşılanmış yumurta) oldu, akabinde (Allah onu benzersiz olarak, insan biçiminde) yarattı ve düzene koydu (şekillendirdi). **39.** Böylece ondan, iki eş (yani) erkek ve dişi yaptı. **40.** (Artık bütün bunları yapan olarak) O ölüleri diriltmeye kâdir değil mi?

✱ Yüce Allah doğruyu söyledi. Şükür ve övgü âlemlerin Rabbi Allah içindir. ✱

mmmmmmm

---

[1] **SÖZLÜK (KIYÂME, 37 - 40):** (كَانَ يَكُونُ كَوْنًا): idi, oldu (bu ayette muzarinin sonundaki nun ve vav cezm yapılmasıyla kısaltma için düşmüş), (النُّطْفَةُ): sperma, döl, (الْمَنِيُّ): meni, (أَمْنَى يُمْنِي إِمْنَاءً): (if'al babı) (meniyi) akıttı, (الْعَلَقَةُ): embriyo, asılı şey, aşılanmış yumurta, kan pıhtısı, (خَلَقَ يَخْلُقُ خَلْقًا): yarattı, eşsiz ve yoktan varetti, şekillendirdi, (سَوَّى يُسَوِّي تَسْوِيَةً): (tef'il babı) düzene koydu, eşitledi, düzene soktu, eşit kıldı, tesviye etti, kemâle eriştirdi, (جَعَلَ يَجْعَلُ جَعْلًا): yarattı, icad etti, çevirdi, hükmetti, (الزَّوْجُ ج أَزْوَاجٌ): çift, (erkek dişi), (الذَّكَرُ ج ذُكُورٌ): erkek, (الْأُنْثَى ج إِنَاثٌ): dişi, (لَيْسَ): (camid fiil) değildir, [(قَدَرَ يَقْدِرُ) الْقَادِرُ] : (ismi fail) kadir, güç yetiren, kudret sahibi, (أَحْيَا يُحْيِي إِحْيَاءً): (if'al babı) diriltti, hayat verdi, (الْمَيِّتُ ج مَوْتَى): ölü.

سورة الفجر (89)

(FECR (Güneşin Doğuşu) SÛRESİ)

(Mekke'de inmiştir. 30 ayettir.)

KUR'AN SAYFASI: 592

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

Rahmân, Rahîm Allah'ın adıyla

(89/ FECR, 1- 5)[1]:

وَالْفَجْرِ ﴿1﴾ وَلَيَالٍ عَشْرٍ ﴿2﴾ وَالشَّفْعِ وَالْوَتْرِ ﴿3﴾ وَاللَّيْلِ

Andolsun Fecre — On geceye — Çifte — ve teke — geceye

إِذَا يَسْرِ ﴿4﴾ هَلْ فِي ذَٰلِكَ قَسَمٌ لِذِي حِجْرٍ ﴿5﴾

zaman — Geçip-gittiği — (değil) mi? — Bunlarda var — bir yemin — sahibi için — bir akıl

MEAL: 1. Andolsun Fecre (tan yerinin ağarmasına), **2.** On geceye (Zilhicce ayının ilk on gecesine), **3.** Çifte ve teke, **4.** Geçip-gittiği zaman geceye. **5.** Bunlarda bir akıl sahibi için kesinlikle bir yemin var (değil mi?)

(89/ FECR, 6 - 8)[2]:

أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِعَادٍ ﴿6﴾ إِرَمَ

mi? — görmedin — nasıl — yaptığını — Rabbinin — Ad (kavmin)e — İrem (şehrin)e

---

[1] **SÖZLÜK (FECR, 1-5):** (اَلْفَجْرُ): fecir, sabah aydınlığı, şafak vakti, tan yerinin ağarma zamanı, gündüzün başlangıcı, (اَللَّيْلُ ج لَيَالٍ): gece, (اَلْعَشْرُ ث اَلْعَشَرَةُ): on, (اَلشَّفْعُ ج اَشْفَاعٌ): çift, çift olan şeyin eşi , (اَلْوَتْرُ): tek, (اَللَّيْلُ ج لَيَالٍ): gece, (سَرَى يَسْرِي سُرًى): (nakıs fiil) geçip gitti, çıktı, Ayette geçen (يَسْرِ)'nin aslı (يَسْرِي)'dir. Yâ'nın hazfedildiğinin delili kesredir. Ferrâ şöyle der: "Araplar bazan yâ'yı hazfeder ve makablinin (önceki harfinin) kesresiyle yetinir" (Bkz. Fahruddin er-Râzi, *et-Tefsir-i Kebir Mefâtihu'l-Gayb)*, (اَلْقَسَمُ ج اَقْسَامٌ): yemin, (اَلْحِجْرُ ج حُجُورٌ): akıl/ kucak/ haram, yasak, (Aslında, engel olmak manasınadır. Akıl kişiyi kötü davranışlardan engellediği için akla "hıcr" denilmiştir (Bkz. Sâbuni, *Safvetü't-Tefâsir*).

[2] **SÖZLÜK (FECR, 6 - 8):** (رَأَى يَرَى رُؤْيَةً): (nakıs fiil) gördü, bildi, zannetti, (كَيْفَ): (soru ismi) nasıl, (فَعَلَ يَفْعَلُ فَعْلاً): yaptı, (ذَاتٌ ج ذَوَاتٌ): sahip, (اَلْعِمَادُ ج عَمَدٌ): direk, bina, yüksek binalar, (خَلَقَ يَخْلُقُ خَلْقًا): yarattı, eşsiz ve yoktan varetti, şekil verdi, (مِثْلُهَا): onun benzeri, (اَلْبَلَدُ ج بِلاَدٌ): belde, ülke, memleket.

ذَاتِ الْعِمَادِ ﴿7﴾ الَّتِي لَمْ يُخْلَقْ مِثْلُهَا فِي الْبِلَادِ ﴿8﴾

sütunlar sahibi **Ki** **yaratılmamıştı** **onun benzeri** **beldeler içinde**

MEAL: 6-8. Rabbinin beldeler içinde benzeri yaratılmayan sütunlar sahibi İrem (şehrindeki) Ad (kavmin)e, nasıl yaptığını görmedin mi?

(89/ FECR, 9)[1]:

وَ ثَمُودَ الَّذِينَ جَابُوا الصَّخْرَ بِالْوَادِ ﴿9﴾

Semud (kavmin)e **kesip yontan** **kayaları** **Vadide**

MEAL: 9. Vadide kayaları kesip yontan Semud (kavmin)e (nasıl yaptığını görmedin mi)?

(89/ FECR, 10)[2]:

وَ فِرْعَوْنَ ذِي الْأَوْتَادِ ﴿10﴾

Firavun'a **ve** **kazıklar sahibi**

MEAL: 10. Ve kazıklar sahibi Firavun'a (nasıl yaptığını görmedin mi)?

(89/ FECR, 11 - 13)[3]:

الَّذِينَ طَغَوْا فِي الْبِلَادِ ﴿11﴾ فَأَكْثَرُوا فِيهَا الْفَسَادَ ﴿12﴾

Ki bunlar **azgınlık etmişlerdi** **beldelerde** **Böylece çoğaltmışlardı** **oralarda** **fesadı**

فَصَبَّ عَلَيْهِمْ رَبُّكَ سَوْطَ عَذَابٍ ﴿13﴾

Bu yüzden döktü **onların üstüne** **Rabbin** **kamçısı** **azap**

MEAL: 11-13. Çünkü bunlar, beldelerde azgınlık etmişlerdi. Böylece oralarda fesadı çoğaltmışlardı. Bu yüzden Rabbin onların üstüne azap kamçısı döktü (yağdırdı).

(89/ FECR, 14)[4] :

إِنَّ رَبَّكَ لَبِالْمِرْصَادِ ﴿14﴾

Doğrusu **Rabbin** **kesinlikle gözetlemededir.**

MEAL : 14. Doğrusu Rabbin kesinlikle gözetlemededir.

---

[1] **SÖZLÜK (FECR, 9):** (جَابَ يَجُوبُ جَوْبًا): (ecvef fiil) kesti, deldi, (الصَّخْرُ): kaya, kaya tabakası, (الْوَادِي ج أَوْدِيَةٌ): vadi.

[2] **SÖZLÜK (FECR, 10):** (الْوَتِدُ ج أَوْتَادٌ): kazık..

[3] **SÖZLÜK (FECR, 11 -13):** (طَغَى يَطْغَى طَغْيًا): (nakıs fiil) azdı, haddi aştı, (أَكْثَرَ يُكْثِرُ إِكْثَارًا): (if'al b.) çoğaldı, çoğalmasını sağladı, [(فَسَدَ يَفْسُدُ) الْفَسَادُ]: (masdar) fesad, fesada uğrama, (صَبَّ يَصُبُّ صَبًّا): (mudaaf 'şeddeli' fiil) döktü, boşalttı, (السَّوْطُ ج أَسْوَاطٌ): kırbaç, kamçı, (الْعَذَابُ ج أَعْذِبَةٌ): azap, işkence, elem.

[4] **SÖZLÜK (FECR, 14):** (الْمِرْصَادُ): rasad mevzii, rasadhane, gözetleme yeri.

(89/ FECR, 15 - 16)[1] :

فَأَكْرَمَهُ	رَبُّهُ	مَا ابْتَلاَهُ	إِذَا	الْإِنسَانُ	فَأَمَّا
bu sebeble ona ikram ettiği	**Rabbi**	**onu denediği**	**zaman**	**İnsana**	**gelince**

مَا ابْتَلاَهُ	إِذَا	وَ أَمَّا	﴿15﴾	أَكْرَمَنِ ط	رَبِّي	فَيَقُولُ	نَعَّمَهُ	وَ
onu (yine) denediği	**zaman**	**Ama**		**bana ikram etti**	**Rab-bim**	**akabinde der**	**onu nimet-lendirdiği**	**v e**

﴿16﴾	أَهَانَنِ ج	رَبِّي	فَيَقُولُ	رِزْقَهُ	عَلَيْهِ	فَقَدَرَ
	beni zelil etti	**Rabbim**	**akabinde der**	**rızkını**	**ona**	**bu sebeple de daralttığı**

MEAL: 15. İnsana gelince Rabbi onu denediği, bu sebeble ona ikram ettiği ve nimetlendirdiği zaman hemen: «Rabbim bana ikram etti» der. **16.** Ama onu (yine) denediği, bu sebeple de rızkını ona daralttığı zaman, akabinde: «Rabbim beni zelil etti» der.

(89/ FECR, 17 - 20)[2]:

لاَ تَحَاضُّونَ	وَ	﴿17﴾	الْيَتِيمَ لا	لاَ تُكْرِمُونَ	بَلْ	كَلاَّ
Birbirinizi teşvik etmiyorsunuz			**yetime**	**ikramda bulunmuyorsunuz**	**aksine**	**Hayır**

---

[1] **SÖZLÜK (FECR, 15 - 16):** (اَلْإِنسَانُ): insan, (اِبْتَلَى يَبْتَلِي اِبْتِلاَءً): (iftial b.) imtihan etti, denedi, (أَكْرَمَ يُكْرِمُ اِكْرَامًا): (if'al b) ikram etti, nimetlendirdi, güzel muamelede bulundu, (نَعَّمَ يُنَعِّمُ تَنْعِيمًا): (tef'il b.) nimetlendirdi, feraha kavuşturdu, (قَالَ يَقُولُ قَوْلاً): (ecvef fiil) dedi, söyledi, (قَدَرَ يَقْدِرُ قَدْرًا): daralttı, kısıtladı/ ayarladı/ kadrini bildi/ takdir etti, [(رَزَقَ يَرْزُقُ) اَلرِّزْقُ]: rızık, (أَهَانَ يُهِينُ اِهَانَةً): (if'al b.) zelil kıldı, alçalttı, aşağılık etti. (Ayette sondaki nûn, nûnu'l-vikâyedir. Esre de düşen mütekellim yâ'sının işaretidir).

[2] **SÖZLÜK (FECR, 17 - 20):** (أَكْرَمَ يُكْرِمُ اِكْرَامًا): (if'al b.) ikram etti, nimetlendirdi, güzel muamelede bulundu, (اَلْيَتِيمُ ج يَتَامَى): yetim, (تَحَاضَّ يَتَحَاضُّ تَحَاضُضًا): (tefa'ul b.) birbirlerini teşvik etti, [ayette geçen (تَحَاضُّونَ) nin aslı (تَتَحَاضُّونَ)dir.], (اَلطَّعَامُ ج اَطْعِمَةٌ): yiyecek, yemek, doyurma, (اَلْمِسْكِينُ ج مَسَاكِينُ): yoksul, düşkün, (اَكَلَ يَأْكُلُ اَكْلاً): yedi, (اَلتُّرَاثُ): miras, (اَللَّمُّ): eksiksiz toplama, toplayıp biraraya getirme, (أَحَبَّ يُحِبُّ اِحْبَابًا): (if'al b.) sevdi, (اَلْمَالُ ج اَمْوَالٌ): mal, [(حَبَّ يَحُبُّ) اَلْحُبُّ]: sevme, sevgi, (اَلْجَمُّ): çok, çokça, pek çok, toplanıp çoğalmak (miras mallarını kendi payları ile ortaklarının payları arasında ayırım yapmadan, helâl haram demeden toplayıp hepsine sahip çıkmak kastedilmiştir).

عَلَىٰ طَعَامِ الْمِسْكِينِ ﴿18﴾ وَ تَأْكُلُونَ التُّرَاثَ أَكْلًا

bir yiyişle Mirası yiyorsunuz yoksulu yedirmeye

﴿20﴾ جَمًّا ۝ حُبًّا الْمَالَ وَ تُحِبُّونَ ﴿19﴾ لَمًّا

çok büyük bir sevgiyle Malı seviyorsunuz eksiksiz

MEAL: 17. Hayır; aksine, siz yetime ikramda bulunmuyorsunuz. **18.** Birbirinizi yoksulu yedirmeye teşvik etmiyorsunuz. **19.** Mirası, eksiksiz bir yiyişle (helal, haram demeden hakkınızı fazlasıyla alarak) yiyorsunuz. **20.** Malı çok büyük bir sevgiyle seviyorsunuz.

(89/ FECR, 21 - 22) [1] :

﴿21﴾ دَكًّا دَكًّا الْأَرْضُ دُكَّتِ إِذَا كَلَّا

parça parça Yeryüzü kırıldığı zaman Hayır!

﴿22﴾ صَفًّا صَفًّا ۚ الْمَلَكُ وَ رَبُّكَ وَ جَاءَ

saf saf melekler ve Rabbin (emri) **geldikleri** (zaman)

MEAL: 21. Hayır! (İş sizin sandığınız gibi değil). Yeryüzü parça parça kırıldığı zaman, **22.** Rabbin (emri) ve melekler saf saf geldikleri zaman..

(89/ FECR, 23 - 26) [2]:

وَ جِيءَ يَوْمَئِذٍ بِجَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ يَتَذَكَّرُ الْإِنسَانُ وَ

insan hatırlar O gün cehennem O gün getirilir

﴿23﴾ ۚ الذِّكْرَىٰ لَهُ أَنَّىٰ يَقُولُ يَا لَيْتَنِي قَدَّمْتُ لِحَيَاتِي ۚ

bu hayatım için önceden takdim etseydim Keşke ben der bu hatırlamadan ona ne

---

[1] **SÖZLÜK (FECR, 21 - 22):** (دَكَّ يَدُكُّ دَكًّا): (mudaaf fiil) kırdı, ufalttı, dümdüz etti, ezdi, düzledi, (ج اَلْأَرْضُ اَرَاضٍ): yer, yeryüzü, (اَلدَّكُّ): paramparça, dümdüz, (جَاءَ يَجِيئُ مَجِيْئًا): (ecvef fiil) geldi, (اَلصَّفُّ ج صُفُوفٌ): dizi, sıra, saf

[2] **SÖZLÜK (FECR, 23 - 26):** (جَاءَ يَجِيئُ مَجِيْئًا ب): (ecvef fiil) getirdi, (يَوْمَئِذٍ): o gün, (تَذَكَّرَ يَتَذَكَّرُ تَذَكُّرًا): (tefa'ul b.) tezekkür etti, hatıra getirdi, düşündü, (اَلْإِنْسَانُ): insan, (اَلذِّكْرَى): hatıra getirip bilme, zikir, ikaz, hatırlatma, nasihat, (قَالَ يَقُولُ قَوْلًا): dedi, söyledi, (لَيْتَ): (camid fiil) keşke, (قَدَّمَ يُقَدِّمُ تَقْدِيمًا): (tef'il babı) önceden yaptı, öne aldı / vukua gelmesine sebep oldu, [(حَيِيَ يَحْيَى) اَلْحَيَاةُ]: hayat, yaşama, (يَوْمَئِذٍ): o gün, (عَذَّبَ يُعَذِّبُ تَعْذِيبًا): (tef'il b.) azap verdi, işkence etti, (اَلْعَذَابُ ج اَعْذِبَةٌ): azap, işkence, (اَلْآحَدُ): bir, tek, (أَوْثَقَ يُوثِقُ إِيثَاقًا): (if'al b.) bağladı, (اَلْوَثَاقُ): bağ, bağlama, bağlayış, (اَلْآحَدُ): bir, tek.

﴿ 24 ﴾ فَيَوْمَئِذٍ لَا يُعَذِّبُ عَذَابَهُ أَحَدٌ ﴿ 25 ﴾ وَ

Artık o gün — azab veremez — O'nun azabı gibi — hiç kimse

لَا يُوثِقُ وَثَاقَهُ أَحَدٌ ﴿ 26 ﴾

bağ vuramaz — O'nun vurduğu bağ gibi — Hiç kimse

MEAL: 23. O gün cehennem getirilir, insan (yaptıklarını) hatırlar. (Fakat artık) bu hatırlamadan ona ne? **24.** (İşte o zaman:) «Keşke ben bu hayatım için önceden (bir şeyler yapıp) takdim etseydim! (hazırlık yapsaydım)» der. **25.** Artık o gün, hiç kimse O'nun azabı gibi azab veremez. **26.** Hiç kimse O'nun vurduğu bağ gibi bağ vuramaz.

(89/ FECR, 27 - 30)[1] :

يَا أَيَّتُهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ ﴿ 27 ﴾ ارْجِعِي إِلَى رَبِّكِ رَاضِيَةً مَرْضِيَّةً ﴿ 28 ﴾

Ey — nefis — mutmain — dön — Rabbine — razı olarak — razı edilmiş

فَادْخُلِي فِي عِبَادِي ﴿ 29 ﴾ وَ ادْخُلِي جَنَّتِي ﴿ 30 ﴾

Haydi gir — kullarımın içine — Gir — cennetime

MEAL: 27. Ey mutmain (tatmin bulup huzura ermiş) nefis! **28.** O, (senden) razı (hoşnut), (sen de O'ndan) razı (hoşnut) edilmiş olarak Rabbine dön! **29.** Haydi gir kullarımın içine! **30.** Gir cennetime!

✱ Yüce Allah doğruyu söyledi. Şükür ve övgü âlemlerin Rabbi Allah içindir.✱

📖📖📖📖📖📖📖

سورة البلد (90)

(BELED (Belde) SÛRESİ)

(Mekke'de inmiştir. 20 ayettir.)

KUR'AN SAYFASI: 593

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

Rahmân, Rahîm Allah'ın adıyla

(90/BELED, 1 - 2) :[1]

---

[1] **SÖZLÜK (FECR, 27 - 30):** (اَلنَّفْسُ ج أَنْفُسٌ): nefis, idrak, ruh, can, insan, [(اِطْمَأَنَّ يَطْمَئِنُّ) اَلْمُطْمَئِنَّةُ]: (ismi fail) sukunet bulan, tatmin olan, yatışan, (رَجَعَ يَرْجِعُ رُجُوعًا): döndü, [(رَضِيَ يَرْضَى) اَلرَّاضِيَةُ]: (ismi fail) razı, hoşnud, seçen, tercih eden, [(رَضِيَ يَرْضَى) اَلْمَرْضِيَّةُ]: (ismi mef'ul) hoşnud olunmuş, razı olunan, (دَخَلَ يَدْخُلُ دُخُولًا): girdi, (اَلْعَبْدُ ج عِبَادٌ): kul, (اَلْجَنَّةُ ج جَنَّاتٌ): cennet.

لَآ أُقْسِمُ بِهٰذَا الْبَلَدِ ۙ ﴿1﴾ وَ أَنْتَ حِلٌّ بِهٰذَا الْبَلَدِ ۙ ﴿2﴾

Hayır!	Yemin ederim	bu	beldeye	Ki sen	oturmaktasın	bu	beldede

MEAL: 1. Hayır! Yemin ederim bu beldeye! **2.** Ki sen bu beldede ikamet etmektesin (oturmaktasın).

(90/BELED, 3) :[2]

وَ وَالِدٍ وَ مَا وَلَدَ ۙ ﴿3﴾

andolsun ki	Doğurana	ve	şeye	doğurduğu

MEAL: 3. Doğurana ve doğurduğuna andolsun ki,

(90/BELED, 4) :[3]

لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنسَانَ فِي كَبَدٍ ۖ ﴿4﴾

gerçekten	Biz yarattık	insanı	bir sıkıntı içinde

MEAL: 4. Biz insanı gerçekten bir sıkıntı (zorluk ve meşakkat) içinde yarattık.

(90/BELED, 5 – 7) :[4]

أَ يَحْسَبُ أَنْ لَنْ يَقْدِرَ عَلَيْهِ أَحَدٌ ۘ ﴿5﴾ يَقُولُ أَهْلَكْتُ

mi	sanıyor	asla güç yetiremeyeceğini	kendisine	hiç kimsenin	diyor	Ben tükettim

مَالًا لُبَدًا ۖ ﴿6﴾ أَ يَحْسَبُ أَنْ لَمْ يَرَهُ أَحَدٌ ۖ ﴿7﴾

mal	yığın yığın	mi	sanıyor	Onu görmediğini	kimsenin	

MEAL: 5. O, hiç kimsenin kendisine asla güç yetiremeyeceğini mi sanıyor? **6.** Ben yığın yığın mal (servet) tükettim diyor. **7.** Onu kimsenin görmediğini mi sanıyor?

---

[1] **SÖZLÜK (BELED, 1- 2):** (أَقْسَمَ يُقْسِمُ إِقْسَامًا): (if'al b.) yemin etti, (اَلْبَلَدُ ج بِلَادٌ): belde, mevki, şehir, memleket, geniş yer, bölge, ülke (اَلْحِلُّ): oturan, ikamet eden/ mübah, helal.

[2] **SÖZLÜK (BELED, 3):** [(وَلَدَ يَلِدُ) اَلْوَالِدُ]: (ismi fail) baba/ doğuran, (وَلَدَ يَلِدُ وِلَادَةً): doğurdu.

[3] **SÖZLÜK (BELED, 4):** (خَلَقَ يَخْلُقُ خَلْقًا): yarattı, eşsiz ve yoktan varetti, şekil verdi, (اَلْإِنسَانُ): insan, (اَلْكَبَدُ): sıkıntı, acı, meşakkat, ciğeri yanma.

[4] **SÖZLÜK (BELED, 5 - 7):** (حَسِبَ يَحْسَبُ حِسْبَانًا): zannetti, varsaydı, (قَدَرَ يَقْدِرُ قَدْرٌ): gücü yetti/ kadrini bildi/ ayarladı/ takdir etti, (اَلْأَحَدُ): bir, tek, (قَالَ يَقُولُ قَوْلًا): (ecvef fiil) dedi, söyledi, (أَهْلَكَ يُهْلِكُ إِهْلَاكًا): (if'al b) harcadı, tükettı/ helak etti/ felakete uğrattı, (اَلْمَالُ ج اَمْوَالٌ): mal, (اَللُّبَدُ): yığın, birçok, (حَسِبَ يَحْسَبُ حِسْبَانًا): zannetti, varsaydı, (رَأَى يَرَى رُؤْيَةً): (nakıs fiil) gördü, bildi, zannetti, (اَلْأَحَدُ): bir, tek.

(90/BELED, 8 – 9) :[1]

أَ لَمْ نَجْعَلْ لَهُ عَيْنَيْنِ ﴿8﴾ وَ لِسَانًا وَ شَفَتَيْنِ ﴿9﴾

mi	**Biz vermedik**	**ona**	**iki göz**	**bir dil**	**ve**	**iki dudak**

MEAL: 8-9. Biz ona iki göz, bir dil ve iki dudak vermedik mi?

(90/BELED, 10) :[2]

وَ هَدَيْنَاهُ النَّجْدَيْنِ ﴿10﴾ فَلَا اقْتَحَمَ الْعَقَبَةَ ﴿11﴾

Biz ona göster(me)dik (mi)	**iki yolu**	**katlanamadı**	**Sarp yokuşa**

وَ مَا أَدْرَاكَ مَا الْعَقَبَةُ ﴿12﴾ فَكُّ رَقَبَةٍ ﴿13﴾

nedir?	**sana bildiren**	**ne olduğunu**	**Sarp yokuşun**	**azad etmektir**	**bir köleyi**

أَوْ إِطْعَامٌ فِي يَوْمٍ ذِي مَسْغَبَةٍ ﴿14﴾ يَتِيمًا

Veya	**doyurmaktır**	**gününde**	**bir kıtlık**	**bir yetimi**

ذَا مَقْرَبَةٍ ﴿15﴾ أَوْ مِسْكِينًا ذَا مَتْرَبَةٍ ﴿16﴾

sahibi	**akrabalık**	**veya**	**bir yoksulu**	**sahibi**	**şiddetli fakirlik**

MEAL: 10. Biz ona (eğri ve doğru) iki yolu (da) göstermedik mi? 11. Sarp yokuşa katlanamadı! **12.** Sarp yokuşun ne olduğunu sana bildiren nedir? **13.** (O), bir köleyi azad etmektir. **14-16.** Veya bir kıtlık gününde akrabalık sahibi (yakınlığı olan) bir yetimi veya şiddetli fakirlik sahibi bir yoksulu doyurmaktır (yemek yedirmektir).

(90/BELED, 17)[1] **:**

---

[1] **SÖZLÜK (BELED, 8 - 9):** (جَعَلَ يَجْعَلُ جَعْلًا): kıldı, yarattı, çevirdi, hükmetti, (اَلْعَيْنُ ج عُيُونٌ): göz / pınar,kaynak, (اَللِّسَانُ ج اَلْسِنَةٌ): konuşma uzvu, tatma hasası/ lugat, lehçe, (اَلشَّفَةُ ج شِفَاهٌ): dudak.

[2] **SÖZLÜK (BELED, 10 – 16):** (هَدَى يَهْدِي هَدْيًا): (nakıs fiil) irşad etti, yol gösterdi, hidayet verdi, (اَلنَّجْدُ): açık yol/ yüksek yer, yüksek yol / iki meme, kadının iki göğsü, (اِقْتَحَمَ يَقْتَحِمُ اِقْتِحَامًا): (iftial b.) katlandı/ atıldı, (اَلْعَقَبَةُ ج عِقَابٌ): sarp yokuş, dağdaki sarp yol, [(فَكَّ يَفُكُّ) اَلْفَكُّ]: (masdar) azad etme, çözmek, (اَلرَّقَبَةُ ج رِقَابٌ): köle/ boyun, [(أَطْعَمَ يُطْعِمُ) اَلْإِطْعَامُ]: (masdar) doyurma, (اَلْيَوْمُ ج أَيَّامٌ): gün, [اَلْمَسْغَبَةُ (سَغِبَ يَسْغَبُ)]: açlık, kıtlık, (اَلْيَتِيمُ ج يَتَامَى): yetim, (اَلْمَقْرَبَةُ): yakınlık, akrabalık, (اَلْمِسْكِينُ ج مَسَاكِينُ): yoksul, düşkün, (اَلْمَتْرَبَةُ): şiddetli fakirlik, yoksulluk, toprakta sürünen yoksul.

ثُمَّ	كَانَ	مِنَ الَّذِينَ	آمَنُوا	وَ	تَوَاصَوْا	بِالصَّبْرِ وَ
Sonra	olmaktır	kimselerden	iman eden	ve	birbirlerine tavsiye edenlerden	sabrı ve

﴿ 17 ﴾	بِالْمَرْحَمَةِ ط	تَوَاصَوْا
	merhameti	birbirlerine tavsiye edenlerden

MEAL: 17. Sonra iman edenlerden, birbirlerine sabrı tavsiye edenlerden ve birbirlerine merhameti tavsiye edenlerden olmaktır.

(90/BELED, 18 – 20) :[2]

أُولَئِكَ	أَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ ط	﴿ 18 ﴾	وَ	الَّذِينَ	كَفَرُوا	بِآيَاتِنَا
İşte bunlar	Ashab-ı Meymene'dir			kimseler	inkar eden	Ayetlerimizi

هُمْ	أَصْحَابُ الْمَشْأَمَةِ ط	﴿ 19 ﴾	عَلَيْهِمْ	نَارٌ	مُؤْصَدَةٌ	﴿ 20 ﴾
işte onlar	Ashabı Meş'eme'dir		Onlara vardır	bir ateş	(sımsıkı) kapatılmış	

MEAL: 18. İşte bunlar Ashab-ı Meymene'dir (amel defteri sağ yanından verilenlerdir). **19.** Ayetlerimizi inkar edenler, işte onlar Ashabı Meş'eme'dir (amel defterleri sollarından verilenlerdir). **20.** Onlara (sımsıkı) kapatılmış bir ateş vardır.

✸ Yüce Allah doğruyu söyledi. Şükür ve övgü âlemlerin Rabbi Allah içindir.✸

📖📖📖📖📖📖📖

سورة الشمس (91)

(ŞEMS (Güneş) SÛRESİ)

(Mekke'de inmiştir. 15 ayettir.)

KUR'AN SAYFASI: 594

---

[1] **SÖZLÜK (BELED, 17):** (كَانَ يَكُونُ كَوْنًا): (ecvef fill) idi, oldu, (آمَنَ يُؤْمِنُ إِيمَانًا): (if'al b.) inandı, iman etti, emin kıldı, (تَوَاصَى يَتَوَاصَى تَوَاصِيًا): (tefa'ul b.) birbirine tavsiye etti, [(صَبَرَ يَصْبِرُ) اَلصَّبْرُ]: (masdar) sabır, [(رَحِمَ يَرْحَمُ) اَلْمَرْحَمَةُ]: (masdar) merhamet etme, merhamet.

[2] **SÖZLÜK (BELED, 18 – 20):** (اَلصَّاحِبُ ج أَصْحَابٌ): arkadaş, (اَلْمَيْمَنَةُ ج مَيَامِنُ): sağ yan, sağ taraf, bereket, saadet, (كَفَرَ يَكْفُرُ كُفْرًا): inkar etti, inanmadı, mürted oldu, tasdik etmedi, (اَلْآيَةُ ج آيَاتٌ): ayet, açık alamet, mucize, (اَلصَّاحِبُ ج أَصْحَابٌ): arkadaş, (اَلْمَشْأَمَةُ): sol, uğursuzluk, (اَلنَّارُ ج نِيرَانٌ): ateş, (اَلْمُؤْصَدَةُ): (ismi mef'ul) kapatılmış, örtülmüş.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Rahmân, Rahîm Allah'ın adıyla

(91/ŞEMS, 1-2) :[1]

وَ الشَّمْسِ وَ ضُحَاهَا ﴿1﴾ وَ الْقَمَرِ إِذَا تَلَاهَا ﴿2﴾

And olsun	Güneşe	ve	onun kuşluk vaktine	Ay'a	zaman	Ona tâbi olduğu

MEAL: 1. Andolsun Güneşe ve onun kuşluk vaktin(d)e(ki aydınlığına), **2.** ve and olsun ona (Güneş'e) tâbi olduğu zaman Ay'a

(91/ŞEMS, 3 – 4) :[2]

وَ النَّهَارِ إِذَا جَلَّاهَا ﴿3﴾ وَ اللَّيْلِ إِذَا يَغْشَاهَا ﴿4﴾

gündüze	zaman	Onu açığa çıkardığı	geceye	zaman	Onu sarıp-bürüdüğü

MEAL: 3. Onu (Güneş'i) açığa çıkardığı zaman gündüze, **4.** Onu sarıp-bürüdüğü zaman geceye,

(91/ŞEMS, 5 – 6) :[3]

وَ السَّمَاءِ وَ مَا بَنَاهَا ﴿5﴾ وَ الْأَرْضِ وَ مَا طَحَاهَا ﴿6﴾

Göğe	ve	onu bina edene	Yere	ve	onu döşeyene

MEAL: 5. Göğe ve onu bina edene, **6.** Yere ve onu döşeyene and olsun,

(91/ŞEMS, 7 – 10) :[4]

---

[1] **SÖZLÜK (ŞEMS, 1 - 2):** (اَلشَّمْسُ): güneş, (اَلضُّحَى): kuşluk vakti, aydınlık, güneşin ışını, aydınlığı, sabah vakti, gündüz, (اَلْقَمَرُ): ay, (تَلَا يَتْلُو تِلَاوَةً): (nakıs f.) tabi oldu.

[2] **SÖZLÜK (ŞEMS, 3 – 4):** (اَلنَّهَارُ ج اَنْهُرٌ): gündüz, (جَلَّى يُجَلِّي تَجْلِيَةً): (tef'il b.) açığa verdi, keşfetti, (اَللَّيْلُ ج لَيَالٍ): gece, (غَشِيَ يَغْشَى غَشَاوَةً): (nakıs f.) sardı, kapladı.

[3] **SÖZLÜK (ŞEMS, 5 - 6):** (اَلسَّمَاءُ ج سَمَاوَاتٌ): gök, gökyüzü, (بَنَى يَبْنِي بُنْيَانًا): (nakıs f.) bina etti, yaptı, kurdu, (اَلْاَرْضُ ج اَرَاضٍ): yer, yeryüzü, (طَحَى يَطْحِي): (nakıs f.) yaydı, serdi, döşedi.

[4] **SÖZLÜK (ŞEMS, 7 – 10):** (اَلنَّفْسُ ج اَنْفُسٌ): nefis, can, ruh, (سَوَّى يُسَوِّي تَسْوِيَةً): (tef'il b.) düzene koydu, tesviye etti/ eşit kıldı, (اَلْهَمَ يُلْهِمُ اِلْهَامًا): (if'al b.) ilham etti, [(فَجَرَ يَفْجُرُ) اَلْفُجُورُ]: (masdar) günaha dalma, fücur, haktan dönme, [(وَقَى) اَلتَّقْوَى]: korunma,sakınma, (أَفْلَحَ يُفْلِحُ اِفْلَاحًا): (if'al b.) kazandı, felaha erdi, (زَكَّى يُزَكِّي تَزْكِيَةً): (tef'il b.) temizledi, düzeltti/ temize çıkardı, (خَابَ يَخِيبُ خَيْبَةً): (ecvef f.) kaybetti, maksada erişemedi, (دَسَّى يُدَسِّي تَدْسِيَةً): (tef'il b.) gizli tuttu, kusurunu açığa vermedi.

وَ	نَفْسٍ	وَ	مَا	سَوّٰىهَا لاص	﴿ 7 ﴾ فَأَلْهَمَهَا	فُجُورَهَا
	Nefse	ve		onu düzenleyene	Sonra ona ilham edene	kötülüğünü

وَ	تَقْوَاهَا لاص	﴿ 8 ﴾	قَدْ	أَفْلَحَ	مَنْ	زَكّٰىهَا لاص ﴿ 9 ﴾
	ve takvasını		gerçekten	kurtulmuştur	kimse	Onu arındırıp-temizleyen

وَ	قَدْ	خَابَ	مَنْ	دَسّٰىهَا ط ﴿ 10 ﴾
Ve		zlyana uğramıştır	kimse	onu gizleyen

MEAL: 7. Nefse ve onu düzenleyene, **8.** Sonra ona kötülüğünü ve takvasını ilham edene (and olsun ki), **9.** Onu (nefsini) arındırıp-temizleyen gerçekten kurtulmuştur. **10.** Ve onu gizleyen (kötülüğe gömen) ziyana uğramıştır.

(91/ŞEMS, 11 - 15) :[1]

كَذَّبَتْ	ثَمُودُ	بِطَغْوَاهَا لاص	﴿ 11 ﴾	إِذِ انْبَعَثَ	أَشْقَاهَا لاص ﴿ 12 ﴾
yalanladı	Semûd (kavmi)	azgınlığı sebebiyle		işin başına geçtiğinde	En bedbahtları

فَقَالَ	لَهُمْ	رَسُولُ	اللّٰهِ	نَاقَةَ	اللّٰهِ وَ سُقْيَاهَا ق ﴿ 13 ﴾
dedi	onlara	peygamberi	Allah'ın	devesi	Allah'ın ve onun sulanması

فَكَذَّبُوهُ	فَعَقَرُوهَا لاص	فَدَمْدَمَ	عَلَيْهِمْ	رَبُّهُمْ	بِذَنْبِهِمْ
Onu yalanladılar	ve onu (deveyi) kestiler	Bunun üzerine azabı örttü	üzerlerine	Rableri	suçları sebebiyle

---

[1] **SÖZLÜK (ŞEMS, 11 - 15):** (كَذَّبَ يُكَذِّبُ تَكْذِيبًا): (tef'il b.) yalanladı, yalan isnad etti, inkar etti, [طَغَا (اَلطَّغْوَى [يَطْغَى]: azgınlık, azma, haddi aşma, (اِنْبَعَثَ يَنْبَعِثُ اِنْبِعَاثًا): (infial b.) işe girişti, [(شَقِيَ يَشْقَى (اَلْاَشْقَى]: (ismi tafdil) daha bedbaht, en saadetsiz, (قَالَ يَقُولُ قَوْلًا): (ecvef f.) dedi, söyledi, (اَلنَّاقَةُ): dişi deve, (اَلسُّقْيَا): sulama, içirme, sulanma, içirilme, (كَذَّبَ يُكَذِّبُ تَكْذِيبًا): (tef'il b.) yalanladı, yalan isnad etti, inkar etti, (عَقَرَ يَعْقِرُ عَقْرًا): kesti, canına okudu, köküne indi, (دَمْدَمَ يُدَمْدِمُ دِمْدَامًا): (dahrece babı) azabla örttü, ezip helak etti, çok kızdı, arkasından gelenlerin ibret alacağı biçimde cezalandırdı ve kıskıvrak yakaladı, (اَلذَّنْبُ ج ذُنُوبٌ): günah, suç, (سَوَّى يُسَوِّي تَسْوِيَةً): (tef'il b.) düzene koydu, tesviye etti/ eşit kıldı, (خَافَ يَخَافُ خَوْفًا): (ecvef b.) korktu, (اَلْعُقْبَى) son, netice, akıbet

فَسَوّٰىهَا ﴿14﴾ وَ لَا يَخَافُ عُقْبَاهَا ﴿15﴾

Akabinde hepsini bir yaptı — **korkmaz** — **onun sonucundan**

MEAL: 11. Semûd (kavmi) azgınlığı sebebiyle yalanladı. **12.** En bedbahtları işin başına geçtiğinde, **13.** Allah'ın peygamberi onlara, "Allah'ın devesi ve onun sulanması(na dikkat edin)" demişti. **14.** Onu (peygamberi) yalanladılar ve onu (deveyi) kestiler. Bunun üzerine Rableri, suçları sebebiyle üzerlerine azabı örttü. Akabinde hepsini bir yaptı (hiç kurtulan olmadı). **15.** (Allah) onun sonucundan korkmaz.

✸ Yüce Allah doğruyu söyledi. Şükür ve övgü âlemlerin Rabbi Allah içindir. ✸

سورة الليل (92)

(LEYL (Gece) SÛRESİ)

(Mekke'de inmiştir. 21 ayettir.)

KUR'AN SAYFASI: 595

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Rahmân, Rahîm Allah'ın adıyla

(92/ LEYL, 1- 2) [1] :

وَ اللَّيْلِ إِذَا يَغْشٰى ﴿1﴾ وَ النَّهَارِ إِذَا تَجَلّٰى ﴿2﴾

And olsun — **geceye** — **kapladığı zaman** — **gündüze** — **zaman** — **Ortaya çıktığı**

MEAL: 1. And olsun (karanlık) kapladığı zaman geceye, 2. Ortaya çıkıp göründüğü zaman gündüze,

(92/ LEYL, 3- 4) [2] :

وَ مَا خَلَقَ الذَّكَرَ وَ الْأُنْثٰى ﴿3﴾

And olsun — **yaratana** — **erkeği** — **ve** — **dişiyi**

إِنَّ سَعْيَكُمْ لَشَتّٰى ﴿4﴾

Doğrusu — **sizin çalışmalarınız** — **çeşit çeşittir**

---

[1] **SÖZLÜK (LEYL, 1 - 2):** (اَللَّيْلُ ج لَيَال): gece, (غَشِيَ يَغْشَى غِشَاوَةً): (nakıs fiil) kapladı, sardı, (اَلنَّهَارُ ج اَنْهُرٌ): gündüz, (تَجَلّٰى يَتَجَلّٰى تَجَلِّيَةً): (tefa'ul babı) tecelli etti, göründü, açığa çıktı.

[2] **SÖZLÜK (LEYL, 3 - 4):** (خَلَقَ يَخْلُقُ خَلْقًا): yarattı, eşsiz ve yoktan varetti, şekil verdi, (اَلذَّكَرُ ج ذُكُورٌ): erkek, (اَلْأُنْثٰى ج اِنَاثٌ): dişi, (سَعٰى يَسْعٰى سَعْيًا): (nakıs fiil) hızlıca yürüdü, çalıştı, çaba sarfetti, [(اَلسَّعْيُ (سَعٰى يَسْعٰى): (masdar) çalışma, amel, (اَشْتَاتٌ ج اَلشَّتّٰى):: dağınık, çeşit çeşit, başka başka, ayrı ayrı, dağınık ve perişan.

MEAL: 3. And olsun erkeği ve dişiyi yaratana, **4.** Doğrusu sizin çalışmalarınız çeşit çeşittir.

(92/ LEYL, 5 - 7) [1] :

فَأَمَّا مَنْ أَعْطَى وَ اتَّقَى ۙ ﴿5﴾ وَ صَدَّقَ

Artık kimseye gelince | **veren** | **ve** | **sakınan** | | **Ve** | **doğrulayan**

بِالْحُسْنَى ۙ ﴿6﴾ فَسَنُيَسِّرُهُ لِلْيُسْرَى ۘ ﴿7﴾

en güzel olanı | **Artık Biz de onu kolaylaştırırız** | **en kolay için**

MEAL: 5. Artık (Allah için) veren ve sakınan, **6.** Ve en güzel olanı doğrulayan (tasdik eden) kimseye gelince, **7.** Artık Biz de onu en kolay için kolaylaştırırız (başarılı kılarız).

(92/LEYL, 8 – 11) :[2]

وَ أَمَّا مَنْ بَخِلَ وَ اسْتَغْنَى ۙ ﴿8﴾

Ama | **kimseye gelince** | **cimrilik eden** | **ve** | **müstağni sayan**

وَ كَذَّبَ بِالْحُسْنَى ۙ ﴿9﴾ فَسَنُيَسِّرُهُ لِلْعُسْرَى ۘ ﴿10﴾

Ve | **yalanlayan** | **en güzeli** | **Artık Biz de ona kolaylaştırırız** | **en zor için**

وَ مَا يُغْنِي عَنْهُ مَالُهُ إِذَا تَرَدَّى ۘ ﴿11﴾

fayda vermez | **ona** | **malı** | **zaman** | **(Çukura) yuvarlandığı**

---

[1] **SÖZLÜK (LEYL, 5 – 7):** (أَمَّا): ..e gelince, (أَعْطَى يُعْطِي إِعْطَاءً): nakıs fill, if'al b.) verdi, (اتَّقَى يَتَّقِي اتِّقَاءً): (nakıs f., iftial b.) korundu, sakındı, (صَدَّقَ يُصَدِّقُ تَصْدِيقًا): (tef'il b.) tasdik etti, kabullendi, doğruladı, [(حَسَنَ يَحْسُنُ) أَحْسَنُ ث حُسْنَى]: (ismi tafdil) en güzel, daha güzel, (يَسَّرَ يُيَسِّرُ تَيْسِيرًا): (tef'il b.) kolaylaştırdı, kolaylık verdi, (اَلْأَيْسَرُ ث يُسْرَى): en kolay.

[2] **SÖZLÜK (LEYL, 8 - 11):** (أَمَّا): ..e gelince, (بَخِلَ يَبْخَلُ بُخْلًا): cimrilik etti, (اسْتَغْنَى يَسْتَغْنِي اِسْتِغْنَاءً): (istif'al b.) muhtaç olmadı, ihtiyaç hissetmedi, (كَذَّبَ يُكَذِّبُ تَكْذِيبًا): (tef'il b.) yalanladı, yalan isnad etti, inkar etti, [(حَسُنَ يَحْسُنُ) اَلْحُسْنَى]: en güzel, daha güzel, (يَسَّرَ يُيَسِّرُ تَيْسِيرًا): (tef'il b.) kolaylaştırdı, (اَلْأَعْسَرُ ث اَلْعُسْرَى): (ismi tafdil) en zor, en güç, (أَغْنَى يُغْنِي إِغْنَاءً عَنْ): (if'al b.) zengin kıldı, fayda verdi, kafi geldi, müstagni kıldı, (اَلْمَالُ ج أَمْوَالٌ): mal, (تَرَدَّى يَتَرَدَّى): (tefa'ul b.) (çukura) yıkıldı, yuvarlandı.

MEAL: 8. Ama cimrilik eden ve (kendini Allah'tan) müstağni sayan, **9.** Ve en güzeli yalanlayan kimseye gelince, **10.** Artık Biz de onu en zor için kolaylaştırırız (başarılı kılarız). **11.** (Çukura) yuvarlandığı zaman malı ona fayda vermez.

(92/ LEYL, 12 - 16) [1] :

إِنَّ	عَلَيْنَا	لَلْهُدَىٰ ۞	﴿ 12 ﴾	وَ	إِنَّ	لَنَا
Gerçek şu ki	Bize düşen	doğru yolu göstermektir			Şüphesiz	bizimdir

لَلْآخِرَةَ	وَ	الْأُولَىٰ	﴿ 13 ﴾	فَأَنذَرْتُكُمْ	نَارًا	تَلَظَّىٰ ج	﴿ 14 ﴾
kesinlikle ahiret	ve	dünya		İşte Ben sizi uyardım	bir ateşe karşı	alevi çoğalan	

لَا يَصْلَاهَا	إِلَّا	الْأَشْقَى ۙ	﴿ 15 ﴾	الَّذِي	كَذَّبَ	وَ	تَوَلَّىٰ ط	﴿ 16 ﴾
Ona yaslanmaz		en bedbaht olandan başkası		O ki	yalan-lamış	ve	yüz çevirmişti	

MEAL: 12. Gerçek şu ki; Bize düşen doğru yolu göstermektir. **13.** Şüphesiz ahiret de, dünya da kesinlikle bizimdir. **14.** İşte Ben, sizi alevi çoğalan bir ateşe karşı uyardım. **15.** Ona, en bedbaht olandan başkası yaslanmaz. **16.** O ki, yalanlamış ve yüz çevirmiştir.

(92/ LEYL, 17 - 21) [2] :

---

[1] **SÖZLÜK (LEYL, 12 – 16):** (اَلْهُدَى): hidâyet verme, doğru yolu gösterme, (اَلْاَوَّلُ ث اَلْاُولَى): ilk, birinci, önceki (dünya), (أَنْذَرَ يُنْذِرُ اِنْذَارًا): (if'al b.) uyardı, (اَلنَّارُ ج نِيرَانٌ): ateş, (تَلَظَّى يَتَلَظَّى): (tefa'ul b.) tutuştu, çok alevlendi, alevi çoğaldı, cayır-cayır yandı, (ayette geçenin aslı تَتَلَظَّى ve muzaridir, iki te yan yana geldiği zaman biri atılır), (صَلِيَ يَصْلَى صِلِيًا): (nakıs fiil) (ateşe) yaslandı, (ateşe) atıldı, (ateşe) maruz kaldı, (اَلْأَشْقَى): (ism-i tafdîl) en bedbaht, en mutsuz, (صَلِيَ يَصْلَى صَلَاءً): (ateşe) atıldı, yaslandı, [شَقِيَ (اَلْأَشْقَى يَشْقَى]: (Ismi tafdil) daha bedbaht, en saadetsiz, (كَذَّبَ يُكَذِّبُ تَكْذِيبًا): (tef'il b.) yalanladı, yalan isnad etti, inkar etti, (تَوَلَّى يَتَوَلَّى): (tefa'ul b.) yüz çevirdi/ yürüttü.

[2] **SÖZLÜK (LEYL, 17 – 21):** (جَنَّبَ يُجَنِّبُ تَجْنِيبًا): (tef'il b.) uzaklaştırdı, uzak tuttu, [(اَتْقَى يَتَّقِي) اَلْاَتْقَى]: (ismi tafdil) en müttakî, en çok takva sahibi, (آتَى يُؤْتِي اِيتَاءً): (if'al b.) verdi, getirdi, (اَلْمَالُ ج اَمْوَالٌ): mal, (تَزَكَّى يَتَزَكَّى): (tefa'ul b.) temizlendi/ zekat verdi, (جَزَى يَجْزِي جَزَاءً): (nakıs fiil) karşılığını verdi, (اِبْتَغَى يَبْتَغِي اِبْتِغَاءً): (iftial b.) talep etti, arzuladı, aradı, (اَلْاَحَدُ): bir, tek, (عِنْدَ): (zarf) yanında, katında, (اَلنِّعْمَةُ ج اَلنِّعَمُ): nimet, (جَزَى يَجْزِي جَزَاءً): karşılığını verdi, [(اِبْتَغَى يَبْتَغِي) اَلْاِبْتِغَاءُ]: (masdar) talep emek, arzulamak, (اَلْوَجْهُ ج وُجُوهٌ): yüz / başlangıç/ yön, [(عَلَا يَعْلُو) اَلْاَعْلَى]: (ismi tafdil) en yüksek, en yüce, (رَضِيَ يَرْضَى رِضًا): (nakıs f.) hoşnut oldu/ tercih etti/ razı oldu.

وَ سَيُجَنَّبُهَا الْأَتْقَى ﴿17﴾ الَّذِي يُؤْتِي مَالَهُ يَتَزَكَّى ﴿18﴾

ondan uzaklaştırılacaktır — **En muttakî** — **O ki** — **malını verir** — **temizlenerek**

وَ مَا لِأَحَدٍ عِنْدَهُ مِنْ نِعْمَةٍ تُجْزَى ﴿19﴾ إِلَّا

Ve — **yoktur** — **hiç kimsenin** — **onun yanında** — **bir ni'meti** — **karşılanacak** — **başka**

ابْتِغَاءَ وَجْهِ رَبِّهِ الْأَعْلَى ﴿20﴾ وَ لَسَوْفَ يَرْضَى ﴿21﴾

istemekten — **zatını** — **Rabbinin** — **Çok Yüce** — **Kesinlikle hoşnut olacaktır**

MEAL: 17. En muttakî olan ondan uzaklaştırılacaktır. **18.** O ki, temizlenerek malını verir. **19.** Ve hiç kimsenin onun yanında karşılanacak bir ni'meti (borcu) yoktur. **20.** Çok Yüce Rabbinin zatını (rızasını) istemekten başka... **21.**Kesinlikle kendisi de hoşnut (razı) olacaktır.

✱ Yüce Allah doğruyu söyledi. Şükür ve övgü âlemlerin Rabbi Allah içindir.✱

سورة الضحى (93)

(DUHÂ (Kuşluk Vakti) **SÛRESİ)**
(Mekke'de inmiştir. 11 ayettir.)

KUR'AN SAYFASI: 595

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Rahmân, Rahîm Allah'ın adıyla

(93/DUHA, 1 - 3) : [1]

وَ الضُّحَى ﴿1﴾ وَ اللَّيْلِ إِذَا سَجَى ﴿2﴾

Andolsun — **kuşluk vaktine** — **geceye** — **zaman** — **Sükûna erdiği**

مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَ مَا قَلَى ﴿3﴾

seni terk etmedi — **Rabbin** — **ve** — **darılmadı**

---

[1] **SÖZLÜK (DUHÂ, 1 – 3):** (اَلضُّحَى): kuşluk vakti, Güneşin parlayıp yükselmeye başladığı ve en parlak noktasına ulaştığı gündüz başlangıcı, (اَللَّيْلُ ج لَيَال): gece, (سَجَا يَسْجُو سَجْوًا): (nakıs fiil) sakin ve durgun oldu, dindi, sükuna erdi/ iyice kararıp sakinleşti, (bitmeye yüz tutan gece), (وَدَّعَ يُوَدِّعُ تَوْدِيعًا): (tef'il babı) ayrıldı, yüzüstü bıraktı, veda etti, uğurladı, (قَلَى يَقْلِي قِلًى): (nakıs f.) darıldı, buğzetti, çok darıldı, şiddetli buğzetti.

MEAL: 1. Andolsun kuşluk vaktine, **2.** Sükûna erdiği zaman geceye ki, **3.** Rabbin seni terk etmedi ve darılmadı.

(93/ DUHÂ, 4 - 5) [1] :

وَ لَلْآخِرَةُ خَيْرٌ لَكَ مِنَ الْأُولَى ط ﴿4﴾

dünyadan **senin için** **daha hayırlıdır** **Doğrusu ahiret**

وَ لَسَوْفَ يُعْطِيكَ رَبُّكَ فَتَرْضَى ط ﴿5﴾

böylece hoşnut olacaksın **Rabbin** **sana verecek**

MEAL: 4. Doğrusu ahiret senin için dünyadan daha hayırlıdır (Ya da son başlangıçtan daha hayırlıdır). **5.** Rabbin sana verecek, böylece hoşnut olacaksın.

(93/ DUHÂ, 6 - 8) [2] :

أَ لَمْ يَجِدْكَ يَتِيمًا فَآوَى ص ﴿6﴾ وَ وَجَدَكَ

Seni buldu **hemen barındırmadı (mı)** **bir yetim** **seni bulup** **mı**

ضَالًّ فَهَدَى ص ﴿7﴾ وَ وَجَدَكَ عَائِلًا فَأَغْنَى ط ﴿8﴾

şaşırmış **doğru yolu göster(me)di (mi)** **Seni buldu** **yoksul** **sonra zenginleş-tir(me)di** (mi)

MEAL: 6. O seni bir yetim bulup hemen barındırmadı mı? **7.** Seni şaşırmış buldu akabinde doğru yolu göstermedi mi? **8.** Seni yoksul buldu sonra zenginleştirmedi mi?

(93/ DUHÂ, 9-11) [3] :

فَأَمَّا الْيَتِيمَ فَلَا تَقْهَرْ ط ﴿9﴾ وَ أَمَّا السَّائِلَ فَلَا تَنْهَرْ ط

O halde gelince **yetime** **artık ezme** **gelince** **İsteyene** **azarlama**

---

[1] **SÖZLÜK (DUHÂ, 4 – 5):** (اَلْخَيْرُ): (ismi tafdil) daha hayırlı, en hayırlı, (اَلْأَوَّلُ ث اَلْأُولَى): ilk, birinci, dünya, (أَعْطَى يُعْطِي إِعْطَاءً): (if'al b.) verdi, (رَضِيَ يَرْضَى رِضًا): (nakıs f.) razı oldu, hoşnut oldu.

[2] **SÖZLÜK (DUHÂ, 6 – 8):** (وَجَدَ يَجِدُ وِجْدَانًا): (misal fiil) buldu, (اَلْيَتِيمُ ج يَتَامَى): yetim, (آوَى يُؤْوِي إِيوَاءً): (if'al babı) barındırdı, sığındırdı, [(ضَلَّ يَضِلُّ) اَلضَّالُّ]: (ism-i fâil) hayrette kalan, şaşıran, şaşırmış, (هَدَى يَهْدِي هَدْيًا): (nakıs fiil) hidâyet etti, yol gösterdi, hidayet verdi, irşad etti, sevketti, yol gösterdi, [(عَالَ يَعِيلُ) اَلْعَائِلُ]: (ism-i fâil) yoksul, fakir, (أَغْنَى يُغْنِي إِغْنَاءً): (if'al babı) zenginleştirdi, zengin kıldı, ihtiyacını giderdi, meşgul etti.

[3] **SÖZLÜK (DUHÂ, 9 – 11):** (..أَمَّا): ..e gelince, (قَهَرَ يَقْهَرُ قَهْرًا): ezdi, yendi, hakimiyet sürdürdü, diktatörlük etti, [(سَأَلَ يَسْأَلُ) اَلسَّائِلَ] : (ism-i fâil) isteyen, soran, (نَهَرَ يَنْهَرُ نَهْرًا):azarladı, (اَلنِّعْمَةُ ج نِعَمٌ): nimet, (حَدَّثَ يُحَدِّثُ تَحْدِيثًا): (tef'il b.) anlattı, ilan etti, bahsetti, haber verdi.

﴿ 10 ﴾ وَ أَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ ﴿ 11 ﴾

(ondan) **bahset** **Rabbının** **nimetine** **gelince**

MEAL: 9. O halde yetime gelince artık ezme. **10.** İsteyene gelince (sakın onu) azarlama, 11. Rabbinin nimetine gelince (ondan) bahset.

ꕥꕥꕥꕥꕥꕥꕥ

سورة الشرح (94)

(İNŞİRÂH (Kalben Genişleme) SÛRESİ)

(Mekke'de inmiştir. 8 ayettir.)

KUR'AN SAYFASI: 596

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Rahmân, Rahîm Allah'ın adıyla

(94/ İNŞİRÂH, 1- 4)[1]:

أَ لَمْ نَشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَ ﴿ 1 ﴾ وَ وَضَعْنَا

mi **Biz açıp genişletmedik** **senin için** **göğsünü** **İndir(me)dik (mi)**

عَنْكَ وِزْرَكَ ﴿ 2 ﴾ الَّذِي أَنْقَضَ ظَهْرَكَ ﴿ 3 ﴾

Senden **yükünü** **büken** **sırtını**

وَ رَفَعْنَا لَكَ ذِكْرَكَ ﴿ 4 ﴾

yükselttik **Senin için** **şanını**

MEAL: 1. Biz senin için göğsünü açıp genişletmedik mi? **2-3.** Senden sırtını büken yükünü indirmedik mi? **4.** Senin için şanını yükselttik.

(94/ İNŞİRÂH, 5 - 6)[2]:

---

[1] **SÖZLÜK (İNŞİRAH, 1 – 4):** (شَرَحَ يَشْرَحُ شَرْحاً): açtı, genişletti, genişlik verdi/ sıkıntıları giderdi, sevinç ve huzura kavuşturdu, yardı/ bir şeyi izah etmek ve açıklamak suretiye bildirdi (Bir eserin izah ve tefsirini yapan kitaba da şerh denilmektedir). (اَلصَّدْرُ ج صُدُورٌ): göğüs, bir şeyin en üst ve ön tarafı, (وَضَعَ يَضَعُ وَضْعاً): kaldırdı, koydu / indirdi/ çıkardı, (اَلْوِزْرُ ج أَوْزَارٌ): ağır yük, vebal, / günah, suç (أَنْقَضَ يُنْقِضُ إِنْقَاضاً): (if'al b.) çökertti, büktü, çatırdattı, (teşbihtir: ağır geldi, kaldıramadı demektir), اَلظَّهْرُ ج ظُهُورٌ): sırt, arka, yüz üzeri, (رَفَعَ يَرْفَعُ رَفْعاً): yükseltti, kaldırdı, (اَلذِّكْرُ): şeref, şan, zikir, söz, zikretme/ kitap.

[2] **SÖZLÜK (İNŞİRAH, 5 – 6):** (اَلْعُسْرُ): güçlük, zorluk, zahmet, müşkilât, göğüs darlığı, vazife yükü, düşmanların kuvveti, eza ve cefası gibi şeylerdir, (اَلْيُسْرُ): kolaylık, kolay, kolay olmak, yavaş şey.

﴿6﴾	يُسْرًا ط	مَعَ الْعُسْرِ	إِنَّ	﴿5﴾	يُسْرًا لا	مَعَ الْعُسْرِ	فَإِنَّ
	bir kolaylık	zorlukla beraber vardır	Gerçekten		bir kolaylık	zorlukla beraber vardır	O halde gerçekten

MEAL: 5. O halde gerçekten zorlukla beraber bir kolaylık vardır. **6.** Gerçekten zorlukla beraber bir kolaylık vardır.

(94/ İNŞİRÂH, 7-8) [1] :

﴿8﴾	فَارْغَبْ	وَ إِلَى رَبِّكَ	﴿7﴾	فَانْصَبْ لا	فَرَغْتَ	فَإِذَا
	rağbet et.	Rabbine	Ve	hemen bir işe sarıl	boş kaldığın zaman	O halde

MEAL: 7. O halde boş kaldın mı (bir işi bitirince), hemen bir işe sarıl (başka bir işle yorul). **8.** Ve Rabbine rağbet et (rağbetin, arzun Rabbine olsun).

✱ Yüce Allah doğruyu söyledi. Şükür ve övgü âlemlerin Rabbi Allah içindir. ✱

📖📖📖📖📖📖📖

سورة التين (95)

(TÎN (İncir) SÛRESİ)

(Mekke'de inmiştir. 8 ayettir.)

KUR'AN SAYFASI: 596

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Rahmân, Rahîm Allah'ın adıyla

(95/ TÎN, 1- 3) [2]:

﴿2﴾	سِينِينَ لا	وَ طُورِ	﴿1﴾	الزَّيْتُونِ لا	وَ	التِّينِ	وَ
	Sînâ	dağına		zeytine	ve	incire	Andolsun

﴿3﴾	الْأَمِينِ لا	الْبَلَدِ	هَذَا	وَ
	güvenli	beldeye	bu	Ve

MEAL: 1. Andolsun incire ve zeytine, **2.** Sînâ dağına, **3.** Ve bu güvenli beldeye,

(95/ TÎN, 4 - 6) [1]:

---

[1] **SÖZLÜK (İNŞİRAH, 7 – 8):** (فَرَغَ يَفْرُغُ فَرَاغًا): boşaldı, boşladı, (نَصِبَ يَنْصَبُ نَصَبًا): işe sarıldı, yoruldu, bitkin düştü, (رَغِبَ يَرْغَبُ رَغْبًا): rağbet etti, arzuladı, yöneldi.

[2] **SÖZLÜK (TÎN, 1 – 3):** (اَلتِّينُ): incir, (اَلزَّيْتُونَةُ ج زَيْتُونٌ): zeytin ağacı, zeytin meyvesi, (اَلطُّورُ): dağ, (طُورُ سِينِينَ): Sina dağı (اَلْبَلَدُ ج بِلَادٌ): belde, [(اَمِنَ يَأْمَنُ) اَلْأَمِينُ]: emin, güvenilir.

لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ ﴿4﴾

Gerçekten Biz yarattık insanı en güzel bir biçimde

ثُمَّ رَدَدْنَاهُ أَسْفَلَ سَافِلِينَ ﴿5﴾ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا

Sonra onu en aşağıların aşağısına döndürdük bunun dışındadır kimseler İman eden

وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَلَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ ﴿6﴾

İşleyenler sâlih amel Onlar için vardır bir mükafat kesintisiz

MEAL: 4. Gerçekten Biz insanı en güzel bir biçimde yarattık. **5.** Sonra onu aşağıların aşağısına döndürdük. **6.** İman edip sâlih amel işleyenler bunun dışındadır. Onlar için kesintisiz bir mükafat vardır.

(95/ TÎN, 7 - 8) [2]:

فَمَا يُكَذِّبُكَ بَعْدُ بِالدِّينِ ﴿7﴾ أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَحْكَمِ الْحَاكِمِينَ ﴿8﴾

O halde seni ne yalanlar (bundan) sonra din konusunda midir? Allah değil en iyi hükmedeni hükmedenlerin

MEAL: 7. O halde (bundan) sonra din konusunda seni ne yalanlayabilir? **8.** Allah, hükmedenlerin en iyi hükmedeni değil midir?

✱ Yüce Allah doğruyu söyledi. Şükür ve övgü âlemlerin Rabbi Allah içindir. ✱

ꕥꕥꕥꕥꕥꕥꕥ

---

[1] **SÖZLÜK (TÎN, 4 – 6):** (خَلَقَ يَخْلُقُ خَلْقًا): yarattı, eşsiz ve yoktan varetti, şekil verdi, (اَلْإِنْسَانُ): insan, [اَلْأَحْسَنُ (حَسُنَ يَحْسُنُ]: (ismi tafdil) en güzel, daha güzel, [(قَوَّمَ يُقَوِّمُ) اَلتَّقْوِيمُ]: (masdar) biçim, ölçülü ve düzgün yapma, (رَدَّ يَرُدُّ رَدًّا): (mudaaf fiil) geri çevirdi, döndürdü, reddetti, (أَسْفَلُ ث سُفْلَى): (ismi tafdil) en düşük, bayağı, adi, (اَلسَّافِلُ ج سَافِلُونَ): (ismi fail) alçak, aşağı, (آمَنَ يُؤْمِنُ إِيمَانًا): (if'al babı) inandı, iman etti, emin kıldı, (عَمِلَ يَعْمَلُ عَمَلًا): amel etti, işledi, (اَلصَّالِحَةُ ج صَالِحَاتٌ): (ismi fail) doğru olan, salih olan, (اَلْأَجْرُ ج أُجُورٌ): ecir, ücret, mükafat, (غَيْرُ): ..siz, sız, başka, (غَيْرُ مَمْنُونٍ): kesintisiz, başa kakılmayan, kesilmeyen, [اَلْمَمْنُونُ (مَنَّ يَمُنُّ)]: (ismi meful) kesilen, minnet edilen (مَنَّ يَمُنُّ مَنًّا): minnet etti, başa kaktı/nimetlendirdi.

[2] **SÖZLÜK (TÎN, 7 – 8):** (كَذَّبَ يُكَذِّبُ تَكْذِيبًا): (tef'il b.) yalanladı, yalan isnad etti, inkar etti, (بَعْدُ): (zarf) sonra, (اَلدِّينُ ج أَدْيَانٌ): din, şeriat, ceza, (لَيْسَ): (camid (muzari çekimi olmayan) fiil) değildir, [اَلْأَحْكَمُ (حَكَمَ يَحْكُمُ)]: (ismi tafdil) en adil, en mahir, (اَلْحَاكِمُ ج حَاكِمُونَ) (ismi fail) hükmeden, hüküm veren.

سورة العلق (96)

(ALÂK (Aşılanmış yumurta) SÛRESİ)

(Mekke'de inmiştir. 19 ayettir.)

KUR'AN SAYFASI: 597

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Rahmân, Rahîm Allah'ın adıyla

(96/ ALÂK, 1-5) [1]:

اِقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ ﴿1﴾ خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ

aşılanmış bir yumurtadan | **insanı yarattı** | **Yaratan** | **Rabbinin** | **adıyla** | **oku!**

اِقْرَأْ وَ رَبُّكَ ﴿2﴾ الْأَكْرَمُ ﴿3﴾ الَّذِي عَلَّمَ

Oku! | **Rabbin** | **ikramda en ileri olandır** | **O ki** | **öğretti**

بِالْقَلَمِ ﴿4﴾ عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ ﴿5﴾

kalemle (yazmayı) | **öğretti** | **İnsana** | **şeyleri** | **bilmediği**

MEAL: 1. Yaratan Rabbinin adıyla oku! **2.** (O,) insanı aşılanmış bir yumurtadan yarattı. **3.** Oku! Rabbin ikramda en ileri olandır. **4.** O ki, kalemle (yazmayı) öğretti. **5.** İnsana bilmediği şeyleri öğretti.

(96/ ALÂK, 6 - 8) [2] :

كَلَّا إِنَّ الْإِنْسَانَ لَيَطْغَى ﴿6﴾ أَنْ رَآهُ اسْتَغْنَى ﴿7﴾

Hayır! | **Doğrusu** | **insan** | **kesinlikle azgınlık eder** | **kendisini görmesi sebebiyle** | **müstağni**

---

[1] **SÖZLÜK (ALÂK, 1 – 5):** (قَرَأَ يَقْرَأُ قِرَاءَةً): okudu, (اَلْاِسْمُ ج اَسْمَاءُ): isim, (خَلَقَ يَخْلُقُ خَلْقًا): yarattı, eşsiz ve yoktan varetti, şekil verdi, (اَلْاِنْسَانُ): insan, (اَلْعَلَقُ): aşılanmış yumurta, kan pıhtısı, embriyo, asılıp tutunan şey, [(اَلْاَكْرَمُ (كَرَمَ يَكْرُمُ]: (ismi tafdîl) en kerim, en şerefli, en üstün, ikramda en ileri, kadri en yüce, (عَلَّمَ يُعَلِّمُ تَعْلِيمًا): öğretti, (اَلْقَلَمُ ج اَقْلَامٌ): kalem, (عَلِمَ يَعْلَمُ عِلْمًا): bildi.

[2] **SÖZLÜK (ALÂK, 6 – 8):** (كَلَّا): Hayır, öyle değil, sandığınız gibi değil, (olumsuzluk edatı olup kendisinden sonra anlatılanların aslında olmaması gerektiğini ifade eder), (طَغَى يَطْغَى طَغْيًا): (nakıs fiil) azgınlık etti, haddi aştı, sınırı çiğnedi, fazla ileri gitti, taştı, azdı/ su veya sel normal seviyesinin çok üzerinde yükselip bendinden taştı, (رَأَى يَرَى رُؤْيَةً): (nakıs f.) gördü, bildi, zannetti, (اِسْتَغْنَى يَسْتَغْنِي اِسْتِغْنَاءً): (istif'al b.) ihtiyaç hissetmedi, muhtaç olmadı, [(رَجَعَ يَرْجِعُ) اَلرُّجْعَى]: (masdar) dönmek, dönüş.

إِنَّ	إِلَى رَبِّكَ	الرُّجْعَى ط ﴿ 8 ﴾
Şüphesiz	**Rabbinedir**	**dönüş**

MEAL: 6 - 7. Hayırl Doğrusu insan kendisini müstağni görmesi (muhtaç olmadığını zannetmesi) sebebiyle kesinlikle azgınlık eder. **8.** (Fakat) Şüphesiz, Rabbinedir dönüş.

(96/ ALÂK, 9-14) [1]:

أَ رَأَيْتَ	الَّذِي	يَنْهَى ۙ	﴿ 9 ﴾	عَبْدًا	إِذَا	صَلَّى ط	﴿ 10 ﴾
Gördün mü	**kimseyi**	**yasaklayan**		**bir kulu**	**zaman**	**namaz kıldığı**	

أَ رَأَيْتَ	إِنْ كَانَ	عَلَى الْهُدَى ۙ	﴿ 11 ﴾	أَوْ	أَمَرَ	بِالتَّقْوَى ط	﴿ 12 ﴾
Gördün mü	**idiyse**	**doğru yolda**		**Veya**	**emret-tiyse**	**takvayı**	

أَ رَأَيْتَ	إِنْ كَذَّبَ	وَ	تَوَلَّى ط	﴿ 13 ﴾	أَ	لَمْ يَعْلَمْ
Ne dersin	**yalanlasa**	**ve**	**yüzçevirse**		**mi?**	**bilmedi**

بِأَنَّ	اللَّهَ	يَرَى ط	﴿ 14 ﴾
olduğunu	**Allah'ın**	**görüyor**	

MEAL: 9 - 10. Gördün mü namaz kıldığı zaman bir kulu yasaklayanı? **11.** Gördün mü (ne dersin, söyle bakalım), ya o (kul) doğru yolda idiyse? **12.** Veya takvayı emrettiyse? **13.** Ne dersin, (dini) yalanlasa ve (haktan) yüzçevirse (daha mı iyi olurdu)? **14.** Allah'ın (yaptıklarını) görmekte olduğunu bilmez mi?

(96/ ALÂK, 15 - 18) [1] :

---

[1] **SÖZLÜK (ALÂK, 9 – 14):** (رَأَى يَرَى رُؤْيَةً): (nakıs fiil) gördü, bildi, zannetti, (أَ رَأَيْتَ): gördün mü? Burada fiili yapan kişinin halinin hayret edilecek bir durumda olduğuna işaret eden bir sorudur. Ancak maksadı cevap almak değil, kınamaktır. Gördün mü? "Ne dersin? Söyle bakalım?" anlamlarına gelir. (نَهَى يَنْهَى نَهْيًا): (nakıs f.) alıkoydu, yasakladı, (اَلْعَبْدُ ج عِبَادٌ): kul, köle, (صَلَّى يُصَلِّي صَلَاةً): namaz kıldı/ rahmet etti/ dua etti, (كَانَ يَكُونُ كَوْنًا): idi, oldu, [(هَدَى يَهْدِي) اَلْهُدَى]: (masdar) hidayet, hidayet verme, irşad etme, yol gösterme, doğru yol, (insanın kendi istek ve seçeneğiyle doğru yolu bulup hidayete ermesi *ihtida* sözcüğü ile anlatılır), (أَمَرَ يَأْمُرُ أَمْرًا): emretti, (اَلتَّقْوَى): korunma, sakınma, korkmak, bir tehlikeden veya zarardan bir şey aracılığı ile korunma, (Allah'a saygı duymak, sahih inanç ve salih amelle O'nun azabından korunmak kastedilir. Kur'an'da bu sözcük, "sıradan bir korku" için değil, "Allah'a karşı sorumluluk bilinci içinde olmayı ve O'na derin bir saygı duymayı" ifade etmek için kullanılır.) (كَذَّبَ يُكَذِّبُ تَكْذِيبًا): (tef'il b.) yalanladı, yalan isnad etti, inkar etti, (تَوَلَّى يَتَوَلَّى تَوَلِّيًا): (tefa'ul b.) yüz çevirdi, arkasını döndü, Hak'tan, hakikatten yüz çevirdi ve uzaklaştı, (عَلِمَ يَعْلَمُ عِلْمًا): bildi.

كَلَّا لَئِنْ لَّمْ يَنْتَهِ لَنَسْفَعًا بِالنَّاصِيَةِ ﴿15﴾ نَاصِيَةٍ كَاذِبَةٍ

Hayır! Eğer vazgeçmezse kesinlikle perçeminden perçeminden yalancı

خَاطِئَةٍ ﴿16﴾ فَلْيَدْعُ نَادِيَهُ ﴿17﴾ سَنَدْعُ الزَّبَانِيَةَ ﴿18﴾

günahkâr çağırsın meclisini Biz de çağıracağız zebânîleri

MEAL: 15-16. Hayır! Eğer vazgeçmezse kesinlikle perçeminden, o yalancı, günahkâr perçeminden tutup yakalarız. **17.** O, hemen meclisini (yandaşlarını) çağırsın. 18. Biz de zebânîleri çağıracağız.

(96/ ALÂK, 19) [2]:

كَلَّا لَا تُطِعْهُ وَاسْجُدْ وَاقْتَرِبْ ﴿19﴾

Hayır! Ona uyma Secde et çok yaklaş

MEAL: 19. Hayır! Ona uyma! (Rabbine) Secde et, çok yaklaş.

✵ Yüce Allah doğruyu söyledi. Şükür ve övgü âlemlerin Rabbi Allah içindir.✵

📖📖📖📖📖📖📖

سورة القدر (97)

(KADİR (Kadri Büyük) **SÛRESİ)**

(Mekke'de inmiştir. 5 ayettir.)

KUR'AN SAYFASI: 598

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

---

[1] **SÖZLÜK (ALÂK, 15 – 18):** (اِنْتَهَى يَنْتَهِي اِنْتِهَاءً): (iftial b.) vazgeçti, bıraktı, (سَفَعَ يَسْفَعُ سَفْعًا بِـ): yakaladı, tuttu/tokatladı, (اَلنَّاصِيَةُ ج نَوَاصِي): kakül, perçem, başın ön kısmındaki yani alındaki saç, onun bittiği alın, yani alnın üstünde başın ön tarafı, (سَفَعَ بِالنَّاصِيَةِ): kakülden tutup kavradı (zorlama ve zelil kılmaktan kinayedir). Bu sözcük, bir kimsenin yakalanmasını ve aşağılanmasını dile getirmek için kullanılan eski bir Arap deyimidir, (لَنَسْفَعًا) daki tenvin, muhaffef (şeddesi düşürülmüş) tekit nunudur: (نَسْفَعَنْ), [(اَلْكَاذِبَةُ (كَذَبَ يَكْذِبُ)]: (ismi fail) yalancı, düzmeci, [(اَلْخَاطِئَةُ (خَطِئَ يَخْطَأُ)]: günahkar, günaha giren, kasten kötülüğe meyleden, (دَعَا يَدْعُو دُعَاءً): çağırdı/ ibadet etti/ dua etti, [(اَلنَّادِي (نَادَى يُنَادِي)]: meclis, topluluk, aile veya aşiretin toplandığı meclis, meclis arkadaşı, dernek heyeti, (اَلزَّبَانِيَةُ): zebaniler; güçlü, iri yapılı, şiddetli, sert melekler, bekçi, zabıta ve polis.

[2] **SÖZLÜK (ALÂK, 19):** (أَطَاعَ يُطِيعُ اِطَاعَةً): (if'al b.) itaat etti, uyum sağladı, (سَجَدَ يَسْجُدُ سُجُودًا): secde etti, (اِقْتَرَبَ يَقْتَرِبُ اِقْتِرَابًا): (iftial b.) çok yaklaştı, pek yakın oldu, (Allah'ın rızasını) kazanmaya çalıştı, yakınlık sağladı.

Rahmân, Rahîm Allah'ın adıyla

(97/ KADİR, 1-3)[1]:

إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ ﴿1﴾ وَمَا أَدْرَاكَ

sana bildirdi ne Kadir gecesinde onu indirdik Doğrusu Biz

مَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ ﴿2﴾ لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ ﴿3﴾

bin aydan daha hayırlıdır Kadir gecesi Kâdir gecesinin ne olduğunu

MEAL: 1. Doğrusu, Biz onu (Kur'an'ı) Kadir gecesinde indirdik. **2.** Kadir gecesinin ne olduğunu sana ne bildirdi? (ne olduğunu sen nereden bileceksin?) **3.** Kadir gecesi bin aydan daha hayırlıdır.

(97/ KADİR, 4 - 5) [2] :

تَنَزَّلُ الْمَلَائِكَةُ وَالرُّوحُ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ

Rablerinin izniyle o gecede Ruh ve Melekler iner

مِنْ كُلِّ أَمْرٍ ﴿4﴾ سَلَامٌ هِيَ حَتَّى مَطْلَعِ الْفَجْرِ ﴿5﴾

Fecrin doğuşuna kadar o selamettir her bir emirden

MEAL: 4. Melekler ve Ruh (Cebrail) o gecede Rablerinin izniyle her bir emirden (her türlü iş için) iner. **5.** Fecrin doğuşuna kadar selamettir o..

✱ Yüce Allah doğruyu söyledi. Şükür ve övgü âlemlerin Rabbi Allah içindir.✱

---

[1] **SÖZLÜK (KADİR, 1 - 3):** (أَنْزَلَ يُنْزِلُ اِنْزَالاً): (if'al b.) indirdi, (اَللَّيْلَةُ ج لَيَال): gece, (اَلْقَدْرُ ج اَقْدَارٌ): azamet, şeref, kadr, güç, hüküm, takdir, şeref, ululuk, şan, şeref, mertebe, takdir, değer ve ölçü (أَدْرَى يُدْرِي اِدْرَاءً): (if'al b.) bildirdi, (Ve mâ edrâke: Belirtilen olayın önemine dikkat çekilen bir cümledir. Önemli olaylara dikkat çekmek amacıyla bu cümle çok defa tekrar edilmiştir.) (اَلْخَيْرُ): (ismi tafdil) daha hayırlı, en hayırlı, (اَلْاَلْفُ ج آلاَفٌ): bin, (اَلشَّهْرُ ج شُهُورٌ): ay, (أَلْفِ شَهْرٍ): bin ay.

[2] **SÖZLÜK (KADİR, 4 - 5):** (تَنَزَّلَ يَتَنَزَّلُ تَنَزُّلاً): (tefa'ul babı) indi, (aslı:) (يَتَنَزَّلُ) (yavaş yavaş, tedricen) iner {Ayette geçen (تَنَزَّلُ الْمَلَائِكَةُ): (Melekler iner) ifadesinde baştaki te harfi düşmüştür. Tefa'ul babı olduğu için iki te yan yana gelmesiyle biri kullanımda düşmektedir Son harekenin damme oluşu muzari olduğuna işaret etmektedir. }, (اَلرُّوحُ): ruh, Cebrail aleyhisselam, (اَلْاَمْرُ ج اُمُورٌ): emir, iş, durum, husus, (اَلسَّلَامُ): selamet, barış, esenlik, [(طَلَعَ يَطْلُعُ) اَلْمَطْلَعُ]: doğuş, doğum, doğmak, (طَلَعَ يَطْلُعُ طُلُوعاً مَطْلَعاً): doğdu.

سورة البينة (98)

(BEYYİNE (Apaçık Delil) SÛRESİ)

(Medine'de inmiştir. 8 ayettir.)

KUR'AN SAYFASI: 598

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Rahmân, Rahîm Allah'ın adıyla

(98/ BEYYİNE, 1 - 4) [1] :

لَمْ يَكُنِ	الَّذِينَ	كَفَرُوا	مِنْ أَهْلِ	الْكِتَابِ	وَ	الْمُشْرِكِينَ	مُنْفَكِّينَ
değildi	kimseler	inkâr eden	ehlinden	Kitap	ve	müşriklerden	ayrılacak

حَتَّى	تَأْتِيَهُمُ	الْبَيِّنَةُ ۙ	﴿ 1 ﴾	رَسُولٌ	مِنَ اللَّهِ	يَتْلُو	صُحُفًا
kadar	kendilerine gelinceye	apaçık delil		bir peygamberdir	Allah'tan	okuyan	sayfaları

مُطَهَّرَةً ۙ	﴿ 2 ﴾	فِيهَا	كُتُبٌ	قَيِّمَةٌ ۖ	﴿ 3 ﴾
tertemiz		(bu sayfaların) içinde vardır	hükümler	çok kıymetli	

وَ	مَا تَفَرَّقَ	الَّذِينَ	أُوتُوا	الْكِتَابَ	إِلَّا	مِنْ بَعْدِ
	ayrılığa düştüler	kimseler	Kendilerine verilen	kitap	ancak	sonra

﴿ 4 ﴾	الْبَيِّنَةُ ۖ	مَا جَاءَتْهُمُ
	o açık delilin	kendilerine gelmesinden

---

[1] **SÖZLÜK (BEYYİNE, 1 – 4):** (كَانَ يَكُونُ كَوْنًا): (ecvef ve nakıs f.) idi, oldu, (كَفَرَ يَكْفُرُ كُفْرًا): iman hududunu aştı, inanmadı, inkar etti, tasdik etmedi, (اَلْأَهْلُ ج أَهْلُونَ): ehil, aile, akraba, aşiret, (اَلْمُشْرِكُ ج مُشْرِكُونَ): (ismi fail) Allah'a ortak koşan, [(اَلْمُنْفَكُّ ج مُنْفَكُّونَ (إِنْفَكَّ]: (ism-i fâil) ayrılan, vazgeçen, giden, (أَتَى يَأْتِي إِتْيَانًا): geldi, (اَلْبَيِّنَةُ ج بَيِّنَاتٌ): apaçık, apaçık ve kesin delil, (تَلَا يَتْلُو تِلَاوَةً): (nakıs f.) kraat etti, okudu, (اَلصَّحِيفَةُ ج صُحُفٌ): sahife, [(طَهَّرَ يُطَهِّرُ) اَلْمُطَهَّرَةُ]: (ismi meful) temizlenmiş, batıl ve şüphelerden uzak, (اَلْكِتَابُ ج كُتُبٌ): konu, hüküm/kitap, yazı, (اَلْقَيِّمَةُ): doğru, adil, değerli, çok kıymetli, yüksek değere sahip / istikamet ve adalet yolunu takip eden, (تَفَرَّقَ يَتَفَرَّقُ تَفَرُّقًا): (tefa'ul b.) ayrılığa düştü, ayrıldı/ parçalandı,(آتَى يُؤْتِي إِيتَاءً): verdi, ((أُوتِيَ (آتَى)): (meçhûl) verildi, (بَعْدُ): (zarf) sonra, (جَاءَ يَجِيءُ مَجِيئًا): (ecvef f.) geldi.

MEAL: 1. Kitap ehli ve müşriklerden inkâr edenler kendilerine apaçık delil gelinceye kadar (küfürden) ayrılacak değildi. **2.** (Bu delil), tertemiz sayfaları okuyan Allah katından bir peygamberdir. **3.** (Bu sayfaların) içinde çok kıymetli hükümler (konular) vardır. **4.** Kendilerine kitap verilenler ancak o açık delilin (Kitap ve Peygamber'in) kendilerine gelmesinden sonra ayrılığa düştüler.

(98/ BEYYİNE, 5) [1] :

وَ	مَا أُمِرُوا	إِلاَّ	لِيَعْبُدُوا	اللَّهَ	مُخْلِصِينَ	لَهُ
	emrolun-madılar	başkasıyla	kulluk etmekten	Allah'a	has kılanlar olarak	ona

	الدِّينَ	حُنَفَاءَ	وَ	يُقِيمُوا	الصَّلَوةَ	وَ
	dini	Allah'ı birleyenler		dosdoğru kılmaktan	namazı	ve

﴿ 5 ﴾	الْقَيِّمَةِ ؕ	دِينُ	ذَلِكَ	وَ	الزَّكَاةَ	يُؤْتُوا
	dosdoğru	dindir	İşte o	.	zekatı	vermekten

MEAL: 5. (Oysa) onlar, Allah'ı birleyenler, dini ona has kılanlar olarak Allah'a kulluk etmekten, namazı dosdoğru kılmaktan ve zekatı vermekten başkasıyla emrolunmamışlardı. İşte o dosdoğru dindir.

(98/ BEYYİNE, 6 - 8) [2] :

---

[1] **SÖZLÜK (BEYYİNE, 5):** (أَمَرَ يَأْمُرُ اَمْرًا): emretti, (عَبَدَ يَعْبُدُ عِبَادَةً): ibadet etti, kulluk etti, (اَلْمُخْلِصُ ج مُخْلِصُونَ): ihlâslı olan, halis kılan (riya ve şirkten uzak olan), (اَلدِّينُ ج اَدْيَانٌ): din, şeriat, ceza, (اَلْحَنِيفُ ج حُنَفَاءُ): hanif, (Allah'ı birleyen), Allah'ın emrine teslim olup Allah'ın dininden olan hiçbir hususta cayma yapmayan, (أَقَامَ يُقِيمُ اِقَامَةً): (if'al b.) dosdoğru kıldı/ yerleşti/ ikamet etti, (اَلصَّلَاةُ ج صَلَوَاتٌ): namaz, rahmet, dua, (أَقَامَ الصَّلَاةَ): namazı dosdoğru kıldı (آتَى يُؤْتِي اِيْتَاءً): (if'al b.) verdi, getirdi, (اَلزَّكَاةُ ج زَكَوَاتٌ): zekat, sadaka, (اَلْقَيِّمَةُ): çok kıymetli, yüksek değere sahip / istikamet ve adalet yolunu takip eden.

[2] **SÖZLÜK (BEYYİNE, 6 - 8):** (اَلْاَهْلُ ج اَهْلُونَ): ehil, aile, akraba, aşiret (اَلْخَالِدُ ج خَالِدُونَ): (ismi fail) kalıcı olan, bekası devam eden, sürekli, ebedi, (اَلشَّرُّ ج اَشْرَارٌ): (ismi tafdil) daha kötü, daha şerli, (اَلْبَرِيَّةُ ج بَرِيَّاتٌ): yaratık, mahlukat, yaratılan, (آمَنَ يُؤْمِنُ اِيمَانًا): (if'al b.) inandı, iman etti, emin kıldı, (عَمِلَ يَعْمَلُ عَمَلًا): amel etti, yaptı, işledi, (اَلصَّالِحَةُ ج صَالِحَاتٌ): (ismi fail) doğru olan, salih olan, (اَلْخَيْرُ): (ismi tafdil) daha hayırlı, en hayırlı, [(جَزَى يَجْزِي) اَلْجَزَاءُ]: (masdar) karşılık, ceza, (جَزَى يَجْزِي جَزْيًا): (nakıs fiil) aktı, cereyan etti, hareket etti, (اَلنَّهْرُ ج اَنْهَارٌ): nehir, ırmak, (اَلْاَبَدُ): ebed, ebediyen, zaman, (رَضِيَ يَرْضَى رِضًا): hoşnud oldu, razı oldu/ sevdi/ tercih etti, (خَشِيَ يَخْشَى خَشْيَةً): korktu, sakındı, çekindi.

إِنَّ	الَّذِينَ	كَفَرُوا	مِنْ أَهْلِ	الْكِتَابِ	وَ	الْمُشْرِكِينَ
şüphesiz	kimseler	inkar eden	ehlinden	Kitap	ve	müşriklerden

فِي نَارِ	جَهَنَّمَ	خَالِدِينَ	فِيهَا ط	أُولَئِكَ	هُمْ
ateşindedirler	cehennem	sürekli kalacakları	içinde	İşte onlar	

شَرُّ	الْبَرِيَّةِ ط	﴿6﴾	إِنَّ	الَّذِينَ	آمَنُوا	وَ	عَمِلُوا	الصَّالِحَاتِ
en kötü	yaratıktır		Gerçekten	kimseler	İman eden	ve	işleyenler	sâlih ameller

هُمْ	خَيْرُ	الْبَرِيَّةِ ط	﴿7﴾	جَزَاؤُهُمْ	عِنْدَ	رَبِّهِمْ	جَنَّاتُ	عَدْنٍ
onlar	en iyi	yaratıktır		Onların karşılığı	katındaki	Rableri	cennetleridir	Adn

تَجْرِي	مِنْ تَحْتِهَا	الْأَنْهَارُ	خَالِدِينَ	فِيهَا	أَبَدًا ط	رَضِيَ	اللَّهُ
akan	altından	ırmaklar	sürekli kalacakları	içinde	ebediyen	hoşnut olmuş	Allah

عَنْهُمْ	وَ	رَضُوا	عَنْهُ ط	ذَلِكَ	لِمَنْ	خَشِيَ	رَبَّهُ	﴿8﴾
onlardan		onlar hoşnut olmuşlardır	ondan	İşte bu	kimse içindir	korkan	Rabbinden	

MEAL: 6. Kitap ehlinden ve müşriklerden inkar edenler, şüphesiz içinde sürekli kalacakları cehennem ateşindedirler. İşte onlar, en kötü yaratıktır. **7.** Gerçekten iman edip sâlih ameller işleyenler, işte onlar en iyi yaratıktır. **8.** Onların Rableri katındaki karşılığı, altından ırmaklar akan içinde sürekli ve ebediyen kalacakları Adn cennetleridir. Allah onlardan hoşnut olmuş, onlar da O'ndan hoşnut olmuşlardır. İşte bu, Rabbinden korkan kimse içindir.

Yüce Allah doğruyu söyledi. Şükür ve övgü alemlerin Rabbi Allah içindir.

سورة الزلزلة (99)

(ZİLZÂL (Şiddetli Sarsıntı) SÛRESİ)

(Medine'de inmiştir. 8 ayettir.)

(KUR'AN SAYFASI: 599)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

Rahmân, Rahîm Allah'ın adıyla

(99/ ZİLZÂL, 1-5) [1] :

إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زِلْزَالَهَا ﴿1﴾ وَ أَخْرَجَتِ الْأَرْضُ

Yer çıkardığı , o sarsıntısıyla Yer sarsıldığı zaman

أَثْقَالَهَا ﴿2﴾ وَ قَالَ الْإِنسَانُ مَا لَهَا ﴿3﴾ يَوْمَئِذٍ

O gün «Buna ne oluyor» İnsan dediği zaman Ve ağırlıklarını

تُحَدِّثُ أَخْبَارَهَا ﴿4﴾ بِأَنَّ رَبَّكَ أَوْحَى لَهَا ﴿5﴾

ona vahyetmesi Rabbinin ile haberlerini anlatır

MEAL: 1. Yer o sarsıntısıyla sarsıldığı, **2.** Yer, ağırlıklarını (atıp) çıkardığı, **3.** Ve insan «Buna ne oluyor» dediği zaman, **4-5.** O gün (yer), Rabbinin ona vahyetmesiyle haberlerini anlatır.

(99/ ZİLZÂL, 6) [2]:

يَوْمَئِذٍ يَصْدُرُ النَّاسُ أَشْتَاتًا لِيُرَوْا أَعْمَالَهُمْ ﴿6﴾

O gün insanlar çıkarlar grup grup kendilerine gösterilmesi için amellerinin

MEAL: 6. O gün insanlar, amellerinin kendilerine gösterilmesi için grup grup çıkarlar.

(99/ ZİLZÂL, 7-8) [3]:

---

[1] **SÖZLÜK (ZİLZÂL, 1- 5):** (زَلْزَلَ يُزَلْزِلُ زِلْزَالاً): (dahrece bâbı) sarstı, depretti, muzdarip kıldı, (اَلْأَرْضُ ج اَرَاضٍ): yer, yeryüzü, (أَخْرَجَ يُخْرِجُ اِخْرَاجًا): (if'al bâbı) çıkardı, (اَلثِّقَلُ ج اَثْقَالٌ): ağırlık, ağır yük, (hazineler, ölüler), (قَالَ يَقُولُ قَوْلاً): dedi, söyledi, (مَا لَهَا): onun neyi var, ona ne oluyor?, (حَدَّثَ يُحَدِّثُ تَحْدِيثًا): (tef'il bâbı) anlattı, haber verdi, ilan etti, (اَلْخَبَرُ ج اَخْبَارٌ): haber, (أَوْحَى يُوحِي): (if'al bâbı) vahyetti, bildirdi, işaret etti/ gizlice öğütledi/ sır verdi.

[2] **SÖZLÜK (ZİLZÂL, 6):** (صَدَرَ يَصْدُرُ صَدْرًا): çıktı, sudur etti, döndü, geri geldi, (اَلشَّتَّى ج اَشْتَاتٌ): dağınık, ayrı ayrı, darmadağınık, ayrı gruplar halinde, (أَرَى يُرِي اِرَائَةً): (if'al bâbı) gösterdi, (رَأَى يَرَى رُؤْيَةً): (nakıs f.) gördü, bildi, zannetti, (اَلْعَمَلُ ج اَعْمَالٌ): amel, iş.

[3] **SÖZLÜK (ZİLZÂL, 7- 8):** (عَمِلَ يَعْمَلُ عَمَلاً): amel etti, yaptı, işledi, (اَلْمِثْقَالُ ج مَثَاقِيلُ): aslı tartı aleti olup her türlü ağırlık ölçüsü, (اَلذَّرَّةُ ج ذَرَّاتٌ): zerre, toz, (مِثْقَالُ ذَرَّةٍ): zerre miktarı, zerre kadar, "Kelbî, "Zerre, karıncanın en küçüğüdür" derken, İbn Abbas, şöyle demektedir: "Avcunu toprağa koyup da daha sonra kaldırdığında, işte oraya yapışan toz zerreciklerinden herbiri, "miskâl-i zerre"dir

﴿7﴾	يَرَهُۥ	خَيْرًا	ذَرَّةٍ	مِّثْقَالَ	يَعْمَلْ	فَمَن
	onu görür	bir hayır	bir zerre	ağırlığında	işlerse	Artık kim

﴿8﴾	يَرَهُۥ	شَرًّا	ذَرَّةٍ	مِّثْقَالَ	يَعْمَلْ	مَن	وَ
	onu görür	şer (kötülük)	bir zerre	ağırlığınca	yaparsa	kim	Ve

MEAL: 7. Artık kim bir zerre ağırlığında bir hayır (iyilik) işlerse onu görür. **8.** Ve kim bir zerre ağırlığınca şer (kötülük) yaparsa onu görür.

✸Yüce Allah doğruyu söyledi. Şükür ve övgü âlemlerin Rabbi Allah içindir. ✸

📖📖📖📖📖📖📖

سورة العاديات (100)

(ÂDİYÂT (Koşanlar) SÛRESİ)

(Mekke'de inmiştir. 11 ayettir.)
KUR'AN SAYFASI: 599

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

Rahmân, Rahîm Allah'ın adıyla

(100/ ÂDİYÂT, 1 - 5) [1] :

﴿2﴾	قَدْحًا	فَالْمُورِيَاتِ	﴿1﴾	ضَبْحًا	الْعَادِيَاتِ	وَ
	çarparak	ateş saçanlara		ses çıkartarak	koşanlara	And olsun

Binâenaleyh, ister iyi ister kötü, ister az, ister çok olsun, Allah, kuluna, yaptığı bu şeyleri gösterecektir." (Bkz. Râzî, *a.g.e.*), (الْخَيْرُ): hayır, faydalı şey, (الشَّرُّ): kötülük, şer.

[1] **SÖZLÜK (ÂDİYÂT, 1- 5):** (عَدَا يَعْدُو عَدْوًا): (nakıs fiil) koştu, süratle koştu, aktı, (الْعَادِيَةُ ج عَادِيَاتٌ): (ism-i fâil) koşan, akan, koşucu, koşturan, [(ضَبَحَ يَضْبَحُ) الضَّبْحُ]: (masdar) atın koşarken soluması, nefes nefese kalması / atın ağzından kişnemeye benzemeyen bir ses çıkarması, kısaca atların koşarken çıkardıkları nefes sesidir, Bir tür yürüme anlamına geldiği de söylenmiştir. (أَوْرَى يُورِي إِيرَاءً): (if'al bâbı) kıvılcım çıkarttı, ateş elde etti, [الْمُورِيَةُ ج مُورِيَاتٌ]: (ism-i fâil) kıvılcım çıkartan, kıvılcım, alev ve ateş çıkaran demektir, [(قَدَحَ يَقْدَحُ) الْقَدْحُ]; (masdar) çarpma, vurma, ateş çıkarmak için çarpma, kıvılcım saçma veya ayaklarıyla ses çıkarma, kıvılcım çıkartmak için sert bir cismi şiddetle kazımak, sürtmek demektir, (أَغَارَ يُغِيرُ): (if'al bâbı) baskın verdi, akın etti, el-iğâre" hızlı yürümek anlamına gelir, burada ansızın baskın yapmak anlamına gelmektedir. (الْمُغِيرَةُ ج مُغِيرَاتٌ): (ismi fail) baskın veren, akın eden, akına katılan at/ giden, süratlice koşan, (الصُّبْحُ): sabah, gündüzün başlangıcı, (أَثَارَ يُثِيرُ إِثَارَةً): (if'al bâbı) (toz) kopardı, yaydı, (yeri) sürdü, alt üst etti, hareket ettirdi, kabarttı, (النَّقْعُ ج نُقُوعٌ): (havaya kalkan) toz /şahlanma, (وَسَطَ يَسِطُ وَسْطًا): ortasına daldı, içine daldı, [(جَمَعَ يَجْمَعُ) الْجَمْعُ]: (masdar) halk, cemaat/ toplama.

فَالْمُغِيرَاتِ صُبْحًا ﴿3﴾ فَأَثَرْنَ بِهِ نَقْعًا ﴿4﴾

akına çıkanlara — Sabah vakti — dumana katanlara — Tozu

فَوَسَطْنَ بِهِ جَمْعًا ﴿5﴾

Derken ortasına dalanlara ki — bir topluluğun

MEAL: 1. And olsun (nefes nefese) ses çıkartarak koşanlara; **2.** Akabinde çarparak kıvılcım (ateş) saçanlara, **3.** Sabah vakti akına çıkanlara (baskına gidenlere), **4.** Tozu dumana katanlara, **5.** Derken bir topluluğun ortasına dalanlara..

(100/ ÂDİYÂT, 6 - 7) [1] :

إِنَّ الْإِنسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنُودٌ ﴿6﴾

Gerçekten — insan — Rabbine karşı — çok nankördür

وَإِنَّهُ عَلَىٰ ذَٰلِكَ لَشَهِيدٌ ﴿7﴾

Ve — Doğrusu kendisi — buna — çok iyi bir şahittir

MEAL: 6. Gerçekten insan, Rabbine karşı çok nankördür. **7.** Doğrusu kendisi de buna çok iyi bir şahittir.

(100/ ÂDİYÂT, 8) [2] :

وَإِنَّهُ لِحُبِّ الْخَيْرِ لَشَدِيدٌ ﴿8﴾

Ve — şüphesiz ki o — sevgisi için — hayır — pek şiddetlidir

MEAL: 8. Ve şüphesiz ki o hayır sevgisi (mal sevdası) için pek şiddetlidir.

(100/ ÂDİYÂT, 9 - 11) [1] :

---

[1] **SÖZLÜK (ÂDİYÂT, 6 - 7):** [(كَنَدَ يَكْنُدُ) اَلْكَنُودُ]: (mübâlağalı ism-i fâil) çok nankör, nankörlüğü huy edinen, Allah'ın nimetini çok inkâr eden, kendinde bulunanı vermeyen, hakkı ve hayrı meneden, nimetin değerini takdir, şükrünü ve hakkını da eda etmeyen, [(شَهِدَ يَشْهَدُ) اَلشَّهِيدُ]: [(اَلشَّاهِدُ)(şahit) in mübâlağalı ism-i fâili] iyi şahitlik eden, çok bilen, şahid.

[2] **SÖZLÜK (ÂDİYÂT, 8):** [(حَبَّ يَحُبُّ) اَلْحُبُّ]: (masdar) sevme, sevgi, (اَلْخَيْرُ): hayır, iyi, faydalı, mubah ve meşru, faydalı şey, mal ve servet, "hayır" kelimesini Râgıb el-İsfehânî, "akıl, adalet, fazilet, faydalı nesne vb. genellikle insanların rağbet ettiği şey" şeklinde tarif etmiştir (*Müfredatü'l-Kur'an*, "hyr" md). Eski Araplar'da kelime sıklıkla "mal" ve özellikle "at" anlamında kullanılmaktaydı. Burada da "çok mal, servet" anlamında kullanılmıştır."(Bkz. *Kur'an Yolu*), (لِحُبِّ الْخَيْرِ): hayr (mal) sevgisi nedeniyle, (اَلشَّدِيدُ ح شِدَادٌ): şiddetli, kuvvetli (O malı elde etmede çok şiddetli, sıkı ve çok ihtiraslıdır manasında).

أَ	فَلَا يَعْلَمُ	إِذَا	بُعْثِرَ	مَا	فِي الْقُبُورِ ﴿9﴾	
mi?	(Fakat) bilmez	zamanı	alt üst olacağı	şeylerin	Kabirlerde bulunan	

وَ	حُصِّلَ	مَا	فِي الصُّدُورِ ﴿10﴾	إِنَّ	
derlenip-ortaya çıkarılacağını		şeylerin	Göğüslerde olan	Doğrusu	

رَبَّهُمْ	بِهِمْ	يَوْمَئِذٍ	لَخَبِيرٌ ﴿11﴾	
Rableri	onlara (ait herşeyden)	o gün	kesinlikle haberdardır	

MEAL: 9 - 10. (Fakat) kabirlerin alt üst olup dışarı atılacağı, göğüslerde olanların derlenip-ortaya çıkarılacağı zamanı bilmez mi? **11.** Doğrusu o gün Rableri onlara (ait herşeyden) kesinlikle haberdardır.

✱ Yüce Allah doğruyu söyledi. Şükür ve övgü âlemlerin Rabbi Allah içindir.✱

🕮🕮🕮🕮🕮🕮🕮

سورة القارعة (101)

(KÂRİA (Büyük Felaket) SÛRESİ)

(Mekke'de inmiştir. 11 ayettir.)

KUR'AN SAYFASI: 600

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Rahmân, Rahîm Allah'ın adıyla

(101/ KÂRİA, 1-5) [2] :

---

[1] **SÖZLÜK (ÂDİYÂT, 9- 11):** (عَلِمَ يَعْلَمُ عِلْمًا): bildi, (بَعْثَرَ يُبَعْثِرُ بَعْثَارًا): (dahrece babı) alt üst etti, meydana çıkardı, diriltip dışarı attı, son derece kolaylıkla çıkarılıp etrafa dağıtıldı, (اَلْقَبْرُ ج قُبُورٌ): kabir, mezar, (حَصَّلَ يُحَصِّلُ تَحْصِيلاً): (tef'il bâbı) derledi, tahsil etti, elde etti, (herşeyden elde edilen şey, elde kalan ve kendinden başka giden şey, yani hâsıla ya da hasılat kastedilir) اَلصَّدْرُ ج صُدُورٌ): göğüs, sine, [(اَلْخَبِيرُ (خَبَرَ يَخْبُرُ): (mübâlağalı ism-i fâil) her şeyden haberdar, işin iç yüzünü iyi bilen, haberdar olan.

[2] **SÖZLÜK (KÂRİA, 1 - 5):** (اَلْقَارِعَةُ ج قَوَارِعُ): Şiddetle çarpan, çarpma sonucu çıkan ses, kapı çalan, korkunç gürültü, şiddetle çarpan belâ, büyük felâket, feci musibet /kıyâmet günü, "Lafzî tercümesi "çarpan"dır. "Kâria"nın manası, bir şeyin başka bir şeye çarpmasından çıkan sert sestir. Lugat yönünden "kâria" kelimesi, "korkunç olay, büyük felaket"i izah etmek için kullanılır.. Kur'an-ı Kerim'de bir yerde bu kelime, bir kavme büyük bir musibet indiğini ifade etmek için kullanılmıştır: "Yaptıkları yüzünden inkar edenlerin başlarına anı bir bela gelecek." (Rad, 31). Bu suredeki "karia" ise, kıyamet olayı için kullanılmıştır." (Mevdudi, a.g.e.), (أَدْرَى يُدْرِي إِدْرَاءً): bıldırdi, (كَانَ يَكُونُ كَوْنًا): idi, oldu, (اَلنَّاسُ):insanlar, (اَلْفَرَاشُ): pervaneler, kelebekler, (بَثَّ يَبُثُّ بَثًّا): saçtı,

الْقَارِعَةُ ﴿1﴾	مَا	الْقَارِعَةُ ﴿2﴾	وَ	مَا	أَدْرَاكَ
Büyük felâket!	Nedir	büyük felâket		nedir	sana bildiren

مَا	الْقَارِعَةُ ﴿3﴾	يَوْمَ	يَكُونُ	النَّاسُ	كَالْفَرَاشِ	الْمَبْثُوثِ ﴿4﴾
ne olduğunu	Büyük felaketin	O gün	olur	insanlar	pervane	yayılmış

وَ	تَكُونُ	الْجِبَالُ	كَالْعِهْنِ	الْمَنْفُوشِ ﴿5﴾
olur	Dağlar	renkli yün gibi		atılmış

MEAL: 1. Büyük felâket! **2.** Nedir büyük felâket? **3.** Büyük felaketin ne olduğunu sana bildiren nedir? **4.** O gün insanlar, yayılmış pervane gibi olur. **5.** Dağlar, atılmış renkli yün gibi olur.

(101/ KÂRİA, 6-11) [1] :

فَأَمَّا	مَنْ	ثَقُلَتْ	مَوَازِينُهُ ﴿6﴾	فَهُوَ	فِي عِيشَةٍ	رَاضِيَةٍ
gelince	kimseye	ağır gelen	Tartıları (amelleri)	Artık o	bir yaşam tarzı içindedir	hoşnutluk veren

وَ	أَمَّا	مَنْ	خَفَّتْ	مَوَازِينُهُ ﴿8﴾	فَأُمُّهُ	هَاوِيَةٌ
Ama	kimse	hafif gelen	tartıları (amelleri)		artık onun anası	Hâviye'dir

---

yaydı, dağıttı, [(بَثَّ يَبُثُّ) اَلْمَبْثُوثُ]: (ism-i mef'ûl) saçılan, yayılan, dağıtılan, (اَلْجَبَلُ ج جِبَالٌ): dağ, (اَلْعِهْنُ): (boyalı, yahut renkli) yün, [(نَفَشَ يَنْفُشُ) اَلْمَنْفُوشُ]: (ism-i mef'ûl) atılmış, yayılmış.

[1] **SÖZLÜK (KÂRİA, 6 - 11):** (أَمَّا):..e gelince, (ثَقُلَ يَثْقُلُ ثِقَلاً): ağır geldi, ağır oldu, (وَزَنَ يَزِنُ وَزْناً): (misal fiil) tarttı, değer biçti, (اَلْمِيزَانُ ج مَوَازِينُ): terazi/ amel terazisi/ adalet, (اَلْمَوْزُونُ ج مَوَازِينُ): (ism-i mef'ûl) tartılan, teraziye, tartıya gelebilecek değerde olan, "Mevâzi'in kelimesi ya "tartılan şey" anlamına gelen ve amelleri ifade eden "mevzun" kelimesinin veya "terazi" anlamına gelen "mîzan"ın çoğuludur.. İkinci anlama göre de kelime kinaye olarak yine tartılan amelleri ifade eder. Zira terazilerin ağır gelmesi, "onlarda tartılan eşyanın ağır gelmesi" demektir."(Bkz. Kur'an Yolu), [(عَاشَ يَعِيشُ) اَلْعِيشَةُ]. hayat, yaşam tarzı, yaşayış, yaşayış tarzı, [(رَضِيَ يَرْضَى) اَلرَّاضِيَةُ]: hoşnud olunan, hoşnutluk veren, (خَفَّ يَخِفُّ خَفًّا): (mudaaf (şeddeli) fiil) hafif oldu, yeğni geldi, (اَلْأُمُّ ج أُمَّهَاتٌ): bannak/ anne, (اَلْهَاوِيَةُ): çok derin çukur, uçurum, içi ateşle dolu uçurum, "Hâviye" "hava" kelimesinden gelmektedir. Manası, yüksek yerden aşağı düşmektir. "Hâviye", derin çukur için de kullanılır. Cehennemin haviyesi, çok derin olan ve ehl-i cehennemin yukarıdan içine düşeceği yer olacaktır" (Bkz. Mevdudi, a.g.e.), (هِيَهْ): (zamir) o manasında, (اَلنَّارُ ج نِيرَانٌ): ateş (müennes kelime), [(حَمِيَ يَحْمَى) اَلْحَامِيَةُ]: (ismi fail) çok sıcak, çok kızgın.

﴿9﴾ وَ مَا أَدْرَاكَ مَا هِيَهْ ﴿10﴾ نَارٌ حَامِيَةٌ ﴿11﴾

nedir	sana bildiren	ne olduğunu	Onun	bir ateştir	çok kızgın

MEAL: 6-7. Tartıları (amelleri) ağır gelen kimseye gelince, hoşnutluk veren bir yaşam tarzı içindedir. **8-9.** Ama tartıları (amelleri) hafif gelen kimse, artık onun anası (barınıp sığınacağı) Hâviye'dir. **10.** Onun ne olduğunu sana bildiren nedir? **11.** (O) çok kızgın bir ateştir.

✸Yüce Allah doğruyu söyledi. Şükür ve övgü alemlerin Rabbi Allah içindir.✸

سورة التكاثر (102)

(TEKÂSÜR (Çokluk Yarışı) SÛRESİ)

(Mekke'de inmiştir. 8 ayettir.)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

Rahmân, Rahîm Allah'ın adıyla

KUR'AN SAYFASI: 600

(102/ TEKÂSÜR, 1- 4) [1] :

﴿1﴾ أَلْهَاكُمُ التَّكَاثُرُ ﴿2﴾ حَتَّىٰ زُرْتُمُ الْمَقَابِرَ

sizi oyaladı	çokluk yarışı	kadar	ziyaret edene	Kabri

MEAL: 1-2. Kabri ziyaret edene kadar çokluk yarışı sizi oyaladı (ölünceye kadar sürdü).

(102/ TEKÂSÜR, 3-4) [2] :

﴿3﴾ كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ ﴿4﴾ ثُمَّ كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ

Hayır!	İlerde bileceksiniz	Sonra	hayır	İlerde bileceksiniz

---

[1] **SÖZLÜK (TEKÂSÜR, 1 - 2):** (أَلْهَى يُلْهِي إِلْهَاءً): (if'al babı) meşgul etti, alıkoydu, oyaladı, vazgeçirdi, "Eğlence demek olan "levh"in aslı gaflet olduğundan "ilhâ" eğlemek, boş bir şey ile aldatarak ve meşgul ederek oyalamak, işinden alıkoymaktır"(Bkz. Elmalılı, a.g.e.), [(اَلتَّكَاثُرُ (تَكَاثَرَ يَتَكَاثَرُ]: (çok mal vs. hususunda) rekabet yapmak, çokluk yarışı, çokluğuyla karşılıklı övünmek, çoğalma, artma, "Kesret'den tefaül babından. Biz çoğuz, hayır biz çoğuz diye birbirleriyle çokluk yarışı, çokluk gösterisi etmek, çokluk sevdası veya çokluk açıklaması ile kuruntuya düşmek, öğünmektir." (Bkz. Elmalılı, a.g.e.), "Yüksek bir amaç gütmeden, nedenine niçinine bakmadan mal, evlât, yardımcı ve hizmetçi gibi her devrin telakkisine göre çokluğuyla övünülen şeyleri büyük bir tutkuyla durmadan çoğaltma yarışına girişmek, manevî ve ahlâkî sorumluluğunu düşünmeden alabildiğine kazanma hırsına kendini kaptırmak" anlamına gelmektedir." (Bkz. Hayrettin Karaman ve ark., *Kur'an Yolu*).

[2] **SÖZLÜK (TEKÂSÜR, 3 - 4):** (زَارَ يَزُورُ زَوْرًا): (ecvef f.) ziyaret etti, uğradı, (اَلْمَقْبَرَةُ ج مَقَابِرُ): kabristan, kabir, (عَلِمَ يَعْلَمُ عِلْمًا): bildi.

MEAL: 3-4. Hayır! İlerde bileceksiniz! Sonra (yine) hayır (Sandığınız gibi değil)! İleride bileceksiniz!

(102/ TEKÂSÜR, 5 - 7)[1] :

كَلَّا لَوْ تَعْلَمُونَ عِلْمَ الْيَقِينِ ﴿5﴾ لَتَرَوُنَّ الْجَحِيمَ ﴿6﴾

Hayır!	bilseniz	bilgi ile	Kesin	kesinlikle göreceksiniz	cehennemi

ثُمَّ لَتَرَوُنَّهَا عَيْنَ الْيَقِينِ ﴿7﴾

Sonra	and olsun göreceksiniz	gözüyle	yakîn

MEAL: 5. Hayır! Kesin bilgi ile bilseniz.. **6.** And olsun kesinlikle cehennemi göreceksiniz. **7.** Sonra, and olsun ki, onu yakîn gözüyle (gözünüzle) göreceksiniz.

(102/ TEKÂSÜR, 8)[2] :

ثُمَّ لَتُسْأَلُنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ ﴿8﴾

Sonra	sorulacaksınız	o gün	nimetlerden

MEAL: 8. Sonra o gün, nimetlerden sorguya çekileceksiniz.

✱ Yüce Allah doğruyu söyledi, Şükür ve övgü alemlerin Rabbi Allah içindir.✱

📖📖📖📖📖📖📖

سورة العصر (103)

(ASR (Asır) SÛRESİ)

(Mekke'de inmiştir. 3 ayettir.)

KUR'AN SAYFASI: 601

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Rahmân, Rahîm Allah'ın adıyla

(103/ ASR, 1-2) [3] :

---

[1] **SÖZLÜK (TEKÂSÜR, 5 - 7):** (اَلْعِلْمُ ج عُلُومٌ): ilim, bilim, (اَلْيَقِينُ): yakîn (şüphe ve tereddütlerden uzak) / ölüm, (عِلْمَ الْيَقِينِ): yakîn (şüphe ve tereddütlerden uzak) bilgi, (رَأَى يَرَى رُؤْيَةً): (nakıs fiil) gördü, bildi, zannetti, [(رَأَى يَرَى) لَتَرَوُنَّ]: kesinlikle göreceksiniz (baştaki lam ve sondaki şeddeli nun tekit içindir), (اَلْجَحِيمُ): cehennem, (اَلْعَيْنُ ج عُيُونٌ): göz, (عَيْنَ الْيَقِينِ): yakînin ta kendisi, gözle görürcesine kat'î bilgi (tekit içindir).

[2] **SÖZLÜK (TEKÂSÜR, 8):** (سَأَلَ يَسْأَلُ سُؤَالاً): (mehmuz fiil) hesaba çekti/ sordu/ istedi, (اَلنَّعِيمُ): nimet, çok nimet, rahat yaşayış, bolluk, kolay geçim, Allah'ın insana bağışladığı, insanın da ondan yararlandığı maddi-manevi bütün değerler.

[3] **SÖZLÜK (ASR, 1 - 2):** (اَلْعَصْرُ ج عُصُورٌ): asır, zaman, ikindi vakti, "Asr" zamandır. İkindi namazı veya zevalden guruba kadar olan vakittir de denilmiştir. "Mutlak zaman, içinde bulunulan zaman,

وَ الْعَصْرِ ﴿1﴾ إِنَّ الْإِنسَانَ لَفِي خُسْرٍ ﴿2﴾

Andolsun asra gerçekten İnsan ziyan içindedir

MEAL: 1. Andolsun asra ki, **2.** İnsan gerçekten ziyan içindedir.

(103/ ASR, 3) [1] :

إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَ تَوَاصَوْا

Ancak hariçtir kimseler iman eden , İşleyenler salih ameller , birbirlerine tavsiye edenler

بِالْحَقِّ وَ تَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ ﴿3﴾

hakkı , birbirlerine tavsiye edenler sabrı

MEAL: 3. Ancak iman edenler, salih ameller (iyi işler) işleyenler, birbirlerine hakkı tavsiye edenler ve birbirlerine sabrı tavsiye edenler (bundan) hariçtir.

✱Yüce Allah doğruyu söyledi. Şükür ve övgü alemlerin Rabbi Allah içindir✱

🕮🕮🕮🕮🕮🕮🕮

سورة الهمزة (104)

(HÜMEZE (Gıybet Edenler) SÛRESİ)

(Mekke'de inmiştir. 9 ayettir.)

KUR'AN SAYFASI: 601

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

Rahmân, Rahîm Allah'ın adıyla

(104/ HÜMEZE, 1-3) [1] :

---

kam (80 veya 100 yıllık zaman dilimi), gece, sabah, akşam, ikindi vakti, ikindi namazı, bir neslin veya bir hükümdarın, bir peygamberin yaşadığı zaman dilimi, bir dinin yaşandığı dönem" gibi mânalarda kullanılır" (Bkz. *Kur'an Yolu*). Esed'e göre; "'*Asr* terimi, ölçülebilir, birbirini izleyen devrelerden oluşan "zaman"ı gösterir (*dehr* ise, başı ve sonu olmayan, "sınırsız zaman"ı, yani "mutlak zaman"ı anlatır). Bu nedenle *'asr*, zamanın akıp gidişini, yeniden, bir daha yakalanamayacak olan zaman kavramını içerir." (Bkz. *Kur'an Mesajı*), "Masdar olarak da: Hapsetmek, yasaklamak, vergi vermek, sıkıp suyunu çıkarmak mânâlarına gelir." (Elmalılı, a.g.e.), [(خَسِرَ يَخْسَرُ) اَلْخُسْرُ]: zarar, ziyan, zarar etme, kârın zıttı.

[1] **SÖZLÜK (ASR, 3):** (آمَنَ يُؤْمِنُ إِيمَانًا): (if'al babı) inandı, iman etti, emin kıldı, (عَمِلَ يَعْمَلُ عَمَلًا): amel etti, yaptı, işledi, (اَلصَّالِحَةُ ج صَالِحَاتٌ): (ismi fail) doğru olan, salih olan, (تَوَاصَى يَتَوَاصَى): (tefaul babı) birbirine, ve bazısı diğerine tavsiye etti, (اَلْحَقُّ): hak, gerçek, gerçek, sabit, doğru ve varlığı kesin olan şey, sabit ve doğru olmak, gerekmek, gerçekleştirmek ve bir şeye yakınen muttali olmak, [(صَبَرَ يَصْبِرُ) اَلصَّبْرُ]: sabır, tutmak, tahammül etmek, musibet ve belalara dayanmak, "Nefsin, bir iş yapmak veya fenalıklardan sakınmak için zorluğa ve acıya dayanma gücüne" sabır denir" (Bkz. Fahrettin Yıldız, *Kur'ân-ı Kerim Tefsiri*).

مَالاً	جَمَعَ	الَّذِي	﴿ 1 ﴾	لُمَزَةٍ	هُمَزَةٍ	لِكُلِّ	وَيْلٌ
malı	topladı	O ki		yüzüne karşı aşağılayan	arkalarından çekiştiren	herkese	Vay haline

﴿ 3 ﴾	أَخْلَدَهُ	مَالَهُ	أَنَّ	يَحْسَبُ	﴿ 2 ﴾	وَ عَدَّدَهُ
kendisini ebediyen yaşatacağını		Malının		sanıyor		onu saydı ve

MEAL: 1. (İnsanları) arkalarından çekiştiren ve yüzüne karşı aşağılayan herkesin vay haline!. **2.** O ki, mal› topladı ve onu (tekrar tekrar) saydı. **3.** Malının kendisini ebediyen yaşatacağını sanıyor.

(104/ HÜMEZE, 4 - 9) [2] :

أَدْرَاكَ	مَا	وَ	﴿ 4 ﴾	فِي الْحُطَمَةِ	لَيُنبَذَنَّ	كَلاَّ
sana bildirdi	ne			Hutame'ye atılacak	And olsun ki o	Hayır!

---

[1] **SÖZLÜK (HÜMEZE, 1 - 3):** (وَيْلٌ): yazıklar olsun, vay haline, felaket, (الْهُمَزَةُ =هَمَّازٌ): çok ayıplayan, çok çekiştiren (arkadan çekiştiren), alay eden, insanların şeref ve haysiyetleriyle oynamayı alışkanlık haline getiren, (fuale vezni o kimsenin alışmış olduğu âdeti bulunduğuna işaret eder), (لَمَزَ يَلْمِزُ لَمْزًا): alay etti, ayıpladı, çekiştirdi, kusur aradı. (اللُّمَزَةُ): (mübâlağa siygası) tahkirde bulunan, çok kusur arayan, çok ayıplayan, insanın yüzüne karşı çok çekiştiren, "İbni Abbas: Hümeze gıybetçi, lümeze de ayıplayıcıdır, demiştir" (Bkz. Vehbe Zuhayli, *a.g.e.*), "Buradaki "hümezetün lümeze" kelimeleri, Arapça'da birbirine çok yakın anlamlı iki kelimedir. Birbirinin yerine de kullanılabilir. O kadar az fark vardır ki, ehl-i lisan Araplar bile hümeze'nin anlamı olarak lümeze'yi gösterirler. Burada iki kelime birlikte kullanılmıştır. Bu durumda anlam şöyle olur. Başkalarını hakir ve zelil etmeyi âdet haline getiren o kişi bazılarını parmakla gösterir, bazılarını da göz ile işaret eder. Bazılarına nasipleri dolayısıyla ta'n eder. Bazı şahısları da kötülüğe boğar. Bazılarını yüzüne karşı aşağılar, bazılarını da gıybet eder." (Bkz. Mevdudi, *a.g.e*), (جَمَعَ يَجْمَعُ جَمْعًا): topladı, (اَلْمَالُ ج اَمْوَالٌ): mal, (عَدَّدَ يُعَدِّدُ تَعْدِيدًا): (tef'il babı) saydı, tek tek saydı, hesab etti, adedini çoğaltı, (حَسِبَ يَحْسَبُ حِسْبَانًا): zannetti, varsaydı, (أَخْلَدَ يُخْلِدُ إِخْلاَدًا): (if'al bâbı) bekasını devam ettirdi, kalıcı kıldı, ebedi yaşattı.

[2] **SÖZLÜK (HÜMEZE, 4 - 9):** (نَبَذَ يَنْبِذُ نَبْذًا): attı, hiçe saydı, ihmal etti, (atılan şeyden hoşlanmadan, tiksinerek atmak manasındadır) (يُنْبَذَنَّ): kesinlikle atılacak, (حَطَمَ يَحْطِمُ حَطْمًا): kırdı, ufalttı, ezdi, çiğnedi, (اَلْحُطَمَةُ): çok kıran, ufaltan, kendisini yalanlayanları çokça ezdiği içine döktüğü için cehennem için söylenmiştir, (mübalağa siygalarındandır), "Türkçe'de: "Filan yere kıran girdi." demek de, orası kırıldı, tükendi, mahvoldu mânâsını ifade eder. Kızgın ateşin de tabiatı, böyle önüne geleni kırıp geçirmek, mahvetmek, diğer deyimle yalayıp yutmak olduğundan, böyle kırıp geçirici, yahut yalayıp yutucu ateş anlamıyla cehenneme de hutame denilmiş demektir." (Bkz. Elmalılı Hamdi Yazır, a.g.e.), (اَلنَّارُ ج نِيرَانٌ): ateş, (أَوْقَدَ يُوقِدُ إِيقَادًا): (if'al babı) yaktı, tutuşturdu, (مُوقَدٌ ث مُوقَدَةٌ): (ism-i mef'ûl) yakılmış, tutuşturulmuş, (اِطَّلَعَ يَطَّلِعُ اِطِّلاَعًا): (iftial babı) yukarı çıktı, çıkıp baktı, muttali oldu / sardı, işledi, örttü/ haberdar oldu, (اَلْفُؤَادُ ج أَفْئِدَةٌ): kalb, gönül, yürek, (اَلْمُؤْصَدَةُ): (ismi mef'ul) kapatılan, örtülmüş, (اَلْعِمَادُ ج عَمَدٌ): direk, sütun/ bina, (اَلْمُمَدَّدَةُ): (ismi meful) uzatılmış, upuzun.

مَا	الْحُطَمَةُ ﴿5﴾	نَارُ	اللَّهِ	الْمُوقَدَةُ ﴿6﴾	
ne olduğunu	Hutame'nin	ateşidir	Allah'ın	tutuşturulmuş	

الَّتِي	تَطَّلِعُ	عَلَى الْأَفْئِدَةِ ﴿7﴾	إِنَّهَا	عَلَيْهِمْ	مُؤْصَدَةٌ
	yükselip-çıkan	yüreklerin üstüne	Gerçek şu ki o	onların üzerine	kapatılacaktır

﴿8﴾	فِي عَمَدٍ	﴿9﴾ مُمَدَّدَةٍ
	sütunların içinde olarak	uzatılmış

MEAL: 4. Hayır! And olsun ki o Hutame'ye (cehenneme) atılacak! **5.** «Hutame»nin ne olduğunu sana ne bildirdi? **6-7.** Allah'ın yüreklerin üstüne yükselip-çıkan tutuşturulmuş ateşidir. **8-9.** Gerçek şu ki o (ateş), uzatılmış sütunların içinde olarak onların üzerine kapatılacaktır.

🕮🕮🕮🕮🕮🕮🕮

NAMAZ SURELERİ

سورة الفيل (105)

(FİL (Fil) SÛRESİ)

(Mekke'de inmiştir. 5 ayettir.)

KUR'AN SAYFASI: 601

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

Rahmân, Rahîm Allah'ın adıyla

(105/ FİL, 1- 2) [1] :

أَ لَمْ تَرَ	كَيْفَ	فَعَلَ	رَبُّكَ	بِأَصْحَابِ
Görmedin mi	**nasıl**	**yaptı**	**Rabbin**	**arkadaşlarına**
(أَ):soru harfi+ cahd-ı mutlak: (لَمْ):nefiy ve cezm harfi, (تَرَ):illet harfinin düşmesiyle meczum fiili muzari, fâili (أَنْتَ) olarak takdir edilen müstetir (gizli) zamir	hal, soru ismi nasb mahallinde ve (تَرَ) fiiliyle bağlantılıdır	fiili mazi	(رَبُّ):fail, merfu, muzaf, (كَ):muzafun ileyh, muttasıl zamir cer mahallinde	(ب):harfi cer, (أَصْحَابِ):mecrur isim, muzaf

[1] **SÖZLÜK (FİL, 1 - 2):** (رَأَى يَرَى رُؤْيَةً): (nakıs fiil) gördü, bildi, zannetti, (كَيْفَ): [istifham (soru) ismi] nasıl, (فَعَلَ يَفْعَلُ فَعْلاً): yaptı, (اَلصَّاحِبُ ج اَصْحَابٌ): sâhib, arkadaş, sıkı dost, (اَلْفِيلُ ج فُيُولٌ): fil, (جَعَلَ يَجْعَلُ جَعْلاً): kıldı/ çevirdi/ yarattı/ hükmetti, [(كَادَ يَكِيدُ) اَلْكَيْدُ]: hile, tuzak, suikast, plân, düzen, oyun ve tuzak, [(ضَلَّلَ يُضَلِّلُ) اَلتَّضْلِيلُ]: (masdar) saptırma, boşa çıkarma.

﴿1﴾ اَلْفِيلِ ۟ أَلَمْ يَجْعَلْ كَيْدَهُمْ فِي تَضْلِيلٍ ۙ ﴿2﴾

fil'in	**kılmadı mı?**	**Onların tuzaklarını**	**boşta**
m.ileyh, mecrur	(أَ):soru h.+cahd-ı mutlak (لَمْ):nefiy ve cezm harfi, (يَجْعَلْ): (لَمْ) ile meczum fiili muzari, fâili (هُوَ) gizli zamiri	(كَيْدَ):mef'ûlün bih, mansub, muzaf, (هُمْ):muzafun ileyh, muttasıl zamir cer mahallinde	car-mecrur

MEAL: 1. Görmedin mi, Rabbin fil'in arkadaşlarına nasıl yaptı? 2. Onların tuzaklarını boşa çıkarmadı mı?

(105/ FİL, 3 - 5) [1] :

﴿3﴾ وَأَرْسَلَ عَلَيْهِمْ طَيْرًا أَبَابِيلَ ۙ

gönderdi	**Onların üzerine**	**kuşları**	**ebâbil (sürü sürü)**
fiili mazi, fâili (هُوَ) olarak takdir edilen müstetir (gizli) zamir	car-mecrur	mef'ul, mansub, mevsuf	(طَيْرًا) kelimesinin sıfatı, mansub, gayri munsarif (tenvin ve esre almayan) kalıblardan olduğu için tenvin almamıştır.

﴿4﴾ تَرْمِيهِمْ بِحِجَارَةٍ مِنْ سِجِّيلٍ ۙ ﴿5﴾ فَجَعَلَهُمْ كَعَصْفٍ مَأْكُولٍ

onlara atıyorlardı	**taşlar**	**katılaşmış çamurdan**	**onları yapan**	**ekin yaprağı gibi**	**yenilmiş**
fâili (هِيَ) olarak takdir edilen müstetir (gizli) zamir f. muzari +mef'ul[3]	(بِ):harfi cer, (حِجَارَةٍ):mecrur isim, mevsuf	(حِجَارَةٍ) kelimesinin sıfatı, harfi cer ve mecrurundan oluşan şibhi cümle cer mahallinde [2]	(فَ): atıf h., (جَعَلَ):f.mazi, fâili (هُوَ) gizli zamiri (هُمْ):mef'ûl, muttasıl zamir nasb mahallinde	(كَ): harfi cer, (عَصْفٍ): mecrur isim, mevsuf	sıfat, mecrur

---

[1] **SÖZLÜK (FİL, 3 - 5):** (أَرْسَلَ يُرْسِلُ إِرْسَالاً): (if'al babı) gönderdi, (اَلطَّيْرُ ج طُيُورٌ): kuş, kuşlar, havada uçan varlık, (أَبَابِيلُ): Ebâbîl, dağınık gruplar halinde, peşpeşe demektir. Cevheri şöyle der: Bu kelime, tekili olmayan çoğul kelimelerdendir." (Bkz. Sâbûnî, a.g.e.), "Ebabil birbirini takip eden topluluk ve guruplar veya büyük topluluklar (demektir). Bir görüşe göre de, demet anlamına gelen "ibbâle" kelimesinin çoğuludur ki, bu da birinci anlamla aynıdır." (Bkz. İzzet Derveze, a.g.e.), (رَمَى يَرْمِي رَمْيًا): (nakıs fiil) attı, (اَلْحَجَرُ ج حِجَارَةٌ): taş, (اَلسِّجِّيلُ): taşlaşmış çamur (tuğla v.s.), "Bu kelimenin aynı anlama gelen Farsça "seng" kelimesinin arapçalaşmış hali olduğu da söylenir. Kur'an'da tekrar edilmesi, bu kelimenin Arap diline girmesinin eski olduğunu göstermektedir." (Bkz. İzzet Derveze, a.g.e.), (اَلْعَصْفُ): ekin yaprağı, saman ufağı, yaprak. "Asf, ekinin biçildikten sonraki hayvanların yediği ve rüzgarların sağa sola savurduğu saman ve buğday kapçığı gibi olan yaprağıdır. Rüzgar onu uçurup sağa sola dağıttığı için ona bu isim verilmiştir." (Bkz. Sâbûnî, a.g.e., Vehbe Zuhaylî *a.g.e.*).

[2] (مِنْ سِجِّيلٍ) [Nekra kelimeden sonra gelen kelime ya da cümlenin sıfat olduğunu, harfi cerle mecruruna da şibhi cümle (cümle benzeri, ya da cümle parçası) dendiğini hatırlayınız.]

[3] (تَرْمِيهِمْ). fâili (هِيَ) olarak takdir edilen müstetir (gizli) zamir.

MEAL: 3. Onların üzerine ebâbil (sürü sürü) kuşları gönderdi. **4-5.** (O kuşlar), onlara katılaşmış çamurdan hemen onları yenilmiş ekin yaprağı gibi yapan taşlar atıyorlardı.

✽Yüce Allah doğruyu söyledi. Şükür ve övgü alemlerin Rabbi Allah içindir.✽

سورة قريش (106)

(KUREYŞ (Kureyş kabilesi) SÛRESİ)

(Mekke'de inmiştir. 4 ayettir.)

KUR'AN SAYFASI: 602

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Rahmân, Rahîm Allah'ın adıyla

(106/ KUREYŞ, 1- 2) [1] :

لِإِيلَافِ ﴿1﴾ قُرَيْشٍ إِيلَافِهِمْ رِحْلَةَ الشِّتَاءِ وَ الصَّيْفِ ﴿2﴾

لِإِيلَافِ	قُرَيْشٍ	إِيلَافِهِمْ	رِحْلَةَ	الشِّتَاءِ	وَ	الصَّيْفِ
alıştırılması dolayısıyla	**Kureyş'in**	**onları alıştırılması için**	**yolculu-ğuna**	**Kış**	**ve**	**yaz**
(ل):harfi cer, (إِيلَافِ):mecrur isim, muzaf, şibhi cümle 3. ayertteki (فَلْيَعْبُدُوا) ile bağlantılıdır	muzafun ileyh, mecrur	surenin başındaki (إِيلَافِ)'den bedel, mecrur, muzaf, (هِمْ):muz. ileyh, muttasıl zamir cer mahallinde	mef'ul, mansub, muzaf	m.ileyh mecrur	atıf h.	matuf, mecrur

MEAL: 1. Kureyş'in alıştırılması dolayısıyla, 2. Kış ve yaz yolculuğunu (sevdirip) onları alıştırdığı için,

(106/ KUREYŞ, 3- 4) [2] :

﴿3﴾ الْبَيْتِ هَذَا رَبَّ فَلْيَعْبُدُوا

الْبَيْتِ	هَذَا	رَبَّ	فَلْيَعْبُدُوا
Ev'in (Kâbe'nin)	**bu**	**Rabbine**	**O halde kulluk etsinler**
(هَذَا)'nın bedeli, mecrur	muz. ileyh, işaret ismi cer mahallinde	mef'ûl, mansub,muzaf	(ف):atıf h. {zaid de denmiştir},+emr-i gâib: (ل):emir lamı, (يَعْبُدُوا): sondaki nun'un düşmesiyle meczum fiili muzari, (و): fail, muttasıl zamir ref mahallinde

1 **SÖZLÜK (KUREYŞ, 1 - 2):** (Kureyş); Peygamberimizin de mensubu bulunduğu ve Mekke'nin yöneticisi olan kabilenin adı /küçük köpek balığı, küçük deniz canavarı, (الْإِيلَافُ): alıştırma, sevdirme, sevme, kolaylaştırma, ünsiyet ettirme, hazırlanma, (الرِّحْلَةُ): sefere çıkmak, seyehat etmek, seyahat, gezi, (الشِّتَاءُ): kış, (الصَّيْفُ): yaz.

2 **SÖZLÜK (KUREYŞ, 3 - 4):** (عَبَدَ يَعْبُدُ عِبَادَةً): ibadet etti, kulluk etti, (الْبَيْتُ ج بُيُوتٌ): ev (Kâbe kastedilmektedir), (أَطْعَمَ يُطْعِمُ إِطْعَامًا): (if'al babı) doyurdu, yedirdi, [(جَاعَ يَجُوعُ) الْجُوعُ]: açlık, (آمَنَ يُؤْمِنُ إِيمَانًا): (if'al babı) emin kıldı, inandı, iman etti, [(خَافَ يَخَافُ) الْخَوْفُ]: (her çeşit) korku, korkma.

﴿4﴾ مِنْ خَوْفٍ	آمَنَهُمْ	وَ	مِنْ جُوعٍ	أَطْعَمَهُمْ	الَّذِي
korkudan	**onları emin kılan**	**ve**	**açlıktan**	**kendilerini doyuran**	
car-mecrur	(آمَنَ):fiili mazi, faili (هُوَ) olarak takdir edilen müstetir zamir, (هُمْ):mef'ûl, muttasıl zamir nasb mahallinde	atıf h.	car-mecrur	(أَطْعَمَ):sıla; fiil cümlesi; fiili mazi, faili (هُوَ) olarak takdir edilen müstetir zamir, (هُمْ):mef'ûlün bih, muttasıl zamir nasb mahallinde	(رَبِّ)'nin sıfatı, ismi mevsul cer mahallinde

MEAL: 3 - 4. Artık kendilerini açlıktan doyuran ve onları korkudan emin kılan bu Ev'in (Kâbe'nin) Rabbine kulluk etsinler.

✸Yüce Allah doğruyu söyledi. Şükür ve övgü alemlerin Rabbi Allah içindir.✸

سورة الماعون (107)

(MÂÛN (Yardım ya da Zekat verme) **SÛRESİ)**

(Mekke'de inmiştir. 7 ayettir.)

KUR'AN SAYFASI: 602

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

Rahmân, Rahîm Allah'ın adıyla

(107/ MÂÛN, 1-3) [1] :

أَ	رَأَيْتَ	الَّذِي	يُكَذِّبُ	بِالدِّينِ ﴿1﴾	فَذَٰلِكَ	الَّذِي
mü?	**gördün**	**kimseyi**	**yalanlayan**	**Dini**	**İşte**	**o**
soru h.	(رَأَى): f. mazi, (تَ): fail, muttasıl zamir ref mahallinde	mef'ûl, ismi mevsul nasb mahallinde	sıla: fiil cüm. fiili muzari, fâili (هُوَ) gizli zamiri	car-mecrur	(فَ): rabıta, (ذَٰلِكَ): mübteda, işaret ismi ref mahallinde	haber, ismi mevsul ref mahallinde

---

[1] **SÖZLÜK (MÂÛN, 1 - 3):** (رَأَى يَرَى رُؤْيَةً): (nakıs fiil) gördü, bildi, zannetti, ***"E raeyte"*** ifadesi ***"E lem tera"*** ifadesinden farklıdır. ***"E raeyte"*** gözle görmek anlamına geldiği gibi aynı zamanda düşünmek, anlamak anlamlarına da gelmektedir. Fil sûresinde olduğu gibi Rasulullah Efendimizin fil olayını bizzat gözle görmesi mümkün değildir. Çünkü bu Rasulullah efendimizin daha dünyaya gelmesinden önce gerçekleşmiş bir hadise olarak bilinir. Halbuki bu sûrede anlatılan **dini yalanlayanları** ve öteki özellik sahiplerini Allah'ın Resûlü bizzat gözleriyle görüyordu...." (Bkz. Ali Küçük, *a.g.e.*), (كَذَّبَ يُكَذِّبُ تَكْذِيبًا): (tef'il babı) yalanladı, yalan isnad etti, inkar etti, (اَلدِّينُ ج اَدْيَانٌ): din, şeriat, ceza, (دَعَّ يَدُعُّ دَعًّا): [mudaaf (şeddeli) fiil] kovdu, iteledi, sert davranarak azarlayarak itip kaktı, defetti, (اَلْيَتِيمُ ج يَتَامَى): yetim, (حَضَّ يَحُضُّ حَضًّا): [mudaaf (şeddeli) fiil] teşvik etti, (اَلطَّعَامُ ج اَطْعِمَةٌ): yiyecek, yedirme, doyurma, (اَلْمِسْكِينُ ج مَسَاكِينُ): yoksul, düşkün, (alçaltıcı, zillete düşürücü) fakirliğe sahip olan.

﴿ 3 ﴾ الْمِسْكِينِ ط	عَلَى طَعَامِ	لاَ يَحُضُّ	وَ	﴿ 2 ﴾ الْيَتِيمَ لا	يَدُعُّ
Yoksulu	**doyurmaya**	**teşvik etmez**		**yetimi**	**itip kakar**
muz.ileyh, mecrur	(عَلَى): harfi cer, (طَعَامِ): mecrur isim, muzaf	nefy-i istikbal: (لاَ): nefiy h., (يَحُضُّ): f. muzari, fâili (هُوَ) gizli zamiri	atıf h.	mef'ûl, mansub[1]	sıla: fiil cüm. fiili muzari, fâili (هُوَ) gizli zamiri

MEAL: 1. Dini yalanlayanı gördün mü? 2. İşte o, yetimi itip kakar. 3. Yoksulu doyurmayı teşvik etmez.

(107/ MÂÛN, 4 - 7) [2] :

سَاهُونَ لا	عَنْ صَلاَتِهِمْ	هُمْ	الَّذِينَ	﴿ 4 ﴾ لِلْمُصَلِّينَ ط	فَوَيْلٌ
gâfildirler	**namazlarından**	**onlar**	**Ki**	**o namaz kılanlara ki**	**Yazıklar olsun**
haber, cemi müzekker salim ismin merfu hali	(عَنْ): h. cer, (صَلاَةِ): mecrur isim, muzaf, (هِمْ): muzafun ileyh, muttasıl zamir cer mahallinde, şibhi cümle (سَاهُونَ) ile bağlantılıdır	sıla; isim c.; mübteda, munfasıl zamir ref mahallinde	(الْمُصَلِّينَ)'nin sıfatı, ismi mevsul cer mahallinde	haber, car-mecrurdan oluşan şibhi cümle ref mahallinde	başlama h.+ mübteda, merfu

﴿ 7 ﴾ الْمَاعُونَ	وَ يَمْنَعُونَ	﴿ 6 ﴾ يُرَاؤُونَ لا	هُمْ	الَّذِينَ	﴿ 5 ﴾
yardıma	**engel olanlardır**	**ve**	**gösteriş yapanlar**	**onlar**	**ki**
mef'ûl, mansub	fiili muzari+fail, muttasıl zamir cemî vâvı ref mahallinde	atıf h.	haber, fiil cümlesi ref mahallinde, fiili muzari + fâil (muttasıl zamir cemî vâvı ref mahallinde)	sıla; isim c.; mübteda munfasıl zamir ref mahallinde	önceki (الَّذِينَ)den bedel, (الْمُصَلِّينَ)'nin ikinci sıfatı da denmiştir, ismi mevsul cer mahallinde

MEAL: 4. Yazıklar olsun o namaz kılanlara, **5.** Ki onlar namazlarından gafildirler (ehemmiyet vermezler). **6-7.** (Yine) Onlar gösteriş yapanlar ve yardıma engel olanlardır.

✱ Yüce Allah doğruyu söyledi. Şükür ve övgü âlemlerin Rabbi Allah içindir. ✱

---

1 (الْيَتِيمَ): { Cümle (إن أردت معرفته) (onu tanımak istersen) olarak takdir edilen mahzuf bir şartın cevabıdır da denmiştir }.

2 **SÖZLÜK (MÂÛN, 4-7):** (وَيْلٌ): yazıklar olsun, vay haline, felaket, [(صَلَّى يُصَلِّي) الْمُصَلِّي ج الْمُصَلِّينَ]: (ism-i fâil) namaz kılan, (الصَّلاَةُ ج صَلَوَاتٌ): namaz, rahmet, dua, (السَّاهِي ج سَاهُونَ): (ismi fail) hatırda tutmayıp gaflet ederek terk eden/ gafletle, ehemmiyet vermeyerek ve aldırışsızlıkla terk eden, (رَاءَى يُرَائِي رِئَاءً مُرَاءَاةً): (müfâale bâbından) gösterişte bulundu, mürâîlik=riyakarlık yaptı, (مَنَعَ يَمْنَعُ مَنْعًا): menetti, alıkoydu, engel oldu, (الْمَاعُونَ): yardım/ zekat, sadaka/ itaat, bağlılık/ ihtiyaç maddeleri, insanların ihtiyaç duyduğu küçük şeyler. Genel olarak yardım demektir. Zekat ve ev ihtiyaçları anlamına geldiği de söylenilmiştir.

سورة الكوثر (108)

(KEVSER (Kevser ırmağı ya da Çok nimet) **SÛRESİ)**
(Mekke'de inmiştir. 3 ayettir.)

KUR'AN SAYFASI: 602

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Rahmân, Rahîm Allah'ın adıyla

(108/ KEVSER, 1 - 3) [1] :

إِنَّا	أَعْطَيْنَاكَ	الْكَوْثَرَ ﴿1﴾	فَصَلِّ	لِرَبِّكَ
Doğrusu	**biz sana**	**Kevser'i**	**O halde namaz kıl**	**Rabbin için**
(إِنَّ): te'kit ve nasb harfi, (نَا): (إِنَّ)'nin ismi, muttasıl zamir nasb mahallinde	(إِنَّ)'nin haberi; fiil cümlesi ref mahallinde; fiili mazi, (نَا): fâil, muttasıl zamir ref mahallinde, (كَ):mef'ûlün bih, muttasıl zamir nasb mahallinde	ikinci mef'ûl, mansub	(فَ): atıf harfi de denmiştir; (صَلِّ):emir fiili, fâili (أَنْتَ) gizli zamiridir	(ل):harfi cer, (رَبِّ): mecrur isim, muzaf, (كَ): muzâfun ileyh, muttasıl zamir cer mahallinde

وَ	انْحَرْ ﴿2﴾	إِنَّ	شَانِئَكَ	هُوَ	الْأَبْتَرُ ﴿3﴾
ve	**kurban kes**	**Doğrusu işte**	**sana kin duyan**	**o**	**nesli kesilmiş olandır**
atıf h.	emir f., fâili (أَنْتَ) gizli zamiridir	te'kit ve nasb h.	(شَانِئَ): (إِنَّ)'nin ismi, mansub, muzaf, (كَ):muzafun ileyh, muttasıl zamir cer mahallinde	fasıl zamiri	(إِنَّ)'nin haberi, merfu

MEAL: 1. Doğrusu biz sana Kevser'i (cennet'te bir nehri ya da pek çok nimeti) verdik. **2.** O halde (sen de) Rabbin için namaz kıl ve kurban kes. **3.** Doğrusu sana kin duyan işte asıl nesli kesilmiş olandır.

✸ Yüce Allah doğruyu söyledi. Şükür ve övgü âlemlerin Rabbi Allah içindir.✸

---

[1] **SÖZLÜK (KEVSER, 1 - 5):** (أَعْطَى يُعْطِي إِعْطَاءً): (if'al babı) verdi, (اَلْكَوْثَرُ): cennette bir nehir/Allah katından Rasûl-ü Ekrem'e (a.s.) verilen büyük hayır, lutuf / çok bol, ("çokluk" mânasına gelen "kesret" kökünden türemiş olup çok değerli ve çok önemli şeyleri ifade eder" (Bkz. *Kur'an Yolu*), "Araplar sayısı, değeri veya önemi çok olan herşeye "kevser" ismini verirler" (Bkz. Sabuni, *Safvetü't-Tefasir*), "Kevser kelimesi, "çok hayır" anlamına gelir. Ancak o, salt sayısal bir çokluktan ziyade, hayır ve hasenatı fazla olan nitelikli çokluğu belirtir. Salt ve niteliksiz çokluk ise, daha çok "tekâsür" kelimesiyle ifade edilir" (Bkz. Fahreddin Yıldız, *a.g.e.*), (صَلَّى يُصَلِّي صَلَاةً): (tef'il babı) namaz kıldı/rahmet etti/ ta'zim etti/ salat getirdi/dua etti, (نَحَرَ يَنْحَرُ نَحْرًا): (kurban) kesti, boğazladı/ namazda elleri göğüs üzerine koydu/ göğsünü kıbleye çevirdi, [(شَنَأَ يَشْنَأُ) اَلشَّانِئُ]: (ism-i fâil) buğzeden, kin duyan, (اَلْأَبْتَرُ): (sıfat-ı müşebbehe) hayırsız kimse, hayırlı işlerden uzaklaşmış olan / nesli kesilmiş (evladı olmayan) adam "Bu ayetteki "şânî" kelimesi, "buğz ve düşmanlık eden" "ebter" kelimesi de "kuyruğu (sonu) kesik, güdük ve devamı olmayan" anlamına gelir Kelime bu anlamları taşıdığı için, zürriyeti olmayan, kendisinden sonra eseri kalmayan kimseye veya sonunda hayır olmayan işe de istiare yoluyla ebter denir Bu yüzden Müşrikler, Peygamber (a s)'e oğlu ölünce ebter (sonu kesik, nesilsiz) dediler "(Bkz. Fahreddin Yıldız, *a.g.e*)

سورة الكافرون (109)

(KÂFİRÛN (İnkarcılar) SÛRESİ)

(Mekke'de inmiştir. 6 ayettir.)

KUR'AN SAYFASI: 603

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

Rahmân, Rahîm Allah'ın adıyla

(109/ KÂFİRÛN, 1- 3) [1] :

قُلْ	يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ ﴿1﴾	لَا أَعْبُدُ	مَا	تَعْبُدُونَ
De ki	Ey inkarcılar	Ben kulluk yapmam	şeylere	sizin kulluk yaptığınız
emir fiili, fâili (أَنْتَ) gizli zamiridir	(يَا):nidâ harfi, (أَيُّهَا):(أَيُّ): münâdâ (هَا):tenbih h.	sıfat, cemi müzekker salim ismin merfu hali, {(أَيُّ)kelimesinden bedel olduğu da söylenmiştir}		fiili muzari + fâil (muttasıl zamir cemî vâvı ref mahallinde)	mef'ûlün bih, ismi mevsul nasb mahallinde	fiili muzari faili (أنا) gizli zamir	nefiy h.

﴿2﴾ وَ	لَا	أَنْتُمْ	عَابِدُونَ	مَا	أَعْبُدُ ﴿3﴾
	değilsiniz	Siz de	kulluk yapacaklar	benim kulluk yaptığıma	
atıf h.	nefiy h.	mübteda, munfasıl zamir ref mahallinde	haber, cemi müzekker salim ismin merfu hali	sıla:fiil cüm., fiili muzari, faili (أنا) gizli zamir	mef'ûl, ismi mevsul nasb mahallinde	

MEAL: 1. De ki: "Ey inkarcılar! **2.** Ben sizin kulluk yaptıklarınıza kulluk yapmam. **3.** Siz de benim kulluk yaptığıma kulluk yapacaklar değilsiniz.

(109/ KÂFİRÛN, 4- 6) [2] :

﴿4﴾ وَ	لَا	أَنَا	عَابِدٌ	مَا	عَبَدْتُمْ
	değilim	Ben de	kulluk yapacak	sizin kulluk yaptıklarınıza	
atıf h.	nefiy h.	mübteda, munfasıl zamir ref mahallinde	haber, merfu	mef'ûl, ismi mevsul nasb mahallinde	sıla: fiil cüm. (عَبَدَ): f. mazi, (تُمْ): fail, muttasıl zamir ref mahallinde

---

[1] **SÖZLÜK (KÂFİRÛN, 1 - 3):** (قَالَ يَقُولُ قَوْلًا): (ecvef fiil) dedi, söyledi, (الْكَافِرُ ج كَافِرُونَ): (ismi fail) kafir, inkar eden, inanmayan, (عَبَدَ يَعْبُدُ عِبَادَةً): ibadet etti, kulluk etti, (الْعَابِدُ ج عَابِدُونَ): (ismi fail) ibadet eden, kulluk eden.

[2] **SÖZLÜK (KÂFİRÛN, 4 - 6):** (عَبَدَ يَعْبُدُ عِبَادَةً): ibadet etti, kulluk etti, (الْعَابِدُ ج عَابِدُونَ): (ismi fail) ibadet eden, kulluk eden, (الدِّينُ ج أَدْيَانٌ): din, şeriat, ceza, karşılık, örf adet, itaat, inkiyad, bağlılık/ceza (=yapılan amelin karşılığı)/ ibadet.

﴿ 5 ﴾	أَعْبُدُ ط	مَا	عَابِدُونَ	أَنْتُمْ	لاَ	وَ
	benim kulluk yaptığıma		**kulluk yapacaklar**	**Siz de**	**değilsiniz**	
	sıla: fiil cüm. f.muzari, faili (أنا) olarak takdir edilen müstetir zamir	mef'ûl, ismi mevsul nasb mahallinde	haber, cemi müzekker salim ismin merfu hali	mübteda, munfasıl zamir ref mahallinde	nefiy h.	atıf h.

﴿ 6 ﴾	دِينِ	وَ	لِيَ	دِينُكُمْ	لَكُمْ
	benim dinim		**bana**	**Sizin dininiz**	**size**
	mübteda muahhar, (دِينُ):mübteda muahhar, merfu, muzaf, (ي):muzafun ileyh, muttasıl zamir cer mahallinde	atıf h.	haber mukaddem, car ve mecrurundan oluşan şibhi cümle ref mahallinde	mübteda muahhar, (دِينُ):mübteda, merfu, muzaf, (كُمْ):muzafun ileyh, muttasıl zamir cer mahallinde	haber mukaddem, car ve mecrurundan oluşan şibhı cümle ref mahallinde

MEAL: 4. Ben de sizin kulluk yaptıklarınıza kulluk yapmayacağım. **5.** Siz de benim kulluk yaptığıma kulluk yapacaklar değilsiniz. **6.** Sizin dininiz size, benim dinim bana..

✸ Yüce Allah doğruyu söyledi. Şükür ve övgü âlemlerin Rabbi Allah içindir.✸

📖📖📖📖📖📖📖

سورة النصر (110)

(NASR (Zafer) **SÛRESİ)**

(Medine'de inmiştir. 3 ayettir.)

KUR'AN SAYFASI: 603

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

Rahmân, Rahîm Allah'ın adıyla

(110/ NASR, 1) [1] :

﴿ 1 ﴾	الْفَتْحُ	وَ	اللَّهِ	نَصْرُ	جَاءَ	إِذَا
	zafer	**ve**	**Allah'ın**	**yardımı**	**geldiği**	**zaman**
	(نَصْرُ) kelimesine matuf, merfu	atıf h.	muzafun ileyh, mecrur	fail, merfu, muzaf	fi'lu'ş-şart, fiili mazi	şart ve zaman edatı

[1] **SÖZLÜK (NASR, 1 - 3):** (جَاءَ يَجِيءُ مَجِيئًا): (ecvef fiil) geldi, [(نَصَرَ يَنْصُرُ) اَلنَّصْرُ]: yardım, [(فَتَحَ) اَلْفَتْحُ (يَفْتَحُ]: fetih, zafer, (رَأَى يَرَى رُؤْيَةً): (nakıs fiil) gördü, zannetti, bildi, (اَلنَّاسُ): insanlar, (دَخَلَ يَدْخُلُ دُخُولاً): girdi, (اَلدِّينُ ج أَدْيَانٌ): din, şeriat, ceza, adet, (اَلْفَوْجُ ج أَفْوَاجٌ): fevc, bölük, kalabalık cemaat.

﴿ 2 ﴾	أَفْوَاجًا	اللَّهِ	فِي دِينِ	يَدْخُلُونَ	النَّاسَ	رَأَيْتَ	وَ
	bölük bölük	**Allah'ın**	**dinine**	**girdiklerini**	**insanların**	**gördüğün zaman**	**Ve**
	hal, mansub	muzafun ileyh, mecrur	(فِي):harfi cer, (دِينِ):mecrur isim, muzaf	hal; fiil cümlesi nasb mahallinde; f.muzari+fâil (cemi vâvı ref mahallinde)	mef'ul, mansub	(رَأَى):fiill mazi, (تَ):fail, muttasıl zamir ref mahallinde	atıf h.

MEAL: 1. Allah'ın yardımı ve zafer geldiği, **2.** Ve insanların bölük, bölük Allah'ın dinine girdiklerini gördüğün zaman,

(110/ NASR, 3) [1] :

اسْتَغْفِرْهُ ط	وَ	رَبِّكَ	بِحَمْدِ	فَسَبِّحْ
bağışlamasını dile	**ve**	**Rabbini**	**hamd ile**	**Artık tesbih et**
(اسْتَغْفِرْ):emir fiili, fâili (أَنْتَ) olarak takdir edilen gizli zamirdir, (هُ):mef'ûl, muttasıl zamir nasb mahallinde	atıf h.	muzafun ileyh, (رَبِّ): muzâfun ileyh, mecrur, bir sonraki zamir için muzaf, (كَ):muz. ileyh, muttasıl zamir cer mahallinde	(بِ):harfi cer, (حَمْدِ):mecrur isim, muzaf, car-mecrurdan oluşan şibhi cümle nasb mahallinde haldir	(فَ):rabıta (bağlaç), (سَبِّحْ):cevabü'ş-şart; emir fiili, fâili (أَنْتَ) gizli zamiridir

﴿ 3 ﴾	تَوَّابًا	كَانَ	إِنَّهُ
	tevbeleri çok kabul edendir		**Doğrusu O,**
	(كَانَ)'nin haberi, mansub	fiili mazi, nâsih, (كَانَ)'nin ismi (هُوَ) olarak takdir edilen müstetir zamirdir [2]	(إِنَّ):tekit ve nasb harfi, (هُ):(إِنَّ)'nin ismi, muttasıl zamir nasb mahallinde

(إِنَّ)'nin haberi: fiil cümlesi ref mahallinde

MEAL: 3. Artık Rabbini hamd ile tesbih et ve bağışlamasını dile! Doğrusu O, tevbeleri çok kabul edendir.

✵ Yüce Allah doğruyu söyledi. Şükür ve övgü âlemlerin Rabbi Allah içindir.✵

[1] **SÖZLÜK (NASR, 3):** (سَبَّحَ يُسَبِّحُ تَسْبِيحاً): (tef'il babı) tesbih (takdis ve tenzih) etti, Allah'ı noksan sıfatlardan uzak tuttu, [(حَمِدَ يَحْمَدُ) اَلْحَمْدُ]: hamd, sena, layıkıyla medh, (اسْتَغْفَرَ يَسْتَغْفِرُ اِسْتِغْفَاراً): (istif'al babı) istiğfar etti, bağış (mağfiret) diledi, (كَانَ يَكُونُ كَوْناً): (ecvef ve nakıs fiil) idi, oldu, [تَابَ يَتُوبُ) اَلتَّوَّابُ ( ]: mağfireti çok olan, tevbeyi kabul eden.

[2] (كَانَ): (كَانَ)'nin aynı zamanda süreklilik manasını verdiğini hatırlayınız (Burada da tevbeleri sürekli kabul eden olduğu vurgulanmıştır)..

سورة المسد (111)

(TEBBET (Helak Olsun) **(Ya da Mesed:** Bükülmüş İp) **SÛRESİ)**

(Mekke'de inmiştir. 5 ayettir.)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Rahmân, Rahîm Allah'ın adıyla

KUR'AN SAYFASI: 603

(111/ TEBBET, 1) [1] :

﴿ 1 ﴾	تَبَّتْ	يَدَا	أَبِي لَهَبٍ	وَ	تَبَّ ط
	kurusun	**iki eli**	**Ebu Leheb'in**	**Ve**	**kurudu**
	fiili mazi, (تْ): müenneslik içindir	fail, tesniye isim olduğu için ref alameti eliftir (ا), muzaf olduğu için (نِ) düşmüştür	(أَبِي) kelimesi (يَدَا) kelimesinin muzafun ileyhi, bir sonraki (لَهَبٍ) ismi için muzaftır [2]	muzafun ileyh, mecrur	atıf h.	fâili (هُوَ) gizli zamiri

MEAL: 1. Ebu Leheb'in iki eli kurusun! Ve kurudu!

(111/ TEBBET, 2) [3] :

﴿ 2 ﴾	مَا	أَغْنَى	عَنْهُ	مَالُهُ	وَ	مَا	كَسَبَ ط
		fayda vermedi	**ona**	**Malı**	**ve**	**şeyler**	**kazandığı**
	nefiy h.	fiili mazi	car-mecrur	(مَالُ): fâil, merfu, muzaf, (هُ): muzâfun ileyh, muttasıl zamir cer mahallinde	atıf h.	(مَالُهُ)'ya matuf, ismi mevsul ref mahallinde [4]	sıla: fiil cüm., fiili mazi, fâili (هُوَ) gizli zamiri

MEAL: 2. Malı ve kazandığı şeyler ona fayda vermedi.

(111/ TEBBET, 3 -5) [1] :

---

[1] **SÖZLÜK (TEBBET, 1):** (تَبَّ يَتِبُّ تَبًّا): [mudaaf (şeddeli) fiil] helâk oldu, zarar etti, hüsrana uğradı, (يَدَا تَبَّتْ): "iki eli kurusun, mahvolsun" manasında helâk ve hasarla bedduadır. Kinâye olarak varid olmuştur. Çünkü eller tutma ve iş görme âletidir, "Mecâzî anlamda iflâs etsin, elinde avucunda bir şey kalmasın, tutacağını tutamasın ve her tuttuğu boşa çıksın gibi beddua mânâsına gelmektedir" (Bkz. Elmalılı, *a.g.e.*) (اَلْيَدُ ج اَيْدٍ): el, (اَلْاَبُ ج آبَاءٌ): baba, (اَللَّهَبُ): alev, ateşin tutuşması, alevlenmesi, kıvılcım.

[2] (أَب) esmai hamse dediğimiz beş isimden biri olduğu için muzaf durumuna girdiğinde esre hali olan ya uzatmasıyla söylenmiştir.

[3] **SÖZLÜK (TEBBET, 2):** (أَغْنَى يُغْنِي إِغْنَاءً عَنْ): (if'al babı) kâfi geldi, müstağnî kıldı, fayda verdi, (لْمَالُ ج اَمْوَالٌ): mal, (كَسَبَ يَكْسِبُ كَسْبًا): kazandı, tahsil etti.

[4] (مَا): (masdar harfi de denmıştır Bu durumda mana (kazanması) olmaktadır.

سَيَصْلَىٰ	نَارًا	ذَاتَ لَهَبٍ ﴿3﴾	وَ	امْرَأَتُهُ
yaslanacak	bir ateşe	alevli		Karısı (da)
gelecek zaman: (س) harfi istikbal, (يَصْلَىٰ) fiil muzari, fâili (هُوَ) gizli zamiri	mef'ul, mansub, mevsuf	muz. ileyh, mecrur	sıfat, mansub, muzaf	atıf h
(يَصْلَىٰ) fiilinin fâiline matuf, merfu, muzaf, (هُ) muzâfun ileyh, muttasıl zamır cer mahallinde				(امْرَأَةُ)

حَمَّالَةَ	الْحَطَبِ ﴿4﴾	فِي جِيدِهَا	حَبْلٌ	مِّن مَّسَدٍ ﴿5﴾
taşıyıcısı olarak	odun	Gerdanında olduğu halde	bir ip	bükülmüş olandan
hal, mansub, muzaf	m.ileyh, mecrur	haber mukaddem, car-mecrurdan oluşan şibhi cümle ref mahallinde; (فِي): h. cer, (جِيدِ): mecrur isim, muzaf, (هَا) muzâfun ileyh, muttasıl zamir cer mahallinde	mübteda muahhar, merfu, mevsuf	(حَبْلٌ)'ün sıfatı, car-mecrurdan oluşan şibhi cümle ref mahallinde; (مِنْ): h. cer, (مَسَدٍ): mecrur isim

MEAL: 3. (O), alevli bir ateşe yaslanacak. **4-5.** Gerdanında bükülmüş olandan bir ip olduğu halde, odun taşıyıcısı olarak karısı da (ateşe yaslanacak).

✸ Yüce Allah doğruyu söyledi. Şükür ve övgü âlemlerin Rabbi Allah içindir.✸

📖📖📖📖📖📖📖

سورة الإخلاص (112)

(İHLÂS (İhlas) SÛRESİ)

(Mekke'de inmiştir. 4 ayettir.)

KUR'AN SAYFASI: 604

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

---

[1] **SÖZLÜK (TEBBET, 3 - 5):** (صَلَى يَصْلَى صِلِيًا): (nakıs fiil) (ateşe) yaslandı, (ateşe) atıldı, ateşe maruz bırakıldı, (اَلنَّارُ ج نِيْرَانٌ): ateş (müennes isim), (ذَاتُ ج ذَوَاتٌ): (esmai hamse'den) sahip, ..li, ..lı, (اَللَّهَبُ) alev, ateşin tutuşması, alevlenmesi, (اَلْمَرْأَةُ): kadın, kan, hanım, [(حَمَلَ يَحْمِلُ) اَلْحَمَّالَةُ]: (mübalağalı ismi fail) hamal, taşıyıcı, (اَلْحَطَبُ ج اَحْطَابٌ): odun, (حَمَّالَةُ الْحَطَبِ): odun hamalı, odun taşıyıcısı, (ذَاتَ لَهَبٍ): alevli (ateş isimleri müennes olduğu için (ذَاتَ) gelmiş), (اَلْجِيدُ ج اَجْيَادٌ): boyun, gerdan (اَلْحَبْلُ ج حِبَالٌ): ip, urgan, (اَلْمَسَدُ): sağlamca bükülmüş ip, urgan. "*Mesed* terimi, maddesi ne olursa olsun, bükülmüş iplerden yapılan her türlü şeyi gösterir (*Kâmûs, Muğnî, Lisânu'l-'Arab*). Burada soyut anlamdaki kullanılışı ise ikili bir muhteva taşımaktadır: hem bu kadının kötülüğe meyilli, bozuk ve eğri tabiatını, hem de "her insanın kaderi boynuna bağlanmıştır" manevî gerçeğini anlatır -ki 2 ayetle birlikte bu surenın genel, zamanlar ustü muhtevasını ortaya koyar." (Bkz. Muhammed Esed, *a.g e.*), "Deve dersinden, hurma lifinden, Hindıstan cevizi yaprağından bükülen ve ip halıne gelen şeye hep mesed denılır. Demirden kıvrılan şeye de aynı isim verılır . bükülmüş olan her şeye "el-mesed bükülmüş, fitillenmiş" adının verileceği söylenmiştir." (Bkz. Razı, *a.g.e*)

Rahmân, Rahîm Allah'ın adıyla

(112/ İHLÂS, 1) [1] :

﴿ 1 ﴾	أَحَدٌ ۚ	اللَّهُ	هُوَ	قُلْ
	bir tektir	**Allah**	**O**	**De ki**
	(اللَّهُ) mübtedasının haberi, merfu, (أَحَدٌ) cümlesi (هُوَ) mübtedasının haberi [2]	İkinci mübteda, merfu	şan zamiri[3], mübteda[4]	(قَالَ) fiilinin emir hali, fâili (أَنْتَ) gizli zamiridir

MEAL: 1. De ki: O Allah bir tektir.

(112/ İHLÂS, 2) [5] :

﴿ 3 ﴾	لَمْ يُولَدْ ۙ	وَ	لَمْ يَلِدْ	﴿ 2 ﴾	الصَّمَدُ ۚ	اللَّهُ
	doğurulmadı	**ve**	**Doğurmadı**		**Samed'dir**	**Allah**
	cahd-ı mutlak: (لَمْ):nefiy ve cezm h., (يَلِدْ): meczum f. muzari, nâibi fâili (هُوَ) gizli zamiri	atıf h.	cahd-ı mutlak: (لَمْ): nefiy ve cezm h., (يَلِدْ):meczum fiili muzari, fâili (هُوَ) gizli zamiri, {Cümle (هُوَ) mübtedasının üçüncü haberi de denmiştir}		haber, merfu, { Cümle (هُوَ) mübtedasının ikinci haberidir de denmiştir }	mübteda, merfu

MEAL: 2. Allah Samed'dir. **3.** Doğurmadı ve doğurulmadı.

(112/ İHLÂS, 4) [1] :

---

[1] **SÖZLÜK (İHLAS, 1):** (قَالَ يَقُولُ قَوْلاً): (ecvef fiil) dedi, söyledi, (لْأَحَدُ): bir, tek, bir tek, yegane ve biricik, "Ahad'la yakın anlamlı olan ve Allah'ın güzel isimleri arasında yer alan "Vâhid" ismi de, aynı kökten gelir. Ahad "tek", "vâhid" ise "bir" olarak tercüme edilebilir." (Fahrettin Yıldız, a.g.e.),

[2] Mevdudi'ye göre ""huve" müpteda, "Allah" onun haberi, "ehad" ise ikinci haberidir İkinci haber bakımından cümlenin anlamı: O (O'nun hakkında Resulullah'a soruyorsunuz) Allah'tır, birdir, şeklindedir. Diğer bir anlam da şöyle olabilir ve dil bakımından da yanlış olmaz: "O Allah (c c.) birdir."" (Bkz. Mevdudi, *a g e.*)

[3] Şan zamiri; anlatılmak istenen hususun büyüklüğüne dikkat çekmek için kullanılan müfred gâib veya müfred gâibe sigasından olan (هُوَ) ve (هِيَ) zamirleridir. Daima müfred olur, tesniye ve cemisi olmaz. Saygı ve büyüklük ifade etmeyen şeylerde kullanılmaz. "Sözün, zamiri şan ile başlatılması, daha işin başında iken ileride gelecek cümlelerin ve anlatılacak sözlerin önemine işaret etmek içindir. Ayrıca anlatılacak sözlerin son derece önemli ve parlak ifadeler olduğu hususunda dikkatleri çekmek içindir ki insanlar o cümlelerin ifade ettiği manaları araştırıp onlara yönelsinler. Zira zamir, insanı sonra gelecek ifadeler hususunda dikkatli tutar Zamirden sonra yapılan açıklamalar kalbe iyice yerleşir." (Bkz. Muhammed Mahmud Hicazi, *Furkan Tefsiri*: 6/630-631).

[4] (هُوَ): munfasıl zamir ref mahallinde. Bu cümlede (هُوَ) şan zamiri olup mübtedâdır (اللَّهُ) lafzı ikinci mübtedâ, (أَحَدٌ) ikinci mübtedânın haben, ikinci mübtedâ ile haberi, mahallen merfû birinci mübtedânın haberi olur Bu cümlede Allah'ın birliğine dikkat çekmek ve saygınlığını ifade etmek için (هُوَ) zamiri kullanılmıştır.

[5] **SÖZLÜK (İHLAS, 2):** (الصَّمَدُ): Hiç kimseye ve hiç bir şeye muhtaç olmayıp, bilakis herkesin ve her şeyin kendisine muhtaç olduğu zat, çok yüksek, çok yüce/dâim, bâkî izni alınmadan hiçbir işin hükme bağlanmadığı efendi, büyük / kendisinden üstünü bulunmayan reis, ihtiyaç anında ve zor durumda insanların rücu ettiği reis/ savaşta açlık ve susuzluk hissetmeyen, (وَلَدَ يلِدُ ولادةً): doğurdu, (لَمْ يَلِدْ): doğurmadı, (لَمْ يُولَدْ): (meçhul fiil) doğurulmadı, (أَحَدٌ): kimse, bir kimse

﴿4﴾	أَحَدٌ	كُفُوًا	لَهُ	لَمْ يَكُنْ	وَ
	Hiç kimse	**denk**	**O'na**	**olmadı**	
	(يَكُنْ)un muahhar ismi, merfu	(يَكُنْ)un mukaddem haberi, mansub	car-mecrur car ve mecrurundan oluşan şıbhı cumle (كُفُوًا) ile bağlantılıdır	cahd-ı mutlak (لَمْ) nefiy ve cezm h . (يَكُنْ) meczum nasıh fiili muzari	atıf h

MEAL: 4. Hiç kimse O'na denk olmadı.

✸ Yüce Allah doğruyu söyledi. Şükür ve övgü âlemlerin Rabbi Allah içindir ✸

سورة الفلق (113)

(FELÂK (Aydınlığa Çıkış) SÛRESİ)

(Medine'de inmiştir. 5 ayettir.)

KUR'AN SAYFASI: 604

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

Rahmân, Rahîm Allah'ın adıyla

(113/ FELÂK, 1)[2] :

﴿2﴾	خَلَقَ لا	مَا	مِنْ شَرِّ	﴿1﴾ الْفَلَقِ لا	بِرَبِّ	أَعُوذُ	قُلْ
	Yarattığı	**şeylerin**	**şerrinden**	**sabahın**	**Rabbine**	**sığınırım**	**De ki**
	sıla: fiil cüm., fiili mazı, fâili (هُوَ) gizli zamiri	muzafun ileyh, ismi mevsul cer mahallinde	car-mecrur, muzaf	muzafun ileyh, mecrur	(ب): h. cer, (رَبِّ).mecrur isim, muzaf	fiili muzan, fâili (أنا) gizli zamiri	emir fiili, fâili (أنْتَ) gizli zamiri

MEAL: 1. De ki: Sabahın Rabbine sığınırım. **2.** Yarattığı şeylerin şerrinden,

---

[1] **SÖZLÜK (İHLAS, 4):** (كَانَ يَكُونُ كَوْنًا): idi, oldu, (الْكُفُوُ): denk, (أَحَدٌ): kimse, bir kimse (Görüldüğü bu cümlede bu kelime sıfat değildir. Dolayısıyla diğer "ehad" kelimesiyle karıştırılmamalıdır).

[2] **SÖZLÜK (FELÂK, 1):** (قَالَ يَقُولُ قَوْلًا): (ecvef fiil) dedi, söyledi, (عَاذَ يَعُوذُ عَوْذًا بِ): (ecvef fiil) sığındı, himaye istedi, (الْفَلَقُ) sabah, aydınlığa çıkış/ yarmak, yırtmak, açmak, çatlatmak (Sabah'ın karanlığını yırtma haline "felak" denmektedir) / mahlukat, yaratıklar / iki tepe arasındaki alçak arazi. Arapça'da "felak'us-subh" günün doğmasını ifade etmek için kullanılır Taberi, "Felak" kelimesinin Arapçada manasının "Sabahın karanlığı yarması" anlamına geldiğini, bununla birlikte bunun, cehennemde bir zindanın adı da olabileceğini, bu itibarla "Felak"ı genel manada anlamanın daha doğru olacağını, adına "Felak" denilen herşeyin âyetin kapsamına gireceğini söylemiştir Zira bunlardan herhangi birinin kasdedildiğine dair Allah teala tarafından belli bir delil yoktur Ebu Hureyre ve İbn-i Zeyd'den nakledilen başka bir görüşe göre (الْفَلَقُ) kelimesinden maksat, "Yıldız" demektir Buna göre âyetin manası şöyledir "Battığı zaman yıldızın şerrinden Allaha sığınırım" (Bkz. Taberi, *a.g.e.*) En çok tercih edilen görüş birinci şık olan sabahın aydınlığını yarıp çıkaran anlamıdır Elmalılı'ya göre, "Felâk sade çatlağın, çatlayışın kendisinden ibaret değil, daha çok ondan belirip inkişaf ederek meydana gelen neticenin vasfı demek olur" *(a.g.e.)*, (الشَّرُّ) şer, kötülük, ayıp, fenalık, zararlı iş, (خَلَقَ يَخْلُقُ خَلْقًا) yarattı, eşsiz ve yoktan varetti, şekil verdi

(113/ FELÂK, 3) [1] :

﴿ 3 ﴾ وَ مِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ ۙ

girdiği zaman karanlık gecenin şerrinden

fi'lü'ş-şart: fiili mazi, fâili (هُوَ) gizli zamiri, önceki cümlenin açıkladığı cevabü'ş-şart mahzuftur	şart ve zaman zarfı	muzafun ileyh, mecrur	(مِنْ): harfi cer, (شَرِّ): mecrur isim, muzaf	atıf h.

MEAL: 3. Girdiği zaman karanlık gecenin şerrinden,

(113/ FELÂK, 4) [2] :

﴿ 4 ﴾ وَ مِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ ۙ

düğümlere üfleyenlerin şerrinden

car-mecrur	m.ileyh, mecrur	(مِنْ): harfi cer, (شَرِّ): mecrur isim, muzaf	atıf h.

MEAL: 4. Düğümlere üfleyenlerin şerrinden..

(113/ FELÂK, 5) [3] :

﴿ 5 ﴾ وَ مِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ

hasetçinin şerrinden hased ettiği zaman

(حَسَدَ):fiilü'ş-şart: fiili mazi, fâili (هُوَ) gizli zamiri, önceki cümlenin açıkladığı cevabü'ş-şart mahzuftur	şart ve zaman zarfı	m.ileyh, mecrur	(مِنْ): harfi cer, (شَرِّ): mecrur isim, muzaf	atıf h.

---

[1] **SÖZLÜK (FELÂK, 3):** (اَلشَّرُّ): şer, kötülük, ayıp, fenalık, zararlı iş, (اَلْغَسَقُ): gecenin ilk karanlığı, gece karanlığının başlangıcı, (اَلْغَاسِقُ): (ismi fail) zifiri karanlığı çöken gece, karanlıkla karışık gece, gece karanlığının ilk vakitleri/ tutulmuş ay/kaynayan, dökülen, (وَقَبَ يَقِبُ وَقْبًا): girdi, (karanlık) çöktü, ay karanlığa girdi/dağlarda suların kendisinden sızdığı delik.

[2] **SÖZLÜK (FELÂK, 4):** (اَلنَّفَّاثَةُ ج نَفَّاثَاتٌ): (tükürüksüz veya az tükürükle üfleyen) üfürükçü (düğümlere okuyup üfleyen sihirbazlar, büyücüler), Neffâsât üfürmekte olan nefisler veya kadınlar denmiştir. Büyü yapanların sadece kadınlar olmadığı malumdur. O halde üfürmekte olan nefisler manasında alındığı açıktır, Mevdudi şöyle der: ""Nefese"nin anlamı üflemektir. Nefese'nin çoğulu "neffâse"dir. Bunu "allâme" kalıbında anlarsak anlamı "çok üfleyen erkek" olur. Eğer bu kelimeyi müennes (dişi) sigada anlarsak o zaman "çok üfleyen kadınlar" olur. Nefese'nin çoğulu "nüfus ve cemaatler" de olabilir. Çünkü Arapça'da nüfus ve cemaat kelimesinin ikisi de müennestir. Düğüme üflemek kelimesi pekçok müfessire göre sihir için kullanılır. Çünkü sihirbazlar, bir iple düğüm atarak ona üflerler. Bu ayetin anlamı "sihirbazların şerrine karşı fecri getiren Rabb'e sığınırım." şeklindedir... Ebu Müslim, İsfahani ve Zemahşeri "Neffasâti fi'l ukad"ı başka bir anlamda açıklamışlardır. Onlara göre ayetten murad kadınların kurnazlığı ve hileleridir. Onlar erkeklerin azim, irade ve düşüncelerine etki ederler. Bu etki ayette sihire benzetilmiştir. Çünkü kadına aşık olan bir insanın hali büyülenmiş gibidir. Bu tefsir gerçekten ilginçtir. Ama seleften gelen kabul görmüş tefsire ters düşmektedir. Girişte açıkladığımız bu surelerin nazil olduğu şartlarla da mutabakat sağlanmaz." (Bkz. Mevdudi, *a.g.e.*), (اَلْعُقْدَةُ ج عُقَدٌ): düğüm, bağ, bağlılık, tutukluk.

[3] **SÖZLÜK (FELÂK, 5):** (حَسَدَ يَحْسُدُ حَسَدًا): hased etti, kıskandı, (اَلْحَاسِدُ): (ismi fail) hased eden, kıskanan, (اَلْحَسَدُ): haset, Allah'ın başkalarına verdiği nimeti kerih görmek, istememek, zevâlini temenni etmek. ""Haset", "kıskanmak, çekememek, başkasında olan sağlık, zenginlik ve benzeri nimetlerden dolayı rahatsız olarak o kişiden o nimetin gitmesini istemek" demektir." (Bkz. Hakkı Yılmaz, *a.g.e.*)

MEAL: 5. Hased ettiği zaman, hasetçinin şerrinden (karanlığı yarıp aydınlatan) sabahın Rabbine sığınırım.

✵ Yüce Allah doğruyu söyledi. Şükür ve övgü âlemlerin Rabbi Allah içindir. ✵

سورة الناس (114)

(NÂS (İnsanlar) SÛRESİ)

(Medine'de inmiştir. 6 ayettir.)

KUR'AN SAYFASI: 604

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

Rahmân, Rahîm Allah'ın adıyla

(114/ NÂS, 1- 4) [1] :

قُلْ	أَعُوذُ	بِرَبِّ	النَّاسِ ۙ	﴿ 1 ﴾	مَلِكِ	النَّاسِ ۙ	﴿ 2 ﴾
De ki	**sığınırım**	**Rabbine**	**İnsanların**		**Melikine**	**İnsanların**	
emir f., fâili (أَنْتَ) gizli zamiri	f. muzari, fâili (أنا) gizli zamiri	(ب):h.cer, (رَبٌّ): mecrur isim, muzaf	muzafun ileyh, mecrur		(رَبّ) kelimesinden bedel, mecrur, muzaf	muzafun ileyh, mecrur	

إِلَٰهِ	النَّاسِ ۙ	﴿ 3 ﴾	مِنْ	شَرِّ	الْوَسْوَاسِ	الْخَنَّاسِ ۙ	﴿ 4 ﴾
İlâhına	**İnsanların**			**şerrinden**	**vesvesecinin**	**sinsi**	
bedel, mecrur, muzaf	muzafun ileyh, mecrur		harfi cer	mecrur isim, muzaf	muzafun ileyh, mecrur, mevsuf	sıfat, mecrur	

---

[1] **SÖZLÜK (NÂS, 1 - 4):** (عَاذَ يَعُوذُ عَوْذًا بِ): (ecvef fiil) sığındı, himaye istedi, (اَلْإِنْسُ ج اَلنَّاسُ): insan, (اَلْمَلِكُ ج مُلُوكٌ): kral, melik, sultan, hükümdar/ Esmâ-i İlâhiye'den: Melik, mülkünde istediği gibi tasarruf eden, her şeye hükmedebilen, (اَلْإِلٰهُ ج اَلِهَةٌ): ilah, tanrı, (وَسْوَسَ يُوَسْوِسُ وَسْوَسَةً): (dahrece babından) vesvese verdi, dürtükledi/içinden geçirdi, aklına getirdi, (اَلْوَسْوَاسُ): vesvese veren, şeytan, "Vesvâs, vesvese veren şeytan demektir. Bu, gizli söz ve kişinin içinden geçen kelam mânâsına gelen "vesvese" kelimesinden türetilmiştir" (Bkz. Sabuni, a.g.e.) "Bunun için, "şeytanın veya nefsin insana telkin ettiği ayartıcı ve aldatıcı olgulara" vesvese denir. Vesvese, fısıltı ile insanın içine kötü bir duygu veya düşünce aşılayıp onu faydasız bir işe yöneltmektir." (Bkz. Fahrettin Yıldız, a.g.e.), "Kulağa takılan küpenin kulakta hafif hareketinden doğan sese de vesvese denir. Aslında küpenin kulağa yakınlığı sebebiyle çok hafif bile olsa çıkardığı sesin kulak tarafından duyulması algılanması gibi, şeytan da tıpkı küpenin kulağa yakınlığı gibi insana yakınlığından ötürü onun verdiğine de vesvese denmiştir." (Ali Küçük, a.g.e.), (اَلْخَنَّاسُ): sinsi, sinerek aldatan, gizlenen, dönüş yapan, karakteri gereği çokça gizlenip dönüş yapan, (Tekvir sûresinde bu kelime yıldızlar için de kullanılmaktadır: *"Gündüz sinip geceleri gözüken gezegenlere andolsun"* (Tekvir 15,16)), "Bu kelime Hunus'tan türemiştir. "Hunus"un anlamı açığa çıktıktan sonra saklanmak veya ileri çıkıp geri çekilmektir. "Hannas" "hunus"un mübalağa sîgasıdır. Bu nedenle "hannas" kelimesi sözkonusu fiili çokça yapan, tekrarlayan anlamına gelir. Burada vesvese verenin vesvese vermek için insana tekrar tekrar geldiği açıktır. Bunun yanına "hannas" kelimesi gelince anlam şöyle olur: Vesvese veren ve geri çekilen, tekrar tekrar gelerek vesvese vermeye çalışan. Diğer bir ifadeyle birincisinde başaramadığında vesvese vermek için tekrar tekrar ikinci, üçüncü, dördüncü defa gelen." (Bkz. Mevdudi, *a.g.e.*).

MEAL: 1-4. De ki: Sığınırım insanların Rabbine, insanların Melikine (mâlikine hükümdarına), İnsanların İlâhına, O sinsi vesvesecinin şerrinden,

(114/ NÂS, 5) [1] :

﴿ 5 ﴾	النَّاسِ ۙ	فِي صُدُورِ	يُوَسْوِسُ	الَّذِي
	insanların	**göğüslerine**	**vesvese verir**	**Ki o**
	muzafun ileyh, mecrur	(فِي): harfi cer, (صُدُور): mecrur isim, muzaf	sıla: fiil cüm., fiili muzari, fâili (هُوَ) gizli zamiri	ikinci sıfat, ismi mevsul cer mahallinde

MEAL: 5. Ki o, insanların göğüslerine vesvese verir.

(114/ NÂS, 6) :

﴿ 6 ﴾	النَّاسِ	وَ	الْجِنَّةِ	مِنَ
	insanlardan		**cinlerden**	
	matuf, mecrur	atıf h.	mecrur isim	harfi cer

MEAL: 6. Gerek cinlerden, gerek insanlardan (olan her sinsiden Allah'a sığınırım).

TOPLU MEAL: 1-6. De ki: Sığınırım insanların Rabbine, insanların Melikine (mâlikine hükümdarına), İnsanların İlâhına, O sinsi vesvesecinin şerrinden; ki o, insanların göğüslerine vesvese verir. Gerek cinlerden, gerek insanlardan (olan her sinsiden Allah'a sığınırım).

Ey insanların Rabbi, insanların Meliki ve insanların İlahı! Bu satırları okuyanlar başta olmak üzere biz tüm mü'minler olarak gerek cinlerden gerek insanlardan olup göğüslere vesvese veren o sinsi vesveseciden Sana sığınıyoruz.

✸ Yüce Allah doğruyu söyledi. Şükür ve övgü âlemlerin Rabbi Allah içindir.✸[2]

---

[1] **SÖZLÜK (NÂS, 5):** (وَسْوَسَ يُوَسْوِسُ وَسْوَسَةً): (dahrece babından) vesvese verdi, dürtükledi/içinden geçirdi, aklına getirdi, (اَلصَّدْرُ ج صُدُورٌ): göğüs/ göğüslerde gizlenen, (اَلْجِنَّةُ): cinler.

[2] **SON NOT:** Kur'an'ın tüm surelerinin bu şekilde sözlük, irab, meal ve kısa tefsirleri açısından incelendiği "KUR'AN TAHLİLİ" adlı eserimizi neclayasdiman@mynet.com adlı e-mail adresinden ya da 0536 301 10 79 nolu cep telefonundan isteyebilirsiniz. Konu hakkında geniş bilgi edinmek için www.neclayasdiman.com adlı internet sitemize bakabilirsiniz. Başarı duasıyla..

AYETLERDE BULUNAN SECÂVENTLERİN ANLAMLARI

(م) Kesin olarak durmak gerektiğine işarettir.

(ط) Durmak gerektiğine işarettir.

(ج) Durmanın câiz olduğuna, durmak ve geçmek arasında serbestliğe işarettir. Fakat durmak daha iyidir.

(ص) Ruhsat işaretidir. Yani tilâvet edenin nefesi daraldığı zaman durur, sonra geriden almaksızın devâm eder.

(ز) Cevaz alâmetidir. Fakat geçmek durmaktan daha iyidir.

(لا) Durmanın câiz olmadığına işarettir. "Durma! Çünki mânâ tamam değildir" anlamına gelir. Eğer ihtiyaç dolayısıyla durursa, üzerinde durduğu kelimeyi geriden alır. Fakat bu işaret âyetin sonunda ise durur, sonra o âyeti geriden almaz.

(قَ) Kurrâ'nın çoğuna göre geçmek alâmetidir, fakat durmak da câizdir.

(قف) Durmak için emirdir. Mânâ bakımından durmanın geçmekten daha iyi olduğuna işarettir.

(ع) Rükû işaretidir. Yani eğer Kur'an okuyan kişi namazda ise bu işarette rükû yapar. Çünkü bu işaret ayetlerde anlatılan kıssa veya konunun bittiğine işârettir. Namaz dışında aşır olarak Kur'an okuyanın bu işarette okumasını bitirmesi daha iyi kabul edilmiştir.

(۞ ۞) Kur'an okuyan eğer birinci noktalarda durursa, ikincide durmaz. Birincide durmazsa, ikincide durur. Her ikisinde de durursa, manâ tamam olmaz.

TÜRKÇE – ARAPÇA SÖZLÜK

(ALIŞTIRMALARDA GEÇEN KELİMELERLE SINIRLI)

A

acele etti, koştu أَسْرَعَ يُسْرِعُ

acıdı, merhamet etti رَحِمَ –

aç اَلْجُوْعَانُ

açık مَفْتُوحٌ

açıkladı شَرَحَ –

açlık اَلْجُوعُ

açtı فَتَحَ

adam رَجُلٌ

adamlar اَلرِّجَالُ

adres اَلْعُنْوَانُ

afedersin عَفْواً.

afiyet olsun هَنِيئاً.

ağaç (ağaç cinsi) شَجَرٌ

ağız فَمٌ

ahçı طَبَّاخٌ

ahiretle ilgili, uhrevî أُخْرَوِيٌّ

ahlakı yüce كَرِيمُ الْأَخْلَاقِ

aile اَلْعَائِلَةُ

aile أُسْرَةٌ

akıl اَلْعَقْلُ

akıllı عَاقِلٌ

akşam مَسَاءٌ

akşam namazı صَلَاةُ الْمَغْرِبِ

akşam yemeği اَلْعَشَاءُ

akşamleyin, akşam فِي الْمَسَاءِ = مَسَاءً

aldı أَخَذَ يَأْخُذُ

aldı تَنَاوَلَ يَتَنَاوَلُ

alıştı تَعَوَّدَ

Allah'a hamd olsun حَمْداً.

altında تَحْتَ

altüst etti, tepetaklak etti. كَبْكَبَ

amca عَمٌّ

amcalar أَعْمَامٌ

ameliyat اَلْعَمَلِيَّةُ

an, lahza لَحْظَةٌ ج لَحَظَاتٌ

anahtar مِفْتَاحٌ

anladı فَهِمَ

anladı, idrak etti أَدْرَكَ يُدْرِكُ

anlattı قَصَّ يَقُصُّ

anne أُمٌّ

anne وَالِدَةٌ

ansızın فَجْأَةً

antrenör مُدَرِّبٌ

apartman اَلْعِمَارَةُ

apartman dairesi اَلشَّقَّةُ

araba اَلسَّيَّارَةُ

aradı, araştırdı بَحَثَ يَبْحَثُ عَنْ

arasında بَيْنَ

arkadaş صَدِيقٌ

arkadaş صَاحِبٌ ج أَصْحَابٌ

arkadaş (iş, sınıf) زَمِيلٌ

arkadaşlık etti صَحِبَ يَصْحَبُ

arkasında خَلْفَ

arslan اَلْأَسَدُ

arzuladı, istedi رَغِبَ يَرْغَبُ فِي

asansör (yükselme aleti) مِصْعَدٌ

asker اَلْجُنْدِيُّ

aşağıdaki durumlarda فِي الْمَوَاقِفِ الْآتِيَةِ

at (erkek at) اَلْحِصَانُ

B

ateş	نَارٌ	baba	أَبٌ	başkası	آخَرَ
avlu	اَلْفِنَاءُ	baba	والِدٌ	başüstüne	سَمْعاً وَ طَاعَةً.
avukat	اَلْمُحَامِي	bağışladı	غَفَرَ	batı rüzgarı	دَبُورٌ
ay	قَمَرٌ	bağışladı	مَنَحَ يَمْنَحُ	bay, efendi,	اَلسَّيِّدُ
ay (zaman)	شَهْرٌ	bahçe	اَلْحَدِيقَةُ	bayan öğretmen	اَلْمُعَلِّمَةُ
ayağa kalktı, durdu	وَقَفَ	bahçecik, küçük bahçe	اَلْجُنَيْنَةُ	bayramlar	اَلْأَعْيَادُ
ayak	رِجْلٌ	bakkal	اَلْبَقَّالُ	bekledi	اِنْتَظَرَ يَنْتَظِرُ
ayakkabı	حِذَاءٌ	baktı	نَظَرَ	beşik	اَلْمَهْدُ
ayakta duran	وَاقِفَةٌ	bal	عَسَلٌ	beyaz	أَبْيَضُ ث بَيْضَاءُ
ayı	دُبٌّ	balık	سَمَكٌ	bez	بَزٌّ
ayna	مِرْآةٌ	balıkçı	سَمَّاكٌ	bezzaz, manifaturacı	بَزَّازٌ
aynı şekilde	كَذَلِكَ	balta	فَأْسٌ	bıçak	سِكِّينٌ
aynı şekilde, ...de, ...da.	أَيْضاً	banyo	اَلْحَمَّامُ	bıktı, usandı	سَئِمَ يَسْأَمُ
aynı şekilde, ...de, ...da.	كَذَلِكَ	banyo yaptı, yıkandı	اِغْتَسَلَ يَغْتَسِلُ	biber	اَلْفُلْفُلُ
aynı zamanda	فِي نَفْسِ الْوَقْتِ	bardak	كَأْسٌ	biberon	مِرْضَعَةٌ
ayrıldı	فَرَّقَ	bardak	كُوبٌ	biçti	حَصَدَ يَحْصُدُ
ayrıldı	اِنْصَرَفَ	barış	اَلسَّلَامُ	bildi	عَلِمَ
Ayşe	عَائِشَةُ	baston	اَلْعَصَا	bildi, tanıdı	عَرَفَ
ayva	اَلسَّفَرْجَلُ	başardı	نَجَحَ	bilet	اَلتَّذْكِرَةُ
az	قَلِيلٌ	başardı, muvaffak oldu	وَفَّقَ يُوَفِّقُ	bilgili, alim	عَالِمٌ
azdı, haddini aştı	طَغَى يَطْغَى	başarmak, başarı	نَجَاحٌ (نَجَحَ يَنْجَحُ)	bilmedi	جَهِلَ
aziz, değerli	عَزِيزَةٌ			bilmek	عِلْمٌ

bin aydan	مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ	boş, boşluk	اَلْفَرَاغُ	can	نَفْسٌ
bina yapan, usta	بَنَّاءٌ	boyunca	طَوَالَ	cerrah, operatör	جَرَّاحٌ
bina yaptı	بَنَى يَبْنِي	bozdu	صَرَفَ	cetvel	مِسْطَرَةٌ
bindi	رَكِبَ	bozdurdu, çevirdi	صَرَّفَ يُصَرِّفُ	ceylan	ظَبْيٌ
bir buçuk saat	سَاعَةٌ وَ نِصْفُ السَّاعَةِ	bozmak (mastar)	صَرْفٌ	ciltledi	جَلَّدَ
bir defa, bir kere	مَرَّةً	bu (müe)	هَذِهِ	civarında (zarf)	حَوَالَيْ
bir gece	لَيْلَةٌ	bu (müz)	هَذَا	cömert	جَوَادٌ
bir kimse	أَحَدٌ	bu akşam	هَذَا الْمَسَاءَ	cömert oldu	كَرُمَ
bir kimsede	فِي أَحَدٍ	bu gece	اَللَّيْلَةَ	cuma	يَوْمُ الْجُمُعَةِ
biraz, az	قَلِيلاً	bu hafta	هَذَا الْأُسْبُوعَ	cuma namazı	صَلَاةُ الْجُمُعَةِ
biriktirdi	اِدَّخَرَ يَدَّخِرُ	bugün	اَلْيَوْمَ =هَذَا الْيَوْمَ	cumartesi	يَوْمُ السَّبْتِ
birlikte, beraber	مَعَ	buldu	وَجَدَ	**Ç**	
birşey	شَيْءٌ	buzdolabı	ثَلَّاجَةٌ	çağırdı	اِسْتَدْعَى
bisiklet fabrikası	مَصْنَعُ لِلدَّرَّاجَاتِ	büro, ofis, sıra	اَلْمَكْتَبُ	çağırdı, dua etti	دَعَا
blendir	خَرَّامَةٌ	büyüdü	كَبُرَ يَكْبُرُ	çaldı	سَرَقَ يَسْرِقُ
boğazladı	ذَبَحَ – يَذْبَحُ	büyük	كَبِيرٌ ث كَبِيرَةٌ	çaldı (kapıyı)	دَقَّ يَدُقُّ
boğazladı	جَزَرَ	**C**		çalındı	سُرِقَ
boğuldu	غَرِقَ – غَرَقًا	cadde	شَارِعٌ ج شَوَارِعُ	çalışkan	مُجْتَهِدٌ ث مُجْتَهِدَةٌ
boş	خَالٍ	cahil, bilgisiz	جَاهِلٌ	çalıştı	عَمِلَ
boş vakitler	أَوْقَاتُ الْفَرَاغِ	cahillik	اَلْجَاهِلِيَّةُ	çalıştı	اِجْتَهَدَ يَجْتَهِدُ
boş ve lüzumsuz söz	اَللَّغْوُ	cam	اَلزُّجَاجُ	çamaşır makinası	غَسَّالَةٌ
				çanta	اَلْحَقِيبَةُ

çanta مِحْفَظَةٌ
çarptı صَدَمَ
Çarşamba يَوْمُ الْأَرْبِعَاءِ
çarşı اَلسُّوقُ
çatal شَوْكَةٌ
çay اَلشَّايُ
çekiç مِطْرَقَةٌ
çekti شَدَّ يَشُدُّ
çevirdi تَرْجَمَ
çıktı خَرَجَ يَخْرُجُ
çıktı yükseldi صَعِدَ –
çiçek اَلزَّهْرَةُ
çiçekler أَزْهَارٌ
çiçekler اَلزُّهُورُ
çiftçi فَلَّاحٌ
çirkin oldu قَبُحَ يَقْبُحُ
çizgi çekti سَطَرَ
çoban الرَّاعِي
çocuk اَلطِّفْلُ
çocuklar أَطْفَالٌ
çocuklar أَوْلَادٌ
çocuklar (küçük) صِبْيَانٌ

çok جِدًّا
çok كَثِيرٌ
çok haberdar خَبِيرٌ
çok kızgın غَضُوبٌ
çok sayıda عَدَدًا كَبِيرًا
çöl اَلصَّحْرَاءُ
çünkü لِأَنَّ
çünkü o لِأَنَّهُ

D

dağ جَبَلٌ
dağladı صَعِدَ –
dağlar اَلْجِبَالُ
daha cömert أَجْوَدُ
dakika دَقِيقَةٌ
dalâlet, sapıklık اَلضَّلَالَةُ
davet yemeği اَلْوَلِيمَةُ
davetçi اَلدَّاعِي
dayı خَالٌ
dede جَدٌّ
defter اَلدَّفْتَرُ
defterler دَفَاتِرُ
demir حَدِيدٌ

demirci حَدَّادٌ
deney اَلتَّجَارِبُ
denizcilik اَلْبَحْرِيَّةُ
dergi مَجَلَّةٌ
dergiler مَجَلَّاتٌ
ders دَرْسٌ
ders yaptı, eğitim gördü دَرَسَ
dersler دُرُوسٌ
deve جَمَلٌ
deveci جَمَّالٌ
develer إِبِلٌ
dışında خَارِجَ
dikildi خُيِّطَ
dikiş, dikti خَاطَ يَخِيطُ
din اَلدِّينُ
dinar, para, altın دِينَارٌ
dinledi اِسْتَمَعَ يَسْتَمِعُ إِلَى
dinlenmek, dinlenme, dinleniş اِسْتِرَاحَةٌ
dişler اَلْأَسْنَانُ
doğru söyledi صَدَقَ
doğru yol اَلْهُدَى
doğruluk اَلصِّدْقُ

dolaştı, tavaf etti طَافَ يَطُوفُ

doldu, doldurdu مَلَأَ يَمْلَأُ

dolu مَلْآنُ

doyurdu أَطْعَمَ يُطْعِمُ

döndü رَجَعَ - يَرْجِعُ

döndü عَادَ يَعُودُ عَوْدَةً

dönen عَائِدٌ

dua etti, çağırdı دَعَا يَدْعُو

durdu وَقَفَ يَقِفُ

duvar جِدَارٌ

duvar اَلْحَائِطُ= اَلْجِدَارُ

duydu, işitti سَمِعَ

dükkanın kapanma vakti مَوْعِدُ إِغْلَاقِ الْمَحَلِّ

dün أَمْسِ

dürbün مِنْظَارٌ

düşman عَدُوٌّ ج أَعْدَاءُ

düştü سَقَطَ

düşündü فَكَّرَ يُفَكِّرُ

düzenledi, tertipledi رَتَّبَ يُرَتِّبُ تَرْتِيباً

E

eczane اَلصَّيْدَلِيَّةُ

edâ etti أَدَّى

edebli مُؤَدَّبٌ

eğe مِبْرَدٌ

eğitim اَلدِّرَاسَةُ

ekmek خُبْزٌ

ekmek yaptı خَبَزَ

ekmekçi خَبَّازٌ

ekti زَرَعَ يَزْرَعُ

el يَدٌ

elbise اَلثَّوْبُ ج اَلثِّيَابُ

elbiseler اَلْمَلَابِسُ

elçiler, peygamberler رُسُلٌ

elma تُفَّاحَةٌ

elma تُفَّاحٌ

emin مُتَأَكِّدٌ

emir, iş أَمْرٌ

emirler أَوَامِرُ

emretti أَمَرَ يَأْمُرُ

en iyi süs أَفْضَلُ زِينَةٍ

erkek çocuk وَلَدٌ

erkek çocuk (küçük) اَلطِّفْلُ

erkek kardeş أَخٌ ج إِخْوَةٌ

erkek öğrenci اَلتِّلْمِيذُ

erkek öğrenciler (küçük) اَلتَّلَامِيذُ

erkek öğrenci (büyük) اَلطَّالِبُ

erkek öğrenciler اَلطُّلَّابُ

erkekkardeşler اَلْإِخْوَةُ

erken مُبَكِّراً

eserler اَلْمُؤَلَّفَاتُ

esmer أَسْمَرُ ث سَمْرَاءُ

esnasında أَثْنَاءَ

eşinin konuşması كَلَامُ الزَّوْجِ

et لَحْمٌ

et kızartma makinası (ızgara) شَوَّايَةٌ

etkilendi تَأَثَّرَ يَتَأَثَّرُ

etrafında, çevresinde حَوْلَ

ev بَيْتٌ

ev اَلْمَنْزِلُ

ev ödevi اَلْوَاجِبُ الْمَنْزِلِيُّ

ev, yurt دَارٌ

evet نَعَمْ

evet, bilakis (Olumsuz sorunun cevabı olumlu olduğunda kullanılır). بَلَى

evler اَلْبَيْتُ ج اَلْبُيُوتُ

evlilik زَوَاجٌ

ezberledi حَفِظَ يَحْفَظُ

F

fabrika اَلْمَصْنَعُ

fakir فَقِيرٌ

fayda فَائِدَةٌ

fayda verdi نَفَعَ يَنْفَعُ

faydalandı اِسْتَمْتَعَ يَسْتَمْتِعُ إِلَى

faydalı نَافِعٌ

faydalı مُفِيدَةٌ

fecr فَجْرٌ

fıkhî mezhepler اَلْمَذَاهِبُ الْفِقْهِيَّةُ

fırsat اَلْفُرْصَةُ

fikir فِكْرٌ

fincan اَلْفِنْجَانُ

G

galib geldi اِنْتَصَرَ يَنْتَصِرُ

Gatafan kabilesi غَطَفَانُ

gazete, sayfa اَلصَّحِيفَةُ ج اَلصُّحُفُ

gazete اَلْجَرِيدَةُ ج اَلْجَرَائِدُ

gece لَيْلٌ

gece (oturması) سَهْرَةٌ

geceleyin, gece فِي اللَّيْلِ - لَيْلاً

geçen Ramazan رَمَضَانُ الْمَاضِي

geçirdi قَضَى يَقْضِي

geçti سَبَقَ

geldi حَضَرَ

geldi قَدِمَ

geldi, vardı, hazır oldu وَرَدَ يَرِدُ

geldi, yöneldi أَقْبَلَ يُقْبِلُ

gelen قَادِماً

gelmedi, yok oldu غَابَ يَغِيبُ

genç اَلشَّابُّ

genç اَلْفَتَى

geniş اَلْوَاسِعُ

gerçek, doğru صَحِيحٌ

gerçekleşti, vaki oldu وَقَعَ يَقَعُ

gerçekten حَقّاً.

geri çevirdi رَدَّ يَرُدُّ

geride bıraktı خَلَّفَ يُخَلِّفُ

getirdi أَحْضَرَ

gezi اَلرِّحْلَةُ

gezi, dolaşma جَوْلَةٌ

gidişat اَلسُّلُوكُ

girdi دَخَلَ

girmek دُخُولٌ

gitme, gidiş ذَهَابٌ

gitti ذَهَبَ يَذْهَبُ

gitti, hareket etti اِنْطَلَقَ

giydi لَبِسَ

giyindi اِرْتَدَى

gizledi أَخْفَى يُخْفِي

gök اَلسَّمَاءُ

gölge ظِلٌّ

gömlek قَمِيصٌ

gönderdi بَعَثَ يَبْعَثُ

gördü شَاهَدَ يُشَاهِدُ

gördü رَأَى

gösteri, toplantı اَلْحَفْلُ

götürdü أَخَذَ يَأْخُذُ إِلَى

göz عَيْنٌ

gözden geçirdi, müzakere etti رَاجَعَ يُرَاجِعُ

gözlük نَظَّارَةٌ

gül اَلْوَرْدَةُ

güldü ضَحِكَ يَضْحَكُ

gülme tarzı ضِحْكَةٌ

gülümsedi, tebessüm etti	اِبْتَسَمَ يَبْتَسِمُ اِبْتِسَامًا	hâlâ sen	مَازِلْتَ (مَا زَالَ)	hayır	لاَ
gün	يَوْمٌ	halalar	عَمَّاتٌ	hayvanlar	اَلْحَيَوَانَاتُ
günaha girdi	أَثِمَ يَأْثَمُ	hamam, yıkanılacak sıcak yer	حَمَّامٌ	hazırladı	أَعَدَّ يُعِدُّ
gündüz	نَهَارٌ	hamile	حُبْلَى	hazırlanmak, hazırlık	اِسْتِعْدَادًا
güneş	اَلشَّمْسُ	hanefîlik	اَلْحَنَفِيَّةُ	hediyeler	اَلْهَدَايَا
günlük olarak	يَوْمِيًّا	hangi gün	أَيُّ يَوْمٍ	hemen, biran evvel	فَوْرًا
gürültü	اَلضَّجِيجُ	hangi şey	أَيُّ شَيْءٍ	hemşire (müz.)	اَلْمُمَرِّضُ
güvenilirlik	اَلْأَمَانَةُ	hanginiz?	أَيُّكُمْ	hepsi, bütünü	جَمِيعًا
güvercinler	حَمَامٌ	hanım	اَلسَّيِّدَةُ	her gece	كُلَّ لَيْلَةٍ
güzel	جَمِيلٌ ث جَمِيلَةٌ	hapsetti	حَبَسَ	her gün	كُلَّ يَوْمٍ
güzel olmak	حُسْنٌ	hareket etti	تَحَرَّكَ يَتَحَرَّكُ	her hâlükarda	عَلَى كُلِّ حالٍ
	H	hasta	مَرِيضٌ	her sabah	كُلَّ صَبَاحٍ
haber	اَلْخَبَرُ	hastalandı	مَرِضَ يَمْرَضُ	hırsız	اَللِّصُّ
haber verdi	أَخْبَرَ يُخْبِرُ	hastalar	اَلْمَرْضَى	hırsız	اَلسَّارِقُ
haberler	اَلْأَخْبَارُ	hat (yazı hattı)	اَلْخَطُّ	hızlı, çabuk	سَرِيعٌ
hac yaptı	حَجَّ يَحُجُّ	havf	اَلْخَوْفُ	hikaye	اَلْقِصَّةُ ج اَلْقِصَصُ
hacı	اَلْحَاجُّ ج اَلْحُجَّاجُ	hava (durumu)	اَلطَّقْسُ	hikayeler	اَلْقَصَصُ
haddi aştı, azdı	طَغَى يَطْغَى	hava alanı	اَلْمَطَارُ	hissetti	شَعَرَ يَشْعُرُ بِ
hadis, söz	حَدِيثٌ ج أَحَادِيثُ	havlu	مِنْشَفَةٌ	hizmetçi	اَلْخَادِمُ
hafta	أُسْبُوعٌ	havuz	مَسْبَحٌ	hoca, öğretmen	اَلْأُسْتَاذُ
hâkimiyet	اَلْحَاكِمِيَّةُ	hayat	اَلْحَيَاةُ	horoz	اَلدِّيكُ
hala	عَمَّةٌ	haydi	هَيَّا	hoşuna giden şeyi	مَا يُعْجِبُكَ

hoşuna gitti أَعْجَبَ يُعْجِبُ

hükmetti حَكَمَ ـُ

I

ısındı, kızdı حَمَّ

ısıttı سَخَّنَ

İ

ibadet etti تَعَبَّدَ

ibadet etti عَبَدَ يَعْبُدُ

içinde دَاخِلَ

içti شَرِبَ

idrak etti, anladı أَدْرَكَ يُدْرِكُ

ifsat etti, bozdu أَفْسَدَ يُفْسِدُ

iftar اَلْإِفْطَارُ

ihmal etti أَهْمَلَ يُهْمِلُ

İkamet etti, oturdu. أَقَامَ يُقِيمُ إِقَامَةً

iki defa مَرَّتَانِ

ikinci defa مَرَّةً ثَانِيَةً

ikindi عَصْرٌ

ikindi namazı صَلَاةُ الْعَصْرِ

ikindi vakti, ikindi فِي الْعَصْرِ = عَصْرًا

ikisi seni buldu وَجَدَاكَ

ikram etti أَكْرَمَ يُكْرِمُ

ilaç اَلدَّوَاءُ

ilerledi تَقَدَّمَ

ilimler عُلُومٌ

ilk, birinci اَلْأُولَى

ilkbahar اَلرَّبِيعُ

inandı إِعْتَقَدَ يَعْتَقِدُ

indi نَزَلَ

indirdi أَنْزَلَ يُنْزِلُ

inmek, inme, iniş (نَزَلَ) fiilinin masdarı نُزُولٌ

insan إِنْسَانٌ ج اَلنَّاسُ

insanlık اَلْإِنْسَانِيَّةُ

İp اَلْحَبْلُ

isim اِسْمٌ ج أَسْمَاءٌ

istasyon اَلْمَحَطَّةُ

istedi أَرَادَ

istenen meblağ (miktar) اَلْمَبْلَغُ الْمَطْلُوبُ

istenen, istenmiş مَطْلُوبٌ

istifade etti اِسْتَفَادَ

istirahat etti, dinlendi اِسْتَرَاحَ

istirahat, dinlenme اَلْاِسْتِرَاحَةُ

iş اَلْعَمَلُ

işçiler عُمَّالٌ

işitti, duydu سَمِعَ

iştirak etti, katıldı شَارَكَ يُشَارِكُ

iştirak etti, katıldı اِشْتَرَكَ

itaatkar مُطِيعَةٌ

itfaiyeciler رِجَالُ الْإِطْفَاءِ

ittifak etti, uyuştu اِتَّفَقَ

iyi جَيِّدٌ

iyi اَلطَّيِّبُ

iyi, daha iyi خَيْرٌ

izin verdi أَذِنَ يَأْذَنُ

K

Kâ'benin yakınında, civarında إِلَى جِوَارِ الْكَعْبَةِ

kaç defa كَمْ مَرَّةً

kaçtı فَرَّ يَفِرُّ

kadı, hâkim اَلْقَاضِي

kadın اَلْمَرْأَةُ-اِمْرَأَةٌ

kadınlar اَلنِّسَاءُ

kadınlar اَلنِّسَاءُ

Kadir gecesi لَيْلَةُ الْقَدْرِ

kağıt وَرَقٌ

kağıtlar أَوْرَاقٌ

kahraman اَلْبَطَلُ

kahvaltı اَلْفَطُورُ

kahve اَلْقَهْوَةُ

kalabalık مُزْدَحِمٌ

kaldırdı, yükseltti رَفَعَ

kalem قَلَمٌ

kalemler أَقْلَامٌ

kalktı قَامَ يَقُومُ

kalpler قُلُوبٌ

kamp مُعَسْكَرٌ

kantin مَقْصَفٌ

kapandı غَلَقَ يَغْلُقُ

kapı بَابٌ

kapıcı بَوَّابٌ

kapılar أَبْوَابٌ

karanlık, zulmet ظُلْمَةٌ

kardeşimin oğlu اِبْنُ أَخِي

kargı-mızrak اَلرُّمْحُ

karınca نَمْلٌ

karşıladı اِسْتَقْبَلَ يَسْتَقْبِلُ

kart بِطَاقَةٌ

kasap اَلْقَصَّابُ

kasap جَزَّارٌ

kaşık مِلْعَقَةٌ

kaya اَلصَّخْرَةُ

kaydı اِنْزَلَقَ

kazandı كَسَبَ يَكْسِبُ

kazandı فَازَ يَفُوزُ

kedi (dişi) اَلْهِرَّةُ

kedi (erkek) اَلْقِطُّ

kere, defa مَرَّةٌ

kesildi اِنْقَطَعَ يَنْقَطِعُ

kesti قَطَعَ يَقْطَعُ

kevgir مِغْرَفَةٌ

kılıf, kılıflı غِلْفٌ

kırdı كَسَرَ

kırmızı أَحْمَرُ ث حَمْرَاءُ

kısa قَصِيرٌ

kısrak(dişi at) اَلْفَرَسُ

kış اَلشِّتَاءُ

kıyafet زِيٌّ

kız بِنْتٌ

kız arkadaş صَدِيقَةٌ

kız arkadaşlar صَدِيقَاتٌ

kız çocuk (küçük) اَلطِّفْلَةُ

kız öğrenci اَلتِّلْمِيذَةُ

kız öğrenci (büyük) اَلطَّالِبَةُ

kız öğrenciler اَلطَّالِبَاتُ

kız öğrenciler (küçük) اَلتِّلْمِيذَاتُ

kızarttı شَوَى يَشْوِي

kızdı غَضِبَ

kızkardeş أُخْتٌ ج أَخَوَاتٌ

kızlar اَلْبَنَاتُ

kızmak, gadab, öfke غَضَبٌ (غَضِبَ يَغْضَبُ)

kim de, bir kimsede فِيمَنْ

kirletti نَجَّسَ

kitap اَلْكِتَابُ

kitaplar كُتُبٌ

kokladı شَمَّ يَشُمُّ

kolay سَهْلٌ

kolay oldu يَسُرَ

komşu جَارٌ ج جِيرَانٌ

komşu (kadın) اَلْجَارَةُ

kongre, toplantı اَلْمُؤْتَمَرُ

kontrolör, biletçi اَلْحَابِي

konuştu تَحَدَّثَ يَتَحَدَّثُ

konuştu تَكَلَّمَ يَتَكَلَّمُ

kopardı قَطَفَ
korktu وَجِلَ يَوْجَلُ
koşu yarışması سِبَاقُ الْجَرْيِ
koşu yarışmasında فِي سِبَاقِ الْجَرْيِ
kova دَلْوٌ
kovdu طَرَدَ يَطْرُدُ
kovmak طَرْدٌ (طَرَدَ -ُ)
koydu وَضَعَ يَضَعُ
koyun, keçiler غَنَمٌ
kömür فَحْمٌ
kömürcü فَحَّامٌ
köpek اَلْكَلْبُ
köpekler كِلَابٌ
köy, kasaba قَرْيَةٌ
kulak أُذُنٌ
kullandı اِسْتَخْدَمَ
kullandı اِسْتَعْمَلَ يَسْتَعْمِلُ
kullar اَلْعِبَادُ
Kur'ân-ı Kerim اَلْقُرْآنُ الْكَرِيمُ
Kurban bayramı عِيدُ الْأَضْحَى
kurt اَلذِّئْبُ
kurtuldu تَخَلَّصَ يَتَخَلَّصُ

kurudu يَبِسَ
kuş طَائِرٌ
kutladı اِحْتَفَلَ يَحْتَفِلُ بِ
kuvvetli ateş سَعِيرٌ
kuvvetli, güçlü قَوِيٌّ
kuzu اَلْخَرُوفُ
küçük اَلصَّغِيرُ ج اَلصِّغَارُ
küçük bahçe اَلْجَنِينَةُ
küfürleri sebebiyle بِكُفْرِهِمْ
kütüphane اَلْمَكْتَبَةُ

L

laborotuvar اَلْمَعْمَلُ
laiklik اَلْعِلْمَانِيَّةُ
lâmba مِصْبَاحٌ
lanet etti, lanetledi لَعَنَ يَلْعَنُ
lâzım لَازِمٌ
lezzetli لَذِيذٌ
limanlar اَلْمَوَانِئُ
lisan, dil اَللُّغَةُ
lütfen مِنْ فَضْلِكَ

M

madde مَوَادُّ

maksat اَلْمَقْصِدُ
manav اَلْفَاكِهِيُّ
marşlar اَلْأَنَاشِيدُ
masa اَلطَّاوِلَةُ
masa مِنْضَدَةٌ
matematik hesab اَلْحِسَابُ
matkap مِثْقَبٌ
mekan yer اَلْمَكَانُ ج اَلْأَمَاكِنُ
mektup مَكْتُوبٌ
mektup اَلرِّسَالَةُ
melik, kral, sahip مَلِكٌ
menetti, yasakladı مَنَعَ
merhamet etti, acıdı رَحِمَ
mescid اَلْمَسْجِدُ
mesela, (misal veriyorum) مَثَلًا
meslek اَلْمِهْنَةُ
meşgul مَشْغُولٌ
meşgul oldu, çalıştı اِشْتَغَلَ يَشْتَغِلُ اِشْتِغَالًا
mevsim اَلْفَصْلُ ج فُصُولُ
meyve اَلْفَاكِهَةُ
meyve suyu عَصِيرٌ
Mısır مِصْرُ

mikroskop	مِجْهَرٌ	mülk	اَلْمُلْكُ	niyet etti	نَوَى يَنْوِي
mikser, kırma aracı	مِكْسَرٌ	mümin (bayan)	اَلْمُؤْمِنَةُ	**O**	
mil	مِيلٌ	mümkün oldu	أَمْكَنَ يُمْكِنُ	o ikisi beni buldu (müe.)	وَجَدَتَانِي
milliyetçilik	اَلْقَوْمِيَّةُ	münakaşa	اَلْمُنَاقَشَةُ	o ikisi onu buldu (müz.)	وَجَدَاهُ
minber	مِنْبَرٌ	münasip oldu	نَاسَبَ يُنَاسِبُ	o nedir?	مَا هُوَ
minder	اَلْفِرَاشُ	müsaade etti	سَمَحَ يَسْمَحُ	oda	اَلْغُرْفَةُ
misafir	اَلضَّيْفُ	müslüman	مُسْلِمٌ ث مُسْلِمَةٌ	odalar	اَلْغُرَفُ
misafirler	اَلضُّيُوفُ	müslüman kadın	اَلْمُسْلِمَةُ	oda	حُجْرَةٌ
muhtaç	مُحْتَاجٌ	müslüman oldu	أَسْلَمَ يُسْلِمُ	oduncu	حَطَّابٌ
mum	شَمْعٌ	**N**		oğlan	اِبْنٌ
mumcu	شَمَّاعٌ			oklava	مِمْفَلَةٌ
mushaf	اَلْمُصْحَفُ	namaz	اَلصَّلَاةُ	okudu (Kur'ân, kitap v.s)	تَلَا يَتْلُو
mutfak	اَلْمَطْبَخُ	nasihat	اَلنَّصِيحَةُ	okulla ilgili	اَلْمَدْرَسِيَّةُ
mutlu	سَعِيدٌ	nasihat	اَلنُّصْحُ	okullar	اَلْمَدَارِسُ
muvaffak oldu, başardı	وَفَّقَ	ne güzel yaptı	أَحْسَنَ	oldu (vakit için)	حَانَ
mü'min (erkek)	اَلْمُؤْمِنُ	Ne hoşuna gitti?	مَاذَا أَعْجَبَكَ	oldu, idi	كَانَ يَكُونُ
mü'min (kadın)	اَلْمُؤْمِنَةُ	ne olur ?	مَاذَا يَحْدُثُ ؟	orman	اَلْغَابَةُ
müdür	اَلْمُدِيرُ	nehirler	أَنْهَارٌ	oruçlu (oruç tutan)	صَائِمٌ
mühendis	اَلْمُهَنْدِسُ	neşeli, dinç	نَشِيطٌ ث نَشِيطَةٌ	otel	فُنْدُقٌ
mühendislik fakültesi	كُلِّيَّةُ الْهَنْدَسَةِ	neticeler	اَلْعَوَاقِبُ	otobüs	اَلْحَافِلَةُ
mühim	مُهِمٌّ	ni'metler	نِعَمٌ	oturak	مَقْعَدٌ
müjdeledi	بَشَّرَ	nine	جَدَّةٌ	oturdu, yerleşti	سَكَنَ

oturma, oturdu الْجُلُوسُ

oynadı لَعِبَ

Ö

ödev, görev اَلْوَاجِبُ

öfkeli غَاضِبٌ

öğle namazı صَلاَةُ الظُّهْرِ

öğrenciler تَلاَمِيذُ

öğrenciler طُلاَّبٌ

öğrendi تَعَلَّمَ يَتَعَلَّمُ تَعَلُّماً

öğrenim, eğitim اَلتَّعَلُّمُ

öğretmen (bayan) اَلْمُدَرِّسَةُ

öğün وَجْبَةٌ

ölçek مِكْيَالٌ

ölçtü كَالَ

ölçü اَلْمَقَاسُ

öldü مَاتَ يَمُوتُ

önce قَبْلَ

örtü غِطَاءٌ

övündü تَبَاهَى

Öyle değil mi? أَ لَيْسَ كَذَلِكَ ؟

özledi اِشْتَاقَ يَشْتَاقُ

özür dilerim (tabir) مَعْذِرَةً

P

pahalı اَلْغَالِيَةُ

pamuk اَلْقُطْنُ

para فَلْسٌ ج فُلُوسٌ

para اَلنُّقُودُ = اَلْفُلُوسُ

parçaladı قَطَّعَ

patlama اِنْفِجَارٌ

Pazar يَوْمُ الْأَحَدِ

Pazartesi يَوْمُ الْاِثْنَيْنِ

pencere نَافِذَةٌ

Perşembe يَوْمُ الْخَمِيسِ

pervane, vantilatör مِرْوَحَةٌ

peygamberler اَلْأَنْبِيَاءُ

peygamberlik اَلنُّبُوَّةُ

pişirdi طَبَخَ يَطْبَخُ

polis اَلشُّرْطِيُّ

portakal اَلْبُرْتُقَالُ

portakal suyu عَصِيرُ الْبُرْتُقَالِ

posta اَلْبَرِيدُ

posta kutusu صُنْدُوقُ الْخِطَابَاتِ

R

radyo مِذْيَاعٌ

resim صُورَةٌ

resim çizdi رَسَمَ

rivayet etti رَوَى يَرْوِي

Rubûbiyyet (Rablık) اَلرُّبُوبِيَّةُ

ruh رُوحٌ

rütbelerin en yükseği أَعْلَى الرُّتَبِ

S

saat سَاعَةٌ

sabah صَبَاحٌ

sabah namazı صَلاَةُ الْفَجْرِ

sabah namazını kıldı صَلَّى الْفَجْرَ

sabah-leyin, sabah فِي الصَّبَاحِ = صَبَاحاً

sabretti صَبَرَ

saçtı, savurdu بَعْثَرَ

sağ يَمِينٌ

sağlamlaştırdı أَتْقَنَ يُتْقِنُ

sahip oldu مَلَكَ يَمْلِكُ

sahipler اَلْأَصْحَابُ

sahur اَلسَّحُورُ

sahurdan az önce قَبْلَ السَّحُورِ بِقَلِيلٍ

Salı يَوْمُ الثُّلاَثَاءِ

sana geldim (Davetine uyup) لَبَّيْكَ

sanayicilik, sanayi ile ilgili	اَلصِّنَاعِيَّةُ	seni beklerim (tâbir)	أَنَا فِي انْتِظَارِكَ	sokak	اَلزُّقَاقُ
sandalye	اَلْكُرْسِيُّ	sergi	مَعْرِضٌ	sol	يَسَارٌ
sandalyeler	اَلْكَرَاسِيُّ	ses	صَوْتٌ	son	آخِرُ
sarı	أَصْفَرُ ث صَفْرَاءُ	sessiz, sakin	هَادِئٌ	sona erdi, bitti	اِنْتَهَى يَنْتَهِي
sarışın	شَقْرَاءُ	sevdi	أَحَبَّ يُحِبُّ	sonbahar	اَلْخَرِيفُ
sarraf	صَرَّافٌ	sevinçli	مَسْرُورٌ	sonra	ثُمَّ
sarstı, salladı	زَلْزَلَ	sevindi	فَرِحَ يَفْرَحُ	sonra	بَعْدَ
satıcı	اَلْبَائِعُ	sevindirdi	أَفْرَحَ يُفْرِحُ	sordu	سَأَلَ يَسْأَلُ
satın aldı	اِشْتَرَى	seyahat etti	سَافَرَ	sormak, istemek	سُؤَالٌ
satın almak	شِرَاءٌ	seyehatin faydaları	فَوَائِدُ الرِّحَلَاتِ	soru	اَلسُّؤَالُ
sattı	بَاعَ يَبِيعُ	sıcak	حَارٌّ	sorumlu	اَلْمَسْؤُولُ
savaş	اَلْحَرْبُ	sıcak	اَلْحَارُّ	sorumluluk	اَلْمَسْؤُولِيَّةُ
saydı	عَدَّ يَعُدُّ	sıcak	سَاخِنٌ	sosyalizm	اَلِاشْتِرَاكِيَّةُ
saydı, zannetti	حَسِبَ يَحْسِبُ يَحْسَبُ	sığır eti	لَحْمُ الْبَقَرَةِ	söz	قَوْلٌ
		sığır, inek	اَلْبَقَرَةُ	söz, konuşma	اَلْكَلَامُ
sayfa	اَلصَّفْحَةُ ج اَلصَّفَحَاتُ	sınıf	اَلصَّفُّ	su	اَلْمَاءُ
sayfalar	اَلصَّفَحَاتُ	sigara içti	دَخَّنَ	sual, soru	سُؤَالٌ
saygı gösterdi	اِحْتَرَمَ يَحْتَرِمُ	sildi	مَسَحَ ـَ	sûre	اَلسُّورَةُ
seçilmiş	اَلْمُصْطَفَى	silgi	مِمْحَاةٌ	sureler	اَلسُّوَرُ
seçkin	مُمْتَازٌ	siyah	أَسْوَدُ ث سَوْدَاءُ	sustu	سَكَتَ يَسْكُتُ
seçti	اِخْتَارَ يَخْتَارُ	soba	مِدْفَأَةٌ	Suud(i Arabistan)	اَلسُّعُودِيَّةُ
sene	سَنَةٌ	soğuk	اَلْبَرْدُ	sükûnet	هُدُوءٌ

süpürdü كَنَسَ

süpürge مِكْنَسَةٌ

sürdü, kapladı, daldı اِسْتَغْرَقَ

sürpriz مُفَاجَأَةٌ

süt اَللَّبَنُ

süt حَلِيبٌ

Ş

şahit oldu شَهِدَ يَشْهَدُ

şahsi bir iş أَمْرٌ شَخْصِيٌّ

şâir (müe) شَاعِرَةٌ

Şam اَلشَّامُ

şehir اَلْمَدِينَةُ

şehirler اَلْمُدُنُ

şemsiye مِظَلَّةٌ

şey شَيْءٌ ج أَشْيَاءُ

şeyden, şeyler hakkında عَمَّا (عنْ + مَا)

şiir اَلشِّعْرُ

şimdi اَلْآنَ

şu, o (müe) تِلْكَ

şu, o (müz) ذَلِكَ

şükür شُكْرٌ

T

tabiat manzaraları مَنَاظِرُ الطَّبِيعَةِ

takım اَلْفَرِيقُ

tanıdı عَرَفَ - يَعْرِفُ

tanzim, düzen تَنْظِيمٌ

tarla حَقْلٌ ج حُقُولٌ

tarla اَلْمَزْرَعَةُ

tarttı وَزَنَ

taşçı اَلْحَجَّارُ

taşıdı حَمَلَ يَحْمِلُ

taşındı اِنْتَقَلَ يَنْتَقِلُ

tatil عُطْلَةٌ

tatmin etti طَمْأَنَ

tava مِقْلَى

tavşan اَلْأَرْنَبُ

tavuk دَجَاجَةٌ

taze طَازَجٌ - طَرِيٌّ

tebeşir اَلطَّبَاشِيرُ

tecvit تَجْوِيدٌ

tekbir getirdi, büyüttü كَبَّرَ

teleskop مِرْصَادٌ

televizyon اَلتِّلِفِزْيُونَ

tembellik اَلْكَسَلُ

temiz نَظِيفٌ ث نَظِيفَةٌ

temiz زَكِيٌّ

temizlik نَظَافَةٌ

terâzi مِيزَانٌ

terbiye etti أَدَّبَ

terbiyemi تَأْدِيبِي

terketti, bıraktı تَرَكَ يَتْرُكُ

tertipledi, düzenledi رَتَّبَ يُرَتِّبُ

terzi خَيَّاطٌ

teselli edici مُسَلِّيَةٌ

Teşekkür ederim شُكْرًا

teşekkür etmek شُكْرٌ

teyze خَالَةٌ ج خَالَاتٌ

tilki اَلثَّعْلَبُ

tiyatro اَلْمَسْرَحِيَّةُ

tok اَلشَّبْعَانُ

top اَلْكُرَةُ

topal أَعْرَجُ ث عَرْجَاءُ

topladı جَمَعَ

topladı حَرْجَمَ

toplandı تَجَمَّعَ

topluluk اَلْمَجْمُوعَةُ

toplumun sorunları مُشْكِلاتُ الْمُجْتَمَعِ

toprak تُرَابٌ

topukları üzerine geri döndü, geldiği yere geri gitti. اِنْقَلَبَ عَلَى عَقِبَيْهِ

törpüledi بَرَدَ ـُ

tövbe eden تَائِبٌ

traş makinası مِحْلَقٌ

tur, dolaşma. (yedi şavt bir tavaf eder) شَوْطٌ ج أَشْوَاطٌ

tuvalet مِرْحَاضٌ

tuzluk مِمْلَحَةٌ

tüccar اَلتَّاجِرُ

U

ucuz رَخِيصٌ

uçak اَلطَّائِرَةُ

uğurladı, veda etti وَدَّعَ

ulaştı بَلَغَ

ulaştı, vardı وَصَلَ

ulûhiyyet اَلأُلُوهِيَّةُ

ulusçuluk اَلشُّعُوبِيَّةُ

umdu, diledi, rica etti رَجَا يَرْجُو

umre اَلْعُمْرَةُ

unuttu نَسِيَ يَنْسَى

uyandı يَقِظَ

uyardı نَبَّهَ

uykusuz kaldı سَهِرَ يَسْهَرُ

uyudu نَامَ يَنَامُ

uzak oldu بَعُدَ يَبْعُدُ

uzaklaştı زَحْزَحَ

uzun طَوِيلٌ

Ü

ücret, değer اَلثَّمَنُ

ülke, memleket بَلَدٌ

üniversite اَلْجَامِعَةُ

üstünde, üzerinde فَوْقَ

ütü مِكْوَاةٌ

üzüm اَلْعِنَبُ

V

vad etti, söz verdi وَعَدَ يَعِدُ

vadi اَلْوَادِي

vahhâbîlik اَلْوَهَّابِيَّةُ

vahiy اَلْوَحْيُ

vahyin inişinin başında (başlangıcında) أَوَّلَ نُزُولِ الْوَحْيِ

vakarlı oldu وَقَرَ

vakit وَقْتٌ ج أَوْقَاتٌ

vakit boyunca طَوَالَ الْوَقْتِ

vaktinde فِي الْمَوْعِدِ

var يُوجَدُ

vardı, ulaştı وَصَلَ يَصِلُ

varis oldu وَرِثَ يَرِثُ

vefalı oldu وَفَى يَفِي

verdi وَهَبَ

verdi أَعْطَى يُعْطِي

vesvese verdi, fısıldadı وَسْوَسَ

vurdu ضَرَبَ

vurdu طَرَقَ

Y

yağmurlar اَلْأَمْطَارُ

Yahudi يَهُودِيٌّ

yaklaşık تَقْرِيباً

yaklaştı, izledi وَلِيَ يَلِي

yaladı لَعِقَ

yalan söyledi كَذَبَ

yalnız وَحِيداً

yalnızca ona وَحْدَهُ

yanında عِنْدَ

yanlışlıkla خَطَأً

yaprak (yaprak cinsi) وَرَقٌ

yapraklı مُورِقَةٌ

yaptı فَعَلَ

yaptı, işledi صَنَعَ يَصْنَعُ

yaptı, işledi, çalıştı عَمِلَ

yaraladı جَرَحَ

yaralamak (mastar) جَرْحاً

yaratma tarzı خِلْقَةٌ

yarattı خَلَقَ يَخْلُقُ

yardım etti نَصَرَ

yarın غَدٌ

yaşlı عَجُوزٌ

yatak سَرِيرٌ

yatsı namazı صَلَاةُ الْعِشَاءِ

yavaş رُوَيْداً

yaydı نَشَرَ

yayıldı اِنْتَشَرَ يَنْتَشِرُ اِنْتِشَاراً

yaz اَلصَّيْفُ

yaz tatili اَلْعُطْلَةُ الصَّيْفِيَّةُ

yazdı كَتَبَ

yazı اَلْكِتَابَةُ

yazı tahtası اَلسَّبُّورَةُ – اَللَّوْحُ

yedi أَكَلَ

yemek اَلطَّعَامُ

yeni جَدِيدٌ

yenildi, hezimete uğradı اِنْهَزَمَ

yer, mekan مَكَانٌ

yer, yeryüzü اَلْأَرْضُ

yeri sürdü فَلَحَ

yerine getirdi, yaptı قَامَ يَقُومُ بِ

yeşil أَخْضَرُ ث
خَضْرَاءُ

yıkadı غَسَلَ

yıl عَامٌ – سَنَةٌ

yıldız اَلنَّجْمُ

yol اَلطَّرِيقُ

yol gösteren اَلْهَادِي

yolcu اَلْمُسَافِرُ

yolculuk etmek, yolculuk سَفَرٌ (سَافَرَ يُسَافِرُ)

yoruldu تَعِبَ يَتْعَبُ

yönelen اَلْمُتَّجِهُ (اِتَّجَهَ يَتَّجِهُ)

yumurta اَلْبَيْضُ

yüksek عَالِيَةٌ

yükseldi اِرْتَفَعَ

yürüdü مَشَى يَمْشِي

yürüme tarzı مِشْيَةٌ

yüz وَجْهٌ

yüzdü سَبَحَ

Z

zahir, açık اَلظَّاهِرُ

zaman اَلزَّمَانُ

zarar ضَرَرٌ

zayıf اَلضَّعِيفُ

zeki اَلزَّكِيُّ

zekiler أَذْكِيَاءُ

zengin غَنِيٌّ ج أَغْنِيَاءُ

zeytinyağı زَيْتُ الزَّيْتُونِ

zikretti ذَكَرَ

zil اَلْجَرَسُ

zincirledi سَلْسَلَ

ziyafet ضِيَافَةٌ

ziyaret etti زَارَ يَزُورُ

zor صَعْبٌ

zor شَاقٌّ

zulmetti ظَلَمَ يَظْلِمُ

zurna, kaval,	مِزْمَارٌ	...e çalıştı	حَاوَلَ يُحَاوِلُ	..e ihtiyacı oldu	اِحْتَاجَ يَحْتَاجُ إِلَى
...		...mek gerekir	لاَ بُدَّ أَنْ	..e ihtiyacım var	أَحْتَاجُ إِلَى
...den beri	مُنْذُ	..e götürdü	أَخَذَ يَأْخُذُ إِلَى	....mi, mı (Soru edatları)	هَلْ - أ

ARAPÇA – TÜRKÇE SÖZLÜK

(ALIŞTIRMALARDA GEÇENLERLE SINIRLI)

ا	
Öyle değil mi?	أَلَيْسَ كَذَلِكَ ؟
baba	أَبٌ
gülümsedi, tebessüm etti	اِبْتَسَمَ يَبْتَسِمُ اِبْتِسَامًا
develer	إِبِلٌ
oğlan	اِبْنٌ
kardeşimin oğlu	اِبْنُ أَخِي
kapılar	أَبْوَابٌ
beyaz	أَبْيَضُ ث بَيْضَاءُ
ittifak etti, uyuştu	اِتَّفَقَ
sağlamlaştırdı	أَتْقَنَ يُتْقِنُ
günaha girdi	أَثِمَ يَأْثَمُ
esnasında	أَثْنَاءَ
çalıştı	اِجْتَهَدَ يَجْتَهِدُ
daha cömert	أَجْوَدُ
sevdi	أَحَبَّ يُحِبُّ
..e ihtiyacım var	أَحْتَاجُ إِلَى
..e ihtiyacı oldu	اِحْتَاجَ يَحْتَاجُ إِلَى
saygı gösterdi	اِحْتَرَمَ يَحْتَرِمُ
kutladı	اِحْتَفَلَ يَحْتَفِلُ بِ

bir kimse	أَحَدٌ
ne güzel yaptı	أَحْسَنَ
getirdi	أَحْضَرَ
kırmızı	أَحْمَرُ ث حَمْرَاءُ
erkek kardeş	أَخٌ ج إِخْوَةٌ
haberler	أَخْبَارٌ
haber verdi	أَخْبَرَ يُخْبِرُ
kızkardeş	أُخْتٌ ج أَخَوَاتٌ
seçti	إِخْتَارَ يَخْتَارُ
aldı	أَخَذَ يَأْخُذُ

götürdü	أَخَذَ يَأْخُذُ إِلَى
..e götürdü	أَخَذَ يَأْخُذُ إِلَى
başkası	آخَرُ
son	آخِرُ
ahiretle ilgili, uhrevî	أُخْرَوِيٌّ
yeşil	أَخْضَرُ ث خَضْرَاءُ
gizledi	أَخْفَى يُخْفِي
erkek kardeşler	إِخْوَةٌ
terbiye etti	أَدَّبَ

biriktirdi	اِدَّخَرَ يَدَّخِرُ
anladı, idrak etti	أَدْرَكَ يُدْرِكُ
idrak etti, anladı	أَدْرَكَ يُدْرِكُ
edâ etti	أَدَّى
zekiler	أَذْكِيَاءُ
kulak	أُذُنٌ
izin verdi	أَذِنَ يَأْذَنُ
istedi	أَرَادَ
giyindi	اِرْتَدَى
yükseldi	اِرْتَفَعَ
yer, yeryüzü	أَرْضٌ
tavşan	أَرْنَبٌ
çiçekler	أَزْهَارٌ
hafta	أُسْبُوعٌ
hoca, öğretmen	أُسْتَاذٌ
kullandı	اِسْتَخْدَمَ
çağırdı	اِسْتَدْعَى
istirahat etti, dinlendi	اِسْتَرَاحَ
dinlenmek, dinlenme, dinleniş	اِسْتِرَاحَةٌ
istirahat, dinlenme	اِسْتِرَاحَةٌ

hazırlanmak, hazırlık	اِسْتِعْدَاداً
kullandı	اِسْتَعْمَلَ يَسْتَعْمِلُ
sürdü, kapladı, daldı	اِسْتَغْرَقَ
istifade etti	اِسْتَفَادَ
karşıladı	اِسْتَقْبَلَ يَسْتَقْبِلُ
faydalandı	اِسْتَمْتَعَ يَسْتَمْتِعُ إِلَى
dinledi	اِسْتَمَعَ يَسْتَمِعُ إِلَى
aslan	أَسَدٌ
aile	أُسْرَةٌ
acele etti, koştu	أَسْرَعَ يُسْرِعُ
müslüman oldu	أَسْلَمَ يُسْلِمُ
isim	اِسْمٌ ج أَسْمَاءٌ
esmer	أَسْمَرُ ث سَمْرَاءُ
dişler	أَسْنَانٌ
siyah	أَسْوَدُ ث سَوْدَاءُ
özledi	اِشْتَاقَ يَشْتَاقُ
sosyalizm	اِشْتِرَاكِيَّةٌ
iştirak etti, katıldı	اِشْتَرَكَ
satın aldı	اِشْتَرَى
meşgul oldu, çalıştı	اِشْتَغَلَ يَشْتَغِلُ اِشْتِغَالاً
sahipler	أَصْحَابٌ

sarı	أَصْفَرُ ث صَفْرَاءُ
doyurdu	أَطْعَمَ يُطْعِمُ
çocuklar	أَطْفَالٌ
inandı	إِعْتَقَدَ يَعْتَقِدُ
hoşuna gitti	أَعْجَبَ يُعْجِبُ
hazırladı	أَعَدَّ يُعِدُّ
topal	أَعْرَجُ ث عَرْجَاءُ
verdi	أَعْطَى يُعْطِي
rütbelerin en yükseği	أَعْلَى الرُّتَبِ
amcalar	أَعْمَامٌ
bayramlar	أَعْيَادٌ
banyo yaptı, yıkandı	اِغْتَسَلَ يَغْتَسِلُ
sevindirdi	أَفْرَحَ يُفْرِحُ
ifsat etti, bozdu	أَفْسَدَ يُفْسِدُ
en iyi süs	أَفْضَلُ زِينَةٍ
iftar	إِفْطَارٌ
İkamet etti, oturdu.	أَقَامَ يُقِيمُ إِقَامَةً
geldi, yöneldi	أَقْبَلَ يُقْبِلُ
kalemler	أَقْلَامٌ
İkram etti	أَكْرَمَ يُكْرِمُ
yedi	أَكَلَ

davetçi	اَلدَّاعِي
çoban	اَلرَّاعِي
yaz tatili	اَلْعُطْلَةُ الصَّيْفِيَّةُ
genç	اَلْفَتَى
Kur'ân-ı Kerim	اَلْقُرْآنُ الْكَرِيمُ
istenen meblağ (miktar)	اَلْمَبْلَغُ الْمَطْلُوبُ
fıkhî mezhepler	اَلْمَذَاهِبُ الْفِقْهِيَّةُ
ev ödevi	اَلْوَاجِبُ الْمَنْزِلِيُّ
ulûhiyyet	اَلْوُهِيَّةُ
Kâ'benin yakınında, civarında	إِلَى جِوَارِ الْكَعْبَةِ
anne	أُمٌّ
güvenilirlik	أَمَانَةٌ
emir, iş	أَمْرٌ
şahsi bir iş	أَمْرٌ شَخْصِيٌّ
emretti	أَمَرَ يَأْمُرُ
dün	أَمْسِ
yağmurlar	أَمْطَارٌ
mümkün oldu	أَمْكَنَ يُمْكِنُ
şimdi	آنَ
seni beklerim (tâbir)	أَنَا فِي انْتِظَارِكَ
marşlar	أَنَاشِيدُ

peygamberler	أَنْبِيَاءُ
yayıldı	اِنْتَشَرَ يَنْتَشِرُ اِنْتِشَارًا
galib geldi	اِنْتَصَرَ يَنْتَصِرُ
bekledi	اِنْتَظَرَ يَنْتَظِرُ
taşındı	اِنْتَقَلَ يَنْتَقِلُ
sona erdi, bitti	اِنْتَهَى يَنْتَهِي
indirdi	أَنْزَلَ يُنْزِلُ
kaydı	اِنْزَلَقَ
insan	إِنْسَانٌ ج النَّاسُ
insanlık	إِنْسَانِيَّةٌ
ayrıldı	اِنْصَرَفَ
gitti, hareket etti	اِنْطَلَقَ
patlama	اِنْفِجَارٌ
kesildi	اِنْقَطَعَ يَنْقَطِعُ
topukları üzerine geri döndü, geldiği yere geri gitti.	اِنْقَلَبَ عَلَى عَقِبَيْهِ
nehirler	أَنْهَارٌ
yenildi, hezimete uğradı	اِنْهَزَمَ
ihmal etti	أَهْمَلَ يُهْمِلُ
emirler	أَوَامِرُ
kağıtlar	أَوْرَاقٌ
boş vakitler	أَوْقَاتُ الْفَرَاغِ
vahyin inişinin başında (başlangıcında)	أَوَّلَ نُزُولِ الْوَحْيِ
çocuklar	أَوْلَادٌ
çocuklar	أَوْلَادٌ
ilk, birinci	أُولَى
hangi şey	أَيُّ شَيْءٍ
hangi gün	أَيُّ يَوْمٍ
aynı şekilde, ...de, ...da.	أَيْضًا
hanginiz?	أَيُّكُمْ
ب	
kapı	بَابٌ
sattı	بَاعَ يَبِيعُ
satıcı	بَائِعٌ
aradı, araştırdı	بَحَثَ يَبْحَثُ عَنْ
denizcilik	بَحْرِيَّةٌ
portakal	بُرْتُقَالٌ
soğuk	بَرْدٌ
törpüledi	بَرَدَ ـُ
posta	بَرِيدٌ
bez	بَزٌّ
bezzaz, manifaturacı	بَزَّازٌ
müjdeledi	بَشَّرَ
kart	بِطَاقَةٌ
kahraman	بَطَلٌ
gönderdi	بَعَثَ يَبْعَثُ
saçtı, savurdu	بَعْثَرَ
sonra	بَعْدَ
uzak oldu	بَعُدَ يَبْعُدُ
bakkal	بَقَّالٌ
sığır, inek	بَقَرَةٌ
küfürleri sebebiyle	بِكُفْرِهِمْ
ülke, memleket	بَلَدٌ
ulaştı	بَلَغَ
evet, bilakis (Olumsuz sorunun cevabı olumlu olduğunda kullanılır).	بَلَى
bina yapan, usta	بَنَّاءٌ
kızlar	بَنَاتٌ
kız	بِنْتٌ
bina yaptı	بَنَى يَبْنِي
kapıcı	بَوَّابٌ
ev	بَيْتٌ
evler	بَيْتٌ ج بُيُوتٌ
yumurta	بَيْضٌ
arasında	بَيْنَ

ت	
etkilendi	تَأَثَّرَ يَتَأَثَّرُ
tüccar	تَاجِرٌ
terbiyemi	تَأْدِيبِي
tövbe eden	تَائِبٌ
övündü	تَبَاهَى
deney	تَجَارِبُ
toplandı	تَجَمَّعَ
tecvit	تَجْوِيدٌ
altında	تَحْتَ
konuştu	تَحَدَّثَ يَتَحَدَّثُ
hareket etti	تَحَرَّكَ يَتَحَرَّكُ
bilet	تَذْكِرَةٌ
toprak	تُرَابٌ
çevirdi	تَرْجَمَ
terketti, bıraktı	تَرَكَ يَتْرُكُ
yoruldu	تَعِبَ يَتْعَبُ
ibadet etti	تَعَبَّدَ
öğrenim, eğitim	تَعَلُّمٌ
öğrendi	تَعَلَّمَ يَتَعَلَّمُ تَعَلُّماً
alıştı	تَعَوَّدَ

elma	تُفَّاحٌ
elma	تُفَّاحَةٌ
ilerledi	تَقَدَّمَ
yaklaşık	تَقْرِيباً
konuştu	تَكَلَّمَ يَتَكَلَّمُ
okudu (Kur'ân, kitap v.s)	تَلاَ يَتْلُوُ
erkek öğrenciler (küçük)	تَلاَمِيذٌ
öğrenciler	تَلاَمِيذُ
televizyon	تِلِفِزْيُونٌ
şu, o (müe)	تِلْكَ
erkek öğrenci	تِلْمِيذٌ
kız öğrenciler (küçük)	تِلْمِيذَاتٌ
kız öğrenci	تِلْمِيذَةٌ
aldı	تَنَاوَلَ يَتَنَاوَلُ
tanzim, düzen	تَنْظِيمٌ
ث	
tilki	ثَعْلَبٌ
buzdolabı	ثَلاَّجَةٌ
sonra	ثُمَّ
ücret, değer	ثَمَنٌ
elbise	ثَوْبٌ ج ثِيَابٌ
ج	

kontrolör, biletçi	جَابِي
komşu	جَارٌ ج جِيرَانٌ
komşu (kadın)	جَارَةٌ
üniversite	جَامِعَةٌ
cahil, bilgisiz	جَاهِلٌ
cahillik	جَاهِلِيَّةٌ
dağlar	جِبَالٌ
dağ	جَبَلٌ
dede	جَدٌّ
çok	جِدّاً
duvar	جِدَارٌ
nine	جَدَّةٌ
yeni	جَدِيدٌ
cerrah, operatör	جَرَّاحٌ
yaraladı	جَرَحَ
yaralamak (mastar)	جَرْحاً
zil	جَرَسٌ
gazete	جَرِيدَةٌ ج جَرَائِدُ
kasap	جَزَّارٌ
boğazladı	جَزَرَ
ciltledi	جَلَّدَ
oturma, oturdu	جُلُوسٌ

ezberledi	حَفِظَ يَحْفَظُ
gösteri, toplantı	حَفْلٌ
gerçekten	حَقّاً.
tarla	حَقْلٌ ج حُقُولٌ
çanta	حَقِيبَةٌ
hükmetti	حَكَمَ - ُ
süt	حَلِيبٌ
461	حَمٌّ
banyo	حَمَّامٌ
hamam, yıkanılacak sıcak yer	حَمَّامٌ
güvercinler	حَمَائِمُ
Allah'a hamd olsun	حَمْداً.
taşıdı	حَمَلَ يَحْمِلُ
hanefîlik	حَنَفِيَّةٌ
civarında (zarf)	حَوَالَيْ-
etrafında, çevresinde	حَوْلَ
hayat	حَيَاةٌ
hayvanlar	حَيَوَانَاتٌ
خ	
hizmetçi	خَادِمٌ
dışında	خَارِجَ

...e çalıştı	حَاوَلَ يُحَاوِلُ
duvar	حَائِطٌ= الْجِدَارُ
hapsetti	حَبَسَ
ip	حَبْلٌ-
hamile	حُبْلَى-
hac yaptı	حَجَّ يَحُجُّ
taşçı	حَجَّارٌ
oda	حُجْرَةٌ
demirci	حَدَّادٌ
hadis, söz	حَدِيثٌ ج أَحَادِيثُ
demir	حَدِيدٌ
bahçe	حَدِيقَةٌ
ayakkabı	حِذَاءٌ
savaş	حَرْبٌ
topladı	حَرْجَمَ
matematik hesab	حِسَابٌ
saydı, zannetti	حَسِبَ يَحْسِبُ يَحْسَبُ
güzel olmak	حُسْنٌ
at (erkek at)	حِصَانٌ
biçti	حَصَدَ يَحْصُدُ
geldi	حَضَرَ
oduncu	حَطَّابٌ

deveci	حَمَّالٌ
topladı	حَمَعَ
deve	حَمَلٌ
hepsi, bütünü	جَمِيعاً
güzel	جَمِيلٌ ث جَمِيلَةٌ
asker	حُنْدِيٌّ
bahçecik, küçük bahçe	جُنَيْنَةٌ
küçük bahçe	جُنَيْنَةٌ
bilmedi	جَهِلَ
hava	جَوٌّ
cömert	جَوُدٌ
açlık	جُوعٌ
aç	جَوْعَانٌ
gezi, dolaşma	جَوْلَةٌ
iyi	جَيِّدٌ
ح	
hacı	حَاجٌّ ج حُجَّاجٌ
sıcak	حَارٌّ
sıcak	حَارٌّ
otobüs	حَافِلَةٌ
hâkimiyet	حَاكِمِيَّةٌ
oldu (vakit için)	حَانَ

dikti	خَاطَ
dikiş dikti	خَاطَ يَخِيطُ
dayı	خَالٌ
boş	خَالٍ
teyze	خَالَةٌ ج خَالَاتٌ
ekmekçi	خَبَّازٌ
haber	خَبَرٌ
ekmek yaptı	خَبَزَ
ekmek	خُبْزٌ
çok haberdar	خَبِيرٌ
blendir	خَرَّامَةٌ
çıktı	خَرَجَ يَخْرُجُ
kuzu	خَرُوفٌ
sonbahar	خَرِيفٌ
hat (yazı hattı)	خَطٌّ
yanlışlıkla	خَطَأً
arkasında	خَلْفَ
geride bıraktı	خَلَّفَ يُخَلِّفُ
yarattı	خَلَقَ يَخْلُقُ
yaratma tarzı	خِلْقَةٌ
terzi	خَيَّاطٌ
iyi, daha iyi	خَيْرٌ

dikildi	خُيِّطَ
د	
içinde	دَاخِلَ
ev, yurt	دَارٌ
ayı	دُبٌّ
batı rüzgarı	دَبُورٌ
tavuk	دَجَاجَةٌ
girdi	دَخَلَ
sigara içti	دَخَّنَ
girmek	دُخُولٌ
eğitim	دِرَاسَةٌ
ders yaptı, eğitim gördü	دَرَسَ
ders	دَرْسٌ
dersler	دُرُوسٌ
çağırdı, dua etti	دَعَا
dua etti, çağırdı	دَعَا يَدْعُو
defterler	دَفَاتِرُ
defter	دَفْتَرٌ
çaldı (kapıyı)	دَقَّ يَدُقُّ
dakika	دَقِيقَةٌ
kova	دَلْوٌ
ilaç	دَوَاءٌ

horoz	دِيكٌ
din	دِينٌ
dinar, para, altın	دِينَارٌ
ذ	
boğazladı	ذَبَحَ – يَذْبَحُ
zikretti	ذَكَرَ
şu, o (müz)	ذَلِكَ
gitme, gidiş	ذَهَابٌ
gitti	ذَهَبَ يَذْهَبُ
kurt	ذِئْبٌ
ر	
gözden geçirdi, müzakere etti	رَاجَعَ يُرَاجِعُ
gördü	رَأَى
Rubûbiyyet (Rablık)	رُبُوبِيَّةٌ
ilkbahar	رَبِيعٌ
tertipledi, düzenledi	رَتَّبَ يُرَتِّبُ
çiftçi	رَتَّبَ يُرَتِّبُ تَرْتِيباً
umdu, diledi, rica etti	رَجَا يَرْجُو
adamlar	رِجَالٌ
itfaiyeciler	رِجَالُ الْإِطْفَاءِ
döndü	رَجَعَ – يَرْجِعُ

adam	رَجُلٌ
adam	رَجُلٌ
ayak	رِجْلٌ
gezi	رِحْلَةٌ
merhamet etti, acıdı	رَحِمَ
acıdı, merhamet etti	رَحِمَ -
ucuz	رَخِيصٌ
geri çevirdi	رَدَّ يَرُدُّ
mektup	رِسَالَةٌ
elçiler, peygamberler	رُسُلٌ
resim çizdi	رَسَمَ
arzuladı, istedi	رَغِبَ يَرْغَبُ فِي
bindi	رَكِبَ
kargı-mızrak	رُمْحٌ
geçen Ramazan	رَمَضَانُ الْمَاضِي
ruh	رُوحٌ
rivayet etti	رَوَى يَرْوِي
yavaş	رُوَيْدًا.
ز	
ziyaret etti	زَارَ يَزُورُ
cam	زُجَاجٌ
uzaklaştı	زَحْزَحَ
ekti	زَرَعَ يَزْرَعُ
sokak	زُقَاقٌ
zeki	زَكِيٌّ
temiz	زَكِيٌّ
sarstı, salladı	زَلْزَلَ
zaman	زَمَانٌ
arkadaş (iş, sınıf)	زَمِيلٌ
çiçek	زَهْرَةٌ
çiçekler	زُهُورٌ
evlilik	زَوَاجٌ
kıyafet	زِيٌّ
zeytinyağı	زَيْتُ الزَّيْتُونِ
س	
sıcak	سَاخِنٌ
hırsız	سَارِقٌ
saat	سَاعَةٌ
bir buçuk saat	سَاعَةٌ وَ نِصْفُ السَّاعَةِ
seyahat etti	سَافَرَ
sordu	سَأَلَ يَسْأَلُ
koşu yarışması	سِبَاقُ الْجَرْيِ
yüzdü	سَبَحَ
geçti	سَبَقَ
yazı tahtası	سَبُّورَةٌ - اَللَّوْحُ
sahur	سَحُورٌ
ısıttı	سَخَّنَ
çalındı	سُرِقَ
çaldı	سَرَقَ يَسْرِقُ
yatak	سَرِيرٌ
hızlı, çabuk	سَرِيعٌ
çizgi çekti	سَطَرَ
Suud(i Arabistan)	سُعُودِيَّةٌ
mutlu	سَعِيدٌ
kuvvetli ateş	سَعِيرٌ
yolculuk etmek, yolculuk	سَفَرٌ (سَافَرَ يُسَافِرُ)
ayva	سَفَرْجَلٌ
düştü	سَقَطَ
sustu	سَكَتَ يَسْكُتُ
oturdu, yerleşti	سَكَنَ
bıçak	سِكِّينٌ
bıçak	سِكِّينٌ
barış	سَلَامٌ
zincirledi	سَلْسَلَ
gidişat	سُلُوكٌ

şükür	شُكْرٌ
teşekkür etmek	شُكْرٌ
Teşekkür ederim	شُكْرًا
kokladı	شَمَّ يَشُمُّ
mumcu	شَمَّاعٌ
güneş	شَمْسٌ
mum	شَمْعٌ
şahit oldu	شَهِدَ يَشْهَدُ
ay (zaman)	شَهْرٌ
et kızartma makinası (ızgara)	شَوَّايَةٌ
tur, dolaşma. (yedi şavt bir tavaf eder)	شَوْطٌ ج أَشْوَاطٌ
çatal	شَوْكَةٌ
kızarttı	شَوَى يَشْوِي
bir şey	شَيْءٌ
şey	شَيْءٌ ج أَشْيَاءُ
ص	
arkadaş	صَاحِبٌ ج أَصْحَابٌ
oruçlu (oruç tutan)	صَائِمٌ
sabah	صَبَاحٌ
sabretti	صَبَرَ
çocuklar (küçük)	صِبْيَانٌ

genç	شَابٌّ
cadde	شَارِعٌ ج شَوَارِعُ
şâir (müe)	شَاعِرَةٌ
zor	شَاقٌّ
Şam	شَامٌ
gördü	شَاهَدَ يُشَاهِدُ
çay	شَايٌ
tok	شَبْعَانٌ
kış	شِتَاءٌ
ağaç	شَجَرٌ
ağaç (ağaç cinsi)	شَجَرٌ
çekti	شَدَّ يَشُدُّ
satın almak	شِرَاءٌ
içti	شَرِبَ
açıkladı	شَرَحَ -
polis	شُرْطِيٌّ
şiir	شِعْرٌ
hissetti	شَعَرَ يَشْعُرُ بِ
ulusçuluk	شُعُوبِيَّةٌ
apartman dairesi	شَقَّةٌ
sarışın	شَقْرَاءُ

gök	سَمَاءٌ
balıkçı	سَمَّاكٌ
müsaade etti	سَمَحَ يَسْمَحُ
duydu, işitti	سَمِعَ
işitti, duydu	سَمِعَ
baş üstüne	سَمْعًا وَ طَاعَةً
balık	سَمَكٌ
sene	سَنَةٌ
uykusuz kaldı	سَهِرَ يَسْهَرُ
gece (oturması)	سَهْرَةٌ
kolay	سَهْلٌ
soru	سُؤَالٌ
sormak, istemek	سُؤَالٌ
sual, soru	سُؤَالٌ
sureler	سُوَرٌ
sûre	سُورَةٌ
çarşı	سُوقٌ
araba	سَيَّارَةٌ
bay, efendi,	سَيِّدٌ
hanım	سَيِّدَةٌ
bıktı, usandı	سَئِمَ يَسْأَمُ
ش	

zayıf	ضَعِيفٌ
dalâlet, sapıklık	ضَلَالَةٌ
ziyafet	ضِيَافَةٌ
misafir	ضَيْفٌ
misafirler	ضُيُوفٌ
ط	
taze	طَازَجٌ = طَرِيٌّ
dolaştı, tavaf etti	طَافَ يَطُوفُ
erkek öğrenci (büyük)	طَالِبٌ
kız öğrenciler	طَالِبَاتٌ
kız öğrenci (büyük)	طَالِبَةٌ
masa	طَاوِلَةٌ
kuş	طَائِرٌ
uçak	طَائِرَةٌ
aşçı	طَبَّاخٌ
tebeşir	طَبَاشِيرٌ
pişirdi	طَبَخَ يَطْبَخُ
kovdu	طَرَدَ يَطْرُدُ
kovmak	طَرْدٌ (طَرَدَ -ُ)
vurdu	طَرَقَ
yol	طَرِيقٌ
yemek	طَعَامٌ

namaz	صَلَاةٌ
akşam namazı	صَلَاةُ الْمَغْرِبِ
cuma namazı	صَلَاةُ الْجُمُعَةِ
öğle namazı	صَلَاةُ الظُّهْرِ
yatsı namazı	صَلَاةُ الْعِشَاءِ
ikindi namazı	صَلَاةُ الْعَصْرِ
sabah namazı	صَلَاةُ الْفَجْرِ
sabah namazını kıldı	صَلَّى الْفَجْرَ
sanayicilik, sanayi ile ilgili	صِنَاعِيَّةٌ
posta kutusu	صُنْدُوقُ الْخِطَابَاتِ
yaptı, işledi	صَنَعَ يَصْنَعُ
ses	صَوْتٌ
resim	صُورَةٌ
eczane	صَيْدَلِيَّةٌ
yaz	صَيْفٌ
ض	
gürültü	ضَجِيجٌ
güldü	ضَحِكَ يَضْحَكُ
gülme tarzı	ضِحْكَةٌ
vurdu	ضَرَبَ
zarar	ضَرَرٌ

arkadaşlık etti	صَحِبَ يَصْحَبُ
çöl	صَحْرَاءُ
gerçek, doğru	صَحِيحٌ
gazete, sayfa	صَحِيفَةٌ ج صُحُفٌ
kaya	صَخْرَةٌ
doğru söyledi	صَدَقَ
doğruluk	صِدْقٌ
çarptı	صَدَمَ
arkadaş	صَدِيقٌ
kız arkadaşlar	صَدِيقَاتٌ
kız arkadaş	صَدِيقَةٌ
sarraf	صَرَّافٌ
bozdu	صَرَفَ
bozmak (mastar)	صَرْفٌ
bozdurdu, çevirdi	صَرَّفَ يُصَرِّفُ
zor	صَعْبٌ
çıktı yükseldi	صَعِدَ -
küçük	صَغِيرٌ ج صِغَارٌ
sınıf	صَفٌّ
sayfalar	صَفَحَاتٌ
sayfa	صَفْحَةٌ ح صَفَحَاتٌ

haddi aştı, azdı	طَغَى يَطْغَى
azdı, haddini aştı	طَغَى يَطْغَى
çocuk	طِفْلٌ
erkek çocuk (küçük)	طِفْلٌ
kız çocuk (küçük)	طِفْلَةٌ
hava (durumu)	طَقْسٌ
erkek öğrenciler	طُلَّابٌ
öğrenciler	طُلَّابٌ
tatmin etti	طَمْأَنَ
boyunca	طَوَالَ
vakit boyunca	طَوَالَ الْوَقْتِ
uzun	طَوِيلٌ
iyi	طَيِّبٌ
ظ	
zahir, açık	ظَاهِرٌ
ceylan	ظَبْيٌ
gölge	ظِلٌّ
zulmetti	ظَلَمَ يَظْلِمُ
karanlık, zulmet	ظُلْمَةٌ
ع	
döndü	عَادَ يَعُودُ عَوْدَةً
akıllı	عَاقِلٌ

bilgili, alim	عَالِمٌ
bilgin	عَالِمٌ
yüksek	عَالِيَةٌ
yıl	عَامٌ – سَنَةٌ
dönen	عَائِدٌ
Ayşe	عَائِشَةُ
aile	عَائِلَةٌ
kullar	عِبَادٌ
ibadet etti	عَبَدَ يَعْبُدُ
yaşlı	عَجُوزٌ
saydı	عَدَّ يَعُدُّ
çok sayıda	عَدَدًا كَبِيرًا
düşman	عَدُوٌّ ج أَعْدَاءُ
bildi, tanıdı	عَرَفَ
tanıdı	عَرَفَ – يَعْرِفُ
aziz, değerli	عَزِيزَةٌ
bal	عَسَلٌ
akşam yemeği	عَشَاءٌ
baston	عَصَا
ikindi	عَصْرٌ
meyve suyu	عَصِيرٌ
portakal suyu	عَصِيرُ الْبُرْتُقَالِ

tatil	عُطْلَةٌ
afedersin	عَفْوًا.
akıl	عَقْلٌ
bildi	عَلِمَ
bilmek	عِلْمٌ
laiklik	عِلْمَانِيَّةٌ
ilimler	عُلُومٌ
her hâlükarda	عَلَى كُلِّ حَالٍ
amca	عَمٌّ
şeyden, şeyler hakkında	عَمَّا (عنْ + مَا)
halalar	عَمَّاتٌ
apartman	عِمَارَةٌ
işçiler	عُمَّالٌ
hala	عَمَّةٌ
umre	عُمْرَةٌ
iş	عَمَلٌ
çalıştı	عَمِلَ
yaptı, işledi, çalıştı	عَمِلَ
ameliyat	عَمَلِيَّةٌ
üzüm	عِنَبٌ
yanında	عِنْدَ
adres	عُنْوَانٌ

kahvaltı	فَطُورٌ
vahyin inişinin başında	فَعَلَ
fakir	فَقِيرٌ
fikir	فِكْرٌ
düşündü	فَكَّرَ يُفَكِّرُ
çiftçi	فَلَّاحٌ
yeri sürdü	فَلَحَ
para	فَلْسٌ ج فُلُوسٌ
biber	فُلْفُلٌ
ağız	فَمٌ
avlu	فِنَاءٌ
fincan	فِنْجَانٌ
otel	فُنْدُقٌ
anladı	فَهِمَ
seyehatin faydaları	فَوَائِدُ الرِّحَلَاتِ
hemen, biran evvel	فَوْراً
üstünde, üzerinde	فَوْقَ
bir kimsede	فِي أَحَدٍ
sabahleyin, sabah	فِي الصَّبَاحِ =صَبَاحاً
ikindi vakti, ikindi	فِي الْعَصْرِ = عَصْراً
geceleyin, gece	فِي اللَّيْلِ = لَيْلاً

koyun, keçiler	غَنَمٌ
zengin	غَنِيٌّ ج أَغْنِيَاءُ
ف	
kazandı	فَازَ يَفُوزُ
balta	فَأْسٌ
meyve	فَاكِهَةٌ
manav	فَاكِهِيٌّ
fayda	فَائِدَةٌ
açtı	فَتَحَ
ansızın	فَجْأَةً
fecr	فَجْرٌ
kömürcü	فَحَّامٌ
kömür	فَحْمٌ
kaçtı	فَرَّ يَفِرُّ
minder	فِرَاشٌ
boş, boşluk	فَرَاغٌ
sevindi	فَرِحَ يَفْرَحُ
kısrak(dişi at)	فَرَسٌ
fırsat	فُرْصَةٌ
ayrıldı	فَرَّقَ
takım	فَرِيقٌ
mevsim	فَصْلٌ ج فُصُولٌ

neticeler	عَوَاقِبُ
Kurban bayramı	عِيدُ الْأَضْحَى
göz	عَيْنٌ
غ	
gelmedi, yok oldu	غَابَ يَغِيبُ
orman	غَابَةٌ
öfkeli	غَاضِبٌ
pahalı	غَالِيَةٌ
yarın	غَدٌ
odalar	غُرَفٌ
oda	غُرْفَةٌ
boğuldu	غَرِقَ – غَرَقاً
çamaşır makinesi	غَسَّالَةٌ
yıkadı	غَسَلَ
kızdı	غَضِبَ
kızmak, gadab, öfke	غَضَبٌ (غَضِبَ يَغْضَبُ)
çok kızgın	غَضُوبٌ
örtü	غِطَاءٌ
Gatafan kabilesi	غَطَفَانُ
bağışladı	غَفَرَ
kılıf, kılıflı	غِلْفٌ
kapandı	غَلَقَ يَغْلُقُ

akşamleyin , akşam	فِي الْمَساءِ = مَساءً
aşağıdaki durumlarda	فِي الْمَواقِفِ الْآتِيَةِ
vaktında	فِي الْمَوْعِدِ
koşu yarışmasında	فِي سِباقِ الْجَرْيِ
aynı zamanda	فِي نَفْسِ الْوَقْتِ
kim de, bir kimsede	فِيمَنْ
ق	
gelen	قَادِماً
kadı, hâkim	قَاضٍ
kalktı	قَامَ يَقُومُ
yerine getirdi, yaptı	قَامَ يَقُومُ بِ
çirkin oldu	قَبُحَ يَقْبُحُ
önce	قَبْلَ
sahurdan az önce	قَبْلَ السَّحُورِ بِقَلِيلٍ
geldi	قَدِمَ
köy, kasaba	قَرْيَةٌ
anlattı	قَصَّ يَقُصُّ
kasap	قَصَّابٌ
hikaye	قِصَّةٌ ج قِصَصٌ
hikayeler	قَصَصٌ
kısa	قَصِيرٌ
geçirdi	قَضَى يَقْضِي

kedi (erkek)	قِطٌّ
parçaladı	قَطَّعَ
kesti	قَطَعَ يَقْطَعُ
kopardı	قَطَفَ
pamuk	قُطْنٌ
kalem	قَلَمٌ
kalpler	قُلُوبٌ
az	قَلِيلٌ
biraz, az	قَلِيلاً
ay	قَمَرٌ
gömlek	قَمِيصٌ
kahve	قَهْوَةٌ
söz	قَوْلٌ
milliyetçilik	قَوْمِيَّةٌ
kuvvetli, güçlü	قَوِيٌّ
ك	
bardak	كَأْسٌ
ölçtü	كَالَ
oldu, idi	كَانَ يَكُونُ
tekbir getirdi, büyüttü	كَبَّرَ
büyüdü	كَبُرَ يَكْبُرُ
altüst etti, tepetaklak etti.	كَبْكَبَ

büyük	كَبِيرٌ ث كَبِيرَةٌ
kitap	كِتَابٌ
yazı	كِتَابَةٌ
yazdı	كَتَبَ
kitaplar	كُتُبٌ
çok	كَثِيرٌ
yalan söyledi	كَذَبَ
aynı şekilde	كَذَلِكَ
aynı şekilde, ...de, ...da.	كَذَلِكَ
sandalyeler	كَرَاسِيُّ
top	كُرَةٌ
sandalye	كُرْسِيٌّ
cömert oldu	كَرُمَ
ahlakı yüce	كَرِيمُ الْأَخْلَاقِ
kazandı	كَسَبَ يَكْسِبُ
kırdı	كَسَرَ
tembellik	كَسَلٌ
her sabah	كُلَّ صَبَاحٍ
her gece	كُلَّ لَيْلَةٍ
her gün	كُلَّ يَوْمٍ
köpekler	كِلَابٌ
söz, konuşma	كَلَامٌ

mesela, (misal veriyorum)	مَثَلاً
çalışkan	مُجْتَهِدٌ ث مُجْتَهِدَةٌ
dergiler	مَجَلاَّتٌ
dergi	مَجَلَّةٌ
topluluk	مَجْمُوعَةٌ
avukat	مُحَامِي
muhtaç	مُحْتَاجٌ
istasyon	مَحَطَّةٌ
çanta	مِحْفَظَةٌ
traş makinası	مِحْلَقٌ
okullar	مَدَارِسُ
antrenör	مُدَرِّبٌ
öğretmen (bayan)	مُدَرِّسَةٌ
okulla ilgili	مَدْرَسِيَّةٌ
soba	مِدْفَأَةٌ
şehirler	مُدُنٌ
müdür	مُدِيرٌ
şehir	مَدِينَةٌ
radyo	مِذْيَاعٌ
ayna	مِرْآةٌ
kadın	مَرْأَةٌ=اِمْرَأَةٌ
bir defa, bir kere	مَرَّةً

yaladı	لَعِقَ
lanet etti, lanetledi	لَعَنَ يَلْعَنُ
lisan, dil	لُغَةٌ
boş ve lüzumsuz söz	لَغْوٌ
gece	لَيْلٌ
bu gece	لَيْلَةٌ
bir gece	لَيْلَةٌ
Kadir gecesi	لَيْلَةُ الْقَدْرِ
م	
o nedir?	مَا هُوَ
hoşuna giden şeyi	مَا يُعْجِبُكَ
su	مَاءٌ
öldü	مَاتَ يَمُوتُ
Ne hoşuna gitti?	مَاذَا أَعْجَبَكَ
ne olur ?	مَاذَا يَحْدُثُ ؟
hâlâ sen	مَازِلْتَ) مَا زَالَ)
eğe	مِبْرَدٌ
erken	مُبَكِّرًا
emin	مُتَأَكِّدٌ
yönelen	مُتَّجِهٌ (إِتَّجَهَ يَتَّجِهُ)
matkap	مِثْقَبٌ

eşinin konuşması	كَلاَمُ الزَّوْجِ
köpek	كَلْبٌ
mühendislik fakültesi	كُلِّيَّةُ الْهَنْدَسَةِ
kaç defa	كَمْ مَرَّةً
süpürdü	كَنَسَ
bardak	كُوبٌ
dağladı	كَوَى
ل	
hayır	لاَ
...mek gerekir	لاَ بُدَّ أَنْ
lâzım	لاَزِمٌ
çünkü	لِأَنَّ
çünkü o	لِأَنَّهُ
giydi	لَبِسَ
süt	لَبَنٌ
sana geldim (Davetine uyup)	لَبَّيْكَ
an, lahza	لَحْظَةٌ ج لَحَظَاتٌ
et	لَحْمٌ
sığır eti	لَحْمُ الْبَقَرَةِ
lezzetli	لَذِيذٌ
hırsız	لِصٌّ
oynadı	لَعِبَ

kere, defa	مَرَّةً
ikinci defa	مَرَّةً ثَانِيَةً
İki defa	مَرَّتَانِ
tuvalet	مِرْحَاضٌ
teleskop	مِرْصَادٌ
hastalandı	مَرِضَ يَمْرَضُ
biberon	مِرْضَعَةٌ
hastalar	مَرْضَى
pervane, vantilatör	مِرْوَحَةٌ
hasta	مَرِيضٌ
kalabalık	مُزْدَحِمٌ
tarla	مَزْرَعَةٌ
zurna, kaval,	مِزْمَارٌ
akşam	مَسَاءٌ
yolcu	مُسَافِرٌ
havuz	مَسْبَحٌ
mescid	مَسْجِدٌ
sildi	مَسَحَ -
tiyatro	مَسْرَحِيَّةٌ
sevinçli	مَسْرُورٌ
cetvel	مِسْطَرَةٌ
müslüman	مُسْلِمٌ ث مُسْلِمَةٌ

müslüman kadın	مُسْلِمَةٌ
teselli edici	مُسَلِّيَةٌ
sorumlu	مَسْؤُولٌ
sorumluluk	مَسْؤُولِيَّةٌ
meşgul	مَشْغُولٌ
toplumun sorunları	مُشْكِلَاتُ الْمُجْتَمَعِ
yürüdü	مَشَى يَمْشِي
yürüme tarzı	مِشْيَةٌ
lâmba	مِصْبَاحٌ
mushaf	مُصْحَفٌ
Mısır	مِصْرُ
seçilmiş	مُصْطَفَى
asansör (yükselme aleti)	مِصْعَدٌ
fabrika	مَصْنَعٌ
bisiklet fabrikası	مَصْنَعُ لِلدَّرَّاجَاتِ
hava alanı	مَطَارٌ
mutfak	مَطْبَخٌ
çekiç	مِطْرَقَةٌ
istenen, istenmiş	مَطْلُوبٌ
itaatkar	مُطِيعَةٌ
şemsiye	مِظَلَّةٌ

birlikte, beraber	مَعَ
özür dilerim (tabir)	مَعْذِرَةً
sergi	مَعْرِضٌ
kamp	مُعَسْكَرٌ
bayan öğretmen	مُعَلِّمَةٌ
laborotuvar	مَعْمَلٌ
kevgir	مِغْرَفَةٌ
sürpriz	مُفَاجَأَةٌ
anahtar	مِفْتَاحٌ
açık	مَفْتُوحٌ
faydalı	مُفِيدَةٌ
ölçü	مِقْيَاسٌ
maksat	مَقْصَدٌ
kantin	مَقْصَفٌ
oturak	مَقْعَدٌ
tava	مِقْلَى
yer, mekan	مَكَانٌ
mekan yer	مَكَانٌ ج أَمَاكِنُ
büro, ofis, sıra	مَكْتَبٌ
kütüphane	مَكْتَبَةٌ
mektup	مَكْتُوبٌ

mikser, kırma aracı	مِكْسَرٌ
süpürge	مِكْنَسَةٌ
ütü	مِكْوَاةٌ
ölçek	مِكْيَالٌ
doldu, doldurdu	مَلَأَ يَمْلَأُ
elbiseler	مَلَابِسُ
dolu	مَلْآنُ
kaşık	مِلْعَقَةٌ
melik, kral, sahip	مَلِكٌ
mülk	مُلْكٌ
sahip oldu	مَلَكَ يَمْلِكُ
seçkin	مُمْتَازٌ
silgi	مِمْحَاةٌ
hemşire (müz.)	مُمَرِّضٌ
oklava	مِمْفَلَةٌ
tuzluk	مِمْلَحَةٌ
bin aydan	مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ
lütfen	مِنْ فَضْلِكَ
tabiat manzaraları	مَنَاظِرُ الطَّبِيعَةِ
münakaşa	مُنَاقَشَةٌ
minber	مِنْبَرٌ
bağışladı	مَنَحَ يَمْنَحُ

...den beri	مُنْذُ
ev	مَنْزِلٌ
havlu	مِنْشَفَةٌ
masa	مِنْضَدَةٌ
dürbün	مِنْظَارٌ
menetti, yasakladı	مَنَعَ
mikroskop	مِهْجَرٌ
beşik	مَهْدٌ
mühim	مُهِمٌّ
meslek	مِهْنَةٌ
mühendis	مُهَنْدِسٌ
madde	مَوَادُّ
limanlar	مَوَانِئُ
kongre, toplantı	مُؤْتَمَرٌ
edebli	مُؤَدَّبٌ
yapraklı	مُورِقَةٌ
dükkanın kapanma vakti	مَوْعِدُ إِغْلَاقِ الْمَحَلِّ
eserler	مُؤَلَّفَاتٌ
mü'min (erkek)	مُؤْمِنٌ
mü'min (kadın)	مُؤْمِنَةٌ
mümin (bayan)	مُؤْمِنَةٌ
terâzi	مِيزَانٌ

mil	مِيلٌ
ن	
ateş	نَارٌ
münasip oldu	نَاسَبَ يُنَاسِبُ
pencere	نَافِذَةٌ
faydalı	نَافِعٌ
uyudu	نَامَ يَنَامُ
kaldırdı, yükseltti	نَبَرَ ـِ
uyardı	نَبَّهَ
peygamberlik	نُبُوَّةٌ
başarmak, başarı	نَجَاحٌ (نَجَحَ يَنْجَحُ)
başardı	نَجَحَ
kirletti	نَجَّسَ
yıldız	نَجْمٌ
indi	نَزَلَ
inmek, inme, iniş (نَزَلَ) fiilinin masdarı.	نُزُولٌ
kadınlar	نِسَاءٌ
kadınlar	نِسَاءٌ
unuttu	نَسِيَ يَنْسَى
yaydı	نَشَرَ
neşeli, dinç	نَشِيطٌ ث نَشِيطَةٌ

nasihat	نُصْحٌ
yardım etti	نَصَرَ
nasihat	نَصِيحَةٌ
gözlük	نَظَّارَةٌ
temizlik	نَظَافَةٌ
baktı	نَظَرَ
temiz	نَظِيفٌ ث نَظِيفَةٌ
evet	نَعَمْ
ni'metler	نِعَمٌ
can	نَفْسٌ
fayda verdi	نَفَعَ يَنْفَعُ
para	نُقُودٌ = فُلُوسٌ
karınca	نَمْلٌ
gündüz	نَهَارٌ
niyet etti	نَوَى يَنْوِي
ه	
yol gösteren	هَادِي
sessiz, sakin	هَادِئٌ
hediyeler	هَدَايَا
sükûnet	هُدُوءٌ
doğru yol	هُدَى

bu (müz)	هَذَا
bu hafta	هَذَا الْأُسْبُوعَ
bu akşam	هَذَا الْمَسَاءَ
bu (müe)	هَذِهِ
kedi (dişi)	هِرَّةٌ
....mi, mı (Soru edatları)	هَلْ - أ
afiyet olsun	هَنِيئاً.
haydi	هَيَّا
و	
ödev, görev	وَاجِبٌ
vadi	وَادِي
geniş	وَاسِعٌ
ayakta duran	وَاقِفَةٌ
baba	وَالِدٌ
anne	وَالِدَةٌ
öğün	وَجْبَةٌ
buldu	وَجَدَ
ikisi seni buldu	وَجَدَاكَ
o ikisi onu buldu (müz.)	وَجَدَاهُ
o ikisi beni buldu (müe.)	وَجَدَتَانِي
korktu	وَجِلَ يَوْجَلُ
yüz	وَجْهٌ

yalnızca ona	وَحْدَهُ
vahiy	وَحْيٌ
yalnız	وَحِيداً
uğurladı, veda etti	وَدَّعَ
varis oldu	وَرِثَ يَرِثُ
geldi, vardı, hazır oldu	وَرَدَ يَرِدُ
gül	وَرْدَةٌ
kağıt	وَرَقٌ
yaprak (yaprak cinsi)	وَرَقٌ
tarttı	وَزَنَ
vesvese verdi, fısıldadı	وَسْوَسَ
ulaştı, vardı	وَصَلَ
vardı, ulaştı	وَصَلَ يَصِلُ
koydu	وَضَعَ يَضَعُ
vad etti, söz verdi	وَعَدَ يَعِدُ
muvaffak oldu, başardı	وَفَّقَ
başardı, muvaffak oldu	وَفَّقَ يُوَفِّقُ
vefalı oldu	وَفِيَ يَفِي
vakit	وَقْتٌ ج أَوْقَاتٌ
vakarlı oldu	وَقَرَ
gerçekleşti, vaki oldu	وَقَعَ يَقَعُ
ayağa kalktı, durdu	وَقَفَ

durdu	وَقَفَ يَقِفُ
erkek çocuk	وَلَدٌ
yaklaştı, izledi	وَلِيَ يَلِي
davet yemeği	وَلِيمَةٌ
vahhâbîlik	وَهَّابِيَّةٌ

verdi	وَهَبَ

ى	
kurudu	يَبِسَ
kurtuldu	يَتَخَلَّصُ تَخَلَّصَ
el	يَدٌ

sol	يَسَارٌ
kolay oldu	يَسُرَ
iştirak etti, katıldı	يُشَارِكُ شَارَكَ

Pazartesi	يَوْمُ الْإِثْنَيْنِ		uyandı	يَقِظَ
Pazar	يَوْمُ الْأَحَدِ		sağ	يَمِينٌ
Çarşamba	يَوْمُ الْأَرْبِعَاءِ		Yahudi	يَهُودِيٌّ
Salı	يَوْمُ الثُّلَاثَاءِ		var	يُوجَدُ
Cuma	يَوْمُ الْجُمُعَةِ		gün	يَوْمٌ
Perşembe	يَوْمُ الْخَمِيسِ		bugün	يَوْمٌ =هَذَا الْيَوْمَ
Cumartesi	يَوْمُ السَّبْتِ		uyandı	يَقِظَ
günlük olarak	يَوْمِياً		sağ	يَمِينٌ

BİBLİYOGRAFYA

Abdurrahmân b. Ebi'l-Vefâ (ö.577/1181), *Esrâru'l-Arabiyye*, Dâru'l-Cîl, Beyrut, 1995.

Ahmed Asım Efendi, *el-Okyanusu'l-basît fî terceme el-Kâmûsi'l-Muhît*, I-IV, İstanbul, 1305.

Ahmed b. Kâsım es-Sabbağ el-İbâdî (ö. 992/1584), *Risâle fî İsmi'l-Fâil*, Dâru'l-Fürkân, Ammân, 1983.

Ateş, Süleyman, *Yüce Kur'ân'ın Çağdaş Tefsiri* (I-XI), Yeni Ufuklar Neşriyat, İstanbul, 1998-1991.

Ateş, Sülcyman, Kur'ân-ı Kerîm ve Yüce Meali, Ankara.

Balcı, Medîne, *İzahlı Emsile Binâ Avâmil*, Ebrar yayınları, t.y.

Canan, İbrâhim, *Hadis Ansiklopedisi (Kütüb-i Sitte)*, (I-XVI), Akçağ Yayınevi, İstanbul, ty.

el-Cârim, Ali ve Emin, Mustafa, *en-Nahvu'l-vâdıh fî kavâidi'l-lugati'l-'arabiyye li'lmedârisi'l-ibtidâiyye* (I-III), Kâhire, 1384/1965.

el-Cârim, Ali ve Emin, Mustafa, *en-Nahvu'l-vâdıh fî kavâidi'l-lugati'l-'arabiyye li'lmedâris's-sâneviyye* (I-III), Kâhire, 1384/1964.

Cilasun, Raif, *Temel Arapça*, Ak-Yol Neşriyat ve Matbaacılık, İzmir, t.y.

Çanga, Mahmut, Kur'ân Kelimelerinin Anahtarı, Timaş Yay. İst. 1986.

Çelebi, Muharrem ve ark. *Uygulamalı Arapça*, İzmir İlâhiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İzmir, 1988.

Çelebi, Muharrem, *Arapça'ya Giriş*, Selçuklu Basım, İzmir, 1998.

Çörtü, Meral, *Cümle Kuruluş Teknikleri*, Marmara Üniversitesi, İlâhiyat Fakültesi Vakfi Yay., İstanbul, t.y.

Çörtü, Meral, *Arapça Dilbilgisi Nahiv*, Marmara Üniversitesi, İlâhiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1998.

Ebu'l-Hasen Ali b. İsâ (ö.388), *Risâletâni fi'l-Luğa*, Dâru'l-Fikr, Ummân, 1984.

el-Enbârî, Ebu'l-Berekât Abdurrahmân b. Muhammed (ö.577/1181), *el-İnsâf fî Mesâili'l-Hilâf*, Dâru'l-Fikr, Dımaşk, 1988.

Eryılmaz, Mesut, *Kur'ân Arapçası* (I-II), Birleşik Dağıtım Kitabevi, Ankara, 1990.

Ezherli, İsmâil, *Arapça Grameri* (I-III), Elif Ofset Tesisleri, İstanbul, 1978.

el-Ferâhîdî, Halîl b. Ahmed (ö.575/1179), *el-Cümel fi'n-Nahv*, Dâru'l-Cîl, Beyrut, 1995.

Heyet, (Vahdetü'l-lüğati'l-Arabiyye), *el-Kırâetü ve'l-Enâşîd* (li's-saffi'l-evveli'l-ibtidâi), Dâru Ukkâz, el-Memleketü'l-Arabiyyetü's-Suûdiyye, 1416/1995.

Heyet, *el-Kırâetü ve'l-Mahfûzât*, Dâru Ukkâz, el-Memleketü'l-Arabiyyetü's-Suûdiyye, 1408, 1988.

Heyet, *en-Nahvu ve's-Sarf*, Dâru'l-İsfehâniyy, el-Memleketü'l-Arabiyyetü's-Suûdiyye, 1413/1992.

Heyet, *Kâvâidu'l-lugati'l-Arabiyye*, el-Memleketü'l-Arabiyyetü's-Suûdiyye, 1415/1994.

Heyet, (Ali Özek, Hayreddin Karaman, Ali Turgut, Mustafa Çağrıcı, İbrâhim Kâfi Dönmez, Sadreddin Gümüş), *Kur'ân-ı Kerim ve Türkçe Açıklamalı Meali*, Kral Fahd Mushaf Basım Kurumu, Medine, 1992.

İbn Cinnî, Ebu'l-Feth Osman (ö.392/1002), *el-Hasâis* (I-III), Âlemü'l-Kütüb, Beyrut, 1988.

İbn Cinnî, Ebu'l-Feth Osman (ö.392/1002), *İlelü't-Tesniye*, Mektebetü's-Sekâfeti'd-dîniyye, Kâhire, 1992.

İbn Ebi'l-Bekâ, Muhibbiddîn Abdillah b. Ebî Abdillah (ö.616/1239), *et-Tibyân fî İ'râbi'l-Kur'ân*, İhyâul-Kütübi'l-arabiyye, Dımaşk, 1988.

İbnu'l-Hâcib, Ebû Amr Cemâlüddîn Osmân b. Ömer ed-Devînî (646/1249), *eş-Şâfiye*, (Tahk. Hasan Ahmed el-Osmân), el-Mektebetü'l-Mekkiyye, Mekketü'l-Mükerreme, 1995.

İbn Hişâm, Ebû Muhammed Cemâluddîn b. Yûsuf b. Ahmed el-Ensârî (ö.761/1360), *Muğni'l-Lebîb an kütübi'l-e'ârîb* (Tahk. Mâzini'l-Mübârek ve Muhammed Ali Hamdullah), Dâru'l-Fikr, (6. Baskı), Beyrut, 1985.

İbn Hişâm, Ebû Muhammed Cemâluddîn b. Yûsuf b. Ahmed el-Ensârî (ö.761/1360), *Şerhu Katri'n-Nedâ*, (11. baskı), Mektebetü's-Sekâfeti'd-Dîniyye, Kâhire 1383.

İbn Hişâm, Ebû Muhammed Cemâluddîn b. Yûsuf b. Ahmed el-Ensârî (ö.761/1360), *Şerhu Şuzûri'z-Zeheb*, eş-Şirketü'l-Müttehıde, Dımaşk, 1984.

İbn Hişâm, Ebû Muhammed Cemâluddîn b. Yûsuf b. Ahmed el-Ensârî (ö.761/1360), *Evdahu'l-Mesâlik ilâ Elfiyeti İbn Mâlik* (I-IV), (Tah. Fahrüddîn Kabâve), Dâru'l-Cîl, Beyrut, 1979.

İbn Manzûr, Ebu'l-Fadl Cemâlüddin Muhammed b. Mükerrem b. Manzûr el-İfrîkıyye el-Mısriyye (ö.711/1311), *Lisânü'l-'Arab*, I-XV, 1. baskı, Dâru Sâdir, Beyrut, t.y.

İbnu's-Serrâc, Ebû Bekr Muhammed b. Sehl (ö.316/928), *el-Usûl fi'n-Nahv*, Müessesetü'r-Risâle, Beyrut, 1988.

Karaman, Hayrettin- Topaloğlu Bekir, *Arapça (Sarf-Nahiv)*, Nur Ofset, İstanbul, 1964.

Maksudoğlu, Mehmet- Seçkin Mustafa - Varlı, Mustafa, *Arapça 3-7* (İmam Hatip Lisesi Orta ve Lise Kısmı için), Şamil Yayınevi, İst.1984.

Maksudoğlu, Mehmet, *Arapça Dilbilgisi*, Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1998.

Ma'lûf, Levis, *el-Müncid fi'l-Lüga*, el-Matbaatü'l-Katolikiyye, Beyrut, 1980.

Muhammed b. Ahmed, Abdurrahmân b. Ebî Bekr el-Muhallâ ve es-Suyûtî, *Tefsîru'l-Celâleyn*, Dâru'l-Hadis, Kâhire, t.y.

er-Râzî, Muhammed b. Ebî Bekr b. Abdülkadir (ö.721/1334), *Muhtâru's-Sihâh*, (Thk. Mahmûd Hâtır), Mektebetü Lübnân, Beyrut, 1415/1995.

es-Sa'dî, Ebu'l-Kâsım Ali b. Ca'fer (ö.515/1138), *Kitâbu'l-Ef'âl* (I-III), âlemü'l-Kütüb, Beyrut, 1983.

Sarı, Mevlût, *Arapça-Türkçe Lûgat (el-Mevârid)*, Bahar Yayınları, İstanbul, t.y.

Sarmış, İbrâhim, *Metin ve Alıştırmalarla Uygulamalı Arapça Dilbilgisi*, Esrâ Yayınları, Konya, 1998.

Sînî, İsmâil – Abdülaziz, Mustafa – Hüseyn, et-Tâhir, *el-Arabiyyetu li'n-Nâşiîn* (I-VI), Vizâratü'l-meârif, İdâratü'l-kütübi'l-medresiyye, el-Memleketü'l-Arabiyyetü's-Suûdiyye, 1403/1983.

es-Suyûtî, Abdurrahmân b. Ebî Bekr (ö.911/1505), *Sebebü Vad'i İlmi'l-Arabiyye*, (Tahk. Mervân el-Atiyye), Dâru'l-Hicre, Dımaşk, 1988.

el-Ukberî, Ebu'l-Bekâ Muhibbiddîn Abdullah b. el-Hüseyn (ö.616/1239), *el-Lübâb fî ileli'l-Binâi ve'l-İ'râb*, Dâru'l-Fikr, Dımaşk, 1995.

Uralgiray, Yusuf, Modern Metodlu, *Uygulamalı, Tahlilli ve Araştırmalı Arapça İlk ve İleri Dilbilgisi*, Riyad, 1406/1986.

Yasdıman, Neclâ, *Arapça Öğreniyorum*, Oz Graphics, Melbourne, Australia, 1997.

Yaşar, Ahmet, *Arapça'nın Temel Kuralları*, Anadolu Matbaacılık, b.y.y., 1996.

ez-Zemahşerî, Ebu'l-Kâsım Mahmûd b. Ömer (ö.538/1145), *el-Mufassal fî san'ati'l-İ'râb*, Mektebetü'l-Hilâl, Beyrut, 1993.

ez-Zeccâcî, Ebu'l-Kâsım Abdirrahmân b. İshak (ö.340/966), *Kitâbu Hurûfi'l-Meânî*, Müessesetü'r-Risâle, Beyrut, 1984.